Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXX
G
34
NAPOLI

XXX
G
34

Digitized by Google

Digitized by Google

HIPPOCRATIS
OPERA OMNIA
EX JANI CORNARII VERSIONE

UNA CUM

JO. MARINELLI COMMENTARIIS

AC

PETRI MATTHÆI PINI INDICE.

SINGULA SINGULIS TOMIS.

NOVA ET ACCURATISSIMA EDITIO

In qua quid præſtitum ſit, ad Tomum Primum Præfatio docebit.

TOMUS SECUNDUS

MARINELLI
COMMENTARIA.

B. R. NEAPOLIS

VENETIIS MDCCXXXIX.

Ex Typographia Radiciana.

SUPERIORUM PERMISSU AC PRIVILEGIIS.

Veneunt apud Chriſtophorum Zane.

Digitized by Google

Digitized by Google

JOANNES BAPTISTA
PAITONUS
LECTORI.

QUod multo tardius, quam polliciti fuimus, prodeunt Joannis Marinelli Commentaria in Hippocratem, mirabitur nemo, qui ſciat, nos id futurum animo, ac ſpe præſumſiſſe, ut non alia in illis nova hac luce donandis editione uti poſſemus, quam Valgriſiana anni 1575. omnium emendatiſſima, quemadmodum in præfatione ad Hippocratem admonuimus. Hujus enim copiam nobis futuram, non unus erat, qui promitteret. Dum igitur in ea quærenda fruſtra operam impendimus, non parum abſumſimus temporis; deinde, cum eam inventum iri deſperantes, aliam in manus ſumſimus, iterum multum temporis abiit, hanc ab infinitis mendis, quibus ſcatebat, expurgantibus. Neque enim id negotii per hos dies duntaxat nobis fuit, qui in multa diſtracti ſumus. Hujus propterea moræ gratia nobis habenda eſt, qua ſolum emendatam Marinelli editionem parare poteramus. Utcunque tandem ſit, hæc tanta mora penſabitur, dato nunc cum Marinelli Commentariis ſimul & Petri Matthæi Pini Indice in Hippocratem, atque ita omnibus, quæ promiſeramus, ſimul impletis.

Scire nunc a me fortaſſe cupis, quid præſtet in ſuis hiſce Commentariis Marinellus. Univerſam Hippocratis doctrinam hinc illinc collectam in locos quoſdam communes contulit. Quidquid enim ad quamcunque rem pertinet, cujus mentionem Hippocrates fecerit, ſub illius rei appellatione in unum locum confertur. Itaque ſi quæras, quid de morbi alicujus eſſentia, ſignis, curatione ſenſerit

Hippocrates, ſtatim per alphabeti ſeriem ejus morbi invento nomine, uno contextu doceberis. Hic præcipuus horum Commentariorum uſus, qui ſane utiliſſimus medicinæ ſtudioſis, ut magno laboris, & temporis compendio totam Hippocratis doctrinam de re quacunque aſſequantur. Non immerito propterea copioſiſſimus omnium Hippocraticorum Operum index haberi poſſunt hæc, quæ auctor Commentaria appellavit, ut ipſe etiam cenſuit. Præterea, quod maximæ etiam utilitati erit medicinæ candidatis, loca Hippocratis obſcuriora Marinellus explanavit, nitori ſuo, quæ ab interpretibus deformata, reſtituit, quæ diſſidere inter ſe videbantur, conciliavit.

In ſuis hiſce Commentariis conficiendis uſus eſt Marinellus noſter Jani Cornarii verſione, quæ omnibus ita probata fuit, ut non ſolum, quod præfatione ad primum Tomum monuimus, ſæpius intra paucos annos prelo ſubjecta ſit, ſed eodem anno 1546. cum primum prodiit Baſileæ, ſimul & Pariſiis apud Carolum Guillard, teſte Lindenio, & Venetiis haud ſemel, ſed & apud Hieronymum Scotum in fol. & apud Vincentium Valgriſium in 4. (*) ac apud Joannem Gryfium in 8. (**) recuſa fuerit. In aſſequenda autem Hippocratis mente, acerrimi judicii vir Marinellus non alio uti voluit duce, quam Galeno. Nemo enim inficiabitur, Græcum hominem, Hippocratis ætati, quamquam longo intervallo, proximum, vetuſtiſſimorum etiam auctorum libris uſum, quos deperditos modo dolemus, melius, quam ceteri, ſenſum Græci Hippocratis conſequutum, ut falli dubium non ſit, qui ab alio interprete mentem Hippocratis quæreret. Gratiam itaque ab Hippocraticæ medicinæ ſtudioſis nos inituros, ſperamus, quod Marinelli in Hippocratem curas tam utiles, tantoque ſtudio ab iis fruſtra noſtris his temporibus conquiſitas, nova hac editione Hippocratis Operibus, Pinique in Hippocratem Indici junximus. Quid de noſtro ad editionem hanc magis illuſtrandam conferre poſſemus, nihil eſſe videbatur. Addidimus tamen Indicem in Commentaria minime ſuperfluum, ut & locorum, in quæ Hippocratica doctrina digeſta eſt, facilior eſſet inventio, & nihil eorum, quæ in

Com-

(*) *Valgriſianam editionem hanc poſt evulgatum primum Tomum in inſtructiſſima bibliotheca cel. viri, Venetæ Reipublicæ Mathematici, Bernardini Zendrini videre contigit. Nitidiſſima, ac emendatiſſima editio eſt, cujus tamen nulla apud auctores mentio, quos ipſe viderim.*

(**) *Mendum eſt, ut alibi monuimus, apud Lindenium, & Fabricium, qui Gryphianam hanc Hippocratis editionem in annum 1545. referunt.*

Commentariis habentur, legentem fugeret. Ceterum pro noſtro hoc labore habeat gratiam nemo, ſi ita videtur; gratiam certe quicunque Marinellum evolverit, habebit, quod emendatiſſime quam fieri potuit, opus hoc egregium, & magni laboris, ut prodeat, enixe curavimus.

Reſtat, ut aliqua de Joanne Marinello Commentariorum auctore dicamus. Natus hic Venetiis, Ferrariæ adoleſcens litteris humanioribus operam dedit, quod conſtat ex ejus epiſtola nuncupatoria ad Vincentium Fantinum Canonicum Ferrarienſem, quam Ariſtotelis Rhetoricorum Libro ad Alexandrum per ipſum expoſito præmittit. Feliciſſimus parens Curtium filium habuit, inter ſui temporis medicos ſatis clarum, ſeverioribus, ac amœnioribus diſciplinis expolitum, filiam autem Lucretiam, poetriam illam ne poetarum quidem ulli ſecundam, Italicarum muſarum delicium, quam plura verſibus mandaſſe, puto, quam feminarum ulla ab aliis mandata unquam fortaſſe legerit. Quam bene liberos Joannes inſtituerit, hinc ſatis apparet. Ipſe autem non medicæ ſolum rei operam navavit, ſed humanioribus litteris maxime oblectatum, atque Italicæ linguæ apprime ſtudioſum fuiſſe, ejus opera teſtantur.

Anno 1562. noſtrate lingua edidit *La Prima, e Seconda Parte della Copia delle Parole. In Venetia, appreſſo Vicenzo Valgriſi* in 4.

Eodem itidem anno 1562. *Gli Ornamenti delle Donne. In Venetia, appreſſo Franceſco de' Franceſchi* in 8. quod opuſculum *Venetiis apud Joannem Valgriſium* anno 1574. recuſum eſt pariter in 8.

Anno vero 1563. *Le Medicine partenenti alle infermità delle Donne. In Venetia, appreſſo Franceſco de' Franceſchi Seneſe* in 8.

Italicum autem opus Aloyſii Anguillaræ, quod inſcriptum eſt *I Semplici di Luigi Anguillara*, in lucem protulit Marinellus, curavitque, ut *apud Vincentium Valgriſium* excuderetur anno 1561. in 8.

Ariſtotelis Rhetoricorum Librum ad Alexandrum a præclariſſimo auctore noſtro expoſitum fuiſſe, ſuperius diximus, qui *Venetiis ex Officina Victoriæ apud Jo. Valgriſium* excuſus eſt anno 1575. in 8.

Jo. Herculani Practicam Medicam, quæ anno 1497. primum vulgata eſt, ac ſæpius deinde recuſa, nitidiſſima editione iterum emitti anno 1560. in fol. *apud Vincen-*

tium

tium Valgriſium, curavit, eamque utiliſſimis *ſcholiis* auxit, ac *Thomæ Philologo* nuncupavit.

Mitto, quæ modo exhibemus, *Commentaria in Libros Hippocratis*, quæ ſæpius recuſa ſunt. Eorum editiones in primo Tomo numeravimus, noſtrum inſuper de iiſdem judicium interpoſuimus.

Hæc ſunt, quæ de Jo. Marinello, ejuſque operibus ad noſtram notitiam pervenere, quæ, quoniam de illius vita, atque obitu nihil aliud potuit nobis innoteſcere, libenter accipe.

ILLU-

ILLUSTRISSIMO D. D.

ÆNEÆ PIO

DE SABAUDIA, &c.

Joannes Marinellus.

MIHI hæc, Illuſtriſs. Heros, in Hippocratis libros Commentaria ſcribenti illud fuit propoſitum, ut quam plurimis in libris tantus vir ſparſim demonſtravit, in unum collectam medendi rationem explicarem. Omnia fere ob id legi morborum cauſas exponentia, notas morbos ſignificantes, eorumque eventus præmonſtrantes, curationes, curationum modos, ac inſtrumenta, quibus diviniſſimus vir utebatur; quo ægris corporibus ſanitatem daret. Sed in evolvendis doctiſſimis ipſius libris multa obſcura, & difficillima comperiens, operæ pretium me facturum eſſe, duxi, ſi Galeni Hippocratis interpretis ſcientiſſimi expoſitionem apponerem, reprobaremque aliena a tanti viri doctrina, quæ quamplurima addita, & multa reſecata fuerunt. Hinc eſt, ut a nonnullis flocci pendantur, & ſint, qui ſpurios plures libros ipſius, & illegitimos cenſeant, quos germanos, ac veros eſſe, patefeci. Hæc cum pro viribus meis perfeciſſem, hilari animo meis his lucubrationibus varias tum verborum lectiones adjunxiſſem, quæ præſertim ab Erotiano vetuſtiſſimo verborum Hippocratis interprete obſervatæ fuerunt; & quæ Galenus, Hippocratem citans, memorat, interpretatur, atque explanat loca a me in unum volumen collecta, in vulgus produxiſſem. Sed, cum ab Erotiani ſcriptis antea impreſſis, & in marginibus librorum Galeni a peritiſſimis viris plurima animadverſa fuerint, conſilium mutavi; promittens tamen, ſi viri Hippocraticæ doctrinæ ſectatores ſibi id conducere arbitrabuntur, me brevi illis & hæc, & multo majora in lucem daturum. Nam id oneris ſuſcepi ſolum, ut Medici, qui, omiſſis Hippocratis libris, animos ad Medicorum hujuſce noſtræ ætatis ſcripta converterunt, tanquam ad eos, qui & uberius, & clariori ordine, ſed obſcuriori doctrina agant, quam perquirunt methodum, & ex animo deſiderant, ex noſtris his laboribus habere poſſent. Scio tamen, me lividorum morſus minime ſubterfugere poſſe; etiamſi, Hippocrate duce, auſpice vero Te, Illuſtriſs. Aenea, hæc ediderim. Sed quid Medico cum Magnanimo Heroe? Plurimum quidem.

Nam

Nam priſca ætas quos comperiebat Illuſtres Viros ad hominum ſalutem tuendam, ad diſcordias, tumultuſque ſedandos populares, & ab injuriis vendicandos aptos, & præcipue Religioni deditos, eos Sacerdotes, ac cæterorum Reges appellavit, eoſque in cælis in Deorum numero repoſitos cenſuit, quemadmodum ex Heroibus Martem, & Herculem, ex Medicis Apollinem, & Aeſculapium. Cum igitur unus fuerit locus utrique conſervatori, merito inter ſe hi conveniunt; quæ enim diſſentiunt, ea ſimul habitare nequaquam poſſunt. Itaque jure opera medica, hominum generi ſalutem afferentia, Tibi Ampliſſimo Heroi dicari, & conſecrari debent: qui præſertim hominibus ſemper profueris, ut res geſtæ quamplurimæ teſtari poſſunt, quas hoc tempore omitto; nam longum eſſet eas recenſere, cum tantæ ſemper fuerint & Tuæ, & Patris, & Avorum, & totius Illuſtriſſimæ Familiæ virtutes, tanta prudentia bellica, tanta in conciliandis Principum animis auctoritas, tantum in omnibus rebus conſilium, ut in ducendis exercitibus nulli unquam ceſſerit, ut nullus Pontifex maximus fuerit, nullus Imperator, nulluſque ſummus Rex, cui Piorum Familia chara non fuerit: ut tandem non ſolum civitates, & regiones ejus imperio ſubjectæ, ſed totius Italiæ conſilio ejus gubernatæ teſtentur, nullum poſſe conſilium cum Piorum Familiæ conſilio comparari. Sed quid? Ego tantas explicabo laudes? Tantus eſt earum cumulus, ut tempus deficeret, atque ſcribendi facultas, ac potiſſimum ſi viros celeberrimos recenſere vellem. Eo igitur, quo hoc leve munus Tibi, Illuſtriſs. Aenea, conſecrare decrevi, animo ut accipias, Te rogo: ab invidis Tua ſumma apud omnes auctoritate tuearis, & me toti Tuæ Familiæ dedititiſſimum, ut ſoles, defendas, & ames.

JOAN.

JOANNIS MARINELLI
COMMENTARIUS I.
IN LIBROS HIPPOCRATIS.

ABORTUS.

ABortus dicitur, ut ait Galenus in *lib. 6. de Morb. Vulg. Comm. 1. part. 1.* fœtus imperfecta, quocunque modo illa facta fuerit, profuſio, vel, ut veteres expoſitores ſcribunt, perditio. Tamen nonnulli inter abortum, & aborſum ponunt differentiam; quod aborſus ille dicendus ſit, qui eſt in primis menſibus, cum conceptui exordium factum eſt: abortus, prope tempus pariendi; tunc enim moritur, quod naſcitur. Differt etiam abortus ab ejectione, quod hæc grandioris fœtus ſit, abortus intra XL. diem contingat. Verum nomina omittamus, & priorem deffinitionem ſequamur.

Cauſam abortus efficientem oriri reperimus a prægnante, a fœtu, & ab extrinſecis. Si prægnans in aliqua humorum diſcraſia ſit, ſi nimium tenuis, ſi craſſa, ſi leves uteri, vel alio pacto affecti, ſi acetabula mucore plena, ſi caput pituitoſum, ſi debilis ſit, facile abortit. Item ſi ægrotet, & corripiatur vehementi aliquo dolore, alvi profluvio, calore, febri, tenſione aliqua, menſibus perſeverantibus. Abortit etiam, ſi pharmaca aſſumat, ſi amara, acriaque comedat, ac bibat, ſi tandem aliquæ manifeſtæ cauſæ, de quibus infra agemus, ſuperveniant.

Ex parte autem fœtus fit abortus, ſi debilis nimium ſit raraque ejus compoſitio, complexioque admodum humida præſertim ſit: ſi magnus valde ſit, ſi plures fœtus, ſi immobilis, vel nimium moveatur.

Porro cauſæ extrinſecæ, quæ abortum facere poſſunt, ſunt circumſtantia omnia, de quibus loquemur.

Verum ut ea, quæ dicta ſunt, comprobemus, Hippocratis ſententias in medium proferemus, exordium ſumendo a cauſis, quæ oriuntur a prægnante. Ait Hippocrates in 1. *de Morb.* Si mulierem, fœtum in utero habentem, peripneumonia corripiat, aut febris ardens, aut pleuritis, ſive lateris inflammatio, aut phrenitis, aut eryſipelas, ignis ſacer appellatus, in utero fiat, perimitur; nam mulierem utero gerentem capi ab aliquo morbo acuto, lethale eſt. Et *lib. 5. Aph. 44.* Quæcunque præter naturam tenues exiſtentes utero gerunt, abortiunt, priuſquam craſſeſcant. Et *Aph. 45.* Quæcunque mediocriter corpora habentes abortiunt ſecundo, aut tertio menſe ſine manifeſta occaſione, his acetabula uteri plena mucoris ſunt, & non poſſunt ex pondere fœtum continere, ſed diſrumpuntur. Et *lib. 5. Aph. 34.* Mulieri, in utero gerenti, ſi alvus plurimum profluat, periculum eſt, ne abortiat. In *lib. 7. Aph. 27.* ſcriptum eſt: Gerenti utero mulieri ſi tenſio, ſive teneſmus ſupervenerit, facit abortum. In *lib. 1. de Morb. Mulier.* ait: Si prægnans aqua intercute diu detenta fuerit, fœtum perdit, ejicit, & cum eo aqua effunditur, mulierque plerumque perit; ſanguis enim corrumpitur, & aquoſus fit. Et ait in 1. *de Morb. Mul. n.* 40. Si uteri hiarint magis, quam oportet, ſanguinem ſingulis menſibus velut procedere ſolet demittunt, & quod in uteris eſt, tenue, ac debile fit: ſi vero curetur mulier, melior & fœtus & mulier evadit; ſi vero non curetur, fœtus corrumpitur. Sed & ipſa periclitatur, ne diuturnum habeat morbum, ſi purgatio, pluſquam oportet, prodeat; quia & poſt

corruptionem periculum imminebit, nimirum uteris magis apertis. Et *num.* 41. Si vero mulieri in utero habenti caput pituitoſum fuerit, & pituita acris in venttem deſcenderit, & a capite in ventrem perrumpit, & febris debilis ipſam corripit, & palpitationes debiles ſubexolutæ, augeſcentes, acutæ; ſi vero etiam cibi faſtidium, & impotentia corripiat, periculum eſt, ne brevi fœtus corrumpatur. Sed & ipſa in petieulum adducetur, ſi non curetur. Ubi vero effugerit, utpote ventre fluido exiſtente, ſtatim concludere, aut conſtringere oportet. Multa vero etiam alia ſunt pericula, in quibus fœtus corrumpuntur. Nam ſi mulier habens in ventre ægrotarit, aut debilis fuerit, aut onus levarit, aut percuſſa fuerit, aut ſaltarit, aut cibum faſtidierit, aut animi deliquio correpta fuerit, aut amplius nimis nutrimentum accipiat, aut timeat, & conſternatur, aut vociferetur, aut intemperanter vivat, fœtum corrumpet; nam & cibus corruptionis cauſa eſt, & potus multus. Sed & ipſi uteri naturas habent, quibus abortum faciunt, cum ſunt flatuoſi, denſi, magni, parvi, & alia his ſimilia. Et *num.* 42. Si mulier in utero habens, ventrem, aut lumbos doleat, formidare oportet, ne fœtum per abortum edat, pelliculis, quæ ipſum continent, ruptis. Sunt etiam quæ fœtus corrumpunt, ſi acre quid, aut amarum ederint, aut biberint præter conſuetudinem, dum adhuc parvus intus eſt puerulus. Si enim puero quid accidat præter conſuetudinem, & ſi parvulus adhuc fuerit, moritur. Et ſi ejuſmodi edat, aut bibat, velut diximus, ut neceſſe fit ipſi turbari ventrem, dum adhuc parvus eſt puer; percipiunt enim & concitantur ipſi uteri fluxione ex ventre ſecedente. Et ſi laborarit mulier pluſquam oportet, & venter ipſius concludatur, aut ſit magnus; etiam ſic puer corrumpitur, velut a labore calefactus, & a ventre preſſus. Plerumque enim dum parvi ſunt, debiles ſunt: quidam vero etiam magni corrumpuntur. Quare mirari non oportet mulieres, quod invire corrumpant; nam cuſtodia, & ſcientia multa opus eſt, ut in uteris geſtent puerum, & nutriant, & evadant ab ipſo in partu. Et *lib.* 5. *Aph.* 55. Quæcunque in utero gerentes a febribus corripiuntur, & fortiter calefiunt ſine occaſione maniſeſta, difficulter pariunt, & cum periculo; aut abortum facientes periclitantur. Et in *lib.* 5. *Aph.* 31. Mulier utero gerens, ſanguine miſſo ex vena, abortit; & magis, ſi fœtus ſit major. Et *lib.* 2. *Aph.* 12. ait: Si vero hyems auſtralis, & pluvioſa, & ſerena fuerit, ver autem ſiccum, & aquilonium, mulieres, quibus partus ad ver ineſt, ex quacunque occaſione abortiunt, quæ vero parient, imbecilles, & morbidos infantes pariunt; quare vel ſtatim intereunt, vel tenues, & valetudinarii vivunt. Et *lib.* 5. *Aph.* 34. Mulieri in utero gerenti ſi alvus plurimum profluat, periculum eſt, ne abortiat. Et *Aph.* 43. Si mulieri gravidæ in utero ſit eryſipelas, lethale; facto enim, ait Galenus, in utero eryſipelate, fœtus morietur ex neceſſitate. Et *Aph.* 60. Si mulieri utero gerenti purgationes exeant, impoſſibile eſt, fœtum eſſe ſanum. In *lib.* autem *de Coac. Prænot. num.* 3. Abortum faciunt in utero geſtantibus ſpiritus, qui cum ſuſpiriis extra feruntur, & colliquatio præter tationem. Et *ibidem:* Quæ in febribus ſuſpirioſum efferunt ſpiritum, abortiunt. Et in *lib. de Nat. Muhcb. num.* 30. Si aqua in uteris gignatur, menſes pauciores fiunt, & deteriores, & per longius tempus, & prægnans eſt ſubinde per duos menſes, aut paullo amplius. Cum autem hoc tempus advenerit, fœtum corrumpit, & aqua multa in ipſa gignitur. Et in *lib. de Genitur. numer.* 9. Si vero amplius contundatur fœtus ita, ut pellicula ipſum continens rumpatur, perditur fœtus. Et in *lib.* 1. *de Morb. Mul. num.* 98. Quæ partum perdidit, magis laborat, quam quæ peperit; nam cum partus perditur, ſine violenti aliqua cauſa non fit, vel medicamento, vel cibo, vel potu, vel ſubdititiis medicamentis, vel aliqua alia re. Et in *libr.* 2. *de Morb. Mul. num.* 62. Ad uteri oſculum apponito, & ſi pinguitudo carnoſior enaſcatur, quod conſumat, indito, & mediocriter attenuato; quæ enim valde attenuantur, raræ fiunt, & abortiunt. Sic Germanus vertit. Sed Calvus ait: Nam vulvæ nimis extenuatæ, abortiunt. De cauſis autem abortus hæc a nobis ſunt dicta quoad prægnantem, & ad extrinſeca, quæ ipſi accidunt.

Verum & fœtus corrumpi, ac perdi poſſunt a ſe ipſis, vel ab extrinſecis, quæ ipſos lædant. A ſe ipſis; ſi genitura, ex qua conflati ſunt, in primis, aut in aliis qualitatibus aliquid patiatur, unde fiat nimium humidus fœtus, vel frigidus, vel habitus admodum rari, & temperaturæ debilis, aut membra ſint impotentia, vel debilia, vel inepta ob primas qualitates, vel imperfecta, ac mutilata, aut aliquod membrum ægrum ſit, vel totum corpus; ſic enim facile perdetur. Cauſæ extrinſecæ ſunt eædem, quæ mulierem gravidam attingunt. Nam prius ipſa ab extrinſecis læditur, quam fœtus, & ab eiſdem cauſis. Fieri enim non poteſt, ut contentum patiatur non læſo continente, dummodo continens, & contentum ejuſdem ſunt naturæ; tamen eſt poſſibile, ut contentum, hoc eſt fœtus, qui debilior eſt, facilius patiatur. Cum igitur fœtus ob ſuam naturam perdi poſſit, id eveniet, ſi alienum occupet locum, ac propter alias cauſas; quare Hippocrates in *lib.* 1. *de Morb. Mul. num.* 49. hæc ſcribit: Si vero non redeat brevi fœtus in ſuum locum, duo jam fiunt, quæ fœtum affligunt, pituita, quæ a capite deſcendit (gravat enim, & inſiſtens frigeſacit) & loci alienitas; & periclitabitur. Et hæc de cauſis. Quo vero tempore fœtus abortiant mulieres, dicamus.

Tem-

Tempus hoc loco ſignificat dies, ac menſes quot ſunt a conceptione; deinde & anni tempora. Quod ad dies ſpectat, legitur in *lib. 4. de Morb. Vulg.* Acheloi uxor ſexta die abortivit, & paullo poſt maſculum etiam alium ad dies viginti ſe abortiviſſe dixit. Et in eodem *lib.* Tenædia abortivit maſculum triginta dierum. In *lib. de Sept. Part. num.* 3. ait Hippocrates, plurimos abortus fieri quadraginta diebus. In *quarto* autem *de Morb. Pop.* Apemanti fratris uxor abortivit fœmellam, velut dixit, lx. dierum. In *lib. 5. Aphoriſm.* 45. ſcriptum eſt: Abortiunt bimeſtres, & trimeſtres. In *lib. 6. de Morb. Vulg.* Torpidæ matri a Doriſco eum abortus factus eſſet menſe quinto gemellorum ex caſu; ab altero quidem ſtatim velut in tunica quadam liberata eſt, ab altero vero prius, aut poſterius quadraginta diebus. Septimeſtres autem partus quoad ſubſtantiam videntur perfecti, minime vero quoad tempus; ideoque parum vivaces ſunt, & plurimi pereunt: octimeſtres autem noſtris regionibus pereunt. Verum de ſeptimeſtri partu, & octimeſtri hæc ſcribit Hippocrates *numer.* 1. Plurimi ex his, ſcilicet *ſeptimo* menſe editis, pereunt, cum enim parvi ſint, tranſmutatione majore, quam alii utuntur, & quadraginta dierum afflictionem perferre coguntur ex utero egreſſi; id quod etiam ex decimeſtribus multos peremit. Sunt autem ex ſeptimeſtribus, qui etiam ſuperſtites manent, ex multis pauci; propterea quod ratio, & tempus, in quo enutriti ſunt in utero, conſiſtitit, ut omnium participes ſint, quorum etiam perfectiſſimi participes exiſtunt, maxime qui ſuperſtites manent, & proceſſerunt de matre prius pariente, utpote in 8. menſe ægrotaturi. Si enim his laboribus ſuccedat, ut in conſpicuum prodeat puer, impoſſibile eſt ſuperſtitem eſſe ob affectiones, quas octimeſtres perimere dico, immo etiam multos decimeſtres. Porro fit, ut poſt abortum mulieres vel melius, vel pejus ſe habeant; judicat enim quodam modo abortus morbos, & morborum autor eſt; nam legitur in *lib. 1. de Morb. Mulier. num.* 98. Eædem ſunt affectiones ex puerperii purgamentis & ei, quæ corrupit ſœtum, & ei, quæ peperit, ſi menſtruum corruperit fœtum; & quæ corruperunt, magis periclitantur, corruptiones enim graviores ſunt, quam partus; non enim fieri poteſt, ut citra violentiam ſœtus corrumpatur, aut pharmaco, aut potu, aut cibo, aut ſubditiis medicamentis, aut aliqua alia re. Violentia vero malum eſt; in hujuſmodi enim periculum eſt, ne uteri exulcerentur, aut inflammentur. Et in *lib. de Natur. Mulier. num.* 2. Aqua intercus in uteris maxime fit ex abortu, & ex aliis. Et in *lib. 2. de Morb. Mulier. num.* 1. Fluxus muliebris ruber fit ex febre, magis autem ex abortu. Et in *lib. de Natur. Mulier.* Rigor etiam fit ex partu, vel abortu. Et in *lib. 4. de Morb. Popul. num.* 14. Hujus uxor ejecit fæmellam ſeptimeſtrem ſeptima die; apparuit autem quarta die: hanc a principio pedum dolor tenebat; deſinente vero febre, ſpiritus non eſt ſolutus, ſed intus relictus dolor ad manus, & brachium. At in *libr. 2. de Morb. Pop. ſect.* 2. Abortus maſculus 60. dierum in partuum ſuppreſſionibus ſalubris. Et in *lib. 4. de Morb. Pop. numer.* 11. Tenedia quarta die abortiit maſculum 30. dierum: alvus liquida, tenuia egeſſit, lingua combuſta, fuit judicata quarta die. Hæc, & alia narrantur conſequentia abortum in *libr.* Hippocratis. Sed quæ ſignificent futurum abortum, facile comprehendi poſſunt ab his, quæ ſupra retulimus; tamen pauca quoque dicemus. In *libr. 1. de Morb. Mul. num.* 40. Si menſes prodeant ſingulis menſibus, & mulier non curetur, fœtus corrumpitur. Sed & ipſa periclitatur, ſi purgatio plus, quam oportet, prodeat, uteris magis apertis. Et *lib. 5. Aphoriſm.* 37. Mulieri utero gerenti ſi mammæ graciles repente fiant, abortit. Et *Aphoriſm.* 38. Si mamma dextra, marem; ſi ſiniſtra, fæminam. Et *lib. 7. Aphoriſm.* 27. Gravidæ ſi teneſmus ſupervenerit, abortire facit; teneſmus autem eſt cauſa, & ſignum. At curationem explicemus.

Curatio altera eſt, quæ ex abortu præſervat, altera quæ corruptum expellit, ac mulieri poſtea auxilium fert. Ut mulier ſe præſervet, ſcriptum eſt in *libr. de Sept. Part. numer.* 6. Conceptus, & abortus, & partus mulieribus eo tempore, in quo etiam morbi, & ſanitas, & mors omnibus hominibus fiunt; hæc vero omnia partim ſecundum dies, partim ſecundum menſes, partim ſecundum dierum quadragenarios, partim ſecundum annum ſignificationem ſui præbent. Et ſubdit: Dies maxime inſignes in pluribus ſunt primi, & ſeptimi, multum potentes in morbis, & multum in fœtibus, nam plurimi abortus in his diebus fiunt; nominentur autem tales effluxus, non abortus. Alii vero dies intra quadrageſimum inſignes quidem minus ſunt, multi vero judicant. Et *num.* 8. At vero quadragenarii primum in fœtibus judicant; quiſquis enim primos quadraginta dies tranſmiſerit, abortus effugit ex omni cauſa contingentes. Plures autem fiunt in primo quadragenario, quam in aliis omnibus; hoc autem tempore præterito, fœtus fortiores ſunt, & ipſorum corporis per ſingula membra diſcretio fit. Et in *lib. de Aer. Aq. & Loc. numer.* 7. Propter aquas, quæ duræ ſunt, ac crudæ, ac frigidæ, mulieres pariunt difficulter, & non valde abortiunt; item quando boreas ſpiret, ac quando conſtitutio anni ſit frigida, & ſicca, vel hyems ſuam ſervaverit naturam.

Corruptum porro ſœtum, & mortuum expellentia lege in *lib. de Natura Mulierum*, & *de Morb. Mulier.* Fœtum autem ut retineant mulieres, in iiſdem locis vide.

ABRUPTA.

Scribit Hippocrates in *lib. de His, quæ in Offic. Med. fiunt, Comm. 3. part.* 30. Quæcunque

que ſugillata, vel contuſa, vel abrupta, vel tumores citra inflammationem ex vulnere exprimuntur &c. ibique Galenus verbum *abrupta* exponens, ait: Abruptio, ſive avulſiones, ut ſonat verbum Hippocratis, in muſculorum fibris contingunt ita, ut dum nimis tenduntur, aliquæ ex his rumpantur.

ABSCESSUS.

At de abſceſſu nunc agendum eſt. Omnis quidem abſceſſus eſt migratio, ſive ſeparatio alicujus rei, veluti qualitatum, affectuum, ſpirituum, humorum, carnis, oſſis, & alterius particulæ ex quopiam in quempiam locum; idque confirmatur ab Hippocrate in pluribus locis, ac præſertim de primis qualitatibus. Sed de affectibus, ut puta de dolore, legitur in *lib. 7. de Morb. Popular. numer.* 50. Abſceſſit dolor moderatus ad lateris mollitudinem. De ſpiritibus lege in *libr. de Flat.* De humoribus ſcriptum eſt in *libr. 2. Præd. num.* 14. Optimi ſunt abſceſſus ſanguinolentiſſimi. De carne ait Hippocrates in *libr. 4. de Morb. Popular. num.* 15. Juxta gingivam caruncula parvæ, rotundæ, abſceſſerunt. De oſſe habet ſermonem Hippocrates in *libr. de Offic. Medic.* in *lib. de Art.* ac *de Fract.* ſed in *libr. 6. de Morb. Popular. ſect.* 4. inquit: Habuit alium abſceſſum, forte quod os abſceſſurum eſſet. Verum hæc uberius infra enarrantur.

Porro abſceſſuum genus dividitur in abſceſſum per effluxionem, & in abſceſſum per decubitum; propterea quod quicquid in nôſtro corpore e loco ad locum mutatur, aut effluit, aut decumbit, ac conſiſtit in loco, in quem perventum eſt. De utraque ſpecie mentionem facit Hippocrates; ſed de abſceſſu per effluxionem hæc dicit in *libr. de Morb. Popular. ſection. 2. part.* 41. Unum bonum, maximumque inter ſigna, quæ fiebant, & quod multos a maximis periculis vindicavit, hoc fuit, quibus ad ſtranguriam diverterent, & in hoc abſceſſus fierent, Galenus autem in *Comment.* inquit: Tenendum memoria eſt, hic quoque abſceſſus dicere in ſtranguriam factos, licet per effluxionem, non autem decubitum de toto emanarent corpore infecti humores. In *libr.* autem 2. *de Morb. Popular. ſection.* 1. hæc dicit Hippocrates: Optimi vero, ſcilicet abſceſſus, potiſſimum ſunt inferni, & longiſſime infra ventrem, & remotiſſimi a morbo, & qui per effluxionem fiunt, velut ſanguis e naribus, pus ex aure, ſputum, urina, quæ per effluxionem fiunt. At abſceſſus, quibus hæc non fiunt, ſunt veluti dentes, oculi, naſus, ſudor. Sed & quæ ſub cutem abſcedunt foras tubercula, velut putreſcentia, & quæ ſuppurantur, aut ulcus, aut ejuſmodi puſtulæ, aut ſquammæ, aut defluvium capillorum, vitiligines, lepræ, aut ejuſmodi, quæ abſceſſus ſunt acervatim fluentes, & non ſemirepentes, & quæcunque alia dicta ſunt; & ſi non pro rationis excretionis morbi dignitate fiant, velut Temeni nepti ex morbo forti ad digitum decubuit, qui cum non ſufficeret ad ſuſcipiendum morbum, recurrit: mortua eſt. Abſceſſus aut per venas, aut per alvum, aut per nervos, aut per cutem, aut juxta oſſa, aut ſecundum ſpinalem medullam, aut ſecundum alias effluxiones, os, pudendum, aures, nares, ex utero menſes. Hæc Hippocrates. Ex quibus manifeſtum fit, abſceſſum alterum per effluxionem, alterum per decubitum oriri, & quibus in particulis, & per quas vias excretiones fiant. At in *libr. 1. ſection. 2. particul.* 35. confirmat abſceſſum per effluxionem his verbis: Cum autem diu hæc durarent, multique eſſent dolores, & mala colliquatio, his ſuccedebant abſceſſus. Et ſubdit *particul.* 36. Quæ hos infeſtabant, hæç erant, dyſenteriæ, teneſmi, lienteriæ, & fluxiones alvi, nonnullos etiam aqua intercus, quæ hæc habebat adjuncta, vel non habebat. Galenus vero in *Comment.* ſcribit: Hoc loco vacuationes per effluxum, abſceſſus vocat, quas ſigillatim exponit. Unde ex verbis Hippocratis antea citatis declaratur *part.* 8. ejuſdem *libr.* 1. *& Comment.* 2. cujus ſententia eſt: Stranguriοſæ, non nephriticæ, ſed his alia pro aliis. Et Galenus in *Comment.* ait: Et per ſedem excretiones fiunt pravæ ſæpius, cum liber quidem ab affectu venter ſit, per eum vero purgetur totum corpus, aut abſceſſus in illo ſit ab effluxione aliqua; nam vult Hippocrates non ſolum decumbendo, ſed etiam effluendo fieri abſceſſum. Ita & per renes nonnunquam, & veſicam, nullo illos laborantes ſuo affectu, repurgatur totum corpus; idcirco dicit Hippocrates: Non nephriticæ, ſed his alia pro aliis; etenim totius corporis excrementa in renes, & veſicam defluxerunt, atque ita excretiones ſunt nephriticis excretionibus aſſimiles conſecutæ. Et in *libr. 3. Comment. 1. particul.* 4. Et ſtranguriοſus factus eſt abſceſſus. Galenus vero in *Comment.* appellat etiam abſceſſus, qui excretione noxiorum humorum ſunt facti, nedum qui decubitu; & merito, quo modo in dyſenteriam alio, ſic hoc loco in ſtranguriam factos ait abſceſſus; nam mali humores, quos habent venæ, utraque expurgantur excretione. Et ſubdit Galenus: Stranguriοſæ, non nephriticæ, ſed his alia pro aliis, ideſt pro venarum vitioſo humore, ac febribus huic ſuccedentibus, inciderunt purgationes, per veſicam excretis vitioſis humoribus, ut nonnunquam per inteſtina. De abſceſſu vero per decubitum loquitur & in *libr. 6. de Morb. Popular. ſect. 3. part.* 40. hoc pacto: Decubitus quidem, in quibus facta tollit, hæc ante facta prohibet. Galenus autem in *Comment.* dicit: Vult Hippocrates dicere, abſceſſus in quibus morbis facti eos diſcutere queunt, ſi præverterant, iiſdem, ne fiant, impedimento ſunt. Quamobrem palam fit, duas eſſe abſceſſuum ſpecies, atque non ea ſolum, quæ in aliquam corpo-

ris

ris partem reponuntur, ſed etiam ea, quæ expelluntur, abſceſſus nominare; nam, omittamus verba ipſius antea deſcripta ex *l. 2. de Morb. Pop. ſect.* 1. verum & in *l. 6. Com. 3. par.* 39. inquit: Et quicunque alii abſceſſus, ut fiſtulæ &c. In quibus igitur ex his affectibus & fiſtulæ inſunt, per eas humores ſupervacui expurgantur. Et in *lib. Prog. Comm.* 1. *par.* 37. Tumor, qui in ventre fatigat, minus facit abſceſſum, quam qui in iliis. Et Galenus in *Comm.* Tumor ſubter umbilicum raro in pus vertitur, propterea quod venter frigidior eſt, & ilia calidiora. Tamen Galenus aſſerit in *lib. de Med. Off. Com.* 2. *par.* 27. partem carnoſam contuſam, quouſque aperta non ipſa ſit, abſcedere, idque vitium dici abſceſſum; ſi vero aperiatur, ut humor, qui receptus eſt, effluat, ſinum appellari. Sed in libris Hippocratis tot modis dicitur abſceſſus, & tot ſunt ſpecies. Ad has quoque ſpecies abſceſſuum reducas oſſium, carnis, & aliarum partium abſceſſiones.

Cæterum cauſæ, quæ ſint abſceſſuum omnium efficientes, aliæ manifeſtæ fiunt, veluti contuſio carnis, & fractio oſſis; aliæ occultæ, quæ naturam abſceſſus comitantur, propterea quod qualitates primæ, ſecundæ, ac tertiæ, ſi cum materia copulentur, efficient abſceſſum per effluxionem, aut per decubitum. At hi ambo nulli junguntur morbo, vel conjunguntur, ſi cum febre ex. gr. copulantur, aut antecedunt ipſam, aut comitantur, aut ſequuntur. Idem dicendum eſt, ſi aliis ſe adjunxerint affectibus. Qua de re vel affectus, qui hos ſequuntur abſceſſus, bonam, malamve indicabunt criſim, vel ipſi abſceſſus erunt decretorii, vel ſymptomatici, vel alter de altero judicabit. Si comites ſint, ſi natura morbum ſuperabit, neceſſario faciet abſceſſum per effluxionem, vel per decubitum; cum materia, quæ morbi cauſa eſt, ab ipſa eo redacta ſit, quo educere poſſit ea, per loca congruentia. Nam tempus nanciſcetur natura materiæ opportunum, & locum, atque hoc pacto bona fiet criſis; viceverſa mala, ſi morbus, aut materies, aut ambo naturam ſuperabunt. At vero ut cognoſcas, an natura victura ſit, vide, an materia, quæ abſcedit, ſit morbo faciendo idonea, & an tempus, in quo fit abſceſſio, ſit tali mali materiæ opportunum: nam quilibet humor habet determinatum tempus, niſi quid prohibeat, ſui motus: ac tandem an locus ſit conveniens; nec vero omittas per effluxionem, an per decubitum. Scribit enim Hippocrates in *lib. 2. de Morb. Pop.* loco antea citato: Optimi ſunt potiſſimum inferni, & longiſſimi infra ventrem, & remotiſſimi a morbo. Hæc de abſceſſibus, qui per decubitum fiunt. De his, qui per effluxionem, ſubdit, & dicit: Et qui per effluxionem fiunt, veluti ſanguis e naribus; verum fiant tempore congruo. Inquit enim Hippocrates in *lib. 1. de Morb. Popul. Comm.* 2. *part.* 44. Maturationes excrementorum omnes undique tempeſtivæ, aut bonæ, & decretorii abſceſſus conſiderandi ſunt. Sed ad rem veniamus. Cauſæ non manifeſtæ uniuſcujuſque abſceſſus ab ipſis effectibus indicantur propriis, ſiquidem omne agens naturale ſibi paſſum aſſimilet, & illi impertiat virtutem ſuam. Scribit autem Hippocrates in *lib. Prog. Comment.* 1. *part.* 32. Accidit his in prima circuitione ſanguinis e naribus fluor, atque admodum juvat. Galenus vero in *Comm.* exponit primam circuitionem, & dicit: In pleriſque funditur ſanguis primis ſeptem diebus, paucis nono, & undecimo, rariſſimis quattordecimo. Deinde ſubdit Hippocrates *part.* 33. Sanguinis fluorem in junioribus potius, quintum & trigeſimum annum agentibus, expectare oportet. Etenim, ait Galenus, per hanc ætatem ſanguis plurimus eſt, & facultas valentior, atque etiam calor exuperans. At ſanguinis fluxus eſt abſceſſus per effluxionem. Deinde ſanguis eſt calidus, ætas calore referta, fitque fluxio in primis quatuor diebus. Igitur calor eſt efficiens hujuſce abſceſſus, & humor calidus, aeris, bilioſuſque eſt materia; propterea quod citam efficit criſim materia hujus generis, a calore naturali recta. Abſceſſus vero retro aures, in iliis, in articulis diuturnum deſiderant tempus, ætatem majorem, ac præter hæc humorem craſſiorem; tamen & quandoque per decubitum fiunt abſceſſus in primis diebus, veluti eryſipelas, & id generis, præſertim ſi materia ſit bilioſa, & ætas juvenilis, & alia conſentiant. Sed de his plura lege in *libr. Progn.* quapropter non multus eſt calor agens, & materia craſſa eſt. Cauſam igitur habes tum efficientem, tum materialem. Modum vero ex *lib. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Comm.* 4. *partic.* 1. accipiamus; ibique ſic ſcribit Hippocrates: Cauſus, ideſt febris ardens fit, cum venulæ tempore æſtivo exſiccatæ, acres & bilioſas, quæ tenues ſint, trahunt ad ſe humiditates, quas ichoras vocant. Galenus in *Comment.* hæc explicat: Si quæ ad arefactas venas feruntur humiditates, ut humidam naturam, ita & vim humectatoriam habuerint; pars naturalem commoderationem recipit. Verum, ſi humiditas qualitate acris, facultateque ſiccatoria; corpus incenditur. Et ſubdit: Si in unaquapiam corporis parte affectio ea fiat, in ea ſolum, qui eryſipelas referat, affectus quiſpiam erit. Verum ſi venæ totius corporis ſupra modum exſiccatæ calidas e carnoſis partibus humiditates traxerint, in toto capite fiet affectio, quæ cauſum refert. Ex quibus verbis comprehendimus, quo modo fiant abſceſſus: & febrem oriri, vel eſſe quemdam univerſalem abſceſſum venatum, vel arteriatum. Sed quonam modo unuſquiſque fiat abſceſſus, velut is, qui circa aures, circa articulos, ilia, & alias partes, propriis eſt inveſtigandus locis. Nunc tantum de abſceſſu in genere orationem habemus.

Præterea loci, quos invadit abſceſſus

per decubitum, ſunt corporis ſuperna pars & inſerna, ſive intra, ſive extra, ſicut loca circa aures, ſauces, collum, ſub axillas, & articuli omnes, hypochondria utraque, inteſtina, pulmo, & aliæ quæcunque partes. Loca, per quæ abſceſſus per effluxionem habent exitum, ſunt aures, nares, os, ſedes, pudenda, venæ narium, & hæmorrhoidum, et cutis; nam per hæc abſcedunt pus, ſanguis, mucus, ſputum, ſtercora, urinæ, ſudor, & alia. Sed de his in *lib. 2. de Morb. Pop.* loco antea citato abunde locutus eſt Hippocrates.

Et, propterea quod locus non eſt unus, ſed ſupra & inſra, & intra & extra; nec materia erit una: unaquæque enim materia ſuam habet ſedem. Et, ſi materia non eſt eadem; nec ſorma, nec conſequenter virtus activa, nec paſſiva, nec operationes. At operationes ſunt notæ, & ſigna virtutum, quæ ex materia, & ex ſorma, & ex compoſito proveniunt. Quot igitur erunt loca ſive abſceſſa, ſive abſcedentia, tot erunt ſigna. Idcirco ſigna niſi particularia recenſenda ſunt, de quibus mentionem fecerimus, cum de ſingulis partibus, quæ abſceſſu teneantur, egerimus. Attamen notas quaſdam deſcribit Hippocrates in *lib. Progn.* quæ explicant futuros abſceſſus per decubitum in partibus ſupernis, ac in inſernis: qui abſceſſus indicent morbos antecedentes; nam dicit in *lib. Progn. Comm. 2. part.* 34. Qui tenuem crudamque diutius urinam mingunt, ſi cætera ut in convalituris indicia fuerint, in his abſceſſum ad inferas præcordiorum ſedes expectare oportet. In *lib. de Hum. num.* 3. In febribus ad articulos, & circa maxillas maxime abſceſſus fiunt, prope ſane dolores uniuſcujuſque ad ſupernam partem magis, & in totum. Si vero lentus fuerit morbus, & deorſum tendens, inferne etiam abſceſſus fiunt. Maxime autem pedes calidi, inferne ſignificant; frigidi, ſuperne. Galenus in *Comm.* ſcribit: Abſceſſus in febribus ad articulos, maxillaſque fiunt maxime; quia propter calorem febris magna copia humorum ſurſum in caput tollitur, quam poſtea inde ruentem glandulæ maxillarum ſuſcipiunt; velut etiam fit, cum e ſuperioribus partibus in inguina, & alas quidpiam deſcendit. Ee ſubdit: Si pedes calidi ſint, abſceſſum in partibus inſernis fore indicant, quia humorum copia deorſum comportatur, locumque illum calore perfundit; ſi frigidi ſint, in ſupernis abſceſſum futurum ſignificant, quod eo tempore omnia ſurſum ad caput ferantur, extremaque, præſertim pedes refrigerentur. Quæ vero ſint partes ſupernæ, declarat in *lib. 6. de Morb. Pop.* cum ait: An ea quoque quæ intra jecur ſunt, e ſupernis diſtributa ſint &c. Ibi enim, ut inquit Galenus, jecur eſſe terminum omnium ſupernarum, infernarumque corporis partium ſtatuit; convexa enim ejus pars ſepto tranſverſo annexa eſt, itaque omnia, quæ ſupra jecur ſita ſunt, eadem etiam ſupra ſeptum tranſverſum ſunt collocata, ut cor, pulmo, pectus, collum, & caput. Cætera omnia infra in corpore eſſe voluit. Deinde dicit Hippocrates in eodem *lib. de Hum.* & eodem numero: Quibus vero ex multis ſe erigentibus ſtatim in manibus, aut pedibus dolores fiunt, in his abſceſſus fiunt; propterea quod, ut exponit Galenus, convaleſcentes non admodum robuſtas habent vires, quocirca ſi in laboribus verſentur, ac multas, vehementeſque motiones obeant, facile læduntur, & eo magis, ſi humores morbum efficientes non bene ſint expurgati. Præter dolorem ſignificat etiam abſceſſum, ſi major caliditas in particula accendatur, ejuſque imbecillitas augeatur, & tanquam fiat via ſupervacaneis, ut abſceſſus gignatur. Subdit præterea Hippocrates: Sed ſi qua pars ante morbum laborarit, ibi morbi ſedes erit, quemadmodum etiam tuſſientibus, & anginoſis in Perintho; faciunt enim tuſſes abſceſſus, velut etiam febres. Galenus autem in *Comm.* reddit hujuſce ſententiæ rationem, & ait: In omnibus morbis, qui prius præ excretione non judicantur, in his abſceſſus decumbere in eas partes ſolent, quæ prius laborarint; cum enim illæ ſint imbecilliores, etiam magis, ac facilius humorum copiam excipiunt. Qui in Pirinthia urbe tuſſem, aut anginam paſſi erant, in his veriſimile eſt abſceſſus aut in cervice, aut in pulmone, aut etiam in pectore exortos eſſe; quando tales abſceſſus tabes faciant, quales etiam excitari a febribus ſolent. Hinc ex tribus Hippocratis particulis deſcriptis vide, ut antea mox diximus, abſceſſus tria habere tempora, unum quod morbos antecedit, alterum in morbis, tertium dum ægroti convaleſcunt. Quod etiam aſſerit Galenus in *Comm.* Nunc ad rem noſtram redeamus. Scriptum eſt in *lib. 2. Præd. num.* 40. Quicunque dum neque febricitant, neque decolores ſunt, ſæpe & verticem, & tempora dolent: ſi non alium manifeſtum habuerint abſceſſum in facie, aut graviter loquantur, aut dentes doleant; his ſanguinem per nares erupturum eſſe ſperandum eſt. In *lib. Progn. Comm. 2. part. 66.* Abſceſſus conſiſtunt, hi in locis infernis, in quibus circa ilia inflammatio fatigat; illi in ſupernis, in quibus ilia molliora, & ſine dolore perſiſtunt. Si vero aliquandiu ſpiret difficulter, ſine aliqua alia occaſione deſinet. Et Galenus in *Comm.* inquit: Quoties ſpirationis repente eveniens difficultas per prædictas affectiones rurſus derepente deſinat, ita ut & eveniat, & deſinat ſine evidenti cauſa, ſignificat tendere humores ad caput, quemadmodum ad infernas ſedes calor quidam evidens circa illa. Hæc autem ſi molliora, ac ſine dolore, humores vero tendant ſurſum, quod indicat ſpirationis difficultas; abſceſſum erupturum ſupernis ſedibus expectato. In *lib. de Coacis Præn.* & in *lib. Prog. Comm. 3. part.* 23. Qui diutius ſecure ex febre continua laborant, citra dolorem, aut inflammationem, aut aliam cauſam; his abſceſ-

ſus

ſus expectandus eſt cum dolore, ac tumore, & magis in infernis partibus. Expectate vero oportet his magis; qui trigeſimum annum egreſſi ſunt, & tunc ubi viginti dies febris tranſmiſerit. Senioribus autem minus fiunt, & ubi multo tempore febres durant. Et infra ſubdit: Capitis dolor pertinax cum febre acuta, & alio ſigno maligno, lethale eſt. Cæterum ſine ſigno malo, transgrediens vigeſimum diem, ſanguinis, aut puris fluxum e naribus, aut abſceſſus ad infernas partes ſignificat; fluxiones quidem junioribus triginta quinque annorum, ſenioribus vero abſceſſus. Si vero circa frontem, ac tempora fuerit dolor ille pertinax; fluxiones. Et in *lib. de Coac. Præn. num. 1.* Urinæ cum rigore ſuppreſſæ, malæ, & convulſoriæ tum alias, tum ſi quis antea gravi ſopore preſſus fuerit. Spes autem in his eſt abſceſſus retro aures fore.

Qua vero ætate, & quo anni tempore fiant abſceſſus, qui comitentur morbos acutos, aut judicent, antea dictum eſt, & nunc exponetur. In *lib. Progn. Comm. 3. part. 24.* ait Hippocrates: Talis abſceſſus magis, ac minori tempore evenit natu minoribus trigeſimum annum agentibus; & *particul. 26.* Natu vero majoribus per febres longiores minus accidunt. Deinde *part. 27.* in quo morbo ſit expectandus abſceſſus, & inquit: Oportet talem expectari abſceſſum per febrem continuam, in quartanam vero diſceſſuram, quoties intermittat, prehendatque errabilem modum, atque ita agendo, autumno propinquet. Et *part. 28.* Sicut in minoribus natu trigeſimum agentibus annum abſceſſus conſiſtunt; ita quartanæ potius annum agentibus quadrageſimum, aut etiam ſenioribus accidunt. Et *part. 29.* Sciendum, ut abſceſſus hyeme potius accidant, ac tardius deſinant, & minus retrocedant. Reddit autem rationem Galenus, & ait: Abſceſſus per hyemem potius accidunt, quoniam per excretionem calidi, per abſceſſum frigidi vacuantur humores. Tardius deſinunt ob circumeuntis aeris frigus, & ob craſſitiem, & frigiditatem humor ægrius diſcutitur. Ob eas ipſas cauſas minus recurrunt, ſive retrocedunt, quia frigidus humor difficilius moveri poteſt. In *lib.* autem *Progn. Comm. 2. part. 65.* docet, quænam deſiderentur circumſtantiæ, ut abſceſſus per decubitum fiat, & inquit: Si febris detinet, hoc eſt, prehendit hominem ita, ut nunquam intermittat, & dolor non deſinit: nam, ut exponit Galenus in *Comm.* ubi deſinat, non opus eſt abſceſſu quodam ad ſolutionem, eo quod morbus placidior habeatur. At ſubdit Hippocrates: & ſcreatio non excernitur ex ratione, neque bilioſæ fuerint aliæ dejectiones, neque ſolutiores, ac ſinceriores, nec urina admodum craſſa, ac plenius obtinens ſedimentum, ſalubriter vero a cæteris partibus miniſtratur; his tales fore abſceſſus ſperandum eſt. Et Galenus in *Comm.* dicit: Inſtituit Hippocrates ſcrutari de morbis euntibus ad abſceſſum. Hi omnino ſunt ex crudis, & craſſis humoribus, non tamen exitioſis; tales enim ubi diutius immorantur, committunt abſceſſus, niſi per concoctionem eorum ſolutio præveniat. At vero indicia concoctionis erunt, ſi urinæ copia excernatur, quæ plenius obtineat ſedimentum; ubi vero ſedimentum plenius eſt, urina ipſa craſſior eſt, quam ſoleat per naturam. Verum, ſi memoria teneamus ea, quæ ſcribit Hippocrates in *lib. 2. de Morb. Pop. ſect. 1.* hoc in loco velle videtur, quod ubi abſceſſus per effluxionem non fiat, ſequatur abſceſſus per decubitum; nam exponens Galenus illam Hippocratis *particulam 44.* in *lib. 2. ſect. 2.* cujus verba ſunt: Maturationes excrementorum omnes undique tempeſtivæ, aut bonæ, & decretorii abſceſſus conſiderandi ſunt; ſic ait: Non modo concoctiones par erat morborum reſpiceret, aut faceret, ſed abſceſſus etiam ex effluxione, id quod in primis eſt elaborandum, aut abſceſſus ex decubitu in partes ignobiliores; nam alterum eſt hoc propoſitum, ubi abſceſſum per effluxionem aſſequi nequeamus. Quare, ſi ad ventrem excrementa contendunt, his præſto eſſe debemus cum clyſteriis, qui ea attrahere poſſint, adeoque cum his, quæ tota in victus ratione ad hoc conſerunt. Sin autem ad renes; cum urinam cientibus: ſin ad colon; acribus medicamentis illud caleſaciendo.

Cæterum abſceſſus omnis a natura intelligente datus eſt, ut noxius corporis humor expellatur a partibus nobilioribus ad ignobiliores. Hinc fit morbi judicatio. Scribitur enim in *lib. de Coac. Præn.* de utraque abſceſſus ſpecie: Quibus febrire incipientibus ſanguis de naribus, ſternutatione contingente, deſtillat, & urina ſubſidentiam albam in quarta die habet, his in ſeptima die ſolutionem ſignificat. Morbi acuti judicantur, ſanguine de naribus fluente, in die judicatorio, & ſudore multo oborto, & urina purulenta, ac vitri formam referente, prodeunte, & bonam ſubſidentiam habente, & acervatim exeunte; abſceſſu item memorabili oboriente, & alvo mucoſa, & cruenta derepente egerente, & vomitibus non pravis contingentibus circa judicationem. Singulæ quidem hæ abſceſſiones tempore idoneo apparentes, & memorabiles morbum ſolvunt, & non omnes ſimul, ut hi aſſerunt, qui contumelioſe afficiunt libros *Prorrh. & Coac. Præn.* Quando autem judicent abſceſſus, declarat Hippocrates in *lib. 4. de Morb. Pop. n. 22.* & inquit: Maturis in morbis abſceſſus an judicent, ſignum eſt, ſi dum fervida ſunt mala, non febricitarint, & dum moleſta ſunt, facile portarint, velut quæ in ſede acciderunt Charoni. Hæc de abſceſſu per decubitum. De eo autem, qui fit per effluxionem, legitur in *lib. 1. Aph. 2.* In perturbationibus ventris, & vomitibus ſpontinis ſi talia purgentur, qualia purgari oportet; confert, & leviter ferunt: ſin minus, contra. Sic & vaſorum inanitio, hoc eſt, ut Galenus exponit, quævis evacuatio, ſi talis fiat, qualis fieri debet; confert, & be-

ne tolerant ; ſin minus ; contra . Imo & abſceſſus abſceſſum judicat , & curat. Dicit enim Hippocrates in *lib.* 4. *Aph.* 74. Quibus ſperatur abſceſſum futurum ad articulos , liberat ab abſceſſu urina multa , craſſa , & alba ſacta ; ſi vero etiam ex naribus fluxerit ſanguis , brevi admodum ſolutio fit. Ex quibus verbis manifeſtum fit abſceſſum per decubitum judicari ab abſceſſu per effluxionem . Qui vero abſceſſus maxime morbum judicant fœliciter , ſunt optimi. Hi autem ſunt inferni , & longiſſimi infra ventrem , & remotiſſimi a morbo . Sic ait Hippocrates in *lib.* 2. *de Morb. Pop. ſect.* 1. de abſceſſibus per decubitum . Hi profecto in partibus ſuperioribus ut plurimum difficiliores ſunt . Cauſa 'eſt , quia e partibus ſuperioribus , cum eodem affectu conflictantur , majus periculum , quam ab inferioribus impendent . Perſpicuum enim eſt , ſi cor , aut pulmonem , aut cerebrum inflammatio obſideat , mortiferum morbum eſſe. At , ſi partes infra jecur ſitæ inflammatione teneantur , pauci admodum mori ſolent ; niſi male eis adhibeatur curatio , idque ipſe atteſtatur in *lib.* 6. *de Morb. Pop. ſect.* 1. *part.* 17. cum ait : Si infra umbilicum quidem ſuperiora conſtiterint in inferioribus articulis ; bonum eſt : ſin ſupra ; haud perinde morbum diſcutiunt , niſi ſuppuraverint œdemata . Galenus autem in *Comm.* inquit : Eo in loco habemus , abſceſſus , qui in partes infra umbilicum decumbunt , bonos eſſe : qui ſupra , non bonos ; atque malitiam ipſorum aliqua ex parte diminui , ſi tumores forte ſuppuraverint . Qui porro morbi judicari per abſceſſum conſueverint , Hippocrates ipſe in *lib. Progn.* conſcripſit , & in *lib.* 2. *Præd. num.* 16. dum loquitur de ſacro morbo , hæc dicit : Alii vero , qui ad infernas partes convertuntur abſceſſus , boni ſunt , longe vero optimi & hic ſunt , qui ſunt ſanguinolentiſſimi . Et *num.* 40. ejuſdem *lib.* Abſceſſus his , qui nyctalopæ vocantur , proſunt inſuper apparentes , & ad infernas partes erumpentes . Verum non valde accedunt propter juventutem . Et in *lib. Prog. Comm.* 2. *part.* 67. Abſceſſus ſi in cruribus erumpit in pulmonia vehementi , & periculoſa , omnis utilis eſt . Abſceſſus præterea , qui per effluxionem fiunt , optimi ſunt , ut ipſe aſſerit in *lib.* 2. *de Morb. Pop. ſect.* 1. ſed concocta materia , & tempore opportuno. Et inter abſceſſus ſive per effluxionem , ſive per decubitum ortos , mali ſunt , ut in eodem loco ait Hippocrates , qui non per rationis excretionis morbi dignitate fiunt , veluti ſi parvus ſit abſceſſus , vel locus , in quo fit abſceſſus : propterea quod humor , cum non poſſit locum habere amplum , vel unde fluat , recurrit , ſicut in prædicto loco teſtatur Hippocrates de digito abſceſſo : unde in *lib. Progn. Comm.* 2. *part.* 68. Si abſceſſus deletur , ac retrocedit , nequaquam ſecreta ſcreatione , ac febre detinente , difficilis morbus eſt : periculum enim delirii , mortiſque imminet . Et in *lib. de Humorib. num.* 9. Tubercula circa aurem , quibus circa judicationem exorta non ſuppuratæ fuerint , his diſparentibus recidiva fit , & pro ratione recidivarum , recidiva contingente , rurſus intumeſcunt , & permanent , quemadmodum ſebrium recidivæ in ſimili circuitu : in his ſpes eſt ad articulos abſcedere . Maximi præterea refert , intro , an foras vertantur abſceſſus : propterea quod legitur in *lib. Progn. Comm.* 1. *part.* 40. Suppuratio , quæ foras vertitur , optima eſt , ſi parva , maximeque egreditur , & in ſublime reſurgit : ſi vero magna eſt , & lata , minimeque in mucronem ſubducitur ; peſſima'. Et Galenus in *Comm.* inquit : Conſtat , ut ex ſuppurationibus indulgentior habeatur , quæ foras , non intro tendit : atque ex his ipſis quæ non ampliorem prehendit ſedem , in latitudinem extenta . Si vero in ſublime efferatur , coni formulam reddens , robur foras expellentis indicat facultatis : & item non magnam corrumpit ſedem corporis , quod erodit . Deinde ex his quæ intro rumpuntur , quæ optima ſit , ſubdit Hippocrates *part.* 41. & ait : Quæcunque vero intro rumpitur , optima eſt , ſi cum exteriori ſede nihil communicat , ſed adducta eſt , nec doleat , & omnis exterior locus unicolor apparet . Quis igitur ſit abſceſſuum per decubitum , ac per effluxionem finis , quinam boni ſint , & ad eorum bonitatem quæ deſiderentur , diximus : item qui mali.

Quod vero ſpectat ad curationem , ſparſim ſcriptæ ſunt curationes in præſenti oratione , ac præterea ſinguli abſceſſus ſingulas poſtulant curationes ; tamen pauca quædam dicemus. Abſceſſus abſceſſu curatur , velut urina multa , craſſa , & alba , vel ſanguine ex naribus , quemadmodum ſcriptum eſt in *lib.* 4. *Aph.* 74. ſed abunde , copioſeque fluat , veluti explicat liber *de humor. num.* 9. De abſceſſu oſſis , carnis , atque aliarum partium hoc pacto curam agit Hippocrates in *lib. de Med. offic. part.* 25. Faſciæ , ſive ſubligatio in cauſa eſt , ut quæ abſceſſerunt , attrahantur ; vel quæ dilatata ſunt , contrahantur ; vel quæ contracta ſunt , diſtrahantur ; vel quæ diſtorta ſunt , dirigantur ; vel contraria . Galenus in *Comm.* inquit : Abſcedere , nunc dicit Hippocrates , quæcunque corpore integro cum aliis partibus jungebantur , hæc cum adverſa valetudo eſt , unitatem , & contactum non amplius retinent . Unitas abeſt omnibus fracturis , ulceribus , fiſſis , contuſis : contactus vero abſceſſibus , ſinibus , inflationibus , tumoribus : dilatata quæ plurimum inter ſe recedunt . Ergo conſilium eſt , quæ abſceſſerunt , propellere , dilatata conjungere , diſtorta dirigere . Et *par.* 27. Quæ abſceſſerunt , eatenus ut quæ ſublimia ſunt , ſedem contingant , at non premant . Et Galenus exponit : Sive fracti oſſis partes præter naturam inter ſe receſſerint , ſive quæ conjuncta ſunt inter ſe dehiſcant , ſive magnum vulnus ſit , conjungenda ſunt , dum ſe tangant , non tamen urgeant . Et ſubdit Galenus : Carnis pars affecta a contuſione , vel alia continui

ſolu-

Digitized by Google

ſolutione, quouſque aperta non eſt, abſcedere dicitur; quia ſanguinis aliquid intra eam ſubſiſtat, idque vitium abſceſſus dicitur. Si aperiatur, ut humor, qui receptus eſt, exitum habeat, ſinus vocatur.

ABSTINERE.

In acceſſionibus abſtinere oportet, hoc eſt cibum non capere. Ita Galenus in *lib.* 1. *Aphoriſm.* 11. Verum *lib.* 4. *Aphoriſm.* 17. ait Hippocrates: Siquis ſebrem non habens abſtineat a cibo &c. quæ verba Galenus exponens, vult abſtinentiam a cibo idem ſignificare, quod inappetentiam, & non continentiam.

ABSURDUM.

Scriptum eſt in *lib.* 4. *Aph.* 52. Quicunque in ſebribus, vel in aliis morbis ſponte illacrymant, nihil abſurdum; qui vero non ſponte, abſurdius: quod verbum *abſurdum*, & *abſurdius* declarat Galenus ex mente Hippocratis in *Progn.* Lacrymari ſcilicet non eſt bonum ſignum.

ACCESSIO MORBI.

Per acceſſionem, ut Galeno placet in *lib.* 1. *Aph.* 12. re oportet intelligere deterius tempus totius circuitus morbi, quod eſt a primo inſultu uſque ad tempus conſiſtendi: ſicut reliquum tempus declinationis eſt melius. Quare, cum deterius tempus ſit acceſſio, in acceſſionibus, ut ait Hippocrares *Comment.* 1. *Aph.* 11. abſtinere oportet.

Verum acceſſionum altera eſt univerſalis, altera particularis. Prima dicitur acceſſio abſoluta; ſecunda vocatur acceſſio per circuirum: de quibus Hippocrates loquitur in dicto *Aph.* his verbis: In acceſſionibus, ſcilicet univerſalibus, ut exponunt nonnulli, abſtinere oportet: nam cibum dare nocuum eſt: ſed potionem, vel tandem ſorbitionem. Et quibus per circuitum, ideſt particulares, ſiunt acceſſiones, in ipſa acceſſione abſtinere oportet. Confirmat acceſſionem univerſalem antecedens *Aph.* in quo ſcriptum eſt: Quibus igitur ſtatim morbus conſiſtit &c. Particulares vero declarat ſequens, qui ait: Acceſſiones vero, & conſtitutiones morbi indicant &c. Siquidem Galenus acceſſionum ſucceſſivas reciprocariones, ſive ſimiles proportiones intelligi velit. At quoniam tum univerſalis, tum particularis acceſſio non eſt momentanea, ſed ſit in tempore, & tempus eſt motus menſura, & motus menſurat magnitudinem, quæ eſt quantitas continua, & hæc habet latitudinem; itaque utraque acceſſio habet latitudinem, ac propterea principium, augmentum, ſtatum, & declinationem.

Cauſam autem acceſſionum ſi quæras; aſſerimus, eamdem eſſe cauſam totius, & partis. Sed morbus eſt totum, & acceſſio eſt morbi pars. Igitur cauſa acceſſionis eſt eadem, quæ morbi. Cum autem cauſa una ſit unius effectus cauſa, & non plurium, niſi per accidens; ſi acceſſionis cauſa ſit una; acceſſio erit una, continua, & ordinata: ſi plures; ſiunt acceſſiones inordinatæ. Sed ordo dicitur ſecundum prius, & poſterius; & hæc duo reperiuntut in magnitudine, motu, & tempore; quapropter inordinatio non habet prius, nec poſterius: ac præter hæc nec magnitudinem ordinatam, nec motum, nec tempus. Idcirco neceſſe eſt, ut acceſſiones inordinatæ ſiant non tempore eodem, nec motu, nec latitudine eadem: propterea quod non una ſit cauſa, ſed multiplex; nam alia eſt efficiens morbi, alia materialis, alia præparans, alia adjuvans, alia impediens, ac denique alia removens impediens. Quamobrem acceſſionum ſit varius implexus, diſſimilitudo, inæqualitas in tempore, in magnitudine, & in motu. In tempore ſit acceſſio inordinata, ſi anticipet, aut poſtponat; in magnitudine, ſi longior, vel brevior ſiat; in motu, ſi vehemens, vel clemens ſit. Hinc quoque ſit, quod faciles, ac difficiles ſint judicationes, de quibus ſuo agemus loco.

ACCESSUS.

Legitur in 6. *de Morb. Vulg. Comment.* 3. *particula* 26. In acceſſibus autem quidam perſtrepunt &c. ubi Galenus inquit: Omnes fere vocem eam *acceſſus* de congreſſu venereo intelligunt; quemadmodum & id *perſtrepunt*, de flatuoſo ventris ctepitu. At quod deinceps legitur: Alii acceſſuri horrentes, rugoſi; tale quidpiam ſignificat: Quidam dum venereos aggrediuntur congreſſus, incaleſcentes in horrorem incurrunt.

ACERBA.

Acerba ſiccant, & contrahunt corpus, *lib. de Aff. num.* 49. Ex his advertant hi, qui vim tantum aſſerunt ſiccandi, humectandi, ac denique calfaciendi, & frigefaciendi in primis qualitatibus conſtare; atque duntaxat illas primas qualitates morbum adferre, atque ſalutem.

ACETABULA.

Acetabula uteri plena mucoris ſunt. Hæc Hippocrates *lib.* 5. *Aph.* 45. quod verbum Galenus exponit ibi ſic: Acetabula ſunt ora venarum, & arteriarum, quæ ſeruntur ad uterum; ex his ſecundæ pendent. Si vero hujuſmodi ora mucoris plena fuerint, non poſſunt ex pondere fœtum continere, ſed diſrumpuntur. In *libro de Natura Muliebri num.* 17. idem Hippocrates ait: Si acetabula pituita plena fuerint; menſes quidem bene ſuccedunt, & in ventre habet: corrumpit autem ſœtum, ubi fortior ſactus fuerit; non enim retinere poteſt, ſed abrumpitur. In primo *de Morb. Mulier. num.*84. idem ſcribit: Si acetabula pituita plena ſuerint; menſes ſunt pauciores: & ſi in ventre habuerit; corrumpitur, ubi ſœtus fortior ſactus fuerit; non enim corroboratur, ſed deſluit. In *Aph.* ſupra citato inquit: Secundo, aut tertio menſe ſine occaſione manifeſta abortiunt; tunc

enim

Digitized by Google

enim fortior eſt fœtus. In *lib. de Natura Mulier.* ubi ſcribitur: Menſes quidem bene ſuccedunt &c. forte addendum eſt verbum *non*, veluti videtur approbari in primo *de Morb. Mul.* Ut vero cognoſcas hanc abortus cauſam, addit Hippocrates in prædictis locis: Humida fit, & quod defluit, mucoſum, & viſcoſum velut a ventre defertur, & non mordet, & in menſibus poſtquam ſanguine purgari deſierit, per duos, aut tres dies muci ex uteris prodeunt, & horror tenet, & calor non acutus, verum non deficit. Curationem vero mucoris, ne mulier abortiat, docet ibi. Nec tantum acetabula dicuntur ora venarum, & arteriarum, ſed inquit Hippocrates in *lib. de Locis Homin. num.* 13. In coxendicibus articuli duo ſunt, quæ acetabula nuncupantur, & fœmora in hos inarticulata ſunt,

ACETUM.

Acetum quæ efficit, ea fex quoque facit, ſed extra corpus ad perfundendum, & ad fomentum. Hippocrates *num.*8. & in *ſecundo de Diæta num.* 13. Acetum frigefacit; quia colliquans humiditatem in corpore conſumit. Siſtit autem magis, quam movet alvum; quia non alit, & acre eſt. Quare potius lædit, quam prodeſt, intra corpus ſumptum. Atque id comprobat Hippocrates *Comm.* 3. *particula* 37. *de Victus Ratione in Morb. Acut.* nam, cum de oximelite agit, ſic inquit: Si potum hunc, & quidem multum per totum morbi tempus profecturum exiſtimaveris; paulum aceti, tantumque, ut duntaxat ſentiri poſſit, infunde: ſic enim & juvabit, & lædens, minimum lædet, & ea, quæ oportet, præſtabit. Ubi Galenus ait, paulum aceti mulſæ infundendum, ut aceti uſu, & commodo fruatur, & fugiat quod ab eo eſt, detrimentum. Quocirca dat Hippocrates in *ſecund. de Morbis num.* 20. acetum album aquoſum bibendum, & ſi debilis ſit, priſanam ſorbendam in cerebro corrupto. Cæterum in eodem libro de febre ardenti differens, dat aquam de craſſa farina in ipſa maceratam bibendam, ac poſtea acetum album quam odoratiſſimum, non, ni fallor, impermixtum, ſed aquoſum. Quibus vero temperaturis conferat, dummodo conferat, recenſet Hippocrates *lib.* 3. *de Vict. Ratione in Morb. Acut. part.* 38. his verbis: Ut autem in ſumma dicatur, quæ ab aceto eſt acredo, picrocholis magis, quam melancholicis prodeſt: amara ſiquidem diſſolvuntur, deſciſcuntque in pituitam, cum ab aceto in ſublime attolluntur. Nigra autem fermentantur, attolluntur, & multiplicantur: nempe atra educit acetum. Itaque palam eſt temperamento cholerico conferre: ſed nervos, atque nervoſas offendit partes; ſubdit enim Hippocrates: Mulieribus autem longe magis, quam viris adverſatur acetum, nam uterum dolore afficit. Unde Galenus ibi: Acetum ſuapte natura nervos offendit: nempe exangues ſunt, & ideo frigidi, facileque ab his, quæ refrigerant ſimul, & tenues habent partes, afficiuntur medicamentis. Deinde ſubſtantia aceti, quod tenuium ſit partium, in eorum mergitur profundum, atque in omnes ita irrumpit partes, ut ne minimum quidem ex eis illæſum maneat. Uterum vero anatomici fere omnes nervoſum eſſe dicunt. At in *lib. de Humidorum Uſu num.* 8. leguntur hæc verba: Mollit acetum & corpus, & multos alios locos; ſi non odor offenderet, & maxime mulieres. Unde non *odor*, ſed *acor*, vel *acredo*, ſi hunc anteacto conferamus loco, legendus eſt. Quibus vero morbis proſit extra corpus acetum perfuſum, vel per fomenta applicatum, lege in *lib. de Humidorum Uſu num.* 8.

ACIDA.

Acida pituitoſa ſunt, ait Hippocrates *lib. de Locis in Homine num.*56. Igitur acida ſecundum ſubſtantiam, aut ſecundum qualitatem, aut ſecundum effectus ſunt frigida quoad primas qualitates: quo vero ad ſecundas, ſcilicet ad aciditatem, quæ orta eſt a calore, calida ſunt: nam refert Hippocrates in *ſec. de Diæta num.* 19. Acida, & acria, & auſtera, & acerba, & ex toto collata, & ſicca, non replent, eo quod oſcula venarum aperiunt, & expurgant, & partim ſiccantia, partim mordentia, humiditatem carnis horrere, & conſidere, & in modicam molem contrahi faciunt: atque ita vacuum multum in corpore fit. Cum igitur voles a modicis implere, aut a pluribus evacuare, talibus utaris. Hæc confirmat idem in *lib. de Affectionibus num.* 49. his verbis: Acerba ſiccant, & contrahunt corpus; habent & vim ſiſtendi: acida attenuant, morſum inducentia. Et in *primo de Morb. Mulier.* ait: Si acidum, aut acre quid guſtaverit, ſputum in ore liquidius erit, & inſulſum. Quapropter, quoad ſecundas attinet qualitates, acida vim quandam habent calfactivam, ac præterea medicamentoſam; legitur enim in *lib. de Medicamentis Purg. n.* 1. ſinceros, & acidos cibos, ſi quis citra delectum, ac inconſiderate exhibeat, nihil commodi perficere. Aciditatem vero eſſe dejectoriam, affirmat Galenus *Comm.* 6. *Aph.* 33. cujus verba ſunt: Qui acidum eructant, non valde morbo laterali corripiuntur: nam, ait ibi Galenus, ſalſedo & acritudo inteſtina mordens irritat ad dejectionem, in qua contingit non ſolum pituitam, ſed etiam plures alias excerni ſuperfluitates: &, quanquam acida ſubſtantiam ſignificant frigidam; tamen, ſi inſulſa, vel pontica, vel auſtera reſpicias, principium aliquod caloris dant. Quod quidem recte nos docet Galenus in *Comm.* 6. *Aph.* 1. qui ait: In longis levitatibus inteſtinorum ſi ructus acidus fiat, qui prius non erat; ſignum bonum. Ibi dicit Galenus: Quæcunque a pituita ventriculum refrigerant, fiunt levitates inteſtinorum, ſemper cum ipſis ſunt acidi ructus, ut caſus quidam. Illis igitur, in quibus neque incipiunt concoqui cibi, neque ex pituita fiunt, non inſunt acidi ructus. Quod ſi aliquando fiant, ſignificant tantum aliquando tempus cibum in ventri-

culo

culo retineri, quod principium mutationis accipiunt, & naturam ſuorum operum reminiſci.

ACRIMONIA.

Acrimoniæ ſignum eſt caliditas, ut inquit Hippocrates *6. de Morb. Popul. ſect. 6. part.* 10. turbationes, tranſitus. Galenus in *Comm.* ait, caliditatis eſſe tum cauſam, tum ſignum acrimoniæ, quæ ſi in corpore, aut particula, quæ naturalem ſuum ſervet ſtatum, ineſſe comperiatur; dum funditur, ſenſum ſui excitat: idque eſt, quod ait tranſitus. Eadem cum interna, ac penitiora loca petat, intuſque maneat, turbationem affert. Hæc profecto acrimonia reperitur in humoribus, atque in his fit, quiqui ſint hi. Ineſt quoque in cibis & medicamentis; quæ quid conferant, recenſet Hippocrates tum in pluribus locis, tum in primo *de Morb. Vulg. n.* 34. cujus verba ſunt: Si humidius fuerit os uterorum, genituram attrahere non poſſunt. Utendum autem eſt medicamentis ſubdititiis acribus: commorſus enim & inflammatus ſtomachus, ſolidus, ac firmus quandoque fit, & aliquo modo accommodatur. Sed, & ſi in callum indurati fuerint, præſtat acria apponere, quæ mordeant; quæ enim tenuia, & fervida ſunt, calli duritiem diffundunt. Si vero mollitus fuerit callus, mollibus curato, ex his, quæ non mordent. Acrimonia igitur cum fiat a calido, & calidi ſit aperire, fit, ut acria aperiant, ac præterea diſſolvant, pungant, radant, & hæc ratione materiæ a calore ſubtiliatæ, ſive ſint corpori adhibita, ſive humores in corpore. Nam ait Hippocrates in *lib. de Veteri Medicina num.* 31. Quibuſcunque noſtrum gravedo innaſcitur, & fluxus per nares movetur; hic ut plurimum acrior eſt eo, qui prius erat, & tumeſcere facit naſum, & exurit calentem, & extreme ignitum. Si vero manum admoveas, & diutius perſeveraverit; etiam exulceratur locus minime carnoſus, & durus exiſtens. Et *num.* 32. Quæcunque fluxiones ad oculos vertuntur, ut fortes, & omnigenas acrimonias habentes, exulcerant quidem palpebras, erodunt aliquorum genas, & ſub oculis, & partes, ad quaſcunque tandem influxerint. Rumpunt etiam, ac peredunt eam, quæ oculum ambit, tunicam. Dolores autem, & ardor, & inflammatio extrema adſunt. Et *num.* 33. Fluxiones in fauces delabentes, ex quibus raucedines fiunt, anginæ, eryſipelata, peripneumoniæ, omnes hæ primum quidem ſalſæ, & humidæ, acreſque deſcendunt, & in talibus morbi firmantur. Et *num.* 34. Quos acuta, acriſque, ac æruginoſa bilis affligit? quales mox rabies, & morſus viſcerum, ac pectoris, & deſperatio? In *lib. 3. de Dieta num.* 12. legitur: Ubi corpore calefacto purgatio acris fiat, tunc & inteſtinum raditur, ac exulceratur, & ſanguinolenta egeruntur. Hoc autem dyſenteria a mala inteſtinorum affectione appellatur, morbus gravis, & periculoſus. Cæterum hos dices Hippocratis libros ſpurios; ſed legas quæſo Galenum in *Comm. 6. Aph.* 3. qui ait: Difficultates inteſtinorum fiunt ex humoribus acribus; & *Comm. 4. Aph.* 24. ubi ſcriptum eſt: Difficultas inteſtinorum ſi ab atrabile incœperit, lethalis eſt. Ibi ait Galenus: Ab illa, quæ a quibuſdam ruffa, ab aliis bilis flava nominatur, magna ex parte incipit inteſtinorum difficultas, abraſis prius in ſumma parte propter humorum acritudinem inteſtinis, poſtea vero exeſis, adeo ut exulcerentur. Hanc inteſtinorum difficultatem ſæpe ſanavimus. Quæ vero ab atra bile fit, inſanabilis eſt; cum nihil differat a cancro ulcerato. Idem Galenus in *Comm. 6. Aph.* 33. Quibus pituita natura ſuperabundat, raro a morbo laterali corripiuntur, præſertim ſi ſalſedinem, atque acritudinem aliquam ſibi adjunxerit; talis enim inteſtina mordens, irritat ad dejectionem, in qua contingit non ſolum pituitam, ſed plures etiam excerni ſuperfluitates. Hæc quidem forte accepit Galenus ex *lib. de Flatibus num.* 16. in quo ſcribit Hippocrates: Pituita ipſa acribus humoribus permixta quocunque proruperit, maxime in non conſueros locos, eos exulcerat; quod, ſi fauces teneras alius fluxus petiverit, eas exaſperat, exulcerat, inflammat, adtrahuntque hæ calfactæ humorem de capite. Ac ſubdit *num.* 17. Acris cum ſit pituita, carnem penetrans, exulcerat, ac perfringit venas. Et *Comm. 4. de Vict. Ratione in Morbis Acut. part.* 1. ait: Hippocratis cauſus fit, cum venulæ tempore æſtivo exſiccatæ, acres & biliofas quæ tenues ſint, trahunt ad ſe humiditates, quas ichoras vocant. Et *Comm.* eodem *part.* 27: Cum dolores acceſſerint; bilis atræ, fluxionumque acrium deſtillationes fiunt: dolent morſa interna, morſæque, atque admodum arefactæ venæ intenduntur, trahuntque inflammatæ quæ influunt. Proinde ex his habemus, humorum acrium alios per ſe tales eſſe, alios per commixtionem, velut pituita, & ichores. Per ſe autem, ſcribit Galenus *Comm. 6. Aph.* 56. humor irritans, ac mordens eſt ſemper flava bilis; melancholicus vero non ſemper, ſed quando ſupra modum exuſtus, aut putrefactus malignam induerit acritudinem. Præterea quo pacto acres cognoſcas humores, audiſti; nam acritudo malorum humorum veſicam lædit, ut vult Galenus in *Comm. 3. Aph.* 22. Acritudo eorum facit delirium, veluti idem refert in *3. de Morb. Vulg. c.* 1. & alios producit effectus, quos antea retulimus. Verum acrimonia eorum, quæ excernuntur, provocat hæmorrhoidas, ſicut recitat Galenus *Comm. 6. Aph.* 47. Mordicatio ab excrementis, quæ acria erant, ſtranguriam inducebat, ut ait Galenus in *3. de Morb. Vulg. cap.* 1. Intra corpus quidem aſſumpta acria medicamenta non tolerat natura exuſta. Quod fit diebus canicularibus. Ut vero infrenes humorum acrimoniam, lege Hippocratem in *Comm. 4. de Victus Ratione in Morb. Acut.* qui ſcribit hæc: Si febris *non habeat*, alii legunt *habeat*, & tormina adſint; primum lactis aſinini pauxillum, deinde

ſen-

ſenſim paulatimque plus bibat, & lini ſemen, & triticeam polentam, mixta hordeacea, & ſparſa adempto amaro ſaba ægyptia; vel ova ſemi concreta edat aſſa, & ſimilam, & milium, & chondrum ex lacte coctum. Cocta hæc, & reſrigerata edat, atque his ſimilia tum pocula, tum edulia ingerat. Siquidem ait Galenus ibi in *Comm.* Scopus his ſit partim cacochymiam expurgare, velut lacti aſinino; partim contemperare, infrenareque, ut lacti, & polentæ; partim reſiccare, & partim reſrigerare, quemadmodum facit lini ſemen, milium, faba ægyptia. Ova autem, ſimila, & chondrus craſſi ſunt ſucci, & boni, & humorum acrimoniam infrenant. Omnia hæc frigida exhibet propter humorum, qui affectum procreant, tum acrimoniam, tum caliditatem. Sic extra corpus jubet Hippocrates in *lib. de Fract. Comm.* 3. ulceri initia, non acria eſſe adhibenda his verbis: Ulceri abunde eſt pannum inducere albo cerato inunctum, ſive caro, ſive nervus cadere debeat; his enim acria ſubdere non expedit, ſed mitia, non ſecus atque aduſtis.

ACUTUM.

Acutum hoc loco dicitur tripliciter, de morbo, de cauſa morbi, ac de ſymptomatibus. Acutus nominatur morbus ab Hippocrate gravis, & magnus; nam ipſe in *lib.* 1. *de Morb. Vulg. Comm.* 3. ait: Sunt acutiſſimi, maximi, graviſſimi morbi, ac præ cæteris omnibus lethales in continua febre; ſiquidem plurimum fiant morbi acuti cum febre continua. Verbum *acutiſſimi* ibi declarans Galenus inquit: Acutiſſimos eos dicit Hippocrates morbos, qui pauco tempore decernunt; maximos, validiſſimos; graviſſimos, qui cum periculo ſunt conjuncti. Et propterea, quando Hippocrates in *Comm.* 4. *Aph.* 66. ſcribit: In acutis febribus convulſiones &c. videtur legenti explicaſſe febrem acutam, ideſt vehementem. Quod quidem verbum ſæpe Hippocrates dicit; verum pluries quoque leges ſimpliciter *in acutis*, & ſilentio pertranſibis *morbis*. Acuta dicitur cauſa bilis, ac præſertim flava; ſcribit enim Galenus *Comm.* 4. *Aph.* 58. Febrem ardentem fieri novimus æſtivo tempore, quando venæ exſiccatæ acres, ac bilioſos humores ad ſe traxerint; quæ verba ipſe tranſtulit ex *lib.* 4. *de Vict. Ratione in Morb. Acut. part.* 1. Habetur etiam in *Progn.* morbos acutos proprie accendi a flava bile. Acuta porro ſymptomata dicuntur, veluti acuta ſitis. Nunc profecto cum acutum ſit qualitas morbi, cauſæ, & ſymptomatum, & qualitas habeat intenſionem, & remiſſionem; idcirco acutum ſuſcipit magis, & minus. Dicitur enim ab Hippocrate in plurimis locis morbus acutus, valde acutus, & acutiſſimus. Ac præterea, quoniam ſentit Hippocrates, idem eſſe morbum acutiſſimum maximum, graviſſimum, atque maxime lethalem; contra ſecuriſſimus, facillimus, ac longiſſimus eſt morbus non acutus eo ordine, quo ponitur quartana febris.

ADJECTIO.

Adjectio ſignificat alimentum, aut alimentum auctum; propterea que ſcribit Hippocrates in *lib.* 1. *Aph.* 19. His, qui per circuitus acceſſionem habent, nihil dare oportet, neque cogere, ſed ſubtrahere adjectioni ante judicationes; & in *lib. de Alimento num.* 11. ait: Quicunque indigent citiſſima adjectione, humidum remedium ad temperandas vires optimum eſt; ubi autem adhuc citius, per odoratum. Cornarius pro *adjectione* vertit *appoſitione*.

ADOLESCENTIA.

Adoleſcens, ut vult Galenus in *Comm.* 3. *Aph.* 29. medium obtinet locum inter puberes, & illos, qui conſiſtentis ætatis vigorem habent. Hanc explanat ſententiam in *lib.* 6. *de Morb. Vulg. Comm.* 4. ubi ſcribit Hippocrates: Cum hirceſcit, uter exterius teſtis apparuerit: ſi dexter, mas; ſi vero ſiniſter, fœmina. Dicit quidem Galenus: Cum puerilis ætas in adoleſcentiam tranſit, ſicut ipſis ſemen, & pili in locis genitalibus erumpere incipiunt, perinde & teſtes ſubito increſcunt; ita & puellis virginibus mammæ extuberant una, & menſes ferri incipiunt. Tunc igitur & vocis mutatio in maribus fit præcipue. Nam, cum prius ipſis acuta vox eſſet; cum perfecte in puberes evaſerunt, gravior redditur: tempore autem medio velut raucam ipſi vocem edunt. Adoleſcentium vero ætas eſt omnium optima, ut Galeno placet *Comm.* 3. *Aph.* 18. tamen melius vere ſe habet. Eſt calida; quia, ut ſcribit Hippocrates in *lib.* 1. *de Diæta*, ignis impetus aquæ dominatur: ſicca autem, quia humidum ex puero conſumptum eſt partim in augmentum corporis, partim in motum ignis, partim præ laboribus, ac exercitiis. Calidos eſſe adoleſcentes confirmant accidentia, quæ Hippocrates recenſet in *lib. de Morb. Vulg. Comm.* 1. ubi ait: Accidebant hæc adoleſcentibus, juvenibus, adultis. Et Galenus ibi: Nec præterit nos, adoleſcentulos ob ætatem eſſe, non ob vitæ ſortem calidos: ut etiam adultos. At, quamquam hæc ætas eſt omnium optima, dummodo recte vivant, & idcirco plurimum ſanguinis humorem habent; tamen, ſi cibi copiam ingerant, ſuccos progignunt copioſe crudos, & deinde ab hac ætate amarulenta ſubit bilis abundans, quæ crocea, ac flava appellatur. Hæc Galenus in *Comm.* 3. *Progn.* Ex hujus humore dominante fiunt febres ardentes, & in his ſanguis erumpit; ſiquidem bilis, ſanguini permixta, poſtquam eum deuſſit, cum eo multum calorem ad caput ſubvehens, venis narium diruptis, ſanguinis efficit eruptiones. Et propterea ait Hippocrates in 1. *de Morb. Vulg. Comm.* 2. Sanguis plurimis erupit præcipue adoleſcentulis, & adultis; quorum periit maxima pars, quibus ſanguis non erupit.

ÆGER.

Ægrum ſano opponitur. Verum ſanus

maxi-

maxime eſt homo, ut refert Hippocrates in *lib. de Nat. Homin. num.6.* ubi temperamentum inter ſe habuerint ſanguis, pituita, & utraque bilis, moderatum tum facultate, tum copia, & ubi maxime fuerint permixta. Contra ægrotat, cum horum quid minus, aut amplius fuerit, aut ſeparatur in corpore, & non fuerit reliquis omnibus contemperatum; neceſſe eſt enim, cum quid horum ſecretum fuerit, & per ſe ſteterit, non ſolum eum locum, unde ſeceſſit, morbidum fieri, ſed etiam eum, in quo ſtat, & in quem ob nimiam copiam diffuſum eſt, dolore, & morbo vexari. Sed non ſolum corpus ægrotat, verum etiam mens; nam ait Hippocrates *lib. 2. Aph. 6.* Quicunque dolentes parte aliqua corporis omnino dolorem non ſentiunt, his mens ægrotat. Et cum corpus ægrotet; aut totum, aut pars ægra eſt, quemadmodum legitur in *lib. 2. Aph.* 15. Ubi fauces ægrotant, aut tubercula naſcuntur in corpore, excretiones inſpicere oportet; nam ſi климіоſæ fuerint, corpus una ægrotat. Nec ſolum partes totum conſtituentes corpus ægrotant, ſed etiam hæ, ex quibus partes conſtituuntur, ac nutriuntur, ſiquidem ſcribitur in *lib. de Affection. num.* 24. Ubi bilis, & pituita in venas, & alvum incubuerint, ægrotat ſanguis, & corruptus ſecedit; ægrotat & inteſtinum, & raditur, & exulceratur. Cognoſces profecto corpus ægrum eſſe, ſi proprias exercere non poterit actiones: partes vero ſimiliter. De his quidem plura lege in Morbi capite.

ÆQUALE.

Inquit Hippocrates in *Comm.* 1. *Progn. part.* 27. Illa ſaluberrima ſunt, ſi dolore vacant, ſi mollia, & æqualia ſive dextra, & ſiniſtra parte. Ubi Galenus in *Comment.* ait: Æqualia non ſecundum unam qualitatem intelliguntur; fieri enim poteſt, ut ſimiliter mollia ſint; ſed aut aliqua parte dolore vacent, aliqua dolore afficiantur; aut altera pars calidior, altera frigidior; altera ſublevatior, altera depreſſior habeatur. Ac poſtea ſubdit: Inæqualiter affecta eſſe dextra, ac ſiniſtra parte, quoties non tota illa eamdem habeant affectionem aut per caliditatem, aut per frigiditatem, aut per dolorem, aut per indolentiam, aut per gracilitatem, laxitamque, & intentionem.

ÆQUINOCTIUM.

Hippocrates in *lib. de Aere, Aquis, & Locis* hoc pacto de anni temporibus diſſerit: Maxime obſervare oportet magnas temporum mutationes, ut neque medicinas in illis libentes exhibeamus, neque uramus quæ circa ventrem, neque ſecemus, priuſquam prætereant dies decem, aut plures, & non pauciores. Periculoſiſſima ſunt etiam ambo ſolſtitia, maxime vero æſtivum. Periculoſum etiam æquinoctium utrumque, magis autumnale.

AER.

Aer, ut Hippocrati placet in *lib. de Carn. num.* 1. medium tenet locum, calidum quid, ac humidum exiſtens. Aer quandoque reperitur in libris Hippocratis pro elemento, veluti in *lib.* ſupra citato. Aliquando ſumitur pro aere caliginoſo, ut ſcribit Erotianus, vetuſtiſſimus vocum Hippocratis interpres, quemadmodum in *lib. de Aere, Aquis, & Locis num.* 18. ubi legitur: Ubi rupta eſt aqua, & in ſublime elevata, dum circumfertur, & cum aere permiſcetur, quod turbidum eſt in ipſa, ac noctem refert, id excernitur, ac decedit, & fit aer, & nebula; quod vero tenuiſſimum eſt, ac leviſſimum in ipſa, hoc relinquitur, & dulceſcit, dum a ſole uritur, & coquitur. Hæc eſt Cornarii translatio. Quam ſi quis græci ſermonis parum eruditus legat, proculdubio affirmabit, Hippocratem rebus naturalibus parum caluiſſe, aut hunc eſſe librum ſpurium; quare, ut ſentit Erotianus, & ut ſonant verba, palam eſt, ubi ſcribitur *fit aer, & nebula*, legendum eſſe *fit aer caliginoſus, ac nebula*. Hippocratis interpretes dicunt aerem flatum, ventum, & ſpiritum, ſed non recte; ſcriptum enim in *lib. de Flatibus* eſt *num.4.* Spiritus, qui in corporibus ſunt, flatus vocantur; qui vero intra corpora exiſtunt, aer. Ventus, ſubdit ille, eſt ipſius aeris fluctus, & unda, hoc eſt, cauſa eſt fluctus, & undæ. Quicquid tamen ſit, ſæpe confunduntur hæc nomina ab his, qui opera Hippocratis latinitate donarunt; nam hoc ſermone proſequitur Cornarius: Omne, quod inter cœlum, & terram eſt, ſpiritu repletum eſt. Hic hyemis, & æſtatis cauſa eſt, quia Solis, Lunæ, & aſtrorum omnium curſus per ſpiritum procedunt. Etenim ſpiritus igni nutrimentum præbet, quo ſi ignis privaretur, vivere non poſſit. Et ſolis perpetuum curſum aer perpetuus conſervat. Nec mare ſpiritus eſt exors; non enim natantia alia vivere poſſent, niſi per aquam, & ex aqua ſpiritum attraherent. Quare manifeſtum eſſe puto, ſpiritum pro aere dixiſſe, ac vertiſſe interpretem. Nec mirum ſit ei, qui naturalibus operam ſuam dat, Hippocratem ſcripſiſſe, aſtrorum curſum per ſpiritum procedere, cum hæc fuerit antiquorum probabilis ſententia, quemadmodum a pluribus, qui de ſcientia aſtrologica diſputarunt, eſt ſcriptum. Nec quis etiam credat, Hippocratem ſentire, ignem nutriri, propterea quod hæc eſt ſolius animantis facultas. Verum, cum ſimplex ille aer, qui æther, ſive ignis dicitur, a corporibus diſtrahatur cœleſtibus, ac diſtringatur, non poteſt non corrumpi; quare ad generationem deperditi, & ad refrigerium ejus, qui deperditur, & conſervationem aer inferior ſe contulit; ſic & aqua ad locum aeris, & terra ad aquam ob perpetuam eorum generationem & corruptionem. Sed de aere per ſe, ac cum aliis elementis, & aſtris ſatis. Nunc ad illum, qui animali inſervit, ſermonem vertamus.

Cum aer ratione habita ad aquam, & terram ſit corpus ſubtile, & formale, & ſimplex, neceſſario animantia ipſo fruuntur ad

tur ad

tur ad caloris refrigerium ; nam ſcribit Hippocrates in *lib. de Flatibus num. 6.* Mortalibus vitæ, & ægrotis morborum ſolus is eſt autor, tantaque omnibus ſpiritus neceſſitas extat, ut, ſi quidem omnibus aliis abſtineat homo, neque cibum ſumat, neque potum, poſſit tamen dies duos, vel tres, & plures ducere; ſi vero ſpiritus viæ in corpus intercipiantur, in brevi parte unius diei interit, ac ſubjicit. Nec aliunde unquam veriſimile eſt, morbos evenire, quam inde, ſi is aut plus, aut minus, aut cumulatior, aut morbidis ſordibus inquinatior in corpus ſe ingerat; quocirca aer per ſe animantibus eſt neceſſarius ad vitam conſervandam, & non infectus ad ſalutem. At quando id fiat, ibi declarat Hippocrates, & in aliis libris; immo partem animalis eſſe affirmat & in *lib. de Natura Hom.* & in *primo de Diæta*. De aeris attractione loquitur Hippocrates in *lib. de Morbo Sacro num.* 8. Mutus eſt homo epileptico morbo correptus, cum pituita, derepente in venas delapſa, aerem excluſerit, & non admiſerit neque in cerebrum, neque in venas cavas, neque in ventriculos, ſed occuparit reſpirationem; cum enim accipit homo per os, & nares ſpiritum, primum quidem ad cerebrum venit, deinde vero in ventriculum magna ex parte, pars etiam ad pulmonem, & pars ad venas, ex his vero ad reliquas partes in venas diſpergitur, & quantum ejus ad ventriculum venit, perfrigerat, ac nil aliud confert, Idem præſtat & qui ad pulmonem venit; qui vero ad venas pervenit, confert ad ventriculos ingreſſus, & ad cerebrum. Cæterum & carnes aerem attrahunt; ſcribit enim Hippocrates in *lib. 6. de Morb. Vulg. Comm. 6.* Carnes attractrices ex ventre, & extrinſecus, ſignificat ſenſus; quoniam exſpirabile, & inſpirabile; ubi Galenus ait: Trahere ad ſe ipſas carnes ex ventre, inquit, ex ventriculo ciborum, potionumque, unde nutriuntur, ſuccum; extrinſecus vero, incertum eſt, alimentum ne dicat, an aerem. Et ſubdit: Poteſt & aer per arterias ad cutim pertinentes ad carnes ferri ab ipſis attractus. Si igitur aer temperatus ſit, confert ad vitam conſervandam, & ad ſalutem. Temperiem poſſidet, ſi calidus ſit, & humidus natura propria; verum cum temperamentum excedat, evadit calidior, quam opus ſit, vel frigidior, vel ſiccior, vel humidior, haſque accipit facultates aut a corporibus continentibus, ut a corporibus cœleſtibus, & ab elementali igne, aut a contentis, quemadmodum ab aqua, & terra. Ab his quidem cauſis alteratur aer, ſiquidem a calido fit æſtuoſus, ac ab eodem, & ſicco fit ſquallidus, & a frigido; ab humido, & frigido fit caliginoſus, nebuloſus, atque obſcurus, nam in aere exhalationes, ac vapores non condenſantur, niſi a frigore, & per accidens a calore. Hæ profecto exhalationes ſi a cauſis inferioribus corruptis, ac putrefactis proficiſcuntur, inficitur aer, ac ſordibus inquinatur. Idem quoque corrumpitur a corporibus cœleſtibus, ſed per accidens, ſi videlicet corpora eorum, ut placet Aſtrologis, copulentur noxio lumine, vel, ut Hippocratis eſt ſententia, aerem nimium alterent. Atque hæ alterationes, ſive mutationes ſunt paullatim factæ, aut repente, & utræque vel fortes, & vehementes, vel debiles; fortes nimirum, ac repentinæ cavendæ ſunt, ut vult Hippocrates in *lib. de Præcep. num. 11.* & in *lib. de Morbo Sacro num.* 18. Nunc vero ſi aer mutetur continens corpora animalium, & ipſa alterabuntur; continens enim gerit vicem formæ, ratione habita ad contentum. Nam ſi, ait Galenus in *primo de Morb. Vulg. Comm. 3.* in principio continens nos aer immoderatius calefiat, vel frigeſcat, vel humeſcat, vel ſicceſcat, corporum ſymmetriam, quæ ſanitas eſt, confundit, interturbat, ac corrumpit. Si nimium ſit calidus, trahit in partem extrinſecam, ut idem affirmat in *lib. 4. aph. 5.* Quare, ſi valde frigidus, conſtipat, & obſtruit, & alia efficit; ſic ſi humidus, aut ſiccus: de quibus primis qualitatibus abunde agemus, cum de anni temporibus diſputabimus. Hoc autem dicamus, aerem primis qualitatibus tantum immutari, quod vix credi poteſt, quod abſque aliena materia a primis alteretur facultatibus; aut tranſmutari ab his cum materiebus junctis, quæ inficere aerem poſſunt tot ſordium ſpeciebus, quot habent materiæ illæ. Inquinatus aer continens inficit corpora omnia, quæ complectitur; ſed hoc magis, & illud minus, quod magis, vel minus aptum eſt. Aptum, ac diſpoſitum dicitur corpus ab Hippocrate ad aliquod ſuſcipiendum, cum ſimile eſt rei, quam ſuſcipere debet. Sic enim inquit in *lib. de Flatib. num. 8.* Communis febris propterea omnibus accidit, qui eundem ſpiritum omnes attrahunt, fitque, ut ſimili corpori ſimiles ſpiritus ſimiliter permixti ſimiles gignant febres. Sed eſt fortaſſe qui dicat, ut quid ergo non omnibus animantibus, ſed alicui eorum generi incidunt hi morbi? cui ego ſic reſpondeo: differt corpus a corpore, natura a natura, & nutrimentum a nutrimento; non enim omni animantium generi eadem aut non conferunt, aut commoda ſunt, ſed ſunt alia aliis magis convenientia. Quando igitur aer hujuſmodi inquinamentis plenus eſt, quibus humana natura offenditur, homines ægrotant; quando vero cuipiam animantium generi aer inconveniens eſt, tum morbus illud genus corripit. Aer igitur infectus inficit corpora inquinata, vel ad inquinamentum apta, eaque plurima. Argumento autem ſit hoc: quando ab uno morbo multi homines corripiuntur eodem tempore, cauſam ad id, quod cauſæ eſt, & quo omnes maxime utimur, referre oportet: eſt autem hoc ſpiritus, & aer, quem inſpirando trahimus. Hæc Hippocrates in *lib. de Natura Hominis, numer.* 18. ac ſubdit *num.* 19. Palamque eſt aerem morboſam aliquam exhalationem habere. Verum, quanquam per omnes corporis partes aer penetret,

tret, tamen aliquis quæret locum primum, quem aer in corpore noſtro occupet. Id docet Hippocrates in *libr. de Morbo Sacro*, *num.* 17. his verbis: Cum homo ſpiritum in ſeipſum attraxerit, primum ad cerebrum pervenit, & ſic ad reliquum corpus aer diſpergitur, relinquens in cerebro ſuum ipſius vigorem, & quicquid prudens, ac ſapientia præclarum eſt. Si enim in corpus primum perveniret, & poſterius in cerebrum; relicta in carnibus, ac ſanguine dinorione, ac judicio, ad cerebrum calidus jam exiſtens perveniret, & non ſincerus, & purus, ſed ammixto humore a carnibus, & ſanguine; quocirca cerebrum primum percipit aerem ſalubrem, vel contaminatum, propterea quod, ut Hippocrates ſubdit *numer.* 18. Morbi in ipſum irruunt acutiſſimi, ac maximi, ac præcipue lethales, & qui difficilem judicationem habent apud inexpertos, ab ipſo non ſalubri aere. A ſano cerebrum intelligentiæ, & prudentiæ internuntius eſt, caliginoſus enim aer humorem, ac ſpiritum caliginoſum in corpore humano efficit; ut videtur ſentire Galenus in *libr.* 1. *de Morb. Vulg.* Et in *libr. de Morbo Sacro num.* 8. ait Hippocrates: Qui vero ad venas pervenit aer, confert ad ventriculos ingreſſus, & ad cerebrum, atque ſic ſapientiam, & motum membris exhibet; quare, ubi fuerit excluſus a venis præ pituita, eumque non ſuſceperint, mutum, & deſipientem hominem reddunt. Hanc fortaſſe ſecuti ſunt opinionem nonnulli Peripatetici, qui univerſalem ponunt intellectum, aut ii, qui librum de cauſis compoſuere, qui omnes bonitates a principe cauſa deſcendere affirmant, quæ bonitates ſunt eſſe, intelligere, moveri, ſentire, vegetari, & id generis; haſque præcipue in aere exiſtere aſſerunt, ſiquidem aer ſit nobis familiarior, magis formalis, ac purus, quam aqua, & terra. Nec vult Hippocrates, aerem tantummodo exteruum motum præbere membris, ſed mixtum cum innatis ſpiritibus eſſe cauſam motus. Sed ad noſtrum revertamur inſtitutum. Cum aer nullis infectus ſit alienis potentiis, quæ illo fruuntur, is nullo erit nocumento; ſi vero ſit mutatus, lædit caput, pectus, ventremque inferiorem, ac tandem quæ partes illis inſerviunt. Quos vero morbos pariat aer, lege *librum de Flatibus*, utque hos cures, præcaveaſque, lege *lib. de Natura Hominis num.* 8. & 9. Atque hanc curationem eamdem docet Galenus in *libr.* 1. *de Morb. Vulg. Comm.* 2. *partic.* 7.

ÆRUGINOSUM.

Scribit Galenus in *Comm.* 1. *Prorrh. part.* 10. Flava bilis cum ſupra modum aſſatur, primum quidem in æruginoſum traſmutatur ſuccum, deinde in nigrum. Supra modum aſſatur propter febris magnitudinem; quapropter ſive is per vomitum, ſive per ventrem inferiorem, ſive per ſputa, ſive per urinas apparuerit, ſuccus, ex quo ortum habet morbus, calidum, & ſiccum eſſe ſignificat. Quo autem loco corporis præcipue hujuſmodi humor progenitus ſit, declarant ſymptomata, ſicut vigilia, capitis dolor, & ſurditas morbum in capite eſſe demonſtrant; caput vero cum ventriculo ſocietatem habet, unde fit, ut graviter affecto cerebro, os ventris ad vomitum excitetur Quare jure Hippocrates in *lib.* 3. *de Morb. Vulg. ſection.* 2. mandavit ſcriptis morbum Philiſtæ. Hic cum capitis dolore prima die vomit bilioſa, pauca, flava primum, poſtea vero plura æruginoſa; ſecunda die ſurditas, ac parum circa meridiem inſanivit. Idcirco hinc excerpta eſt ſententia illa Hippocratis in *Prorrh. loc. citat.* Qui in capitis doloribus æruginoſos vomitus habent, vigilantque cum ſurditate, cito hi vehementer inſaniunt. Fit & convulſio, ut recitat Galenus in *lib.* 5. *Comm. Aph.* 1. a tali humore, ubi fortius os ventriculi mordetur, veluti juveni accidit, qui æruginem evomerat, non æruginoſa; erat enim talis, qualis quæ vera ærugo nominatur, florentiſſima; verum inter vomendum totum corpus convulſum eſt, & ærugine evacuata, febris ſtatim, & convulſio ceſſavit. Tale autem erat, quod evomuerat, ſicut ſi quis optimam æruginem aqua perfunderet adeo, ut ex eorum unione talis ſubſtantia exultaret, quæ deſruti craſſitudinem repreſentaret. Vomitus autem æruginoſus fit quandoque in renum doloribus poſt pituitoſum, ob dolores, & vigilias corrupto ſanguine; idque maxime cum una febricitaverint, & inedia macerati fuerint. Hæc ex Galeni ſententia in *libr.* 6. *de Morb. Vulg. Comm.* 1. *part.* 6. Significat æruginoſus humor in urinis non concoctionem, ut declarat Galenus in *Prorrh. Comment.* 2. *part.* 24. ubi legitur: Rubra ex his epanthiſmata ſi retinentur, ac æruginoſa, mala. Et ait: Nunquam ex coctis urinis epanthiſmata colore rubida, neque æruginoſa ſuperveniunt. In loco de Philiſta notato pro *æruginoſa*, quidam *virulenta* interpretati ſunt. Pro æruginoſo humore vomendo aquam tepidam dedit Galenus *lib.* 12. *Method.*

ÆSTAS.

Æſtas eſt anni tempus, cujus principium eſt, ut Hippocrates in *libr. de Morb. Vulg.* oſtendit, ortus plejadis, poſtquam canis ortus fructuum generationem inchoat; quam & ipſam pro ſecunda æſtatis parte deſcribit. Poſt hunc Arcturus oriens finem dat æſtatis, & principium autumni. Ideo tres habet partes; prima naturam ſapit veris, tertia autumni; ſed pars ſecundæ præſertim eſt calida, & ſicca, propterea quod, ut idem vult in *lib. de Natura Humana*, acceſſus ſolis ad nos calefacit aerem inferiorem, qui ſuperiori craſſior eſt; unde in *lib. de Flatibus*, *numer.* 5. Spiritus eſt æſtatis, & hyemis cauſa; in hyeme eſt frigidus, & condenſatus, id eſt humidus, quoniam aer condenſatus, & craſſus eſt humidus; æſtate mitis, & tranquillus, hoc eſt non ventis agitatus; immo in æſtate magnus eſt æſtus, ſi venti non ſpirent, ut idem affirmat in *lib.* 3. *de Morb. Vulg. Comm.* 3. *part.* 6.

Verum æſtas dupliciter reperitur; altera qualis eſt deſcripta, quæ poſt finem veris inchoat, & autumno accedente deſinit, calida, & ſicca, & hæc eſt vera, & legitima æſtas; altera non vera, ſed per accidens, eaque eſt, quæ aut non datis temporibus calida, & ſicca ſe præbet, immo tempore autumnali, hyemali, vel verno calorem ſuum, & ſiccitatem oſtendit; aut quæ conſtitutis a natura temporibus exiſtit, verum non calida, & ſicca, ſed potius qualitates veris, autumni, aut hyemis exercet. Cum vera ſit æſtas, proprii morbi fiunt; cum autem non vera, affectiones alieni temporis accedunt. Quando igitur in æſtate, & aliis anni temporibus tempeſtive tempeſtiva redduntur, hoc eſt, cum tempus anni propriam habet temperaturam, morbi conſtantes, ut ait Hippocrates in *libr. 3.* & boni judicii fiunt. Et quoniam, ut dictum eſt ex Hippocratis ſententia, æſtas natura eſt calida & ſicca, et proportione correſpondet ignis inter elementa, ex mixtis vegetabilibus, ac animalibus cibi, qui ſuccos in homine efficiunt, ac reddunt calidos, & ſiccos; inter ſexus mas, inter ætates juvenes, inter habitus hirſuti, minime carnoſi; inter humores bilis, inter membra, ac partes corporis hæ, quæ bile flava fruuntur, & illam detinent, ac maxime ſuperiores; inter facultates hæ, quæ celeritates præſtant ſpirituum, & actionum. Idcirco, quemadmodum juventus eſt quolibet anni tempore juventus, ſic ex humoribus bilis flava ſemper eſt in corpore talis; tamen modum excedit, cum ſit copulata cum ſuo ſimili. Simile enim auget ſimile; quare æſtate, quæ cum ea convenit, copia, & viribus evadit major. Sed dices, quid deinde fit? Ait Hippocrates in *libr. de Affectionibus*, *numer.* 17. Cum corpus a ſole fuerit calefactum, humectatur, humectatum autem ægrotat aut totum, aut ea parte, in quam pituita, & bilis incubuerint, ſed maxime bilis; nam legitur in *lib. de Natura Hom. numer.* 14. Bilis per æſtatem, & autumnum corpus poſſidet, id quod inde cognoſcere potes, quod homines ſua ſponte hoc tempore bilem vomunt, & in medicamentorum potionibus bilioſiora purgantur. Manifeſtum fit & febribus, & hominum caloribus; ſi quidem cauſus fit, & tertianæ plurimæ, ut ipſe ſcribit in *lib. 3. Prog.* 21. continuæ, vomitus, alvi profluvia, lippitudines oculorum, aurium dolores, oris ulcerationes, genitalium putredines, & ſudamina; & hæc in medio æſtatis. Circa initia vero nonnulli fiunt ex vernis morbis, & circa finem ex autumnalibus, quoniam utraque æſtatis extrema naturam antecedentium, & ſequentium temporum ſapiunt. Hæc, & alia mala ex bile ortum habentia fiunt tempore æſtivo, immo morbi bilioſi æſtate fiunt vehementiores, veluti ulcera pejora tunc fiunt, quia proſerpunt; ſed & citius deſinunt ægritudines ob humoris acumen. Fiunt & æſtate dyſenteriæ, &, ut ait Hippocrates in *libr. de Natura Hominis*, ſanguis ex naribus ipſis fluit, & calidiſſimi ſunt, ac ruberrimi. Sed dolor, & calor corpori accedunt, ſi a plenitudine venæ premuntur; æſtate quidem citius, hyeme vero poſterius. Æſtate enim calidus eſt aer ambiens, & calidiorem corpus in ſe ipſum trahit; & ſi calido adhuc exiſtente ventriculo, calidior, quam opportunus eſt, ſpiritus homini accedat, nihil miri eſt, hominem ex tali febrire. Hæc Hippocrates in *lib. 4. de Morbis n.* 17. Et quoniam æſtate eſt exiguus calor innatus, maximus quidem hyeme, & vere, tum ſani, tum ægri æſtate, & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme vero facillime, ut legitur in *lib. 1. Aph.* 18. Adde, quod cum flava abundet bilis, deſtruit comedendi appetitum, & bibendi auget. Verum, ut morbos caveas æſtivos, in ejus principio, ut vult Galenus in *lib. Quos purgare oportet*, purgari debent flavæ bilis morbi, propterea quod æſtate, ut idem refert *libr. 4. Aph.* 5. purgationes ſunt moleſtæ; nam natura tunc exuſta non fert acritudinem medicamentorum, & multi eo tempore purgati incidunt in febres, & diſſolvuntur; & ſi æſtate purgandi eſſent, oportet, ut ſcribit Hippocrates *libr. 4. Aph.* 4. medicari æſtate ſuperiores magis, hyeme vero inferiores; ſed ſub Cane, & ante Canem difficiles ſunt medicationes. Tunc enim eſt maxima æſtas. Et *Aphor.* 7. Vomentes difficulter, & mediocriter bene carnoſos, per inferiora, caventes æſtatem. At naturarum, ait Hippocrates in *libr. 3. Aph.* 2. hæ quidem ad æſtatem, hæ vero ad hyemem bene, maleve ſe habent. Frigidæ autem, ut exponit ibi Galenus, & humidæ bene ſe habent. Et Hippocrates *lib. 3. Aph.* 18. Vere, & prima æſtate pueri, & qui hos ſequuntur ætate, optime degunt, & ſani ſunt maxime; æſtate vero & autumno uſque ad aliquid ſenes; contra male afficiuntur calidæ, & ſiccæ naturæ. Augetur enim calor, & ſiccitas in hujuſmodi corporibus.

Quibus autem alimentis uti debeat homo temporibus æſtivis, docet Hippocrates in *lib. de Salubri Diæta part. 3. & 4.* his verbis: Dum æſtatem homo attigerit, tum cibis omnibus utendum mollibus, obſoniis elixis, oleribus crudis & elixis, maza molli, poculis multo dilutiſſimis, & plurimis, & uti, ne magna mutatio ſit ſubito utenti. Tunc enim tempeſtas calida eſt, & ſicca, corporaque reddit aduſta, & ſqualida, unde frigida & mollia efficies. Ægris vero, ut Galeno placet *Comm. 1. Aph.* 17. ſæpius pauca danda ſunt, quoniam & pluri egent adjectione, ut qui ſunt diſſoluti, & vires habent imbecilles. Et hæc de vera æſtate, ac naturali.

Si vero temporibus æſtivis conſtitutio non fuerit calida, & ſicca, ſed alio tempori fuerit ſimilis, non vera erit æſtas; unde morbi æſtivi non fient. Verum ſi veri ſimilis fuerit, ſudores in febribus, Hippocrates *libr. 3. Aphoriſ.* 6. multos expectare oportet; nam, ut ait ibi Galenus: Æſtas ſimilis veri ob caliditatem quiddam trahit ad cu-

ad cutim, ob humiditatem vero non poteſt per modum vaporis reſolvere; tota igitur humiditas in morborum judiciis expulſa, ſudores facit. Si autem æſtas, veluti *libr. 3. Aphoriſm.* 13. *& libr. de Aere, Aquis, & Locis*, ſicca ſit, & borealis, ſequens vero autumnus pluvioſus, & auſtralis; capitis dolores ad hyemem expectare convenit, & cerebri corruptiones, ampliuſque raucedines, gravedines, & tuſſes, aliquibus etiam tabes. Si vero pluvioſa ſit, & auſtralis, ſimiliſque ſequatur autumnus, neceſſe eſt, hyemem morbidam eſſe; & his, qui pituita abundant, & qui trigeſimum annum exceſſerunt, febres ardentes fieri, veriſimile eſt; qui vero bile abundant, coſtarum inflammationes, & pulmonis, pleuritides, ac peripneumonias dictas.

ÆSTUS.

Ab æſtibus fortibus convulſio, aut diſtenſio, malum. Hic eſt *Aphoriſm.* 13. *lib.* 7. ubi Galenus ait: Quidam pro æſtibus febrem intellexerunt, alii ambientis fervorem, alii pro cauteriis, & eſcharis, & omnes verum dicunt; ſed in *libr. 4. Aphoriſm.* 65. in quo *ſcribitur*: In febribus circa ventriculum & fortis æſtus, & cordis morſus, malum; æſtus ſignificat ebullitionem, quæ fit a flava bile. In *libr. 2. Prorrh. particul.* 31. Laterum æſtus cum dolore, & rigor ſuperveniens, malum; quoniam, ut exponit Galenus, ſignum eſt phlegmonis, quæ partem eam infeſtet, ob quam febricitavit; ſi vero rigor etiam ipſis ſupervenerit, ſuppuraturum expecta phlegmonem. In eodem *libr. 2. partic.* 7. Quibus lumborum dolor diu perſeverans cum æſtu faſtidioſo fit, ſi ſudent, malum. Et *particul.* 32. Æſtuoſi rigores quadantenus, pernicioſi; ſignificant enim, ut vult Galenus, difficilem, & gravem affectionem. In *lib. de Salubri Diæta* legitur: Vitandus eſt æſtus, hoc eſt, ardens calor, quoniam homo imbecillis evadit; itaque æſtuantibus dat Galenus portulacam, in *lib. 6. de Simp. Medic. Fac.* & vinum dilutum refrigeratum, in *lib. de Bon. & Vit. Suc.*

ÆTATES.

Ætates, ut accepimus ab Hippocrate variis in locis, ſunt quinque, nempe pueritia, adoleſcentia, juventus, virilitas, ſive ætas conſiſtens, & ſenectus; & unaquæque tres habet partes, principium ſcilicet, medium, & finem. Et quoniam earum cognitio ad rem medicam plurimum confert, ideo de ea pauca ſcribemus. Data igitur diviſio habetur ab Hippocrate ex *lib. 3. Aphoriſm.* quam fecit ſecundum quod a variis capitur homo ægritudinibus. Dividuntur etiam ætates, prout rationem habent ad qualitates, ad elementa, temperamenta, humores, & anni tempora; nam, ut ait Galenus in *Comment. de Salubri Diæta, partic.* 7. ſicut temperamenta ſunt quatuor, ſic diſſecemus ætates in quatuor; in humidam, & calidam, quam puerorum ſtatuimus; ſiccam, & calidam adultorum; ſiccam, & humidam eorum, qui ætate inclinata ſunt; humidam, & frigidam ſenum. Et quia vita animalium per calidum, & humidum ſtat, pueritia igitur, quæ eſt hujuſmodi, eſt maxime vivida; ſed huic ætati cum data ſit auctio, plurima ineſt humiditas, & caliditas: quapropter vult Galenus, puerorum ætatem, & adhuc magis adoleſcentium eſſe optimam; ſecundo loco juvenum, tertio conſiſtentium. Ætas autem puerilis cum ſit calida, & humida; in qualitatibus correſpondet aeri quoad elementa, ſanguini quoad humores, veri quoad anni tempora; quare optima puerorum temperies vere conſervabitur, &, ut ſcribit Hippocrates *libr. 3. Aphoriſm.* 18. vere, & prima æſtate pueri, & qui hos ſequuntur ætate, hoc eſt, adoleſcentes optime degunt, & ſani ſunt maxime; ubi Galenus inquit: Adoleſcentes vere, pueri æſtatis principio optime degunt; & ratio eſt, quia ſumma pueri humiditas ad temperamentum reducitur ab aliqua æſtatis caliditate. Ob eamdem quoque rationem pueri ſanguine abundant, qui in dies magis coquitur, & ſicceſcit a calore, & ab extrinſecis, & viget uſque ad trigeſimum quintum annum. Itaque ait Hippocrates in *Comment. 1. Progn. particul.* 33. Sanguinis fluorem in junioribus potius quintum & trigeſimum annum agentibus, expectare oportet; ſanguis porro calefactus diu, & exſiccatus fit bilis flava. De principio autem pueritiæ, ſive de infantia agit Hippocrates *libr. 3. Aphoriſm.* 24. docens morbos, qui illi tempori accidunt; de medio, ibi quoque *Aphor.* 25. & ait: In progreſſu, cum jam dentire incipiunt &c. & exponit mala ſecundæ partis pueritiæ. Et *Aph.* 26. ubi legitur: Cum vero jam magis adoleverint; quæ ætas uſque ad duodecimum, & tertium decimum annum progreditur; hic eſt finis pueritiæ. Sic de aliis ætatibus proſequitur, ac proprios recenſet morbos. Quocirca ex dictis palam eſt; ex ætatibus temperamenta, humores, & morbos cognoſci, ac tempora illis congruentia. Verum de ætate unaquaque ſuis agetur locis; in genere autem hoc ſcito, in cibo ægris offerendo ætatem ſummopere conſiderandam eſſe, in purgando per pharmaca, vel per ſanguinis miſſionem, in præſagiendo, in dignoſcendis ægritudinibus, in excretionibus, atque in morbis judicandis. Nam indicat febres, & morbos, Galeno teſte *Comm. 1. Aph.* 12. Indicat bonas excretiones, *Comment. 2. Aph.* 47. Confert morbis dignoſcendis, *Comm. 4. Aphoriſm.* 2. Ad præſagiendum multum facit, ut patet in *libr. 1. de Morb. Vulg. Comment. 3. particul.* 85. Ad ſanguinem mittendum, ut vult Hippocrates in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comment. 4. partic.* 19. In cibo offerendo, ſicut placet Galeno in *lib.* prædicto, *Comm. 1. partic.* 45.

ÆTHER.

Videtur mihi id, quod calidum vocamus, immortale eſſe, & cuncta intelligere, & videre, & audire, & ſcire omnia tum præſentia, tum futura; hujus plurima pars, cum turbata eſſent omnia, in ſupernam circumſerentiam ſeceſſit, & videntur mihi ipſum veteres æthera nominaſſe; hæc in *libr. de Carnibus num.* 1. Legitur etiam apud Ariſtotelem *primo Cæl. Tex. Comment.* 22. Æthera antiqui appellaverunt ſupremum locum a *currere ſemper*, a ſempiterno tempore ponentes ipſi denominationem. Sic ſcriptum eſt a Platone in Cratilo. Is aſſerit, Græcos deos appellare theus a thera, quod eſt currere, quia Solem, Aſtra, Lunam, & Cœlum deos eſſe arbitrabantur, quæ ſunt in perpetuo curſu, ſeu motu; ideoque ab Hippocrate ille dicitur locus immortalis; & cuncta intelligit eo modo, quo recipit a cauſis ſuperis actum intelligendi. Videt, & audit modo ſuperiori, hoc eſt, per metaphoram ad inferiora; ſcit præſentia & futura, quoniam tempus per motum corporum ſuperiorum a nobis cognitum ibi patefit. Verum æthera nominat Hippocrates & aerem, ſiquidem in *libr. 6. de Morb. Vulg. Comment. 4. partic.* 19. hæc dicit: Aquarum arte carentium, quæ ab æthere excreta eſt, aut cum tonitru, opportuna; procelloſa vero, mala. Et Galenus ibi: Veteres Græci cœlum nos ambiens exquiſite purum, æthera; caliginoſum vero, aut nubibus opacum, aerem vocare conſueverunt. Hac eadem igitur ratione & locum ſupra nubes æthera nominant.

AGNUS.

Agninæ carnes leviores ſunt ovillis, & hœdinæ caprinis, quia exanguiores ſunt, & humidiores; ita in 2. *de Diæta, numer.* 9. Item pelles agninæ calidæ ad menſes ciendos idoneæ, in *lib. de Superf. numer.* 24.

ALBEDO.

Albedo dicitur de dejectionibus, fluxu muliebri, de lingua, de muliere, de pituita, ac de urinis. Hæc quidem omnia ſunt humida, & humiditas non ſuſcipit caliditatem niſi remiſſam. Quocirca quibus hæc ineſt, ſignificat aut debilem caliditatem, aut frigiditatem. Hippocrates autem in *Prorrh. Comment.* 1. ait: Phreniticis alba dejectio, mala; ut Archeotati. An & in his veternus fiat? Unde Galenus: Quomodo plerique alii medici dejectiones in morbo regio albas fieri dixerunt, ita & nunc in phreniticis, quaſi eas prorſus flava carere bile dixerit. Hæc aſcendit cum ſanguine ad caput, & cerebrum lædit. Et in *lib. 3. Prorrh. Comment. 3. part.* 25. Albæ dejectiones difficiles; quoniam, ut ibi ait Galenus, non defluit ex hepate in ventrem bilis. De fluxu muliebri ſcribit Hippocrates in *lib. 2. de Morb. Mulier. numer.* 1. Fluxus albus in ſenioribus mulieribus magis fit, quam in junioribus. Ac ſubdit *numer.* 4. de alba muliere loquens: Mulieres, quæ ſuperalbidæ ſunt, humidiores ſunt, ac fluidiores. De lingua ait Hippocrates in *lib. 6. de Morb. Vulg. ſect.* 5. Linguæ albæ a pituita ſcilicet tinguntur. De alba pituita idem ſcribit in *libr. 7. Aphoriſm.* 29. ſic: Qui alba pituita detinetur, ſi fortis ventris fluxus ſupervenerit, a morbo liberatur. Hæc, ut refert ibi Galenus, eſt quædam aquæ intercutis ſpecies. De albis urinis ipſe locutus eſt in *lib. 4. Aphoriſm.* 72. hoc modo: Quibus urinæ albæ & perſpicuæ, malæ; præſertim ſi in delirantibus appareant. Ubi Galenus inquit: Urinæ tales extremam cruditatem ſignificant; quare & morbos longos faciunt. Quædam vero ex ipſis, cum anticipaverint vires diſſolvere, ſunt pernicioſæ, velut in deliriis. Tamen ſi craſſa ſit & alba, qualis, ut fertur in *libr. 6. de Morb. Vulg. ſect.* 4. Archigenis familiari erat, in laſſitudinis febribus quarta die aliquando prodit, & liberat ab abſceſſu.

ALGOR.

Sin algor quoque prehendit, & inferiores in iliis partes frigidæ fuerint; adhuc citius vomitio aderit. Hæc in *Comm.* 3. *Prog. partic.* 35. ubi Hippocrates de ſpontanea loquitur vomitione. Galenus exponit *algor* pro *rigor*. Tamen Hippocrates in *libr. 1. de Morb. Vulgarib. Comment.* 3. *particul.* 1. inquit: Sudor, rigor, algor; & Galenus in *Comment.* ait: Quod algoris nunc facit mentionem, animadvertendum eſt, num univerſi corporis frigus, ut profunditas inardeat, interpretandum ſit, an partium extremarum; an potius ſit de omnibus illum his arbitrandum dicere. Siquidem aliud, quod eſt initio acceſſionis, ſignificat frigus; aliud in remiſſione, ſicut ſane ſi per totam commoretur acceſſionem; quod quidem haud bonum eſt ſignum. Sic ſi tali frigore interiora perpetuo ferveant. Verum, cum algor frigus denotet, ab algore etiam fit congelatio quandoque.

ALIMENTUM.

Alimentum eſt duplex, ſpiritus ſcilicet, & humidum ac ſiccum; & id triplex, cibus, potio, & ſorbitio: de quibus locuti ſumus in *cap.* de cibo, & de nutrimento.

ALOPECIA.

Alopecia, lepra, pruritus, ſcabies, impetigines, & vitiligo a pituita ſiunt; ſunt autem talia turpitudo magis, quam morbi. Quo vero hæc depurges, pharmacis ſic utendum eſt: Quicunque bilioſi ſunt, his dato ea, quæ bilem purgant; pituitoſis quæ pituitam; atrabiliariis quæ atram bilem; hydropicis quæ aquam evacuant, *lib. de Affection. num.* 35.

ALTERATIO.

Alteratio a philoſophis dicitur motus qua-

qualitatis, quæ eſt in ſubjecto: & hic motus eſt duplex; ſimplex ſcilicet, & aliqua ex parte ſimplex. Alteratio fit, quando de contrario in contrarium vertitur qualitas, ut de albo in nigrum, de calido in frigidum. At aliqua ex parte, ſive ſecundum partem vero fit alteratio, cum de albo fit quidpiam albius; quoniam in albo remiſſo pars ipſius nigritiæ confuſa eſt. Verum in præſenti Hippocratis translatione ſæpe legimus alterationem pro corruptione, augmentatione, vel alia mutatione. Scribitur enim in *libr.* 1. *de Diæta numer.* 5. Nullum omnino corpus perit, neque fit, quod prius non erat; verum permixta, & diſcreta alterantur. Quare, ut dicunt philoſophi, largo modo alteratio hoc legitur loco: ſed forte ſtrictius, ac proprius in *libr. de Articulis num.* 27. in quo ſunt hæc verba: Maxillæ luxatæ niſi reponantur, animæ periculum imminet præ febribus continuis, & torpido ſopore; ſoporiferi enim hi muſculi ſunt, & dum alterantur, & dum intenduntur præter naturam. In *libr.* 1. *de Diæta numer.* 21. ſcriptum eſt: Anima ſemper *ſimilis* & in majore, & in *minore*; non enim alteratur neque per naturam, neque per neceſſitatem. Corpus autem nunquam idem in ullo aliquo eſt neque ſecundum naturam, neque ex neceſſitate; propterea quod partim ſecernatur in omnia, partim permiſceatur ad omnia. Hic advertendum eſt, hoc in loco æquivoce de alteratione loqui.

ALVUS.

Alvus turbata, alvus liquida, alvus intercepta, alvus male affecta, alvus humida, alvi excrementa, alvi profluvium, & id generis affectiones legantur in *Venter*.

AMARITUDO.

Amaritudo proprie dicitur de ſapore; & hic eſt objectum guſtus, cujus ſubjectum eſt lingua. Hanc nominat Hippocrates in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 17. os amareſcens; ac in pluribus aliis locis. Improprie autem ſignificat aut dolorem, aut flavam bilem, quæ amara eſt. Legitur enim in *libr. de Coacis Prænotionibus num.* 1. Quibus librioſa eſt alvi egeſtio, his circa pectus morſus & amaritudo, malum.

AMBIDEXTERA.

Mulier ambidextera non fit, hoc eſt, quæ ambabus manibus utatur pro dextris, *lib.* 7. *Aph.* 43. ubi Galenus: Homines, qui ambabus manibus pro dextris utuntur, ſæpius viſi ſunt; mulier vero nulla ad hunc uſque diem ob naturæ imbecillitatem.

AMBULATIO.

Ambulationem, & deambulationem ſæpe leges in libris Hippocratis pro exercitatione corporis, quæ ambulando fit. De hac vide ſuo loco.

AMBUSTIONES.

Ambuſtiones in pedibus rubicundæ quandoque exolutionem ſignificant, in *libr. de Coacis Prænot. num.* 1. Docet vero Hippocrates in *lib. de Ulceribus* plura medicamenta ad ambuſta utilia, *num.* 14.

AMYGDALÆ.

Amygdalæ æſtuoſæ ſunt, verum probe nutriunt, in *lib.* 2. *de Diæta num.* 30.

ANAS.

Anatis carnes, & reliquarum avicularum, quæ in paludibus degunt, aut in aquis, omnes humidæ ſunt, in *libr.* 2. *de Diæta num.* 17.

ANETHUM.

Anethum calidum eſt, & alvum ſiſtit, & ſternutamenta ſedat olfactu, *libr.* 2. *de Diæta num.* 25.

ANGINA.

Anginæ non una eſt ſpecies, ſed tres, ut refert Hippocrates in *libr. Prognoſtic. Commentar.* 3. *partic.* 16. ubi ſic ſcribit: Angina graviſſima eſt, & celerrime interimit, quæcunque nec in cervice, hoc eſt, collo, neque in faucibus conſpicuum aliquid efficit; plurimum vero doloris infert, ac ſpirationis difficultatem, orthopnœam dictam; hæc enim eodem die, & ſecundo, & tertio, & quarto ſtrangulat. Deinde ſubdit, de ſecunda ſpecie loquens: Quæcunque vero dolorem alteri ſubſimilem infert, attollitur vero, ac ruborem in faucibus efficit, admodum exitioſa, ſed paullo longior, quam ſuperior eſt. Tertio de tertia ſpecie loquitur, ſubdens: Si quibus fauces rubent, & cervix; hæc diuturnior eſt: maxime vero ex ea ſervantur, ſi cervix, & pectus traxit ruborem, nec facer ignis intro recurrat. Si vero nec diebus decretoriis deleatur rubor, neque tuberculo [illegible] in ſede exteriori, pus non facile excreet, ac videatur ſine dolore æger, mortem indicat, aut recidivam ruboris. Securiſſimum vero eſt, ſi rubor quam maxime foras vertatur. Quapropter, ut Galenus in *Comment.* ait, triplicem anginæ differentiam eſſe, videmus. Prima graviſſima eſt, quæ neque in cervice, neque in faucibus diſpoſitionem indicet præter naturam ex colore, calore, mole; ſed exiſtimandum eſt, intra gutturis corpora laceſſere inflammationem, ex qua ſtrangulantur; nec ſpirare poſſunt, niſi collum dirigant. Secunda autem differentia eſt, in qua attollitur cervix, & fauces rubent, dolore vero æque, quam prædicti afficiuntur, non tamen ſpirant admodum difficulter; quia muſculi in gutture non admodum vexantur inflammatione. Merito igitur eam exitialem haberi dixit, non tamen perinde ac prædictam celerrime interimere. Tertia vero differentia eſt illa, in qua neque vehementer ægri affliguntur dolore, nec ſpirant

difficulter, & guttur nequaquam perpetitur; ſed aut in fauces fluxio, aut in cervicem, aut in hæc utraque decumbit. At verò fluxio talis magna ex parte bilioſior eſt, ita ut perſpicue ſacrum ignem, aut inflammationem ſacri ignis ſimiliorem committat; unde & ipſe dixit: Nec ſacer ignis intro recurrat. Quod ſi pituitoſus interdum tumor infeſtet, celerrime diſcutitur; nec ullo pacto acutus hic morbus eſt.

Sed cum ad materiam, quæ efficit anginam, ſe transferat; audiamus, quid de ipſa dicat Hippocrates, & quomodo ipſa fiat. Hic in *libr. de Victus Ratione in Morb. Acut. Commentar. 4. part.* 30. hoc pacto ſcribit: Cynanche, ideſt angina, fit, cum hyeme, vereque fluxio multa, & viſcoſa ad jugulares defluxerit venas, plurimumque hæ propter latitudinem traxerint ſpiritum. Cum autem frigida, & glutinoſa fuerit, ſpiritus obſtruit permeationes, ſanguinemque coercens, quæ vicina ſunt, inſpiſſat, ſanguinemque ipſum immobilem reddit, & ſtabilem, quippe cum frigida natura ſit, & obſtructoria. Ob id ſuffocantur, livente lingua, atque in rotundum acta, flexaque propter eas, quæ linguæ ſubduntur, venas; nam præciſa, quam nonnulli cionida, ideſt columellam vocant, vena utrinque craſſa apparet. Cum igitur hæ oppletæ fuerint, linguæ, quæ ob ſiccitatem & ſicca, & ſpongioſa exiſtit, minuitur. Lingua autem vi ex venis humidum accipit, atque ex lata rotunda, ex bene colorata livens, ex molli dura, & ex facile flexili, flectenti contumax efficitur. Hanc ob cauſam cito jugulat, niſi cito adverſus eam pugnaveris. Subdit præterea Hippocrates *particul.* 31. Cum æſtate, vel autumno fluxerit ex capite calida, & nitroſa fluxio, quaſi ab anni tempore tum acris, tum calida fuerit, atque hujuſmodi ſit, mordet, ulcerat, ſpiritu implet, orthopnœam parit, ſiccitatemque multam; præterea quæ intuenti apparent, haud timenda videntur. *Et particul.* 32. Tendines quoque cervicis poſteriores contenduntur, apparentque, tetani modo, intendi.

Unde habemus, duas humorum ſpecies anginam efficere; alteram, quæ glutinoſa, & frigida fluxione facta ſit, alteram ab acri, & calida. Quæ prior fluxio in latiores decumbit venas, ſecunda in tenuiores; prior, quæ pituitoſa eſt, hyeme vel vere defluit, ſecunda autumno & vere. Fiunt & anginæ in pluviarum multitudine, ut ipſe ſcribit in *libr. 3. Aph.* 16. ſed & in ejuſdem *lib. Aph.* 20. confirmat, anginas fieri etiam vere; & *Aphor.* 22. etiam autumno. Verum quamquam de ſignis abunde locutus fuerit Hippocrates in ſuperioribus locis; tamen ſigna, quæ ſpecies anginæ diſtinguunt alia, & quæ prognoſtica dicuntur, ut ipſe docet, addemus.

Primæ ſpeciei igitur ſigna recenſet Hippocrates in *lib. 2. de Morb. num.* 26. his verbis: Febris corripit, & rigor, & dolor capitis, & maxillæ intumeſcunt, & ſputum difficulter deglutit; expuit autem & ſalivas duras, & paucas. Et infra: In faucibus ſtertit; & ſi apprehenſa lingua, inſpexeris, gurgulio non magnus eſt, ſed mollis. Fauces autem intrinſecus ſaliva viſcoſa plenæ ſunt, & non poteſt excreare, & decumbere non ſuſtinet; verum ſi decumbat, ſuffocatur. Suffocatur quoque, ut ait Hippocrates in *lib. 3. de Morbis num.* 10. homo, & in faucibus magis ipſi inhærere videtur; & neque ſalivam, neque quicquam aliud detrahit, & oculi affecti ſunt, ac prominent velut ſtrangulatis, & intente per ipſos videt, & ipſos convertere non poteſt; & anxius eſt, & exilit frequenter, & fauces & facies ardent, immo etiam collum. At videntibus nihil mali habere videtur; & videt, ac audit obtuſius, & præ ſuffocatione non intelligit neque quid dicat, neque quid audiat, aut faciat. Verum hians decumbit, ſalivam fundens, ac talia faciens. Hic quinta, aut ſeptima, aut nona die moritur.

Secundæ ſpeciei ſigna, ut inquit Hippocrates in *libr. 2. de Morbis numer.* 27. Febris, & dolor capitis corripit, & fauces inflammantur, itemque maxillæ, & ſalivam deglutire non poteſt; ſpuit autem craſſam, ac multam, & difficulter loquitur.

Tertiæ ſpeciei ſigna recenſet in *lib. 2. de Morbis num.* 26. Si tumor ipſi oboriatur, & ad pectus intumeſcat, ac rubicundus ſit, & ardeat, amplior ſpes ſalutis eſt.

Sed ſignum prognoſticum datum nos incitat, ut ſigna prognoſtica, quæ ab Hippocrate ſcribuntur, narremus. Scribit igitur Hippocrates in *libr. 6. Aphoriſm.* 37. Ab angina habito, ſi tumor fiat in collo, bonum. Siquidem, ut ait Galenus in *Comment.* ex intimioribus, & principalioribus partibus paſſiones confert ad cutem transferri. Et in *libr. 7. Aphoriſm.* 49. ait. Ab angina habito, tumor, & rubor in pectore ſuperveniens, bonum; extra enim vertitur morbus. Et in *Coacis Prænotionibus numer.* 3. hæc prognoſtica ſigna deſcribuntur: Anginæ, quæ neque in collo, neque in faucibus quicquam conſpicuum faciunt, verum ſuffocationem vehementem, ac ſpirandi difficultatem inducunt, eadem die, & tertia occidunt. Quæ vero tumores, & ruborem in collo accipiunt, in cæteris quidem conſimiles ſunt, verum diuturniores. Quibuſcunque vero & fauces, & cervix, ac pectus ſimul rubuerint, diuturniores ſunt. Et ex ipſis maxime ſervantur, ſi non recurrerint rubores; ſi vero diſſipentur, neque tuberculo foras converſo, ac collecto, neque pure leviter ac ſine dolore excreato, neque in diebus judicatoriis, pernicioſæ ſunt. Num etiam ſuppurati fiunt? Securiſſimum enim eſt, ruborem, & abſceſſus quam maxime foras verti. Eryſipelas vero foris quidem accedere, commodum eſt; intro autem converti, lethale. Convertitur autem intro, quum diſparente rubore pectus gravatur, &

d.ffi-

difficilem ſpirationem habet. Quibus vero anginæ ad pulmonem vertuntur, partim in ſeptem diebus moriuntur, partim evadentes ſuppurati fiunt, ſi non eductio pituitoſa ſurſum ipſis fiat. Quibus per pulſationis venarum vehementiam ſtercus derepente per alvum ſecedit, lethale eſt. In anginis ſputa gracilium ſubarida, malum. Anginoſi in lingua tumores, citra ſigna diſparentes, pernicioſi; & dolores, diſparentes citra manifeſtam cauſam, pernicioſi ſunt. In anginis, qui non brevi concocta expuunt, pernicioſe habent. In angina, dolores ad caput, citra notas, cum febre, pernicioſi. In angina, dolores ad crura, citra notas, cum febre, pernicioſi. Ex anginis, citra judicationem, præcordii dolor, cum impotentia, ac torpore oboriens, occidit occulte, etiamſi manſuete ſe habere putent. Ex anginoſis, citra notas attenuatis, dolor ad pectus, & ad alvum progreſſus concitatus, pus egerere facit; alias autem ejus, qui exſolvitur, tale eſt. In anginis omnia pernicioſa ſunt, quæ non manifeſtum dolorem faciunt. Sed & ad crura dolores diuturni procedunt, & difficulter ſuppurantur. Ex angina ſputa viſcoſa, craſſa, valde alba, quæ violenter educuntur, mala ſunt. Et omnis ejuſmodi maturatio, mala. Purgatio multa deorſum tales, levis ſyderationis modo, perimit. Ex angina, ſubarida frequentia ſputa, cum tuſſi, lateris dolorem inducentia, pernicioſa: itemque ea, quæ inter potandum per tuſſim ſubmergunt: & deglutitio violenta, mala. Hæc in *Coacis Prænotionibus*.

In 4. autem de *Vict. Ratione in Morb. Acutis part.* 33. dat Hippocrates ſigna indicantia, & prognoſtica illius anginæ, quæ æſtate, vel autumno fit, his verbis: Vox abrupta eſt, & ſpiritus parvus eſt. Et *partic.* 34. & 35. Spiritusque revulſio frequens, & violenta accedit. Talibus arteria ulceratur, inceditur que pulmo, neque externum aerem admittere intro queunt. Quibus niſi ad exteriores partes malum ſua ſponte perferatur, hi gravius, inevitabiliusque habebunt & propter anni tempus, & quod a calidis, acribusque id fit humoribus. De angina pernicioſa facit mentionem Hippocrates in *lib.* 3. *ſect.* 2. *de Morb. Vulg. Aegroto ſeptimo* ſic: Anginoſa illa, quæ apud Britonem erat, primum a lingua cœpit. Vox obſcura, lingua rubens, reſiccata erat. Primo die horrida, incaluit; tertio rigor, febris acuta, tumor colli, & pectoris exutraque parte ſubruber, durus: extremitates frigidæ, & lividæ, ſpiritus ſublimis; potus per nares effluebat, devorare non valebat: dejectiones, & urinæ ſubſtiterunt: quarto cuncta exacerbata ſunt: quinto periit anginoſa. Et in *libr.* 1. *Prorrh. Comm.* 2. *part.* 54. Fauces dolentes abſque tumore cum implaciditate, ſtrangulanteſque ſupra modum, pernicioſæ. Et *part.* 55. Quibus ſpiritus retrahitur, voxque ſtrangulabunda eſt, & vertebra intro fugit, his in fine velut contrahentis cujuſpiam ſpiritus redditur.

Nunc vero ſymptomata, quæ plurimos comitati ſolent anginoſos, affectioneſque recenſeamus. Hippocrates in *libr.* 5. *de Morb. Popul. num.* 25. anginoſam, narrat, hyeme habentem tumorem ſub gutture ſuffocantem, febrem multam, dolorem, & tumorem genuum circa quintam; & videbatur ipſi circa cor aliquid colligi: reſpiratio velut ejus, qui ſubmergitur; ſubſtrepebat ex pectore, velut qui concluſo ore loquuntur: circa ſeptimam, aut nonam ad noctem alvus deorſum prorupit, & multa liquida, quæ mala putantur, egeſſit; ipſa vero, voce intercepta, mortua eſt. Et in eodem *libro num.* 36. Anginoſa quædam dextram manum, & crus doluit: febris tenebat debilis; ſtrangulatio tertia die remiſit: quarta convulſa, voce deſtituta, ſtertor, dentium contritio, maxillarum rubor: mortua eſt quinta, aut ſexta die; ſignum circa manum ſublividum. Alia quoque in palato ſtertoroſa, lingua ſicca, peripneumonica, non deſipiens, mortua eſt. Et in *lib.* 6. *ſect.* 7. ait: Anginæ vero, & leves ſyderationes, aut duræ & ſiccæ, aut parvæ & raro matura educentes, quibuſdam vero etiam valde. Qui igitur aut vocibus amplius ſe fatigarunt, aut riguerunt, in anginas magis deſierunt. Et paulo poſt: At anginæ liberis duabus oboriebantur, atque hæ manſuetiſſimi moris erant; abundantius autem famulas corripiebant, quibus & violentiſſimæ fiebant, ipſaſque celerrime perimebant. Viris vero multis fiebant, qui partim evaſerunt, partim perierunt. In ſumma, qui ſolum deglutire non poterant, his valde mites, ac toleratu faciles erant; qui vero etiam inſuper obſcure loquebantur, his moleſtiores, ac diuturniores. Quibus vero etiam venæ circa tempora ac cervicem attollebantur, his aliquantum malæ erant; peſſimæ vero his, quibus & ſpiritus ſublimis coelevabatur. Hi enim etiam incaleſcebant. Nam ſicut ſcriptum eſt, ita conſortia affectionum habebant. Et quæquidem primum ſcripta ſunt, etiam ſine poſterioribus fiebant; quæ vero poſterius, non ſine prioribus. Celerrime autem moriebantur, ubi febrili rigore inſuper riguiſſent. His ita preſſis nihil memorabile proderat, non ventris purgatio, non venæ ſectio; neque quæcunque alia tentavi. Secui etiam venam ſub lingua; quoſdam & ſurſum purgavi. Hæc igitur omnino in æſtate fiebant. Sed ne prolixior ſim, plurimas narrat Hippocrates affectiones anginoſorum in *libr.* 2. *de Morb. Vulgarib.* quas omnes ſupra diximus.

Fit tandem, ut morbus ad pulmonem vertatur aliquando, & ad coſtas; aliquando vero linguæ poſterior pars inflammetur. Unde Hippocrates in *lib.* 2. *de Morb. n.* 27. ubi agitur de angina, inquit: Si vero faucibus ac tumoribus ſedatis, morbus ad pulmonem converſus fuerit, febris ſtatim corripit,

ripit, & lateris dolor; & ut plurimum moritur, ubi hoc factum fuerit. Si vero quinque dies effugerit, ſuppuratus fit, ſi non ipſum ſtatim tuſſis invaſerit; ſi vero invaſerit, facta excreatione depurgatus, ſanus fit. Quæ verba idem confirmat in *lib. 5. Aphoriſm.* 10. Quicunque ab angina liberantur, his ad pulmonem vertitur, & in ſeptem diebus moriuntur; ſi vero hos effugerint, ſuppurantur. Et in *lib. 6. de Morb. Vulg. Comm. 2. part.* 13. ſcribit: At qui & in angina rubores, & coſtarum dolores ſecundum rectum &c. Ubi Galenus vult, de tranſmutatione non ex coſtarum morbo in anginam, ſed ex angina in coſtarum vitium, ſermonem eſſe intelligendum.

Nunc vero ad curationem veniamus. Scribit Hippocrates in *lib. de Vict. Ratione in Morb. Acut. Comm. 4. part.* 30. & *lib. 2. de Morb. Popul. ſect. 6.* curationem anginæ hoc pacto: Sanguinem ex brachiis detrahes; mox venas, quæ ſub lingua ſunt, ſecabis: deinde medicamentis quibuſdam attractoriis uteris, calida exhibebis gargariſmata, caput abrades, ceratumque tum collo, tum capiti circumpones, laniſque circumvolves, mollique ſpongia ex calida aqua expreſſa fovebis: bibat autem aquam, & mulſam non frigidam, cremoremque aſſumat, ubi ex judicatione in tuto fuerit. Et *part.* 20. Porro ſi angina fuerit, & ſi aliud quidpiam ex pleuriticis malum, eclegmate repurgato. At ſi æger ob copioſam ſanguinis emiſſionem imbecillior fuerit; clyſmum tertio quoque die ventri infundes, donec in tuto fuerit, ac ſame indigeat.

Verum in 2. *de Morb. num.* 26. tres docet curationis modos, quemadmodum tres ſunt anginæ differentiæ. Curatio primæ ſic legitur: Primum quidem cucurbitas ad verticulum in collo primum affigito; deinde in capite præraſo, & juxta aurem ab utraque parte apponito. Et ubi cucurbitas affixeris, ad multum tempus adhærere ſinito. Poſtea fomentum ipſi ex aceto, nitro, origano, & naſturtii ſemine adhibeto. Hæc terito, & cum aceto pari aqua permixta diluito, ac parum olei inſtillato. Deinde in ollulam infuſis, operculo addito, arundinem cavam immittito, & prunis appoſita ſervefacito; & ubi per arundinis fiſtulam vapor aſcenderit, hianti ore vaporem intro trahat, cavens ne ſauces adurat. Forinſecus autem ſpongias, aqua calida imbutas, ad genas ac maxillas apponat. Gargariſmus porro ipſi parandus eſt ex origano, ſatureia, apio, mentha, & modico nitro, cum aqua mulſa aquoſiore, & modico aceto inſtillato. Prædictarum herbarum folia trita, & nitrum in aqua mulſa diluito, tepefacito, & ſic gargarizet. At ſi ſaliva ſupprimatur, myrti ramulum complanatum ſumito, & tenera ipſius ſumma parte incurvata, & molli lana obvoluta, in ſauces immiſſa, ſalivam expurgato. Et ſi venter non egerat, glandem ſubdito, aut clyſterem adhibeto. Sorbeat autem ptiſanæ ſuccum, & aquam bibat.

Curatio ſecundæ ſpeciei ſcribitur ſic ab Hippocrate 2. de *Morb. num.* 27. Quum æger ita habuerit, primum cucurbitam affigito eodem modo veluti ſupra diximus. Deinde ſpongiam, aqua calida imbutam, ad collum ac maxillas adhibeto. Aquam autem mulſam aquoſam colluendam dato, & ſuccum ptiſanæ ſorbere cogito. Si vero ipſi talia facienti ſaliva non exierit, eodem modo velut in priore fomentum adhibeto.

Curatio vero tertiæ ſpeciei ſic ab Hippocrate in *lib. 2. de Morb. num.* 26. ſcripta eſt. Facienda vero hæc ſunt, poſtquam inflammatio foras converſa fuerit. Betas in frigidam aquam tinctas apponat. Tepidas collutiones ore gargarizet, & ne lavet. Hæc faciens maxime evaſerit. Eſt autem morbus lethalis, & pauciſſimi evadunt. Ait quoque Hippocrates in *libr. 3. de Morb.* hæc verba: At ubi horum ſignorum quid abſuerit, laxiorem morbum ſignificat, quem paracynanchen vocant. Huic venam ſecare oportet, maxime ſub mamma. Concomitatur enim hac parte ex pulmone ſpiritus calidus. Oportet quoque deorſum purgare medicamento, aut per clyſterem. Fiſtulas item detrudere convenit in ſauces juxta maxillas, quo ſpiritus ad pulmonem trahatur, & faciendum ut quam citiſſime ſpuat, & pulmo gracilis fiat. Et ſuffitus fiat per hyſſopum cilicium, ſulphur, & bitumen; & attrahat & per fiſtulas, & per nares, ut exeat pituita. Fauces, & lingua confricentur his, quæ pituitam ducunt; & venæ ſub lingua ſecentur. Sed & a cubitis ſanguis dimittatur, ſi vires validæ fuerint. A vino abſtineat, & ptiſanæ ſuccum tenuem ſorbeat. Poſtquam vero remiſerit morbus, & jam cibos guſtarit, elaterio recenti purgato, ut ne in aliud malum incidat. Et ait Hippocrates in *libr. 2. de Morb. numer.* 27. Si ad pectus convertatur inflammatio, aut ad collum; betas, aut cucurbitas conciſas, in aquam frigidam tinctas, ſuperimponat, & frigidam aquam bibat, quo ſaliva facilius exſcreetur. Quum autem ad pectus extumuerit, plerique evadunt. Si vero faucibus ac tumoribus ſedatis, morbus ad pulmonem converſus fuerit, febris ſtatim corripit, & lateris dolor; & ut plurimum moritur, ubi hoc factum fuerit. Si vero quinque dies effugerit, ſuppuratus fit, ſi non ipſum ſtatim tuſſis invaſerit; ſi vero invaſerit, facta exſcreatione depurgatus, ſanus fit. Huic quandiu dolor latus renuerit, latus calefaciendum eſt, & adhibenda ea, quæ in peripneumonia adhiberi ſolent. At ſi quinque dies effugerit, & febris remiſerit, tuſſis autem remanſerit, primis quidem diebus ſorbitionibus utatur. Poſtquam autem cibos ſumere incœperit, quam pinguiſſimos & maxime ſalſos edat. Quod ſi tuſſis non affuerit, nimirum ſuppuratum fieri ſcito; & ubi cænavit, cum dormire volet, allium edat crudum quam plurimum,

&vi-

& vinum bibat inſuper meracius. Et ſi quidem ita pus eruperit, bene habet; ſin minus, poſtridie calida loto ſuffitum adhibeto, & ſi eruperit, velut ſuppuratum curato. Si autem linguæ poſterior pars inflammatur, itemque locus ſub tonſillis ad guttur, neque ſalivam, neque quicquam aliud deglutire poteſt; ſi vero coactus fuerit, per nares ipſi effluit. Quum ita ſe habuerit, mentham viridem tritam, apium, origanum, & nitrum, & rhoem rubrum melle diluito, & ad craſſam formam redacta, intus linguæ qua parte tumet, illinito. Poſtea ficus aqua coquito, & de rhoe parum tritum, hoc ficuum decocto diluito, & ad gargarizandum dato, ſi id poteſt; ſin minus, colluendum. Bibendam vero aquam de farina craſſa in ipſa macerata exhibeto. Foris autem cervicem, & maxillas farina calida, in vino & oleo cocta, integito, & panes calidos apponito. Suppuratur enim plerunque in loco ſub tonſillis; & ſi quidem ſua ſponte eruperit, ſanus fit. Si vero non rumpatur, ubi digito contigeris an molle ſit, ferramento acuto, ad digitum alligato, perforato. His adhibitis, multi ſani fiunt. Eſt autem hic morbus minime lethalis. Scribitur etiam in *Adjectis lib. 1. de Morbis Mulierum num.* 2. Illitio ad anginam: rorismarini ſemen, ſtaphis ſylveſtris, abſynthium, elaterium, & mel. Ex curatione qualibet deſcripta palam eſt, non in omnibus anginæ ſpeciebus venæ ſectionem facere oportere, ſed in quibuſdam, ac præſertim, ubi ſanguis in cauſa ſit. Ait enim Hippocrates in *lib. de Locis in Homine numer.* 42. Angina, quam cynanchem Græci vocant, a ſanguine fit, cum ſanguis in venis, quæ in collo ſunt, compactus fuerit. Sic affectis, a venis quæ in brachiis ſunt, ſanguinem detrahes, & ſimul alvum inferne ſubduces, quo id, quod morbum exhibet, detrahatur. Lingua quoque, cum magna ulcera habuerit, ſimiliter curanda eſt. Morbos a principio curare oportet, & ſi quidem a fluxionibus fiunt, primum fluxiones ſedare; ſi vero ab alia cauſa, principium morbi curare, ac ſedare, deinde id, quod influxit, ſi quidem multum fuerit, educere; ſin modicum, per diætam moderari, ac componere.

ANGOR.

Angitur homo, ut ſcribit Hippocrates in *lib. de Morbo Sacro num.* 16. & inquietudine multa jactatur intempeſtive, dum cerebrum perfrigeratur, & præter conſuetudinem compingitur. Hoc vero a pituita perpetitur. Ab hac autem affectione etiam obliviosus evadit. Et in *lib. 1. de Morb. Vulg. Comment. 2. partic.* 75. Cum febres ardentes inciperent &c. inſomnes erant, graviter angebantur, ſitibundi, faſtidioſi; ubi Galenus: Vigiliarum, & angoris ſymptoma ſemper pravum eſt. Angor igitur fit, patiente cerebro, e pituita perfrigerato. Verum Galenus in *lib. 3. de Decretis Hippocratis* ait, angores, pavores, omneſque id genus affectus in corde conſiſtere. Et in *libr. 6. de Morb. Vulg. Comm. 1. part.* 10. vult, angores animi numerari inter extrinſecas cauſas, corpus bilioſius reddentes; quod utrunque verum eſſe poteſt. In corde enim ſunt angores tanquam in ſua radice; in cerebro, quando maniſeſtantur operationes.

ANHELATIO, & ANHELITUS.

Fit anhelitus, quando ſpiritus deficit, & cum id fit, difficilis redditur: & tunc eſt creber, vel tardus; aut longus, vel brevis; aut creber, & brevis; aut tardus, & longus. His accedit, ut reddatur calidus, vel frigidus, copulatus cum alio morbo, vel ſimplex, per ſe, vel per convenientiam. Fit autem anhelitus difficultas in pueris accedentibus ad pubertatem, in ætate conſiſtentibus, & in ſenibus, quos concomitatur ad mortem. Fit autem a materia ſpiritnoſa, vel craſſa, fluente ex capite in pectoris partes, vel ex utero ad cor. Fit etiam a cauſis extrinſecis, veluti a nimio curſu. Si ab intrinſecis; humoris fluxus membra occupat ſpiritualia, ac potentiam, quæ thoracem movet, imbecillem efficit. Deficit quoque anhelitus propter frigiditatem vehementem vitalis principii; unde ſequitur mors. Hic eſt frigidus; quare ait Hippocrates in *libr. Progn. Comment. 1. partic.* 24. Si vero ſpiritus frigidus de naſo, & ore exeat, admodum exitialis jam eſt. Et in *libr. 6. de Morb. Vulg. Comment. 4. part.* 30. legitur: Signa mortifera, per cutem calidus vapor, prius nares ſpiritum frigidum reddunt. Creber autem anhelitus, qui anhelatio a Latinis, & a Græcis aſthma nuncupatur, fit in pueris, qui adoleſcunt, ut refert Hippocrates in *lib. 3. Aph.* 26. Cauſa eſt, ut in *Comm.* ait Galenus, anguſtia eorum ventriculorum, qui in pulmone ſunt. Hæc vero anguſtia fit, repleto viſcere a fluxionibus, quæ deſuper veniunt; & hæ plures ſunt in recenter natis puerulis. Fit in ætate conſiſtentibus, ſicut legitur in *lib. 3. Aphoriſm.* 30. ubi Galenus ait: Crebris anhelitibus, & pulmonis inflammationibus, ac laterum doloribus magis capiuntur, quam juvenes, ut qui & victu ſimili, & laboribus etiam utantur, ſed multo imbecillius quam illi corpus habeant. Fit & in ſenibus, quemadmodum ſcribit in eodem *lib.* Hippocrates *Aphor.* 31. ubi Galenus inquit: Crebri anhelitus ex deſtillationibus ortum habent: cum alioquin & ipſa ſpirandi inſtrumenta non raro habeant proprium ſui algoris principium, quando & in ipſis multæ ac craſſæ ſuperfluitates generentur. Tempus anni, in quo fiunt anhelationes, eſt autumnus. Sed in *lib. de Aere, Aquis, & Locis, numer.* 4. vult, pueros hyeme in convulſiones, ac anhelationes, quæ morbus puerorum, & ſacer eſſe putantur, incidere. Cur autem, & quomodo fiat anhelatio, materia a capite ad cor defluente, nos docet Hippocrates in *lib. de Morb. Sacro num.* 7. his verbis: Qui vero pueri mundi ſunt, & ne-

que ulcus ullum, neque mucus, neque ſaliva ulla prodit; neque in uteris purgationem fecerunt; talibus periculum imminet, ut a comitiali morbo corripiantur. Si vero ad cor progreſſum fecerit defluxus, palpitatio apprehendit, & anhelationes, & pectora corrumpuntur. Aliqui vero etiam incurvi fiunt. Quum enim deſcenderit pituita frigida ad pulmonem, aut ad cor, perfrigeratur ſanguis; venæ autem violenter perfrigeratæ, ad pulmonem, & ad cor aſſiliunt, & cor palpitat, ut præ hac neceſſitate anhelationes incidant, & ſpiratio cervice erecta: non enim ſpiritum ſuſcipere poteſt, donec id, quod influxit a ſanguine, ſuperatum fuerit, & calefactum in venas fuerit diffuſum. Deinde & palpitatio, & anhelatio ſedatur; ſedatur autem, prout copia ejus fuerit. Si enim amplius influxerit, tardius; ſin minus, citius. At lege Aſthma.

ANIMI DELIQUIUM. Lege SYNCOPE.

ANIMANTIA, & ANIMALIA.

Animantia alia omnia, tum homo ipſe conſtituuntur ex duobus, differentibus quidem facultate, concordibus vero, & commodis uſu, igne inquam, & aqua. Ignis enim omnia per omnia movere poteſt; aqua vero omnia per omnia nutrire. Particulatim vero utrumque ſuperat, & ſuperatur, ad ſummum ac minimum, quantum ejus fieri poteſt; neutrum enim ſuperare penitus poteſt ob hanc ſane cauſam. Igni quidem, ubi ad extremitatem aquæ pervenerit, deficit alimentum: avertitur igitur eo, unde nutriri poteſt. Aquæ vero, ubi ad extremitatem ignis devenerit, deficit motus. Ignis porro ſumit ab aqua humiditatem, aqua ab igne ſiccitatem. Cum autem hæc ita ſe habeant, multas & omnigenas ſpecies tum ſeminum, tum animalium inter ſe ſecernunt; quæ nihil inter ſe ſimile habent neque viſu, neque facultate; Etenim, cum nunquam ſimul in eodem conſiſtant, ſed ſemper alterentur, neceſſarium eſt, etiam ea, quæ ab ipſis ſecernuntur, diſſimilia fieri; nam nullum omnino corpus perit, neque fit quod prius non erat; verum permixta, & diſcreta alterantur. Hæc accepimus ab Hippocrate in *libr. 1. de Diæta numer. 4. &* 5. Quæ ſi diligenter conſideraverimus, ipſum de animantium omnium materia locutum fuiſſe, reperiemus, habita ratione ad mixta inanimata; propterea quod animantia habent ab inanimantibus calorem alium, qui ab anima informatus, facit corpus animantis ex humiditate. Hoc enim loco, meo judicio, appellat Hippocrates pro calore animantis innato ignem, ac pro humiditate, ex qua fit id corpus, & augetur, aquam. Quæ duo elementa copioſiora ſunt in animatis, quam in inanimatis; quapropter ea maximam poſſidere partem corporis animantis, aſſerit. Idcirco non negat, omnia animantia ex quatuor elementis conſtare, quemadmodum etiam in *lib. de Natura Humana* affirmat; ſed exiſtimat, ſi animata inanimatis comparemus, ob excellentiam animatorum magis ex igne, & aqua conſtitui, inanimata autem ex aere, & terra. Præſtat enim ignis aliis elementis, quia magis formoſus eſt; aqua vero, quia formalior eſt terra, ſed craſſior aere, ad animantis corporis compoſitionem. Ex his præterea elementis duobus mixtis reſultant variæ animantium ſpecies; propterea quod ignis eſt maxime effectivus, & aqua maxime impreſſionum ſuſceptiva. Adde, quod eorum mixtio, varia in perfectione ſubſtantiæ, in quantitate, in qualitatibus, in locis, ac tandem in temporibus, varietatem efficit ſummam.

ANIMALIUM PARTES.

Animalium, quorum lac tenue eſt, & ſanguis ſimiliter, eorum etiam carnes conſimiles ſunt, uti Hippocrates in *lib. 2. de Diæt. num. 6.* ubi diviſionem habere potes animalium hujuſmodi: Animalia terreſtria, alia aquatica; terreſtrium alia volatilia; & horum alia cicura, alia ſylveſtria; & omnium alia ſanguinem habentia, alia exanguia: alia ova, alia fœtum edentia: alia frugivora, alia herbivora. Porro terreſtria ſicciora ſunt aquaticis, non volatilia volatilibus magna ex parte; ſylveſtria tamen non ſylveſtribus, ac cicuris; frugivora herbivoris; paucibiba multibibis; ſanguinea exanguibus; vetuſta non vetuſtis; maſcula fœminis; caſtrata non caſtratis; nigra albis; hirta nudis. Horum autem carnes quas habeant differentias, lege *lib. 2. de Diæt. n. 9.* 10. 11. 12.

ANNUS.

Annus eſt ſolis converſio per duodecim zodiaci ſigna, quæ in dies quinque ac ſexaginta ſupra trecentos colligitur. Sic ait Hippocrates in *lib. de Structura Hominis* in fine. Huic numero adde quartam unius diei partem. Porro annus in quatuor partes dividitur, quæ dicuntur quatuor anni tempora. Annum enim, ut in *libr. 3. de Diæt. numer.* 2. in quatuor partes dividunt, quas plerique homines noverunt, hyemem, ver, æſtatem, autumnum. Et hyemem quidem a plejadum occaſu, uſque ad æquinoctium vernum; ver autem ab æquinoctio, uſque ad plejadum exortum; æſtatem vero a plejadum ortu, uſque ad arcturi exortum; autumnum ab arcturi ortu, uſque ad plejadum occaſum. Hæc diviſio data eſt, ſiquidem qualitates aeris primæ his temporibus mutantur. Nam in vere eſt calidus & humidus aer, & in æſtate calidus & ſiccus; in autumno frigidus & ſiccus, in hyeme frigidus & humidus; & alterantur corpora noſtra, quemadmodum & aer alteratur; & illa aeris alteratio dicitur ab Hippocrate anni conſtitutio, ſive tempeſtas. Ait enim Hippocrates in *libr. 3. Aphoriſm.* 15. Ex anni autem conſtitutionibus ſiccitates imbribus ſunt ſalubriores, & minus mortiferæ. In his ſingulis igitur quatuor anni temporibus aerem opus eſt dictas qualita-

tes

tes poſſidere; alias enim annus, vel tempora non conſtantia dicerentur, ut placet Galeno in *Comm.* 3. *Aph.* 8. Ait enim: Conſtantia tempora nominat Hippocrates, quæ ordinatim ſuam recipiunt temperaturam, & ſuum conſervant ductum; contra inconſtans annus dicitur. Et propterea ibi inquit Hippocrates: In conſtantibus temporibus cum tempeſtive tempeſtiva reddantur, morbi conſtantes, & boni judicii fiunt; in inconſtantibus autem inconſtantes, & mali judicii. Cum igitur anni tempora conſtantia fuerint, ſuam habebunt temperaturam: ſic par eſt, annum fore corporibus ſalubriorem. Nam legitur in *lib. de Aere, Aquis, & Locis num.* 25. Si ſecundum rationem fiant ſigna in aſtris occidentibus ac orientibus, & in autumno aquæ fiant, & hyems ſit moderata, & nec valde ſerena, neque modum excedens frigiditate, & in vere ac in æſtate tempeſtive pluat; ſic ſane ſaluberrimum eſſe annum, par eſt. Hoc pacto conſiderandum eſt, qualiſnam annus ſit futurus ſalubris ne, an morboſus. Sed dupliciter annus exit a ſua temperie; primum quando fiunt magnæ temporum mutationes, deinde quando tempora proprias non habent, nec reddunt qualitates. Primo quidem modo annus a ſua temperie exit non ſecundum totum, ſed ſecundum partes: frigidæ & humidæ anni parti ſuccedit alia calida & humida; poſt hanc alia calida & ſicca; unde Hippocrates jubet in *lib. de Aere, Aquis, & Locis num.* 30. in his temporibus nec pharmaca dari purgantia, neque urere, neque ſecare. Et ait: Periculoſiſſima ſunt ambo ſolſtitia, maxime vero æſtivum. Periculoſum etiam æquinoctium utrunque, magis vero autumnale. Secundo autem modo annus proprium non tenet temperamentum, ſi aliqua ejus pars alteretur; veluti ſi æſtas, quæ calida & ſicca eſſe debet, fiat calida & humida; quæ quidem alteratio fit raro, vel ſæpe. Si raro; vel diu perſeverat vel brevius fit, aut magna eſt vel parva; ſic ſi ſæpe. Idcirco Hippocrates in *libr. de Aere, Aquis, & Locis num.* 34. Ubi tempora magnas mutationes faciunt & frequentiſſimas, illic & regio agreſtis, & maxime inæqualis eſt, inveniaſque & montes plurimos & denſos, itemque campos, & prata. Ubi vero non valde variant tempora, illic æqualiſſima regio eſt, quod idem & de hominibus ipſis eſt intelligendum. Deinde ſubdit: Tempora, quæ formatum naturam variant, ſunt diverſa; cum igitur inter ſe fuerint maxime diverſa, varias, & multiplices formas producunt. Hæc Hippocrates. Cæterum magnæ dicuntur mutationes temporum, quæ naturam propriam ſuper excedunt, aut valde minuunt; quemadmodum æſtas, quæ calida & ſicca in noſtra regione eſt in ſecundo gradu, ac forte amplior, ſi tertium vel quartum attingeret, aut frigida admodum & humida eſſet, vel frigida & ſicca, & ex his primis qualitatibus in ſecundas, tertias, ac quartas transferretur. Hoc affirmat Hippocrates in *loc. citat. numer.* 39. ubi ſcribit: Quod timidiores, effœminatiores, ac imbelles ſint præ Europæis Aſiani, moribuſque manſuetiores, tempora anni ipſa in cauſa ſunt, quæ non magnas permutationes faciunt neque caloris, neque frigoris, ſed æqualia permanent. Qua de re aſſerere poſſumus, veluti regio, venti, ætates, humores, compleſſiones, & hujuſmodi convenientiam inter ſe habent, & ex his majora corroborant minorum naturam, ſic tempora cum his convenire, & ex temporibus corpora maxime alterari, & corroborari. Quæ vero anni tempora reſpondeant humoribus, declarat Hippocrates in *lib. de Hominis Structura numer.* 8. his verbis: Ver calidum & humidum eſt; ideo ſanguinis in corpore incrementum fit. Æſtas calida & ſicca, ideo flavam auget bilem. Autumnus frigidus & ſiccus, ideo atram bilem, & ſaniem auget. Hyems pituitam in corpore adauget. Sic adoleſcentiæ reſpondet ver, juventuti æſtas, autumno ætas declinans, hyemi ſenectus. Locus tempori comparatur ab Hippocrate in *lib. de Aere, Aquis, & Locis num.* 8. & dicit: Civitas, quæ hoc modo ſita eſt, veri maxime eſt ſimilis, juxta caliditatis ac frigiditatis moderationem. Idem de aliis eſt dicendum, quæ in hoc capite reperies. Idcirco cum anni tempora maxime conveniant cum rebus dictis, & hujuſmodi res cum anni temporibus eamdem habeant ſymboleitatem, & pariter inter ſe; profecto ſolum anni tempus, vel maxime cum aliis copulatum, maximam habebit vim in corpore noſtro regendo. Quapropter totus annus, partes ipſius, ac qualitates temperatæ, vel intemperatæ etiam atque etiam conſiderandæ ſunt; nam, ut dictum eſt, conſtantia tempora morbos conſtantes faciunt. Anni dimidii tempus eſt primus terminus editionis fœtus ſeptimeſtris. Anni tempora conferunt ad remediorum inventionem; dant indicium bonæ evacuationis, & criſis; ad victus rationem ſunt utilia; docent, qui humores ſint evacuandi; quæ ætates pati debeant morbos; quas pariant ægritudines; qui pulſus alterentur; judicant morborum acceſſiones; faciunt criſes, & mores hominum varios efficiunt, utputa benignos, feros, agreſtes. Conferunt anni tempora ad remedia invenienda; quoniam docent cognitionem cauſarum morbi, quibus cognitis, facillime curatio fit. Scribit ſiquidem Hippocrates in *lib. de Natura Hom. num.* 12. 13. 14. Sanguis vere augeſcit: hæc enim pars anni maxime juxta naturam ipſi convenit; eſt enim calidus & humidus. Argumento eſt, quod homines vere, & æſtate maxime dyſenteriis corripiuntur, & ſanguis ex naribus ipſis fluit, & calidiſſimi ſunt, ac ruberrimi. At vero æſtate ſanguis adhuc viget, & bilis in corpore elevatur, & uſque in autumnum porrigitur. Bilis autem per æſtatem, ac autumnum corpus poſſidet; vomunt enim ſua ſponte homines hoc tempore bilem, & in medicamentorum potionibus

bilio-

bilioſiora purgantur. Manifeſtum fit & febribus, & hominum caloribus. Atra porro bilis autumno & plurima, & fortiſſima eſt. Poſtquam autem hyems apprehenderit, pituita augetur tum ob pluviarum copiam, tum ob noctium longitudinem: homines tunc pituitoſiſſima ſpuunt, & emungunt, & tumores laxi albiſſimi fiunt, & reliqui morbi pituitoſi. Quare cum doceat Hippocrates qui humores abundent per anni tempora, ſignificat præterea qui ſint evacuandi. Quod vero tempora reddant morbos facilis ac difficilis judicii, idem demonſtrat in *lib.* 3. *Aphoriſ.* 8. & in *lib.* 2. *Aphoriſ.* 34. In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, & ætati, & habitui, & tempori magis congruit morbus, quam quibus nihil horum congruit. In *lib. de Humor. num.* 7. Qualia ſunt tempora, tales erunt etiam morbi, & conſtitutiones ex ipſis. Si tempora tempeſtive, & ordinate ſe habuerint, morbos judicatu faciles faciunt. Vernaculi autem temporum morbi indicant mutationes, & prout evariaverit tempus, ſimiles aut diſſimiles erunt morbi, qui in hoc tempore oriuntur. Et ſubdit: Recidivas etiam tempora faciunt, quemadmodum & morbos inducunt. Ex quibus habemus, ex anni temporibus, ac conſtitutionibus oriri morbos, recidivas morborum, & judicationes. Dant quoque tempora judicium evacuationis, ſicut manifeſtum fit in *lib.* 3. *Aphoriſ.* 28. ubi legitur: Quæ vero permanſerint, ſcilicet paſſiones, nec in pubertate finierint puerulis, aut fœminis cum menſtrua erumpunt, conſeneſcere conſueverunt. Ubi Galenus ait: Plurimæ puerulis diutinæ paſſiones judicantur, nonnullæ quidem in quadraginta diebus, nonnullæ in ſeptem menſibus, quædam in ſeptem annis. Et ſubdit: In pubertate magnæ fiunt corporis commutationes, in fœminis vero propter menſtruorum eruptionem. Idem confirmat Galenus in *Comm.* 4. *Aph.* 47. & inquit: Indicia quæ bene excernatur maxima ſunt, coctio, bona tolerantia, morbi ſpecies, tempus anni, regio, ætas, & natura ægrotantis. Et *lib.* 1. *Aphoriſ.* 2. Ad purgationem, ait Hippocrates, inſpicere oportet regionem, tempus, ætatem, & morbos, in quibus conveniat, aut non. Ad victus rationem conferunt tempora; nam ſcribit Hippocrates in *lib. de Humor. num.* 8. In temporibus victus, & cibi, & potus qualitatem ſuam requirunt; nam hyems ab operibus otium habet, & quæ in corpus ingeruntur, matura ac ſimplicia poſtulat. Autumnus laboribus deditus: ſub inſolationibus potus frequentes ſunt, cibi inconſtantes, vina, arborum fructus. Et in *lib.* 1. *Aphoriſm.* 15. Ventres hyeme, & vere natura ſunt calidiſſimi, & ſomni longiſſimi; quare per ea tempora alimenta copioſiora ſunt exhibenda. Et *Aphoriſm.* 17. Et quibus ſemel, aut bis, & quibus plura, vel pauciora particulatim oporteat offerre, conſiderandum. Condonandum autem aliquid tempori, ætati, & conſuetudini. Et *Aphoriſm.* 18. Æſtate, & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime; ſecundum locum ver habet. Verum hæc copioſiora habebis in *lib. de Salubri Diæta num.* 1. Tempora præterea indicant acceſſiones, ut ſcribit idem in *lib.* 1. *Aph.* 12. ubi ait: Acceſſiones & conſtitutiones morbi indicabunt & anni tempora, & circuituum ſucceſſiva incrementa. Ætates autem, & ſexus per anni tempora ſani degunt, & ſuas pariuntur ægritudines, quemadmodum narrat Hippocrates in *lib.* 3. *Aph.* 11. 12. 14. *&* *Aph.* 18. Per tempora anni vere quidem, & prima æſtate pueri, & qui hos ſequuntur ætate, optime degunt, & ſani ſunt maxime; æſtate autem, & autumno uſque ad aliquid ſenes: reliquo autumno, & hyeme, qui mediam ætatem habent. Et *Aphor.* 19. 20. *&* 21. 22. 23. quos pariant morbos anni tempora, declarat Hippocrates. Quod vero mores hominum varios efficiant, palam fit in *libr. de Aere, Aquis, & Locis num.* 39. ubi legitur: Quod timidiores, effœminatiores, ac imbelles ſint præ Europæis Aſiani, moribuſque manſuetiores, tempora ipſa anni in cauſa ſunt.

ANUS.

Ani porro ſi quæras ſitum, naturamque, legas velim Hippocratem in *lib. de Corporum Refectione*. Si morbos, curationeſque optes, idem agit in *libr. de Fiſtulis num.* 4. 5. 6. de ani, ſive ſedis procidentia, ſive egreſſu, de ſanie, & de inflammatione; ibique de curatione. Ex his autem morbis, & aliis hujuſmodi excitatur dolor quandoque admodum vehemens, de quo mentionem facit Hippocrates in *lib. de Coacis Prænot. numer.* 1. his verbis: Sedis dolor in longis, pernicioſiſque morbis lethalis eſt. De his plura lege ad inteſtinum rectum, & ad ſedem.

ANSER.

Anſerina caro eſt humidiſſima, ut placet Hippocrati in *libr.* 2. *de Diæta num.* 17. Immo ſubdit: Carnes reliquarum avicularum, quæ in paludibus degunt, aut in aquis, omnes humidæ ſunt. Verum anſeris ſtercus, aut vulpis in roſaceo unguento terat; & poſtquam menſes deſierint, pudendum illinat, ac ut concipiat, cum viro dormiat *libr.* 1. *de Morb. Mulierum numer.* 125.

ANXIETUDO, & ANXIETAS.

Anxietudo, oſcitatio, horror: vinum æquale æquali aquæ potum ſolvit ægritudinem. Hippocrates in *lib.* 2. *de Morb. Vulg. ſect.* 6. & *libr.* 7. *Aph.* 56. ubi Galenus ait: Halycem, hoc eſt, anxietudinem habere dicunt illos ſanos, qui ſemper præſentibus moleſtantur, & ab uno negotio, atque actione ad aliam tranſeunt. In eodem *Comm.* inquit Galenus: Anxietatem vocavit, quam plerique tædium ſui nominant. Eodem modo & ægros illos anxios eſſe ajunt, qui accubitum non perferentes, figuras evariant; quia ſemper præſens aggravat eos. Hoc vero præ-

ro præ-

ro præcipue illis evenire conſuevit, quibus in ore ventriculi, quod nos abutentes vocabulo ſæpe ſolemus ſtomachum nominare, humoris aliqua propria qualitas continetur ventriculo moleſta, quæ neque plurima eſt, neque in ventriculi fluitat cavitate, ſed ei ipſi imbibita tunicæ. Deinde curationem ſubdit. Vult vinum æqua portione aquæ temperari; ut hæc quidem pellat, & evacuet ex materia infeſtante quidquid ceſſerit vini motui cum impetu lati, reliquum temperet. Calefacit enim vinum corpus totum, & cito movetur ad omnes partes, & omnes humores optimos reddit. Quænam humoris ſpecies ſit, quæ ventriculum infeſtet, ſcribit Hippocrates in *lib. de Victus Ratione in Morb. Acut. Comm. 2. par.* 44. his verbis: Interdum autem & cruda tum a capite, tum a thorace attrahuntur biliosa, vigiliæque his accedunt, ob quas non coquitur morbus, &c. ubi Hippocrates recenſet ſymptomata multa, & prava, a bilioſis crudis exorſus. Quæ bilioſa cruda, ut interpretatur Galenus, ita appellavit: Quoniam & excrementorum coctionem appellat, quamquam mutata nutrire non poſſunt, ut bilis utraque, & qui græce ichores dicuntur; veruntamen, quoniam & talia evincit natura, cocta vocare conſuevit Hippocrates excrementa hujuſmodi, quæ a natura ipſa evicta ſunt; cruda vero, quæ non ſunt evicta.

Fit præterea anxietas ex fungi crudi eſu. Scribit enim Hippocrates in *libr. 7. de Morb. Popular. numer.* 50. Pauſaniæ filiam ex fungi crudi eſu anxietas tenebat, ſtrangulatio, dolor ventris: aquam mulſam calidam bibere, ac vomere profuit, & balneum; in balneo fungum evomuit; &, ubi illa ceſſatura eſſent, exſudavit. Nec ſemper anxietas tædium ſignificat, ſed anguſtiam, & moleſtiam, ut exemplum citatum declarat. Sed & cerebrum læſum anxietatis cauſam eſſe, dicit Hippocrates in *libr. de Morb. Sacro num.* 16. ac ſic inquit: Angitur homo, & inquietudine multa jactatur intempeſtive, dum cerebrum perfrigeratur, & præter conſuetudinem compingitur. Hoc vero a pituita perpetitur.

Fit etiam anxietas ex ſanguinis malitia; nam legitur in *lib. de Virginum Morbis num.* 2. Præ ſanguinis malitia animus mœrens, & anxius malum attrahit. Sic in *libr. 7. de Morb. Pop. num.* 26. videtur a ſanguine malo ortum habuiſſe; legitur enim: Non valde ſiticuloſus, neque ad ſedem ſurgebat, anxius; & quandoque etiam puſillanimitas tenebat: veratrum exhibitum eſt, & capitis purgationes.

Fit quoque anxius homo ex bile. Legimus ſiquidem in *lib.* dicto *num.* 9. Chartadi febris ardens, vomitus bilis multus. Et ſubdit: Anxietas circa cor, & os ventriculi, & ſudor fere per totum corpus. Anxietas etiam, & moleſtia, ut inquit Hippocrates in *libr. 5. de Morb. Popul. num.* 24. & oculi ravi erant ei, qui hepar percuſſus eſt jaculo. Quapropter aſſerimus, anxietatem fieri, cum aliquod princeps membrum læſum fuerit; & cauſas internas, vel externas eſſe humores ſingulos.

Porro ſigna anxietatis docet Hippocrates in *lib. Prognoſt. num.* 3. his verbis: Si vero nudos pedes habere comperiatur, nec admodum calidos; & manus, & collum, ac crura inæqualiter disjecta, ac nuda, malum eſt; anxietatem enim ſignificat. Et in *Epiſtola Prima* Artaxerſis deſcribitur morbi peſtilentis ſymptoma, quod eſt: Multa anxietas populum corripuit, quæ ſpiritum magnum, ac denſum habet.

Quid autem medico ſit præſagiendum de anxietate, antea dixit Hippocrates: Malum eſt; anxietatem enim ſignificat &c. In *Coacis* vero *Prænot. n.* 2. circa finem ſcribitur: Anxietatem in præcordio ſentientibus, tumores circa aurem oborti, ipſos occidunt. Et paulo ſupra: Præcordiorum diſtenſio cum ſopore anxioſo, in caput dolente, abſceſſus circa aurem attollit. Et *numer.* 4. Ex vomitibus anxietates, clangores, oculi concretionem lanuginoſam habentes, furioſa. Et paulo infra: In vomitu ſi quis ſiticuloſus ſit, & ſitis exors fiat, malum eſt anxioſis vigilantibus. Abſceſſus juxta aurem maxime fiunt anxioſis. Ac ſubdit: Anxioſi, lumbos dolentes, alvo humectantur. In eodem *libr. numer.* 1. Ex pulmonis ſuppuratione, & circa ventrem aliquando ac claviculam dolores, & anxie ſtertere, ſputi copiam in pulmone ſignificat. Et paullo infra: Febres, tertianæ naturam referentes cum anxietudine, malignæ ſunt. Ac poſtea: Anxietudines in diebus judicatoriis, ſi in his ſine ſudore perfrigerentur, & omnes, qui ſine ſudore perfrigerantur citra judicationem, male habent. Et qui inſuper riguerunt ex his, ubi vomuerunt meraca, anxii, tremuli in febre, malum. In *lib. 1. Præd.* ſive *Prorrh. num.* 10. Qui anxie ſe jactantes, citra vomitum, exacerbantur, male habent. Et *num.* 11. Num anxie ſe jactantibus citra vomitum, lumbos dolentibus, ſi ferociter mente moti fuerint, ſpes eſt, ut nigra per alvum prodeant? In *Coacis Prænot. num.* 1. Affectiones cum vigiliis, & anxietudine repentina, ſanguinem fundunt tum alias, tum ſi quid etiam antea profluxerit. Et *num.* 2. Soporoſi, anxioſi, præcordium dolentes, parum vomentes, abſceſſus juxta aurem habent; antea vero circa faciem tumores cum ſopore. Morbi derepente mentem percellentes cum anxietudine, ſanguinem profundunt. Soporoſa, anxioſa, doloroſa præcordia, frequenter parum ſpuentia, tumores circa aurem habent. Quocirca magna ex parte anxietas eſt malum; aliquando tamen eſt bonum, quando ſcilicet ſignificat ſanguinem e naribus fluxurum die opportuno in febre ardenti. Nunc quam deſideret curationem anxietas, manifeſtum eſſe arbitror; propterea quod membris læſis, ob quæ anxius fit homo, correctis, anxietudo profecto removebitur. Quod quidem ſupra declaravimus.

APE-

APERIRE.

Revellere ſi quo non oportet, ferantur; ſi vero quo oportet, his opus eſt aperire, ut quæque propenſa ſunt. Hæc Hippocrates in *libr. 6. de Morb. Vulgarib.* ſive *Comm.* 2. *par.* 2. ubi Galenus ait: Aperire hoc loco dixit non perinde, atque in abſceſſibus dicere conſuevimus, videlicet ſcalpello perſecare, ſed communiori ſignificatu, quod etiam reſerare venas, videlicet dum mariſcas aperimus, comprehendit: & præterea evacuationes, quæ tum per nares, tum per uterum fiunt. Fiſtulas quoque aliquandiu fluere aſſuetas, mox vero ex aliqua occaſione clauſas, aperimus. Præterea cerebri excrementa ſuppreſſa: ipſum ſublevamus, facta per medicamenta aperientia ad aures proritatione. Sed ut idem Galenus in eodem *Comm. part.* 1. Denſata aperire, & rareſacere, mediocriter caleſaciendo; patentia vero cogere adſtringendo, ac refrigerando, opus eſt,

APHONIA, ſive VOCIS PRIVATIO.

Aphonia græce dicitur obmuteſcentia, ſive vocis privatio latine. Hæc affectio eſt perpetuo mala. Scribit enim Hippocrates in *lib.* 1. *Prorrh. part.* 23. Aphoniæ cum ſingultu, peſſimæ. Et *part.* 24. Quæ cum exolutione fiunt aphoniæ, valde malæ. Spiritusque in aphonia veluti his, qui ſtrangulantur, promptus, malus: an & tale delirium portendat? Et *partic.* 29. Palpitantes per totum an voce deſtituti, moriantur? Et *part.* 31. Surditas, urinæque abſque reſidentia prærubræ, & ſublime petentia, mentis aberrationem portendunt. Quibus morbus regius malo eſt, mala quoque & ex morbo regio fatuitas. Hos voce quidem privari, ſed ſentientes, contingit; venterque, arbitror, his copioſe fluit. Et in *libr.* 2. *Prorrh. part.* 19. Si in febribus, aphoniæ convulſivo modo, in motionem mentis cum ſilentio tranſeant, perniciosum. Et *partic.* 20. Quibus ex dolore aphoniæ, hi difficulter moriuntur. Et *part.* 51. Ex lumborum dolore ad os ventriculi recurſiones febriles cum horrore, aquoſa tenuia, & multa revomentes, mente abertantes, voce privatæ, nigra vomentes, moriuntur. Et *part.* 58. In febribus, ad hypochondrium dolores ſine voce, ſudore ſi ſolvuntur, maligni. His ad coxas dolores, cum ardente febre, & ſi alvus profluxerit, pernicioſum. Et *part.* 59. Quibus voces cum febre deficiunt poſt judicationem, hi cum tremore, & comate pereunt. Et in *libr.* 3. *part.* 2. Si ex capitis dolore aphoniæ fiant, atque cum ſudoribus febrientes ſolvantur, & mala reperant; diutius perdurant, & ſuperrigere his malum non eſt. Et *partic.* 4. Quæ cum exolutione fiunt & catoche aphoniæ, pernicioſæ ſunt. Et *partit.* 31. An cum caro quoque aphoniæ convulſivæ? Et in *lib.* 5. *Aph.* 5. Si ebrius quiſpiam repente obmutuerit, convulſus moritur, niſi febre corripiatur, aut ubi ad horam ſupervenerit, qua ſolvuntur crapulæ, vocem recuperet. Idcirco palam eſſe arbitror, aphonias per ſe ipſas malas eſſe affectiones, & malum denotare. In *Comm. Aph.* prædicti Galenus ait: Hic maxime obſervanda eſt Hippocratis conſuetudo, qui mutos nominat illos, qui quovis modo obſtupuerunt; verum proprie ſtupor dicitur totius corporis inſenſibilitas, atque immobilitas repentina. Hanc itaque diſpoſitionem conſuevit Hippocrates ex uno caſuum nominare, & fit proculdubio nervorum principio patiente. Neque enim aliter poteſt totum convelli corpus, antequam id principium patiatur vel principaliter, vel per compaſſionem, altero prius patiente membro. In *lib.* 1. *Prorrh. part.* 23. ſcribit idem Galenus: Aphoniæ fiunt & propter voci aſſervientium inſtrumentorum læſionem, & propter principium nervorum affectum.

Materiam, ac modum, quo fiant aphoniæ, docet Hippocrates in *libr.* 4. *de Vict. Ratione in Morb. Acut. part.* 27. his verbis: Cum dolores acceſſerint, bilis atræ, fluxionumque acrium deſtillationes fiunt: dolent morſa interna, morſæque ſcilicet gravantur a prædictis humoribus venæ, & admodum aræfactæ intenduntur, trahuntque inflammatæ quæ influunt. Quapropter corrupto ſanguine, ſcilicet repleta a fluxionibus hujuſmodi quæ afficitur particula, deinde vaſa opplentur; nequeuntibuſque ſpiritibus naturales pertranſire meatus, ſcilicet cum ſanguis ſteterit, atque cum eo ſpiritus, infrigidationes fiunt ob ſtationem, vertigines, aphoniæ, capitis gravitas, & convulſiones, ſi jam ad cor, vel hepar, vel in venam pervenerint, ſcilicet cavam, quæ prædicta conjungit viſcera.

APHTHA.

Legitur in *libr.* 3. *Aph.* 24. Contingunt parvis, & nuper natis puerulis aphthæ, hoc eſt, oris ulcera, vomitus &c. ibique ait Galenus: Aphthas Græci vocant ulcera, quæ ſummam oris occupant partem ob mollitiem maxime facta inſtrumentorum, quæ neque tactum, neque lactis ſuſtinent qualitatem, quod non parvam in ſe feroſam continet partem; & hæc vim habet abſtergendi. Idemque Galenus in *Comment.* 3. *Aph.* 22. inquit: Fit quandoque & lævitas inteſtinorum ex aliqua ſummas partes occupantes exulceratione ſimili illis, quæ in ore fiunt, quas Græci aphthas nominant. Fit etiam in pulmone aphtha, quod ulcus fervidum appellat Hippocrates in *lib.* 2. *de Morb. num.* 48. Hujus notas, curationemque ibi lege. Fit & in pudendis; verum ſuo differemus loco.

APIUM.

Apium magis urinam movet, quam alvum; & radices magis alvum movent, *lib.* 2. *de Diet. numer.* 25. & apii ſuccum infundit Hippocrates in nares, cerebro bile infeſtato, in *lib.* 2. *de Morb. num.* 19.

Digitized by Google

APOPLEXIA.

Dicitur apoplexia morbus attonitus, &, ut legitur in *libr. de Glandulis numer.* 9. ſyderatio. Eſt morbus apoplexia, in quo omnes corporis particulæ motum ſimul, & ſenſum amiſerunt. Quæ duo ſigna facile comprehendemus in *lib.* 2. *de Morb. num.* 21. in quo deſcribit hoc pacto Hippocrates apoplexiam: Sanum derepente invadit dolor circa caput, & ſtatim vox intercipitur, & ſtertit, & os hiat; & ſi quis ipſum vocet, aut moveat, ſolum ſuſpirat, nihil autem intelligit, & multum mingit, & mingere ſe non ſentit. Ex quibus verbis cognoſcere poſſumus, ſenſum, & motum differentias eſſe apoplexiæ; itemque ſtertorem. Hæc tria habemus etiam in nonnullis *Aphoriſm.* Scribitur enim in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 51. Quicunque ſani dolore capitis repente capiuntur, & ſtatim muti fiunt, & ſtertunt, in ſeptem diebus pereunt; ubi Galenus exponit: Mutos ſolet Hippocrates nominare non eos tantum, quibus læditur vox, verum per exuberantiam quandam una cum ejus læſione dat nobis intelligendas omnes, quæ ſunt ſecundum electionem, operationes. His oblæſis, non ſemper interit ſenſus; ſed ſi utrunque patiantur, talem affectum vocant apoplexiam. Et in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 58. legitur: Quibus cerebrum aliqua ex cauſa concuſſum fuerit, neceſſe eſt ſtatim mutos fieri; quo in loco ait Galenus: Conſuetudo eſt Hippocrati ab uno accidente notiſſimo ſæpius, ſcilicet a vocis amiſſione, nominare, & oſtendere illos, qui nullum alium motum ſervant ſecundum electionem, vel nihil omnino ſentiunt. Et, ubi Hippocrates ſcribit *ſuſpirat*, Galenus in *Comm.* 2. *Aph.* 42. inquit: In apoplexiis totum corpus ſenſu privatur, ac motu, ſolus reſtat anhelitus. Alia autem dat ſigna Hippocrates in *lib. de Gland.* loco citato, & dicit: Cerebrum cladem perfert, ipſum etiam ſanum non exiſtens; ſed ſi quidem erodatur, turbationem multam ſuſtinet, & mens deſipit, & cerebrum convellit, ac diſtrahit totum hominem, qui in ſeipſo vocem non edit, ac ſuffocatur; & hæc affectio ſyderatio, ac Græce apoplexia nominatur.

Porro apoplexia eſt morbus valde acutus; propterea quod legitur in *Aphoriſm.* ſuperiore: In ſeptem diebus apoplectici pereunt; & morbi acutiſſimi in ſeptem diebus terminantur. Galenus tamen in *Comment.* 6. *Aph.* 47. numerat apoplexiam inter diuturnas paſſiones. Verum de illa forte locutus eſt, in qua omnia prædicta ſigna non exquiſite apparent; dicit enim in *Comment.* 2. *Aph.* 42. Si anhelitus prohibeatur, maxima eſt, & acutiſſima hæc apoplexia. Qui vero reſpirant, ſed magna cum vi, fortis adeſt his apoplexia; fortis adeſt & illis, ſed minus, neque intentum, neque violentum, inæqualem tamen, atque inordinatum, ac præterea intermittentem habent anhelitum: ſicut in quibus aliquem ſervat ordinem, debilior exiſtit; & ſi omnia fiant, quæ ſunt neceſſaria, cito curatur. Quare hoc, ut arbitror, loco appellat apoplexiam reſolutionem ex apoplexia in partem aliquam decumbentem, quæ dicitur paraplegia; ſiquidem hæc, ſicut & apoplexia, ſenibus evenit. Sed nobis argumento ſit, paraplegiam aliquando ab antiquis dictam fuiſſe apoplexiam, *particul.* 50. Hippocratis *num.* 2. *Prorrh.* cujus verba ſunt: Subitaneis apoplexiis ſi febris mediocris, ſolutaque, & diutina ſupervenerit &c. Galenus vero exponens, dicit: Alii verbum *mediocris* transferunt in proprie dictas paraplegias, in quibus ad partium aliquarum immobilitatem, ſenſuſque privationem decumbit morbus; nempe & has apoplexias dixiſſe volunt per abuſum. Præterea cum hæ bifariam fiant, ut vel Eraſiſtratus in commentariis de reſolutione ait, (nam hæ dearticulationes contrahunt, contenduntque, aliæ vero exſolvunt, & laxant) ſpeciem paraplegiæ in nervoſorum corporum exſolutione, & relaxatione conſiſtentem ab eo nunc dici, ajunt.

Species igitur apoplexiæ, ſicut ex dictis accipimus, eſt duplex; altera acuta & calida, quæ dicitur fortis; altera debilis, diuturna & frigida: & hæc diviſio fit etiam a Galeno in loco nunc prædicto, & ab Hippocrate in *libr. de Glandul. numer.* 9. in quo oſtendit, acrem fluxionem efficere fortem apoplexiam. Omnes autem apoplexiæ fiunt, ut affirmat Galenus in *Commentar.* 2. *Aphoriſm.* 42. vi animali non potente defluere ad partes infra caput exiſtentes, aut propter aliquam diſpoſitionem ſimilem inflammationi, quæ in ipſo cerebro ſit conſtituta, aut ventriculis ipſis oppletis humore pituitoſo. Quare duplex humor eſt cauſa utriuſque ſpeciei: humor enim acris efficit apoplexiam acutam; craſſus, pituita, & atrabilis, diuturnam.

Prognoſtica. Scribit Hippocrates in *libr.* 2. *Aph.* 42. Solvere morbum, quem apoplexiam vocant fortem, impoſſibile; debilem vero non facile. Et Galenus in *Comm.* In apoplexiis totum corpus ſenſu privatur ac motu, ſolus reſtat anhelitus, qui ſi & ipſe prohibeatur, maxima eſt, & acutiſſima hæc apoplexia, hoc eſt, ſtatim occidit. Et Hippocrates in *lib.* 6. *Aph.* 51. Quicunque ſani dolore capitis repente capiuntur, & ſtatim muti fiunt, & ſtertunt, in ſeptem diebus pereunt. Et in *lib.* 2. *de Morb. num.* 21. In ſeptem diebus moritur &c. Et ſubdit: Hujuſmodi vero morbus ſenioribus maxime fit, & magis, quam junioribus. Itque confirmat in *lib.* 3. *Aph.* 31. Sed in *libr.* 6. *Aphoriſ.* 57. Apoplexiæ autem fiunt maxime a quadrageſimo anno uſque ad ſexageſimum. Ibique Galenus ait: Non omnem apoplexiam, ſed quæ ex atra fit bile, contingit advenire his, qui dictam agunt ætatem. Quoniam in his maxime abundat atræ bilis humor, quemadmodum etiam in autumno. Quod ſi volumus ſimpliciter pronuntiare, plures ſenes laborant apoplexia. Superiori enim *Aph.* qui eſt 56. ſcripſit Hippocrates: In

mor-

morbis melancholicis ad hæc periculoſi decubitus, ſtuporem corporis, ideſt, apoplexiam, vel convulſionem, vel furorem, vel cœcitatem ſignificant. Verum quo anni tempore maxime fiat apoplexia, ſcribit Hippocrates in *lib.* 3. *Aph.* 23. hyeme evenire. Et eodem *lib. Aph.* 16. In pluviarum multitudine morbi comitiales, & attoniti, quos apoplexias Græci vocant; idque ſi humor ſit pituitoſus: ſi vero melancholicus, fit maxime, ut Galeno placet, autumno. Si fluxio eſt acris, profecto æſtate plurimum.

Fit porro apoplexia cum convulſione, ac ſine convulſione. De illa, quæ fit abſque convulſione, loquitur Galenus in *Comm.* 4. *de Vict. Ratione in Morb. Acut. partic.* 27. his verbis: Interdum quoque eſt facta abſque convulſione apoplexia; nonnullis morbus in partis reſolutionem finivit, qui paraplegia appellatur. Fit & ſine febre, ut dicemus.

Nunc quæ ſit curatio habenda, dicamus. Hippocrates in *Comm. Prorrh. part.* 50. ait: Subitaneis apoplexiis ſi febris mediocris, ſolutaque, & diutina ſupervenerit; perniciosum. Ubi Galenus exponit: Obotta apoplexia, non acuta, & calida, ſed debilis, & diuturna ſubſecuta febris nihil prodeſt. Unde nobis dicendum eſt, in acuta apoplexia ſebrem conferre; nam ait Hippocrates in *lib.* 6. *Aph.* 51. antea citato: In ſeptem diebus pereunt, niſi febris apprehenderit. Et in *libr.* 2. *de Morb. num.* 21. Hic, ſcilicet apoplexia acuta, correptus, ſi non febris ipſum corripiat, in ſeptem diebus moritur; ſi vero corripiat, plerunque ſanus fit. Deinde alia docet auxilia, quæ ibi lege. Verum ſi datur tempus, curationem adhibe eam, quam ſcribit Hippocrates in *lib.* 3. *de Morb. num.* 2. & in *lib. de Vict. Ratione in Morb. Acut. num.* 38.

APPARERE.

Apparere quandoque ſignificat, ut vult Galenus, ſigna, & caſus, qui circa morbi tempora ſunt; quandoque vero, in conſpicuo eſſe. Exemplum utriuſque habes in *libr.* 1. *Aphoriſm.* 12. ubi ait Hippocrates: Sed ex his, quæ mox apparent, hoc eſt, ſignis, & caſibus, qui circa morbi initia ſunt, indicia ſumuntur: quemadmodum in morbo laterali ſi circa initia ſtatim ſputum appareat, hoc eſt, videatur, morbum abbreviat; ſi vero poſtea appareat, producit.

APPETERE CIBUM.

De cibi vero appetentiæ, inappetentiæque cauſa dicamus. Hippocrates in *libr.* 4 *de Morb. num.* 12. hæc ſcribit: Si fontes hi, ſcilicet membra principalia, non eſſent; dum edimus, ac bibimus, vere non cognoſceremus, neque quid jucundum, neque quid injucundum eſſet propter hanc, quam referam neceſſitatem. Hi loci cum minores ſint, & intra reliquum corpus, ſemper etiam antea quam attrahat unuſquiſque juxta ſuam facultatem, reliquo corpori denuntiat de cibis, ac potibus, qui bilioſus ſit, & qui pituitoſus, & qui ſanguineus, & qui aquoſus. Quicquid enim horum humorum plus, quam opportunum eſt, in cibis, ac potibus nobis obvenerit, neque cibos illos jucundos facit. Quos vero maxime appetimus pro eorum ratione, etiam illi jucundi ſunt. Si vero cibis, ac potibus opus habuerit ſons quidam, pro hac ratione etiam corpus trahet ab ipſis fontibus, donec humor paucior, quam oportet, fiat; & tunc ſane appetit homo aut edere, aut bibere tale quid, quod portionem illam explear, ac reliquis adæquet. Et propterea, ubi multum cibum ſumpſimus, aut bibimus, quandoque adhuc cibum, aut potum appetimus, & nihil aliud libenter edimus, quam quod appetimus. Poſtquam vero comedimus, & adæquatus fuerit humor; his perfectis & in fontibus, & in corpore, tunc ceſſat appetentia. Ita exponitur in *lib.* 2. *Aphor.* 32. cujus verba ſunt: Omnes fere, qui male ſe habent circa initia bene cibati, nec quicquam proficientes, circa finem rurſus cibum non appetunt; qui vero circa initia cibum valde non appetunt, poſtea bene appetentes, ii melius evadunt. Ubi Galenus vult, Hippocratem de his, qui convaleſcunt, loqui. Qui ab initio appetentes non nutriuntur ob totius corporis vitium cum partium appetentium vigore; aucto poſtea vitio, ipſum etiam appetendi inſtrumentum male ſe habet.

AQUA.

Nunc de aquæ natura, deque ejus uſu quo ad compoſitionem corporis humani, ad compoſiti commoda, ac incommoda, audiamus Hippocratis ſententiam. Aqua igitur, ut ipſe inquit in *lib. de Carnibus numer.* 1. eſt elementum, quod terræ proximum locum cæpit, humidiſſimum quid ac craſſiſſimum. Verum ea non in terra conſiſtit, ſed ſemper in declive procedit, ut in *libr. de Natura Pueri* declarat *num.* 28. At aqua eſt duplex; altera ſimplex & prima, & altera mixta. Prima elementum eſt ſimplex, abſque odore, ſapore; ſed ſolum primas habet qualitates, a virtute cœleſti, & a propria materia donatas. Mixta, præter primas qualitates, alias poſſidet. Nam altera eſt dulcis, altera amara; & ex his alia alias participat virtutes, veluti ſalſedinem, ſulphureitatem, aciditatem, & id generis ſapores, & odores. Et harum aliæ ſunt ſtantes, aliæ minime; aliæ pluviatiles, aliæ ex nive, & glacie; aliæ præterea calidæ ſemper, aliæ ad tempus, itemque frigidæ; aliæ ſpectant orientem, aliæ occidentem, aliæ ſeptentrionem, aliæ meridiem; aliæ ſuperſtant terris arenoſis, aliæ lutoſis, aliæ aliis. Sed ad ſimplicem aquam.

Quo aqua eſt magis ſimplex, eo levior; & hæc ventrem non gravat. Quomodo vero eam cognoſcas, docet Hippocrates *libro* 5. *Aph.* 26. his verbis: Aqua, quæ cito calet, & cito reſtigeratur, leviſſima eſt. Talis

enim

enim nec turbida, nec cœnoſa, neque in guſtu, neque in odoratu aliquam abſurdam qualitatem præ ſe fert; & quoniam cito calet, & refrigeratur, eſt bene alterabilis. Sic in *Comment.* exponit Galenus. Et hæc de natura aquæ dicta ſint.

Cæterum cui ſit uſui in compoſitione corporis humani, legamus Hippocratem in *libr. 1. de Diæta num.* 26. 27. 28. 29. ait enim: Quod tenuiſſimum eſt in aqua, & rariſſimum in igne, ſi in hominis corpore temperiem acceperint, ſaniſſimum habitum conſtituunt. Et *num.* 29. Quæcunque corpora ignis fortiſſimi, & aquæ denſiſſimæ temperamentum acceperint, fortia, & robuſta fiunt. Et reliqua ibi legas velim; nec credas, Hippocratem velle ex igne, & aqua corpus confici humanum, ſed ex humore ſeminali, & calore, qui ſi has poſſidebunt conditiones, talia gignentur corpora.

Quæ vero commoda corpori, in eſſe animalis coſtituto, afferat, videamus. Hæc quidem aut intra corpus ſumitur, aut extra. Si extra, eam adhibemus, ut balneum fit, vel ut fit pars loci, in quo vivimus, veluti loca maritima, paluſtria, & hujuſmodi. Si intra corpus ſumitur, eſt ſola, aut cum alia re mixta. Simplex aqua datur vel ad tuendam ſanitatem, vel ad recuperandam. Ad ſanitatem vero tuendam aqua ſit optima. Legitur autem in *libr. de Aere, Aquis, & Locis num.* 14. Optimæ ſunt aquæ, quæ ex ſublimibus locis, ac terreis collibus fluunt. Hæ enim & dulces ſunt, & albæ, & vinum modicum ferre poſſunt; & hyeme calidæ fiunt, æſtate frigidæ; tales enim ſunt ex profundiſſimis fontibus. Quæ aquæ fontes ad orientes habent, hæ præ omnibus optimæ ſunt. Secundum ab his locum habent, quæ inter æſtivos ſolis exortus ac occaſus emergunt, & magis hæ, quæ ad orientes. Tertio loco quæ inter occaſus æſtivos, ac hybernos ſcaturiunt. Et in *lib. 6. de Morb. Pop. ſect.* 4. Aquarum cujuſque artificii expertium, quæ ab æthere excreta eſt, vel cum tonitru, tempeſtiva; quæ vero procelloſa, mala. Unde in *lib. 3. de Morb. numer.* 30. ubi frigefactoriæ potiones ad febrem ardentem deſcribuntur, quarum ſexta eſt: Aquam cœleſtem ipſam per ſe ipſam præbe; intelligendum eſt de illa, de qua ſupra dixit, quæ ſcilicet ab æthere excreta eſt, vel cum tonitru. Quocirca in *lib. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 17. Aquæ pluviales leviſſimæ, & dulciſſimæ, & tenuiſſimæ, ac ſplendidiſſimæ ſunt; quoniam ſolum quod tenuiſſimum, ac leviſſimum eſt in aqua, educit, & ſurſum rapit præ levitate. Rapit ab aquis ſtagnantibus, a mari, & ab omnibus, in quibus aliquid humoris ineſt. Ineſt autem in omnibus rebus; & ex ipſis hominibus tenuiſſimum, ac leviſſimum humorem ducit. Et *num.* 18. Quapropter etiam ex omnibus aquis hæ citiſſime putreſcunt; & odorem malum aqua pluvialis habet, eo quod ex plurimis congregata eſt ac permixta, ut citiſſime putreſcat. Ideirco opus habent, ut decoquantur, ac excolentur; ſin minus, odorem pravum habent, & raucedines, & vocis gravitatem bibentibus inde accedere par eſt. At vero quæ cum tonitru fit, in aere elaborata eſt, attritis nubibus. Item quæ ab æthere excreta eſt, hoc eſt, ab altiori aeris parte, in qua poſſit vapor craſſefieri; quoniam qui vapor ſublimiorem locum petierit, is purgatior redditur ac levior. Optima igitur aqua bibita, vel quovis modo per os ſumpta, non lædit ſanos, curat ægros, præſervat a morbis: ſic ea, quæ extra corpus uſui eſt quoquo pacto. Et quemadmodum bona ſalutem corporis tuetur, ſic mala ægritudines parit; quocirca ex bonis aquis comprehendimus, quæ, quotque ſint ſanitates: contra ex malis, qui, & quot morbi.

Quæ vero ſit bona, quæve mala, & quando, & quomodo, ex operationibus cognoſcimus. Has igitur recenſeamus. Optima igitur aqua madefacit, aut frigefacit corpus, ut ait Hippocrates in *libr. de Humid. Uſu num.* 1. Nam aquæ, ut in *lib. 1. de Diæta* legitur *numer.* 5. ineſt frigiditas, & humiditas. Nec aquam bibimus, ut nos nutriat, ſed ut alimentum conducat, & diſtribuat; dicit enim Hippocrates in *lib. de Corde numer.* 3. Quomodo hominis alimentum ſunt ventus, & aqua cruda? ſed ſunt magis cognatæ affectionis caſtigatio, & medela. Et quamquam in *libr. 6. de Morb. Popul. Comm. 4. part.* 20. dicat: Aqua edax, vigilia edax; hæc verba ſignificant, quod aqua nos edaces efficiat, & vigilia, ut interpretatur Galenus. Sed dices, in *libr. 1. de Diæta numer.* 4. aſſerit ignem omnia per omnia movere poſſe; aquam vero omnia per omnia nutrire. Nos autem dicimus Hippocratem hoc in loco loqui de calore naturali, & de humido ſpermatico, quod ad generationem, & nutritionem fœtus confluit; quapropter non eſt alimentum, ſed alimenti diſtribuens, & quoad primas qualitates alimentum alterat, & corpus animalis. Verum morbis ſanandis optima aqua bibita, & extra corpus adhibita peropportuna eſt, & commoda inſtrumentis medicis, & medicamentis; de cujus uſu lege Hippocratem in *libr. de Humid. Uſu*. Nec tantum aqua corporibus ægris competit, ſed ſulphurea, ſalſa, acuta, acida, amara, cruda, cocta, & aliæ ſunt neceſſariæ. Et hæc aliquando calida, aliquando frigida confert, & nocet. Frigida namque, ut ſcribit Hippocrates in *lib. 5. Aphoriſm.* 17. convulſiones, diſtenſiones, livores, rigores febriles facit. Et *Aphoriſ.* 18. Frigidum inimicum oſſibus, dentibus, nervis, cerebro, ſpinali medullæ; calidum vero utile. Et *Aph.* 19. Quæcunque refrigerata ſunt, excaleſacere oportet; exceptis his, quibus ſanguis fluit, aut fluxurus eſt. Et *Aphoriſ.* 20. Ulceribus frigidum quidem mordax, cutem obdurat, dolorem inſuppurabilem facit, livorem obducit, rigores febriles, convulſiones, diſtenſiones. Et *Aphoriſm.* 24. Frigida, qualis nix, & glacies, pectori inimica, tuſſes movet, & ſanguinem, & deſtillationes. Attamen

quod

quod mala afferat plurima, teſtatur in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comm. 3. partic. 40.* & ait: Aquæ, quæ in acutis bibitur morbis, nullum ſane aliud habeo, quod concedam officium; neque enim in peripneumonicis tuſſim ſedat, neque ſputum educit; immo cæteris minus, ſi quis aquæ potione prorſus utatur. Verum ſi inter oxymeli, & mulſam paullum aquæ inſtilletur, ob qualitatis potionum tranſmutationem ſputum educit, nempe intus inundationem parit; alias neque ſitim ſedat, ſed amareſcit, nempe ei, qui ſuapte natura bilioſus exiſtit, ea eſt bilioſa. Hypochondrio præterea eſt infeſta, malaque, atque etiam peſſima, bilioſiſſimaque, & vires maxime labeſactat, ubi in vacuitatem venerit. Adde, quod lienem auget, jecurque, ubi phlegmone obſidentur, fluctuatque, & innatat; tarde ſiquidem meat, quod frigida, & incoctibilis ſit, neque alvum dejicit, neque urinas movet. Atque ex eo quoque nocua eſt, quod ſtercoris ſuapte natura expers ſit. Quam ſi pedibus frigentibus aliquando quis biberit, ea bis omnibus multo magis nocebit, ad quodvis eorum venerit. Contra frigida aqua juvat; nam ait Hippocrates in dicto *lib. 5. Aphoriſm. 21.* Quandoque in diſtenſione, ſive ulceratione, juveni bene carnoſo, æſtate media, frigidæ aquæ multa perfuſio calorem revocat; calor autem hæc ſolvit. Et *Aph. 23.* In his frigida utendum, unde fluit ſanguis, aut fluxurus eſt, non ſuper ipſas partes, ſed circa ipſas, unde fluit. Et quæcunque inflammationes, vel inflammina ad ruborem, & ſubcruentum colorem ex ſanguine recenti tendunt; nam veteribus nigredinem affert. Eryſipelas etiam non ulceratum juvat ad eas ipſas; nam exulceratum lædit. Et *Aphor. 25.* Tumores articulorum, atque dolores abſque ulcere, & podagricos quoque, atque convulſiones: horum plurima frigida aqua large effuſa levat, & attenuat, ſolvitque dolorem; nam modicus torpor dolorem ſolvit. Porro calidum, ſcilicet aqua calida, hæc mala defert, ubi quis ſæpius eo utatur, ut ſcribit Hippocrates in dicti *lib. Aphoriſ. 16.* Carnium effœminationem, nervorum impotentiam, mentis torporem, profluvia ſanguinis, animi defectionem: hæc ad quæ mors. Contra hæc bona facit. Scribit Hippocrates in *lib. 7. Aphor. 42.* Si febris non ex bile habeat, multa aqua calida capiti ſuper infuſa, ſolutio fit febris. Et *libr. 5. Aphor. 22.* Calidum ſuppuratorium, non in omni ulcere magnum ad ſecuritatem indicium, cutem mollit, extenuat, dolorem ſedat, rigores, convulſiones, & diſtenſiones mitigat, ex his, quæ ad caput attinent, eorum ſolvit gravitatem; plurimum autem confert oſſium fracturis, ſed nudis præcipue, eorumque maxime, qui in capite ulcera habent; & quæ a frigore moriuntur, vel ulcerantur, & herpetibus exedentibus, ſedi, pudendis, utero, veſicæ; his calidum amicum, & judicans, frigidum inimicum, & perimens. Verum quid calida boni, malive efficiat aqua, quidque frigida, lege librum *de Humidorum Uſu*, in quo ea, quæ dicta ſunt, & alia pulcherrima reperies; ibique *num. 2.* audies Hippocratem dicentem hæc de aqua calefacta: Frigida calida exiſtens, velut potabilis aqua, debile quid eſt; calida autem ne ulterius pergat, ut urat. Et ſubdit *numer. 3.* Mediocritas extra noxam eſt, hoc eſt, aqua tepida; reliquæ vero lædunt, & proſunt, velut relatum eſt. Tamen reperies, Hippocratem in pluribus morbis frigidam potui dediſſe; nam in *libr. 4. de Vict. Ratione in Morb. Acut. part. 30.* dat in angina; & in 3. eodem *par. 41.* dat, cum in morbis acutis fortem capitis gravitatem, vel mentis læſionem ſuſpicatus fuerit; in *4. part. 5.* exhibet in cauſone; in *lib. 2. de Morb. numer. 16.* exhibet in lypiria poſt frigidum ſuccum ptiſanæ; in eodem *libr. num. 19.* in capitis læſione; & *num. 36.* dat in febre a bile aquam frigidam, quantum æger vult; & ibidem in febre, quæ nunquam intermittat. In *libr. 4. de Morb. Popular. num. 31.* In febribus acutis aqua frigida data, ut revomant, prodeſt, ſi ſiticuloſi ſint. Et in *lib. 3. de Morb. num. 14.* Aquam frigidam plurimam in opiſthotono ſuperfundito. Et *lib. 5. de Morb. Pop. num. 18.* Neque vomitu facto ab aqua frigida laxabatur. Superfuſæ vero ſunt ipſi aquæ frigidæ amphoræ circiter triginta ſuper corpus; & ſane hoc ſolum dolori ventris a catapotio accepto prodeſſe videbatur; & poſtea deorſum proceſſit bilis multa. Et *libr. 7.* Dolorem ad cor venæ ſectio ſolvit, aquæ potus, aqua mulſa. Ac præterea in aliis pluribus locis habes de aquæ frigidæ uſu. Sed & ad calidam redeamus. In repletione, quæ videtur a laſſitudine facta, multa calida lavat Hippocrates in *lib. 3. de Diæt. numer. 10.* & in *libr. 2. de Morb. Popularib. ſection. 6.* Puerperæ febricitanti & dolenti aquam affundito. Et paullo infra: In gutturis dolore aquam calidam ſuper caput fundito, ſi non frigus fuerit. Et infra: Si hominem calor corripiat non a bile, neque a pituita, ſed aut laſſitudine, aut alias febriat, aquam multam calefacito; deinde ea ſuperinfuſa caput rigato, donec pedes ſudarint, & farinam craſſiſſimam coquito &c. Et *ſect. 5.* ejuſdem *libr.* Si deſipiat; caput irrigato, ſi non præcordia fuerint elevata. Et infra: Vomitus ſolutio; aquam calidam bibendam dato, & vomat. Et ſubdit: In convulſione digitorum manus, citra febrem, venam ſecato, ſi non caput doleat; ſin minus, aquam calidam affundito; & ad oculos frigidam ſuper caput fundito. Et in *lib. de Fract. n. 11.* In unaquaque reſolutione, multa calida aqua uti oportet. In omnibus enim circa articulos læſionibus, multa aqua calida affundenda eſt. Et hæc de facultatibus primis aquæ.

Sed de aquarum viribus ſecundis, quas a ſolis præſentia, vel abſentia acquiſiverunt, aut a terra, & loco, aut a motu, & quiete, videndum eſt, quid dicat Hippocrates. Nam medicum, ut ipſe inquit in *lib. de Aere, Aquis, & Locis, num. 1.* per-

ferri-

ſcrutari oportet, num homines aquis paluſtribus utantur, & mollibus, aut duris, & ex ſublimi loco prolabentibus, & ſcaturientibus ex petris, ſive ſalſis, & crudis. Aquæ igitur in locis meridionalibus exiſtentes, multæ, & ſubſalſæ ſunt, & neceſſario non ſublimes; æſtate quidem calidæ, hyeme frigidæ. Hæc Hippocrates in *lib.* dicto *num.* 2. Verum *num.* 7. Ex mulieribus multæ ſteriles fiunt propter aquas, quæ duræ ſunt, & crudæ, & frigidæ; pariunt difficulter; pueros nutrire non poſſunt. Lac enim ab aquarum duritia, ac cruditate extinguitur; tabes frequentes a partu fiunt; pueris hydropes in teſtibus. Et *num.* 8. Aquæ orientales ſalubriores ſunt ſeptentrionalibus; omnes ſunt ſplendidæ, odoratæ, molles, & amabiles. Sol enim emergens, ac illuſtrans ipſas caſtigat. Formæ hominum boni coloris ſunt; clara voce præditi homines; ira, & intelligentia præſtantiores ſeptentrionalibus. Fœminæ fœcundæ, ac facile pariunt. Morbi pauciores, ac debiliores. Occidentales autem aquæ contra. Et *numer.* 10. Aquæ paluſtres, ſtabiles, lacuſtres æſtate calidæ ſunt, craſſæ, & olentes; hyeme glaciatæ, frigidæ, ac turbatæ præ nive, ac glacie, ut pituitoſiſſimæ, ac raucoſiſſimæ exiſtant. Splenes bibentibus ſunt magni, ac pleni; ventres duri, tenues, ac calidi; humeri, claviculæ, & facies attenuata. Edaces ſunt tales homines; ventres ſuperni, & inferni calidiſſimi; hydropes, dyſenteriæ, alvi profluvia, & febres quartanæ diuturnæ; peripneumoniæ, inſaniæ, & alii morbi fiunt, quos lege *num.* 11. & 12. & *num.* 15. Peſſimæ aquæ, quæ ad auſtrum, & quæ inter æſtivum ortum, & occaſum. Ventribus duris, & idoneis, ut amburantur, dulciſſimæ, & leviſſimæ, ac ſplendidiſſimæ conducunt; mollibus, pituitoſis, & humidis duriſſimæ, & crudiſſimæ, ac ſubſalſæ aquæ conferunt. Et *numer.* 16. Quæ aquæ optimæ coctu ſunt, ac facillime liqueſcunt, eas par eſt ventrem maxime exſolvere, ac eliquare; quæ contra, conſtringunt, ac reſiccant. Tales etiam ſunt aquæ ſalſæ, de quibus lege eumdem *numer.* Sic de aquis fontanis *numer.* 17. Pluviales leviſſimæ, & dulciſſimæ, & tenuiſſimæ, ac ſplendidiſſimæ ſunt. Sol enim quod tenuiſſimum, ac leviſſimum eſt in aqua, educit, ac ſurſum rapit. Et *num.* 18. Sed ex omnibus aquis hæ citiſſime putreſcunt; & odorem malum pluvialis aqua habet, eo quod ex plurimis congregata eſt, ac permixta. Et *num.* 20. Aquæ ex nive, & glacie productæ, omnes malæ ſunt. Cum enim ſemel concretæ fuerint, non amplius in priſtinam naturam reſtituuntur. At de aquis putealibus dicamus. Scribit Hippocrates in *libr. de Natura Pueri num.* 30. Aqua, quæ hauritur, in puteo ſpiritum ſemper movet, velut flabellum, atque hoc ipſum aquæ frigiditatem inducit. Quæ vero non hauritur æſtate, ſed ſtans denſa exiſtit, non ſimiliter ſpiritum in ſe a terra ſuſcipit, neque in terram a ſe ipſa diſtribuit; & ſimul a ſole, & aere in puteo non diſperſo, ſed ſtante ac firmato, primum ſuperficies ipſius caleſit, deinde alia ejus pars ad aliam deorſum caliditatem diſtribuit; & propterea aqua, quæ æſtate non hauritur, calidior eſt ea, quæ hauritur. Quin & fontes valde profundi æſtate ſemper frigidi exiſtunt; & aqua hauſta hyeme, terra calida exiſtente, ex tali fonte, ſtatim quidem calida eſt; ubi vero tempus progreſſum fuerit, frigida eſt, ab aere videlicet frigido exiſtente talis facta. Perflatur enim a vento, & ſpiritus per ipſam tranſit; quemadmodum etiam aqua, quæ æſtate hauritur, ubi hauſta fuerit, ſtatim frigida eſt, calida autem fit propterea, quod terra rara exiſtente, & ſpiritu in ipſa exiſtente, perfrigeratur. Ubi autem hauſtæ tempus acceſſerit, ſtabilis fit, & calida conſpicitur; caleſit enim ab aere calido exiſtente, quemadmodum & aqua, quæ non hauritur in puteo æſtate, ob hoc ipſum calida redditur.

Quæ vero morboſæ ſint aquæ, declarat in *lib. de Aere, Aquis, & Locis, num.* 10. & ait: Quæ paluſtres ſunt, & ſtabiles, ac lacuſtres, eas neceſſe eſt æſtate eſſe calidas, ac craſſas, & olentes. Incommoda vero proſequitur, quæ ab hujuſmodi aquis fiunt; & ſubdit *num.* 13. Secundo loco eas, quarum fontes e petris ſcaturiunt; duras enim eſſe, neceſſe eſt, aut iſthic, ubi calidæ aquæ exiſtunt, aut ferrum naſcitur, aut æs, aut argentum, aut aurum, aut ſulphur, aut alumen, aut bitumen, aut nitrum. Hæc enim omnia præ violentia caloris naſcuntur; unde duræ prodeunt aquæ, & æſtuoſæ, & quæ difficulter minguntur, & ad alvi egeſtionem contrariæ.

AQUILO.

Aquilo eſt ventus ſeptentrionalis, frigidus, & ſiccus. Dicitur alio nomine Boreas. Quando ſcribitur hyems ſicca, & aquilonia, ſignificat tunc aquilo frigiditatem, veluti Hippocrates in *lib.* 3. *Aph.* 11. ait: Hyems ſicca, & aquilonia, ideſt frigida. Et *Aph.* 12. Ver ſiccum, & aquilonium. Et *Aph.* 13. Æſtas ſicca, & aquilonia. Sed conſtitutio aquilonia per ſe eſt frigida, & ſicca; vis hujuſmodi venti eſt talis. Scribit Hippocrates in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 15. Aquilo compingit aerem, & turbatum ac nubiloſum excernit, & illuſtriorem ac pellucidum facit: eodem modo etiam alii omnes venti ex mari, ac aliis aquis proficiſcentes. Ex omnibus enim rebus, atque adeo ex ipſis hominibus humiditatem, ac tenebroſitatem excernunt; quapropter ſaluberrimus omnium ventorum aquilo exiſtit. Et ſubdit: Ab aquilonis flatibus neceſſe eſt, quod ſaniſſimum eſt in cerebro compingi, quod vero morboſiſſimum eſt, ac humidiſſimum excerni, & forinſecus circumalluere. Verum conſtitutiones aquiloniæ, ut ait Hippocrates in *lib.* 3. *Aphoriſm.* 17. corpora denſant, intendunt, & bene mobilia, coloratiora, & melius audientia faciunt, & alvos exſiccant, oculos mordent, & ſi pectus dolor ali-

quis prius obſederit, dolorem augent. Lege *Borea*.

ARCTURUS.

Arcturo oriente, principium eſt autumni, & æſtatis finis, ut ait Galenus in 1. *de Morb. Popul.* & in *Commentar. 3. partic. 2.* Oportet, ut inquit Hippocrates *lib. de Aere, Aquis, & Locis*, aſtrorum exortus conſiderare, præcipue canis, deinde arcturi, & pleiadum occaſum; morbi enim in his maxime diebus judicantur; aliique periunt, alii vero deſinunt, aut in aliam ſpeciem, aliumque ſtatum tranſmutantur.

ARDOR.

Ardor, & ſitis propria ſunt ſigna febris ardentis. Unde Hippocrates pro febre ardenti ſcribit *ardorem*, ut in *libr. 3. Aphor.* 30. cujus verba ſunt: Ultra hanc ætatem aſthmata, morbi laterales, pulmonis inflammationes, lethargi, phrenitides, ardores. Sed de febre ardenti lege *Cauſus*. Nec ſolum pro febre abſoluta ſcribitur ardor, ſed pro calore, qui poſt febris refrigerationem remanet in aliqua corporis parte, veluti apparet in *libr. 1. Prorrh. part.* 7. At legitur in *libr. 2. de Morb. Popul. ſect.* 3. Sudavit caput valde; & hic ſudor firmus erat, quod quidem ardor etiam ſiniſtri lateris eſſet.

ARENA.

Scribit Hippocrates in *libr. 4. de Morb. num.* 29. quo pacto lapides fiant in veſica, ubi de arena loquitur.

ARENIDÆ.

Arenidæ dicuntur alvi excrementa, quæ facile diſſolvuntur. Fiunt a cibis, qui arenulentam, & ſolutu facilem habent ſubſtantiam. Hæc Galenus; unde Hippocrates in *lib. 3. Prorrh. part.* 24. Arenidæ, & liquidæ dejectiones.

AROMATA.

Suffitus aromatum muliebria ducit; ſæpius vero & ad alia utilis eſſet, niſi capitis faceret gravitatem. Sic ait Hippocrates in *libr. 5. Aph.* 28. Sed in *libr. de Sterilibus num.* 13. docet, quo pacto fiat ſuffitus.

ARTERIA.

Arteria eſt inſtrumentum, quod ſervit cordi, & pulmoni. Arteria, quæ ſervit pulmoni, dicitur trachea, cujus deſcriptionem lege in Hippocrate *de Corp. Reſectione numer.* 1. & in *libr. de Oſſium Natura numer.* 19. De arteriis, quæ cordi ſerviunt, tractat Hippocrates in *lib. 2. de Morb. Popul. ſection.* 4. Alimentum venæ, & arteriæ, ut in *libr. de Aliment. numer.* 12. ſcribitur, eſt pus. Officium arteriæ eſt, ut legitur in *libr. de Corde numer.* 7. quod venæ operantur reſpirationem in ſiniſtrum ventriculum, arteria autem in alterum; molle autem magis attrahit, & incrementum capit. Et in *libr. de Alimento numer.* 7. Radicatio venarum, hepar; radicatio arteriarum, cor. Ex his aberrant in omnia ſanguis, & ſpiritus, & calor per hæc meat. Vis una, & non una, qua omnia hæc, & alia gubernantur, alia quidem ad vitam totius, & partis, alia ad ſenſum totius, & partis. Reperitur pinguedo in arteriis, ut docet Hippocrates in *lib. de Inter. Affect. num.* 25. ubi inquit: Cum aqua in pectoribus fuerit, calorem vehementem exhibet, ut pinguedo, quæ in arteriis ineſt, colliqueſcat; & ſi ſemel liquari pinguedo incœperit, multo amplius in brevi tempore aquam intercutem facit. Inter ſigna mala ſcribitur in *lib. 7. de Morb. Popul. numer.* 15. Erat ad manum frigidius corpus arteriarum; quæ vero in temporibus ſunt, etiam magis ſaliebant. Et *lib. 6. de Morb. Popul. ſect.* 7. Erat ab arteria male affecta malum ſignum.

Arteria pulmonis plures patitur affectiones; nam ulceratur in angina, ut ſcriptum eſt in *Comment. 4. de Vict. Ratione in Morb. Acutis part.* 35. propter humorum acrimoniam. Et quando pulmonis arteria fuerit vulnerata, tuſſim habet, & ſanguinem ruſſiendo rejicit, & alia ſigna adſunt; de quibus, ac de curatione lege *libr. 2. de Morb. num.* 51. Convellitur etiam arteria, aut aliqua vena ex his, quæ ad pulmonem tendunt. Hujuſce convulſionis ſigna, & curationem vide in *libr. de Inter. Affect. numer.* 2. Dat ſignum prognoſticum arteria pulmonis; inquit enim Hippocrates in *lib. 7. de Morb. Popular. num.* 15. Arteria vix reſpirans, ſubſibilabat.

ARTICULI.

Articuli laborant abſceſſu, doloribus, puſtulis, exſolutione, confractione, decubitu, luxatione, vulnere, tabe, atque alia ſuſtinent, de quibus omnibus ſcribit Hippocrates librum.

Morbi præterea articulares quandoque ſunt ſigna prognoſtica ſalutis, vel mortis in aliquo morbo. Unde legitur in *libr. 6. de Morb. Popul. ſect.* 1. Diſtenſiones corporis, & articulorum duritiæ, malum; & ipſe diſſolutus, & confractiones articulorum, malum. Et *ſect.* 2. Venæ temporum, non conſidentes, ideſt, quæ plurimum dilatantur, neque viriditas ſplendida, ſi ſpiritus intus relinquatur, ideſt, ſi reſpiratio ſit amplior, aut tuſſis ſicca, non ferina, ut in articulos decumbat, abſceſſus expectare oportet, e directo diſtenſionem ſecundum ventrem ut plurimum. Habent autem horum plurimi facies rubicundas, & ex natura ſunt modi albidioris, & de naribus ſanguis non erumpit, aut parum; & ſi quidem ex affuſis, ideſt, eo affuſo, aliquid intus relinquatur, paratus eſt abſceſſus. Et in *libr. 2. Prorrh. numer.* 10. Craſſa urina, albam ſubſidentiam habens, aut circa articulos dolorem aliquem, aut tumorem ſignificat. Et in *lib. de Coacis Prænot. numer.* 1. In febribus longis aut tubercula, aut dolores in articulis fiunt; & ſi facti fuerint, non ſunt inutiles. Et infra ait: Quibus in febribus tremores

citra

citra judicationem ceſſant, his tempotis progreſſu abſceſſus doloroſus ſuppuratus in articulis fit, & veſica dolotoſa. Et in *lib.* 2. *Prædict. num.* 47. Quibus circa articulos dolores fiunt, & tumores, & ſedantur non podagrico modo, in his comperies viſcera magna, & in urina ſubſidentiam albam. Et talis, ſi tempora elevarit, dicet ſe ſæpe dolere, dicet etiam ſudores ſibi nocturnos oboriri. Si vero neque in urina ſubſidet talis ſubſidentia, neque ſudores fiunt, periculum eſt, ne aut claudi fiant articuli, aut affectio abſceſſus humori meli ſimilis, quem melicerida vocant, ſub ipſis naſcatur. Fit autem hic morbus his, quibus in pueritia, & juventute ſanguis, ex naribus fluere ſolitus, deſiit. Proinde interrogandum eſt de ſanguinis eruptione, an in juventute facta fuerit, & an pruriginoſæ velut abur tica punctura & in pectore, & in dorſo inſint: & quibus alvi dolores ſortes inducant circa exturbationes, & quibus hæmorthoides fiant. Hoc enim horum morborum principium eſt. Si vero etiam malo colore præditi ſint hi homines, interrogandum eſt, an caput doleant. Hoc enim fatebuntur.

Quando autem fiant abſceſſus, & dolores, declarat Hippocrates in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 31. *&* 32. & ait: Laſſitudinem habentibus in febribus, in articulis & circa maxillas potiſſimum abſceſſus fiunt. Et quibuſcunque reſurgentibus ex morbis, ſi quid laboraverint, hic fiunt abſceſſus. Et *Aphoriſm.* 44. Quibus febres longæ, his tubercula, vel labores in articulis fiunt. Et *Aphoriſm.* 45. Quibus tubercula, vel in articulis labores ex ſebribus longis fiunt, hi plutibus utuntur cibis. Et in *libr. Prog. Commentar.* 3. *particul.* 23. uſque ad 30. Si quia ſebris prorogatur, ſalute affecto homine, nec dolore detinente aut ob inflammationem, aut ob aliquam cauſam evidentem, expectare oportet abſceſſum cum tumore, & dolore, qui in articulos, maximeque inferiores decumbat. Talis abſceſſus magis, ac minori tempore evenit natu minoribus trigeſimum annum agentibus. Conſiderandus ſtatim abſceſſus eſt, ſi vigeſimum diem detinens febris tranſcendat. Natu vero majoribus per febres longiores minus accidunt. Oportet talem expectare abſceſſum per ſebrem continuam, in quartanam vero diſceſſuram, quoties intermittat, prehendatque errabilem modum, atque ita agendo autumno propinquet. Quemadmodum in minoribus natu, trigeſimum agentibus annum, abſceſſus conſiſtunt, ita quartanæ potius annum agentibus quadrageſimum, aut etiam ſenioribus accidunt. Sciendum autem, quod abſceſſus hyeme potius accidant, ac tardius deſinant, & minus retrocedant. Et in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 20. Vere fiunt articulorum dolores. Et *Aphoriſm.* 31. Senibus articulorum dolores. Signa vero futuri abſceſſus præter ſupra dicta explicat Hippocrates in *libr.* 4. *de Morb. Popul. numer.* 16. his verbis: Quibus abſceſſus ad oculos in febribus ardentibus, hi maxillas rubent, & ſanguinem ex natibus fundunt; ſed & quibus ad aures fiunt. Fortaſſis autem & abſceſſus ad articulos magis; non tamen clare novi. Et in *libr. de Coac. Prænot. num.* 1. ait: Qui diutius ſecure ex febre continua laborant, citra dolorem, aut inflammationem, aut aliam cauſam, his abſceſſus expectandus eſt cum dolore, & tumore, & magis in infernis partibus. Expectare autem oportet abſceſſus his magis, qui trigeſimum annum egreſſi ſunt; & tunc expectare abſceſſus oportet, ubi viginti dies febris tranſmiſerit. Senioribus autem minus fiunt, & ubi multo tempore febres durant.

Cauſam vero præter alias recenſet Hippocrates in *lib.* prædicto *num.* 3. & ait: In articulis abſceſſum facit dyſenteria intempeſtive ſuppreſſa. Et in *lib.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 1. Fortaſſis ex laſſitudinibus in articulos abſceſſit, ex quo crurum effœminationes. Et *ſection.* 7. Tuſſis lædit articulos.

Sed de curatione abſceſſus futuri ait Hippocrates in *lib.* 4. *Aph.* 74. ſic: Quibus ſpectatur abſceſſum futurum ad articulos, liberat ab abſceſſu urina multa, craſſa, & alba facta, qualis in laborioſis febribus quarto die quibuſdam incipit fieri. Si vero etiam ex naribus fluxerit ſanguis, brevi admodum ſolutio fit. Hoc idem confirmat in *lib. de Humoribus num.* 11. & ſubdit: Cui inteſtinum in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus eſt, quietior erat; poſtquam autem hic curatus fuit, magis dolebat. Hanc ſententiam confirmat in *libr.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 4. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 25. Tumores articulorum, atque dolores abſque ulcere, & podagricos quoque, atque convulſiones, horum plurima frigida aqua large affuſa levat, & extenuat, ſolvitque dolorem; nam modicus torpor dolorem ſolvit. Et in *libr. de Vict. Ratione in Morbis Acutis Comm.* 4. *part.* 63. & 64. Quibus per ſebres crura tuberculis afficiuntur, eaque tractu temporis, manente etiamnum febre, non maturuerint, ſaucibuſque haudquaquam tumentibus irrepſerit ſuffocatio, non maturuerint inquam, ſed extincta ſint, iis ſanguis e naribus fluere conſuevit; qui ſi multus fluxerit, morbi ſolutionem portendit; ſi non multus, morbi prolixitatem. Quare quo minus fluxerit, eo deterius, & prolixius erit malum. Quod ſi & alia facilia fuerint, pedum dolores ſunt expectandi; qui ſi pedem affecerint, & doloroſus perſeveret, inflammeturque, & non levetur, dolores paullo poſt ad cervicem pervenient, claviculamque, & pectus, & articulum, nempe & hic tuberculoſus fieri debet. Quibus extinctis, ſi manus vel contrahantur, vel tremulæ fiant, talem nervorum diſtenſio prehendit; & deſipit. Sed & puſtulæ in ſuperciliis oriuntur, ruboreſque ægrum habent: ex palpebris altera ad alteram germinat, dura

prehendit inflammatio, tumet vehementer oculus, & delirium valde creſcit, intenditurque, atque noctu magis quam interdiu indicatur. Signorum autem multa fiunt in numero impari magis, quam pari. Utro tamen horum fiant, pernicioſi ſuperveniunt. Hos ſi ab initio purgare volueris, id ante diem quintum facito, ubi venter murmuraverit; ſi non, a medicamentis abſtineto. Verum ſi murmuraverit, fuerintque excrementa bilioſa, ſcammonio mediocriter purgato. Quantum vero ad aliam pertinet ſanationem, quam minime exhibebis rum potius, tum ſorbitiones, ut melius æger habeat, niſi decimam quartam fuerit egreſſus. Et in *libr. de Humid. Uſu num.* 11. Articulos induratos aut ab inflammatione aliquando oborta, aut a diſtortione, operæ pretium eſt ſanare, aqua calida in utriculum infuſa. Et *lib.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 5. Labor, articulis, & carnibus; cibus, ſomnus, viſceribus.

De articulorum autem exſolutione ſcribit Hippocrates in *libr. de Flatibus numer.* 12. hæc verba: Articuli exſolvuntur ante febres; calefacti enim nervi deducuntur. De puſtulis circa articulos hæc dicit in *libr. de Coacis Prænot. num.* 3. Qui circa articulos rubicundas in ſuperficie puſtulas habent, inſuperque rigorem, hi circa ventrem, & inguina rubefiunt, velut ex plagis doloroſis, & moriuntur. Et ſupra de tumore inquit: Partes circa articulos tumefaciunt, in inteſtinorum lævitatibus cum animalculis, dolores tormine ſoluti. Et hæc de articulis. Qui plura expetit, legat librum *de Articulis*, in quo de reliquis morbis, quos ſilentio prætermittimus, pertractat Hippocrates.

ASCARIDES.

Scribit Hippocrates in *libr.* 6. *de Morb. Pop. Comm.* 1. *part.* 13. & 14. Ferinum autumno, & cordis dolores, & horrores; & melancholicum. Ad principia acceſſiones conſiderandæ ſunt, & in univerſo morbo; veluti veſperi acceſſiones habere, & annus ad veſperam, & aſcarides. Sic in *lib.* 2. *de Morb. Pop. ſect.* 1. hæc eadem explicat; & ante: Autumno maxime ferinum, & oris ventriculi dolor, quanquam & ipſe minus maleficus fuerit, ipſo morbo tali exiſtente. Aſcarides veſperi ſimiliter huic; & illæ tunc infeſtavit in die plerunque, non ſolum quod ideo magis affligunt, ſed etiam ipſæ per ſe ipſas. Ex quibus verbis palam eſt, aſcarides autumno fieri. In *lib. de Coac. Prænot. num.* 2. tale dant præſagium aſcarides. Qui in capitis dolore aſcaridas habent; his ſurditas, & ſopor conſequens abſceſſus circa aurem exſuſcitat. Curationem vero habes in *lib.* 2. *de Morb. Mulier. num.* 66. & hæc eſt: Si in pudendo mulieris, aut inteſtino recto aſcarides naſcantur; viticis ſemen aut folia cum fellis bubuli obolo permiſcentur, & cedrino ſubiguntur, & lana ſuccida molliſſima excipiuntur: induntur autem tertio quoque die per noctem, ac diem; poſtridie vero, ubi amovit, calida lavetur: & allium coctum, & crudum edat: & aſcarides exeunt & moriuntur: muria vero etiam colluere oportet. At lege *Lumbrici*.

ASINUS.

In *lib. de Superfætatione num.* 27. ſcribitur: Cum mulier prægnans menſes profluos habet, ſtercus aſini ſiccum, & rubricam, ac ſepiæ teſtam, trita, ſimulque linteo illigata, apponat. Et in *lib. de Natura Muliebr. num.* 98. Terram ex aſinorum pedibus deradito, & ſtercus aſininum cum vino nigro ſubigito, ac ſuffito. In *lib.* vero 2. *de Diæta n.* 16. Aſini carnes alvum ſecedunt.

ASPARAGUS.

Aſparagus, ut in *lib.* 2. *de Diæta numer.* 26. ſcribitur, eſt ſiccus, & alvum ſiſtit. Et in *lib.* 1. *de Morb. Mulier. numer.* 101. Semen ejus juvat conceptum, in vino potum.

ASPERITAS.

Lingua aſpera denotat ſiccitatem, ut in pluribus locis exponitur a Galeno. In *libr.* Hippocratis, eſt ſignum febris ardentis. Et in *lib.* 7. *de Morb. Popul.* Aſperitas efflorеſcebat.

ASSATIO.

Scribitur in *lib. de Carnibus num.* 5. Si quis nervoſa & glutinoſa, itemque alia aſſare velit, alia quidem cito aſſantur: verum nervoſa, & glutinoſa aſſari non volunt; minimum enim pinguitudinis habent. Pinguiſſimum autem & unguinoſum celerrime aſſatur.

ASSIMILATIO.

In *lib. de Alim. num.* 1. legitur: Aſſimilat pro viribus, cum id, quod ſuperingeritur, ſuperatur; id vero, quod prius ineſt, ſuperat.

ASSUMERE CIBUM.

Si quis a morbo cibum aſſumens non corroboratur, pluri alimento corpus uti ſignificatur; quod ſi non aſſumenti cibum accidat, ſcire oportet, quod indiget evacuatione. Hæc ſententia habetur in *lib.* 2. *Aphor.* 8. ubi Galenus ait: Conſuetum eſt nobis dicere non aſſumere cibum illos, qui ſine appetitu ſunt; aſſumere autem appetentes, ac paſtos uſque ad ſatietatem.

ASTHMA.

Aſthma, ideſt anhelatio fit tempore autumnali, ut ſcribit Hippocrates in *libr.* 3. *Aph.* 22. Et ætate puerili poſt dentitionem, ut legitur *Aph.* 26. Et in ætate virili, ut *Aph.* 30. Et in ſenibus, ut *Aph.* 31. ejuſdem libri. Fit præſagium ex aſthamate tale, quale ſcribitur in *lib.* 6. *Aph.* 46. Qui gibbi ex aſthmate, aut tuſſi fiunt, ante pubertatem moriuntur. Alia lege, ubi ſcripſimus de *Anhelatione*. Hoc tamen adde, quod in *Adjectis libr.* 1. *de Morb. Mul. num.* 1. reperitur: Ad anhelitum pueri facit thus in vino dulci, & illuvies.

ASTRONOMIA.

Aſtronomia, ut ioquit Hippocrates in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 2. non minimam partem confert ad rem medicam, ſed omnino plurimam; quum una cum temporibus & ventriculi in hominibus mutentur. Et in eodem *lib. numer.* 30. Oportet ſolſtitia cognoſcere, & aſtrorum exortus conſiderare, præcipue canis, deinde arcturi, & pleiadum occaſum. Morbi enim in his maxime diebus judicantur; aliique perimunt, alii vero deſinunt, aut in aliam ſpeciem, aliumque ſtatum tranſmutantur. Et in *lib. 1. de Diata num.* 2. Sed & aſtrorum ortus, & occaſus cognoſcere oportet; quo mutationes & exceſſus ciborum ac potuum, & ventorum, & totius mundi, ex quibus ſane morbi hominibus oriuntur, obſervare ſciat.

ATRABILIS.

Atræ bilis nomen quandoque intelligitur pro humore craſſo, ac terreſtri; aliquando pro affectione, quam ſequitur hujuſmodi humor; cujus naturam ſcribit Hippocrates in *lib. de Natura Hominis numer.* 28. & ioquit: Atra bilis inter omnes corporis humores viſcoſiſſima eſt, & ſedes diuturniſſimas facit. Hujus materia quænam ſit, explicat Hippocrates In *lib. de Aere, Aquis, & Locis num.* 29. & ait: Bilioſis infeſtiſſimum hoc tempus, ſcilicet autumnale, frigidum & ſiccum exiſtit. Valde enim exſiccantur, acciduntque eis lippitudines aridæ, & febres acutæ, ac diuturnæ, & aliquibus bilis atra; ſiquidem quod liquidiſſimum ac aquoſiſſimum in bile eſt, conſumitur, denſiſſimum vero & acerrimum relinquitur: quod idem accidit ſecundum eamdem rationem & circa ſanguinem, unde hi morbi his accidunt. Hæc igitur eſt atræ bilis materia, & modus generationis ejus.

Et ſicut duplex eſt materia, hoc eſt, flava bilis, & ſanguis, ſic duplex eſt humor atrabiliarius. Nam qui fit a ſanguine, mitior eſt; qui a flava bile, eſt maleficus, ac derodit partes, in quibus abunde collectus eſt.

Similis autem eſt atra bilis illi humori, qui phrenitidem facit; nam ſcribit Hippocrates in *libr. 1. de Morb. num.* 28. Aſſimiles ſunt maxime hi, qui phrenitide tenentur, his, qui ab atra bile delirant; nam & hi, ubi ſanguis ex bile & pituita corruptus fuerit, morbum habent, & dementes fiunt: aliqui vero & inſaniunt; & qui phrenitide correpti ſunt, eodem modo. Tanto minor inſania, ipſumque delirium fit, quanto paucior, ac debilior eſt bilis, quam pituita.

Tempus vero, quo movetur atra bilis, eſt autumnus, & ætas a quinque & viginti annis uſque ad quadrageſimum quintum, ſicut ſcribit Hippocrates in *lib. de Nat. Homin. num.* 29. Dicit enim: Hæc ætas præ omnibus aliis maxime a bile atra infeſtatur, & autumni tempus omnium anni temporum ad eamdem aptiſſimum eſt. Propterea tunc temporis moventur quartanæ febres, & erraticæ, & lienes, & furores, & atræ biles, & morbi comitiales, ut ſcriptum eſt in *libr. 3. Aph.* 22. Sed vere moventur, ut habetur in prædicto *lib. Aph.* 20. Siquidem vere ſanguis moveatur, in quo omnes humores potentia exiſtunt; vel cum Galeno dicendum eſt, hominem pituita plenum, vel flava bile, vel atra, vel etiam ſanguine, tunc moveri.

Signa vero atram bilem declarantia, ſcribuntur ab Hippocrate in pluribus locis; nam in *lib. 6. Aph.* 23. Si tumor, atque mæſtitia longo tempore detinentes, ſcilicet ſine cauſa manifeſta, perſeverent, ex eo atra bilis ſignificatur. Et in *lib. 6. de Morb. Pop. ſect.* 5. vel *Comm. 5. part.* 14. inquit: Linguæ virides, bilioſæ; bilioſum autem a pingui: rubræ vero a ſanguine; nigræ ab atra bile; aridæ a fuliginoſa exuſtione, & ab uterino membro; albæ vero ex pituita. Et in *lib. 2. de Morb. Mul. num.* 64. Quum mulier caput dolet, & ſinciput, ac collum, & vertigo præ oculis obſervatur, & timet, & triſtis fuerit, & urinæ nigræ, & ſimilia etiam per uterum prodeunt, & anxietas & mæror ipſam tenuerit; atra bilis in uteris ineſt. Et in *lib. 6. de Morb. Pop. ſect.* 8. Adamantus atrabiliarius a peplis pluribus vomuit aliquando nigra, quandoque a cæpis.

Quos morbos faciat atra bilis, & qui homines morbis attrabiliariis corripiantur, recitat Hippocrates in *libr. 2. de Morb. Pop. ſect.* 5. & ait: Morbos habent balbus, aut calvus, aut gracili voce præditus, aut hirſutus, fortiter atrabiliarios. In *lib. de Nat. Hom. numer.* 29. Quartanæ febres atræ bilis participes ſunt; autumno enim maxime homines a quartanis corripiuntur. Fit & ab atra bile varix in pulmone, ut narrat Hippocrates in *lib. de Inter. Affect. num.* 5. Fit & renum morbus, in quo urina prodit velut a carnibus bubilis aſſatis ſuccus, ut in eodem *lib. num.* 17. legitur. Et *num.* 30. ejuſdem *libr.*: Fit morbus hepaticus, cum influxerit atra bilis ad hepar; quod accidit maxime in autumno in mutationibus anni. Et *num.* 37. Fit morbus ſplenis autumno maxime, ab atra bile, ab olerum multorum, quæ cruda eduntur, eſu, & ab aquæ potu. Fit & icteritia nigra, ut apparet *num.* 39. Fit etiam typhos *num.* 46. ideſt ſtupor attonitus, cum bilis atra in venas, & ad cutem ſubierit. Et in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Ac. Comm. 4. par.* 27. ait: Cum dolores acceſſerint, bilis atræ, fluxionumque acrium deſtillationes fiunt: dolent morſa interna, morſæque, & admodum areſactæ venæ intenduntur, trahuntque inflammatæ, quæ influunt. Quapropter corrupto ſanguine, & nequeuntibus ſpiritibus naturales pertranſire meatus, infrigidationes fiunt ob ſtationem, vertigines, aphoniæ, capitis gravitas, & convulſiones, ſi jam ad cor, vel hepar, vel in venam pervenerit. Hinc epilepſiæ, & paraplegiæ, ſi continentes locos fluxiones invaſerint, atque ſpiritibus exire nequeuntibus exaruerint. Et in *lib. 2. de Morb. num.* 6. ſcribit: Cum atra bilis in capite commota fluxerit, maxime in partem,

tem, in qua plurimæ ſunt venæ, in collum ſcilicet ac pectus, derepente dolor occupat caput, & ſtatim vox intercipitur, & ſui impotens fit. Hic in ſeptem diebus moritur, ſi non febris invaſerit. Et in *lib. de Coacis Prænot. num.* 1. In febribus ardentibus, ſi aurium ſonitus accedant, cum viſus hebetudine, & gravitate ſecundum nares; melancholico modo ab atra bile mente moventur, ſanguine ipſis non erumpente. Et in *libr.* 2. *Prædict. n.* 14. Maxime vero evadunt ex ſanguinis eruptione hi, quibus dolores ſunt atrabiliarii & in dorſo, & in pectore, & qui poſt eruptionem minus dolent. Et *num.* 16. ejuſdem *libr.* Niſi mens mali aliquid habuerit, aut quis ſtupore attonito ſyderatus fuerit; nam hæ atrabiliariæ mentis emotiones non ſunt conducibiles. Et in *libr.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 5. vel *Comm.* 5. *part.* 25. Atræ bilis ſimile hæmorrhoides effundunt.

Quid vero præſagiendum ſit, ſcribit Hippocrates in *libr.* 4. *Aphoriſ.* 22. Morbis quibuslibet incipientibus, ſi atra bilis, vel ſupra vel infra, exierit; lethale. Unde in *lib.* 5. *de Morb. Popul. num.* 17. Sequenti die voce deſtitutus jacebat; ſtertens, diſtortos habens oculos, febricitans; penna vero immiſſa, vomuit bilem atram. Sed ægrotos lege attrabiliarios in *lib.* 7. *de Morb. Popul. num.* 45. & *libr.* 4. *Aphor.* 21. Dejectiones nigræ, qualis eſt ſanguis niger, ſponte venientes ſive cum febre, ſive ſine febre, peſſimæ. Et *Aphor.* 23. Quibuſcunque ex morbis acutis, aut diuturnis, vel ex vulneribus, ſive quovis alio modo extenuatis, nigra bilis, ſive uti ſanguis niger deſuper exierit, poſtridie moriuntur. Et *Aph.* 24. Difficultas inteſtinorum ſi ab atra bile inceperit, lethalis eſt. Et *lib.* 6. *Aphoriſ.* 56. In morbis melancholicis, ad hæc periculoſi decubitus ſtuporem corporis, vel convulſiones, vel furorem, vel cœcitatem ſignificant. Et in *lib. de Locis in Hom. num.* 44. Ex quacunque cauſa male affligente quis atram bilem revomuerit, moritur qui vulnus habet. Et in *libr. de Coac. Prænot. num.* 1. Febrienti ſi atra bilis in principio ſurſum, aut deorſum prodierit, lethale eſt. Et *lib.* 7. *Aphor.* 40. Si lingua repente incontinens fiat, aut aliqua pars corporis ſtupore langueat, tale eſt melancholicum. Et *lib.* 4. *Aph.* 25. Sanguis quidem ſupra, qualiſcunque fuerit, malus; infra autem nigra ſubfluentia, bona ſunt. Et *lib.* 6. *de Morb. Pop. ſect.* 8. Atrabiliarii comitiali morbo corripi plerunque ſolent, & viciſſim comitiales fieri ſolent atrabiliarii. Uterque vero morbus magis fit, prout ad alteram partem inclinarit. Si quidem enim ad corpus inclinarit, comitiales fiunt; ſi vero ad animum, atrabiliarii melancholici dicti. Et *lib.* 2. *Præd. n.* 44. Dolores porro in humeris oborientes, ad manus quidem deſcendunt, torporeſque ac dolores inducunt: his abſceſſus non ſuccedunt, verum nigram bilem vomentes, ſanantur. Qui vero iſtic in humeris manent, aut etiam ad dorſum progrediuntur, eos putis, aut atræ bilis vomitu effugiunt. Verum de his ita conſiderationem facere oportet. Siquidem enim facile ſpiraverint, ac graciles fuerint, atram bilem ipſos vomitaturos eſſe, ſpes eſt; ſi vero difficulter ſpiraverint, & in faciem ipſis color incurrit, qui prius non erat, ſive rubicundus, ſive niger, eos magis pus ſpuituros eſſe, ſperandum eſt.

Curationis porro modus eſt duplex; alter per ſanguinis evacuationem, de qua in *libr. de Coacis Prænot.* loco citato ſupra dictum eſt. Ac præterea *libr.* 6. *Aphoriſm.* 11. ſic inquit Hippocrates: Atra bile vexatis, & renum paſſionibus hæmorrhoides ſupervenientes, bonum. Et *Aphor.* 21. In inſanientibus ſi varices, vel hæmorrhoides ſupervenerint, inſaniæ ſolutio. Alter autem modus eſt per purgantia medicamenta; legitur enim in *lib.* 4. *Aphor.* 9. Melancholicos plenius per inferiora, eadem ratione contraria apponentes. Quæ vero competant pharmaca, declarat Hippocrates, ſed in genere, in *lib. de Affection. num.* 35. & ait: Quicunque bilioſi ſunt, his ea dato, a quibus bilis purgatur; pituitoſis ea, a quibus pituita; attabiliariis ea, a quibus atra bilis; hydropicis ea, per quæ aqua. Et non ſolum purgatio eſt facienda in atrabile; ſed ut ſcribit Hippocrates in *libr.* 6. *de Morb. Popularib. ſect.* 6. verſus finem, bilioſum, & ſanguineum corpus atrabiliarium fit, ſi non habet evacuationes. Sed de his lege, ubi agitur de Melancholia.

ATTENUARE.

Attenuant ea, & ſiccant, ut ſcriptum eſt in *lib. de Fiſtulis num.* 7. quæ in ſeſe trahunt. Et in *libr.* 2. *de Diæta numer.* 23. Vina acida frigeſaciunt, & attenuant. Frigeſaciunt quidem, & attenuant, humiditatis evacuationem a corpore facientia. Et in *libr.* 3. *numer.* 3. Victu pauco, ſicco, auſtero, calefactorio, & ex toto collato, ac meraco, laboribus, ſtrato duriore utendum eſt. Omnia enim hæc attenuant, & calefaciunt. Item vomitus, ut in *lib.* 3. loco dicto. Et in eodem *libr. num.* 27. Matutinæ deambulationes attenuant; quia motu corpus caleſcit, & humiditas attenuatur, & purgatur partim per ſpiritum, ac flatum, partim vero emungitur, & excreatur. Sed ex his habemus, attenuationem fieri in humido a calore, vel a frigore ſicco, quemadmodum percipi poteſt ex acido vino, ex laboribus, & aliis, quæ ſiccant. Unde ait Hippocrates in *lib.* 4. *de Morb. numer.* 18. Si foras prodeat plus humoris, quam de cibis, ac potibus acceſſit, attenuatur homo. Ibi plura legas, velim. Utilis enim eſt cognitio attenuationis, ſiquidem repletioni opponitur, ut *num.* 19. ſcriptum eſt. Cæterum ſicut totum corpus attenuatur, ſic aliqua pars, ut hepar, cutis, claviculæ, manus, pedes, & id genus: quæ lege in *libr.* Hippocratis. Attenuare autem legitur pro craſſefacere corpus, cutem, carnes, & alia, in *lib.* 6. *de Morb. Pop. ſect.* 2. Et in *ſect.* 3. Omnis attenuatio laxat cutem, deinde circumtenditur. Renutritio vice verſa. Cutis con-

confidentis corrugatio, renutritæ extenſio. Verum attenuatio, quæ ægros comitatur, non abſque prognoſtico relinquitur. Dicit Hippocrates in *lib. 2. Præd. numer.* 42. Quibus una cum hoc quod movere non poſſunt, morboſa corporis pars attenuatur, hi in ſanitatem reſtitui non poſſunt; quibus autem colliquationes non acceſſerint, hi ſani evadent. Et hanc addas ſententiam ex *Coacis Præn. numer.* 1. Suffocatio in acutis, ægris attenuatis, pernicioſa. Attenuanda ſunt corpora repleta in morbis præſentibus, & imminentibus, atque corporis partes, cum opus fuerit, & membra, ut ſplen, & pituita; pituitam enim attenuat Hippocrates fomentis, & aliis, in *lib. de Locis in Homine*, *num.* 20.

ATTONITUS STUPOR.
Lege
STUPOR ATTONITUS.

ATTRACTIO.

Attractio vera eſt, quando attrahens ſimul movetur cum attracto; ſed attractio, in qua quieſcit attrahens, & attractum movetur, eſt æquivoca. Sed attractio quædam fit proprietate, ut adamas trahit ferrum, quædam fit a calore; tamen & prima fit tandem a calore ejus, quæ a proprietate non fit. Exempla ſunt. Legitur in *lib. de Vict. Ratione in Morb. Acut. Comment. 4. partic.* 1. Cauſis fit, cum venulæ tempore æſtivo exſiccatæ, acres, ac bilioſas trahunt ad ſe humiditates. Et *part.* 27. Cum dolores acceſſerint, bilis atræ, fluxionumque acrium diſtillationes fiunt: dolent morſa interna, morſæque, & admodum arefactæ venæ intenduntur, trahuntque inflammatæ, quæ influunt. Et in *libr. de Natura Pueri num.* 19. Qualemcunque humiditatem caro attraxerit, ſive albam, ſive fulvam, ſeu nigram, tali colore etiam pilus inficitur. Et in *lib. 1. de Morb. num.* 24. Peripneumonia fit, cum commota ac calefacta pituita ac bile, pulmo præ caliditate traxerit in ſe ipſum de vicinis locis ad ea, quæ jam ſunt in ipſo. Et in *libr. 2. numer.* 10. Venoſus eſt gurgulio, ac craſſus; & poſtquam inflammatus eſt, caleſcit, & præ caliditate ſanguinem ex vena attrahit, ac ab ipſo nigreſcit. Et *numer.* 11. Pituita de capite deſcendit, caput autem ex corpore trahit; trahit autem, ubi fuerit calefactum; percaleſcit autem a cibis, & ſole, & frigore, & laboribus, & febrili calore. Quum vero calefactum fuerit, tenuiſſimum ex corpore ad ſe ipſum trahit; ubi vero traxerit, rurſus id ad corpus deſcendit. Et in *libr. 4. numer.* 2. Ventriculus dum plenus eſt, omnium humorum corporis fons eſt; ubi vacuus, corpore fruitur colliqueſcente. Sunt & alii quatuor fontes, a quibus unuſquiſque humor in corpus procedit; ubi vero evacuantur, de corpore fruuntur. Sed & ipſum corpus attrahit, ubi ventriculus in ſe ipſo quid habuerit. Et *numer.* 33. Splen ſubægrotans a ventre de potu trahit; ſed quæ in ſe trahunt, ſiccant, cum prius & ipſa ſicca fuerint, ut dictum eſt. Et in *libr. de Hæmorrhoidibus numer.* 1. Quum bilis, aut pituita ad venas recti inteſtini decubuerit, ſanguinem, qui in venis eſt, caleſacit. Caleſcentes autem venæ, ex vicinis venulis ſanguinem attrahunt; & ubi replentur, interna ſedis pars intumeſcit. Et in *libr. 1. de Morb. Muliebrib. numer.* 2. A ventre trahit humiditatem & citius, & magis corpus mulieris, quam viri, quia ejus caro rarior eſt. Etiam in *lib. 6. de Morb. Popularib. Comment. 6. particul.* 1. Carnes attractrices ex ventre, & extrinſecus. Ex ventre, ait Galenus in *Comment.* ſuccum attrahunt ex cibis, ac potionibus. Etiam in eodem *lib. 6. ſect.* 5. ait Hippocrates: Exſcandeſcentia attrahit cor, & pulmonem in ſe ipſa; & in caput calida, & humidum. Ex quibus ſententiis manifeſte percipimus, attractionem, quæ fit a qualitate, fieri a caliditate, quæ exſiccat partem calefactam, & exſiccata trahit humiditates ex membris, & non membra ipſa.

Attractio vero ſecunda, quæ fit a proprietate, fit per ſimilitudinem, quam habet attrahens cum attracto; nam ſcribit Hippocrates in 4. *de Morb. numer.* 3. Poſtquam comedit aut bibit homo, corpus in ſe ipſum humorem relatum ex ventriculo, & fontes trahunt per venas de ventriculo, ſimilis humor ſimilem, & corpori diſtribuunt. Quemadmodum etiam in plantis ſimilis humor ſimilem trahit de terra, & ex hoc nutritur, & augeſcit planta, & nullum ex terræ naſcentibus alteri ſimile eſt, quod non æqualem; neque ſimilem humorem ex terra trahat.

Similitudo attrahentis cum attracto eſt aut per ſe, aut per accidens. Per ſe, ſive ſecundum ſubſtantiam, quando utraque conveniunt in ſubſtantia; per accidens, quando accidentaliter nutrimentum convenit cum nutriendo in ſubſtantia, propterea quod pars nutrimenti vertitur in ejus, qui nutrire debet, ſubſtantiam. Medicamenta autem purgantia quævis agunt per calorem proprium, quem ipſa actu non habent; ſed recipiunt ab animali, cujus caliditas ad actum ducit pharmacum, & meatus aperit venarum, & aliarum corporis partium.

AUDACIA.

Feritas, integritas, & audacia a natura Europæis innaſcitur; frequentes enim mentis perculſiones feritatem inducunt, manſuetudinem contra, & benignitatem extirpant. Hippocrates *lib. de Aëre, Aquis, & Locis num.* 53.

AUDITUS.

Scribit Hippocrates in *lib. de Carnibus n.* 16. Auditus inde contingit: foramina aurium ad os durum & ſiccum lapidi ſimile pertingunt. Jam vero ad ipſum os eſt cavitas antroſa. Strepitus autem ad durum firmantur; os autem cavum reſonat per durum. Pellicula vero in aure juxta os durum

tenuis eſt, veluti aranei tela, & omnium pelliculárum ſicciſſima. Quod autem ſicciſſimum eſt, maxime reſonat; & cum maxime reſonat, audiamus maxime. In *libr.* autem *de Locis in Homine num.* 4. Vacua circumcirca aures non aliud inaudiunt, quam ſtrepitum, & clamorem. Quicquid autem per membranam in cerebrum pervenerit, id liquido & clare auditur. Ob id etiam foramen ſolum per membranam circum cerebrum extentam eſt.

Cum igitur tela ſummopere ſiccitatem deſideret; ſi humida reddatur, auditus obtunditur. Et propterea inquit Hippocrates in *lib. de Morb. num.* 3. Oculi, & auditus mutilantur a pituita obſirmata. Et in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 5. Auſtri auditum hebetant. Et *Aphoriſm.* 17. Conſtitutiones auſtrinæ auditum obtundunt. Quoniam, ut ibi ſcribit Galenus, aſtri natura eſt calida, & humida; unde replet caput humiditate, & gravat. Principio autem nervorum humectato, neceſſe eſt, & voluntarios motus pigros fieri, & nerveas partes. Sic ſenibus ob pituitoſam naturam, & ob potentiæ ſenſibilis imbecillitatem auditus fiunt graves, ut ait Hippocrates in *libr.* prædicto *Aphoriſ.* 31. Vice verſa ea, quæ ſiccant ſive calida, ſive frigida, auditum acuunt. Calida, veluti febris; nam in *lib.* 2. *Prædict. num.* 5. legitur: In febribus, audiendo vocem, & ſpiritum, auribus cognoſcere datur, quæ in ſanis non ſimiliter ſunt manifeſta. Frigida, ut aquilo; dicit enim Hippocrates in *lib.* 3. *Aphoriſm.* 17. Conſtitutiones aquiloniæ corpora melius audientia faciunt.

Ex auditu autem tale accipitur prognoſticum, quod in *lib.* 4. *Aphor.* 49. ſcriptum eſt: In febre non intermittente ſi labrum, vel palpebra, vel oculus, vel naſus, vel ſupercilium pervertatur, vel non videat, vel non audiat, jam debili exiſtente corpore; quicquid horum evenerit, mors proxima eſt.

AVERSIO. Lege REVULSIO.

AVERTERE. Lege REVELLERE.

AUGERE, & AUGMENTUM HOMINIS.

Augmentum, & decrementum verſari videntur circa magnitudinem. Ad augmentum tria requiruntur. Primum quod rei quælibet pars minima augeatur; deinde aliquo adveniente, ut cibo, augeatur; tertio id, quod augetur, in ſuo eſſe conſervetur. Augmentum igitur ſuſcipit animal a cibo, ſive ab alimento; quoniam in *lib. de Alim. num.* 7. dicit Hippocrates: Carnes, & aliæ alimenti ſpecies alunt partim ad augmentum, & ad eſſe, partim ad eſſe ſolum, ut in ſenibus. Quare manifeſtum fit, alimentum non eſſe accretionis efficiens, ſed materiam. Efficiens enim eſt calor, quemadmodum dicit Hippocrates in *lib.* 1. *Aphoriſ.* 14. cujus verba ſunt: Qui creſcunt, plurimum habent calidi innati; plurimo igitur egent alimento. Senibus vero parum calidi innati ineſt; paucis propterea fomitibus egent. Et in *lib. de Natura Hominis numer.* 24. Homo primis diebus calidiſſimus eſt ſui reſpectu, ultimis frigidiſſimus; neceſſe eſt enim, augeſcens, & ad vim procedens corpus, calidum eſſe. Calor autem ab anima vegetante ductus eſt, & ſurſum, ac deorſum, ante, & retro, & undiquaque: & quia eſt qualitas, ſecum trahit ſpiritum, qui ab aliqua materia elevatur, & materialis eſt. Dicitur ſurſum materia ab anima, & calore; deorſum ab his, & a natura. Animans igitur primum trahit alimentum, deinde concoquit, poſtea diſtribuit, poſt hæc nutrit, ac tandem auget. Is ordo habetur ab Hippocrate in *libr. de Natura Pueri num.* 22. 23. 24. 25. 26.

Augetur itaque animans uſquequo calor innatus vigeat, & partes ſimilares teneræ fuerint; nam, ut ait in *lib.* dicto *num.* 33. Omnis arbor cum per tempus ſolida facta fuerit, & ex inferna parte radices firmaverit, jam penitus conſtanter augeſcere deſinit. Et in *lib. de Carnibus num.* 13. 14. Augeſcit homo, ubi conſpicuus evadit; conſpicuus vero fit maxime a ſeptennio uſque ad decimum quartum annum: & tunc maximi ex dentibus, cum alii omnes naſcuntur. Augeſcit autem & in tertium ſeptennarium, in quo adoleſcens fit, uſque ad quartum, & quintum ſeptennarium.

Augetur aliquando ſignificat *generatur*. Scribitur enim in *lib.* 6. *Aphoriſ.* 19. Cum diſcuſſum fuerit os, aut cartilago, vel nervus, aut genæ particula tenuis, vel præputium, neque augetur neque coaleſcit. Galenus in *Comment.* ait: Augeri vocat talem aliquam generari ſubſtantiam, qualis eſt abſciſſa, ſicut in cavis ulceribus videtur caro germinare.

AURIS.

Aures ſunt inſtrumenta auditus, quæ non parum conferunt ad prædictionem ſalutis, aut mortis. Sed ægritudines, a quibus homines tenentur, & ab Hippocrate recitantur, ſunt dolores, humiditates, ſurditates, eruptiones, eroſiones, ſuppurationes, ſonitus, rubores, abſceſſus, tumores, eminentiæ, fractiones, & inciſiones.

Aurium dolores fiunt in æſtate, ut ait Hippocrates *lib.* 3. *Aphor.* 21. Cum vero in aures fluxerit humor, primum dolorem exhibet, violenter enim procedit; dolorem autem exhibet, donec in fiſtulam redactus fuerit: ubi autem fluere conſueverit, non amplius dolorem facit. Sic ſcribit Hippocrates in *libr. de Locis in Hom. numer.* 20. Et in *lib.* 7. *de Morb. Pop. numer.* 5. Talis auris dolor ſtatim a parvo puero ipſum comitabatur, fluidus, fiſtuloſus, & gravis odoris. Quum autem ita ſe haberet, plerunque doloris exors erat: tunc autem dolor erat vehemens, & capitis dolor. Et in *lib.* 4. *num.* 4. Poſt pleiadum occaſum is, qui aurem doluit circa vigeſimam diem, poſtea voce deſtitutus eſt, & dextrarum partium impotens: dextra auris, dexter ocu-

lus conſiſtebat non valde. Ex dolore auris prænotionem hanc ſumme ex *Coac. Prænot. numer.* 2. Auris dolor pertinax cum ſebre acuta, & alio quodam ſigno aliquantum maligno, juvenes quidem ſeptima die occidit, & citius delirio correptos, ſi non multum pus effluxerit ex aure, aut ſanguis e naribus, neque aliud quoddam bonum ſignum compareat. Seniores autem tardius, at minus tollit; nam & aures ſuppuratione præveniunt, & minus delirant; verum multi ex his recidivant, atque ſic pereunt. Et paullo infra: Quæ circa aurem doloroſe excitantur, pernicioſa ſunt. Curationem ſcribit Hippocrates in *lib. de Locis in Homine* loco ſupra citato, per cucurbitam medicam, & per frigeſacientia, & calefacientia. Et in *libr. de Affect. numer.* 3. Multa calida lavat, & auribus ſomentum adhibet; & ſi hæc non ſufficiunt, pituitam purgat, preſertim ex capite. Et in *lib.* 2. *de Morb. Popul. ſection.* 6. Ad auris dolorem cucurbitam affigito, ſed auri oppoſitam, ut ſcribitur in *libr. de Locis in Hom.* Sed in *lib.* 7. *de Morb. Popular. num.* 54. Cui auris hyeme dolebat, & caput non mediocriter; vena ſecta eſt . læſum eſt caput evacuatum, ac perfrigeratum; non enim facta eſt ſuppuratio; phreniticus factus eſt, & mortuus: erat annorum circiter quinquaginta.

Porro auris a frequenti fluxione per tempus vexatur, & pus graveolens effluit, ut ſcriptum eſt in *lib. de Gland. numer.* 9. Hæc fluxio auris ſiniſtræ viſcoſa, & craſſa, ut *lib.* 4. *de Morb. Popul. num.* 8. Sed qui caput dolent, & aures fluentes habent, his palatum cavum eſt, & dentes inter ſe non e directo reſpondentes.

Humiditates autem aurium proprie contingunt parvis, & nuper natis puerulis: attenuata in capite pituita ad aures penetrat, ut in *lib.* 2. *de Morb.* legitur. Verum in *lib.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 5. hanc habemus prænotionem. Hominibus ſordes in auribus, dulcis quidem lethalis, amata vero non.

Verum ſupervomere videntur tunc venæ, cum ad eas bilis, aut pituita ingreſſa fuerit; elevantur enim venæ, & pulſant, & dolor per totum caput diſpergitur, & aures ſonitum percipiunt, ac nihil audiunt: ſonitum percipiunt, venis pulſantibus, & palpitantibus. Graviter autem audiunt partim præ interno ſtrepitu, ac ſonitu, partim quum cerebrum, & venæ circa ipſum elevantur; præ nimia enim caliditate, vacuam circa aurem partem cerebrum de ſe ipſo implet. Et cum æqualis aeris copia non inſit, velut priore tempore, neque æqualem ſonum exhibeat; ea quæ dicuntur, non æqualiter ſe imprimunt, atque ex hoc gravem auditum habent. Sic ſcribit Hippocrates in *lib.* 2. *de Morb. num.* 4.

Ex ſurditate, ſonitu, & tinnitu has accipe prænotiones. Ait Hippocrates in *libr.* 4. *Aphor.* 60. Quibus in febribus aures obſurduerunt, ſanguis e naribus fluens, aut alvus exturbata ſolvit morbum. Et in *Coacis Prænot. num.* 2. In ſebre acuta aures obſurdeſcere, furioſum eſt. Circa ſonitum talia ſunt prognoſtica. Si quippiam in urina ſublime petierit, occultato coxæ dolore, delirium portendit; & quæ circa aurium ſonitus talia exiſtunt. Hæc in *Comm.* 2. *Prorrh. part.* 1. Et in *Coacis Prænot. num.* 1. In febribus ardentibus ſi aurium ſonitus accedant cum viſus hebetudine, & gravitate ſecundum nares, melancholico modo ab atra bile mente moventur, ſanguine ipſis non erumpente. Et *num.* 2. in principio: Capitis concuſſiones, & aurium ſonitus ſanguinem effundunt, aut mulieri menſes deducunt tum alias, tum ſi juxta ſpinam ardor conſequatur: fortaſſis autem dyſentericis fluxiones. Et paullo infra: Surditas in acutis ac turbulentis conſequens, malum: malum etiam in longis. Tinnitus in acutis, & ſonitus in auribus, lethale. Quibus ſurditas cum capitis gravitate, & præcordii intenſione, & ad ſplendorem turbatio ſanguinem profundit. Valde ſurdi, in accipiendo tremuli, lingua reſoluti, torpidi, malum. Accedente ægritudine ſurditas, & urina ſubrubra ſubſidentiam non habens, ſed id, quod in medio innatat, mentem amovet. Et ſupra in principio: Quibus capitis ſunt dolores, & ſonitus aurium citra febrem, & vertigo, & vocis tarditas, & manuum torpor, eos ſyderatos, aut comitiales, aut oblivioſos fore, expecta. Et hæc de ſonitu, & ſurditate aurium.

De erodentibus autem ſic legitur in *lib.* 4. *de Morb. Pop. num.* 1. Poſt æquinoctium, & poſt pleiadas, qualia ſunt erodentia, & mucoſa, quæ caput aperuerunt, ſupra aurem prodierunt.

De eruptionibus vero ſic legitur in *libr.* 6. *de Morb. Pop. ſect.* 6. Aurium eruptiones æſtate, quinta die fiunt; quandoque vero etiam diutius durant.

De ruboribus hoc prognoſticum cape ex *Coac. Prænotion. num.* 2. Rubores circa aurem, ex prægreſſo dolore in ſebribus fientes, ſignum quidem ſunt eryſipelatis in facie futuri: ſed & convulſiones ex talibus fiunt, cum vocis interceptione, ac exolutione.

De tumoribus autem hæc audi. Tumores circa aurem, ex plurimis graveolentibus cum febre acuta, & præcordio intento tardius excitati, occidunt. Tumores circa aurem leviter ſyderatis, mali. Tumores circa aurem in longis morbis non ſuppurantes, lethale; alvi vero his deorſum feruntur. Dolores fortes circa fauces, tumores circa aurem, & convulſiones efficiunt. Hæc in *Coac. Prænot. num.* 2. In *libr.* autem 1. de *Morb. Popul. ſect.* 2. Tumores aurium fiebant in ſtatu frigido, & humido. Et tumor evanuit, in *lib.* 2. *de Morb. Popular. ſect.* 2. In *Coacis Præn. num.* 1. Tumores juxta aurem in morbis longis parvi ſunt. Sanguinis fluxiones, ac vertigines inſuper apparentes, pernicioſæ. Et *numer.* 3. *Coacar. Prænot.* Juxta aurem parvi tumores tremulis, anxioſis convulſionem ſigni-

gnificant. Et *numer.* 2. Circa aures leniter erumpunt, quibus circa fauces ſunt irritamenta. Et *numer.* 6. Juxta aurem tumores faciunt ad alvum bilioſam, mollem, ſtercoracea egerentem, ardores comparentes. Et *num.* 2. Circa aures tumores habent ſoporoſa, anxioſa, doloroſa præcordia, frequenter, parum ſpuentia. Et *num.* 2. Circa aurem tumores, oborti anxietatem in præcordio ſentientibus, ipſos occidunt. Et *num.* 2. Circa aurem tumores, & aliæ ſuppurationes, ex præcordiorum doloribus emergentes, maligni ſunt. Et *num.* 6. Juxta aurem abſceſſus emergunt ex egeſtionibus deſinentibus in ſpumoſas meracas.

Et *num.* 2. Circa aurem abſceſſus excitatur, quando capitis dolorem cum aſcaridibus ſurditas, & ſopor conſequuntur. Et *numer.* 2. Verum alii ſunt magni, alii exigui. Signa magnorum abſceſſuum ſcribuntur in *libr.* 3. *Prorrh. part.* 72. hoc eſt: Quibus ampliter, & crebro ſpirantibus morbus regius, & febres acutæ cum duris hypochondriis refrigeratæ fuerint, his abſceſſus magni ſecundum aures ſuſcitantur. Signa parvorum ſunt *part.* 70. ut: Ex convulſione, tremore, faſtidio, celeriter exigui poſt aures abſceſſus proritantur. Abſceſſus vero circa aures efficiunt hæc apud Hippocratem: In bilioſis ſpiritus magnus, & febris acuta cum præcordii intenſione, juxta aurem abſceſſum facit, ut *num.* 2. in *lib. de Coac. Præn.* Et ſupra: Qui in capitis dolore aſcaridas habent, his ſurditas, & ſopor conſequens, abſceſſus circa aurem exſuſcitat. Et paullo ſupra: Capitis ſuccenſiones, oculi rubicundi, mentem manifeſte emoventes, perniciosa ſunt; non commoriuntur hæc, ſed circa aurem tumorem faciunt. Et *n.* 2. Abſceſſus juxta aurem ſubmovent tuſſiculæ cum ſputationibus fientes. Et infra: Abſceſſus juxta aurem ex acutis morbis, maxime in febribus ardentibus, fiunt. Ex ſurditate leniter abſceſſus juxta aures fiunt tum alias, tum ſi quid nauſeæ accedat; ſed & ſoporoſis ex his etiam magis abſceſſus ad aures fiunt. Sed *numer.* 2. Quibus circa fauces irritamenta ſunt, his tumores circa aurem leniter erumpunt. Tubercula præterea in ſtatu auſtrino facta fuiſſe, ſcribit Hippocrates in *lib.* 1. *de Morb. Pop. ſect.* 1. Sed in *libr.* 7. *de Morb. Pop. num.* 23. Nicolai concubinæ ex febre ardenti abſceſſus juxta aurem fiebant ab utraque parte; paullo poſterius alter, cum jam febris remittere videretur, velut tumor laxus; circa decimum quartum magni citra ſigna ſedati ſunt: recidiva facta eſt. Et in *lib.* 4. *de Morb. Pop. num.* 16. docet quando abſceſſus fiant, & inquit *num.* 17. Quibus abſceſſus ad oculos in febribus ardentibus, hi maxillas rubent, & ſanguinem ex naribus fundunt: ſed & quibus ad aures fiunt. Et in *Coacis Prænot. num.* 2. Capitis dolor moderatus cum ſiti cibum capiente, aut cum ſudore non ſolvente febrem, abſceſſus in gingivis, aut circa aurem ſignificat, alvo non exturbata. Et *num.* 1. Urinæ cum rigore ſuppreſſæ, malæ, & convulſoriæ tum alias, tum ſi quis antea gravi ſopore preſſus fuit; ſpes autem in his eſt, abſceſſus retro aures fore. Et in *libr.* 3. *Prorrh. partic.* 73. Quibus comatoſa, faſtidioſa, hypochondria dolentia, & cruenta exigua, in his parotides exciuntur; antea autem faciei ſigna. Et *part.* 74. Ventre nigra, ſtercoroſaque dejiciente, coma ſuperveniens parotidas excitat. Et *partic.* 76. In capitis dolore coma, & ſurditas abſceſſum aliquem poſt aures eructant. Et *part.* 77. Hypochondrii contentio cum comate faſtidioſo, & capitis dolore parotidas effluere faciunt. Et ante *partic.* 65. In faſtidioſis quibuſdam vigilantibus parotides maxime. Et *part.* 67. Surdis manſuete parotides fiunt tum alias, tum ſi faſtidioſi quidpiam ſupervenerit, & comatoſis magis. Et *part.* 69. Quæ convulſivo modo cum catoche exacerbantur, parotidas movent.

Signa prognoſtica ejus, quod parotidas facit, ſcribuntur in *Coacis Prænot. numer.* 2. Anxietatem in præcordio ſentientibus, tumores circa aures oborti, ipſos occidunt. Et paulo ſupra: Præcordio diutine afflicto, & alvo graveolenti, abſceſſus circa aurem occidit. Et ſupra in eodem *numer.* 2. Urinæ in abſceſſibus retro aures, cito, & modice matureſcentes, malæ ſunt; & ſic perfrigerari, malum eſt. Et abſceſſus circa aurem in morbis diuturnis ſuppurati, non valde albo & inodoro pure, occidunt, & maxime mulieres. Abſceſſus juxta aurem ex acutis morbis, maxime in febribus ardentibus fiunt; at ſi non judicationem fecerint, & matureſcant, aut ex naribus ſanguis fluxerit, aut urinæ ſubſidentiam craſſam habuerint, ægri pereunt. Et in *lib.* 3. *Prorrh. par.* 66. Et volvulis graveolentibus cum febre acuta, & hypochondrio ſublimi diutius perſeverante, parotides exurgentes perimunt. Et *partic.* 68. Paraplegicis parotides pernicioſæ.

Nunc curationem aggrediamur. Scriptum eſt in *lib.* 3. *Prorrh.* Significat urina concocta, abſceſſum curari. Et *part.* 75. Tuſſiculæ cum frequenti ſputo abſceſſum poſt aures tollunt.

Fit fractio præterea auris, & inciſio; de qua lege in *lib. de Articulis.*

Sed de auribus ſic præſagit Hippocrates in *libr. Prog. Comment.* 1. *part.* 7. Aures frigidæ, contractæque, & fibræ earum verſæ, ſunt ſigna lethalia. Et in *libr. de Vict. Ratione in Morb. Acut. Comment.* 4. *partic.* 46. Conſueverunt febres hæ protrahi, & abſceſſus habere, ſi aurium quidem, cervicisque infernæ partes frigidæ fuerint; quod ſi frigidæ non fuerint, profecto mutationes habent, nempe fluit e naribus ſanguis, & ventres diſturbantur. Et in *Coacis Præn. numer.* 2. Aures frigidæ, & pellucidæ, & contractæ, pernicioſæ.

AUSTER.

Auſter, ut ſcribit Hippocrates in *lib.* 2. *de Diæta num.* 5. a ſimilibus aquiloni natura regionibus ſpirat; ab auſtrali enim polo ſpirans, & a nive multa glacieque ac gelu for-

lu fortibus procedens, neceſſario his, qui prope ipſum illic habitant, talis ſpirat, qualis nobis eſt aquilo; verum ad omnem non item ſimilis accedit regionem. Nam cum per ſolis iter, & in meridiem ſpiret, humiditas ipſius a ſole bibitur, & reſiccatus tareſcit; quapropter neceſſe eſt ipſum calidum ac ſiccum huc accedere. In proximis igitur regionibus neceſſe eſt, ipſum talem vim calidam ac ſiccam exercere; & hoc ſane in Libya facit. Nam & terræ naſcentia exareſcunt; & homines latenter reſiccat. Cum enim non habeat nec mare, nec fluvium, unde humiditatem accipiat, ex animantibus, ac plantis humorem exhaurit. Ubi vero pelagum tranſit, tanquam calidus & rarus exiſtens, multa humiditate regionem, in quam allabitur, implet; & neceſſe eſt, ipſum calidum ac humidum eſſe, ubi non regionum ſitus alterius qualitatis cauſa exiſtat. Et quanquam auſter eſt calidus & humidus ventus, tamen aliquando ſignificat caliditatem tantum, ut apparet in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 11. ubi ſcribitur: Hyems ſicca, & aquilonia, id eſt frigida; ver pluvioſum, & auſtrale, hoc eſt calidum, vel ſpirante auſtro. Et *Aph.* 12. Hyems auſtralis, & pluvioſa. Et *Aph.* 13. Autumnus pluvioſus, & auſtralis.

Auſtri quidem facultates in pluribus ſcribuntur libris ab Hippocrate. Ac primum in *libr. de Morb. Sacro numer.* 15. hoc pacto ſcribitur. Auſter contraria aquiloni operatur. Primum enim incipit aerem compactum liquare ac diffundere, quapropter etiam non ſtatim magnus ſpirat; ſed primum lentus, ac lenis eſt, quoniam aerem ſtatim ſuperare non poteſt, qui prius denſus eſt, & compactus, ſed temporis progreſſu ipſum diſſolvit. Idem porro hoc etiam in terram operatur, in mare, fluvios, fontes, puteos, & quæ ex terra naſcuntur, & in quibus humor ineſt. Eſt autem in omni, in alio plus, in alio minus. Omnia autem hæc ventum hunc ſentiunt, & ex ſplendidis tenebroſa fiunt, & ex frigidis calida, & ex ſiccis humida; & quæcunque in domibus vaſa juxta terram ſunt cum vino, alioque quopiam liquore, ea omnia auſtrum ſentiunt, & formam in aliam ſpeciem tranſmutant; ſolem vero, lunam, & ſydera multo hebetiora, quam ex natura ſunt, reddit. Quum igitur etiam his, quæ adeo magna ſunt ac fortia, in tantum dominetur, & corpus ſentire faciat, ut ex horum ventorum alterationibus tranſmutetur; neceſſe eſt, ab auſtris quidem ſolvi, ac humectari cerebrum, & venas laxiores reddi. In *lib.* autem 3. *Aphor.* 5. Auſtri auditum hebetantes, caliginoſi, caput gravantes, pigri, diſſolventes, quando hujuſcemodi tempeſtas prævaluerit, talia in morbis patiuntur. Et *Aphor.* 11. Si hyems ſicca, & aquilonia fuerit, ver pluvioſum, & auſtrale; neceſſe eſt, æſtate febres acutas, & lippitudines, & inteſtinorum difficultates fieri præcipue mulieribus, & viris, qui natura ſunt humidiores. Et *Aph.* 12. Si hyems auſtralis, & pluvioſa, ver ſiccum, & aquilonium, mulieres, quibus partus ad ver ineſt, ex quacunque occaſione abortiunt; quæ vero pariunt, imbecilles, & morbidos infantes pariunt: quare vel ſtatim intereunt, vel tenues, & valetudinarii vivunt. Cæteris vero mortalibus difficultates inteſtinorum, & lippitudines ſiccæ fiunt, ſenioribus autem diſtillationes, quæ cito interimunt. Et *Aphor.* 13. Si vero æſtas fuerit ſicca, & aquilonia, autumnus vero pluvioſus, & auſtralis, dolores capitis ad hyemem fiunt, & tuſſes, raucedines, atque gravedines, quibuſdam autem & tabes. Et *Aphoriſm.* 17. Auſtrinæ conſtitutiones diſſolvunt corpora, & humectant, auditum obtundunt, capita aggravant, & vertigines faciunt oculis, atque corporibus difficilem motum præſtant, & alvos humectant. Quos vero morbos pariat annus auſtralis, lege *lib.* 1. *de Morb. Popularib. ſect.* 1. & in *libr.* 3. *ſection.* 3.

AUTUMNUS.

Autumnus eſt tempus anni frigidum & ſiccum. Sed Hippocrates in *lib.* 1. *de Diæta num.* 25. ait: In autumno eſt ſymmetria, & moderatio ſiccitatis. Et hoc intelligendum eſt de medio autumni tempore, propterea quod principium autumni ſapit naturam æſtatis, & finis hyemis; idcirco inæqualia tempora dicuntur. Cæterum in *lib. de Aere, Aquis, & Locis, num.* 9. ait: Venti, qui perſeverant, ac ipſis incumbunt, aquoſiſſimi exiſtunt; nam venti occidentales ſimiles ſunt autumno. Et propterea talis eſt proportio inter autumnum, & ventum occidentalem, qualem habet ver, & ventus orientalis.

Quas vero habeant facultates autumnalia tempora, recenſendum eſt. Scribit Hippocrates in *libr.* 3. *Aphor.* 22. quæ ſint autumni ægritudines propriæ, & ait: Autumno & plurimi æſtivi morbi fiunt, & febres quartanæ, & erraticæ, & lienes, aquæ intercutes, & tabes, & ſtillicidia urinæ, & difficultates inteſtinorum, & lævitates, & coxendicum dolores, & anginæ, & aſthmata, ilei, morbi comitiales, furores, atræ biles. Et *libr.* 2. *Aphoriſ.* 25. demonſtrat, quartanas autumnales longas fore, & ait: Æſtivæ quartanæ magna ex parte breves, autumnales longæ, & maxime quæ hyemem attingunt. Etiam *lib.* 1. *Aphor.* 18. Æſtate & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime. Et *lib.* 3. *Aphoriſm.* 9. Autumno morbi acutiſſimi & exitiales maxima ex parte; ver vero ſaluberrimum, & minime exitiale. Et *Aph.* 10. Autumnus tabidis malus. Et *Aphor.* 4. ejuſdem *libr.* In temporibus, quando eadem die modo calor, modo frigus fit, autumnales morbos expectare, oportet. Qui vero ſint morbi autumnales, dictum eſt antea. Si vero autumnus naturam mutaverit, mutabuntur & morbi. Scribitur enim in eodem *lib. Aph.* 13. Si æſtas ſicca fuerit, & aquilonia, autumnus pluvioſus, & auſtralis; dolores capitis ad hyemem fiunt, &

tuſſes,

tuſſes, raucedines, & gravedines, quibuſdam vero & tabes. Et *Aphor.* 14. Si vero aquilonius & ſiccus, his qui naturam habent humidiorem, & mulieribus conſeret; reliquis vero erunt lippitudines ſiccæ, & febres acutæ, & gravedines, nonnullis & atræ biles. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis, num.* 28. *&* 29. Si æſtas pluvioſa ſit, & auſtro multum perflata, ſimiliſque ſequatur autumnus; neceſſe eſt, hyemem morbidam eſſe & his, qui pituita abundant, & qui quadrageſimum annum exceſſerunt, febres ardentes fieri, veriſimile eſt; qui vero bile abundant, coſtarum inflammationes, & pulmonis, pleuritides, ac peripneumonias dictas. Si vero æſtas ſicca exiſtat & borealis, ſequens vero autumnus pluvioſus & auſtralis, capitis dolores ad hyemem expectare convenit, & cerebri corruptiones, ampliuſque raucedines, gravedines, & tuſſes, aliquibus etiam tabes. Quod ſi borealis ſit autumnus ac ſiccus, & neque ſub cane, neque ſub arcturo pluvioſus, confert pituitoſis natura, & maxime qui natura ſunt humida, & mulieribus; bilioſis autem infeſtiſſimum hoc tempus exiſtit, valde enim exſiccantur, acciduntque eis lippitudines aridæ, & febres acutæ, & diuturnæ, & aliquibus bilis atra. Siquidem quod liquidiſſimum ac aquoſiſſimum in bile eſt, conſumitur; denſiſſimum vero, ac acerrimum relinquitur. Quod idem accidit ſecundum eamdem rationem & circa ſanguinem, unde hi morbi his accidunt. Pituitoſis autem hæc omnia commoda ſunt; exſiccantur enim, & in hyemem producuntur, minime humecti, ſed reſiccati. Sed in *lib.* 6. *Aphoriſ.* 55. Dolores podagrici vere, & autumo maxime moventur. Quos autem morbos produxerit autumnus, lege *lib.* 2. *de Morb. Pop. ſect.* 1. ac memoriæ manda, quod vetuſtiſſimi morbi, ac peſſimi, & qui revolvuntur, graviſſime obediunt; itemque hi, qui ſunt in vetuſtiſſimis corporibus, ad quos ſubmovendos autumnus, & hyems minorem commoditatem exhibent, quam ver, & æſtas. Hæc ſunt Hippocratis verba in *lib.* 2. *Prad. num.* 43. Tamen illud eſt boni in æſtate, & in autumno, quod ſcribitur ab Hippocrate in *lib.* 3. *Aph.* 18. Æſtate, & autumno uſque ad aliquid ſani ſunt ſenes.

COMMENTARII I. FINIS.

JOAN-

JOANNIS MARINELLI COMMENTARIUS II. IN LIBROS HIPPOCRATIS.

BALBUS.

LEgitur in *libr. 2. de Morb. Popul. ſect. 6.* Quorum pectora bilem generant, balbi, furioſi, & calvi ſunt. Et in principio *ſect.* Caput magnum, oculi parvi, balbi, iracundi ſunt. Balbi, celeri lingua præditi, atræ bilis humori obnoxii, bilioſique ſunt. Caput parvum habens, neque balbus eſſe poterit, neque calvus, niſi fuerit glaucus. Sed infra: A ventris turbatione, aut a tuſſi, ſi cancer fiat, os amareſcit. Dato autem elaterium bibendum bis, aut ter, ſi non balbus fuerit. Unde in *lib. 6. Aph.* 32. Balbi ab alvi profluvio maxime capiuntur; quoniam, ut ait Galenus in *Comment.* cerebrum eis eſt humidum, a quo multæ fluunt in ventrem ſuperfluitates.

BALNEUM.

De balneorum quidem differentiis, facultatibuſque agamus; & quibus hominibus competat eorum uſus, & quibus morbis, & quando, & quomodo, ad Hippocratis ſententiam. Balnea igitur alia ſunt, vel fiunt calida natura vel arte, alia frigida; & horum alia ex aquis dulcibus parantur, alia ex ſalſis, aliarumque vitium participantia. Calida autem balnea, ut placet Hippocrati in *libr. 2. de Diæta numer.* 25. jejunum attenuant, ac frigefaciunt. Per caliditatem enim humiditatem de corpore auferunt; evacuata autem de carne humiditate, corpus perfrigeratur. A cibo autem accepto eadem calefaciunt, & humectant, ea quæ ſunt in corpore, diffundentia in majorem molem. Balnea autem frigida vice verſa: vacuo quidem corpore præbent quamdam caliditatem; ubi autem cibus ingeſtus eſt, ab humido detrahunt exiſtente, & frigidum exiſtens ſiccitate replent. Et in eodem loco & *numer.* de viribus aquæ potabilis, & ſalſæ hoc ſcribit pacto: Aqua potabilis humectat, & frigefacit, exhibet enim corpori humiditatem; ſalſum autem balneum calefacit, ac ſiccat. Cum enim natura calidum ſit, trahit a corpore humiditatem. Et in *libr. de Affect. num.* 47. Balneum calidum, moderatum quidem, mollit, & auget corpus; quod vero opportunum modum excedit, ſiccas quidem corporis partes humectat, humidas vero reſiccat: & ſiccæ quidem humectatæ debilitatem & animi deliquium exhibent; humidæ vero ſiccatæ, ſiccitatem ac ſitim.

Quibus vero hominum naturis conferat balneum, ſcribit Hippocrates in *lib. de Salub. Diæt. num.* 3. & ait: Gracilibus autem magis expedit lavari, quam carnoſis; & balneis multis æſtate utendum eſt, hyeme paucioribus. Et in *Comment. 3. de Vict. Ratione in Morb. Acut. partic.* 60. Lavandi autem cupidos ſi quotidie bis lavaveris, nihil peccabis. Et *part.* 62. Quibus aliquid eorum, quæ balneum & bonum reddere, & juvare poſſunt, deeſt, hos lavare non expedit; quibus vero nihil deeſt, ſignumque adeſt ipſis, in quo lavare conveniat, lavare oportet. Et *part.* 59. Qui in morbis alvum plus juſto humidiorem habent, ii non ſunt lavandi; neque ii, quibus magis, quam decet, detinetur, & ſoluta non ſit; neque quibus vires languent, nec cibum faſtidientes, nec nauſeabundi, nec bilioſa ructantes, nec quibus ſanguis e naribus profluit, niſi minus quam decet fluxerit, nec quod decet, te latuerit. Nam ſi minus, quam decet, fluat, lavabis; & ſi univerſum corpus in cæteris, & ſi caput duntaxat juverit. Si igitur apparatus hi convenientes fuerint, ægerque feliciter balneum ſuſcepturus ſit, quotidie lavare opor-

oportet. Et *part.* 57. Magni autem admodum pendere oportet, ſi æger, cum recte valuit, balneum valde affectaverit, & lavari fuerit aſſuetus; nempe tales magis appetunt, juvanturque, cum loti fuerint, adeo ut lædantur, ſi non fuerint loti. Et *part.* 55. Lavari quoque is non debet, qui nuper ſorpſit, vel bibit; neque confeſtim a balneo ſorbendum, neque bibendum. Et *part.* 61. Tutius autem longe balneo uti poſſunt, qui tota utuntur priſana, quam qui ſolo utuntur cremore, quanquam & hi interdum uti poſſint; minime autem qui potu ſolo utuntur. Et ibi Galenus inquit: Priſanam totam porrigunt his, qui mitius quietiuſque habent, ſolum vero cremorem his, qui deterius degunt; verum his, qui periculoſius, acutiuſque laborant, potus ſolos. Quare, in quo morbi tempore univerſali ſit lavandus æger, dictum eſt.

Nunc quonam modo parandum ſit balneum, & quibus conferat morbis, legamus. Scribit in eodem *lib.* & *Comm. partic.* 44. & ſequentibus Hippocrates hæc verba: Balneum in pleriſque morbis confert, in his quidem perpetuo, in aliis vero non; eſtque quando minus utendum ſit, quod imparatum homines habeant. Nam in paucis domibus parantur neceſſaria, reperianturque, qui rem, ut oportet, curent. Quod ſi exacte quiſpiam non lavetur, non mediocrem incurret noxam. Tecto ſiquidem eſt opus, quod fumo careat, copioſa item aqua, & crebra lavatione; ſed quæ immediocris non ſit, niſi res ita poſtulaverit. Ita neque etiam abſtergere oportet; quod ſi aliquando abſtergendum ſit, calido aliquo, atque multiplici, plus quam exiſtimetur, utendum abſterſorio, perfundendaque aqua multa, & celeriter poſt perfundenda. Via ad ſolium brevis ſit, facili[ſ]que tum ingreſſus, tum egreſſus. Qui lavatur, componat ſeſe, taceat, & nihil agat, ſed cæteros tum perfundere, tum abſtergere ſinat. Multæ quoque aquæ mixturæ parentur, celereſque faciant perfuſiones, & ſpongiis pro ſtrigili utantur, & non valde ſiccum perungant corpus. Caput vero ſpongia, quoad maxime fieri poterit, reſiccare oportet; neque caput modo, verum & extrema, & quamvis aliam corporis partem a frigoris injuria prohibere convenit. Et *part.* 58. Peripneumoniæ autem magis, quam ardenti febri confert; nam lateris, pectoriſque, & dorſi mulcet dolorem, ſputum maturat, educitque, & ſpiritum facilem reddit, laſſitudines tollit, mollit articulos, & cutem per ſumma apparentem, urinas ciet, capitis ſolvit gravitatem, & nares humectat. Tot ergo inſunt balneo bona, quibus omnibus eſt opus. Cæterum, ſi in apparatu re una, vel pluribus defectum ſit, metus eſt, ne non proſit balneum; unum ſiquidem horum, quodvis fuerit, ſi a miniſtris non ut oporteret præparetur, valde lædit. Præterea ad pleuritidem uſus eſt balneo Hippocrates in *libr. de Locis in Homine numer.* 30. Ad icterum *numer.* 40. Ad pulmonis inflammationem in *libr.* 3. *de Diat. numer.* 10. Ad repletionem *num.* 14. & 20. Ad frontem, ac teſtes leproſos in *lib.* 5. *de Morb. Popul. numer.* 4. Ad febrem acutam in *libr.* 7. *de Morb. Popular. numer.* 23. Ad dolores oculorum in *libr.* 6. *Aphriſ.* 31. & *libr.* 7. *Aphoriſm.* 46. Ad uteri affectus plurimos in *libris de Natura Muliebri*, & *de Morb. Mulier.* ac *de Sterilibus*; ac tandem ad plures alias ægritudines, quas, ne prolixius ſim, omitto.

BENE.

Bene quandoque dicitur cibari hominem, hoc eſt, appetere cibum, ut in *lib.* 2. *Aphor.* 31. Et quandoque bene, maleve ſe habere, ideſt, ſanum eſſe, vel ægrum, veluti in *lib.* 3. *Aph.* 2. Aliquando dicitur, morbi ad tempora alia bene, maleve ſe habent, ideſt, ſanantur, vel in deterius cadunt, ſicut in *lib.* 3. *Aph.* 3. Et ſi excretiones bene exeunt, ideſt, concoctæ ſint, bonæ, ut in *lib.* 4. *Aphor.* 47.

BETA.

Betæ ſuccus alvum movet: ipſum vero olus comeſtum, ſiſtit; radices autem magis alvum movent *lib.* 2. *de Diata num.* 26. Unde in *libr.* 7. *de Morb. Popular. numer.* 5. Succum ſorpſit betæ noctem verſus; nocte, cum ſine dolore eſſet, dormivit. Et poſtea in eodem *lib. num.* 49. Conjux Polemarchi cum de articulis laboraret, ſubito coxendix doluit: muliebria non deſcendebant. Cum betæ ſuccum potaſſet, vox nocte uſque ad meridiem retenta eſt; poſtea reſipuit, audivit. Et in *lib. de Artic. numer.* 75. docet, quibus ulceribus conveniant betarum, & bechii folia.

BIBERE.

Qui noctu bibere appetunt, his admodum ſitientibus, ſi ſuper domierint, bonum, *lib.* 5. *Aph.* 27. Et bibere elleborum, ideſt ſumere in potulentis, *Aph.* 14. In *lib. de Aere, Aquis, & Locis num.* 6. Edaces tales naturas eſſe neceſſe eſt, & non multum bibaces; non enim fieri poteſt, ut ſimul multum edant, ac bibant. Et *numer.* 24. Quia mulieres meatus urinarios habent amplos, etiam plus bibunt, quam pueri. Verum hæc de potu ſunt advertenda, veluti prognoſtica quædam. Scribit Hippocrates in *libr.* 7. *de Morb. Popul. numer.* 9. Et bibenti ſtrepitus audiebatur, circa pectus, & ventrem, deſcendentis potus; quod vero peſſimum erat &c. Et *num.* 15. ejuſdem libri: Strepitus bibenti magni fiebant, reſpuebat, & ſurſum ad naſum abſorbebat. Et in eodem *lib. num.* 45. cum de melancholico viro loqueretur, ac notas deſcriberet, ſic inquit: Bibere quandoque tota die ac nocte, etiamſi potus exhiberetur, non volebat; quandoque vero urna derepente correpta, omnem aquam ebibebat.

BILIS.

Bilis eſt genus humoris, quod atram ſpeciem, & flavam, & quæ ex atra, &

flava conflatur, continet. Flava igitur, & atra ſunt duæ humoris ſpecies. Æruginoſa, praſſina, & hujuſmodi aliæ aut mixtæ ſunt ex flava, & atra, aut per ulteriorem decoctionem fiunt tales. Ex flava autem, & atra bile conſtituitur corpus hominis; propterea quod legitur in *lib. de Natura Hominis num.* 8. & *num.* 9. corpus humanum eſſe ſanguinem; & pituitam, & bilem flavam, & nigram, & nulli ipſorum idem nomen eſſe, & ſpecies juxta naturam ſeparatas eſſe, nec ſimilem eſſe ſanguinem bili, nec bilem pituitæ, neque hanc ſanguini; & hæc quatuor congenita eſſe, & hominem in ſe ipſo hæc omnia ſemper habere, donec vixerit, & nata eſſe ex homine hæc omnia habente, & nutrita eſſe in homine hæc omnia babente. Et in *libr.* 1. *de Morb. num.* 2. Bilis, & pituita una cum naſcentibus gignuntur, & ſunt in corpore aut plus, aut minus. Quocirca facile cognoſcimus, hominem ex humoribus fieri, & nutriri, & humores in homine fieri, & nutriri; & hæc eſt Ariſtotelis ſeutencia, quod nos ex quibus facti ſumus, ex iiſdem nutrimur. Unde duplicem, ut ſentit Hippocrates, bilem habemus; alteram, ex qua ſumus generati, quæ ſemper eſt in nobis, donec vixerimus, alteram poſt hominis conſtructionem fieri ex cibis, & potibus. Nam, ut in *lib. 4. de Morb. num.* 3. legitur, in omnibus cibis ac potibus & bilioſi quid eſt, & aquoſi, & ſanguinei, & pituitoſi; in alio plus, in alio minus. Et poſtquam comedit, aut bibit homo, corpus in ſe ipſum humorem ex ventriculo, & fontes trabunt per venas de ventriculo, ſimilis humor ſimilem, corpori diſtribuunt; quemadmodum etiam in plantis ſimilis humor ſimilem trahit de terra. Et *numer.* 8. Poſtquam comedit & bibit homo aliquid amari, quodque bilioſum ac leve eſt, copioſior etiam bilis fit in hepatis folliculo. Quare ſimilis humor ſimilem trahit. Sed ad congenitam redeamus bilem. Corpus humanum hos habet quatuor bumores perpetuo, ſicut & annus omnis omnium particeps eſt & caliditatum, & frigiditatum, & ſiccitatum, & humiditatum.

Sed fit, ut annus alio ſit calidior, vel frigidior. Sic corporum aliud alio calidius, frigidiuſve natura; & idcirco dicatur corpus bilioſum, vel ſanguineum, vel pituitoſum, ſiquidem in ejus generatione major ſit bilis, aut ſanguinis, aut pituitæ copia. Humor autem hic, qui flava bilis appellatur, eſt calidus, & ſiccus, ut ſcriptum eſt in *lib. de Structura Hominis numer.* 1. quod quidem confirmatur in *libr. de Natura Hominis num.* 12. Nam cum pituita bili flavæ opponatur, pituita eſt omnium humorum frigidiſſima ex ſua ipſius natura, & viſcoſiſſima, & maxime in hyeme viget; itaque bilis eſt omnium calidiſſima, minime viſcoſa, immo viſcoſa incidit, & abſtergit, & in æſtate dominatur, quod tempus calidum eſt, & ſiccum; unde & ipſa calida exiſtit, & ſicca. Verum dicit in dicto *lib.* Hippocrates *num.* 11. Jugulatis primum ſanguis calidiſſimus, & ruberrimus profluit, deinde pituitoſior, & bilioſior. Et *num.* 13. Homines vere, & æſtate maxime dyſenteriis corripiuntur, & ſanguis ex naribus ipſis fluit, & calidiſſimi ſunt, ac ruberrimi. Et in *libr.* 1. *de Morb. numer.* 22. Eſt pituita frigidiſſima ex natura; calidiſſimus autem ſanguis; frigidior eſt etiam aliquanto bilis ſanguine. Quapropter videtur Hippocrates ſenſiſſe, flavam bilem minori caliditate præditam eſſe, quam ſanguinem. Quæ profecto opinio a ſuperiori omnino diſſentit; ſed dicendum eſt, caliditatem ſanguinis majorem eſſe quam bilis quoad vitam, ac vitæ operationes ſervandas; quoniam vita exiſtit homini per calidum, & humidum, & calor in humido non eſt in ſupremo gradu, ſed in ſicco. Verum caliditas bilis poſita eſt in ſicco, & ſiccitas eſt lima caloris; ideo quoad eſſentiam humorum flava bilis calidior eſt ſanguine.

Materia vero, ex qua flava fit bilis, ab Hippocrate affirmatur in *libr. 4. de Morb. num.* 8. his verbis: Poſtquam comedit homo, ac bibit quid amari, quodque bilioſum, ac leve eſt; copioſior etiam bilis fit in hepate. Et in *lib. 6. de Morb. Pop. ſect.* 6. Quibus quidem pingue, bilis flava; quibus ſanguis, atra. Fit & ex ſanguine caleſcente, a quo exhalat humor aquoſus, & pinguis, & levis, qui eſt bilioſus; & id dicit Hippocrates in *lib. 4. de Morb. num.* 23. Fit tandem ex cibis ſalſis, ex acutis, & hujuſmodi aliis, de quibus ſermonem habere longum, ſupervacaneum duxi. Porro conſtat bilis ex partibus; ait enim Hippocrates in *lib. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 29. Quod liquidiſſimum, ac aquoſiſſimum eſt in bile, conſumitur, denſiſſimum vero & acerrimum relinquitur. Itaque habet ratione materiæ ſiccitatem, & humiditatem; ratione quidem formæ caliditatem, & frigiditatem, dummodo ad nigredinem, & combuſtionem deveniat. Et hæc eſt eſſentia flavæ bilis.

Cum igitur bilis inter humores ſit calida, & ſicca, neceſſario omnium horum erit leviſſima, ac præterea in ſuperficie conſiſtit, ſecundo loco ſanguis, tertio pituita, ac tandem aqua horum graviſſima. Sic inquit Hippocrates in *libr. 4. de Morb. num.* 25. ubi vult humorem turbatum ſimilitudinem cum equino lacte habere; qua de re cum flava bilis ſit calida, ſi multa ſit, calefacit, & æſtuoſum hominem reddit, febricitantemque; cum ſicca exiſtat, exſiccat, mordet, inflammat; cum liquidiſſima ſit, & leviſſima, facillime e loco movetur, & errabunda fit, ac ſupernas præſertim hominis partes occupat, atque partes corporis extimas, anteriores, ac dextras. Ideoque legitur in *libr. de Veteri Medicina num.* 34. Cum amaritudo quædam diffuſa fuerit, quam bilem flavam appellare ſolemus, quales ſtatim anxietates, & æſtus, & impotentiæ occupantur? Verum, ubi liberati fuerimus ab illa, manifeſte & a doloribus, & a calore liberamur. Sed quo

modo

modo bilis flava hæc efficiat, & a quibus cauſis mota, quo tempore, quibus locis, poſtea explanabimus. Et hæc de natura, & de his, quæ ſecundum bilis flavæ naturam exiſtunt, dicta ſunt. Cauſas vero, bilem flavam efficientes, habemus in materia, ex qua fit; propterea quod caliditas & ſiccitas, & quæ caliditatem & ſiccitatem conſequuntur, veluti ſalſedo, amaritudo, acrimonia, efficiunt bilem, & bilis ab his accipit qualitates. Et propterea quæcunque calida ſunt, & ſicca, aut caliditatem facere poſſunt, & ſiccitatem, efficiunt bilem ob proportionem, & convenientiam, quam cum ea habent. Itaque, ut volunt aſtrologi, inter ſigna cœleſtia leo habet proportionem, & convenientiam cum bile in ſiccitate, & caliditate; inter planetas mars, inter cœli partes dextra ſive meridies, inter anni tempora æſtas, ac præſertim ſub cane, inter diei partes meridies; inter elementa ignis, inter mixta imperfecta ardentes venti, ac æſtas; inter minus imperfecta, quæ habent materiam levem ac raram; inter formas, quæ movent ſurſum; inter loca terreſtria habitabilia, ea quæ ſunt calida, alta verſus meridiem; inter mixta perfecta, ea quæ vim habent calefaciendi, & exſiccandi, ut zingiber, ſynapis, & piper; inter hæc, ea guſtabilia, quæ ſaporem habent dulcem, pinguem, ſalſum, & acutum, odoremque ſimilem; inter viſibilia, lucida, ſplendida, flava, & quæ viſum diſgregant; inter audibilia ſoni acuti, aſperique ſtrepitus, tumultus, ſonitus tubarum, & id generis; inter tactilia, quæ exaſperant, ſiccant, inflammant, ulcerantque; inter homines mas, inter mares is, cujus habitus calidus ſit, & ſiccus. Inter corporis compoſitas partes dextra, folliculus in hepate, cor, & inſtrumenta, quæ cordi inſerviunt; inter ſimilares illa ſubſtantia, ex qua compoſitum eſt cor, deinde ea, ex qua hepar, ac poſtea ea, ex qua caro eſt conflata; inter temperamenta calidum, & ſiccum; inter humores ſanguis, qui ex corde per arterias diſtribuitur; inter ſpiritus, vitales; inter facultates vis diſcurſiva; ſic, inter actiones; inter ætates juventus. Et ex rebus, quæ a medicis non naturales dicuntur, ſed ad hominis vitam neceſſariæ ſunt, aer lucidus, calidus, & ſiccus majorem habet cum flava bile ſymboleitatem, quam obſcurus, frigidus, & humidus; & motus majorem, quam quies, & magis cum ea convenit vigilia, quam ſomnus; inanitio, jejunium, ac fames, quam repletio; atque tandem animi affectus, quam nullis impeditus moleſtiis. Hæc igitur omnia, vel plurima ſi corpus hominis comitentur, naturalem bilem non ſolum conſervabunt, ſed novam generabunt, augebuntque. Et, niſi oratio mea longius protraheretur, Hippocratis ſententias ſingulas in medium producerem, quæ dicta corroborarent ſuperiora. Hæc igitur ſunt bilis flavæ efficientia.

Ea vero facta eſt ab his, & aucta, ſimplex, & pura, aut non pura; ſed mixta pura, & non combuſta, nec cruda eſt flava. Combuſta rendit ad atram, & fit æruginoſa; cruda ſapit naturam pituitæ, vel ſanguinis; fluida, vel ruffa vel praſſina. Flava corpori ineſt magis copioſa in æſtate, ſub cane, juvenili ætate, & in aliis cauſis adjuvantibus, veluti ſi homo cibo, & potui indulgeret calido, & ſicco, & plurimis eſſet negotiis detentus.

Locus autem puræ bilis eſt folliculus in hepate; propterea quod, ſi alii humores locum habent proprium, & bilis quoque. Sed, ut ait Hippocrates in *lib. 4. de Morb. num.* 2. ſanguini fons eſt cor, pituitæ caput, aquæ ſplen, & bili locus folliculi in hepate. Non puræ vero locus eſt is, qui proprius eſt humoris flavæ bilis mixti, atque etiam in quantitate, & qualitate exuberantis. At locus bilis paucæ cum plurimo ſanguine mixtæ ſunt venæ. Nec exiſtimes velim, bilem tantum in folliculo eſſe; nam congenita eſt ubique per corpus, & unaquæque corporis particula habet quid bilis, & compoſita eſt ſimul cum aliis humoribus; illa vero, quæ a cibis, & potibus facta eſt, non omnino tota ad proprium locum ſe contulit, ſed ad eſſe, & ad bene eſſe corporis per corpus diſtributa eſt. Atque omnes particulæ, & omnes humores in ſe quid bilis continent actu, vel potentia; quocirca mirum non eſt, ſi partes hæ calefiant, quin bilis, quæ actu, vel potentia inerat, commoveatur.

Cæterum quonam pacto ipſa moveatur, & a quibus cauſis, agamus. Ipſam vero a cauſis, a quibus & ex quibus fit, moveri, minime dubium eſt. Hæ quidem cauſæ aut internæ ſunt, aut externæ. Unde Hippocrates in *lib. 1. de Morb. num.* 22. Caleſcit bilis, & pituita, intrinſecus quidem a cibis & potibus, a quibus etiam nutritur, & augetur; extrinſecus autem a laboribus, ac vulneribus, & a calido nimium calefaciente, & a frigido nimium frigefaciente. Caleſcit item a viſu, & auditu; verum minimum ab his. Et *num.* 23. Percaleſcit totum corpus, ac humectatur a vino; maxime autem bilis, & pituita percaleſcit, ac humectatur. Et in *lib. de Affect. num.* 1. Bilis, & pituita nimium reſiccantur, aut humectantur, aut incaleſcunt, aut frigeſiunt a cibis, & a potibus, & a laboribus, & a vulneribus, & olfactu, & auditu, & viſu, & coitu, & a calido, & a frigido. Patiuntur autem, cum ſingula ex relatis aut non in debito tempore corpori exhibentur, aut non conſueta, aut plura, & fortiora, aut pauciora, & debiliora. Et hoc pacto univerſi morbi hominibus ex his fiunt. Commovetur & bilis, ut ait Hippocrates in *libr. de Inter. Affect. numer.* 33. propter caliditatem ſolis; & commota a ſplene trahitur. Quare a cauſis alteratur primum bilis in primis, & in ſecundis, atque in aliis qualitatibus; deinde ipſam attrahit corpus, vel corporis pars. Verum quandoque non attrahitur, ſed tantummodo alteratur, aut multiplicatur.

catur. Nam legitur *in lib. de Locis in Homine numer.* 38. Cum in corpore ſuperinflammato carnes intumuerint, & pituita, ac bilis concluſa quieverint, & neque refrigeretur quicquam, neque exeat, neque moveatur, neque aliud quid ſubeat, febres fiunt. Si plurima, ac meraciſſima ſit bilis, fit febris continens appellata; ſi pauca, fit tertiana: ſic ait Hippocrates in *libr. de Natura Hominis num.* 27. *&* 28. Itaque bilis ſolummodo alteratur, nec de loco movetur; tamen fit febris. In *libr.* 4. *de Morb. num.* 8. Si derepente multa bilis fiat, a cibis ſcilicet ac potibus, homo hepar dolet; & ſi veteri bili alia ſuperaccedat, morbus oritur. Quam ob rem movetur aliquando bilis a cauſis, eam multiplicando, aut alterando; aliquando quieſcit, & alteratur. Sed bilis commota fluit præſertim ad locum, qui facultates aliquas poſſideat bilis, tanquam ad formam; atque is locus rapit illam. Quandoque expellitur a partibus robuſtioribus ad minus robuſtas; quandoque etiam præ multitudine diffunditur per corpus, nec attrahitur. Bilis igitur, ſi e loco moveatur, diffluit, aut attrahitur ad membra officialia, aut ad partes ſimilares, aut ad ſanguinem, aut ad pituitam, aut ad ſpiritus, & ad calorem.

Si vero bilis commota fuerit, ut ſcribit Hippocrates in *lib.* 1. *de Morb. numer.* 27. per corpus, & contigerit, ut venæ, & ſanguis attrahant bilem, eamque plurimam ex carnibus; ac ventriculo, ad eum, qui prius ineſt, utpote cum etiam natura calidiſſimus ſanguis in corpore exiſtat. Cum itaque percaluerit ex carnibus, & ventriculo, ſupra eum, qui jam ineſt, adhuc magis a bile, percalefacit etiam reliquum corpus; & hoc pacto fit febris ardens. Et *num.* 28. Cum bilis commota ad venas, & ad ſanguinem ingreſſa fuerit, ſanguinem ex conſueta compage, ac motione dimovet, & ſeroſum facit, & calefacit. Calefactus autem, etiam reliquum corpus totum percalefacit. Et in *lib.* 2. *de Morb. num.* 3. Bilis, & pituita calefaciunt ſanguinem, & plus ſolito commovent, at partes, quæ bilem attrahunt, & non ſanæ ſunt, ſed ægræ; ut explicat Hippocrates in *lib. de Vict. Ratione in Morb. Acut. Commentar.* 4. *part.* 1. qui inquit: Cum venulæ tempore æſtivo exſiccatæ, acres & bilioſas, quæ tenues ſint, trahunt ad ſe humiditates, quas ichoras vocant, fit cauſus, id eſt, febris ardens. Et *part.* 27. declarat, quid fiat poſtea, cum bilis ſanguini mixta ſit, his verbis: Cum dolores acceſſerint, bilis atræ, fluxionum que acrium deſtillationes fiunt: mordentur interna, gravanturque morſæ a prædictis humoribus venæ, quæ in affecto ſunt loco. Et repleta a fluxionibus particula, quæ afficitur, corrumpitur in primis ſanguis, deinde vaſa opplentur, quod in eo junctas vias ſpirituum arcet, cohibetque; propterea quod cum ſanguine ſpiritus eſt; & hinc fiunt infrigidationes, vertigines, aphoniæ, capitis gravitates, & convulſiones. Cæterum ſcribit Galenus in *Comment.* prædicto *partic.* 1. Si attractio illa fiat in una quapiam corporis parte; in ea ſolum, qui eryſipelas referat, affectus quiſpiam erit. Si autem venæ totius corporis ſupra modum exſiccatæ calidas carnoſis e partibus humiditates traxerint, in toto corpore fiet affectio, quæ cauſum referet. Sed, ut ipſe Galenus in *part.* 27. explicat, ſi in aliquo corporis loco, veluti in hepate, corde, & vena cava, fiat dolor; motio doloris fluxionem humiditatum ad eam partem, quæ dolore vexatur, excitare conſuevit. Cæterum, abſque febre, bilis in venas, & in articulos decumbit, & firmatur; nam ait Hippocrates in *libr. de Affection. numer.* 14. Si febris non tenuerit, os vero amarum habuerit, & corpus gravetur, & cibum averſetur, bilis in venas, & articulos incubuit, & firmata eſt.

Porro ſi flava bilis cum atra miſceatur, vel ſola bilis flava ad majorem deveniat decoctionem, fiet bilis æruginoſa, de qua mentionem facit Hippocrates in *libr. de Veteri Med. num.* 34. & notas ejus explicat ſic: Et quos quidem acuta, acriſque, ac æruginoſa, bilis ſcilicet, diffuſa afficit, quales mox rabies, & morſus viſcerum, ac pectoris, & deſperatio? De cruda autem bile hoc pacto ibi differit: Quanto autem tempore eadem elevata fuerit, & cruda, & meraca ac intemperata, nulla arte neque dolores, neque febres ſedare poſſit.

Miſcetur præterea flava bilis cum lacte, ut legitur in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 24. ſic: Fit pueris etiam ſcilicet calculus, ſive lapis ex lacte, ſi non ſalubre id fuerit, ſed valde calidum, ac bilioſum; ventrem enim percalefacit, & veſicam. Quare urina dum aduritur, hæc patitur.

Si vero ſpiritus bilioſus ſpiritibus, qui cordi inſerviunt, adjungatur, fit excandeſcentia, & ira, quæ, ut ſcribitur in *lib.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 5. *partic.* 9. attrahit & cor, & pulmonem in ſe ipſa, & in caput; ſiquidem, ſicut in *Commentar.* exponit Galenus, in excandeſcentiis cor una cum arteriis, per totum animal diſpertitis, conſpiciatur, pulſum majorem, ac vehementiorem efficere. Unde par eſt, ea, quæ ipſius dilatationem replent, plura eo tempore induci. Quod vero tunc in caput plus caloris, atque humoris efferatur, argumento eſt rubor, per oculos, & totam faciem diffuſus. At, ſi ſpiritus bilioſus cum animali ſpiritu copuletur, fiunt vigiliæ, deliria, mentis inquietudo, ac inſtabilitas, & alia hujuſmodi; ſi cum naturali, lædit nutritionem perfectam, augmentum, & generationem.

Si autem bilis, aut pituita ad cor conſiſtat, animo linquitur homo; conſiſtere autem neceſſe eſt, commotis, ac humectatis. Hæc in *libr.* 2. *de Morb. num.* 5.

Si vero ad hepar bilis flava multa confluat, ſtatim, ut ſcribitur in *libr.* 4. *de Morb. num.* 8. dolet hepar, quod pueri cor vocant, & bilis de ventre copioſir fit; trahit enim folliculus, qui eſt in hepate, bi-

lem juxta ſimilitudinem, quæ inter folliculum eſt, & bilem. Hoc autem contingente, procedit de veteri bile propter multitudinem ad ventriculum, cui tormen oboritur. Unde, ſi ſuperaccedat nova bilis in corpore, ab his, quæ in ventriculum incidunt, morbus huic oboritur: e ventriculo fit vomitus. Itaque, cum prægnans, quæ cor, & uterum doleret, ac febriret, catapotium deglutiret deorſum fortius purgans, quam conveniebat, evomuit bilem combuſtam præ cibi abſtinentia, & febre; ſic legitur in *libr. 5. de Morb. Popular. numer. 9.* & *num.* 11. Vomebat bilem fulvam aliquando, ubi e ſomno excitatus eſſet; vomebat etiam nigram. Et *libr. 4. de Morb. Popul. numer.* 8. Eumenis uxor autumno vomuit bilem atram. Cauſa vomitus, bilis dicta eſt. Sed Hippocrates inquit in *libr. 2. de Morb. numer.* 3. Vomuit bilem, utpote commota ipſa in corpore. Et *num.* 14. Dolor caput corripit, & ſi paullulum moveatur, bilem vomit.

Præterea, ſi bilis in caput trahatur, dolor circumcirca caput vexat, & vomit bilem, & difficulter mingit, & deſipit. Dolet præ nimia ejus calefactione. Deſipit, cum ſanguis in capite a bile, aut pituita fuerit calefactus, & plus ſolito commotus. Caput præ caliditate trahit in ſe ipſum tenuiſſimum; ac craſſiſſimum vomit: ſic ſcriptum eſt in *lib. 2. de Morb. num.* 3. Ubi vero in capite commota, acervatim deorſum fluxerit, ac circa collum conſtiterit, fit angina; de qua Hippocrates ſcribit in *libr. de Vict. Ratione in Morb. Acut. Commentar. 4. part.* 31. & in *libr. 2. de Morb. numer. 9.* Cum autem pectus bilem generarit, fit homo balbus, furioſus, & calvus, ut in *libr. 2. de Morb. Popul. ſect. 6.* legitur. Et in *libr. de Affection. numer.* 12. Cum commotis duobus humoribus, pituita ſcilicet, & bile, non conducentia corpori exhibentur; ipſi inter ſe ipſos coacti, corpori, ubicunque tandem contigerit, allabuntur; & fit pleuritis, aut phrenitis, aut peripneumonia. Cum autem ſplen in ſeipſum traxerit bilem, ea commota eſt a ſolis caliditate; & tunc fit ſplenis morbus, ut dicit Hippocrates in *libr. de Inter. Affect. num.* 33. Ad hepar quandoque ducitur bilis, bubulæ carnis eſu, & nimio vini potu; ſicut in eodem *lib. num.* 31. apparet. Si vero bilis mota viſceribus, ac ſepto tranſverſo inſederit, fit pleuritis, ſicuti docet Hippocrates in *lib. de Affect. numer.* 10. At ſcriptum eſt in *lib. 5. de Morb. Pop. num.* 17. Symmachi filius a bile ſuffocabatur noctu, cum dormiret, & febris eum teneret. Et in *lib. 4. num.* 12. Valde bilioſis ſuppuratis, purgatio ſepiæ atramento maxime ſimilis, ſi autem bilis ad alvum deveniat. Dicit Hippocrates in *libr. 5. de Morb. Pop. numer.* 10. Famula Oneſidemi in Lariſſa ulcerata eſt alvum & inteſtinum a bile ſponte commota; & prodibat ſurſum, ac deorſum bilis & ſanguis, & febris tenebat. Et ſubdit: Eudemus in Lariſſa, hæmorrhoidas habens fortes, & diuturnas, cum exanguis eſſet, bilis commota eſt, ſed leniter in corpore, & alvus turbata deorſum bilioſa egerebat, & hæmorrhoides intumeſcebant. Pharmaco deorſum purgante poto, probe depurgatus eſt, & rurſus ſuccum bibit, & amplius alvus turbata eſt, & dolor ad præcordia conſiſtebat. Et in *lib. de Affection. numer.* 28. Fiunt & hi dolores, qui ex potationibus, aut ex convivio oriuntur, cum cibi & potus plus ſolito in ventrem ingreſſi fuerint, & quæ extrinſecus corpus ſupercalefacere ſolent, bilem, ac pituitam moverint. Et ſupra: Ex vino, aut a convivio bilis ſuperne, ac inferne fluxus, aut diarrhœa corripit. Ubi bilis, & pituita ad inteſtinum rectum deſcenderit, inflammatur, & procidit, & ſanguis profluit. Hæc in *libr. de Fiſtulis numer.* 6. Si vero bilis aut pituita ad venas recti inteſtini incubuerit, ſanguinem, qui in venis eſt, calefacit. Caleſcentes autem venæ ex vicinis venulis ſanguinem attrahunt; & ubi replentur, interna ſedis pars intumeſcit, & capita venarum ſupereminent; ſic ſcribit Hippocrates in *libr. de Hæmorrh. numer.* 1. Cum autem caput doleat, & imum ventrem, & lumbos, bilis in uteris eſt; ſic legitur in *libr. de Natura Mulier. numer.* 83. Sed, ut ſummatim dicam, morbi omnes, ut legitur in *libr. de Affection. num.* 1. a bile, & pituita hominibus fiunt. Et *numer.* 15. Dolor, qui alias ad alium ventris locum tranſit, & febre caret, a bile fit. Si vero bilis extra ad aliquem colligatur locum, putreſcit. Ex hac parte, ait Hippocrates in *libr. 2. de Morb. numer.* 2. caro putreſcit, & exulceratur, & accedentem pituitam, ac bilem inſuper putrefacit, & fit pus. Verum fit, ut flava bilis expellatur cum ſanguine narium, aut cum urina, per ſputa, per vomitum, per ſedem, cum ſanguine menſtruo, aut hæmorrhoidali, per nares, per aures, ac per ſudorem, & ex his partibus fit evacuatio critica, aut ſymptomatica; de quibus hoc pacto loquitur Hippocrates in *lib. 2. Aphor.* 15. Ubi fauces ægrotant, aut tubercula naſcuntur in corpore, excretiones inſpicere oportet; nam, ſi bilioſæ fuerint, corpus una ægrotat; ſi vero ſimiles ſanis, tutum eſt corpus nutrire. In *libr. de Dentitione numer.* 3. Cum majores prioribus deglutire in tonſillarum ulceribus non poſſunt, his multam bilem revomi, aut per alvum prodire, periculoſum eſt. Et *de Affection. numer.* 13. Si febre ex bile detinente, non purgetur neque ſurſum, neque deorſum, dolor autem affuerit per totum corpus, tertia, aut quarta die pharmaco levi, aut potione deorſum purgatur. Et *lib. 6. Aphoriſm.* 50. Quibuſcunque præciditur cerebrum, his neceſſe eſt febrem, & bilis vomitum ſupervenire. In *libr. 2. Prorrh. partic.* 49. In ardentibus febribus cum aliquantula perfrictione, dejectionibuſque aquoſæ bilis multis oculorum perverſio ſignum malum, tum alias, tum ſi catochi fiant. Et *libr. 4. Aphoriſm.* 28. Quibus bilioſæ ſunt dejectiones, ſuperveniente ſurditate,

ceſſant;

ceſſant; & quibus ſurditas, ſupervenientibus bilioſis dejectionibus, ceſſat. Et *Aph.* 47. Excretiones in febribus non intermittentibus lividæ, cruentæ, fœtidæ, & bilioſæ, omnes malæ. Et ſi bene exeunt ſive per alvi excretionem, ſive per urinas, bonæ. Si vero non aliquid eorum, quæ juvant, per hæc loca excernitur, malum. Et *libr.* 5. *Aphor.* 64. Lac dare, quibus in febribus acutis bilioſæ ſunt dejectiones, malum. In *libr.* 6. *de Morb. Popular. ſect.* 6. verſus finem: Bilioſum & ſanguineum corpus atrabiliarium fit, niſi habeat evacuationes. Et in *libr. de Morb. num.* 27. Quantum in ventriculo, & in veſica ineſt bilis, quod quidem in ventriculo eſt, aliquando deorſum exturbatur, plerumque vero in primis diebus vomitur aut in quatuor, aut in quinque. Et ſubdit: At quibus in veſicam confluit quid bilis, his craſſa urina mingitur, craſſa autem a pituita. Bilioſa autem alvi egeſtio prodit, eo quod combuſta ſint ea, quæ ſunt in ventre. Et in *libr.* 4. *de Morb. num.* 8. Si derepente multa bilis fiat, homo dolet hepar, & de ventre copioſior fit. Hoc enim contingente, procedit de veteri bile propter multitudinem ad ventriculum, & pars ipſius per veſicam, pars per alvum egreditur; atque ſic minima pars in homine manet, & dolores ceſſant. Et in *lib. de Affect. numer.* 24. Cum tormen, & dolor adeſt per totum ventrem, & egerit bilem, pituitam, & ſanguinem combuſtum, fit dyſenteria. Morbus hic fit, ubi bilis, & pituita in venas, & alvum incubuerint; ægrotat quidem ſanguis, & corruptus ſecedit; ægrotat autem & inteſtinum, & raditur, ac exulceratur.

Verum de urinis bilioſis pauca dicam; quoniam de his curationibus omnibus dicemus ſuis locis. Quibus, ait Hippocrates in *lib.* 7. *Aph.* 32. bilioſa ſedimina, ſupra tenuia acutum morbum ſignificant. Sed nos docet Hippocrates hæc de bile, quæ memoriæ ſunt mandanda. Bilis, ut in *lib. de Locis in Homine num.* 45. legitur, ubi ſua ſponte eruperit aut inferne, aut ſuperne, difficilius ſedatur; quæ enim ſponte procedit, præ violentia corpori facta impellitur. Si vero a medicamento fluat, non a gentilitatis cognatione violatur. Et in *libr.* 1. *de Morb. numer.* 6. Febrienti ac bilioſo, in tempore foras diſperſa bilis, bonum; diffuſa autem ac diſperſa ſub cutem, toleratu lenior eſt habenti, & curatu facilior ſananti; diffuſa autem, ac diſperſa, & ad unam aliquam corporis partem allapſa, malum. Et in *libr. de Purgant. num.* 4. Commota bile, & non purgata, non ſorbere vult æger, neque bibere, ſed omnia abominatur, & plerunque perit. Et in *lib. de Affection. num.* 16. Pituita, & bilis compacta quidem, fortia ſunt, & prævalent, in quacunque corporis parte conſtiterint, & laborem ac dolorem fortem exhibent; diffuſa vero debiliora ſunt, quacunque corporis parte manifeſta fuerint.

De notis, quæ bilem flavam declarant, loquitur Hippocrates *lib.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 5. *part.* 14. Linguæ virides, bilioſæ. Et in *lib.* 1. *de Morb. Mul. num.* 23. Si conceptio impediatur propter ſalſuginem & bilem, lintea erunt fulva, & ſublivida. Et in *lib. de Natura Mul. numer.* 20. Si mulier bilioſa fuerit, ſuper arenam ſanguis pallidus erit. Sed de his notis plura jam dicta ſunt antea.

Curatio bilioſi affectus ſit velox; quoniam morbi, qui a bile fiunt, cito terminantur. Et in *libr. de Affection. numer.* 35. Quicunque bilioſi ſunt, his dato ea, a quibus bilis purgatur. In *libr. de Veteri Medic. num.* 34. Ubi liberati fuerimus a flava bile, & purgati aut ſponte, aut per medicamentum, ſi modo tempeſtive quid ipſorum fiat; manifeſte & a doloribus, & a calore liberamur. Et ſubdit: Non ſedantur autem hæc, prius quam eadem expurgetur & proſternatur, & aliis permiſceatur, ſcilicet bilis. Et in *lib.* 1. *de Morb. Mul. numer.* 32. Si humiditas bilioſa in uteros confluat, medicamentum dandum eſt, quod bilem purget; ſi vero ſalſuginoſa, lac aſininum, & vinum, & alia auxilia. Bilem autem ex utero purgantia explicat in *lib.* 1. *de Morb. Mul. num.* 120. & in eodem *libr. numer.* 48. Si prægnantem bilis vexet, ptiſanæ ſuccum dato, rhoe rubro inſperſo, aut eo qui ex moris paratur. Sorbeat autem frigidam, & ſiſtetur. Et in *lib.* 2. *de Morb. Mul. numer.* 6. plura recitat medicamenta bilem purgantia. In *lib. de Inter. Affection.* dat veratrum nigrum in vino dulci, & alia. In *libr. de Capitis Vulneribus* exhibet medicamentum bilem purgans *num.* 27. In febre cum corporis gravitate dat quamcelerrime pharmacum purgans, ſive ſurſum, ſive deorſum opus fuerit. Si vero febris non tenuerit, os vero amarum habuerit, & corpus gravetur, & cibum averſetur, pharmacum dandum eſt. Et hæc in *lib. de Affection. numer.* 14. In *libr. de Locis in Homine numer.* 38. Cum laſſitudo occuparit, & febris, ac repletio, lavare multa aqua oportet. Et alia docet, quæ ibi perlege. Sic curationem cauſi dat in *libr. de Affection. num.* 11. & *num.* 13. ait: Si bilis, aut pituita ad cor conſidat, aqua frigida, aut aqua mulſa pota, vomat; & alia explicat, de quibus, ac cæteris hujuſce generis diſſeremus propriis locis.

BONUM.

Bonum quandoque dicitur de homine, ut in *lib.* 2. *de Morb. Pop. ſect.* 5. ubi legitur: Quicunque fulvi, naſo acuto, oculis parvis, mali; quicunque fulvi, ſimi, oculis magnis, boni. Aliquando dicitur bonus habitus, ut in *lib.* 1. *Aph.* 3. In exercitationibus, boni habitus, ad ſummum progreſſi, periculoſi ſunt, ſi in extremo fuerint. Aliquando dicitur bonum, ideſt utile, & ſalutare, ut in *lib.* 2. *Aph.* 2. Ubi ſomnus delirium ſedat, bonum eſt. Et in *lib.* 4. *Aph.* 25. Sanguis ſurſum, qualiſcunque fuerit, malus; deorſum vero bona ſunt nigra ſubeuntia, id eſt minus mala. Et *lib.* 2. *Aphor.* 4. Non ſatietas, non fames, nec aliud

quidquam bonum eſt, ideſt ſanum, quod naturæ modum excedat. Et *lib. 4. Aphoriſ. 47.* Excretiones, probe ſecedentes, bonæ. Hoc eſt ſignum bonum. Et *libr. 5. Aphor. 27.* Quibus bibendi appetentia noctu valde ſitientibus, ſi obdormierint, bonum eſt, ideſt contingit, ſomno juvari. Et *Aph. 67.* Tumores laxi, boni, ideſt ſine periculo; crudi, mali. Et in *lib. Prog. Comm. 1. par. 14.* Supinum cubare, manibus, & cruribus extentis, minus bonum, hoc eſt, non bonum.

BOREAS.

Boreas, ſive aquilo, ut ſcribitur in *lib. 2. de Diæta num. 5.* frigidus ſpirat, ac humidus, quia progreditur a talibus regionibus, ideſt, ut ſcriptum eſt in *lib. de Aere, Aquis, & Locis numer. 45.* ipſis urſis riphæiſque montibus, unde boreas ſpirat, ſolque ipſe ſupremo æſtivo ſolſtitio deficiens proxime accedit, ac tum exiguo tempore calefacit. Ibi ſunt venti perpetuo frigidi, a nivibus, glacie, imbribuſque condenſati, qui nunquam a montibus decedunt. Et eodem *lib. 2. de Diæta*, & eodem *num. 5.* Meatque boreas per tales locos, ad quos non accedit fere ſol, neque aerem reſiccans, humorem ebibit, ac exhaurit; quare ad terram habitabilem accedit, ſuam ipſius vim habens, ubi non per regionis ſitum corrumpitur; & his quidem, qui proxime habitant, frigidiſſimus eſt; qui vero remotiſſime, minime. Boreas vero quas habeat facultates alias, legatur *Aquilo*. Sed dicitur in *libr. de Aere, Aquis, & Locis*, Hyems ſicca, & borealis *numer. 25.* Æſtas ſicca, & borealis *numer. 28.* Autumnus ſiccus, & borealis *num. 29.* Verum alias dixit Hippocrates, aquilonem ventum eſſe frigidum, & ſiccum; & idem eſt boreas, & aquilo; & propterea ſibi contradicit; aut hic non eſt Hippocratis liber; immo legitimus eſt, ut antiqui cenſuerunt. Sed, cum dicat Hippocrates, boream ventum eſſe frigidum, & humidum, non de vento illo, qui ſeptentrionis verum tenet locum, ſed de eo, qui ſeptentrionali vicinus eſt, intellexit; aut quoniam ventus, qui ab illis regionibus proficiſcitur frigidiſſimis, & glacie multa oppletis, neceſſario eſt frigidus, & ſiccus in partibus illis; ſed cum diu recedat ab illis, caleſit, venti materia glaciata ab aere calido, & liqueſit.

BRACHIUM.

Brachium in poſteriorem partem luxatum, lege in *lib. de Fract. num. 44.* Sed in anteriorem partem rariſſime luxatur *num. 43.* Brachii luxati cognitio eſt *ibidem*. Brachii fracti juſtiſſima extenſio, & compoſitio, in *lib. de Fract.* Brachii os fractum quadraginta diebus corroboratur, *num. 9.* Brachii oſſis incurvatio quomodo præcavenda, *numer. 9.* Legitur porro in *lib. 5. de Morb. Popular. numer. 33.* Epicharmo circa plejadum occaſum dolor humeri, & gravitas in brachium, anxietas, vomitus multi, aquæ potus.

BRASSICA.

Braſſica, ut ſcribitur in *libr. de Affection. numer. 49.* acrimoniam quamdam habet ad ſeceſſum, & ſimul boni ſucci eſt. Et in *libr. 2. de Morb. num. 19.* Si alvus non ſubeat, braſſicas edat, & ſuccum ſorbeat; ſin minus, folia ſambuci. Et *libr. de Diæta numer. 26.* Braſſica calefacit, ac alvum movet, & biliosa ducit. Et *lib. 6. de Morb. Popul. ſect. 2.* Braſſicam ſeptima die quis comedit, cum adhuc difficulter ſpiraret; poſtquam pecten emollitus eſt, recte ſpirans factus eſt: alvus ipſi expulit.

BUBULA CARO.

Scribitur in *libr. de Vict. Ratione in Morb. Acut. Comment. 4. partic. 98.* Bubulæ carnes melancholica proritant pathemata; nempe harum natura inſuperabilis eſt; nec quivis ventriculus eas concoquere poteſt. Et in *libr. 1. de Morb. Mulier. num. 127.* Si fervido, ac ſuperficiario ulcere pudenda laborent, carnem bubulam longitudine duorum palmorum parvorum, craſſitudine vero ligni, quod in foramen bipennis immittitur, pudendi videlicet virilis forma, uſque ad veſperam apponat, noctu vero auferat.

BULLA.

Scribit Hippocrates in *lib. 7. Aphoriſ. 34.* Quibus in urinis bullæ ſuperſtant, morbum renalem, & longum ſignificant. Et in *libr. 3. de Morb. numer. 21.* Supra omnia in unaquaque pleuritide conſiderare oportet linguam. Si enim bulla ſublivida fiat in lingua, velut ferro in oleo tincto; ſi quidem in principio fiat aſpera, difficilior eſt morbi amotio, & neceſſe eſt ſanguinem tuſſiendo rejicere in diebus, quibus id fieri oportet. Si vero facto morbi progreſſu fiat, judicationes quidem contingent ad decimumquartum diem.

COMMENTARII II. FINIS.

JOAN-

JOANNIS MARINELLI COMMENTARIUS III. IN LIBROS HIPPOCRATIS.

CÆCITAS.

CÆcutiunt homines, ut inquit Hippocrates in *libr. 2. de Morb. num.* 1. cum ad venas in oculis pervenerit pituita; aequoſior enim fit viſus, & turbulentior, & ſplendor in oculis non ſimiliter ſplendidus eſt, neque in ipſo comparet, ſi videre voluerit, ſimiliter ſicut ante, cum ſplendidus & purus eſſet. Et in *lib. de Inter. Affect. num.* 19. cum de quodam loquatur dolore, ait: Si in crus dolor incubuerit priuſquam uratur, claudus erit; ſi vero in caput, ſurdus, aut cæcus. Et in *libr. 2. Prædictor. numer.* 48. Quibus ex his alvi dolores in dextris fuerint, & jam vetuſtus fuerit morbus; homines ab ipſo cæcutiunt. Et in *libr. de Septimeſt. Partu numer.* 4. Quæcunque mulieres multos pueros pepererunt, & quidam ex ipſis claudus natus eſt, aut cæcus, aut aliud quoddam malum habens; ajunt, in hoc puero octavo menſe ipſas difficilius tranſegiſſe, quam in his quos pepererunt nihil mali habentes. Fœtus enim mancus in octavo menſe fortiter ægrotavit. Et in *lib. 7. de Morb. Popul. num.* 44. ſcribitur: Damocem cæcutire, & corpore exſoluto eſſe ſibi videri. Signa cæcitatis recenſet Hippocrates in *lib. 6. Aphoriſm.* 56. & ait: In morbis melancholicis, ad hæc periculoſi decubitus, ſtuporem corporis, vel convulſionem, vel furorem, vel cæcitatem ſignificant. Et in *lib. de Coac. Præn. num.* 2. Viro lippienti, febre ſuperveniente, ſolutio; ſin minus, periculum eſt, ne cæcus fiat, aut pereat, aut utrumque. Et quibus lippientibus capitis dolor accedit, & ad multum tempus concomitatur, periculum eſt, ne cæci fiant. Et in *libr. de Iudication. numer.* 11. Quibus in febribus ardentibus coxarum dolor, oculorum diſtorſio, aut cæcitas, aut teſtium tumores, aut mammarum elevatio, febrem ardentem ſolvit.

CÆPA.

Cæpa, ut legitur in *libr. 2. de Diæt. num.* 24. viſui commoda eſt, corpori veró mala, quia calida, & æſtuoſa eſt, & alvo ſecedit, & alimentum nullum corpori præbet, neque utilitatem; calefaciens autem ſiccat propter ſuccum. Et in *lib. 2. de Morb. num.* 22. Cæpæ decorticatæ, in vocis ex ebrietate privatione, in nares induntur. Et in *lib. de Affect. num.* 48. Cæpæ ad urinas commodæ ſunt; ſuccus enim acrimoniam quamdam exhibet, ut ſecedat.

CALCANEUS.

Calcaneus denigratus, legatur in *libr. de Artic. numer.* 95. Calcanei ſummi, in tibiæ & femoris fracturis, quæ cura ſit habenda, lege in *libr. de Fract. num.* 26. Calcanei ex ſaltu vehementer læſi quæ curatio, ibidem *num.* 12. Calcanei contuſio, legatur in *libr. de Articulis num.* 95.

CALCULUS.

Calculi fiunt in renibus, veſica, & in utero. Quomodo vero, & ex qua materia, & quis ſit efficiens calculi in veſica, ſcribit Hippocrates in *lib. de Aere, Aquis, & Locis num.* 22. 23. 24. Inquit enim: Quorum alvus ardens ac fervida fuerit, ſic & veſica. Cum enim magis, quam pro natura fuerit calefacta, ſtomachus ipſius inflammatur. Ubi vero hæc perpetitur, urinam non dimittit, ſed in ſe ipſa concoquit, & adurit, & quod quidem in ipſa tenuiſſimum eſt, excernitur, & quod puriſſimum eſt, tran-

tranſit & emingitur; quod vero craſſiſſimum, ac turbidiſſimum eſt, coacervatur, & concreſcit. Primum quidem parvum, deinde majus fit; dum enim voluitur ab urina, quicquid craſſum compactum fuerit, ad ſe ipſum adaptat, atque ſic augeſcit, & in totum concreſcit; & cum urinam emittit, ad veſicæ ſtomachum allabitur ab urina impulſum, & urinæ emiſſionem impedit, & dolorem vehementem exhibet. Quare pueri calculoſi fricant, ac trahunt pudenda; videtur enim ipſis, cauſa mictionis eo loco eſſe. Fit pueris etiam ex lacte, ſi non ſalubre id fuerit, ſed valde calidum ac bilioſum; ventrem enim percalefacit, & veſicam, quare urina dum aduritur, hæc patitur. Sed & in *lib. 4. de Morb. numer.* 28. ſcribitur ſic: Ex calculis morbi principium oboritur a lacte, ubi puer lac impurum ſugit; lac enim in nutrice impurum fit, ſi pituitoſis cibis ac potibus, & alimentis impuris nutrix utatur, & eo magis ſi ipſa non ſana fuerit. Nam ad lac cedit de eo, quod ipſa plurimum in ſe ipſa habuerit, veluti ſi ſanguinea, pituitoſa, bilioſa, vel aquoſa ſit.

Modum vero ibi recitat Hippocrates, & materiam, ex qua fiat lapis in veſica, ac præterea dat quinque ſigna, quæ docent calculum veſicæ *num.* 29. & ait: Ubi mejere vult, dolore affligitur, & urina paullatim fluit, velut in urinæ ſtillicidio, & eſt ſubcruenta, nimirum veſica a lapide exulcerata; & veſica inflammata eſt, quod indicat ſumma præputii pars; tandem mingit quandoque arenoſa. Et in *lib. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 23. inquit: Urinam ſplendidiſſimam calculoſi mingunt ad ſimilitudinem ſeri, eo quod id, quod craſſiſſimum eſt ac bilioſiſſimum, iſtic manet, & coacervatur ac concreſcit. Et *num.* 24. Mulieribus autem non contingit fricare pudenda, quia meatus urinæ in veſica brevis eſt & amplus, ut facile urina impellatur; unde in *libr. 4. Aphor.* 79. Quibus in urinis arenoſa ſubſiſtunt, his veſica laborat calculo.

Qui vero generent calculos, docet Hippocrates in *lib. 2. de Morb. Pop. ſect. 6.* & ait: Quorum pectora bilem generant, balbi, furioſi, & calvi ſunt; quicunque horum ex nativitate etiam ſtrabones, hi imprudentes ſunt, aut calculoſi, aut inſanientes.

Quæ vero ætas, ſcribit in *lib. 3. Aphoriſm.* 26. Cum jam magis adoleverint, hoc eſt, cum pubertati fuerint proximi, his calculi fiunt. Sed & antea dictum eſt, calculos fieri, dum infans lac ſugit. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. Lapis in veſica poſt annum quadrageſimum ſecundum, niſi prius exiſtat, non fit. Has præterea dat notas Hippocrates in *lib. de Coac. Prænot. numer.* 5. quæ ſignificant renum calculos: Renum dolor repentinus, cum urinæ ſuppreſſione, calculorum, aut urinarum craſſarum mictionem ſignificat.

Curatio vero tale habet prognoſticum, quale ſcribit Hippocrates in *libr. 6. Aphor.* 6. Renum, & veſicæ vitia in ſenioribus difficulter ſanantur. Sed in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. ait de curatione calculi in veſica: Calculoſi ita figurati, ut lapis ad urinarium meatum non illabatur, facile mingunt. Et *num.* 5. Tremores ſenioribus in febre fiunt; atque ſic comparentes, fortaſſis calculos per urinam ægri ejiciunt. In *libr.* autem *de Natur. Muliebr. numer.* 96. ait: Si virgo ex lapide laborarit, ſemen radicis æthiopicæ in vino vetere ad dies decem dato; deinde in aqua ad dies viginti, & bis in die, multa calida lavato. Et in *lib. 5. de Morb. Pop. num.* 12. recitat hiſtoriam mulieris, quæ ex utero expreſſit lapidem aſperum magnitudine verticilli fuſi.

CALIGO.

Caligo dicitur hoc in loco de oculis, & de ſanguine. Inquit enim Hippocrates in *libr. 3. Aphor.* 5. Auſtri auditum hebetantes, caliginoſi, hoc eſt, oculum, ſive viſum reddunt caliginoſum. Unde Galenus in *lib. 1. Prorrh. Comm. 1. part.* 18. ait: Excæcatio, caligoque fit, cum craſſus quidam humor, vel ſpiritus oculos invadit; ſed auſtri, ob eorum naturam calidam & humidam, ſenſuum inſtrumenta implent humiditate.

Ex oculorum caligine ſumuntur hæc prognoſtica. Scribitur in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 1. Laſſati, caligantes, vigilantes, ſoporoſi, exſudantes, recaleſcentes, male habent. Et in *lib. 1. Prorrh. Comm. 1. partic.* 18. Si in ardente febre aurium ſonitus cum caligine fuerit, proveneritque in naribus gravitas, mente ex melancholia aberrant. At in *libr. Prog. Comment. 3. partic.* 30. vult Hippocrates, ſignum eſſe vomitionis ſpontaneæ tenebricoſum aliquid ob oculos obverſans. Et in *libr. 2. Prædict. num.* 28. ſcribitur: Caligines, & nubeculæ, & cicatrices ſubalbicantes lævigantur, ac delentur, ſi non vulnus aliquod in eo loco acceſſerit, aut prius cicatricem habuerit, aut unguem pterygion dictum. Et propterea manifeſtum fit, caligines alias facile eſſe delebiles, alias minime. Caligo porro dicitur ſive de ſanguine, ſive de aliis humoribus, ac ſpiritibus, ut apparet in *libr. de Virg. Morb. num.* 2. ubi ſcribitur: Præ caliginoſitate timet, ac formidat.

CALIDUM, & CALOR.

Ut placet Galeno, calidum dicitur ſubſtantia noſtri corporis aerea, hoc eſt, calida, & humida. Aliquando hoc verbum *calida* ſignificat aquam calidam; & quandoque *calidum* ſignificat ignem elementarem, quandoque *calor* ſignificat febrem; & hæc omnia ſæpe reperiuntur in libris Hippocratis. Ex quibus etiam accepimus, tres eſſe calores; naturalem ſcilicet ſive innatum, non naturalem, qui debite adhibitus maxime confert, & præternaturalem, qui eſt vel febris, vel calor malum aliquod comitans. Sed obſervanda eſt caloris diſtinctio ſequens, antequam Hippocratis ſententias proferamus.

Du-

Digitized by Google

Duplex eſt caloris diſtinctio; altera ſumitur ab ejus principio proceſſivo, altera ab ipſius eſſentia. Primo modo calor eſt duplex; nempe ſimplex, & compoſitus. Simplex eſt & cœleſtis, & elementarius. Sed elementarius eſt qualitas prima elementi ignis, ipſius formam inſeparabiliter concomitans. Hic non eſt generativus, immo corrumpit; tamen confert ad materiæ præparationem alterando, tranſmutando, ut forma introducatur in eam, veluti caliditas, & frigiditas in ſuſceptionem formæ ab anima artificis gladii. Cœleſtis vero calor vivificat, & in eſſe conſervat omnium viventium germina, nunquam conſumptionem, nec perniciem inducens. Hoc in ſpermate omnium exiſtit, & vocatur calidum, quod eſt inſtrumentum immediatum animæ vegetativæ. Secunda diſtinctio eſt, quod ab eſſe cœleſtis, & elementaris caloris exurgit calor alius, qui eſt calor vegetabilium; nam alter horum eſt veluti præparativus materiæ, alter dativus quaſi formæ. Hic calor eſt duplex, & dicitur calor complexionalis, ſive innatus, & in omnibus membris diffuſus, & potiſſimum in corde. Ex hujus, qui in corde eſt, virtute, alius generatur ut fluens, & ad membra diverſa diſcurrens, ex quo & ex innato oritur tertius, qui ceu forma membrorum exiſtit; quo mediante, & animæ virtute, membra omnem ſuam peculiarem perficiunt actionem, atque ſuſtinent paſſionem. Calor innatus dicitur & naturalis. Non naturalis vero, qui fit ex rebus ſex non naturalibus, veluti ex cibis, & potibus, motu, aere, & hujuſmodi. Hic, dum regitur a calore naturali, dicitur naturalis; cum vero ſuperat, ac vincit, dicitur præternaturalis. Verum aliquo calore opus eſt naturæ, ut aperiat, & extendat partes, niſi fuerint ſiccæ; quæ ſiccitas reſiſtit extenſioni. Sed antequam aperiat, calefacit, deinde aperit, poſtea ſeparat ſubtile a craſſo; poſtea ſiccat, ſed prius extendit.

Nunc vero quis ſit locus, quænam ſint caloris innati opera propria, audiamus Hippocratem. Scribitur in *lib. de Corde num.* 5. inſitum a natura ignem non eſſe in dextro cordis ventriculo, ſed in ſiniſtro. Et in *libr. de Carnibus num.* 7. Calidum plurimum in venis, ac corde ineſt; & propterea ſpiritum cor trahit, utpote quod omnium intra hominem membrorum calidiſſimum exiſtat. Et ſubdit: Cor, & venæ cavæ ſemper moventur; & plurimum calidi, hoc eſt in arteriis, ineſt; & propterea ſpiritum cor trahit ex omnibus in homine maxime calidum exiſtens. Hæc eadem dicit in *lib.* 1. *de Diæta*, ſed obſcure, & ænigmatice, ubi explicat caloris innati operationes; & per hunc anima, mens, prudentia, augmentum, motus, permutatio, ſomnus, & vigilia cognoſcuntur.

Subjectum vero caloris, ut ait Hippocrates in *libr. de Carnibus num.* 10. eſt humidum; abſque enim humido calor innatus conſiſtere non poteſt. Alimentum ipſi frigidum exiſtit; tamen & frigidum, & humidum ſuperatur a calido, nam ab ipſo humidum diffunditur.

Sed ad operationes caloris innati tranſeamus. Legitur in *libr.* 1. *Aphoriſ.* 14. Qui creſcunt, plurimum habent calidi innati; plurimo igitur egent alimento, alioquin corpus abſumitur. Senibus autem parum innati calidi ineſt; paucis propterea fomitibus egent, quia a multis extinguuntur. Hanc etiam ob cauſam febres ſenibus non ſimiliter acutæ fiunt; frigidum enim eorum corpus. Et *Aphor.* 15. Ventres hyeme, & vere natura calidiſſimi ſunt, & ſomni longiſſimi; quare per ea tempora alimenta copioſiora ſunt exhibenda, etenim tunc calor innatus plurimus eſt, unde & plurimis egent alimentis; indicio ſunt ætates, & athletæ. Et in *libr. de Carnib. numer.* 1. demonſtrat, calorem cœleſtem immortalem eſſe, & cuncta intelligere, & videre, & audire, & ſcire omnia, utpote qui cum elementari conjunctus ad noſtri corporis compoſitionem, & ab anima directus ſit, omnium actuum dictorum cauſa. Ad caloris innati revocationem ſcribit Hippocrates *libr.* 5. *Aphoriſm.* 21. Eſt autem ubi in diſtentione ſine ulceratione, juveni bene carnoſo, æſtate media, frigidæ aquæ multa perfuſio calorem revocat; calor autem hæc ſolvit. Non naturalis vero calor eſt is, qui membra juvet, ſumptus ex ſex rebus non naturalibus, & intra corpus, vel extra applicitus. Et is fit, ut in *libr. de Officina Medici num.* 9. legitur, qui manum non lædat tactu; ſed non ſæpius eo utatur. Calidum enim, ait Hippocrates in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 16. ubi quis ſæpius eo utatur, hæc mala affert, carnium effœminationem, nervorum incontinentiam, mentis torporem, profluvia ſanguinis, animi defectionem; hæc ad quæ mors. Et *Aphoriſm.* 22. recitat quæ bona afferat, & ait: Calidum ſuppuratorium, non in omni ulcere magnum ad ſecuritatem indicium, cutem mollit, extenuat, dolorem ſedat, rigores, convulſiones, & diſtentiones mitigat; & ex his, quæ ad caput attinent, ejus ſolvit gravitatem; plurimum autem confert oſſium fracturis, ſed nudis præcipue, eorumque maxime, qui in capite ulcera habent, & quæcunque a frigore moriuntur, vel ulcerantur, & herpetibus exedentibus; ſedi, pudendis, utero, veſicæ, his calidum amicum, & judicans, frigidum inimicum, & perimens. Recitat tandem in libello *de Humid. Uſu* plurima caloris commoda. Verum tibi ſit cordi, ut in eodem libello *numer.* 2. ſcribit: Nec calida ulterius pergat, ut urat. Judicat autem de his ægrotus ipſe, exceptis mutis, aut leviter ſyderatis, aut ſtupefactis, aut velut in vulneribus perfrigeratis, aut nimio dolore vexatis; his enim hæc ſenſu non percipiuntur. Quæ vero incommoda auferat calidum, quibuſque membris, itidem in eodem libello leguntur. Sed, ut ſcriptum eſt in *lib. de Affect. num.* 2. calefactio curat capitis dolorem. Et in *libr. de Inter. Affect. numer.* 25.

Digitized by Google

colliquat pinguedinem. Et in *lib. de Carnib. n.* 4. diffundit. Et in *lib. de Locis in Hom. n.* 39. aperit, ac plura efficit, quæ omittimus. Cum vero non calor naturalis ſimul cum humore ſuo vicerit calorem, calefaciet corpus calore non naturali, vel aliquod membrum corporis, vel aliquam membri particulam. Deinde, ut legitur in *lib.* 1. *de Morb. num.* 25. membrum illud, vel particula nimium calefacta, ſiccatur; ſiccata autem trahit, ut in *libr.* 1. *de Morb. num.* 11. legitur. Unde in *libr. de Vict. Ratione in Morb. Acut. Commentar.* 4. *particul.* 1. Febris ardens fit, cum venulæ tempore æſtivo exſiccatæ, aeres, & biliosas, quæ tenues ſint, trahunt ad ſe humiditates, quas ichoras vocant. Idem affirmat in *lib.* 1. *de Morb. num.* 13. ſic: Pulmo calefactus ſiccatur, & trahit ex vicinis partibus. At in eodem *libr. num.* 16. ſic: Caput calefactum trahit; velut in *lib.* 2. *num.* 11. ſcribitur: Sic venula calidiſſima ſecernit; ut apparet in *lib.* 6. *de Morb. Pop. ſection.* 6. Nec affirmandum eſt, calidum morbi eſſe cauſam; inquit enim Hippocrates in *lib. de Veter. Medic. num.* 30. Ego hoc maximum ſignum eſſe puto, quod non propter calidum ſimpliciter homines febricitent, neque hoc ſit ſimpliciter afflictionis cauſa, ſed eſt amarum ac calidum idem, & calidum ac acidum, & ſalſum ac calidum, & alia infinita, & rurſus frigidum cum aliis facultatibus conjunctum. Hæc itaque ſunt, quæ lædunt, ſi ſimul adeſt autem & calidum robore participans, nimirum ducens, & exacerbans, & augens ſimul cum illis, verum nullam potentiam majorem, quam convenit, habens. Hæc videant medici noſtræ ætatis. Et propterea quod calor præternaturalis facit morbum, inquit Hippocrates in *lib.* 4. *Aphor.* 39. *&* 40. Qua parte corporis calor, aut frigus, ibi morbus. Et ubi in toto corpore mutationes, & ſi corpus refrigeretur, vel rurſus calefiat, vel calor alter ex altero fiat, longitudinem morbi ſignificat.

CALLUS.

Calloſa durities fit quandoque in pulmone, ſi quid in ejus vias delatum fuerit ex infnetis vel in potu, vel in ſpiritu, ac ſanguinis tranſitu. Hinc velocitas, ac difficultas ſpirandi oboritur, cum neque emittere, neque attrahere ſpiritum facile poſſit; unde fiunt anhelationes, & tabes ſiccæ. Hæc in *lib. de Oſſium Natura num.* 19. *&* 20. Ob callos quoque uteri geniturum non ſuſcipiunt. Nam ſcriptum eſt in *libr. de Sterilibus numer.* 26. Cum uteri geniturum viti eructant tertia die, neceſſe eſt mulieris, quæ hæc patitur, uteros callo repletos eſſe. At calli expulſio quomodo fiat, ibi lege. Fiunt & calli circa articulos tophacei in podagricis; legitur enim in *libr.* 2. *Præd. num.* 15. De podagricis hæc dico. Quicunque aut ſenes ſunt, aut circa articulos callos tophaceos concretos habent, aut ærumnoſe vivunt, ac ſiccam alvum habent; hi omnes ſani fieri non poſſunt humana arte, quantum ego novi. Callo etiam oſſa obducuntur fracta, ut ait Hippocrates in *libr. de Artic. numer.* 16. his verbis: Coaleſcit clavicula cito, itemque alia oſſa laxa; celerem enim calli obductionem talia faciunt. Et in *libr. de Alim. numer.* 12. Medulla alimentum oſſis, propterea callo obducuntur.

CALVARIA.

De Calvaria rupta hoc accipe prognoſticum ab Hippocrate in *libr. de Cap. Vulnerib. num.* 1. Nullum capitis vulnus leviter contemni debet. Ac ſubdit: Ulcus incrudeſcens non parum moleſtiæ exhibet, & aliquando etiam febrem inducit, & medico quidem negotia, & ægroto periculum non minus afferre. Verum hoc multo magis contingit, ſi calvaria, & cerebri membranæ rumpuntur. Et propterea ſcribit in *libr.* 7. *de Morb. Popul. num.* 58. Philotimi filius puber venit ad me in lechina, calvariæ os habens medicina deſtitutum; in quo videbam occultas ratiocinationes non eſſe conſtantes.

CALVITIES, & CALVUS.

Hippocrates aliquando appellat calvitiem capillorum defluvium, quod fit a vitioſis humoribus, ut in *libr.* 6. *Aphoriſ.* 34. Quicunque calvi ſunt, his magni varices non fiunt; quibus vero calvis varices magni ſuperveniunt, hi rurſus capillati fiunt. Sed in *Commentar.* dicit Galenus, calvitium eſſe paſſionem inſanabilem, & hanc ſanati; quare calvitiem nominat, ut vult Galenus, capillorum defluxum. At in eodem *libr.* 6. *Aph.* 28. de vera calvitie ſic loquitur: Eunuchi neque podagra laborant, neque calvi fiunt; ſcilicet, ut ait Galenus, ob temperaturæ humiditatem. Verum Hippocrates in *lib. de Natura Pueri num.* 18. *&* 19. inquit: Quicunque autem calvi fiunt, hi ſane pituitoſi ſunt, & pituita in capite ipſorum ſimul cum coitu agitata, & calefacta, ad cuticulam allabens, pilorum radices exurit, & defluunt pili. Eunuchi propterea calvi non fiunt, quod vehementem motum non faciant, neque pituita in coitu calefacta pilorum radices exurit. Et idcirco in *libr. de Struct. Hominis numer.* 4. legitur: Calvities ex caliditate provenit, hoc eſt, ex pituita in coitu calefacta. Tamen in *libr.* 2. *de Morb. Popular. ſection.* 6. inquit Hippocrates: Quorum pectora bile generant, balbi, furioſi, & calvi ſunt. Et dicit ante: Caput parvum habens, neque balbus eſſe poterit, neque calvus, niſi fuerit glaucus. In *libr.* 6. autem *ſection.* ſeu *Comment.* 3. *part.* 1. Cerebri conſumptio, & propterea calvities. Ubi Galenus exponit: Cum cerebrum ſe ipſo minus plurimum fit (quod illis evenit, qui illud natura ſiccius habuerint) tunc ab oſſibus ſuperjacentibus recedit. Cæterum curationem nos docet in *lib.* 2. *de Morb. Mul. n.* 67. & ait: Si capilli defluant, ladanum cum roſaceo aut anthino unguento terito, & cum vino illinat; aut terram cimoliam cum vino, aut roſaceo, aut omphacino, aut acacia; ſi ve-

ſi vero calva facta fuerit, cominum impone, aut ſtercus columbinum, aut raphanum tritum, aut cum cæpa confricet, aut cum beta, aut cum urtica.

CANCER.

Cancer appellatur animal, & morbus. Si fluxus muliebris, ut ſcribit Hippocrates in *libr. de Natura Muliebr. num.* 84. oboriatur, cancros fluviales in vino ſuffocato, & vinum bibendum dato, & quæ ſiccant ſuffito, & apponito. At cancer morbus alius eſt præſens, alius futurus imminet. Et præſens, alius occultus, alius minime. Cauſam vero cancri ſi quæras efficientem, hæ profecto multæ poſſunt eſſe. Sed Hippocrates in *libr. de Fract. num.* 12. unam explicat, & inquit: Fieri etiam poſſunt venarum ſanguiſluarum livores, venarum nauſeæ, & cancerationes ex compreſſione; fieri autem poſſunt hæc abſque alia corruptione. Et in *lib. 5. de Morb. Pop. num.* 10. Eudemus in Lariſſa hæmorrhoidas habebat fortes, & diuturnas, & alvus turbata bilioſa egerebat, & hæmorrhoides intumeſcebant. Et ſubdit: Huic cum venter non probe haberet, ſed adhuc curatione indigeret, manus hæmorrhoidibus admotæ ſunt, & vomuit; poſtea, cum cancer ſucceſſiſſet, febris irruit, & non dimiſit antequam occideret. Cancri vero fiunt hominibus, hoc eſt mari, & fœminæ, in ætate conſtitutis; propterea quod ait Hippocrates in *libr. 2. Prædict. num.* 18. Viris, ideſt hominibus, ceria Græcis dicta, ad modum favi concreta, horrenda, & cancri occulti ſubmerſi fiunt. Et ſubdit: Senibus cancri & occulti, & ſummas partes occupantes, & commoriuntur. Sed ad ſigna eſt tranſeundum. Hæc notantur futuri cancri in *libr. 2. de Morb. Mulier. numer.* 23. *&* 24. hoc pacto: Uteri modico tempore fortiter contrahuntur, & oſculum ipſorum reperire non datur, adeo omnia contrahuntur, ac reſiccantur; & in mammis tubercula dura fiunt. Hæc non fiunt ſuppurata, ſed ſemper duriora, deinde ex ipſis oriuntur cancri occulti. Cum autem cancri futuri ſunt, prius ora amareſcunt, & quicquid ederint, omnia amara eſſe videntur; & alias ibi lege notas, ac curationem. Et in eodem *libr. numer.* 48. Cum mulieri uteri duri facti fuerint, & ad pudenda exierint, dura fiunt inguina, & ardor in inguinibus eſt, & omnia cancerantur. Deinde ſubdit curationem: Cum igitur ſic habuerit, cucumeris ſylveſtris internam partem, & favum terito, & aquæ hemina affuſa in ſedem inſundito, & purgetur. Hæc fere eadem dicit in *libr. de Natur. Muliebr. num.* 28. ſed ait: Et purgari finito, donec purgetur. Cum autem pharmacum mulieri dederis, ammiſce ad pharmacum ea, quæ uteros purgant, & quæ expellunt. In *lib. 2. Prædict. numer.* 21. dat prognoſticum, & curam ſic: Herpetes minime omnium ulcerum, quæ depaſcendo proſerpunt, periculoſi fiunt; verum maxime difficulter ſubmoveri poſſunt, quemadmodum cancri occulti. In omnibus autem talibus febrem ſupervenire una die confert, & pus quam albiſſimum ac craſſiſſimum. Commodat & corruptio nervi, aut etiam oſſis, aut etiam amborum tum in profundis, tum in nigris putredinibus. Nam in corruptionibus pus multum fluit, & putredines ſolvit. Et in *lib. 6. Aph.* 38. inquit: Cancros occultos, hoc eſt non ulceratos, vel abſconditos in corporis profundo, melius eſt non curare, ideſt non tentare, ut ad ſanitatem perducantur; curati enim citius pereunt, non curati vero longius tempus perdurant. Verum, ut ait Galenus in *Comment.* eam adhibere providentiam tutius eſt, quæ paſſionem ipſam mollire, ac mitiorem facere poſſit, tum præcipue, cum adeſt exulceratio. Lege *Carcinoma*.

CANIS.

Sic canis dicitur animal, & imago cœleſtis. Caninæ carnes caleſaciunt, ac ſiccant, & robur inducunt, non tamen alvo ſecedunt; ut legitur in *lib. 2. de Diæta num.* 16. Sed de cane aſtro ſcribit Hippocrates in *libr. de Aere, Aquis, & Locis, num.* 30. & inquit: Oportet & aſtrorum exortus conſiderare, præcipue canis, deinde arcturi, & plejadum occaſum. Morbi enim in his maxime diebus judicantur. Et in *libr. 4. Aphoriſm.* 5. Sub cane, & ante canem difficiles ſunt purgationes.

CANITIES.

Scribitur in *lib. de Natur. Pueri numer.* 19. Cani ob id fiunt, quod longo tempore pertranſeunte in homine humiditate, albiſſimum ejus ſecernitur, & ad cuticulam allabitur, & pilus albidiorem humiditatem trahens, albidior fit quam priori tempore, itemque ipſa cuticula, præſertim ubi cani ſunt, albidior alia evadit. Et quicunque ex nativitate canum quid in capite habent, etiam illis cuticula ſumma, ubi cani ſunt, reliqua albidior exiſtit; illic enim albiſſima eſt humiditas. Qualemcunque vero humiditatem caro attraxerit ſive albam, ſive fulvam, ſeu nigram, tali colore etiam pilus inficitur.

CANTHARIS.

In *lib. de Inter. Affect. numer.* 39. Ad morbum regium quemdam exhibentur cantharides ſine alis, & capite, quatuor, tritæ, & in vini albi hemina dimidia dilutæ, modico etiam melle affuſo. Et in *libr. de Nat. Muliebr. & de Morb. Mulier*, ac *de Sterilit.* paratur medicamentum e cantharidibus ad menſes ciendos. Et in *libr. de Vict. Ratione in Morb. Acut. Commentar. 4. particul.* 122. deſcribitur poculum hydropi ex cantharidibus. Et ibi Galenus vituperat tale poculum, citans medicum quemdam audacem, qui eas hydropi dederit, qui mortuus eſt; deinde alteri ita propinavit, & is ſimiliter periit.

CA-

CAPRA:

In *libr. 2. de Diat. num.* 15. Caprinæ carnes bubulis ſunt leviores, & magis alvo ſecedunt. Comitialibus hæ carnes non dantur, propterea quod capræ hoc morbo frequentiſſime corripiuntur. Si enim caput ipſarum, ut ſcribitur in *lib. de Morb. Sacro num.* 13. diſſecueris, reperies, cerebrum humidum eſſe, & ſudore refertum, & male olens; humiditas enim in cauſa eſt hujuſce morbi. Verum capræ Syriæ caſei ad lac augendum maxime commodæ ſunt, ut legitur in *libr. 1. de Morb. Mulier. num.* 73. Caprinæ carnes omnia, quæ in bubulis inſunt, habent mala; ſicut ſcriptum eſt in *lib. de Victu Acut. num.* 60.

CAPI.

A quartanis capti, non admodum a convulſionibus capiuntur. Si vero prius capiantur, & quartana ſupervenerit, liberantur. Hæc in *lib. 5. Aphoriſ.* 70. ubi Galenus inquit: Meminit Hippocrates nunc de tali convulſione; nam verba *capti*, & *capiuntur* longitudinem temporis oſtendunt. Sed in *libr.* eodem *Aphoriſm.* 30. ſcribitur: Mulierem utero gerentem capi ab aliquo morbo acuto, lethale eſt.

CAPILLUS.

Scriptum eſt in *lib. de Carnib. num.* 15. Capilli ſic naſcuntur: oſſa ſunt, & cerebrum, a quibus tale augmentum venit, utpote glutinoſo circum circa exiſtente, quemadmodum & nervis pinguitudinis nihil ineſt. Si enim pinguitudo affuiſſet, ex calido ſane exuſta eſſet. Et ubicunque in corpore glutinoſum eſt, ibi pili a calore fiunt. Et in *lib. de Natura Pueri numer.* 16. Simul cum unguibus etiam capilli in capite radicantur. Et *num.* 17. Pilorum natura hoc modo ſe habet. Oriuntur maximi ac plurimi, qua corporis parte cuticula rariſſima eſt; & ubi pilus moderatum humorem in alimentum habet, & ubi cuticula poſterius rara fit, ibi etiam pili poſterius naſcuntur, velut in mento, & in pube, & ſic ubi alias pili naſcuntur. Simul enim, ut genitura prodit, etiam caro rareſcit, & cuticula, & venæ aperiuntur magis, quam priori tempore. Cur autem majores ſint capilli, quam pili, declarat in *lib. de Glandul. numer.* 7. & ait: Cerebrum ſimile eſt glandulæ. Sed majus eſt cerebrum, quam aliæ glandulæ, & capilli etiam majores, quam alii pili. Majus enim eſt cerebrum, & in amplo ſpatio in capite ſitum eſt. Pituita porro eſt cauſa capillorum defluxionis, ut facile percipi poteſt in *libr. de Inter. Affect. num.* 50. Sic & humorum corruptio, & alimenti defectus, ut ſentit Hippocrates in *lib. 5. Aphoriſm.* 11. qui ait: Qui tabe moleſtantur, ſi ſputum, quod extuſſiunt, grave olet injectum carbonibus, & capilli a capite defluunt, lethale. Ubi Galenus in *Commentar.* ait: Quoniam & maximus alimenti defectus oſtenditur, atque aliquando humorum corruptio. Et de capillorum ſitu, & colore ſic legitur apud Hippocratem in *lib. de Struct. Hominis num.* 4. Criſpos capillos habere, calidioris capitis ſignum eſt; at recti crines ex ſupervacuo, qui in capite eſt, humore fiunt. Flavedo capillorum ex flava bile. In *libr. de Aere, Aquis, & Locis num.* 55. Qui loca concava, pratenſia, & æſtuoſa habitant, ventoſque calidos plus ſentiunt, quam frigidos, & aquis utuntur calidis, hi magni quidem eſſe non poſſunt, neque bene compoſiti & longi ac erecti, ſed in amplitudinem a natura producti, carnoſi ſunt, & capillis nigris; immo & ipſi toti nigri magis quam albi, & qui minus de pituita habent, quam debile. In *lib. 6. de Morb. Pop. ſect.* 7. vel *Comm.* 7. *part.* 1. Et magnos magis, quam parvos oculos habebunt, & plurimi rectos capillos, & nigros. Ubi Galenus *Comm.* ait: In hac aquilonari conſtitutione adeo caliginoſus erat is ſpiritus, qui ex capite manabat, ut etiam capilli nigri eſſent, adeoque humidus, atque excrementis abundans, ut recti etiam fierent. In vulnerato autem, ut ſcribit Hippocrates in *lib. de Capitis Vuln. num.* 10. & capillos conſiderare oportet circa ulcus, an diſſecti ſint a telo, & an intus ſint in vulnere; quod ſi eſt, periculum eſt, os carne nudum eſſe. Itaque dicere oportet, os aliquam læſionem a telo habere. Ad capillorum porro defluvium legas ſuperiori loco, in quo de calvitie agitur. Sed hunc aphoriſmum de non veris capillis ſcribit Hippocrates in *lib. 4. Aph.* 76. Quibus in urina, craſſa exiſtente, caruncula parvæ, aut veluti capilli una exeunt, his a renibus excernitur. Galenus autem in *Comm.* eos, qui veluti capillorum conſiſtentiam accipiunt, non eſſe renum ſubſtantiam, aſſerit, ſed humorem in renibus uſtum.

CAPUT.

Hominum capita, ut ſentit Hippocrates in *lib. de Cap. Vulnerib. num.* 1. nihil inter ſe ſimiliter habent, neque ſuturæ capitis in omnibus eodem modo conſiſtunt; ubi lege ſic de oſſe capitis, *numer.* 2. Duplex eſt os juxta medium caput, &c. ibique ex eo de oſſium capitis natura, & capitis figuram ex ſuturis, & horum numerum collige. Figura vero capitis quædam eſt cava, quædam minus, & alia longa, & alia acuta, & alia magna, alia parva; aliqua pars ipſius capitis eſt inanis, aliqua plena, & alia pars eſt ante, alia retro, & quædam dextrorſum, & quædam ſiniſtrorſum. Quod vero cavum ſit caput, dicit Hippocrates in *lib. 4. de Morb. numer.* 2. his verbis: Ex his maxime cavi ſunt, caput, & ſplen; nam in hoc ipſo maxima amplitudo eſt. Et in *lib. 7. Aphor.* 51. Sternutamentum fit ex capite, calefacto cerebro, aut humectato eo, quod in capite eſt, inani; aer enim intus contentus, extra erumpit. In *Commentar.* ait Galenus: *Calefacto eo, quod eſt in capite, inani* maxime audiendum eſt de eo, quod eſt in ventriculis cerebri, & de illo, quod ipſum ambit exterius.

Digitized by Google

terius. De longis capitibus loquitur in *lib.* 2. de *Morb. Popular. ſection.* 1. & ait: Conſideranda etiam ſunt longa capita ex vivendi ratione, & cervices longæ. At de acuto capite ſic dicit in *libr.* 6. *de Morb. Popul. ſection.* 1. Acutum habentes caput, qui quidem validam habent cervicem, robuſti ſunt tum alias, tum oſſibus. De capite magno, & parvo hæc explicat in *lib.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 6, Caput magnum, oculi parvi, balbi, iracundi ſunt. Et ſubdit: Magnum caput, oculi nigri, & magni, naſum craſſum, & ſimum habentes, boni. Et oculi ravi, magni, caput magnum, cervix tenuis, pectora anguſta, congrue adaptati hominis ſunt. Caput parvum habens, neque balbus eſſe poterit, neque calvus, niſi fuerit glaucus; & hæc pauca de natura capitis. Locus vero capitis declaratur in *libr. de Gland. numer.* 5. & ait: Caput ſupra collum ſitum eſt ſurſum, cavum, ac rotundum exiſtens. Sed ratione loci, & ſitus, & complexionis ejus, eſt radix omnium morborum, ut legitur in *Aepiſtol.* Hippocratis. Et in *libr.* 4. *de Morb. num.* 14. ſic inquit: Caput, & ſplen maxime ſunt morbis obnoxia. Tamen ſanum eſt, quod plures habet ſuturas, ut legitur in *libr. de Loc. in Homine num.* 10. Saniſſimum vero caput habebit fœtus, ſi cerebrum probe, ac moderate purgatum fuerit, & neque plus, neque minus, quam oportet, defluxerit. Si autem amplior colliquatio a toto cerebro facta fuerit; morboſum caput augeſcens fœtus habebit, & ſonitu plenum, & neque ſolem, neque frigus tolerabit. Hæc dicit Hippocrates in *libr. de Morb. Sacro num.* 7. & ideo ſcribitur in *libr. de Aere, Aquis, & Locis num.* 3. Si hyems frigida ſit, homines capita humida, ac pituitoſa habere par eſt, & ventres ipſorum frequenter exturbari pituita a capite influente, & formas ipſorum utplurimum debiliores eſſe, ipſoſque ad edendum ac bibendum non appoſitos eſſe; nam qui capita debilia habent, non ſunt boni potores. Crapula enim magis gravat: Et ſubdit *numer.* 5. Primum aquæ & duræ, & frigidæ utplurimum dulceſcunt. Homines vegetos, & ſiccos eſſe, neceſſe eſt; & plures, ventres infernos, crudos, ac duros habere, ſupernos vero fluidiores, bilioſoſque magis, quam pituitoſos eſſe; capita vero ſana, ac dura habent. At hæc de locis ad ventos frigidos inter occaſum ſolis æſtivum, & orientem æſtivum ſitis. Ex quibus verbis colligimus capita ſana dici, quæ plures habent ſuturas, quæque calida ſunt, & ſicca. Tamen caput, quia ſurſum eſt cavum, ac rotundum, humiditatem ex reliquo corpore complectitur, & corpus ſimul vapores omnis generis ſurſum in caput emittit, quos caput rurſus retro dimittit; non enim immorari, ac manere poſſunt, id quod influit, non habens ubi ſedem firmet, niſi ſane caput ægrotet; tunc enim non remittit, ſed retinet. Sic ſcribitur in *lib. de Gland. num.* 5. Præterea, ut ſcriptum eſt in *libr.* 4. *de Morb. num.* 13. & 14. Caput, cor, & ſplen de omnibus humoribus participant. Unumquodque tamen, ſi non ægrotet, plurimum de ſuo humore participat juxta ſuam ipſius naturam, caput pituita, cor ſanguine, ſplen aqua. Ægrotant autem ab his, quæ a natura ſunt humoribus, cum plus, quam opportunum eſt, acceſſerint; itemque ab aliis humoribus. Venæ enim in ipſis craſſæ, ac multæ ſunt, & ipſa quoque venoſa ſunt, ac cava, ut & aliis humoribus recipiendis capacitas in ipſis ſit, paullatim nimium accedentibus, & ad eum humorem, qui a natura ineſt, ſe ammiſcentibus. Si vero repletæ fuerint iſthinc humore venæ, ab ipſo ſane in illis morbus oboritur.

Hoc quidem pacto ægrotat caput. Cum vero attractas humiditates caput remiſerit, facit morbos; & hoc, cum in infernas corporis partes redundantiam ac ſuperfluitatem ſuam ablegarit. Fluxiones porro de capite uſque ad ſecretionem contingunt per aures ſecundum naturam, per oculos, per nares; atque hæ tres ſunt, & aliæ per palatum in guttur, & in gulam, & aliæ per venas in medullam ſpinalem, & in ſanguinem; quæ omnes ſeptem numero exiſtunt. Hæ fluxiones cerebri ſordes ac purgamenta diſcedentes exiſtunt, & ſi non diſceſſerint, morbus ipſi inde oboritur. Sic autem & reliquo corpori aliqui morbi accedunt, ſi intro abierint, ac diſceſſerint hæ fluxiones, & non foras. Et rurſus turbatio multa oboritur, ſi hiantet ac affatim attrahat, & acrem quidem fluxionem cerebrum demittat, quæ fluxio corrodit, & exulcerat. Et ſi id, quod cerebrum influit, copioſum fuerit, fluxio deſcendens non deſinet, donec multitudinem influentis exhauſerit; atque ſic id quod influit foras demittens, & aliud ſuſcipiens, ac ſemper in conſimili ſtatu conſiſtens, & humores trahit, & morbos facit. Ambo autem magno tædio, ac moleſtia naturam frangunt, quæ ſi fuerint affecta, doloroſa afflictio exiſtit. Affectiones enim naturæ ſunt prædictæ fluxiones, & multitudinem moleſte ferunt, & morſum ac roſionem percipiunt, ex eo quod præter rationem, & non conſuetum exiſtit. Hæc leguntur in *libr. de Gland. num.* 7. & 8. quæ confirmat in *lib.* 2. *de Morb. num.* 1. ubi ait: Cum caput nimium incaluerit, liqueſcit in ipſo pituita; locus enim pituitæ, ut dictum eſt, eſt caput; liqueſcens autem ſecedit partim ad nares, partim ad os, partim per venas, quæ ducunt ad pudendum. Et ſubdit: Cæcutiunt autem, cum ad venas in oculis pervenerit pituita. Hæc præterea habes in *lib. de Locis in Homine num.* 18. ubi legitur: Fluxiones de capite ſeptem ſunt, in nares, in aures, in oculos, atque hæ ob oculos conſpicuæ exiſtunt. Poſtquam autem in thoracem fluxio præ frigore facta fuerit, bilis fit; magis autem in thoracem præ frigore fluit, propterea quod facilis eſt fluxio ad guttur, utpote non contectum. Et ſubdit: Et ſuppurati fiunt, cum in thoracem

racem fluxerit, itemque tabidi. Cum vero in medullam fluxio contigerit, tabes occulta, ac inconſpicua oboritur. Cum autem retro ad vertebras, & in carnes defluxerit, hydrops fit. Et *numer.* 19. Si autem modicus fluxus fuerit, coxendicum & articulorum diuturnam affectionem facit, ubi fluere ceſſaverit; nam ut modicus & undiquaque ab omnibus fortioribus depulſus, ad articulos refugium facit. Et *num.* 20. Fluxio fit in nares, cum intumuerint, & pituita plenæ fuerint, atque ea compacta. Et *num.* 21. Ubi in oculos fluxio proceſſerit, oculi inſlammantur, & tument. Hæc eadem quoque habes in *libr. de Veter. Medic. num.* 31. 32. & 33. ubi legitur: Fluxiones, in fauces delabentes, raucedines efficere, anginas, eryſipelata, peripneumonias. In *lib. de Inter. Affect. numer.* 12. Fluxio in pulmonem facit tabem. Et in *lib. de Aere, Aquis, & Locis num.* 4. Ubi quinquageſimum annum tranſgreſſi fuerint; defluxiones, ex cerebro accedentes, homines ſemiſyderatos faciunt, ubi caput derepente inſolatum, aut frigore correptum fuerit. Sed & trahit caput, ubi fuerit calefactum; percaleſcit autem a cibis, & ſole, & frigore, & laboribus, ac febrili calore. Cum vero calefactum fuerit, tenuiſſimum ex corpore ad ſe ipſum trahit; ubi vero traxerit, rurſus id ad corpus deſcendit. Hæc in *libr.* 2. *de Morb. num.* 11. Humor vero, qui a capite fluit, inquit Hippocrates in *libr. de Vict. Rat. Comm.* 4 *partic.* 20. & 27. eſt duplex; craſſus ſcilicet & pituitoſus, acris vero & mordax, qui participat de humido, ſalſo, amaro, & acri. Sic quoque legitur in *libr. de Veter. Medic.* loco citato. Quæ vero ſint capita ſana, & quæ morboſa, & quæ fluxiones, & quot ab his procedant, & per quas vias, & quos pariant morbos, dictum ſit.

Nunc reſtat, ut agamus de morbis capitis, deque ſymptomatibus, prognoſticiſque. Morbi, qui in capite ſunt vel fiunt per ſe, vel in caput ex aliis partibus recurrunt, vel ex capite ad alia membra deſcendunt. Affectus, qui capitis ſunt proprii, aut totum occupant, aut partem; & qui tenent partem, aut afficiunt partem anteriorem, aut poſteriorem, aut dextram, aut ſiniſtram, aut verticem, aut ſuturas, & oſſa, aut cutem. Et hi affectus ſunt vel capitis mala qualitas abſque materia, vel cum materia. Atque hinc fit horror capitis, tremor, gravedo, dolor, pulſus, vertigo, torpor, rigor, & febris, tumor, & craſſities cutis, oſſis caries, & fractura, diſſolutio, ulcus, & ab extrinſecis cauſis vulnus, ictus. De capitis læſione a malis qualitatibus nihil eſt, quod dicam, propterea quod manifeſtum fiet in his, quæ a materia fiunt; idcirco dicamus: Si caput prægnantis pituitoſum fuerit, & pituita acris in ventrem deſcenderit, febrem inducit, ut legitur in *lib.* 1. *de Morb. Mul. num.* 41. Sic, ſi caput nimium fuerit calefactum, ad refrigerandum terra figulina confert, quemadmodum ſcriptum eſt in *libr.* 3. *de Morb. numer.* 1. Capite incaleſcente, ut legitur in *libr.* 2. *de Morb. num.* 1. urinæ multæ emittuntur. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 3. Capita humida, ac pituitoſa homines habere, par eſt, hyeme frigida. Et in *Coac. Prænot. num.* 3. Caput, & pedes, & manus perfrigerari, alvo & lateribus calidis, malum eſt. Et in *lib. Prænot. num.* 8. Caput, & manus, aqua intercute laborantibus, ſi frigida ſint, malum eſt, ubi venter, & latera calida ſunt.

De gravedine ſcribit Hippocrates in *libr.* 3. *Aph.* 5. Auſtri auditum hebetantes, caliginoſi, caput gravantes. Et *Aph.* 17. Auſtrinæ conſtitutiones diſſolvunt corpora, & humectant, auditum obtundunt, capita gravant. Et in *libr.* 5. *Aph.* 28. Suffitus aromatum muliebria ducit; ſæpius vero & ad alia utilis eſſet, niſi capitis gravitatem faceret. Et in *libr. de Vict. Ratione in Morb. Acut. Comment.* 4. *part.* 27. ſcribitur: Corrupto ſanguine, nequeuntibuſque ſpiritibus naturales pertranſire meatus, infrigidationes fiunt ob ſtationem, vertigines, aphoniæ, capitis gravitas, & convulſiones. Et in *lib.* 4. de *Morb. Pop. num.* 22. In Cranone Lycino grammatico ex febre biliosa, ex ſplene, capitis gravitas. In *lib.* 2. *de Morb. num.* 4. Gravitas fit, quod copioſior ſanguis eſt in capite, & turbulentior ac morboſior, quam intrinſecus. Ex his quidem facile cognoſcimus, cauſas gravedinis capitis eſſe vapores, vel humiditatem proprii loci, vel aliunde petitam. Prognoſtica vero, quæ accipiuntur ex libris Hippocratis, ſunt hæc. In *libr.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 2. vel *Commentar.* 2. *particul.* 41. & 42. ſic ſcribitur: Splen durus, non ſuperne, ſed inferne rotundus, latus, craſſus, longus, tenuis longus, minus capitis gravedine laborantibus. Ubi Galenus ait: Nihil nos poſſumus aliud intelligere, niſi quod ea, quæ lieni dicta ſunt accidere, minus detentos gravedine capitis arripiant. Quia, ut ait Ruffus, & Sabinus, per gravedinem purgatur ſanguis, & propterea nihil in ſplenem pervenit; vel dicas: In quibus humor pituitoſus, aut tenuis, aut aquoſus colligitur, cujuſmodi ſunt qui capitis gravedini ſunt obnoxii, his non admodum tumores præter naturam in liene conſiſtunt, qui melancholicos, craſſoſque ſequuntur humores. Et in *ſect.* 3. vel *Comment.* 3. *partic.* 10. Minus his, qui ex capite gravedine ac raucedine laborant, ubi febre correpti fuerint, recidivæ (velut puto) fiunt. Quoniam, ut ait Galenus in *Comment.* febris, quæ gravedinibus, & raucedini ſupervenit, earum concoctionem firmiorem, & certiorem efficit, ut quamvis in aliquo mox ægri delinquant, non tamen ita facile recidunt. Et in *libr.* 2. *de Morb. num.* 49. Capitis gravitas, & aurium ſonitus fit tabidis, poſtquam locum acclivem conſcenderint. Et in *lib. de Coac. Prænot. num.* 2. Cum capitis gravitate ſurditas, & præcordii intenſio, & ad ſplendorem turbatio, ſanguinem profundit. Et ſupra eodem *numer.* 2.

Capi-

Capite gravati, juxta ſincipuт dolentes, vigiliis infeſtati, ſanguinem effundunt tum alias, tum ſi quid ad collum ſe extendat. Et *numer.* 3. ejuſdem libri: Capite gravatis, horrorem habentibus, laſſitudine affectis menſes erumpunt.

Sed ad curationem veniamus. Dicit Hippocrates in *libr.* 5. *Aphor.* 22. Calidum ex his, quæ ad caput attinent, ejus ſolvit gravitatem. Hæc eadem affirmat in *lib. de Humid. Uſu*. Sed & gravedines morbos quoſdam ſolvunt, ut ſcribitur in *libr.* 2. *Prædict. num.* 36. his verbis: Quibus dolores circa caput & frontem ex magnis ventis fiunt, & ex frigoribus, cum vehementer calefacti fuerint, eos gravedines maxime perfecte liberant; proſunt autem & ſternutationes, & mucei in naribus oborti, magis quidem ſua ſponte; ſin minus, coacte. Gravedines autem fiunt perfecte, adeo ut & tuſſes ſuccedant, & ſternutationes ſuccedentes, ſi dolores non ſedaverint, neceſſe ſit, tubercula, & decolorationes his ſuccedere. Et *libr.* 7. *de Morb. Pop. numer.* 42. Quidam poſt cœnam in ſomno horruit, mane ſurrexit, capite gravatus horruit, vomuit, capite gravabatur, ad noctem remiſit. Et in *libr.* 4. *numer.* 16. Mulieri, ex capite fortiter gravatæ, judicatio facta eſt circa vigeſimam; vigeſima, præcordia æſtuoſa. Et hæc diximus de gravitate, ac gravedine capitis. Nunc tempus eſt, ut de dolore capitis diſſeramus. Dolor capitis aut fit a capite læſo, vel ab aliis membris, quæ cum capite conveniunt. Hic dolor aut eſt in toto capite, aut in aliqua parte; deinde aut eſt ſimplex, vel cum alia paſſione conjunctus: & is aut antecedit alium affectum, aut ſequitur, aut comitatur; & horum dolorum aliqui ſunt leves, aliqui graviores, & alii fiunt in die, alii noctu. Omnis dolor fit vel a nimia calefactione, vel frigefactione intrinſeca, vel extrinſeca; unde fit & cum humoribus, & ſine humoribus. Sic deſtillationes faciunt capitis dolorem; pituita, venarum repletionem humoralem. Notas, quæ dolores deſignant, dat Hippocrates in *lib.* 4. *Aphor.* 70. & has quidem de futuro dolore, & ait: Quibus urinæ perturbatæ, quales ſunt jumentorum, his dolor capitis vel adeſt, vel aderit. Et in *lib.* 2. *Prædict. num.* 39. Quibus colores, dum juvenes ſunt, pravi ſunt ad multum tempus & continenter, non tantum morbi regii modo; hi, ſive viri ſint, ſive fæminæ, caput dolent, & lapides, atque terras comedunt, & hæmorrhoidas habent. Quicunque vero multo tempore pallidi apparent, & facies in tumorem elevatas habent, eos caput dolere, ſciendum eſt, aut circa viſcera dolorem habere, aut in ſede malum aliquod in ſe ipſis. Urinæ denſæ, ut ſcribit Hippocrates in *lib.* 7. *de Morb. Popul. num.* 54. ac conturbatæ certum ſignum ſunt doloris capitis, & convulſionis, ac mortis. Et in *libr.* 2. *Prædict. num.* 41. Quibus ex naribus ſanguis fluit, hi alioqui ſani eſſe videntur; hos autem, vel ſplenem in tumorem elevatum habere, comperies, vel caput dolere; & ſplendicans quiddam ipſis ob oculos obverſatur. Quid vero de ipſius dolore prædicendum ſit, ſcribit Hippocrates in *lib.* 2. *Prædict. num.* 36. & ait: Quibus dolores ſine manifeſtis cauſis fiunt, & diuturni, & in toto capite, ſuntque ipſi & graciles, & debiles, his prædicendum eſt, morbum longe graviorem priore eſſe; ſi vero etiam ad collum, & ad dorſum dolor deſcendat, caput relinquens, & rurſus ad caput recurrat, adhuc gravior ſit; verum omnium horum graviſſimum eſt, ſi ex capite ad collum, ac dorſum tendat. Quo autem anni tempore, ac qua conſtitutione fiat, docet Hippocrates in *lib.* 3. *Aphor.* 13. ubi ſcribit: Si vero æſtas ſicca fuerit, & aquilonia, autumnus vero pluvioſus, & auſtralis, dolores capitis ad hyemem fiunt. Et *Aphor.* 23. Hyeme capitis dolores, vertigines, apoplexia. Dolor porro capitis quoſdam antecedit, ut legitur in *libr.* 3. *Prorrh. part.* 2. Et ex his ſumuntur prognoſtica hæc: Si ex capitis dolore aphoniæ fiant, atque cum ſudoribus febrientes ſolvantur, & mala repetant, diutius perdurant, & ſuper rigere his malum non eſt. Et in *lib.* 6. *Aphor.* 51. Quicunque ſani dolore capitis repente capiuntur, & ſtatim muti fiunt, & ſtertunt, in ſeptem diebus pereunt, niſi febris apprehenderit. Et in *lib.* 2. *de Morb. numer.* 6. hæc eadem confirmans, ſcribit: Derepente dolor occupat caput, & ſtatim vox intercipitur, ac ſui impotens fit: hic in ſeptem diebus moritur, ſi non febris invaſerit. Hic morbus a Galeno dicitur apoplexia. Præterea cum dolore capitis quidam ſunt affectus conjuncti, ut in *libr. Prog. Commentar.* 1. *part.* 23. ubi ſcribitur: Qui in febre acuta, aut capitis dolore manus ſubinde ob vultum fert, aut fruſtra venatur muſcas, &c. id omne malum, exitialeque eſt. Et in *Commentar.* 3. ejuſdem *libr. partic.* 11. Capitis dolor vehemens, & continuus cum febre, ſi quod ex indiciis exſtiterit exitioſis, lethalis admodum eſt; ſi vero ſine talibus indiciis fatigans dolor, vigeſimum tranſeat diem, & febris detineat, expectare oportet ſanguinis e naribus eruptionem, aut alium abſceſſum ad inferas ſedes; ſed quoad dolor fuerit recens, expecta ſanguinis eruptionem e naribus, aut ſuppurationem, ſi dolor alioqui circa tempora, ac frontem affligat. Et in *libr.* 3. *Prorrh. part.* 3. Quibus manus tremulæ, capitis cervicisque dolores, ſubſurdique fiunt, & nigra, denſataque mejunt, his ventura expectare nigra perniciosum. Et *partic.* 8. Quibus lumborum tenues, & diuturni dolores, ad hypochondrium euntes, & ciborum averſio cum febre, dolor valens, contentuſque ad caput perveniens, cito cum quadam convulſione perimit. Et *num.* 43. Capitis affecti gravitate, & ſincipite dolentes, pervigileſque, ſanguinem profundunt tum alias, tum ſi quidpiam in cervice tendatur. Et *lib.* 1. *partical.* 10. Qui in capitis doloribus æruginoſos vomitus habent, vigilantque

eum

Digitized by Google

cum ſurditate, cito hi vehementer inſaniunt. Et *lib. 3. partic. 76.* In capitis dolore coma, & ſurditas abſceſſum aliquem poſt aures eructant. Et *particul. 77.* Hypochondrii contentio cum comate faſtidioſo, & capitis dolore, parotidas effluere faciunt. Dolores item capitis ſimul cum febre accidunt; cujus rei cauſam eſſe, ſcriptum eſt in *lib. de Flatib. num. 13.* & hæc eſt. Sanguinis tranſitus in capite magna anguſtia coarctantur; repleti enim ſunt multo aere; cujus abundantia, ac concluſio dolorem excitant in capite; ſanguis enim ipſe natura calidus exiſtens, vi coactus per anguſtam viam tranſire celerrime non poteſt, cum multa impedimento ſint obſtacula, & opilationes, quapropter etiam pulſus fiunt circa tempora. Et in *libr. de Coac. Prænot. num. 1.* Qui ex rigore perfrigerantur, caput ac collum dolentes, voce deſtituti, inſuper exſudantes, poſtquam ſe recollegerint, moriuntur. Et *ibidem:* Horrore affecti, caput dolentes, exſudantes, malignum id eſt. Et *ibidem:* Ex rigore, cum capitis dolore exſolutiones, pernicioſæ. Et deinde: Qui ex rigore cum capitis dolore exſolvuntur, in periculo verſantur. Ac præterea: Capitis dolor in morbo acuto, præcordium revulſum; non profluente ex naribus ſanguine, ad phrenitidem devenit. Deinde: Febrientibus, quibus rubores ſunt in facie, & dolor capitis fortis, & venarum pulſus, his ſanguinis fluxio plerumque contingit. Et *num. 2.* Quibus capitis ac colli dolor eſt, ſed & totius corporis tremula quædam impotentia, ſanguinis eruptio ſolvit, quin & tempore hæc ſolvuntur. Et quibus capitis ſunt dolores, & ſonitus aurium citra febrem, & vertigo, & vocis tarditas, & manuum torpor, eos aut ſyderatos, aut comitiales, aut obliviosos fore, expecta. Et qui caput dolent, ſtupore correpti, delirantes, alvo ſuppreſſa, oculo ferociente, floridi, hi in poſteriorem partem convelluntur. Et capitis ſuccuſſiones, oculi rubicundi, mentem manifeſte emoventes, pernicioſa ſunt. Et capitis dolor, cum ſedis & pudendorum dolore, & torporem, & impotentiam inducit, & vocem reſolvit. Et qui in capitis dolore aſcaridas habent, his ſurditas, & ſopor conſequens, abſceſſus circa aurem exſuſcitat. Et qui caput dolent, ſtupore detenti, doloroſi, oculum rubicundum habentes, ſanguinem effundunt. Et capitis concuſſiones, & aurium ſonitus, ſanguinem effundunt, aut mulieri menſes deducunt tum alias, tum ſi juxta ſpinam ardor conſequatur; fortaſſis autem dyſenteriæ, fluxiones. Deinde: In acutis capitis doloribus, & in torpidis cum gravitate, convulſiones fieri ſolent. Et capitis dolorem ſolvit pus per nares, aut ſputa craſſa, & non olentia. Et capitis dolor moderatus cum ſiti cibum capiente, aut cum ſudore non ſolvente febrem, abſceſſus in gingivas, aut circa aurem ſignificat, alvo non exturbata. Et capitis dolor ſoporoſus cum gravitate, convulſorium quid facit. Et caput dolentes, ſiticuloſi, aliquatenus vigilantes, obſcuri cognitu, impotentes, ex alvo liquida delaſſati, num mente moventur? Et caput dolentes, ſurdaſtri, manibus tremuli, collum dolentes, mingentes nigra condenſata, vomentes nigra, pernicioſe habent. Et caput dolentes, exſudantes, alvum ſuppreſſam habentes, convulſioni obnoxii ſunt. Et ſoporoſi in principiis evadentes cum capitis, lumborum, colli, præcordii dolore, vigilantes, num phrenitici ſunt? Naſus in his deſtillans pernicioſus tum alias, tum quarto ab initio die; malum etiam alvi profluvium valde rubicundum. Et paullo poſt: Caput dolentibus ex poſteriore parte oſſa rupta habentibus, fluxio e nare larga, craſſa, mala eſt: hi, ubi oculum antea doluerint, rigent; num & juxta tempora oſſium diruptiones convulſoriæ ſunt? Et quibus abſceſſus ſunt juxta aurem, caput dolent. Et infra: Ex capitis dolore vocis interceptiones ſi ſint, febricitantes cum ſudore laxantur in ſe ipſos, ſiuntque morbi revertentes, diutius durantes; his inſuper rigere, malum eſt. Et mentis emotiones cum vocis interceptione, pernicioſæ; vocis interceptiones inſuper rigentibus, lethales; tales autem leniter caput dolent. At deinde: Dolores in faucibus gracilibus ſtrangulatorii, a capitis dolore originem trahentes, convulſorii ſunt; frigiditates colli ac dorſi apparentes, ſed & totius corporis convulſoria, in his mictiones fiunt craſſiorem farinam referentes. Et paullo poſt: Præcordiorum diſtentio cum ſopore anxioſo in caput dolente, abſceſſus circa aurem attollit. Et *numer. 3.* Diuturni circa lumbos, & tenue inteſtinum dolores, & ad præcordia dolores, ſi ægri cibos averſentur una cum febre, his dolor intentus ad caput progreſſus, repente ipſos occidit convulſorio modo. Et hæc omnia in *libr. de Coac. Prænot.* reperiuntur. Eſt vero in *lib. 6. de Morb. Popular. ſection. 1.* Qui caput dolent, & aures fluentes habent, his palatum cavum eſt, & dentes inter ſe non e directo reſpondentes. Et in *lib. de Judicat. num. 5.* Si doluerit caput, & ex hoc febris accedat, & hinc non ſedetur, dolore non ceſſante, febris non judicatur; & plurima talia judicationis longæ ſunt ad melius, etiam in his quæ ad ſanitatem tendunt. Et in eodem *lib. numer. 2.* Quibus in febre non lethali capitis dolor, & alia ſigna circumſtant, in his bilis dominatur; quibus vero incœperit dolor primis diebus, & quarta ac quinta magis premuntur, hi ſeptima a febre liberantur. Et *num. 4.* Si vero lipyria non dimiſerit in quadraginta diebus, ſed perducta fuerit, & dolor habuerit caput, & deliret æger, ipſum purgato. Talia ſunt, quæ dolorem capitis antecedunt, concomitantur, atque ſequuntur. Nunc ad dolores, qui partem capitis tenent, tranſeamus. Scribitur in *lib. 5. de Morb. Pop. n. 6.* Mulier caput circumcirca dolebat multo tempore, & nemo poterat illi quicquam opis conferre,

neque

neque dum caput purgaretur ; melius autem habebat, cum menſes ipſi facile prodibant. Hæc, cum caput doleret, ex ſubdititiis odoratis, ad uterum appoſitis, opem ſentiebat, & modice depurgata eſt ; & cum concepiſſet, dolores caput relinquebant. Et in *libr. 7. de Morb. Pop. num.* 30. Quibuſdam quidem ad dimidiam capitis partem, & ſecundum nares humor quidam decedit tenuis, aut maturus, aut ad aures, aut ad fauces ex capite, ſecutus ; quibuſdam vero hæc ſicca. Et ſubdit : Quicunque ex deſtillatione dimidiam capitis partem dolent, & humore ſecundum nares decedente inſuper febrierint leniter, in quinta, aut ſexta perfrigerantur. Et ſubdit : Æcheerati cæco capitis dolor vehemens magis ad poſteriorem partem, & colli quo loco connexib eſt, & ad verticem procedebat, & cætera, quæ ibi lege. Poſtquam autem pus per aurem erupit, ceſſaverunt omnia ; erupit autem circa hyemem. Et in *libr. 5. numer.* 36. Plerique ex deſtillatione ſecundum dimidiam capitis partem dolebant, & humore ſecundum nares procedente febricitabant leniter, & in quinque diebus perfrigerabantur.

Sed jam de curatione agamus. Scribit Hippocrates in *libr. 5. Aphor.* 68. Dolenti partem capitis poſteriorem, in fronte vena recta incifa, prodeſt. Idem affirmat in *libr. 6. de Morb. Popular. ſect.* 2. Et in *libr. de Locis in Homine num.* 49. Ut capitis dolorem ſedes, ſanguinem de venis detrahito. At in *libr. 2. de Morb. num.* 18. Si venæ supervomuerint in caput, dolor gravis totum caput tenet. Et ſubdit : Si non calefacto tus ceſſerit, frontem ea parte qua capillus deſinit, a capite findito ; ubi vero ſecueris, diſparata ac diducta cute, cum ſanguis defluxerit, ſalem tenuiſſimum inſpergito ; & alia ibi lege. Et in *libr. 7. de Morb. Popular. num.* 54. Aurem hyeme dolebat, & caput non mediocriter læſum ; eſt evacuatum, ac perfrigeratum. In *libr.* autem *Prædict. 2. numer.* 36. ait : His ſanguis, ſua ſponte manans, opitulatur. Et in *libr. 1. Prædict. numer.* 21. Quibus capitis dolores, ac colli dolores, & totius corporis impotentia quædam, ſanguinis eruptiones ſolvunt ; ſed & tempore ſic ſolvuntur. Et in *lib. de Judication. num.* 12. Caput circum circa dolenti, quicunque ex ſupernis locus doluerit, cucurbitam affige ; ſolvit dolor ad coxas, & genua, & anhelatio, quicquid horum factum fuerit. Et ſupra : Caput circum circa dolenti ac ægrotanti, ſi pus per aures, aut per nares fluxerit, ſolvit morbum. Sed in *lib. 2. de Morb. num.* 12. ait : Cum repletum fuerit caput, & percaleſactum, torpor caput tenet, & frequenter mingit ; & ſi per nares, aut aures aqua, & mucus erumpat, a morbo liberatur, & urinæ ſtillicidium ſedatur, mingitque citra dolorem urinam multam, & albam ad viginti dies. Et in *lib. 6. Aph.* 10. Caput dolenti, & circum dolenti pus, vel aqua, vel ſanguis effluens per nares, aut os, aut aures, morbum ſolvit. Et in *lib. 7. de Morb. Popular. num.* 44. Dolor ad tempus dextrum vehemens oriebatur, poſtea etiam ad totum caput, & collum. Et ſubdit : Vomitus ſi quando oborti eſſent, telatos dolores avertebant, ac mitiores faciebant, & venæ ſectio profuit, & veratrum duxit omnigena, & non minime praſina. Et in *libr. de Loc. in Homine num.* 49. Caput in diututno dolore purgatum, magis affligitur. In *lib. de Coac. Prænot. num.* 2. Capitis dolorem ſolvit pus per nares, aut ſputa craſſa, & non olentia ; ſolvit item ulcerum eruptio ; quandoque & ſomnus, & alvi fluxus. Et in *lib. de Locis in Homine numer.* 49. Capitis dolori diuturno venarum uſtio utilis eſt. Et in *libr. 2. de Morb. Popular. ſection.* 6. Si ex crapula caput doleat, vini meraci heminam bibat ; ſi vero aliter caput doleat, panem quamcalidiſſimum cum vino meraco edat. Sed in *lib. de Vict. Ratione in Morb. Acut. Comment. 3. partic.* 41. ſcribit : Cum in hujuſmodi morbis fortem capitis gravitatem, vel mentis læſionem ſuſpicatus fueris, a vino penitus eſt abſtinendum, & aquam dare tunc oportet, vel vinum aquoſum, flavumque & prorſus inodorum ; & ab ipſius potione, aquæ exiguum ſuperbibendum ; nam hoc modo vini potentia caput, mentemque minus percellet. Et in *libr. 5. Aphoriſm.* 54. Lac dare caput dolentibus, malum. Et in *lib. 7. de Morb. Popul. numer.* 34. Capitis dolores ex utero ſedat caſtorium. At de capitis doloribus, ac morbis variis plura lege in *libr. 2. de Morb.* veluti de his, qui fiunt a nimia calefactione, & a pituita ; ſic & in *libr. de Affect. num.* 3. & in *lib. de Loc. in Homine num.* 50.

Præterea de capitis pulſu in *Libr. de Vict. Ratione in Morb. Acut. Comment. 4. partic.* 42. Quibus febribus vertigines a principio, & capitis pulſus ſunt, & urina tenuis, his ad judicationes uſque, febris acceſſionem expectare oportet ; quod ſi delirent quoque, nil mirum. Sed in *lib. de Coac. Prænot. num.* 1. ait : Qui in principio tenues, cum capitis pulſu, & urina tenui, ad judicationem acerbantur, his, nihil miri eſt, ſi & mentis emotio, & inſuper vigiliæ accedant.

De torpore autem capitis loquitur Hippocrates in *lib. 2. de Morb. numer.* 12. atque ibi curationem docet. Et in *lib. 4. de Morb. Popul. numer.* 22. Fullo collum, caput ; ſeptima, manus torpida. Et in *lib. 2. Prædict. num.* 37. Torpores, & puncturæ pruriginoſæ, velut ab urtica, quibus per caput diſcurrunt, aliquando per totum, aliquando per aliquam partem &c. quæ ibi lege. Et in *lib. de Salubr. Diæt. num.* 14. Capitis torporem ſolvit muci per nares, vel aures eruptio.

De tremore porro capitis legitur in *libr. 3. de Morb. Popular. ſect. 2. Ægrot.* 5. Ac de tumore, ſerpente in capite, explicatur in *lib. 6. de Morb. Pop. ſect.* 4.

Præterea rigor, dolor, & febris per caput maxime ad autem, & ad tempora, & ad ſinciput, & alia declarantur ab Hippocrate ; quæ lege in *libr. 2. de Morb. num.* 16. De

Digitized by Google

16. De ſudore capitis ſcribitur in *libr.* 1. *Prædict. num.* 5. ſic : Exſudantes, & maxime circa caput, in morbis acutis ſubmoleſte ferentes, malum tum alias, tum in urinis nigris; & turbidus ſpiritus in his malus. At de vertigine capitis legatur in *lib.* 2. *de Morb. numer.* 4. De hac autem diſſeremus ſuo loco.

De ictu vero capitis ſcribit Hippocrates in *libr.* 7. *Aphoriſ.* 14. In capitis ictu obſtupeſcentia, & deſipientia, malum. Unde in *lib.* 6. *de Morb. Pop. ſect.* 8. Stheneus multum luctatus, & in caput lapſus, multam bibit frigidam aquam; illa nocte vigiliæ, anguſtiæ, & extrema frigida; poſtridie, glandula alvo ſubdita, non ſubiit, ſed parum minxit, prius autem nihil minxerat; ad noctem lavit, tamen vigiliæ, & anguſtiæ aderant, deliravit; tertia die extrema frigida, excalefactus ſudavit; pota aqua mulſa, tertia die mortuus eſt. Et in *lib.* 7. *de Morb. Popul. num.* 18. Percuſſus lapide ſupra tempus dextrum, & fiſſura facta, vertigine affectus eſt, & cecidit; tertia die aphonia, anxietas, febris non valde vehemens, pulſus in temporibus velut tenuis caloris; nihil audiebat, neque ſapiebat, neque quieſcebat; humiditas circa frontem, & ſub naſum uſque ad mentum; quinta mortuus eſt. Et *numer.* 20. Iſagoræ filius percuſſus eſt tetro in caput, contuſo oſſe, ac nigrefacto; quinta die ſuperſtes evaſit, os autem non diſceſſit. At de cute capitis ſcribit Hippocrates in *libr.* 2. *de Morb. numer.* 1. ubi cauſam reddit, cur ipſa craſſeſcat. Curationem autem docet *num.* 12. Et quoniam evenit, ut cutis quandoque ſecetur in affectibus oculorum, ac præſertim in fluxionibus, ea ſectio cur, & ad quæ ſit utilis, legatur in *lib. de Locis in Homine numer.* 23. Verum de cutis contuſione ſic loquitur Hippocrates in *libr. de Capitis Vulner. numer.* 1. & inquit : Nullum capitis vulnus leviter contemni debet, ſæpe enim cutis ſola contuſa ferro, aut alia aliqua re, ſi non diligenter, & cum quadam cautione curetur; veluti ſi ſanguis concretus non expurgetur, aut aliud quiddam negligatur; ulcus incrudeſcens, non parum moleſtiæ exhibet.

De capitis vero vulneribus, ac ulceribus ſcribit Hippocrates librum; & ibi legas ea, quæ ad hanc rem attinent. Percuſſum vero caput a puero per teſtam, & vulneratum, vide in *lib.* 4. *de Morb. Popul. num.* 4. Et ait *numer.* 26. In Æno quicunque capite vulnerati, horridi erant, maligni, & ſuppurati ex teneſmo. Et quomodo ex capitis vulnere Autonomus mortuus ſit, lege in *lib.* 5. *de Morb. Popul. num.* 14. Scribitur in *libr.* 2. *Prædict. numer.* 22. Ex capitis vulneribus lethaliſſima ſunt, quæ ad cerebrum pertingunt; gravia ſunt & hujuſmodi omnia, os nudum magnum, os infractum, os diffractum; ſi vero etiam oſculum ulceris parvum fuerit, fiſſura vero oſſis aliquandiu permanſerit, periculoſius eſt; hæc autem omnia graviora fiunt, ſi & juxta futuram ſunt; & ex locis ſemper periculoſiores ſummi in capite exiſtunt. Cæterum in omnibus memorabilibus vulneribus interrogare oportet, ſi adhuc recentes fuerint plagæ, aut etiam jactus fuerint, an conciderit homo, aut in altiorem ſoporem collapſus ſit; ſic enim ampliore cuſtodia opus habet, nimirum cum cerebrum vulnus tunc perceperit. Si vero non recens ſauciatus fuerit, ad alia ſigna reſpicere oportet. Optimum igitur eſt, neque febrire eum, neque ſanguinem erupiſſe, neque inflammationem, neque ſimul ullum dolorem acceſſiſſe; ſi vero quid horum apparuerit, ſecuriſſimum eſt, ut in principio fiat, & modico tempore permaneat. Alia vero præcepta lege ſupra *numer.* 20. Et quæ interroganda ſint, capite vulnerato, lege in *lib. de Capitis Vulnerib. num.* 1.

Capitis præterea os cariem patitur, frangitur, ac perforatur. Oſſis cariem lege in *libr.* 2. *de Morb. numer.* 7. & ſigna *numer.* 24. De oſſe autem fracto in *libr. de Loc. in Homine numer.* 43. & in *lib.* 2. *de Morb. Popular. ſect.* 5. De perforatione oſſis in *libr. de Cap. Vuln. num.* 29.

Suturæ autem capitis quot ſint, ſcribit Hippocrates in *lib. de Locis in Homine*; & quo pacto conſtitutæ in *libr. de Cap. Vulnerib. numer.* 2. & *de Struct. Homin. num.* 4. Et in *lib.* 7. *de Morb. Popul. num.* 29. Plateæ filio, ubi mortuus eſſet, ſutura capitis valde cavata eſt; cum autem ægrotaret, ſemper manu ſinciput contingebat, maxime morti propinquus.

Cæterum ait Hippocrates in *libr.* 2. *Prædictor. numer.* 40. Verticem, & tempora ſæpe dolentes, neque febricitantes, neque decolores, ſi non alium manifeſtum habuerint abſceſſum in facie, aut graviter loquantur, aut dentes doleant, his ſanguinem per nares erupturum, expecta.

Nunc tandem ad capitis ægri purgationem veniamus. Antequam caput purges, fove corpus; inquit enim Hippocrates in *libr. de Inter. Affect. num.* 14. Caput purgato hippophais ſucco, aut cnidio grano, corpore prius valde bene foto. Et in *libr.* 2. *de Morb. numer.* 13. Medicamentum ei dandum eſt, a quo pituita, & bilis ſurſum purgatur, ſi quidem frigus fuerit, præfoto, ac calida loto; deinde tribus diebus interpoſitis, caput purgato; poſtea etiam deorſum purgans medicamentum bibendum dato. Hæc in ulceribus capitis. Sed in tabe primæ ſpeciei caput purgat pharmaco ad nares appoſito. Et in *libr.* 2. *de Morb. Mulier. numer.* 11. In fluxu quodam muliebri caput purgato, ſi mulier pituitoſa eſt, per ea, quæ pituitam purgant; ſi vero bilioſa, per ea, quæ bilem. Et in *libr. de Loc. in Homine num.* 35. In tabe, quæ ex fluxione retrorſum fit, caput purgandum eſt debili medicamento, donec fluxus avertatur. Et *numer.* 40. In ictero ad caput purgatorio debili utitor. Et in fluxione ad oculos, *numer.* 22. ejuſdem *libr.* medicamento caput purgandum eſt non forti, & corpus attenuandum, donec fluxus reſiccetur, aut medicamento in nares indito emoveatur. Et

num.

num. 31. Suppuratis caput purgare oportet non fortibus medicamentis, ſed paullatim avertere in nares, & ſimul edulis ventrem ſubducentibus uti. Et in *lib. de Viſu numer.* 4. Nyctalops medicamentum bibat deorſum purgans, & purgetur caput, & cervicem ejus quammaxime ſcarificato. Et in *libr.* 7. *de Morbis Popular. numer.* 26. Ad tumorem genu, veratrum exhibitum eſt, & capitis purgationes. Et in *libr.* 5. *numer.* 11. Quidam a morbo vexatus noctu magis in ſomno quam interdiu ad duos annos purgatione a capite forti, valde ad multum tempus purgabatur, & cum pharmacum bis bibiſſet, ſex menſes ipſum penetravit. Et in *libr.* 6. *ſection.* 2. Diſſimilia, ſi vergant ſurſum elevata, inferne ſolvere, & contraria per eadem, velut eſt capitis purgatio, venæ ſectio, quando non temere detrahitur. Sed in *libr.* 2. *ſection.* 5. Si capitis os confractum fuerit, lac & vinum, commixta aquæ pari menſura, bibenda dato; ſi vero ulcus fuerit, internas venas ſecato, ſi non febricitet; ſi autem deſipiat, caput irrigato, ſi non præcordia fuerint elevata. Et in *libr. de Locis in Homine num.* 44. Febricitanti caput ne purgato, ut ne furioſus fiat; calefaciunt enim caput pharmaca purgativa, & ſane ad caliditatem febrilem accedens ea, quæ in medicamento eſt, inſaniam facit. At *num.* 49. ejuſdem *lib.* Dolore in capite gravatis ſanguinem de venis detrahito. Si vero non ſedetur, & diuturnus ſit, perure venas, & ſanus evadit; ſi vero caput purgaveris, magis affliges.

CARBUNCULUS.

Carbunculus, ut legitur in *libr. de Affection. numer.* 35. favus, & ſtrumæ, & pani, & furunculi a pituita fiunt. Et in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 1. Carbunculi in Cranone æſtivi; pluebat in ardoribus aqua larga; contingebat hoc per totum, & maxime ab auſtro. Et in *libr.* 3. *ſection.* 3. Anno auſtrino, pluvio, in pudendis tubercula, lippitudines, carbunculi.

CARCINOMA.

Mulieri in Abderis carcinoma obortum eſt circa pectus; & per mammam fluebat ſanies ſubcruenta. Obturata vero fluxione, mortua eſt. Hæc ſcribit Hippocrates in *libr.* 5. *de Morb. Popular. numer.* 36. & repetit etiam in *libr.* 7. *de Morb. Popular. numer.* 56. At *num.* 53. hujuſce *libr.* legitur: Cui carcinoma in faucibus uſtum eſt, ſanus evaſit a nobis. Lege *Cancer.*

CARO.

Cæterum de carnibus, non his, quibus veſcimur, ſed de his, quæ corporis noſtri ſunt partes, eſt diſputandum. Deinde de carnibus, quibus alimur, dicemus. Verum de ſubſtantia primum agemus, poſtea de his, quæ ſubſtantiam carnis ſequuntur, actionibus, paſſionibuſque differentiis. Legitur in *libr. de Carnibus numer.* 10. Eadem de carnibus ratio eſt, quæ ſcilicet de renibus. Frigidum quidem conſtituit, & compegit, ac fecit carnem, glutinoſum autem in foramina tranſiit. In foraminibus autem his humidum eſt, velut in venis magnis. Calidum autem in toto corpore eſt, plurimum vero & humidi in corpore eſt, & frigidi multum in humido; tantum autem eſt frigidi, quantum congelare humidum, ac liquidum poteſt, ſed ſuperatur a calido, quare etiam ab ipſo diffunditur. Sed materia carnis eſt humidum, efficiens vero eſt calor primum, deinde frigus. Humidum eſt ſanguis, & minima aliorum humorum pars; & hi a calore elementari moderato concoquuntur, & a cœleſti informantur, deinde a frigore, quod ab humido reſultat, atque ab extrinſeco adjuvante coagulantur in carnem, quæ non ſtatim ex his fit, ſed per plures concoctiones, quæ humori, qui ad coctionem procedit, plura nomina dederunt, prout plus, ac minus carni propinquus fit. At hoc tibi advertendum ſit quod Hippocrates ſubdit: Poſtquam ſanguis extra corpus refrigeratus eſt, tum ab intrinſeco frigido, tum ab extrinſeco pellicula fit, & membrana; & ſi quis, hac pellicula detracta, modico tempore ſinat, aliam pelliculam factam videbit, & aliam quoque poſtea. Facta aliqua carne, inquit Hippocrates in *libr. de Natura Pueri, num.* 8. ſanguis a matre deſcendens, quem ſane caro ſpirans attraxerit, in incrementum cedit, & ſi utilis non ſit, in ſinus pellicularum ſecernitur. Et ſubdit: Caro augeſcens a ſpiritu articulatur, & abit in hanc, unumquodque ſimile ad ſimile, denſum ad denſum, rarum ad rarum, humidum ad humidum. Scimus igitur, quod caro eſt pars corporis noſtri humida, rara, & temperata in caliditate, & frigiditate. Hæc quidem cum ſit humida, ratione habita ad oſſa, atque ad partes nerveas, ut elementa imitetur, oſſa, ac ſimilaria nervoſa ambit, & colligat. Ejus quidem ſubſtantiæ is eſt uſus, ut ſcribitur in *libr. de Oſſium Natura numer.* 17. ut omnium colligationem, ac conſtructionem exhibeat. Sed in viro ſolidior eſt caro, quam in fœmina, ſicut apparet in *libr.* 1. *de Morbis Mulier. num.* 2. propterea quod ſanguis, ex quo conſtructus eſt vir, robuſtior eſt, & calor validior, qui ſanguinem exſiccavit; quare vir eſt carne ſicciore præditus, ac præterea tenuior, atque eo magis, ſi calor æſtivus, ætas juvenilis, & alia circumſtantia coadjuvent. Quapropter docet Hippocrates in *libr.* 3. *de Diæta num.* 6. quod, quemadmodum arbores, rationem non habentes, tempore vernali præparant ad æſtatis commoditatem tum incrementum, tum umbram; ſic oportet hominem carnis incrementum ſalubre ſibi præparare; quod fit, ſi detrahas labores, cibis mollioribus utaris, balneis, re venerea pauca, & tota diæta molli, uſque ad plejadum exortum, tunc enim jam æſtas adeſt. Hæc eadem confirmat in *libr.* 6. *de Morbis Popular. ſect.* 3. *partic.* 1. his verbis: Cutis

colligatio, carnium incrementum. Ubi Galenus in *Commentar.* ait: Inſinuatur, quod cutis ſtrictio, & denſitas ſæpenumero immoderati carnium incrementi in cauſa ſit. Et ſubdit *particul.* 2. Detractio curſibus, luctationibus, quiete, multis celeribus deambulationibus, quibus elixa maza, pleruṁque panis modicus. Hæc loca ſi conferas, quaſi verba verbis reddita comperies. Verum carnis generatio, ac incrementum, quod in ulceribus curandis eſt neceſſarium, non eſt præſentis ſermonis; tamen non omittam illud, quod ſcriptum eſt in *libr. de Affection. numer.* 37. & hoc eſt: Ad impurgata, ac putreſcentia vulnera, acria faciunt, ac mordacia parum; ad carnem producendam, pinguia, & calida magis conducunt; ab his enim caro pullulat. Cæterum caro fit, ut dictum eſt, ex ſanguine concocto a calore, & frigore condenſato; unde, cum humida ſit, non habet ſummum calorem, nec frigus, ſed moderatum; tamen parumper ſuperat calor. Cujus ſcilicet carnis uſus eſt, ut omnium colligationem exhibeat, & conſtructionem. Hæc eſt natura carnis, & hæ naturales operationes, ut Hippocrati placet. Quæ omnia cum carni adfuerint, ſana dicetur; aget enim, ac patietur proprias operationes, ac paſſiones. Vice verſa, ſi aliqua horum defuerit, non ſana, vel ægra appellabitur; at quod non ſanum, vel ægrum eſt, id læſum eſt.

Itaque hoc pacto læſa erit caro; idque eveniet, ſi complexio ejus alteretur, aut ſubſtantia; & utraque, deſtruendo ſubſtantiam, aut continuitatem ſolvendo. Cauſa vero erit intrinſeca, vel extrinſeca, quemadmodum quatuor primæ qualitates, percuſſio, contuſio, ruptio, convulſio, inciſio, diſciſſio, & id generis; ſicque fit, ut primæ hæ ſint in cauſa; deinde ſuccedit calor a motu illo concitatus, qui quoniam non eſt naturalis, ideo venit in carnis perniciem. Caro calefacta ſicceſcit, deinde humiditatem ſibi propinquam trahit. Verum aliquando contingit, ut primum ſicceſcat, ut in ſanguinis effuſione ob vulnus illatum, ſed revera prius caro movetur, hoc eſt, patitur, deinde ſequitur ſanguis; ex quibus motibus oritur calor, qui ſimul cum ſanguinis exitu ſiccat carnem, & inanem reddit; ſed ne detur vacuum, ſuccedit ſanies, ſive ichor, ſive humiditas, quæ verti in carnem parata eſt, & hanc ſequitur alia, dummodo ordo non turbetur; quandoque enim quod ultimum eſſe deberet, eſt primum, ut ſanguis pleruṅque in contuſionibus magnis. Calida inflammatur, & pars ejus ſubtilis in vaporem vertitur, deinde caro elevatur, & quia vacua remanet ob partem ejus evacuatam, trahit, vel ſuccedit humiditas, quæ cum non ſit in proprio loco, putreſcit. Unde caro inflammata, non proprio calore, ſed alieno referta, & materia aliena; diſtendit partes nerveas, & dolorem facit. Putrefacta illa humiditate, & caro colliqueſcit, & putreſit, & calore putredinali inficitur. Qui calor depaſcit errabundus, & putrefacit totum corpus. Hoc quidem pacto, hac via, his efficientibus, atque hac materia, abit caro a ſimplici alteratione in putrefactionem. Atque hunc ordinem percipimus ex Hippocrate pluribus in locis deſcriptum, verum non adeo abſolutum ubique. Hæc profecto loca Hippocratis recenſendo, ſic exponam, prius explicando cauſas. Scribitur in *libr. de Locis in Homin. num.* 15. Fluxiones fiunt, perfrigerata valde carne, & percalefacta, & ſuperinflammata; fluxiones propter frigus fiunt, cum caro in capite, & venæ tenſæ fuerint; hæ enim, horrente carne, & ad anguſtias perveniente, adſtrictaque, ac excludente, humiditatem exprimunt; & ſimul carnes ipſæ contra exprimunt ad anguſtias pervenientes, & capilli ſurſum erecti fiunt. Fluxio etiam fit propter caliditatem, cum carnes rarefactæ tranſitus paraverint, & humor calefactus tenuior redditus fuerit; omnis enim humor calefactus tenuior fit, & omne cedens fluit, maxime vero ubi valdè fuerit inflammatum. Et *numer.* 18. Præ frigore a bile infeſtari, laſſitudine affliguntur, quia carnes, quum bilem habuerint, non quieſcunt, ſed concutiuntur, & concuſſæ laborant, ac delaſſantur, utpote velut in itinere faciendo. Et in *lib. de Flatibus, numer.* 18. Rupturæ omnes fiunt hoc modo; quum violentia quadam invicem diſcedunt, & ſinduntur carnes, fiſſuram ſubtercurrit ſpiritus, ac dolore affligit; quum autem ipſi flatus, carnes pergreſſi, meatus corporis rareſecerint, ſequitur poſt flatus humiditas, cui viam jam antea aer præſtavit; irriguo itaque corpore ab humiditate facto, liqueſiunt carnes, & fit aqua intercus. Et *numer.* 19. Cum flatus frigidi multi penetrent, ac inſlent carnes, partes corporis ſtupidæ fiunt. Et in *libr.* 3. *de Diet. numer.* 23. A cœna etiam vocis exercitatio valde commoda eſt; humiditatis enim evacuationem faciens, rarefacit carnem. Et in *libr.* 1. *de Morb. num.* 11. Cum jam præ febribus, aut potu, aut venere, aut aliqua re correptus, fuerit attenuatus; caro ſauciata ſubreſiccatur, & ſubcaleſcit, & humiditatem in ſe ipſam a vicinis venis, & carnibus trahit; ubi autem attraxerit, intumeſcit, & inflammatur, & dolorem exhibet tenuem. Et *numer.* 12. ejuſdem *libr.* Si caro convulſa fuerit, aut contuſa, ſanguinem ex venis ſibi ipſi propinquis trahit, atque hic putreſcit, ac ſuppuratur. Et *num.* 16. ejuſdem *libr.* Cum caro afflicta fuerit, aut convulſa, aut percuſſa, aut aliud quid perpeſſa, livida fit non ſincero ſanguine, ſed tenui, & aquoſo, eoque modico. Unde legitur in *lib.* 7. *Aph.* 2. In oſſe ægrotante caro livida, malum; & cum plus ſolito fuerit reſiccata percaleſcit, & dolorem exhibet, & humiditatem trahit a venis, ac carnibus vicinis; & ubi nimium fuerit humectata, atque ea ipſa humiditas a carne ſupercalefacta, per totum corpus diſpergitur, qualis

eſt at-

eſt attracta, magis tamen in venas diſpergitur, quam in carnes; venæ enim magis trahunt. Quando vero ad multam in corpore humiditatem modica de carne attracta fuerit, obſcura jam fit, & doloris exors, & pro morbida cum tempore ſana evadit. Si vero caro magis fuerit percalefacta, & ampliorem humiditatem traxerit, dolorem exhibet, & ad quamcunque partem ab ipſa proceſſerit, ac firmata fuerit, dolorem inducit acutum. At humiditas de carne exilit per venas; cum autem caro calefacta fuerit ſive a calore præternaturali ab humoribus crudis generato, ſive a contuſione orto, eliquatur; nam ait in *libr. de Cap. Vulneribus num.* 14. Neceſſe eſt, carnes contuſas, ac conciſas pus fieri, ac conſumi. Et in *lib. de Ulceribus num.* 3. Neceſſe eſt, carnes contuſas, ac diſſectas putreſcere, ac pus fieri, & eliquari, ac conſumi, & poſtea novas carnes naſci. Et in *lib. 2. de Diæta num.* 39. Anima calefacta, id eſt ſpiritus, attenuat carnem. Et *numer.* 40. recitantur quæ dictas carnes reſiccant. Et in *libr. de Articul. numer.* 60. Carnes minuuntur totius cruris ob luxationem. Et in *libr. de Affection. numer.* 23. Aqua intercus fit plerumque, cum quis ex longo morbo impurgatus multo tempore manet; corrumpuntur enim carnes, & liquantur, & fit aqua. Et infra ſubdit: Cum carnes a pituita, & tempore, & morbo, & non purgata immunditia, & mala curatione, ac febribus corruptæ fuerint, liqueſcunt, & fiunt aqua. Et in *libr. 2. de Morb. numer.* 1. Carnes cum ſint perrigatæ, elevatæ, ac rariores, ſanguinem ex venis trahunt, ideoque bene colorati eſſe videntur. Et in *libr. de Locis in Homine num.* 38. Corpore ſuperinflammato, carnes intumeſcunt, unde ſequitur febris. Et *numer.* 41. Poſtquam caro tumida, & inflammata circa ulcus fuerit, caro ſuſcipit, utpote elevata exiſtens ab inflammatione; & cum in ipſam pervenerit ſanies, ſubterfluens putrefacit, & attollit. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis, num.* 25. Si hyems ſicca ſit, & borealis, ver autem pluvioſum, & auſtrale, neceſſe eſt, ut corpus, & caro non humore fluida fiat, adeo ut febres acutiſſimæ in omnes irruant, maxime autem in pituitoſos. Et *numer.* 10. ejuſdem *libr.* Bibentibus aquas glaciatas, & frigidas, ac turbatas, ſplenes ſunt magni, ac pleni; in ipſis enim carnes colliquantur. Et in *lib. 3. de Diæta, numer.* 22. In corporibus denſa carne præditis, cum cibi concaleſcunt, ac diffunduntur, & a primo ſomno, & præ cibis carne caleſcente, ſecretio per ſomnum fit a carne multæ humiditatis; deinde caro denſa exiſtens alimentum non ſuſcipit. Et ſubdit: Conſimilia his patiuntur, qui inexercitati derepente laboraverunt, & colliquationem carnis violentam, ac multam fecerunt. Et in *libr. 2. de Morb. numer.* 2. In reliquo corpore ulcera eadem ratione, qua in capite fiunt, ſanguine, & bile putrefactis, quacunque in parte fuerint collecta; hac enim parte caro putreſcit, & exulceratur, & accedentem pituitam, ac bilem inſuper putrefacit, & fit pus. Et in *libr. 4. numer.* 25. Hæc quidem duo ſunt principia, violentia, & plenitudo, quæ, ſi non purgentur homines, corpora calefaciunt. Et paullo inferius: Putrefactio primum paullatim fit, ſi maxime calefiat; poſtea, ubi iſthic alimentum putrefactioni non amplius ſufficit, depaſcitur de ſano, initio ſumpto a proximo ad totum corpus, donec totum quicquid carnoſum eſt, putrefecerit; poſtquam vero in totum depaſta eſt, alimentum putredini conſumitur. In *libr. 3. de Morb. Popular. ſection.* 3. vel *Commentar.* 3. *particul.* 23. Pleriſque horum in ſupputationes abſceſſus contigerunt, atque carnis multum, & oſſium, & nervorum decidit. Et ibi Galenus: Pravitas abundantis humoris ex magnitudine conſtitit putredinis; atque is propter humiditatem, & aeris tranquillitatem computruit; & idcirco putredinem generavit, & varia erat fluxio propter putreſcentium diverſitatem. Et in *libr. de Locis in Homine, num.* 14. Labor, & dolor articulis fit, ubi a carne humiditas fluxerit vitioſa. Primum enim articulus ſtabilitur; non enim lubrica eſt humiditas, quæ de carne influxit. Deinde ut multa, & valde ſparſa, & ex carne non irrigata ſemper reſiccatur, & ut multa exiſtens, & articulo ipſam non capiente, effluit; & male ſtabilita elevat nervos, quibus articulus colligatur, & ipſos inconnexos, ac diſſolutos facit. Et in *libr. de Fracturis numer.* 36. Nudatur autem quorundam ſuperna pars, quorundam vero carnes circumcirca mortificantur. Et in *libr. de Artic. numer.* 1. Medicis videtur valde in anteriorem partem luxati, ſcilicet humeros, & maxime decipiuntur in his, quorum carnes tabes circa articulum, & brachium occupavit. Et *numer.* 54. Si ipſa caro mucoſa fuerit, uſque ad os urere oportet. Et *numer.* 58. Sanum crus nihilominus ipſi robuſtum eſt, quam ſi ambo ſana eſſent; effœminantur tamen omnibus talibus carnes cruris, hoc eſt, molleſcunt, debileſque redduntur. Et in *libr. 5. Aphor.* 16. Calidum, ubi ſæpius eo utatur, hæc mala affert, carnium ſcilicet effœminationem, &c. Ex his igitur, quæ recitavimus, quales fuerint carnis affectus præternaturales, a quibus cauſis, & qua ratione afficiatur, diximus.

Verum caro non ſolum in ſeipſam attrahit, & a partibus internis, & externis, ſed & attrahitur; quemadmodum legitur *in libr. 3. de Diæta numer.* 25. ſic: Quibuſdam excluduntur ea, quæ conveniebant, progreſſuque temporis venter per caliditatem attrahit carnes, & dolorem exhibet. Quod vero carnes attrahant, plurima Hippocratis loca citata comprobant. Sed in *libr. 6. de Morb. Popul. ſection.* 6. vel *Commentar. 6. partic.* 1. legitur: Carnes attractrices ex ventre, & extrinſecus, indicat ſenſus, ut expirans, & inſpirans. Ubi Galenus ait: Carnes ad ſe ipſas ex ven-

tre attrahere, inquit, & extrinſecus; ex ventre ſuccum ex cibis, ac potionibus, unde alendæ ſunt; & extrinſecus, incompertum eſt, an alimentum dicat, an vero aerem: nam fieri poteſt, ut, ſicut ex ventriculo alimentum carnes attrahunt, ita etiam ab exterioribus partibus in profundum revocent; poteſt & aer per arterias ad cutim devenientes, ad carnes deferri ab ipſis attractus. At ob plurimam attractionem fit quandoque, ut cutis non cibum ſuſcipiat, hoc eſt, obſtructa ſit, ut ſcribitur in *libr.* 3. *de Diæta numer.* 12.

Si vero carnes fuerint ſanæ, cave, ne nimium alterentur; ait enim Hippocrates in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 16. Carnes ſanas habentibus elleborus perículoſus; facit enim convulſionem, propter operationis vehementiam, ut inquit Galenus in *Commentar.* Tamen dicit Hippocrates in *libr.* 6. *de Morbis Popular. ſect.* 5. vel *Commentar.* 5. *particul.* 10. Labor articulis, & carnibus; cibus, ſomnus viſceribus: ideſt, ut exponit Galenus, labor articulis, & carnibus utilitatem præſtat; cibus autem, & ſomnus viſceribus, calore nativo in profundum recumbente: verum nullus vehemens ſit. Sed in *libr.* 3. *de Diæta*, *numer.* 15. ſcribitur: Somnus contingit carni, & ſanguis funditur, & ſpiritus diffuſus tranquillus fit. Unde ſomnus, qui reſpondet quieri, & vigiliæ labori, competunt carnibus; qua de re ſibi contradicere videtur Hippocrates. At, quando dicit, ſomnus contingit carni, intelligendum eſt, quod cum homo dormiat, tunc carnes nutriuntur, augentur, atque corroborantur; & non quod carnes a ſomno deprehendantur. Immo in ſomno vis naturalis viget, & animalis quieſcit. Et quoniam ſæpe ob quietem, & ſomnum carnes floreſcunt, & augentur adeo, ut nocumentum adferant corpori; hinc, ſi carnoſi purgandi ſint, dicit Hippocrates in *libr.* 4. *Aphor.* 7. Vomentes difficulter, & mediocriter bene carnoſos per inferiora, caventes æſtatem; contra graciles, ut in ſuperiori *Aphoriſmo*. Quæ vero diæta ſit carnoſis, ac gracilibus utilis, legatur in *libr. de Salubri Diæta*, *numer.* 2. 3. 4.

Nec ſilentio pertranſeundum eſt, per urinam, ac per ſedem aliquando aliquid caranculæ ſimile exire; quod utpote dignum voluit Hippocrates in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 26. memorare his verbis: A difficultate inteſtinorum habito, ſi veluti caruncula exeant, lethale eſt; & Galenus in *Comment.* Quando partes adeo magnæ inteſtinorum excernuntur in difficultate inteſtinorum, ut poſſimus eas carnes nominare, lethalem ait eſſe morbum; cum neque caro concreſcere, neque cicatrix obduci in tali poſſit exulceratione. Et *Aphoriſm.* 79. ejuſdem *lib.* Quibus in urina, craſſa exiſtente, carunculæ parvæ, aut velut capilli una exeunt, his a renibus excernuntur. Et Galenus in *Comm.* Parvæ carunculæ renum ſubſtantiæ indicia ſunt.

CARO, QUA VESCIMUR.

Carnis, qua veſcimur, conſideratur ſubſtantia, & ea, quæ circa ſubſtantiam verſantur. In ſubſtantia carnis eſt materia, & forma, & ſpecies, quæ ex his reſultat, genus, totum, & partes: ea, quæ quidem circa ſubſtantiam exiſtunt, aut neceſſario inſunt, aut per accidens; neceſſario comitantur ſpecies animalium, quorum carnibus homo alitur, ut durities, & mollities, &c. quæ has conſequuntur, quæ ex materia originem ducunt; deinde caliditas, & humiditas, quæ naturaliter inſunt omnibus animalibus; quoniam vita eorum exiſtit per calidum, & humidum; ſpeciem vero neceſſario conſequitur major, vel minor, ut ita dicam, nutribilitas, propterea quod quædam ſunt carnis ſpecies, quæ magis nutriunt quam aliæ. Huic parti adjungitur ætas, ſexus, tempus, robur animi, & corporis, & cognatio. Per accidens vero, ſed proprium circumſtant ſubſtantiam locus, in quo vivit animal, diæta, qua utitur, exercitatio, ut volatus avium, & greſſio terreſtrium quadrupedum, tempus, & cicuratio, aut feritas. Ex his quidem partibus, quæ ſunt ſubſtantia, & ea quæ circumſtant ſubſtantiam, ſumimus differentias carnium, quoniam aliæ magis concoquuntur a noſtro corpore, quantum attinet ad ſubſtantiam carnis, hoc eſt, vel quantum ad materiam, vel ad formam, vel ad ſpeciem, aut quantum ſpectat ad circumſtantias faciſius, & difficilius concoquuntur. Igitur caro tripliciter magis, & minus concoquitur a corpore, aut ſecundum ſubſtantiam, aut ſecundum actionem, aut ſecundum paſſionem. Sed quoniam caro, ut comedi poſſit, præparatur, ac coquitur, illa coctio eſt elixatio, aut aſſatio, vel aliud quod ſit medium utriuſque, aut quod participet de altero magis; & ambæ hæ præparationes ſunt ſimplices, vel conditæ, & quot ſunt ſpecies conditæ, tot ſunt differentiæ carnis, quo ad actionem, vel paſſionem; præterea caro per ſe, vel condita, eſt ſolum cibus, vel cibus, & medicina, ut ſunt carnes elixæ, quæ nutriunt, & humectant. Quoad materiam attinet, ſcribit Hippocrates in *libr.* 2. *de Diæta*, *numer.* 15. hoc præceptum: Quorum animalium lac tenue eſt, & ſanguis ſimiliter, eorum & carnes conſimiles ſunt. Quoad complexionem, animalia, quæ ſicca ſunt, & robuſta, ſiccant. Quoad ſpeciem *numer.* 16. Agninæ leviores ſunt ovilis, & hœdinæ caprinis, quia exanguiores ſunt, ac humidiores; quoad ætatem carnes, dum teneræ ſunt, alvo ſecedunt; ubi vero augmentum ſumſerint, non ſimiliter; & vitulinæ carnes eodem modo ſe ad bubulas habent. Et *numer.* 20. ejuſdem *libr.* Maſcula fœmineis ſunt ſicciora, & caſtrata non caſtratis; & quæ in vigore ſunt, vetuſtis valde, ac juvenculis,

lis, & nigra albis; & hirta nudis; contraria vero his humidiora ſunt. Et hæc quo ad ætatem, ſexum, & nonnulla inſeparabilia accidentia attinent. Quo ad partes legitur *numer.* 21. Exanguium partium robuſtiſſimæ ſunt cerebrum, & medulla; leviſſimæ vero carnium partes ſunt capitales, & ſub ventre muſculi, pectines, pedes. Ova volucrum robuſtum quid habent, & alunt, & inflant. Quo ad loca *numer.* 39. Animalium cicurum ea, quæ in ſylvis & agris paſcuntur, ſicciora ſunt his, quæ intra ædes; quia labore reſiccantur, itemque præ ſole, ac frigore, & ſpiritu ſicciore nutriuntur; verum ſylveſtria ſicciora ſunt manſuetis. Quo ad diætam, crudivora, ac ſylvarum materia paſta, itemque parum edacia, ſicciora ſunt edacibus, & frugivora herbivoris, & paucibiba multibibis. Quo ad manſuetudinem, & feritatem, ſcribitur in *lib. de Affect. num.* 46. Ferinæ carnes manſuetis leviores ſunt, eo quod fructum non ſimilem edant. Quo ad motum, & exercitium, in *lib.* 2. *de Diæt. numer.* 17. legitur: Omnia ferme volucrium genera ſicciora ſunt, quam quadrupeda; quæcunque enim veſicam non habent, neque mingunt, neque ſputum, aut ſalivam fundunt, omnia ſicca ſunt; propter caliditatem enim ventris, humiditas ex corpore conſumitur in alimentum caliditatis. Et *num.* 18. Errones autem, ſcilicet piſces, & undas verberantes, laboribus fracti, ſolidiorem carnem habent. Et *num.* 20. Carnes hæ fortiores ſunt, quæ optime exercentur. Verum hoc tibi ſit præceptum. Cum carnis materiam ex. gr. conſideraveris, primo inſpice genus carnis, veluti piſcis, & avis, vel greſſibilis; ſecundo ſpeciem, ut agnorum, & hædorum; tertio formam & complexionem, utpote calida, vel frigida etiam; quarto totum carnis corpus; quinto partes, ut alæ, pectus, caput; ſexto ætatem, ſicut caro vetuſta, & juvenilis; ſeptimo ſexum, ut caro fœminæ humidior eſt maſculo; octavo robur, quia animalia robuſta ſicciora ſunt; nono cognationem, quoniam in eadem carnis ſpecie hæc, quam illa melior eſt; decimo locum, velut carnis animalium, quæ in aquis habitant, & quæ in terra; undecimo tempus carnis, vel recens, & minime; duodecimo diætam, qua utitur, exercitationem, & tandem manſuetudinem, atque feritatem. Præterea, ſi complexionem cognoſcere volueris, materiam, formam, genus, ſpeciem, & alia omnia conſidera; & hoc pacto complexio tibi innoteſcet. Sed ad carnis præparationem veniamus. Legitur in *libr. de Affection. numer.* 45. Carnes coctæ, ſi quidem percoctas feceris, debiliores ſunt, ac leviores. Et *num.* 44. Carnes percoctæ, & exaſſatæ, utræque debiles ſunt ad robur augendum; ad ſeceſſum vero percoctæ commodæ ſunt, aſſatæ vero magis ſiſtunt; quæ vero moderatam habent cocturam, & aſſaturam, hæ ad robur, & ad ſeceſſum moderate ſe habent; at vero crudiores ad robur quidem commodæ ſunt, ſed non ad ſeceſſum. Unde in *lib. de Viſu* ſcriptum eſt *numer.* 4. Fame ad multum tempus premito; ubi vero remiſerit, unum aut duo fruſta, prout maximam devorare poteſt, de hepate bubulo crudo in melle tincto exhibeto. Aſſatæ vero, ut inquit Hippocrates in *lib. de Affect. num.* 45. ſi exaſſatæ fuerint, & inveteratæ ex aceto, aut ſale, debiliores ſunt, & leviores recentibus. At differentiæ carnis fiunt, prout varii erunt præparationum modi. Quare in *libr.* 2. *de Diæta num.* 31. Carnes pingues æſtuoſæ ſunt, ſed alvum movent; conditæ, ac aſſervatæ in vino, ſiccant, & alunt; ſiccant quidem propter vinum, alunt propter carnem: in aceto aſſervatæ, calefaciunt quidem, ſed minus propter acetum; multum nutriunt, at vero ſale ſervatæ, minus quidem alunt, humiditate per ſalem privatæ; attenuant autem, & ſiccant, ac ſufficienter alvum movent. Et in *lib.* 3. *de Diæta n.* 24. His, quibus ſecedit cibus per alvum liquidus, inconcoctus, abſque dolore, utendum eſt carnibus, ſale, & aceto inveteratis. Porro quibus conferat habitibus caro, docet *liber de Salubr. Diæt. numer.* 11. & dicit: Fiunt alvi profluvia, & recrementa, ciborum ſpeciem referentia, & cruda, his corporibus, quæ denſam carnem habent, cum ad carnium eſum homo cogitur; venæ enim denſatæ, cibos ingeſtos non ſuſcipiunt; at vero rariores, ac hirſutiores corporum ſpecies, ac habitus, tum carnium eſum ſuſcipiunt, tum labores magis tolerant. Ex verbis igitur antea dictis manifeſtum fit, quod poſtquam videris carnis ſubſtantiam, & ea, quæ ad ſubſtantiam ſpectant, conſideres carnis differentias ſecundum præparationis modos.

CAROS, id eſt, SOPOR.

Scribitur in *libr.* 3. *Prorrh. particul.* 31. An cum caro quoque aphoniæ convulſivæ?

CASEUS.

Eadem ratione conſiderandæ ſunt caſei facultates, qua carnium; tamen hoc loco deſcribemus plura, quæ ab Hippocrate memoriæ mandata ſunt. Legitur in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comm.* 4. *partic.* 91. Caſeus flatum parit, atque adſtrictionem, ciborumque accenſionem facit; crudum quoque, incoctumque exiſtit, atque his, qui ſe potu repleverunt, deterrimum eſt. Et in *lib. de Affect. num.* 49. Caſeus, & ſeſamum, & uva paſſa reficiunt, & pituitoſa ſunt. Et in *libr.* 2. *de Diæta numer.* 22. Caſeus robuſtus eſt, & æſtuoſus, & alit, alvumque ſiſtit. Robuſtus quidem, quia proximus eſt generationi; alit autem, quia carnoſæ reliquiæ ſunt lactis: æſtuoſus eſt, quia pinguis; alvum autem ſiſtit, quia ſucco, & coagulo compactus eſt. Et in *libr. de Veter. Medicina, num.* 37. Caſeus non omnes homines lædit; ſed ſunt qui ex ipſo repleti, ne tantillum quidem offenduntur, immo graci-

libus mirabiliter etiam conferre proditur. Sunt autem, qui difficulter ſummoventes ipſum, abeo liberantur; horum vero naturæ differunt, differunque etiam juxta hoc quod eſt in corpore, caſeo contrarium. Nam a caſeo excitatur, & commovetur in iis, quibus ejuſmodi humor multus in corpore exiſtit, & quo magis hic potens eſt, eo magis veriſimile eſt ipſos male affligi; ſi vero toti humanæ naturæ malus eſſet, omnes utique læderet.

CARTILAGO.

Cum diſciſſum fuerit os, aut cartilago, vel nervus, aut genæ particula tenuis, vel præputium, neque augetur, neque coaleſcit. Ubi Galenus ait: Augeri vocat Hippocrates talem aliquam generari ſubſtantiam, qualis eſt abſciſſa, ſicut in cavis ulceribus videtur caro germinare; coaleſcere autem, quando diſciſſi corporis labra agglutinantur. Hæc in *libr. 6. Aphoriſmus* 19.

CATAPLASMA.

Cataplaſmatum uſus artificioſus, & utilis quis ſit, legitur in *libr. de Medico numer.* 10. Quorum alia diſcutiunt, & maturant, ſicut apparet in *libr. de Affection. numer.* 34. Alia autem ad vulnera inflammata refrigeranda conferunt, ut eodem *lib. num.* 37. Et horum quædam anginæ fiunt utilia, veluti ſcriptum eſt in *libr.* 2. *de Morb. num.* 28. Quædam præterea tumoribus, & inflammationibus in circumſitis partibus, ut in *libr. de Ulcer. numer.* 7. Sed *num.* 2. ejuſdem *libr.* præcipitur, quod, ſi cataplaſmati in ulceribus opus eſſe, viſum fuerit, non ipſum ulcus cataplaſmate integere oportet, ſed circumſitas partes, quo pus decedat, & quæ indurata ſunt, molleſcant.

CATARRHUS. *Lege* DESTILLATIO.

CATOCHUS.

De catochis has percipe ſententias. Scriptum eſt in *libr. 2. Prorrh. particul.* 49. In ardentibus febribus cum aliquantula perfrictione, dejectionibuſque aquoſæ bilis multis, oculorum perverſio ſignum malum, tum alias, tum ſi catochi fiant. Et *particul.* 56. ejuſdem *libr.* Capite dolentes, cum catoche delirantes, intercepta alvo, oculoque feroci, & floreſcentes, in ſcapulas rigent. Et *partic.* 60. Quibus deurentia, fatuitatem inferentia, inducentia catochen &c. Et in *lib.* 3. *partic.* 4. Quæ cum exſolutione fiunt, & catoche, aphoniæ pernicioſæ ſunt. Et *num.* 69. Quæ convulſivo modo cum catoche exacerbantur, parotidas movent.

CAUSA.

Cauſa eſt duplex; altera manifeſta, altera non manifeſta, quæ ad ratiocinationem ſpectat, *lib. de Vict. Ratione in Morb. Acut. Comment.* 4. *part.* 54. & 55.

CAUSUS.

Cauſus eſt ſebris ardens, & eſt duplex; alter exquiſitus, alter nothus. Fit, ut ſcribit Hippocrates in *libr. de Vict. Ratione in Morb. Acut. Comment. 4. part.* 1. cum venulæ tempore æſtivo exſiccatæ, acres & bilioſas, quæ tenues ſint, trahunt ad ſe humiditates, quas ichoras vocant. Sic in *lib.* 1. *de Morb. numer.* 27. ſcribit: Cum bilis commota fuerit per corpus, & contigerit, ut venæ, & ſanguis attrahant bilem, eamque plurimam ex carnibus, ac ventriculo, ad eum, qui prius ineſt, utpote cum etiam natura calidiſſimus ſanguis in corpore exiſtat. Cum itaque percaluerit, ex carnibus, & ventriculo, ſupra eum, qui jam ineſt, adhuc magis a bile, percalefacit etiam reliquum corpus. Et quædam ſane partes præ multa humiditate penitus reſiccari non poſſunt. Si vero reſiccatæ fuerint, homo moritur. Extremæ vero corporis partes, utpote natura ſiccæ, reſiccantur, & plurima humiditas ex ipſis exuritur; & ſi ipſas contingere velis, frigidas comperies, ac ſiccas. Quapropter hi, qui a febre ardente corripiuntur, internis quidem partibus a febri exuruntur, externis autem frigidi ſunt. Et lingua, & fauces ab interno ſpiritu, ac caliditate exaſperantur, & areſcunt. Quantum autem in ventriculo, & in veſica ineſt bilis, quod quidem in ventriculo eſt, aliquando deorſum exturbatur; plerumque vero in primis diebus vomitur, aut in quatuor, aut quinque. Vomitur autem hac de cauſa. Cum ſupernus ventriculus ſupercalefactus fuerit, attrahit in ſe ipſum, & fit vomitus; & ob hoc etiam ex febre ardente, & ex pleuritide ad peripneumoniam maxime morbi tranſmutantur. Ubi enim ſupernus ventriculus ſupercalefactus fuerit, trahit in ſe ipſum, & ſuſcipit pulmo, & fit peripneumonia, & plerumque pereunt, nimirum debiles jam exiſtentes, & morbo alio novo inſuper generato, dies tranſigere nequeuntes, donec ſputum in pulmone concoquatur. Verum ut plurimum pereunt præ debilitate; aliqui tamen evadunt. At quibus in veſicam confluit quid bilis, his craſſa urina mingitur, craſſa autem a pituita. Bilioſa vero alvi egeſtio prodit, eo quod combuſta ſint ea, quæ ſunt in ventre.

Cauſam autem recenſet Hippocrates in *libr. de Vict. Ratione in Morb. Acutis Comment. 4. part.* 3. & inquit: Et ex magna parte ob longum iter, & longam ſitim. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis n.* 12. Senioribus fiunt febres ardentes ob ventris duritiem. Humor autem, ut dictum eſt, eſt bilis, & pituita; nam ſcribit Hippocrates in *lib.* 1. *de Morbis numer.* 27. Febris ardens corripit magis bilioſos, corripit item pituitoſos.

Signa porro, demonſtrantia febrem acutam exquiſitam, explicat Hippocrates in *lib. de Vict. Ratione in Morb. Acut. Comm. 4. part.* 4. his verbis: Fit & lingua aſpera, ſicca, & val-

& valde nigra, ventriſque morſu dolet, dejectioneſque liquidæ, & pallidæ ſiunt, urgetque ſitis vehemens, & vigiliæ, atque interdum mentis alienationes. Et *partic.* 2. Febris vehemens habet, hoc eſt, quæ multam, & acerrimam habet caliditatem propter naturam tenuium humiditatum; corpuſque veluti ab oſſearia laſſitudine habitum laborat, doletque propter tenuium acrimoniam, ut ibi ait Galenus; & propterea exquiſita febris ardens fieri videtur a bile, notha vero a bile & pituita, quoniam accidentia ſunt remiſſiora. Nam in prædicto *Commentar. 4. particul.* 13. inquit Hippocrates: Cauſi genus aliud, hoc eſt nothum, alvus ſoluta, ſitis magna, lingua aſpera, ſicca, ſalſa, urinæ defectus, vigilia, & reſrigerata extrema.

Signa prognoſtica habentur in *libr. 4. Aphoriſm.* 58. cujus verba ſunt: A febre ardente habito, rigore ſuperveniente, ſolutio. Et in *Comm. 1. Prorrh. part.* 18. Si in ardente febre, aurium ſonitus cum caligine fuerit, proveneritque in naribus gravitas, mente ex melancholia aberrant. Et in *lib. 2. particul.* 36. Dolor pectoris firmatus, & ægre auſeribilis cum torpore, malus; ſuperſebrientes hi, ſi acute ardent, moriuntur. Et *particul.* 49. In ardentibus febribus cum aliquantula perſrictione, & dejectionibus aquoſæ bilis multis, oculorum perverſio ſignum malum, tum alias, tum ſi catochi fiant. Et in *libr. 1. partic.* 7. Qui in hypochondrio, reſrigerata febre, ardores relinquuntur, tum alias, tum in ſudoribus, mali ſunt. Et in *libr. de Coacis Prænot. num.* 1. In febre ardente, ſi alvus erumperit, mortale. Ex alvi dolore laborioſo febris ardens, pernicioſa. Tremores, in febribus ardentibus, mentis perculſio ſolvit. In febre ardente fluxio ſanguinis ex naribus quarta die, mala eſt, ſi non aliud quid boni coinciderit; verum quinta, minus periculoſa eſt. Qui ex febribus ardentibus aliquantulum perſrigerantibus, cum egeſtionibus alvi aquoſis, ac biliosis laborant, oculis malum eſt tum alias, tum ſi ſtupidi fiant. Febris ardens, rigore ſuperaccedente, ſolvitur. Febres ardentes recidivare ſolent, & ubi per dies quatuor ſignificationem de ſe præbuerunt, poſtea exſudant; ſin minus, ſeptima die. Febres ardentes quatuordecim dies dijudicant, aut allevantes, aut perimentes. Ex febre ardente, abſceſſu purulento circa aurem non fiente, non valde ſervantur. Et poſtea *numer.* 2. inquit: Soporoſi, ab initio exſudantes, urinis concoctis ardentes, verum citra judicationem perſrigeſcentes, & brevi rurſus ardentes, torpidi, ſoporoſi, convulſi, pernicioſe habent. Et in *lib. 4. Aph.* 54. Quibus plerumque ſiccæ tuſſes leviter irritantes in febribus ardentibus fiunt, hi non multum ſiti infeſtantur. Cauſam vero cur, ſi moriantur qui febre ardenti laborant, moriantur, narrat Hippocrates in *lib. 1. de Morb. n.* 30. & inquit: Quicunque ex febre ardente moriuntur, omnes præ ſiccitate moriuntur; & reſiccantur primum quidem extremæ ipſorum partes, manus, ac pedes, deinde partes ſicciores; ubi autem humiditas ex corpore penitus exuſta, & reſiccata fuerit, ſanguis quidem congelatur penitus, ac perſrigeratur; reliquum vero corpus exſiccatur, ac ſi homo moritur. Quo autem tempore anni magis febres ardentes fiant, declarat Hippocrates in *libr. 2. de Morb. Popul. ſect.* 1. his verbis: Febres ardentes in æſtivis magis fiunt, & in aliis temporibus; ſed reſiccantur magis æſtate.

Sed curam aggrediamur. Febrem ardentem exquiſitam hoc pacto curat Hippocrates in *lib. de Vict. Ratione in Morb. Acut. Commentar. 4. particul.* 5. Huic aquæ, mulſæque coctæ, & aquoſæ quantum volueris, bibendum dabis. Quod ſi os amarum fuerit, vomere confert, & ventrem ſubluere; verum ſi ad hæc non aperiatur, lacte aſinæ cocto purgabis; ſalſum autem nihil, neque acre exhibendum, non enim deſcendet; ſorbitionem vero, niſi dies judicatorii tranſierint, non dabis; & ſi e naribus fluxerit ſanguis, ſolvitur ægritudo; atque ſi ſudores ſupervenerint, judicatorii, legitimi, cum urinis albis craſſiſque, & lævibus ſubſidentiis; & ſi abſceſſus aliquis factus fuerit. Verum ſi abſque his ſolvatur, revertetur ægritudo, vel coxa, vel crus dolebit, expuetque craſſa, ſi ſanus eſt futurus. Febrem vero ardentem non exquiſitam, ſed notham ſic curat *part.* 17. Cauſus hic, niſi ſanguis e naribus fluxerit, vel circa collum abſceſſus fiat, vel crus doluerit, & æger ſputa craſſa excreaverit (hæc autem adſtricta alvo fiunt) vel coxæ dolor, vel pudendi livor ſupervenerit, non judicatur. Teſtis quoque intenſus judicatorius exiſtit. Sorbitiones dato attractorias. Hoc tandem curetur febris ardens pacto, iiſdemque inſtrumentis, cum quibus curantur morbi acuti, propterea quod & ipſa eſt morbus acutus.

CEREBRUM.

Cerebrum ſedes, & metropolis eſt frigidi, ac glutinoſi; calidum vero pinguis ſedes, & metropolis eſt. Quod enim caleſcit, primum omnium cum diffunditur, pingue fit; & propterea cerebrum, quia minimum pinguitudinis habet, plurimum vero glutinoſitatis, a calido exuri non poteſt, ſed tempore tunicam membranam craſſam accepit, circum membranam vero oſſa, quantum calidum ſuperavit, & in quibus pinguitudo erat. Hæc explicantur in *lib. de Carnib. numer.* 4. Verum in *libr. de Glandul. num.* 7. Caput etiam ipſum glandulas habet, cerebrum nimirum ſimile glandulæ; eſt enim cerebrum album, ac friabile, quemadmodum etiam glandulæ; & ob id in commoditatem capitis glandulas facit, & per relata a me, cerebrum auxilium ferens humiditatem aufert, & in extremitates foras ablegat, perfluxiones ex magna parte. Majus autem eſt cerebrum, quam aliæ glandulæ, & capilli etiam majores, quam alii pili. Majus enim eſt cere-

Google

brum & in amplo ſpatio in capite ſitum eſt. Facit autem morbos & minores, & majores, quam aliæ glandulæ; facit autem, cum in infernas corporis partes redundantiam ac ſuperfluitatem ſuam ablegarit. At vero membranæ cerebri duæ ſunt, ut legitur in *lib. de Locis in Hom. numer.* 5. altera ſuperna craſſior, altera tenuis cerebrum attingens, non amplius eadem permanens, poſtquam fuerit vulnerata. In qua parte autem capitis plurimum ſit cerebrum, dicit Hippocrates in *libr. de Cap. Vulneribus numer.* 3. eſſe in ſincipite, & innuit: Breviore tempore moritur, qui hac parte capitis vulnus habet; cerebrum enim & citiſſime, & maxime juxta ſinciput ſentit mala, quæ & in carne, & in oſſe fiunt; ſub tenuiſſimo enim oſſe, ac modica carne cerebrum eſt hac parte, & plurimum cerebrum ſub ſincipite jacet. Etenim cerebrum propterea primum ſentit, quia etiam morbi in ipſum irruunt acutiſſimi, & maximi, ac præcipue lethales, & qui difficilem judicationem habent apud inexpertos. Hæc habes in *lib. de Morb. Sacro numer.* 18. Et cum primum ſentiat, in ipſo primo manifeſtantur animæ opera, ut legitur in *Scripto de Inſania*. Et ſi primum in eo manifeſtæ fiunt animæ operationes, igitur, ut apparet ex *lib. de Morb. numer.* 16. hoc, ſcilicet cerebro, ſapimus maxime, ac intelligimus, & videmus, & audimus, & cognoſcimus honeſta, & turpia, bona, & mala, jucunda, & injucunda, partim conſuetudine diſcernentes, partim utilitate percipientes; eodem voluptates, & injucunditates præ opportunitate dignoſcimus; eodem & inſanimus, & deliramus, & terrores, & timores nobis accedunt partim noctu, partim interdiu, & inſomnia, & errores intempeſtivi, & curæ inanes, & ut non noſcamus adſtantes, & deſuetudo, & inexperientia. Et ſupra in eodem *numer.* Ex nulla alia nobis parte voluptates contingunt, & lætitiæ, & riſus, & luſus, quam ex cerebro; itemque mœrores, & anxietates, triſtitiæque, ac ejulatus, & querelæ. Et infra: Atque hæc omnia perpetimur a cerebro mala, cum ſanum non fuerit, ſed aut calidius, quam e natura fiat, aut frigidius, aut humidius, aut ſiccius, aut aliud quid perpetiatur præter naturam, & conſuetudinem. Et ſubdit *num.* 17. Et propterea judico, cerebrum vim plurimam in homine habere; hoc enim eſt nobis eorum, quæ ab aere fiunt, interpres, ſi ſanum fuerit; ſapientiam autem ipſi exhibet aer; oculi vero, & aures, & lingua, & manus, & pedes, qualia cerebrum ſtatuit, ac cognoſcit, talia ſubminiſtrant. Ad intelligentiam vero internuncius eſt cerebrum; cum enim homo ſpiritum in ſe ipſum attraxerit, primum quidem ad cerebrum pervenit, & ſic ad reliquum corpus aer diſpergitur, relinquens in cerebro ſuum ipſius vigorem, & quicquid prudens, ac ſapientia præditum fuerit. Si enim in corpus primum perveniret, & poſterius in cerebrum, relicta in carnibus, ac venis dignotione, ac judicio, ad cerebrum calidus jam exiſtens perveniret, & non ſincerus ac purus, ſed ammixto humore a carnibus, & ſanguine, ut non amplius exacte ſincerus eſſet. Et *num.* 18. Quemadmodum igitur prudentiam, ac aerem omnium primum, ex his quæ in corpore inſunt, percipit cerebrum; ſic etiam ſi qua mutatio fortior in aere contingat præ temporibus anni, etiam ipſum a ſe ipſo diverſum redditur in aere. Etenim, ut antea diximus, cerebrum propterea primum ſentit, quia etiam morbi in ipſum irruunt acutiſſimi, & maximi, & præcipue lethales. Et quando cerebrum ſentit, & ab illo ſenſibili alteratur, ſecundum aliquam paſſionem, non quieſcit, & ex inquietudine non ſapit homo; verum ſi alteretur ſpiritus cerebri ad aliquam qualitatem, læditur cerebrum; deinde magis ſi humores, ex quibus oriuntur ſpiritus, immutabuntur; ac multo magis ſi ſubſtantia cerebri recipiet aliquam paſſionem. Verum quoniam, ut in *libr.* prædicto legitur *num.* 6. cerebrum hominis duplex eſt, medium ipſius dividit membrana tenuis; quapropter non ſemper eadem pars capitis affecta eſt, ſed altera, aliquando vero totum; ſed & venæ in ipſum tendunt ex univerſo corpore multæ, ac tenues, duæ vero craſſæ, altera ab hepate, altera de liene. Nunc vero quo pacto a primordio afficiatur cerebrum, narratur *num.* 7. ejuſdem *lib.* ſic: Fœtu adhuc in utero exiſtente, purgatur, & floreſcit cerebrum, velut etiam aliæ partes priuſquam gignantur; in hac autem purgatione, ſi quidem probe ac moderate purgatum fuerit, & neque plus, neque minus, quam oportet, defluxerit; hic fœtus ſaniſſimum caput habebit; ſi autem amplior colliquatio a toto cerebro facta fuerit, morboſum caput augeſcens fœtus habebit, & plenum ſonitu, & neque ſolem, neque frigus tollerabit. Si vero ab una aliqua parte colliquatio contigerit, aut ab oculo, aut ab aure, aut vena aliqua ſimul gracili facta, ille ſic afficitur, qualiter ſane colliquatio contigerit; ſi vero purgatio non contingat, ſed in cerebro ſpiſſetur, ac cogatur, ſic neceſſe eſt, fœtus pituitoſos eſſe. Unde, ut legitur *numer.* 8. cum accipit homo, qui cerebrum habet pituitoſum natura, vel accidente, per os, & nares ſpiritum, ſive aerem, primum quidem ad cerebrum venit, deinde vero in ventriculum magna ex parte, pars etiam ad pulmonem, & pars ad venas. Qui ad ventriculum venit, perfrigerat, & qui ad pulmonem; qui vero ad venas pervenit, confert ingreſſus ad ventriculos, & ad cerebrum, atque ſic ſapientiam, & motum membris exhibet. Sed, ubi fuerit excluſus a venis aer præ pituita, cumque non ſuſceperint, mutum, ac deſipientem hominem reddunt. Sic eveniet, ſi a natura fuerit cerebrum pituitoſum, ſed & per accidens movetur; verum multo magis, ſi moveri aptum ſit, movetur, ſive alteratur a caliditate, frigiditate, ſiccitate, & humidi-

miditate. Dicit enim *Scriptum de Inſania* loco antea citato: Qui inſanit, ei neceſſe eſt præ humiditate cerebrum, in quo animæ ſunt opera, moveri; ubi videlicet humidius quam pro natura fuerit; eo vero commoto, neque viſum, neque auditum quieſcere, ſed alias alia & videre, & audire, & linguam talia loqui, qualia ſingulis vicibus viderit, ac audierit; quandiu vero cerebrum quieverit, tandiu etiam homo ſapit. At vero non ſolum humidius ſit cerebrum, quam natura ejus poſtulat, ſed & calidius, & frigidius, & ſiccius. Et quando cerebrum dicimus, non modo ipſius ſubſtantia eſt intelligenda, ſed humores, ex quibus nutritur ſpiritus, qui ab humoribus reſultat, & temperies quoque. Nam, ſi cerebrum temperetur, & ſpiritus afficiatur, patitur cerebrum aliquod malum breve; ſi humores, majus, ac longius; ſi cerebrum ipſum, vix curatur; quemadmodum cum calor febrilis ſolidas teneat partes. Cæterum, cum cerebri immutatur aut temperies, aut humores, aut ſubſtantia, dicitur ab Hippocrate moveri; quæ motus ſpecies eſt alteratio in principio, ſed longi temporis tractu fit habitus. Hæc vero alteratio appellatur ab eo corruptio ſive in ſpiritibus, ſive in humoribus, ſive in ſubſtantia; ſi autem in ſpiritibus, nuncupatur affectio illa, alteratio ſimplex, ſive immutatio; ſi in humoribus, hi aut colliqueſcunt, aut craſſeſcunt. Si colliqueſcunt, fit deſtillatio; quæ, ut legitur in *lib. de Gland. numer.* 8. eſt ſordes, & purgamentum cerebri, ſi modica ſit; ſi vero craſſeſcat, id fit vel à calore, qui aperiendo ſeparat ſubtile a craſſo; & humidum a ſicco; aut a frigore, quod comprimit inſpiſſando, & humidum exprimit, & remanet craſſum. Si tandem cerebri ſubſtantia afficiatur, id perpetitur aut per continuitatis ſolutionem, de qua poſtea agemus, aut abſque ſolutione. Si abſque, patitur a temperie commota ab extrinſecis, ut calore ſolis, vento, frigore, cibis, & aliis rebus, quas medici non naturales vocant; aut a ſpiritibus propriis, qui alienis ſint infecti; aut ab humoribus; & hoc pacto corrumpi dicitur cerebrum. Idcirco legitur in prædicto *Scripto de Inſania*: Fit corruptio cerebri a pituita, & bile. Si autem bilis, per venas ſanguinarias procedens, calefaciat cerebrum, terrores, & timores fiunt: inſomnia vident horrenda, & facies velut in vigilante flammeſcit, & oculi rubeſcunt, & mens aliquid mali operari cogitat; & hoc, poſtquam cerebrum derepente a bile calefactum fuerit, & ſanguine in prædictis venis efferveſcente. Hæc in *Scripto de Inſania*. At in *lib. 2. de Morb. num.* 5. Corrumpitur cerebrum, cum aut nimium calefactum, aut perfrigeratum, bilioſum, aut pituitoſum plus ſolito factum fuerit. Notæ ſunt: dolor ex capite ſpinam occupat, & ad cor animi deliquium procedit, & ſudor adeſt, & ex naribus ſanguis fluit; animo linquitur, cum pituita, aut bilis ad cor conſiſtit; conſiſtere autem neceſſe eſt, commotis, ac humectatis. Sudor fit præ dolore; ſanguis fluit, cum calefactæ fuerint venæ, & ſanguis in ipſis efferbuerit. Et in eodem *lib. num.* 19. Si cerebrum bile infeſtetur, febris emergit debilis, & rigor, & dolor per totum caput, & maxime ad tempora, ad ſincipur, & ad regiones oculorum, & ſupercilia ipſis impendere videntur, & ad aures dolor procedit, & quandoque per nares bilis defluit, & oculos hebetes habent, & plerisque dolor ad dimidiam capitis partem extenditur, quandoque per totum caput. Et *numer.* 20. Si cerebrum corruptum fuerit, dolor ex cervicis nervo ad ſpinam tendit, & ad cor frigus deſcendit, & derepente novus ſudor adeſt, & per nares ſanguis fluit; vomunt quoque multi; hic triduo moritur, & pauci effugiunt. Curationem ibi lege, & ſuperioris ſimiliter *numer.* 19. Sed & de alia cerebri corruptione loquitur *numer.* 23. At vero in *lib. 3. de Morb. numer.* 4. Si cerebrum corruptum fuerit, dolor caput tenet, & per collum procedit ad ſpinam, & æger non audit, & frigus ad caput devenit, & totus intumeſcit, & derepente privatur voce, & ex naribus ſanguis fluit, & lividus fit. Quod ſi morbus leviter corripiat, ubi ſanguis diſceſſit, melius habet; ſi vero vehementer correptus fuerit, cito perit. Curationem ibi lege. Et in eodem *libr. numer.* 1. Cum cerebrum ab inflammatione tumuerit, dolor totum caput occupat, maxime qua parte conſtiterit inflammatio; conſiſtit autem in temporibus, & aures ſonitu implentur, & auditus hebeſcit, & venæ extentæ ſunt, ac pulſant; & febris, & rigor aliquando corripiunt, & dolor nunquam deficit, ſed quandoque remittit, quandoque magis premit, & vociferatur, & exilit præ dolore; & ubi ſurrexit, rurſus ad lectum decumbere feſtinat, & jactat ſeipſum. Hic lethaliter quidem affectus eſt; in quot vero diebus morietur, non habet judicationem; nam alii aliter pereunt; plerumque tamen in ſeptem diebus moriuntur. Si vero vigeſimum primum effugerint, ſani fiunt. Curatio eſt per frigeſacientia, quæ & in alia ibi lege. In *libr. de Coacis Prænot. num.* 2. Cerebro corrupto, alii in tribus diebus, alii in ſeptem moriuntur; has vero ſi effugerint, ſervantur; quibus autem ex his reſectis os diſparatum repertum fuerit, hi pereunt. Et in *lib. 7. Aphoriſm.* 50. Quibus cerebrum ſphacelatum, id eſt, corruptum eſt, in tribus diebus pereunt; ſi vero hos evaſerint, ſani fiunt. Galenus autem in *Commentar.* dicit: Sphacelare oſſa ſæpius dixit in *lib. de Articulis* pro corrumpere; hic vero non contingit cerebri audire corruptionem, cum adjectum ſit; ſi vero hos effugerint, ſani fiunt; ſi enim ſphacelus eſt corruptio ſubſtantiæ uniuſcujuſque partis, quæ ſphacelari dicitur, non contingit hunc, qui ita ægrotet, perſanari. Hæc Galenus: At corruptio quandoque eſt caloris nativi, qui a materia ſuperatur; quandoque ſignificat putrefactionem rei; &

pro-

Propterea non ſemper corruptio dicitur de putrefactione totius rei, ſed vel de calore innato, vel de humoribus, vel de ſubſtantia rei, vel de his, quæ ſubſtantialiter conjuncta ſunt cum re ipſa; putrefactio enim membri principis habet mortem comitem. Quapropter, cum ab Hippocrate dicitur cerebri corruptio, non ſemper intelligitur putrefactio; quod quidem etiam palam fit in *libr. de Aere, Aquis, & Locis, num.* 28. his verbis: Si æſtas ſicca fuerit, & borealis, ſequens vero autumnus pluvioſus, & auſtralis, capitis dolores ad hyemem expectare convenit, & cerebri corruptiones, ampliuſque raucedines. Hæc de cerebri corruptione ſcripſimus, quæ præſertim a bile fiat. Sed qua ratione pituita cerebrum lædat, enarrandum eſt. Scribitur in *lib. de Morb. Sac. n.* 11. Defluit, ſcilicet pituita, & eliquatur pueris maxime, quibus ſane caput fuerit percalefactum ſive a ſole, ſive ab igne, ſive etiam derepente inhorruerit cerebrum, etiam tunc pituita ſecernitur; eliquatur enim per calorem, ac cerebri diffuſionem, ſegregatur autem a frigore, ac concretione, & ſic defluit. Et quibuſdam quidem defluxionis cauſa eſt hæc. Aliis vero etiam, ubi derepente poſt aquilonares ventos auſter flare cœperit, compactum, ac debile cerebrum derepente ſolvit ac laxat, ut pituita redundet; & ſic defluxum facit. Defluit inſuper & ex ignoto timore, ſi quidem timueriot, aut aliquo vociferante, aut inter plorandum ſpiritum cito revocare non potuerint; id quod pueris frequenter contingere ſolet. Quicquid ſane horum ipſorum acciderit, ſtatim horret corpus, & æger mutus factus, ſpiritum non trahit, ſed ſpiritus quieſcit, & cerebrum compingitur, & ſanguis conſiſtit, & ſic ſecernitur, ac defluit pituita; & pueris quidem hæ ipſæ cauſæ ſunt, ut ab initio a ſacro morbo corripiantur. Et *num.* 13. Senibus hyems infeſtiſſima eſt; quum enim ad multum ignem ſenex caput, & cerebrum percaleſecerit, deinde in frigore verſatus fuerit, ac inhorruerit, & ex frigore ad teporem acceſſerit, & ad ignem, deſederit, idem hoc patitur, ac ſi a morbo ſacro apprehenditur juxta prædictum modum; periculum vero multum eſt, ut & vere patiatur idem hoc, ſi caput fuerit inſolatum; minime autem æſtate, non enim fiunt repentinæ mutationes. Et *numer.* 13. Poſtquam vero viginti anni præterierint, non amplius hic morbus corripit, præterquam paucos, aut nullum, niſi ex puero connutritus fuerit; venæ enim plenæ ſunt, & cerebrum compactum eſt, & adſtrictum, quare non defluit in venas; ſi vero defluxerit, ſanguinem non ſuperat, multum, ac calidum exiſtentem. In quo vero a puero augmentum accepit, ac connutritus eſt, io eo per conſuetudinem facit, ut in mutationibus ventorum patiatur, & ut plurimum morbo ſacro corripiatur, præcipue auſtrali, ac humida aeris conſtitutione; & liberatio difficulter contingit; cerebrum enim humidius quam ex natura fit, & præ pituita inundat, ut defluxiones quidem frequentiores fiant, non autem amplius poſſibile ſit pituitam excerni, neque cerebrum reſiccari, ſed perrigatur, & humidum exiſtit. Et ſubdit: Cum autem ætatem adeptus fuerit, non amplius curabilis eſt; cerebrum enim eroditur a pituita, ac colliquatur; id vero, quod colliquatur, aqua fit, & foris cerebrum ambit, & circumalluit, & propterea frequentius ac fœtibus a morbo hoc corripiuntur; propterea vero diuturnus eſt morbus, quia id, quod influit venas, tenue eſt præ multitudine, & ſtatim ſuperatur a ſanguine, ac caleſcit. Et *numer.* 15. Cum ab alteratione ventorum cuncta ſuperentur, neceſſe eſt ab auſtris ſolvi, ac humectari cerebrum, & venas laxiores reddi; ab aquilonis vero flatibus, quod ſaniſſimum eſt in cerebro, compingi; quod vero morboſiſſimum, ac humidiſſimum eſt, excerni, & forinſecus circumalluere, atque ſic defluxus in horum ventorum mutationibus ſuccedere. In *libr.* autem de *Structura Hominis num.* 5. Cerebrum a ſtomacho humectatur, & pituitæ exuberantiam peragit. Et in *lib. de Glandul. num.* 9. Cerebrum eladem perfert, ſanum non exiſteos; ſed, ſi quidem rudatur, turbationem multam ſuſtinet, & mens deſipit, & cerebrum convellit, ac diſtrahit totum hominem, qui in ſeipſo vocem non edit, & ſuffocatur; & hæc affectio ſyderatio, & Græce apoplexia appellatur. Aliquando autem acris quidem non eſt fluxio, ſed copioſa in cerebrum irruens, ipſum affligit, & mens perturbatur, & homo circum ambulat, aliena cogitans, & aliena videns, perferens morbi mores, viſis, riſu, & peregrinis imaginationibus. Si autem fluxio de capite deſcendat per aures, per oculos, per nares, per palatum in guttur, & in gulam, & per venas in medullam ſpinalem, & in ſanguinem. Quare qui ſint cerebri non ſani, nec quieſcentis cauſæ, quæ ſigna, & qua ratione morbi ab eo proficiſcentes fiant, cognoviſti. Hoc vero memoriæ manda: caleſcentis cerebri ſignum eſt ſalſuginoſus humor, quem cerebrum effundit, & qui alvum movet. Hoc videre potes in *libr.* 2. *de Morb. num.* 46. Et ſubdit: Cum noctu ad os ſalſuginoſus humor influit, medicamenta frequentiora ad nares appone. Fit tandem, frigiditatis, & pituitæ ratione, aqua in cerebro; cujus ſigna, & curationem quære *numer.* 15. *libr.* prædicti. A cauſis quidem narratis fluxiones oboriuntur, colliquationes cerebri, ac tabes; conſumitur enim cerebri ſubſtantia, ut dicit Hippocrates *libr.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 3. vel *Comment.* 3. *partic.* 1. Cerebri conſumptio, propterea & calvities. Et Galenus in *Commentar.* Mihi quidem videtur iſtud ſignificare; cum cerebrum ſe ipſo longe minus fit; id quod illis evenit, qui ſiccius illud natura habuerint; tunc ab oſſibus ſuperjacentibus recedit. Nunc vero de ſoluta cerebri continuitate eſt agendum. Reperimus in *libr.* 1. *de Morb. num.* 3.

hæc

Digitized by Google

hæc: Si cerebrum concuſſum fuerit, ac doluerit ejus, qui percuſſus ſit, neceſſe eſt e veſtigio mutum fieri, & neque videre, neque audire; ſi vero ſauciatum fuerit, febrem neceſſe eſt ſupervenire, & bilis vomitum, & aliquam corporis partem ſideratam fieri, ac perire. Et in *lib.* 7. *Aph.* 58. Quibus cerebrum aliqua ex cauſa concuſſum fuerit, neceſſe eſt ſtatim mutos fieri. Et *libr.* 6. *Aphor.* 50. Quibuſcunque præciditur cerebrum, his neceſſe eſt febrem, & bilis vomitum ſupervenire. Et *Aphoriſm.* 18. ejuſdem *libr.* Veſica diſciſſa, aut cerebro, aut corde, aut ſepto tranſverſo, aut aliquo ex tenujoribus inteſtinis, aut ventriculo, aut jecore, lethale eſt. Et in *lib.* 7. *Aphoriſ.* 50. Quibus cerebrum ſphacelatum, ideſt corruptum eſt, in tribus diebus pereunt; ſi vero hos evaſerint, ſani fiunt. E in *lib.* 2. *Prædict. num.* 19. Vulnera magis lethalia ſunt, quæ in venas craſſas in collo, ac inguinibus infliguntur; deinde quæ in cerebrum, & in hepar; poſtea quæ in inteſtina, & veſicam; ſunt autem hæc omnia pernicioſa valde, non tamen ita ut nemo ex his evadat, velut putatur. Et in *lib. de Cap. Vulneribus num.* 3. inquit, vulnera circa ſinciput eſſe lethaliora, & difficiliora, quam alibi in capite, & breviori tempore moritur, qui moriturus eſt; cerebrum enim & citiſſime, & maxime juxta ſinciput ſentit mala, quæ & in carne, & in oſſe fiunt. Curationem autem lege in eodem *lib. numer.* 17. Tandem ille aphoriſmus parti huic finem imponet, qui reperitur in *lib.* 5. *Aphoriſm.* 18. Frigida inimica oſſibus, dentibus, nervis, cerebro, ſpinali medullæ; calida vero amica: Hæc eadem affirmat in *lib. de Humid. Uſu numer.* 4. & reddit rationem, quæ eſt hæc: Quia ab illa convulſiones, tenſiones, rigores febriles, quæ ſane frigida facit, calida vero ſedat.

CERVIX.

Dicitur proprie cervix pars colli poſterior; tamen & ſæpe pro collo ſcribitur. Cervicis articulus, ut legitur in *lib. de Oſſium Natura*, repandus eſt. Hujus affectus ſunt tumor, rubor, dolor, frigus, ſudor, & tenſio. Quæ affectiones partim ſimplices ſunt, partim comitantur morbos. Dicit enim Hippocrates in *lib. de Vict. Ratione in Morb. Acutis Comment.* 4. *partic.* 32. Tendines quoque cervicis poſteriores contenduntur, apparentque tetani modo intendi, ſcilicet in hac anginæ ſpecie. Et in *libr. Prognoſt. Comment.* 3. *part.* 16. Angina graviſſima eſt, ac celerrime interficit, quæcunque nec in cervice, nec in faucibus conſpicuum aliquid efficit. Et Galenus in *Comment.* ait: Cervicem intelligit collum. Et ſubdit Hippocrates *particul.* 17. Quæcunque vero dolorem alteri ſubſimilem infert, attollitur vero, ſcilicet cervix, ac rubent fauces, admodum exitioſa eſt. Et *partic.* 18. Si quibus fauces rubent, & cervix, hæc, ſcilicet angina, diuturnior eſt. Et in *lib.* 6. *de Morb. Popular. ſect.* 7. Quibus vero etiam venæ circa tempora, & cervicem attollebantur, his aliquantum malæ erant, ſcilicet anginæ; peſſimæ vero his, quibus & ſpiritus ſublimis coelevabatur. Et in *libr.* 2. *Prorrh. particul.* 41. Cervicis dolor malus quidem in ſebre omni, ſed peſſimus quibus inſania ſperatur. Et *libr.* 3. *particul.* 3. Quibus manus tremulæ, capitis, cerviciſque, ideſt colli, dolores, ſubſurdique fiunt, & nigra, denſataque mejunt, his ventura expectare nigra, pernicioſum. Et *part.* 6. ejuſdem *libr.* Ex cervicis dolore cum comate, & ſudore venter inflatus, ſi ad neceſſitatem liquida dimiſerit ſublutus, ex his bile carentia in ecſtaſin aguntur. Et *partic.* 21. Cubiti, & cervicis dolores convulſivi; a facie autem hi, atque in faucibus ſonitus multi, cum ſalivatione, ſudores in his per ſomnos boni: an & ſudore quamplurimos levari, non malum? Et in *libr. de Vict. Ratione in Morb. Acut. Comm.* 4. *partic.* 63. Quod ſi & alia facilia fuerint, pedum dolores ſunt expectandi; qui ſi pedem affecerint, & doloroſius perſeveret, inflammeturque, & non levetur, dolores poſt paullo ad cervicem pervenient, claviculamque, & pectus, & articulum. Et *particul.* 62. ejuſdem *libr.* Cum in febribus quinta die terrificum quippiam fuerit, vel venter repente liquida dejecerit, & animæ defectus prehenderit, vel vocis privatio, vel convellatur æger, vel ſingultiat, ex his angi, graviterque affici conſuevit, ſudoreſque circa tum muſtacem, tum faciem, tum cervicem ab occipitio eſſe conſueverunt; qui autem hæc patiuntur, ſpirituoſi paullo poſt morientur. Et *partic.* 83. Cum ob tendines vehementer in anteriorem revelluntur partem, ſudoreſque circa cervicem, faciemque oriuntur, morſis ob laborem areſcentibuſque his, qui ad caudam vergunt tendinibus, craſſiſſimi hi ſpinam continuant, qua maxime enatæ copulæ ad pedes uſque finiuntur. Verum in *partic.* 46. ejuſdem *libr.* de frigore cervicis mentionem facit, & inquit: Conſueverunt febres hæ protrahi, & abſceſſus habere, ſi aurium quidem, cerviciſque infernæ partes frigidæ fuerint; quod ſi frigidæ non fuerint, profecto mutationes habent; nempe fluit e naribus ſanguis, & ventres turbantur. Et in *libr.* 3. *Prorrh. partic.* 20. Cervicis, dorſique perfectiones apparentes per totum corpus, in his & ſpumoſæ urinarum excretiones cum animæ deliquio, atque in oculis totius lucis impedimentum convulſionem prope eſſe indicant.

CERVUS.

Caro cervi, ut legitur in *lib.* 2. *de Dieta num.* 16. ſiccat, minus autem ſecedit, magiſque urinam prolicit. Et in *lib. de Natur. Muliebr. num.* 29. Medullam cervi, & adipem liquefacito, & in lana apponito.

CHIRURGIA.

Ex cognitione alterius contrarii cognoſcitur alterum. Ideo ſi ſcies, quæ in chirurgia non recte fiant, cognoſces & quæ

recte

recte enarrantur. In *libr. 1. de Morb. numer. 5.* hæc: Pus in ulcere, aut tuberculo exiſtens non cognoſcere, & fracturas, atque luxationes non cognoſcere, & ſpecillo admoto ad caput non cognoſcere, an os fractum ſit; & fiſtulam in veſicam immiſſam demittere non poſſe, & lapidem in veſica exiſtentem non cognoſcere, & ſuppuratum exiſtentem ex concuſſione non dignoſcere, & ſecando, aut urendo, aut à profunditate, aut longitudine aberrare, aut urere, & ſecare quæ non oportet. Quæ vero ad chirurgiæ officinam pertinent, lege in *libr. de Officina Medici n. 1.* & in *libr. de Medico n. 2. & 3.* ubi apparet, chirurgiæ errorem turpem eſſe, quando quæ velis, non conſequeris; ac chirurgiam æreis inſtrumentis non uti debere, ne ægrotis oneroſus eſſe videaris. Et in *lib. de Decenti Ornatu numer. 6. & 7. & 8.* quæ chirurgiæ competant, percipitur. Sed in aliis libris quoque chirurgicis habebis præcepra præclariſſima. Verum obſervato illud præcipuum, quod in *Jurejurando* deſcribitur *num.* 2. Nec calculo laborantes ſecabo, ſed viris chirurgiæ operariis ejus rei faciendæ locum dabo. Et in *lib. de Flatibus, num.* 1. Quæcunque quidem manuum operam exigunt, ad ea conſuetudine perveniendum; eſt enim uſus ipſe egregius manuum exercitator, & magiſter.

CHOLERA.

Cholera quædam dicitur ſicca, quædam cholera ſimpliciter. De cholera ſicca ſcribitur in *libr. de Vict. Ratione in Morb. Acutis numer. 59. & 60.* Silphii caulis, & ſuccus quibuſdam quidem maximè, inexpertis autem non tranſit per ventrem; verum vocatur hoc malum cholera ſicca. Fit autem maxime, ubi cum multo caſeo mixtus fuerit, aut cum carnis bubulæ eſu; nam atrabiliariæ affectiones a bubularum carnium eſu exacerbantur; eſt enim inſuperabilis ipſarum natura, & non cujuſvis ventriculi eſt ipſas concoquere. In *lib.* autem 5. *de Morb. Popular. num.* 27. Bianti pugili, cum natura vorax eſſet, contigit ut in affectiones cholericas bilis ſurſum ac deorſum exeuntis delaberetur ex carnis eſu; maxime vero ex porcinis carnibus crudioribus, atque ex ebrietate vini odorati, atque placentis, ac dulciariis ex melle, & cucumere, pepone, & lacte, & polenta recenti; in æſtate vero affectiones cholericæ, & febres intermittentes. Et *numer.* 29. ejuſdem *libr.* Eutychides ex cholericis affectionibus in cruribus ad nervorum diſtentionem deſinit, una cum ſeceſſu deorſum; bilem abunde multam coloratam vomuit ad tres dies ac noctes, valdeque rubram; & impotens erat, & anxius; nihil autem continere poterat neque ex potibus, neque ex cibis; & urinæ, ac tranſitus deorſum ſuppreſſio multa; per vomitum fex mollis prodiit, & deorſum quoque erupit. At in *lib. 7. de Morb. Popular. numer.* 40. Cholericæ bilis ſurſum ac deorſum eruptiones ex carnis eſu maxime ſuillæ crudioris, & ex cicere, & ex ebrietate vini odorati veteris, & inſolatione, & ex ſepiis, & locuſtis, & gammaris, & ex olerum eſu, maxime porri, & cœparum; inſuper & a lactucis coctis, & braſſica, & rumicibus crudioribus, & a placentis, ac dulciariis, & mellitis, & libis, & a fructibus pomorum, & cucumere, pepone, & vino lactei teporis, & ervo, & polenta recenti. Cholericæ affectiones magis in æſtate fiunt, & ſebres intermittentes, & quibus horrores accedunt. Hæ quandoque malignæ fiunt, & ad morbos acutos perveniunt, verum cavere oportet; judicat autem tales morbos maxime quinta, ſeptima, & nona dies; melius tamen eſt cavere uſque ad decimamquartam. Et in *lib. 5. de Morb. Popul. numer. 4.* Athenis virum cholera corripuit; vomebatque, & deorſum egerebat, & dolebat; & neque vomitus, neque per alvum ſeceſſus ſiſti poterat; & vox ipſum deſtituebat, & ex lecto moveri non poterat, & oculi caliginoſi, ac cavi erant, & convulſiones tenebat ab alvo, & inteſtino, & ſingultus; verum ſeceſſus multo copioſior erat, quam vomitus. Hic veratrum in ſucco lentium bibit, & alterum lentium ſuccum inſuper bibit quantum potuit, & poſtea vomuit; & coacta ſunt ac adſtricta ipſi ambo; frigidus autem factus eſt, & lavit inferne uſque ad pudenda, calida valde multa, donec etiam ſupernæ partes calefactæ ſunt, & vivebat; poſtera vero die polentam bibit ex aqua.

CIBUS.

De cibi ſubſtantia, de his, quæ circa ejus ſubſtantiam exiſtunt, ac de his, quorum objectus eſt cibus, & quæ ipſum ſuſcipiunt, ſic diſſerit Hippocrates: Cibus eſt illud craſſum, ac robuſtum alimentum, quod naturalem habet aptitudinem, ut convertatur, & alteretur a cibato ita, ut ſit cum eo idem ſpecie. Eſt craſſum ac robuſtum, propterea quod potio, & ſorbitio ſunt alimenta; tamen nec craſſa, nec robuſta ſunt. Habet naturalem aptitudinem is cibus, qui ſimilis ſit cibato. Fit ſimilis, qui ſenſui guſtus, & tactus gratus eſt, ac jucundus omnino, quemadmodum comprehendi poteſt ex *lib. de Veter. Medic. numer.* 16. & is eſt propinquus naturæ humanæ; longinquus enim eſt inimicus. Et talis non comeditur, aut cum nulla delectatione comeditur; ſimilitudo autem eſt convenientia inter cibum, & cibatum a tota ſubſtantia. Sit igitur cibus homini idoneus is, qui potentia, hoc eſt, in primis qualitatibus, in ſecundis, tertiis, ac quartis convertatur in ſubſtantiam ejus; poteſt enim fieri, ut, ſi aliqua harum deſideretur in cibo, ſit uni animali cibus, alteri venenum, aut, ſi non abſolute venenum, ſit cibus ſaltem, & medicamentum, aut is cibus, qui arte opus habeat, ut vere cibus fiat. Nam cibus ſunt pruna dulcia ratione primarum qualitatum temperatarum, & ſecundarum; ſed ſorte aliarum eſt medicamentum purgans. Sic caro

eſt ci-

eſt cibus, verum coctura indiget; idcirco triplex eſt cibus, nempe cibus ſimplex, cibus medicamentoſus, & cibus arte paratus. Verum cibus, qui ſit naturæ humanæ commodus, ac neceſſarius, in primis qualitatibus ſit temperatus, aut parum excedat; etenim dicit Hippocrates in *lib. de Veter. Medic. numer.* 25. Omnia, quæ edit, aut bibit homo, talia edulia palam eſt minime hoc intemperato, & diffidente, ac excedente ſucco participare, velut ſunt panis, & maza, & his ſimilia, quibus adſuetus eſt homo plurimis, & ſemper uti. Et *num.* 26. Robur, & augmentum, ac alimentum præſertim per nihil aliud contingit, quam quod probe temperatum eſt, & nihil habet intemperatum, neque forte, ſed totum unum factum eſt, & ſimplex, & non forte. Attamen potius tendit cibus ad caliditatem, & humiditatem; propterea quod vita exiſtit per calidum, & humidum. Nam legitur in *libr.* 1. *de Diæt. numer.* 4. Ignis omnia per omnia movere poteſt, aqua vero omnia per omnia nutrire. At caliditas, & humiditas ſimul non perveniunt ad quartum gradum; quia caliditas exſiccaret, vel in vapores verteret humiditatem, & in tertio vim ei exhiberet ſiccam magis, quam humidam. Uſque igitur ad ſecundum ſint calidi, & humidi; quod, ſi humidi ſint, & molles actu vel potentia, & ſi calidi temperate, pingues, vel dulces. Præterea, ſi calidi, erunt penetrantes; ſi pingues, vel dulces, facilius trahuntur; ſi humidi, & molles, perfecte concoquuntur, facile penetrant ad omnia membra, & cito in eorum naturam convertuntur, & eis aſſimilantur. Ex quibus omnibus exurget quarta qualitas, quæ dicitur a tota ſpecie, a qua nutritur animal. Cibus igitur optimus eſt, qui calidus, & humidus ſit temperate, mollis actu, vel potentia, & pinguis, vel dulcis ita, ut perfecte concoquatur in inſtrumentis coctioni inſervientibus, facile penetret ad omnia membra nutrienda, & cito in eorum convertatur naturam, & eis aſſimiletur; contra, ſi cibus fuerit frigidus, non cibus, ſed & medicamentum erit, quemadmodum legitur in *libr. de Salub. Diæt. numer.* 1. his verbis: Æſtate maza molli nutriatur, & potu aquoſo, ac multo, obſoniis omnibus coctis. Sic autem his, ubi æſtas fuerit, uti oportet, ut frigidum ſit corpus, & molle; tempus enim calidum eſt, & ſiccum, & facit corpora æſtuoſa, ac ſqualida. Et in *lib.* 3. *de Diæt. num.* 10. In ſolſtitio æſtivo adimas omnia, quæ ſicca ſunt, & calida, & nigra, ac meraca, itemque panes, niſi quandoque voluptatis gratia; ſequenti vero tempore utetur mollibus, & humidis, & perfrigerantibus, ac albis, uſque ad Arcturi exortum. Et in *libr. de Locis in Homin. numer.* 33. Et poſtquam anterioribus capitis partibus excalefactus fuerit, cibos edat quam pituitoſiſſimos, ac minime ventrem ſubducentes, quo fluxionum meatus in anteriore capitis parte quammaxime dilatentur. Et *numer.* 36. ejuſdem *libr.* Cum ſplen præ febre magnus factus fuerit, ſic ſanare oportet: medicamenta in potu exhibenda ſunt, quæ aquam purgent, & edulia quam pituitoſiſſima offerenda. Verum, ſi cibi fuerint frigidi, hujuſmodi frigiditas exiſtet in ſubjecto humido, aut ſicco; ſi igitur cibus fuerit frigidus, & humidus, erit incoctus, liquidus, ac mollis, & ideirco naturæ humanæ contrarius, quæ calida eſt, & humida humiditate ea, quæ conſiſtit ob debitam coctionem, ac permixtionem cum ſiccitate; neceſſe eſt igitur, omnia edulia concocta eſſe a natura, vel ab arte. Nam ait Hippocrates in *lib. de Veter. Medic. numer.* 22. Homo non fortis naturæ, qui triticum edat, quod ex area ſuſtulit crudum, & non elaboratum, & carnes crudas, & bibat aquam, hoc victu utens, multa, & gravia perpetietur. Nam & doloribus vexabitur, & corpus debile evadet, & venter corrumpetur, & multo tempore vivere non poterit. Et in *libr. de Affectionib. numer.* 49. aſſerit, cibos non frigidos, ſed calidos, & ſiccos, vel humidos pharmaci naturam ſapere, cum ait: Calidi cibi, & ſicci ſiſtunt; humorem enim in ventre reſiccant. Si vero humidi ſint, humectantes per caliditatem alvum ſubducunt. Et *num.* 50. Stabiles, & alvum ſiſtentes cibi, & caleſcunt, & calefacti cito reſiccantur, ac compinguntur; & propterea obduri facti non ſecedunt. Et *num.* 45. Siccus humor, a ſiccis cibis ortus, corpus ſiccat. Frigida porro, & ſicca edulia incommoda ſunt tum ob frigiditatem, quæ ſentiens corpus lædit, tum ob ſiccitatem, quæ ſiccat, induratque. Attamen quandoque condimenti gratia conferunt, velut cibus acidus, acetoſuſque guſtum excitat, quemadmodum pluribus in locis affirmat Hippocrates. Cæterum qualitates ſecundæ, quæ ex calido, & ſicco corpore proveniunt, habent vires activas, quæ ſunt ſapor ſalſus, amarus, & acutus, ſive acris; & paſſivas, & hæ ſunt durities cibi, craſſities, viſcoſitas, condenſatio, gravitas, & quæ ſunt his contrariæ, veluti mollities, tenuitas, liquiditas, raritas, levitas, & id generis; quæ quidem proficiſcuntur etiam a frigiditate, & humiditate, at modo oppoſito. Qui igitur cibi ex aliqua harum conſtant qualitatum tum naturalium, tum arte paratarum, hi hominem lædunt, propterea quod non vere ſunt cibi; idcirco ſcribit Hippocrates in *libr. de Veter. Medic. num.* 25. Ex cibis quicunque nobis incommodi ſunt, & ingeſti hominem lædunt; horum unuſquiſque aut amarus eſt, & meracus, ac intemperatus, aut ſalſus, aut acidus, aut alius quis intemperatus, & fortis; & propterea turbamur ab ipſis, ſicut etiam ab his, quæ ex corpore excernuntur. Et in *libr. de Purgantibus, numer.* 1. Sinceros, & acidos cibos ſi quis citra delectum, ac inconſiderate exhibeat, nihil commodi perficient. Præterea potentiæ paſſivæ, quæ plurimum activas comitantur prædictas, odio ſunt humanæ naturæ. Sicut cibus mollis

lis facile ſecedit, ſic durus, craſſus, ac viſcoſus lædit hominem; & quemadmodum ex mollitie fit cibus levis, ac debilis, contra craſſities facit cibum gravem, atque robuſtum. Unde Hippocrates in *lib. de Affectionibus*, *numer.* 44. Leviſſima ſunt & cibaria, & potus, & obſonia, quæ moderata in corpus ingeſta, aut paullo amplius ſupra modum, neque repletionem exhibent, neque tormen, neque flatum, neque aliud quiddam ejuſmodi, & celerrime concoquuntur, & concocta ſecedunt, & per omnem diem in ventrem ingeſta minime moleſta ſunt, etiamſi diu antea fuerint ingeſta. Et *numer.* 46. Debiles, ac leves cibi ventrem quidem non lædunt, neque corpus, eo quod calefacti non intumeſcunt, neque replent, ſed cito molleſcunt, & concocti ſecedunt; humiditas autem ab ipſis debilis corpori accedit, & neque augent, neque robur memorabile exhibent. Deinde de gravi cibo hæc ſcribit: Fortes cibi & intumeſcunt, ubi in ventrem ingeſti fuerint, & replent, & difficilius quidem, ac tardius concoquuntur, & non ſecedunt. Et *numer.* 44. Gravia autem ſunt, quæ moderate exhibita, aut infra modum, repletionem, & dolorem exhibent; & quæ neque edi, neque bibi poſſunt, ut non dolorem exhibeant; & ſi quis ipſa per tempus rurſus bibat, aut edat, etiam ſic dolorem exhibent, & non pro ratione ſecedunt. Docet etiam in *libr. de Veter. Medic. numer.* 7. quis ſit fortis cibus, his verbis: Quæ inventa ſunt edulia, multa arte excogitata, & multo tempore producta mihi eſſe videntur, cum multa, & gravia ex robuſto, ac ferino victu homines paterentur, qui intemperatas, & magnas vires habens ingerebatur; qualia ſane etiam nunc ex ipſo paterentur, doloribus vehementibus, & morbis obnoxii. Et in *libr. de Affectionibus*, *numer.* 4. declarat, quæ ſint edulia levia, & gravia in rebus, & inquit: Carnes coctæ, ſiquidem percoctas feceris, debiliores ſunt, ac leviores; aſſatæ vero, ſi exaſſatæ fuerint, & inveteratæ ex aceto, aut ſale, debiliores ſunt, & leviores recentibus. Et *num.* 46. Ex carnibus leviſſimæ ſunt in corpus caninæ, & volucrum, & leporinæ coctæ; graves autem ſunt bubulæ; ſuillæ his, qui laborant, & exercitantur, & ad bonum habitum, & ad robur commodæ ſunt; debilibus autem, & privatam vitam degentibus fortiores; ſed & ferinæ manſuetis leviores ſunt, eo quod fructum non ſimilem edunt. At plura ibidem lege, & in *numer.* 45. Ex verbis igitur Hippocratis narratis, & quæ ſparſim ſcribuntur, facile cognoſcere poſſumus, plurima cibaria ſalſa, acida, auſtera, pontica, amara, & acuta gravia eſſe; itemque dura, craſſa, viſcoſa, denſa, ac ponderoſa; & idcirco noxia homini eſſe, & quæcunque alia præter ea, quæ ſub data cadunt definitione. Hæc tantummodo ſunt ad reſtaurationem deperditi, atque ad conſervationem animalis, & ad ſanitatem, eo quod temperata ſunt; & ut palam fit in *lib. de Veter. Medic. num.* 26. qui cibus eſt probe temperatus, alit, auget, & corroborat. Et in *libr. de Affect. numer.* 44. recitat ab effectu quiſnam ſit is, cum ait: Quæcunque venter ſuperat, & corpus ipſa ſuſcipit, ea neque flatum exhibent, neque tormen. Et infra ſubdit: Ad ſanitatem optima ſunt, quæ modice ingeſta ſufficiunt, ut & famis, & ſitis ſint medela; & plurimo tempore corpus ipſa ſuſcipit, & pro ratione ſecedunt. Et ſubdit: Quæcunque cibaria, aut potus, aut obſonia corpus ſuſcipit, ab his maxime neque tormen fit, neque flatus, neque ructus acidus; cum enim in ventrem ingeſta fuerint, corpus ab his trahit quod ipſi commodum eſt; & neceſſe eſt, jam quod reſtat, debilius eſſe, quam ut tormen, aut flatum, aut aliud quid hujuſmodi in ventre faciat. Verum, ut legitur in *libr. 4. de Morb. numer.* 3. In omnibus cibis, ac potibus & bilioſi quid eſt, & aquoſi, & ſanguinei, & pituitoſi, in alio plus, in alio minus; quapropter & quæ eduntur, ac bibuntur, alia aliis præſtant ad ſanitatem. Et in *lib. 1. de Diæt. n.* 1. & 2. ſcriptum eſt: Homo edens ſanus eſſe non poteſt, niſi etiam laboret; contrarias enim inter ſe vires habent cibi, & labores; verum inter ſe mixti conferunt ad ſanitatem; labores enim ea, quæ inſunt, conſumere ſolent; cibi autem, & potus ea, quæ evacuata ſunt, explent. Cauſam vero ſi quæramus, cur labor ſit neceſſarius, eſt, quia omne alimentum partim eſt ſimile alito, & partim diſſimile; ſimile eſt in eo, quod patitur, ac ſuperatur a ventre; diſſimile in eo, quod agit, & ſuperat corpus; & hoc manifeſtum fit, non in ventriculo primo, in quem ſtatim ingeritur alimentum, ſed in aliis ventribus, hoc eſt, cavitatibus, quæ ſuſcipiunt alimentum, & concoquunt. Et propterea legitur in *lib. 2. de Diæta*, *numer.* 41. Curſus longi, ac curvi, ſenſim facti, calefacientes carnem, concoquere ac diffundere poſſunt, & vim ciborum in carne concoquunt. At nec labor ſuperet cibos; eo quod in *libr. 3. de Diæt. numer.* 12. ſunt hæc verba: Antequam ægrotent, ſit cognitio quid corpora perpetiantur, utrum cibus ſuperat labores, aut labores cibos, aut moderate inter ſe habeant; utrum enim tandem ſuperetur, morbi fiunt, ab æqualitate autem inter ipſa mutua, ſanitas adeſt. Sed ad rem legitur in *lib. de Affect. num.* 44. Ad robur optima ſunt cibaria, quæ carnem plurimam, ac denſiſſimam producunt, & ſanguinem craſſefaciunt, & pro ingeſtorum ratione ſecedunt; & corpus plurimo tempore ipſa ſuſcipit. Et paullo infra: Carnes percoctæ, & exaſſatæ, utræque debiles ſunt ad robur augendum; ad ſeceſſum vero percoctæ commodæ ſunt; aſſatæ vero magis ſiſtunt, quæ vero moderatam habent & cocturam, & aſſaturam, hæ & ad robur, & ad ſeceſſum moderate ſe habent; at vero crudiores ad robur quidem commodæ ſunt, ſed non ad ſeceſſum. Et *numer.* 46. Fortium ciborum humor fortior, ac incorruptus accedens, multum robur, ac augmentum cor-

pori

pori addit. Et paullo infra: Ex his, ſcilicet piſcibus, fortes dato, ubi reficere aliquem voles; leves vero, ubi gracilem, & tenuem facere oportuerit. Hinc vide, quid ſignificet cibus in *Aphoriſm. 62. ſeptimi libri*, qui ait: Si quis cibum febricitanti dederit, ut ſano robur, ſic ægro morbus, ſcilicet augetur, vel efficitur. Præterea uſui eſt cibus his, qui purgari volunt; ſiquidem dicit Hippocrates in *lib. 4. Aporiſm.* 13. Ad helleboros, qui non facile ſupra purgantur, eorum corpora ante potionem pluri cibo, atque quiete humectanda ſunt, hoc eſt, præparanda. Cibus autem, ut ibi exponit Galenus, ſit is, qui nullam fortem habeat qualitatem, hoc eſt, neque acerbam, neque acrem, neque ſalſam, neque amaram: nam hic *fortis* appellandus eſt cibus medicinalis. Habemus igitur, cibum, qui ad nutritionem, & ad ſanitatem idoneus ſit, hujuſmodi fore, qualis eſt antea deſcriptus; itidem qui ad corporum convaleſcentium refectiones, & qui leves ſint; ad robur autem, & ad augmentum fortiores, ac craſſiores; ad corpora evacuationi præparanda plures, ac nullis fortibus qualitatibus præditi. Hi quidem ſunt fines, & formæ ciborum: qui fines quoque ſicut non unus, tamen ad unum tendunt, qui eſt reſtaurario deperditi; ſic ciborum non una eſt differentia, verum tandem refertur ad unam; nam cibi optimi ad temperiem in qualitatibus tendunt, non optimi ſuperant temperiem, quia alii ſunt leves, alii graves; & optimus locum medium occupat inter hos. Et quemadmodum alimenti ſpecies ſunt tres, potus ſcilicet, ſorbitio, & cibus, ſic cibus tres habet differentias; reperitur enim cibus potabilis, velut aqua carnis, cibus ſorbilis, veluti carnis contuſum, ac tandem cibus craſſus, ut caro non contuſa; primus eſt levis, tertius eſt gravis, ſecundus medium tenet locum. De his mentionem pluries facit Hippocrates in *lib. de Diæt. de Morbis*, *de Affection. de Morb. Vulg.* ac *de Vict. Ration. in Morb. Acut.* Hæc interea memoriæ mandes velim, quæ enarrantur in *lib. de Affection. numer.* 52. quæ ſunt: Cibaria, & potus, & obſonia, excepto pane, & maza, & carnibus, & piſcibus, & vino, & aqua, reliqua omnia tenues, ac debiles utilitates exhibent ad augmentum, & ad robur, & ad ſanitatem: tenuia item, ac debilia mala ab ipſis fiunt. Quo autem in loco ſcribat Hippocrates de cibis, qui ad nutritionem, ad augmentum, ad ſanitatem, & ad robur faciant, diximus: itidem de his, qui humectent, & de his, qui ex morbo revaleſcentes reſocillent; ſed qui conferant humectationi, leguntur in *libr. de Affectionib. num.* 40. quæ reſocillent ibidem *num.* 41. Sed & ſicut cibi efficiunt nutritionem, augmentum, reſocillationem, robur, & ſanitatem; ſic viceverſa non nutriunt, non augent, non reſocillant, non corroborant, ſed morbum faciunt; etenim ſcriptum eſt in *libr. de Locis in Homine num.* 2. Cum venter egeſtionem moderatam non fecerit, & in ipſum cibus ingeratur, humiditate ciborum ingeſtorum corpus irrigat; ipſa autem humiditas a ventre obſtructa, acervatim ad caput viam facit; & alia quæ ibi lege. Et in *libr. 5. de Morb. Popul. numer.* 15. In calidiſſimo tempore edens fructus pomorum, & alios cibos non conferentes, a febre correptus eſt, & a ventris profluvio, & mortuus eſt. Et in *libr. 2. Aphoriſm.* 36. Qui ſalubritatem corporis habent, per medicamenta evacuati cito exſolvuntur; & qui pravo utuntur cibo. Et in *libr. 6. de Morb. Pop. ſect.* 5. vel *Comment. 5. partic.* 21. Debiliores cibi brevem vitam habent, ideſt, ut exponit Galenus in *Comment.* Imbecillis cibus intelligitur, qui parum alimenti corpori tribuit; hujuſmodi ſunt olera, & fructus plurimi; hi ea natura ſunt, ut ipſis veſcentes brevis vitæ reddant, cum celerrime evacuentur e corpore. At brevi repetamus ea, quæ longiori ſermone prolata ſunt. Cibus quoad ſubſtantiam alius eſt naturalis, alius ſecundum neceſſitatem, & alius arte paratus. Hanc diviſionem habes in *lib. 1. de Diæta numer.* 1. Naturalis potentias habet materiales, formales, & ſpecificas; & harum unaquæque immutatur a ſexu, a cognatione, & ab ætate, a loco, & a ſtudio, ſive exercitio; propterea quod caro pulli maris calidior, & ſiccior eſt, quam fœminæ; & pullus columbaceus calidior eſt, & ſiccior, quam pullus gallinaceus; & ob exercitationem, & victum palumbus multo magis, quam columbus; & magis juvenis, quam ſenex; & in regione calida, & ſicca, quam in frigida, & humida: ſic lapides, & terræ naſcentia omnia, quæ ad cibi uſum veniunt, ut ligna, radices, folia, flores, fructuſque. Materialis vero potentia alia eſt dura, alia mollis, ut caro bovis, & pulli; & ambæ vel craſſæ, ut carnes bubulæ, vel ſubtiles, ut pullorum, vel mediocres, ſicut agninæ. Primæ dicuntur cibi graves, & ſecundæ leves; tertiæ medio modo ſe habent, & hæ tales ſunt aut natura, veluti bubulæ carnes natura craſſæ, at mares craſſiores, aut antiqui, aut diu exercitati, aut in regione ſicca degentes. Craſſi ſunt cibi, tum quoniam difficulter ſuperantur a corpore, tum quia ex his craſſus fit ſanguis, tum quia tandem noſtrum vincunt corpus. Verum materia dura ſi craſſa ſit, craſſitiem adepta eſt a calore, qui evaporavit humiditatem, aut a frigore, quod eam expreſſit; & a quocunque horum facta ſit, eſt gravis cibus. Attamen quæ a calore orta eſt, facilius coquitur, aſſimilatur, & apponitur partibus ſimilaribus, propterea quod earum concoctio fit incraſſando; ſed in ventriculo, & in hepate difficulter concoquitur ob acrimoniam, quam in cibo reliquit calor, quæ mordet, exſiccat, ac conſumit eorum corpora; craſſefacta vero a frigore difficillima eſt ad concoctionem, ſiquidem durities, ac craſſities materiæ reſiſtat calori concoquenti, immo eum obtundat, ac membra inſervientia angat, & gravet; frigiditas porro relicta frigeſaciat, ſtupefaciat, incraſſet, humorem omnium craſſiſſimum ex ſe

effi-

efficiat: hæc eo graviora erunt, ſi ætas ingraveſcens, aut ſexus ſit maſculinus, aut vehemens fuerit corporis exercitatio, aut locus ſiccus. Sin dura ſit materia, & ſubtilis ob calidum, vel frigidum, vel ob utrumque, aperit, penetrat, pungit, ulcerat, difficulter vincitur a corporis partibus, propterea quod neque in primis inſtrumentis concoctionem efficientibus, neque in ſecundis, neque in tertiis habet locum commodum, ſed lædit omnia; veluti acetum, non medicamenti ratione, ſed cibi cauſa adhibitum, prædicta adfert nocumenta; itemque zingiber, & id generis: de eo majus eſt nocumentum, ſi tempus, ſexus, locus, cognatio, ac ſtudium his accedat. At vero mediocris cibi materia inter has medium occupat locum. Cæterum materia mollis, & craſſa, ſive viſcoſa, a calore victa, probe coquitur in primis concoctionis inſtrumentis, in ſecundis ex ſe fit ſanguis craſſus, in tertiis dat nutrimentum, augmentum, & robur, dummodo ſit nova, in loco temperato, et non omnino otioſa, contra, ſi frigus craſſior reddidit; mollis vero, et ſubtilis ſi eſt a calore, non facile vincitur a corpore, ſed per omnes partes pertranſit, et parum nutrit; ſi vero a frigore, lædit, quia ſtupefacit, et obtundit penetrando. Concauſa hujuſmodi effectuum eſt ætas, et aliæ conſequentes. Verum quævis materia ſive dura, ſive mollis, talis eſt aut tota, aut in partibus, quemadmodum c.ceris pars exterior dura, interior mollis, et animalium extrema duriora, et aliæ partes minus, habita ratione ad ſexum, ætatem, et hujuſmodi. Præterea cibi vis formalis, ſive complexionalis eſt aut calida, aut frigida, aut ſicca, aut humida, ut dicitur, a prædominio, aut calida ſimul et ſicca, aut calida et humida, aut frigida et ſicca, aut frigida et humida; atque hæ qualitates omnes reperiuntur in cibo per elementa, ut frigiditas, et humiditas eſt in piſcibus, eo quod ex elemento frigido, et humido conſtant ut maxime; aut per mixtionem elementorum, ex qua mixta, ſicut fungus; aut per complexionem, ut lactuca, et portulaca; aut per nutrimentum, quo veſcitur animal, nam ſi diutius cibo utatur frigido, et humido, acquirit talem naturam; aut per locum, in quo vivit, per anni tempora, per ætates, per ſexus, per cognationes, per otium, et quietem; et his ſimilia; ac tandem per vitalem conſtitutionem, eo quod omne vivens in eo, quod vivit, eſt calidum, et humidum; contra non vivens, frigidum, et ſiccum. Virtutes quoque formales appellantur quæcumque aliæ, quæ ab his proficiſcuntur, veluti a caliditate oritur cibus unctuoſus, ſuavis, et pinguis, ſalſus, dulcis, amarus, et acris; viceverſa a frigore fit inſipidus, ponticus, ſtypticus, acerbus, et acidus; atque hæ dicuntur ſecundæ virtutes; ex quibus tertiæ fiunt, quæ ſunt, utputa ea, quæ urinam, ſudorem, cæteraque irritant excrementa. Virtus cibi ſpecifica ex illa reſultat forma, atque ex illa materia, ex qua efficitur hæc, et illa ſpecies, de qua alias agemus, a forma quidem illa reſultante; ex his gignitur virtus, quæ eſt propria rei, cujuſmodi eſt vis ventriculi gallinarum, quæ corroborat ventriculum hominis, inteſtinum lupi robur addit humano inteſtino. Cibus per neceſſitatem is dictus eſt, quem non bonum, nec conferentem comedit homo fame adſtrictus, cum bonis indigeat. Cibus arte paratus eaſdem habet vires, quas naturalis; immo, quia plurima alimenta a natura prodita cruda ſunt, nec per calorem præparata ita, ut majore habeant opus concoctione, condimentiſque, ea comparando ad corpus humanum, idcirco oportuit, ut ars ea perficeret; de qua hæc ſcribit Hippocrates in *libr. de Veter. Medicina, num.* 8. Ex tritico macerato, et a cortice purgato, molitoque, ac cribrato, et ſubacto, ac aſſato, panem fecerunt. Ex hordeo autem mazam, aliaque multa ex hoc excogitantes coxerunt, et aſſarunt, et miſcuerunt, fortiaque, et intemperata debilioribus temperarunt, effingentes omnia juxta hominis naturam, ac vires. Et *numer.* 11. Robur ex fortibus cibis temperatura, ac coctura detrahunt. Unde loquitur in *libr. 2. de Diat. numer.* 7. Ciborum, ac potuum ſingulorum vim, tum eam quæ ſecundum naturam eſt, tum eam quæ per artem acceſſit, cognoſcere oportet hoc modo; et ſubdit modum. Et in *libr. 1. de Diæta numer.* 1. Ciborum, ac potuum omnium, ex quibus victum habemus, facultatem, quam tandem ſingula habent et ſecundum naturam, et ſecundum neceſſitatem, et artem humanam; oportet enim ſcire, quomodo fortium naturæ vim detrahere oportet, et quomodo debilibus robur per artem addere oporteat, prout ſingulorum occaſio ſe obtulerit. Et hæc de ciborum ſubſtantia dicta ſint.

Nunc ad ea, quæ circa eorum exiſtunt ſubſtantiam, noſtram traducamus orationem. Circa ciborum ſubſtantiam neceſſario ineſt primo quantitas, deinde qualitas. Quantitatem ſequitur locus, et tempus; qualitatem actio, et paſſio, et habitus. Prius, et poſterius eſt in quantitate; idcirco et in loco, et in tempore, et in qualitate, eo quod qualitas magis et minus ſuſcipit; et ideo et in actionibus tum ratione qualitatum, a quibus ortum habent, tum ratione temporis, quod eſt menſura omnium actionum, et motuum. At ordo habet contraria hæc, prius ſcilicet et poſterius; quapropter ordo rei cujuslibet, itidemque cibi verſatur circa quantitatem, qualitatem, actiones, paſſiones, tempus, locum, poſitionem, propterea quod poſitionem habere eſt in loco eſſe, & eſſe in loco dicitur quatenus corpora habent ſpatium. Hæc circa ſubſtantiam ſunt ciborum, de quorum quantitate primum ſermonem habebimus.

Quantitas cibi ab Hippocrate conſideratur primum in magnitudine cibi, ſive magna mole, ac copia, deinde in multitudine, atque varietate; ac præterea prout ejuſ-

Digitized by Google

ejuſmodi quantitas magna, vel multa oblata eſt corpori ſano, vel ægro. Quantitas cibi magna quanta competat, docet in *libr. de Affect. n.* 44. his verbis: Ad ſanitatem optima ſunt cibaria, quæ modice ingeſta ſufficiunt, ut & famis, & ſitis ſit medela; & plurimo tempore corpus ipſa ſuſcipit, & pro ratione ſecedunt. Et in *lib.* 1. *de Diata num.* 3. Siquidem ſupra hæc inventa fuerit ciborum menſura, & laborum ad unamquamque naturam numerus, ita ut exceſſus neque ſupra, neque infra modum fiat, inventa ſane exacte fuerit hominibus ſanitas. Et in *libr.* 6. *de Morb. Pop. ſect.* 3. Cibus modicus non delaſſari, non ſitire. Et in *ſection.* 6. ejuſdem *lib.* Labores, cibi, potus, ſomnus, res venereæ, omnia mediocria. Et in *lib.* 4. *de Morb. numer.* 10. Si homo parum edit, & parum bibit, nullum morbum hoc ipſi inducit. Et in *libr.* 2. *Aphor.* 17. Ubi cibus præter naturam plus ingeſtus eſt, hic morbum facit; oſtendit autem ſanatio. Sed ibi Galenus ait: Hic aphoriſmus eſt de repletione; plus enim cibi, quam modo naturæ conveniat, repletio nominatur. Et in *Aph.* 4. eiuſdem *libr.* Non ſatietas, non fames, neque aliud quicquam, quod modum naturæ exceſſerit, bonum. Et in *libr.* 2. *Præd. num.* 5. Neceſſe eſt eos, qui uberiore potu uſi ſunt, & magis difficulter ſpirare, & plus urinæ ejicere; eos vero, qui ſorbitionem, aut cibum auxerunt, magis & ſitire, & febrire. Si vero quis utriſque, & potu, & cibo immodice uſus fuerit, & ad hoc, quod febrit, & difficulter ſpirat, etiam ventrem circumtentum, & majorem habebit. Quocirca palam fit ex verbis Hippocratis, cibi moderatam quantitatem ſanitatem conſervare, immodicam vero morbos progignere. Attamen ſi ex immoderata cibi copia morbus fiat, ſic curat Hippocrates in *lib.* 2. *Aphoriſm.* 22. Quicunque morbi ex repletione fiunt, curat evacuatio. Et ſi cui plurimus competat cibus, is confert his, qui creſcunt; nam, ut ſcribit in *lib.* 1. *Aph.* 14. qui creſcunt, plurimum habent calidi innati, plurimo igitur egent alimento, alioquin corpus abſumitur. Senibus vero parum calidi innati ineſt; paucis propterea fomitibus egent, quia a multis extinguuntur. Quo autem anni tempore cibus conferat copioſus, dicit in *libr.* 1. *Aph.* 15. ſic: Ventres hyeme, & vere natura calidiſſimi ſunt, & ſomni longiſſimi; quare per ea tempora alimenta copioſiora ſunt exhibenda. Et *numer.* 18. Æſtate, & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, ſecundum locum ver habet. Sed & his, qui per ſuperiora purgari volunt; legitur enim in *lib.* 4. *Aph.* 13. Ad helleboros, qui non facile ſupra purgantur, eorum corpora ante potionem pluri cibo, atque quiete humectanda ſunt. In quo morbo detur helleborus, & cibus multus, ſcriptum eſt in *lib.* 2. *de Morb. numer.* 47. & hoc eſt in quadam tabe, & inquit: Huic veratrum bibendum eſt, & lenticulæ decoctum, & large cibus ſumendus, ita ut abſtineat ab acribus, & carnibus bubulis, ac porcinis, & ovillis. Verum in quadam laſſitudine, deſcripta in *libr.* 2. *de Diat. num.* 47. hæc enarrantur: In cœna offeras plurima, & omnigena edulia, & potu aquoſo, vino vero molli, ac multo utatur; poſtea longo tempore his immoretur, donec venæ repletæ attollantur; deinde vero vomat, & poſt modicam ſtationem molliter dormiat. Signum autem plurimi cibi eſt illud in *libr.* 4. *Aph.* 41. Sudor multus, ex ſomno factus, abſque cauſa manifeſta, corpus uti pluri cibo ſignificat; ſi vero cibum non accipienti id accidat, ſcire oportet, quod evacuatione indiget corpus. In *Comm.* inquit Galenus: Sudor multus fit vel propter ciborum, qui ſunt recenter aſſumpti, immoderantiam, vel illorum, qui antea. Si propter recenter aſſumptos, prohibere oportet, ne plures aſſumant; ſi propter prius aſſumptos, evacuare. Et *Aphor.* 45. ejuſdem *libr.* Quibus tubercula, vel in articulis labores ex longis febribus fiunt, hi pluribus utuntur cibis. Ibique Galenus ait: De convaleſcentibus ex morbo docet; his enim repletis, rationabile eſt, caſus plethoricos advenire, & maxime ob virium imbecillitatem. Et in *lib. de Affectionib. num.* 44. Ructum acidum maxime faciunt, & bilis fluxum ſuperne, ac inferne, & tormen, & flatum, & repletionem plurima cibaria; nam, cum quis plura ederit, aut biberit, quam venter concoquere poteſt, hæc conſurgunt. At quibus, & quando augendus, ſubtrahenduſque ſit cibus, & quomodo, videndum eſt. Scriptum eſt in *libr. de Affectionib. n.* 42. Quoſcunque cibos, aut obſonia, aut potus ægroti concupiſcunt, exhibeto, ſi non corpori damnum inde acceſſurum ſit; cum autem cibos, aut potus augere incœperis, aut detrahere, paullatim & additiones, & detractiones facere oportet. In *libr. de Intern. Affect. num.* 1. Sic autem huic paullatim dato, ſcilicet cibum, donec ventrem confirmaveris; nam ex febribus, & inædia, ſi os quidem apperiverit, venter autem ſuſcipere noluerit, ubi acervatim ſuſcepit, inflammatur. Si vero acervatim dederis, & parum laborarit, deambulationibus venter non perfrigeratur, nimirum cibis quiete compactis; quare etiam febris ſuccedere ſolet, & hyeme quidem minus, æſtate vero periculum eſt, ne delinquat. Et in *lib.* 1. *Aph.* 10. Quibus ſtatim morbus in vigore conſiſtit, his ſtatim tenuis victus adhibendus eſt; quibus vero poſterius debet conſiſtere, his & in ipſo conſiſtendi tempore, & parum ante illud cibus eſt ſubtrahendus, prius vero uberius adhibendus victus, ut æger ſufficiat. Et in *lib. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Comm.* 2. *part.* 38. Ciborum adjectioni intendendum eſt multo minus; ſubtrahere vero ſæpenumero expedit, cum æger ſufficere poſſit, donec morbus matureſcat. Nam, ut ibi explicat Galenus, quod plus eſt exſuperatque, noxas interdum inemendabiles facit; verum quod minus eſt, facile emendatur. Et in *libr.* 2. *Aph.* 10. Non pura corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes. At, ut ait in *lib.*

1. *Aph.* 11. in acceſſionibus abſtinere oportet; nam cibum dare nocuum eſt; & quibus per circuitum fiunt acceſſiones, in ipſa acceſſione abſtinere oportet. Verum tranſactis acceſſionibus, hoc eſt augmento, & maxima ſtatus parte, detur aliquid, ſi opus ſit; nam inquit in *lib.* 5. *de Morb. Pop. num.* 9. Evomuit bilem combuſtam præ cibi abſtinentia, & febre. Et in *libr.* 1. *de Morb. num.* 30. Phrenitici, cum progreſſum fuerit tempus, marceſcunt, ac imminuti conſumuntur tum ex febre, tum quod nihil alantur. Verum, cum morbus remiſerit, cibis utatur per alvum ſubeuntibus, a modicis initio facto, ſemper aliquid addendo. Hæc in *lib.* 2. *de Morb. num.* 14. atque pluribus in locis. At illud præcipue eſt obſervandum, quod legitur in *lib.* 2. *de Diæt. num.* 47. & hoc eſt: Qui additione cibi ſenſim accreſcente utitur, is corpori diætam placide conſtituit. Verum de varia ciborum copia pauca dicamus. Declaratum eſt antea in *libr.* 2. *de Diæt.* offerenda eſſe omnigena edulia, & plurima ad vomendum; hoc etiam legitur in *lib.* 3. *num.* 18. Et ſubdit in *lib.* 2. loco prædicto 5. *num.* 47. Corpus reſiccatum, ab ingeſtis omnigenis eduliis, id quod conducibile ſibi ipſi eſt, ſumit, unaquæque pars de ſingulis cibis; repletum autem, & humectatum, alvo per vomitum evacuata, rurſus exceſſum remittit; alvus autem, vacua exiſtens, revellit. Et in *lib.* 2. *de Diæt. num.* 34. inquit: Obſonia ex variis intritis præparata, æſtuoſa & humida ſunt; propterea quod pinguia, & toſta, & calida, & inæquales inter ſe vires habentia in eodem cohærent; verum quæ in mura præparantur, meliora ſunt, & non æſtuoſa.

Ad quantitatem vero diſcretam reducitur bis, ter, plurieſque in die cibari. De hoc autem copioſe loquitur Hippocrates in *lib. de Vet. Med.* Sed in eodem *libr. num.* 18. inquit: Sunt aliqui ipſorum, quibus ſemel in die cibum capere conducit, & hoc propter utilitatem ſic obſervant; alii etiam prandent, propterea quod his quoque conducit; ſed & quidam non propter utilitatem, ſed aut ob voluptatem, aut ob alium caſum alterutrum faciunt; plurimorum enim hominum nihil intereſt, utrum tandem faciant, ſive ſemel tantum edant, ſive etiam prandeant, hac conſuetudine uti. Sunt autem quidam, qui non poſſint extra utilitatem facientes facile degere, ſed contingit utriſque ipſorum per diem unum, atque eum non ocioſe permutantibus, immenſa afflictio; alteri enim ſi pranſi fuerint, idque eis non conducat, ſtatim graves, & corpore ſegnes fiunt, itemque mente pigri, hiatuque, ac oſcitatione, & dormitatione, & ſiti pleni; ſi vero etiam inſuper cœnaverint, & flatus, & tormina, & alvus effringitur; & multis magni morbi principium hoc fuit, ſi eoſdem cibos, quos ſemel inſumere conſueverunt, bis aſſumant, & nihil his amplius; alteri vero ſi prandere conſueverunt, idque ipſis conducat, & non pranſi fuerint, mox ubi tempus præterierit, ſtatim impotentia vehemens, tremor, animi deliquium, poſtea oculi pallidi, urina craſſa, & calida, os amarum, & viſcera pendere ipſis videntur, vertigo, iracundia, triſtitia; hæc autem omnia, ubi cœnare tentaverint; deinde autem pranſuri, conſumere non poſſunt, quæ prius cœnarunt; atque hæc ipſa, cum tormine, ac ſtrepitu deſcendentia, alvum concludunt, ipſique ægre dormiunt, inſomniaque conturbata, ac tumultuoſa habent, pleriſque vero etiam horum hæc ipſa alvus morbi principium fuit. Et *numer.* 21. Dico etiam alios omnes homines, qui duos aut tres dies inædiam pertulerint, eadem paſſuros eſſe, quæ de impranſis dixi; cæterum tales naturas, quæ cito, & fortiter ejuſmodi delictis offenduntur, imbecilliores aliis eſſe cenſeo; proximus autem eſt imbecillis languenti. In *libr.* autem 2. *de Diæt. num.* 38. ſic legitur: Semel in die cibum capere attenuat, & ſiccat, & alvum ſiſtit, propterea quod per animæ caliditatem humiditas ex ventre, & carne conſumitur; prandium vero contraria facit. Et in *libr. de Vict. Rat. Comm.* 2. *part.* 22. uſque ad 32. hæc ſcribit: Nempe tum his, qui bis die comedunt, tum his, qui ſemel, noxam & infirmitatem pariunt repentinæ mutationes; quique prandere non conſueverunt, & prandent, ſtatim ægre habent, toto item tempore graves redduntur, & parum valentes, & deſides; quod ſi ſupercœnaverint, acidum ructant, alios alvi lævitas exercet; nempe ventriculus præter conſuetudinem gravatur, ſuperſicceſcere conſuetus, non bis tumeſcere, neque bis cibos coquere. Convenit autem his permutationem æqua virtute compenſare, dormire; ſiquidem eos oportet, tanquam noctem a cœna, hyeme quidem citra frigus, æſtate vero citra calorem agant; quod ſi dormire non nequeant, plures lente ambulando abſolvant circuitus, neque ſtent; nihil cœnent, aut pauca, & innocua; minus præterea bibant, ſed meracius, & non dilutum; magis præterea & is afficietur, qui ter die replebitur, ac etiam multo magis qui crebrius; quamquam ſunt nonnulli, qui ter die ſatiati facile ferant, utpote qui ita ſunt conſueti. Præterea qui bis die cibum ſumere conſueverunt, ii niſi pranſi fuerint, ægre habent, parum valent, timidique ad quodvis opus fiunt, & cardialgici; nempe his viſcera pendere videntur, calidum mingunt, & viride, ideſt pallidum, ſtercuſque exuritur; ſunt quibus os amareſcit, oculi cavantur, & tempora ſaliunt, parteſque extremæ frigeſcunt. Plurimique quoque horum, qui pranſi non ſunt, cœnare nequeunt; qui ſi cœnaverint, ventris gravitate afficiuntur, & difficilius cubant in lecto, quam ſi etiam pranſi fuiſſent. Cum igitur talia ob etiam dimidiatæ diei victus mutationem præter conſuetudinem ſanis contingant, neque adjici quicquam, neque ſubtrahi commode videtur. Qui igitur præter conſuetudinem ſemel paſtus, toto die exinanitis vaſis, quantum conſuevit cœnavit, ſi tunc impranſus laboraverit, ac

neque

neque habuerit, atque aſſumpta cœna tunc gravatus fuerit, multo magis quam gravari par eſt; quod ſi adhuc pluſculis horis venæ exinanitæ fuerint, atque repente cœnaverit, magis adhuc gravabitur. Quibus igitur præter conſuetudinem venæ ſunt inanitæ, ii eodem die veniunt reficiendi; vitent inprimis frigus, calorem, & laborem, nempe hæc omnia moleſte feruntur; deinde cœnam ſolito minorem faciant, eamque non ſiccam, ſed humectiorem; deinceps bibant, neque dilutum, neque minus quam ingeſtorum ratio poſtulat; poſtero autem die pauca prandeant, ut acceſſione ſenſim creſcente, ad conſuetudinem redeant. Talia vero moleſtius ferent, qui parte ſuperiore picrocholi exiſtunt. Non aſſuetam autem cibi abſtinentiam facilius omnino ferent, qui parte ſuperiore pituitoſi ſunt; quo fit, ut ſi ſemel die cibo utantur, facilius etiam ferant. Quomodo autem conveniant ea, quæ in *libr. de Veter. Medic.* cum his, quæ ſcripta ſunt de cibis in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut.* facile perſpici poteſt. Sed, ut de hac cibi parte nos veniamus ad alias, ſat erit, ut illum *Aphoriſm.* 17. qui in *libr.* 1. ſcriptus eſt, recitemus, cujus verba ſunt: Et quibus ſemel, aut bis, & quibus plura, vel pauciora particulatim oporteat offerre, conſiderandum; condonandum autem aliquid tempori, regioni, ætati, & conſuetudini.

Qualitates porro cibi nunc ſint hæ, ob quas cibus dicitur bonus, vel pravus; de quibus cum antea copioſe actum ſit, pauca dicemus. Legitur in *libr.* 2. *Aphoriſ.* 36. Qui ſalubritatem corporis habent, per medicamenta evacuati cito exſolvuntur; & qui pravo utuntur cibo. Quoniam, ut exponit Galenus, ex vitioſo alimento mali ſuperabundant humores. At in *Aphoriſm.* 38. ejuſdem *libr.* legitur: Parum deterior potus, aut cibus, ſuavior autem, melioribus quidem, ſed minus ſuavibus, eſt præferendus. Et in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Comm.* 2. *part.* 21. Quod vitioſus tum cibus, tum potus ſemper ſibi ſimilis ad ſanitatem tutior ſit, quam ſi quis ſubito ad alterum, vel meliorem ſe transferat, facile diſcitur, intelligiturque. At vero de qualitatibus ciborum hæc ſufficiant. Et quoniam qualitates ſequuntur actiones, & paſſiones, cum ſupra de unis ſermonem habuerimus, de alteris quoque egimus. Illud vero obſervandum eſt, quod reperitur in *libr. de Aliment. num.* 1. Auget, corroborat, & incarnat, & aſſimilat, & diſſimilia facit, quæ in ſingulis ſunt juxta uniuſcujuſque naturam, & facultatem, quæ ab initio adeſt; aſſimilat autem pro viribus, cum id, quod ſuperingeritur, ſuperatur, id vero, quod prius ineſt, ſuperat; & alia, quæ ibi lege. Et *num.* 11. ejuſdem *libr.* Humidum alimentum magis facile tranſmutatur, quam ſiccum; & contra. Alimentum, quod ægre alteratur, ægre conſumitur; quod facile apponitur, facile conſumitur; & quicunque veloci appoſitione opus habent, his humidum ad reficiendas vires medicamen optimum; qui adhuc velociori indigent, per olfactum; qui tardiori, ſolido alimento utantur. Et *num.* 12. Humiditas alimenti vehiculum eſt.

Loca, per quæ cibi permeant, cunctanturque, ex his, quæ dicta ſunt, comprehendi poſſunt. Verum in *libr. de Alim. num.* 7. inquit Hippocrates: Principium alimenti humidi, & ſicci, os, gula, venter; verum antiquius, & primordiale alimentum, per abdomen umbilicus. Præterea monſtratum eſt antea; ventriculum, venas, & carnes cibos recipere, ſic inteſtina. Unde legitur in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Comm.* 1. *part.* 32. Quibus cibus ſtatim incluſus, ſi quis, non vacuato eo, ſorbitionem dederit, dolorem, ſi adeſt, augebit; ſi non adeſt, protinus inducet. Ubi Galenus ait: Cibum dixit, quod ab eduliis in inteſtinis ipſis continetur excrementum; quo incluſo, hoc eſt, ex multo tempore non ejecto, ſi ptiſanam quis propinaverit, lateri offenſam fieri neceſſe eſt, propter inteſtinorum oppilationem. Et *lib.* 5. *de Morb. Popul. num.* 17. Febris tenebar, & cibi non deorſum prodibant; penna vero immiſſa, vomuit bilem atram, & cum infuſum per clyſterem immiſſum eſſet, ſtercus prodiit multum. Et in *libr.* 4. *de Morb. Pop. num.* 6. In Cranone uxorem Nicoſtrati, correptam decima quarta die, ſtatim occupavit impotentia colli, & aliarum partium, & cibus incluſus fuit uſque ad decimam. Et in *lib.* 1. *de Diæt. numer.* 14. Cibi partim deorſum premuntur, partim ſurſum vergunt; ab una anima diviſa, plures & majores, & minores ac pauciores fiunt. In *lib.* vero de *Alim. num.* 2. Facultas porro alimenti pervenit & ad oſſa, & ad omnes partes, & in nervum, & in venam, & in arteriam, & in muſculum, & in pelliculam, & in carnem, & pinguedinem, & ſanguinem, & pituitam, & medullam, & cerebrum, & medullam ſpinalem, & interanea, omneſque ipſorum partes, & ſane etiam in caliditatem, & ſpiritum, & humiditatem.

Tum autem de quantitate diſſerebamus, ac potiſſimum de diſcreta; plura diximus de tempore, quod opportunum ſit cibo capiendo; attamen illud ſciendum eſt, quod tempus cibi capiendi conſideratur in genere, aut particulatim. Tempus univerſale dicuntur quatuor anni tempora in præſentiarum; dicuntur & anni conſtitutiones accidentales. Particulare tempus eſt dies, & nox, horæ diei quatuor; & hæ conſiderantur quoad cibum, & quoad perſonam, quæ cibum capere debet; & hæc aut ſana eſt, aut ægra, aut neutra; & in quacunque ſit horum diſpoſitione, reſpicienda eſt ætas, ſexus, conſuetudo vivendi, locus, tempus, ſtudia, commoda, & incommoda, & ſi qua eſt alia, quæ ad circumſtantias referatur, ſed omnino particulatim explicemus. Qui cibi per quatuor anni tempora competant, copioſe ſcriptum eſt in *lib. de Salub. Diæta*, in *libr. de Aere, Aquis, & Loc.* in *lib.* 3. *de Diæta*, atque in aliis libris; ibi enim reperitur qui ſint cibi æſtate con-

ferentes, qui autumno, qui hyeme, & qui vere. At brevi in *libro primo Aphorism.* 18. Æstate, & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, secundum locum ver habet. Verum universalius deprehenditur tempus in *Aphor.* 7. *libr.* 2. cujus verba sunt: Quæ longo tempore extenuantur corpora, lente reficere oportet; quæ vero brevi, breviter. Universalis præterea constitutio frigida, & humida cibi peperit fastidia, ut apparet in *lib.* 1. *de Morb. Pop. sect.* 2. & in *lib.* 3. *sect.* 3. & in alia quoque constitutione cibum aversabantur, de qua fit mentio in *libr.* 4. *de Morb. Popularibus*, *num.* 5. Particulare tempus est prandium, & cœna, quæ desiderant horas diei idoneas, personamque itidem; nam si deficiat vel in hora, vel in cibo, vel in persona, sive in omnibus, sive in partibus, dicitur intempestivus cibus; siquidem, cum primum summo mane e lecto surrexeris, si cibum capies, is ratione horæ dici debet intempestivus cibus; sic si levis gravi anteponatur; sic si homo cibo hesterno repletus alium ingurgitet, aut si ætati, loco, sexui, consuetudini, studiis, & hujusmodi cæteris non correspondeat. Si vero æger sit, ac edat edulia minime conferentia, in morbi accessionibus, tempore anni non congruo, gustu discrepante, dicuntur intempestivi cibi; quapropter, si homo valeat, tum aut ratione temporis, aut cibi, aut partium, quæ personam hominis circumstant, cibus non congruus sit, inquit Hippocrates in *lib. de Affection. num.* 45. Ex cibis, ac potibus, qui commodissimi sunt corpori, ac maxime sufficientes & ad alimentum, & ad sanitatem, ex his ipsis etiam, ubi quis ipsis non in tempore utatur, aut pluribus, quam tempestivum est, & morbi, & ex morbis mortes fiunt. Et in *lib. de Veter. Med. num.* 20. Et sane puto his, qui cibum sumere consueverunt, quod non expectaverunt justum tempus, donec ipsorum venter pridie ingestos cibos perfecte consumpsisset, & exsuperasset, evacuatusque esset, & quievisset; sed in ferventem adhuc, & fermentatum novos ingesserunt; ejusmodi vero ventres multo tardius concoquunt, & majori opus habent cessatione, ac quiete. His vero, qui prandere assueti fuerunt, quod non ubi citissime alimento corpus indigebat, & jam priora consumpta erant, nec habebat aliquam amplius fruitionem, statim ipsi novum alimentum suppeditatum est, deficit autem, & consumitur præ fame, nam omnia, quæ tales homines perpeti dixi, fami imputo. Sed in *lib.* 4. *de Morb. num.* 16. docet quantum temporis morari debeant in corpore cibi, & inquit: Postquam comedit, ac bibit, & humor ad corpus pervenit, ammixtus aliis tum ei, qui in corpore, tum ei, qui in fonte est; ea quidem die, qua accesserit, in corpore manet; postridie vero alius humor ad ipsum accedit. Et subdit: Cibi quidem semper postridie per alvum secedunt; humor autem ad tertiam diem. Et *num.* 17. Si cibi maneant in ventriculo amplius tempore, quam opportunum est, & alii ad ipsos incidant, corpus utique repleatur; & dum premuntur a plenitudine venæ, calor, & dolor corpori accesserint, æstate quidem citius, hyeme vero posterius. Cibus contra si prodiret ante justum tempus, non parum corpus attenuaret. In *lib.* autem de *Purgantibus*, *num.* 1. Et cibos nos alentes medicamenta esse, putandum est, verum minus, quam illa; homines enim, qui his recte in cibo utuntur, sani sunt; qui non recte, ægrotant; qui vero modum excedunt, purgantur quidem velut a sinceris medicamentis, verum minus, & tardius; at vero hi tardiores, qui & familiares nobis sunt, & quotidie in corpus ingrediuntur, si temere, & negligenter exhibeantur, temere homines turbant, & quodammodo morbos inducunt. In morbis vero intempestivus est cibus, si in accessionibus detur; scribitur enim in *libr.* 1. *Aphor.* 11. In accessionibus abstinere oportet; nam cibum dare nocuum est; & quibus per circuitum fiunt accessiones, in ipsa accessione abstinere oportet. Et *Aph.* 19. His, qui per circuitus accessionem habent, nihil dare oportet, neque cogere, sed subtrahere adjectioni ante judicationes. Atque hic quidem advertendum est, nunquam Hippocratem in acutis cibum exhibere, sed potionem primum, deinde sorbitionem, postea ea, quæ inter sorbitionem & cibum sunt edulia, veluti crassior sorbitio, vel pisces, & id generis; nam cibus, quemadmodum in principio diximus, est crassior substantia, mole, & qualitatibus, quam aliæ species alimenti; idcirco, cum cibum reperies in acutis exhibitum, non est Hippocratis sententia; sed alia nutrimenti species, male ab interpretibus exposita. Unde in *libr.* 2. *de Morb. num.* 37. Cibum ne exhibeas, donec febris remittat. Sed ut huic parti finem imponamus, ille *Aph.* qui legitur in *lib.* 3. *Aphor.* 8. memoriæ mandetur, qui est: In constantibus temporibus, cum tempestive tempestiva redduntur, morbi stabiles, & boni judicii fiunt; in inconstantibus autem instabiles, & mali judicii.

At vero ordinem ciborum capiendorum aggrediamur. Dictum est a nobis antea, plurimum lædi corpus nostrum a ciborum varietate, atque satius esse unam cibi speciem: propterea quod, si plures edamus cibos, fieri non potest, ut optima fiat concoctio; nam alii sunt calidi, alii frigidi, alii sicci, alii humidi, alii aperientes, alii obstruentes; aliqui insipidi, aliqui dulces, aut acidi, aut salsi, aut amari, aut acres, aut austeri existunt. Quapropter, si edulium unius generis alterum sequatur, vel fiat plurimorum miscella in ventriculo, fient cruditates, dolores intestinorum, tormina, & alia, de quibus nihil est, quod dicamus. Idcirco, cum plurimas hujusmodi varietas afferat noxas, mirum non est, si Hippocrates parum, vel nihil fere de ordine recensuerit. De situ cibi in ventriculo, deque habere nihil aliud dicendum est; siquidem positionem habere sit in loco esse, &

habere

habere ſit quid accidentale ſubſtantiæ cibi; quemadmodum ſi vinum creticum, quod natura calidum eſt, ſtatim in ore acceptum ſentiatur frigidum, eam frigiditatem habet vinum accidentalem, quæ ab aere provenit frigido, & ab alia cauſa.

Hactenus de his, quæ circa ciborum ſubſtantiam exiſtunt; at vero ad ea, quorum objectus eſt cibus, & quæ ipſum ſuſcipiunt, hæc ſunt inſtrumenta, quæ edulia in ſubſtantiam noſtri corporis traducunt, quæ partim ſimilia, partim diſſimilia ſunt; hæc autem præcipua ſunt ventriculus, hepar cum venis, & partes ſimilares; quæ tria inſtrumentorum genera ſingulatim ſunt fortia, ac robuſta, aut debilia, aut medio modo ſe habentia; aut horum aliquod robuſtum, ut ventriculus, aliquod debile, ut puta hepar, aut mediocre, ficut ſimilaria; & contra. Mediocre hoc tempore ſit temperatum in agendo, & patiendo actiones, ac paſſiones proprias. Fortia igitur inſtrumenta concoquunt exquiſite fortia edulia; urunt debilia, ac in bilem vertunt, & mediocria medio modo. Debilia vero inſtrumenta non ſuperant cibos graves, ſed ſemicoctos reddunt crudoſque; nec mediocria: ſed tenues vincit inſtrumentum debile, & mediocres mediocre. Attamen non omittenda ſunt ea, quæ ad noſtram attinent perſonam; & hæc ſunt ætas, ſexus, cognatio, locus, tempus, conſuetudo vivendi, & ciborum, fortuna, exercitia, & artes. Nunquam de vaſis concoquentibus, nec de cibis abſque his ratiocineris. Porro vide, an corpus totum ſit ſanum, vel pars, an ægrum totum, vel partes, & potiſſimum ad concoctionem attinentes. Qui vero homines fortia, ac debilia habeant concoquendi vaſa, nos docet Hippocrates in *lib. de Veter. Med. num.* 21. cum ait: Tales naturas, quæ cito, & fortiter ejuſmodi delictis, hoc eſt, tormine, dolore, corporis gravitate, pigritia, flatibus, tremore, animi deliquio, vertigine, & aliis offenduntur, imbecilliores aliis eſſe, cenſeo; contra fortes; ſiquidem hi fortes, & moderatos vincunt cibos, illi vero minime. Exiſtunt tamen aliqui cibi, qui licet graves ſint, non lædunt quaſdam hominum naturas; immo gracilibus mirabiliter etiam conferre proditur, quemadmodum narrat Hippocrates in *lib.* ſupra citato *numer.* 37. de vino meraco, & de caſeo. Cauſam autem hujuſce rei adducit, & inquit: Horum naturæ differunt, differunt etiam juxta hoc, quod eſt in corpore caſeo contrarium; nam a caſeo excitatur, & commovetur in his, quibus hujuſmodi humor multus in corpore exiſtit, & quo magis hic potens eſt, eo magis veriſimile eſt ipſos male affligi. Si vero toti naturæ humanæ malus eſſet, omnes utique læderet. Sed qui competant cibi robuſtis naturis, quique debilibus, antea ſatis ſuperque declaravimus. Verum de his, quæ perſonam comitantur, quædam nobis dicenda ſunt. De ætatibus loquitur Hippocrates in *lib.* 1. *Aph.* 13. Senes facillime jejunium ferunt, ſecundo loco qui ætatem conſiſtentem habent; minus adoleſcentes, omnium minime pueri, præſertim qui inter ipſos ſunt vividiores. Et in *lib. de Alim. num.* 9. Cibus juvenibus facile, ac leviter putrefactus; ſenibus vero ad ſummum tranſmutatus; his, qui in vigore ætatis conſiſtunt, impermutabilis. Cibos igitur tales parare convenit ætatibus, quæ plus, ac minus jejunium ferunt. Præterea potus & edulia calidiora, & ſicciora ſexui competunt fœmineo, hiſque, qui loca habitant frigida, & humida, temporibus frigidis, & humidis, otioſe viventibus abſque labore, ſtudio, & exercitio; viceverſa maribus, locis calidis, & ſiccis, temporibus, & laborioſe vitam degentibus. Hæc in libris, ſupra in medium adductis, copioſe reperies.

Sed de cibis, ac potibus conſuetis pauca loquamur. Ait Hippocrates in *lib.* 1. *Aphor.* 17. cum de quantitate ciborum ſcribit, condonandum aliquid ætati, tempori, & conſuetudini; propterea quod, ut ipſe refert in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comment.* 2. *partic.* 33. cibos, quibus uti conſueverunt, facile ferunt, tametſi natura haudquaquam boni fuerint; ſimiliter & potus; cibos vero, quibus uti non conſueverunt, etiamſi mali non fuerint, moleſte ferunt, ſic & potus, atque id ob familiaritatem antiquam, quæ eſt ventri cum talibus cibis. Deinde ſubdit *part.* 34. quot, & quæ mala afferant edulia, potuſque præter ſolitum comeſta; hæc non ſemel, ſed millies ab Hippocrate dicuntur; ac tandem pro cibis, potibus, & hujuſmodi aliis dat *Aph.* 50. in *lib.* 2. qui ait: Quæ ex longo tempore conſueta ſunt, etſi deteriora ſunt, inſuetis minus moleſtare ſolent; oportet igitur ad inſueta tranſitionem facere; & quo pacto in ægrotantibus explicat in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Ac. Comm.* 2. *part.* 35.

Si vero homo ſit æger, ægritudo eſt univerſalis, aut particularis; ſi univerſalis, appellatur febris. At acute febricitanti non des cibum, veluti ſupra expoſuimus; ſed potionem, aut ſorbitionem. Unde inquit Hippocrates in *lib.* 1. *Aph.* 16. Victus humidus febricitantibus omnibus confert, maxime vero pueris, & aliis, qui tali victu uti conſueverunt. Verum ſi acuta non fuerit febris, ait Hippocrates in *lib. de Affect. num.* 52. Quoſcunque ægrotos febres non continenter detinent, ſed intermittentes corripiunt, his cibi dandi ſunt poſt apprehenſionem, ita ut conjecturam facias, ne febris a recens accepto cibo irruat, ſed cibis concoctis. Quinam vero ſint hi, declarat in eodem *lib. numer.* 38. & dicit: Quibuſcunque cibis, aut potibus homines ſani in victu utuntur, ex his oportet præſentibus uti ad ægrotos, ita ut præpares calidos, & frigidos, humidos, & ſiccos; ex frigidis quidem calidos, & calidos ex non calidis; & ſiccos ex non ſiccis, & reliquos juxta eumdem modum. Quapropter ex his verbis comprehendimus, ex iiſdem cibis, quibus homo ſanus utebatur, confici debere ſorbitiones, & potiones eidem homini ægrotanti. At *numer.* 42. ait: Quicunque cibos ſufficientes perficere poſſunt, his ſorbitio-

nes ne dederis, excludunt enim cibum; qui vero non poſſunt, his dato; ſi vero quid dare volueris refectionis gratia, alicam dato, & ptiſanam triticeam; hæ enim ſorbitiones ſunt fortiores. Et *num.* 44. Poſt ſorbitiones cibum debilibus dato, & vinum vinoſum inſuper bibendum; ante cibos vero & potus, aut ſorbitiones, & poſtea & cibum, & potum, quæcunque tandem tibi videbitur debilibus exhibeto, ita ut & corpus, & animam inſpicias; ſic enim maxime profueris. Qui autem cibi particulatim debilibus competant, vide *numer.* 46. Et ſi febrientibus des medicamentum, poſt purgationem exhibeas lenticulam; milium tenue aut ptiſanæ ſuccum; non febrientibus autem panis puri medullam in juſculum interito, aut mazam, & fruſtum piſcis dato, aut oviculæ tenerrimæ carnem, aut volucris, aut catuli coctam. Sed alia ibi lege. Hæc *num.* 39. ejuſdem *lib.*

Poſt morbum vero quid de cibo advertendum ſit, explicat in *lib* 2. *Aph.* 31. cum ait: Ejus, qui ægritudine bene cibatur, nihil proficere corpus, malum. Cauſam hujus dat in eodem *libr. Aphor.* 8. & eſt: Si a morbo cibum aſſumens quis non corroboratur, pluri alimento corpus uti ſignificatur; quod ſi non aſſumenti cibum hoc accidat, ſcire oportet, quod indiget evacuatione. Idcirco legitur in ſuperiori *Aphor.* Si longo tempore extenuantur corpora, lente reficere oportet; ſi brevi, breviter. Sed *Aphor.* 32. ejuſdem *libr.* dat hoc præceptum: Omnes fere, qui male ſe habent circa initia bene cibati, nec quicquam proficientes, circa finem rurſus cibum non appetunt; qui vero circa initia cibum valde non appetunt, poſtea bene appetentes, ii melius evadunt. In *Coac. Præn. num.* 1. eadem fere inquit, & his quidem verbis: Qui ex morbis longis ſe refocillantes bene cibum accipiunt, & nihil proficiunt, hi maligne in recidivam incidunt. In morbis tandem hunc memoriæ mandа *Aph.* circa ægrotantis victum, qui in *lib.* 2. *Aph.* 33. legitur: In quovis morbo mente conſtare, & bene ſe habere ad illa, quæ offeruntur, hoc eſt, appetitum permanere, bonum; contra vero, malum.

Cæterum ſano exiſtente homine, quomodo ipſum lædere poſſint cibi, exponitur in *lib.* 4. *de Morb. num.* 23. his verbis: Si cibi plures quam opportunum eſt, qui jam concocti ſunt, intus maneant, & homo non purgetur, & alii cibi ſuperingerantur, corpus ab humore priore, ac recenti repletum caleſcit, & febris ex hoc homini oboritur; verum ea febris non periculoſa, neque fortis eſt, in qua humor æqualis eſt, copia paullulum uberiore nos affligens. At contra, ſi lienteria teneat hominem; nam proditum eſt in *lib. de Affection. num.* 25. Lienteria fit, cum ex capite, & ſuperiore ventre pituitæ defluxus fit in ventrem inferiorem; quod ubi contingit, cibi ab ipſo frigeſiunt, ac humectantur; & ſeceſſus ipſorum non putrefactorum velox contingit; & corpus liqueſcit, dum ſimul cibi per multum tempus in ventre non concoquuntur, & ſimul a ventre calido præter naturam caleſcit.

At ſi læſo ventriculo, vel alia de cauſa cibum quis faſtidierit, id ſignum fuerit morbi præſentis, aut alicujus futuri eventus; quemadmodum in ſequentibus Hippocratis ſententiis declaratur. In *libr.* 7. *Aph.* 6. legitur: In morbo longo cibi faſtidium, & ſinceræ dejectiones, malum. Et in *lib.* 6. *Aph.* 3. In longis dyſenteriis cibi faſtidium, malum; & cum febre, pejus. Et in *Coac. Præn. num.* 1. Quibus cibi faſtidia ſunt, & oris ventriculi morſus, & multum ſalivæ, his vomitus fit. Et in eodem *lib. num.* 2. Affectiones ſoporoſæ &c. cibum faſtidientes, num his ſpiritus turbidus, & genituræ quid ſimile pertranſiens, ſingultum ſignificat? Et hæc quoque leguntur in *libr. Prorrh. num.* 12. Et in *lib. de Coac. Præn. num.* 2. Lingua citra rationem tenera fiens, & cum cibi faſtidio nauſeabunda, cum frigido ſudore, ex alvo liquida, nigrorum vomitum ſignum eſt; laſſitudo in his mala eſt. Et infra in fine: Duritiеs circa ventrem cum dolore, in febrientibus cum horrore, cibum averſantibus, ſi alvo inſuper parum humectata purgationem non faciant, ad ſuppurationem pervenient. Et *num.* 3. Diuturni circa lumbos, & tenue inteſtinum dolores, & ad præcordia dolores, ſi ægri cibos averſentur una cum febre, his dolor intentus ad caput progreſſus, repente eos occidit convulſorie. Et ſubdit: Num lumbos dolentibus, cibos faſtidientibus, non vomentibus, modice ferociter mente motis ſpes eſt, nigra proditura eſſe? In *lib.* 5. *de Morb. Pop. num.* 9. Prægnans diebus circiter quinquaginta erat, & reliquo tempore præ faſtidio a cibo abſtinebat, & per ſeptem dies uterum dolebat, & cor, & febris corripiebat, & nihil per alvum egerebat; tandem mortua eſt. Lege hiſtoriam. Et *num.* 22. ejuſdem *lib.* Cleomenis filius, hyemis initio facto, cibum averſabatur, & ejus faſtidio citra febrem vexabatur, & vomebat cibos, ac pituitam, & per duos menſes cibi faſtidium durabat. Hanc eamdem hiſtoriam leges in *lib.* 7. *de Morb. Pop. num.* 36. Alia præter hæc habebis exempla in libris de Morbis Popularibus, quæ ſententias prolatas comprobabunt. Cibi faſtidium ſignum eſt præſentis rei, veluti legitur in *lib.* 5. *Aph.* 61. Si mulieri purgationes menſtruæ non exeunt, neque horror, neque febris ſucceſſerit, cibi autem faſtidia incidant; eam gravidam eſſe, exiſtima. Tandem ad faſtidium cibi removendum, ubi liceat, docet Hippocrates in *lib. de Affectionib. num.* 14. & inquit: Si febris non tenuerit, os vero amarum habuerit, & corpus gravetur, & cibum averſetur, pharmacum dandum eſt; patitur autem hæc a bile, cum in venas, ac articulos incubuerit, & firmata fuerit. Hæc quoque confirmat in *libr.* 4. *Aphor.* 17. cujus verba ſunt: Non febricitanti cibi inappetentia, & cordis dolor, & vertigo, & os amarum, per ſuperiora purgante medicamento indigere, ſignificat. Verum obſerva hæc. Scriptum eſt in *libr.* 2. *Prorrh. particul.* 37. Nigra revomentes, cibos faſtidientes, deliros,

in pube

in pube parum dolentes, quibus oculus ferox, clauſuſque, purgare non oportet; perniciofum enim. Et *part.* 38. Neque intumeſcentes, vertiginoſoſque, neque in errando deficientes, neque cibos averſantes, neque decolores.

CICATRIX.

Inquit Hippocrates *in lib. 6. Aphoriſm.* 45. Ulcera quæcunque annua ſunt, aut etiam diuturniora, os abſcedere eſt neceſſarium, & cicatrices fieri cavas.

CICERIS VIRES.

Cicer album per alvum ſecedit, & per urinam ejicitur, & alit: & alit quidem carnoſum in ipſo; per urinam vero ejicitur dulce; per alvum autem ſecedit ſalſuginoſum. Hæc ſunt in *libr. 2. de Diat. numer.* 13. At in *lib. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Commentar. 4. part.* 93. Cicer crudum frictumque parit flatum, & laborem, hoc eſt, ut ait Galenus in *Commentar.* dolorem, qui propter inflationem fit.

CIVITATES.

Civitates appellantur ab Hippocrate in *libr. de Aere, Aquis, & Locis*, loca, quæ frequentiſſime ab hominibus coluntur. Siquidem, quemadmodum in quatuor partes dividunt mundum, ſic has civitates; propterea quod aliæ ſunt orientales, aliæ occidentales, aliæ meridionales, & aliæ ſeptentrionales. Civitates ad orientalem ſolem ſitæ, ſunt ſalubriores his, quæ ad ſeptentrionem converſæ ſunt, & his, quæ ad calidos ventos, ut idem reſtatur *num.* 8. ibique morbi pauciores, ac debiliores fiunt. Civitatum autem ad occaſum ſitarum conſideratio eſt fere oppoſita orientalium, tamen de his lege *numer.* 9. Meridionalium autem ſitus, venti, aquæ, morbi, ſingulis ætatibus, atque anni temporibus vernaculi, ſcribuntur *num.* 2. 3. & 4. Sed *num.* 5. 6. & 7. de ſitu ſeptentrionalium, & de eatum accidentibus agitur.

CLAMOR.

In *lib. de Morb. Sacr. num.* 16. ſcriptum eſt: Qui a pituita inſaniunt, quieti ſunt, & non vociferantur, neque tumultuantur; qui vero a bile, vociferatores ſunt, & malefici, & non quieti. Et ſubdit: Noctu vero clamat, & vociferatur, cum derepente cerebrum percalefiat; hoc autem perpetiuntur bilioſi; pituitoſi enim non calefiunt; cum ſanguis multus ad cerebrum pervenerit, & efferbuerit. Venit autem per venas hæmatitidas, hoc eſt, ſanguinarias.

CLAUDUS.

Claudi fiunt homines non ab una cauſa, ſed a pluribus; legitur enim in *lib. de Inter. Affectionibus*, *num.* 54. Ex coxendicum morbo multos claudos fieri. Et in *lib. de Natur. Muliebr. num.* 14. Steriles, & claudæ fiunt mulieres, ſi uteri ad medium lumborum proceſſerint, nec curatæ fuerint. Et in *lib. de Loc. in Homine*, *num.* 14. recenſet cauſam materialem, ob quam claudicatio fit, & ait: Mucus omnibus a natura eſt, & cum hic purus fuerit, articuli ſani ſunt, & bene moveri poſſunt, utpote lubrici inter ſeipſos. Labor, aut dolor fit, ubi a carne humiditas fluxerit vitioſa; primum enim articulus ſtabilitur, non enim lubrica eſt humiditas, quæ de carne influxit; deinde ut multa, & valde ſparſa, & ex carne non irrigata, ſemper reſiccatur, & ut multa exiſtens, & articulo ipſam non capiente, effluit, & male ſtabilita elevat nervos, quibus articulus colligatur, ipſoſque inconnexos, ac diſſolutos facit; & propterea claudi fiunt, cum hoc magis fit, magis; cum minus, minus: Et propterea dictum eſt in *lib. 6. Aphor.* 59. & 60. Quibuſcunque a coxendicum dolore moleſtatis excidit coxa, & rurſus incidit, his mucores ſuperveniunt. Quibuſcunque a coxendicum dolore moleſtatis diuturno excidit coxa, his crus tabeſcit, & claudicant, ſi non urantur. Nec omittamus illam claudicationis cauſam, quæ reperitur in *lib. de Aere, Aquis, & Locis*, *numer.* 50. cujus ſermonis verba ſunt: Ab equitatione ipſa diuturni eos corripiunt articulorum dolores, nimirum propendentibus ſemper ex equis eorum cruribus; deinde claudi fiunt, contrahunturque coxendices, cum invaluerit morbus. Signum vero claudicationem præſagiens in *lib. Prognoſtic. Comm. 2. part.* 67. Et in *libr. de Coac. Prænot. num.* 3. & hoc eſt: Abſceſſus ad crura in periculoſis inflammationibus pulmonis omnes commodi ſunt, optimi autem ſputo purulento pro flavo evadente; non procedente vero ſputo ſecundum rationem, neque urina bonam ſubſidentiam habente, periculum eſt claudum fore hominem, aut multum moleſtiarum exhibitura res eſt. Et infra in eodem *libr. numer.* 4. Nervi craſſi ſi vulnerantur, plerumque claudi fiunt, & ſi obliqui vulnerantur præſertim, & ſi muſculorum capita maxime in femoribus. Et in *lib. 2. Prædict. numer.* 24. dum loquitur de articulorum vulneribus, ac perfectione nervorum, inquit: Quibus etiam nervus elapſurus eſſe videtur, ſecuritas de claudicatione prædicere licet tum alias, tum ſi inferiorum nervorum aliquis fuerit exſolutus.

Præterea legitur in *lib. 2. Prædictor. numero* 24. Vulnera in articulis, quæ quidem magna ſunt, & nervos conjungentes penitus præſecant, clarum eſt, quod claudos efficient. Et in *libr. de Inter. Affect. numer.* 19. recitat, quomodo a renum morbo corripiat morbus magnus venarum cavarum, quæ a capite juxta jugulum per ſpinam tendunt ad malleolum pedis externum, & ad intermedium magni digiti locum; hinc ſi dolor in crus incubuerit, priuſquam uratur, claudus erit. Et *num.* 44. ejuſdem *libr.* Et multi ex hujuſmodi morbo, ſcilicet typho, claudi fiunt, cum bilis in articulis concluſa in totum caleſcit. Et *numer.* 58. Si concreverit, ſcilicet cartilago, & articuli conglutinati fuerint, omnino neceſſe eſt hominem claudum fieri. Et in *libr. 1. de*

Morb. Mulier. numer. 13. Si menſes mulieri pauciores prodeant, tandem, niſi recte curata fuerit, morbus ſeptimeſtris, aut diuturnior factus, lethalis fuerit, aut claudam faciet, aut partes aliquas impotentes efficiet, ſi præ rigore, & cibi faſtidio ſanguis circa nervos compactus fuerit, quemcunque tandem locum occupaverit. Et *num.* 116. Si ex partu crus ab uteris claudum factum fuerit, & exurgere non poterit, ſemen hyoſcyami chemæ menſura in vino nigro ad triduum bibat.

COALESCERE.

Scriptum eſt in *libr.* 1. *de Morb. numer.* 3. Si nervus diſſectus fuerit, convulſionem facit, & ut diſſectus non coaleſcit. Et in *lib.* 6. *Aphor.* 19. Os diſciſſum, cartilago, nervus, genæ particula, vel præputium neque augetur, neque coaleſcit. Ibi Galenus ait: *Coaleſcere* vocat Hippocrates diſciſſi corporis labra agglutinari.

COGITATIO.

Legitur in *libr.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 5. vel *Comm.* 5. *part.* 11. Animæ deambulatio, cogitatio hominibus. Galenus vero in *Comm.* ait: Horum verborum ſenſus eſt talis; exercenda eſt in quocunque re vis rationalis ab hominibus, nam ratiocinia appellantur cogitationes, & deambulatio animæ eſt vis diſcurſiva.

COGNITIO.

Legitur in *lib.* 1. *de Diæt. num.* 16. Per hæc, ſcilicet ſenſibilia, cognitio hominibus contingit.

CLYSTER.

Clyſteres fiunt in magnis morbis, aut in parvis; vel corpore forti, vel debili exiſtente. Finis eſt, ut fæces ducant, & flatus, & humores ex primis viis, vel ut attrahant e longinquis partibus, vel, ut quibuſdam placet, ut corpus nutriant, aut ſaltem refocillent, ac alterent, & elevent. Proditum eſt in *libr. de Salubr. Diæt. num.* 6. Sint infuſa pro craſſioribus, ac humidioribus ſalſiora, & tenuiora, pro ſiccis vero, ac gracilibus, & debilioribus pinguiora, & craſſiora; craſſa autem, & pinguia infuſa ſunt, quæ ex lacte fiunt, & cicerum decoctum, & alia hujuſmodi; tenuia vero, & ſalſa ſunt muria, & aqua marina, & ejuſcemodi. Et in *lib.* 2. *de Morb. num.* 36. Si in febre a bile tormen ad imum ventrem irruat, pharmacum deorſum purgans bibendum dato, & poſtea lac aſininum, aut ſerum, aut aliquem ſuccum. Si vero debilis fuerit, per clyſterem ſubtus eluito. Et in *lib. de Loc. in Homin. num.* 32. Si vero debilis fuerit, & præ imbecillitate hæc, ſcilicet purgantia, offerri non poſſint, primum quidem, ptiſanæ ſucco per clyſterem infuſo, alvus eluenda eſt, poſt ubi per hunc purgaris, aliquo ex adſtringentium numero. Et hæc in fluxu ventris quodam. Et *num.* 35. In tabe ex fluxione rorſum medicamentum potandum præbe elaterium deorſum purgans, & inferne alvum lacte infuſo elue. Quo autem anni tempore magis competant clyſteres, docet in *libr. de Purgantibus, numer.* 5. Tempore æſtatis, a canis ortu, per dies quinquaginta vitare oportet medicamenta purgatoria, ſed infuſis per clyſterem uti. Et ibi rationem reddit.

At quando homini conferant, & quibus morbis, & quo morbi tempore, eſt videndum. Legitur in *lib.* 2. *de Morb. num.* 12. Cum repletum fuerit caput &c. ſi alvus non egerat, infuſum per clyſterem immitte, & urina eſt cienda. Et *num.* 16. Poſt ſanguinis miſſionem, raſo capite, perfrigeratoria adhibeto; & ſi alvus non ſubeat, infuſum per clyſterem immittito. Et *num.* 53. ejuſdem *libr.* ubi agitur de eryſipelare pulmonis, inquit: Per clyſteres quoque infuſio in alvum fiat, & glandulæ ſubdantur in omnibus morbis, ſi alvus non egerat. Et *numer.* 65. In febre intermittente ſi venter non egerat, molle infuſum per clyſterem immittito, aut glandulas ſubdito; cum vero validus factus fuerit, molli pharmaco ad nares appoſito, alvum infra purgato, poſtea lac aſininum bibendum dato. Et in *lib.* 3. *de Morb. num.* 7. Hunc, ſcilicet cujus pulmo tumens præ calore efficitur, ſi cures, infernam alvum, quamcitiſſime clyſtere adhibito, probe purgare oportet, & de cubitis, & naſo, & lingua, & de omni corporis parte ſanguinem mittere. Et *num.* 8. In capitis dolore acuto ſternutationes fortes inducere oportet, & infuſum per clyſterem injicere, quod bilem vehementer ducat. Et *num.* 22. In pleuritide ex dorſo infuſum ex thapſia per clyſterem injicito, ſi ſtercus prodit purum, aut leviter bilioſum, & modicum. Et in *lib. de Intern. Affection. numer.* 58. In coxendicum morbo parat clyſterem ei, qui a ſanguine ægrotat, quo ſanguinem, & pituitam a coxendicibus abducat. Salis pugillo trito, olei heminam, & de hordei decocto duas heminas ammiſceto, atque ſic infundito.

Verum quo morbi tempore clyſteres immittantur, docet in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Ac. Comm.* 4. *part.* 43. & ait: Quibus principio urinæ & nebuloſæ, & craſſæ exiſtunt, hos, annuentibus cæteris, purgare convenit; quod, ſi inter initia urinæ tenues fuerint, (quæ, ut exponit Galenus in *Comm.* indicant humorum cruditatem) tales non purgabis; at, ſi videatur, clyſterem exhibebis. Et *part.* 44. Ventrem ab initio clyſtere duces, ſed medicamenta purgantia non adhibebis; nam ſi ventrem moveris, urina non maturabitur, & febris citra tum ſudorem, tum judicationem in longum protrahetur tempus. Et *part.* 29. Poſtea reficere expedit, & habita judicationis ratione, ſuperiorem ventrem, ſi non levetur, purgare; inferiori vero, ſi non dejecerit, clyſmum injicere. Et *part.* 37. ejuſdem *Comment.* Sumat in potu oxymeli; at, cum gravitas ad lumbos uſque deſcenderit, tum vel clyſmum dare, vel medicamento purgare oportet. Et ſubdit: Cum flatus male olentes fuerint, balanus, vel clyſmus confert; ſi non, bibentes oxymeli

tan-

tantiſper cohibere oportet, donec ad inferiorem alvum deſcenderit; deinde clyſmate ſubducere convenit. Et *part.* 75. Clyſterem poſtea, ſcilicet miſſo ſanguine, in pleuritide, & peripneumonia exhibebis. Et *part.* 76. Si dolor ſub thorace fuerit, valdeque infeſtaverit, pleuritico ventrem ſubpurgabis, nihilque, dum purgabitur, dabis; a purgatione autem oxymeli; veruntamen purgans medicamentum quarto die miniſtrabis, tribuſque primis diebus clyſteres exhibebis; quibus ſi non levetur, ad hunc purgabis modum.

COITUS.

Voluptas accedit, ſcilicet coeunti, vena hac genitura expleta; cum igitur ſoleat reliquo tempore modici ſanguinis, ac multi ſpiritus eſſe repleta, & calefacta, & ſemine deorſum confluente, ea, quæ in ſeipſa habet, conſtringit; ſpiritus autem in ipſa exiſteos, & præſens violentia, & caliditas, & venarum undiquaque concitatio titillationem inducit. Hæc in *libr. de Oſſium Natura* de cauſa voluptatis in coitu *num.* 23. At in *libr. de Genitura num.* 5. & 6. Mulieribus in coitu, dum confricatur, ac teritur pudendum, uteri moventur, veluti pruritus in ipſos incidat, ac reliquo corpori voluptas, & caliditas accedat. Emittit autem & mulier a corpore genituram, aliquando in ipſum uterum, qui ſane inde humidius evadit, aliquando foras, ſi uterus magis, quam opportunum eſt, hiarit; & delectatur mulier, ubi coire inceperit, per omne tempus, donec vir ſemen emiſerit; & ſi quidem appetit viro commiſceri, prius quam vir emittit, & de cætero non ſimiliter delectatur; ſi vero non appetit, ſimul cum viro delectari deſinit; & habet res hoc modo, quemadmodum ſi quis in ferventem aquam alteram frigidam infundat, illa fervere ceſſat; ſic genitura viri in uterum illapſa, caliditatem, & voluptatem mulieris extinguit: exilit autem voluptas, & caliditas ſimul cum genitura in uteros illabente, deinde deſinit; quemadmodum ſi quis in flammam vinum infundat, primum quidem contingit flammam exilire, & per modicum tempus augeri ad vini infuſionem, deinde deſinere, ita etiam mulieris caliditas exilit ad genituram viri, deinde deſinit; cæterum multo minus delectatur fœmina, quam vir in coitu, & vir etiam tempore longiore; propterea autem quod vir magis delectatur, ſecernitur ipſi derepente ab humido, fortiori turbatione, ac agitatione, quam mulieri. Et in *libr. de Natur. Pueri numer.* 22. Vir ſi multum coeat, venæ ampliores redditæ, venerem magis inducunt. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis, numer.* 48. recenſet & cauſas, ob quas Scytharum gens minime ad coitum excitetur, & ait: Viri minime cupidi ſunt cum fœminis miſceri ob nimiam corporis liquiditatem, ventriſque mollitiem, ac frigiditatem; quæ cauſæ apparent minime viros ad coitum incitari; accedit his laſſitudo ex continua equitatione contracta. Ex his vide, quæ ſint coitus cauſæ efficientes, & materiales. Verum qui proni ſunt, his ſit mediocris coitus, ut vult Hippocrates in *lib. 6. de Morbis Popul. ſect.* 6. Et propterea dictum eſt in *lib.* 2. *Prædiction. numer.* 8. Si uxore ſemel uſus fuerit, vegetior utique erit, & magis ſolutus; ſi vero ſæpius rem peregerit, durior evadet, & ſqualorem quemdam habebit, & decoloratior, ac magis laſſatus erit. Unde in *lib. 2. de Diæt. numer.* 36. Coitus attenuat, humectat, & calefacit; calefacit quidem propter laborem, & excretionem frigiditatis, attenuat autem propter evacuationem, humectat propter colliquationis reliquias in corpore præ labore. Et ideo indurat per ſe, nam legitur in *lib. 6. de Morb. Pop. ſect.* 5. Coitus ea, quæ ſunt in ventre, indurat. Et quoniam calefacit propter excretionem frigiditatis, idcirco morbis ex pituita comodum eſſe, affirmat Hippocrates in *lib.* 6. ſupra citato, *ſect.* 5. Et propter eamdem cauſam, utilem fore his, qui horrent ex gymnaſiis, & cum ſe exuunt, donec decertent, ut in *lib. 3. de Diæt. numer.* 30. teſtatur. At ſi immodicus ſit, facit, præter alia incommoda, tabem dorſalem, quemadmodum apparet in *lib. 2. de Morb. num.* 49. & in *lib. 6. Aphoriſm.* 30. Puer podagra non laborat ante uſum venereorum; nam magna vis, ut ibi ait Galenus, veneri eſt ad podagram generandam.

COLLIQUATIO.

Colliquatio ſæpe ab his, qui opera Hippocratis latina reddiderunt, atque interpretati ſunt, contabeſcentia, tabeſve, attenuatio, emaciatio, & debilitas pro eadem re uſurpantur, ſed profecto idem non ſunt; immo una aliam ſequitur, & comitatur. Colliquatio autem nuncupatur ea paſſio, quæ non in liquidis corporis noſtri partibus reperitur, ſed in his, quæ medium tenent locum inter hæc, & ſolidas partes. Liqueſcit igitur pinguedo, quæcunque ea ſit, & quæ pinguedinem imitantur, ut cerebrum, ac medulla, carnes, hepatis ſubſtantia mollis, & ſplenis; propterea quod ex ſanguine alter, ex atra bile, vel aqua alter concretus augeſcit. Et ſi colliqueſcat cerebrum in alteram partem, dicitur deſtillatio, & fluxio; ſi carnes liquidæ per ventrem egerantur, dicimus ventrem colliqueſcere, ut proditum eſt in *libr. 7. de Morb. Popul. num.* 40. Et cum emacientur aliquæ partes, veluti extremæ, dicuntur colliqueſcere, ſicut manifeſtum fit in *libr. 2. Prædiction. numer.* 11. Et propterea, cum evacuatio fiat, attenuatio, debilitaſque totius corporis fit aut per ſputa, aut per ſudorem, aut per alvi profluvium, aut per urinam, aut per inſenſibilem tranſpirationem; cum vero alicujus partis, id evenit, læſa virtute retentrice unius, & robuſta alia, quemadmodum contingit, quando carnes liqueſcentes a ſplene trahuntur.

Sed cauſas colliquationis ex pluribus locis habuimus apud Hippocratem; nam ſcriptum eſt in *lib. de Morb. Sacr. num.* 13. Cerebrum humidius, quam ex natura, fit, ut

præ

lis facile ſecedit, ſic durus, craſſus, ac viſcoſus lædit hominem; & quemadmodum ex mollitie fit cibus levis, ac debilis, contra craſſities facit cibum gravem, atque robuſtum. Unde Hippocrates in *lib. de Affectionibus*, *numer.* 44. Leviſſima ſunt & cibaria, & potus, & obſonia, quæ moderata in corpus ingeſta, aut paullo amplius ſupra modum, neque repletionem exhibent, neque tormen, neque flatum, neque aliud quiddam ejuſmodi, & celerrime concoquuntur, & concocta ſecedunt, & per omnem diem in ventrem ingeſta minime moleſta ſunt, etiamſi diu antea fuerint ingeſta. Et *numer.* 46. Debiles, ac leves cibi ventrem quidem non lædunt, neque corpus, eo quod calefacti non intumeſcunt, neque replent, ſed cito molleſcunt, & concocti ſecedunt; humiditas autem ab ipſis debilis corpori accedit, & neque augent, neque robur memorabile exhibent. Deinde de gravi cibo hæc ſcribit: Fortes cibi & intumeſcunt, ubi in ventrem ingeſti fuerint, & replent, & difficilius quidem, ac tardius concoquuntur, & non ſecedunt. Et *numer.* 44. Gravia autem ſunt, quæ moderate exhibita, aut infra modum, repletionem, & dolorem exhibent; & quæ neque edi, neque bibi poſſunt, ut non dolorem exhibeant; & ſi quis ipſa per tempus rurſus bibat, aut edat, etiam ſic dolorem exhibent, & non pro ratione ſecedunt. Docet etiam in *libr. de Veter. Medic. numer.* 7. quis ſit fortis cibus, his verbis: Quæ inventa ſunt edulia, multa arte excogitata, & multo tempore producta mihi eſſe videntur, cum multa, & gravia ex robuſto, ac ferino victu homines paterentur, qui intemperatas, & magnas vires habens ingerebatur; qualia ſane etiam nunc ex ipſo paterentur, doloribus vehementibus, & morbis obnoxii. Et in *libr. de Affectionibus*, *numer.* 4. declarat, quæ ſint edulia levia, & gravia in rebus, & inquit: Carnes coctæ, ſi quidem percoctas feceris, debiliores ſunt, ac leviores; aſſatæ vero, ſi exaſſatæ fuerint, & inveteratæ ex aceto, aut ſale, debiliores ſunt, & leviores recentibus. Et *num.* 46. Ex carnibus leviſſimæ ſunt in corpus caninæ, & volucrium, & leporinæ coctæ; graves autem ſunt bubulæ; ſuillæ his, qui laborant, & exercitantur, & ad bonum habitum, & ad robur commodæ ſunt; debilibus autem, & privatam vitam degentibus, fortiores; ſed & ferinæ manſuetis leviores ſunt, eo quod fructum non ſimilem edunt. At plura ibidem lege, & in *numer.* 45. Ex verbis igitur Hippocratis narratis, & quæ ſparſim ſcribuntur, facile cognoſcere poſſumus, plurima cibaria ſalſa, acida, auſtera, pontica, amara, & atura gravia eſſe; itemque dura, craſſa, viſcoſa, denſa, ac ponderoſa; & idcirco noxia homini eſſe, & quæcunque alia præter ea, quæ ſub data cadunt definitione. Hæc tantummodo ſunt ad reſtaurationem deperditi, atque ad conſervationem animalis, & ad ſanitatem, eo quod temperata ſunt; & ut palam fit in *lib. de Veter. Medic. num.* 26. qui cibus eſt probe temperatus, alit, auget, & corroborat. Et in *libr. de Affect. numer.* 44. recitat ab effectu quiſnam ſit is, cum ait, Quæcunque venter ſuperat, & corpus ipſa ſuſcipit, ea neque flatum exhibent, neque tormen. Et infra ſubdit: Ad ſanitatem optima ſunt, quæ modice ingeſta ſufficiunt, ut & famis, & ſitis ſint medela; & plurimo tempore corpus ipſa ſuſcipit, & pro ratione ſecedunt. Et ſubdit: Quæcunque cibaria, aut potus, aut obſonia corpus ſuſcipit, ab his maxime neque tormen fit, neque flatus, neque ructus acidus; cum enim in ventrem ingeſta fuerint, corpus ab his trahit quod ipſi commodum eſt; & neceſſe eſt, jam quod reſtat, debilius eſſe, quam ut tormen, aut flatum, aut aliud quid huiuſmodi in ventre faciat. Verum, ut legitur in *libr. 4. de Morb. numer.* 3. In omnibus cibis, ac potibus & biloſi quid eſt, & aquoſi, & ſanguinei, & pituitoſi, in alio plus, in alio minus; quapropter & quæ eduntur, ac bibuntur, alia aliis præſtant ad ſanitatem. Et in *lib.* 1. *de Diet. n.* 1. & 2. ſcriptum eſt: Homo edens ſanus eſſe non poteſt, niſi etiam laboret; contrarias enim inter ſe vires habent cibi, & labores; verum inter ſe mixti conferunt ad ſanitatem; labores enim ea, quæ inſunt, conſumere ſolent; cibi autem, & potus ea, quæ evacuata ſunt, explent. Cauſam vero ſi quæramus, cur labor ſit neceſſarius, eſt, quia omne alimentum partim eſt ſimile alito, & partim diſſimile; ſimile eſt in eo, quod patitur, ac ſuperatur a ventre; diſſimile in eo, quod agit, & ſuperat corpus; & hoc manifeſtum fit, non in ventriculo primo, in quem ſtatim ingeritur alimentum, ſed in aliis ventribus, hoc eſt, cavitatibus, quæ ſuſcipiunt alimentum, & concoquunt. Et propterea legitur in *lib. 2. de Dieta*, *numer.* 41. Curſus longi, ac curvi, ſenſim facti, calefacientes carnem, concoquere ac diffundere poſſunt, & vim ciborum in carne concoquunt. At nec labor ſuperet cibos; eo quod in *libr. 3. de Diæt. numer.* 12. ſunt hæc verba: Antequam ægrotent, ſit cognitio quid corpora perpetiantur, utrum cibus ſuperat labores, aut labores cibos, aut moderate inter ſe habeant; utrum enim tandem ſuperetur, morbi fiunt, ab æqualitate autem inter ipſa mutua, ſanitas adeſt. Sed ad rem legitur in *lib. de Affect. num.* 44. Ad robur optima ſunt cibaria, quæ carnem plurimam, ac denſiſſimam producunt, & ſanguinem craſſefaciunt, & pro ingeſtorum ratione ſecedunt; & corpus plurimo tempore ipſa ſuſcipit. Et paullo infra: Carnes percoctæ, & exaſſatæ, utræque debiles ſunt ad robur augendum; ad ſeceſſum vero percoctæ commodæ ſunt; aſſatæ vero magis ſiſtunt, quæ vero moderatam habent & cocturam, & aſſaturam, hæ & ad robur, & ad ſeceſſum moderate ſe habent; at vero crudiores ad robur quidem commodæ ſunt, ſed non ad ſeceſſum. Et *numer.* 46. Fortium ciborum humor fortior, ac incorruptus accedens, multum robur, ac augmentum corpori

poti

pori addit. Et paullo infra: Ex his, ſcilicet piſcibus, fortes dato, ubi reficere aliquem voles; leves vero, ubi gracilem, & tenuem facere oportuerit. Hinc vide, quid ſignificet cibus in *Aphoriſm. 62. ſeptimi libri*, qui ait: Si quis cibum febricitanti dederit, ut ſano robur, ſic ægro morbus, ſcilicet augetur, vel efficitur. Præterea uſui eſt cibus his, qui purgari volunt; ſiquidem dicit Hippocrates in *lib. 4. Aporiſm.* 13. Ad helleboros, qui non facile ſupra purgantur, eorum corpora ante potionem pluri cibo, atque quiete humectanda ſunt, hoc eſt, præparanda. Cibus autem, ut ibi exponit Galenus, ſit is, qui nullam fortem habeat qualitatem, hoc eſt, neque acerbam, neque acrem, neque ſalſam, neque amaram: nam hic *fortis* appellandus eſt cibus medicinalis. Habemus igitur, cibum, qui ad nutritionem, & ad ſanitatem idoneus ſit, hujuſmodi fore, qualis eſt antea deſcriptus; itidem qui ad corporum convaleſcentium refectiones, & qui leves ſint; ad robur autem, & ad augmentum fortiores, ac craſſiores; ad corpora evacuationi præparanda plures, ac nullis fortibus qualitatibus præditi. Hi quidem ſunt fines, & formæ ciborum: qui fines quoque ſicut non unus, tamen ad unum tendunt, qui eſt reſtauratio deperditi; ſic ciborum non una eſt differentia, verum tandem refertur ad unam; nam cibi optimi ad temperiem in qualitatibus tendunt, non optimi ſuperant temperiem, quia alii ſunt leves, alii graves; & optimus locum medium occupat inter hos. Et quemadmodum alimenti ſpecies ſunt tres, potus ſcilicet, ſorbitio, & cibus, ſic cibus tres habet differentias; reperitur enim cibus potabilis, velut aqua carnis, cibus ſorbilis, veluti carnis contuſum, ac tandem cibus craſſus, ut caro non contuſa; primus eſt levis, tertius eſt gravis, ſecundus medium tenet locum. De his mentionem pluries facit Hippocrates in *lib. de Diæt. de Morbis*, *de Affection. de Morb. Vulg.* ac *de Vict. Ration. in Morb. Acut.* Hæc interea memoriæ mandes velim, quæ enarrantur in *lib. de Affection. numer.* 52. quæ ſunt: Cibaria, & potus, & obſonia, excepto pane, & maza, & carnibus, & piſcibus, & vino, & aqua, reliqua omnia tenues, ac debiles utilitates exhibent ad augmentum, & ad robur, & ad ſanitatem: tenuia item, ac debilia mala ab ipſis fiunt. Quo autem in loco ſcribat Hippocrates de cibis, qui ad nutritionem, ad augmentum, ad ſanitatem, & ad robur faciant, diximus: itidem de bis, qui humectent, & de his, qui ex morbo revaleſcentes reſocillent; ſed qui conferant humectationi, leguntur in *libr. de Affectionib. num.* 40. quæ reſocillent ibidem *num.* 41. Sed & ſicut cibi efficiunt nutritionem, augmentum, reſocillationem, robur, & ſanitatem; ſic viceverſa non nutriunt, non augent, non reſocillant, non corroborant, ſed morbum faciunt; etenim ſcriptum eſt in *libr. de Locis in Homine num.* 2. Cum venter egeſtionem moderatam non fecerit, & in ipſum cibus ingeratur, humiditate ciborum ingeſtorum corpus irrigat; ipſa autem humiditas a ventre obſtructa, acervatim ad caput viam facit; & alia quæ ibi lege. Et in *libr. 5. de Morb. Popul. numer.* 15. In calidiſſimo tempore edens fructus pomorum, & alios cibos non conferentes, a febre correptus eſt, & a ventris profluvio, & mortuus eſt. Et in *libr. 2. Aphoriſm.* 36. Qui ſalubritatem corporis habent, per medicamenta evacuati cito exſolvuntur; & qui pravo utuntur cibo. Et in *libr. 6. de Morb. Pop. ſect.* 5. vel *Comment. 5. partic.* 21. Debiliores cibi brevem vitam habent, ideſt, ut exponit Galenus in *Comment.* Imbecillis cibus intelligitur, qui parum alimenti corpori tribuit; hujuſmodi ſunt olera, & fructus plurimi; hi ea natura ſunt, ut ipſis veſcentes brevis vitæ reddant, cum celerrime evacuentur e corpore. At brevi repetamus ea, quæ longiori ſermone prolata ſunt. Cibus quoad ſubſtantiam alius eſt naturalis, alius ſecundum neceſſitatem, & alius arte paratus. Hanc diviſionem habes in *lib. 1. de Diæta numer.* 1. Naturalis potentias habet materiales, formales, & ſpecificas; & harum unaquæque immutatur a ſexu, a cognatione, & ab ætate, a loco, & a ſtudio, ſive exercitio; propterea quod caro pulli maris calidior, & ſiccior eſt, quam fœminæ; & pullus columbaceus calidior eſt, & ſiccior, quam pullus gallinaceus; & ob exercitationem, & victum palumbus multo magis, quam columbus; & magis juvenis, quam ſenex; & in regione calida, & ſicca, quam in frigida, & humida: ſic lapides, & terræ naſcentia omnia, quæ ad cibi uſum veniunt, ut ligna, radices, folia, flores, fructuſque. Materialis vero potentia alia eſt dura, alia mollis, ut caro bovis, & pulli; & ambæ vel craſſæ, ut carnes bubulæ, vel ſubtiles, ut pullorum, vel mediocres, ſicut agninæ. Primæ dicuntur cibi graves, & ſecundæ leves; tertiæ medio modo ſe habent, & hæ tales ſunt aut natura, veluti bubulæ carnes natura craſſæ, at mares craſſiores, aut antiqui, aut diu exercitati, aut in regione ſicca degentes. Craſſi ſunt cibi, tum quoniam difficulter ſuperantur a corpore, tum quia ex his craſſius fit ſanguis, tum quia tandem noſtrum vincunt corpus. Verum materia dura ſi craſſa ſit, craſſitiem adepta eſt a calore, qui evaporavit humiditatem, aut a frigore, quod eam expreſſit; & a quocunque horum facta ſit, eſt gravis cibus. Attamen quæ a calore orta eſt, facilius coquitur, aſſimilatur, & apponitur partibus ſimilaribus, propterea quod earum concoctio fit incraſſando; ſed in ventriculo, & in hepate difficulter concoquitur ob acrimoniam, quam in cibo reliquit calor, quæ mordet, exſiccat, ac conſumit eorum corpora; craſſefacta vero a frigore difficillima eſt ad concoctionem, ſiquidem durities, ac craſſities materiæ reſiſtat calori concoquenti, immo eum obtundat, ac membra inſervientia angat, & gravet; frigiditas porro relicta frigefaciat, ſtupefaciat, incraſſet, humorem omnium craſſiſſimum ex ſe

effi-

efficiat: hæc eo graviora erunt, ſi ætas ingraveſcens, aut ſexus ſit maſculinus, aut vehemens fuerit corporis exercitatio, aut locus ſiccus. Sin dura ſit materia, & ſubtilis ob calidum, vel frigidum, vel ob utrumque, aperit, penetrat, pungit, ulcerat, difficulter vincitur a corporis partibus, propterea quod neque in primis inſtrumentis concoctionem efficientibus, neque in ſecundis, neque in tertiis habet locum commodum, ſed lædit omnia; veluti acetum, non medicamenti ratione, ſed cibi cauſa adhibitum, prædicta adſert nocumenta; itemque zingiber, & id generis: de eo majus eſt nocumentum, ſi tempus, ſexus, locus, cognatio, ac ſtudium his accedat. At vero mediocris cibi materia inter has medium occupat locum. Cæterum materia mollis, & craſſa, ſive viſcoſa, a calore victa, probe coquitur in primis concoctionis inſtrumentis, in ſecundis ex ſe fit ſanguis craſſus, in tertiis dat nutrimentum, augmentum, & robur, dummodo ſit nova, in loco temperato, et non omnino otioſa, contra, ſi frigus craſſam reddidit; mollis vero, et ſubtilis ſi eſt a calore, non facile vincitur a corpore, ſed per omnes partes pertranſit, et parum nutrit; ſi vero a frigore, lædit, quia ſtupefacit, et obtundit penetrando. Concauſa hujuſmodi effectuum eſt ætas, et aliæ conſequentes. Verum quævis materia ſive dura, ſive mollis, talis eſt aut tota, aut in partibus, quemadmodum ciceris pars exterior dura, interior mollis, et animalium extrema duriora, et aliæ partes minus, habita ratione ad ſexum, ætatem, et hujuſmodi. Præterea cibi vis formalis, ſive complexionalis eſt aut calida, aut frigida, aut ſicca, aut humida, ut dicitur, a prædominio, aut calida ſimul et ſicca, aut calida et humida, aut frigida et ſicca, aut frigida et humida; atque hæ qualitates omnes reperiuntur in cibo per elementa, ut frigiditas, et humiditas eſt in piſcibus, eo quod ex elemento frigido, et humido conſtant ut maxime; aut per mixtionem elementorum, ex qua mixta, ſicut fungus; aut per complexionem, ut lactuca, et portulaca; aut per nutrimentum, quo veſcitur animal; nam ſi diutius cibo utatur frigido, et humido, acquirit talem naturam; aut per locum, in quo vivit, per anni tempora; per ætates, per ſexus, per cognationes, per otium, et quietem; et his ſimilia; ac tandem per vitalem conſtitutionem, eo quod omne vivens in eo, quod vivit, eſt calidum, et humidum; contra non vivens, frigidum, et ſiccum. Virtutes quoque formales appellantur quæcunque aliæ, quæ ab his proficiſcuntur, veluti a caliditate oritur cibus unctuoſus, ſuavis, et pinguis, ſalſus, dulcis, amarus, et acris; viceverſa a frigore fit inſipidus, ponticus, ſtypticus, acerbus, et acidus; atque hæ dicuntur ſecundæ virtutes, ex quibus tertiæ fiunt, quæ ſunt, utputa ea, quæ urinam, ſudorem, cæteraque irritant excrementa. Virtus cibi ſpecifica ex illa reſultat forma, atque ex illa materia, ex qua efficitur hæc, et illa ſpecies, de qua alias agemus, a forma quidem illa reſultante; ex his gignitur virtus, quæ eſt propria rei, cujuſmodi eſt vis ventriculi gallinarum, quæ corroborat ventriculum hominis, inteſtinum lupi robur addit humano inteſtino. Cibus per neceſſitatem is dictus eſt, quem non bonum, nec conſetentem comedit homo ſame adſtrictus, cum bonis indigeat. Cibus arte paratus eaſdem habet vires, quas naturalis; immo, quia plurima alimenta a natura prodita cruda ſunt, nec per calorem præparata ita, ut majore habeant opus concoctione, condimentiſque, ea comparando ad corpus humanum, idcirco oportuit, ut ars ea perficeret; de qua hæc ſcribit Hippocrates in *libr. de Veter. Medicina*, *num.* 8. Ex tritico macerato, et a cortice purgato, molitoque, ac cribrato, et ſubacto, ac aſſato, panem fecerunt. Ex hordeo autem mazam, aliaque multa ex hoc excogitantes coxerunt, et aſſarunt, et miſcuerunt, fortiaque, et intemperata debilioribus temperarunt, effingentes omnia juxta hominis naturam, ac vires. Et *numer.* 11. Robur ex fortibus cibis temperatura, ac coctura detrahunt. Unde loquitur in *libr.* 2. *de Diæt. numer.* 7. Ciborum, ac potuum ſingulorum vim, tum eam quæ ſecundum naturam eſt, tum eam quæ per artem acceſſit, cognoſcere oportet hoc modo; et ſubdit modum. Et in *libr.* 1. *de Diæta numer.* 1. Ciborum, ac potuum omnium, ex quibus victum habemus, facultatem, quam tandem ſingula habent et ſecundum naturam, et ſecundum neceſſitatem, et artem humanam; oportet enim ſcire, quomodo fortium naturæ vim detrahere oportet, et quomodo debilibus robur per artem addere oporteat, prout ſingulorum occaſio ſe obtulerit. Et hæc de ciborum ſubſtantia dicta ſint.

Nunc ad ea, quæ circa eorum exiſtunt ſubſtantiam, noſtram traducamus orationem. Circa ciborum ſubſtantiam neceſſario ineſt primo quantitas, deinde qualitas. Quantitatem ſequitur locus, et tempus; qualitatem actio, et paſſio, et habitus. Prius, et poſterius eſt in quantitate; idcirco et in loco, et in tempore, et in qualitate, eo quod qualitas magis et minus ſuſcipit; et ideo et in actionibus tum ratione qualitatum, a quibus ortum habent, tum ratione temporis, quod eſt menſura omnium actionum, et motuum. At ordo habet contraria hæc, prius ſcilicet et poſterius; quapropter ordo rei cujuslibet, itidemque cibi verſatur circa quantitatem, qualitatem, actiones, paſſiones, tempus, locum, poſitionem, propterea quod poſitionem habere eſt in loco eſſe, & eſſe in loco dicitur quatenus corpora habent ſpatium. Hæc circa ſubſtantiam ſunt ciborum, de quorum quantitate primum ſermonem habebimus.

Quantitas cibi ab Hippocrate conſideratur primum in magnitudine cibi, ſive magna mole, ac copia, deinde in multitudine, atque varietate; ac præterea prout

ejuſ-

ejuſmodi quantitas magna, vel multa oblata eſt corpori ſano, vel ægro. Quantitas cibi magna quanta competat, docet in *libr. de Affect. n.* 44. his verbis: Ad ſanitatem optima ſunt cibaria, quæ modice ingeſta ſufficiunt, ut & famis, & ſitis ſit medela; & plurimo tempore corpus ipſa ſuſcipit, & pro ratione ſecedunt. Et in *lib.* 1. *de Diæta num.* 3. Siquidem ſupra hæc inventa fuerit ciborum menſura, & laborum adunamquamque naturam numerus, ita ut exceſſus neque ſupra, neque infra modum fiat, inventa ſane exacte fuerit hominibus ſanitas. Et in *libr.* 6. *de Morb. Pop. ſect.* 3. Cibus modicus non delaſſari, non ſitire. Et in *ſection.* 6. ejuſdem *lib.* Labores, cibi, potus, ſomnus, res venereæ, omnia mediocria. Et in *lib.* 4. *de Morb. numer.* 10. Si homo parum edit, & parum bibit, nullum morbum hoc ipſi inducit. Et in *libr.* 2. *Aphor.* 17. Ubi cibus præter naturam plus ingeſtus eſt, hic morbum facit; oſtendit autem ſanatio. Sed ibi Galenus ait: Hic aphoriſmus eſt de repletione; plus enim cibi, quam modo naturæ conveniat, repletio nominatur. Et in *Aph.* 4. ejuſdem *libr.* Non ſatietas, non fames, neque aliud quicquam, quod modum naturæ exceſſerit, bonum. Et in *libr.* 2. *Præd. num.* 5. Neceſſe eſt eos, qui uberiore potu uſi ſunt, & magis difficulter ſpirare, & plus urinæ ejicere; eos vero, qui ſorbitionem, aut cibum auxerunt, magis & ſitire, & febrire. Si vero quis utriſque, & potu, & cibo immodice uſus fuerit, & ad hoc, quod febrit, & difficulter ſpirat, etiam ventrem circumtentum, & majorem habebit. Quocirca palam fit ex verbis Hippocratis, cibi moderatam quantitatem ſanitatem conſervare, immodicam vero morbos progignere. Attamen ſi ex immoderata cibi copia morbus fiat, ſic curat Hippocrates in *lib.* 2. *Aphoriſm.* 22. Quicunque morbi ex repletione fiunt, curat evacuatio. Et ſi cui plurimus competat cibus, is confert his, qui creſcunt; nam, ut ſcribit in *lib.* 1. *Aph.* 14. qui creſcunt, plurimum habent calidi innati, plurimo igitur egent alimento, alioquin corpus abſumitur. Senibus vero parum calidi innati ineſt; paucis propterea fomitibus egent, quia a multis extinguuntur. Quo autem anni tempore cibus conſerat copioſus, dicit in *libr.* 1. *Aph.* 15. ſic: Ventres hyeme, & vere natura calidiſſimi ſunt, & ſomni longiſſimi; quare per ea tempora alimenta copioſiora ſunt exhibenda. Et *numer.* 18. Æſtate, & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, ſecundum locum ver habet. Sed & his, qui per ſuperiora purgari volunt; legitur enim in *lib.* 4. *Aph.* 13. Ad helleboros, qui non facile ſupra purgantur, eorum corpora ante potionem pluri cibo, atque quiete humectanda ſunt. In quo morbo detur helleborus, & cibus multus, ſcriptum eſt in *lib.* 2. *de Morb. numer.* 47. & hoc eſt in quadam tabe, & inquit: Huic veratrum bibendum eſt, & lenticulæ decoctum, & large cibus ſumendus, ita ut abſtineat ab acribus, & carnibus bubulis, ac porcinis, & ovillis. Verum in quadam laſſitudine, deſcripta in *libr.* 2. *de Diæt. num.* 47. hæc enarrantur: In cœna offeras plurima, & omnigena edulia, & potu aquoſo, vino vero molli, ac multo utatur; poſtea longo tempore his immoretur, donec venæ repletæ attollantur; deinde vero vomat, & poſt modicam ſtationem molliter dormiat. Signum autem plurimi cibi eſt illud in *libr.* 4. *Aph.* 41. Sudor multus, ex ſomno factus, abſque cauſa manifeſta, corpus uti pluri cibo ſignificat; ſi vero cibum non accipienti id accidat, ſcire oportet, quod evacuatione indiget corpus. In *Comm.* inquit Galenus: Sudor multus fit vel propter ciborum, qui ſunt recenter aſſumpti, immoderantiam, vel illorum, qui antea. Si propter recenter aſſumptos, prohibere oportet, ne plures aſſumant; ſi propter prius aſſumptos, evacuare. Et *Aphor.* 45. ejuſdem *libr.* Quibus tubercula, vel in articulis labores ex longis febribus fiunt, hi pluribus utuntur cibis. Ibique Galenus ait: De convaleſcentibus ex morbo ducet; his enim repletis, rationabile eſt, caſus plethoricos advenire, & maxime ob virium imbecillitatem. Et in *lib. de Affectionib. num.* 44. Ructum acidum maxime faciunt, & bilis fluxum ſuperne, ac inferne, & tormen, & flatum, & repletionem plurima cibaria; nam, cum quis plura ederit, aut biberit, quam venter concoquere poteſt, hæc conſurgunt. At quibus, & quando augendus, ſubtrahenduſque ſit cibus, & quomodo, videndum eſt. Scriptum eſt in *libr. de Affectionib. n.* 42. Quoſcunque cibos, aut obſonia, aut potus ægroti concupiſcunt, exhibeto, ſi non corpori damnum inde acceſſurum ſit; cum autem cibos, aut potus augere incœperis, aut detrahere, paullatim & additiones, & detractiones facere oportet. In *libr. de Intern. Affect. num.* 1. Sic autem huic paullatim dato, ſcilicet cibum, donec ventrem confirmaveris; nam ex febribus, & inedia, ſi os quidem appetiverit, venter autem ſuſcipere noluerit, ubi acervatim ſuſcepit, inflammatur. Si vero acervatim dederis, & parum laborarit, deambulationibus venter non perfrigeratur, nimirum cibis quiete compactis; quare etiam febris ſuccedere ſolet, & hyeme quidem minus, æſtate vero periculum eſt, ne delinquat. Et in *lib.* 1. *Aph.* 10. Quibus ſtatim morbus in vigore conſiſtit, his ſtatim tenuis victus adhibendus eſt; quibus vero poſterius debet conſiſtere, his & in ipſo conſiſtendi tempore, & parum ante illud cibus eſt ſubtrahendus, prius vero uberius adhibendus victus, ut æger ſufficiat. Et in *lib. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Comm.* 2. *part.* 38. Ciborum adjectioni intendendum eſt multo minus; ſubtrahere vero ſæpenumero expedit, cum æger ſufficere poſſit, donec morbus matureſcat. Nam, ut ibi explicat Galenus, quod plus eſt exſuperatque, noxas interdum inemendabiles facit; verum quod minus eſt, facile emendatur. Et in *libr.* 2. *Aph.* 10. Non pura corpora quanto plus nutrics, tanto magis lædes. At, ut ait in *lib.*

neque habuerit, atque aſſumpta cœna tunc gravatus fuerit, multo magis quam gravari par eſt; quod ſi adhuc pluſculis horis venæ exinanitæ fuerint, atque repente cœnaverit, magis adhuc gravabuntur. Quibus igitur præter conſuetudinem venæ ſunt inanitæ, ii eodem die veniunt reficiendi; vitent inprimis frigus, calorem, & laborem, nempe hæc omnia moleſte feruntur; deinde cœnam ſolito minorem faciant, eamque non ſiccam, ſed humectiorem; deinceps bibant, neque dilutum, neque minus quam ingeſtorum ratio poſtulat; poſtero autem die pauca prandeant, ut acceſſione ſenſim creſcente, ad conſuetudinem redeant. Talia vero moleſtius ferent, qui parte ſuperiore picrocholi exiſtunt. Non aſſuetam autem cibi abſtinentiam facilius omnino ferent, qui parte ſuperiore pituitoſi ſunt; quo fit, ut ſi ſemel die cibo utantur, facilius etiam ferant. Quomodo autem conveniant ea, quæ in *libr. de Veter. Medic.* cum his, quæ ſcripta ſunt de cibis in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut.* facile perſpici poteſt. Sed, ut de hac cibi parte nos veniamus ad alias, ſat erit, ut illum *Aphoriſm.* 17. qui in *libr.* 1. ſcriptus eſt, recitemus, cujus verba ſunt: Et quibus ſemel, aut bis, & quibus plura, vel pauciora particulatim oporteat offerre, conſiderandum; condonandum autem aliquid tempori, regioni, ætati, & conſuetudini.

Qualitates porro cibi nunc ſint hæ, ob quas cibus dicitur bonus, vel pravus; de quibus cum antea copioſe actum ſit, pauca dicemus. Legitur in *libr.* 2. *Aphoriſ.* 36. Qui ſalubritatem corporis habent, per medicamenta evacuati cito exſolvuntur; & qui pravo utuntur cibo. Quoniam, ut exponit Galenus, ex vitioſo alimento mali ſuperabundant humores. At in *Aphoriſm.* 38. ejuſdem *libr.* legitur: Parum deterior potus, aut cibus, ſuavior autem, melioribus quidem, ſed minus ſuavibus, eſt præferendus. Et in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Comm.* 2. *part.* 21. Quod vitioſus tum cibus, tum potus ſemper ſibi ſimilis ad ſanitatem tutior ſit, quam ſi quis ſubito ad alterum, vel meliorem ſe transferat, facile diſcitur, intelligiturque. At vero de qualitatibus ciborum hæc ſufficiant. Et quoniam qualitates ſequuntur actiones, & paſſiones, cum ſupra de unis ſermonem habuerimus, de alteris quoque egimus. Illud vero obſervandum eſt, quod reperitur in *libr. de Aliment. num.* 1. Auget, corroborat, & incarnat, & aſſimilat, & diſſimilia facit, quæ in ſingulis ſunt juxta uniuſcujuſque naturam, & facultatem, quæ ab initio adeſt; aſſimilat autem pro viribus, cum id, quod ſuperingeritur, ſuperatur, id vero, quod prius ineſt, ſuperat; & alia, quæ ibi lege. Et *num.* 11. ejuſdem *libr.* Humidum alimentum magis facile tranſmutatur, quam ſiccum; & contra. Alimentum, quod ægre alteratur, ægre conſumitur; quod facile apponitur, facile conſumitur; & quicunque veloci appoſitione opus habent, his humidum ad reficiendas vires medicamen optimum; qui adhuc velociori indigent, per olfactum; qui tardiori, ſolido alimento utantur. Et *num.* 12. Humiditas alimenti vehiculum eſt.

Loca, per quæ cibi permeant, cunctanturque, ex his, quæ dicta ſunt, comprehendi poſſunt. Verum in *libr. de Alim. num.* 7. inquit Hippocrates: Principium alimenti humidi, & ſicci, os, gula, venter; verum antiquius, & primordiale alimentum, per abdomen umbilicus. Præterea monſtratum eſt antea; ventriculum, venas, & carnes cibos recipere, ſic inteſtina. Unde legitur in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Comm.* 1. *part.* 32. Quibus cibus ſtatim incluſus, ſi quis, non vacuato eo, ſorbitionem dederit, dolorem, ſi adeſt, augebit; ſi non adeſt, protinus inducet. Ubi Galenus ait: Cibum dixit, quod ab edulis in inteſtinis ipſis continetur excrementum; quo incluſo, hoc eſt, ex multo tempore non ejecto, ſi ptiſanam quis propinaverit, lateri offenſam fieri neceſſe eſt, propter inteſtinorum oppilationem. Et *lib.* 5. *de Morb. Popul. num.* 17. Febris tenebat, & cibi non deorſum prodibant; penna vero immiſſa, vomuit bilem atram, & cum infuſum per clyſterem immiſſum eſſet, ſtercus prodiit multum. Et in *libr.* 4. *de Morb. Pop. num.* 6. In Cranone uxorem Nicoſtrati, correptam decima quarta die, ſtatim occupavit impotentia colli, & aliarum partium, & cibus incluſus fuit uſque ad decimam. Et in *lib.* 1. *de Diat. numer.* 14. Cibi partim deorſum premuntur, partim ſurſum vergunt; ab una anima diviſa, plures & majores, & minores ac pauciores fiunt. In *lib.* vero *de Alim. num.* 2. Facultas porro alimenti pervenit & ad oſſa, & ad omnes partes, & in nervum, & in venam, & in arteriam, & in muſculum, & in pelliculam, & in carnem, & pinguedinem, & ſanguinem, & pituitam, & medullam, & cerebrum, & medullam ſpinalem, & interanea, omneſque ipſorum partes, & ſane etiam in caliditatem, & ſpiritum, & humiditatem.

Tum autem de quantitate diſſerebamus, ac potiſſimum de diſcreta; plura diximus de tempore, quod opportunum ſit cibo capiendo; attamen illud ſciendum eſt, quod tempus cibi capiendi conſideratur in genere, aut particulatim. Tempus univerſale dicuntur quatuor anni tempora in præſentiarum; dicuntur & anni conſtitutiones accidentales. Particulare tempus eſt dies, & nox, horæ diei quatuor; & hæ conſiderantur quoad cibum, & quoad perſonam, quæ cibum capere debet; & hæc aut ſana eſt, aut ægra, aut neutra; & in quacunque ſit horum diſpoſitione, reſpicienda eſt ætas, ſexus, conſuetudo vivendi, locus, tempus, ſtudia, commoda, & incommoda, & ſi qua eſt alia, quæ ad circumſtantias referatur, ſed omnino particulatim explicemus. Qui cibi per quatuor anni tempora competant, copioſe ſcriptum eſt in *lib. de Salub. Diata*, in *libr. de Aere, Aquis, & Loc.* in *lib.* 3. *de Diata*, atque in aliis libris; ibi enim reperitur qui ſint cibi æſtate conferen-

ferentes, qui autumno, qui hyeme, & qui vere. At brevi in *libro primo Aphoriſm.* 18. Æſtate, & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, ſecundum locum ver habet. Verum univerſalius deprehenditur tempus in *Aphor.* 7. *libr.* 2. cujus verba ſunt: Quæ longo tempore extenuantur corpora, lente reficere oportet; quæ vero brevi, breviter. Univerſalis præterea conſtitutio frigida, & humida cibi peperit faſtidia, ut apparet in *lib.* 1. *de Morb. Pop. ſect.* 2. & in *lib.* 3. *ſect.* 3. & in alia quoque conſtitutione cibum averſabantur, de qua fit mentio in *libr.* 4. *de Morb. Popularibus*, *num.* 5. Particulare tempus eſt prandium, & cœna, quæ deſiderant horas diei idoneas, perſonamque itidem; nam ſi deficiat vel in hora, vel in cibo, vel in perſona, ſive in omnibus, ſive in partibus, dicitur intempeſtivus cibus; ſiquidem, cum primum ſummo mane e lecto ſurrexeris, ſi cibum capies, is ratione horæ dici debet intempeſtivus cibus; ſic ſi levis gravi anteponatur; ſic ſi homo cibo heſterno repletus alium ingurgitet, aut ſi ætati, loco, ſexui, conſuetudini, ſtudiis, & hujuſmodi cæteris non correſpondeat. Si vero æger ſit, ac edat edulia minime conferentia, in morbi acceſſionibus, tempore anni non congruo, guſtu diſcrepante, dicuntur intempeſtivi cibi; quapropter, ſi homo valeat, tum aut ratione temporis, aut cibi, aut partium, quæ perſonam hominis circumſtant, cibus non congruus ſit; inquit Hippocrates in *lib. de Affection. num.* 45. Ex cibis, ac potibus, qui commodiſſimi ſunt corpori, ac maxime ſufficientes & ad alimentum, & ad ſanitatem, ex his ipſis etiam, ubi quis ipſis non in tempore utatur, aut pluribus, quam tempeſtivum eſt, & morbi, & ex morbis mortes fiunt. Et in *lib. de Veter. Med. num*, 20. Et ſane puto his, qui cibum ſumere conſueverunt, quod non expectaverunt juſtum tempus, donec ipſorum venter pridie ingeſtos cibos perfecte conſumpſiſſet, & exſuperaſſet, evacuatuſque eſſet, & quieviſſet; ſed in ferventem adhuc, & fermentatum novos ingeſſerunt; ejuſmodi vero ventres multo tardius concoquunt, & majori opus habent ceſſatione, ac quiete. His vero, qui prandere aſſueti fuerunt, quod non ubi eminime alimento corpus indigebat, & jam priora conſumpta erant, nec habebat aliquam amplius fruitionem, ſtatim ipſi novum alimentum ſuppeditatum eſt; deficit autem, & conſumitur præ fame, nam omnia, quæ tales homines perpeti dixi, fami imputo. Sed in *lib.* 4. *de Morb. num.* 16. docet quantum temporis morari debeant in corpore cibi, & inquit: Poſtquam comedit, ac bibit, & humor ad corpus pervenit, admixtus alit tum ei, qui in corpore, tum ei, qui in fonte eſt, ea quidem die, qua acceſſerit, in corpore manet; poſtridie vero alius humor ad ipſum accedit. Et ſubdit: Cibi quidem ſemper poſtridie per alvum ſecedunt; humor autem ad tertiam diem. Et *num.* 17. Si cibi maneant in ventriculo ampliori tempore, quam opportunum eſt, & alii ad ipſos incidant, corpus utique repleatur; & dum premuntur a plenitudine venæ, calor, & dolor corpori acceſſerint, æſtate quidem citius, hyeme vero poſterius. Cibus contra ſi prodiret ante juſtum tempus, non parum corpus attenuaret. In *lib.* autem de *Purgantibus*, *num.* 1. Et cibos nos alentes medicamenta eſſe, putandum eſt, verum minus, quam illa; homines enim, qui his recte in cibo utuntur, ſani ſunt; qui non recte, ægrotant; qui vero modum excedunt, purgantur quidem velut a ſinceris medicamentis, verum minus, & tardius; at vero hi tardiores, qui & familiares nobis ſunt, & quotidie in corpus ingrediuntur, ſi temere, & negligenter exhibeantur, temere homines turbant, & quodammodo morbos inducunt. In morbis vero intempeſtivus eſt cibus, ſi in acceſſionibus detur; ſcribitur enim in *libr.* 1. *Aphor.* 11. In acceſſionibus abſtinere oportet; nam cibum dare nocuum eſt; & quibus per circuitum fiunt acceſſiones, in ipſa acceſſione abſtinere oportet. Et *Aph.* 19. His, qui per circuitus acceſſionem habent, nihil dare oportet, neque cogere, ſed ſubtrahere adjectioni ante judicationes. Atque hic quidem advertendum eſt, nunquam Hippocratem in acutis cibum exhibere, ſed potionem primum, deinde ſorbitionem, poſtea ea, quæ inter ſorbitionem & cibum ſunt edulia, veluti craſſior ſorbitio, vel piſces, & id generis; nam cibus, quemadmodum in principio diximus, eſt craſſior ſubſtantia, mole, & qualitatibus, quam aliæ ſpecies alimenti; idcirco, cum cibum reperies in acutis exhibitum, non eſt Hippocratis ſententia; ſed alia nutrimenti ſpecies, male ab interpretibus expoſita. Unde in *libr.* 2. *de Morb. num.* 37. Cibum ne exhibeas, donec febris remittat. Sed ut huic parti finem imponamus, ille *Aph.* qui legitur in *lib.* 3. *Aphor.* 8. memoriæ mandetur, qui eſt: In conſtantibus temporibus, cum tempeſtive tempeſtiva redduntur, morbi ſtabiles, & boni judicii fiunt; in inconſtantibus autem inſtabiles, & mali judicii.

At vero ordinem ciborum capiendorum aggrediamur. Dictum eſt a nobis antea, plurimum lædi corpus noſtrum a ciborum varietate, atque ſatius eſſe unam cibi ſpeciem; propterea quod, ſi plures edamus cibos, fieri non poteſt, ut optima fiat concoctio; nam alii ſunt calidi, alii frigidi, alii ſicci, alii humidi, alii aperientes, alii obſtruentes; aliqui inſipidi, aliqui dulces, aut acidi, aut ſalſi, aut amari, aut acres, aut auſteri exiſtunt. Quapropter, ſi edulium unius generis alterum ſequatur, vel fiat plurimorum miſcella in ventriculo, fient cruditates, dolores inteſtinorum, tormina, & alia, de quibus nihil eſt, quod dicamus. Idcirco, cum plurimas hujuſmodi varietas afferat noxas, mirum non eſt, ſi Hippocrates parum, vel nihil fere de ordine recenſuerit. De ſitu cibi in ventriculo, deque habere nihil aliud dicendum eſt; ſiquidem poſitionem habere ſit in loco eſſe, &

habere

habere ſit quid accidentale ſubſtantiæ cibi; quemadmodum ſi vinum creticum, quod natura calidum eſt, ſtatim in ore acceptum ſentiatur frigidum, eam frigiditatem habet vinum accidentalem, quæ ab aere provenit frigido, & ab alia cauſa.

Hactenus de his, quæ circa ciborum ſubſtantiam exiſtunt; at vero ad ea, quorum objectus eſt cibus, & quæ ipſum ſuſcipiunt, hæc ſunt inſtrumenta, quæ edulia in ſubſtantiam noſtri corporis traducunt, quæ partim ſimilia, partim diſſimilia ſunt; hæc autem præcipua ſunt ventriculus, hepar cum venis, & partes ſimilares; quæ tria inſtrumentorum genera ſingulatim ſunt fortia, ac robuſta, aut debilia, aut medio modo ſe habentia; aut horum aliquod robuſtum, ut ventriculus, aliquod debile, ut puta hepar, aut mediocre, ſicut ſimilaria; & contra. Mediocre hoc tempore ſit temperatum in agendo, & patiendo actiones, ac paſſiones proprias. Fortia igitur inſtrumenta concoquunt exquiſite fortia edulia; urunt debilia, ac in bilem vertunt, & mediocria medio modo. Debilia vero inſtrumenta non ſuperant cibos graves, ſed ſemicoctos reddunt crudoſque; nec mediocria: ſed tenues vincit inſtrumentum debile, & mediocres mediocre. Attamen non omittenda ſunt ea, quæ ad noſtram attinent perſonam; & hæc ſunt ætas, ſexus, cognatio, locus, tempus, conſuetudo vivendi, & ciborum, fortuna, exercitia, & artes. Nunquam de vaſis concoquentibus, nec de cibis abſque his ratiocineris. Porro vide, an corpus totum ſit ſanum, vel pars, an ægrum totum, vel partes, & potiſſimum ad concoctionem attinentes. Qui vero homines fortia, ac debilia habeant concoquendi vaſa, nos docet Hippocrates in *lib. de Veter. Med. num.* 21. cum ait: Tales naturas, quæ cito, & fortiter ejuſmodi delictis, hoc eſt, tormine, dolore, corporis gravitate, pigritia, flatibus, tremore, animi deliquio, vertigine, & aliis offenduntur, imbecilliores aliis eſſe, cenſeo; contra fortes; ſiquidem hi fortes, & moderatos vincunt cibos, illi vero minime. Exiſtunt tamen aliqui cibi, qui licet graves ſint, non lædunt quaſdam hominum naturas; immo gracilibus mirabiliter etiam conferre proditur, quemadmodum narrat Hippocrates in *lib.* ſupra citato *numer.* 37. de vino meraco, & de caſeo. Cauſam autem hujuſce rei adducit, & inquit: Horum naturæ differunt, differunt etiam juxta hoc, quod eſt in corpore caſeo contrarium; nam a caſeo excitatur, & commovetur in his, quibus hujuſmodi humor multus in corpore exiſtit, & quo magis hic potens eſt, eo magis veriſimile eſt ipſos male affligi. Si vero toti naturæ humanæ malus eſſet, omnes utique læderet. Sed qui competant cibi robuſtis naturis, quique debilibus, antea ſatis ſuperque declaravimus. Verum de his, quæ perſonam comitantur, quædam nobis dicenda ſunt. De ætatibus loquitur Hippocrates in *lib.* 1. *Aph.* 13. Senes facillime jejunium ferunt, ſecundo loco qui ætatem conſiſtentem habent; minus adoleſcentes, omnium minime pueri, præſertim qui inter ipſos ſunt vividiores. Et in *lib. de Alim. num.* 9. Cibus juvenibus facile, ac leviter putrefactus; ſenibus vero ad ſummum tranſmutatus; his, qui in vigore ætatis conſiſtunt, impermutabilis. Cibos igitur tales parare convenit ætatibus, quæ plus, ac minus jejunium ferunt. Præterea potus & edulia calidiora, & ſicciora ſexui competunt fœmineo, hiſque, qui loca habitant frigida, & humida, temporibus frigidis, & humidis, otioſe viventibus abſque labore, ſtudio, & exercitio; viceverſa maribus, locis calidis, & ſiccis, temporibus, & laborioſe vitam degentibus. Hæc in libris, ſupra in medium adductis, copioſe reperies.

Sed de cibis, ac potibus conſuetis pauca loquamur. Ait Hippocrates in *lib.* 1. *Aphor.* 17. cum de quantitate ciborum ſcribit, condonandum aliquid ætati, tempori, & conſuetudini; propterea quod, ut ipſe refert in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comment.* 2. *partic.* 33. cibos, quibus uti conſueverunt, facile ferunt, tametſi natura haudquaquam boni fuerint; ſimiliter & potus; cibos vero, quibus uti non conſueverunt, etiamſi mali non fuerint, moleſte ferunt, ſic & potus, atque id ob familiaritatem antiquam, quæ eſt ventri cum talibus cibis. Deinde ſubdit *part.* 34. quot, & quæ mala afferant edulia, potuſque præter ſolitum comeſta; hæc non ſemel, ſed millies ab Hippocrate dicuntur; ac tandem pro cibis, potibus, & hujuſmodi aliis dat *Aph.* 50. in *lib.* 2. qui ait: Quæ ex longo tempore conſueta ſunt, etſi deteriora ſint, inſuetis minus moleſtare ſolent; oportet igitur ad inſueta tranſitionem facere; & quo pacto in ægrotantibus explicat in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Ac. Comm.* 2. *part.* 35.

Si vero homo ſit æger, ægritudo eſt univerſalis, aut particularis; ſi univerſalis, appellatur febris. At acute febricitanti non des cibum, veluti ſupra expoſuimus; ſed potionem, aut ſorbitionem. Unde inquit Hippocrates in *lib.* 1. *Aph.* 16. Victus humidus febricitantibus omnibus confert, maxime vero pueris, & aliis, qui tali victu uti conſueverunt. Verum ſi acuta non fuerit febris, ait Hippocrates in *lib. de Affect. num.* 52. Quoſcunque ægrotos febres non continenter detinent, ſed intermittentes corripiunt, his cibi dandi ſunt poſt apprehenſionem, ita ut conjecturam facias, ne febris a recens accepto cibo irruat, ſed cibis concoctis. Quinam vero ſint hi, declarat in eodem *lib. numer.* 38. & dicit: Quibuſcunque cibis, aut potibus homines ſani in victu utuntur, ex his oportet præſentibus uti ad ægrotos, ita ut præpares calidos, & frigidos, humidos, & ſiccos; ex frigidis quidem calidos, & calidos ex non calidis; & ſiccos ex non ſiccis, & reliquos juxta eumdem modum. Quapropter ex his verbis comprehendimus, ex iiſdem cibis, quibus homo ſanus utebatur, confici debere ſorbitiones, & potiones eidem homini ægrotanti. At *numer.* 42. ait: Quicunque cibos ſufficientes perficere poſſunt, his ſorbitio-

nes ne dederis, excludunt enim cibum; qui vero non poſſunt, his dato; ſi vero quid dare volueris refectionis gratia, alicam dato, & ptiſanam triticeam; hæ enim ſorbitiones ſunt fortiores. Et *num.* 44. Poſt ſorbitiones cibum debilibus dato, & vinum vinoſum inſuper bibendum; ante cibos vero & potus, aut ſorbitiones, & poſtea & cibum, & potum, quæcunque tandem tibi videbitur debilibus exhibeto, ita ut & corpus, & animam inſpicias; ſic enim maxime profueris. Qui autem cibi particularim debilibus competant, vide *numer.* 46. Et ſi febrientibus des medicamentum, poſt purgationem exhibeas lenticulam; milium tenue aut ptiſanæ ſuccum; non febrientibus autem panis puri medullam in juſculum interito, aut mazam, & fruſtum piſcis dato, aut oviculæ tenerrimæ carnem, aut volucris, aut catuli coctam. Sed alia ibi lege. Hæc *num.* 39. ejuſdem *lib.*

Poſt morbum vero quid de cibo advertendum ſit, explicat in *lib* 2. *Aph.* 31. cum ait: Ejus, qui ægritudine bene cibatur, nihil proficere corpus, malum. Cauſam hujus dat in eodem *libr. Aphor.* 8. & eſt: Si a morbo cibum aſſumens quis non corroboratur, pluri alimento corpus uti ſignificatur; quod ſi non aſſumenti cibum hoc accidat, ſcire oportet, quod indiget evacuatione. Idcirco legitur in ſuperiori *Aphor.* Si longo tempore extenuantur corpora, lente reficere oportet; ſi brevi, breviter. Sed *Aphor.* 32. ejuſdem *libr.* dat hoc præceptum: Omnes fere, qui male ſe habent circa initia bene cibati, nec quicquam proficientes, circa finem rurſus cibum non appetunt; qui vero circa initia cibum valde non appetunt, poſtea bene appetentes, ii melius evadunt. In *Coac. Præn. num.* 1. eadem fere inquit, & his quidem verbis: Qui ex morbis longis ſe refocillantes bene cibum accipiunt, & nihil proficiunt, hi maligne in recidivam incidunt. In morbis tandem hunc memoriæ manda *Aph.* circa ægrotantis victum, qui in *lib.* 2. *Aph.* 33. legitur: In quovis morbo mente conſtare, & bene ſe habere ad illa, quæ offeruntur, hoc eſt, appetitum permanere, bonum; contra vero, malum.

Cæterum ſano exiſtente homine, quomodo ipſum lædere poſſint cibi, exponitur in *lib.* 4. *de Morb. num.* 23. his verbis: Si cibi plures quam opportunum eſt, qui jam concocti ſunt, intus maneant, & homo non purgetur, & alii cibi ſuperingerantur, corpus ab humore priore, ac recenti repletum caleſcit, & febris ex hoc homini oboritur; verum ea febris non periculoſa, neque fortis eſt, in qua humor æqualis eſt, copia paullulum uberiore nos affligens. At contra, ſi lienteria teneat hominem; nam proditum eſt in *lib. de Affection. num.* 25. Lienteria fit, cum ex capite, & ſuperiore ventre pituitæ defluxus fit in ventrem inferiorem; quod ubi contingit, cibi ab ipſo frigeſiunt, ac humectantur; & ſeceſſus ipſorum non putrefactorum velox contingit; & corpus liqueſcit, dum ſimul cibi per multum tempus in ventre non concoquuntur, & ſimul a ventre calido præter naturam caleſcit.

At ſi læſo ventriculo, vel alia de cauſa cibum quis faſtidierit, id ſignum fuerit morbi præſentis, aut alicujus futuri eventus; quemadmodum in ſequentibus Hippocratis ſententiis declaratur. In *libr.* 7. *Aph.* 6. legitur: In morbo longo cibi faſtidium, & ſinceræ dejectiones, malum. Et in *lib.* 6. *Aph.* 3. In longis dyſenteriis cibi faſtidium, malum; & cum febre, pejus. Et in *Coac. Præn. num.* 1. Quibus cibi faſtidia ſunt, & oris ventriculi morſus, & multum ſalivæ, his vomitus fit. Et in eodem *lib. num.* 2. Affectiones ſoporoſæ &c. cibum faſtidientes, num his ſpiritus turbidus, & geniture quid ſimile pertranſiens, ſingultum ſignificat? Et hæc quoque leguntur in *libr. Prorrh. num.* 12. Et in *lib. de Coac. Præn. num.* 2. Lingua citra rationem tenera fiens, & cum cibi faſtidio nauſeabunda, cum frigido ſudore, ex alvo liquida, nigrorum vomitum ſignum eſt; laſſitudo in his mala eſt. Et infra in fine: Durities circa ventrem cum dolore, in febrientibus cum horrore, cibum averſantibus, ſi alvo inſuper parum humectata purgationem non faciant, ad ſuppurationem pervenient. Et *num.* 3. Diuturni circa lumbos, & tenue inteſtinum dolores, & ad præcordia dolores, ſi ægri cibos averſentur una cum febre, his dolor intentus ad caput progreſſus, repente eos occidit convulſorie. Et ſubdit: Num lumbos dolentibus, cibos faſtidientibus, non vomentibus, modice ferociter mente motis ſpes eſt, nigra proditura eſſe? In *lib.* 5. *de Morb. Pop. num.* 9. Prægnans diebus circiter quinquaginta erat, & reliquo tempore præ faſtidio a cibo abſtinebat, & per ſeptem dies uterum dolebat, & cor, & febris corripiebat, & nihil per alvum egerebat: tandem mortua eſt. Lege hiſtoriam. Et *num.* 22. ejuſdem *lib.* Cleomenis filius, hyemis initio facto, cibum averſabatur, & ejus faſtidio citra febrem vexabatur, & vomebat cibos, ac pituitam, & per duos menſes cibi faſtidium durabat. Hanc eamdem hiſtoriam leges in *lib.* 7. *de Morb. Pop. num.* 36. Alia præter hæc habebis exempla in libris de Morbis Popularibus, quæ ſententias prolatas comprobabunt. Cibi faſtidium ſignum eſt præſentis rei, veluti legitur in *lib.* 5. *Aph.* 61. Si mulieri purgationes menſtruæ non exeunt, neque horror, neque febris ſucceſſerit, cibi autem faſtidia incidant: eam gravidam eſſe, exiſtima. Tandem ad faſtidium cibi removendum, ubi liceat, docet Hippocrates in *lib. de Affectionib. num.* 14. & inquit: Si febris non tenuerit, os vero amarum habuerit, & corpus gravetur, & cibum averſetur, pharmacum dandum eſt; patitur autem hæc a bile, cum in venas, ac articulos incubuerit, & firmata fuerit. Hæc quoque confirmat in *libr.* 4. *Aphor.* 17. cujus verba ſunt: Non febricitanti cibi inappetentia, & cordis dolor, & vertigo, & os amarum, per ſuperiora purgante medicamento indigere, ſignificat. Verum obſerva hæc. Scriptum eſt in *libr.* 2. *Prorrh. particul.* 37. Nigra revomentes, cibos faſtidientes, deliros,

in pube

in pube patum dolentes, quibus oculus ferox, clauſuſque, purgare non oportet; perniciosum enim. Et *part.* 38. Neque intumeſcentes, vertiginoſuſque, neque io errando deficientes, neque cibos averſantes, neque decolores.

CICATRIX.

Inquit Hippocrates *in lib. 6. Aphoriſm.* 45. Ulcera quæcunque annua ſunt, aut etiam diuturniora, os abſcedere eſt neceſſarium, & cicatrices fieri cavas.

CICERI VIRES.

Cicer album per alvum ſecedit, & per urinam ejicitur, & alit: & alit quidem carnoſum in ipſo; per urinam vero ejicitur dulce; per alvum autem ſecedit ſalſuginoſum. Hæc ſunt io *libr. 2. de Diæt. numer.* 13. At in *lib. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Commentar.* 4. *part.* 93. Cicer crudum fricłumque patit flatum, & laborem, hoc eſt, ut ait Galenus in *Commentar.* dolorem, qui propter inflationem fit.

CIVITATES.

Civitates appellantur ab Hippocrate in *libr. de Aere, Aquis, & Locis*, loca, quæ frequentiſſime ab hominibus coluntur. Siquidem, quemadmodum in quatuor partes dividunt mundum, ſic has civitates; propterea quod aliæ ſunt orientales, aliæ occidentales, aliæ meridionales, & aliæ ſeptentrionales. Civitates ad orientalem ſolem ſitæ, ſunt ſalubriores his, quæ ad ſeptentrionem converſæ ſunt, & his, quæ ad calidos ventos, ut idem teſtatur *num.* 8. ibique morbi pauciores, ac debiliores fiunt. Civitatum autem ad occaſum ſitarum conſideratio eſt fere oppoſita orientalium; tamen de his lege *numer.* 9. Meridionalium autem ſitus, venti, aquæ, morbi, ſingulis ætatibus, atque anni temporibus vernaculi, ſcribuntur *num.* 2. 3. & 4. Sed *num.* 5. 6. & 7. de ſitu ſeptentrionalium, & de earum accidentibus agitur.

CLAMOR.

In *lib. de Morb. Sacr. num.* 16. ſcriptum eſt: Qui a pituita inſaniunt, quieti ſunt, & non vociferantur, neque tumultuantur; qui vero a bile, vociferatores ſunt, & malefici, & non quieti. Et ſubdit: Noctu vero clamat, & vociferatur, cum derepente cerebrum percalefiat; hoc autem perpetiuntur bilioſi; pituitoſi enim non calefiunt; cum ſanguis multus ad cerebrum pervenerit, & efferbuerit. Venit autem per venas hæmatitidas, hoc eſt, ſanguinarias.

CLAUDUS.

Claudi fiunt homines non ab una cauſa, ſed a pluribus; legitur enim in *lib. de Inter. Affectionibus, num.* 54. Ex coxendicum morbo multos claudos fieri. Et in *lib. de Natur. Muliebr. num.* 14. Steriles, & claudæ fiunt mulieres, ſi uteri ad medium lumborum proceſſerint, nec curatæ fuerint. Et in *lib. de Loc. in Homine, num.* 14. recenſet cauſam materialem, ob quam claudicatio fit, & ait: Mucus omnibus a natura eſt, & cum hic purus fuerit, articuli ſani ſunt, & bene moveri poſſunt, utpote lubrici inter ſeipſos. Labor, aut dolor fit, ubi a carne humiditas fluxerit vitioſa; primum enim articulus ſtabilitur, non enim lubrica eſt humiditas, quæ de carne influxit; deinde ut multa, & valde ſparſa, & ex carne non irrigata, ſemper reſiccatur, & ut multa exiſtens, & articulo ipſam non capiente, effluit, & male ſtabilita elevat nervos, quibus articulus colligatur, ipſoſque inconnexos, ac diſſolutos facit; & propterea claudi fiunt, cum hoc magis fit, magis; cum minus, minus: Et propterea dictum eſt in *lib. 6. Aphor.* 59. & 60. Quibuſcunque a coxendicum dolore moleſtatis excidit coxa, & rurſus incidit, his mucores ſuperveniunt. Quibuſcunque a coxendicum dolore moleſtatis diuturno excidit coxa, his crus tabeſcit, & claudicant, ſi non urantur. Nec omittamus illam claudicationis cauſam, quæ reperitur in *lib. de Aere, Aquis, & Locis, numer.* 50. cujus ſermonis verba ſunt: Ab equitatione ipſa diuturni eos corripiunt articulorum dolores, nimirum propendentibus ſemper ex equis eorum cruribus; deinde claudi fiunt, contrahunturque coxendices, cum invaluerit morbus. Signum vero claudicationem præſagiens in *lib. Prognoſtic. Comm. 2. part.* 67. Et in *libr. de Coac. Prænot. num.* 3. & hoc eſt: Abſceſſus ad crura in periculoſis inflammationibus pulmonis omnes commodi ſunt, optimi autem ſputo purulento pro flavo evadente; non procedente vero ſputo ſecundum rationem, neque urina bonam ſubſidentiam habente, periculum eſt claudum fore hominem, aut multum moleſtiarum exhibitura res eſt. Et infra in eodem *libr. numer.* 4. Nervi etiam ſi vulnerantur, plerumque claudi fiunt, & ſi obliqui vulnerantur præſertim, & ſi muſculorum capita maxime in femoribus. Et in *lib. 2. Prædict. numer.* 24. dum loquitur de articulorum vulneribus, ac perſectione nervorum, inquit: Quibus etiam nervus elapſurus eſſe videtur, ſecuriusde claudicatione prædicere licet tum aliis, tum ſi inferiorum nervorum aliquis fuerit exſolutus.

Præterea legitur in *lib. 2. Prædictor. numero* 24. Vulnera in articulis, quæ quidem magna ſunt, & nervos conjungentes penitus præſecant, clarum eſt, quod claudos efficient. Et in *libr. de Inter. Affect. numer.* 19. recitat, quomodo a renum morbo corripiat morbus magnus venarum cavarum, quæ a capite juxta jugulum per ſpinam tendunt ad malleolum pedis externum, & ad intermedium magni digiti locum; hinc ſi dolor in cruis incubuerit, priuſquam uratur, claudus erit. Et *num.* 44. ejuſdem *libr.* Et multi ex hujuſmodi morbo, ſcilicet typho, claudi fiunt, cum bilis in articulis concluſa in totum caleſcit. Et *numer.* 58. Si concreverit, ſcilicet cartilago, & articuli conglutinati fuerint, omnino neceſſe eſt hominem claudum fieri. Et in *libr.* 1. *de Morb.*

Morb. Mulier. numer. 13. Si menſes mulieri pauciores prodeant, tandem, niſi recte curata fuerit, morbus ſeptimeſtris, aut diuturnior factus, lethalis fuerit, aut claudam faciet, aut partes aliquas impotentes efficiet, ſi præ rigore, & cibi faſtidio ſanguis circa nervos compactus fuerit, quemcunque tandem locum occupaverit. Et *num.* 116. Si ex partu crus ab uteris claudum factum fuerit, & exurgere non poterit, ſemen hyoſcyami chemæ menſura in vino nigro ad triduum bibat.

COALESCERE.

Scriptum eſt in *libr.* 1. *de Morb. numer.* 3. Si nervus diſſectus fuerit, convulſionem facit, & ut diſſectus non coaleſcit. Et in *lib.* 6. *Aphor.* 19. Os diſciſſum, cartilago, nervus, genæ particula, vel præputium neque augetur, neque coaleſcit. Ibi Galenus ait: *Coaleſcere* vocat Hippocrates diſciſſi corporis labra agglutinari.

COGITATIO.

Legitur in *lib.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 5. vel *Comm.* 5. *part.* 11. Animæ deambulatio, cogitatio hominibus. Galenus vero in *Comm.* ait: Horum verborum ſenſus eſt talis; exercenda eſt in quacunque re vis rationalis ab hominibus, nam ratiocinia appellantur cogitationes, & deambulatio animæ eſt vis diſcurſiva.

COGNITIO.

Legitur in *lib.* 1. *de Diæt. num.* 16. Per hæc, ſcilicet ſenſibilia, cognitio hominibus contingit.

CLYSTER.

Clyſteres fiunt in magnis morbis, aut in parvis; vel corpore forti, vel debili exiſtente. Finis eſt, ut fæces ducant, & flatus, & humores ex primis viis, vel ut attrahant e longinquis partibus, vel, ut quibuſdam placet, ut corpus nutriant, aut ſaltem refocillent, ac alterent, & elevent. Proditum eſt in *libr. de Salubr. Diæt. num.* 6. Sint infuſa pro craſſioribus, ac humidioribus ſalſiora, & tenuiora, pro ſiccis vero, ac gracilibus, & debilioribus pinguiora, & craſſiora; craſſa autem, & pinguia infuſa ſunt, quæ ex lacte fiunt, & cicerum decoctum, & alia hujuſmodi; tenuia vero, & ſalſa ſunt muria, & aqua marina, & ejuſcemodi. Et in *lib.* 2. *de Morb. num.* 36. Si in febre a bile tormen ad imum ventrem irruat, pharmacum deorſum purgans bibendum dato, & poſtea lac aſininum, aut ſerum, aut aliquem ſuccum. Si vero debilis fuerit, per clyſterem ſubtus eluito. Et in *lib. de Loc. in Homin. num.* 32. Si vero debilis fuerit, & præ imbecillitate hæc, ſcilicet purgantia, offerri non poſſint, primum quidem, ptiſanæ ſucco per clyſterem infuſo, alvus eluenda eſt, poſt ubi per hunc purgaris, aliquo ex adſtringentium numero. Et hæc in fluxu ventris quodam. Et *num.* 35. In tabe ex fluxione retrorſum medicamentum potandum præbe clarerium deorſum purgens, & inferne alvum lacte infuſo elue. Quo autem anni tempore magis competant clyſteres, docet in *libr. de Purgantibus, numer.* 5. Tempore æſtatis, a canis ortu, per dies quinquaginta vitare oportet medicamenta purgatoria, ſed infuſis per clyſterem uti. Et ibi rationem reddit.

At quando homini conferant, & quibus morbis, & quo morbi tempore, eſt videndum. Legitur in *lib.* 2. *de Morb. num.* 12. Cum repletum fuerit caput &c. ſi alvus non egerat, infuſum per clyſterem immitte, & urina eſt cienda. Et *num.* 16. Poſt ſanguinis miſſionem, raſo capite, perfrigeratoria adhibeto; & ſi alvus non ſubeat, infuſum per clyſterem immittito. Et *num.* 53. ejuſdem *libr.* ubi agitur de eryſipelare pulmonis, inquit: Per clyſteres quoque infuſio in alvum fiat, & glandulæ ſubdantur in omnibus morbis, ſi alvus non egerat. Et *numer.* 65. In febre intermittente ſi venter non egerat, molle infuſum per clyſterem immittito, aut glandulas ſubdito; cum vero validus factus fuerit, molli pharmaco ad nares appoſito, alvum infra purgato, poſtea lac aſininum bibendum dato. Et in *lib.* 3. *de Morb. num.* 7. Hunc, ſcilicet cujus pulmo tumens præ calore efficitur, ſi cures, infernam alvum, quamcitiſſime clyſtere adhibito, probe purgare oportet, & de cubitis, & naſo, & lingua, & de omni corporis parte ſanguinem mittere. Et *num.* 8. In capitis dolore acuto ſternutationes fortes inducere oportet, & infuſum per clyſterem injicere, quod bilem vehementer ducat. Et *num.* 22. In pleuritide ex dorſo infuſum ex thapſia per clyſterem injicito, ſi ſtercus prodit purum, aut leviter biliosum, & modicum. Et in *lib. de Intern. Affection. numer.* 58. In coxendicum morbo parat clyſterem ei, qui a ſanguine ægrotat, quo ſanguinem, & pituitam a coxendicibus abducat. Salis pugillo trito, olei heminam, & de hordei decocto duas heminas ammiſceto, atque ſic infundito.

Verum quo morbi tempore clyſteres immittantur, docet in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Ac. Comm.* 4. *part.* 43. & ait: Quibus principio urinæ & nebuloſæ, & craſſæ exiſtunt, hos, annuentibus cæteris, purgare convenit; quod, ſi inter initia urinæ tenues fuerint, (quæ, ut exponit Galenus in *Comm.* indicant humorum cruditatem) tales non purgabis; at, ſi videatur, clyſterem exhibebis. Et *part.* 44. Ventrem ab initio clyſtere duces, ſed medicamenta purgantia non adhibebis; nam ſi ventrem moveris, urina non maturabitur, & febris citra tum ſudorem, tum judicationem in longum protrahetur tempus. Et *part.* 29. Poſtea reficere expedit, & habita judicationis ratione, ſuperiorem ventrem, ſi non levetur, purgare; inferiori vero, ſi non dejecerit, clyſmum injicere. Et *part.* 37. ejuſdem *Comment.* Sumat in potu oxymeli; at, cum gravitas ad lumbos uſque deſcenderit, tum vel clyſmum dare, vel medicamento purgare oportet. Et ſubdit: Cum flatus male olentes fuerint, balanus, vel clyſmus confert; ſi non, bibentes oxymeli

tan-

tantiſper cohibere oportet, donec ad inferiorem alvum deſcenderit; deinde clyſmate ſubducere convenit. Et *part.* 75. Clyſterem poſtea, ſcilicet miſſo ſanguine, in pleuritide, & peripneumonia exhibebis. Et *part.* 76. Si dolor ſub thorace fuerit, valdeque infeſtaverit, pleuritico ventrem ſubpurgabis, nihilque, dum purgabitur, dabis; a purgatione autem oxymeli; veruntamen purgans medicamentum quarto die miniſtrabis, tribuſque primis diebus clyſteres exhibebis; quibus ſi non levetur, ad hunc purgabis modum.

COITUS.

Voluptas accedit, ſcilicet coeunti, vena hac genitura expleta; eum igitur ſoleat reliquo tempore modici ſanguinis, ac multi ſpiritus eſſe repleta, & calefacta, & ſemine deorſum confluente, ea, quæ in ſeipſa habet, conſtringit; ſpiritus autem in ipſa exiſteos, & præſens violentia, & caliditas, & venarum undiquaque concitatio titillationem inducit. Hæc in *libr. de Oſſium Natura* de cauſa voluptatis in coitu *num.* 23. At in *libr. de Genitura num.* 5. *&* 6. Mulieribus in coitu, dum confricatur, ac teritur pudendum, uteri moventur, veluti pruritus in ipſos incidat, ac reliquo corpori voluptas, & caliditas accedat. Emittit autem & mulier a corpore genituram, aliquando in ipſum uterum, qui ſane inde humidius evadit, aliquando foras, ſi uterus magis, quam opportunum eſt, hiarit; & delectatur mulier, ubi coire inceperit, per omne tempus, donec vir ſemen emiſerit; & ſi quidem appetit viro commiſceri, prius quam vir emittit, & de cætero non ſimiliter delectatur; ſi vero non appetit, ſimul cum viro delectari deſinit; & habet res hoc modo, quemadmodum ſi quis in ferventem aquam alteram frigidam inſundat, illa fervere ceſſat; ſic genitura viri in uterum illapſa, caliditatem, & voluptatem mulieris extinguit: exilit autem voluptas, & caliditas ſimul cum genitura in uteros illabente, deinde deſinit; quemadmodum ſi quis in flammam vinum inſundat, primum quidem contingit flammam exilire, & per modicum tempus augeri ad vini infuſionem, deinde deſinere, ita etiam mulieris caliditas exilit ad genituram viri, deinde deſinit; cæterum multo minus delectatur fœmina, quam vir in coitu, & vir etiam tempore longiore; propterea autem quod vir magis delectatur, ſecernitur ipſi derepente ab humido, fortiori turbatione, ac agitatione, quam mulieri. Et in *libr. de Natur. Pueri numer.* 22. Vir ſi multum coeat, venæ ampliores redditæ, venerem magis inducunt. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis, numer.* 48. recenſet & cauſas, ob quas Scytharum gens minime ad coitum exciretur, & ait: Viri minime cupidi ſunt cum fœminis miſceri ob nimiam corporis liquiditatem, ventriſque mollitiem, ac frigiditatem; quæ cauſæ apparent minime viros ad coitum incitari; accedit his laſſitudo ex continua equitatione contracta. Ex his vide, quæ ſint coitus cauſæ efficientes, & materiales. Verum qui proni ſunt, his ſit mediocris coitus, ut vult Hippocrates in *lib.* 6. *de Morbis Popul. ſect.* 6. Et propterea dictum eſt in *lib.* 2. *Prædiction. numer.* 8. Si uxore ſemel uſus fuerit, vegetior utique erit, & magis ſolutus; ſi vero ſæpius rem peregerit, durior evadet, & ſqualorem quemdam habebit, & decoloratior, ac magis laſſatus erit. Unde in *lib.* 2. *de Diat. numer.* 36. Coitus attenuat, humectat, & calefacit; calefacit quidem propter laborem, & excretionem frigiditatis, attenuat autem propter evacuationem, humectat propter colliquationis reliquias in corpore præ labore. Et ideo indurat per ſe, nam legitur in *lib.* 6. *de Morb. Pop. ſect.* 5. Coitus ea, quæ ſunt in ventre, indurat. Et quoniam calefacit propter excretionem frigiditatis, idcirco morbis ex pituita comodum eſſe, affirmat Hippocrates in *lib.* 6. ſupra citato, *ſect.* 5. Et propter eamdem cauſam, utilem fore his, qui horrent ex gymnaſiis, & cum ſe exuunt, donec decertent, ut in *lib.* 3. *de Diat. numer.* 30. teſtatur. At ſi immodicus ſit, facit, præter alia incommoda, tabem dorſalem, quemadmodum apparet in *lib.* 2. *de Morb. num.* 49. & in *lib.* 6. *Aphoriſm.* 30. Puer podagra non laborat ante uſum venereorum; nam magna vis, ut ibi ait Galenus, veneri eſt ad podagram generandam.

COLLIQUATIO.

Colliquatio ſæpe ab his, qui opera Hippocratis latina reddiderunt, atque interpretati ſunt, contabeſcentia, tabeſve, attenuatio, emaciatio, & debilitas pro eadem re uſurpantur, ſed profecto idem non ſunt; immo una aliam ſequitur, & comitatur. Colliquatio autem nuncupatur ea paſſio, quæ non in liquidis corporis noſtri partibus reperitur, ſed in his, quæ medium tenent locum inter hæc, & ſolidas partes. Liqueſcit igitur pinguedo, quæcunque ea ſit, & quæ pinguedinem imitantur, ut cerebrum, ac medulla, carnes, hepatis ſubſtantia mollis, & ſplenis; propterea quod ex ſanguine alter, ex atra bile, vel aqua alter concretus augeſcit. Et ſi colliqueſcat cerebrum in alteram partem, dicitur deſtillatio, & fluxio; ſi carnes liquidæ per ventrem egerantur, dicimus ventrem colliqueſcere, ut proditum eſt in *libr.* 7. *de Morb. Popul. num.* 40. Et cum emacientur aliquæ partes, veluti extremæ, dicuntur colliqueſcere, ſicut manifeſtum fit in *libr.* 2. *Prædiction. numer.* 11. Et propterea, cum evacuatio fiat, attenuatio, debilitaſque totius corporis fit aut per ſputa, aut per ſudorem, aut per alvi profluvium, aut per urinam, aut per inſenſibilem tranſpirationem; cum vero alicujus partis, id evenit, læſa virtute retentrice unius, & robuſta alia, quemadmodum contingit, quando carnes liqueſcentes a ſplene trahuntur.

Sed cauſas colliquationis ex pluribus locis habuimus apud Hippocratem; nam ſcriptum eſt in *lib. de Morb. Sacr. num.* 13. Cerebrum humidius, quam ex natura, fit, ut

præ

præ pituita inundet, & defluxiones quidem frequentiores fiant. Et ſubdit: Cerebrum croditur a pituita, ac colliquatur; id vero, quod colliquatur, aqua fit, & foris cerebrum ambit, & circumalluit. Et in eodem *lib. numer.* 7. Si moderata fuerit purgatio, ſcilicet pituitæ, a cerebro, fœtus ſaniſſimum caput habebit; ſi amplior colliquatio a toto cerebro facta fuerit, morboſum; ſi ab una aliqua parte colliquatio contigerit, aut ab oculo, aut ab aure, aut vena aliqua ſimul gracilis facta fuerit, ille ſic afficitur, qualiter ſana colliquatio contigerit. Si vero purgatio non contingat, ſed in cerebro ſpiſſetur, ac cogatur; ſic neceſſe eſt, fœtus pituitoſos eſſe. Et *num.* 11. ejuſdem *libr.* Defluit, & eliquatur pueris maxime, quibus ſane caput fuerit percaleſactum ſive a ſole, ſive etiam derepente inhorruerit cerebrum, etiam tunc pituita ſecernitur; eliquatur enim per calorem, ac cerebri diffuſionem; ſegregatur autem a frigore, ac concretione, & ſic defluit. Et in *libr. 2. de Diæta, numer.* 36. Coitus humectat propter colliquationis reliquias in corpore præ labore. Et ſubdit: Vomitus humectat propter repletionem, & colliquationem carnis præ labore. At contra in *lib. de Officina Medici, numer.* 12. ait enim: Uſus corroborat, otium autem colliquat. Sed *colliquatio* hoc loco ſignificat humiditatem; nam in *libr. 2. de Diat. numer.* 38. legitur: Segnities, ac otium humectat, & corpus debile facit. Et *numer.* 39. Labor ſiccat, & corpus robuſtum facit. Et in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Commentar. 4. part.* 12. Qui ventrem inferiorem calidum habent, ſubeuntque acres dejectiones, & inæquales, hi a colliquatione id patiuntur. Sed in *Commentar.* inquit Galenus: Excrementa his ob combuſtionem, non ob colliquationem ſubire magis proprie dixiſſet; nam colliquatio in eo fit, liquata, contabefactaque propter febrem malignam vel pinguedine, vel molli carne; combuſtio vero in ventre oritur propter acrem eorum, quæ ingeſta ſunt, caliditatem, ob quam & febrire contingit. Et in *lib. de Affectionibus, num.* 25. Corpus liqueſcit, dum ſimul cibi per multum tempus in ventre non concoquuntur, & ſimul a ventre calido præter naturam caleſcit. Hæc vero omnia tibi declarant, cauſam colliquationis efficientem eſſe calorem, & frigus, materialem vero pituitam, & biliosos humores; efficientes autem ſunt internæ, vel externæ; at vero colliquatio potiſſimum a calore fit; nam diuturnus pituitæ motus corrodit cerebrum, ac fortaſſe præterea pituitæ ſalſedo quædam, quam temporis progreſſu contraxit, & hæc calorem ſignificat; ſic labor præteritus, qui eſt motus, excitat calorem, ſic venus, febris, & id generis; fit etiam aliquando a frigore; verum raro, cum magis frigori competat condenſare, quam colliquare; attamen frigoris colliquatio contingit, ſi externa humiditas, utpote cibi, membrum occuper, cujus calor eam ſuperare non poſſit, ut quæ ibi inconcocta, ac liquida permaneat; aut ſi frigus calorem obſtruat, qui colliquationem operetur, ſed quoquo pacto id fiat, colliqueſcit profecto corpus, cum partes ipſius activæ vincantur a paſſivis.

Quo autem modo colliquatio fiat, partim cum de cerebri colliquatione locuti ſumus, egimus; partim nunc differemus, ac primo quonam modo liqueſcant carnes. Scribitur in *libr. de Affectionib. num.* 23. Cum quis ex longo morbo impurgatus multo tempore manet, corrumpuntur carnes, & liquantur, & fit aqua. Fit & a ſplene, cum ægrotarit, ab hepate, a pituita alba, a dyſenteria, ac lienteria. Et ſubdit: Cum carnes a pituita, & tempore, & morbo, & non purgata immunditia, & mala curatione, ac febribus corruptæ fuerint, liqueſcunt, & fiunt aqua. Et in *libr. de Superfœt. numer.* 6. Fœtus in utero mortuus intumeſcit primum, deinde colliqueſcunt, ac putreſcunt carnes. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis, numer.* 10. In ſplenem carnes colliqueſcunt, quare graciles exiſtunt. Oportet igitur primum carnes corrumpi, deinde liqueſcere, ac poſtea putrefieri; ſed corrumpuntur carnes, cum proprius calor victus fuerit a ſiccitate, aut ab humiditate, aut ab eo, quod his ineſt, frigore; deinde cum frigus non fuerit temperatum, unde fiet, ut humiditas carnis non habeat ſtabilitatem a ſiccitate, nec ſiccitas continuitatem ab humiditate. Qua vero via fiat, antea diximus, hoc eſt, ſputo, ſudore, urina, egeſtione plurima, ſanguine, ac effluxione occulta. Porro in conſtitutione frigida, & humida tecirat Hippocrates in *libr. 1. de Morb. Popul. ſect.* 2. colliquationes factas fuiſſe, ac tabes. Et in *lib. 4. de Morb. Popul. numer.* 28. Uxor Emmiris modo non morboſo, abſque febre, ſtupida eſſe videbatur; poſtea ad tremorem totius corporis, & ad colliquationem, & cibi faſtidium, ac ſitim res ipſi devenit, & frigida erat. Et in *libr. 7. de Morb. Pop. num.* 3. Alvi egeſtio erat multa, & diſcreta, & tenuis, & coloris vinoſi, & corporis dolor, colliquatio extrema, & impotentia. Et *numer.* 7. Vox raucoſa, & corporis colliquatio.

Quid præterea præſagii det colliquatio, ſcribit Hippocrates in *libr. 2. Aphoriſm.* 28. cum ait: Febricitantium non omnino leviter permanere corpus, & nihil minui, vel etiam plus, quam ratio poſtulat, colliquari, malum; illud enim morbi longitudinem, hoc vero imbecillitatem ſignificat. Et in *libr. 3. de Diæta, numer.* 22. Progreſſu temporis & dolores, & morbi fiunt; his conſimilia patiuntur etiam, qui inexercitati derepente laboraverunt, & colliquationem carnis violentam, ac multam fecerunt. De his, deque eorum curatione lege in *lib. de Natura Humana, numer.* 23. & 25. & *libr. 3. de Morb. Popul. ſect.* 3. Urinæ multæ erant non pro potus ingeſti ratione, ſed multum excedentes; multa quædam earum malitia; neque enim craſſitiem, neque concoctiones, neque purgationes bonas habebant; nam in multis morbis purgationes per ve-

ſicam

ſicaan contingentes, bonæ ſunt; ſignificabant autem plurimis colliquationem, & turbationem, & dolores, & nullam judicationem.

COLLUM.

Collo accidunt mala, quemadmodum dolor, diſtentio, durities, impotentia, torpor, tuberculum, convulſio, verticula intro verſa, perverſio, frigus, ſudor, tendines duri, atque alia multa. Et hæc vel abſque alio morbo exiſtunt, vel morbum comitantur, vel ſuperveniunt, vel antecedunt. De his, quæ per ſe conſtant, pauca dicemus; ſed de aliis plura, eo quod aut morbum indicant futurum, aut quis finis futurus ſit præſentis, prænunciant.

Affectiones quædam, quæ in collo inſunt ſimplices, recitantur in *lib.* 7. *de Morb. Popul. num.* 44. ibique ait: Affectio ex dextro oculo ad tempus dextrum, hic erat dolor; poſtea ad totum caput, & collum ſe contulit; caput intumeſcebat retro ad verticula; & diſtentio, ac durities circa tendines; vomitus ſi quando oboriebantur, dolores avertebant, ac mitiores faciebant: venæ ſectio profuit; & veratrum duxit omnigena, & non minime praſina. Et *numer.* 7. ejuſdem *lib.* Febris eum jam deſineret, colli dolor uſque ad ſpinam, ac lumbos, & harum partium non valde potens erat; maxillæ compactæ, & dentes inter ſeipſos, vox balbutiens, ſed prudens erat; calefactoriis, & aqua multa tepida tertia fere die hæc laxavit, & poſtea ſuccis, & juſculis ſana evaſit. Similem caſum comperies, ſed non curationem *numer.* 5. ejuſdem *libr.* Sic in *libr.* 4. *de Morb. Popular. numer.* 6. Uxorem Nicoſtrati, correptam decimaquarta die, ſtatim occupavit impotentia colli, & aliarum partium, & cibus incluſus uſque ad decimam. Alia addit ſymptomata; ſed curationem non tangit.

De tuberculo in collo ſcriptum eſt in *libr.* 5. *de Morb. Popul. num.* 26. Callimedontis puero contulit ad tuberculum, quod habebat in collo durum, & magnum, & crudum, ac doloroſum, ſectio venæ brachii, & lini torrefacti cataplaſma imponere ſubactum vino albo, & oleo imbutum, ita ut deligetur neque calidum, neque valde coctum; aut cum aqua mulſa coquatur fœni græci, aut hordei, aut tritici farina.

De verticulis hæc dicit Hippocrates in *lib.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 2. Erant anginoſorum affectiones hæ; colli verticula intro vergebant, quibuſdam amplius, quibuſdam prope; & collum forinſecus conſpicuam cavitatem intro habebat. De collo convulſo agit in *lib.* 7. *num.* 25. De torpido autem in *lib.* 4. *num.* 22. Fiunt in collo vulnera lethalia, ut legitur in *libr.* 2. *Prædict. numer.* 19.

Sed quid boni, malive præſagiant colli vitia, videndum eſt. Legitur in *lib. de Coac. Prænotion. num.* 1. in principio: Qui ex rigore perfrigerantur, caput, ac collum dolentes, voce deſtituti, inſuper exſudantes, poſtquam ſe recollegerint, moriuntur. Et *numer.* 2. Quibus capitis, ac colli dolor eſt, ſed & totius corporis tremula quædam impotentia, ſanguinis eruptio ſolvit; quin & tempore hæc ſolvuntur; verum veſicæ in hoc ſupprimuntur. Et ibi paullo infra: Caput dolentes, ſurdaſtri, manibus tremuli, collum dolentes, mingentes nigra condenſata, vomentes nigra, pernicioſe habent. Et paullo poſt: Soporoſi in principiis fientes, cum capitis, lumborum, colli, & præcordii dolore, vigilantes, num phrænitici ſunt? naſus in his deſtillans, pernicioſus tum alias, tum quarto ab initio die; malum eſt etiam alvi profluvium valde rubicundum. Et infra: Collum durum, & doloroſum, & maxillarum colligatio, & venarum jugularium palpitatio fortis, & tendinum diſtentio, pernicioſum: Et dolores in faucibus gracilibus ſtrangulatorii, a capitis dolore originem trahentes, convulſorii ſunt: Frigiditates colli, ac dorſi apparentes, ſed & totius corporis, convulſoria; in his mictiones fiunt, craſſiorem farinam referentes. Et paullo infra: Dolores fortes circa fauces, rumores circa aurem, & convulſiones efficiunt; colli itidem, ac dorſi dolores: Cum febre acuta convulſiones pernicioſæ; colli, & cubitorum dolores convulſorii; a facie autem hi, & ſecundum fauces: Et colli dolor, malum quidem in omni febre, peſſimum autem his, quibus timor eſt, ut etiam inſaniant. Et paullo infra: Collum convertere non poſſe, neque deglutire, ut plurimum lethale. Et *numer.* 2. Capite gravati, juxta ſinciput dolentes, vigiliis infeſtati, ſanguinem effundunt tum alias, tum ſi quid ad collum ſe extendat. Et in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comm.* 4. *part.* 46. Conſueverunt febres, quæ ſcilicet ante coctionem ſolvi nequeunt, protrahi, & abſceſſus habere, ſi aurium, cervicisque infernæ partes frigidæ fuerint; quod ſi frigidæ non fuerint, alias mutationes habent; nam fluit e naribus ſanguis, & ventres turbantur: Et *particul.* 32. Tendines quoque cervicis poſteriores, ſcilicet in angina, contenduntur, apparentque tetani modo intendi. Et *particul.* 62. Cum in febribus quinta die terrificum quid fuerit, vel venter repente liquida dejecerit, & animæ defectus prehenderit, vel vocis privatio, vel convellatur æger, vel ſingultiat, ex his angi, graviterque affici conſuevit, ſudoreſque circa muſtacem, faciem, & cervicem ab occipitio eſſe conſueverunt; qui autem hæc patiuntur, ſpirituoſi paullo poſt moriuntur. Et *particul.* 63. Quibus per febres crura tuberculis afficiuntur, &c. ſi & alia facilia fuerint, pedum dolores ſunt expectandi; quod ſi pedem affecerint, & doloroſus perſeveret, & inflammetur, & non levetur, dolores poſt paullo ad cervicem pervenient, ad claviculam, pectus, & articulum; nempe & hic tuberculoſus fieri debet. Et *partic.* 83. Cum ob tendines vehementer in anteriorem revellun-

velluntur partem, & ſudores circa cervicem, & faciem oriuntur, quid faciendum ſit, docet poſtea. At in *libr. Prognoſt. Commentar.* 3. *particul.* 17. In angina attollitur cervix, hoc eſt, collum, & fauces rubent: Et *particul.* 18. Si quibus fauces rubent & cervix, hæc, ſcilicet angina, eſt diuturnior; maxime vero ex ea ſervantur, ſi cervix, ac pectus traxit ruborem, nec ſacer ignis intro recurrit. Et in *lib.* 1. *Prorrhetic. Commentar.* 3. *partic.* 20. Cervicis, & dorſi perſrictiones apparentes per totum corpus, in his & ſpumoſæ urinarum excretiones cum animæ deliquio, atque in oculis totius lucis impedimentum, convulſionem prope eſſe, indicant. Et *particul.* 21. Cubiti, & cervicis dolores convulſivi, a facie autem hi, atque in faucibus, ſonitus multi, ſudores in his per ſomnos boni; an & ſudore quamplurimos levari non malum? Legitur quoque in *libr.* 4. *Aph.* 35. Si a febre habito collum pervertitur, & vix poteſt devorare ſine ullo tumore, lethale.

COLLUTIO.

Collutionum plures ſunt ſpecies; & idcirco uſus earum eſt multiplex. Siquidem aliæ bilem trahunt, & pituitam, de quibus mentio fit in *libr.* 1. *de Morb. Mulier. numer.* 118. & 119. aliæ purgant uteros, ſi ex partu, aut inflammatione fuerint exulcerati, quales leguntur in eodem *libr. numer.* 111. ubi quoque agitur de collutionum menſura. Ad hujuſmodi commoda deſcriptæ ſont quoque aliæ in *libr. de Nat. Mulebri numer.* 99. Aliæ pertinent ad uteros ulceratos, & urinæ ſtillicidium, quas lege in *libr.* 1. *de Morb. Mulier. numer.* 127. Quædam utiles ſunt fluxibus muliebribus, atque hæ ſcriptæ ſunt in *libr.* 2. *de Morbis Mulier. numer.* 73. Præterea aliæ ſunt, quæ corroborant, ſi ulcera pura fuerint, quas comperies in eodem *libr.* 1. *numer.* 111. atque ibi in eodem leges collutiones, quæ infunduntur ad vetera ulcera. Et *lib.* 2. *de Morb. Popular. ſection.* 3. Quæ circa linguas elevantur collectiones, & humiles calculi, & quæ podagricis fiunt, circa debiles illorum articulos ſunt; nam oſſium natura cauſa eſt, ut hæc & indurentur, & diſtendantur.

COLOR.

Quemadmodum inter humores optimus eſt ſanguis, ſic inter colores, quibus ornatur corpus humanum, ſive cutis ipſius, eſt is, qui ex ſanguine reſultat, & eo magis color eſt diligendus, quo ſanguis purior evadit; & idcirco dicitur ille coloratus, qui faciem ſanguineo colore ornatam habet. Quod vero res ſic ſe habeat, explicat Hippocrates in *libr. de Oſſium Natura*, *numer.* 28. his verbis: Colorum mutationes, corde adſtringente venas, ac laxante, fiunt; laxante quidem igitur, rubicundi colores fiunt, & bene colorati, ac pellucidi: conſtringente vero, virides cum pallore, & lividi; verum tales variant juxta præſentes in unoquoque colores. Quare manifeſtum fit, ſanguinem bonum efficere colorem, ac præterea cordis laxationem, atque conſtrictionem cauſas eſſe efficientes boni, ac mali coloris. Oppoſitus huic eſt color, qualis mortuorum, de quo ſcribit Hippocrates in *lib.* 5. *de Morb. Popularib. num.* 24. & ait: Ei, qui hepar percuſſus eſt jaculo, ſtatim color, qualis eſt mortuorum, per corpus diffuſus eſt; oculi ravi, anxietas, moleſtia; mortuus eſt. At præter cor, boni coloris cauſa eſt locus, quem colimus, & venti. De loco proditum eſt in *libr. de Aere*, *Aquis*, *& Locis*, *numer.* 8. ſic: Quæ ad orientem ſolem ſitæ ſunt civitates, eas, par eſt, eſſe ſalubriores his, quæ ad ſeptentrionem converſæ ſunt, & his, quæ ad calidos ventos ſitæ ſunt. Et ſubdit: Et hominum formæ boni coloris ſunt, & magis floridæ, ſi non quis alius morbus prohibeat. De vento ſic legitur in *libr.* 3. *Aphoriſmo* 17. Aquiloniæ conſtitutiones corpora denſant, contendunt, & bene mobilia, coloratiora, & melius audientia faciunt.

Verum bonus color in prægnantibus hoc dat præſagium, quod ſcriptum eſt in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 42. hoc eſt: Mulier, ſi marem concepit, bene colorata eſt; ſi vero fœminam, male colorata. Et Galenus in *Comment.* ait: Quæ fœminam concepit, minus ſe ipſa colorata apparet; quoniam frigidior eſt fœmina mare; nunquam enim talem concepiſſet, niſi viri ſemen, & uterus frigidior eo tempore fuiſſet, in quo concepit. Inter bonum colorem, & eum, qui eſt velut mortuorum, collocantur alii, qui quo magis participant de alterius extremi natura, eo meliores, pejoreſque ſunt. Sed quid malus ſignificet color continuus, legitur in *lib.* 2. *Prædict. numer.* 39. cum ait: Quibus colores, dum juvenes ſunt, pravi ſunt ad multum tempus, & continenter, non tamen morbi regii modo; hi, ſive fœminæ, caput dolent, ac lapides, & terram comedunt, & hæmorrhoidas habent; pallidi vero cum virore colores, qui diuturni ſunt, & morbus regius vehemens non eſt, alia quidem eadem facere ſolent; verum pro lapidum, ac terræ eſu, præcordia hos magis affligunt, quam alteros. Quicunque vero multo tempore pallidi apparent, & facies tumore elevatas habent, eos caput dolere ſciendum eſt, aut circa viſcera dolorem habere, aut in ſede malum aliquod in ſeipſis. Ex his autem apparentibus pleriſque non unum aliquod horum malum apparet, ſed plerunque multa, aut etiam omnia. At colores non ſemper idem ſunt in corpore, ſed, ut inquit Hippocrates in *libr. de Humorib. numer.* 10. vel *Commentar.* 3. *particul.* 25. colores non ſunt ſimiles in temporibus, neque in aquilonaribus, neque in auſtrinis conſtitutionibus, neque in ætatibus, neque in unoquoque ad ſeipſum, neque in alio ad alium; conſiderandum autem eſt, ex his, quæ præſentia, ac quieſcentia

nuvi-

novimus de coloribus, & quod ætates temporibus ſimiles ſunt & colore, & mutatione. In *Comm.* autem ait Galenus: Mutantur colores vel propter humores, qui a forma naturali receſſerunt, vel qui in imas corporis partes reverſi ſunt, vel qui velut ad cutim ſunt attracti; deinde propter animi perturbationes, & aeris nos ambientis in calorem, & frigus mutationes; itemque ob corporis affectiones, in quo ſanguis calidior inſit, vel frigidior, vel parcior, vel copioſior, vel foras protruſus, vel intro retractus; omnis præterea ſuccorum malitia colorem totius corporis immutat, ut in morbo regio, aqua inter cutem, & aliis. Quocirca legitur in *libr. 4. Aphoriſm. 40.* Et ubi in toto corpore mutationes, & ſi corpus refrigeretur, vel rurſus calefiat, vel color alter ex altero fiat, longitudinem morbi ſignificat; propterea quod, ut exponit Galenus in *Comm.* variæ diſpoſitiones ſemper diuturniores ſunt, quam quæ ſunt unius modi; cum non poſſit natura in parvo tempore multas conficere diſpoſitiones. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 1. Pueris febris acuta, & alvus ſuppreſſa, cum vigiliis, & calcitrare, & colorem mutare, & ruborem habere, convulſorium eſt. Et paullo infra: Color, qui ſæpe in calore mutatur, malus eſt. Et ſupra in principio: Soporoſi rigores aliquatenus pernicioſi, & flammeus in facie color, cum ſudore, in his malignus. Et infra: Rubores in manibus, ac pedibus pernicioſi. Et paullo infra: Livores, orientes in febre, brevi mortem afferre, ſignificant. Et propterea etiam color in acutis præſertim morbis eſt conſiderandus; nam inter ſigna exitioſa collocat Hippocrates in *libr. Prog. Comment. 1. part. 7.* colorem totius vultus viridem, aut nigrum. Et *part. 9.* Si lucem effugiant, &cæt. vel totius color evariet vultus, hæc omnia mala eſſe, atque exitioſa, cenſendum eſt. Quapropter mirum non eſt, ſi in *libris de Morb. Popul.* ſæpe colorem, tum pallidum, tum lividum, tum ſubalbidum deſcribat corporis ægrotantis; atque non ſolum de toto corpore, ſed de partibus, veluti de coloribus linguæ, ac de excrementorum coloribus, de quibus ſuis dicetur locis.

COLUMBUS.

Columborum caro minus ſicca eſt, quam palumborum. Hæc in *libr. 2. de Diæta, numer. 17.*

COLUMELLA.

Columellæ, quæ ab acini ſimilitudine uva dicitur, cauſa, & curatio legatur in *libr. de Affect. num. 4.* Et de columella in pudendis lege in *libr. 2. de Morb. Mulier. numer. 81.*

COMA.

Coma, ut ſcribit Galenus in *Comm. 1. Prorrh. partic. 1.* eſt delatio in ſomnum, nequeuntibus qui ab hoc occupantur ſymptomate, vigilantium munia obire, ſed tum palpebras claudere cupientibus, tum dormire ſperantibus; contingit autem interdum horum quibuſdam, ut clauſis palpebris dormire nequeant, ſed plurimum vigilent. Idcirco Hippocrates, de utroque comate loquens in *lib. 3. de Morb. Popul. ſect. 3.* ait: Prehendebat autem eos vel coma continuum ſomniculoſum, vel pervigil laborioſum. Ibi quoque ait: Nullus phreniticorum vehementer inſanivit, ut in aliis, ſed alia quadam veternoſa in ſomnum delatione, capite gravati, moriebantur. Et Galenus in *lib. 1. Prorrh. Comm. 3. part. 1.* ait, coma eſſe cataphoram, id eſt in ſoporem delationem, & fit interdum gravato obutilis ſucci copiam cerebro, ut in ebrioſis; aliquando vero propter pituitoſum humorem, vel propter ægre ſeparabilem abſque humore frigiditatem; cum autem vigilantiæ coma junctum fuerit, ſucci mordentis permixtione fit hæc affectio. Qua de re, quo oculos tenet clauſos homo, habet a pituita; quo vero dormire non poteſt, a bile; bilis enim cogit vigilare, pituita vero coma excitat.

Sed quid ex comate præſagiendum ſit, videamus. Legitur in *libr. 1. Prorrh. Comm. 1. part. 1.* Qui comatoſi inter initia fiunt, cum capitis, lumborum, hypochondrii, collique dolore vigilantes, phrenitici ne exiſtant? ſtillatio e naribus his pernicioſa, tum alias, tum ſi quarto cœperit die. Et in *Comment. 2. Prorrh. partic. 39.* Purgare non oportet neque in febre comatoſos, inclmatoſque; pernicioſe enim habent. Et *part. 42.* Febres cum comate, labore, lucis turbulentia, vigiliis, & ſudoribus, malignæ. Et *part. 57.* In oculorum perverſione cum febre, & laſſitudine rigor, pernicioſus; comatoſique in his male habent. Et *partic. 59.* Quibus voces cum febre deficiunt poſt judicationem, hi cum tremore, & comate pereunt. Et in *libr. 1. Comm. 3. part. 1.* Quibus coma, ſpumoſis prodeuntibus, oritur, febris accedit acuta. Et *part. 6.* Ex cervicis dolore cum comate, & ſudore venter inflatus, ſi ad neceſſitatem liquida dimiſerit ſublutus, ex his bile carentia in eſtaſin aguntur; talia autem ſi ſerventur, diutius æger laborabit; an & his bile carentes proluvies mitiores meliorisque moris exiſtant, & flatuoſum adjuverint tumorem. Et *part. 9.* Supervenientes rigores, & nocte magis quodammodo exacerbantes cum vigiliis, & venarum agitationibus in ſomnis, atque urinas præter arbitrium excernentes, in comatoſas aliquando finiuntur convulſiones. Et *part. 10.* Qui principio ſudant, urinis coctis, deuruntur que, & abſque judicatione refrigerantur, & celeriter peruruntur, torpidi item comatoſique, & convulſi, pernicioſe habent. Et *partic. 25.* Quæ in acutis morbis vomendo trahuntur vitioſa, atque albæ dejectiones difficiles; lentore carentia ex his percurrentia multo cum æſtu in mentis abeunt aberrationem; an ex his comatoſi, torpidique poſtea fiunt; an morbus ex talibus diutius manet; an & circa judicationem

are-

areſcentes difficulter ſpirent? Et *partic.* 35. Poſt ſanguinis eruptionem dejectiones nigræ, malæ; pravæ autem, & impenſe rubræ; an & quarto die talis eruptio fiat? comatoſi ex his convulſione fiunt; an nigris præcurrentibus, & tumefacto ventre? Et *particul.* 67. Surdis manſuetæ parotides fiunt, tum alias, tum ſi faſtidioſi quippiam ſupervenerit, & comatoſis magis. Et *partic.* 74. Ventre nigra ſtercoroſaque deficiente, coma ſuperveniens parotidas excitat. Et *partic.* 76. In capitis dolore coma, & ſurditas abſceſſum aliquem poſt aures eructant. Et *partic.* 77. Hypochondrii contentio cum comate faſtidioſo, & capitis dolore parotidas effluere faciunt; & alia lege in *libr. de Coac. Prænotion.* At perpetuo *comate* tranſtulit Cornarius *ſopore*.

COMPRESSIO.

Dicit Hippocrates in *libr. Prog. Comm.* 1. *partic.* 6. Naſus compreſſus. Et Galenus in *Comment.* ait: Compreſſus naſus apparet in his, qui longiore morbo extenuantur, aut præ dolore conflictantur, aut quovis modo exſolvantur, aut animo linquantur, & item omnibus defunctis. Sed in *lib.* 1. *Aph.* 3. Neque compreſſiones ad extremum ducendæ; periculoſum enim. Ibi *compreſſiones* ventris conſtrictionem ſignificant. Et in *libr.* 5. *Aphor.* 46. Quæcunque præter naturam craſſæ non concipiunt utero, his omentum os uteri comprimit. Ab omenti enim pinguedine, ut exponit Galenus, comprimitur, & anguſtiatur uteri os. Sed *Aph.* 51. ejuſdem *libr.* inquit Hippocrates: Quæ utero gerunt, his uteri os comprimitur, hoc eſt, clauditur. Compreſſio quoque ad rem facit chirurgicam; ſcribit enim Hippocrates in *libr. de Officina Med. num.* 4. Ejus quod bene deligatur, duæ ſunt ſpecies, roboris quidem, aut copia linteolorum. Et ſubdit: Compreſſio quidem, ut incumbentia non abſcedant, neque penitus innitantur; ſed ſint firmata, non autem coacta, & minus quidem extrema, minime vero media.

COMITIALIS MORBUS.

Lege
EPILEPSIA.

CONCEPTIO.

Mulierum quædam concipiunt, hoc eſt, ſemen in utero recipiunt, ſervantque; quædam non concipiunt. Harum autem, quæ concipiunt, aliæ retinent fœtum, aliæ corrumpunt; atque ambæ hæ aut ſanæ ſunt, aut ægræ. Quæ non concipiunt, aliæ concipere videntur, & non concipiunt; aliæ minime. Et quæ concipiunt, aliæ jam conceperunt, aliæ nondum; & quæ conceperunt, aliæ ſunt ſanæ, aliæ ægræ; & quæ jam conceperunt, his neceſſarium eſt aliquod conceptum ſervans, aut corrumpens, atque expellens; de quibus omnibus diffuſe differemus; ac primum de his, quæ concipiunt, quæ commoda ipſis ineſſe oporteat.

Legitur in *libr.* 2. *Prædict. numer.* 33. Ex mulieribus, quæ magis, aut minus in utero concipere ſolent, ita conſiderationem facere convenit; parvæ ad conceptionem præſtantiores ſunt majoribus, tenues craſſis, albæ rubicundis, nigræ lividis, quæ venas conſpicuas habent his, quæ non habent; carnem uberiorem habere, aniculæ malum eſt; mammas autem tumidas, ac magnas, bonum; verum interrogare oportet etiam de menſtruis purgationibus, an omnibus menſibus compareant, & an copia ſatis magna, & boni coloris ſint, & æquales in ſingulis temporibus, & in iiſdem menſium diebus; ſic enim has fieri optimum eſt.

Locus vero, in quo fit conceptio, ſit ſanus, & ſiccus, ac mollis; neque retractus, neque pronus, neque os ipſius averſum, neque concluſum, neque everſum. De his quoque lege in *lib.* 1. *de Morb. Mulier. numer.* 22. Hæc mulieri neceſſaria inſunt, quæ conceptura eſt. Nam non concipiunt, ut legitur in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 62. quæcunque frigidos; & ſpiſſos uteros habent, & quæ humidos; extinguitur enim in eis genitura; & quæ ſiccos magis, & adurentes; nam ex defectu alimenti corrumpitur ſemen; quæ vero mediam habent temperaturam, hæ fœcundæ ſunt. Præterea legitur in eodem *libr. Aphor.* 46. Quæcunque præter naturam craſſæ non concipiunt in utero, his omentum os uteri comprimit; & priuſquam extenuentur, non concipiunt. Sed poſt menſium purgationem, ut ſcriptum eſt in *lib. de Nat. Pueri, num.* 39. eadem die, aut omnino in paucis, viris permixtæ mulieres, ad ſe genituram attrahunt, & concipiunt, quoniam uteri hiant. Sed & in maribus conſideratio eſt habenda; propterea quod ſæpe in cauſa ſunt, cur non concipiat mulier. Proditum eſt enim in *Libr.* 5. *Aphor.* 63. Similiter & in maribus; aut enim propter corporis raritatem ſpiritus extra fertur, ut ſemen non tranſmittatur ad os, vel propter ſpiſſitudinem humor non exit foras, vel propter frigiditatem non coaleſcit, ita ut ad hunc colligatur locum, vel propter caliditatem hoc idem accidit. Verum ſi ſcire velis, an mulier, quæ nondum concepit, conceptura ſit, pannis, ut docet Hippocrates in *libr.* 5. *Aph.* 59. circumtectam deſuper ſuffias; & ſi odor videatur per corpus ire ad nares, & ad os, ſcito, quod ipſa non ex ſe ipſa ſterilis eſt. Signa jam factæ conceptionis leguntur, quæ ſunt in *lib. de Superfæt. numer.* 9. Si cui ab appoſitis in vulvam non valde fortibus, dolores in articulos perveniant, & ſtridor dentium corripiat, & membris tendatur, ac oſcitet, hanc magis concepiſſe ſpes eſt, quam eam, quæ nihil tale patiatur; mulier, quæ præter naturam craſſa eſt, ac pinguis, & pituita repleta, non concipit hoc tempore. Experimentum vero nos docet *numer.* 10. ejuſdem *libri*, quo ſuffias. At vero de his plura lege in *lib. de Natura Mul.* & in *libr. de Morb. Mul.* & in *lib. de Steril.* nam ibi quæ narra-

ta ſunt

ta ſunt, & alia ſcribuntur. Et in *libr. de Ætatib. numer.* 21. ubi inquit: Mulier, cum primum in ventre concepit, horret, & calor, & dentium ſtridor conſequitur, & convulſio occupat tum articulos, tum totum corpus, & uterum ſegnities, ac torpor; & quæ puræ ſunt, hoc perpetiuntur; quæ vero craſſæ, & mucoſæ hoc perpetiuntur, pleræque ex his mulieribus non percipiunt, nec cognoſcunt. Et in *libr. de Genitura numer.* 7. Poſtquam coivit mulier, ſi conceptura eſt, non procedit foras, ſed manet in utero genitura; nam uteri ſuſceptam, & concluſam in ſe ſe continent, oſculo nimirum ipſorum præ humiditate contracto, ac concluſo, ſimulque permiſcentur tum quæ a viro venit, tum quæ a muliere.

At ſi ob cauſas ante relatas mulier fœcunda non conciperet; habita ratione ad cauſam, curatio adhibeatur eo modo, quo deſcriptum eſt in libris ſupra citatis. Verum, ſi cui dolores, ut legitur in *lib. de Superf. n.* 10. in coxendice, aut in capite, aut manibus, aut aliqua alia corporis parte fuerint, cum prægnans eſt, deſinunt; concepto autem ab utero exſoluto, rurſus inſunt. Si vero poſtquam concepit mulier, affectionibus teneatur, curetur eo quidem pacto, quo libri prædicti de mulieribus explicant.

Tempus autem, quo concipiunt, conſtituitur, ut proditum eſt in *libr. de Octimeſtri Partu numer.* 6. hoc modo: Ex his omnibus, neceſſarium eſt, pleraſque mulieres circa plenilunium, & ultra in ventre concipere, ut ducenti, & octoginta dies, ſæpe undecimum menſem apprehendere videantur; tot enim dies ſeptem quadragenarios conſtituunt; nam cum ultra plenilunium mulier concipit, neceſſe eſt, eum conceptum undecimum menſem attingere, quod ad ultimum circuitum perveniat. Tempus præterea vernum, ut legitur in *lib. de Superf. numer.* 18. aptiſſimum eſt ad concipiendum.

Cæterum mulieres, quæ concipiunt, ſed fœtum corrumpunt, quo pacto curandæ ſint, lege in *lib.* 1. *de Morb. Mul. num.* 37. ac in aliis libris, *Muliebribus Morbis* deſtinatis.

Quæ vero mulieres non concipiunt, neque ad concipiendum ſunt aptæ, antea expoſuimus. Harum affectiones, & curationes lege in libris ad mulieres pertinentibus. Tales mulieres quandoque videntur ſe concepiſſe, ſed falſo. Signa autem falſi conceptus ſic enarrantur in *lib.* 2. *Prædict. num.* 35. verba autem ſunt: Quæcunque in utero ſe concepiſſe putant, & non conceperunt, & per multos menſes falluntur, menſtruis purgationibus non apparentibus, & ventres augeri, ac moveri vident; hæ & caput dolent, & collum, & præcordia, & in mammis lac non ineſt, niſi modicum quiddam, atque id aquoſum. Poſtquam vero ventris tumiditas exſoluta fuerit, ac molles factæ fuerint, in utero concipient, ſi non aliud quiddam impediat; nam hæc affectio bona eſt ad mutationem in utero faciendam, ut poſt hoc tempus in utero concipiant. At his, quæ conceperunt, dolores hi non fiunt, niſi familiares his fuerint capitis dolores, & lac in mammis gignitur.

Cum autem habilis mulier reddita fuerit conceptioni, multa comperies auxilia, quæ, ut concipiat, efficient; nam legitur in *libr. de Superfœt. numer.* 10. & 11. modus concipiendi; itidemque in *libr.* 1. *de Morb. Mulier. num.* 26. Medicamentum autem dat *numer.* 36. & 38. pluraque deſcribit ad conceptum in eodem *libr. numer.* 101. itemque *num.* 124. Atque in *libr. de Steril. num.* 8. curationes ſcribuntur ad conceptionem, experimento cognitæ. Et *num.* 19. ejuſdem *lib.* conceptoria dat ſumma. Sed, ut citius concipiat, lege in *lib.* 1. *de Morb. Mul. n.* 33. Fertur tandem in *lib. de Coac. Prænot. num.* 3. vomitus ſanguinis ad conceptum utilis eſſe.

CONCHYLIA.

Conchylia, velut ſunt pinæ, purpuræ, patellæ, buccina, oſtrea, ipſa quidem ſicca ſunt, ſucci autem ipſorum alvum movent. Hæc in *lib.* 2. *de Diæt. num.* 19.

CONCOCTIO.

Concoctio eſt alimenti tranſmutatio in naturam alti, facta a calore innato in omnibus corporis partibus, quæ cavæ ſint, donec deperditum reſtauretur. Hanc vero concoctionis deſcriptionem ex pluribus Hippocratis locis accepimus. Quod vero alimenti mutatio fiat in ſubſtantiam corporis, quod ali indigeat, ſcriptum eſt in *lib. de Alim. num.* 1. cujus verba ſunt: Auget, & corroborat, & incarnat, & aſſimilat, & diſſimilia facit, quæ in ſingulis ſunt, juxta uniuſcujuſque naturam, ac facultatem, quæ ab initio adeſt; aſſimilat autem pro viribus, cum id, quod ſuperingeritur, ſuperatur; id vero, quod prius ineſt, ſuperat; & alia tum ibi lege, tum in aliis Hippocratis libris. Fit autem concoctio a calore innato; propterea quod legitur in *lib.* 1. *Aphor.* 14. Qui creſcunt, plurimum habent calidi innati; plurimo igitur egent alimento; alioquin corpus abſumitur. Et *in libr.* 3. *de Diæt. num.* 24. a frigiditate argumentatur calorem concoquere, cum ait: Secedit cibus per alvum liquidus, incoctus, velut ex inteſtinorum lævitate; & dolorem nullum exhibet; patiuntur autem hoc ventres maxime, qui humidi, & frigidi ſunt; & propter frigiditatem non concoquunt; propter humiditatem vero ſeceſſus fit. Tranſmutatur præterea alimentum in cavis vaſibus, ſiquidem ab aliis nec attrahi, nec contineri poſſit, ut ſcriptum eſt in *libr. de Veter. Medic.* Etenim venæ ex ventre, ac inteſtinis, in quæ cibi, ac potus colliguntur, poſtquam hi fuerint calefacti, tenuiſſimum, ac liquidiſſimum trahunt, craſſiſſimum autem, & fæx iſtic relinquitur, computreſcitque. Sic legitur in *libr. de Carnib. num.* 12. Et ſubdit *numer.* 13. At vero alimentum ubi acceſſerit, unum-

quod-

Digitized by Google

quodque talem ſpeciem unicuique reddit, qualia ſane erant; ſingula enim ab alimento irrigata augmentum capiunt, calidum, & frigidum, & glutinoſum, & pingue, & dulce, & amarum, & oſſa, & alia univerſa, quæ in homine inſunt. Hæc eadem confirmat in *libr. de Alim. num.* 2. Verum *num.* 7. ait: Radicatio venarum hepar, radicatio arteriarum cor: ex his aberrant in omnia ſanguis, & ſpiritus, & calor per hæc meat. Quare ex ventre, & inteſtinis cibus trahitur ad venas, & hinc ad hepar, utpote earum radix. Hinc, cum imperfectus ſanguis evadat, ad cor ſe confert, quod poſtea ipſum perficit, & ad omnia delegat membra, ut patet in *lib.* 4. *de Morb. n.* 13. Et quoniam, & primum in ventre eſt calor, & in venis, & in hepate, ac demum corde, quod eſt caloris fons; & propterea alimentum per hæc tranſiens loca, concoquitur, & tandem in corde perficitur, hoc eſt, evadit in eo, quod alere poteſt, aptiſſimum ad omnia membra nutrienda, quæ quidem & habent alium calorem, & humiditatem ſimul, concoquentem id, quod ipſis idoneum ſit, & alio modo; quoniam ſanguinem ſibi aſſimilant. Quapropter legitur in *libr.* 2. *de Diæt. num.* 41. Curſus longi, ac curvi, ſenſim facti, calefacientes carnem, concoquere, ac diffundere poſſunt, & vim ciborum in carne concoquunt. Itaque facile comprehenditur, concoctionem, quam deſcripſimus, eam eſſe, quam ſentit Hippocrates. Verum non dicendum eſt, calorem ſolum concoctionem efficere, ſed & ſpiritus, & humores, & partes ſolidas, ac tandem vaſa ipſa concurrere commoda, ſana, bona temperie, bonoque habitu prædita; adjuvant præterea ſexus, ætas, animi affectus, conſuetudo, ſtudium, exercitatio, tempus anni, modus, & id generis; præterea aer, motus, & quies, inanitio, & repletio, ſomnus, & vigilia, ac id, quod potiſſimum eſt, cibus, & potus convenientes. Horum autem plura habes in *libr. primo, Aphor.* 15. qui inquit: Ventres hyeme, & vere natura calidiſſimi ſunt, & ſomni longiſſimi; quare per ea tempora alimenta copioſiora ſunt exhibenda; etenim tunc calor innatus plurimus eſt, unde & pluribus egent alimentis; indicio ſunt ætates, & Athletæ. Et *Aphoriſm.* 14. Qui creſcunt plurimum habent calidi innati. Et ſubdit: Senibus vero parum. Cæterum, ſi cibi, & potus plures, quam opportunum eſt, concocti intus manſerint, & homo non purgetur, & alii cibi ſuper ingerantur, corpus ab humore priore, ac recenti repletum caleſcit, & febris oboritur non periculoſa, neque fortis; quia humor eſt æqualis, copia autem paullo uberior; verum, ſi non idonea adhibeas, invaleſcet morbus, quantum ipſe humores ſuperaverit; hoc modo, caleſcente ſanguine, exhalat maxime per hunc humor aquoſus febri infeſtiſſimus, ac remanet pinguis, & levis, qui eſt bilioſus, & febris nutrimentum, & corpus attenuans, atque calefaciens. At ſi non plures, attamen quid bilioſi, vel aquoſi, vel pituitoſi in ipſis fuerit, aut corpus bilioſum, vel aquoſum, vel pituitoſum natura, vel per accidens fuerit, ut puta ſi febre ardente laborarit, maxime læderur, eo quod humiditates ab hujuſmodi cibis, & potibus, aut a corpore ægro naturæ humanæ factæ fuerunt nocuæ; & idcirco, ſi nocent, ſuperant; quod ſi ſuperent, & non a natura evicta ſint, crudæ appellantur pituitoſæ, vel bilioſæ. Sanguinem vero omiſimus, propterea quod niſi copioſior fiat paullatim, minime morboſus evadit. Hæc omnia habes in *libr.* 4. *de Morb. numer.* 33. uſque ad 25. Cum vero humiditates hæ, quas natura non vicit, in corpore remanſerint, appellantur excrementa cruda, quæ cum evicta ſint, dicuntur concoctionem eſſe adepta; ſic pus in phlegmone coquitur, ſic catarrhus, vel coryza, vel fluxiones, quæ ex oculis manant; ſic flava bilis, quæ cruda acris eſt, & male olens, cocta autem & pallidior, & minimum male olens. Sed quæ velut in anima carente corpore putreſcunt, nihil ad permutationem conferente ionato calore, a concoctionis ratione degenerant. Hoc ſane contingit aquoſis his humiditatibus, quæ per urinas excernuntur; atque ob id crudas urinas concoqui dicimus; quanquam corpus ex crudis ali non poteſt urinis. Hæc Hippocrates in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Ac. Comm.* 2. *part.* 44. exponit, cujus verba ſunt: Interdum & cruda tum a capite, tum a thorace attrahuntur bilioſa; vigiliæ his accedunt, ob quas non concoquitur morbus. Qua de re duæ ſunt concoctiones; altera, quæ tranſmutat cibum in ſubſtantiam noſtri corporis; altera, in qua evincuntur excrementa retenta. De quibus concoctis ſic loquitur Hippocrates in *lib.* 1. *Aphor.* 22. Concocta medicari, atque movere, non cruda, neque in principiis &c.

Sed quonam modo ſit concoctio hæc facienda, quibus agentibus, quibus inſtrumentis, quo tempore, & uſque quo, brevi Hippocratis exponamus ſententiam. Agens coctionem proculdubio eſt calor naturalis, qui & ab extrinſecis juvatur remediis. Quo autem modo, nos docet in *libr.* 2. *Aphor.* 9. his verbis: Corpora cum quiſpiam purgare voluerit, oportet fluida facere. Et in *libr. de Intern. Affect. numer.* 29. Præhumectare vero antea corpus ipſius oportet per fomenta, quo magis pharmacis obediat. Et in *libr. de Locis in Homine num.* 46. Morbum ſi quis non cognoſcat, medicamentum bibendum præbeat non forte; ſi itaque levior inde fiat, demonſtrata via eſt, quod gracilitatem inducendo curandus eſt; ſi vero non levior reddatur, ſed pejus habeat, contraria facienda ſunt: ſi non profuerit gracilem facere, tumidum facere conducet; & frequenter permutare, ita ut hoc conſilio utaris; ſi quis in morbis quid permutaturus eſt, forti quidem ægroto, debili autem morbo, tum quidem confidenter fortiore quam morbus

eſt

eſt, medicamento utendum eſt; nam etiam ſi quid de ſano abducat una cum debili, ac ægroto, nullum detrimentum eſt. Si vero morbum fortiorem, ægrotum autem debilem acceperis, debilibus pharmacis curabis, quæ ipſum morbum ſuperent, & abducant, verum ægrotum nihilo debiliorem reddant. Et *num.* 47. Anriqui morbi difficilius curantur, quam recentes, verum morbos anriquos primum recentes facere oportet. Ulcus calloſum factum, ejecta primum duritia per putrefactorium medicamentum, conſtringere deinde oportet: pharmaca, quæ tumefacere maxime ſolent, ea pura ulcera adſtringunt; quæ vero attenuant, ea purgant. Si vero quis conſtringat ulcera nondum matura, corpus ægrotum nutrit, quod ulcus habuerit: & ſi quidem adſtringere oporteat ulcus, ac implere, tumefacere prodeſt, etiamſi in capite carnem velis; renutrita enim a cibis caro, propulſat eam, quæ a medicamento putrefacta eſt, & ſimul cum natura debellat: verum elevatam, aut levem carnem, cibis gracilem reddere oportet. Et in *lib.* 4. *Aph.* 13. Ad helleboros, qui non facile ſupra purgantur, eorum corpora ante potionem pluri cibo, atque quiete humectanda ſunt. Et in *libr. de Intern. Affect. n.* 14. Huic, cum ſic habuerit, caput purgato, hippophais ſucco, aut cnidio grano, corpore prius valde bene foto. Et in *lib.* 4. *Aph.* 14. Cum biberit quis helleborum, ad motiones corpora ducere magis, ad ſomnos vero, atque quietem minus: indicat autem navigatio, turbari motione corpus. Et *Aphor.* 15. Cum volueris magis ducere helleborum, move corpus; cum vero ſiſtere, ſomnum facito, & non moveto. Et in *libr.* 1. *de Diat. n.* 33. Confert his uti fomentis, & a fomentis helleboro expurgari. Et in *libr. de Salubr. Diat. num.* 7. declarat, quibus inſtrumentis præparandi ſint homines craſſi, ac pingues, itemque graciles ad vomitum, & ait: Quicunque homines craſſi, ac pingues ſunt, & non graciles, jejuni vomant a curſu, aut ambulatione cita, juxta meridiem: ſit autem dimidia hemina hyſſopi in aquæ congio contriti, atque hoc ebibat, affuſo aceto, & adjecto ſale, quo jucundius evadat: bibat autem primum ſenſim, ac lentius, poſtea amplius, & citius. Qui vero graciliores ſunt, ac debiliores, a cibis vomitum faciant hoc modo: lotus calida præbibat meri heminam, deinde cibos omnigenos edat, & neque dum cibum ſumit, neque a cibo bibat, ſed contineat ſe, donec quatuor ſtadia quis percurrat: deinde vina tria permixta ipſi in potu offerantur, auſterum, dulce, ac acidum, primum quidem meracius, ac paullatim, & per multum temporis ſpatium, deinde vero dilutius, & citius, & multum. Quicunque autem bis in menſe vomere conſuevit, huic melius eſt, ut conſequenter in duobus diebus vomat, quam per quintum, & decimum: verum aliqui penitus contrarium faciunt. Non eſt igitur modus unus concoquendi humoris, nec inſtrumentum unum, quibus uſus fuit Hippocrates ad concoctionem, ſed multa, ac plura, quæ brevitatis gratia omiſi, quemadmodum ſunt lotiones, linimenta, unctiones, de quibus ſuis agetur locis. Et illud obſervent medici noſtræ ætatis, qui abſque ullo diſcrimine habituum, ac morborum, & ætatum omnibus ſyrupos exhibent. At concocto humore, medicandum eſt, & movendum, hoc eſt, per purgationem movendus eſt humor. Sed ſignum concoctionis eſt craſſities in urinis, in egeſtionibus, in ſputo, & in pure. Fit eoneoctio in morbi vigore; nam ſcriptum eſt in *lib.* 2. *Aphor.* 29. Cum morbi inchoant, ſi quid movendum videtur, move; cum vero conſiſtunt, ac vigent, melius eſt quietem habere.

CONCRETUM.

Scribitur in *lib.* 6. *de Morb. Pop. ſect.* 2. vel *Comm.* 2. *part.* 45. Concretum eſt, compactum eſt, citius motum eſt, inquinatum eſt, & tardius creſcit: hoc eſt, ut exponit Galenus, compactus eſt, & ſolidior factus eſt, & citius motus eſt mas, quam fœmina: inquinatum eſt, ideſt non perfecte concocta, nec compacta, nec ſolidior eſt fœmina, quam mas: & tardius creſcit, & pluri indiget tempore non fœmina, ſed mas. Utrum autem nunc incrementum id dicat ſolum, quod in utero fit, vel quod a partu, incompertum eſt. Et in *lib.* 1. *Prorrh. Comm.* 2. *part.* 11. Hebetatus oculus, vitiatus, & concretus, immobiliſque, & tenebroſus ſi fuerit, malum. Et Galenus in *Comm.* Concretus oculus propter muſculorum immobilitatem moventium oculos fit. Et ſubdit: Concreti nunquam moventur.

CONSISTERE.

Conjectari oportet, an æger cum victu ſufficiat perdurare, donec morbus conſiſtat. Hæc in *libr.* 1. *Aphor.* 9. Et Galenus in *Comm.* exponit, quid ſignificet morbum conſiſtere, & ait: Cum vis robuſta fuerit, adeo ut ſperemus, ipſam poſſe perdurare totum tempus intermedium uſque ad ſummum morbi vigorem. Unde declaratur ſequens *Aphoriſmus*, cujus verba ſunt: Quibus ſtatim morbus conſiſtit, hoc eſt, pervenit ad ſtatum. Et ſubdit: Quibus poſterius debet conſiſtere, his in ipſo conſiſtendi tempore, & parum ante cibus ſubtrahendus.

CONSTANS.

Scribit Hippocrates in *l.* 3. *Aph.* 8. In conſtantibus temporibus, cum tempeſtive tempeſtiva reddantur, morbi conſtantes, & boni judicii fiunt; in inconſtantibus autem inconſtantes, & mali judicii. Galenus in *Comm.* ait: Conſtanria tempora nominat, quæ ordinatim propriam recipiunt temperaturam; ſic morbi inconſtantes dicuntur, qui nec tempus ſervant, nec ordinem.

CONSTARE.

Scriptum eſt in *l.* 1. *Aph.* 8. Quando morbus in ſuo vigore conſtiterit, hoc eſt, ſtatum habuerit, tunc victu tenuiſſimo utendum eſt. Et in *l. Progn. Comm.* 2. *par.* 13. Dejectio optima eſt, ſi mollis, & conſtans ſit, ideſt, non diffluens.

Digitized by Google

CONSTRINGERE.

Dilatare, constringere alia quidem, alia vero non. Hæc ſunt verba Hippocratis in *lib. 6. de Morb. Pop. ſect.* 2. vel *Comm. 2. part.* 1. Ubi Galenus in *Comm.* ait: Oportet, quæ adſtricta ſunt, aperire, & rarefacere moderate calefaciendo; quæ vero aperta ſunt, cogere adſtringendo, & refrigerando: dilatantur, & conſtringuntur quandoque ora vaſorum, aut membrorum quorundam ſenſilia, quandoque inſenſilia in cute, & in profundo corpore.

CONSTITUTIO.

Conſtitutio in rebus medicis ab Hippocrate dicitur de morbo, & de tempore. De morbo ſcriptum eſt in *lib. 1. Aph.* 12. Acceſſiones vero, & conſtitutiones morbi indicabunt & anni tempora. Quid autem ſignificet morbi conſtitutio, ſic exponit Galenus in *Comm.* & ait: At morbus ſit acutus, vel peracutus, vel longus, & quando maxime in vigore conſiſtet, nihil aliud eſt, niſi morbi conſtitutionem conſiderare. De tempore dicitur conſtitutio, & ſignificat, ut vult Philotheus, tempus breve, & mutatio longa; & propterea legitur in *lib. 3. Aph.* 15. Ex anni conſtitutionibus (quod in totum dixerim) ſiccitates imbribus ſunt ſalubriores. Et *Aph.* 17. Quotidianæ conſtitutiones, hoc eſt, brevis temporis, ſive aeris mutatio.

CONSUETUDO.

Qui alicui rei aſſuetus eſt, poſſidet illius rei habitum, ſed habitus eſt qualitas acquiſita, quæ nunquam, vel vix removetur ab eo, qui eam tenet. Idcirco & conſuetudo vix, vel nunquam recedet ab eo, qui ipſam habet in aliqua re. Sed vertitur quandoque in naturam, ſi quidem diuturnus habitus forma rei evadat: Hoc quidem confirmatur ab Hippocrate in *lib. de Aer. Aquis, & loc. n.* 35. ubi recitat, quo pacto a principio conſuetudo in cauſa fuerit, ut Macrocephali tam longis capitibus eſſent, & temporis progreſſu natura tales produxit, ut non eſſet neceſſe conſuetudine priore cogere: quoniam natura ipſa cum conſuetudine conſpiravit. At, cum conſuetudo ſit quædam natura, & quæ natura ſunt vel fiunt, neceſſario ſint, vel fiant, vel ut plurimum, ideo ſcriptum eſt in *lib. 2. Aph.* 12. Quæ relinquuntur in morbis poſt judicium, recidivas facere conſueverunt, hoc eſt neceſſe fuit; nam ait Galenus in *Comm.* Quæ relinquuntur in morbis, hæ ſunt malorum humorum reliquiæ, quas neceſſe eſt, tempore putreſcentes febres accendere; ſi quidem omnis humor alienus a natura corporis, in quo continetur, non eſt aptus naturæ ad ejus nutritionem, quare relinquitur, ut neceſſario ad putredinem convertatur; & ſi locus calidus fuerit, in quo fuerit collectus, tunc celerrime putridus fit: Verum quoniam conſuetudo eſt de rebus extrinſecis, & non naturalibus, quæ noſtro corpori adhibentur, atque fiunt ei naturales, conſuetudo eſt in ſex rebus non naturalibus. Quapropter ſcribit Hippocrates in *lib. 6. de Morb. Pop. ſect.* 8. vel *Com. 8. part.* 30. Conſuetudo, dum ſani fuimus, attendenda, qualis in victu, veſtitu, laboribus, ſomno, rebus venereis, & mente fuerit. Conſuetudo in cibis quantum valeat, ſcriptum eſt in *lib. de Vet. Med. n.* 18. 19. & 20. & in *lib. de V. R. A. Comm. 2. part.* 20. ait: Oportet & ex ſanorum hominum victu diſciplinam, quæ conferat, facere; nam ſi ſanis quibuſdam tales, vel tales cibi variare videantur cum in aliis quibuſdam, tum in nonnullis mutationibus, quomodo & in morbis quibuſdam, & maxime in acutis non valde variabunt? Et *part.* 21. Atqui quod vitioſus cibus, & potus ſemper ſibi ſimilis ad ſanitatem tutior ſit, quam ſi quis ſubito ad alterum, vel meliorem ſe transferat, facile intelligitur. Et *part.* 22. Nempe tum his, qui bis die comedunt, tum his, qui ſemel, noxam, & imbecillitatem pariunt repentinæ mutationes, & qui prandere non conſueverunt, & prandent, ſtatim ægre habent; & alia lege *part.* 23. uſque ad 29. Sed in *lib. 1. Aph.* 16. Victus humidus febricitantibus omnibus confert, maxime vero pueris, & aliis, qui tali victu uti conſueverunt. Et *Aphor.* 17. Et quibus ſemel, aut bis, & quibus plura ne, an pauciora paullatim oporteat afferre, conſiderandum: condonandum autem aliquid tempori, regioni, ætati, & conſuetudini. De conſuetudine in ſomno loquitur Hippocrates in *lib. Progn. Comm. 2. part.* 11. & ait: De ſomno quemadmodum ex natura, & in conſuetudine eſt, interdiu vigilandum, noctu dormiendum eſt. De balneo vero agitur in *libr. de V. R. A. Comm. 3. part.* 57. & inquit: Magni admodum pendere oportet ſi æger, cum recte valuit, balneum valde affectavit, & lavari fuerit aſſuetus; nempe tales magis appetunt, atque juvantur, cum loti fuerint, adeo ut lædantur, ſi non loti fuerint. De labore vero ſic ſcribit in *lib. 2. Aph.* 49. Qui conſueti ſolitos labores ferre, etſi fuerint imbecilles, & ſenes, non conſuetis, fortibus, atque juvenibus facilius ferunt. Labores enim, ut ibi ait Galenus, aſſueti corroborant corpus. De decubitu ſcribit in *lib. Progn. Comm. 1. part.* 19. ſic: Si quis cubet in ventrem nequaquam ſolitus ita dormire, dum ſanus fuit, malum eſt; delirium enim, aut dolor circa ventris ſedes ſignificatur. Et *partic.* 21. Si quis ſtrideat dentibus, non conſuetus a pueritia ita efficere, inſania ſignificatur, ac mors. De locis, ac partibus corporis legitur in *libr. de Flatib. n.* 16. Pituita acribus humoribus permixta, quocunque proruperit, maxime in non conſuetos locos, eos exulcerat. De evacuatione dicit in *lib. de Humorib. n.* 7. Quæ ſua ſponte ſurſum, ac deorſum repunt: quæ proſunt, & quæ nocent; docet, ſcilicet nos, congenita forma, regio, conſuetudo, ætas, & alia. De menſibus mulierum ſcribit Hippocrates in *lib. 1. de Morb. Mul. numer.* 1. & ait: Cum peperit mulier, venulæ fluvidiores ſunt ad menſes; quia aperiuntur, & ampliores fiunt; itemque uteri magis aperiuntur; quare mulier purgationem a partu expertа minus laborioſe menſibus decurrentibus purgatur. At tandem ſcribit in *libr. ſecundo, Aphoriſm.* 50. Quæ ex longo tempore conſueta ſunt, etſi deteriora ſunt, inſuetis

minus

minus moleſtare ſolent: oportet igitur ad inſueta permutari. Ibi Galenus ait: In quo conſulit tranſmutari quodammodo ad non conſueta, ſalubris gratia ſecuritatis dictum eſt; eſt enim omnis uniformis conſuetudo periculoſa, cum omnes homines inopinatis rerum ſortibus ſubjiciantur. Sed cum a conſuetudine diſcedere volueris, id paullatim eſt faciendum, quemadmodum docet in *libr. de Vict. Ratione in Morb. Acut. Commentar.* 2. & 3. Nam affectus & cognitiones, ut proditum eſt in *libr. de Flatib. numer.* 20. a conſuetudine contingunt; cum autem a conſuetudine ſolita recedimus, aufertur nobis prudentia. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 1. Præter conſuetudinem quid facere, velut eſt, proponere ſibi aliquid, & expectare aliquid, prius non conſuetum, aut contrarium, malum eſt, & mentis emotioni proximum.

CONSUMPTIO.

Ait Hippocrates in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 64. Lac convenit tabidis dare, & præter rationem conſumptis; hoc eſt, extenuatis, ut exponit Galenus in *Commentar.* Quid vero indicet conſumptio, recitat Hippocrates in *libr. Progn. Commentar.* 2. *part.* 35. & inquit: Si pingue deſuper natans, ſcilicet in urina, araneorum telas referat, damnandum eſt; indicat enim conſumptionem. Sed lege *Tabes*, & *Colliquatio*.

CONTUSIO.

Species contuſionis, ut teſtatur Hippocrates in *libr. de Cap. Vulnerib. num.* 7. plures ſunt; nam & magis, & minus contunditur, & altius, ac per totum os, & minus in altum, ac per totum os, & in ampliorem, & minorem longitudinem, & latitudinem. Verum harum ſpecierum nulla oculis cognoſcitur, qualiſnam ſpecie exiſtat, & quanta magnitudine; neque enim, etiamſi ſint contuſa, & malum factum ſit, an contuſa ſint, oculis videre conſpicuum fit ſtatim poſt vulnerationem, ſicut neque aliquæ fiſſuræ videri poſſunt, quæ rupto oſſe procul abſunt. Contunditur autem & cutis, ut *numer.* 1. hujus *libr.* apparet. Os contunditur, veluti dictum eſt *numer.* 7. Et dicit *num.* 12. Et contunditur obſcuris contuſionibus, & intro ex ſua natura maxime cedit. Contunditur & caro, ut *numer.* 14. ejuſdem *lib.* apparet, ubi ait: Neceſſe eſt, carnes contuſas, & conciſas pus fieri, & conſumi. Sed antequam ad curationem te conferas, docet te hæc Hippocrates *numer.* 11. contuſiones, & fiſſuras in oſſe non apparentes, & tamen præſentes, ex vulnerati reſponſione cognoſcere primum conari oportet, an tale quid paſſum ſit os, aut non paſſum; deinde ratione, & opere exquirere citra ſpecilli admotionem: ſpecilli enim admotio non indicat, an tale quid mali os paſſum ſit, & an habeat quid in ſe ipſo, aut non paſſum ſit. Quæ vero ſymptomata vehementes afferant contuſiones, ſic ſcriptum eſt in *libr. de Fractur. numer.* 12. Talibus diuturnæ, ac moleſtæ affectiones ſiunt, & quæ ſæpe refringantur, ſi non bona diligentia, & multa quiete curentur: quare etiam & ea, quæ ex tali modo corrumpuntur ſupra aliquam læſionem, magna corpori pericula inducunt; febres enim peracutæ oboriuntur, continuæ, tremulæ, ſingultuoſæ, mentem contingentes, paucis diebus durantes, ac occidentes. Fieri profecto etiam poſſunt venarum ſanguifluarum livores, venarum nauſeæ, & cancerationes ex compreſſione. Fieri autem poſſunt hæc abſque alia corruptione. Atque hæc quidem relata ſunt, ubi vehementiſſimæ contuſiones ſiunt. Plurima tamen leniter circumcirca contunduntur, neque ullum magnum curationis ſtudium exigunt, ſed recte tamen tractare oportet. Et in *lib.* 4. *de Morbis, numer.* 25. Si contuſio fiat homine percuſſo, aut lapſo, aut aliud quid tale perpeſſo, & tumor oboriatur, ſanguis ſtatim præ violentia calefactus, & venis hiantibus illapſus, non habens exitum præ copia, quo abire poſſit, conglobatur; & propterea tumor ſit, & randiu adeſt, donec depurgatus fuerit eo modo, quo de locis depurgari dictum eſt, aut etiam per ipſum tumorem, & ſive per chirurgiam, ſive ſine ea, ſanguinis tranſitus fiat, aut per tempus ſuppurato, aut non. Sed & labor tale efficit; cum enim homines laborarint, quibus ſane maximo ſanguinis afflictio contigerit, illic firmatur, ac caleſcit, & ex hoc dolor oboritur. Si vero hæc quidem ſuperarit homo, verum multa copia labor accedat, & alvus, ac veſica non brevi copiam expulerint, febris ſane ex hoc irruit. Et ſi quidem prior humor æqualis ſuerit, nequaquam; ſi vero in labore ipſorum plurimus in corpore permaneat, ſuperat ille. De curatione vero hæc loquitur in *lib. de Officina Medici, numer.* 12. Quæcunque effuſo ſanguine ſugillationes, aut contuſiones, aut vulſiones, aut tumores inflammationis exortes, ex vulnere oboriuntur, ad ſupernam partem plurimum, ad infernam etiam parum deligare oportet, ita ut manum, aut crus non habeat in declive, & initium ſupra vulnus ponat, ac maxime firmet, minime extremas partes, medio modo medias, ultimam partem ad ſupernas corporis partes diſtribuendo, deligatione, compreſſione: ſed & hæc, copia magis quam robore: maxime autem his lintea tenuia, levia, mollia, pura, lata, ſana debentur utpote ſine ſerulis: & uberiore perfuſione uti oportet.

CONTABESCERE.

Febricitantium nihil minui corpus, vel plus quam ratio poſtulat contabeſcere, malum; illud enim morbi longitudinem, hoc vero imbecillitatem ſignificat. Ibique *contabeſcere*, ut placet Galeno, ſignificat, corpus collabi, & extenuari. Hæc in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 28. Sed in *libr. de Locis in Homine, numer.* 36. ſcribitur: Ex iiſdem & ſplen floreſcit, & corpus contabeſcit, hoc eſt,

eſt, tenue ſit. Et in *libr. 3. de Diæt. numer. 24.* Corpus contabeſcit, conveniens alimentum non ſuſcipiens. Dicitur etiam vox contabeſcens, ideſt tenuis. At lege *Tabes*, & *Colliquatio*.

CONTEGERE.

Legitur in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comment. 4. partic. 44.* Corpus, ſcilicet febriens, quieti permittere, ungere, & æqualiter contegere, oportet. Et Galenus in *Comment.* ait: Hominem curari voluit quieti permiſſum, unctum, & æqualiter veſtimentis obvolutum, ut concoctio fiat.

CONTINENTIA, & CONTENTA.

Legitur in *libr. 6. de Morb. Popul. ſect.* ſive *Comment. 8. partic. 7.* Continentia, contenta, impetum facientia; ubi Galenus inquit: Planum eſt, continentia hic appellari ſolidas corporis partes, ſiquidem hæ humores contineant; contenta vero humores, qui ſolidis partibus continentur; impetum facientia ſunt ſpiritus; quod hi ex omni parte, & momento temporis corpus, quod in ſuo ſtatu ſit, facile & ſine ullo impedimento penetrent.

CONTRACTIO.

Aures frigidæ, & contractæ, & fibræ earum verſæ. Hæc in *libr. Progn. Comment. 1. particul. 7.* ubi Hippocrates dat ſigna lethalia. Galenus reddit rationem, & inquit: Quia cartilagineæ ſunt, & carne vacant, exangues habentur, & iisdem celerrime refrigeſcunt. Et in *libr. 6. de Morb. Popul. ſect. 7.* legitur: Contractæ præ ſiccitate. Et in *libr. 4. de Morb. Popular. numer. 27.* Quibus abſceſſibus recidivæ fiant, venæ temporum, & contractiones, & colorum mutationes ante judicationes, ex rubro ad viridem, ac pallidum, ſi non judicent.

CONTRARIA.

Scribit Hippocrates in *lib. 2. Aph. 22.* Quicunque morbi ex repletione fiunt, curat evacuatio: & qui ex evacuatione, repletio; & aliorum contrarietas. Idcirco ait Galenus in *Comm.* Si ex refrigeratione morbus fiat, curatio eſt per calefactionem, & contra. Et hic declarat illam particulam *aliorum contrarietas*. Quapropter illud concludendum eſt, quod ſi morbus fiat a primis qualitatibus, ab iiſdem contrariis curetur; ſi a ſecundis, & ex iiſdem contrariis curetur; ſi ex tertiis, vel quartis, contraria horum curationi adhibeantur. Et propterea medici fallhuntur, ut etiam affirmat Hippocrates in *lib. de Vet. Med.* qui perpetuo qualitates primas morbos curare aſſerunt. Sed de his plura in *Cap.* de Curatione.

CONVULSIO, ſive SPASMUS.

Convulſio dicitur de illis partibus noſtri corporis, quæ contrahi poſſunt, atque in illa contractione perſiſtere, & propterea non contrahuntur humores, eo quod fluxiles ſint, nec contra oſſa, quia omnino ſtabilia ſunt. Contrahuntur igitur illæ partes, quæ inter hæc medium tenent locum, veluti quæcunque vel nervi ſunt, vel de nervis participant. At nervoſæ partes ex materia, quæ partim imitatur elementum terreum, & partim aqueum, conflatæ ſunt, & idcirco ſunt frigidæ. Verum hæ, quoniam vita ſtat per calidum, & humidum, appetunt caliditatem mediocrem, propterea quod immodica exſiccaret, & non ſuperfluam humiditatem, ſiquidem humiditas ſuperflua ad opera peragenda inutilis eſſet, & nocua: quapropter, ſi partes nervoſæ a nimio frigore capiantur, vel a nimia caliditate, vel a ſuperflua humiditate, vel ſiccitate, neceſſe eſt, ut contrahantur; nam calor aperiendo meatus, atque ſubtilizando humiditatem, exſiccat nervos: ſic frigiditas comprimendo, humiditatem exprimit. Unde, cum humiditas nervoſarum partium expiraverit, ſiccitas contrahetur. Præterea, ſi ſuperflua humiditas in nervos defluxerit, ipſi repleti contrahentur, atque tumefient. Quamobrem convulſionis cauſæ ſunt hæ, caliditas nimirum, frigiditas, humiditas, & ſiccitas. Sed Hippocrates has quatuor reducit ad duas nervoſarum partium affectiones; ait enim in *libr. 6. Aph. 39.* Convulſio fit vel ex repletione, vel ex inanitione; nam ab humiditate replentur nervi, & a ſiccitate, ſive ab abſentia humiditatis maniuntur, ac exſiccantur. Attamen convulſio quandoque fit ab aliquo conjuncto abſque ulla qualitate, vel materia in re attracta: quemadmodum ſi, dum ventriculus attrahitur, viſcus inſequens attrahatur. Cauſæ quidem omnes ſunt intrinſecæ, quemadmodum hæ, quas diximus, aut extrinſecæ: nam, ut recitat Hippocrates in *lib. 5. Aphor. 1.* Fit convulſio ex hellebori potione. Et in *Aphor. 2.* ex vulnere. Et *Aphor. 3.* Ex ſanguine multo fluente. Et *Aphor. 4.* Ex immodica purgatione. Et *Aphor. 5.* Ex ebrietate. Et in *lib. 7. Aph. 13.* Ex æſtu vehementi: ac denique ex aliis cauſis extrinſecis, veluti ex aeris conſtitutione frigida, & humida, ſicut narrat in *libr. 1. de Morb. Pop. ſect. 2.* A labore, & violentia, ut in *libr. 1. de Morb. n. 16.* & 17. Fit in vigilia, ut in *lib. 7. Aphor. 18.* ſcriptum eſt: ſic ex aliis rebus non naturalibus, præſertim ex animi affectibus.

Cæterum convulſio torquet hominem vel in partem anteriorem, vel in poſteriorem, vel nullo pacto torquet, ſed brevem reddit partem convulſam. Et propterea convulſionis tres ſunt ſpecies, quarum prima appellatur tetanus; & eſt, cum cervix una cum reliquo corpore immobilis manet, & in neutram partem inflecti poteſt: hanc Latini vocant diſtentionem, & Celſus rigorem. Secunda nuncupatur Emproſthotonus; & hæc ſit, cum caput, cervix, reliquumque corpus in pectus contrahitur. Tertia nuncupatur Opiſthotonus; quæ fit, quando caput in ſcapulas convellitur. Et quod dictum eſt de toto corpore, intelligendum eſt de ſingulis membris, ac de ſingulis partibus, quæ convelli poſſunt. Porro omnis convulſionis ſpecies aut diuturna eſt, aut brevis. Diuturna fit

a ca-

a caliditate, vel a frigiditate una cum ſiccitate. Brevis eſt duplex, ant quia brevi homo moritur, aut quoniam materia facile reſolvitur; quemadmodum ſi a vaporibus læſa aliqua pars contrahatur, aut ab humiditate levi quadam. Et hæc de cauſis convulſionis, atque de ejuſdem ſpeciebus.

Signa vero quæ convulſionem indicant, plura ſcribuntur ab Hippocrate. Ait enim in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Acut. num.* 48. Inſpicere ipſas nares oportet, an ſpiritus æqualiter pet utraſque feratur: & ſi multus feratur e natibus, convulſio fieri ſolet; ſi vero convulſio fiat, tali mors expectanda eſt. Et in *lib. 6. Aphoriſm.* 56. In melancholicis morbis, ad hæc periculoſi decubitus, ſtuporem corporis, vel convulſionem, vel ſurorem, vel cæcitatem ſignificant. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 1. in principio: Ex perfrigeratione timor, & triſtitia præter rationem in convulſionem finit. Et ſubdit: Et ſoporoſi rigores aliquatenus pernicioſi, & flammeus in facie color cum ſudore in his malignus eſt: in his frigiditas poſteriorum partium convulſionem accerſit; & in ſumma poſteriorum partium frigiditas convulſoria eſt. Et *numer.* 3. ejuſdem *libr.* Convulſionem ſignificant tremulis, anxioſis, juxta aures tumores. Et *numer.* 5. Convulſionem ſignificat urina pelliculoſa. Et in *libr. 4. Aphor.* 68. In febribus ſpititus offendens, malum: convulſionem enim ſignificat. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 1. In morbis acutis, motus, jactatio, ſomnus turbulentus, quibuſdam convulſionem ſignificat. Et: Turbulentæ cum ferocia excitationes, mentem emoventes, malæ ſunt, itemque convulſoriæ, tum alias, tum cum ſudoribus. Convulſoriæ etiam videntur colli, ac dorſi perfrigerationes, imo etiam totius corporis: in his mictiones ſunt pelliculoſæ. Et: Deliria cum ſopore, convulſoria. Et: Mentis emotiones modice feroces, ferinæ ſunt, ſed & convulſionem ſignificant. Et: In morbis longis, ventris præter rationem tumores, convulſorii. Et ſubdit: Phrenitici parum bibentes, ſtrepitum valde percipientes, tremuli, aut convulſi. Et ſubdit: Affectiones in phreniticis frequenter tranſmutationem habentes, convulſoriæ, pravæ. Et infra: Qui in febribus exudant, caput dolentes, alvo ſuppreſſa, convulſi ſiunt. Et *numer.* 2. Soporoſi num aliquid convulſorii habent? Et ſubdit: Num & juxta tempora oſſium diruptiones convulſoriæ? Et infra: Oculorum obſcuratio, cum animi deliquio, brevi convulſionem inducit. Et inferius: Vox acuta planctum referens, & oculorum obſcuratio, convulſorium eſt. Et ſubdit: Spiritus magnus, & per multum tempus, delirium, aut convulſionem ſignificat. Plurima autem ex his ſignis comperies in *libr.* 2. & 3. *Prorrh.* Et in *libr. 7. de Morb. Popul. numer.* 54. ait: Eodem modo ex vehementibus doloribus; nam urinæ denſæ, ac conturbatæ, certum ſignum ſunt doloris capitis, & convulſionis, ac mortis. Et in *libr. Prognoſtic. Comment. 3. part.* 34. Pueris convulſio accidit, ſi febris acuta fuerit, nec alvus dejiciat, ac vigilent, paveant, lugeant, colorem mutent, & viridem, aut lividum, aut rubidum trahant. Hæc igitur nuperrime editis pueris promptiſſime accidunt ad ſeptimum uſque annum; adultiores vero pueri, & viri non in febre detinentur a convulſione, niſi aliquod indicium extiterit validiſſimum, ac deterrimum, qualia per phrenitidem accidunt. Et in *libr. 1. Prorrh. Comment. 3. part.* 16. Somnus multus in his convulſivus. Et *part.* 17. Urinæ detentio, & quibus rigores, ex his convulſiones: ut & ipſa, ubi inhorruit, ſudavit. Et *partic.* 19. Turbulentæ, ac feroces e ſomno excitationes, convulſivæ tum alias, tum cum ſudore. Et *part.* 20. Cervicis, & dorſi perfrictiones apparentes per totum corpus, in his & ſpumoſæ urinarum excretiones, cum animi deliquio, & in oculis totius lucis impedimentum, convulſionem prope eſſe, indicant. Et *part.* 21. Cubiti, & cervicis dolores convulſivi, a facie autem hi, atque in faucibus, ſonitus multi cum ſalivatione. Sudores in his per ſomnos boni, an & ſudore quamplurimos levari non malum? Et *partic.* 28. Veſica intercepta tum alias, tum cum capitis dolore, convulſivum quippiam habet. Et *part.* 29. An & oſſium, quæ in temporibus ſita ſunt, percuſſiones, & disjunctiones convulſionem accerſant? vel temulentum ſauciari, vel ſanguinem valenter erumpere in principiis, ſi id faciunt, convulſiva?

Nunc vero quos recenſeat Hippocrates convulſioni aptos, paratoſque, partim diximus, atque hoc loco dicemus. Legitur in *lib. de Coac. Prænot. num.* 1. Caput dolentes, exudantes, alvum ſuppreſſam habentes, convulſioni obnoxii ſiunt. Et in *lib. de Dentitione, num.* 2. Quibus in dentitione alvus amplius ſubducit, minus convelluntur, quam quibus parum. Et: Quibus in dentitione febris acuta accedit, parum convelluntur. Et: Quicunque dentientes habitiores manent, & altiore ſomno utuntur, periculum eſt, ne convulſione corripiantur. Et in *lib. de Aere, Aquis, & Locis, num.* 4. Pueris incidunt convulſiones, ac anhelationes, quæ morbus puerorum, & ſacer eſſe putantur. Et in *libr. 1. de Morbis numer.* 20. Juniori quidem, utpote qui habet corporis vigorem, & ſiccitatem, & carnem denſam, ac robuſtam, & ad ipſa oſſa aſſidentem, cute circum ipſam circumtenta, cum aliquid amplius laborarit, ſolito magis, & derepente convulſiones vehementes ſiunt, & ruptiones multæ, ac omnigenæ venarum, ac carnium: & horum aliqua ſtatim manifeſta ſiunt, aliqua poſteriori tempore comparent. Et *libr. 3. Aphor.* 25. In progreſſu, cum jam dentire incipiunt gengivarum prurigines, febres, convulſiones. Et in *lib. 5. Aph.* 5. Si ebrius quiſpiam repente obmutuerit, convulſus moritur, niſi febre corripiatur. Et in *libr. de Fractur. numer.* 35.

Convulſionem tum multo magis induxeris, ſi reponas tertia, quarta, aut quinta die, quam ſi reponere omittas: atque hæc probe noſcere convenit: ſi enim reponenti convulſio acceſſerit, non multa ſalutis ſpes eſt; commodum autem eſt rurſus ejicere os a ſua ſede, ſi hoc fieri citra moleſtiam poſſit; non enim in laxioribus, quam opportunum eſt, convulſiones, ac diſtentiones accedunt, ſed in his, quæ magis extenta ſunt. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 65. Quibus tumores in ulceribus apparent, non convelluntur maxime, neque inſaniunt: verum his evaneſcentibus, derepente quibuſdam e tergo convulſiones, & diſtentiones fiunt. Et *Aphoriſm.* 70. ejuſdem *libr.* A quartanis capti, non admodum a convulſionibus capiuntur; ſi vero prius capiantur, & quartana ſupervenerit, liberantur. Et in *libr.* 1. *Prorrh. partic.* 12. Faucium ſine tumore dolores ſtrangulantes, convulſionis quiddam habent, tum alias, tum a capite orti. Et *part.* 13. Quibus tremores, convulſiones facti, cum ſudore redire conſueverunt, judicatio his evenit, ubi superriguerint. Et *part.* 14. Lumborum dolor cum capitis, & ſtomachi dolore, atque exreatu violento, convulſivum quippiam habet, ſubmitumque cum judicatione rigorem.

Quæ autem membra, ac partes convellantur, quemadmodum ſentit Hippocrates, hæ ſunt pars anterior, vel poſterior corporis, ut apparet in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 3. Et convulſiones tenebant abalvo, & inteſtino, & ſingultus, ut in *lib.* 5. *de Morb. Popul. numer.* 4. In dextra primum parte convellebatur, deinde in ſiniſtra, *numer.* 11. ejuſdem *libr.* Manus reſoluta cum convulſione legitur in *libr.* 1. *Sect.* 3. *Ægroto decimo tertio*. Convulſio manus ſiniſtræ, in *lib.* 5. *num.* 14. Collum convulſum, in *lib.* 7. *num.* 5. In digitis manuum, & pedum convulſio, *num.* 57. ejuſdem *libr.* Verum in *libr. de Fract. num.* 35. Facies convellitur. In *lib.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 5. Convulſio digitorum manus. In *ſect.* 6. ejuſdem *libr.* Vocis partes convulſæ. Et in *libr. de Oſſ. Natura:* Vena humeralis, ſanguiflua, rumpitur, aut convellitur. Et in eodem *libr. num.* 17. Nervi convelluntur. Et in *lib. de Morb. Sacr. numer.* 8. Manus in epilepſia. Et in eodem *libr.* & *numer.* Præcordia. Et *num.* 18. ejuſdem *libr.* Cor convellitur. At in *libr.* 1. *de Morb.* 12. Venula convulſa rumpitur. Et ibidem: Caro convulſa, aut contuſa, trahit ſanguinem. Et *num.* 14. ejuſdem *lib.* Ventriculi contrahuntur, & reſiccantur. Et *numer.* 25. Convulſio lateris fit. Et *numer.* 5. Articuli pulmonis convulſi; itemque pectus, & dorſum convulſum. Et *libr.* 4. *de Morb. numer.* 28. Pulmo convellitur, cum tuſſis fortis fit. Et in *lib. de Intern. Affect. num.* 21 Convulſa arteria, vel vena in pulmone. Et *numer.* 60. ejuſdem *libr.* Totum corpus convellitur. Et in *libr.* 1. *de Morb. Vulg.* Convulſio fortis in articulis corporis. Et *numer.* 17. ejuſdem *libr.* Uteri præ labore reſiccati convelluntur ad hepar. Et *num.* 63. Cor convellitur. Et in *libr. Progn. Comm.* 2. *part.* 10. Genitale, & teſtes convelluntur. Et in *lib.* 1. *Prorrh. Comm.* 3. *part.* 28. Veſica convulſa. Et *part.* 31. Aphoniæ convulſivæ.

Reſtat autem, ut videamus, quo modo prædictæ fiant convulſiones, quemadmodum nos docet Hippocrates. Legitur in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comm.* 4. *part.* 27. Cum dolores acceſſerint, bilis atræ, fluxionumque acrium deſtillationes fiunt: dolent morſa interna, morſæque atque admodum arefactæ venæ intenduntur, trahuntque inflammatæ, quæ influunt: quapropter corrupto ſanguine, nequeuntibuſque ſpiritibus naturales pertranſire meatus, infrigidationes fiunt ob ſtationem, vertigines, aphoniæ, capitis gravitas, convulſiones, ſi jam ad cor, vel hepar, vel in venam pervenerint. Et ibi Galenus ait: Repleta a fluxionibus particula, corrumpitur in primis ſanguis, deinde vaſa opplentur, quod in cunctas ſpirituum vias arcet, & cohibet; cum autem ſanguis ſteterit, atque cum eo ſpiritus, infrigidationes fiunt, convulſiones, & vertigines, quibus ſuccedunt paraplexiæ, & epilepſiæ, cum in locos, oppletas venas continentes, deſederint fluxiones: locos dixit corporis partes, quas auctor ante ſcripſit, cor, hepar, & venam, quæ prædicta conjungit viſcera. Et in *lib. de Morb. Sacr. num.* 18. declarat, quo pacto convellatur cor, & inquit: Convellitur cor velut præcordia, & magis etiam propter eaſdem cauſas; ex omni enim corpore venæ ad ipſum tendunt, & concluſiones habet, ut ſentiat, ſi quis dolor, aut collectio homini contingat; neceſſe eſt enim & dum angitur, inhorrere corpus, ac diſtendi, & ſi quis nimio gaudio perfundatur, idem pati: quapropter cor quidem, & præcordia maxime ſentiunt. Et in *lib.* 1. *de Morb. Mulier. num.* 72. Si ex parte ſanguinem vomat, hepatis fiſtula ſauciata eſt, & dolor ad viſcera procedit, & cor convellitur. Et in *libr. de Virg. Morbis, num.* 2. In virginibus cum oſculum uteri non fuerit apertum, & ſanguis amplius influxerit propter cibum, & corporis augmentum, tunc ſanguis non habens effluxum, præ multitudine reſilit ad cor, & ad ſeptum tranſverſum: & cum hæc repleta fuerint, cor fatuum fit, deinde ex fatuitate torpedo, poſtea ex torpedine delirium. Et ſubdit: Ex corde, & ſepto tranſverſo ſanguis tarde refluit; quoniam venæ obliquæ ſunt, & locus periculoſus, & ad delirium ac inſaniam paratus: cum itaque hæ partes repletæ fuerint, præ compreſſione circa cor, ſtrangulationes parat. Et in *libr.* 2. *de Morb. Mulier. numer.* 16. Si ad cor progreſſi uteri ſuffocent, & aer impeditus violenter attrahatur, hæc anxia eſt, & vomit; & quibuſdam ſtatim tractus deorſum cedit, & flatus exit, & aliqua quidem vomit ſpumoſa: alicui vero quies contingit. Et in *libr.* 1. *numer.* 16. Uteri a labore reſiccati, cum convertuntur, impetunt hepar, & juxta conſiſtunt, & ad præcordia irruunt: currunt enim, & progrediuntur ſurſum

ſum

ſum ad humiditatem: hepar autem humidum eſt. Poſtquam autem impetiverint hepar, ſuffocationem faciunt, derepente perſpirationem circa ventrem intercipientes. Et in *libr. de Morb. Sacr. num.* 8. Manus impotentes fiunt in epilepſia, ac convelluntur, ſanguine quieſcente, & dum non diffunditur velut ſolebat: oculi quoque diſtorquentur, & commoventur, aere a venis excluſo. Et ſubdit: Suffocatur autem, hepate & ventre ſurſum ad ſeptum tranſverſum irruentibus, & ſtomacho ventris concluſo: irruunt autem, cum tantum ſpiritus in os non ingreditur, quantum ſolebat. Et in *lib.* 1. *de Morbis numer.* 17. Vena tracta in loco manet: cum quidem tracta fuerit (trahitur autem, ac convellitur a labore, & violentia) fit velut varix: percaleſcit autem, & trahit in ſeipſam quandam humiditatem liquidam, quæ eſt a bile, & pituita. Et *num.* 25. ejuſdem *libr.* Fit peripneumonia, & pleuritis ſine ſputo, & præ ſiccitate: ſiccant autem & calida ubi nimium caleſaciunt, & frigida ubi nimium frigeſaciunt: congelatur autem latus, & quæ ſunt in ipſo venæ, & convellitur: & quantum in ipſo ineſt pituitæ, aut bilis, id a caliditate reſiccatur, & dolorem inducit, & a dolore febrem. Porro convulſio aut per ſe ſola fit, aut comitatur morbos alios, aut eis ſupervenit. Signa autem, quæ indicent ſimplicem convulſionem, deſcripſimus, & quibus contingat: idcirco tantummodo ea ſimplex curanda eſt; ſed hoc poſtea, propterea quod primum enarrandi ſunt morbi, cum quibus copulatur, deinde convulſio ſuperveniens his quid prænuntiet. Comitatur igitur convulſio quandoque febrem, ut ſcriptum eſt in *libr. de Coac. Prænotion. num.* 1. Comitatur etiam epilepſiam, veluti in *libr. de Morb. Sacr. num.* 8. proditum eſt: item dolores capitis, ut in *lib.* 1. *de Morb. Popul. ſect.* 3. Sic reſolutionem alicujus membri, ut in eodem *libr.* Sic tremorem, ut in *libr.* 5. *num.* 21. Sic emotiones mentis, veluti *num.* 30. ejuſdem *lib.* legitur. Comitatur riſum, ut in *libr.* 7. *num.* 58. Itemque vocis privationem, ut in *libr.* 2. *Prorrh. partic.* 19. Sic coma, ut in *lib.* 3. *Prorrh. Comm.* 9. & in eam finit; itemque comitatur paraplexiam, ut in eodem *libr. num.* 26. itidemque catoche, ut *numero* 69. ejuſdem *lib.* Tandem plurimas inſequitur ægritudines.

Verum, quid de his, quibus ſupervenit, prænuntiet, agamus. Legitur in *lib.* 4. *Aphor.* 66. In acutis febribus convulſiones, & circa viſcera dolores fortes, malum. Et *Aphor.* 67. In febribus ex ſomnis timores, vel convulſiones, malum. Et in *libr.* 5. *Aphor.* 1. Convulſio ex helleboro lethalis eſt. Et *Aphor.* 2. Convulſio ex vulnere lethalis eſt. Et *Aphor.* 3. Ubi ſanguis plurimus fluxerit, ſingultus, aut convulſio ſuperveniens, malum. Et *Aphor.* 4. Ex ſuperflua purgatione convulſio, aut ſingultus ſuperveniens, malum. Et *Aphor.* 5. Si ebrius quiſpiam repente obmutuerit, convulſus moritur. Et *Aphor.* 6. Quicunque a diſtentione corripiuntur, in quatuor diebus pereunt; ſi vero hos effugerint, ſani fiunt. Et in eodem *lib.* 5. *Aphor.* 56. In fluxu muliebri, ſi convulſio, & animi defectus advenerit, malum. Et *lib.* 7. *Aphor.* 9. A profluvio ſanguinis deſipientia, aut convulſio, malum. Et *Aphor.* 10. Ab ileo vomitus, ſingultus, deſipientia, vel convulſio, malum. Et *Aphoriſm.* 13. Ab æſtibus fortibus convulſio, aut diſtentio, malum. Et *Aphor.* 18. In vigilia convulſio, vel deſipientia, malum. Et *Aphor.* 25. Ex medicamenti potione convulſio lethalis eſt. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 34. Si a febre habito, tumore non exiſtente in faucibus, ſtrangulatio repente ſupervenerit, lethale. Et *Aphor.* 35. Si a febre habito collum pervertitur, & vix poteſt devorare, ſine ullo tumore, lethale eſt. Et in *libr. de Coac. Præn. num.* 2. Convulſiones in febribus acutis, malum. Et *num.* 3. in fine: Convulſiones ex utero affecto, ſine febre, faciles ſunt. Et ibidem ſupra: Convulſiones antea incognitæ in ſtrangulatis ab utero, faciles. Et: Sine convulſionibus pleuritides graviores ſunt his, quæ cum convulſionibus fiunt. Et: In convulſionibus vocis interceptio, diu durans, mala eſt; parva autem, aut linguæ ſyderationem, aut brachii, aut dextrarum partium ſignificat. Et: Convulſio ex contrariis ſectioni partibus oboritur, quibus tempora ſecantur. Et: Convulſio, furori accedens, diſſipationem facit. Et: Convulſio in febre fiens, pernicioſa eſt; minime vero pueris. Et *numer.* 3. in principio: Convulſoriæ, & mentis emotoriæ ſunt affectiones, ex lumbis ad collum, & caput tranſeuntes, levis ſyderationis modo reſolventes. Et *num.* 2. Convulſorium quid ſignificat capitis dolor ſoporoſus cum gravitate. Et *numer.* 3. Quæ convulſorio modo exacerbantur, cum ſtuporis detentione, abſceſſus juxta aures excitant. Et paullo ſupra: Convulſoria ſine ſudore ſputa defluentia in febriente, levia ſunt. Et infra: Convulſio, furori accedens, facit diſſipationem. Et *num.* 1. ejuſdem *libr.* Convulſio in febre, manuum ac pedum dolores, maligni ſunt. Et paullo ſupra: Rigor cum diſtentione nervorum in poſteriora, occidit.

Quando autem bonum aliquod denuntiet convulſio, nunc obſervandum eſt. In *Coac. Præn. num.* 1. Convulſio in febre fiens, & eadem die deſinens, bona eſt. Et ibidem: Convulſio in febre fiens ſedat febrem eadem die, aut poſtera, aut tertia. Et *num.* 2. Citra convulſionem, aut ſanguinis ex naribus fluxum, aut coxendicum dolorem non liberantur, quibus præcordia non mollia, facies ſana fuerit. Et in *libr.* 1. *de Morbis*, *num.* 12. Facit ſuppurationem inferno ventriculo, & ſi pus eruperit, ſani fiunt. Et in *libr.* 2. *de Morb. Pop. ſect.* 6. Si venæ pulſaverint in manibus, & facies ſana ac robuſta fuerit, & præcordia non fuerint mollia, diuturnus fit morbus, qui ſine convulſione non ſolvitur, aut ſanguinis multi ex naribus eruptione, aut dolore ad

coxas. Et in *libr.* 3. *Prorh. part.* 21. Utero gerentibus ſi capitis dolores, ſoporeſque cum gravitate fiant, vitioſi ſunt: forſitan vero & his convulſionis aliquid pati prodeſt.

At tempus eſt, ut curationem aggrediamur. Legitur in *libr.* 4. *Aphor.* 57. Qui a convulſione, aut diſtentione nervorum tenetur, febre ſuperveniente liberatur. Et in *libr.* 1. *Aphor.* 26. Febrem convulſioni ſupervenire melius eſt, quam febri convulſionem. Et *lib.* 5. *Aphoriſm.* 5. Si ebrius quiſpiam repente obmutuerit, convulſus moritur, niſi febre corripiatur, aut ubi ad horam pervenerit, qua ſolvuntur crapulæ, vocem recuperet. Et *Aphoriſm.* 70. ejuſdem *libr.* A quartanis capti, non admodum a convulſionibus capiuntur; ſi vero prius capiantur, & quartana ſupervenerit, liberantur. Et in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 5. Si puerperis convulſio fiat, febrem excitato: & cerato multo tepido in veſicam immiſſo, ac per clyſterem infuſo colluito. Et infra: Quicunque derepente voce deſtituuntur, ſi ſine febre fuerint, ipſis venam ſecato. Et infra: In convulſione digitorum manus citra febrem, venam ſecato, ſi non caput doleat; ſin minus, aquam calidam affundito. Et *libr.* 5. *Aphoriſm.* 21. Eſt autem ubi in diſtentione ſine ulceratione juveni bene carnoſo, æſtate media, frigidæ aquæ multæ perfuſio calorem revocat: calor autem hæc ſolvit. Et *Aphoriſm.* 22. Calidum ſuppuratorium non in omni ulcere magnum ad ſecuritatem indicium, cutem mollit, attenuat, dolorem ſedat, rigores, convulſiones, & diſtentiones mitigat, & ex iis quæ ad caput attinent, ejus ſolvit gravitatem. Et in *libr.* 6. *de Coac. Prenot. numer.* 3. Convulſiones repentinas ſolvit febris, & alvi fluxus. Et ibidem: Solvitur autem, urinis multis acervatis derepente prodeuntibus: ſudores autem paullatim fientes proſunt; acervati vero, itemque ſanguinis detractiones acervatæ, lædunt. Et ibidem: Mulieribus convulſis menſes prodeuntes proſunt. Et in *libr. de Loc. in Homine*, *num.* 48. Convulſioni ſic mederi oportet: ignis ab utraque lecti parte ſuccendatur, & mandragoræ radix in potu præbeatur minore pondere quam quod inſaniam facit; & ad tendines poſteriores ſacculi calidi imponantur: a convulſione ſi febris invaſerit, ſedatur eadem die, aut ſequenti, aut omnino tertia. Et ſubdit: Cum homo manibus, ac pedibus diſtentus, ac tortus fuerit, inſaniam ſibi ipſi facit. Et in *libr. de Articulis*, *num.* 78. Si repoſito oſſe convulſio accedat, articulum ſtatim ejicere oportet, & calida quam ſæpiſſime humectare, & totum corpus, & præſertim circa articulos, calide, & leniter, ac molliter tractare. Et in *libr. de Humid. Uſu*, *numer.* 12. Articulos induratos aut ab inflammatione aliquando oborta, aut a diſtortione, operæ prætium eſt ſanare, aqua calida in utriculum infuſa. Et ſupra: Calida aqua attenuat, ac mollit: podagricis, reſolutis, ante ac retro diſtentis, convulſis talia accedunt, diſtentiones, tremores, leves ſyderationes.

COR.

Legitur in *libr. de Cord. numer.* 1. Cor figura velut pyramis eſt, colore abunde puniceum, & tunicam lævem circundatam habet, in qua eſt humor modicus, velut urina, ut putare poſſis, in veſica cor verſari: facta eſt autem ea gratia, ut ſanum in cuſtodia floreſcat. Habet autem humiditatem tantam, quanta ſatis eſt æſtuanti: hunc humorem cor emingit, bibendo ipſum aſſumens ac conſumens, pulmonis nimirum potum lambens, una cum aere. Et *numer.* 4. Cor muſculus eſt valde fortis non nervo, ſed denſitate, ac conſtrictione carnis, & duos ventriculos habet diſcretos in uno amiculo, de quibus ibi lege. Et *num.* 5. Ambo denſi, ac aſperi ſunt interna ſui parte, & velut ſubcorroſi, magiſque ſiniſter quam dexter; nam inſitus a natura ignis non eſt in dextro: quare mirum eſt ſiniſtrum aſperiorem fieri, ubi intemperatum aerem inſpiraverit: quapropter etiam roboris caloris cuſtodiendi gratia craſſior intus conſtrictus eſt. Si quis præſecet, apparebunt duplicia oſcula in duobus ventriculis: craſſa enim vena ex altero excurrens viſum decipit, ſi fuerit reſecta. Hi fontes ſunt humanæ naturæ, & hæc flumina ſunt, quibus totum corpus irrigatur; atque hi etiam vitam homini conferunt, & ubi reſiccati fuerint, homo moritur: ſed alia ibi lege. Ar ſubdit *numer.* 7. Venæ operantur reſpirationem in ſiniſtrum ventriculum, arteria autem in alterum. Et ſubdit *numer.* 8. Mens hominis in ſiniſtro ventriculo inſita eſt, & reliquæ animæ imperat. Et in *libr. de Carnib. num.* 6. Cor multum glutinoſi ac frigidi habet; & a calido calefactum, caro evaſit dura & viſcoſa, & membrana circum ipſum, & cavum factum eſt, non quemadmodum venæ; & ſitum eſt in capite venæ caviſſimæ. Duæ enim ſunt cavæ venæ a corde, & alteri nomen eſt arteria, alteri vena cava, juxta quam cor ſitum habet; & plus habet calidi arteria, quam vena cava, & ſpiritum condit, ac conſervat. Et ſubdit *numer.* 7. Calidum plurimum in venis, ac corde ineſt, & propterea ſpiritum cor trahit, utpote, quod omnium intra hominem membrorum calidiſſimum exiſtat; proclive eſt autem condiſcere, quod ſpiritus calidus eſt: cor & venæ cavæ ſemper moventur, & plurimum calidi in venis ineſt, & propterea ſpiritum cor trahit ex omnibus in homine, maxime calidum exiſtens. Scribitur porro in *libr. de Struct. Homin. numer.* 1. Sanguinis, & ſpiritus locus eſt in corde: a dextris ejus eſt ſanguis, a ſiniſtris vero ſpiritus conſiſtit: flava bilis in jecinore, atra in liene, pituita in cerebro. Et *numer.* 2. Arteriæ a corde purum ſanguinem, & ſpiritum recipiunt; venæ autem & ipſæ a corde ſanguinem ſumunt, per quas corpori diſtribuitur; ſed jecur cor-

di ſan-

di ſanguinem non præter veri fidem affatim ſuppeditat, nam ignis abſque materia permanere neutiquam poteſt. Verum & in *lib. 4. de Morb. numer.* 2. legitur: Cor ſanguinis fons eſt; atque caloris inſiti fons, & principium eſt, ut ſcribitur in *libr. de Cor. numer.* 5. Eſt autem radix atteriarum, ut habetur in *lib. de Alim. num.* 7. Eſt principium motus, veluti dicitur in *lib. de Cor. numer.* 8. Quod vero ſit fons caloris, motus, ſanguinis, & vitæ, facile percipitur ex verbis, quæ leguntur in *libr. de Oſſium Natura, numer.* 28. & hæc ſunt: Colorum mutationes, corde adſtringente venas, ac laxante, fiunt; laxante igitur, rubicundi colores fiunt, & bene colorati, ac pellucidi; conſtringente vero, virides cum pallore, & lividi: verum tales evariant juxta præſentes in unoquoque colores. Attrahit tamen cor ſanguinem ex hepate imperfectum, quem poſtea ipſum perficit, & diſtribuit per totum corpus, & ad hepar, & ad caput, & ad alia membra delegat; non enim nutritur ventriculus, nec hepar ex illo alimento, quod ab illis concoquitur, & aliis ſubminiſtrat, & nondum perfectum eſt. Proditum namque eſt in *libr. 4. de Morb. numer.* 10. Poſtquam bibit, aut comedit homo aliquid, quod ſanguineum eſt, trahit & totum corpus in ſe ipſum, trahit & cor ſanguineum ad ſe ipſum; & ubi plus attraxit, non oboritur cordi dolor: eſt enim cor res ſolida, ac denſa, & propterea dolore non affligitur: & ex ipſo procedunt venæ craſſæ jugulares appellatæ, ad quas ſtatim, ſi copioſius accedat, ſanguineum illud diſtribuitur, & illæ impletæ brevi ad caput, & corpus delegant. At vero, ut apparet *numer.* 13. ejuſdem *libr.* caput, & cor, & ſplen de omnibus humoribus participant: unumquodque tamen, ſi non ægrotet, plurimum de relatis participat juxta ſuam ipſius naturam, caput pituita, cor ſanguine, ſplen aqua. Et hæc de natura cordis dicta ſint.

Nunc reſtat, ut videamus quas ſuſtineat affectiones, quamquam antea ipſe Hippocrates dixit, cor non dolere. Imo, ut quidam ajunt, ſi quid doloris afficiat, partes ipſi circunſtantes affligit; dicit enim in eodem *lib. 4. numer.* 13. Ad folliculum in hepate ſola bilis a cibis, ac potibus ſecernitur. Et ſubdit: Et eſt hic locus maxime familiaris bili ſecundum naturam, & ob id in ipſo nullus alius fit morbus, quam is, quem homines *cardiogmon*, hoc eſt, cordis morſum vocant. Sed is, qui dicitur cordis morſus, fit circa ventriculum. Teſtis autem eſt *Aphor.* ille 65. in *libr.* 4. cujus verba ſunt: In febribus, circa ventriculum & fortis æſtus, & cordis morſus, malum. Et Galenus in *Comment.* ait: Non ſolum ei viſceri, quod ſua natura pulſat, *cor* nomen ſuit apud antiquos, ſed etiam ori ventriculi; ſicut etiam *cardialgiam*, ideſt cordis dolorem, hujus partis dolores appellant. Item in eodem *lib. 4. Aphoriſm.* 17. ſcribitur: Si quis febrem non habens abſtineat a cibo, & cordis morſum, ſeu vertiginem patitur. Ibi Galenus ait: Cordis morſus eſt oris ventriculi paſſio: priſci ſiquidem & hoc, cor nominabant. Verum & hepar, cor appellabatur a pueris, ut ſcriptum eſt in *lib. 4. de Morbis, num.* 8. Tamen non eſt negandum ex Hipppocratis ſententia, quin cor afficiatur; nam ſcribit in *libr. 6. de Morb. Vulg. ſect.* 5. vel *Comment. 5. partic.* 9. Excandeſcentia attrahit & cor & pulmonem in ſe ipſa, & in caput calida, & humidum; gaudium relaxat cor. Galenus autem in *Commentar.* ſic explicat: Cor, & pulmones ob excandeſcentiam attrahuntur in ſe ipſos, & in caput, attrahunt calida, & humidum. Sed & vox illa *calida* prope inintelligibilis eſt; nam *calidum* dixiſſe melius erat, quam *calida*; ſed duorum alterum in iracundia dicendum eſt, vel pulmonem, & cor ad caput attrahi; vel cor, & pulmones, & caput ad ſe ipſa calorem, & humorem attrahere; quia in excandeſcentiis cor una cum arteriis pulſum majorem, ac vehementiorem efficit; & rubor per oculos, & totam faciem diffunditur. Sed & in *libr. 7. de Morb. Popul. numer.* 9. legitur: Ubi alvum exoneraret, ſanguinis recentis plus quam congii menſura ſubiit, & ubi iterum, atque iterum cohibuiſſet, grumi concreti: anxietas circa cor & os ventriculi, & ſudor per totum fere corpus. Et ibidem *numer.* 13. Ad noctem cordis ac oris ventriculi dolor, & non longe poſtea vocis interceptio, ſtrangulatio cum ſtertore, & mortuus eſt. Et in *libr. de Affectionib. numer.* 15. Dolores in æſtate circa ventrem fiunt, & ſi ad præcordia, & cor tenderint, aquam mulſam aquoſam facito. Sed quoquo pacto cor accipiatur ſive pro ventriculo, ſive pro hepate, ſive pro qualibet circunſtanti parte, ſcribitur in *libr. 7. de Morb. Popul. num.* 17. Circa quintam genu dolor, & tumor ſiniſtri, & circa cor dixit ſibi videri aliquid colligi, & reſpirabat velut reſpirant hi, qui ſub aqua merſi fuerunt. Et *numer.* 10. ejuſdem *libr.* Cum bibiſſet, atque difficulter deglutiret, ſurrexit, & cor ſe ſanaſſe dixit: lingua livida ab initio. In *lib. 7. de Morb. Popul. numer.* 47. In ſemitertiana circa acceſſionem etiam cor graviter dolens, & concomitabatur etiam dolor tota die; & hujuſmodi cordis dolor etiam aliis ſimiliter aderat: tamen ſub pleiadis occaſum viris talia rariora fiebant. Et *libr. 5. de Morb. Popul. numer.* 9. Præ faſtidio a cibo abſtinebat, & per ſeptem dies uterum dolebat, & cor, & febris corripiebat. Verum in *libr. 2. de Morbis numer.* 5. Animo linquitur homo, cum pituita, aut bilis ad cor conſiſtit: conſiſtere autem neceſſe eſt, commotis, ac humectatis. Sed *numer.* 46. ait: Ubi pus circa cor putruerit, nidoroſum odorem ſputum prunis injectum de ſe præbet; & cerebrum concaleſcens ſalſuginoſum humorem effundit, qui alvum movet: & hæc fiunt, cum quis ex pulmonis affectu tabeſcit. At quoque uteri cor petunt, ut fertur in *libr. de Natura Mulieb. num.* 58. & curationem ibi lege. Signa vero in

ro in *libr. 2. de Morb. Mulier. numer. 16.* hæc lege: Si ad cor progreſſi uteri ſuffocent, & aer impeditus violenter attrahatur, anxia eſt, & vomit; & quibuſdam ſtatim tractus deorſum cedit, & flatus exit: & aliqua vomit ſpumoſa; alicui vero quies contingit. Curationem quoque ibi lege. Sed & cor convellitur, veluti ſcriptum eſt in *lib. de Natura Muliebri, num. 46.* Verba ſunt hæc: Si ex partu ſanguinem vomat, hepatis fiſtula ſauciata eſt, & dolor ad viſcera procedit, & cor convellitur. Curationem vero ibi lege, & in *libr. de Morb. Mulier. numer. 72.* Fit & palpitatio cordis, ſicut ſcriptum eſt in *lib. de Morb. Sacro, numer. 7.* Fit & dolor cordis poſt renum affectiones, & ſpiritus præ dolore detinebatur, & alvus difficulter egerebat, ut legitur in *libr. 7. de Morb. Popular. num. 33.* Fit & cordis ſtrangulatio; nam legitur in *libr. 2. de Morb. Mulier. numer. 80.* Si cor ſtrangulatur ab utero, reprimitur & ſpiritus, habet & anhelatio. Curationem vero ibi lege. Fit præterea cor fatuum, quemadmodum legitur in *libr. de Virg. Morbis, numer. 1. & 2.* ubi inquit: Cum oſculum exitus non fuerit apertum venarum & uteri, & ſanguis amplius influxerit propter cibos, & corporis augmentum, tunc ſanguis non habens effluxum, præ multitudine præſilit ad cor, & ad ſeptum tranſverſum: cum igitur hæc repleta fuerint, cor fatuum fit, deinde ex fatuitate torpedo, poſtea ex torpedine delirium apprehendit; quemadmodum cum aliquo longo tempore deſidente, ſanguis ex coxis ac femoribus depreſſus, in tibias ac pedes torporem inducit: atque hic torpor facile cedit; ciso enim ſanguis propter venarum rectitudinem refluit: & locus corporis non eſt periculoſus. At ex corde & ſepto tranſverſo tarde refluit; venæ enim obliquæ ſunt, & locus periculoſus, & ad delirium ac inſaniam paratus: cum enim hæ partes repletæ fuerint, & horror cum febre ingruit, erroneas febres appellant. His autem ſic habentibus, præ acuta inflammatione inſanit, præ putredine clamat, præ caliginoſitate timet ac formidat, præ compreſſione circa cor ſtrangulationes parat, ac præ ſanguinis malitia animus mœrens & anxius malum attrahit. Curationem vero hujus morbi ibi lege. Sed videtur Hippocrates ſibi contradicere; nam ait in *libr. de Morb. Sacro, numer. 18.* Dicunt quidam, quod corde ſapimus, & quod hoc eſt, quod angitur, & quod curam gerit: verum hoc non ita ſe habet, ſed convellitur quidem velut præcordia, & magis etiam propter eaſdem cauſas; ex omni enim corpore venæ ad ipſum tendunt, & concluſiones habet ut ſentiat, ſi quis dolor, aut collectio homini contingat: neceſſe eſt enim & dum angitur, inhorrere corpus ac diſtendi, & ſi quis nimio gaudio perfundatur, idem pati: quapropter cor quidem & præcordia maxime ſentiunt, ſapientia tamen minime participant, ſed omnium horum cauſa cerebrum eſt. Hæc dicit Hippocrates, ſed alias dixit, cor ſapere, quod verum eſt; quia eſt radix & fons omnium ſenſuum, & apprehenſionum, quas a ſenſibilibus per inſtrumenta ſenſuum elicimus. Hæc præterea a cerebro manifeſtantur. Tandem cum vulneratum fuerit cor, homo moritur, ut ſcriptum eſt in *libr. 1. de Morb. numer. 3.* Et in *libr. 6. Aphor. 18.* Nec omittenda eſt cordis palpitatio, de qua ſic ſcriptum reliquit Hippocrates in *libr. de Morb. Sacro, num. 7.* Si ad cor progreſſum fecerit defluxus, ſcilicet a cerebro, palpitatio apprehendit, & anhelationes; & pectora corrumpuntur: aliqui vero etiam incurvi fiunt; cum enim deſcenderit pituita frigida ad pulmonem, aut ad cor, perfrigeratur ſanguis: venæ autem vehementer perfrigeratæ, ad pulmonem, & cor aſſiliunt, & cor palpitat, ut præ hac neceſſitate anhelationes incidant, & ſpiratio cervice erecta; non enim ſpiritum ſuſcipere poteſt, donec id quod influxit, a ſanguine fuerit ſeparatum, & caleſactum in venas fuerit diffuſum: deinde & palpitatio, & anhelatio ſedatur; ſedatur autem, prout copia ejus fuerit. Si enim amplius influxerit, tardius; ſin minus, citius.

At de curatione doloris cordis agit Hippocrates *libr. 5. de Morb. Popularib. num. 30.* & ait: Aliquando etiam dolor ad cor, quem venæ ſectio ſolvit: huic aquæ potus, aut aqua mulſa contulit; veratrum nigrum bibit, neque bilioſum prodibat, ſed modicum. Et in *libr. de Affection. num. 15.* Quicunque alii dolores in æſtate circa ventrem fiunt, ſi quidem ad præcordia, & cor tenderint, aquam mulſam aquoſam facito, & aceti tribus heminis affuſis, tepidam bibendam dato; & ubi modico tempore ipſam retinuerit, & igne, ac veſtibus concalefactus fuerit, vomat; ſi vero a vomitu rurſus acceſſerint, ac ſuffocaverint, rurſus vomitum faciat; aut ipſum multa calida lotum, per clyſterem ſublue, & repefactoria adhibe, ſi affuerit dolor: patiuntur autem hæc maxime a pituita, cum commota ad cor allapſa fuerit. Sed ſupra *numer. 13.* ejuſdem *libri*: Si bilis, aut pituita ad cor conſederit, aqua frigida, aut aqua mulſa pota, vomant; ſi vero venter non ſeceſſerit, clyſtere urendum eſt, aut ſubdititia glande. Fiunt quandoque cardialgici hi, qui bis die cibum ſumere conſueverunt, nec pranſi ſunt; & propterea neceſſe eſt, ut prandeant. Hæc lege in *libr. de Vict. Ratione in Morbis Acut. Comment. 2. part. 24.*

CORPUS.

Corpus conſtat ex calido, frigido, ſicco, & humido, ut legitur in *libr. de Nat. Hum. num. 4. & 5.* & habet in ſe ipſo ſanguinem, & pituitam, & bilem duplicem, flavam ſcilicet, & nigram; atque hæc ſunt ipſi corporis natura, & per hæc ſanus eſt, & ægrotat. Et in *libr. de Loc. in Homin. numer. 1.* de principio corporis ſic loquitur: Mihi quidem videtur principium corporis nullum eſſe, ſed omnia ſimiliter principium,

pium,

pium, & omnia finis: circulo enim ſcripto principium non reperitur. Et *num.* 3. ſubdit: Corpus porro ipſum ſibi ipſi idem ac ſimile eſt, & ex iiſdem compoſitum eſt: ſimiliter autem habet & magnas, & parvas partes, itemque infernas, ac ſupernas: & ſi quis minimam corporis partem acceptam male afficere velit, totum corpus affectionem ſentiet, propterea quod minima corporis pars omnia habet quæcunque & maxima: De partibus corporis hæ ſcribuntur prænotiones, ac primum in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 48. In febribus non intermittentibus ſi partes exteriores frigidæ, interiores urantur, & ſitim habeant, lethale eſt. Et in *libr.* 1. *Prognoſt. Comment.* 2. *part.* 4. Si caput, manus, ac pedes frigidi ſunt, ventre, & coſtis calentibus, malum eſt. Et in *Comment.* ait Galenus: Thorax, ac venter mediæ corporis ſunt partes. Et *partic.* 34. Qui tenuem, & crudam diutius urinam mingunt, ſi cætera ut in convalituris indicia fuerint, in his abſceſſum ad inferas præcordiorum ſedes expectare oportet. Et in *libr.* 1. *Prorrh. Comm.* 2. *part.* 8. Summæ corporis partes ſi celeriter in utramque conditionem mutentur, hoc eſt, in caliditatem, & frigiditatem, malum. Et Galenus in *Commentar.* ait: Summæ corporis partes ſunt pedes, manus, aures, & naſus; quæ & in his, qui cum frigore fiunt acceſſionum ingreſſibus, primæ omnium frigeſcunt. Et in *Comment.* 3. *part.* 22. Dolores ſi ad infernas dilabuntur partes, facile ab his perferuntur. Et Galenus in *Comment.* inquit: Si ad thoracem, & os ventriculi pervenerint dolores, majorem inducent tolerandi difficultatem, quam cum in cervice, & cubito eſſent; ſi ad crura, morboſam totam affectionem inſigniter juvabunt. Et in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Comment.* 2. *part.* 29. Talia moleſtius ferunt, qui parte ſuperiore picrocholi exiſtunt, hoc eſt, ut exponit Galenus, in ſuperiori ventre. Ac tandem legitur in *libr.* 2. *Aphor.* 6. Quicumque dolentes parte aliqua corporis omnino dolorem non ſentiunt, his mens ægrotat. Et in *lib. de Articulis num.* 69. Omnia, quæ in corpore ad uſum facta ſunt, ſi quis moderate ipſis utatur, & in his laboribus exerceat, ad quos ſingula ſunt aſſueta, ſic quidem ſana ſunt, & angeſcunt, & probe conſeneſcunt; ſi vero quis non utatur, ſed quieſcat, morboſiora fiunt, & non augeſcunt, & cito conſeneſcunt.

At de temperatura ipſius corporis ſic ſcribitur in *lib. de Carnibus, numer.* 13. Alimentum ubi acceſſerit, unumquodque talem ſpeciem unicuique reddit, qualia ſanis erant; ſingula enim ab alimento irrigata augumentum capiunt calidum, & frigidum, & glutinoſum, & pingue, & dulce, & amarum, & oſſa, & alia univerſa, quæ in homine inſunt. Et in *libr. de Alim. numer.* 2. Facultas alimenti pervenit ad oſſa, & ad omnes partes, & in ſanguinem, & pituitam, in caliditatem, ſpiritum, & humiditatem. Corpora vero ſicciora, ut legitur in *libr. de Loc. in Hom. numer.* 1. morbos magis recipiunt, ac magis dolent a natura; humida vero minus: morbus enim, qui in ſicco eſt, ſtabilitur & non ceſſat; qui vero in humido, diffluit, & alius aliam corporis partem occupat, & ſemper tranſmigrans requiem facit, & citius quoque ſedatur, utpote non ſtabilitus.

De compoſitione vero, & habitudine corporis hæc leguntur in *lib.* 2. *Præd. n.* 19. Multum etiam differt corporis ipſius hominis ſtructura: aliquando enim neque febricitat, neque inflammatur ſauciatus; aliquando etiam citra cauſam febricitat, & aliqua corporis pars omnino inflammatur. Et idcirco ſcriptum eſt *in libr. de Salubr. Diæt. num.* 11. Fit hic profluvii alvi modus his corporibus maxime, quæ denſam carnem habent, cum ad carnium eſum homo cogitur, natura ejuſmodi exiſtente: venæ enim denſatæ cibos ingeſtos non ſuſcipiunt; contra, rariores, ac hirſutiores. Hæc quoque lege in *libr.* 3. *de Diæt. numer.* 12. Verum in *libr. de Gland. numer.* 2. Corpus ſiccum neque glandulam, neque pilum habet: at vero teneræ, & exercitiis deditæ, & humectæ partes, glandulosæ ſunt, ac piloſæ. Et in *lib. de Coac. Prænot. num.* 3. Corpora exercitata, ac denſa citius a pleuriticis, ac peripneumonicis morbis pereunt, quam inexercitata. Verum corpora denſant, ac cogunt quotidianæ conſtitutiones aquiloniæ, ut legitur in *lib.* 3. *Aphoriſm.* 17. Contra auſtrinæ diſſolvunt, & humectant.

At vero quemadmodum pars corporis ad partem tranſmittit, ſic corpus vapores omnis generis in caput retrudit, ut proditum eſt in *libr. de Gland. numer.* 5. Quod ſi ſanum ſit corpus, nec ab aliis perturbatum, animi temperamentum ſapiens exiſtit, ut legitur in *lib.* 1. *de Diæta, num.* 24. Sed corpus traſmutatum, ut inquit in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 53. parum efficax ac potens eſt, & ab omnibus offenſiones percipit. Tranſmutatur autem a rebus non naturalibus; nam ſ ut proditum eſt in *libr. de Humid. Uſu, num.* 6. poſt calidam frigeſcit corpus magis perfrigeratum, poſt frigidam vero recaleſcit magis contractum. Et ſubdit: Poſt calidam dureſcit corpus magis reſiccatum, velut oculi poſt frigidam. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 40. Ubi in toto corpore mutationes; & ſi corpus refrigeretur, vel rurſus calefiat, vel color alter ex altero fiat, longitudinem morbi ſignificat. At vero corpus ſqualidum alvum male affectam ſignificat, ut legitur in *libr. de Coac. Prænot. num.* 4. Sed & corporis debilitas a ciborum copia, vel inopia, aut alia tranſmutatione fit; & quomodo contingat, lege in *libr. de Loc. in Hom. numer.* 52. Et in *libr. de Affectionib. n.* 14. legitur: Si febrilis calor apprehenderit, ac dimiſerit, gravitas autem corporis ipſum detinuerit, hunc, donec quidem calor tenuerit, ſorbitionibus, ac potionibus curato. Ubi vero corporis totius gravitas, & manuum, ac pedum adſit, ut legitur in *lib. de Coac. Prænot.*

not. numer. 3. mala eſt. Verum *numer.* 2. circa principium ait: Quibus corporis totius tremula quædam impotentia eſt cum capitis, ac colli dolore, ſanguinis eruptio ſolvit. Et ibidem infra: Corpus velut a puſtulis rubeſcit, quibus ſputa ſalſuginoſa, ac tuſſis ſupprimuntur. Et in *libr.* 7. *Aphor.* 40. Si lingua derepente impotens fiat, aut aliqua corporis pars ſyderata, melancholicum tale exiſtit.

De Magnitudine, ac parvitate corporis ſcribitur in *libr.* 2. *Aphor.* 54. Magnitudo corporis juventæ quidem neque indecens, neque illiberalis; ſenectæ vero inutilis, & deterior parvitate.

CORRUGARI.

Scriptum eſt in *libr. 6. de Morb. Popul. ſect.* 1. vel *Comment.* t. *partic.* 25. 26. & 27. Squalliditas mala, & qui intrinſecus corrugantur, & rigentes, alias concreti, ſive immobiles, ut interpretatur Galenus, & qui vix convertuntur, & qui intus converſi ſunt, vel alias, & qui contorquentur. Galenus autem in *Comment.* ait, hæc verba ad oculos pertinere; & idcirco id quod veluti tenuem habebat lippitudinem, erat ſquallidum: & cum membrana muſculis oculos moventibus adhærens, quæ ad coronam uſque porrigitur, diſſoluta ac laxa fuerit, tunc oculos interius corrugari contingit; nam ſi exterius eſſent corrugati, id cutis eſſet affectio. Hic velim ut diligenter *coronæ* interpretationem conſiderares; propterea quod in hoc loco, & in plurimis aliis non eſt concors Galenus.

CORRUPTIO.

Corruptio fit, cum primæ qualitates paſſivæ ſuperatint aliqua ex parte activas: ſed activæ ſuperantur ob defectum humidi: & humidum eſt duplex, congenitum ſcilicet cum calido, aut quod aptum eſt, ut cum congenito copuletur ad reſtaurationem deperditi, & conſumpti a calore. Et idcirco cum alter horum deficiat, totum vel in parte, fit corruptio. Verum corruptio primi eſt veluti marcor, & ſenectus; ſecundi vero eſt veluti quid violentum, propterea quod defectus alimenti in eo quod alimentum eſt, non eſt a natura, ſed ab animalis partibus, quæ id non poſſunt ſuſcipere, nec amplecti; vel quod alimentum deficiat. At ſi non complectantur, itidem nec concoquunt, & inconcoctio eſt via ad corruptionem, & corruptio ad putrefactionem. Sed inconcoctio eſt, quæ omnino opponitur concoctioni ſive per contraria, veluti ſi alimentum remaneat crudum, & liquidum: aut per privationem, ut ſi reddatur in corpore omnino ineptum ad concoctionem: vel per relationem, veluti ſi fiat bilis, aut pituita craſſiſſima; nam vero alimento opponitur ea bilis, & pituita, ſicut multum pauco in concoctione: vel tandem per negationem, hoc eſt, quovis alio modo fiat alimenti inconcoctio. Fit igitur corruptio aut naturaliter, quod evenit, quando calor naturalis propriam conſumit humiditatem aut accidentaliter, & hoc, quando ob inconcoctionem generantur ſuperfluitates, & fiunt inconcoctiones, vel quia alimentum partim eſt diſſimile ei, quod alendum eſt, vel quia non eſt in loco proprio, vel quia continens eſt ineptum ad concoquendum, vel tandem quia major virtus ſtatim vincit minorem, vel minor paullatim majorem, & propterea ſcribitur in *libr.* t. *de Diæt. numer.* 7. Corruptio omnibus mutuo inter ſe eſt, majori a minore, & minori a majore: & augeſcit majus a minore. Hæ igitur ſunt cauſæ corruptionis; nam cum humiditas, vel ſiccitas alimenti, vel alia qualitas vicerit calorem innatum, fit inconcoctio, ut dictum eſt; ſive illud inconcoctum fiat bilis, ſive pituita, eam non ſuſcipit animal. Et quando non ſuſcipit alimentum, corrumpitur; itidemque ſi id ſuſcipiat inconcoctum, hoc eſt, paratum ad corruptionem, non ſuſcipit corpus, quando eo non utitur ad reſtaurationem, aut quando id egeritur. Et ideo legitur in *lib. 7. de Morb. Pop. numer.* 23. ante finem: Corruptum eſt corpus præ multitudine egeſtionis. Cæterum quæ corrumpuntur, aut tota corrumpuntur, ut corpus animalis, vel membrum, aut partes; quæ ſi corrumpantur, hæ ſunt vel calor innatus, vel ſpiritus, vel humores, vel caro, vel nervus, vel os. Atque hæc corrumpuntur, cum alimenta incocta partes has occuparint; vel ab extrinſecis, ſicuti a gladio, & lapide. Quæ vero inconcoctas has materias, & ſuperfluitates poſſident, non ſtatim tota corrumpuntur, ſed primum calor, unde pars illa fit torpida; deinde ſpiritus, & tunc fit non ſentiens, nec mobilis; vel humores, & ideo non nutritur corpus, nec pars: vel caro, & ſic ipſa liqueſit, vel fit pus: vel tandem nervus, & os, quæ non nutrita, & alienis qualitatibus affecta, primo corrumpuntur, deinde putreſiunt; nam putreſit res, quæ exterius primo fit humida, calido naturali minime regente humidum; deinde remanet ſiccum, quod incineratur per reſolutionem humidi; nam dum humidum exit, ſiccum fit intra, & conſumpto humido a calore extrinſeco putreſcit. Quod vero corrupta torpeſcant, palam fit in *libr. 2. de Morb. Popul. ſect.* 5: cujus verba ſunt: Quæcunque corrupta torpeſcunt, evulſa vena ulcerato, ac ſanato. Quod vero carnes liqueſcant, manifeſtum fit in *libr. de Affectionib. numer.* 23. cum ait: Cum quis ex longo morbo impurgatus diu manſerit, fit aqua intercus plerumque: corrumpuntur enim carnes, & liquantur, & fit aqua. Sed corruptum membrum corrumpit, ut legitur in *libr. 1. de Morb. numer.* 13. & inquit: Pulmo ab ardore, & ſiccitate nihil amplius ſuſcipit reſiccatus, neque quidquam ſurſum diſtribuit, ſed corrumpit. Ventres autem corrumpuntur, ut ſcriptum eſt in *libr. 3. de Diæt. numer.* 24. ubi legitur: Secedit cibus per alvum liquidus, incoctus, velut ex inteſtinorum lævitate: do-

lorem

lorem nullum exhibet. Patiuntur autem hoc ventres maxime, qui humidi, ac frigidi ſunt, & propter frigiditatem non concoquunt, propter humiditatem vero ſeceſſus fit: corpus igitur contabeſcit, alimentum conveniens, ac debitum non accipiens, ventreſque corrumpuntur, & in morbos incidunt. Corrumpitur & ſemen, ut legitur in *libr. de Aere, Aquis, & Locis*. Corrumpuntur & aliæ humiditates, de quibus lege in *libr. de Loc. in Homine*. Corrumpuntur & pectora a fluxione, ut ſcriptum eſt in *libr. de Morb. Sacr, numer.* 7. Fit & corruptio cerebri a bile, & pituita, ut ibidem proditum eſt *numer.* 16. & in *libr.* 3. *de Morb, numer.* 4. Corrumpitur etiam ſanguis, quemadmodum notatum eſt in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comment.* 4. *part.* 27. Corrumpitur etiam fœtus, veluti apparet in *libr.* 5. *Aphor.* 53. Corrumpitur facies, ut legitur in *libr. de Coac. Præn. numer.* 2. & in *lib. Progn. Comment.* 1. Corrumpitur præterea caput, ut ſcriptum eſt in *libr.* 1. *de Morb. numer.* 10. Sic pulmo, veluti ibidem, & in *libr. de Intern. Affect.* ſcriptum eſt. Fit & corruptio oſſis, ſicut legitur in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 73. Fit tandem & morbus corruptorius, quem lege in *lib.* 2. *de Morb. numer.* 73. Ac tamen ſciendum eſt, quod quamquam ſæpe comperies in libris Hippocratis corruptionem cerebri, carnis, ac ſeminis, non propterea omnino corrupta eſt pars illa, ſive membrum, ſed vel calor, vel ſpiritus, vel humor, vel aliqua particula, ob quas læſio membri ſequitur.

CORYZA.

Corizæ, ſive gravedinis cauſas, & curationem lege in *libr. de Veter. Medicina*, *n.* 31.

COSTA.

Has reperimus coſtarum affectiones in libris Hippocratis, dolores ſcilicet, contuſiones, fractiones, pus, abſceſſus, & inflammationes. De coſtarum doloribus eſt is *Aphoriſm. quintus* in *libr. tertio*. Si aquilonia fuerit tempeſtas, tuſſes, fauces, alvi duræ, difficultates urinæ, horrores, coſtarum dolores, & pectoris. Et in *libr.* 1. *de Morb. num.* 24. Peripneumonia fit, cum, commota, ac calefacta pituita, ac bile, pulmo præ caliditate traxerit in ſe ipſum de vicinis locis ad ea, quæ jam ſunt in ipſo: & calefacit quidem totum corpus, ac dolorem exhibet, maxime autem dorſo, ac coſtis, & humeris, ac ſpinæ, nimirum ab his in ſe ipſum attrahens plurimam humiditatem; & ſuperſiccantur hæ partes, & nimium caleſcunt. Et in *libr. Progn. Comment.* 2. *partic.* 43. Secatio in omni dolore, qui affligat circa pulmonem, & coſtas, cito, & prompte ſecetur, neceſſe eſt. Doloris vero curationem tractat in *libr. de Judicationibus numer.* 11. & inquit: Quibus dolores fiunt derepente, præcordium elevatum eſt ſuperne: & ſi circa ſpuriam coſtam graves dolores fiunt, his ſolutio fit, venæ ſectio, & purgatio deorſum; non enim corripit febris vehemens locis impotentibus. Sed de numero coſtarum lege in *libr. de Loc. in Homine*, *num.* 10. Deque earum coarticulatione in *lib. de Oſſ. Natur. numer.* 3. De contuſione vero coſtarum loquitur in *libr. de Articul. num.* 51. 52. & 54. & ibi agit de coſtarum fractura; deque earum directione, & quod corroborentur coſtæ fractæ diebus viginti. Et in *libr.* 5. *de Morb. Popular. numer.* 13. recenſet de Malienſi, cui onuſtus currus inductus eſt ſupra coſtas, & eas confregit, & per tempus ſubſtitit ipſi pus infra coſtas; quid poſtea actum ſit, ibi lege. Sed de coſtarum anatomia vide in *libr. de Articul. numer.* 41. & in *libr. de Oſſium Natur. numer.* 3. Et in *lib. de Judication. num.* 11. Circa coſtam ſpuriam, dolores graves ſolvit venæ ſectio, & purgatio deorſum. De abſceſſu in coſtis hæc ait in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. Abſceſſum in coſtis, aut viſceribus, aut in articulis facit dyſenteria intempeſtive ſuppreſſa. De inflammatione coſtarum hæc dicit in *libr. de Aere, Aquis, & Locis*, *numer.* 28. Si æſtas pluvioſa ſit, & auſtro multo perflet, &c. febres ardentes fieri, veriſimile eſt; qui vero bile abundant, coſtarum inflammationes, & pulmonis.

COXA.

Legitur in *libr. de Oſſ. Natur. num.* 2. Coxa magno verticulo, quod juxta os ſacrum eſt, ex ligamento cartilagineo, ac nervoſo adhæret. Et Galenus in *libr.* 6. *Aphor.* 59. explicans coxam, ait: Quando coxam ait Hippocrates excidere, articulum coxæ debemus intelligere. Plures vero coxa patitur affectiones, quemadmodum eſt dolor, tabes, extenuatio, marcor, commotio, luxatio, impotentia, & id generis. Atque hæ affectiones habent ſuas cauſas, & quandoque ſunt ſymptomata aliorum morborum, & quandoque curant alios morbos, aut eorum ſunt ſigna prognoſtica.

Nunc primum de coxarum dolore loquendum eſt, deinde de cæteris ordinatim: Scriptum eſt in *libr. de Intern. Affection. num.* 54. Si quis diutius in ſole verſetur, & coxendices fuerint calefacti, & humor, qui eſt in articulis, a calore fuerit reſiccatus: æger enim articulos vertere, aut movere non poteſt præ dolore, qui eſt in ipſis, & eo quod verticula ſunt compacta: dolent autem maxime lumbos, & verticula ex obliquo juxta coxendices, & genua: conſiſtit autem dolor multo tempore in inguinibus, ſimulque coxendicibus, acutus, & æſtuoſus: & ſi quis ipſum erigat, aut tranſmoveat, præ dolore ejulat, quam maxime poteſt: aliquando etiam convulſio ſuccedit, & rigor, ac febris. Fit autem & a bile, & a pituita, fit item a ſanguine dolor conſimilis, veluti ab omnibus morbis: & rigor, ac febris aliquando corripit debilis. Proſequitur poſtea curationem, quam ibi lege. Et in *libr. de Affection. numer.* 30. Coxendicum morbus cum ſit, dolor corripit coxæ juncturam, & ſummas nates, ac coxendicem: tandem vero etiam per totum crus dolor vagatur. Et ſubdit: Morbus hic

fit,

fit, cum bilis, & pituita in ſanguifluam venam incubuerint: aut ex alio morbo, aut aliter, quantumcunque ſanguinis a pituita, & bile compactum ægrotarit. Hic enim per crus vagatur per ſanguifluam venam; & ubicunque conſtiterit, ibi etiam dolor manifeſtus fit maxime, moleſtus quidem, ſed non læthalis: ſi vero in unum aliquem locum incubuerit dolor, & conſtiterit, & medicamentis non fuerit exactus, urito quocunque loco fuerit dolor e urito autem lino crudo. Reliquam curationem ibi vide. Et in *libr. de Natura Humana, numer.* 20. ait: Oportet venæ ſectiones in doloribus in dorſo, ac in coxendicibus de poplitibus facere, & malleolis forinſecus. Scriptum porro & in *libr. 5. de Morb. Popularib. numer.* 15. Hecaſon ab immunditia non purgata, & a prava purgatione dolorem acutum in coxa habebat, & hic quidem diſceſſit; ſucceſſerunt autem ipſi febres. Et *numer.* 33. Polemarchi uxori, in morbo articulari, coxæ dolor quidam vehemens: cauſa erat, quod menſes non prodirent. Et in *libr. 2. de Morb. Mul. numer.* 29. Si uteri contingant coxam, & incumbant, dura, ac ſolida fit coxa ad lateris mollitudinem, & dolores imi ventris; & ad ipſam lateris mollitudinem, & lumbos, ac crura dolor incidit, ac extenduntur; & ſuppurantur, & linamentis opus habent, & pereunt, niſi quid ſeces, aut uras. Curationem vero ibi lege. Et in *lib. 4. de Morb. Popular. num.* 19. Coxæ, ac cruris affectiones uterinæ erant, cum dolores eſſe putarentur; appoſito enim, ac ſubdito medicamento odorato, ex farina, & unguento, contigit, ut brevi diſcuterentur, ac deſinerent. Et in *libr. 5. de Morb. Pop. num.* 3. Eupolemus dolebat coxam dexteram, & inguen; & commiſſuram propinquam ad coxam, ab inguine & coxa in anteriore parte: huic ſanguis detractus eſt a malleolo multus valde, & niger, ac craſſus: & pharmacum bibit alvum deorſum purgans, & multum purgatus eſt, & melius quidem habebat; dolores autem non remittebant, ſed ſuppuratam habebat & coxam, & commiſſuram in ipſa ad ſedem, & partem circa inguem, quibus locis etiam amplius dolebat. Cætera ibi lege. Et in eodem *libr. 5. numer.* 23. Doloribus circa lumbos, & crura, & coxam, ex laboribus obortis, aquæ marinæ atque aceti calidum fomentum confert, ita ut vel aſpergas, vel ſpongiam his imbutam adhibeas: deligare vero oportet lanis ſuccidis, & pellibus agninis. Et in *libr. 4. de Morb. Popular. numer.* 12. Qui cucurbitam affixit, cum in coxa eſſet dolor, huic ad crus deorſum venit, & melius habuit. Et in *libr. 6. de Morb. Popul. ſect.* 4. Mulier, quæ magnum onus ſuſtulit, ſtatim in pectore aliquid crepuiſſe viſa eſt: poſtera die anhelationem habebat, & coxam dextram dolebat, & cum hæc doleret, tunc etiam anhelatio habebat; coxæ vero dolore ceſſante, etiam anhelatio ceſſabat: ſpuebat ſpumoſa, ab initio vero florida. Alia ibi lege. Et in *lib. 2. de Morb. Popularib. ſect.* 2. Quædam priuſquam conciperet, coxam dolebat. Poſtquam autem concepit, non amplius dolebat; ubi vero peperit, vigeſima die rurſus doluit: peperit autem maſculum. Et in *libr. 7. de Morb. Popul. numer.* 58. Quidam ad ſex annos habuit ex equitatione inguinum tumorem, varices, & coxendicum dolores.

Fiunt autem autumno, ut ait Hippocrates in *libr. 3. Aphor.* 22. coxendicum dolores. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. Surditas in acutis, ac turbulentis conſequens, malum: malum etiam in longis; in his autem dolores etiam ad coxas deducit. Et ibidem infra eodem *num.* 2. Longæ, & vehementes febres fiunt, & tuſſes, & ſpiritus, & ſingultus: his autem ad ſolutionem tendentibus, dolor fortis coxarum, aut crurum, aut puris ſputum, aut oculorum privatio ſuccedit.

At vero, quæ ſigna prognoſtica nobis det dolor coxendicus, ſcribitur in *libr. de Coac. Prænot. num. primo*. Quibus in febribus venæ in temporibus pulſant, & facies ſana eſt, & præcordium non molle, diuturnum morbum ſignificat, & non deſinentem citra multi ſanguinis ex naribus fluxum, aut ſingultum, aut convulſionem, aut coxendicum dolorem. Et infra: Septima die, aut nona, aut decimaquarta, fluxiones ſanguinis a naribus fientes, plerunque febres ſolvunt: ſimiliter & alvi fluxio billioſa, & qualis in dyſenteria fieri ſolet, & genuum, ac coxendicum dolor, & urina concocta ad judicationem. Et infra *numer.* 2. Dolores ad præcordia in febre, voce intercepta, ſine ſudore ſoluti, malum eſt: his ad coxendices dolores fiunt. Et ſubdit: Et ipſis una cum febre ardente, alius deorſum erumpens, perniciosum eſt. Et in *lib. 1. Prorrhetic. Commentar. 2. partic.* 1. Si quippiam in urina ſublime ſteterit, occultato coxæ dolore, delirium portendit, & quæ circa aurium ſonitus talia exiſtunt.

Verum dolor coxæ quandoque ſolvit alios morbos: proditum enim eſt in *libr. 2. de Morb. Popular. ſect.* 4. Ubi filiam peperiſſet, converſum eſt ei uteri oſculum, & dolor ad coxam, & crus: juxta maleolum ſecta vena, liberata eſt, & quidem cum etiam tremores totum corpus detinerent. Et *ſect.* 5. Si caput doluerit, ad pectus deſcendit, deinde ad præcordia, poſtea ad coxam: omnia vero ut doleant, fieri non poteſt: ventoſitatem flatuoſam venæ ſectione, fluxionem pharmaco illito, ſiſtito; fluxus enim ex magna vena eſt. Et infra: Quibus tuſſis ſicca eſt, his non ſolvitur, niſi dolor fortis ad coxas, aut ad crura, aut ad teſtem irruat. Et *ſect. 6.* Quicquid ſupernarum partium doluerit, dolor ad coxas, aut ad genua, & anhelatio oboriens, omnia hæc ſolvit. Et in *libr. 3. de Morb. Popular. ſection. 1. Ægroto* 33. Vigeſimaſeptima coxæ dextræ dolor. Et ſubdit: Perfecte judicatus eſt. Et in *lib. 4. num.* 5. Alius eodem tempore vera ſtupida inſania, ex phrenitide, ac lethargo mixta, correptus eſt:

eſt: ad coxas, & crura venit dolor, quievit: quoto die, haud ſcio. Et in *libr. de Judicationib. numer. undecimo*; Quibus in febribus ardentibus coxarum dolor, oculorum diſtortio, aut cæcitas, aut teſtium tumores, aut mammarum elevatio, febrem ardentem ſolvit, aut & ſanguinis ex naribus fluxus. Scribitur in *lib. 2. de Morb. Popular. ſect. 6.* Si venæ pulſaverint in manibus, & facies ſana, ac robuſta fuerit, & præcordia non fuerint mollia, diuturnus ſit morbus, qui ſine convulſione non ſolvitur, aut ſanguinis multi ex naribus eruptione, aut dolore ad coxas. Et in *lib. de Vict. Ratione in Morb. Acut. Comm. 4. partic. 12.* Si abſque his ſolvatur, ſcilicet febris, revertetur ægritudo, vel coxa, vel crus dolebit, & expuet craſſa, ſi ſanus eſt futurus.

Qua ætate vero, & quantum temporis affligat coxendicum morbus, ſcribitur in *libr. 2. Prædict. numer. 45.* Qua ætate, ſcilicet a quadrageſimo annorum uſque ad ſexageſimum, etiam coxendicum morbus maxime affligit: durat annum ut minimum, & opem ad ver & æſtatem expectare oportet: at vero juvenibus non minus doloris inducit coxendicum morbus, verum brevior eſt; nam quadrageſimo die liberantur. Sed neque torpores vehementes his accedunt veluti ſenioribus, neque perfrigerationes crurum, ac lumborum. In *libr.* autem *de Glandul. numer. 10.* Alius morbus oritur ex defluxione capitis per venas in ſpinalem medullam: inde autem in ſacrum os impetum facit, quo medulla ipſa fluxionem perducit, & in coxendicum acetabula, ſive juncturas deponit: & ſi tabem fecerit, homo maroeſcit, atque hoc modo contabeſcit, & vivere non expetit; ſtatim enim ſcapulæ dolent, amboque pedes, ac crura conſequuntur, & ſemper tandem pereunt multo tempore curati. Et in *libr. de Loc. in Homine, numer. 19.* Si modicus fluxus fuerit, ſcilicet a capite, coxendicum, & articulorum diuturnam affectionem facit, ubi fluere ceſſaverit; nam ut modicus, & undiquaque ab omnibus fortioribus depulſus, ad articulos refugium facit. Fiunt præterea articulorum, ac coxendicum affectiones a talibus morbis ſanatis, quum morbum quidem efficiens ſanatur, in carne vero quid relictum fuerit, cui non ſit exitus, neque rurſus intro, neque foras, ſed ad cutem egreſſum tuberculum utique fecerit: fugit autem in id, quod cedit, articulos videlicet, & aut articulorum, aut coxendicum affectiones inducit. Et in eodem *libro, numer. 34.* Cum coxendicum morbus a fluxione fiat, cucurbitam medicam affigere oportet, & foras trahere, & non ſcarificando pertundere: & calefactoriis medicamentis in potu exhibitis intus calefacere, quo exitus fiat tum foras ad cutem per cucurbitæ tractionem, tum intus ad ventrem per caliditatem; nam, cum obturatus fuerit fluxus, & non habeat, quo iter faciat, viam ad articulos facit, & in id, quod cedit, influit, & ſic coxendicum morbum inducit. Et in *lib. 1. de Morbis, numer. 3.* Tales non lethales ſunt morbi, niſi quid ipſis accedat: affectio, ſcilicet fluvida, circa articulos, atrabilis, podagra, coxendicum morbus. Et paullo infra: Claudi a coxendicum morbo fiunt. Et ſubdit: Longos eſſe, neceſſe eſt, tabem, dyſenteriam, podagram, affectiones fluvidas circa articulos, coxendicum morbum. Sed in *libr. 6. de Morb. Pop. ſection. 5.* In fluxionibus ad coxam, venas retro aures ſecato.

Verum de tabe, marcore, & attenuatione hæc prodita ſunt in *lib. de Coac. Præn. num. 1.* Quibus ſæpe recidiva contigit, his, ſi ſemeſtre tempus tranſmiſerint, tabes coxendicum leniter accedit. Et in *libr. 5. de Morb. Popul. numer. 7.* Scamandrus in Lariſſa, & in coxa marcorem habuit, & in oſſe diu diſparato: ipſe vero ſectus eſt ſectione magna etiam ad os ipſum, & poſtea uſtus eſt; die duodecima poſt ſectionem cœpit convulſio. Et ſubdit: Hic mortus eſt convulſus. Curationem vero ibi lege. Et in *libr. de Fractur. numer. 17.* Quæcunque oſſa non perfecte deſident in ſuum locum, ſed aliquid deficit, progreſſu temporis attenuatur coxa, & femur, & tibia: & ſi quidem intro luxata fuerint, externa pars attenuatur; ſi vero extra, interna. Et in *libr. de Articulis, numer. 38.* Coxæ his, ſcilicet gibbis, magis excarnes fiunt, quam his, quibus ſuperne gibboſitas contigit.

Reliquum eſt, ut de commotione, & luxatione coxæ agamus. Scribitur in *libr. de Articulis, numer. 62.* Cum coxa eluxata fuerit ad internam partem a nativitate, aut adhuc infanti, carnes ideo magis minuuntur, quam in manu, quod crure uti non poſſint: reliqua ibi lege. Et *numer. 82.* docet, quo pacto femoris luxationem circa coxam reponere oporteat. Et in *libr. 6. Aphor. 59.* Quibuſcunque a coxendicum dolore diuturno moleſtatis excidit coxa, & rurſus incidit, his mucores ſuperveniunt. Et *Aphor. 60.* Quibuſcunque a coxendicum dolore diuturno moleſtatis excidit coxa, his crus tabeſcit, & claudicant, ſi non urantur.

CRASSITIES.

Craſſeſcit corpus, & quælibet pars corporis, & quæcunque aquea, & terrea ſimul: & ſi congelatio eſt craſſities, craſſeſcunt, & aquea abſque terreis. Craſſitiei opponitur tenuitas, ut legitur in *libr. 6. de Morbis Popul. ſect. 2.* At quæ præter naturam craſſæ ſunt mulieres, ut ſcriptum eſt in *libr. 5. Aphor. 46.* non concipiunt. Et in *libr. 2. Aphoriſm. 44.* Qui natura admodum craſſi ſunt, citius intereunt, quam qui graciles. Et in *lib. de Salubr. Diæt. num. 6.* recenſet, quomodo craſſi homines præparandi ſunt ad vomitum, & quomodo graciles. Dicitur quoque & morbus craſſus, qui non unus, ſed plures ſunt: hos lege in *libr. de Intern. Affection. numer. 50.* uſque ad 54. Et in *libr. 2. Aphor. 35.* In quovis morbo partes, ad umbilicum, & imum ventrem attinen-

nentes, craſſitudinem habere, melius eſt; multum vero extenuari, ac contabeſcere, pravum. Et *libr. 3. Aphoriſm.* 25. pueris, qui craſſiſſimi ſunt, quæ mala accedant, cum dentire incipiunt, docet. Dicitur etiam urina craſſa, de qua lege in *libr. 4. Aphor.* 69. & 74. Et in *libr. de Aer. Aquis, & Loc. numer.* 23. Urinam ſplendidiſſimam calculoſi mingunt ad ſimilitudinem ſeri; eo quod id, quod craſſiſſimum eſt, ac bilioſiſſimum, iſthic manet, & coacervatur, ac concreſcit. Et in *libr. de Intern. Affect. numer.* 18. Craſſum fac, ſi purgare velis. Et in *libr. de Aer. Aquis, & Loc. num.* 20. Aqua craſſa exiſtit, & tenuis diſperditur. Et in *lib. 2. de Morb. numer.* 1. Totum corpus, & cutis craſſeſcit ob pituitam. Tandem in *libr. de Carnib. numer.* 17. Aqua, & alia omnia putrefacta craſſiora evadunt.

CRESCERE.

Lege

AUGERE, & AUGMENTUM.

CRISIS.

Criſis vox græca eſt, quæ latine judicium, ſive judicationem ſignificat, hoc eſt, morbi terminationem ad bonum, vel malum, magis, aut minus; nam legitur in *libr. 3. Aphor.* 28. Plurimæ paſſiones puerulis judicantur, ideſt finiunt, ac ad bonum terminantur in quadraginta diebus. Et ſubdit: Quæ vero permanſerint, nec in pubertate finierint puerulis, aut fœminis, cum menſtrua erumpunt, conſeneſcere conſueverunt. Et idcirco in *lib. 5. Aphor.* 22. ait: His calidum amicum, & judicans; frigidum inimicum, & perimens. In quo loco *judicans*, & *perimens* opponuntur. Sed & criſis, ſive judicium morbi ſignificat tempora; inquit enim in *libr. 1. Aph.* 19. His, qui per circuitus acceſſionem habent, nihil dare oportet, neque cogere, ſed ſubtrahere adjectioni ante judicationes. Galenus vero in *Comm.* ait: Quod dicitur, ante judicationes; vel ante acceſſiones quaſcunque ſimpliciter, vel ante morbi vigores, vel ante illas, quæ propriæ judicationes nominantur, eſt intelligendum. Aliquando ſignificat, ut Galeno placet, magnam mutatiooem, veluti apparet in *libr. 2. Aphor.* 23. cujus verba ſunt: Acuti morbi in quatuordecim diebus judicantur, hoc eſt, ut ait Galenus in *Commentar.* magnam faciunt mutationem.

Verum quid ſit criſis, eſt videndum. Scriptum eſt in *libr. Præception. num.* 12. Judicatio eſt morbi exſolutio. Et in *libr. de Affection. numer.* 8. Judicari in morbis eſt, cum morbi augeſcunt, aut marceſcunt, aut in alium morbum tranſeunt, aut deſinunt. Et in *lib. de Aer. Aquis, & Loc. num.* 30. Oportet & aſtrorum exortus conſiderare, præcipue Canis, deinde Arcturi, & Pleiadum occaſum; morbi enim in his maxime diebus judicantur, aliique perimunt, alii vero deſinunt, aut in aliam ſpeciem, aliumque ſtatum tranſmutantur. Et propterea nobis innoteſcit ex data deſcriptione, hæc ad criſim efficiendam neceſſaria eſſe, terminum a quo incipit, terminum in quem deſinit, efficiens, tempus in quo; ac præter hæc, & quæ circunſtant, quemadmodum locus, anni tempus, modus, viæ per quas, inſtrumenta, & occaſio: ac tandem alia quædam ſunt opportuna, quæ partim antecedunt criſim, partim comitantur, & quædam ſequuntur: quæ ſingula hoc diſcutiemus tempore.

In termino a quo, conſideratur morbus, cauſa morbi, & ſymptomata. Si morbus eſt acutus, magis, vel minus; in tribus, quatuor, ſeptem, & uſque ad quatuordecim dies judicatur: nam, ut legitur in *lib. Prognoſt. Comment. 3. partic.* 2. Simpliciſſimæ febres quarto die, aut citius deſinunt. Et in *lib. 5. Aphor.* 6. Quicunque a diſtentione corripiuntur, in quatuor diebus pereunt. Et *Aphor.* 10. Angina ad pulmonem verſa in ſeptem diebus occidit. Et in *libr. 2. Aph.* 23. Acuti morbi in quatuordecim diebus judicantur. Sed illud eſt animadvertendum, quod legitur in *lib. 4. de Morbis, numer.* 22. & id eſt: Liberantur ulcera ab inflammatione quinta die, & juxta horum dierum rationem, prout etiam ulcera fuerint magna, & tertia, & quinta, & ſeptima, & nona, & undecima. Et ſubdit: Maxima vero ulcera decimaquarta die ab inflammatione liberantur. De morbis autem longis, ac de his, qui medii ſunt inter acutos, & longos, ſcribit Hippocrates in *lib. 3. Aphoriſm.* 28. hoc modo: Plurimæ paſſiones puerulis judicantur, aliæ in quadraginta diebus, aliæ in ſeptem menſibus, aliæ in ſeptem annis, quædam autem ad pubertatem accedentibus. Sed cognita morbi ſpecie, ejus tempora inſpicito; nam dicit Hippocrates in *libr. 2. de Morb. Pop. ſect.* 1. Circa principia morborum conſiderandum, an ſtatim floreant. Clarum autem hoc ſit ex incremento, incrementa vero ex circuitibus: & judicationes quoque hinc manifeſtæ fiunt, itemque ex exacerbationibus in circuitibus, ſi citius accedant, aut non; & ſi diutius durent, aut non; & ſi magis affligant, aut non: ex omnibus autem continuis, aut intermittentibus, & diuturnis, & vulceribus, & ſputis, & doloribus: itemque tuberculorum inflammationes, & quæcunque alia poſterius apparent, fortaſſis autem & ex aliis communibus rebus, quæ quidem citius fiunt, breviora ſunt; quæ vero tardius, longiora: cum etiam in circuitibus citiorem recurſum, ac reliquum augmentum morbus neget; nam & eorum, qui ſtatim pereunt, velociores ſunt judicationes: quoniam & dolores continui, ac fortes. Quæ vero ad melius judicant, non ſtatim apparent. Et alia ibi vide. Sed, quanquam criſis eſt morbi criſis, tamen eſt in *libr. 3. de Morb. numer.* 1. tumor capitis quidam ab inflammatione obortus, a quo qui detentus eſt, lethaliter eſt affectus: in quot vero diebus moriatur, non habet judicationem, nam alii aliter pereunt; plerique tamen in ſeptem diebus moriuntur. Si vero vigeſimum

primum

primum effugerint, ſani fiunt. Cauſa autem morbi materialis aut eſt fixa, ac ſtabilita, aut non. Si fixa fuerit, proditum eſt in *libr. 4. Aphoriſm.* 30. Quibuſcunque acceſſiones fiunt, quacunque hora febris dimiſerit, ſi eadem cras occuparit, judicium habent difficile, hoc eſt, longum. Symptomata vero augent, ac minuunt, prorogant, atque breviant morbum, quemadmodum omnibus notum eſt medicis. Sed qui leget *libros de Morbis Popularib.* plurima videbit.

Terminus porro, in quem deſinit morbus, eſt ſanitas, aut mors, aut ſtatus propinquus alteri horum, aut tranſitus in alteram morbi ſpeciem: hi profecto ſunt criſis fines. Sanitas fit, ſi perſecta ſit criſis ſecuta. Tendit ad ſanitatem morbus, ſi non perfecta. At imperfecta omnino, & cruda, ad alteram morbi ſpeciem, aut ad mortem. Perfecta autem ſequitur criſis, ſi in die judicatorio, & cum ſignis fiat coctionis; ſcribitur enim in *libr. 2. de Morb. Popul. ſect.* 3. Quæcunque ſine ſigno judicationis judicatorio diſparent, male judicata ſunt. Et in eodem *lib. ſect.* 1. Quæ præjudicata ſunt, ſi crude judicata fuerint, hoc eſt, ſine ſignis coctionis, aut ſine die decretorio, recidivæ fiunt; ſin minus, judicationis impeditiones, aut malæ judicationes. Hæc confirmantur, ac primo de diebus, in *Aph. 36. lib. 4.* cujus verba ſunt: Sudores ſebricitantibus ſi incœperint, boni tertio, quinto, ſeptimo, nono, undecimo, &c. hi enim ſudores morbum judicant; qui vero non ita eveniunt, laborem ſignificant, aut longitudinem morbi, aut recidivam. De concoctione vero declaratur in *lib. Progn. Comm. 2. part.* 30. Dum urinæ tenues fuerint, ac rufæ, crudam ſignificant eſſe ægrotationem. Et in *lib. 4. Aph.* 71. Quibus ſeptimo die judicium fit, his nubeculam obtinet urina quarto die rubram, & alia ſecundum proportionem. Et in *libr. 1. de Morb. Popul. ſect.* 2. Concoctiones omnes celeritatem judicationis, & ſecuritatem ſanitatis ſignificant. Neceſſe eſt igitur perſectam comitari criſim diem judicatorium, & ſigna coctionis, atque fieri per evacuationem inferiorem; nam criſis, quæ fit per abſceſſum effluxionis melior eſt, quam quæ fit per abſceſſum per decubitum: poſtea ea per quam humor noxius, & ſuperabundans, quam per quam alter evacuatur. Propterea quod, ſi talia purgentur, ut ſcribit Hippocrates in *libr. primo Aph.* 2. qualia purgari oportet, confert, & leviter ferunt; ſin minus, contra. Sed abſque evacuatione aliqua fieri non poteſt morbi exſolutio; nam legitur in *lib. 2. Aphoriſm.* 12. Quæ relinquuntur in morbis, hoc eſt reliquiæ humorum, poſt judicationem, recidivas facere conſueverunt. Evacuatio hæc fiat, quo natura vergit, per convenientia loca, veluti inquit in *Aphoriſm.* 21. *libr.* 1. Sed & in *libr. 2. de Morb. Popul. ſection.* 1. ait: Quæ contraria, ſignificant, malum, non ſolum ſi recurrant, ſed etiam primariæ naturæ contraria repentia: quemadmodum etiam malorum ſignum ea, quæ ad contraria repunt. Hujus vero præcepti teſtis eſt idem Hippocrates in *libr. Prognoſt. Comment. 2. partic.* 43. & verba ſunt: In quovis dolore, qui affligat circa pulmonem, ac coſtas, ſputum conſert, quod cito, & abſque dolore fiat. Verum non ſolum per evacuationem inferiorem criſis fit, ſed per ſanguinis eruptionem e naribus, ex hæmorroidibus, ex uterinis locis: per vomitum, per urinam, per ſudorem, ſputa, ac pus, & per occultam tranſpirationem. Sed potior ea eſt, quæ per ventris evacuationem efficitur. At omnes hæ propria habent ſigna, de quibus loquitur Hippocrates copioſe in *libr. Progn. Commentar.* 2. & nos quoque ſingulatim de his abunde locis propriis diſſeremus. Quare ad perfectam criſim opus eſt coctione humoris, ejus evacuatione a natura per convenientes regiones facta, & die decretorio, in quo fiat: de quo die ſuo agemus loco. Et ſi quid horum defuerit, imperfecta erit criſis, cujus imperfectionis ſignum eſt non exquiſita ſanitas, aut recidiva. Efficiens autem criſis eſt natura, quæ ab anima regulata calorem naturalem excitat ad concoctionem, ad expulſionem nocivi in die convenienti, & per loca a natura inſtituta. Is quidem calor eſt in homine, qui juvenis eſt, vel ſenex; mas, vel fœmina; Italus, vel Germanus; affectus in aliqua corporis parte, vel in toto corpore; ſtudiis quibuſdam, atque negotiis impeditus, vel otioſus; in rebus non naturalibus minime temperatus, vel parcus. Si juventus adſit, ea juvat concoctionem ob caloris fortitudinem, & velocior ad ſalutem fit criſis: contra, ſi morbus vincat naturam juvenilem; nam ſcriptum eſt in *libr. Progn. Commentar.* 3. *particul.* t4. Natu minores, ſeptimo die, ac citius ab hoc morbo interimuntur; natu vero majores multo tardius; febris enim, & delirium minus eos infeſtat, & aures in eis antea ſuppurantur. Sed per has ætates recidivæ venientes morborum, plurimos interimunt; minores vero natu prius, quam ſuppurentur aures, interimuntur. In *Commentar.* autem ait Galenus: Febris, & delirium his accidit ob calidum, ac bilioſum temperamentum. Si vero mas fuerit, ſcriptum eſt in *libro de Natura Pueri*, *numero* 20. Quarto menſe movetur fœmina, & mas tertio, quia fortior eſt. Si vero Italus, vel Germanus ſit, ob affinitatem, quam cum loco natali habet, fiet citius, vel tardius criſis, ſicut patet in *libr. de Aere, Aquis, & Locis*. Sic, ſi pars corporis libera ſit affecta potius, quam ſi impedita; nam legitur in *libr. de Virg. Morbis*, *numer.* 2. A corpore pedes ad iter faciendum impotentes ſiunt, donec ſanguis ad ſeipſum revertatur; revertitur autem celerrime propter venarum rectitudinem: at ex corde, ac ſepto tranſverſo tarde refluit; venæ enim obliquæ ſunt, & locus periculoſus; & propterea cor fatuum fit, deinde ex fatuitate torpedo, poſtea ex

torpedine delirium apprehendit. Sed & corporis compoſitio ad hanc rem facit; propterea quod ſcriptum eſt in *lib. de Fractur. num.* 36. Totus oſſis circulus ſi in quadraginta diebus diſceſſerit, bene diſcedet; quædam enim ad ſexaginta dies perveniunt; nam & rariora oſſa citius diſcedunt, ſolidiora vero tardius: alia autem minora multo minore temporis ſpatio, alia aliter. Sic negotia corporis, & animi affectiones velociorem, ac tardiorem reddunt criſim, prout jucundæ, ac injucundæ fuerint.

Poſt hæc veniendum eſt ad anni tempus, de quo ſic ſcribit Hippocrates in *libr.* 3. *Aphor.* 8. In conſtantibus temporibus, hoc eſt, ut ait Galenus in *Comm.* in his, quæ ordinarium propriam recipiunt temperaturam, cum tempeſtive tempeſtiva reddantur, morbi conſtantes, & boni judicii fiunt; in inconſtantibus autem, contra. Et in *lib.* 2. *de Morb. Pop. ſect.* 1. hæc eadem recitat, & ſubdit: Cum ſane in Perintho defecerit, aut abundaverit quid, ut aut venti ſint, aut non venti, aut aquæ, aut ſiccitates, aut ardores, aut frigora; ver autem omnino ſaluberrimum, ac minime lethale.

Præterea, ſi occaſio ſe obtulerit medico, ut quid agat pro naturæ adminiculo, criſim juvabit. De occaſione vero lege in capite proprio. Inſtrumenta vero ſunt ea, quibus medicus uti debet ad naturam excitandam; ſiquidem legitur in *lib.* 3. *de Diæt. numer.* 17. Bonum autem eſt, & unguentis exſudatoriis uti, ſub judicationes. Et in *libr. de Victus Ration. in Morb. Acut. Commentar.* 4. *particul.* 44. Corpus quieti permittere, ungere, & æqualiter contegere oportet, ut ſcilicet concoctio fiat, quemadmodum exponit Galenus, & mulſam aquoſam bibendam, & ptiſanæ cremorem veſperi ſorbendum dabis: ventrem ab initio clyſtere duces, ſed medicamenta purgantia non admovebis; nempe, ſi ventrem moveris, urina non maturabitur, & febris citra ſudorem, & judicationem in longum protrahetur tempus. Et *particul.* 45. Cum judicatio prope fuerit, ſorbitionem ne dederis, ſi perturbetur, ſed cum perturbatio deſierit, atque in melius profectum ſit; obſervandæ autem febrium omnium judicationes, ſorbitioneſque hoc tempore auferendæ. Poſt criſim autem ſi quid humoris relictum fuerit, recidivam faciet, ut antea dictum eſt. At ſi perfecta facta fuerit, hæc ſcribit Hippocrates in *libr.* 1. *Aphoriſm.* 20. Quæ judicantur, & judicata ſunt integre, neque movere, neque novare aliquid, ſive medicamentis, ſive aliter irritando, ſed ſinere. At lege de *Diebus Criticis*.

CRUDA.

Cruda omnino opponuntur concoctis alimentis: & idcirco cruda dicuntur ea, quæ, ſive cibi ſint, ſive humores pituitoſi, vel biliosi, non ſuperantur a calore naturali. Si cruda ſint in ventriculo, & in inteſtinis, faciunt ſomnolentiam; ſcribitur enim in *libr. de Dentit. numer.* 2. Qui ſæpe cruenta, ac cruda per alvum egerunt, plurimi in febre ſomniculoſi ſunt. Et parum ſupra: Qui non pro ratione mingunt, verum alvus frequenter cruda a pueris egeſſit, morboſi ſunt. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Loc. numer.* 16. Crudæ aquæ reſiccant, & ſtringunt, faciles coctu eliquant. Si vero humores crudi fuerint in venis; aut vagantur huc, atque illuc, aut abſcedunt: & abſceſſus aut ſunt per decubitum, aut per effluxionem. De fluxu per decubitum ſic loquitur Hippocrates in *libr.* 5. *Aph.* 67. Molles, ſcilicet tumores, boni; crudi vero, hoc eſt duri, ut exponit Galenus, mali. Et in *libr. de Aer. Aquis, & Loc. numer.* 5. Aquæ duræ, & frigidæ ut plurimum dulceſcunt in hac, ſcilicet regione; homines autem vegetos, & ſiccos eſſe, neceſſe eſt; & plures ventres infernos crudos, ac duros habere, ſupernos vero fluvidiores, ac bilioſos magis, quam pituitoſos eſſe. Et ſubdit *numer.* 6. Morbi populares ipſis hi ſunt, pleuritides, & quos acutos eſſe receptum eſt; neceſſe eſt autem ita habere, cum alvi duræ exiſtant; & ſuppurati multi ex omni occaſione fiunt: hujus cauſa eſt, corporis extenſio, ac ventris duritia; ſiccitas enim, & aquæ frigiditas facit, ut vaſa rumpantur. Et *num.* 7. Ex mulieribus multæ ſteriles fiunt propter aquas, quæ duræ ſunt, ac crudæ, & frigidæ; purgationes enim menſium non contingunt commodæ, ſed paucæ, ac pravæ; deinde pariunt difficulter, & non valde abortiunt; ubi vero pepererint, pueros nutrire non poſſunt; lac enim ab aquarum duritia, ac cruditate extinguitur, & tabes frequenter a partu fiunt; præ violentia enim ruptiones, ac vulſuras habent: pueris autem hydropes in teſtibus fiunt, quandiu parvi fuerint; deinde ætatis progreſſu evaneſcunt: pubeſcunt autem ſero in hac civitate. Et in *lib.* 7. *de Morb. Pop. num.* 3. Tubercula juxta aurem dura, & cruda. Et in *lib. de Fract. num.* 13. cum loquitur de contuſione in calcaneo, ait: Signa porro an recrudeſcant, aut non, hæc ſunt. Cum ſanguis e venis effuſus, & denigrationes, & his vicina fiunt ſubrubra, & ſubdura, periculum eſt ne recrudeſcant. Et in *libr. de Articulis numer.* 95. hæc eadem repetit. Et in eodem *lib. numer.* 23. Quæ recrudeſcunt, ac deformia ſunt, tempore ad uſum corroborantur. Verum ſupra *numer.* 22. Recrudeſcit maxime cubiti gibbus febribus, doloribus, nauſea, & vomitu meracæ bilis, præſertim ſi retrorſum luxatus fuerit ob torporem, deinde ſi in anteriorem partem. Et *numer.* 78. Reponere oportet eadem die, aut poſtridie, tertio, ac quarto minime; quarto enim die maxime recrudeſcere ſolent. Et in *libr. de Fract. numer.* 33. In totum tertia, ac quarta dies in pleriſque vulneribus recrudeſcentias pariunt, & quæ ad inflammationem, ac immundiriam procedunt, & quæ ad febres deveniunt; minime igitur tertia, ac quarta omnia vulnera movere oportet. Itaque manifeſtum fit, crudos cibos, & crudam aquam, quæ eſt

cibi

cibi vehiculum, quodammodo, dum venteres obſtruunt, abſcedere per decubitum, dum vero fluunt, abſcedere per effluxionem: idem dicendum eſt de membris luxatis, atque commotis, de tumoribus, atque de ulceribus. At ſi cruda abſcedant per effluxionem, ait Hippocrates in *lib.* 7. *Aph.* 68. Quibuſcunque cruda deorſum ſecedunt, ex atra bile ſunt: ſi plura, copioſiore; ſi pauciora, pauciore. Si vero effluxus fiat per urinam, & ipſa ſit cruda, plura reperies ſuis in locis; ſic, ſi per ſudorem. Atqui ſi materia huc, atque illuc fluat, neque locum fluxionis habeat, crudaque ſit, ipſum non moveas, ut inquit Hippocrates in *libr.* 1. *Aphor.* 22. Et ſi movendum ſit, in principio, hoc eſt in primo, vel ſecundo die, move, ut dictum eſt antea, propterea quod in tertio, & quarto morbi recrudeſcentias pariunt. Tranſactis vero his diebus, cruda ne moveas, niſi prius ea præpares. De præparatione autem dictum eſt, cum de concoctione tractaverimus, tamen illud addamus, quod ſcriptum eſt in *lib.* 7. *de Morb. Popul. num.* 58. Præparant crudi ſalſa cum melle, vel alia efficiant commoda. Quæ damna autem in morbis cruda bilioſa afferunt, cum a capite, vel a thorace attrahantur, lege in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Comment.* 2. *partic.* 44. Itemque in eodem *libr. Comm.* 4. *part.* 22. de cruda affectione, hoc eſt de humore crudo affectionem efficiente, ſic ait: Quicunque ea, quæ inflammantur, ſtatim inter initia morborum medicamento ſolvere conantur, hi non ſolum ab intenſa, & inflammata parte nihil adimunt, cum non cedat, & obſequatur affectio, quæ adhuc cruda eſt. Tandem in *libr.* 7. *de Morb. Pop. num.* 53. recitat Hippocrates, cuidam accidiſſe ex via, & potu cruditatem, poſtridie mane anxietate oborta, ubi aquam, acetum, & ſalem bibiſſet, evomuiſſe pituitam: cætera leges; ſed quarta vigil., mortuus eſt.

CRUENTUM.

Cruentum dicitur de vulneribus, de excretione, de urina, atque de aliis. Scribit Hippocrates in *libr.* 4. *Aph.* 46. Excretiones in febribus non intermittentibus lividæ, cruentæ, fœtidæ, & bilioſæ, omnes malæ. Et in *libr. de Dentit. num.* 2. Qui ſæpe cruenta, ac cruda per alvum egerunt, plurimi in febre ſomniculoſi ſunt. Et in *lib. Progn. Comm.* 2. *part.* 23. Si dejectio verſicolor eſt, diuturnior quidem, ſed tamen exitialis eſt: hæc ſtrigmenta habebit, ac bilioſa erit, cruenta, porracea, & nigra, quæ aliquando ſimul, aliquando vicibus excernuntur.

CRUS.

Affectus crurum, qui citantur in *libr.* Hippocratis, ſunt hi, dolor ſcilicet, impotentia, torpor, rigiditas, tremor, luxatio, claudicatio, fractio, articulus elapſus, tumor, abſceſſus, puſtulæ, & ulcus.

Dolor autem cruris aut eſt conſequens aliquod morbum, vel prognoſticans, vel minime. Crurum dolor prænuntiat in *libr. de Coac. Prænot. num.* 2. Quibus derepente, dum ſine febre ſunt, præcordii, & oris ventriculi dolor, & circa crura, & infernas partes, & alvus in tumorem elevata eſt, ſolvit venæ ſectio, & alvi fluxio: his febrire nocuum eſt; longæ enim, & vehementes febres fiunt, & tuſſes, & ſpiritus, & ſingultus fiunt: his autem ad ſolutionem tendentibus dolor fortis coxarum, aut crurum, aut puris ſputum, aut oculorum privatio ſuccedit. Et *num.* 3. ejuſdem *libr.* In angina dolores ad crura citra notas cum febre, pernicioſi. Et in *libr.* 4. *de Morb. Popularib. num.* 5. Vera ſtupida inſania, ex phrenitide, ac lethargo mixta, alius correptus eſt: ad coxas, & crura venit dolor, quievit: quoto die, haud ſcio. Et eodem *libr. numer.* 24. Senex in lapideis veſtibulis lumbos doluit, ac ambo crura, & utrique dolores deſcendebant ad femora, & quandoque tibias, & aliquando ad genua: & cum diutiſſime durarent, recurſiones multæ fiebant: tumor in pedibus, lumbis, tibia; & alia, quæ ibi lege. Et in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 5. Quibus tuſſis ſicca eſt, his non ſolvitur, niſi dolor fortis ad coxas, aut ad crura, aut ad teſtem irruat. Curationem vero doloris crurum habemus in *libr.* 5. *de Morb. Pop. numer.* 23. cujus verba ſunt: Doloribus circa lumbos, & crura, & coxam ex laboribus obortis, aquæ marinæ, acetique calidum fomentum confert, ita ut vel aſpergas, vel ſpongiam his imbutam adhibeas: deligare vero oportet lanis ſuccidis, & pellibus agninis. Et in *libr.* 2. *de Morb. Popular. ſect.* 4. Ubi filiam pepeciſſet, converſum eſt ei item oſculum, & dolor ad coxas, & crus: juxta malleolum ſecta vena, liberata eſt, & quidem cum etiam tremores totum corpus detinerent. Et *ſection.* 5. ejuſdem *libr.* Dolorem in locis infernis fortem ſurditas ſolvit, itemque ſanguis multus ex naribus erumpens. Et in *libr.* 5. *de Morb. Pop. num.* 3. Dolores ad crus non ita valde progrediebantur, & non factus eſt ſuppuratus, ſed ſanus multo tempore: bibebat autem pharmaca, & cucurbitas adhibebat, & venam ſecabat; atque his factis, melius habere videbatur. Sed in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comment.* 4. *part.* 80. Dyſenteria, quæ ceſſavit, &c. dolor in teſticulum, vel crura, vel coxam firmetur. Et in *lib. de Inſomn. num.* 12. Cruribus læſis, vomitibus revellendum eſt, & lucta ampliore utendum, ultra ſuperiorem diætam.

Crurum impotentes facti ſunt ex aſſiduo leguminum eſu fœminæ & maſculi, ac vitam degerunt; ſed & his, qui ervo veſcuntur, genua dolent: diligentia adhibenda eſt, ut excandeſcentia inducatur, & colores reparandi, & ſanguinis in vaſa ſubter cuticulam colligendi gratia, itemque lætitia, & timor, & hujuſmodi: & ſi quidem reliquum corpus ſimul ægrotarit, ſimul curare; ſin minus, ſatis eſt. Hæc in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 4. Et in *libr.* 6. *de Morb. Pop. ſect.* 1. Crurum effœminationes,

velut ſi auſtante morbum iter feciſſet, aut ſtatim ex morbo; eo quod fortaſſis ex laſſitudinibus in articulos abſceſſit, ex quo crurum effœminationes. Et *ſection.* 7. Qui equitaverunt, aut amplius iter fecerunt, aut alios labores cruribus perfecerunt, his ad lumbos, aut crura impotentiæ reſolutoriæ obortæ ſunt, & ad femora, ac tibias laſſitudo, ac dolor. Et in *libr.* 7, *de Morb. Pop, num.* 8. Unctor, crurum, ac manuum impotentior circa autumnum factus, bibit temere medicamentum ſurſum, ac deorſum purgans: ex purgatione febris: & ad arteriam defluebat fluor, qui loquentem impediret: & alia, quæ ibi lege. Et *numer.* 13. ejuſdem *libr.* Anginoſa dexteram manum, ac crus doluit: febricula tenebat debilis, &c. ſexta mortua eſt. At crus totum ex carne, emuſculatum, ac effœminatum, & tenuius fit, propter privationem loci articuli, & quod eo uti non poſſunt. Sic legitur in *libr. de Artic, num.* 57.

Crurum torpor, ut ſcribitur in *libr.* 4. *de Morb. Popul. num.* 22. cum factus fuit, tuſſis ceſſavit. Et in *libr.* 2. *Prædictor. num.* 45. Quibuſcunque ſenioribus & torpores vehementiſſimi ſunt, & perfrigerationes tum lumborum, tum crurum; & qui pudendum arrigere non poſſunt; & quibus alvus non egerit, niſi ad neceſſitatem coacta, & prodit ipſis multus ſtercoraceus mucus; his maxime diuturnus morbus erit. Et ſubdit *numer.* 46. Quicunque pleraque horum conſeſſi fuerint, his dicendum eſt, quod crura ipſis aliquando calida, aliquando frigida fiant.

Crura rigida habuit Eumelus Lariſſæus, & manus, & maxillas, & non poterat neque extendere, neque flectere, ſi non alius flecteret, ac extenderet. Reliqua ibi lege, ſcilicet in *libr.* 5. *de Morb. Pop. num.* 12.

Crura tremunt ambulanti circa cavum locum, ut ſcriptum eſt in *libr. de Hum. n.* 4.

Crura ſupini cubantis ſi admodum reducta diſtractaque ſint, hoc eſt, diſperſa, vel inter ſe circumplexa, ut exponit Galenus, eſt ſignum exitioſum in acutis. Sic ſcriptum eſt in *libr. Progn. Comm.* 1. *part.* 18.

Crurum luxationem tractat Hippocrates in *libr. de Articulis numer.* 60. & 63. atque ibidem agit de toto crure læſo, ac breviori apparente. Et in *libr.* 6. *Aphor.* 60. Quibuſcunque a coxendicum dolore diuturno moleſtatis excidit coxa, his crus tabeſcit, & claudicant, ſi non urantur. Et in *libr.* 1. *de Morb. Mulier. numer.* 116. Si ex partu crus ab uteris claudum factum fuerit, & exurgere non poterit, ſemen hyoſcyami, chemæ menſura, in vino nigro ad triduum bibat.

Cruris fractio habetur in *libr. de Artic.* itemque crurum amborum articuli elapſi, in eodem *lib. numer.* 65.

Crura tument in hydrope, ſed præſertim cum medulla ſpinalis reſiccatur, & tument velut ab aqua inter cutem. Sic ſcriptum eſt in *libr. de Intern. Affect. num.* 14.

De Crurum tuberculis ſic ſcribitur in *Comm.* 4. *de Vict. Rat. in Morb. Acut. part.* 63. Quibus per febres crura tuberculis afficiuntur, eaque tractu temporis, manente etiamnum febre, non maturuerint, & faucibus gracilibus exiſtentibus irrepſerit ſuffocatio, non maturuerint inquam, ſed extincta ſint, his ſanguis e naribus fluere conſuevit: qui ſi multus fluxerit, morbi ſolutionem portendit; ſi non multus, morbi prolixitatem. Et in *libr. Progn. Comment.* 2. *partic.* 67. Abſceſſus ſi in cruribus erumpit, in pulmonia vehementi, ac periculoſa, omnis utilis eſt; optimus vero, qui fit cum excreatio jam in mutatione eſt. Si enim tumor, ac dolor jam infeſtet, & ſcreatio pro flava exiſtat purulenta, ac foras excernatur, ita ſecuriſſime homo ſuperrerit, & abſceſſus citiſſime abſque dolore deſiſtet. At ſi ſcreatio non recte excernatur, nec urina videatur bonum habere ſedimentum, periculum claudicatis in articulo, vel multi negotii imminet.

In cruribus puſtulæ, & in coxis, & lumbis, ac imo ventre, & tumores valde rubicundi Thimonaſtis filio ferme bimeſtri; his autem ſedatis, convulſiones, & comitiales fiebant, ſine febribus, multis diebus; & mortuus eſt. Hæc in *libr.* 7. *de Morb. Popular. numer.* 52.

De crurum ulceribus hæc ſcribuntur in *libr.* 4. *de Morb. numer.* 22. Ulcera ſi curentur, maxime in diebus imparibus, inflammantur. Et ſubdit: Si ulcus curetur in his diebus, pus exitum non habens, & iſtic una cum eo, qui acceſſit, permanens, dolorem inducit, & carnem circa ulcus attollit: & ex illo ſi quidem in cruribus habuerit ulcus, attolluntur venæ, quæ juncturis crurum exiſtunt; ſi vero in manibus, quæ in manuum juncturis ſunt: & ex hoc glandularum tumores fiunt. Quibuſcunque vero hominibus febris incidit, ſi nihil aliud mali habeat homo, a pinguiore, quam oportet, exiſtente humore incidit: & venæ impletæ dolorem, ac calorem ulceri inducunt.

CRUSTA. Lege USTIO.

CUBITUS.

De Cubitu plura lege in *libr. de Loc. in Homin. num.* 12. Atque de oſſibus ipſius fractis, in *libr. de Fractur. numer.* 4. De cubiti gibbi articulo emoto, & luxato, in *lib. de Articul. num.* 21. De repoſitione, in *libr. de Fract. numer.* 41. De articulo tranſgreſſo ſupra cubiti os, *num.* 42. De cubiti gibbo recrudeſcente, in *libr. de Articul. num.* 22. In cubiti gibbis diſſectiones, præſertim quæ ſunt cum inflammatione, ad ſuppurationem perveniunt, ad ſectioneſque, ac uſtiones, in *libr.* 2. *Prædictor. num.* 25. Cubiti oſſa cum ulcere, in *lib. de Articul. num.* 76. Sed in *libr.* 5. *de Morb. Popul. numer.* 26. Ex caſu vulnerato cubito, ob corruptionem cubitus ſuppuratur: cætera ibi lege. Et in *lib. de Morb. Popul. ſect.* 5. Cui vena in cubito pulſarit, & inſanus, & iracundus eſt; cui vero quieverit, ſtupidus eſt. Hanc ex cubito prænotionem obſerva in *libr. de Coac.*

Præn. num. 2. quæ eſt: Cubitorum, ac colli dolores, convulſorii ſunt.

CUCUMIS PEPO.

Cucumis pepo urinam cit, & alvo ſecedit, ac levis eſt: alter vero non pepo frigiditatem quandam exhibet, & ſitim ſedat. In *libr. de Affect. num.* 50.

CUCUMERES.

Cucumeres crudi, frigidi ſunt, & ægre concoctiles; maturi autem & pepones minguntur, & per alvum ſecedunt: verum flatuoſi ſunt; in *lib.* 2. *de Diæt. numer.* 29. Sed *numer.* 14. ejuſdem *libri*: Cucumeris ſemen per lotium magis abit, quam per ſeceſſum: explet autem, & craſſeſacit.

CUCURBITA.

Cucurbita frigeſacit, & humectat, & alvum movet: ſic ſcribitur in *libr.* 2. *de Diat. num.* 26. Sed in *libr. de Intern. Affect. numer.* 49. Reficiunt cucurbita, & beta, & blitum, & rumex, & per humiditatem ſecedunt.

CUCURBITULA.

Cucurbitarum, ut legitur in *libr. de Medic. numer.* 6. duo modi commodi exiſtunt. Quando enim fluxus procul ab apparente carne compactus fuerit, circulum ipſius brevem eſſe oportet, ipſamque non ventroſam, ſed prolixam parte ad manum vergente, non gravem; quæ enim talis eſt, in directum trahet, & ſeroſos humores ſeparatos, ac diſtantes probe ad carnem adtrahet: majore autem dolore per carnem diſperſo, in reliquis quidem conſimilem cucurbitam eſſe oportet, ſed circulum magnum. Sic enim ex plurimis partibus id, quod dolorem facit, educere comperies ad locum convenientem; neque enim magnum eſſe circulum putant, ſi non ex pluribus locis caro comprehendatur, ac contrahatur. At ſi gravis ſit, ad ſupernos locos repetit, inferne autem magis detractionem facit; ut ſæpe morbi relinquantur. Lati itaque circuli, una cum incumbentibus fluxionibus, & longe diſtantibus a ſupernis locis, multa ſimul adtrahunt de alia carne: contingit igitur, humiditatem inde detractam apponi collecto inferne ſub cucurbita ſeroſo humori, & quæ quidem infeſtant, relinqui, quæ vero nihil moleſtant, detrahi. Magnitudinem porro cucurbitæ, quæ commoda ſit, juxta corporis partes, quibus admovere oportuerit, conjectare oportet. Et *num.* 7. Ubi vero ſcarificationem ſubter cucurbitam adhibere velis, ſanguinem ſcarificandorum locorum conſpicuum eſſe oportet, alias neque circulum adtractum ſcarificare, ac pertundere oportet; debilior enim eſt caro loci dolore affecti. Scalpris autem incurvis, in ſummo non valde anguſtis utendum eſt: aliquando enim ſeroſi, ac ſanioſi humores viſcoſi, ac craſſi veniunt; periculum igitur eſt, ne in fiſſuris ſubſtent, ubi arctæ fuerint incuſſæ. Uſus autem cucurbitarum multiplex eſt, ut in *libr. de Loc. in Hom. num.* 20. In dolore aurium retro cucurbita medica affigenda: ſi ſiniſtra auris doluerit, ad dextram; ſin dextra, ad ſiniſtram: non autem ſcarificando pertundere oportet, ſed ut trahat ſolum, ſinendum eſt. Et in *lib.* 2. *de Morb. Pop. ſect.* 6. Ad auris dolorem cucurbitam affigito. Et in eodem *libr. de Loc. in Hom. numer.* 34. In coxendicum morbo a fluxione cucurbitam medicam affigere oportet, & foras trahere, & non ſcarificando pertundere: & caleſactoriis medicamentis in potu exhibitis intus caleſacere, quo exitus fiat, tum foras ad cutem per cucurbitæ tractionem, tum intus ad ventrem per caliditatem. Et in *libr. de Intern. Affect. num.* 57. In coxendicum morbo, ſi a ſanguine ægrotarit, fomentum adhibeto, & cucurbitam affigito, & venas in poplitibus ſecato. Et in *lib.* 2. *de Morb. num.* 26. In angina primum cucurbitas ad verticulum in collo affigito, deinde in capite præraſo, & juxta aurem ab utraque parte apponito: & ubi cucurbitam affixeris, ad multum tempus adhærere ſinito: poſtea fomentum ex aceto, nitro, origano, & naſturtii ſemine adhibeto. Et *num.* 27. In alia angina primum cucurbitam affigito, eodem modo veluti ſupra diximus: deinde ſpongiam aqua calida imbutam, ad collum, ac maxillas adhibeto. Et in eodem *libr. num.* 53. In eryſipelate pulmonis ſi diſceſſerit dolor ſub ſcapulas, cucurbitam affigito, & venas in manibus pertundito. Et in *lib. de Affect. num.* 4. Si fauces inflammatæ fuerint, gargariſmis uti oportet; ſi vero gengivæ, aut aliquid ſub lingua inflammatum fuerit, his quæ commanduntur utendum eſt: a pituita autem hæc fiunt: ſi vero uva dependerit, & ſuffocarit, (quidam hoc gurgulionem vocant) ſtatim gargariſmis utendum eſt: ſi vero ex his gracilis non fiat, retro raſo capiti cucurbitæ duæ adhibeantur, & ſanguinis plurimum detrahatur, & pituitæ fluxus retro revellatur: ſi vero nec ex his detumeſcat, ſcalpello incidito, & aquam educito. Et in *libr. de Intern. Affect. num.* 23. In alba pituita ſi tibi viſum fuerit ſanguinem a lumbis detrahere, cucurbitam affigito, & venas in ſcroto craſſiſſimas ſecato. Et in eodem *libr. numer.* 44. in Typho veratrum per ſextum diem dato, & ſi alicubi in articulis tumor fiat, & abſceſſus fieri nolit, cucurbita affixa ſanguinem detrahito, punctura per acum triangularem facta in genua, ſi in genibus tumor fuerit: verum nullum ex aliis articulis perpunxeris. Et in *libr. de Natur. Muliebr. numer.* 5. Si uteri penitus ex pudendis exciderint, poſtera die decumbenti cucurbitam quam maximam ad coxendicem affigito, & multo tempore trahere ſinito: poſtquam vero detraxeris, ne ſcarificato, ſed reclinatam ſinito, & nihil aliud, quam ſuccum exhibeto. Et in eodem *libr.* In mala affigito ad lateris mollitudinem. Et in *libr.* 2. *de Morb. Mulierum numer.* 38. In uteris motis e loco cucurbitam quam maximam ad coxam affigito. Et in eodem *libr.* 2. *numer.* 2. de fluxu mu-

liebri ſcribit: Et cum cucurbitis ſub mammas affixis, ipſas elevato, modo ad dextram, modo ad ſiniſtram partem translatis: ſi vero ſpirandi difficultas oriatur ad cucurbitæ emotionem, cucurbitam amoveto, ſanguinem autem non detrahito. Et in *libr. 4. de Morb. Pop. num.* 12. Qui cucurbitam affixit, cum in coxa eſſet dolor, huic ad crus deorſum venit, & melius habuit. Qui in Ceramico ab equo lapſus eſt, cui non ſtatim cucurbita affixa eſt, uſtus eſt intro, & vigeſima die recruduit malum: ſanguinis eruptiones fæculentæ, & erodentes. Et in *lib. 5. de Morb. Pop. num.* 3. In dolore crurum bibebat pharmaca, & cucurbitas adhibebat, & venam ſecabat, atque his factis, melius habere videbatur. Et in *lib. de Ulcerib. num.* 17. Si vero influat ſanguis, cucurbitam affigere oportet: & ſi ablata cucurbita, multum ſanguinis, aut ſeroſus ſanguis fluat, cito, priuſquam repleatur, rurſus affiges, & quod reſtat, extrahes; ſin minus, grumi in fiſſuris inhærent, & deinde ex ipſis inflammata ulcera fiunt. Et in *lib. de Viſu numer.* 5. Ad lippitudinem annuam, ac popularem conducit purgatio capitis, & ventris inferni; & ſi corpus habeat, ſanguinis detractio ad quoſdam ejuſmodi dolores confert: conferunt & cucurbitæ circa venas affixæ.

CURATIO.

Ut ægrum ſanitati reſtituat, curat Medicus. Sed curatio, alia tentativa, de qua loquitur Hippocrates in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comment. 2. part.* 1. his verbis: Lateris dolorem, ſive is per exordia fuerit, ſive poſtea obortus ſit, tentare calidis fomentis diſſolvere, non abs re exiſtit. Et in *libr. 6. de Morb. Popul. ſect.* 7. Non proderat ventris turbatio, nec venæ ſectio, nec quæcunque alia tentavi. Alia curatio eſt ex opera medici adhibita, qualis eſt ea, quæ legitur in *lib. 6. Aph.* 38. & eſt: Cancros occultos omnes melius eſt non curare. Et Galenus *Comm.* inquit: Curare duplex eſt, unum quidem omnia agere, ut particula patiens ad ſanitatem perducatur, alterum vero eam adhibere providentiam, quæ paſſioni congruat, hoc eſt, ipſam mollire, ac mitiorem facere, tum præcipue, cum adeſt exulceratio. Hæc Galenus. At prima curatio aut eſt recte adhibita, aut non recte: & ambæ fiunt aut per ſimilia, aut per contraria: per ſimilia curatur morbus, veluti vomitus vomitu; per contraria, ut per revellentia. Verum de his copioſe agemus in *Capite de Medicina*.

CURSUS.

Curſus per funem attenuant, ut legitur in *libr. 3. de Diæt. num.* 4. Curſus longi, ac curvi, in veſte, recti, revertentes, & circulares, quam ſinguli vim habeant, quibuſque potiſſimum conveniant, lege in *lib. 2. de Diæt. numer.* 41. De hac exercitationis ſpecie in tuenda valetudine, atque ea recuperanda plura reperies in *libris* Hippocratis.

CUTIS.

Cutis, & carnes exhibent omnium colligationem, ac conſtructionem, ut legitur in *libr. de Oſſium Natur. numer.* 17. Et in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 34. Exitus fiat in coxendicum morbo a fluxione ad cutem foras per cucurbitæ tractionem. Itaque patet per cutem evacuari humorem. Verum & ipſa quoque patitur; nam legitur in *libr. 6. de Morb. Pop. ſect. 6.* Cutes aridæ, duræ, laxæ, raræ. Et paullo ſupra: Cutis arida, circutenſa, ſalſuginoſa. Et *ſect. 3. vel Comment. 3. part.* 1. ejuſdem *lib.* Cutis raritas, ventris denſitas, cutis colligatio, hoc eſt aſtrictio, carnium incrementum: hoc eſt, ut recitat Galenus, cutis raritas eſt, & propterea denſius eſt venter, nam multa eſt per eutem evacuatio: deinde cutis colligatio, ſive ſtrictio ſæpe immoderati carnium incrementi cauſa eſt. Ad cutem quandoque defluit humiditas, & idcirco ſi magis ad cutem ſeceſſerit, externis partibus fomentum adhibebis; ſi vero intro ad ventrem, medicamentum bibendum dabis. Et in *libr. 3. de Diæt. num.* 21. Ei, qui ubi comederit, paullo poſt eructat acida, & acor in nares proſerpit, illud alimentum ſub cutem expellitur, & hominem decolorem facit, & morbos ſimiles aquæ inter cutem: curationem ibi lege. Et in *libr. 2. de Morb. numer.* 12. In quodam capitis dolore, capitis cutis craſſeſcit, & adractum cedit, & de paucis cibis tener, ac bene coloratus apparet, & non acutum auditum habet: curationem vero ibi lege. Et in *libr. 5. de Morb. Pop. num.* 35. Liveſactis oſſibus, & febricitantibus, cutis ab oſſe diſceſſit, & pus non comparuit. Et in *lib. 3. ſect.* 3. Fiebant in febribus æſtivis circa ſeptimam, octavam, & nonam diem aſpritudines in cute miliaceæ, culicum morſibus maxime ſimiles, non valde pruriginoſæ: hæ perſeverabant uſque ad judicationem: nulli equidem maſculo tales erupiſſe vidi: & mulier nulla mortua eſt. Et in *libr. de Affect. num.* 35. Lepra, pruritus, ſcabies, impetigo, vitiligo, & alopeciæ a pituita fiunt; ſunt autem talia turpido cutis magis, quam morbi. Et in *lib. 6. de Morb. Pop. ſect.* 3. Omnis attenuatio laxat cutem; deinde circuntenditur: renutritio vice verſa; cutis conſidentis corrugatio, renutritæ extenſio: rugoſum, læve, utriuſque ſignum, itemque ſubbilioſum, & ſubrubrum. Et in *libr. de Intern. Affect. numer.* 47. In ileo cutis color plumbiformis eſt. Et in *lib. de Hum. Uſu, num.* 5. Cutis, quoniam eſt conjuncta nervo, patitur caliditatem, & frigiditatem. Et *numer.* 1. Cutis ipſa ſuperne exulceratur calidæ aſperſione. Sed calida ſuppuratoria, ut legitur *num.* 1. Cutem mollit & fomentum corporis totius, aut partis: cutis duræ mollitio, diſtentæ laxatio, nervorum, carnium, humorum ſub cutem effuſio, ſudoris ſecretio. Et *numer.* 10. Aqua frigida prodeſt papulis, quæ mulieribus ex menſium ſub cutem recurſu fiunt, & ab irritamentis cutis. Et ſubdit: Quæ ex frigore fiunt,

re fiunt, aut quæ exaſperantur inſtar milii, deinde exulcerantur, eas frigida lædit, & calida prodeſt. Sicut legitur in *lib.* 5. *Aphor.* 22. Calida cutem mollit, & attenuat; ſic contra frigida indurat, atque incraſſat. Tandem duas prænotiones ex cute accipe. Prima eſt in *libr.* 5. *Aph.* 71. cujus verba ſunt: Quibus cutes circumtenduntur aridæ, & ſiccæ, ſine ſudore moriuntur; quibus vero laxæ, & raræ, cum ſudore moriuntur. Secunda eſt in *lib. Progn. Comment.* 1. *part.* 7. & 8. Cutis circa frontem dura, & circuntenta, ac arida, & color totius faciei pallidus, aut etiam niger, & lividus, aut plumbeus, nulla manifeſta cauſa præcedente, ſed ex morbo talis, ægrum morti proximum eſſe, ſignificat.

CYCEON.

Cyceones, hoc eſt, farinæ omnes in lacte bene alunt, ut legitur in *lib.* 2. *de Diæt. num.* 9. Sed cyceon in melle calefacit quidem minus, ac nutrit, per alvum vero magis ſecedit, ſi non meracum mel fuerit; ſin minus, non ſecedit, ſed alvum ſiſtit: cyceon autem ſolum in aqua frigefacit, ac nutrit, in vino vero calefacit, ac nutrit, & alvum ſiſtit. Hæc omnia in eodem *libr.* & *num.* Verum cyceon, aut farina cocta in pulmonem, aut in ejus fiſtulam perveniens, hominem enecat. Sic legitur in *libr.* 4. *de Morb. numer.* 32.

CYDONIA.

Cydonia aſtringunt, & non movent alvum: ſucci autem malorum vomitum ſiſtunt, & urinam cient: & ante vomitum odores ipſorum idem præſtant. Sic ſcriptum eſt in *libr.* 2. *de Diæt. num.* 23.

COMMENTARII III. FINIS.

JOANNIS MARINELLI COMMENTARIUS IV. IN LIBROS HIPPOCRATIS.

DEAMBULATIO.

DEambulatio eſt ſpecies exercitationis, quæ fit aut ante cibum, aut poſt, ſive mane, ſive veſperi: fit & poſt exercitationem magnam. De his ſcripta ſunt hæc in *libr. 2. de Diæt. num.* 40. quæ ſunt:. At vero deambulationes etiam ipſæ maxime præ reliquis naturales ſunt: habent autem quid violentum: vis ipſarum naturalis eſt. Deambulatio a cœna & alvum, & corpus, & ventrem ſiccat, ipſumque amarum fieri non ſinit, ob hanc cauſam. Cum movetur homo, caleſit corpus, itemque cibi; attrahit igitur humiditatem caro, & alvum amaram fieri non ſinit. Corpus quidem igitur repletur, alvus vero attenuatur; ſiccatur autem eadem ob hanc cauſam. Cum corpus movetur, & caleſit, quod tenuiſſimum eſt alimenti, conſumitur partim per inſitum calorem, partim vero una cum flatu foras excernitur, partim etiam per lotium ejicitur; quod vero ſicciſſimum eſt de cibis, relinquitur; quare una cum alvo etiam caro reſiccatur. Matutinæ deambulationes attenuant, & partes circa caput leves, & agiles, ac promptas reddunt, & alvum ſolvunt. Attenuant quidem, quia motu corpus caleſcit, & humiditas attenuatur, ac purgatur, partim per ſpiritum, ac flatum, partim vero emungitur, & excreatur: ſed & aliqua pars in alimentum caliditatis animæ conſumitur: alvum autem ſolvunt, quia cum calida ſit, frigido ſpiritu ſuperne allabente, caliditas frigiditati cedit: leves autem partes circa caput faciunt, ob hanc cauſam. Cum evacuata eſt alvus, ex reliquo corpore, & capite humiditatem in ſe ipſam attrahit, nimirum calida exiſtens: evacuato autem capite, & viſus, & auditus depurgantur, & homines agiles fiunt. Deambulationes autem poſt exercitia, corpora pura reddunt, & attenuant, non permittentes carnis colliquationem fieri præ labore, ſed ipſam depurgant. Et in *libr. 2. Prædictor. numer.* 8. Si cœnam non ederit, ſolito autem more deambularit, jucundiorem aſpectum præſeferet, & vegetior, ac operoſior in exercitiis erit: verum alvi egeſtio modica, & compacta maxime in hoc fuerit: ſi vero cœna ſumpta, non deambulaverit, ructum utique edet, & flatuoſus fuerit, & plenitudo non minor apparebit, & inter laborandum magis, quam antea ſudabit, & difficulter ſpirabit, ac gravis erit, & tranſitus alvi majores, ac minus viſcoſi his fuerint; quod ſi neque cibum conſumpſerit, neque deambulaverit, pigrior utique fuerit, & tumidior. Et in *lib. 2. de Diæt. numer.* 31. Ad eos, quorum habitus humidior ſit, confert & deambulationibus uti, tum a cœna, tum mane, itemque a curſibus; a cœna quidem, quo alimentum ſiccius anima ſuſcipiat ab ingredientibus, ac ingeſtis; mane vero, quo tranſitus humoris evacuentur, & meatus animæ non obturentur; ab exercitiis vero, ut ne in corpore relinquatur, quod ſecretum eſt a curſu, neque animæ commiſceatur, ne quid tranſitus obturet, neque alimentum conturbet. Et in *libr. 3. num. 9.* docet, quo loco fieri debeant deambulationes, cum inquit: Exerceri oportet, & deambulationibus in umbra. Et ſubdit *num.* 10. A cœna deambulandum non eſt, ſed ſaltem ſurgendum, mane vero deambulationibus utendum eſt; & hoc in æſtate. Sed in reliquis anni temporibus quo modo faciendæ ſint deambulationes, lege in eodem *libr.* in quo etiam videbis, quæ competant repleto homini.

DE-

DEBILITAS.

Non de ciborum, nec medicamentorum, nec morborum debilitate hoc tempore nobis tractandum eſt; ſed de ea, a qua detinetur homo in toto corpore, vel in aliqua eius parte. Debilitas igitur fortitudini eſt oppoſita in eodem genere: & idcirco quemadmodum fortitudo eſt in virtute corporis, (dicitur enim virtus fortis) ſic contra debilitas eſt in virtute; eo quod nos dicimus hanc corporis virtutem debilem eſſe. Virtus vero primo conſiſtit in calore, & propterea ſi calor eſt fortis, & virtus eſt fortis; ſi debilis, & ea eſt debilis. Calor autem eſt in ſpiritu; unde ut calor ſit fortis, neceſſe eſt, ut ſpiritus ſint robuſti, &, ut rectius dicam, craſſi. Spiritus autem, qui eſt vehiculum caloris, primo eſt in humiditatibus corporis; atque ex his ſit, ac præterea in carne, in nervis, ac oſſibus; ſi quidem partes ſolidæ fiant ex non ſolidis. Neceſſe igitur eſt, ſi virtutem habere velimus robuſtam, ut omnes partes, & ſolidæ corporis, & non ſolidæ ſint fortes. Et fortitudo non ſolum conſiſtit in craſſitie materiæ, ſed in perfecta mixtione partium, ex quibus conflatur noſtrum corpus. Appellatur igitur debilis homo, cum vis vitalis, vel naturalis, vel ſenſitiva, vel motiva, operationes proprias non perfecte perficit. Vis igitur vegetatrix, ſive naturalis ſi debilis ſit, debiles facit homines; nam ſcribitur in *lib. de Dentition. num.* 3. Sugentes, qui non probe aluntur, macilenti fiunt, & ægre vires recolligunt. Verum debilia ſiunt membra plurimum ob frigiditatem, atque etiam ob humiditatem, vel ob debilem commixtionem, ut mulierum corpora; legitur enim in *libr. de Septim. num.* 8. Filiæ citius, quam filii pubeſcunt, & ſapiunt, ac ſeneſcunt; propter corporum imbecillitatem, & victus rationem. Atque hæc imbecillitas in fœminis oritur ob earum naturam, quæ frigidior eſt, & humidior, quam in viris. Et in *libr. de Aer. Aquis, & Locis, num.* 39. vult Hippocrates, timidiores, effœminatiores, ac imbecilles præ Europæis Aſianos exiſtere propter anni tempora; quæ non magnas permutationes faciunt, neque caloris, neque frigoris, ſed ſemper æqualia permanent. Et in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 10. Si in alteram partem defluxerit, leviter ſyderatum facit, non enim poteſt ſanguis pituitam ſuperare, cum tenuis ſit, & frigidus, ac modicus, ſed ipſe ſuperatus congelatur, ut impotentes fiant illæ partes, juxta quas ſanguis fuerit corruptus. Et in *libr. de Morb. num.* 62. Dolor occupat caput, vox intercipitur, ac ſui impotens fit: patitur hæc, cum atra bilis ipſi in capite commota fluxerit maxime in partem, in qua plurimæ ſunt venæ, in collum ſcilicet, ac pectus; deinde poſtridie ſyderatus fit, ac impotens, ſanguine nimirum perfrigerato. Et *num.* 8. Si ſyderatus fiat, anteriorem capitis partem dolet, ſopore tur, venæ pulſant, febris debilis tenet, & corporis impotentiam: patitur hæc, cum venæ in capite calefactæ fuerint, & calefactæ pituitam in ſe ipſas traxerint. Et in *libr.* 4. *num.* 21. Si multum fuerit id, quod affligit in corpore, magis quam opportunum eſt, & acervatim robuſtum, turbatur ad ventriculum, & cum non poſſit calorem ſufferre corpus, eo fruitur, & graveolentiam circa ſpiritum fieri neceſſe eſt, & cum nequeat corpus præ debilitate, nimitum omni humore morboſo exiſtente, ſpiritum trahere, quo ea quæ in ventriculo ſunt refrigerentur, quicquid eſt humoris vitalis, id foras exhalat, atque ita homo moritur: non enim ſuperat alius ſalubris humor, ſed totus a morboſo, qui multum eſt elevatus, ac conſumptus a febri, exhalavit, ac perſpiravit. Itaque nobis innoteſcit; frigiditatem, & humiditatem debilitatis eſſe auctores. Verum & calor ſimul cum humiditate imbecilles reddit vires; nam legitur in *libr. de Humoribus numer.* 3. ſic; & in *libr.* 5. *Aphor.* 16. Calidum, ſcilicet aqua calida, ubi quis ſæpius coutatur, hæc mala affert, carnium effœminationem, nervorum incontinentiam, ideſt debilitatem, mentis torporem, profluvia ſanguinis, animi deliquia; hæc ad mortem. Et in *libr.* 2. *Aphor.* 28. Febricitantium corpus pluſquam ratio poſtulat contabeſcere, imbecillitatem ſignificat. Et in *libr.* 3. *Aph.* 12. Si hyems auſtralis, & pluvioſa, & ſerena fuerit, ver ſiccum, & aquilonium, mulieres, quibus partus ad ver ineſt, ex quacunque occaſione abortiunt; quæ vero pariunt, imbecilles, & morbidos infantes pariunt. At ex imbecillitate hæc obſervato prognoſtica. Legitur in *lib.* 4. *Aph.* 46. Si rigor incidat, febre non deficiente, ægro jam debili, lethale eſt. Et in *libr.* 2. *Aphor.* 49. Qui conſueti ſolitos labores ferre, etſi fuerint imbecilles, vel ſenes, non conſuetis, fortibus, atque juvenibus facilius ferunt.

DECOLORES.

Qui decolores ſunt, magis tendunt ad temperiem frigidam, quam ad calidam; nam legitur in *libr. de Coac. Prænot. num.* 1. Lethargici, tremuli ex manibus, ſomnolenti, decolores, tumidi, pulſibus tardi ſunt, & partes ſub oculis elevatas habent, & ſudores inſuper accedunt, & alvos biloſas, intemperatas, & ſubtumidas habent. Et *num.* 3. ejuſdem *libr.* In his, qui decolores uſque ad ſeptem annos vires recolligunt, & ſpiritus in viis acervatus, & terræ concupiſcentia, ſanguinis corruptionem, & exſolutionem ſignificat. Et in *lib.* 5. *Aphoriſm.* 36. Mulieri menſes decolores, neque per idem ſemper tempus venientes, purgationem indicant eſſe neceſſariam; humoris, ut exponit Galenus, pituitoſi, ob quem & decolores fiunt. Et in *lib.* 1. *Prorrh. Comment.* 2. *part.* 38. Neque intumeſcentes, ſcilicet purgandi ſunt, nec vertiginoſi, nec in errando deficientes, nec cibos averſantes, nec decolores.

DE-

DECUBITUS ÆGROTANTIUM.

In *libr. de Decent. Ornat. num.* 11. Conſiderare oportet etiam decubitus, quoſdam ex ipſis juxta anni tempus, quoſdam juxta genera; quidam enim in aliis ſedibus, quidam in ſubterraneis, ac tenebroſis decumbunt. Verum illud obſervato, quod decubitus quandoque ſignificet locum, in quo moratur æger, aliquando inclinationem materiæ ad aliquod membrum, ut in *libr.* 6. *Aphor.* 56. cujus verba ſunt: In morbis melancholicis, ad hæc periculoſi decubitus, hoc eſt inclinationes periculoſæ ſunt materiæ ad membra principalia; quoniam ſtuporem corporis, vel convulſionem, vel furorem, vel cæcitatem ſignificant. Et in *libr.* 4. *de Morb. Popul. numer.* 21. Alvum in principio turbatam habuit: expectabam ad oculum decubitum, hoc eſt, ut quidam volunt, abſceſſum per decubitum. Et in *libr.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 2. Venæ temporum non conſidentes, neque viriditas ſplendida, ſi ſpiritus intus relinquatur, aut tuſſis ſicca non fuerit, ut in articulos decumbat expectare oportet, e directo diſtentionem ſecundum ventrem utplurimum. Et Galenus in *Commentar.* ſic exponit: Si ex morbo aliqui levati, venas habeant, quæ plurimum dilatentur, neque color adſit naturalis, atque reſpiratio amplior, & tuſſis ſicca, his ad articulos expectandus eſt abſceſſus. At quandoque decubitus ſignificat ægri cubationem, quæ ſi talis ſit, qualis ſano competit, ſaluberrimum eſt; ſin contra, malum. Hippocrates autem in *lib. Progn. Comment.* 1. *part.* 13. uſque ad *part.* 21. de decubitu ægrorum hæc ſcribit: Cubantem offendi ægrum a medico oportet in latus dextrum, aut ſiniſtrum, ac manus, cervicemque, & crura paullum reducta habentem, & omne corpus molliter poſitum: ita enim plerique bene valentium cubant: at ita cubare, ut ſani ſolent, ſaluberrimum eſt. Supinum vero cubare, manibus, & cruribus extentis, minus bonum. Si vero proclivior eſt, ac deorſum delabitur ſubinde ad pedes, majori cum periculo eſt. Si vero nudos habeat pedes, nec admodum calidos, ac manus, collum, & crura diſpergat inæqualiter, malum; ſignificat enim inquietationem. Exitioſum autem eſt, ſi hianti dormiat ore, ſi crura quoque ſupini cubantis admodum reducta, diſtractaque ſint. Si quis cubet in ventrem, nequaquam ſolitus ita dormire quo tempore ſanus fuit, malum eſt; delirium enim, aut dolor circa ventris ſedes ſignificatur. Si vero velit reſidere æger in ipſo morbi vigore, in omni morbo acuto malum, peſſimum vero in pulmonia eſt. Et in *libr. de Victus Ration. in Morb. Acut. Comment.* 4. *part.* 48. Jacere in conclavi obſcuro debent, & lecto valde molli, diuque decubitum eum ſuſtinere, & quam minime ſe ſe projicere, & jactare; nam id tales maxime juvat.

DEFLUXIONES, & DEFLUXUS.

Lege
DESTILLATIO.

DEGLUTITIO.

Legitur in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. Neque deglutire, neque collum convertere poſſe, ut plurimum lethale eſt. Et *num.* 3. Deglutitio violenta mala eſt. Unde in *libr.* 7. *de Morb. Popularib. numer.* 10. Si quis aliquid ad manducandum, aut ſorbendum obtuliſſet, large, ac furioſe deglutiebat, ac ſorbebat. Et in *libr. de Coac. Præn. num.* 1. Qui in potibus ſubſtrepunt, & ſubmurmurant in ſiccis, & qui difficulter deglutiunt ſpiritu tuſſiente, pernicioſe habent in acutis perfrigeratis. Et *num.* 2. In febribus derepente ſuffocari, & deglutire non poſſe, citra tumorem, malum eſt.

DEJECTIO.

Dejectiones dicuntur excrementa, & ea, quæ evacuantur. Harum conſideratur tum multitudo, ideſt, quantitas, tum qualitas; de quibus ſic ſcribit Hippocrates in *libr.* 1. *Aphor.* 23. Dejectiones non multitudine ſunt æſtimandæ, ſed ſi talia dejiciantur, qualia conveniunt, & ægri facile tolerent; atque ubi uſque ad animi defectionem expedit ducere, faciendum, ſi æger poſſit tolerare. Ex quo *Aphoriſmo* nos percipimus, non ſolum quantitatem dejectionum eſſe conſiderandam, ſed qualitatem, & tolerantiam ægri. Verum qualitates excrementorum cognoſcuntur ex coloribus, & ex ſubſtantia. Ex coloribus, veluti legitur in *libr.* 4. *Aphor.* 21. Dejectiones nigræ, qualis eſt ſanguis niger, ſponte venientes, ſive cum febre, ſive ſine febre, peſſimæ; & quanto colores magis fuerint pravi, & fuerint plures, pejus; cum medicamento vero melius; & quanto colores plures, non pravi. Et in *libr. Progn. Comment.* 2. *part.* 20. Si aquoſa admodum, ſcilicet dejectio, aut candida, aut admodum crocea, ſive viridis, aut ſpumans, hæc omnia mala. Et *part.* 21. Si exigua, glutinoſa, candida, ſubcrocea, læviſque ſit, mala. Et *partic.* 22. Exitioſior vero eſt, ſi nigra, aut livida, aut opima, aut fœtida eſt. Et *part.* 23. Si verſicolor eſt, diuturnior quidem, ſed tamen exitialis eſt: hæc ſtrigmenta habebit, ac bilioſa erit cruenta, porracea, & nigra, quæ aliquando ſimul, aliquando vicibus excernuntur. Et in *libr.* 7. *Aph.* 6. In morbo diuturno faſtidium cibi, & dejectiones ſinceræ, malum. Et Galenus in *Comment.* ait: Sinceras dejectiones nominavit impermixtas aquoſæ humiditati, quoniam ſolus humor evacuatus dejicitur, ſive ſit bilioſus, ſive melancholicus, ſive porri colorem referens, ſive bilis, quæ æruginoſa nominatur; nam dejectiones hujuſcemodi exuſtam eſſe omnem nativam humiditatem a calore febrili demonſtant. Et *Aphor.* 23. A dejectione ſincera difficultas inteſtinorum, malum. Et in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comm.* 4.

part.

part. 57. Perdiſcendum eſt, ſi cum exurgit, defectu animæ corripiatur, & ſi facile ſpiret, & ſi dejectio nigra admodum fuerit, vel ſincera qualis ſanorum exiſtit: nigra dejectio mortem indicat; quæ vero ſanæ ſimilis eſt, cum omni die apparuerit, ſalutem. Et in *libr.* 1. *Prorrh. Commentar.* 3. *partic.* 35. Poſt ſanguinis eruptionem dejectiones nigræ, malæ; pravæ autem & impenſe rubræ: an & quarta die talis eruptio fiat? comatoſi ex his convulſione finiuntur: an nigris præegreſſis, & tumefacto ventre? Et *part.* 25. ejuſdem *libr.* Quæ in acutis morbis vomendo trahuntur, vitioſa: atque albæ dejectiones difficiles. Et *part.* 64. Ex torminoſo ſedimentum limoſum, & ſublividum, malum; num ex hypochondriis dolet, puto, dextrum? & exſolvitur? num his parotides parum dolorificæ? venter his omnibus copioſe fluens perniciem affert. Sed de dejectionum conſiſtentia agamus. Dejectio optima eſt, ut legitur in *libr. Prognoſt. Comm.* 2. *part.* 13. ſi mollis, & conſtans eſt, & eo tempore ſecreta, quo ſecunda valetudine aſſuevit, ſi copia ex ratione ingeſti cibi eſt; ſi enim talis excernitur, inferior venter bene valet. Et *part.* 14. Dejectio madens ex uſu eſt, ſi nec ſtridet, neque crebro, & paullatim excernitur: frequens enim deſidendi labor laſſitudinem, & inſomnium facit; at ſi univerſim, & ſæpe dejiciatur, periculum defectionis animæ imminet. Et *part.* 15. Sed pro copia ingeſti cibi dejicere bis, aut ter die, noctu ſemel, oportet: plurimum vero ſubeat prima luce, quemadmodum homini fuerat conſuetum. Et *partic.* 16. Corpulenta reddatur dejectio, morbo eunte in judicationem, oportet. Et *partic.* 17. Subrufa vero, nec admodum graveolens eſto. Et *part.* 18. Ac lumbricos quoque teretes, eunte in judicationem morbo, cum dejectione deſcendere, idoneum eſt. Et *part.* 24. Si flatus ſine ſonitu, crepituque excernitur, optimus eſt; melius vero eſt, quoties erumpit cum ſonitu, quam ſi condatur, ac revolvatur: quod ſi ita excernitur, indicio eſt, hominem vexari dolore, aut delirare, niſi ſponte ita dimiſerit flatum. Et in *libr.* 7. *Aphor.* 64. Et quibus dejectiones, ſi ſtare permiſeris, & non moveris, velut ſtrigmenta ſubſiſtunt: & ſi pauca, paucus eſt morbus; & ſi multa, multus: his confert alvi purgatio. Quod ſi, alvo non purgata, dederis ſorbitiones, quanto plura dederis, tanto magis nocebis. Et Galenus in *Comm.* ait; Per alvum exeuntia ſolet Hippocrates dejectiones, ac ſubductiones nominare: & propterea quidam hoc loco acceperunt, ejus ſermonem eſſe de his, quæ per alvum evacuantur. Et in *lib.* 1. *Prorrh. Comm.* 3. *part.* 24. Arenidæ & lividæ dejectiones, perfrictioneſque non ſine febre vitium habent; rigores ex his tum veſicam, tum ventrem prehendentes, & opprimentes, dolorem pariunt. Et *part.* 25. Lentore carentia, ex his percurrentia, cum multo æſtu, in mentis eunt aberrationem: ex his comatoſi, & torpidi poſtea fiunt: morbus ex talibus diutius manet: an & circa judicationem areſcentes difficulter ſpirent? Et *partic.* 54. Frequentes, & parvæ ſurrectiones, ſubflavæ, lentæ, ſtercoreum exiguum habentes, cum hypochondrii dolore, & lateris, morbi regii participes exiſtunt: an hi, cum ſuppreſſæ ſint, exſolvantur? & ſimul ſanguinem profundant? lumborum tenſio his, & dolores, ſanguinis indicant eruptionem. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 83. Mictio noctu plurima facta, parvam ſignificat dejectionem. Et in *libr.* 5. *Aphor.* 64. Lac dare malum eſt, quibus in febribus acutis birioſæ ſunt dejectiones. Verum lege *Egeſtiones*, & *Excrementa*.

DELASSATI.

Scriptum eſt in *libr. de Coac. Præn. num.* 1. circa principium: Horrore affecti, anxii, delaſſati, lumbos dolentes, alvos humectas habent. Et in *lib. Prædict. num.* 15. Delaſſati in ſtragulis, ac veſtimentis doloroſi. Et in *libr.* 4. *Aph.* 31. Laſſitudinem habentibus in febribus, in articulos, & circa maxillas potiſſimum abſceſſus fiunt. Et in *libr. de Humorib. numer.* 3. Raro in acutis multa ducere oportet, in delaſſatis totum. At lege *Labor*, & *Laſſitudo*.

DELIGATIO.

Deligatio medicinæ propria eſt, ex qua æger opem ſentit. Maxime autem proſunt duo hæc, quibus utendum eſt, comprimere videlicet, ubi oportet, & remiſſe deligare. Et ſubdit: Concinnas autem deligationes ad ſpectaculum comparatas, & nihil juvantes, reprobare oportet: ſic ſcribitur in *libr. de Medico numer.* 4. Et propterea deligationis ratio diligenter conſideranda eſt. At vero deligationis initium vide in *libr. de Officin. Medici numer.* 7. ubi quoque apparet *numer.* 6. qualia debent eſſe deligamenta; & *numer.* 8. deligamentorum multitudo, longitudo, & latitudo. Et *numer.* 3. ejuſdem *libr.* conſtituuntur duæ deligationis ſpecies. Verum quomodo fieri debeat deligatio, vide *num.* 5. & 11. Cæterum *num.* 4. deligatio omnis ad declivia, & acuminata fugit. Et modus deligandæ claviculæ legatur in *lib. de Artic. num.* 17. Et qui deligatione curari nequeant, vide in *libr. de Fract. numer.* 32. Sed proditum eſt in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 3. In pulſantibus, ſanguinem fundentibus, figura ampla, & in totum, ſi ex omnino declivi acclive fiat: quapropter etiam deligationes in venarum ſectionibus impetum faciunt, fortes vero ſanguinem impediunt.

DELIRIUM.

Cum in *Capite* de *Deſipientia* diffuſe diſſeruimus de cauſis, ſigniſque delirii, ne repetam ea, quæ dicta ſunt, ea tacebo. Tamen pauca quædam, quæ delirium ſignificant, & quæ, quid poſt delirium ſecuturum ſit, oſtendunt, dicam. Et propterea legitur in *libr.* 2. *Prædict. numer.* 2. Deliraturi non diu latere poſſunt, ſi quis noverit, quibus hic morbus cognatus eſt, aut prius

aliquan-

aliquando inſaniverunt. Si enim hi homines ebrioſi fuerint, aut carnes voraverint, aut vigilaverint, aut in frigore, aut calore inconſiderate verſati fuerint, multus timor eſt ex tali victus ratione, ipſos deliraturos eſſe. Et *numer.* 23. ejuſdem *libr.* In principiis febrium ſive delirium acceſſerit, ſive alicujus membri ſyderatio, periturum hominem ſciendum eſt, ſi non omnino, aut ex optimis ſignis aliquid accedat, aut corporis vires adſint. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 50. Ubi in febre non intermittente difficultas ſpirandi, & delirium accedit, lethale. Et in *libr.* 6. *Aphor.* 26. Qui in febribus ardentibus tremores fiunt, delirio ſolvuntur. Et in *libr. Progn. Comment.* 2. *part.* 68. Si abſceſſus deletur, ac retrocedit, nequaquam ſecreta ſcreatione, ac febre detinente, difficilis morbus eſt; periculum enim delirii, & mortis imminet. Et *Comment.* 3. ejuſdem *libr. part.* 13. Aurium dolor acutus cum febre continua, ac vehementi, difficilis eſt; periculum enim delirii, & mortis imminet. Et in *lib.* 1. *Prorrh. Comment.* 2. *part.* 1. Si quippiam in urina ſublime pctierit, occultato coxæ dolore, delirium portendit; & quæ circa aurium ſonitus talia exiſtunt. Et *part.* 37. Nigra revomentes, cibos faſtidientes, deliros, in pube parum dolentes, quibus oculus ferox, & clauſus, purgare non oportet, pernicioſum enim eſt. Et in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comm.* 1. *part.* 34. Ob has cauſas, atque ob alias ſimiles adhuc magis, qui tota utuntur priſana, ſeptimo die, vel celerius moriuntur: alii quidem delirii, alii vero ob difficultatem ſpirandi, & ſtertorem præfocati. Et *Comment.* 2. *part.* 45. & 46. docet ſigna, quæ ſi ab initio apparuerint, delirium grave, & vehemens indicant: atque utplurimum ægri moriuntur. Et in *Comment.* 4. *part.* 42. Quibus item in febribus vertigines a principio, & capitis pulſus ſunt, & urina tenuis, his ad judicationes uſque febris acceſſionem expectare oportet; quod ſi delirent quoque, nihil mirum. Sed in *libr.* 2. *Aphor.* 2. Ubi ſomnus delirium ſedat, bonum. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 72. Quibus urinæ albæ, & perſpicuæ, malæ, præſertim ſi in delirantibus appareant. Et in *libr. de Coac. Præn. numer.* 6. Delirium in febre ſignificat egeſtio valde rubicunda. Et *numer.* 1. circa principium: Affectiones inſuper rigentes, & quæ ad noctem aliquanto magis exacerbantur, cum vigiliis, ac delirio in ſomnis, aliquando urinas involuntarie emittentes, in convulſionem deſinunt. Et infra: Deliria cum ſopore, convulſoria. Et infra: Delirium in ſpiritu, ac ſudore lethale eſt; item in ſpiritu, ac ſingultu. Et infra: Deliria circa neceſſaria, peſſima; quæ ex his exacerbantur, lethalia ſunt. Et paullo infra: Prædebilitatorum deliria, peſſima. Et *numer.* 2. Qui caput dolent, ſtupore correpti, delirantes, alvo ſuppreſſa, oculo ferociente, floruIenti, hi in poſteriorem partem convelluntur. Et paullo poſt: Auris dolor pertinax, cum febre acuta, & alio quodam ſigno aliquantum maligno, juvenes quidem ſeptima die occidit, & citius delirio correptos, ſi non multum pus effluxerit ex aure, aut ſanguis e naribus, neque aliud quoddam ſignum bonum compareat; ſeniores autem tardius, & minus tollit, nam & aures ſuppuratione præveniunt, & minus delirant: verum multi ex his recidivant, atque ſic pereunt. Et inferius: Dentes collidere, aut ſtridere, quibus non familiare id eſt a pueris, furioſum, & lethale eſt; jam vero delirans ſi hoc faciat, penitus lethale eſt: pernicioſum autem eſt, & reſiccari dentes. Et ſubdit: Ex dentis corruptione, vehemens febris ſuperaccedens, & delirium, lethale eſt; ſi vero ferventur, ulcera ſuppurabunt, & oſſa diſcedent. Et infra: Spiritus, qui denſus quidem, & parvus eſt, inflammationem, & dolorem in locis principalibus ſignificat; magnus autem, & per multum tempus, delirium, aut convulſionem: & frigidus quidem lethalis eſt; lethalis autem eſt & febriculoſus, & fuliginoſus. Et in *libr.* 6. *de Morb. Pop. ſect.* 3. Delirium ſignificant ſputa rotunda. Et in *libr. Progn. Comment.* 1. *partic.* 19. Si quis cubet in ventrem minime ſolitus, malum eſt; delirium enim, aut dolor circa ventris ſedes ſignificatur. Et *partic.* 28. Verum oculos talium conſpicari oportet; ſi enim crebro obtutus movetur, expectanda inſania eſt. Et in *lib. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Comm.* 4. *part.* 58. Cum venter glandi non obedierit, & ſpiritus placidus, & quietus fuerit, & ſurgens æger in ſedem, vel dum in lecto eſt, animi defectu corripiatur, ſi hæc vel mari, vel fœminæ inter initia fuerint, delirium fore expecta. Et *partic.* 66. Cum febrientis lingua quarto die turbata quædam loquitur, atque venter liquida bilioſa dejicit, talis delirare conſuevit. Et *part.* 67. In acutis morbis, quæ æſtate, & autumno fit repentina ſanguinis deſtillatio, etcæt. ſi æger ætate floruerit, & fuerit corpore ob exercitationes bene carnoſo, vel melancholico, vel ex potatione manus tremulæ fuerint, delirium, vel convulſionem prædicere, bene eſt. Sed lege *Deſipientia & Inſania*, *Mentis Emotio*, & *Phrenitis*.

DENTES.

Legitur in *libr. de Carnib. numer.* 12. Poſt oſſa generantur dentes ex hac cauſa. Ex oſſibus capitis, ac maxillarum incrementum fit glutinoſi; & quod ex pingui ineſt, a calido ſiccatum exuritur, & fiunt dentes reliquis oſſibus duriores: quia nihil frigidi ineſt. Et primi quidem dentes naſcuntur a victu in utero, & poſtquam natus fuerit, puero lactenti a lacte; ubi vero hi exciderint, a cibis, & potibus: excidunt autem, ubi ad annos primi alimenti pervenerint; quibuſdam etiam prius, ſi a morbido alimento nati fuerint: plurimis vero, cum ſeptem annos impleverunt; qui vero poſtea enaſcuntur, ſimul conſeneſcunt, niſi præ morbo perforentur. Cæterum dentes propterea poſterius aliis naſcuntur: in maxilla venæ ſunt, & hæ huic

oſſi

oſſi ſoli inter omnia oſſa ex inferno ventre alimentum præbent; oſſa vero tale augumentum dant, qualia exiſtunt; ſic & talia omnia. Et *numer.* 13. ejuſdem *libr.* A ſeptennio uſque ad decimum quartum annum tum maximi ex dentibus, tum alii omnes naſcuntur, poſtquam exciderint hi, qui ab alimento in utero nati ſunt. Et *numer.* 14. Quin & in quarto ſeptennario dentes enaſcuntur pleriſque hominibus duo, qui ſapientiæ dentes appellantur. At vero pueris ad dentitionem accedentibus, ut ait Hippocrates in *libr.* 3. *Aphor*, 25. gingivarum pruritus, febres, convulſiones, alvi profluvia, & maxime ubi dentes caninos producunt, tum pueris craſſiſſimis, tum his qui duros ventres habent. Et propterea in *libr. de Dentitione numer.* 2. Quibus in dentitione alvus amplius ſubducit, minus convelluntur, quam quibus parum; quibus vero in dentitione febris acuta accedit, parum convelluntur: quicunque dentientes habitiores manent, & altiore ſomno utuntur, periculum eſt, ne convulſione corripiantur: qui hyeme dentiunt, reliquis ſimilibus exiſtentibus, melius liberantur: non omnes in dentitione convulſi moriuntur, ſed multi etiam ſervantur; qui cum tuſſicula dentiunt, tardius dentes producunt, in perpunctione autem magis gracileſcunt: quicunque in dentiendo hyemem habent, ſi attente tractentur, dentitionem facilius ferunt. Et ideo nos habemus ſigna dentitionis a ſuperiori *Aphoriſmo*, & poſtea ea, quæ confirmant *Aphoriſmum*.

Ex dentium quidem multitudine hoc præſagium dat Hippocrates in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 6. Qui longæ vitæ ſunt, plures dentes habent. Sed & in *lib. de Hom. Structur. numer.* 7. dicitur: Dentes cum maxillaribus duo ſupra triginta ſunt, anteriores autem dividentes, qui & ſecantes appellantur. Atque ex ſtridore, ac colliſione dentium hæc habetur prænotio, quæ ſcripta eſt in *libr. Progn. Comment.* 1. *part.* 21. cujus verba ſunt: Si quis in febribus ſtrideat dentibus non conſuetus a pueritia ita efficere, inſania ſignificatur, ac mors; ſed in utriſque futurum prædicere periculum, neceſſe eſt. Si vero mente motus ita efficiat, admodum exitioſum eſt. Ubi Galenus ait, & reddit rationem: Strident dentibus, quoties muſculi in temporibus, & maxillis modo convulſionis commoventur, aliquando affectis muſculis duntaxat, aut ab ortu naturæ, aut propter aliam cauſam poſteriorem, aliquando origine nervorum in talem affectionem deducta.

Patiuntur dentes dolores, corruptiones, eroſiones, reſiccationes. De dolore dentis ſcribitur in *lib.* 5. *de Morb. Pop. num.* 26. Aſpaſii uxori dolor dentis vehemens, & maxillæ in tumorem elevatæ ſunt: cum vero caſtoreum, & piper collueret, ac in ore teneret, opem ſentiebat. Et in *libr.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 6. Quibus in dentium dolore de ſupercilio tenuia deſcendunt, his a pipere probe affricto, poſtridie craſſiora deſcendunt, ſi etiam alia non obtinuerint; nam Hegeſippo ſoporiferum inditum non obtinuit, ſed magis, & violentius inſuper provocavit. Et in *libr.* 4. *numer.* 10. Athenadæ puero maſculo doluit a ſiniſtra parte infernus dens, a dextra ſupernus: hujus auris dextrá ſuppurata eſt, dum non amplius doleret. At de corruptione dentis hæc prædictio ſumitur in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. Ex dentis corruptione febris vehemens ſuperaccedens, & delirium lethale eſt. Atque ibidem ſupra, alia legitur, quæ eſt: Dentis corruptio abſceſſum circa gingivam factum ſolvit. De corroſione dentis legitur in *libr.* 4. *de Morb. Pop. num.* 8. Puero ab ulcere phagedæna erroſo, dentes inferni, & ex ſupernis, ac infernis anteriores emergebant: cavitatem habebant. Deinde ſubdit: Quibus ſuperni dentes anteriores, his latus eſt ſummus naſus: qui quintus dens ab anterioribus numeratur, quatuor radices habet, ſingulis paribus ad utrunque vicinum dentem connexis, extremitatibus omnibus ad internam partem reflexis: circa tertium dentem ſuppurationes plures, quam juxta alios omnes, & ex naribus fluxiones craſſæ, & a temporibus dolores ex hoc maxime fiunt: corroditur hic maxime quintus, ex medio quidem nodum habebat unum, duos autem anterius: parvus primus, intrinſecus juxta duos corrodebatur; ſeptimus radicem unam craſſam, acutam habebat. Et *numer.* 16. ejuſdem *libr.* Dens Hegeſiſtrato, cui ſuppuratio juxta oculum, ſuppuratus eſt juxta extremum: rurſus ſanatus eſt oculus, & ſecundum nares pus deſcendit craſſum. Alium caſum lege *numer.* 17. De ſiccitate autem dentium hæc habemus in *lib. de Coac. Præn. num.* 2. Dentes reſiccari pernicioſum eſt. Verum de his, quæ viſcoſa circa dentes adhærent, ſcribitur in *lib.* 4. *Aphor.* 53. Quibus circa dentes in febribus quidam lentores, ideſt viſcoſa, naſcuntur, his fortes fiunt febres. Et in *libr.* 4. *de Morb. Pop. numer.* 27. Quibus in dentibus circumcirca viſcoſa fiunt, malum eſt ſubhiare, ac fixis oculis intendere. Sed dentem purgans, & bene olentem faciens ſcribitur pharmacum in *libr.* 2. *de Morb. Mul. numer.* 65. At cave a frigidis: ſiquidem, ut legitur in *lib.* 5. *Aph.* 18. frigidum ſit inimicum oſſibus, dentibus; calidum vero utile.

DESIPIENTIA.

Deſipiens appellatur homo, cum neque loquatur, neque agat ea, quæ rationi conſentanea ſunt. Deſipientiæ autem duplex eſt ſpecies, quædam a nativitate, quædam a morbo. De ea vero, quæ a nativitate eſt, ſic ſcribitur in *l.* 1. *de Diæt. n.* 33. Si amplius adhuc ſuperetur ignis a præſenti aqua, hoc eſt a pituita, hos jam alii deſipientes, alii attonitos, ſive ſtupidos appellant; & hæc inſaniæ quædam ſpecies tardior exiſtit: hi plorant, nemine moleſtante, aut verberante, & formidant non formidanda, & triſtantur in rebus nihil ad ſe attinentibus, & ſentiunt ea, quæ non conveniunt ſapientibus: confert itaque his, uti fomentis, & a fomentis veratro expurgari, ac diæta uti,

uti, quam prius dixi e atque indiget talis homo attenuatione pulmonis, ac ſiccitate. Et *numer.* 35. Si aquæ vis ab igne amplius ſuperetur, hoc eſt, ſi corpus valde bilioſum ſit, ad inſaniam adigitur: talibus confert actiones obire, ac tranſigere a cibo accepto magis, quam jejunis; ſtabilior enim redditur anima alimento commodo ammixto, quam alimenti indiga. Et *numer.* 36. Si vero adhuc amplius ſuperetur aqua ab igne, talis anima valde acuta eſt, & tales neceſſe eſt ſomnia videre, vocant autem ipſos ſubſurioſos; nam res valde propinqua inſaniæ eſt; etenim a brevi, & incommoda inflammatione inſaniunt, & in ebrietatibus, & carnis bona habitudine, & præ carnium eſu: veruntamen tales oportet ab his omnibus abſtinere, itemque a reliqua repletione, ac exercitiis violentis: in victu utendum eſt maza, vino dulci non ſubacta, & oleribus coctis, ſed non purgantibus, & piſciculis ex muria, & aquam bibere præſtantiſſimum eſt, ſi fieri poſſit; ſin minus, vinum molle, & album, quod aquæ ſit proximum: deambulationibus quoque multis mane utendum eſt, a cœna vero ſatis eſt exurgere, quo cibi quidem non reſiccentur a deambulationibus poſt cœnam, corpus autem evacuetur matutinis: lavare autem magis conducit aqua tepida circumaffuſa, quam ungi: cætera vero ibi lege.

Deſipientiæ ſecunda ſpecies, quæ ab affectione aliqua fit, ea aut nova eſt, & non confirmata, aut vetuſta, & confirmata, veluti hectica febris: & utraque fit aut a bile, aut a pituita, quemadmodum & ea ſpecies, quæ a nativitate ortum habet. Hi autem humores permiſcentur cum ſanguine, & ſanguine permutato, concidit prudentia; nam legitur in *libr. de Flatibus*, *num.* 20. Opinor, inter omnia, quæ in corpore ſunt, nihil magis ad prudentiam conferre, quam ſanguinem: hic ergo cum in conſtanti habitu perſiſtit, conſiſtit & prudentia; ſanguine vero permutato, concidit ſimul & prudentia. Et ſubdit: In temulentis per ebrietatem aucto repente ſanguine, percellit animus, & in animo prudentia, fiuntque præſentium malorum obliviosi, ac futurorum bonorum fœcunda ſpe beantur. Mixtis vero humoribus dictis cum ſanguine, narrat Hippocrates in *libr. de Virg. Morb. numer.* 2. quid poſtea fiat, & inquit: Sanguis, cum meatus uteri fuerint concluſi, præ multitudine reſilit ad cor, & ad ſeptum tranſverſum; quibus repleris, cor fatuum fit, deinde ex fatuitate torpedo, poſtea ex torpedine delirium apprehendit. Et ſubdit: Locus enim ad delirium, ac inſaniam paratus eſt; cum enim hæ partes repletæ fuerint, & horror cum febre ingruit, erroneas febres appellant: his autem ſic habentibus, præ acuta quidem inflammatione inſanit, præ putredine clamat, præ caliginoſitate timet, ac formidat, præ compreſſione vero circa cor ſtrangulationes parat, præ ſanguinis autem malitia animus mœrens, ac anxius malum attrahit. Sed & alium horribiliter compellit, & in puteos proſilire, ac incidere jubet, & ſtrangulari, tanquam meliora ſint hæc, & omnem vitæ utilitatem excedentia: aliquando vero ſine ſpectris, ac phantaſmatis voluptas quædam adeſt, ex qua mortem, velut bonum aliquod, omat. In *libr.* autem *de Morb. Sacr. num.* 17. cum antea dixerit, prudentiam ineſſe in animo animus vero ſedem habere in cerebro ibi videtur; & inquit Hippocrates: Sapientiam ipſi, ſcilicet cerebro, exhibet aer: oculi vero, & aures, & linguo, & manus, & pedes, qualia cerebrum ſtatuit, ac cognoſcit, talia ſubminiſtrant; ſapientia enim toto corpori contingit, prout aere participarit: ad intelligentiam vero internuntius eſt cerebrum. At vero in *libr. de Corde num.* 8. proditum eſt, mentem hominis in ſiniſtro ventriculo cordis inſitam eſſe, & reliquæ animæ imperare. Quapropter videtur Hippocrates, ſibi ipſi diſſentire. Hoc vero minime verum eſt, ſed ſedem animæ in corde eſſe, pluribus affirmari poteſt argumentis, ſed operationes ipſius per cerebrum manifeſtantur. Et propterea corrupto cerebro a pituita, vel a bile, corrumpitur hominis prudentia; nam quanto tempore cerebrum quieverit, tanto etiam homo ſapit: ſic inquit Hippocrates in *libr. de Morbo Sacr. num.* 16. & ſubdit: Qui a pituita inſaniunt, quieti ſunt, & non vociferantur, neque tumultuantur; qui vero a bile, vociferatores ſunt, & malefici, & non quieti, & ſemper aliquid intempeſtivum faciunt. Siquidem igitur aſſidue inſaniunt, hæ ipſis ſunt cauſæ; ſi vero non, ſed terrores, & timores accedant, a cerebri tranſmutatione id contingit: tranſmutatur autem, dum caleſcit; caleſcit autem præ bile, ubi ad cerebrum impetum fecerit ex corpore per venas hæmatitidas, hoc eſt, ſanguinarias appellatas, & timor adeſt, donec rurſus redierit in venas, ac corpus, deinde quieſcit. Angitur autem homo, & inquietudine multa jactatur intempeſtive, dum cerebrum perfrigeratur, & præter conſuetudinem compingitur: hoc vero a pituita perpetitur; ab hac autem affectione etiam oblivioſus evadit. Et ſubdit: Cum contigerit, ut homo videat inſomnium horrendum, & in timore fuerit, etiamſi vigilet, tunc magis facies igneſcit, & oculi rubeſcunt, cum timuerit, & mens meditatur aliquid mali operari: Sic etiam in ſomno patitur. Ubi vero expergefactus fuerit, & reſipuerit, atque ſanguis rurſus in venas prædictas diſperſus fuerit, quieſcit. Itaque habemus, cor, & cerebrum auctores eſſe deſipientiæ, quemadmodum radix plantæ, & rami ſunt auctores fructuum.

Signa porro ſpecierum deſipientiæ ex his, quæ diximus, nota eſſe, arbitror; attamen hæc addam. Scriptum eſt in *lib. Progn. Comment.* 1. *part.* 24. Si ſpiritus magnus ſit, & multo interpoſito tempore, delirium ſignificat. Et in *libr.* 1. *Prorrh. Commentar.* 1. *part.* 18. Si in ardente febre aurium ſoni-

tus

tus cum caligine fuerit, proveneritque in naribus gravitas, mente ex melancholia aberrant. Et *part.* 19. Vacillationes mentis cum voce clangoſa, linguæque convulſiones cum tremore, & voces ipſæ obtremiſcentes, mentis indicant alienationem. Et *part.* 20. Linguæ obtremiſcentes ſignum non conſtantis mentis. Et *part.* 22. Rari in his laterum dolores delirium oſtendunt. Verum de ſignis plura lege in *Capite* de *Delirio*.

Ut vero cognoſcas, ex quo humore facta ſit deſipientia, præter alias notas antea deſcriptas, has obſervato. Deſipientiæ aliæ fiunt cum riſu, aliæ feroces ſunt. Quæ cum riſu fiunt, ſanguis plurimus eſt cum alio humore in cauſa, ſi minimus, & alii plures, quemadmodum bilis flava. Feroces fiunt deſipientiæ, de quibus paullo poſt dicemus. Verum quandoque externa deſipientiam producunt, utpote quæ ſanguinem alterent, perturbent, atque cum aliis humoribus miſceant, vel ad aliquam qualitatem perducant non propriam. Externa cauſa deſipientiam efficit; v. g. multa potatio, ut legitur in *lib.* 7. *Aphor.* 7. Ictus capitis, ut *Aph.* 14. In oſſis præciſione fit delirium, ut *Aph.* 24. Ilei, ut *Aph.* 10. ejuſdem *libr.* Profluvium ſanguinis, ut *Aph.* 9.

At vero quis ſit finis deſipientiæ, quæ ab his proveniat cauſis, ſententiam Hippocratis proferemus. Scriptum eſt in *lib.* 6. *Aph.* 53. Deſipientiæ, quæ cum riſu fiunt, ſecuriores; quæ vero cum ſtudio, periculoſiores. Et in *libr.* 1. *Prorrhet. Comment.* 1. *part.* 25. Tantulum feroces deſipientiæ ferinæ ſunt, & ſolum ſi tantulo fiant tempore. Et Galenus in *Comment.* Cum videris quempiam cum ferocitate deſipientem, etſi paullo poſt ſedetur, cognoſces, mentem ejus non febris ratione læſam eſſe, ſed phreniticam ſubali affectionem, quæ poſtea adaucta, ferina tibi videbitur: ferinas autem appellat deſipientias, in quibus ægri calcitrant, pedibus feriunt, mordicus impetunt. Et in *libr.* 7. *Aph.* 7. Ex multa potatione rigor, & deſipientia, malum. Et *Aphor.* 14. In capitis ictu obſtupeſcentia, & deſipientia, malum. Et *Aphor.* 24. In oſſis præciſione deſipientia, ſi in vacuum apprehenderit. Et hæc eſt ex cauſis intrinſecis, & etiam quæ ſequuntur; nam legitur in eodem *libr.* 7. *Aphor.* 18. In vigilia convulſio, vel deſipientia, malum. Et *Aph.* 10. Ab ileo vomitus, ſingultus, deſipientia, vel convulſio, malum. Et *Aph.* 9. A profluvio ſanguinis deſipientia, ac convulſio, malum. Et *Aphoriſm.* 5. A furore difficultas inteſtinorum, vel aqua inter cutem, vel mentis alienatio, bonum. Et in *libr.* 1. *Prorrh. Commentar.* 1. *partic.* 8. Prædebilitatorum deſipientiæ, peſſimæ. Alia quoque prognoſtica in hoc libro comperies, quæ lege in *Capite* de *Delirio*, & de *Phrenitide*. Ad deſipientes accipe medelam, quæ ſcribitur in *libr.* 2. *de Morb. Pop. ſect.* 5. Si autem deſipiat, caput irrigato, ſi non præcordia fuerint elevata.

DESTILLATIO.

Deſtillatio eſt fluxio humiditatis a partibus ſupernis ad minus ſuperna, aut ad inferna. Hæc maxime fit a cerebro, a quo defluit, in propinquas partes, ut in oculos, nares, aures, fauces, palatum, pulmonem, & in reliquum corpus. Legitur autem in *libr. de Carn. num.* 17. Ubi cerebrum ipſum de ſe ipſo plurimum liquefecerit, in palatum, fauces, pulmonem, ac reliquum ventrem, & corpus deſtillat. Fiunt deſtillationes cum tuſſi ſenibus, ut in *libr.* 3. *Aphor.* 31. legitur. Et in *libr.* 7. *Aph.* 38. Defluxio in ſuperiorem ventrem, hoc eſt thoracem, ſuppuratur in viginti diebus. Et in *lib. de Dent. numer.* 3. Deſtillatione tonſillas vexatas habentibus, his alvus amplius ſubducta ſiccas tuſſes ſolvit. Sed in *Capite* de *Fluxione* plurima lege.

DIÆTA.

Diæta eſt victus ratio in ſex rebus non naturalibus. Hæc inſtituta fuit ad ſanitatem tuendam, atque ad ægritudinem expellendam: ſanitas autem, & ægritudo ineſt in corpore humano, cujus perſona vitam vulgarem, aut publicam traducat. Qui duo ordines aut juvenes exiſtunt, aut ſenes, aut in media ætate; & hi aut laboribus dediti, aut otioſi. Et hujuſmodi diæta reſpicit non ſolum perſonas, verum etiam anni tempora, ſed potiſſimum cibaria, ac potiones. Diæta igitur ægrorum deſcribitur in locis, in quibus tractantur & morbi peculiares. At vero de diæta ſanorum divitiorum, & quibus ſanitatis ſtudium præcipue eſſe curæ ſolet, lege in *libr.* 3. *de Diæt. numer.* 12. At multitudo, ac vulgus, quod ex neceſſitate vitam tranſigit, qua ratione ſingulis anni partibus diæta inſtituere, ac primum hyemis tempore debeat, vide in eodem *libr. num.* 2. Itemque in *libr. de Salubr. Diæt. numer.* 1. in quo agitur de diæta idiotarum, & privatorum, qualis hyeme, vere, æſtate, & autumno eſſe debeat. Et *numer.* 2. Diæta ad ætates, ad anni tempus, & ad corporum ſpecies conſtituitur. Hos igitur libros diligenter legas. Diæta mala eſt, primum, cum quis cibos liquidos, aut ſiccos in corpus ingerit, plus quam ipſum ferre poſſit. Deinde, cum varios, & diſſimiles inter ſe cibos adſumit; ſeditionem enim movent, quæ ſunt inæqualia.

DIARRHOEA.

Diarrhœa eſt copioſum ſine ulceratione, & inflammatione alvi profluvium; cujus ſigna, & curationem lege in *libr. de Affect. numer.* 26.

DIES CRITICI;
& cur
DIES IMPARES morbos judicent.

Omnis operatio naturalis eſt finita, propterea quod ſubjectum, circa quod verſatur, eſt finitum, & quoniam menſuratur magnitudine, aut tempore, aut utriſ-

ratur

que, quæ finita ſunt. Verum cibi concoctio eſt naturalis operatio; idcirco eſt finita, & tempore finito, atque terminato menſuratur. Quota vero ſit temporis menſura in concoquendo alimento, his verbis ſcriptum eſt in *lib. 4. de Morb. numer.* 16. Poſtquam comedit homo, ac bibit, & humor ad corpus pervenit, eo quo dictum eſt modo, ammixtus alii, tum ei, qui in corpore, tum ei, qui in fonte eſt, ea quidem die, qua acceſſerit, in corpore manet, poſtridie vero alius humor ad ipſum accedit: atque hi quidem duo ſunt dies, duo vero in corpore humores; & alteri quidem humori duo dies ſunt, alteri unus: & qui poſtridie acceſſit, manet in corpore, ut qui ſit craſſius; alter autem coctus a caliditate diffunditur, & tenuis factus, poſtera die ad ventriculum accedit, & per omne tempus a recenti expellitur. Ubi vero ad ventriculum pervenit, cibos in hoc loco coquit, & de ſe ſanguinem in corpore facit; ſi vero permanſerit, tempore graveolens fit: tertia vero die una cum ſtercore, & urina exit, copia ipſe ſibi ipſi æqualis, & conſimilis, & æquilibris, etiamſi ſui ipſius pars quædam ſit, quo humor maneat in corpore juxta relatam rationem. Quapropter in prima die alimentum in corpore manet, poſtridie per alvum ſecedit; humor autem ad tertiam diem. Itaque per tres dies cibus coquitur, diſtribuitur, ac ſecernitur purum ab impuro; & id nobis ſit argumento a contrario ſumpto, quod legitur in *libr. de Veteri Medic. numer.* 21. & hoc eſt: Dico etiam, alios omnes homines, qui duos, aut tres dies inediam pertulerint, eadem paſſuros eſſe, quæ de impranſis dixi, ideſt impotentiam vehementem, tremorem, animi deliquium, oculos pallidos, &c. Hæc quoque habet in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Ac. Comm. 2. part.* 22. uſque ad 32. quanquam *librum de Veter. Medic.* nemo negat eſſe illegitimum Hippocratis, immo Erotianus inter germanos collocat. Sed ad rem. Cum igitur cibi ſemper poſtridie per alvum ſecedant, & humor ad tertiam diem; homines ſani degunt, ut legitur in eodem *libr. 4. de Morb. numer.* 16. & ſubdit: Si humor pluribus, quam tribus diebus in corpore permaneat, aut alius multus implens accedat, venis caleſcentibus, ac ſtantibus, majus malum, aut minus homini ſignificationem de ſe præberet, hyeme quidem minus, & poſterius, æſtate vero majus, ac prius. Deinde *numer.* 17. explicat quod malum contingeret, & inquit: Calor, & dolor corpori accedet, ſed in æſtate, citius; calidus enim tunc eſt aer ambiens, & calidiorem corpus in ſe ipſum trahit: & ſi calido adhuc exiſtente ventriculo, calidior, quam opportunus eſt, ſpiritus homini accedat, nihil miri eſt, hominem ex tali febrire. Hyeme vero, cum frigidum ſpiritum trahat in ſe ipſum, multo magis poterit corpus repletionem ferre, homine modice ventrem exonerante. Et *numer.* 18. Poſtquam autem aliquid corpori advenerit copioſius, non ita multo; corpus caleſcit ſenſim, ut non valde lædatur: & liqueſcit in ventriculo, & cibum homini injucundum facit; ſi vero humor alius alio copioſior fuerit, febris ex hoc oboritur. Et ſubdit *numer.* 19. Sed & corpus hoc modo ſufferre, ac revaleſcere poteſt; humiditate enim uberiore exiſtente, in ipſo calorem exſolvit: caleſcit enim corpus a febre: & ſi quidem modicum fuerit id, quod affligit, tertia die eodem modo dimittit, per duas autem continue tenet; ſi vero copioſius, quinta die: per quatuor vero tenet pro ratione. Aque hoc modo morbi per dies judicantur. At, ſi dimiſerit febris in imparibus diebus, & ſanus homo fit, & moritur. At vero quænam ſit hæc tertia, quanquam antea relatum eſt, exponit tamen *num.* 20. & ait: Quæcunque febris de corpore hominem corripuerit, neceſſe eſt, tertia die humorem affligentem exire de corpore, aut in alio quopiam impari die, ut antea declaratum eſt; non enim exit prius quam alius bonus de ventriculo ipſi accedat; nam intermedia, & poſtera die corpus trahit de ventriculo quicquid ipſi in ſe ipſo dimiſerit priori die, niſi ventriculus id expulerit, & alium humorem habuerit, quod ſane malum homini eſſet; ſi vero dimiſerit tertia die, eodem modo dimittit, quo etiam eadem die; atque ita contingit, ut febris de corpore oriens, tertia die remittat: dico etiamſi quinta die, aut ſeptima, aut nona dimittat; eodem pacto dimittere, quemadmodum & tertia exivit. Dimittit autem febris in diebus imparibus, quoniam in paribus trahit corpus de ventriculo; in imparibus vero dimittit: ventriculus autem extra propellit in homine ſano: juxta hujuſmodi neceſſitatem morbi in imparibus diebus judicantur. Deinde ſubdit: Dolent maxime homines ægroti in imparibus diebus, quoniam conturbatur humor, cum homo febricitat: cujus rei ſignum eſt, quod horror alias atque alias per corpus tranſcurrit; quod non contingeret, niſi humor conturbaretur, & de ipſo aut plus, aut minus ſecerneretur, & alius alium ſuperaret: conturbatur autem maxime in imparibus diebus, cum homo ægrotat: & tunc horror maxime fit: habet enim ſe res hoc modo. De humore affligente expellitur aliquid ex corpore, a recentiſſimo humore ſuperatum, & procedit ad alvum inferiam, & alvus ipſa una cum affligente caleſit, ſuſcipiens in ſeipſam magis, quam priore tempore. Hoc autem maxime fit in morbi judicatione, etſi paullatim corpus ad alvum dimiſerit, & non multum fuerit id, quod hominem affligit, & alvus, & corpus calorem ſufferre in judicatione poteſt; & homo ſanus evadit, ubi humor affligens egreſſus fuerit; & is, qui febri alimentum præbuit, conſumptus, & ſanus prævaluerit. Et ſubdit *numer.* 21. Quod humor turbetur in diebus imparibus, hoc ſignum eſt. Quicunque jam a febre continua correpti, pharmaco

maco uſi ſunt in diebus paribus, hi nimium purgari nunquam ſunt; qui vero in diebus imparibus medicamento forti uſi ſunt, nimium purgari ſunt: multi vero etiam perierunt nimium purgati. Hæc ex *libr. 4. de Morbis*. Ex quibus percipimus, niſi humor tertia die ad exitum paratus, non expellatur a recenti, ac permaneat, aut alius multus accedat, venas calefieri, atque ſiſti, hoc eſt, intendi, ut exponit Galenus in *Comment. 4. de Vict. Rat. in Morb. Acut. part.* 27. ac poſtea malum homini adferre. At vero die quinta, quæ tertia eſt una cum prima die tertia, iterum conturbatur; & niſi expellatur, turbatur rurſus ſeptima, vel nona, vel undecima, & maxime affligit hominem ob turbationem humoris, veluti relatum eſt: & tunc fit criſis. Hac igitur de cauſa morbi judicantur diebus imparibus, fit ſanitas, & mors. Et idcirco ſcribit Hippocrates in *lib. Prognoſt. Comm. 3. part.* 1. Febrium judicationes fiunt iiſdem numero diebus, & ex quibus ſuperſunt homines, & ex quibus moriuntur. Verum, ut legitur in *libr. 2. de Morb. Popul. ſect. 6.* interceptio morbi fieri non poterit, niſi in die impari: neque principium fieri poterit, niſi in die pari, itemque menſe, ac anno pari. Et ſubdit: Qui moriuntur, eos neceſſe eſt die impari, & menſe impari, & anno impari mori: bonum autem fuerit prædicere mortem, aut dolores fortes. Quorum oculi robuſti non ſunt, his mors brevi imminet. Si vero in impari anno fiat, ab utriſque impares fieri, neceſſe eſt. Si autem in anno pari, & die pari, neceſſarium eſt, in impari die mori: ex numero tertia fortiſſima eſt. Et in *libr. de Septim. Part. num. 6.* Conceptus, & abortus, & partus mulieribus in eo tempore, in quo etiam morbi, & ſanitas, & mors omnibus hominibus fiunt: hæc vero omnia partim ſecundum dies, partim ſecundum menſes, partim ſecundum dierum quadragenarios, partim ſecundum annum, ſignificationem ſui præbent; in omnibus enim his temporibus inſunt ad unumquemque & utilia multa, & hoſtilia multa: ex utilibus vero ſanitas, & augmentum contingit; ex contrariis morbi, & mors. Dies igitur maxime inſignes in plurimis ſunt primi, & ſeptimi, multum potentes in morbis, & multum in fœtibus; nam plurimi abortus in his diebus fiunt: nominantur autem tales effluxus, non abortus. Verum alii dies intra quadrageſimum inſignes quidem minus ſunt, multi vero judicant. Et ſubdit *num. 7.* In menſibus eadem, quæ in diebus fiunt, juxta rationem inſunt; menſes enim mulieribus ſanis ſingulis menſibus apparent, tanquam peculiarem in corporibus vim menſis habeat: unde ſane ſeptimi menſes his, quæ uterum geſtant, fœtus in principium perfectionis conſtituunt; pueris vero, ubi ſeptem menſes a nativitate impleverint, tum alia utilia in corporibus fiunt, tum dentes in eo tempore apparere incipiunt. Eadem ratio eſt etiam in decretoriis diebus, ſiquidem fortaſſis una cum his, quos recenſui, conjungere quis velit, hiſtoriæ, ac cognitionis gratia referentur. Etenim medicum, qui ægrotorum ſalutem recte conjectare volet, animadvertere quidem oportet, & contemplari omnes dies, ex paribus vero decimumquartum, & vigeſimumoctavum, & quadrageſimumſecundum. Hic enim terminus ponitur a quibuſdam pro harmoniæ ratione, & integer, ac perfectus numerus; verum ob quam cauſam, longius fuerit in præſenti exequi. Contemplari autem ſic oportet per ternarios, ac quaternarios, ternariis quidem omnibus copulatis, quaternarios autem duobus ad duos connexis. At vero quadragenarii primum in fœtibus judicant; quiſquis enim primos quadraginta dies tranſmiſerit, abortus effugit ex omni cauſa contingentes: plures autem fiunt in primo quadragenario abortus, quam in aliis omnibus; hoc autem tempore præterito, fœtus fortiores ſunt, & ipſorum corporis per ſingula membra diſcretio fit; & maſculorum quidem partes omnes valde conſpicuæ fiunt. Fœmellæ vero in hoc tempus carnes apparent, exortus, ac proceſſus ſolum habentes: ſimilia enim longius tempus in ſimili ſunt, & tardius diſcernuntur propter conſuetudinem, & amicitiam: quanquam alias, cum a matre ſegregatæ fuerint, filiæ citius, quam filii pubeſcant, & ſapiant, ac ſeneſcant, propter corporum imbecillitatem, & victus rationem. Alter quadragenarius eſt, in quo circa octavum menſem fœtus utero ægrotant; de quibus hic totus ſermo inſtitutus eſt. Tertius eſt, in quo ubi naſcantur pueri etiam male afflicti, ſi effugerint quadraginta dies, apparent magis robuſti, ac ſapientes; nam & ſplendores clarius vident, & ſtrepitum audiunt, quod prius non potuerunt, tanquam incrementum habeat hoc tempus; cum juxta alia, tum juxta ſapientiam ex corpore eluceſcentem. Et ſubdit *numer. 10.* Quanquam mors etiam per fatum ſit forte deſignata, ut hoc exemplo omnibus ſit, quod omnia exiſtentia, quæ naturam ex iiſdem habent, tranſmutationes per tempora venientia habeant. Declaratur autem in ſingulis, cum alia naſcantur, alia corrumpantur. Porro anno fineunte multi quidem morbi fiunt, multæ etiam ſanitates, juxta temporis rationem ad menſes, & ad ſingulos dies. Septenariis autem annorum cum alia multa inſignia corporibus fiunt, tum dentes pueris excidunt, & alii naſcuntur. Et in *libr. de Carnibus num. 20.* Vita hominis ſeptem dierum eſt. Primum enim, poſtquam genitura in uteros pervenit, in ſeptem diebus habet quæcunque corpus habere debet: & multa ego vidi hoc modo. Deinde modum explicat; poſtea ſubdit *numer.* 21. Quod vero vita hominis ſeptem dierum ſit, etiam ex hoc manifeſtum redditur. Si quis in ſeptem diebus nihil edere, aut bibere velit, pleriſque quidem in ipſis moriuntur. Sunt autem, qui ipſos tranſmittunt, & tamen moriuntur. Et *num.* 22. Puer ſeptimeſtri partu natus, pro ratione natus eſt, & vivit, & rationem talis habet,

bet, ac numerum ad hebdomadas, ac ſeptennarium exactum. Octimeſtris autem natus, nullus unquam vixit. Novem vero menſium, & decem dierum partus fit, & vivit, & habet ad hebdomadas numerum exactum. Quatuor enim denarii hebdomadum, dies ſunt ducenti & octoginta; in denarium autem hebdomadum ſeptuaginta dies incurrunt. Habet autem & ſeptimeſtris partus tres denarios, ſive decadas hebdomadum, & in unaquaque decade ſeptuaginta dies. Tres vero hebdomadum decades ex toto ſunt dies ducenti ac decem. Et ſubdit *num.* 23. Quin & morbi acutiſſimi ſic hominibus fiunt, præteritis diebus hebdomadæ dimidiæ, aut unius, in quibus judicantur, & moriuntur, aut ſani fiunt; & tertii generis in undecim diebus, hoc eſt, una & dimidia hebdomade; & quarti in duabus hebdomadis; & quinti in duodeviginti diebus, hoc eſt, duabus & dimidia hebdomadis. At vero alii morbi non habent, ut certa ſententia pronunciari poſſit, quanto tempore homines ab ipſis ſani evadant. Ad eundem modum etiam ulcera magna in capite, ac reliquo corpore quarto die inflammari incipiunt, in ſeptem autem inflammatio ſedatur, aut etiam quatuor & decem, aut duodeviginti. At ſubdit tandem *numer.* 24. Eſt & aliud ſignum, ſcilicet, quod vita hominis ſeptem dierum ſit. Pueri ſeptem annis præteritis dentes explent. Et in ſeptem annis ſunt & ratione, & numero exacte hebdomades trecentæ, ac ſexaginta. Neceſſitatem autem naturæ, quapropter in ſeptem hæc ſingula diſpenſentur, ego aliis locis declarabo. Hæc in *lib. de Carnibus*. Atque hinc accepta eſt ſententia illa deſcripta in *libr. 2. Aphor.* 23. quæ ait: Acuti morbi in quatuordecim diebus judicantur. Et *Aphor.* 24. Septenorum quartus eſt index: alterius ſeptimanæ octavus principium: eſt autem & undecimus contemplabilis; ipſe enim quartus eſt alterius ſeptimanæ: rurſus vero & decimus ſeptimus; ipſe ſiquidem quartus eſt a quartodecimo, ſeptimus vero ab undecimo. In hoc vero *Aphoriſm.* habemus aliam diviſionem; nam prima fuit, quod vita hominis dividatur per ſeptem; ſecunda eſt, quod ſeptem dividit in duas partes, quarum altera eſt quartus, quæ cum ſit medietas ſeptenarii, indicat, quantum ſeptem facultatis ſit habiturum. At de quarto die pluribus in locis mentionem fecit Hippocrates. Verum & de tertio ſimul in *libr. de Natur. Puer. numer.* 20. cum inquit: Movetur maſculus tertio menſe, fœmella vero quarto; prius autem movetur maſculus, quia fortior. Et in *lib. de Fractur. numer.* 33. Minime tertia, & quarta die omnia vulnera movere oportet; &, ut in ſumma dicam, etiam omnes ſpecillorum admotiones vitare convenit in his diebus, & alia quoque, quibus vulnera irritantur. In totum enim tertia, & quarta dies in pleriſque vulneribus recrudeſcentias pariunt, & quæ ad inflammationem, ac immunditiam procedunt, & quæ ad febres deveniunt. Et in *libr. de Articulis numer.* 78. Reponere autem oportet eadem die, aut poſtridie: tertio, ac quarto minime; quarto enim die maxime recrudeſcere ſolent. Quibus autem non ſtatim repoſiti fuerint, in his dictos dies tranſgredi oportet; quia quod intra decem dies repoſitum fuerit, omne id continetur. Præterea & in *libr. 4. de Morbis*, *num.* 22. legitur: Quin & ulcera, ſi curentur maxime in his diebus, ſcilicet imparibus, inflammantur; & rationem reddit, & ait; Venit enim humor ad omnes venas, cum turbatur, eaſque replet: & ubi ad ulcus pervenit, ſiquidem non curetur, & pus exitum habeat, expellitur ab humore, qui in turbatione accedit, & ulcus foras expurgatur; ſi vero curetur, pus exitum non habens, & iſtic una cum eo, qui acceſſit, permanens, dolorem inducit, & carnem circa ulcus attollit. Et ſubdit: Atque hoc modo caliditas ad ulcera pervenit; caleſcit enim corpus, & ulcera ab humoris commotione; & labor talia efficit. Liberantur autem ulcera ab inflammatione quinta die, & juxta horum dierum rationem, prout etiam ulcera fuerint magna, & tertia, & quinta, & ſeptima, & nona, & undecima. De hoc quoque numero impari ſic loquitur in *libr. 4. Aphor.* 36. Sudores febricitanti ſi inceperint, boni & tertio die, & quinto, & ſeptimo, & nono, & undecimo, & decimoquarto, & decimo ſeptimo, & vigeſimo primo, & vigeſimo ſeptimo, & trigeſimo primo, & trigeſimo quarto; hi enim ſudores judicant morbos; qui vero non ita fiunt, laborem ſignificant, & morbi longitudinem, & recidivam. Sed & in *libr. de Fract.* prædicto *num.* 35. Hanc per vectes commotionem, & extenſionem eadem die, aut ſecunda facere oportet, non autem tertia, minime vero quarta, aut quinta; nam etiamſi non reponas, ſed alias moleſtiam exhibeas in his diebus, inflammationem induxeris; quanto magis, ſi reponas? Et in *libr. 2. de Morbis num.* 14. Dolor caput corripit, & ſi paullulum moveatur, bilem vomit; quandoque etiam urinam difficulter emittit, ac deſipit, & ſeptima die quandoque moritur, & nona quoque, ac undecima, niſi ſanguis e naribus, aut auribus proruperit.

Nunc vero quinam ſint dies inſpiciendi, diximus, & eos maxime, qui ſunt impares. Pares vero ſi quid habeant conſideratione dignum, id eſt; propterea quod, ut dixit Hippocrates, partem continent dimidiam imparium dierum, ſicut quatuor dimidium ſeptimanæ unius continet. Sed in *libr. 1. de Morb. Popul. ſect.* 3. hæc verba leguntur: Quæ paribus diebus exacerbantur, paribus judicantur. Quorum autem exacerbationes in imparibus fiunt, ea in imparibus judicantur. Eſt autem primus judicatorius, ex circuitibus diebus paribus judicantibus, quartus dies, deinde ſextus, octavus, decimus, decimus quartus, decimus octavus, vigeſimus, vigeſimus quartus, vigeſimus octavus, trigeſimus, tri-

geſimus

geſimus quartus, quadrageſimus, ſexageſimus, octogeſimus, & centeſimus vigeſimus. Ex circuitibus vero in imparibus diebus judicantibus, primus eſt dies tertius, deinde quintus, ſeptimus, nonus, undecimus, decimus ſeptimus, vigeſimus primus, vigeſimus ſeptimus, & trigeſimus primus. At vero noſſe expedit, ſi aliter judicatio fiat extra præſcriptos dies, recidivas fore ſignificat, & fuerit ſane pernicioſa: oportet autem animadvertere, & noſſe, in his temporibus judicationes futuras eſſe ad ſalutem, aut mortem, aut inclinationes ad melius, aut deterius. Sed in *libr. 2. de Morb. Popul. ſect. 6.* contra dicit ſic: Interceptio morbi fieri non poterit, niſi in die impari; neque principium fieri poterit, niſi in die pari, itemque menſe, & anno pari. Quæ contradictio diligenter conſideranda eſt. Et de die pari ſic inquit in *libr. 3. de Morb. Popul. ſect. 3. Ægroto* 10. Exacerbationes, & dolores huic ad finem uſque in diebus paribus magis erant. At qui ſint dies pares, nondum ab Hippocrate didici; tamen in *libr. Progn. Commentar. 3. part.* 3. inquit: Primus impetus, ideſt circuitus dierum inſignium in quarto, vel citius finitur; ſecundus ad ſeptimum producitur; tertius ad undecimum; quartus ad quartum decimum; quintus ad decimum ſeptimum; ſextus ad vigeſimum. Hi igitur impetus ex morbis acutiſſimis per quatuor ad viginti ex additione terminantur. Et ſubdit *partic.* 4. Fieri vero non poteſt, ut horum ullum integris diebus eximie numeretur; non enim annus, ac menſes integris numerari diebus natura apti ſunt, quoniam, ut exponit Galenus in *Commentar.* annus non trecentorum & ſexaginta quinque dierum eſt tantum, ſed quartæ partis diei, & item ad hæc partis cujuſdam prope quodammodo centeſimæ; unuſquiſque vero menſis minor eſt triginta diebus, major vero novem & viginti. Ita etiam Hippocrates ſeptennarium dicit, conſtatque, ut quaternarius quoque non ſit integrorum dierum, ſed partem quandam deeſſe tantum, ut tres ſeptenarii viginti circumſcribantur diebus. Deinde ſubdit Hippocrates *partic.* 5. Poſtea vero eodem modo, & ea ipſa adjectione, prima circuitio quatuor & triginta dierum, altera quadraginta, tertia ſexaginta dierum eſt. Ex quibus verbis percipitur, quod quamvis numero dies videantur pares, attamen revera non ſunt, ſed tenent quid imparitatis. Sed tamen neque adhuc habeo, quiſnam ſit primus dies par, & quomodo par ſit; niſi quod legitur in *libr. 4. de Morb. numer.* 16. Humor hic, ſcilicet, qui tertio die prodire foras debet (atque hic memoria tenendum eſt illud, quod Hippocrates dixit, hoc eſt quod cibus in primo die in corpore manet, ſecundo fæces craſſæ per alvum ſecedunt, tertio humor) ſi ſecundo exiret die, non graveolens eſſet, ſed veluti coctus, & urina potui ſimilis, & corpus ſemper evacuaretur, & per omne tempus homo, ubi ventrem exoneraſſet, ac minxiſſet, opus haberet ſtatim potu, ac cibo, ſi modo validus eſſe deberet: & ſi quidem comediſſet, bene eſſet; ſin minus, & evacuatus, debilis eſſet; humor enim in corpore manens, robur exhibet. Hæc ibi leguntur, quæ nobis quodam modo argumento ſunt, ſi poſtridie humor exeat, & eſt dies par, debilem evadere hominem. Atque ubi eſt imbecillitas, ibi eſt morbi principium. Sed hæc, quæſo, videant medici; eſt etenim admodum arduum negotium, quod fortaſſe aliqua ex parte explicatur, ſi cauſas, quas recenſet Hippocrates, dierum criticorum exponamus.

Cauſæ dierum criticorum, quæ in pluribus deſcriptæ ſunt libris Hippocratis, ſunt hæ. Legitur in *libr. 4. de Morbis numer.* 16. Si humor tertio die in corpore permaneat, & alius cibus multus implens accedat, venis caleſcentibus, ac ſtantibus, ob humoris turbationem, ac motionem, malum adfert; & hæc eſt una cauſarum. Deinde ſubdit aliam, quæ eſt concauſa, cum inquit: Hyeme minus, & poſterius; æſtate plus, & prius. Tertiam recitat in *libr. de Septim. Part. numer.* 7. & inquit: Ex paribus vero diebus contemplari oportet decimum quartum, & vigeſimum octavum, & quadrageſimum ſecundum; hic enim terminus ponitur a quibuſdam pro harmoniæ ratione, & integer, & perfectus numerus. Et idcirco affirmat ex quorundam ſententia, proportionem harmonicam hos efficere dies. Quartam vult eſſe conſuetudinem, & amicitiam unius cum alia re; nam ſubdit in eodem loco: Poſt quadraginta dies maſculorum partes omnes conſpicuæ ſunt; fœmellæ vero carnes apparent, exortus, atque proceſſus ſolum habentes; ſimilia enim longius tempus in ſimili ſunt, & tardius diſcernuntur, propter conſuetudinem, & amicitiam. Et *num.* 10. quintam addit, cum ait: Mors per fatum eſt ſorte deſignata. Sextam numerat in *libr. de Carnibus numer.* 24. quæ eſt: Neceſſitatem autem naturæ, quapropter in ſeptem hæc ſingula diſpenſentur, ego aliis locis declarabo. Sed forte idem fatum eſſe volunt quidam, ac neceſſitatem naturæ; quod minime approbo, niſi pro natura intelligatur id, quod cuncta movet, & non movetur. Septimam narrat in *libr. de Natura Pueri num.* 20. & ea eſt: Movetur mas tertio menſe, fœmella quarto, quia mas fortior eſt; nam a fortiore, & craſſiore genitura fit. Octavam habemus in *libr. 4. de Morbis numer.* 22. quæ eſt morbi magnitudo; inquit enim: Liberantur ulcera ab inflammatione quinta die, & juxta horum dierum rationem, prout etiam ulcera fuerint magna, & tertia, & quinta, & ſeptima, & nona, & undecima. Nona eſt ſoliditas, & mollities, quæ citius, ac tardius decernunt, ac magnitudo, & parvitas; nam ſcriptum eſt in *libr. de Fractur. numer.* 36. Totius oſſis circulus ſi in quadraginta diebus diſceſſerit, bene diſcedet; quædam enim ad ſexaginta dies perveniunt; nam & rariora oſſa

citius diſcedunt, ſolidiora vero tardius; alia autem minora multo minore temporis ſpatio, alia aliter. Qua de re concludere poſſumus cauſas, ob quas contingit morbos judicari in talibus diebus, alias eſſe extrinſecas, & univerſales, quemadmodum aeris mutationem, & quæ in rebus non naturalibus conſiſtunt; alias intra corpus, ſicuti eſt maximum corporis robur, ſanguis, vel bilis plurima, complexio calida, vel frigida, habitudo corporis rara, vel denſa, vel aliquod membrum molle, vel durum; alias eſſe præternaturales, veluti eſt morbus, cauſa morbi, & ſymptomata, aut ſi morbus morbo ſuperveniat. Sed de his diffuſe locuti ſumus in *Cap.* de *Criſi*.

DIGITI.

Scriptum eſt in *libr. de Natur. Pueri*, *num.* 15. Progreſſu temporis oſſa fœtus articulati ramificantur, rurſus extremitates oſſium; quemadmodum arboris extremitates poſtremum ramos ſpargunt, ſic & in puero digiti manuum, ac pedum diſparantur. Sed digiti, ut apparet in *libr. de Loc. in Homine*, *numer.* 12. articulos habent multos, unuſquiſque tres; unum ad unguem, in medio unguis, & nodoſæ prominentiæ; alterum in ipſa nodoſa prominentia, qua parte etiam digitos conflectunt; tertium qua parte digitus a manu exoritur. Et in *libr. de Oſſ. Natur. num.* 1. Digitorum quidem oſſa, & articuli ſimplicia ſunt, manus autem, & pedis multa alia, & alio modo coarticulata.

De Fractione digiti indicis ſcribit Hippocrates in *libr*, 5. *de Morb. Popul. num.* 28. atque de magno digito, & oſſe dextræ manus confracto, ut & in *libr.* 7. *de Morb. Popul. numer.* 20. Ibidem quoque ſcriptum eſt de magni digiti in pede luxatione, Luxatio articuli digiti cognitu eſt facilis, quemadmodum apparet in *libr. de Articul, numer.* 24.

Cæterum & digiti præſagium nobis dant; nam legitur in *libr. de Coac. Præn. numer.* 3. Digiti, ac ungues ad corporis gravitatem etiam lividi facti, mortem in propinquo eſſe ſignificant; ſi vero penitus nigreſcant, minus pernicioſi ſunt lividis. Et in *libr. Progn. Comment.* 2. *partic.* 8. Si vero præter gravitatem ungues, ac digiti lividi ſint, expectanda mors ſtatim eſt. Et *part.* 9. Si digiti, ac pedes omnino nigreſcant, minus pernicioſi ſunt, quam ſi liveant. Sed & alia ſigna conſideranda ſunt; ſi enim facile ſetre malum appareat, & aliud ſalubre fuerit ſignum, morbum verti ſignificat ad abſceſſum. Et in *libr.* 4. *de Morb. Popul. numer.* 24. Quibuſdam ab initio ſubtremuli digiti, & labia, ubi loquerentur, itidemque aliæ partes, & proterve lingua citiore, ac volubiliore præditi; his rubor in facie maxime erat: hi ebrioſi erant, aut vomitu commode uſi, intumeſcebant.

DISTENTIO.

Cum diſtentiones, tetani appellati, corripuerint, maxillæ rigent, velut ligna, & os aperire non poſſunt, & oculi lachrymantur, ac diſtorquentur, & dorſum riget, & crura contrahere non poſſunt, ſimiliter neque manus, & facies rubicunda eſt, & valde dolet, & ubi moriturus eſt, & potum, & ſorbitionem, & pituitam per nares revomit: hic tertia die, aut quinta, aut ſeptima, aut decimaquarta perit; ubi vero has effugerit, ſanus evadit. Hæc ſcripta ſunt in *libr.* 3. *de Morbis*, *numer.* 13. quæ indicant, diſtentionem morbum acutum eſſe, propterea quod dies, in quibus terminatur, decernunt morbos acutos. Sed & *libr.* 5. *Aphor.* 6. legitur: Quicunque a diſtentione corripiuntur, in quatuor diebus pereunt; ſi vero has effugerint, ſani evadunt. Manifeſtum quoque fit, diſtentionem non pati carnoſa, nec pinguia, ſed tantummodo nervos, ac nerveas partes. Idcirco legitur in *libr. de Fracturis numer.* 35. Si reponenti convulſio acceſſerit, non multa ſalutis ſpes eſt; commodum autem eſt, rurſus ejicere os a ſua ſede, ſi hoc fieri citra moleſtiam poſſit; non enim in laxioribus, quam opportunum eſt, convulſiones, ac diſtentiones accedunt, ſed in his, quæ magis extenta ſunt. Sed & in *lib, de Loc, in Homin. numer.* 9. Maxime impetunt nervos diſtentiones, & alii morbi, a quibus tremor corpus occupat. Diſtentio quoque, ut ex verbis ſuperioribus percipi poſſumus, eſt convulſionis ſpecies, quæ totum corpus, vel partem incurvam reddit; & propterea velox fit judicatio, cum natura per longum tolerare non poſſit laborem.

Cauſa vero efficiens, atque materialis ſunt illæ, quas in *Capite* de *Convulſione* recitavimus; at vero eas memorabimus. Proditum eſt in *libr*, 5. *Aphoriſm.* 17. Frigidum convulſiones, diſtentiones, nigrores, rigores febriles; nam, ut exponit Galenus, immodicum frigidum hæc facit ob nervorum refrigerationem, quæ vel cogit humiditatem, & extinguit calorem naturalem, vel exprimit humiditatem ſimul cum calore. Quandoque tamen videtur confici convulſio a caliditate, quemadmodum legitur in eodem *libr.* 5. *Aphoriſm,* 65. Quibus tumores, inquit, in ulceribus apparent, non convelluntur maxime, neque inſaniunt: verum his evaneſcentibus derepente, quibuſdam a tergo convulſiones, & diſtentiones fiunt. Sed in *Commentar.* ait Galenus, & hoc pacto exponit Hippocratis verba; Quibus tumores ulceribus adveniunt, non admodum convelluntur, neque inſaniunt; hoc autem indicio eſt, quod aliqui in ipſis convelluntur, & inſaniunt, ſed raro hoc patiuntur, quando ſcilicet magnitudinem effatu dignam, vel malignitatem aſſumpſerint. In *lib.* autem 7. *Aph,* 13. ſcribit: Ab æſtibus fortibus convulſio, aut diſtentio nervorum, malum: propter nervorum ſiccitatem, ut exponit Galenus, quæ diffi-

cilli-

cillimæ ſunt. De humore vero, morbum hunc efficiente, hæc ſcribuntur in *libr. de Morb. Sacr. n.* 7. Qui vero, ſcilicet pueri, mundi ſunt, & neque ullum ulcus, neque mucus, neque ſaliva ulla prodit, neque in uteris purgationem ſecerunt, talibus periculum imminet, ut ab hoc morbo, ſcilicet epilepſia, corripiantur. Si porro ad cor progreſſum fecerit defluxus, tremor apprehendit, & anhelationes, & pectora corrumpuntur: aliqui vero etiam incurvi fiunt, cum enim deſcenderit pituita frigida ad pulmonem, aut ad cor, perſrigetatur ſanguis; & alia ibi lege. Et *numer.* 18. Cor convellitur quidem, velut præcordia, & magis etiam; nam ex omni corpore venæ ad ipſum tendunt, & concluſiones habet, ut ſentiat, ſi quis dolor, aut collectio homini contingat; neceſſe eſt enim, & dum angitur, inhorrere corpus, ac diſtendi. Qui autem diſtentione correpti ſunt, quam ſalutis ſpem habere debeant, antea dictum eſt, & nunc dicetur. Legitur in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. In diſtentionibus ante, & retro fientibus, & in tergum ſolum contingentibus, ſi maxillæ ſolvantur, lethale eſt. Et ibidem: In diſtentione in dorſum fiente ſudare, & corpus diſſolvi, & in eadem affectione revomere per nares, aut clamare, aut nugari, ſi ab initio vox intercepta fuit, lethale; in poſteriorem enim diem mortem ſignificat. Et in *libr. 4. de Morb. Popularibus, numer.* 26. Quibus in dextris diſtentio ſubmollis, phrenitici ſunt, ſi non ſolvatur febre deſinente. Et in *libr. 6. ſection.* 1. Diſtentiones corporis, & articulorum durities, malum. Et in *lib. de Coac. Prænotionib. num.* 3. Diſtentiones ad pedes, & ad lumbos ex menſibus, ſuppurationem inducunt; itemque, quæ de alvo viſcoſa, graveolentia, cum dolore, prodeunt. Eſt & alia diſtentio, de qua ſcribitur in *lib. de Offic. Med.* ad rem chirurgicam pertinens. Hæc fit maxime, ut ſcribitur in eodem *libr. numer.* 11. circa maxima, & craſſiſſima, ac æqualia, & ubi ambo oſſa læſa ſunt; ſecundo loco ubi ſubjectum, minime ubi ſupernum. Si vero magis moderato fiat, detrimentum affert, pueris exceptis.

Curatio autem eſt hæc. Legitur in *libr. 5. Aphor.* 21. Quandoque in diſtentione ſine ulceratione, juveni bene carnoſo, æſtate media, frigidæ aquæ multæ perſuſio calorem revocat: calor autem hæc ſolvit. Et *Aphoriſm.* 22. Calidum ſuppuratorium rigores, convulſiones, & diſtentiones mitigat. Sed in *libr. 3. de Morb. num.* 13. Huic catapotia ex pipere, & veratro nigro devoranda dato, & juſculum volucrium pingue calidum: inducendæ ſunt etiam ſortes, ac multæ ſternutationes, & fomenta adhibenda; cum autem fomentis non utitur, calefactoria humida, ac pinguia undequaque in veſicis, ac utriculis apponantur, maxime tamen ad partes dolentes, & calido oleo, ac ſæpe illinatur. Sed lege *Tetanus*.

DOLOR.

Dolor eſt propria tactus paſſio, impropria vero aliorum ſenſuum. Maxime vero ſentit cor; nam legitur in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 18. Ex omni corpore venæ ad ipſum, ſcilicet cor, tendunt, & concluſiones habet, ut ſentiat, ſi quis dolor, aut collectio homini contingat; neceſſe eſt enim, & dum angitur, inhorrere corpus, ac diſtendi, & ſi quis nimio gaudio perfundatur, idem pati; quapropter cor maxime, & præcordia ſentiunt. Hæc Hippocrates, quæ nos docent, particulas noſtri corporis, veluti arterias, & alias, quæ tactilia percipiunt, deferre ad cor non objectum, ſed id, quod conſequitur objectum, hoc eſt, voluptatem, vel dolorem. Quæ vero ſint objecta prima, quæ ſit primum particula accipiens tactibilia, ſic explicat in *lib. de Locis in Homin. num.* 51. Dolor & propter frigiditatem fit, & propter caliditatem, & propter valde exuperans, & propter imminutum: hoc eſt, dolor fit a defectu, aut a ſuperabundantia, ſive exceſſu tangibilis ad ſenſum tactus, propterea quod, cum inſtrumentum tactus ſit in omnibus qualitatibus temperatus, ſi ab exceſſu, veluti a caliditate immodica capiatur, dolet; itemque ſi a defectu, ſicut a frigiditate, ſive a quavis alia qualitate tactibili. Deinde ſubdit: In perſrigeratis quidem natura, extra corpus ad cutem, propter calefaciens valde, dolor fit; in calidis vero natura, propter frigidum; & in ſiccis natura, ſi humectentur; & in humidis natura, ſi reſiccentur; in ſingulis enim, quorum natura permutatur, ac corrumpitur, dolores fiunt. Nec ſolum primæ illæ qualitates dolorem exhibent, ſed ſecundæ, quemadmodum gravitas, & levitas, durities, & mollities, ſcabrities, raritas, denſitas, acuitas, ſive ſubtilitas, & aliæ, quæ quidem qualitates ſunt in ſpiritibus, flatibus, humiditatibus, partibus fluvidis, & non fluvidis, intra, & extra corpus; & hujuſmodi qualitates in talibus ſubjectis collocatæ, ſi calidæ admodum ſint, vel acutæ, ſubitos inferunt dolores, & pungentes; ſi graves, obtuſum, fixum, ac ſtabilem; ſi duræ, tenſivum. Verum qui exceſſus qualitatis dolorem faciat, affirmat in *libr. 2. de Morb. num.* 3. cum ait: Hic caput quidem dolet præ nimia ejus calefactione. Et in *lib. de Humid. Uſu, num.* 5. Ulcera calida gaudent ex confeſſo, quia tegi adſueta ſunt; merito itaque ex altera gravantur: ſic & ipſæ venæ, quia ſunt in calido; merito etiam ipſe thorax, & ventriculus ipſe a frigido ſuperatus moleſte fert, & mortem minatur. Et in *libr. 3. de Diæt. numer.* 27. Cum non habeat inteſtinum humiditatem circa excrementum, intumeſcens tranſitus obturat, & dolorem exhibet, & calor occupat. Et *numer.* 16. ejuſdem *libr.* Dolet corpus aliquibus totum, aliquibus pars quædam, quæcunque tandem; dolor autem eſt velut laſſitudo, & delaſſati eſſe ſibi videntur, ſegnitieque, ac

repletione curantur, donec ad ſebrem perveniant. Quod vero ſpiritus dolorem exhibeat, ſic videtur in *libr. de Flatib. numer.* 18. ubi legitur: Cum violentia quadam invicem diſcedunt, & ſinduntur carnes, ſiſſuram ſubtercurrit ſpiritus, ac dolore affligit. Et ſupra *numer.* 17. Effuſione ſanguinis facta, venæ ſpiritu complentur, & ex eo dolor ſequitur. Et in *libr. de Morb. Sacro, numer.* 8. Aer exiliens per ſanguinem ſurſum, ac deorſum, convulſionem, ac dolorem inducit, ac propterea calcitrat epilepticus. Et in *libr.* 1. *de Morb. numer.* 16. Cum caro afflicta fuerit, aut convulſa, aut percuſſa, & plus ſolito reſiccata, percaleſcit, & dolorem exhibet. Et *num.* 24. ejuſdem *libr.* Cum pulmo præ caliditate traxerit de vicinis locis, percaleſacit totum corpus, ac dolorem exhibet maxime dorſo, ac coſtis. Et *numer.* 30. ejuſdem *libr.* Frigiditatis, & febris, & dolorum principium hoc habet. Cum ſanguis, qui eſt in venis, perfrigeratus fuerit a pituita, tranſmutatur, & convellitur acervatim in alias alia parte, & tremit: tandem omnia perfrigerantur, & moritur. Et in *libr.* 7. *de Morb. Popul. numer.* 37. Convulſio facit dolorem. Quod autem humores dolorem efficiant, lege in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 45. ubi ait: Sanguis cum morbum facit, dolorem exhibet; pituita autem gravitatem utplurimum. Et in eodem *libr. numer.* 14. In articulis labor, & dolor fit, ubi a carne humiditas fluxerit vitioſa. Et in *libr.* 1. *de Morb. numer.* 6. Derepente dolor occupat caput, & ſtatim vox intercipitur, ac ſui impotens fit: patitur hæc, cum atra bilis ipſi in capite commota fluxerit. Et *numer.* 7. Cum caries facta fuerit in oſſe, dolor ex oſſe corripit: hæc patitur is, cui in ſecunda oſſis lamina pituita ſuperveniens reſiccata fuerit. Et *numer.* 17. Si venæ circa cerebrum ſanguinem ſuperevomuerint, ac cerebrum calefecerint, febris emergit fortis, & dolor ad tempora, & ſinciput, ac poſteriorem capitis partem. Et *numer.* 18. hæc eadem repetit. Et in *libr.* 4. *de Morbis*, *numer.* 17. Si cibi in ventriculo maneant, & dum premuntur a plenitudine venæ, calor, ac dolor corpori acceſſerit. Et *num.* 22. Pus exitum non habens, & iſthic una cum eo, ſcilicet humore, qui acceſſit, permanens, dolorem inducit, & carnem circa ulcus attollit. Et *numer.* 25. Cum homines laborarint, quibus ſane maxime ſanguinis afflictio contigerit, illic firmatur, & caleſcit, & ex hoc dolor oboritur. Et in *libr. de Intern. Affectionib. numer.* 54. Conſiſtit dolor multo tempore in inguinibus, ſimulque coxendicibus, acutus, & æſtuoſus: fit & a bile, & a pituita; fit item a ſanguine dolor conſimilis, veluti ab omnibus morbis. At vero ex his cauſis, quæ dolores efficiunt, a nobis recitatis palam quoque fit, quo modo & dolores fiant. Sed hunc præſertim inter cæteros lege, qui deſcriptus eſt in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comment.* 4. *part.* 27, cujus verba ſunt: Dolores cum acceſſerint, bilis atræ, fluxionumque aerium deſtillationes fiunt: doleut morſa interna, morſæque, atque admodum areſactæ venæ intenduntur, trahuntque inflammatæ quæ influunt; quapropter corrupto ſanguine, nequeuntibuſque ſpiritibus naturales pertranſire meatus, infrigidationes fiunt ob ſtationem, vertigines, aphoniæ, capitis gravitas, & convulſiones, ſi jam ad cor, vel hepar, vel in venam pervenerint.

Prænotiones, quæ ad dolores pertinent, has recenſebimus, ac primo illud animadvertendum eſt, quod ſcribitur in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 2. Dolores fortiſſimos quo modo dignoverit quis conſpicatus, fuga, tolerantiæ, experientiæ, timiditates indicant. Legitur in *libr.* 2. *Aphor.* 6. Quicunque dolentes parte aliqua corporis, omnino dolores non ſentiunt, iis mens ægrotat. Et in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 33. Sed ſi cui etiam pars quædam doluerit, priuſquam ægrotet, ibi firmatur morbus. Et in *libr.* 2. *Aphor.* 46. Si duo dolores ſimul eveniant, non in eodem tamen loco, vehementior alterum obſcurat. Et in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 11. Quibus ſunt dolores inteſtinorum, & circa umbilicum, labores, & lumborum angor, qui non ſolvatur neque a purgante medicamento, neque aliter, in hydropem ſiccam firmatur. Et in eodem *libr. Aphoriſm.* 18. Dolores ſupra ſeptum tranſverſum, quicunque purgatione egent, medicamento quod per ſuperiora purget, indigere ſignificant; quicunque autem infra, per inferiora. Et in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 5. Dolores & in lateribus, & in pectoris, & in aliis partibus num valde differant, perdiſcendum eſt. Et in eodem *libr. Aphoriſm.* 7. Dolores, & tumores, qui in ventre fiunt ſublimes, leviores; non ſublimes, vehementiores.

Curatio vero dolorum hæc ſit. Si in ſplenem dolor acutus incumbat, per fungos cruſtas octo inurito; & ubicunque alius dolor incubuerit, urito. Sic enim ſtatim ſanus erit, ut legitur in *libr. de Intern. Affectionib. numer.* 20. Sed in eodem *libr. num.* 30. In dolore hepatis acuto ovi gallinacei cocti liquorem terito, ſucci ſolani dimidiam heminam affundito, & aquæ mulſæ dimidiam ſemiheminæ partem ammiſceto, diluito, ac bibenda dato, & ſedabunt dolorem: alia vero ibi lege. Et in *libr.* 5. *de Morb. Popularib. numer.* 23. Doloribus circa lumbos, & crura, & coxam, ex laboribus obortis, aquæ marinæ, & aceti calidum fomentum confert, ita ut vel aſpergas, vel ſpongiam his imbutam adhibeas. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 22. Calidum ſuppuratorium dolorem ſedat. Et *Aphoriſm.* 25. Plurima frigida aqua large effuſa levat, & extenuat, & ſolvit dolorem articulorum ſine ulcere; nam modicus torpor dolorem ſolvit. Sed in eodem *libr.* 5. *Aphoriſm.* 20. Ulceribus frigidum mordax, cutem obdurat, dolorem inſuppurabilem facit.

DOR-

DORMIRE.

Quemadmodum ex natura, & in conſuetudine eſt, interdiu vigilandum, noctu dormiendum eſt; ſi contra commutetur, pejus eſt: minime vero offendetur, ſi quis dormiat prima luce ad tertiam diei partem; qui vero ab hoc tempore ſomnus eſt, deterior eſt. Hæc leguntur in *libr. Progn. Comm. 2. partic.* 11. Verum ſubdit *numer.* 12. Peſſimum eſt, ſi neque interdiu, neque noctu dormiat; dolor enim, ac labor ab eo inditio ſignificatur, aut delirium. Et in *Comment.* 1. ejuſdem *lib. part.* 18. Exitioſum eſt, ſi hianti dormiat ore. Et hæc in morbis acutis. At vero in *lib. de Dentit. num.* 2. legitur: Qui, ſcilicet pueri, bene dormiunt, & habitiores ſunt, multum alimentum adſumunt, idque adjacet non ſufficienter diſtributum. At lege *Somnus*.

DORSUM.

Dorſo multæ eveniunt affectiones, dolor nempe, tabes, quæ dorſalis dicitur, convulſio, eſtque dorſum ruptum, ex dorſo pleuritis, dorſaliſque morbus. Præterea ex dorſo plures accipimus prænotiones. At primum de dolore agamus. Legitur in *lib. 1. de Morb. numer.* 10. Qui dolorem aliquem habent vel in pectore, vel in dorſo, habent ex his, quæ in corpore inſunt, a bile, & pituita; ab externis vero, ab aere inſito calori immixto; ſed & a laboribus, ac vulneribus. Et *num.* 23. Loci circa dorſum ab affixo ad latus humore pituitæ, ac bilis percaleſcunt, & quandoque dolorem locis infra latus exhibent. Et *numer.* 24. Peripneumonia fit, cum commota, ac calefacta pituita, ac bile, pulmo præ caliditate traxerit in ſe ipſum de vicinis locis ad ea, quæ jam ſunt in ipſo; & percalefacit quidem totum corpus, ac dolorem exhibet, maxime autem dorſo, & coſtis, & humeris, ac ſpinæ; nimirum ab his in ſe ipſum attrahens plurimam humiditatem, & ſuperſiceantur hæ partes, & nimium caleſcunt. Dolores porro dorſi hæc nobis prænuntiant. Legitur in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. Dolores fortes colli, ac dorſi convulſiones efficiunt. Et infra: In dorſi, ac pectoris dolore mictio cruenta ſuppreſſa, pernicioſa eſt doloroſe. Et infra *num.* 3. in principio: Ex dorſi dolore ægritudinis principia difficilia ſunt. De doloris vero curatione ſcriptum eſt in *libr. de Oſſium Natura num.* 12. hoc modo: Oportet, venæ ſectiones in doloribus in dorſo, ac in coxendicibus a poplitibus facere, & a malleolis forinſecus. Tabes præterea dorſalis a medulla fit: ſigna, ac curationem vide in *libr. 2. de Morb. numer.* 49. Item de pectore, & dorſo convulſo lege *numer.* 52. Verum *numer.* 60. ejuſdem *libr.* de dorſo rupto, ac pectore ſcribuntur ſigna, & curationes. Itidemque in *libr. de Intern. Affect. numer.* 9. deſcriptæ ſunt cauſæ, ſigna, ac curationes. Deſcribitur quoque pleuritis ex dorſo in *libr. 3. de Morb. numer.* 21. ibi ſunt ſigna, & curatio. Fit etiam morbus dorſalis, cujus notæ, & curatio legitur in *libr. 2. de Morb. numer.* 54. Uritur quandoque in dorſo, pro eryſipelate pulmonis curando, ut in eodem *libr. numer.* 53. legitur. Habentur tandem ex dorſo hæc prognoſtica. Legitur in *libr. 2. Prorrh. Commentar. 2. partic.* 43. Ex dorſo horrores frequentes, celeriter tranſlabentes, moleſti. Et in *lib. de Coac. Prænot. numer.* 1. Ex dorſo rigores moleſtiores ſunt. Et infra: Convulſoriæ videntur colli, ac dorſi perfrigerationes, immo totius corporis.

· *Marinell. Comment.*

DULCE.

Dulcia fiunt omnia a calore; nam ſcriptum eſt in *libr. de Aer. Aquis, & Loc. numer.* 18. Quod tenuiſſimum, ac leviſſimum in aqua eſt, hoc relinquitur, ac dulceſcit, dum a ſole uritur, ac coquitur; fiunt autem & alia omnia, quæ coquuntur, ſemper dulcia. De dulci vero alimento nutritur fœtus in utero; quoniam, ait Hippocrates in *libr. de Natur. Puer. numer.* 40. trahit quod dulciſſimum eſt in ſanguine, ad ſe ipſum. Sed in *lib. 2. de Diat. n.* 33. Dulcia, pinguia, ac oleoſa replent, quia ex modica mole multum diffunduntur.

DURITIES.

Duræ fauces dicuntur aſperæ, & alvi duræ, ideſt dura excernunt, ut apparet in *libr. 3. Aphor.* 5. Durum hepar, ideſt durities, quæ ſcleroſis, ſive tumor prædurus dicitur, aut inflammatio, ut in *lib. 6. Aph.* 42. Veſica dura, & dolens, ideſt phlegmonoſa, & inflammata, ut in *Comment. 2. Progn. part.* 71. Vacillationes mentis cum voce clangoſa, linguæque convulſiones cum tremore, & voces ipſæ obtremiſcentes, mentis indicant alienationem: hoc eſt, ut exponit Galenus, univerſis his induratis, pernicioſum propter immoderatam ſiccitatem, quæ in cerebro facta eſt. Hæc in *libr. 1. Prorrh. Commentar. 1. part.* 19. Verum in eodem *libr. 1. Prorrh. Comment. 2. part.* 45. Refrigeratio cum duritie ſignum malum, ideſt corpora frigida, & dura; Et in *libr. de Coac. Præn. numer.* 6. Durities circa ventrem cum dolore, in febribus cum horrore, cibos averſantibus, alvo parum ad purgationem humectata, non ſuppurantur.

DYSENTERIA.

Legitur in *libr. 3. de Diat. numer.* 19. Ubi corpore calefacto, purgatio acris fiat, tunc & inteſtinum raditur, & exulceratur, & ſanguinolenta egeruntur; hoc autem dyſenteria a mala inteſtinorum affectione appellatur, morbus gravis, & periculoſus. Signa ſcribuntur in *libr. de Affectionib. numer.* 24. & ea ſunt: Dyſenteria cum habuerit, dolor adeſt per totum ventrem, & tormen, & egerit bilem, ac pituitam, & ſanguinem combuſtum. Et ſubdit: Morbus hic fit, ubi bilis, & pituita in venas, & alvum incubuerint: ægrotat quidem ſanguis, & corruptus ſecedit; ægrotat autem & inteſtinum, & raditur, &

exulceratur: fit autem hic morbus longus, & laborioſus, ne lethalis; & ſi quidem, robuſto adhuc corpore, curetur, ſpes eſt ſugæ; ſi vero colliquato jam, & ventre omnino exulcerato, nulla vitæ ſpes ſupereſt. Ex quibus verbis habemus tum cauſas materiales dyſenteriæ, tum ſigna quædam indicantia, ac prognoſtica.

Nunc videndum eſt, quibus contingat. Legitur in *libr.* 5. *Aphor.* 65. Quibus tumores in ulceribus apparent, non convelluntur maxime, neque inſaniunt; verum his evaneſcentibus derepente, quibuſdam a tergo convulſiones, & diſtentiones fiunt; quibuſdam autem inſania, vel dolor lateris acutus, vel ſuppuratio, vel difficultas inteſtinorum, ſi tumores ſunt rubicundi. Et in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 2. Ex dyſenteria magis laborat, quiſquis ſane etiam e teneſmo vexatur. Et in *libr.* 2. *Prædict.* & in *lib.* 3. *Aphoriſm.* 30. Dyſenteriæ ætatem conſtantem agentibus accidunt. Et in eodem *lib. Aphor.* 11. Dyſenteriæ fiunt maxime mulieribus, & viris natura humidioribus, ſi hyems ſicca, & aquilonia fuerit, ver autem pluvioſum. Et *Aphor.* 12. Poſt hyemem auſtralem, & pluvioſam mulieribus fiunt, pituita a cerebro defluente propter naturæ humiditatem. Sic etiam in *libr. de Aere, Aquis, & Locis, numer.* 27. Cæterum dyſenteriæ viris, & mulieribus quando familiares ſint, lege in eodem *libr. numer.* 25. & 26. Et *numer.* 11. ejuſdem *libr.* Æſtate dyſenteriæ multæ, ac alvi profluvia incidunt in occidentalibus ab aquis lacuſtribus, & paluſtribus. Et *numer.* 4. Dyſenteriæ fiunt viris in civitatibus meridionalibus frequentes. Et in *libr.* 1. *de Morb. Pop. ſect.* 2. recitat, dyſenterias factas eſſe in conſtitutione frigida, & humida. Et in eadem *ſect.* 2. ejuſdem *lib.* populares commemorat dyſenterias. Et in *libr. de Articulis numer.* 81. Expectare oportet, ut tales per tempus a dyſenteria corripiantur; nam in pleriſque denigreſcentibus dyſenteria accedit, & in ſanguinis eruptionibus ex ulceribus: accedit autem judicatis jam denigrationibus, ac ſanguinis eruptione, & procedit large, & vehementi impetu, ſed non ad multos dies durat, neque lethalis eſt; neque enim valde cibum averſantur tales, neque alias vaſa vacua facere conducit. Et in *libr. de Nat. Human. numer.* 13. Cum ver eſt calidum, & humidum, ſignum eſt, quod homines vere, & æſtate maxime dyſenteriis corripiuntur, & ſanguis ex naribus fluit.

At vero quæ dyſenteriam futuram ſignificent, proditum eſt ſic in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 6. Dyſenteriam, & fortaſſis etiam lumborum dolorem ſignificat egeſtio pituitoſa acuta, cum oris ventriculi dolore. Et in *libr.* 1. *de Morb. Popul. ſect.* 2. Ad dyſenteriam ex ſanguinis eruptione tranſitus. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 1. In dyſenteriam deſinit pulſus, ac dolor in febribus ſecundum venam, quæ in collo eſt. Et in *libr.* 7. *Aphor.* 71. Dyſenteria ab alvi profluvio ſupervenit. Sed, ut legitur in eodem *libr. Aphoriſm.* 72. a difficultate inteſtinorum lævitas inteſtinorum ſupervenit. Et in *libr.* 1. *de Morb. numer.* 3. Ad dyſenteriam teneſmus accedit.

Quæ autem ſint prognoſtica, quæ a dyſenteria capiuntur, videndum eſt. Scriptum eſt in *libr.* 4. *Aphor.* 26. A difficultate inteſtinorum habito ſi veluti carunculæ exeant, lethale eſt. Et in eodem *libr. Aph.* 24. Difficultas inteſtinorum ſi ab atra bile incœpetit, lethalis eſt. Et in *lib.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 8. In dyſenteriis longis cibi faſtidia, mala tum alias, tum ſi inſuper febrierint. Et in *libr.* 6. *Aphor.* 3. In longis difficultatibus inteſtinorum cibi faſtidium, malum, & cum febre pejus. Et in eodem *libr. Aph.* 43. Quicunque lienoſi a difficultate inteſtinorum capiuntur, his, ſupervenientе longa difficultate inteſtinorum, aut aqua intercus, aut lævitas inteſtinorum advenit, & moriuntur. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 3. Quibus ex dyſenteria acuta, humor ad purulentiam devenit, his quod ſuperſtat, valde album, & multum erit. Et ſubdit: Dyſentericæ, ſubrubræ, limoſæ, largæ egeſtiones alvi, in flammeis valde rubicundis coloribus ſolutæ, inſaniæ timorem inducunt. Et ibidem ſupra: Dyſentericis vomitus bilioſus in principio, malus eſt. Et ſupra: Dyſenteria intempeſtive ſuppreſſa, abſceſſum in coſtis, aut viſceribus, aut in articulis facit. Ac poſtea: Dyſenteria non longa ſplenicis commoda eſt, longa vero mala; deſinente enim, ſi hydropes, aut inteſtinorum lævitates fiunt, lethale eſt. Et in *lib.* 6. *Aph.* 48. Lienoſis dyſenteria ſi ſucceſſerit, bonum. Et in *libr.* 7. *Aphor.* 5. A furore difficultas inteſtinorum, vel aqua inter cutem, vel mentis alienatio, bonum. Et in *libr.* 2. *Prædict. num.* 30. Dyſenteriæ ſi quidem cum febre invaſerint, aut variis alvi egeſtionibus, aut cum hepatis inflammatione, aut præcordii, aut ventris, aut quæ doloroſæ fuerint, aut cibos intercipiunt, ſitimque inducunt, hæ omnes malæ ſunt. Et qui ſane plurima horum malorum habuerit, citiſſime peribit; cui vero pauciſſima talium affuerint, huic plurimæ ſpes ſunt. Moriuntur autem ex hoc morbo maxime pueri quinquennes, & ſeniores adhuc decennes, reliquæ vero ætates minus. At quæ dyſenteriæ commodæ ſunt, hæ mala hæc non inducunt; verum, ſanguine, & ramentis egeſtis, deſiverunt ſeptima die, aut decimaquarta, aut vigeſima, aut quadrageſima, aut intra hæc tempora: hujuſmodi enim egeſtiones etiam eos, qui prius ſunt in corporibus, morbos ſanant, antiquiores quidem diutiore tempore, recentiores autem in paucis diebus ſubmovere poſſunt; nam & quæ uterum geſtant, etiam ipſæ evadunt ſuperſtites magis ad partum, & ex partu, & fœtus conſervant, ſanguine & ramentis egeſtis, etiam per multos menſes, niſi dolor ipſis affuerit, aut aliud quoddam malum ſignum ex his, quæ in dyſenteriis ſcripſi, acceſſerit; ſi vero aliquod illorum apparuerit, & fœ-

cui

tui perniciem ſignificat, & prægnanti periculum, ſi non poſt fœtus effugium, & ſecundæ exſolutionem ipſa dyſenteria eadem die, aut poſt modicum tempus deſinat. Sed in eodem *lib. num.* 15. ſanant podagras optime dyſenteriæ, ſi ſucceſſerint.

Dicit porro Hippocrares in *libr.* 4. *de Morb. Popul. numer.* 22. Mulieri menſes ſeptem annis non prodierunt: facta eſt dyſenterica, & non teneſmo tentata. Et in *libr.* 7. *num.* 49. Epicharmi uxori ante partum dyſenteria, dolor, alvi egeſtiones ſubcruentæ mucoſæ: ubi peperiſſet, ſtatim ſana erat. Et *numer.* 3. ejuſdem *libr.* Eratolai filius circa æquinoctium autumnale dyſentericus fiebat, & febris tenebat: egeſtiones alvi erant bilioſæ, tenues, multæ, & moderate ſubcruentæ: dolor ventris vehemens; ubi ſerum, & lac bibiſſet, ſilice candefacta immiſſa, dolores, & ſubcruentæ egeſtiones moderatiores fiebant, ſed bilioſæ comitabantur; & ſæpe ad exonerandum alvum ſurgebat, ſed minore dolore: cætera ibi lege. Et in *lib.* 5. *de Morb. Pop. num.* 15. Dyſenteria arripiebat ipſum, quam ubi effugiſſet, omnia edebat, donec totus intumuit, & erupit ipſi pus deorſum, & ventris profluvio mortuus eſt.

Sed curationem aggrediamur. Scribitur in *libr. de Affectionib. numer.* 24. Hujus ubi purgaveris caput, pharmaco in potu exhibito, quod ſurſum pituitam purgat, & alvum lacte cocto eluetis, reliquum corpus curato; & ſi febre caruerit, pinguibus, & dulcibus, ac liquidis ſemper ea, quæ inſunt, ex alvo ſubducito; & multa calida partes ſub umbilico lavato, ſi dolor affuerit; potus autem, ſorbitiones, ac cibos exhibeto, veluti ſcriptum eſt in medicamentario libro. Et *numer.* 26. ejuſdem *libr.* Dyſenteria, & lienteria, ac diarrhœa, ſive profluvium ventris, conſimiles ſunt; & oportet ipſos ſic ſanare, ut defluxum a capite, & ſuperiore ventre intercipias, aut avertas; morbi enim natura hinc eſt. Aliam vero curationem lege in *libr.* 3. *de Diæt. numer.* 19. Verum in *Adjectis libr.* 1. *de Morb. Mul. numer.* 7. ad dyſenteriam curandam plura ſcribuntur. Sed illud notandum eſt, quod ſcribitur in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Ac. num.* 54. Dyſenteria ſedata abſceſſum, aut tumorem aliquem faciet, ſi non ad febres, aut ſudores, & urinas craſſas, & albas, & valde perſpicuas, aut ad tertianam, aut ad varicem, aut ad teſtem, aut ad crura, aut ad coxam dolor decubuerit.

DYSURIA, ideſt URINÆ difficultas.
Lege.
URINA.

COMMENTARII IV. FINIS.

JOAN-

JOANNIS MARINELLI COMMENTARIUS V. IN LIBROS HIPPOCRATIS.

EBRIUS.

LEgitur in *libr. 2. Prædict. numer.* 8. Si homo ebrius factus fuerit, ſudabit magis, quam antea, & difficulter ſpirabit, & ipſe ſe ipſo gravior erit, ac humidior; ſed & lætior erit, ſi non caput ipſi affligatur. Hæc ſunt ſigna ebrietatis. Et in *libr. 3. de Morb. num.* 8. Si ex ebrietate capitis dolor acutus ſtatim vocem interceperit, ita affectus ſeptima die moritur; minus tamen ex ebrietate, quam alias. Nam ſi eadem die, aut poſtera, aut tertia vocem edat, ſanus evadit: curationem vero ibi lege. Et in *libr. 2. de Morb. numer.* 22. ſic legitur: Si quis ex ebrietate voce privetur, & ſtatim ſane ipſum etiam febris corripiat, ſanus fit; ſi vero non corripiat, tertia die moritur. Si itaque in ita affectum incideris, ibi lege, quo pacto is curandus ſit. Sic legitur in *libr. 5. Aphor.* 5. Si ebrius quiſpiam repente obmutuerit, convulſus moritur, niſi febre corripiatur, aut ubi ad horam pervenerit, qua ſolvuntur crapulæ, vocem recuperet. Sic in *libr. 1. Prorrh. Commentar. 3. partic.* 29. inquirit, a quonam ſit orta convulſio temulento, cui oſſis temporalis trajectio facta fuerit, & ſanguinis eruptio. At vero inebriari ſemel, atque iterum confert his, qui horrent ex gymnaſiis, & cum ſe exuunt, donec decertent; ut legitur in *lib. 3. de Diat. num.* 29. & 30.

EDULIA.

Edulia plus de ſicca parte in ſe habentia ſiccant, & calefaciunt; quæ vero humidæ partis plus habent, ea omnia calefacientia humectant, & alvum magis movent. Et horum recentia majorem, quam alia fortitudinem habent; ac cruda alunt, & ructus cient: propterea quod, quæ ignem coquere oportebat, ea venter tranſigit, debilior, quam quæ ingeſta ſunt, exiſtens. Dulcia, & acria, & ſalſa, & amara, & auſtera, & carnoſa calefacere ſolent, item quæ ſicca ſunt, & quæ humida. Hæc in *libr. 2. de Diat. numer.* 33. & 34. At ſi plura cupis, lege *Cibus*.

EFFOEMINATIO.

Effœminatio, ideſt mollities carnis legitur in *lib. 5. Aphor.* 16. Et effœminantur hominibus carnes cruris, in *libr. de Artic. num.* 58. Et excarne, & emuſculatum, ac effœminatum, & tenuius fit totum crus, *numer.* 57.

EGESTIO.

Legitur in *libr. de Coac. Præn. num.* 6. Alvi egeſtio optima eſt mollis, cohærens, ac compacta, ſubfulva, non valde graveolens, prodiens hora conſueta, copia pro ratione ciborum ingeſtorum; ſpiſſa autem fiat ad judicationem. Commodum eſt, & lumbricos rotundos exire ſimul, ubi ad judicationem tendit. In acutis ſpumoſa, circumbilioſa alvi egeſtio, mala: mala item valde alba. Adhuc vero pejor eſt, quæ farinæ, ac ſterquilinii ſpeciem refert. Sopor in his malus eſt, & cruenta egeſtio, & vaſorum vacuatio præter rationem. Alvi interceptio, parva, nigra, velut capratum ſtercora ad neceſſitatem coacta emittens, naſus in his erumpens, malum. Viſcoſa, meraca, aut alba alvi egeſtio, mala eſt. Mala eſt abunde multum fermentata, ſubpituitoſa. Prava item ex compactis quibuſdam innatantibus, ſubſidentia ſublivida, purulenta, cum bilioſa. Sanguinem ſplendidum egerere, malum eſt tum alias, tum ſi quis dolor affuerit. Spumoſa, circumbilioſa alvi egeſtio, mala eſt: ſed & morbum regium ex talibus incurrunt. In bilio-

bilioſis alvi egeſtionibus ſpumoſa florulentia, mala eſt, maxime et, cui lumbi doluerint, & mente motus fuerit; num autem his dolores? Tenuis ſpumoſa alvi egeſtio, aquoſam cum virore pallidam habens ſubſidentiam, mala eſt. Mala etiam purulenta; & nigra cruenta, mala cum febre, & alias: & varia, abunde bile colorata egeſtio, mala eſt, tantoque deterior, quanto colore magis horrenda eſt, præterquam in medicamentorum uſu. In hoc enim periculo vacat, ſi non copia excedat: & tenuis, mollis egeſtio in febre, mala eſt. Mala quoque ſicca, friabilis, decolor, tum alias, tum ſi alvum humectet. Nigris vero antea egreſſis, occidit. Liquida alvi egeſtio, & acervatim, & paullatim fiens, mala eſt; altera enim vigilias, altera exſolutionem facere poterit. Liquida ſubtenuis alvi egeſtio perſrigeſcens, non ſine febre, mala eſt. Rigores in his veſicam, & ventrem corripiunt. Aquoſa vero valde, non deſinens, in acutis, mala: & magis, ſi etiam ſitim non habuerit. Valde rubicunda egeſtio in alvi profluvio, mala eſt. Mala quoque valde cum virore pallida, aut alba, aut ſpumoſa, aut aquoſa; & parva, & viſcoſa, & levis, & cum virore ſubpallida, mala eſt. Et ſoporoſis torpefactis liquida egeſtio, peſſima eſt. Lethale autem & alvum ſanguine manare, multa grumoſa egeſtione, itemque alba, ac liquida, cum ventre in tumorem elevato. Egeſtio alvi nigra velut ſanguis, & cum febre, & ſine febre, mala eſt. Malæ item omnes variæ, abunde ex bile coloratæ. Egeſtiones deſinentes in ſpumoſas meracas, omnes quidem exacerbant, convulſos autem etiam valde. Ex talibus abſceſſus juxta aurem emergunt. At quæ valde liquidæ fiunt, & rurſus compactæ, meracæ, ſtercoraceæ egeſtiones longitudinem morbi ſignificant. Valde rubicunda in febre, delirium. Alba ſtercoracea morbo regio difficilis eſt, itemque liquida, quæ ſepoſita ruborem capit. In ſanguinis eruptionibus viſcoſa egeſtio nigris variegata, maligna eſt, maxime autem valde albidis. Valde alba egeſtio in febre, non bene judicat. Alvus turbulenta parvis frequentibus ad egerendum progreſſibus, maxillas intendit, ſolvit etiam rubores in facie fientes. Stercoracea cum contentione egeſtio alvi afflictionem ſignificat. Pituitoſa vero acute cum oris ventriculi dolore, dyſenteriam, fortaſſis autem & lumborum dolorem. Talibus alvi circumtenſio ad neceſſitatem liquida demittens, citius reſtitans, habet quid convulſorium; inſuper rigere his pernicioſum eſt. Quibus nigra per alvum prodeunt, frigidum ſudorem excludunt. Quibus alvus ab initio turbatur, urinæ vero paucæ ſunt, & progreſſu temporis alvus quidem ſiccatur, urina vero tenuis redundat, his abſceſſus ad articulos fiunt. Progreſſus ad egerendum paullatim fientes, horrores, ac rigorem inducunt; & quibus prava fit egeſtio, difficillimum eſt quartanis incipientibus. Frequentes ad egerendum progreſſus paullatim fientes; pauca ſtercoracea ſubviſcoſa habentes, cum præcordii, & lateris dolore, morbum regium denotant; num his ſuppreſſis hi cum virore pallidi fiunt? arbitror autem, & hos ſanguinem effundere. At dolores in lumbis, in his ſanguinem fundentibus, ſanguinem egerunt ſplendidum. Cum ſopore, & capitis dolore, caleſcere inſuper, pernicioſum eſt. Viſcoſæ, bilioſæ, magis abſceſſum juxta aurem faciunt. Quicunque tumores alvo humecta elevantur, cum doloribus, malum. Alvo vero ſuppreſſa, & nulla alia re novata cito rumpuntur, & malignius eſt: vomitiones in his malæ, ac ferinæ. Quibus & flammeis & valde rubicundis ſolutis, graveolens, larga ſubrubra fit, hi ne inſaniant, timor eſt. Corpus ſquallidum alvum male affectam ſignificat: in his valde rubicundæ, inſtar purulentæ carunculæ, egeſtiones maxime prodeunt. Ad alvum bilioſam mollem ſtercoracea egerentem, ardores comparentes, tumorem juxta aurem faciunt. Bilioſas egeſtiones ſurditas ſedat, & ſurditatem ſedat bilioſa alvi egeſtio. Puſtulæ ſerpiginoſæ ſupra inguina, ad laterum mollitudinem, & pubem fientes, alvum male affectam ſignificant. Exſolutio dolorem ſolvens alvum maxime humectat. Juxta ſedem doloroſæ ſuppurationes alvum turbant. Lethales egeſtiones ſunt, pinguis, nigra, livida cum gravenlentia, & bilioſa habens in ſe ſimile quiddam ciceri, aut fabis freſis, aut veluti floridos ſanguinis grumos, & quæ odore ſimilis eſt egeſtioni infantium, & varia eademque diuturna, talis autem fuerit cruenta, ramentoſa, bilioſa, nigra, praſſina, & ſimul, & permutatis vicibus. Lethalis quoque omnis eſt, quæ ſenſum ægri fugiens eſt. Qui potum difficulter degluriunt ſpiritu tuſſiente, eructatio ſubtracta intro revoluta dolorem ventris ſignificat. Malæ ſunt etiam egeſtiones valde rubræ, æruginoſæ in quartanis. Et tales ſanguinis fluxiones ſoporoſæ ſunt; ex his convulſione moriuntur, nigris antea egreſſis. Exſolutiones alvi repentinæ præter rationem, in diuturnitate temporis conſumptis, una cum vocis tremula interceptione, pernicioſe habent. Tenues nigrorum egeſtiones horrificæ, meliores talibus ſunt. Tales proſunt maxime in ætate ante vigorem. Pruriginoſæ affectiones omnibus nigrorum egeſtionem ſignificant, & vomitum grumoſum. Et tremulæ affectiones cum morſu, ac capitis dolore nigras egeſtiones ſignificant. Ante tales vomitus prodit; & ubi vomuerunt, multæ tales inſuper detrahuntur. Quibus in alvi turbatione exacerbatur morbus, citra judicationem nigra inferne prodeunt. Ex alvo diutine affecta, vomentibus, bilioſis, cibum faſtidientibus, ſudor multus cum impotentia repentina occidit. In medicamentorum uſu, in defluxione, tenuis abunde ſanguis eliqueſcens, malum eſt. Durities circa ventrem cum dolore, in febribus cum horrore, cibos averſantibus, alvo parum ad purgationem humectata, non ſuppurantur. Una cum febre alvus turbata falſugi-

ſugi-

ſuginoſo modo, ſoporoſos, torpidos non valde comitatur. Ex alvo liquida laſſatos, caput dolentes, ſiticuloſos, vigilantes, valde rubicunda egeſtione ſolutos, timor eſt ad inſaniam deventuros eſſe, ſi difficulter ſpiraverint. Ad hoc ubi quis cum virore palleſcit, bene ſpirare noxium non eſt, alvo inſuper probe egerente. Aduſtæ egeſtiones contentionem habentes, alvum male affectam ſignificant. Bilioſis alvus turbata, parva frequenter egerens, diſtendentia cum paucis mucoſis, dolorem circa tenue inteſtinum hæc faciunt, & urinam non facile prodeuntem, ex talibus ad hydropem deſinunt. Linguæ tremulæ quibuſdam alvi eruptionis futuræ ſignum ſunt. Quibus ardor fit, & ad egreſſas egeſtiones alvi inſuper exſudant, his febris exacerbatur. Ex alvis liquidis perfrigeratio, cum ſudore, mala. Ex alvis liquidis, ſanguis de gingivis defluens, lethalis eſt. Alvi egeſtio pura ſuperveniens ſolvit febrem acutam, cum ſudore. At de egeſtionibus, quæ in pluribus libris narrantur, hæc dicta ſufficiant collecta, & in *libr. de Coac. Prænot.* citato deſcripta.

ELATERIUM.

Scribitur in *libr. de Morbis num.* 11. Poſtquam remiſerit morbus, ſcilicet angina, & jam cibos guſtarit, elaterio recenti purgato, ne in alind malum incidat. Et in *libr. de Intern. Affect. numer.* 40. In morbo regio quodam, fomento adhibito, elaterium dato. Et alibi: A ventris turbatione, aut a tuſſi, ſi cancer fiat, os amareſcit; dato autem elaterium bibendum bis, aut ter, ſi non balbus fuerit.

ELEMENTUM.

Elementorum ſecretio quo pacto fiat ab Hippocrate, lege in *libr. de Carnib. numer.* 1. Et *numer.* 2. quo modo ex elementis turbatis, & permixtis ſingulæ corporis partes ſint creatæ; & primo de ſimilarium generatione, & temperamento.

ELUCESCENTIÆ, ideſt EPILEPSIA.

Lege
EPILEPSIA.

ENGASTRIMYTHI.

Engaſtrimythi, quaſi ex ventre loquentes, lege in *lib.* 5. *de Morb. Popularib. num.* 25.

EPIGLOTTIS.

Epiglottidis, quæ hederæ folio aſſimilatur, officium; in *libr. de Cord. numer.* 2. Et *in libr.* 4. *de Morb. num.* 32.

EPILEPSIA.

Epilepſia latine appellatur morbus comitialis, & morbus ſacer. Eſt convulſio omnium corporis partium non perpetua, ſed quæ ex temporum accidit intervallis, cum mentis, ac ſenſuum oblæſione. Cauſam hujus morbi recenſet Hippocrates in *libr. de Morb. Sacro numer.* 7. & inquit: Qui pueri mundi ſunt, & neque ulcus ullum in caput erupit, neque mucus, neque ſaliva ulla prodit, neque in uteris purgationem fecerunt, talibus periculum imminet, ſi pituitoſi ſint, ut ab Epilepſia corripiantur. Et infra: Defluit autem pituita a cerebro, quæ ſi a viis excluſa fuerit, quas diximus, & in venas defluxum fecerit, mutus fit, & ſuffocatur, & ſpuma ex ore effluit, & dentes conſtringuntur, & manus convelluntur, & oculi diſtorquentur, & nihil ſapiunt, aliquibus etiam ſtercus inferne ſecedit. Et *numer.* 8. Mutus eſt, cum pituita derepente in venas delapſa, aerem excluſerit, & non admiſerit, neque in cerebrum, neque in venas cavas, neque in ventriculos, ſed occuparit reſpirationem. Et ſubdit: Quare ubi fuerit excluſus a venis aer præ pituita, eumque non ſuſceperint, mutum, ac deſipientem hominem reddunt; nam qui ad venas pervenit aer, confert ad ventriculos ingreſſus, & ad cerebrum; atque ſic ſapientiam, & motum membris exhibet. At vero manus impotentes fiunt, ac convelluntur, ſanguine quieſcente, & dum non diffunditur, velut ſolebat. Oculi quoque diſtorquentur, aere a venis excluſo, & commoventur. Spuma vero ex ore prodit ex pulmone; cum enim ſpiritus non ingrediatur in ipſum, ſpumeſcit, & ebullit velut moriens. Stercus vero ſubdit, dum violenter ſuffocatur; ſuffocatur autem, hepate & ventre ſurſum ad ſeptum transverſum irruentibus, & ſtomacho ventris concluſo. Irruunt autem, cum tantum ſpiritus in os non ingreditur, quantum ſolebat. Calcitrat autem pedibus, cum aer in membris concluſus fuerit, & foras penetrare non poterit præ pituita, verum exiliens per ſanguinem ſurſum, ac deorſum, convulſionem, ac dolorem inducit, & propterea ſane calcitrat. Porro omnia hæc perpetitur, cum pituita frigida defluxerit in ſanguinem calidum exiſtentem: perfrigerat enim, & ſiſtit ſanguinem. Et ſi quidem fluxus multus fuerit, ac craſſus, ſtatim occidit, dominatur enim ſanguini per frigus, ipſumque congelat. Si vero paucior fuerit, in præſens quidem dominatur, obturans reſpirationem; deinde temporis progreſſu, cum diſperſus fuerit per venas, & ammixtus ſanguini, multo exiſtenti, ac calido, ſi ſic ſuperatus fuerit, venæ aerem ſuſcipiunt, atque ita ægri reſipiſcunt. Hæc in *libro de Morb. Sacro*; & idcirco apparet, cerebrum in cauſa eſſe hujuſce morbi. Verum in *libr. de Flat. numer.* 21. & 22. de cauſa epilepſiæ, de modo, deque ſymptomatibus ſic loquitur: Dico, & ſacrum morbum tum fieri, cum plurimus ſpiritus per omne corpus univerſo ſanguini fuerit permixtus; tum enim multæ oppilationes fiunt multifariam per omnes venas; cumque in craſſiores, & pleniores ſanguine venas aer prodierit, progreſſuſque diutius maneat, prohibet ſanguinis curſum, atque alio quidem loco conſiſtit, alio lentius penetrat, alicubi autem citius. Qua ſane inæqualitate tranſitus ſanguinis per corpus facta, omnigenæ inæ-

qua-

qualitates per omne corpus contingunt; omne enim corpus undiquaque contrahitur, ac turbatur, nimirum corpore partes ſuas ad tumultum, ac conturbationem ſanguinis ſubminiſtrante: continguntque ex ſanguinis perverſione, totius omnino corporis ſubverſiones. Eo enim, quo corripiuntur a morbo, tempore neque ſentiunt quicquam, neque audiunt, quæ dicuntur, neque vident, quæ fiunt, neque ullos aliquos dolores percipiunt; ſic namque aer conturbatus ſanguinem turbavit, & conſpurcavit: ſpumaque etiam per os illis excurrit, neque id ab re eſt; nam per jugulares venas aer tranſiens, penetrat quidem ipſe, adducit autem ſimul ſecum, quod tenuiſſimum eſt in ſanguine: id ipſum, cum humidum ſit, multa permixtione albeſcit; tenues enim membranas purus permeans aer pellucet: quapropter & albæ ſpumæ omnes apparent. In *libr.* vero 2. *Prædiƈtor. num.* 11. declarat, epilepſiam fieri quandoque a nativitate, & ait: Qui hos morbos congenitos habet, is ægre ab ipſis liberari poteſt. Sic & in *libr. de Morb. Pop. numer.* 5. De modo autem, ac de cauſa ſcribitur quoque in *libr. de Viƈt. Rat. in Morb. Acut. Comment.* 4. *part.* 27. hoc modo: Cum dolores acceſſerint, bilis atræ, fluxionumque acrium deſtillationes fiunt: dolent morſa interna, morſæque, atque admodum areſactæ venæ intenduntur, trahuntque inflammatæ quæ influunt; quapropter corrupto ſanguine, nequeuntibus ſpiritibus naturales pertranſire meatus, infrigidationes fiunt ob ſtationem, vertigines, aphoniæ, capitis gravitas, & convulſiones, ſi jam ad cor, vel hepar, vel in venam pervenerint: hinc epilepſiæ, & paraplexiæ, ſi continentes locos fluxiones invaſerint, atque ſpiritibus exire nequeuntibus, exaruerint. Cauſis autem epilepſiæ enarratis, addamus illam, quæ ſcripta eſt in *libr.* 7. *de Morb. Pop. num.* 26. & ea eſt: Anecheti filio hæc contigerunt: hyeme in balneo, dum ungeretur ad ignem, calefactus eſt, & ſtatim in convulſiones comitiales incidit: quid poſtea factum ſit, ibi lege. Hæ igitur ſunt cauſæ: & quot ipſæ ſunt, tot epilepſiæ ſpecies deſcribere poſſumus.

Cauſas vero adjuvant anni tempora, conſtitutiones, ætates, complexiones, & alia. Anni tempora eo adjuvant, propterea quod legitur in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 20. Vere furores, & atræ biles, & morbi comitiales. Et *Aphoriſm.* 22. Autumno, & plurimi æſtivi morbi fiunt, morbi comitiales, furores, atræ biles. Et in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 12. Senibus hyems infeſtiſſima eſt. Et ſubdit: Senex idem hoc patitur, ac ſic a morbo ſacro apprehenditur: periculum multum eſt, ut & vere patiantur idem hoc, ſi caput fuerit inſolatum; minime autem æſtate, non enim fiunt repentinæ mutationes. Et *num.* 15. Cæterum in mutationibus ventorum propterea morbo ſacro corripi cenſeo, maxime quidem auſtrinis, poſtea vero aquilonaribus, deinde etiam reliquis ventis: hi autem ſunt, qui fortiſſimi ex ipſis exiſtunt, & inter ſe tum ſtatione, tum viribus contrariiſſimi. Et in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 16. In pluviarum multitudine magna ex parte fiunt febres longæ, alvi profluvia, putredines, morbi comitiales, & attoniti. In ætatibus vero fit quandoque epilepſia, quemadmodum ſenibus, de quibus antea dictum eſt. Sed in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 29. Juvenibus ſanguinis ſputiones, tabes, febres acutæ, morbus comitialis. Verum in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 13. ait: Poſtquam viginti anni præterierint, non amplius hic morbus corripit, præterquam paucos, aut nullum, niſi ex puero connutritus fuerit. Venæ enim plenæ ſunt, & cerebrum compactum eſt, & adſtrictum, quare non defluit in venas; ſi vero defluxerit, ſanguinem non ſuperat multum, ac calidum exiſtentem. In quo vero a puero augmentum cepit, ac connutritus eſt, in eo per conſuetudinem facit, ut in mutationibus ventorum patiatur, & ut plurimum morbo ſacro corripiatur, præcipue auſtrali, ac humida aeris conſtitutione. Et liberatio difficulter contingit; cerebrum enim humidius, quam ex natura fit, & præ pituita inundat, ut defluxiones quidem frequentiores fiant: non autem amplius poſſibile ſit pituitam excerni, neque cerebrum reſiccari, ſed perrigatur, & humidum exiſtit. Et ſubdit: Cum ætatem adeptus fuerit morbus, non amplius curabilis eſt; cerebrum enim eroditur a pituita, accolliquatur. Id vero, quod colliquatur, aqua fit, & foris cerebrum ambit, & circumalluit; & propterea frequentius, & facilius a morbo hoc corripiuntur. Propterea vero diuturnus eſt morbus, quia id, quod influit venis, tenue eſt præ multitudine, & ſtatim ſuperatur a ſanguine, ac caleſcit. Quæ vero complexiones inclinationem habeant ad hunc morbum, dicitur in *libr. de Morb. Sacr. num.* 7. Hoc eſt: Morbus ipſe fit in pituitoſis, in bilioſis vero non: incipit autem fieri in fœtu adhuc in utero exiſtente; purgatur enim, & floreſcit cerebrum, veluti etiam aliæ partes priuſquam gignantur. Et in *libr.* 6. *de Morb. Pop. ſeƈt.* 8. Atrabiliarii comitiali morbo corripi plerunque ſolent, & viciſſim comitiales fieri ſolent atrabiliarii. Et in *libr.* 2. *Prædiƈtor. numer.* 16. hæc mirum in modum deſcripta de morbo comitiali legas, velim. Ex iis, qui a ſacro morbo corripiuntur, difficillime quidem liberantur hi, quibus a puero contigit morbus, & ſimul ad virilem ætatem pervenit. Deinde hi, quibus corpore in vigore ætatis conſtituto factus eſt, & fuerit a viginti quinque annis uſque ad annum quadrageſimum quintum. Poſt hos autem, quibus factus fuerit morbus, nullam ſignificationem præbens, ex qua corporis parte initium ſumat. At quibus ex capite initium capere videtur aut a latere, aut a manu, aut pede, facilius curatur. Verum differunt etiam hæc morbi genera. Qui enim a capite initium ſumunt, ex his graviſſimi ſunt; deinde, qui a latere. Qui vero a manibus, ac pedibus, maxime

ſana-

ſanari poſſunt. Cæterum horum curam aggredi oportet medicum, qui medendi modum novit, ſi homines fuerint juvenes, & laboris amantes, niſi mens mali aliquid habuerit, aut quis ſtupore attonito ſideratus fuerit; nam hæ atrabiliariæ mentis emotiones non ſunt conducibiles. Alii vero, qui ad infernas partes convertuntur abſceſſus, boni ſunt; longe vero optimi & hic ſunt, qui ſunt ſanguinolentiſſimi. Quicunque vero ſenes apprehendi incipiunt, maxime moriuntur; & ſi non pereant, ſtatim, celerrimeque per ſe liberantur, a medicis autem minime opem ferunt. At quibus pueris oculi repente diſtorti fuerunt, aut majus quoddam malum perpeſſi ſunt, aut tubercula ſub cervicem oborta ſunt, aut vocem graciliorem adepti ſunt, aut tuſſes ſiccæ diuturnæ adhærent, aut majoribus factis dolor procedit ad ventrem, & non exturbatur, aut in lateribus diſtortiones habent, aut venas craſſas circa ventrem varicoſas, aut omentum deſcendit, aut teſtis magnus factus eſt, aut manus tenuis, & impotens, aut pes, aut tibia tota clauda facta eſt, citra aliam cauſam; his omnibus morbum antea factum fuiſſe, ſcire oportet, præ his univerſis. Et plurimi, qui pueros educant, ſi interrogentur, confitebuntur; quoſdam vero etiam res latet, negantque ſe ſcire, quicquam tale factum eſſe. Et in *libr. de Morb. Sacr. numero 9.* Quicunque pueri parvi hoc morbo corripiuntur, ut plurimum moriuntur, ſi multus fluxus contingat, iſque humidus exiſtat. Venæ enim tenues exiſtentes, pituitam præ craſſitudine, ac multitudine ſuſcipere non poſſunt, ſed perfrigeratur, & congelatur ſanguis, & ſic moriuntur. Si vero modica exiſtens pituita in utraſque venas defluxum fecerit, aut in alterius partis, ſupervivunt, nota ex morbo impreſſa relicta; aut enim os convellitur, aut oculus, aut cervix, aut manus, ubicunque ſane vena pituita repleta ſuperata fuerit, & gracilis reddita. Hanc itaque venam neceſſe eſt debiliorem eſſe, & hanc corporis partem læſam defectuoſiorem. Verum ad longius tempus plerunque prodeſt; non enim amplius morbo apprehenditur, ſi ſemel notam impreſſam ſuſceperit. Quapropter neceſſario etiam reliquæ venæ affliguntur, ac partim ſimul gracileſcunt, ut aerem quidem ſuſcipiant, pituitæ autem defluxus non amplius ſimiliter illabatur. Debiliora tamen ſimiliter membra eſſe veriſimile eſt, venis afflictis. Quibuſcunque autem imperfectis, & valde modica pituita defluxerit, & ea in dextras partes, hi citra notæ impreſſionem ſupervivunt, verum periculum eſt, ne morbus connutriatur, ac ſimul augeſcat, ſi non his, quæ commoda ſunt, curetur. Seniores autem non occidit, ſi accedat, neque diſtorquet; nam & venæ ſunt cavæ, & ſanguine calido refertæ, unde pituita ſuperatur. At antiquiſſimos occidit, aut leviter ſideratos facit, quia venæ ſunt evacuatæ, & ſanguis modicus, ac tenuis, & aquoſus. Cætera ibi lege. In *lib. 1.* autem *Prorrh. Commentar. 3. particul. 39.* Qui ſtatis certiſque temporibus ſanguinem profundunt, ſiticuloſi hi, difficiles, & exſoluti, ſi non profuderint, epileptici moriuntur. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer. 5.* Comitiali morbo laborantibus urinæ tenues & crudæ præter morem, ſine repletione, morbi invaſionem ſignificant, tum alias, tum ſi quis dolor, aut convulſio in ſummum humerum, aut collum, aut dorſum incidat, aut torpor corporis fiat, aut turbulentum inſomnium viderit. Et *numer. 3.* Comitialis morbi affectiones hydropicis accedentes, pernicioſæ ſunt, & inter ſe ſigna prava ſunt, & alvos humectant. Qui vero liberentur, de his mentionem facit Hippocrates in *lib. 6. de Morb. Popular. ſection.* vel *Commentar. 1. partic. 5.* cujus verba ſunt: Eluceſcentiæ, id eſt, ut exponit Galenus, epilepſiæ infantium una cum pubertate quandoque habent mutationes: cætera ibi lege. Et in *lib. de Flatib. numer. 23.* Liberantur aliquando, huic morbo obnoxii, maxime accedente hyeme; quo modo autem id fiat, dicam: & tu ibi lege, quæ dicit. Et in *lib. 5. Aphoriſm. 7.* Quibuſcunque morbi comitiales fiunt ante pubertatem, mutationem accipiunt; quibuſcunque autem vigeſimoquinto anno, commoriuntur. Et in *lib. 2. Aphoriſm. 45.* Quicunque juvenes morbo comitiali laborant, mutatione maxime ætatis, & temporum, & locorum, & victuum quoque liberantur. At vero hic *Aphoriſmus* prænuntiat quid futurum ſit, & curationem docet, de qua cum pauca commemoret Hippocrates, & nos quoque pauca dicemus. Legitur in *libr. de Victus Ratione in Morbis Acut. Commentar. 4. partic. 28.* Talibus ſane prius adhibitis fomentis, venam confeſtim ab initio ſecare oportet, cum nondum fixa ſint omnia, quæ contriſtant tum ſpiritus, tum fluxiones; facilius enim remediis patent. Et hæc de epilepſia dicta ſint, & ſi quæ deſiderentur ad hanc partem neceſſaria, legendus eſt *liber de Morbo Sacro.*

EQUUS, & EQUITATIO.

Equinæ carnes aſininis ſunt leviores, ut legitur in *libr. 2. de Diat. numer. 16.* At vero quo modo equitatio continua Scythis ſterilitatem inducat, lege in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer. 52.* Et ibidem *numero 50.* ab equitatione dolores articulorum diuturni. Et in *libr. 6. de Morbis Popularibus ſection. 7.* Qui equitaverunt, aut amplius iter fecerunt, aut alios labores cruribus perfecerunt, his ad lumbos, aut crura impotentiæ reſolutoriæ obortæ ſunt, & ad femora, ac tibias laſſitudo, ac dolor. Verum, ſi vis, de quodam ex equo lapſo lege in *libro 4. de Morbis Popularibus, numero 12.*

ERECTIO.

Erectum ſedere velle malum eſt in acutis, peſſimum autem peripneumonicis, ac pleuriticis; ſic ſcribitur in *libr. Progn. num.* 4. Et erectæ cervicis ſpiratio quibus puellis uterum geſtantibus contingit, his mammæ ſuppurantur, & menſes apparere in principio, malum eſt; ut ſcriptum eſt in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. circa finem, ubi quoque ſic legitur, ſed ſupra: Erectæ cervicis ſpirationes facit hydrops. Erecte titubans, obambulans multo tempore, lege in *lib.* 3. *de Morbis Popularib. ſect.* 3. *Ægroto decimo tertio.*

ERINACEUS.

Erinaceorum ova, & locuſtarum humor, & muſculi, & urſæ, ac cancri, magisquidem fluviatiles, ſed & marini, alvum movent, & urinam cient, ut legitur in *libr.* 2. *de Diæt. numer.* 19. Et ibidem *numer.* 16. Erinaceorum terreſtrium carnes humidiores ſunt, ac urinam cient.

ERUCA, & ERVUM.

Eruca eaſdem habet facultates, quas ſinapi; ut legitur in *libr.* 2. *de Diæt. num.* 25. Ervum vero alvum ſiſtit, & robuſtum eſt, & craſſefacit, & explet, & boni coloris hominem facit; ut in eodem *libr. num.* 14. legitur. Sed in *libr.* 2. *de Morbis Popularib. ſect.* 4. His, qui ervo veſcuntur, genua dolent.

ERUCTATIO.

Eructatio oculorum fluxionibus conducit, ut legitur in *lib.* 6. *de Morb. Pop. ſect.* 2. Et eructationes poſt cibos, & potus a ſpiritu, ut in *libr. de Flatib. numer.* 9. ſcriptum eſt. Sed lege *Ructus*.

ERYSIPELAS.

Eryſipelas ignis ſacer dicitur, cujus cauſas, & modum; quo fiat, narrabimus. Legitur in *lib.* 1. *de Morbis*, *num.* 13. Eryſipelas in pulmone fit, ubi pulmo fuerit nimium reſiccatus, id quod contingit ab ardore, & a febribus, & a labore, ac intemperie; & hæ ſunt cauſæ. Modus vero ſequitur: Et cum ſuperreſiccatus fuerit, plurimum ſanguinis in ſe ipſum trahit, maxime quidem & plurimum ex magnis venis. Hæ enim ipſi viciniſſimæ ſunt, ac ipſi incumbunt. Trahit etiam ex aliis venis, & tenuiſſimum, ac debiliſſimum trahit. Poſtquam autem traxit, febris fit acuta, & tuſſis ſicca. Fit eryſipelas in facie, de quo ſcribitur hoc prognoſticum in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 2. Eryſipelatis quidem ſignum in facie futuri ſunt rubores circa aurem ex prægreſſo dolore in febribus fientes. Eryſipelatis autem in utero ſigna, & curationem lege in *libr. de Natur. Muliebr. numer.* 12. & in *lib.* 2. *de Morb. Mulierum*, *num.* 58. Prognoſtica vero talia ſunt. Legitur in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 43. Si mulieris gravidæ in utero fit eryſipelas, lethale. Et in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 19. In oſſis denudatione eryſipelas, malum. Et *Aphoriſm.* 20. Ab eryſipelate putredo, aut ſuppuratio, malum. Et in *lib.* 6. *Aphoriſm.* 25. Eryſipelas ab exterioribus verti ad interiora, non eſt bonum; ab interioribus autem ad exteriora, bonum. Curationem autem habes ſuis in locis. Sed ſcriptum eſt in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 23. Eryſipelas non ulceratum juvat frigidum. Et in *lib. de Ulcerib. num.* 7. Ubi periculum eſt, ignem ſactum in ulceribus oboriturum eſſe, iſatidis folia trita, cruda, cum lini ſemine, imponito; aut lini ſemen, ſolani, aut iſatidis ſucco ſubactum, imponito. Et in *lib.* 2. *de Morb. Mulier. numer.* 58. In eryſipelate uteri lac aſininum bibendum dare oportet, ac purgare; ſi vero ſic non ſolvatur, ventrem mollibus frigefactoriis perfrigerare, & ſubdititiis non moleſtis, & levibus paullatim purgare, itemque vomere: commodum eſt ſambuci folia ſumere cocta cum origano, aut thymo, aut ruta; ſi vero febris dimiſerit, etiam vinum, & cibos dulces dato. Et in *libr. de Nat. Muliebr. numer.* 12. Mercurialem edat, & ſambucum; & neque ſalſa, neque pinguia, neque acria, velut eſt origanum, aut thymus, aut ruta. At plura lege de curatione eryſipelatis in pulmone in *libr.* 2. *de Morbis*, *numer.* 53. & in *libr. de Intern. Affectionibus*, *numero* 8.

EVACUATIO.

Evacuatio ſanat morbos, quicunque ex repletione fiunt, ut apparet in *lib.* 2. *Aph.* 22. & contra quicunque ex evacuatione, repletio. Et evacuatione opus eſt, ſi cibum non capienti ſudor multus ex ſomno citra manifeſtam cauſam fiat, ut ſcriptum eſt in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 41. Et evacuatione opus eſt, ſi quis cibum non aſſumens, non corroboratur, ut patet in *libr.* 2. *Aphor.* 8. Verum ab evacuatione fit convulſio, ut in *lib.* 6. *Aphoriſm.* 39. Et evacuationes ad extremum ducentes, periculoſæ ſunt, ut in *lib.* 1. *Aphoriſm.* 3. Et evacuare, aut replere, aut calefacere, aut frigefacere, aut omnino quomodocunque corpus movere multum, & repente, periculoſum eſt, quia omnis multitudo naturæ contraria eſt, ut in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 51. Et ab evacuatione detentus, tenuis exiſtens, & derepente ſubſidens, moritur, ut in *libr. de Loc. in Homine*, *numer.* 44. At lege *Purgatio*, & *Pharmaca*.

EUNUCHI.

Eunuchi propter geniture tranſitum, qui per teſtes eſt ablatus, non coeunt, ut ſcriptum eſt in *libr. de Genitur. numer.* 3. Eunuchi ante pubertatem facti, neque in mento, neque in pube pilos producunt, quod via geniture non facta cuticulam non rarefacit per totam ſuperficiem, ut apparet in *libr. de Natura Pueri*, *numer.* 18. Eunuchi calvi non fiunt, quod vehementem motum non faciunt, neque pituita cum coitu calefacta pilorum radices exurit, ut in eodem *libr. numer.* 19. Et Eunuchi non laborant

rant

rant podagra, neque calvi fiunt, ut in *libr. 6. Aphoriſm.* 28. Et Eunuchi plurimi Scytharum, & quomodo fiant, legitur in *libr. de Aere, Aquis, & Locis num.* 49. Et in codem *libr. numer.* 51. ait, Eunuchorum affectionem divinitus Scythis non contingere, neque aliis affectionibus diviniorem eſſe exiſtimandam. Et Eunuchus ex venatione, & diſcurſu hydropicus factus, ut in *libr. 7. de Morb. Popularib. num,* 58.

EXACERBATIO.

Ait Hippocrates in *lib. 6. de Morb. Pop. ſect.* 1. Exacerbationes circa initia, & in omni morbo conſidera, quale eſt ad veſperam exacerbari, & annus ad veſperam, & aſcarides. Et dixit in *libr. de Coac. Prænotionib. numer,* 6. Exacerbant omnes quidem, convulſos autem etiam valde, egeſtiones deſinentes in ſpumoſas meracas. Et narrat in *libr. 4. Aphoriſm.* 30. Quibus exacerbationes fiunt, quacunque tandem hora febris dimiſerit, ſi poſtridie eadem qua antea hora corripuerit, difficulter judicant. Et in *libr. 1. Prorrh. Commentar. 2, partis,* 15. Dejectiones in ſpumoſas, ſinceraſque deſinentes exacerbant, ideſt indicant, ut exponit Galenus, morbum exacerbandum, Et *part.* 44. Qui cum faſtidio, & ſine vomitu exacerbantur, male habent, ideſt, ut placet Galeno, faſtidioſi fiunt. Et in *Comment. 3. part.* 9. Nocte magis exacerbantes &c. in comatoſas quandoque finiuntur convulſiones. Et in *libr. de Coac, Prænot. numer.* 1. Qui melius habuerunt, ſi poſtridie exacerbentur, malum eſt. Si tertia die cohibiti, quarta exacerbentur, malum eſt. Num & tales exacerbationes phreniticæ ſunt? Hæc habemus prognoſtica, At lege *Acceſſio,*

EXANGUES PARTES.

Exanguium partium robuſtiſſimæ ſunt cerebrum, & medulla, ut legitur in *lib. 2. de Diat, num.* 21.

EXCANDESCENTIA.

Excandeſcentiæ utilitatem vide in *libr. 2. de Morb. Popular. ſect.* 4. ubi ait Hippocrates: Diligentia adhibenda eſt, ut excandeſcentia inducatur, & coloris reparandi, & ſanguinis in vaſa ſubter cuticulam colligendi gratia. Et in *libr. 6. de Morb. Popul. ſect.* 5. Excandeſcentia retrahit cor & pulmonem in ſe ipſa, & ad caput calida & humida; lætitia vero relaxat cor.

EXCESSUS.

Dixit Hippocrates in *libr. 1. de Diat. num.* 3. Exceſſus in utram tandem partem contingat, prænotio primum adinvenienda. Et ait in *libr. 3. de Diata numer.* 5. Exceſſus in exercitiis vitandus.

EXERCITATIO.

Exercitationum, ſive laborum alii ſunt naturales, alii violenti. Naturales ſunt labores viſus, auditus, vocis, curarum. Violenti ſunt deambulationes, quæ fiunt aut a cœna, aut mane; fiunt etiam poſt exercitia; & curſus ſive longi, ac curvi ſenſim facti, ſive in veſte, ſive recti revertentes, & equeſtres indefiniti, ſive circulares; & concuſſiones, & commotiones, & allevationes, & lucta; & fricatio, & volutatio in pulvere, & micatio per ſummas manus, & follis, & manuum ad rythmum motus, & ſpiritus detentio, & exercitia in pulvere, & oleo, & frictio ex oleo & aqua. De his vero omnibus lege in *libr. 2. de Diat. numer.* 39. uſque ad 44. ibique comperies earum facultates: item in *libr. de Salubr. Diat.* & in *libr. de Intern. Affection.* Hæc brevitatis cauſa omiſimus.

EXCREATIO.

Excreationes in febribus non intermittentibus lividæ, & cruentæ, & graveolentes, & bilioſæ, omnes malæ ſunt; at probe ſecedentes, bonæ, & per alvum, & per veſicam; & ubi ſane quid ſecedens conſtiterit non purgatum, malum; ut legitur in *libr. 4. Aphoriſm.* 47. Et ait in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 3. Cum excreatione violenta lumborum dolor in ventriculi os dolenre, habet quid convulſorium. Verum lege *Screatio,* & *Sputum.*

EXCREMENTUM, & EXCRETIO.

Excrementa alimentorum quantitati reſpondent, ut ſcriptum eſt in *lib. 4. de Morbis numer.* 16. Et dixit in *lib. 2. Prædict. num.* 9. Excrementa otioſorum ab æquali ciborum copia procedunt plurima. Et in *libr. 4. de Morbis numer.* 16. Excrementum graveolens fit, ſi humores ultra conſuetum tempus in ventre moram traxerint. Et ait in *libr. 2. Prædictor. numer.* 32. Excretionem ſubtus erumpentem deſituram eſſe prædicendum; cum tangenti ventrem manu nullus motus occurrerit, & in fine egeſtionis flatus penetrarit. Excretiones conſiderare oportet, ubi fauces ægrotant, aut tubercula in corpore naſcuntur. Si enim bilioſæ fuerint, corpus ſimul ægrotat; ſi vero ſimiles ſanis fuerint, tutum eſt corpus nutrire, ut legitur in *libr. 2. Aphoriſm.* 15.

EXSOLUTIO.

Ait Hippocrates in *libr. 2. Aphoriſm.* 36. Exſolvuntur cito, ſana habentes corpora, dum medicamentis purgantur; itemque qui pravo cibo utuntur. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. Exſolvuntur diſperati, quibus urina clandeſtine ad pudendum allabitur. Et *numer.* 6. Exſolutio dolorem ſolvens, alvum valde humectat. Et ibidem: Exſolutionem facere poterit alvi egeſtio liquida, paullatim fiens. Fit etiam exſolutio ex tuberculi introrſum ruptione, ut legitur in *libr. 7. Aphoriſm.* 8. Verum in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. legitur: Cum exſolutione vocis interceptiones, peſſimæ. Et *numer.* 3. circa finem: Exſolutiones torpefactoriæ difficiles quidem ex partibus contingunt, & mentem emoventes, non tamen pernicioſæ; ſed & menſium copiam præſignificant. Et *num.* 6. Exſolutiones alvi repentinæ præter rationem in diuturnitate temporis con-

ſum-

ſumptis, una cum vocis tremulæ interceptione, pernicioſe habent. Et *num.* 1. ejuſdem *libr.* Exſoluti, cum capitis dolore, ex rigore, in periculo verſantur. Et in *lib.* 2. *Aphoriſm.* 41. Qui frequenter, ac fortiter, abſque cauſa manifeſta, exſolvuntur, derepente motiuntur. Ubi Galenus ait: Non omnes, qui exſolvuntur, derepente motiuntur; ſed neceſſe eſt, ut ſæpius hoc patiantur, deinde ut fortiter, tertio ut ſine cauſa manifeſta.

EXTENSIO.

Extenſionum multi ſunt modi, de quibus lege in *libr. de Fract. numer.* 16. Atque in eodem *libr. numer.* 32. vide, quænam extenſio ſit juſta per machinamenta. Sed extenſione facta, quomodo deligandum ſit, apparet ibidem *numer.* 5. Extenſiones vero gibboſorum in ſcalis impoſtoribus potius, quam medicis ſunt in uſu, ut legitur in *libr. de Artic. numer.* 39.

EXTENUATIONES.

Extenuationes ad extremum non ſunt ducendæ, periculoſum enim eſt; ſed qualis natura eſt ejus, qui perferre debet; ad hoc ducere convenit. Sic legitur in *lib.* 1. *Aphoriſm.* 3.

EXTREMÆ PARTES.

Legitur in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 1. In morbis acutis frigus partium extremarum, malum. Et *Aphor.* 26. In forti dolore ventris partium extremarum frigiditas, malum. Et in *libr. Progn. Comment.* 2. *partic.* 4. Si caput, manus, ac pedes frigidi ſunt, ſcilicet in morbis acutis, ventre, coſtiſque calentibus, malum. Hinc patet, quænam ſint partes extremæ, de quibus lege *Corpus.*

EXSUDARE. Lege *Sudor.*

COMMENTARII V. FINIS.

JOANNIS MARINELLI
COMMENTARIUS VI.
IN LIBROS HIPPOCRATIS.

FABA.

FAbæ alunt, alvum ſiſtunt, ac inflant. Inflant, quia meatus aliud inſuper accedens alimentum non ſuſcipiunt. Hæc in *lib. 2. de Diat. num.* 8.

FACIES.

Cum primum medicus ad ægrotum accedit, inſpiciat faciem; nam indicia, quæ in facie exiſtunt, in primis apparent, & vim obtinent maximam. Et propterea legitur in *libr. Prognoſtic. numer.* 2. Conſiderare porro hoc modo convenit in morbis acutis, primum quidem faciem ægroti, an ſimilis ſit his, quæ in ſanis ſunt; maxime vero an ipſa ſibi ipſi. Ita enim optima fuerit, Si vero maxime contraria ſimili fuerit, horrendiſſima eſt. Et propterea facies bona in magnis morbis, bonum, ut legitur in *libr. 6. de Morb. Popul. ſect.* 2. Verum faciei conſiderantur partes, ex quibus conſtatur, & color. Notas faciei in morbis acutis, deſumptas a partibus ipſius, quæ malum ſignificent, lege in *libr. Progn. Comment. 1. part.* 6. 7. & 8. atque in aliis uſque ad 13. Sed in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. ſcribitur: Faciei corruptio eſt lethalis, verum minus, ſi propter vigilias, aut famen, aut alvi exturbationem fiat; & hæc quoque lege in *lib. Prognoſt.* loco citato. Facies præterea, quæ ex tumida humiliatur, & vox debilior, ac levior fiens, ſpiritus rarior, ac levior, remiſſionem in ſequentem diem ſignificat. Hæc in *libr. de Coac. Præn. numer.* 2. ubi quoque, ſed infra, & hæc ſunt: Quibus facies ſana, præcordia non mollia, non liberantur citra multi ſanguinis ex naribus fluxum, aut convulſionem, aut coxendicum dolorem; Et in *libr. de Dieb. Iudicat. numer.* 2. Circa faciem partes graciles, & venarum tranquillitas, bonum. Et in *libr. 2. de Morbis Pop. ſect.* 5. Si febre tenente, partes circa faciem graciles fuerint in die impari, ſequenti die ſolvetur. Et in *libr. 2. Præd. numer.* 42. Diſtortiones in facie, ſi nulli alii corporis parti communicent, cito ſedantur, aut ſua ſponte, aut ad neceſſitatem coactæ: reliqui vero ſyderati fiunt. De colore vero hæc prognoſtica ſumuntur. In *libr. Prognoſt. numer.* 2. ſcribitur: Faciei totius color alteratus, malum ſignum. Et in *libr. 3. de Diat. numer.* 14. Faciem decolorem habent, & ubi comederint, paullo poſt eructant acida, & acor in nares proſerpit: his corpora pura non ſunt, & plus eſt, quod de carne colliquatur præ labore, quam quod depurgatur præ circuitu. Et in *libr. de Coac. Præn. numer.* 2. Faciei bonus color, & torvitas in morbo acuto, malum. Et in *libr. 2. Prædict. num.* 6. Faciei bonus color, & vehemens torvitas, malum. Et in *libr. de Coac. Præn. numer.* 2. Circa faciem color bonus, & ſudores, non febrientibus, ſtercora vetuſta ſubeſſe ſignificat, aut victus rationem inordinatam. Et *numer.* 3. ejuſdem *libr.* Facie flores habente, & alvo liquidiore, ſuppurationes circa pulmonem habent.

FÆX.

Fæx vini combuſta; in *libr. de Natur. Muliebr. numer.* 29.

FAMES.

Fames aliquando ſanat, aliquando occidit, ut legitur in *libr. de Veteri Med. numer.* 15. Sed in *libr. 2. Aphoriſm.* 4. Non fames, non ſatietas, neque aliud quidquam, bonum, quod naturæ modum excedat. Et ait in *lib. 7. Aphoriſm.* 59. Corporibus, humidas carnes habentibus, famem inducere oportet; fames enim corpora ſiccat. Sed ubi fa-

mes,

mes, non oportet laborare, ut legitur in *lib. 2. Aphor.* 16. Et ait in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. num.* 17. Famem minus ferunt bilioſi ſupernis partibus; pituitoſi contra. Et in *libr. 2. Aphor.* 21. Famem vini potus ſolvit. Et in *libr. de Flatib. numer.* 2. Statim, ubi fames moleſtat, morbus fit; quicquid enim homini moleſtiam adſert, ao triſtitiam, hoc morbus vocatur: quod ergo eſt famis remedium? hoc ſcilicet, quod famem ſedat, id autem facit cibus.

FARINA.

Farinæ cum melle, & oleo coctæ, aut aſſatæ, omnes æſtuoſæ ſunt, & ructum cient, ut ſcribitur in *libr. 2. de Diæt. numero* 11. Et ibidem ſupra: Farinæ in lacte datæ magis per alvum ſecedunt, quam quæ in aqua, propter ſerum, & maxime inter alvum moventia numerantur. Et ibidem ſupra: Farina pura in aqua pota ſrigeſacit, & lotura pollinis tritici.

FATUITAS.

Fatuos ex morbo regio voce deſtitui, verum ſentientes eſſe, contingit. Mala eſt autem ex morbo regio fatuitas, ut in *libr. 1. Prorrhetic. numer.* 4. apparet. Et *num.* 12. ejuſdem *libr.* Fatuitatem inducentes, affectiones ardentes. Sed lege *Delirium*, *Deſipientia*, & *Phrenitis*. Fatuum fit cor, ex fatuitate torpedo, ex torpedine delirium; ſic legitur in *libr. de Virg. Morbis numer.* 2. Hinc videmus, quomodo ex corde delirium accedat, & quæ ſit inter fatuitatem, & delirium differentia, & quid ipſa ſit, *libr. 1. Prorrhetic. Commentar 2. partic.* 60.

FAUCES.

Fauces varias ſuſtinent affectiones, quemadmodum fluxiones, inflammationes, ſonitus, dolores, exaſperationes, exulcerationes, irritamenta, gracilitates, carcinoma, tumores, ſtrangulationes. De fluxionibus in fauces delabentibus ſcribitur in *libr. de Veter. Med. numer.* 33. ex quibus, ait, raucedines fieri, anginas, eryſipelata, peripneumonias: omnes hæ primum quidem ſalſæ, & humidæ, & acres deſcendunt, & in talibus morbi firmantur. Ubi vero craſſiores, & maturiores factæ fuerint, & ab omni acrimonia liberatæ, tunc jam & febres, & alia hominem lædentia ſolvuntur. Faucium, & gingivarum inflammatio, & curatio deſcribitur in *libr. de Affectionib. numer.* 4. A pituita talis fit inflammatio. Porro in faucibus ſonitus frequentes, cum ſalivæ ſputatione, convulſorii, ut in *libr. 1. Prorrhet. numer.* 15. apparet. Fauces præterea ubi ægrotant, aut tubercula naſcuntur in corpore, ut legitur in *libr. 2. Aphoriſm.* 15. excretiones inſpicere oportet. Nam ſi bilioſæ fuerint, corpus una ægrotat; ſi vero ſimiles ſanis, tutum eſt corpus nutrire. Et hoc præceptum in omnibus faucium affectionibus eſt obſervandum. Et fauces dolo-

Marinell. Comment.

roſæ, graciles, cum ægre tolerabili moleſtia, ſtrangulatoriæ, perniciofæ acute; ut legitur in *libr. 1. Prædict. numer.* 11. & in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 2. Loci circa fauces in acutis morbis doloroſi, graciles, parvi, ſuffocatorii, quando hiarit æger, ut os claudere, & aperire facile non poſſit, mentis emotionem portendunt; & ex talibus phrenitici fiunt, & pernicioſe affecti. Et hoc in *libr. 1. Prædict. numer.* 2. apparet. Præterea, juxta fauces graciles, dolores parvi in acutis, in gracili ubi hiarit, non facile os contrahente, mentem emovent, ut ſcribitur in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. Et ibidem ſupra: Circa fauces dolores fortes, tumores circa aurem, & convulſiones efficiunt. Et in eodem *libr. numer.* 2. ſupra: In faucibus dolores ſtrangulatorii, a capitis dolore originem trahentes, convulſorii ſunt. Fauces præterea exaſperat aquilo, ut in *libr. 3. Aphoriſm.* 5. Fauces exaſpetatæ parum, ſi augeatur dolor, difficile, ut legitur in *libr. 1. Prædict. numer.* 15. Fauces modice exaſperatæ, & alvus vanis conatibus nitens, frontis dolores, ægri palpando contrectantes, doloroſi; quæ ex his augeſcunt, difficilia ſunt; & hoc in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. In faucibus exaſperatis ſomnus multus, &c. vide in *libr. 1. Prædict. numer.* 15. De faucibus vero, ſanguine impletis, legitur in *lib. 2. Prædict. numer.* 27. At vero fauces exulceratæ in febre, cum alio ſigno ex his, quæ difficilia ſunt, periculoſæ ſunt, ut proditum eſt in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. Ulcera vero circa fauces proſerpentia, graviora, & magis acuta, ut plurimum ſpirandi difficultatem inducunt, ut ſcribitur in *libr. de Dentition. numer.* 3. Sed faucium exulceratio, exaſperatio, & inflammatio a pituita aliis humoribus permixta, ut ſcriptum eſt in *libr. de Flatib. numer.* 16. Irritamenta quibus circa fauces ſunt, his, ut apparet in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. tumores circa aurem leniter erumpunt. Carcinoma cui in faucibus uſtum eſt, ſanus evaſit a nobis; ſic ſcribitur in *libr. 7. de Morb. Popul. numer.* 55. De tumore legitur in *libr. 4. Aphoriſm.* 34. Si a febre habito, tumore non exiſtente in faucibus, ſtrangulatio repente ſupervenerit, lethale. Videtur, ut ait Galenus in *Comment.* Hippocrates nominare fauces ſpatium illud laxius, quod inter gulam, & guttur præjacet. Verum in *libr. 2. de Morb. Popularib. ſection.* 2. Quæ circa fauces ad alterutram partem repentia proceſſerunt, exulcerara non ſunt, ad ſiniſtram tranſiverunt, ad ſplenem dolor venit citra judicationem.

FAVUS.

Favus fit a pituita, ut legitur in *libr. de Affectionib. numer.* 35. Et in *libr. 2. Prædictor. numer.* 18. Ut plurimum fit vitiis.

FEBRIS.

Febris ſæpe ab Hippocrate appellatur calor, & ignis, qui calor non eſt naturalis, nec inter res non naturales commemoratur, ſed præternaturalis, hoc eſt contrarius naturæ, quemadmodum ſunt morbi omnes, ac eorum cauſæ, & ſymptomata; quæ tria ſunt omnino naturæ humanæ contrariiſſima. Et propterea multoties reperies in *libr. 6. de Morb. Popularib.* calorem, ardorem, ignem pro febre poſitos; quin & aliquando, cum dicit febrem, ſignificat calorem febrilem, quemadmodum in *libr. 5. de Morb. Popul. numer.* 8. ubi inquit: Vigeſima tumor cœpit circa autem, & febris, & rigor. Et *numer.* 10. ejuſdem *libr.* Cum rigor ſubrepens dimiſiſſet, febris venit. At vero, ut diximus, appellat quandoque febrem, calorem, ut in *libro 7. de Morbis Popularibus numer.* 28, cum ait; Ad noctem calores. Et *numer.* 27. Ex fomentis, ut videbatur, calores nullo tempore relinquebant, magis tamen ad veſperam augeſcebant, ſudores fiebant per totum corpus.

Verum quam partem primum corripiat febris noſtri corporis, videamus. Proditum eſt in *libr. 6. de Morbis Popul. ſect.* vel *Commentar. 5. partic.* 31. Rigor a ſuperiori ventre, ignis vero magis ab inferiori. Et Galenus in *Commentar.* ait; Pars ventris ſuperior rigorem magis, inferior vero febrem facit, aut ſentit, aut inchoat. Et in *libr. de Natura Muliebri numer,* 13. Si uteri præter naturam hient, febris, rigor, & dolor imum ventrem, & lumbos corripit. Et in *libr. de Loc. in Homin. num.* 39. Hunc medicamentum potare oportet, quod educat, qua parte febris magis hæret, ſive ſuperne, ſive inferne. Et in *lib. 7. de Morb. Popul. numer.* 1. Febris adeo lenis facta eſt, ut obſcura conſiſteret, præterquam in temporibus,

Cæterum tranſeamus ad illam partem, quæ nobis declarat, quonam modo fiat febris, & quibus cauſis. Scriptum eſt in *lib. 4. de Morb. numer.* 17. Si cibi maneant in ventriculo ampliore tempore, quam opportunum eſt, & alii ad ipſos incidant, corpus utique repletur; & dum premuntur a plenitudine venæ, calor, ac dolor corpori acceſſerint, venis ſcilicet caleſcentibus, ac ſtantibus, æſtate quidem citius, hyeme vero poſterius; æſtate enim calidus eſt aer ambiens, & calidiorem corpus in ſe ipſum trahit; & ſi calido adhuc exiſtente ventriculo, calidior, quam opportunum eſt, ſpiritus homini accedat, nihil mirieſt, hominem ex tali febrire; hyeme vero, cum frigidum ſpiritum trahat in ſe ipſum, multo magis poterit corpus repletionem ferre, homine modice ventrem exonerante. Et in *libr. 1. de Loc. in Homine numer.* 38. Febres propterea fiunt, cum corpore ſuperinflammato carnes intumuerint, & pituita, ac bilis concluſa quieverint, & neque refrigeretur quicquam, neque exeat, neque moveatur, neque aliud quid ſubeat. Hæc duo loca Hippocratis non ſolum modum exponunt, quo fiat febris, ſed cauſas materiales, quæ ſunt cibi multi, vel pituita, ac bilis, deinde obſtructio, quæ eſt cauſa ſecundaria a primis producta. Et in dicto *libr. 4. de Morb. numer.* 25. Cum homines laborarint, quibus ſane maxime ſanguinis afflictio contigerit, illic firmatur, ac caleſcit, & ex hoc dolor oboritur. Et ſubdit: Si autem alvus, ac veſica non brevi copiam expulerint, febris ex hoc irruit; & ſi quidem prior humor æqualis fuerit, nequaquam; ſi vero in labore ipſorum plurimus in corpore permaneat, ſuperat ille. At *num.* 23. ait; Febris hoc modo oboriens non periculoſa, neque fortis eſt. Et ſubdit: At ſi caleſcente ſanguine exhalat maxime per hunc humor aquoſus, qui febri eſt infeſtiſſimus, remanet pinguis, ac levis, qui eſt bilioſus, & febri maxime nutrimentum, & attenuatus hic bilioſus humor corpus magis calere facit. Quæ verba nobis indicant, non ſolum humoris quantitatem producere febrem, ſed etiam qualitatem. Et propterea in *lib. de Veter. Medic, numer.* 30. Ego hoc maximum ſignum eſſe puto, quod non propter calidum ſimpliciter homines febricitent, neque hoc ſit ſimpliciter afflictionis cauſa; ſed eſt amarum ac calidum idem, & calidum ac acidum, & ſalſum ac calidum, & alia infinita, & rurſus frigidum cum aliis facultatibus conjunctum; propterea quod qui ardenti febre febricitant, & aliis fortibus morbis, non cito ex calore liberantur, neque adeſt hic frigidum adverſus calidum. Hæc itaque ſunt, quæ lædunt. Simul adeſt autem & calidum robore participans, nimirum ducens, & exacerbans, & augens ſimul cum illis, verum nullam potentiam majorem, quam convenit, habens. Vidimus igitur, quo modo fiat febris, & cauſas febrium eſſe primarias multitudinem, ſive repletionem ciborum, ſecundariam vero pituitam, & bilem utranque, tertiam has conſequentem obſtructiones. His porro cauſis addiderunt plurimi locum, tempus, & res non naturales, quæ a medicis ſex numerantur; & hæ ex ſe ipſis febres efficere poſſunt, ſed ſimpliciſſimas; illas vero minime. Concauſæ porro ſunt ætas, ſexus, cognatio, temperatura, atque habitudo corporis totius, vel partis, conſuetudo in rebus pauca, vel multa, ſtudia, negocia, fortunæ, modus vivendi, & hujuſmodi; & cauſæ hæ omnes appellantur primariæ, ſive externæ a Galeno, & ab aliis, qui eum ſecuti ſunt; ſed humor, & obſtructio, internæ. Ab his igitur cauſis febres ſunt.

Has porro plures ſuſcipiunt diviſiones, quas nonnulli ſpecies nominant. Siquidem aliæ dividuntur ſecundum ſubſtantiam, aliæ ſecundum accidens, quæ ſubſtantiales appellantur, aliæ tales ſunt a forma, aliæ a materia, aliæ ab utriſque. Febres autem, quæ a forma dicuntur, diviſionem habent, prout magna fuerit, vel parva

for-

formæ vis; propterea quod alia febris dicitur vehemens, ut apparet in *libr.* [illegible] *de Morb. Popul. num.* 15. & in *Commentar.* 4. *de Victus Ratione in Morbis Acut. partic.* 46. & *Comment.* 3. *Progn. part.* 13. & in *lib.* 4. *Aphoriſm.* 33. Aliæ tenues, ut *Comment.* 2. *Progn. part.* 60. Aliæ ſimpliciſſimæ, ut *Commentar.* 3. *Progn. part.* 2. Aliæ mediocres, ut in *lib.* 2. *Prorrh. partic.* 49. Quæ vero febres denominationem accipiunt a materia, aliæ dicuntur ſiccæ, ut legitur in *libr.* 4. *de Morb. Popul. num.* 13. Aliæ ſalſuginoſæ, ut in *libr.* 6. *ſect.* 1. Aliæ acutæ, ut in *libr.* 1. *Aphor.* 15. & in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 7. atque aliis plurimis in locis. Aliæ ardentes, ut in *libr.* 7. *de Morbis Popularib. numer.* 54. & 55. & in *libr.* 4. *Aphor.* 54. & 58. & alibi. Aliæ ſtatim amburentes ad manum, ut in *libr.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 7. Et aliæ acutæ ad manum ſubmordentes, ut in eodem *libr.* 6. *ſect.* 6. Quæ vero denominantur a materia, ac forma ſimul, aliæ dicuntur implacidæ, ut ſcriptum eſt in *Comment.* 4. *de Vict. Rat. in Morb. Acut. part.* 47. Aliæ peſſimæ, ut in *Comment.* 3. *Progn. part.* 2. Aliæ horridæ, ut in *libr.* 1. *de Morb. Popul. ſect.* 1. & in *libr.* 2. *ſect.* 3. Aliæ malignæ, ut in *libr.* 7. *numer.* 40. & in *libr.* 1. *Prorrh. Commentar.* 2. *partic.* 41. Et hæc eſt diviſio febrium ſecundum ſubſtantiam.

Dividuntur præterea per accidens; quoniam aliæ denominantur a quantitate, aliæ a qualitate, aliæ a tempore, aliæ a loco. A quantitate vero aliæ dicuntur continuæ, ut in *Comment.* 3. *Progn. part.* 13. & in *libr.* 1. *de Morb. Popul. ſect.* 1. Aliæ non continuæ, & hæ dicuntur intermittentes; quarum aliæ appellantur ephemeræ, ſive diariæ, ut in *libr.* 4. *Aphor.* 55. Aliæ quotidianæ, ut in *libr.* 1. *de Morb. Pop. ſect.* 2. Aliæ tertianæ, ut in eadem *ſection.* Aliæ quartanæ, ut ibidem. Aliæ quintanæ, ſeptimanæ, nonanæ, ut in eodem *libr. ſection.* 3. Aliæ longæ, ut in *libr.* 4. *Aphor.* 44. & 45. Aliæ magnæ, ut in *libr.* 2. *de Morb. Mulier.* Quæ dividuntur a qualitate, denominantur ab actionibus, vel a paſſionibus, quæ originem ducunt a qualitatibus. Et propterea aliæ dicuntur laborioſæ, quia laborem, ac dolorem producunt, ut in *libr.* 4. *Aphor.* 74. Aliæ ſudoroſæ, ſive ſudorificæ, ut in *libr.* 7. *de Morb. Popular. numer.* 1. Aliæ inflatæ, & lividæ, ut in *libr.* 6. *ſect.* 1. Aliæ anxioſæ, horridæ, ut in *libr.* 2. *ſect.* 3. Aliæ tremulæ, ſingultuoſæ, mentem contingentes, ut in *libr. de Fractur. numer.* 12. & 38. Aliæ lethales maxime, ut *num.* 45. ejuſdem *libr.* Quæ autem dividuntur ſecundum locum, aliæ urunt intra, & frigefaciunt extra, vel contra, ut febris epialos, & febris lipyria, de quibus legitur in *lib. de Superfœt. numer.* 24. & in *libr.* 2. *de Morb. num.* 16. & 49. & in *libr. de Affect. numer.* 14. Aliæ dicuntur a ſplene ortæ, ut in *libr.* 4. *de Morb. Pop. num.* 20. Aliæ a capite, aliæ ab alia corporis parte, veluti ab utero, ut in *libr. de Morbis Mulier.* Quæ autem dividuntur ſecundum tempus, aliæ ſunt diurnæ, ut in *lib.* 1. *de Morb. Pop. ſect.* 3. Aliæ nocturnæ, ut ibidem. Aliæ erroneæ, ut in eodem *libr. ſect.* 2. & in *Comment.* 2. *Progn. part.* 60. Aliæ diuturnæ, ut in *libr. de Intern. Affect. num.* 53. Et tales ſunt diviſiones febrium, quæ reperiuntur in libris Hippocratis, quæ omnes, cum principium habeant, & finem quoque habent: igitur & medium, quod & vigor, & ſtatus appellatur. Inter principium, & ſtatum eſt augmentum febris. Inter ſtatum, & finem eſt declinatio. Quapropter quatuor, vel quinque deſcribuntur ſingulorum febrium partes, quæ a medicis tempora febrium nuncupantur.

Nunc tempus eſt, ut aliam aggrediamur diviſionem. Legitur in *libr. de Flatib. num.* 7. Sunt febrium genera duo, quorum alterum commune omnibus peſtis appellatur, alterum propter malam diætam privatim his contingit, qui ea utuntur. Et *numer.* 8. Communis febris propterea omnibus accidit, quod eundem ſpiritum omnes attrahunt, fitque, ut ſimili corpori ſimiles ſpiritus, ſimiliter permixti, ſimiles gignant febres. Et *numer.* 10. Propter malam diætam fit febris, cum corpus cibis expletum eſt, ac ſpiritus quoque multitudo vehementer excellit, cibique ventri diu immorantur, & cum præ multitudine exire nequeant, & inferior venter ſit obturatus, per univerſum corpus permaneant flatus, ſanguineque plenas corporis partes maxime petentes, eas frigefaciunt: frigefactis his locis, unde fontes, & radices ſanguinis prodeunt, per univerſum corpus horror conſequitur, & tremor, & hiatus; de quibus lege *numer.* 11. & 12. & de ſudore *numer.* 13. Harum igitur febrium aliæ ſunt ſimpliciſſimæ, aliæ acutæ, & aliæ longæ. Simpliciſſimæ febres, ut legitur in *Comment.* 3. *Progn. part.* 2. ac ſignis firmatæ ſecuriſſimis, quarto die, aut citius deſinunt; deterrimæ vero, ac ſignis affligentes difficillimis, quarto die, aut citius interimunt. Acutæ vero febres ſic appellantur, vel quia ſunt breves, & deterrimæ, vel quia fiunt a cauſis acutis, veluti a bile meraca, ut legitur in *libr. de Fract. numer.* 44. in conſtitutione ſicca, ut in *lib.* 3. *Aphor.* 7. vel quia habent gravia ſymptomata, ut legitur in *libr.* 7. *de Morb. Pop. numer.* 28. Et omnis febris aut eſt continua, aut intermittens; nam & acuta ratione ſymptomatum eſt intermittens, & ratione febris eſt continua, ut in eodem *num.* 38. videre poſſumus. Præterea inter continuas eſt febris ardens. At primum de continua in genere, deinde de acutis, tertio de ardentibus agemus. Sed primum varia febrium in univerſum ſigna prognoſtica, tum indicantia ſunt recitanda; poſtea ad particulares febrium ſpecies veniemus.

Ait Hippocrates in *libr. de Coac. Prænot. num.* 1. Rigores velut in febre tertiana, ſi in media inordinata febre exacerbantur, valde maligni ſunt; ſi vero contrario convellentibus modo exacerbentur cum rigore, & febre, pernicioſum eſt. Et: Febres ex præcordiorum dolore malignæ ſunt: ſopor in his peſſimus eſt. Et: In febre vocis

in terceptiones, malæ ſunt. Et: Qui inſuper exſudant in febre, maligne habent. Et: In febribus, inflata alvo, flatus non erumpere, malum. Et ſubdit: In febre tractus velut a vomitu, in ſcreationem deſinens, malum. Et: In febribus mentis emotiones taciturnæ, in eo, qui voce privatus non eſt, pernicioſæ ſunt. Et: In febre livores fientes, brevi mortem affore, ſignificant. Et: Quibus in febre, dolore lateris fiente, alvus multa aquoſa, ac biliosa egerit, hi allevantur. Et: Febrienti, ſi atra bilis in principio ſurſum, aut deorſum prodierit, lethale. Et: Qui cum perfrigerationibus, non ſine febre, ſuperne exſudant, moleſte ferentes, & phrenitici, in acuto morbo pernicioſe habent. Et ſubdit: In febribus inguinis dolor morbum diuturnum ſignificat. Et: In febribus judicationes impeditæ, ac ſublatæ temporis quidem diuturnitatem inducunt, non autem pernicioſæ ſunt. Et: Febres ex doloribus vehementibus, diuturnæ. Et: Quibus deſinunt febres, non in diebus judicatoriis, his recidivæ fiunt. Et: Febres vertiginoſæ cum volvulis, vel ſine volvulis, pernicioſæ. Et: Quibus in febre dolores, circa lumbos, & infernas partes fientes, ſeptum tranſverſum contingunt, infernas partes relinquentes, pernicioſi ſunt, tum alias, tum ſi aliud quoddam ſignum pravum accedat; ſi vero alia ſigna non fuerint prava, ſuppuratum fore, timor eſt. Et: Quibus febris aliquando intermittit, periculo vacat. Et: In febribus longis aut tubercula, aut dolores in articulis fiunt; & ſi facti fuerint, non ſunt inutiles. Et: In febribus ſecundum venam, quæ eſt in collo, pulſus, ac dolor in dyſenteriam deſinit. Et: Quibus in febribus venæ in temporibus pulſant, & facies ſana eſt, & præcordium non molle, diuturnum morbum ſignificat, & non deſinentem citra multi ſanguinis ex naribus fluxum, aut ſingultum, aut convulſionem, aut coxendicum dolorem. Et: Quibuſcunque in febribus tremores citra judicationem ceſſant, his temporis progreſſu, abſceſſus doloroſus ſuppuratus in articulos fit, & veſica doloroſa. Et: Febrientibus, quibus rubores ſunt in facie, & dolor capitis fortis, & venarum pulſus, his ſanguinis fluxio plerumque contingit. Et: Quæcunque ſigna febri ſe opponunt, & non abſceſſus ſignificationem habent, maligna ſunt. Et: Febres, quæ neque in diebus judicatoriis, neque poſt ſolutorium ſignum deceſſerunt, recidivant. Et: Quibus febrire incipientibus, ſanguis de naribus ſternutatione fiente deſtillat, & urina ſubſidentiam albam in quarta die habet, his in ſeptima die ſolutionem ſignificat. Et: Septima die, aut nona, aut decimaquarta, fluxiones ſanguinis a naribus fientes, plerunque febres ſolvunt: ſimiliter & alvi fluxio biliosa, & qualis in dyſenteria fieri ſolet, & genuum, ac coxendicum dolor, & urina concocta ad judicationem; in muliere vero etiam menſtruæ purgationis fluxus. Et: Qui in febribus exſudant, caput dolentes, alvo ſuppreſſa, convulſi fiunt. Et: Convulſio in febre fiens, & eadem die deſinens, bona eſt. Et: Convulſio in febre fiens, ſedat febrem eadem die, aut poſtera, aut tertia; ſi vero tempus, in quo incœpit, tranſgrediatur, & non deſinat, malum eſt. Et: Febres intermittentes, verum inæqualiter caleſcentes, alvo inflata, pauca egerente, in his poſt judicationem, lumborum dolore ſequuto, alvi erumpunt. At amburentes ad manum, torpidæ, ſitieuloſæ, anxioſæ, in his alvo ſuppreſſa gravati exſolvuntur; quandoque vero & rubicundæ in pedibus ambuſtiones eadem ſignificant. Et ſubdit *numer.* 3. Capitis dolor moderatus cum ſiti cibum capiente, aut cum ſudore non ſolvente febrem, abſceſſus in gingivis, aut circa aurem ſignificat, alvo non exturbata. Et infra: In febribus ſurditas alvum ſiſtit. Et: Rubores in febribus fientes circa aurem ex prægreſſo dolore, ſignum quidem ſunt eryſipelatis in facie futuri, ſed & convulſiones ex talibus fiunt cum vocis interceptione, ac exſolutione. Et: Ex febribus ſurditatem, ſanguinis e naribus fluxio ſolvit, item alvi turbatio. Et ſubdit: Oculorum rubor in febre fiens, alvi diuturnam malignam affectionem ſignificat. Et: In oculorum diſtortione, febrienti, laſſato, rigor pernicioſus; & ſoporoſi in his male habent. Et: Viro lippienti, febre ſuperveniente, ſolutio; ſin minus, periculum eſt, ne cæcus fiat, aut pereat, aut utrunque. Et: Qui febres ad tactum non adurentes habent, phrenitici fiunt, & magis ſi ſanguis fluxerit. Et: Linguam circa bifidam ſui partem velut ſaliva alba obduci, febris remiſſionis ſignum eſt; cætera vero ibi lege. Et: Ex dentis corruptione vehemens febris ſuperaccedens, & delirium, lethale eſt; ſi vero ſervent, ulcera ſuppurabunt, & oſſa diſcedent. Et: Sputi excreationes in febre lividæ, nigræ, biliosæ, ſi quidem ſupprimantur, malæ ſunt; ſecedentes vero pro ratione, utiles. Et: Quibus vox cum febre deficit, & cum judicatione intercepta, tremuli moriuntur. Et: Vocis interceptiones in febre, convulſorio modo fientes, quæ ad mentis emotionem cum ſilentio deveniunt, perniciofum. Et: Lethalis eſt ſpiritus febriculoſus, & fuliginoſus. Et ſubdit: Colli dolor malum quidem in omni febre, peſſimum autem his, quibus timor eſt, ut etiam inſaniant. Et: In pectoris dolore febriculoſo, alvus turbata, torpida, nigrarum egeſtionum ſigna ſunt. Et: Fauces exulceratæ in febre cum alio ſigno ex his, quæ difficilia ſunt, periculoſæ ſunt. Et: In febribus derepente ſuffocari, & deglutire non poſſe, citra tumorem, malum eſt. Et: Oris ventriculi dolor, & pulſus præcordiorum, febre perfrigerata, malum, tum alias, tum ſi inſuper exſudarint. Et ſubdit: Quibus derepente dum ſine febre ſunt, præcordii, & oris ventriculi dolor, & circa crura, & infernas partes, & alvus in tumorem elevata eſt, ſolvit venæ ſectio, & alvi fluxio: his febrire nocivum eſt. Longæ enim, & vehementes febres

fiunt

fiunt, & tuſſes, & ſingultus, & ſpiritus fiunt. Et: Dolores ad præcordia in febre, voce intercepta, ſine ſudore ſoluti, malum eſt: his ad coxendices dolores fiunt. Et: Juxta ventrem in febre palpitationes, mentis emotiones inducunt. Et: Dolores in febre ad præcordia exilientes, ſine ſudore ſoluti, maligni ſunt. Et: Durities circa ventrem cum dolore, in febrientibus cum horrore, cibum averſantibus, ſi alvo inſuper parum humectata, purgationem non faciant, ad ſuppurationem pervenient. Et ſubdit *numer.* 3. Dolor in pectus firmatus torpore, malus in febre eſt. Hi repente pereunt. Ex lumborum dolore recurſiones ad os ventriculi febriculoſæ, horrorem inducentes: alia vero ibi lege. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 27. Quibus in febribus ſanguinis multitudo alicunde eruperit, his, dum reficiuntur, alvi humectantur. Et *Aphor.* 29. Quibus in febribus, ſextum diem agentibus, rigores fiunt, difficilis ſunt judicii. Et *Aphoriſm.* 30. Quibus febris acceſſiones fiunt, quacunque hora eas febris dimiſerit, poſtero die eadem hora ſi invaſerit, difficilis ſunt judicii. Et *Aphor.* 34. Si febricitanti, tumore non exiſtente in faucibus, ſtrangulatio ſtatim ſupervenerit, lethale. Et *Aphor.* 35. Si febricitanti collum repente pervertitur, & vix deglutire poſſit, tumore in collo non apparente, lethale eſt. Et *Aphor.* 36. Sudores febricitantibus ſi incœperint, boni tertio die, & quinto, & ſeptimo, & nono, & undecimo, & quartodecimo, & decimoſeptimo, & vigeſimoprimo, & vigeſimoſeptimo, & trigeſimoprimo, & trigeſimoquarto; hi enim ſudores morbum judicant; qui autem non ſic eveniunt, laborem ſignificant, & longitudinem morbi, & recidivam. Et *Aphor.* 46. Si rigor incidit, febre non deſinente, ægro jam imbecillo, lethale. Et *Aphor.* 51. In febribus abſceſſus, ſi non ſolvuntur in primis judicationibus, longitudinem morbi ſignificant. Et *Aphor.* 52. Qui in febribus, aut aliis morbis ex voluntate lachrymant, nihil abſurdum eſt; qui vero non ex voluntate, abſurdius. Et *Aph.* 57. Ei, qui convulſione, aut diſtentione vexatus, ſi febris ſucceſſerit, ſolvit morbum. Et *Aphor.* 61. Febricitantem niſi imparibus diebus febris dimiſerit, ea redire ſolet. Et *Aphoriſm.* 62. Quibus in febribus morbus regius ante ſeptimum diem ſuccedit, malum. Et *Aph.* 63. Quibus in febribus quotidie rigores eveniunt, iis quotidie febres ſolvuntur. Et *Aphor.* 64. Quibus in febribus ſeptimo, vel nono, vel undecimo, vel quartodecimo morbus regius ſucceſſerit, bonum eſt, niſi dextrum hypochondrium durum fuerit; ſi vero non, non bonum. Et *Aphor.* 65. In febribus circa ventriculum æſtus vehemens, & cordis morſus, malum. Et *Aphor.* 67. In febribus, ex ſomnis pavores, aut convulſiones, malum. Et *Aphor.* 68. In febribus ſpiritus offendens, malum; convulſionem enim ſignificat. Et *Aphor.* 69. Quibus ſunt urinæ craſſæ, grumoſæ, pauca, non ſine febre exiſtentibus, ſi multitudo ex eis advenerit tenuis, juvat: præcipue autem tales exeunt, quibus ab initio, aut brevi ſedimen obtinent. Et *Aphor.* 70. Quibus in febribus urinæ perturbatæ ſunt, veluti jumentorum, iis capitis dolores vel adſunt, vel aderunt. Et *Aphor.* 71. Quibus in febribus die ſeptimo judicium fit, iis nubeculam obtinet urina quarto die rubram, & alia ſecundum rationem. Et *Aph.* 72. Quibus in febribus urinæ perſpicuæ & albæ, malæ; præcipue autem, ſi in phreniticis appareant. Et *Aphor.* 73. Quibus hypochondria elevata a lumborum dolore ſuccedente, alvi iis humectantur, niſi flatus erumpant, aut urinæ multitudo exeat; in febribus autem hæc accidunt. At in *libr.* 6. *Aphor.* 40. Quibus circa hypochondria dolor fit ſine inflammatione, iis febris ſuccedens dolorem ſolvit. Et *Aphor.* 44 ejuſdem *libr.* Quibus poſt ſtranguriam ileos ſuccedit, in ſeptem diebus moriuntur, niſi, febre ſubſecuta, ſatis urina fluxerit. Et *Aph.* 50. Quibuſcunque cerebrum diſciſſum fuerit, iis, neceſſe eſt, febrem, & bilis vomitum ſuccedere. Et *Aphor.* 51. Quibus ſanis dolores fiunt repente in capite, & ſtatim obmuteſcunt, & ſtertunt, moriuntur in ſeptem diebus, niſi eos febris apprehenderit. Et *Aphoriſm.* 54. In acutis morbis, quæ cum febre exiſtunt, luctuoſæ reſpirationes, malum. Et in *libr.* 7. *Aphor.* 31. Quibuſcunque febricitantibus, in urinis, veluti farinæ craſſæ, ſubſidentiæ fiunt, longam ægritudinem fore, ſignificant. Et *Aphor.* 37. ejuſdem *lib.* Quicunque ſanguinem vomunt, ſi ſine febre, ſalubre eſt; ſi vero cum febre, malum. Et *Aphor.* 52. Quibus hepar vehementer dolet, iis ſi febris ſupervenerit, ſolvit dolorem. Et in *libr.* 1. *de Morb.* *numer.* 6. Febrienti, ac bilioſo, in tempore foras diſperſa bilis, bonum; diffuſa vero, ac diſperſa, ad unam aliquam corporis partem allapſa, malum. Et in *lib. Prognoſt. Comment.* 3. *part.* 22. Quibus febres ceſſant, neque ſignis ſolutoriis apparentibus, neque in diebus judicatoriis, his reverſuras eſſe, expectandum. Et *partic.* 23. Quæcunque febris longiorem moram traxerit, homine alioqui ad ſalutem diſpoſito, ita ut neque dolor teneat ob inflammationem, aut ob aliquam aliam manifeſtam cauſam; huic abſceſſum expectare oportet cum tumore, ac dolore ad aliquem articulum, vel maxime infernum. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 53. Quibus in febribus circa dentes viſcoſa adhærent, his fortiores febres fiunt. Et in *libr.* 2. *Prædict. numer.* 23. In febrium principiis ſive delirium acceſſerit, ſive alicujus membri ſyderatio, periturum hominem, ſciendum eſt, ſi non omnino, aut ex optimis ſignis aliquod accedat, aut corporis vires adſint. Et in *libr. de Coac. Præn. numer.* 6. Cum febre, & ſine febre egeſtio alvi nigra velut ſanguis, mala eſt; malæ item omnes variæ, abunde ex bile coloratæ. Et in *Progn. Comment.* 3. *partic.* 33. Quibuſcunque in febre non lethali ſplendores ob oculos verſantur, cum præcordiorum in dextra, aut ſiniſtra parte tenſione, ſanguinis de naribus fluxionem expectare, oportet.

Et in *libr. de Coac. Præn. num. 6.* In febre tenuis, ac mollis egeſtio, mala eſt; mala quoque ſicca, friabilis, decolor, tum alias, tum ſi alvum humectet; nigris vero antea egreſſis, occidit. Et ibidem: Febris his exacerbatur, quibus ardor fit, & ad egreſſas egeſtiones alvi inſuper exſudant. Et in *lib. 2. de Morb. Pop. ſect. 5.* Si febre tenente, partes circa faciem graciles fuerint in die impari, ſequenti die ſolvetur. Sed ad curationem tranſeundum eſt.

Curatio vero omnium febrium fit coctione humoris, ut percipitur in *libr. de Veteri Med. num. 32. & 33.* Concoctio autem fit, ut ibidem ſcriptum eſt, ex permixtione, temperaturaque mutua, & quaſi coctura. Et in *libr. de Loc. in Homine num. 38.* Cum laſſitudo occuparit, & febris, ac repletio, lavare multa aqua oportet, & oleo illinere, & maxime calefacere, ut caliditas, aperto corpore, præ ſudore egrediatur. Conſequenter autem hæc facienda ſunt per tres, aut quatuor dies: & ſi non ſedetur, ac ceſſet, pharmacum in potu exhibendum eſt, quod bilem educat, & febris perfrigeranda eſt præter quam quartana. Medicamentum tamen, donec corpus floridum eſt, ne propinato; non enim vacuatur, niſi parum, utpote corpore turgente. Cum autem gracile fuerit, ac macilentum, tunc bibendum exhibe, & evacuabitur. Et ſic patefit, in morbi principio lotiones faciendas eſſe, & medicamentum purgans minime exhibendum. Et in eodem *libr. numer. 30.* In pleuritide febris ſedanda non eſt per ſeptem dies. Septima lavandus eſt æger, ſi febris dimittere non velit, quo præ balneo ſudor contingat; ſi vero neque ſeptima dimiſerit, nona ceſſat, ſi non aliud quid periculoſum accedat: ſi dimiſerit, triticeis ſorbitionibus utaris. In *libr.* autem *de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comm. 4. part. 36.* Si febris hominem corripiat, veteri excremento non ſubeunte, aut a cibo recens accepto, ſive cum lateris dolore, ſive non, is quieti tantiſper permittendus, donec cibus ad ventrem imum deſcenderit. Et *part. 39.* Obſerva febrium acceſſiones, ut nunquam, cum adſunt, neque cum futuræ ſunt, ſorbitiones exhibeas, ſed vel cum ceſſant, vel quieverunt, & maxime a principio receſſerunt. Frigentibus ergo pedibus, neque potum, neque ſorbitionem, neque aliud quidpiam hujuſmodi dabis, donec valde incaluerint; deinde id, quod confert, exhibe; cauſam horum ibi lege. Sic in *libr. 1. Aphor. 11.* In acceſſionibus abſtinere oportet; nam cibum dare nocuum eſt: & quibus per circuitum fiunt acceſſiones. Et *Aph. 19.* His, qui per circuitum acceſſionem habent, nihil dare oportet, neque cogere; ſed ſubtrahere adjectioni ante judicationes. Et *Aph. 4.* Victus tenuis, & exquiſitus in morbis quidem longis ſemper, in acutis vero, in quibus non convenit, periculoſus. Et *Aph. 7.* Ubi morbus eſt peracutus, extreme tenuiſſimo victu utendum eſt; ubi non, ſed pleniorem victum contingit adhibere, tantum cibi indulgendum eſt, quantum morbus extremis eſt mollior. Et *Aph. 8.* Cum morbus in ſuo vigore conſtiterit, victu tenuiſſimo utendum eſt. Et *Aphor. 9.* Conjectare oportet, an æger cum victu ſufficiat perdurare, donec morbus conſiſtat &c. Et *Aphoriſm. 17.* Et quibus ſemel, aut bis, & quibus plura ne, an pauciora particulatim oportet offerre, conſiderandum eſt. Et *Aphor. 10.* In ipſo conſiſtendi tempore, & parum ante illud, cibus ſubtrahendus; prius vero uberius alendum, ut æger poſſit perdurare. Et ſic habemus, quo morbi tempore ſit cibandus æger. At illud advertendum eſt, quod legitur in *lib. 7. Aph. 62.* Si quis, ait, cibum febricitanti dederit, ut ſano robur, ſic laboranti morbum. Et in *libr. de Loc. in Homin. num. 39.* Febrienti cibum ne offeras, neque ſorbitionibus ſubtus alvum ducas. In potu dabis aquam calidam, & aquam mulſam, & acetum cum aqua: hæc autem quam plurima bibat; ſi enim non frigidus ingreſſus fuerit potus calidus exiſtens, ac manens, ex corpore ægroto detrahet, & vel per urinam ejiciet, vel exſudabit. Undiquaque autem apertum, & reſpirans, & motum corpus, id, quod conducibile eſt, faciet. Hinc fortaſſe ille *Aphor.* qui ſcriptus eſt in *libr. 1. Aphor. 16.* Victus humidus febricitantibus omnibus confert, maxime vero pueris, & aliis, qui tali victu uti conſueverunt. Sed & id notandum eſt: Lac dare caput dolentibus, malum. Item febricitantibus, ut legitur in *libr. 5. Aphoriſm. 64.* Præterea inquit in *Comment. 4. de Vict. Rat. in Morb. Acut. part. 44.* Corpus quieti permittere, ungere, & æqualiter contegere oportet; mulſamque aquoſam bibendam, & ptiſanæ cremorem veſperi ſorbendum dabis. Ventrem ab initio clyſtere duces, ſed medicamenta purgantia non admovebis; nempe ſi ventrem moveris, urina non maturabitur, febriſque citra tum ſudorem, tum judicationem in longum protrahetur tempus. Et *partic. 43.* Quibus in principio urinæ & nebuloſæ, & craſſæ exiſtunt, hos, annuentibus cæteris, purgare convenit; quod ſi urinæ inter initia tenues fuerint, tales non purgabis. At ſi videatur, clyſterem exhibebis; tales autem ita curare confert. Et in *libr. 7. Aphoriſm. 42.* Si febris non a bile habeat, aqua multa calida in caput affuſa, febris ſolutio fit. Sed in *libr. 1. de Morbis Mulier. numer. 58.* Cum mulieri partus purgamenta non fuerint purgata, aut menſes non prodierint, aut uterus durus fuerit, ſi ſine febre fuerit, balneis curato; ex talibus autem febres fiunt acutæ. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer. 1.* Febrem ſedat convulſio, in ipſa fiens, eadem die, aut poſtera, aut tertia.

FEBRIS continua.

Legitur in *libr. 1. de Morb. Pop. ſect. 3.* Febres quædam continuæ ſunt, quædam interdiu tenent, noctu intermittunt; vel contra. Sunt autem acutiſſimi, & maximi, ac graviſſimi morbi, ac maxime lethales in continua febre. Prognoſtica ſunt

hæc.

hæc. Legitur in *libr. de Coac. Præn. numer.* 1. In febre continua quicunque voce deſtituti jacentes, oculis conniventes nictant, hi ſi, poſtquam ſanguis ipſis ex naribus fluxit, & ubi vomuerunt, loquantur, & ad ſe ipſos redeant, ſervantur. Et: Quibus in febribus continuis puſtulæ per totum corpus erumpunt, lethale, ſi non purulentus abſceſſus fiat: maxime autem circa autem his fieri ſolet. Et: Febres continuæ per tertiam diem augeſcentes, periculoſæ. Et ſubdit: Qui diutius ſecure ex febre continua laborant, citra dolorem, aut inflammationem, aut aliam cauſam, his abſceſſus expectandus eſt cum dolore, & tumore, & magis in infernis partibus; expectare autem oportet abſceſſus his magis, qui vigeſimum annum egreſſi ſunt, & tunc expectare abſceſſus oportet, ubi viginti dies febris tranſmiſerit, ſenioribus autem minus fiunt, & ubi multo tempore febres durant. Et *numer.* 3. Cum febre continua veſicæ duræ, & dolentes, peſſimæ ſunt. Et in *lib.* 3. *Aphor.* 21. Æſtate febres continuæ, & ardentes, & tertianæ plurimæ, & quartanæ. Et in *lib.* 1. *de Morbis Popularib. ſect.* 2. In febre continua acutiſſimi, & maximi, ac graviſſimi morbi, maxime lethales. Et in *libr. de Judication. numer.* 8. In febre continua ſi quis quarta die, & ſeptima affligatur, & undecima non judicatus fuerit, plerunque perit. Et in *libr.* 4. *Aph.* 46. Si rigor incidat, febre non deficiente, ægro jam debili, lethale eſt. Et *Aph.* 47. Excreationes in febribus non intermittentibus lividæ, cruentæ, fœtidæ, & bilioſæ, omnes malæ: & ſi bene exeunt, ſive per alvi excretionem, ſive per urinas, bonæ; ſi vero non aliquid eorum, quæ juvant, per hæc loca excernitur, malum. Et *Aph.* 48. In febribus non intermittentibus, ſi partes exteriores frigidæ, interiores urantur, & ſitim habeant, lethale eſt. Et *Aph.* 49. In febre non intermittente, ſi labrum, vel oculus, vel naſus, vel ſupercilium pervertatur, vel non videat, vel non audiat, jam debili exiſtente corpore, quicquid horum evenerit, mors proxima eſt. Et *Aphor.* 50. Ubi in febre non intermittente difficultas ſpirandi, & delirium acciderit, lethale.

At vero de continua febre curanda hæc pauca ſcribuntur in *libr.* 2. *de Morbis*, *num.* 36. Si febris neque noctu, neque interdiu remittat, & ad contactum ſupernas partes habeat calidas, venter autem, & pedes frigidi ſint, & lingua aſpera; huic medicamentum ne dederis, ſed molli infuſo per clyſterem ſubluito, & ptiſanæ ſuccum bis in die frigidum ſorbendum dato, & vinum aquoſum inſuper bibendum, reliquo vero tempore aquam frigidiſſimam bibat: & hic ſi quidem ſeptima die exſudarit, & febris ipſum dimiſerit, bene eſt; ſin minus, decimaquarta die plerunque moritur. Sic ait; & propterea, quod ſupra dixit, ſi bile infeſtatur homo, hæc febris, ſcilicet continua, fit a bile.

FEBRIS acuta.

Febris porro acuta, ut diximus, ſic appellatur, propterea quod ſit continuo calida, vel cauſa ejus ſit acuta, ut bilis, vel quia ſymptomata ſint ſæva; quapropter mirum non eſt, cum tot modis dicatur acuta, ſi quandoque ex cauſa extrinſeca fiat; nam legitur in *libr.* 2. *de Morb. Pop. ſect.* 3. Zoilo juxta murum ex tuſſi matura, febris acuta. Et in *libr.* 3. *de Morbis Popular. ſect.* 3. *Ægroto* 3. Ex laboribus, & laſſitudinibus, & neglecta victus ratione, rigor magnus, & febris acuta corripuit: lingua arida, ſiticuloſus, bilioſus, non dormivit: reliqua ibi lege. Et *Ægroto* 1. ejuſdem *libr.* & *ſect.* Febris corripuit acuta, ab initio continua, ardens, ſiticuloſa, &c. Sed in *libr.* 1. *de Morb. Popular. ſect.* 3. *Ægroto* 12. Calefactus cœnavit, & bibit amplius: vomuit omnia noctu; febris acuta. Et in *libr.* 1. *ſect.* 3. *Ægroto* 9. Pedis dolor fortis a magno digito cœpit. Et ſubdit: Secunda die puſtulæ nigræ, febris acuta, inſanit. Et *Ægroto* 10. Febris vehemens corripuit, dolebat caput, collum, lumbos ab initio. Subditque: Febris acuta invaſit; præcordium elevabatur cum tumore, diſtentio non valde, lingua ſicca. Et *Ægroto* 11. Uxorem, quæ filiam peperat, ſecunda die rigor corripuit, febris acuta: ac ſymptomata lege. Et in *lib.* 7. *numer.* 57. Cœpit febris acuta; rubor faciei ex nulla cauſa manifeſta, paullo poſt in die rigorem habuit &c. Hos recitavimus acute febrientes, ut cauſas, & ſymptomata innoteſcerent, quæ ibi lege, & in pluribus aliis locis in *libr. de Morb. Popul.* Nam & in *libr.* 1. *ſect.* 3. *Ægrot.* 1. Febre acuta primo die correptus eſt. Et *Ægrot.* 2. Secundo die febris acuta. Et *Ægroto* 3. Febris acuta. Et *Ægroto* 4. Octava ſuperriguit: febris acuta. Et *Ægroto* 5. Poſtridie a partu febris acuta, cordis dolor, & muliebrium partium; ubi vero glandem ſubdidiſſet, hæc quidem leviora facta ſunt. Et ſubdit: Decimaquarta ſuperriguit; febris acuta. Quibus vero fiant acutæ febres, & quo anni tempore, ſcribit Hippocrates in *libr.* 1. *Aphor.* 14. Febres ſenibus non ſimiliter acutæ fiunt, ſicut ſcilicet creſcentibus; frigidum enim eorum corpus. Et in *libr.* 3. *Aphor.* 29. Juvenibus ſanguinis ſputiones, tabes, febres acutæ. Et *Aph.* 11. Si hyems ſicca, & aquilonia fuerit, ver autem pluvioſum, & auſtrale, neceſſe eſt, æſtate febres acutas fieri. Et *Aph.* 14. Si autumnus aquilonius fuerit & ſiccus, his, qui naturam habent humidiorem, & mulieribus conferet; reliquis autem erunt lippitudines ſiccæ, & febres acutæ. Et *Aphoriſm.* 7. In ſiccitatibus febres acutæ fiunt. Et in *lib. de Aere*, *Aquis*, *&* *Loc. numer.* 25. lege, quando hominibus, & qua de cauſa febres acutiſſimæ maxime pituitoſis accidant. Prognoſtica vero ſint hæc. Si febris fuerit acuta, & venter non egeſſerit, convulſiones pueris fiunt, ut legitur in *Comm.* 3. *Progn. particul.* 34. Et: Febris acuta ſuperveniens convulſionem ſolvit, ut legitur in *libr. de*

Coac.

Coac. Præn. num. 3. Sed *numer.* 2. Febris acuta, & bilioſis ſpiritus magnus poſt præcordiorum tumorem, abſceſſus circa aurem attollit. Et in *libr. de Dentition. num.* 2. Febris acuta pueris, in dentitione accedens, convulſionem quandam inducit. Et in *libr. de Judicat. num.* 8. Cum febre acuta ſudores frigidi, lethales; cum mitiore vero, morbi longitudinem. Et in *libr. de Coac. Præn. num.* 2. Cum febre acuta convulſiones perniciosæ. Et in *libr.* 1. *Prædict. numer.* 7. In morbis acutis bilioſis valde albæ, ſpumoſæ, circumbilioſæ egeſtiones, malæ; malæ item & urinæ ejuſmodi: num his hepar doloroſum eſt? Et ſubdit: Sitis præter rationem ſoluta in acutis morbis, mala eſt: ſudor multus cum febribus acutis oboriens, malus eſt; & urinæ doloroſæ, malæ ſunt. Et in *libr. Progn. Comment.* 1. *part.* 23. Qui in febre acuta manus ſubinde ob os fert, aut fruſtra venatur muſcas, aut colligit feſtucas, aut de veſte evellit pilos, aut de pariete ſtipulas capit, lethale eſt. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. Cum febre acuta auris dolor pertinax, & alio quodam ſigno aliquantulum maligno, juvenes quidem ſeptima die occidit: & cætera ibi lege. Et: In febre acuta aures obſurdeſcere, furioſum. Et: Cum febre acuta tumores circa aurem ex plurimis graveolentibus, & cum præcordio intento, tardius excitati, occidunt. Et: In febre acuta vocis interceptiones, cum exſolutione, ſine ſudore, ſunt quidem lethales; minus vero quæ cum ſudore, verum diuturnitatem temporis ſignificant: fortaſſis autem & qui ex recidiva tale quid patiuntur, tutiſſimi ſunt; pernicioſiſſime autem ex talibus habent, quibus ſanguis ex naribus fluit, & quibus alvi humectantur. Et: Bona autem ſpiratio in omnibus morbis, qui cum febre acuta ſunt, & in quadraginta diebus judicantur, magnum momentum ad ſalutem habet. Et *numer.* 1. Anheloſis febris poſtea acuta. Et ibidem paullo infra: Pueris febris acuta, & alvus ſuppreſſa, cum vigiliis, & calcitrare, & colorem mutare, & ruborem habere, convulſorium eſt. Et *numer.* 2. in principio: Capitis dolor pertinax cum febre acuta, & alio ſigno maligno, lethale.

Febrium quidem acutarum curationem ſi deſideras, lege in *lib. de Affection. num.* 12. & 13. & 14. ſed hæc pauca nos addemus. Scriptum eſt in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 6. in fine: Febrem acutam cum ſudore ſolvit alvi egeſtio pura ſuperveniens. Et ibidem *num.* 3. verſus finem: Inſaniæ febres acutas turbulentas, non bilioſo os ventriculi dolenti, ſolvunt. Et in *libr.* 4. *de Morbis Popul. num.* 31. Curatus hæmorrhoidibus, inſaniit, febre acuta ſuccedente, ceſſavit. In febribus acutis ſiticuloſi, a medicis potu interdicto, aut etiam a ſe ipſis abſtinentes, multum ſibi bibere poſſe videntur: his aqua frigida data, ut revomant, prodeſt; bilioſa enim adtrunt.

FEBRIS a bile.

Scribitur in *libr.* 2. *de Morbis numer.* 36. Si bile infeſtatur homo, febris ipſum corripit quotidie, ac dimittit. Et in *libr. de Natur. Human. numer.* 27. Febres plurimæ a bile fiunt. Species ipſarum quatuor ſunt, præter eas, quæ ab occultis doloribus generantur: nomina ipſarum ſunt continens, quotidiana, tertiana, quartana. Continens a plurima, ac meraciſſima bile provenit, & judicationes quam breviſſimo tempore facit; corpus enim nullo tempore perfrigeratum cito colliqueſcit, nimirum a multa caliditate calefactum. De quotidiana, tertiana, & quartana ſuis dicemus locis. Sed in *libr.* 2. *de Morb.* loco citato ſubdit: Detinet autem febris a bile maxime in meridie, & os amarum eſt, & cum ſine cibo manet, offendit hoc ipſum; ubi vero ederit, ſtrangulatur, & a modicis quibuſdam cibis impletur, & abominatur, & vomitiones ipſum invadunt, & ad lumbos, ac crura gravitas incumbit, & multum dormit. Hic ſi poſt febrem exſudarit frigidum, ac multum ſudorem, & febre non liberetur, morbum diuturnum ſentiet; ſi vero non ſudarit, citius judicatur. Cum ſic habuerit, & ad nonum diem devenerit, pharmacum dato; nam ſi ſtatim a febris initio dederis, poſtquam purgatus eſt, febris repetit, & rurſus medicamento opus habet. At ſi os non afficiatur, verum ad imum ventrem tormen irruat, pharmacum deorſum purgans bibendum dato, & poſtea lac aſininum, aut ſerum, aut aliquem ſuccum; ſi vero debilis fuerit, per clyſterem eluito. Ante medicamenti vero potiones, ſi quis febriat, danda eſt ipſi aqua mulſa aquoſa; altera autem die, qua febris detinet, aquam frigidam, quantum bibere volet, dabis. Ubi vero remiſerit febris, ptiſanæ ſuccum, aut milium tenue ſorbeat, & vinum album, odoratum, aquoſum inſuper bibat. Si vero febris neque noctu, neque interdiu remittat, quid faciendum ſit, lege ſupra de febre continua. Cæterum illud non eſt omittendum, quod legitur in *lib.* 4. *de Morb. num.* 25. & id eſt: Si in homine fuerit aliquid morboſi, & ea, quæ ex cœlo obveniunt, incommoda fuerint, & caleſcat homo, turbatur humor omnis in corpore caleſcens: hoc autem violentia facit. Et ſi purgetur homo, humore illo turbato, ſecernitur quantum ejus plus, quam commodum eſt, redundarit. Et quemadmodum lac concuſſum, ac turbatum ſpumeſcit, ac ſecernitur, & butyrum in ſuperficie conſiſtit, cum leve ſit, grave vero, & craſſum deorſum, ſerum lactis medium locum tenet; ſic in homine, dum turbatur humor, id, quod leviſſimum eſt, in ſuperficie conſiſtit, & eſt bilis, ſecundo loco ſanguis, tertio pituita, graviſſima autem horum humorum eſt aqua. His vero ita ſe habentibus, quiſquis plurimus fuerit, in principio contingente turbatione, devenit ad locum, ubi plurimus eſſe poſſit; in turbatione vero, ſpatioſa capacitate evadente,

ſecre-

ſecretus diſtrahitur, & calefacit corpus; aut aliqua corporis parte firmatus, una cum alio humore, cum quo eſt in alio loco, dolorem, ac calorem exhibet. Ille vero, qui calefactus eſt locus, reliquum inſuper corpus calefacit, & ex hoc febris oboritur; & oboritur magis a bile, & pituita, & ſanguine; calidiſſimi enim hi humores exiſtunt; ab aqua vero non valde fortis febris oboritur, neque diuturna; nam igni non bonum alimentum aqua præbet. Sic ſcriptum eſt de bile, & ſanguine, ſed potiſſimum de bile, utpote quæ ſit febrium cauſa materialis potiſſima.

FEBRIS ardens.

De febre ardenti, quamvis a nobis antea ſcriptum ſit in *Capite de Cauſo*, tamen illi parti hæc pauca addemus, quæ ex *lib. 2. de Morbis numer.* 61. traduximus. Verba autem hæc ſunt: Febris tenet, & ſitis vehemens, & lingua aſpera, & nigra, & cum virore pallida, & ſicca, & vehementer rubicunda: & oculi cum virore pallidi ſunt; & excrementum egerit rubicundum & cum virore pallidum, talem quoque urinam mingit, & multum ſpuit; ſæpe tranſmutatur veluti ad peripneumoniam, & delirat; ex qua re cognoveris, quod peripneumonia ſit. Hic ſi quidem peripneumonicus fiat, & quatuordecim dies tranſgrediatur, ſanus fit; ſi vero in decem, & octo diebus peripneumonicus fiat, quomodo ſit curandus, ibi lege. Et in *libr. de Affection. n.* 11. Febris ardens, ſive cauſus, cum habuerit, febris detinet, & ſitis fortis, & lingua aſpera, ac nigra fit, a ſpiritus caliditate; & color ſubbilioſus fit, & ſputa bilioſa; & æger extrinſecus frigidus fit, intrinſecus vero valde calidus. Prognoſtica autem ſunt hæc. Leguntur in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 1. Quibus cum febre ardente tumores ſomnolenti torpidi fiunt, his dolor in latus ſuperveniens, levis ſyderationis, & reſolutionis modo, occidit. Et infra: In febre ardente ſi alvus eruperit, mortale eſt. Et: Febris ardens ex alvi dolore laborioſo, pernicioſa. Et: In febribus ardentibus, ſi aurium ſonitus accedant, cum viſus hebetudine, & gravitate ſecundum nares, melancholico modo ab atra bile mente moventur, ſanguine ipſis non erumpente. Et: Tremores in febribus ardentibus, mentis percuſſio ſolvit. Et: In febribus ardentibus fluxio ſanguinis ex naribus quarta die, mala eſt, ſi non aliud quid boni coinciderit; verum quinta minus periculoſa. Et: Qui ex febribus ardentibus aliquantulum perſrigerantibus, cum egeſtionibus alvi aquoſis, ac bilioſis laborant, oculis malum eſt, tum alias, tum ſi ſtupidi fiant. Et: Febris ardens rigore ſuperaccedente ſolvitur. Et ibidem: Febres ardentes recidivare ſolent. Et ubi per dies quatuor ſignificationem de ſe præbuerunt, poſtea exſudant; ſin minus ſeptima die. Et ſubdit: Febres ardentes quatuordecim dies dijudicant, aut allevantes, aut perimentes. Et: Ex febre ardente, abſceſſu purulento circa aurem non fiente, non valde ſervantur. Et *numer.* 2. Abſceſſus juxta aurem ex acutis morbis maxime in febribus ardentibus fiunt, & ſi non judicationem fecerint, & matureſcant, aut ſanguis ex naribus fluxerit, aut urinæ ſubſidentiam craſſam habuerint, ægri pereunt. Alia vero ibi lege.

Curationem lege in *libr. de Affect. numer.* 11. Huic conducit frigefacientia adhibere & ad alvum, & forinſecus ad corpus, cavendo, ne inhorreſcat; potiones quoque, ac ſorbitiones dandæ ſunt frequentes, & paullatim quam frigidiſſimæ. Venter autem curetur; & ſi quidem non ſubeant, quæ inſunt, infuſa frigidiſſima per clyſterem immittantur aut quotidie, aut alternis diebus: hic autem morbus fit a bile, cum mota intra corpus firmata fuerit. Solet etiam in peripneumoniam tranſire. Judicatur autem breviſſimus quidem nona, aut decima die, longiſſimus autem decimaquarta: & ſi quidem tranſierit in peripneumoniam, pauci effugiunt; ſi vero non tranſierit, multi effugiunt, atque hi morbi acuti vocantur, & oportet hos ſic curare. Et in *libr. de Locis in Homin. num.* 39. Cum vero gracilem exiſtentem febris urat, manifeſtum eſt, quod non propter corporis tumorem febris occupat; & ſi non ceſſet, nutrire oportet, ac tumidum facere; & ſi neque ſic conducat, palam eſt, quod non oportuerit febrem inducere. Hunc itaque medicamentum potare oportet, quod educat, qua febris parte magis hæret, ſive ſuperne, ſive inferne: & ſi quidem ſuperne hæreat, ſuperne; ſin inferne, inferne. Nihil autem minus oportet, etiam debiles fortia medicamenta potare, ſed ſimiliter, aut ſolum ſic, ut fortibus quidem forte, debilibus vero debile exhibeas. Ardores vero potionibus, & ſorbitionibus, quemadmodum febrem frigefactorio medicamento, exſolvere oportet, cammaro ſcilicet, aut alio quopiam hujuſcemodi: & ſi nauſeam contrahat a frigefactorio, calefactoriis utere conſequenter; ubi vero non ceſſet, frigefactoriis rurſum utere. At vero quæ frigefactoriæ potiones in febre ardenti conveniant, deſcribuntur in *libr. 3. de Morbis numer.* 29. atque ibi plures conficiendi eas leguntur modi. De febre ardenti cum variis ſymptomatibus, ſi cupis, lege in *libr. 7. de Morbis Popul. numer. 9.* Febris ardens acuta poſt capitis dolorem, legitur in *libr. 3. ſect. 9. Ægroto* 9. Et ibi quoque *Ægroto* 5. legitur alia febris acuta ardens. Et *Ægroto* 7. alia. Et *Ægroto* 12. alia cum plurimis ſymptomatibus, atque aliis in locis, quos diligenter lege; nam ſparſim & cauſas, & ſigna, & ſymptomata reperies, ſed lege *Cauſus*.

FEBRIS erronea.

Febris corripuit erroneo modo: & quo modo, lege in *lib. 1. de Morb. Popul. ſection. 3. Ægroto 6.* Verum in *lib. de Coac. Præn. num.* 5. In febribus erroneis nigræ in urina nubeculæ quartanam indicant. Et *numer.* 1.

ejuſdem

ejuſdem *libr.* Febres intermittentes, & erroneo modo invadentes, autumno maxime in quartanam leviter tranſeunt; & hoc magis his, qui triginta annos exceſſerint.

FEBRIS epialos.

Febris lenis, epialos Græcis dicta, legitur in *libr. de Superfat. numer.* 24.

FEBRIS lipyria.

Febris lipyria hujus eſt naturæ. Proditum eſt in *libr. 2. de Morbis numer.* 37. Foris ad contactum febris debilis eſt, intrinſecus autem ardet, & lingua ipſius aſpera eſt, & per nares, & per os ſpirat calidum. Quinta die præcordia dura ſunt, & dolor ineſt, & calor qualis in morbo regio apparet, & craſſam, ac bilioſam urinam ejicit. Hunc ſi ſeptima die rigor, & febris vehemens apprehenderit, & exſudarit, bene eſt; ſin minus, moritur ſeptima, aut nona. Corripit maxime hic morbus, ſi non ſqualidus fuerit. Cum ſic habuerit, quotidie calida lavato, & aquam mulſam aquoſam multam bibendam dato, & ptiſanæ ſuccum frigidum bis in die ſorbendum; a ſorbitione vero vinum bibat aquoſum, album, modicum. Si vero alvus non egerat, clyſterem adhibeto, aut glandulam ſubdito. Cibum autem ne exhibeas, donec febris remittat; ubi vero ſedata fuerit, pharmacum deorſum purgans bibat. Revertitur enim quandoque morbus, ſi impurgatus permanſerit; & amplius morbus hic rurſus corripit, ſi ſanguis nimium bilioſus factus fuerit. At vero in *libr. de Coac. Præn. numer.* 1. Febres lipyricæ, bilis ſurſum, ac deorſum effuſione non accedente, non ſolvuntur. Fit morbus in capite quidam, ut legitur in *libr. de Morb. num.* 16. cum quis liberatus fuerit a febre lipyria. Et *numer.* 49. ejuſdem *lib.* In tabe dorſali temporis progreſſu, ubi febres fortes ipſum corripuerint, perdunt febres lipyricæ. Et in *libr. de Affection. numer.* 14. Si externæ partes non valde fervidæ fuerint, verum internæ, & lingua aſpera, ac nigra ſit, huic pharmacum ne dederis: curato autem, frigefacientia adhibendo & ad alvum, & ad reliquum corpus; vocatur autem hæc febris æſtuoſa: judicatur maxime undecima die, & decimaquarta.

FEBRIS nonana.

Febris nonana, ſeptimana, adhuc longior eſt, & non lethalis, ut legitur in *lib. 1. de Morbis Popular. ſect.* 3. Harum curationes nondum legimus in libris Hippocratis.

FEBRIS nocturna.

Febris nocturna non admodum lethalis eſt, verum longa; ſed febris diurna, nocturna longior: quibuſdam autem & ad tabem vergit, ſicut ſcriptum eſt in *lib. 1. de Morbis Popul. ſect.* 3.

FEBRIS ſemitertiana.

Febris ſemitertianæ contingit, & acutos morbos fieri, & eſt hæc præ cæteris maxime lethalis; ſed & tabidi, & quicunque ex aliis longis morbis ægrotant, ex hac maxime ægrotant. Sic obſervatum eſt in *libr. 1. de Morb. Popular. ſect.* 3. At vero in ſemitertiana anxietas, & vomitus, & ſimul horror, febre incipiente, ut legimus in *libr. 7. de Morbis Pop. numer.* 47.

FEBRIS ſingultiens.

Febris ſingultientis ſigna, & curationem lege in *libr. 2. de Morb. numer.* 62. Et in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comment. 4. part.* 69. recitat medicamentum; poſtea ſubdit: Talis effugere non poteſt, ſi non ſudores judicatorii, & ſomni æquales acceſſerint, & urinæ craſſæ, & acres exierint, aut ad abſceſſum morbus decubuerit.

FEBRES peſtilentes.

Febres peſtilentes, ut placet Galeno, vocantur ab Hippocrate pemphingodes, aſpectu terribiles. In *libr. 6. de Morb. Popul. ſect.* vel *Comment. 1. part.* 29. hanc dat Hippocrates febrium diviſionem. Febres aliæ mordaces ſunt manui; aliæ mites; aliæ non mordaces, ſed poſt inſurgentes; aliæ vero acutæ, ſed quæ a manu vincuntur; aliæ ſtatim peturentes; aliæ in totum debiles, aridæ; aliæ ſalſuginoſæ; aliæ pemphingodes, aſpectu terribiles; aliæ tactu humectæ; aliæ valde rubræ; aliæ valde pallidæ; aliæ valde lividæ; & id genus alia.

FEBRES diuturnæ, ſive longæ.

Febres diuturnæ pueris ſenioribus, & ad pubertatem accedentibus fiunt, ut ſcribitur in *libr. 3. Aphoriſm.* 27. Et in *libr. de Judication. numer.* 8. Febris diuturnæ ſignum ſunt in manibus palpitationes, aut brevis judicationis in deterius. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 4. Febrem diuturnam urina cruenta in principio micta ſignificat; turbata, cum ſudore, recidivam. Et *num.* 1. ejuſdem *lib.* In febribus judicationes impeditæ, ac ſublatæ, temporis quidem diuturnitatem inducunt, non autem pernicioſæ ſunt. Et in *libr. 3. Aphoriſm.* 16. Febres longæ in pluviarum multitudine plerunque fiunt. Et in *libr. Prænot. num.* 24. Quæcunque febris longiorem moram traxerit, homine alioqui ad ſalutem diſpoſito, ita ut neque dolor teneat ob inflammationem, aut ob aliquam aliam manifeſtam cauſam, huic abſceſſum expectare oportet cum tumore, ac dolore ad aliquem articulum, vel maxime inferum. Et in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Commentar. 4. partic.* 46. Solent autem longæ hæ fieri febres, & impetuoſos humorum de loco ad locum illapſus habere, ſi quidem infernæ partes frigidæ fuerint circa aures, & collum; cætera vero ibi lege. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 5. In febribus longis, tenuibus, erroneis, urinarum tenuium mictiones ſplenicæ fiunt.

Et in

Et in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 44. Quibus febres longæ, his tubercula ad articulos, aut dolores fiunt. Et in *libr,* 7. *Aphoriſm,* 63. etiam patet illud, Et in *libr, de Coac, Prænot. numer.* 1. In febribus longis, aut tubercula, aut dolores in articulis fiunt; & ſi facti fuerint, non ſunt inutiles. Et in *lib.* 5. *Aphoriſm.* 64. Lac in febribus longis convenit.

FEBRIS vehemens,

Legitur in *libr.* 7. *de Morb, Popul. numer.* 15. Theodori uxori, in febre vehementi, ſanguinis eruptio facta eſt hyeme; reliqua ibi lege, Et in *libr.* 3. *ſect.* 1. *Ægrot.* 2. Hermocratem, qui ad novum murum decumbebat, febris vehemens corripuit; cœpit autem dolere caput, & lumbos. Et in *libro* 1. *ſeſſion,* 3, *Ægrot.* 7. Metonem febris vehemens corripuit, lumborum gravitas doloroſa: alia vero ibi lege. Et in *libr. de Coacis Prænotionib. numer.* 2, Febris vehemens, & delirium ex dentis corruptione, lethale eſt, Scribitur in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 53. Febres fortiores fiunt, quibus circa dentes in febribus viſcoſa adhærent. Et in *libr. de Purgantib, numer.* 4. In febribus fortioribus, bile a medicamento commota, æger neque bibens, neque ſorbens, plerunque perit, Et ibidem *numer,* 5. Febri forte correptus, ſi prima die, qua medicamentum ſumpſit, ſuperſtes maneat, & una cum purgatione remittat febris, ſanus fit. Et ibidem *numer,* 5. A febri forte correptus, ſi detinet medicamentum, ante meridiem nihil purgatur; a meridie vero nimium purgatur, & perit. Et in *libro* 2. *de Morb. numer.* 37. Foris ad contactum febris debilis eſt, intrinſecus autem ardet; & lingua ipſius aſpera fit, & per os, & per nares calida ſpirat; reliqua ibi lege. Et in *libr. de Affectionib. numer.* 13 In febre forti, bilis per ſuperiora, aut inferiora purgatio. Et in *libr, de Purgantib, numer,* 4. Febribus fortibus correptis medicamenta purgatoria dare non oportet, donec remiſerit febris; carnes enim ipſorum, & venæ, cum ſint calidi, medicamentum adſumunt, & nihil depurgantur.

FEBRIS hyberna.

Febres ex hyeme auſtrina, vere, & æſtate ſiccis, in *libr.* 2. *de Morb. Popular. ſect.* 3. Et in *libr.* 7. *de Morbis Popularib. numer,* 10. Hermoptolemi uxori hyemis tempore febris, & capitis dolores: alia ibi lege. Et in *libr. de Vict, Rat. in Morb. Acut. num.* 48. Si in febre hyberna lingua aſpera fiat, & animi deliquia adſint, tali remiſſio febris contingere ſolet. Et in *libr. de Affect. numer.* 12. Febrium hyemalium in acutas tranſitus fit, cum duo humores, bilis videlicet, & pituita, commoti, ac inter ſe coacti, parti alicui, ubicunque tamen contigerit, allabuntur. Et ibidem: Febrium hyemalium, ſive ex vino, ſive ex laſſitudine, ſive ex aliqua alia fiant cauſa, obſervatio, & tutela; quam ibi lege.

FEBRES vertiginoſæ.

Febres vertiginoſæ cum volvulis, & ſine volvulis pernicioſæ, ut patet in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 1. Et in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut, numer.* 44. Quibus in febribus vertigines ab initio, & capitis pulſus fiunt, & urinæ tenues, in his expectare oportet, ut ad judicationes febris exacerbetur, nec vero admirarer, ſi delirarent,

FEBRES, quas varia comitantur ſymptomata.

Febris, quæ poſt capitis affectum fiat, vel eum antecedat, vel comitetur, mentio fit his in locis. Scribitur in *libr.* 1. *de Morb. Popularibus ſection.* 3. *Ægroto* 10. Febris vehemens corripuit, dolebat autem caput, collum, lumbos ab initio. Et in *libr. de Judicationib, numer,* 2. Quibus in febre non lethali, capitis dolor, & alia ſigna circumſtant, in his bilis dominatur. Et in *libr.* 1. *de Morbis Popularib, ſection,* 3. *Ægroto* 14. Melidiæ, quæ decumbebat juxta Junonis templum, capitis, & colli, & pectoris dolor fortis cœpit; ſtatim autem febris acuta corripuit. Et in *lib.* 3. *de Morbis Popularib. ſection,* 1. *Ægroto* 2. Hermocraten, qui ad novum murum decumbebat, febris vehemens corripuit; cœpit autem dolere caput, & lumbos. Et in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 51. Quibuſcunque ſanis derepente dolores fiunt in capite, & ſtatim voce intercepta jacent, ac ſtertunt, in ſeptem diebus pereunt, ſi non febris apprehendat. Et ibidem *Aphoriſm.* 50. Quibus cerebrum diſſectum fuerit; his, neceſſe eſt, febrem, & bilis vomitum accedere. Et in *libr.* 2. *Prædict. numer.* 23. Febrem in capitis vulnere intercipere quarta die, aut ſeptima, aut undecima, lethale eſt; alia vero ibi lege. Et in *libr. de Capitis Vulnerib, numer,* 27. Febre invadente ex capitis ulcere, quid faciendum, ibi lege. Et in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 44. Febricitanti caput ne purgato, ut ne furioſius fiat; reliqua ibi lege,

FEBRIS cum affectibus aurium.

Ait Hippocrates in *libr.* 7. *de Morbis Popularibus numer.* 5. Cydis filio circa ſolſtitium hybernum rigor, & febris, & auris dexteræ dolor, & capitis dolor: reliqua ibi lege. Et in *libr. de Judication, numero* 11. Quibus in febribus aures obſurduerunt, hos non ſoluta febre inſanire, neceſſe eſt; ſolvit autem ſanguis e naribus erumpens, aut alvus bilioſa egerens, aut dyſenteria accedens, aut coxarum, aut genum dolor. Et in *libr.* 4. *Aphoriſm,* 60. Quibus in febribus aures obſurduerunt, his ſanguis e naribus effuſus, aut alvus exturbata morbum ſolvit.

FEBRIS in affectionibus colli.

Scribitur in *libro de Coac. Prænot. numer.* 2. In omni febre malum eſt colli dolor; peſſimum autem in his, quibus timor eſt, ut et-

ut etiam inſaniant. Et in *libr. 4. Aphoriſm.* 35. Si a febre occupato collum repente obverſum fuerit, & vix deglutire poterit, tumore non exiſtente, lethale eſt. Et in *lib. 1. Prædict. numer. 9.* Colli dolor malum quidem in omni febre, peſſimum autem his, quibus timor eſt, ut inſaniant.

FEBRIS cum affectibus præcordiorum.

Scribitur *in libr. de Coac. Præn. num. 1.* Febres ex præcordiorum dolore malignæ ſunt: ſopor in his peſſimus. Et in *libr. 6. Aphor. 40.* Febris dolores circa præcordia abſque inflammatione ſolvit in *libr. de Coac. Præn. numer. 3.* In febre malus eſt dolor in pectus firmatus torpore. Et *numer. 2.* In febre dolores ad præcordia exilientes, ſine ſudore ſoluti, maligni; his ad coxendices dolores fiunt, & ipſis una cum febre ardente alvus deorſum erumpens, pernicioſum eſt. Et ibidem paullo ſupra: In febre ad præcordia dolores, voce intercepta, ſine ſudore ſoluti, malum eſt. Et in eodem *libr. numer. 2.* paullo ſupra: Febrire nocivum eſt, quibus derepente, dum ſine febre ſunt, præcordii, & oris ventriculi dolor, & circa crura, ac infernas partes, & alvus in tumorem elevata eſt; longæ enim, & vehementes febres fiunt, & tuſſes, & ſpiritus, & ſingultus fiunt &c. Et in *libr. 1. Prædictor, numer. 7.* Febres ex præcordiorum dolore malignæ ſunt. Et in *libr. de Victus Rat. in Morb. Acut. num. 45.* Quibuſcunque febres anxioſæ ſunt, & quæ præcordia intendunt, & decumbentes in eodem loco decubitum non ſuſtinent, & extremæ partes perfrigerantur, hi plurima omnino diligentia, & cuſtodia opus habent.

FEBRIS cum affectibus vocis.

Inquit Hippocrates in *libr. 1. Prædictor. numer. 12.* Quibus voces, cum febribus deficientes poſt judicationem, hi trementes, ac ſoporoſi moriuntur. Et in *libr. de Victus Ration. in Morb. Acut. numer. 50.* Cum febricitanti decimaquarta die vocis interceptio acceſſerit, non cita ſolutio contingere ſolet, neque liberatio a morbo fieri, ſed temporis diuturnitatem tali ſignificat. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer. 2.* In febre vocis interceptiones, convulſorio modo fientes, ad mentis emotionem cum ſilentio deveniunt. Et ibidem paullo ſupra: Cum febre vox deficiens, & cum judicatione intercepta, hi tremuli moriuntur.

FEBRIS cum alvo affecta.

Scribitur in *libr. de Coac. Præn. num. 1.* In febribus, inflata alvo, flatus non erumpere, malum. Et in *lib. 1. de Morb. numer. 6.* Febrienti, aut vulnerato alvus reſiccata, malum. Et in *libr. de Coac. Prænot. num. 6.* Una cum febre alvus turbata ſalſuginoſo modo, ſoporoſos, torpidos non valde comitatur. Et in eodem *libr. numer. 1.* verſus finem: Febres amburentes ad manum, torpidæ, ſiticuloſæ, anxioſæ, in his alvo ſuppreſſa gravati exſolvuntur.

FEBRIS cum affectionibus lateris.

Legitur in *libr. de Coac. Prænot. numer. 3.* Cum febre diuturna lateris dolor, puris eductionem fore, ſignificat. Et in *libr. 7. de Morb. Popul. numer. 47.* Metoni circa pleiadum occaſum febris, lateris ſiniſtri dolor uſque ad claviculam: cætera ibi lege. Et in *libr. de Coac. Prænot. num. 3.* In febribus juxta latus dolores tenuiter conſiſtentes citra notas, venæ ſectio læſerit, ſive cibum averſetur æger, ſive præcordium ſublime habuerit, &c.

FEBRES cum affectibus glandularum.

Ait Hippocrates in *lib. 4. Aphoriſm. 55.* Febres omnes ex glandularum tumoribus malæ ſunt, exceptis diariis. Et febris ex glandularum copioſa fluxione legitur in *libr. de Glandulis numer. 1.*

FEBRIS cum ictericitia.

Quibus in febribus morbus regius fit ante ſeptimum diem, malum, ut patet in *libr. 4. Aphor. 62.* At vero *Aphor. 64.* Quibus in febribus ſeptimo, vel nono, vel undecimo, vel quartodecimo morbus regius ſuccedit, bonum, niſi dextrum hypochondrium durum fuerit; ſi vero non, non bonum. Et in *lib. de Judic. num. 3.* Deſinente febre ardente, ſi accedat morbus regius, non ſolet amplius exſudare, neque uſquam alibi abſceſſum facere, ſed ſanus fit.

FEBRIS in affectibus crurum.

Scribitur in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Ac. num. 49.* Quibus in febribus crura fiunt tuberculoſa, & hæc tubercula moram trahentia non maturantur, febribus perſeverantibus, &c. talibus ſanguis e naribus fluere ſolet; & ſi quidem multus fluxerit, ſolutionem morbi ſignificat; ſin minus, morbum longum.

FEBRIS quartana. Lege *Quartana*.

FEBRIS quotidiana. Lege *Quotidiana*.

FEBRIS tertiana. Lege *Tertiana*.

FEL.

In *lib. de Oſſium Natur. num. 6.* de ſitu fellis hæc narrata ſunt: Hepatis extremitates quinque ſunt; ſuper quarta autem extremitate fel incumbit, quod oſculum ad ſeptum tranſverſum, & cor, & pulmonem profert. Ejus uſus explicatur in *libr. 4. de Morbis numer. 2.* his verbis: Sanguini fons eſt cor, pituitæ caput, aquæ ſplen, bili locus folliculi in hepate. Et *num. 8.* Poſtquam comedit, & bibit homo aliquid amari, quodque bilioſum, ac leve eſt, copioſior etiam bilis fit in hepate. Et ſubdit: Trahit folliculus in hepate quicquid bilioſi iſtic ineſt; & ſi derepente multa bilis

fiat,

fiat, homo hepar dolet, & de ventre copioſior fit. Hoc enim contingente, procedit de veteri bile propter multitudinem ad ventriculum, & ex hoc tormen ventriculo oboritur, & pars ipſius per veſicam, pars per alvum egreditur, atque ſic minima pars in homine manet, & dolores ceſſant. Si vero neutrum horum contingat, procedit primum de veteri bile ad corpus, distribuitur enim ad ipſum, & ſi multa fuerit, ſtatim ſignificationem ſui præbet, alii humori ammixta. Si vero modica, non adeo læſerit, cum magnum ſit corpus; ſi non & aliud quoddam principium ſuboriatur; verum temporis progreſſu ſi alia bilis ſuperaccedat copioſior, hominem utique læſerit: reliqua ibi vide. Et in *libr. de Intern. Affection. num.* 32. Hepatis fel, pituita, & ſanguine repletum, velut ratiocinamur, dirumpitur; & ubi diruptum fuerit, celerrime inſanit, & indignatur, & loquitur ſtulta, & latrat velut canis: & ungues punicei fiunt, & oculis videre non poteſt, & pili in capite erecti ſtant, & febris acuta corripit; plerique moriuntur in undecim diebus, paucique effugiunt. Curationem lege *numer.* 31. Hæc de ſitu fellis, atque de morbis, qui ab ipſo fiunt. At de animalium ſellibus hæc lege.

Fel tauri tritum in potione ad purgationes muliebres datur, ut apparet in *libr. de Natur. Muliebr. numer.* 105. Fel vero ſcorpii marini ad fœcunditatis experimentum, in eodem *libr. numer.* 92. Et ibi quoque *numer.* 29. fel ſuillum ad ciendos menſes, atque ſecundas educendas.

FEMUR.

De Femoris anatomia ſcribitur in *libr. de Oſſium Natur. numer.* 1. & 2. Et in *lib. de Loc. in Homin. numer.* 13. & in *libr. de Artic. num.* 88. At vero femur dolore afficitur, pungitur, extenuatur, luxatur, frangitur, atque os abſceditur. Ex femoris dextri dolore febris acuta ardens, ſcribitur in *libr.* 3. *de Morb. Popularib. ſect.* 3. *Ægroto* 5. Sed femoris punctionem ſine ſanguine mors tertia die conſecuta eſt, ut in *lib.* 5. *num.* 19. Et femur extenuatum eſt ex labore montano, ut ſcribitur in *libr.* 6. *ſect.* 3. Verum in *libr. de Artic. numer.* 87. agitur de femore in poſteriorem partem luxato. Et *numer.* 55. de femoris articulo ex coxa elapſo. Ibidem quoque *numer.* 56. deſcribuntur femoris intro elapſi ſigna. Et *numer.* 65. femoris caput in poſteriorem partem elapſum. Et *numer.* 70. femoris caput in anteriorem partem elapſum. Et *numer.* 81. femoris oſſis abſceſſio. Et *num.* 82. femoris circa coxam luxatio. Et *numer.* 86. femoris caput ad externam partem luxatum. Et *numer.* 66. femoris in poſteriorem partem elapſi ſigna. Et *numer.* 62. femoris caput in exteriorem partem elapſum. At vero *numer.* 90. ſcribitur femoris repoſitio. Et *num.* 67. femur non repoſitum. Et *numer.* 57. femoris tibiæ, & pedis decurtatio ex articulo non repoſito. Et *in libr. de Fractur. numer.* 24. femur fractum quinquaginta diebus corroboratur. Et *numer.* 23. agitur de femoris oſſe fracto. Verum *num.* 23. deſcribitur femoris brevius effecti dedecus. Et *numer.* 38. femoris, aut brachii os extra eminens. Et *numer.* 24. femur magis gibboſum ad partem externam.

FERINUM.

Legitur in *lib.* 6. *de Morb. Pop. ſect.* 1. Ferinum autumno, & oris ventriculi dolores, & horrores, & atra bilis. Ubi Galenus in *Comment.* inquit: Sive vermes, qui aſcarides appellantur, ſive lumbricos inſinuarit per illud *ferinum*, ſive elephantem, & cancrum, ſive etiam tabem, ut voluere nonnulli; ſive quidquid malignum ſit, merito hæc omnia in autumno, tum ob pravorum humorum eo tempore redundantiam, tum ob aeris ambientis inæqualem temperiem, oboriuntur; unde neque mirum eſt, ſi cordis dolores, & horrores, & atræ etiam biles autumni tempore vigeant. Et in *lib.* 6. *de Morb. Pop. ſect.* 2. Tuſſes ſiccæ &c. neque linguæ torrefactæ non ferirate, ſed ſpiritu. Et Galenus in *Comment.* inquit: Pro maligno *ferinum* accipiendum eſt, ſive ex deſtillatione a capite tuſſiant, ſive ex ulcere cujuſpiam ex membris ad ſpiritum attinentibus, ſive ex abſceſſibus ibidem obortis, ſive ex appellatis ſuppurationibus. Sic in eadem *ſect.* vel *Commentar. part.* 17. Tuſſis ſicca, non ferina, hoc eſt maligna. Dicitur etiam ulcus ferinum, de quo ſcriptum eſt in *libr. de Loc. in Homine num.* 41.

FEROX.

Ex compoſito, modeſtoque homine, hoc eſt benigno, ferox reſponſio, mala. Hæc refertur ſententia in *libr.* 1. *Prorrh. part.* 9. & rationem reddit Galenus in *Comment.* & inquit: Omne ſiquidem, quod præter naturam eſt propriam, malum eſt. Et *part.* 27. Quibus ferox oculus, clauſuſque, purgationem facere, non oportet. Et *part.* 56. Oculo feroci, & floreſcentes in ſcapulas rigent. Et in *Comm.* 3. *part.* 19. Turbulentæ, feroceſque e ſomno excitationes, convulſivæ tum alias, tum cum ſudore.

FERRUM.

Ferrum ſanat quæcunque medicamenta non ſanant; quæ ferrum non ſanat, ea ignis ſanat; quæ ignis non ſanat, ea incurabilia putare oportet. Sic ſcribitur in *libr.* 8. *Aphor.* 6.

FERULA.

Ferulæ in deligationibus quales eſſe debeant, lege in *libr. de Officina Medici numer.* 9. Et quales eſſe conveniant in fractutæ partibus, in *libr. de Fractur. numer.* 6. Et in quibus vitandæ ſint ferularum locationes, in eodem *libr. numer.* 21.

FESTUCÆ.

Feſtucas in febribus acutis, aut peripneumoniis, aut phrenitide, aut capitis dolore legere, lethale. Sic ſcribitur in *libr. Prognoſt. num.* 4.

FIBER.

FIBER.

Fibri teſticulus in ſuffimento ad os uteri hians, in *libr. de Superfæt, num. 19.*

FICUS.

Scriptum eſt in *libr. 2. de Diæt. num. 15.* Ficus primæ peſſimæ ſunt, quia ſucculentiſſimæ: optimæ autem ſunt poſtremæ. Ficus, & uvæ paſſæ æſtuoſæ ſunt, ſed alvum movent. Ficus viridis humectat, & alvum movet, ac calefacit; humectat, quia ſucco plena eſt; calefacit, propter ſuccum itidem; alvum movet, propter ſucci dulcorem. Ficus aridæ æſtuoſæ ſunt, ſed alvo ſecedunt. Et in *libr. de Intern. Affection. num. 21.* Evomat, donec ficus evomuerit; hæ enim poſtremum evomuntur.

FIGURA.

Figura in compoſitis eſt quædam forma; propterea quod, quæmadmodum forma materialis habet vim activam, & paſſivam, ſic figura compoſiti; & hæc eſt determinata quantitas corporis, ſive potius qualitas in quantitate. In figura reperiuntur hæc contraria, rectum ſcilicet, angulare, & circulare; atque unaquæque in eo, quod formalis eſt, agit; in eo, quod eſt materialis, patitur; nam figura circularis ad velociorem motum facit, & maxime capax eſt. Verum Hippocrates in corporibus noſtris nos docet, quænam formæ agant, & quæ patiantur; & ſic dividit eas in *libr. de Veter. Medic. num. 40.* Figuræ aliæ cavæ ſunt, & ex amplitudine in arctum coactæ, aliæ expanſæ, aliæ ſolidæ, & rotundæ, aliæ latæ, & penſiles, aliæ extentæ, aliæ longæ, aliæ denſæ, aliæ raræ, & hiantes, aliæ ſpongiformes, ac molles. Quæ igitur ex his trahere ad ſeſe, allicereque humiditatem ex reliquo corpore maxime poſſunt? equidem puto tales eſſe, quæ ex cavitate, & amplitudine in arctum ſunt coactæ. Id quod ex manifeſtis forinſecus condiſcere oportet, partim quidem; quod ore hians nihil ſane humoris attraxeris, ubi vero labra foras produxeris, contraxeriſque, ac compreſſeris, inſuperque fiſtulam admoveris, facile ſane attraxeris quicquid volueris; partim vero quod cucurbitæ, quæ corpori apponi ſolent, ex amplitudine in anguſtiam arctatæ ad hoc factæ ſunt, ad trahendum videlicet, & alliciendum ex carne. Sunt autem & alia multa ejuſcemodi; verum intra hominem natura, & figura talia ſunt veſica, & caput, & uterus in mulieribus, atque hæc maniſeſte maxime trahunt, & ſemper plena ſunt attractæ humiditatis. At vero cavæ, & expanſæ figuræ influentem quidem humorem maxime omnium ſuſceperint, non autem ſimiliter attraxerint. Solidæ autem, & rotundæ neque attraxerint, neque ſuſceperint; dilabitur enim, & non habet ſedem, in qua maneat. Et *numer.* 41. Spongiformes vero, & molles, velut lien, pulmo, & mammæ, ubi admotæ maxime fuerint, & adhæſerint, ebibunt, duraque fiunt, ac augeſcunt, humore accedente, maxime pulmo. Non enim in ventriculo ineſt, in quo humorem extrinſecus contineat ipſe ventriculus, in quo eſt humor, ut quotidie exhauriatur; ſed cum biberit, & ſuſceperit ipſe in ſeipſum humorem, & vacua, & rara, ac parva penitus explentur, & pro raro, ac molli, durus, ac denſus evadit, & neque concoquit, neque demittit. Atque hæc patitur propter figuræ naturam. Quæcunque autem flatum, & revolutiones operantur in corpore, ea in vacuis, ac amplis, veluti ventre, ac pectore, ſtrepitum, ac ſonitum facere ſolent. Etenim quod non ſic repleant, ut ſtent, ſed habent tranſmutationes, & motus; neceſſe eſt, ut ab ipſis & ſtrepitus, & maniſeſtæ commotiones fiant. Quæcunque vero carnoſa ſunt, & mollia, in talibus torpores, & excreſcentia, velut in trucidatis fiunt. Et *numer.* 42. Multæ vero etiam aliæ & extra, & intra corpus figuratum ſpecies ſunt, quæ magnopere inter ſe differunt, quod ad affectiones pertinet, tum ægroto, tum ſano; velut capita parva, aut magna, colla tenuia, aut craſſa, longa, aut brevia, ventres longi, aut rotundi, pectoris, & coſtarum latitudines, aut anguſtiæ, & alia infinita, quæ omnia noſſe oportet, quatenus differant; quo cauſas ſingulorum cognitas probe obſerves.

Figura porro dicitur poſitio alicujus membri ſive decens, ſive indecens, veluti legitur in *libr. 6. de Morb. Pop. ſect. 3.* Figuræ magis allevantes, velut qui ſarmenta manu nectebat, & obtorquebat, præ doloribus decumbens, arrepta paxilli ſumma parte ſupra ſe ipſum infixa, inhærebat, & melius habuit. Ubi Galenus in *Comm.* ait: Si ipſe dum ſarmenta contorqueret, in laſſitudinem incidit, non eſſet hoc inconveniens, ex ea figura dolorem fuiſſe leviorem factum. Sed in *libr. de Fractur. numer.* 12. agitur de figurarum deligationis ſumma. Et in *libr. de Officin. Medici numer.* 7. legitur de figura, quæ doloris exors eſt, & ſecundum naturam.

FISSURÆ.

Fiſſurarum oſſium ſpecies omnigenæ, ſcribuntur in *l. de Cap. Vulnerib. num.* 6. Et, Fiſſuræ ex contuſione deprehenſu difficiles, in eodem *lib. numer.* 16.

FISTULA.

Fiſtularum generatio legitur in *libr. de Fiſtul. numer.* 1. Et fiſtulæ primum creſcentes ſunt reſecandæ, ut ſcriptum eſt in eodem *libr. num.* 1. Fiſtulæ difficillimæ, quæ in cartilaginoſis, & excarnibus locis ſunt, & cavæ ſunt, & procedunt, ac ſanie manant ſemper, & caruncula in oſculo ipſis ineſt; curatu autem faciliores ſunt, quæ in mollibus, & carnoſis, & non nervoſis exiſtunt. Sic ſcribitur in *libr. de Coac. Præn. numer.* 3. Et cui fiſtula refringebatur, tuſſiculæ permanere impediebant, ut proditum eſt in *libr. 6. de Morbis Popularibus ſection.* 8.

FLA-

FLATUS.

Flatus non unica eſt ſignificatio; aliquando enim ſcribitur pro crepitu, ut in *lib. 4. Aphor.* 73. & in *libr. 1. de Morb. Pop. ſect.* 3. atque in pluribus locis. Et in *libr. 2. de Diat. numer.* 8. Quod vero intus manet, flatum inducit, & partim ſuperne eructatur, partim inferne ſecedit. Aliquando pro ſpiritu ſumitur hæc vox, ut in *libr. de Flatib. num.* 4. ubi inquit: Spiritus, qui in corporibus inſunt, flatus vocantur; qui extra corpus exiſtunt, aer. Aliquando pro inflatione uſurpatur, ut in *libr. 2. de Morb. numer.* 67. de morbo ructuoſo loquens, ubi ait: Venter flatuoſus fit, ideſt inflatur, ac durus fit. Sic in *libr. 2. de Morb. Mul. num.* 44. Si uteri inflati fuerint, venter attollitur, & flatuoſus fit, ſive inflatur, & durus fit. Quæ bona, quæve mala adferant flatus, lege in *libr. de Flatib.* Cauſa flatuum in corpore eſt debilitas caloris: ſed & edulia flatus progignunt, ut apparet in *libr. de Affection. num.* 44. Sic pituita; nam legitur in *libr. de Intern. Affection. numer.* 26. Cum in hepar pituita acceſſerit, & hepar ipſam ſuſceperit, & humectum fuerit, ſtatim calorem exhibet, & flatum inducit: deinde temporis progreſſu aqua impletur. De flatu, ſive crepitu, hoc accipe ex *libr. Prognoſt. Commentar. 2. partic.* 24. Si flatus ſine ſonitu excernatur, optimus eſt; melius vero eſt, quoties erumpit cum ſonitu, quam ſi condatur, ac revolvatur: quod ſi ita excernitur, indicio eſt, hominem vexari dolore, aut delirare, niſi ſponte ita dimiſerit flatum. Et propterea mirum non eſt, ſi Hippocrates in *libr. de Morb. Popularib.* dum hiſtorias recitat de ægris, flatus hos commemoret; ſiquidem plurimum ad futuri prædictionem faciant. Lege *Ventur.*

FLORIDUM.

Floridum corpus opponitur gracili; nam in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 53. legitur: Hoc faciunt & alvum ſubducentia, & florere ipſum facientia; gracile faciunt corpus & reliqua omnia contraria his facientia. Et *numer.* 36. ejuſdem *libr.* Ex iiſdem & ſplen floreſcit, & corpus contabeſcit; cum autem corpus tenue fuerit, & ſplen floruerit, & omentum ſimul cum corpore attenuatum fuerit, pinguitudo in omentum colliqueſcit. Sed dicitur & forma florida, veluti in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 8. ubi ſic ſcriptum eſt: Hominum formæ boni coloris ſunt, & magis floridæ, hoc eſt, vividiores. Floreſcit etiam cerebrum; ſiquidem legitur in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 7. Purgatur, & floreſcit cerebrum, ut aliæ partes. Et in *libr. 6. de Morb. Popularib. ſection.* 3. legitur: Floridum corpus, hoc eſt, ut explicat Galenus, floridum corpus fit, & in exercitationibus, & in illis alioqui, qui bono refecti ſunt ſanguine. Et in *libr. 7. numer.* 23. Aſperitas efflorefcebat. Floret quoque morbus; ait enim Hippocrates in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 18. A familiari, & conſueto floret, ac augeſcit morbus; ab adverſo, & hoſtili perit, & diſſipatur. Et in *lib. 2. de Morb. Pop. ſect.* 3. Sputa multa, florida, laborioſa. Et infra: Lingua florida. Et ſupra *ſect.* 2. Subfloridum ſpuebat. Et in *lib. 1. Prorrh. Comment. 2. partic.* 55. Capite dolentes &c. & floreſcentes, ideſt impenſe rubentes.

FLUIDUM.

Corpora ubi quis purgare voluerit, oportet prius fluida facere. Sic legitur in *lib. 7. Aphor.* 70. Videtur autem declarare, quid fluidum ſignificet in *libr. 1. de Morb. Mulier. numer.* 1. cum ait: Mulier, quæ non peperit, gravius, & citius e menſibus ægrotat, quam ea, quæ peperit; cum enim peperit, venulæ fluidiores ſunt ad menſes: fluidas autem ipſas facit purgatio illa, quæ ht a partu: & ubi hæc erumpit, vicinæ maxime ventri, ac mammis corporis partes diſcinduntur: diſcinditur item reliquum corpus: deinde neceſſe eſt, venas magis aperiri, & ampliores, ac fluidiores ad menſes fieri. Et ſic fiunt venæ fluidæ. Corpora vero quo pacto reddantur fluida, lege *Aphoriſm. 22. libr.* 1. Concocta medicari &c.

FLUXIO.

Legitur in *libr. de Loc. in Homin. num.* 15. Fluxiones fiunt, perfrigerata valde carne, & percalefacta, ac ſuperinflammata. Propter frigus fiunt, cum caro in capite, & venæ tenſæ fuerint. Hæ enim, horrente carne, & ad anguſtias perveniente, adſtrictaque, ac excludente, humiditatem exprimunt. Et ſimul carnes ipſæ contra exprimunt ad anguſtias pervenientes: & capilli ſurſum erecti fiunt, utpote ſimul undiquaque fortiter compreſſi. Quicquid igitur inde expreſſum fuerit, id ipſum, quocunque contigerit, fluit. Fluit autem etiam propter caliditatem, cum carnes rarefactæ tranſitus præbuerint, & humor calefactus tenuior redditus fuerit. Omnis enim humor calefactus tenuior fit, & omne cedens fluit. Maxime vero, ubi valde fuerit inflammatum, propter hanc fluit cauſam: & alia ibi lege *de Fluxione*. Sed ſubdit *numer.* 18. Fluxiones de capite ſeptem ſunt, in nares ſcilicet, in aures, in oculos, in thoracem, in medullam, retro ad vertebras, & in carnes. Primæ tres ſunt conſpicuæ. Cum in thoracem influxerit præ frigore, bilis fit: magis autem in thoracem præ frigore fluit, propterea quod facilis eſt fluxio ad guttur, utpote non contectum: ſuppurati fiunt, itemque tabidi hi, quibus in thoracem fluxerit. Cum vero in medullam, tabes occulta oboritur; cum retro ad vertebras, & in carnes, hydrops fit. Et *num.* 14. Labor, & dolor fit, ubi a carne humiditas fluxerit vitioſa. Primum enim articulus ſtabilitur; non enim lubrica eſt humiditas, quæ de carne influxit. Deinde ut multa, & valde ſparſa, & ex carne non irrigata, ſemper reſiccatur, & ut multa exiſtens, & articulo ipſam non capien-

piente, effluit: & male ſtabilita elevat nervos, quibus articulus colligatur, & ipſos diſſolutos facit: & propterea claudi ſiunt, cum hoc magis fit, magis; cum minus, minus. Signa vero uniuſcujuſque fluxionis comperies in eodem *libr. num.* 20. uſque ad 36. ubi quoque vide curationes. Et in *libr. de Morb. Sacr. num.* 7. Si colliquatio moderata facta fuerit, ſaniſſimum caput habebit; ſi vero ampliora toto cerebro, morboſum caput augeſcens fœtus habebit, & ſonitus plenum, & neque ſolem, neque frigus tolerabit; ſi vero ab una aliqua parte colliquatio contigerit, aut ab oculo, aut ab aure, aut vena aliqua ſimul gracilis facta fuerit, ille ſic afficitur, qualiter ſane colliquatio contigerit. Et ſubdit: Si porro ad cor progreſſum fecerit defluxus, palpitatio apprehendit, & anhelationes, & pectora corrumpuntur. Et ſubdit: Si in ventrem fluxus fuerit, profluvia alvi apprehendunt; ſi vero ab his viis excluſus fuerit, & in venas, quas dixi, defluxum fecerit, mutus fit, & ſuffocatur, & ſpuma ex ore effluit, & dentes conſtringuntur, & manus convelluntur &c. Et in *libr. de Glandul. numer.* 8. Fluxiones de capite uſque ad ſecretionem contingunt per aures ſecundum naturam, per oculos, & per nares; atque hæ tres ſunt, & aliæ per palatum in guttur, & in gulam, & aliæ per venas in medullam ſpinalem, & in ſanguinem; quæ omnes ſeptem numero exiſtunt. Hæ fluxiones cerebri ſordes, ac purgamenta diſcedentes ſunt, & ſi non diſceſſerint, morbus ipſi inde oboritur. Sic autem & reliquo corpori aliqui morbi accedunt, ſi intro abierint, ac diſceſſerint hæ fluxiones, & non foras. Et rurſus turbatio multa oboritur, ſi hianter, ac affatim attrahat, & acrem quidem fluxionem cerebrum demittat, quæ influxiones corrodit, & exulcerat. Et ſi id, quod cerebro influit, copioſum fuerit, fluxio deſcendens non deſinet, donec multitudinem influentis exhauſerit. Atque ſic id, quod influit, foras demittens, & aliud ſuſcipiens, ac ſemper in conſimili ſtatu conſiſtens, & humores trahit, & morbos facit. Ambo autem magno tædio, ac moleſtia naturam frangunt, quæ ſi fuerit affecta, doloroſa afflictio exiſtit. Affectiones enim naturæ ſunt prædictæ fluxiones, & multitudinem moleſte ferunt, & morſum, ac roſionem percepiant ex eo, quod præter rationem, & non conſuetum exiſtit. At vero fluxiones aliæ ſunt pituitoſæ, aliæ bilioſæ, acres, ſalſuginoſæ, & nitroſæ, de quibus nihil eſt, quod dicam. De curatione vero fluxionum univerſali ſcribitur in *libr. de Loc. in Hom. num.* 42. hoc modo: Morbos a principio curare oportet, & ſi quidem a fluxionibus fiant, primum fluxiones ſedare; ſi vero ab alia cauſa, principium morbi ſedare, ac curare: deinde id, quod influxit, ſi quidem multum fuerit, educere; ſin modicum, per diætam moderari, ac componere. Et *num.* 47. Fluxione ex capite fluente, vomitus conducit. Sed ſi fluxio fuerit in nares, curationem habes *numer.* 20. ejuſdem *libr.* Si in oculos, *numer.* 21. 22. & 23. Si in thoracem fluxerit *num.* 24. uſque ad 29. Si in ſpinam, *numer.* 29. Si per gulam in ventrem, *numer.* 32. Si retro in carnem juxta vertebras, *numer.* 33.

FLUXUS muliebris, lege *Menſtrua.*

FOECUNDÆ quæ ſint mulieres; ac Fœcunditas. Lege *Conceptio.*

FOEMINA.

Ubi fœmellam generare volet, cum plurimi menſes prodierint mulieri, & dum adhuc prodeunt, coeat, ac dextrum teſtem obliget, quantum id tolerare poterit. Hæc ſcipta ſunt in *libr. de Superfœtation. numer.* 18. Cæterum fœmellæ ab aqua magis, & a frigidis, ac humidis, & mollibus augeſcunt tum cibis, tum potibus, itemque ſtudiis, ac exercitiis; Si igitur fœmellam parere velit, diæta ad aquam vergente utendum eſt; & non ſolum virum hoc facere oportet, ſed etiam mulierem. Non enim ſolum quod a viro ſecernitur, auctile eſt, ſed etiam quod a muliere. Hæc in *libr.* 1. *de Diæta numer.* 19. & 20. ſcripta reperies. Rationem vero lege *in libr.* 1. *de Diæta num.* 22. Sed in *libr.* 6. *de Morb. Popular. ſection.* 4. Hircire incipiens, uter teſtis extra apparuerit, ſi quidem dexter, maſculum; ſi vero ſiniſter, fœmellam portendit. Tertio menſe movetur maſculus, & quarto fœmella, quia debilior eſt; & primum quoque conformatur maſculus; nam fortiore, & craſſiore genitura fit. Sic in *libr. de Natur. Pueri numer.* 14. Verum in *libr. de Septimeſtr. Part. num.* 8. Cum filiæ a matre ſegregatæ fuerint, citius, quam filii, pubeſcunt, & ſapiunt, & ſeneſcunt, propter corporum imbecillitatem, & victus rationem.

FOETOR.

In *libr.* 2. *de Morbis numer.* 46. Ubi jam pus circa cor putruerit, nidoroſum odorem prunis injectum de ſe præbet: & cerebrum concaleſcens ſalſugioſum humorem effundit, qui alvum movet. Hinc obſervandum eſt, ſputum fœtidum ex partibus circa cor derivari: & ſalſum ex cerebro. Et in *libr.* 4. *de Morb. numer.* 21. a quo fœtor proveniat, videtur explicare, cum ait; Si multum fuerit id, quod affligit in corpore, plus, quam opportunum eſt, & acervatim robuſtum, turbatur ad ventriculum; & cum non poſſit calorem ſufferre corpus, eo fruitur, & graveolentiam circa ſpiritum fieri, neceſſe eſt: & hinc apparet, a calore præternaturali fieri graveolentiam. Et propterea excreationes fœtidæ, ut legitur in *libr.* 4. *Aphor.* 47. in febribus non intermittentibus, malæ. Et in *libr. Progn. Comment.* 1. *part.* 42. Pus minime fœtidum, æquale, læve, candidum, optimum; contra, peſſimum. Nam, ut exponit in *Comm.* Galenus, graveolentia putredinis eſt, non concoctionis ſignum. Quam ob rem exitioſior dejectio eſt fœtida, ſicut & in

libr.

libr. Progn. Commentar. 2. *partic.* 22. explicat Hippocrates. Hinc ſequitur illa *partic.* 41. ejuſdem *Comment.* quæ eſt: Vomitio livida, ſi grave olet, ocyſſimam indicat abolitionem. Indicat enim, ut exponit Galenus, putredinem cum extinctione caloris. Deinde ſubdit Hippocrates, quaſi declarans affectionem quamcunque deteriorem evadere, cui permiſceatur putredo, & inquit *part.* 42. Omnis ſubputris, ac fœtidus odor in omni vomitione, malus eſt.

FOETUS.

Scriptum eſt *libr. de Genitur. numer.* 7. Si mulier conceptura eſt, non procedit foras, ſed manet in utero genitura; nam uteri ſuſceptam, & concluſam in ſe ſe continent, oſculo nimirum ipſorum præ humiditate contracto, ac concluſo, ſimulque permiſcentur tum quæ a viro venit, tum quæ a muliere emiſſa eſt. Et primis diebus, ut legitur in *libr. de Natur. Puer. numer.* 14. pauciſſimus ſanguis a muliere in uteros venit, deinde copioſior. Sed, ut ait Hippocrates in eodem *libr. numer.* 1. genitura primum ſimul miſcetur, utpote muliere non quieſcente, coacervaturque, ac craſſa per calorem evadit. Deinde ſpiritum concipit, nempe in calido exiſtens, & poſtea matre ſpirante. Hic vero ſpiritus ſibi ipſi viam foras facit, & per mediam genituram erumpit; & rurſus alius frigidus a matre inſpirat: id autem, quod caleſcit, trahit ſpiritum frigidum per fiſſuram, unde nutritur. Et *numer.* 4. Genituræ autem calefactæ, ac inflatæ ex toto, pellicula forinſecus circumdatur, & juxta medium tranſit ſpiritus per pelliculam. Atqui genitura, quæ ſex diebus in utero manſit, ſimilis eſt, ſi quis ovo crudo externam teſtam circumcirca adimat, in interna vero pellicula incluſus liquor pelluceſcat. Vidi eam ego ipſe: uber erat liquor, & rotundus, in pellicula vero fibræ quædam albæ, ac craſſæ ineſſe videbantur, cum cruore craſſo, & rubro obvolutæ. Circum autem pelliculam foris cruenta veſtigia inſtar ſugillatorum; juxta medium vero tenue quid eminebat, quod mihi umbilicus eſſe videbatur, & per illum ſane ſpirationem extra, & intro primum facere apparebat; quin & pellicula, genituram ambiens, ac complectens, tota ex illo tendebatur. Et *numer.* 5. Genitura igitur in pellicula eſt, & ſpiritum habet intro, & foras, & augeſcit a matre, ſanguine in uterum deſcendente a toto corpore mulieris: is in orbem forinſecus pelliculam circumſtat, ſimulque cum ſpiritu ſanguis intra per pelliculam trahitur, qua parte perforata eſt, & genitura diſtat, congelaturque, & futuro animali augmentum præbet. Cum autem tempus acceſſerit, rurſus aliæ pelliculæ intra primam pelliculam tenues, & multæ circumtenduntur eo modo, quo prima pellicula facta fuit: ſunt autem & hæ ab umbilico extentæ, & inter ſe mutua ligamenta habent. Hoc facto, ex deſcendente a matre ſanguine, & congelato caro fit. Sanguis autem procedit ſenſim, & modice, citra dolorem, quotidie in uterum ipſum; juxta mediam autem carnem umbilicus diſtat, per quem ſpirat, & alimentum, ac incrementum capit. Nec illa ſententia, quæ legitur in *libr. de Carnibus numer.* 8. eſt conſona opinioni Hippocratis; nam ſic legitur: Puer in utero, comprimens labra, ex utero matris ſugit tum alimentum, tum ſpiritum. Quod quidem verum non eſt, ſed liber hic non eſt abjiciendus, neque negligendus, ſiquidem ab aliquo imperito hæc verba addita ſunt. Et in *libr. de Natur. Puer. num.* 8. Caro ſpirans ſanguinem attrahit in incrementum, & ſi utilis non ſit, in ſinus pelliculatum ſecernitur. Cæterum caro augeſcens a ſpiritu articulatur, & abit in hac unumquodque ſimile ad ſimile, denſum ad denſum, rarum ad rarum, humidum ad humidum, & unumquodque in propriam regionem, juxta cognationem ad id, a quo genitum eſt: & quæcunque a denſis genita ſunt, denſa ſunt; & quæcunque ab humidis, humida. Et *numer.* 14. Articulatio contingit in fœmella in diebus quadraginta duobus, in maſculo in triginta; genitura enim fœminea debilior eſt, ac humidior, quam maſcula. Et idcirco illud eſt animadvertendum, quod ſcriptum eſt in *libr. de Genitura numer.* 7. & id eſt: Quandoque fortius eſt ſemen a muliere emiſſum, aliquando vero debilius; ſimiliter etiam id, quod vir emiſit. Et eſt tum in viro fœmineum, itemque maſculum ſemen, tum itidem in muliere. Fortior autem maſculus fœmina eſt; neceſſe igitur eſt, maſculum a fortiori ſemine generari. Quapropter ſi ab utriſque ſemen fortius prodierit, maſculus erit partus; ſi vero debile, fœmina naſcetur. Utrum autem multitudine, ac copia prævaluerit, juxta illud ipſum partus naſcetur. Si enim multo plus fuerit debilis ſeminis, quam fortioris, ſuperatur forte, & debili permixtum, in fœminam tranſit; ſi vero plus fuerit fortis ſeminis, quam debilis, ſuperatur debile, & in marem tranſit. Et ſubdit: Procedit non ſemper ab eodem viro genitura fortis, ſed neque ſemper debilis, ſed alias alia: atque ſic etiam in muliere res habet; & in ipſa genitura egreditur, & maſculinum, & fœmineum ab omni corpore, & a debilibus debilis, & a fortibus fortis. Et in *libr.* 1. *de Diæta numer.* 22. Fœmellæ ab aqua magis, & a frigidis, ac humidis, & mollibus augeſcunt tum cibis, tum potibus, itemque ſtudiis, ac exercitiis; maſculi vero magis ab igne, a ſiccis videlicet, ac calidis cibis, & reliqua diæta. Et ſubdit *numer.* 23. Corpora maſcula ſi ab utriſque ſecreta fuerint, augeſcunt pro re præſenti, & fiunt hi viri animis ſplendidi, & corpore fortes, ſi non a diæta poſtea detrimentum ſentiant. Si vero a viro maſculum ſecernatur, a muliere vero fœmineum, & ſuperaverit; ſi ita contingat, maſculum corpus ſane maſculum augeſcit, fœmineum vero minuitur, & in aliam ſortem ſecernitur. Et hi qui-

dem minus prioribus ſplendidi fiunt; tamen quia maſculum a viro ſuperaverit, viriles evadunt. Si vero a muliere quidem maſculum ſecretum fuerit, a viro autem muliebre, ſuperaverit autem maſculum; augeſcit eodem modo, ſicut prius, fœmineum vero minuitur. Et fiunt hi Androgyni, ideſt viri effœminati, atque ſic recte appellantur. Et eodem *numer.* 23. Tres igitur quidem hæ ſunt generationes hominum differentes in eo, quod magis, aut minus tales ſint propter partium aquæ temperamentum, & alimenta, & inſtitutiones, ac conſuetudines. Et *numer.* 24. Si ab utriſque fœmineum ſecretum fuerit, fœminoſiſſimæ, ac ingenioſiſſimæ fient. Si vero a muliere quidem fœmineum, a viro autem maſculum, ſuperaverit autem fœmineum; audaciores quidem prioribus fient, verumtamen ornatæ, ac moderatæ etiam ipſæ. Si vero a viro quidem fœmineum, a muliere autem maſculum ſecretum fuerit, & fœmineum ſuperaverit, augeſcit eodem modo, & fiunt hæ audaciores adhuc prioribus, & viriles, ac viragines nominantur. Atque hinc oritur ſimilitudo fœtus ad parentes; nam legitur in *libr. de Genitura numer.* 8. Ex quacunque corporis viri parte plus prodierit in genituram, quam mulieris, partus ille magis ſimilis erit patri; undecunque vero a corpore mulieris plus venerit, magis aſſimilabitur matri. Eſt autem impoſſibile, partum per omnia matri ſimilem eſſe, & patri nihil, aut viceverſa, neque alteri quicquam ſimilem eſſe; ſed utriſque neceſſe eſt in aliquo ſimilem eſſe, ſiquidem ab utriſque corporibus ſemen in partum procedit: uter autem tandem plus contulerit ad ſimilitudinem, & a pluribus corporis regionibus, illi magis ſimilis eſt. Contingitque aliquando, ut filia nata, majori ex parte, magis ſimilis ſit patri, quam matri, & filius natus aliquando magis ſimilis eſt matri, quam patri. Et ſubdit; Quandoque partus tenues, & debiles generantur ex patre, & matre craſſis, ac robuſtis: & ſi quidem, multis jam generatis pueris, tale quid contingat, manifeſtum eſt, quod fœtus in utero ægrotavit, & ab utero quid de ſuo ipſius incremento foras prodivit, utero nimirum amplius hiante: & propterea debilis factus eſt. Unumquodque autem animal juxta proprium robur ægrotat. Si vero omnes pueri nati debiles fuerint, uteri ipſi in cauſa ſunt, anguſtiores, quam oportet, exiſtentes. Si enim non habuerint ſpacioſitatem, in qua fœtus nutriri poſſit, neceſſe eſt, ipſum tenuem fieri, utpote qui non habeat ſatis amplum locum ad incrementum capiendum. Si vero habeat ſatis amplum locum, & non ægrotet, veriſimile eſt, ex magnis parentibus magnam ſobolem generari. Porro autem maſculus primum movetur, quia fortior eſt, quam fœmella, & primum quoque conformatur; nam a fortiori, & craſſiori genitura fit. At de alimento pueri lege in *libr. de Natur. Puer. de Septimeſtr. Part.* ac *de Octimeſtr.* Item de perditione fœtus, & de cauſa in *libr. de Genitur. numer.* 9. & in *libr.* 1. *de Morb. Mulier. numer.* 37. *numer.* 41. & *num.* 86. & aliis in locis. Similiter ſigna mortui fœtus deſcribuntur in *libr. de Superfœt. numer.* 6. & in *libr. de Morbis Mul.* Quod vero ſeptimeſtris fœtus vitalis ſit, octimeſtris vero non, lege in *libr. de Carnibus numer.* 22. Et in *libr. de Septimeſtr. Part. numer.* 1. in quo *libr. num.* 3. feruntur, abortus plurimi in primis quadraginta diebus fieri. Et *numer.* 4. de octavo menſe agit, & cur partus non ſuperſtites maneant; id quod quidem & legitur in *libr. de Octimeſtr. Part. num.* 1. Decimeſtres autem non pereunt, veluti ibi ſcriptum eſt. Fiunt & undecimeſtres partus, quemadmodum in eodem *libr. numer.* 5. legitur. Sed ut finem imponamus huic parti, legamus ea, quæ ſcripta ſunt in *libr. de Aliment. numer.* 9. Ad figurationem, ſoles triginta quinque; ad motum, ſeptuaginta; ad perfectionem, ducenti & decem. Alii tradunt; ad formam, quadraginta quinque; ad motum ſeptuaginta ſex; ad exitum, ducenti & decem. Alii ſic; ad formam, quinquaginta; ad primum ſaltum, centum; ad perfectionem, trecenti. Alii ſic; ad diſcriminationem, quadraginta; ad tranſitum, octoginta; ad elapſum, ducenti quadraginta. Non eſt, & eſt. Gignuntur autem in his & plures, & pauciores, ſecundum totum, & ſecundum partes; non multo autem plures, aut pauciores; pauciores vero tot, & quæcunque alia his ſimilia.

FOMENTUM.

Fomentis plurimum uſus fuit Hippocrates ad præparandos humores, ut facilius evacuarentur, ad ſedandos dolores, ad durities emolliendas, atque ad concoquendas. Sed quo modo has conſequantur facultates, ſcribitur in *libr. de Flatib. numer.* 14. hoc modo: Solent quidam calida fomenta extra adhibentes dolorem mitigare; rarefacto enim corpore a calore, fomentum ſpiritus inde exhalat, ut quies aliqua, & mitigatio contingat dolorum. At vero fomenta alia humida ſunt, alia ſicca: & utrorumque alia calida, alia non calida. Et propterea ſcriptum eſt in *lib. de Victus Ration. in Morbis Acut. Commentar.* 2. *partic.* 1. Lateris dolorem, ſive per exordia fuerit, ſive poſtea obortus ſit, tentare calidis fomentis diſſolvere, non abs re exiſtit. Et ſubdit *partic.* 2. Fomentorum calidorum probatiſſimum eſt aqua calida vel in utre, vel in veſica, vel in vaſculo æneo, aut teſtaceo poſita. Et hic nos habemus, in quo vaſe reponi debeat materia fomenti calidi, & humidi. Et *part.* 3. dat hoc præceptum: Verum prius molle quidpiam lateri, ut mitior, & jucundior fotus fiat, ſupponere oportet. Quod ſcilicet, ut exponit Galenus, lateri quadrare, & cohærere debeat, ut nullo pacto angat, ut lana mollis, vel linteum multiplex. Et *part.* 4. aliud inſtrumentum dat, & inquit: Utilis & ſpongiæ mollis, & magnæ, atque ex aqua calida expreſ-

expreſſa applicatio; ſed fomentum linteo **veſtiendum**, ut vis ejus pluſculo ſufficiat **tempore**, **&** **permaneat**, atque ſimul ne **halitus** **ad** **laborantis** ſpiritum feratur, niſi forſan & id prodeſſe aliquando videatur; nempe interdum prodeſt. Et ſubdit *partic.* 5. & docet, fomentum ſiccum quale eſſe debeat, cum ait: Præterea & hordeum, & ervum in aceto ita diluto, ut paullo acidius ſit, quam ut quis bibere poſſit, madefacta, perfuſaque, & fervefacta, atque in ſacculos conjecta, lateri apponuntur: atque ad hunc modum furfur. Et *numer.* 6. Siccis ex fomentis maxime conveniunt, quæ ex ſale, & milio frictis, ac torrefactis, atque in ſacculis concluſis parantur; leve ſiquidem quidpiam, & benevolum, & jucundum eſt milium. Et *part.* 7. Fomentum ejuſmodi & dolores, ad claviculam, & humerum pertinentes, ſolvit. Et *part.* 8. Sectio autem non ſimiliter tollit dolorem, niſi is ad claviculam pertingat. Et *partic.* 9. Verum ſi fomentis dolor non ſolvatur, ne diutius calefacito; ſiccat enim id pulmones, aque ſuppurationem excitat. Hæc ſunt verba Hippocratis, ex quibus intelligere poſſumus, quando, & quomodo utendum ſit fomento: & quod aliud eſt ſiccum, aliud humidum.

Sed quibus morbis conſerat, videndum eſt. Scriptum eſt in *libr. de Intern. Affection. num.* 47. In volvulo, fomento prius adhibito, cneorum bibendum dato &c. Et *num.* 55. In coxendicum morbo a bile facto, poſtera, aut tertia die adhibito fomento, lacte aſinino cocto ſubpurgato. Et *numer.* 56. Cnidium granum bibendum dato, adhibito prius fomento. Et *num.* 57. In morbo coxendicum a ſanguine facto, fomentum adhibeto, & cucurbitam affigito. Et in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comm.* 4. *part.* 28. Talibus prius adhibitis fomentis, venam confeſtim ab initio ſecare oportet. Et in *libr. de Intern. Affection. numer.* 31. Ubi primi dies præterierint in morbo hepatico quodam, fomentum adhibeto; deinde ſcammonio ſubpurgato. Et *numer.* 15. In renum morbo, cum ſcammoniæ ſucco, aut ipſa radice, fomento prius adhibito, totum corpus purgato. Et *numer.* 22. In pituita, ſi clyſterem non volueris, humectum hominem facere oportet, fomento humido admoto. Et in *lib. de Nat. Muliebr. numer.* 7. Si complicatum fuerit os uterorum, urina humana foveatur, & poſt fomentum lenticulæ decocto laveiur, & poſtquam lota fuerit, uteri unguento ægyptio foveantur. Et *numer.* 30. Si aqua in uteris gignatur, collutione facta, & fomento adhibito, cyclaminum apponito &c. Et *num.* 35. Si inflati fuerint uteri, pharmacum deorſum purgans bibendum dato, & calida lavato, ac fomentum adhibeto. Et ſubdit: Frequentiſſime totum corpus fovero; tunc autem & ſub pudenda odorata ſuffiantur, ſub nares autem graveolentia. Et in *libr.* 5. *de Morbis Popularibus numer.* 7. In coxa marcorem habuit; & oſſe diu diſparato, ſectus eſt, & poſtea uſtus. Poſt ſectionem cœpit convulſio: curabatur tepefactoris utriculis, & fomentis ervi per totum corpus. Et in *libr.* 2. *de Morb. Mul. numer.* 8. Si inflammati fuerint uteri, aut concluſi, fomenta adhibere oportet mollia, donec os uterorum molle fiat: poſt fomenta, infuſis, qualibus opus habere viſæ fuerint, colluito, ſive magis purgantibus, ſive mollibus. Et in *libr.* 5. *de Morb. Popul. numer.* 23. Doloribus circa lumbos, & crura, & coxam, ex laboribus obortis, aquæ marinæ, & aceti calidum fomentum confert, ita ut vel aſpergas, vel ſpongiam his imbutam adhibeas: deligare vero oportet lanis ſuccidis, & pellibus agninis. Et in *libr.* 6. *ſection.* 2. Latæ puſtulæ non valde pruriginoſæ ſunt: hyeme ubi ad ignem inungeretur, aut calida lavaretur, opem ſentiebat; vomitus non proderant: arbitror, ſi quis calida fomenta adhibuiſſet, opem ferre potuiſſe. Et in *lib.* 7. *num.* 25. Ad collum convulſum, utriculi, & fomenta. Et *num.* 27. ejuſdem *libr.* Ex fomentis, ut videbatur, calores nullo tempore relinquebant, magis tamen ad veſperam augeſcebant, ſudores fiebant per totum corpus. Et in *libr. de Superfoet. num.* 3. Si vitali puero naſcente ambo crura in propatulo manſerint, neque alio proceſſerint, fomento uti opus eſt, a quo humectiſſimus uterus reddatur: habeat autem odorem ipſum fomentum. Et *numer.* 14. Cum os uteri non recte habeat, ita ut genituram non ſuſcipiat, per totum corpus fomentum adhibere oportet, & pharmacum bibendum dare. Et in *libr. de Loc. in Hom. num.* 20. Si intumuerint nares, & pituita plenæ fuerint, atque ea compacta, oportet eam attenuare aut fomentis, aut medicamento, & non avertere. Et *num.* 33. Cum fluxus hydropem fecerit, ſi magis ad cutem ſeceſſerit, externis partibus fomentum adhibebis; ſi vero intro ad ventrem, medicamentum bibendum dabis. Et *numer.* 35. In tabe ex fluxione retrorſum, medicamentum potandum præbe elaterium deorſum purgans, & inferne alvum lacte infuſo elue, de cætero fomentis utere. Et in *libr.* 3. *de Diæt. num.* 16. Ad repletionem curandam maxime mollibus fomentis hominem foveamus; aut ſi id fieri nequeat, multa calida lavemus. Et in *libr.* 2. *de Morbis numer.* 14. In dolore capitis, poſtea lenibus fomentis aures foveto, ſi obſurdeſcant. Et ſubdit: Hinc multa calida lavato, & ſpongias, aqua calida imbutas, exprime, & tepidas ad aurem appone; ſi vero neque ſic erumpat, auri fomentum adhibeto. Et *numer.* 16. In alio capitis morbo, ſedato dolore, fomento capiti adhibito, ad nares medicamentum apponito; & interpoſito triduo, medicamentum deorſum purgans exhibito. Et *numer.* 25. Syderatum multa calida lavato, & calefactoria ad caput adhibeto: a fomentis vero myrrham, & æris florem in nares infundito. Et *numer.* 26. In angina, poſt cucurbitam affixam, fomentum ex aceto, nitro, origano, & naſturtii ſemine adhibeto. Et *numer.* 39. Ex laſſitudine,

aut profectione febre correptus, ad quartanam ſi quis deveniat, fomentis adhibitis, allium dato in melle tinctum. Et in *libr. 3. de Morbis numer.* 13. In tetano inducendæ ſunt fortes, ac multæ ſternutationes, & fomenta adhibenda: cum autem fomentis non utitur, calefactoria humida, ac pinguia undiquaque in veſicis, ac utriculis apponantur, maxime tamen ad partes dolentes, & calido oleo multo, ac ſæpe illinatur. Et in *libr. de Intern. Affectionibus numer.* 5. Si pulmonis arteria fuerit exulcerata, aut aliqua tenuis venula, fomentum alias, atque alias adhibeatur: & qua die fomentum adhibetur, ſine cibo ſit, excepta farina cocta, cujus heminam abſorbeat. Et *numer.* 11. ejuſdem *libr.* In tabe quadam, ſi tibi viſum fuerit, ante pharmacum fomentum adhibeto, & ſic pharmacum dato; ſi vero dare nolueris, facto fomento, vomitum ex cibis facere cogito. Et *numer.* 13. In alia tabe, primum fomentum adhibeto, & poſtridie aquæ mulſæ dimidium congium ipſi bibendum dato, modico aceto affuſo. Et *numer.* 40. In regio morbo quodam, fomento adhibito, elaterium bibendum dato. Et *numer.* 44. In typho quodam, veratrum dato, toti corpori antea fomento adhibito. Et in *lib. de Superfœt. numer.* 14. & 15. hæc mira obſervanda ſunt de uſu fomentorum. Huic per totum corpus fomentum adhibere oportet, & pharmacum bibendum dare, ac corpore primum purgatam, ac mundam reddere mulierem, ſcilicet utero laborantem, ſive ſuperne, & inferne opus habuerit, ſive ſuperne ſolum. Et ſi quidem ſuperne purgans medicamentum dederis, fomentum ante purgationem non præmittes: verum fomentum adhibebis inferne purgaturus; ſi vero ſuperne purgante medicamento non egere videbitur, præmiſſo fomento, inferne purgans bibendum dato. Cum autem probe purgatum eſſe corpus videbitur, poſtea utero fomentum adhibeto, frequentes inſeſſus ipſis adornans, ſi ita conferre videbitur. Immittes autem in fomentum cupreſſi ramenta, & lauri folia contuſa, lavabiſque multa, & calida aqua; ubi vero recens lota fuerit, & fomentum admiſerit, uteri os dilatabis. Hæc quidem verba nobis ſignificant, ad purgationem infernam, & ſupernam fomentis opus eſſe, deinde ad membrum læſum emolliendum. Sed & ſimile dat præceptum in *libr. 1. de Morbis Mulierum numer.* 25. cum ait: Uteros, ſi ad hanc diætam non pariuerint, pharmacis ſubdititiis non mordacibus purgare oportet. Fomentum tamen ſemper purgationibus præmittendum eſt, prius id, quod ex fœniculo paratur, deinde quod ex ſuffimentis. Fomenta vero, & ſubditiones medicamentorum facito, conjectura facta, ut omnia fiant, & pro ratione adhibeantur, quo tempore menſes prodeunt. Quo modo autem præparetur fomentum ex ſuffimentis, docet in *libr. 2. de Morb. Mulier. num.* 28. Modum vero conficiendorum fomentorum, & fovendorum uterorum ibi lege *numer.* 24. & 25. & *numero* 88. At tandem fomentum ad [illegible] dolores facere, legitur in *libr. 6. Aphor.* 31. Et ad fluxus muliebres plura ſcribuntur in *libr. 2. de Morb. Muliebr. num.* 72. Sed in *lib. de Natur. Mulier. numer.* 29. alia & humida, & ſicca ad uteros.

FORMÆ HOMINUM.

Ait Hippocrates in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 8. Qui homines civitates, quæ ad orientem ſitæ ſunt ſolem, habitant, eorum formæ boni coloris ſunt, & magis floridæ, ſi non quis alius morbus prohibeat. Cauſa fortaſſe eſt, quia aquæ ſunt ſplendidæ, odoratæ, molles, amabiles in his locis; prætereа aeris caliditas, & frigiditas eſt moderatior: quare hujuſmodi regio veri eſt ſimilis; ſic & juventus, quæ floridas reddit hominum formas. Quapropter qualis eſt locus, tales ſunt hominum formæ, & mores; nam in eodem *libr.* legitur *numer.* 57. Invenies fere ſemper & formas hominum, & mores regionum naturæ compares; nam, ubi terra pinguis eſt, & mollis, & aquoſa, aquæ autem valde ſublimes, ita ut æſtate calidæ ſint, & hyeme frigidæ, & temporum ratio alias probe conveniat, ibi & homines carnoſi, articulis non apparentibus, humidi, laboris intolerantes, & ut plurimum maligni naſcuntur. Quin & ſupra, *numer.* 56. Qui altam colunt regionem, planam, ventis expoſitam, & aquoſam, eorum formæ magnæ, & invicem ſimiles, & erectæ: qui vero macra, aquis carentia, & nuda loca tenent, & quæ temporum mutationibus non ſunt permixta, horum formas neceſſe eſt eſſe aſperas, & vegetas, flavas magis, quam nigras; mores rigidos, pertinaces, & contumaces. Ubi enim mutationes temporum contingunt frequentes, & plurimum inter ſe diverſæ, ibi & formas, & mores, & naturas reperias plurimum differentes. Verum & *numer.* 53. ejuſdem *libr.* ait; In Europa hominum genus valde inter ſe diſſimile eſt, & diverſum, quo ad magnitudinem, & quo ad formam, ob temporum mutationes magnas, & frequentes; ſunt enim calores vehementes, & hyemes fortes, pluviæ multæ, rurſumque ſiccitas diutina, & venti plurimi: hinc, ut arbitror, plures corruptiones contingunt in ſeminis coactione. Demum & aquæ magnam obtinent vim formas permutandi; nam, ut *numer.* 55. legitur, ſi flumina extent in ea regione, quæ ſtagnantes, & pluvias aquas evehant, homines ipſi incolumes, ac ſplendidi vivent; ſi vero flumina deſint, aquaſque puteorum ſtagnantes, & olentes bibant, neceſſe eſt, ab ipſis illis aquis & ventrem lædi, & ſplenem. Et *numer.* 37. Cum multus aer ab aquis regionem occupet, quo ad formam, ac corporum ſpeciem attinet, Phaſiani ſunt a reliquis hominibus longe diverſi; ſunt enim magnitudine ingenti, ac corpulentia valde excellenti &c.

Quo-

Quocirca , ut idem concludit *numer.* 57. temporum varietates potiſſimæ ſunt , quæ naturam ipſam permutant ; deinde regio, in qua quis nutritur ; poſtremum autem aquæ.

FORTITUDO , ac robur corporum.

Explicat Hippocrates in *libr.* 1. *de Diæta numer.* 27. quænam corpora hominum a natura fortia , ac robuſta reddantur , & inquit : Quæ corpora ignis , ideſt caloris , fortiſſimi , & aquæ , ideſt ſeminis , denſiſſimæ temperamentum acceperunt , fortia , & robuſta fiunt ; ſed magnæ traſmutationes in his fiunt . Hæc adjuvat regio , & temporum mutatio ; propterea quod ſcriptum eſt in *libr. de Aere , Aquis , & Locis numer.* 55. Qui regionem montanam , aſperam , nudam , & non aquoſam incolunt, his mutationes temporum contingunt magnæ , & diverſæ , unde & hominum formas magnas progigni convenit , qui & ad laborem , & ad viriliter agendum a natura præſtent, quibusque feritas , & immanitas non mediocriter a natura ſint congenitæ . Signum vero robuſti hominis habemus in *lib. 6. de Morbis Popularibus ſect.* 1. cujus verba ſunt: Acutum habentes caput, qui quidem validam habent cervicem , robuſti ſunt tum alias , tum oſſibus. Et *ſect.* vel *Comment.* 4. ejuſdem *lib. partic.* 28. Oculi prout validi fuerint, ita etiam corpus , ſed & color , ſcilicet oculorum , in pejus, aut in melius vergit . Si enim , ut vult Galenus , oculi bonum habuerint colorem , & corpus totum bene valere ſignificant . Verum quæ victus ratio fortibus competat, lege in *libr.* 1. *de Diæt.* ante citato loco . Fortitudo præterea morbis tribuitur ; dicitur enim apoplexia fortis , ideſt acutiſſima in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 42. Et febris fortis, hoc eſt vehemens ob ſymptomata in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 43. Fortis æſtus in *Aphoriſm.* 65. Fortes dolores , ideſt moleſti in *Aphoriſm.* 66. & in *libr.* 6. *Aphoriſmo* 7.

FRACTURÆ.

Fracturarum , & luxationum extenſiones quam directiſſimæ ſint faciendæ , veluti nobis præcepit Hippocrates in *libr. de Fractur. numer.* 1. Hæ quidem ſunt aut ſine ulceribus , aut cum ulceribus , ut apparet ibi *numer.* 33. De manu fracta in eodem *libr.* agitur *numer.* 1. De oſſe cubiti fracto , *numer.* 4. De brachio fracto , *num.* 8. De oſſibus pedum fractis , *num.* 16. De oſſibus tibiarum fractis , *numer.* 17. 18. 21. 22. De crure fracto , *numer.* 20. De femoris fracturis , *numer.* 26. De oſſibus ſimplici modo fractis , *numer.* 27. De oſſium fracturis , *num.* 45. Sed & in *libr. de Articulis* de his plura reperies.

FRICATIO.

Fricatio eſt ſpecies exercitii . Hæc quidem , & lucta externis corporis partibus magis laborem exhibent ; calefaciunt autem carnem , & corroborant , & augeri faciunt . Sic legitur in *libr.* 2. *de Diæt. numer.* 42. Et ibi quoque *numer.* 43. hæc reperies. Frictio ex oleo , & aqua mollit , & non vehementer excalefieri ſinit . Et in *lib. de Intern. Affectionib. numer.* 40. Ad morbum quendam regium popularem , carnem defricato , & defrictas ſordes in vino albo bibat . Et in *libr.* 3. *de Diæt. numer.* 24. Ad eos , quibus per alvum ſecedit cibus incoctus ob carnis frigiditatem , & humiditatem confert frictio multa , & lucta tarda , & in oleo , & in pulvere , quo caro caleſcens reficcetur , & humiditatem ex ventre revellat. Et in *libro 3. de Morbis numer.* 11. In angina fauces , & lingua confricentur his , quæ pituitam ducunt.

FRIGIDITAS.

Nunc frigiditas alia ſit in noſtro corpore per abſentiam , vel retractionem caloris ; alia , quæ corpori accedat . De prima legitur in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 1. Frigiditas partium poſteriorum convulſoria eſt . Et in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 1. In morbis acutis frigus partium extremarum , malum . Et *Aphoriſm.* 26. In forti dolore ventris , partium extremarum frigiditas , malum . Et in *lib.* 4. *Aphoriſm.* 39. Et qua corporis parte calor , aut frigus , ſcilicet inſigne , ibi morbus ; nam , ut exponit Galenus , hæc exiit a temperie naturali , quæ ſanitas eſt . Sed lege *Perfrictio* . Frigiditas vero , quæ corpori humano accedit , eſt in ſpiritu , ſive flatu , ut patet in *libr. de Natur. Puer. numer.* 31. ubi legitur : Aqua quæ æſtate hauritur , ubi hauſta fuerit , ſtatim frigida eſt ; calida autem fit poſtea , propterea quod , terra rara exiſtente , & ſpiritu in ipſa exiſtente , perfrigeratur . Verum alius flatus oritur ex terra , qui frigidus eſt , & ſiccus , mortificans , indurans , & exſiccans ; nam nimium frigida , ut legitur in *libr.* 1. *de Morbis* , ſiccant . Alius oritur ex aqua , qui & mollior , ac mitior eſt , quo humiditas eſt magis cedens , quam ſiccitas ; ſiccitas enim acuit & calorem , & frigus . Attamen , ſi cum humiditate ſit aliqua ſiccitatis portio , frigus , vel calor eſt multo vehementior. Et propterea in *lib. de Aer. Aquis , & Loc.* ſcriptum eſt : Compreſſi a ſummo calore , & a ſummo frigore . Et in *libr.* 6. *de Morb. Popular. ſect.* 5. Frigus indurat quæ in ventre ſunt. Et *libr.* prædicto *de Aere , Aquis , & Locis numer.* 44. Boves cornibus carent præ frigore . Et in *libr. de Fiſtulis numer.* 7. Quæ frigefaciunt , fluere prohibent . Et in *libr. de Fracturis numer.* 37. Frigidis ne madefacias , rigorum enim febrilium periculum eſt , & convulſionis ; frigida enim ſemper convulſionem provocant . Tamen in *libr.* 5. *de Morbis Popularib. numer.* 28. ait Hippocrates : Frigidorum adhibitiones plus profuerunt , quam calidorum . Sed ea frigiditas ſi in ſubjecto inerat ſicco , minime vehemens erat ; in humido autem , non excedebat . Propterea quod humiditas a ſummo frigore congelatur , & a vehementi calore evaporat . At vero quibus tempe-

raturis, quibus noſtri corporis partibus, ac quibus morbis competat frigidum, lege *Aqua*.

FRONS.

Frontis contractio in morbis acutis, phrenitidis ſignum eſt, ut proditum eſt in *libr. de Coac. Præn. numer.* 2. Et quoniam ait Hippocrates in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 68. Dolenti partem capitis poſteriorem, in fronte recta vena inciſa prodeſt; idcirco in *libr.* 2. *de Morbis numer.* 18. explicat modum venæ incidendæ, & in quo capitis dolore, & inquit: Si venæ ſuperevomuerint in caput, dolor gravis totum caput tenet, & ad collum, & alias ad alias capitis partes tranſit. Et ubi ſurrexerit, vertigo ipſum corripit, febris autem non invadit. Cum igitur ſic habuerit, deraſo capite, ſi non calefactoriis ceſſerit, frontem ea parte, qua capillus deſinit a capite, findito; ubi ſecueris, diſparata, ac diducta cute, cum ſanguis defluxerit, ſalem tenuiſſimum inſpergito, & poſtquam effluxerit ſanguis, fiſſuram componito, & duplici filo totam ipſam includito: deinde &c. Sed frons dolore afficitur, qui difficilis eſt profecto, ut legitur in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 2. Contigit autem, denudatione in fronte facta, nona die febris; deinde os livefactum eſt: mortuus eſt. Sic ſcribitur in *libr.* 5. *de Morb. Popularib. numer.* 35. Et homo quidam prurigine toto corpore vexabatur, maxime autem teſtibus, ac fronte, Et ſubdit: Huic nemo opitulari potuit. Tranſgreſſus autem ad Melum, ubi ſunt calidæ balneæ, a pruritu, & cutis craſſitudine liberatus eſt; verum hydropicus factus, obiit. Hæc narrantur in eodem *libr.* 5. *numer.* 4. Sed & *numer.* 8. recitatur hiſtoria cujuſdam, qui fronte percuſſus eſt ſupra oculum dexterum. Hanc ibi lege. Porro in frontis ulceribus, quatenus cataplaſmatis utendum ſit, vide in *libr. de Capitis Vulner. num.* 18.

FRUCTUS.

Fructus a ſuis plantis, quæ alimentum a terra trahunt, nutriuntur. Sole vero, quod humidiſſimum in ipſis eſt, ad ſe trahente, coquuntur, & ſolidi redduntur. Sic ſcriptum eſt in *libr. de Natur. Puer. num.* 23. Quas autem vires habeant fructus, qui ab arboribus colliguntur, lege in *libr.* 2. *de Diat. num.* 28.

FULIGO.

Fuligo de furno ad fœtum mortuum expellendum. In *libr.* 1. *de Morbis Mulier. numer.* 128.

FULVI.

Fulvi, ſimi, oculis magnis, boni: contra fulvi, naſo acuto, oculis parvis, mali. In *libr.* 2. *de Morbis Popularibus*, *ſection.* 5.

FUNICULUS.

Funiculus lucernarius in uteris aſcendentibus, ac ſuffocantibus. In *libr. de Natur. Muliebri numer.* 81.

FUNAMBULATIONES.

Funambulationes ſunt ſpecies exercitii: hæ quidem attenuant. In *libr.* 3. *de Diat. numer.* 4.

FURFURES.

Furfurum decoctum in clyſtere renibus affectis confulit, ut proditum eſt in *lib.* 7. *de Morb. Popul. numer.* 33. Et furfurum ſuccus coctus, levis, per alvum ſecedit, ut in *libr.* 2. *de Diat. num.* 11. Et furfures hordei ad uteros tranſmotos faciunt, ut in *libr. de Natur. Muliebri numer.* 54. Sed furfures in urina pura, veſicæ ſcabioſæ ſunt ſigna, ut apparet in *libr. de Natur. Humana numer.* 26. Hæc quoque leguntur in *libr.* 4. *Aphor.* 77.

FUROR.

A furore difficultas inteſtinorum, vel aqua inter cutem, vel mentis alienatio, bonum. Hæc eſt Hippocratis ſententia in *lib.* 7. *Aphoriſm.* 5. Galenus autem in *Comm.* rationem reddit, & inquit: quoniam a capite noxii humores transferuntur ad inferiora. Et ſubdit: Mentis alienatio tantum abeſt, ut ſit furoris ſolutio, quod quiſpiam magis diceret, eſſe incrementum: ac quidem ſi vere Hippocrates continuum, atque vehementem furorem, alienationem mentis nominavit; quendam novimus ſic a furore mediocri, quo prius detinebatur, fuiſſe liberatum; unde ratiocinando perpendimus, ex vehementi motu cauſarum efficientium furorem, ſolutionem fuiſſe ſecutam, ut in morbis acutis vehementiſſimi caſus ſolent aliquando bonas criſes operari. Hinc habemus, quantum differat furor ab alienatione mentis. Sed a quo humore ortum habeat, ſic declaratur in *lib.* 6. *Aphor.* 56. In morbis melancholicis, ad hæc periculoſi decubitus, ſtuporem corporis, vel convulſionem, vel furorem, vel cæcitatem ſignificant. Et Galenus in *Commentar.* ait: Furor contingit propter humorem irritantem, ac mordentem, veluti flava bilis, aut humor melancholicus; cum ſupra modum exuſtus, aut putrefactus malignam induerit acrimoniam. Fit etiam furor a ſanguine ferventi, ut exponit Hippocrates; nam legitur in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 40. Quibuſcunque mulieribus ad mammas ſanguis colligitur, furorem ſignificat. At vero quo anni tempore fiat; ſic exponit Hippocrates in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 20. Vere furores, & atræ biles. Et *Aph.* 22. Autumno morbi comitiales, furores, atræ biles. Signa autem furoris per ſe nota ſunt; tamen legitur in *libr. Prom. Commentar.* 1. *part.* 21. Furioſum, ac lethale eſt in febribus dentes collidere, aut ſtridere, quibus non familiare id eſt. Et in *libr. de Coac. Prænot. num.* 4. Furioſa ſunt ex vomitibus

tibus anxietates, clangores, oculi concretionem languinoſam habentes. Et in *libr. 7. Aphor.* 40. Si lingua repente incontinens fiat, aut aliqua pars corporis ſyderata, tale eſt melancholicum. Curationem vero accipe ex *libr. 6. Aphoriſm.* 21. & eſt: In inſanientibus ſi varices, vel hæmorrhoides ſupervenerint, inſaniæ ſolutio. Attamen inquit Galenus in *Commentar.* Inſaniam hoc loco dici proprie melancholiam, & non illum, qui fit ex bile, furorem. Sed in *lib. 6. de Morb. Popularib.* affirmat, furorem juvari a varicibus. At fortaſſe illum dixit, qui a melancholia fit aduſta: verum revulſionis cauſa hæmorrhoides, & varices furori conferunt. Lege *Deſipientia, Delirium, Inſania.*

FURUNCULI.

Furunculorum ſpecies, formam, generationem, & curationem lege in *lib. de Humid. Uſu numer.* 10.

COMMENTARII VI. FINIS.

JOAN-

JOANNIS MARINELLI COMMENTARIUS VII. IN LIBROS HIPPOCRATIS.

GEMELLI.

Gemelli, quemadmodum ſcriptum eſt in *lib. de Natur. Pucr. numer.* 44. fiunt uno coitu hoc modo: Uteri ſinus frequentes, & curvos habent, alios remotiores, alios propinquiores pudendo. Et animalia, quæ multa gignunt, plures ſinus habent, quam ea, quæ pauca. Similiter autem habent & pecora, & feræ, & volucres. Ubi itaque contigerit genituram findi, & in duos ſinus pervenire, & uteri genituram ſuſceperint, & ſinus alter ad alterum non hiaverit, nec dimiſerit, ſegregata genitura in utroque ſinu, pelliculas induit, & vivificatur eodem modo, quo unus fœtus. Quapropter vero id fiat, diximus; quod vero ab uno coitu gemelli gignantur, hoc teſtimonio conſtat. Eſt canis, & ſus, & alia animalia, quæ ab uno coitu pariunt & duo, & plura, & unumquodque animal in utero, in ſinu, ac pelliculla exiſtit: atque hæc ipſi fieri videmus, & hæc omnia eadem die ut plurimum pariunt. Sic autem & mulieri ab uno coitu gemelli facti, uterque in ſinu, & pellicula eſt, & eadem die utrumque parit, & alter prius foras procedit, & pellicula ipſius, ſive ſecunda. Quod autem gemelli, fœmella, & maſculus generantur, hoc cauſæ eſſe ſentio. In muliere, & in viro, & in omni animali, in ſingulis & debilior, & fortior genitura ineſt, & non ſemel, ac ſimul genitura procedit, ſed & bis, & ter ebullit, ac ejaculatur: & non eſt poſſibile, omnem eſſe fortem, tum quæ prius exivit, tum quæ poſterius. In utrum autem ſinum craſſiorem, ac fortiorem genituram ingredi contigerit, illic maſculus gignitur; in utrum vero rurſus humidiorem, ac debiliorem, illic fœmella generatur. Si vero in utrumque fortis ingredietur, ambo maſculi fient; ſin debilis, ambo fœmellæ. Verum in *libr. 1. de Diat. numer.* 25. hæc verba exponuntur: Quomodo gemini naſcantur, hoc ſermone declarabo. Equidem natura uterorum in fœminis ut plurimum in cauſa eſt. Si enim ſimiliter in utramque partem juxta oſculum diſpoſiti a natura fuerint, & ſimiliter hiaverint, & a purgatione ſiccantur, alere poſſunt, ſi ſemen viri conceperint, ita ut ſtatim diſcindatur; ſic enim neceſſe eſt diſpergi in utrunque uterum ſimiliter. Si quidem igitur multum ſeminis ab utriſque, & forte ſecretum fuerit, in utriſque locis augeri poteſt, dominium enim habet in alimentum, quod accedit; ſi vero aliter contingat, gemini non fiunt. Cum itaque maſculum ab utriſque ſecretum fuerit, neceſſarium eſt, in utriſque maſculos gigni; cum vero fœmineum ab utriſque, fœmellæ fiunt: cum autem alterum fœmineum, alterum maſculum fuerit, utrum altero prævaleſcet, id ipſum augeſcet pro ea ratione. Similes porro inter ſe fiunt gemelli ob hanc cauſam; primum quidem quod æquales ſunt loci, in quibus augeſcunt; deinde quod ſimul ſecreti ſunt; poſtea quod iiſdem alimentis augeſcunt, vitaleſque in lucem prodeunt. Et in *libr. de Superfœt. numer.* 7. Quæ gemellos geſtat, eadem die parit, velut concepit: habet autem utroſque pueros in una ſecunda. Signum gemellorum recitatur in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 3. hoc eſt: Gemellorum partum ſignificant tumores difficiles circa inteſtinum tenue. In *libr.* autem 3. *de Morbis Popularibus, ſection.* 3. *Ægroto* 14. refert hiſtoriam de muliere, quæ cum gemellas filias magna difficultate peperiſſet, & non valde purgata eſſet, febris invaſit horrida, acuta. In *libr.* 7. *numer.* 48. aliam recitat de muliere,

quæ

quæ gemellos quinto menſe abortivit ex caſu.

GENA.

Tenuis genæ pars præciſa, ac diſſecta non coaleſcit, ut legitur in *lib. 1. de Morb, numer. 7.* Et id quoque confirmatur in *libr. 7. Aphor. 19.* ſcilicet, quod neque augetur, neque coaleſcit.

GENERATIO.

Generari, & corrumpi, idem eſt; idem eſt commiſceri, & ſecerni: generari idem eſt, quod commiſceri; corrumpi, ac minui, idem eſt, quod ſecerni: unumquodque ad omnia, & omnia ad unumquodque idem ſunt. Hæc habentur in *lib. 1. de Diæt. numer. 5.* Et lege de hominis generatione in *lib. 1. de Diæt. numer. 22.* Hac de materia lege in *libr. de Natur. Human. numer. 4.*

GENITURA.

Genitura appellatur ſemen humanum, ſive ſperma, de quo ſic ſcribitur in *libr. de Genitur. numer. 1.* Venæ, & nervi ab omni corpore in pudendum vergunt, quibus, dum aliquantulum teruntur, & caleſcunt, ac implentur, velut pruritus incidit, & ex hoc toto corpori voluptas, ac caliditas accidit. Cum vero pudendum teritur, & homo movetur, humidum in corpore caleſcit, ac diffunditur, & a motu conquaſſatur, ac ſpumeſcit; quemadmodum etiam alii humores omnes conquaſſati ſpumeſcunt. Sic autem in homine ab humido ſpumeſcente id, quod robuſtiſſimum eſt, ac pinguiſſimum, ſecernitur, & ad medullam ſpinalem venit; tendunt enim in hanc ex omni corpore viæ, & diffundunt ex cerebro in lumbos, ac in totum corpus, & in medullam: & ex ipſa medulla procedunt viæ, ut & ad ipſam humidum perferatur, & ex ipſa ſecedat. Ad hanc poſtquam genitura pervenerit, procedit ad renes; hac enim via tendit per venas: & ſi renes fuerint exulcerati, aliquando & ſanguis ſimul defertur: a renibus autem tranſit per medios teſtes in pudendum. Procedit autem non qua urina, verum alia ipſi via eſt contigua. Et ſane qui ſomnia venerea habent, propterea per ſomnum genituram effundunt, cum humidum in corpore diffuſum, & calefactum fuerit, & ſive ex labore, ſive alia quapiam re ſpumuerit, dum ab ipſo ſecernitur, coitus imaginem repræſentat. Habet enim humiditas hæc ſimiliter ut in coeuntibus. Eunuchi propterea non coeunt, quia nervi, qui ex teſtibus in pudendum tendunt, dum caſtrantur, reſcinduntur: nec pueri, quia venulæ tenues, & repletæ exiſtentes, genituræ tranſitum impediunt, & pruritus ipſis non ſimiliter accedit; & propterea neque conquaſſatur in corpore humidum ad genituræ ſecretionem. Porro genituram dico a toto corpore ſecerni, & a ſolidis, & a mollibus partibus, & ab humido omni in toto corpore; ſunt autem humidi ſpecies quatuor, ſanguis, bilis, aqua, & pituita. Hæc in *libr. de Genitura numero primo* uſque ad *numer. 6.* Et hæc eadem explicantur in *lib. de Natur. Puer.* Propterea, cum ex omni parte corporis genitura ſecernatur, ex quacunque corporis viri, ſive mulieris parte plus prodierit in genituram vis maſcula, vel fœminea, partus ille magis ſimilis erit patri, vel matri. Quin legitur in *libro de Morb. Sacr. numer. 5.* Semen genitale ab omnibus corporis partibus procedit, a ſanis ſanum, a morbidis morboſum: idcirco forma filii non ſolum ſimilis erit parentibus, ſed etiam ſi quid morboſi in ipſis inerit, & in filio quoque. Poſtquam emiſſa fuerit genitura in uterum, quid poſtea fiat, ſcriptum eſt in *libr. 4. de Morbis numer. 1.* & verba ſunt: Ad hominis generationem de omnibus & viri, & mulieris partibus ſemen progreſſum, & in uterum muliebrem illapſum condenſatur, temporeque veniente, natura hominis formam referens ex ipſo producitur; & de quatuor humoris ſpeciebus non minima, neque debiliſſima in ſemen procedit porro: & quia animal ſecundum parentes naſcitur, tot humorum ſpecies & ſanorum, & morboſorum in ſe ipſo habet. Cæterum, in utero retenta genitura, quid poſtea fiat, lege *de Conceptione*, atque *de Fœtu*. Hoc tantum nobis commonefaciendum eſt, quod legitur in *libr. 2. de Morb. Popul. ſect. 1.* hoc eſt: Quæ res commonefacit nos communionis pectorum, mammarum, genituræ, vocis. Ubi *genitura* perperam tranſlata eſt a Cornario, nam vox illa græca non genituram ſolum, ſed genitalia, utpote teſtes, ſignificat: & propterea hoc in loco non *genitura* vertenda eſt, ſed *genitalia*, vel *teſtes*. Si quid vero in hac parte deſideres amplius, lege *Semen*. Attamen obſerva *Aphoriſm. 2. libr. 6.* Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior, minus integra ſanitate fruuntur; quibus vero contraria, ſalubrius degunt. Propterea quod, ut ait Galenus in *Comment.* in ſiccioribus temperaturis nulla ſuperfluitas per nares effluit ex cerebro, neque per cutem ſudor: contra, in humidioribus ſive ſecundum cerebrum tantum, ſive corpus univerſum; etenim continuo deſtillationibus ex parva occaſione capiuntur. Et *Aphor. 62.* qui reperitur in *lib. 5.* Quæcunque, ſcilicet mulieres, præhumidos uteros habent, non concipiunt, extinguitur enim in eis genitura; & quæcunque ſiccos magis, ac durentes; nam ex defectu alimenti corrumpitur ſemen. Fit tandem a craſſa genitura in utero retenta, mola; cujus curationem lege in *libr. 2. de Morb. Mulier. num. 62.*

GENU.

Laborat genu præter alias ægritudines dolore, gravitate, tumore, abſceſſu, & luxatione. Atque hi morbi & affectus ſunt, & prognoſtica, & quandoque morbos alios ſolvunt; nam legitur in *libr. 2. de Morb. Popul. ſect. 6.* Quicquid ſupernarum partium doluerit, dolor ad coxas, aut ad genua, & anhelatio oboriens, omnia hæc ſolvit.

ſolvit. Et in *libr. de Coac. Præn. num.* 1. Genuum, ac coxendicum dolot ſeptima, aut nona, aut decimaquarta die ſebrem ſolvit. Contra vero in eodem *libr. numer.* 1. ſupra: In ſebre manuum, ac pedum dolores, maligni ſunt; neque genuum dolor bonus eſt. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 53. Quæ corrupturæ ſunt ſœtus, his mammæ extenuantur; ſi vero rurſus duræ fiant, dolor aut mammas, aut coxas, ac oculos, aut genua inſeſtabit, & non corrumpent. Propterea quod, ut ait Galenus in *Commentar.* ad alteram partem materiam inutilem natura reponit. In *libr.* 7. autem *de Morb. Popul. numer.* 28. Doloe ad genua, & tibias comitabatur ſebrem; & ad flectendum, ac extendendum alio opus habebat æger. Et *numer.* 29. Oſander ubi inhorruit, lateris dolot, & ad genua, itemque ad femur. Ubi comediſſet, delirabat: brevi mortuus eſt. In *libr.* autem 6. *ſect.* 4. recitat Hippocrates, genuum dolores ex ervi eſu obortos eſſe. De genuum vero gravitate hanc lege prænotionem in *libr.* 4. *Aphor.* 20. Non febricitantibus ſi tormina acciderint, & genuum gravitas, & lumborum dolor, purgari inferius oportere, ſignificatur. Et in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acutis Comment.* 4. *part.* 86. Si genuum gravitas afficiat, helleborum dabis, &c. De tumore ſic legitur in *lib.* 7. *de Morb. Popularib. numer.* 26. Cleoeho ex laſſitudinibus, ac exercitiis melle per dies aliquot utenti, tumoe ad genu dextrum obortus eſt, &c. Et in eodem *libr.* 7. *numer.* 12. Bion ex hydropico diuturno cibum averſabatur ad multos dies, & urinæ ſtillicidio vexabatur. In ſiniſtro genu abſceſſus fiebat: ſuppuratus eſt, mortuus eſt. De luxatione vero circa genu, lege in *libr. de Fractur. numer.* 40. & 41. Pedum præterea; ac genuum ſitus in curatione qualis eſſe debeat, vide *librum de Officin. Medici numer.* 2. Et in *libr. de Fract. num.* 26. Genu flexio deligationibus in femore, ac tibia turbationem inducit. Et in *libr. de Artic. numer.* 93. Genu propter expeditam, ac facilem naturam mitius eſt, quam cubiti gibbus.

GIBBOSITAS.

Gibboſitas quibuſdam fit in ſpina; ut Coco, de quo Hippocrates mentionem facit in *libr.* 5. *de Morb. Popular. numer.* 22. & inquit: Coco in ſpina gibboſitas facta ex phrenitide. Aliis fit prope cervicem, ut ſcriptum eſt in *libr. de Articul. numer.* 39. Aliis ſupra ſeptum tranſverſum, ſicut ibi *numer.* 37. Fit & infra ſeptum tranſverſum, ut ibi legitur *num.* 38. Fit etiam juxta verticulum, ut in eodem *libr. numer.* 43. apparet. Dicitur quoque alvus gibboſa, ut in *libr.* 4. *de Morb. Popul. numer.* 7. Et præcordium cadens, & gibboſum, ut *numer.* 25. ejuſdem *libri*. Scriptum eſt etiam in *libr.* 1. *ſect.* 3. *Ægroto* 1. Splen elevatus eſt orbiculari gibboſitate. Fit autem gibboſitas ex phrenitide, quemadmodum dictum eſt ſupra: Fit ex morbis, ut in *libr. de Articul. numer.* 37. Accidit etiam ob tubercula dura, ac cruda, ut ibidem. Sed omnia, aut pleraque talia propter collectiones intra ſpinam fiunt. Contingunt autem a cauſa extrinſeca, veluti ex caſu ſpina gibba fit, ut *numer.* 39. legitur. Verum de his ſic ſcribit Hippocrates *numer.* 37. Verticula ſpinæ, quibus in gibbum trahuntur ex morbis, pleraque ut ſolvantur, fieri non poteſt: inſuper & quæ ſupra ſepti tranſverſi juncturam, ac connexionem gibba fiunt; quæ vero infra, eorum aliqua ſolvunt varices in cruribus oborientes, ſed magis hæ, quæ in vena juxta poplitem fiunt: fiunt autem, & in vena circa inguina. Solvit & dyſenteria diuturna. Et quibus gibba fit ſpina, dum pueri ſunt, priuſquam corpus ad augmentum plenum perfectum fuerit, his corpus juxta ſpinam coaugeri non ſolet; ſed crura quidem, ac manus perficiuntur, illæ vero partes defectuoſiores fiunt. Et quibus ſupra ſeptum tranſverſum gibboſitas eſt, his & coſtæ in amplitudinem augeri non ſolent, ſed in anteriorem partem: & pectus acutum fit, ſed non latum: & ipſi difficulter ſpirant, & ſtridulam faucium aſperitatem habent; nam ventriculi, qui ſpiritum ſuſcipiunt, ac emittunt, minorem amplitudinem habent: & alia ibi lege. Et ſubdit *numer.* 38. Quibus infra ſeptum tranſverſum gibboſitas eſt, horum quibuſdam morbi renum, ac veſicæ accedunt; ſed & abſceſſus ad ſuppurationem, & circa laterum mollitudines, & inguina diuturni, ac ægre curabiles: & neutri horum gibboſitates ſolvunt. Coxæ vero his magis excarnes fiunt, quam his, quibus ſuperne gibboſitas contingit; univerſa tamen ſpina his longior eſt, quam ſuperne gibboſis. Pubes vero, & barba tardior, ac imperfectior; ſed & infœcundiores hi ſunt, quam ſuperne gibboſi. At vero quibus in acuto corpore gibboſitas facta fuerit, quid poſtea eveniat, ibi lege. De gibboſis vero legitur in *libr.* 6. *Aphor.* 46. Qui gibbi ex aſthmate, aut tuſſi fiunt, ante pubertatem moriuntur. Galenus vero in *Commentar.* ait: Gibbos ſolet Hippocrates nominare, quos nunc omnes homines convexos appellant; nam & vere eis eſt ſpina in partem poſteriorem convexa. Convexo igitur oppoſite dicitur cavum, gibbo reggibum; ſed hæc de ſola ſpina græci dicunt, illa vero de omnibus.

GINGIVÆ.

Pluribus detinentur affectionibus gingivæ; nam male olent, dolent, diſcedunt e dentibus, tument, pruriunt, ſanguinem emittunt, nigræ fiunt, abſcedunt, ſuppurantur, inflammantur, & id generis alia. Verum quibus de cauſis, ſcriptum eſt in *libr.* 2. *de Morb. numer.* 11. & inquit: Tonſillæ, & partes ſub lingua, & gingivæ, & lingua, & quæcunque ejuſmodi hoc loco conſiſtunt, hæ omnes ex pituita ægrotant: pituita autem de capite deſcendit; caput autem ex corpore trahit; trahit autem, ubi fuerit calefactum; percaleſcit autem a cibis, & ſole, & frigore, & labori-

boribus, ac febrili calore. Cum vero calefactum fuerit, tenuiſſimum ex corpore ad ſe ipſum trahit; ubi vero traxerit, rurſus id ad corpus deſcendit. Sed ſcriptum eſt in *libr. de Intern. Affection. numer.* 34. In quodam ſplenis morbo color mutatur, & fit niger, pallidus, & ex aure male olet, & gingivæ male olent, & a dentibus diſcedunt, & ex tibiis ulcera erumpunt, velut puſtulæ nocturnæ. Idcirco videntur vitiatæ eſſe gingivæ non a pituita, ſed ab humore in ſplene contento; quod quidem verum eſt, propterea quod talis humor, caput petens, eſt cauſa mediata; ſed cum deſcendit a capite in gingivas, dicitur pituita ratione capitis; & hæc eſt cauſa immediata, quæ tandem ſapit naturam mediatæ. Et in *libr. 2. Prædict. numer.* 42. Gingivæ vitiatæ, & ora graveolentia ſunt his, quibus ſunt ſplenes magni. De gingivarum dolore legitur in *libr. 7. de Morb. Popul. num.* 35. Cum gingiva dolore corriperetur, & vehementer intumeſceret, ſectio venæ brachii, & alumen ægyptium in principio ſedabat. Pruritum autem gingivarum commemorat Hippocrates in *libr. 3. Aphor.* 25. & inquit: In progreſſu vero, cum jam dentire incipiunt, gingivarum prurigines, & febres. De gingivis porro ſanguis defluens ex alvis liquidis, lethale eſt, ut ſcriptum eſt in *lib. de Coacis Prænotion. num.* 4. in fine. Si autem quandoque gingivæ fuerint denigratæ, his calida convenit, ut legitur in *libr. de Humid. Uſu num.* 11. Præterea circa gingivas abſceſſum factum dentis corruptio ſolvit, ut legitur in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. At in *numer.* 2. ſupra inquit: Capitis dolor moderatus, cum ſiti cibum capiente, aut cum ſudore non ſolvente febrem, abſceſſus in gingivis, aut circa aurem ſignificat, alvo non exturbata. De gingivarum vero inflammatione ſic ſcriptum eſt in *libro de Affection. numer.* 4. Si gingivæ, aut aliquid ſub lingua inflammatum fuerit, his, quæ comanduntur, utendum eſt: a pituita autem hæc fiunt. Et in *libr. 4. de Morb. Popularib. numer.* 15. Juxta gingivam carunculæ parvæ, rotundæ, abſceſſerunt: huic circa tertiam diem ſuppuratio affutura putabatur, poſtea avertebatur: derepente vero intumuit maxilla, & oculi. Et in *libr. 7. de Morb. Popularib. numer.* 26. Tubercula ad gingivas circa dentes magna, velut uvæ acini, livida, nigrefacta, doloris exortia, ubi cibum non caperet. Et in *libr. 6. ſect. 6.* Circa gingivas, & circa nares ſuppurationes. Et *ſection.* 7. Gingivarum exulcerationes. Sed tandem legitur in *libr. de Coacis Prænotionib. num.* 3. Ad gingivas, & dentes comparentes fluxiones, in habitibus tabeſcentibus, cum febre, malæ ſunt.

GLANDULA.

Glandularum natura, ſicut proditum eſt in *libr. de Glandulis numer.* 1. eſt ſpongioſa. Sunt enim raræ, & pingues, & neque carnes ſunt reliquo corpori ſimiles, neque aliud quid ſimile corpori, ſed friabiles ſunt, & venas multas habent. Si vero diſſeces, ſanguis largus erumpit, ſpecie albus, & veluti pituita. Tangenti autem velut lanæ apparent; & ſi multa vi ipſas digitis compreſſeris, glandula humorem oleoſum remittit, qui & ipſe conteritur ut plurimum, ac diſpergit. Ægrotant autem non valde, ſed una cum reliquo corpore. Cum vero proprio morbo ægrotant, tubercula fiunt, & ſtrumæ, & febris corpus occupat. Perpetiuntur autem hæc, ubi humiditate repletæ fuerint, ex reliquo corpore in ipſas influente. Influit autem per venas, quæ per ipſas extentæ ſunt multæ, & cavæ, ut humor facile in ipſas ſequatur: & ſi multa, ac morboſa fuerit fluxio, glandulæ reliquum corpus in ſe diſtendunt, atque ſic febris intenditur, & elevantur, ac inflammantur glandulæ. Duplex porro glandularum eſt genus, ac uſus, de quo lege *numer.* 2. ubi quoque reperies glandularum alimentum, & in corpore ſitum; & quod glandulæ, & pili eadem participent utilitate; & quod pili ex glandulis naſcantur, & augeſcant: ibi quoque leges de glandulis inguinum. Et *numer.* 3. videbis cæteras partes, quæ glandulas tantum habent; & cur glandulæ inteſtinorum debiles exiſtant, & majores. Et *numer.* 4. legitur de glandulis renum. Et *numer.* 5. de tota glandularum colli natura; & quando glandulæ, & a quibus fluxionibus infeſtentur, & a quibus non. Et *numer.* 7. Glandulæ capitis ſunt ipſum cerebrum, cujus ſubſtantia glandularum ſubſtantiæ eſt perſimilis. Et *num.* 11. Glandulæ pectoris mammæ dicuntur. Et in *libr. de Articul. num.* 12. agitur de glandulis ſub alis: itemque in *lib. de Gland. numer.* 2. ubi etiam legitur de glandulis ſub utraque aurium parte.

GLAUCEDINES.

Glaucedines fiunt ſenibus, ut inquit Hippocrates in *libr. 3. Aphor* 31. Galenus autem in *Comment.* ait: Glaucedines fiunt in oculis propter immodicam inſtrumentorum ſiccitatem, & quia ſpeciem habent ſuffuſionis.

GRACILIS HOMO.

Gracilitas opponitur craſſitiei. Nam inquit Hippocrates in *libr. 2. Aphoriſm.* 44. Qui natura admodum craſſi ſunt, citius intereunt, quam qui graciles. Sed quorum venæ amplæ, & ventres, & oſſa ampla, hi ſunt, qui tenues, ſcilicet graciles ſunt; pingues vero his contraria habent: & in his, qui fame macerantur, mediocritates. Sic explicat Hippocrates in *libr. 2. de Morb. Popular. ſection.* 1. Et idcirco gracilitatem corporis quo ſtudio conſequi poſſit homo craſſus, lege in *lib. de Salubr. Diæta numer.* 4. At vero gracilis, ac macilentus, a febre uſtus, quo modo cibandus ſit, & curandus, vide in *libr. de Loc. in Homine numer.* 39. Et ſi gracilis purgandus ſit, dicit Hippocrates in *libr. 4. Aphoriſm.* 6. & 7. Graciles, & facile vomentes purgare ſuperius, oportet, caventes hyemem; contra vomentes

tes difficulter, & medioeriter bene carnoſos per inferiora, caventes æſtatem. Verum carnoſi variis de cauſis fiunt graciles, quarum potiſſima eſt ſplen. Legitur enim in *libr. de Aer. Aquis, & Loc. numer.* 10. Bibentibus aquas paluſtres, & ſtabiles, ſplenes ſemper ſunt magni, ac pleni; in ſplenem enim carnes colliquantur, quapropter graciles exiſtunt. Pulmo quoque læſus corpus tenue reddit: & idcirco legitur in *libr. de Intern. Affection. numer.* 1. In pulmone affecto quam maxime reficito, ut quam minimum tenuis ſit; ad hujuſmodi enim morbum non conducit tenuem eſſe. Inedia etiam efficit gracilem hominem, vel aliquod membrum. Quapropter dicit Hippocrates in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 37. Mulieri utero gerenti ſi mammæ graciles repente fiant, abortit. Galenus in *Comment.* ait: Communes quædam venæ ſunt mammis, ac uteris, quæ ubi parum habuerint ſanguinis, graciles mammas oſtendunt. Et in *libr. de Ulcer. num.* 3. Omni recenti ulceri, præterquam in ventre, conducit frequenter ſanguinem defluere facere; defluente enim ſanguine, gracileſcentia, ſicciora fiunt ulcera, ac minora. Quare aliquando prodeſt corpus attenuari; nam legitur in *libr. de Fracturis numer.* 17. Attenuationem corporis ita facere oportet, prout talem, vel talem vim ipſa luxatio habet. Et in *libr. de Affection. numer.* 12. Obſervare, ac vitare oportet febres in hyeme: ſit autem obſervatio, & tutela ab ipſis, quies, gracilitas, & ventris evacuatio.

GRAVEDO.

Humorem de naribus ſecretum, tenuem, & incoctum nominare ſolent omnes veteres medici gravedinem, quemadmodum defluxionem eum ex palato ſecretum. De qua ſic ſcriptum eſt in *libr. de Veter. Medicina numer.* 31. Quibuſcunque gravedo innaſcitur, & fluxus per nares movetur, hic ut plurimum acrior eſt eo, qui prius erat, & quotidie ex naribus prodibat, & tumeſcere facit naſum, & exurit calentem, & extreme ignitum; ſi vero manum admoveas, & diutius perſeveraverit, etiam exulceratur locus minime carnoſus, & durus exiſtens. Sedatur autem aliquo modo ardor in naribus, non cum fluxio prodit, & inflammatio conſiſtit; ſed poſtquam fluxus craſſior, & minus acris, & concoctus, & magis permixtus priore fuerit, tunc ſane jam etiam ardor ceſſat. Rurſus autem aliis ex frigiditate ipſa ſola manifeſte gravedo fit, nullo alio accedente. Omnibus autem liberatio eſt hæc, ut ex frigiditate affecti percaleſiant, ex ardore vero perfrigerentur, atque hæc brevi accedunt, & concoctione nulla opus habent. Reliquæ autem fluxiones, quæ propter humorum acrimonias, & intemperantias fiunt, reſtituuntur, & curantur, ubi temperatæ fuerint, & concoctæ.

Quando autem, & quibus hominibus contingant gravedines, ſcriptum eſt in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 20. & verba ſunt: Vere futures, anginæ, gravedines, & raucedines. Et *Aphoriſm.* 23. Hyeme morbi laterales, gravedines, atque raucedines. Et *Aphor.* 13. ejuſdem *libr.* Si æſtas ſicca fuerit, & aquilonia, autumnus vero pluvioſus, & auſtralis, dolores capitis ad hyemem fiunt, & tuſſes, & raucedines, atque gravedines. Et *Aphoriſm.* 14. Si vero autumnus aquilonius, & ſiccus fuerit, his, qui naturam habent humidiorem, & mulieribus conferet; reliquis autem erunt lippitudines ſiccæ, & febres acutæ, & gravedines. Hæc quoque in *libro de Aere, Aquis, & Locis, numer.* 28. In *libr.* autem 2. *Aphoriſm.* 40. Raucedines, & gravedines in valde ſenibus coctionem non admittunt. Quibus autem morbis conferant gravedines, exponit in *libr.* 2. *Prædictorum num.* 36. & inquit: Quibus dolores circa caput, & frontem ex magnis ventis fiunt, & ex frigore, cum vehementer calefacti fuerint, eos gravedines quidem maxime perfecte liberant; gravedines autem fiunt perfectæ, adeo ut & tuſſes ſuccedant, & ſternutationes: ſuccedentes ſi dolores non ſedaverint, neceſſe eſt, tuberculá, & decolorationes his ſuccedere. De gravedine vero hanc habuimus prænotionem in *libr. Progr. Comment.* 2. *part.* 49. & verba ſunt: Gravedines, & ſternutamenta per omnes morbos, qui in pulmone fatigent, præire, & ſubſequi, malum eſt; ſed in aliis morbis exitioſis ſternutamenta utilia ſunt. Ad gravedinem facit myrrha trita, ammixto melle, linteo excepta, & naribus confricta; ſicut ſcribitur in *Adjectis libr.* 1. *de Morbis Mulier. num.* 5.

GRAVIDA. Lege *Prægnans*.

GULA.

In *libr. de Corde numer.* 1. ſic legitur: Gula, ſive ſtomachus, velut infundibulum, potus copiam, & quæcunque volumus, excipit: talis eſt gulæ uſus. At de poſitione ejus hæc ſcribuntur in *libr. de Corpor. Reſection. numer.* 2. Gula a lingua principium faciens, in ventrem deſinit, quam ſane Græci etiam Oeſophagum, & ſtomachum, id eſt os ventris, ſignificanter appellant.

GURGULIO.

Gurgulio, ut habemus in *libr. Prognoſt. Commentar.* 3. *partic.* 21. cum periculo ſecatur, & ſcarificatur, quoad rubidus, & magnus fuerit: inflammatio enim fatigat, & ſanguinis fluor: ſed hunc oportet aliis machinamentis extenuari. Ubi vero ſecretum fuerit omne id, quod uvam appellant, ſitque pars ſumma gurgulionis major, ac rotunda, ſuperior vero tenuior, per illud tempus admoliri manu tutum eſt; ſed præſtat primum alvum ſubducere, & uti chirurgia, ſi liceat, per tempus, ne æger ſtranguletur.

GUTTUR.

In *libr. de Corde num.* 2. de gutturis uſu ſic diſſeritur: Potus in guttur, ac arteriam, quantum epiglottis, ſive lingula permiſerit, fertur. Et: Guttur, & gula inter ſe conjuncta, vicina ſunt; illud enim in viam ſpiritus, hæc in profundum ventris, alimentum demittit, large id propellens. Hæc Democritus ad Hippocratem *de Nat. Hum.* Et in *lib. de Carn. n.* 19. Gutture præſecto, vox non editur, quod ſpiritus intro per cavitatem attrahi nequit. Verum, cum dolet guttur, ſic curatur in *lib.* 2. *de Morb. Pop. ſect.* 6. In gutturis dolore aquam calidam ſuper caput fundito, ſi non frigus fuerit; ſin minus, farinam quam calidiſſimam dato, & vinum meracum. Cum autem tumefiat, de eo hæc loquitur Hippocrates in *libr.* 7. *de Morbis Popularib, numer.* 17. Polemarchi uxori hyeme anxioſæ tumor ſub gutture; febris multa, vena ſecta eſt, ceſſavit ſtrangulatio ex faucibus; quid poſtea eveniſſet, ibi lege.

GYMNASTICA.

Gymnaſticæ medicina eſt contraria; gymnaſtice enim permutatione opus non habet, ſed medicina. Hæc in *libr. de Locis in Homin. numer.* 46.

COMMENTARII VII. FINIS.

JOAN-

JOANNIS MARINELLI COMMENTARIUS VIII. IN LIBROS HIPPOCRATIS.

HABITUS à Febre, & aliis affectionibus.

SI a febre habito, tumore non exiſtente in faucibus, ſtrangulatio repente ſupervenerit, lethale. Hic aphoriſmus eſt in *lib. 4. Aphor. 34.* & verbum *habitus* ſic explicat Galenus in *Comment.* Licet & ſimpliciter audire initium aphoriſmi, in quo ait: *Si a febre habito*, tanquam ita dixiſſet: *Si homini febricitanti, tumore non exiſtente*, Licet autem & cum majori aliqua ſignificatione, quemadmodum ſolet in epidemiis ſcribere, non ſimpliciter quovis modo febricitantem oſtendens, cum ait: *Febris ipſum habebat*; ſed de eo, cui magna inſit febris, ita loquens. Quapropter verbum *habito* addit vim febri, veluti ſi dixiſſet: *Si a magna febre detento*. In *libr.* autem *6. Aphor. 16.* A morbo laterali, vel pulmonia habito, alvi profluvium adveniens, malum. Galenus inquit in *Comm.* Cum partes aliquæ patiuntur, non ſimpliciter aliæ compati ſunt natura aptæ, ſed cum forti paſſione detinentur. Secundum hoc igitur, & hepate fortiter patiente, ſingultus ſupervenit, compatiente ſtomacho. Tuſſis autem, & difficilis anhelitus, compatientibus his, quæ reſpirationi obſerviunt, inſtrumentis, Sic & his ipſis peſſime affectis, hepar compatitur. Et hoc ipſum manifeſte oſtendit Hippocrates, cum non ſimpliciter dixerit: In morbo laterali, vel pulmonia alvum turbatam eſſe, malum ſignum; ſed adjecerit, *habito*, ac ſi dixiſſet: *detento, atque vexato homini a talibus paſſionibus*, profluvium alvi ſuperveniens, malum eſſe ſignum. Hæc Galenus. Ex quibus innoteſcit, quid ſignificet verbum *habito*, de quo in aphoriſmis Hippocrates, mentionem pluries facit.

HABITUS.

Habitus appellatur partium corporis humani ſtructura, atque compoſitio, ut exponit Galenus in *Commentar. 2. libr. de Vict. Ration. in Morb. Acutis partic.* 31. ubi inquit Hippocrates: Maximæ mutationes eorum, quæ circa naturam noſtram, ideſt temperaturam, habitumque, ideſt ſtructuram partium contingunt, maxime morbos committunt. Sed in *libr. 1. Aphoriſm. 3.* inquit Hippocrates: Habitus exercitatorum, qui ad ſummum bonitatis attingunt, periculoſi, ſi in extremo conſtiterint. Neque enim poſſunt in eodem permanere, neque quieſcere. Cum vero non quieſcant, neque poſſint proficere in melius, reliquum eſt, ut decidant in deterius. His de cauſis bonum habitum ſtatim ſolvere expedit; ut corpus rurſus nutriri incipiat. In *Comment.* autem inquit Galenus: Habitum talem eſſe diſpoſitionem, ſive ipſum eſſe diſpoſitum, ut ſolvatur; nam habitus, & diſpoſitio non fiunt ſine tranſmutatione, quæ fit ſecundum paſſiones; & mutatio ex habitu in operationem non eſt aliquid pati, vel recipere; ſed quæ eſt ex contrario, eſt ſecundum paſſionem, & corruptionem contrarii habitus, ſive diſpoſitionis, ſecundum quam in unaquaque alteratione ſunt multæ corruptiones contrarii illius, quod abjicitur. Verum qui bonus ſit habitus, legitur in *libr. Præception. numer. 9.* Hominis bonus habitus natura quædam eſt, quæ motum non alienum ex natura acquiſivit, ſed valde congrua eſt, & ſpiritu, & calore, & humorum concoctione undiquaque, & univerſa victus ratione, & aliis omnibus compoſita, ac conſtructa, ſi non aliquis ex nativitate, aut ab initio defectus fuerit. Si vero etiam quis fuerit, is ſi exilis eſt, conandum eſt, ut ſubjectæ naturæ aſſimiletur. Præter naturam enim eſt id, quod immi-

imminutum eſt, etiam per tempus. Habitiores quoque dicuntur carnoſiores, ac compoſitiores; dicitur enim in *libr. de Dentition. numer.* 2. Qui plus mingunt, quam egerunt, pro ratione habitiores ſunt. Qui bene dormiunt, & habitiores ſunt, multum alimentum adſumunt, idque adjacet, non ſufficienter diſtributum. Dicitur in *libr. de Salubr. Diæt. num.* 2. Habitus corporis carnoſus, & mollis, ac ruber. Cæterum, quo modo bonus accedat habitus ex eſu, lege in *libr. 4. de Morb. num.* 19.

HÆMORRHOIDES.

Hæmorrhoidum morbus hoc modo fit. Cum bilis, aut pituita ad venas recti inteſtini decubuerit, ſanguinem, qui in venis eſt, calefacit. Caleſcentes autem venæ ex vicinis venulis ſanguinem attrahunt; & ubi replentur, interna ſedis pars intumeſcit, & capita venarum ſupereminent: & partim dum a ſtercore exeunte comprimuntur, partim dum a coacervato ſanguine coguntur, ſanguinem ejaculantur. Atque hoc maxime quidem una cum ſtercore, aliquando vero etiam ſine ſtercore. Sic legitur in *libr. de Hæmorrhoid. numer.* 1. Hæmorrhoidum vero aliæ ſunt clauſæ, aliæ apertæ, veluti percipitur in eodem libello, in quo, ut eas cognoſcas, ſic ait *numer.* 2. Supereminent in internam recti inteſtini partem velut uvæ acini lividæ, & ſimul ut ſedes extrahitur, ſanguinem ejaculantur. Harum autem omnium aliæ fortes ſunt, ac diuturnæ, ut legitur in *libr. 5. de Morbis Popularib. numer.* 10. aliæ minime. Hæ profecto ætatem conſtantem agentibus accidunt, quemadmodum ſcriptum eſt in *libr. 3. Aphoriſm.* 30. Atque frequentes viris in meridionalibus civitatibus, ut in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 4. At vero, ut proditum eſt in *lib. 4. de Morb. Pop. num.* 14. mulier, cui menſes non prodibant per duos annos, hyeme habuit hæmorrhoidas. Et in *libr. de Coacis Prænotionib. numer.* 3. Hæmorrhoides quibuſdam ex menſibus ſuppreſſis fiunt. Et in *libr. 5. de Morb. Popul. numer.* 10. Hæmorrhoidibus cancer ſucceſſit: febris irruit, & non dimiſit, antequam occideret. Et ſubdit: Hæmorrhoides extra rectum inteſtinum erant, reliquo tempore a purgationibus auſpicatæ: & flatus per ipſas prodibat; & ad ſternutationem principium fiebat. Hæmorrhoidum vero futurarum ſigna ſcribuntur in *libr. 1. Prædictor. num.* 18. his verbis: Lumbis dolentibus, oris ventriculi dolores accedentes, ſigna hæmorrhoidum fluxionis futuræ ſunt; arbitror autem, & hoc progreſſæ hæmorrhoidum eruptionis ſignum eſſe. Et in *libr. 2. numer.* 2. Eos, qui hæmorrhoidas habent, ſi quis hyeme multo potu uti viderit, & bono colore præditos, de his prædicere licebit, quod ad ver multa ſpes ſit eruptionis ſanguinis, & ut decolores, & aquatici ſub æſtatem fiant. Cæterum hæmorrhoides plurimum conferunt, atque præſervant, & curant morbos. Legitur enim in *libr. de Coacis Prænotionibus num.* 3. Si hæmorrhoides ſyderatis accedant, utile eſt. Et in *libr. de Judicationibus numer.* 10. Atrabiliariis cum phrenitide occupatis ſi hæmorrhoidibus oboriantur, bonum eſt. Et in *libr. 6. Aphoriſm.* 11. Atra bile vexatis, & renum paſſionibus, hæmorrhoides ſupervenientes, bonum. Et *Aphoriſm.* 21. In inſanientibus, ſi varices, vel hæmorrhoides ſupervenerint, inſaniæ ſolutio. Et in *libr. 6. de Morbis Popularibus ſection.* 3. Qui hæmorrhoidas habent, neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagedæna, neque furunculis, neque tuberculis, terebinthi figuram habentibus, corripiuntur. Fortaſſis autem neque lepris, fortaſſis neque vitiliginibus. Multi tamen, intempeſtive curati, talibus non tarde correpti ſunt, & ſic pernicioſæ fuerunt: & quicunque alii abſceſſus, velut fiſtulæ, aliorum medela ſunt. Et propterea inquit in *libr. 4. de Morbis Popularibus num.* 31. Alcippus, cum haberet hæmorrhoidas, a curatione prohibebatur: curatus, inſaniit: febre acuta ſuccedente, ceſſavit. Et idcirco ait in *libr. 6. Aphoriſm.* 12. A diuturnis ſanato hæmorrhoidibus, ſi una non ſervatur, periculum eſt, aquam inter cutem, vel tabem advenire. In *libr.* autem 2. *Prædictorum numer.* 36. Curant hæmorrhoides capitis dolorem. In *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 3. legitur: Ex hæmorrhoide parum apparente vertigines obortæ, parvam, ac modicam ſyderationem ſignificant. Solvit venæ ſectio: & quicquid hoc modo apparuerit, mali aliquid ſignificat. Curationem vero habes hæmorrhoidum in libello citato *de Hæmorrhoidibus*, & in *libro de Victus Ration. in Morb. Acut. numer.* 67. De muliebri hæmorrhoide curanda lege in eodem libello *de Hæmorrhoidibus numer.* 6.

HEDERA.

Hederæ albæ folia aſtringunt; ut ſcriptum eſt in *libr. de Humidarum Uſu, numero* 9.

HEPAR.

Hepar, ut legitur in *libr. de Corp. Reſection. numer.* 2. ſimilitudinem cum aliis omnibus habet, verum ſanguinolentius, quam alia, exiſtit, apices habens duos, portas appellant, in dextris locis ſitas. Ab hoc vero obliqua vena inferne ad renes tendit. Verum in *libr. de Carnibus numer.* 9. de generatione hepatis ſic ſcriptum eſt: Cum una cum calido multum humidi concluſum eſſet, citra glutinoſum, ac pingue, frigidum ſuperavit calidum, & congelatum eſt. Atque jecur ſic compactum eſt. Hujus ſignum hoc eſt. Quando quis victimam mactat, donec calidus fuerit ſanguis, liquidus eſt; poſtquam autem perfrigeratus eſt, congelatur. Si quis vero ipſum conquaſſet, & fibras eximat, non congelatur. Fibræ enim frigidæ ſunt, & glutinoſæ. Et in *libr. de Venis numer.* 6. Hepatis extremitates quinque ſunt: ſuper quarta autem extremitate fel incumbit, quod oſculum ad ſeptum tranſverſum, &

cor, & pulmonem profert. Et in *libr. Democriti* ad Hippocratem *de Natura Humana* Quod ſanguinem ſuppeditat, & in alimentum tranſmutat, cum apicibus ſæpe vena cava circumfluum hepar eſt, concupiſcentiæ cauſa. Viridis autem bilis juxta hepat manens, ubi ſuperebullit, humani corporis corruptio eſt, nocivus, ac inutilis corporis humani inquilinus. Veruntamen vice verſa dormit, nullum negotium exhibens. Et in *libr. de Aliment. numer.* 7. Venarum radicatio eſt hepar. Verum hepatidis venæ diſtributionem lege in *libr.* 2. *de Morbis Popularib. ſection.* 4. & in *libr. de Oſſium Natur.* ſive *de Venis numer.* 14. Hepatis vero uſus eſt talis, ut legitur in *libr. de Structur. Hominis numer.* 5. Jecur ipſum alimentum triplici digeſtione in ſuccum redigit. Ex prima cor alimenti qualitatem, ſaporem ſcilicet, ſuſcipit, & puri ſanguinis procreatio fit. Secundam digeſtionem ipſum deſumit, & partibus corporis alimentum diſtribuit, unde flavæ bilis conſtitutio fit. Tertia digeſtione alimentum ſuperne in ſtomacho in ſuccum vertitur: & tunc refertur janitor, qui ventriculus nuncupatur; quoniam tranſitus tantum facultatem ſubminiſtrat. Inde alimentum in inferiorem ventrem demittitur. Hæc de ſtructura hepatis, atque de uſu, quæ reperimus in libris Hippocratis.

Verum hepar plures ſuſtinet affectiones, quarum aliæ ſunt per ſe, aliæ ex aliis membris accedunt. Per ſe autem dolet hepar, tumet, durum fit, hydropem patitur, ſuppuratur, elevatur, inflammatur, præterea recipit percuſſiones, vulnera, atque diſcinditur; fiſtula quoque ejus rumpitur. Per compaſſionem vero uteri afficitur, atque aliorum principalium membrorum.

At vero quo modo doleat, videamus. Scriptum eſt in *libr.* 4. *de Morbis numer.* 8. Poſtquam comedit, & bibit homo aliquid amari, quodque bilioſum, ac leve eſt, copioſior etiam bilis fit in hepate, & ſtatim dolet hepar, quod pueri cor vocant. Dolet quidem hepar, ſi derepente multa bilis fiat, & trahatur a folliculo. At ſi per alvum egrediatur, vel per veſicam, dolor ceſſat. Et is profecto eſt modus, & cauſa doloris hepatis. Quibus vero id contingat, ſcriptum eſt in *libr.* 1. *Prædictorum numer.* 7. his verbis: In morbis acutis bilioſis, valde albæ, ſpumoſæ, circumbilioſæ egeſtiones, malæ. Malæ item & urinæ ejuſmodi. Num his hepar doloroſum eſt? Prænotionem præterea accipe ex *Coac. Prænotion. numer.* 3. quæ eſt: Hepar dolentes, os ventriculi dolentes, ſoporoſi, rigorem habentes, & alvum exturbatam, tenues, cibum averſantes, multum exſudantes, purulenta per alvum egerunt. De curatione vero doloris hepatis ait Hippocrates in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 53. Quicunque hepar circumdolent, his febris ſuperveniens ſolvit dolorem. Hic vero dolor fit, ut exponit Galenus, non propter inflammationem, quia homo febricitaret, ſed propter ſpiritum flatuoſum. Dolet etiam hepar mediocriter propter obſtructionem, ſed cum quodam ponderis ſenſu potius, quam vehementis doloris. Et in *libr.* 6. *de Morbis Popularib. ſect.* 8. inquit: Cui apex hepatis complicatus erat, eum concuſſi: derepente dolor ſedatus eſt. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 2. Quibus hepatis dolor, hi, ſanguine per alvum egeſto, ſervantur; non autem egeſto, moriuntur. Et in *lib. de Vict. Ration. in Morb. Acutis Comment.* 4. *part.* 21. Potiſſimum jecinoris dolores, & lienis gravitates, atque inflammationes aliæ ſolvi non poſſunt, ſi quis prius medicamentis purgare aggrediatur; nam venæ ſectio in his præferenda venit. Deinde clyſmis eſt opus, ſi vehemens, & magnus fuerit morbus; ſi vero non, & poſtea medicamento opus ſit, ſane id poſt ſanguinis miſſionem ſecure, & mediocriter porrigendum eſt. Et *partic.* 79. Si panacem ex oxymelite ſervefactam, percolatamque propinaveris, bene facies: proderit autem & hæc hepaticis, aut ex ſepti tranſverſi dolore affectis, & his omnibus, qui per alvum, aut per urinas expelli deſiderant, ex vino, & melle.

At vero de hepatis inflammatione hæc docet Hippocrates in *lib.* 5. *Aphor.* 58. Hepati, inflammationem patienti, ſingultus advenit. Scilicet, ut exponit Galenus, propter nervorum communicationem, præſertim quando maxima eſt inflammatio. Et in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 17. In hepatis inflammatione ſingultus, malum.

De tumore ſic loquitur Hippocrates in *libr.* 7. *de Morbis Popularibus numer.* 30. Cleotimo ſutori, alvo liquefacta multo tempore, & calore oborto, juxta hepar tumor tuberculoſus ad imum ventrem deſcendit, & alvus liquida fiebat, & aliud ipſi tuberculum juxta hepar ſurſum ad præcordium: mortuus eſt. Et in *libr. de Internis Affectionibus numer.* 51. Cum bilis in hepar influxerit, & capite conſtiterit, hepar intumeſcit, & præ tumore ad ſeptum tranſverſum expenditur; & dolor ſtatim in caput ituit, maxime vero in tempora; & auribus non acute audit. Reliqua una cum curatione ibi lege. Et *numer.* 31. ejuſdem *libr.* Si inebriatus fuerit intempeſtive, aut venere uſus fuerit, aut aliud quid fecerit, quod commodum non eſt, hepar ſtatim ipſi durum fit, & intumeſcit, ac e dolore pulſat: & ſi quid facere feſtinarit, derepente hepar, & totum corpus dolet. Huic, ubi ſic habuerit, & primi dies præterierint, fomentum adhibeto, deinde ſcamonio ſubpurgato. Verum de duritie hepatis hunc obſerva aphoriſmum, qui habetur in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 42. Morbo regio laborantibus, ſi fiat hepar durum, malum.

Hepar elevatur quandoque, ut legitur in *libr.* 2. *de Morb. Popularib. ſect.* 2. Coi ſorori hepar elevatum eſt ſplenico modo; mortua eſt die ſecunda. De hepate percuſſo ſic ſcribitur in *lib.* 7. *de Morb. Pop. num.* 24. Ei, qui hepar percuſſus eſt jaculo, ſtatim color, qua-

qualis eſt mortuorum, per corpus diffuſus eſt: oculi ravi, anxietas, moleſtia. Mortuus eſt, priuſquam concio ſolveretur, cum ſub diei exordium percuſſus fuiſſet. Et *numer.* 17. ejuſdem *libr.* Puer, a mulo percuſſus ventrem, & hepar, mortuus eſt quarta die: ſpiritum autem denſum habebat, & non intelligebat quidquam; & febris tenebat. Et in *libr.* 1. *de Morbis numer.* 3. Moritur, ſi quis cerebro ſauciatus fuerit, aut ſpinali medulla, aut hepate. Et in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 18. Veſica diſciſſa, aut cerebro, aut ventriculo, aut jecore, lethale eſt. Et in *libr. de Natur. Mulier. numer.* 46. Si ex partu ſanguinem vomat, hepatis fiſtula ſauciata eſt, & dolor ad viſcera procedit, & cor convellitur: hanc multa calida lavare oportet; & reliquam curationem ibi lege. Hepar quandoque ſuppuratur, de quo hæc lege in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 45. Quorum hepar ſuppuratum aduritur, ſi pus purum fluxerit, & album, evadunt; in tunica enim his pus continetur; ſi vero qualis amurca fluat, pereunt. Et Galenus in *Commentar.* exponit: Quibus in tunica eſt pus, nihil patiente ſubſtantia hepatis, ſalvantur omnes: quibus vero uſque ad carnem hepatis corruptio pertingit, jure moriuntur. Ut vero cognoſcas quibus hepar languet, docet Hippocrates in *libr.* 2 *de Morb. Popularibus ſection.* 1. Color eſt, velut qui multum pallidus eſt, & qui ex candicante pallet; quoniam omnia ejuſmodi ab hepate ſunt, & ex hoc ſunt hepatici in his morbi: & morbi regii ab hepate ad ſubalbidum colorem vergunt; & qui ex aqua intercutem, & pituita alba laborant.

Signa prognoſtica in hepatis affectionibus leguntur in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 3. In hepatico colliquatio cum raucedine, malum, tum alias, tum ſi aliquantum tuſſiat. Et ibidem ſupra: Quibus hepaticis multum eſt ſputum cruentum, ſive ſubputridum, ſive biliosum meracum, ſtatim pernicioſum eſt. Et in *lib.* 1. *Prorrh. Comm.* 2. *part.* 46. Si ex ventre tenuia non ſentienti ægro exierint, ſi extra ſe non ſit, malum, ut hepatico. Hepatis porro morbi tres deſcribuntur in *libr. de Intern. Affection.* Horum primus eſt *numer.* 30. qui fit ab atra bile, cum influxerit ad hepar, idque maxime in autumno, ac in mutationibus anni. Notæ ſunt dolor acutus in hepate, & ſub ultimas coſtas, & in humerum, & in claviculam, & ſub mammam; & ſuffocatio fortis tenet; aliquando bilem lividam revomit; rigor, & febris primis diebus debilior; & dum attingitur, hepar dolet; color ſublividus eſt; cibi, quos prius comedebat, ſuffocant ipſum, & ingeſti urunt, ac torquent ventrem. Reliqua vero, & curationem ibi lege. Secundus hepaticus morbus deſcribitur *numer.* 31. Color malicorii formam habet, in tempore vero æſtatis maxime incidit; dolores acuti non deficiunt ulla hora; aliquando vomitus bilis pallidæ: fit hic morbus a bubulæ carnis eſu, & vini potu nimio.

Cætera, & curationem ibi lege. Tertius narratur *numer.* 32. Color niger eſt; hepatis ſel pituita, & ſanguine repletum, velut ratiocinamur, dirumpitur: & ubi diruptum fuerit, celerrime inſanit, & indignatur, & loquitur ſtulta, & latrat velut canis; ungues punicei fiunt, & oculis videre non poteſt, & pili in capite erecti ſtant, & febris acuta corripit. Curationem vero eam, quam ſuperiores, deſiderat.

In hepate quandoque fit aqua, & hepatis cauſa quandoque oritur hydrops. Verum de hepate aqua pleno hæc ſcribit Hippocrates in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 55. Quibus hepar aqua plenum in omentum eruperit, his venter aqua repletur, & moriuntur. Galenus autem in *Commentar.* inquit: Veſicas aqua plenas in ea generari membrana, quæ hepar ambit exterius. Quo modo vero fiat, & quo modo curetur, narratur in *libr. de Intern. Affectionib. numer.* 26. & inquit: Ab hepate fit aqua intercus, cum in hepar pituita acceſſerit, & hepar ipſam ſuſceperit, & humectatum fuerit: ſtatim igitur calorem huic exhibet, & flatum inducit; deinde temporis progreſſu aqua impletur; poſtea rurſus in corpus incidit, & tumor in tibiis, ac pedibus ineſt; & hepar durum eſt, ac intumeſcit, & claviculæ attenuantur. Et in *libr. Progn. Commentar.* 2. *partic.* 3. Quibuſcunque ab hepate aquæ inter cutem oriuntur, his tuſſes, tuſſiendique propenſio accedit, & nihil memorabile expuunt, & pedes tument, & venter non egerit, niſi dura, & coactus, & circa alvum fiunt tumores, aliqui in dextra, aliqui in ſiniſtra parte, tum conſiſtentes, tum conſidentes. Curationem vero lege in *libr. de Intern. Affect. numer.* 26. At vero *numer.* 27. ſubdit: Si aqua intercus innaſcatur, & rumpatur in ventrem, iiſdem medicamentis, & potibus, & cibis, ac laboribus, quibus priores, curato; vinum vero bibat auſterum, nigrum. Si vero tibi videatur veniſſe ab hepate, per ferrum ubicunque apparuerit urito, & aquam paullatim emittito, & velut reliquos priores curato. Si vero ab his non ſanus fiat, temporis progreſſu corrumpitur, ac moritur; morbus enim eſt gravis, & pauci hunc effugiunt. Cæterum hepaticorum uſtio fit per fuſos buxeos, quales lege in eodem *libr. de Intern. Affect. num.* 31. & ibi habebis rationem uſtionis, ex qua ſumitur illud prognoſticum, quod ſcriptum eſt in *libr. de Coac. Præn. num.* 3. & hoc eſt: Quibus, hepar uſtis, velut amurca prodit, lethale eſt. Et hoc quoque ſupra explicatum fuit in *Aphor.* 45. *libr.* 7. Nunc ad hepatis affectus tranſeamus, qui ab aliis patientibus membris fiunt. Legitur in *libr. de Nat. Muliebr. num.* 3. Si uteri ad hepar acceſſerint, muta derepente fit mulier, & dentes conſerit, & color niger fit: patitur autem hæc derepente, dum ſana eſt. Quo pacto autem curanda ſit, lege ibidem in *lib. de Nat. Muliebr. n.* 3. At vero in *lib.* 1. *de Morb. Mul. numer.* 17. Ubi apud hepar, & præcordia

fuerint uteri, mulier albas oculorum partes ſubvertit, & frigida fit. Sunt autem, & quæ lividæ fiunt. Quædam dentibus frendent, & ſalivæ ad os fluunt, & ſi diutius moram traxerint, mulier ſtrangulatur. Et in *libr. 2. de Morbis Mulier. num.* 19. recitat eadem, quæ ſupra dicta ſunt in *lib. de Natur. Muliebr.* Verum in *libr. 7. de Morb. Popul, numer,* 33. Alcmani ex renum affectionibus ſe recolligenti, & ſanguine deorſum detracto, ſurſum ad hepar converſus eſt morbus, & ad cor dolor vehemens, & ſpiritus præ dolore detinebatur, & alvus difficulter egerebat parva, caprini ſtercoris pilulis ſimilia: anxietas non inerat. Cætera vero, & curationem ibi lege.

HERNIA.

Herniæ fiunt hyeme pueris, ut legitur in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 12.

HERPES,

Herpetes minime omnium ulcerum, quæ depaſcendo proſerpunt, perículoſi ſunt, verum maxime difficulter ſubmoveri poſſunt, quemadmodum cancri occulti. In omnibus autem talibus febrem ſupervenire una die confert, & pus quam albiſſimum, ac craſſiſſimum, Commodat & corruptio nervi, aut etiam oſſis, aut etiam amborum, tum in profundis, tum in nigris putredinibus. Hæc ſcripta ſunt in *libr. 2. Prædictor. numer.* 21. Sed *numer.* 18. inquit: Viris fiunt cancri occulti ſubmerſi, & ex puſtulis nocturnis herpetes, donec ſexaginta annos tranſmiſerint,

HIATUS,

Scriptum eſt in *libr. de Flatibus n.* 12. Hiatus febres præcedunt, ſiquidem multus aer coacervatus, cumulatim ſuperna petens, commovet, ac diducit, cum per hoc facillimus ei exitus pateat. Et in *libr. Progn. Comment. 1. part.* 17. Exitioſum eſt, ſi hianti dormiat ore. Et hoc intelligitur de his, qui acuto laborant morbo,

HOMO,

Homo non ex uno aliquo elementorum, ſed ex quatuor invicem permixtis conſtat, ut appatet in *libr. de Natur. Hum. numer.* 1. & ibi habetur ratio. Et *num.* 24. declarat, hominem primis diebus ſui reſpectu calidiſſimum eſſe, ultimis vero frigidiſſimum. Is vero in tertium annorum ſeptenarium augeſcit uſque ad quartum, & quintum ſeptenarium, ſicut ſcriptum eſt in *libr. de Carnib. numer.* 14 Sed quoniam homo dicitur is, qui conſtat ex anima, & corpote, plurimum locuti ſumus de ipſo in *Capite de Corpore*. De anima vero quoniam nihil ad medicum attinet, niſi ut cognoſcat facultates illas vegetatrices, ſenſitivas, & motivas, de his copioſe ſuis diſſeruimus locis,

HORDEUM,

Hordeum natura frigidum eſt, ac ſiccum, Ineſt & purgatorium quiddam a ſuco palearum. Hæc in *libr. 2. de Diat. numero* 8,

HORROR.

Proditum eſt in *libr. de Flatib. numer.* 10. Cum corpus cibis expletum eſt, ac ſpiritus quoque multitudo vehementer excellit, dum cibi ventri diu immorantur (immorantur autem cibi, cum præ multitudine exire nequeant) & inferior venter, vel alvus ipſa ſit obturata; per univerſum corpus permeant flatus, ſanguineque plenas corporis partes maxime petentes, eas frigefaciunt. Frigefactis autem his locis, unde fontes, & radices ſanguinis prodeunt, per univerſum corpus horror conſequitur. Univerſo autem ſanguine frigefacto, totum corpus horret. Et ſubdit *n.* 11. Sanguis, præſentis horroris timore perculſus, concurrit, ac penetrat per omne corpus ad locos maxime calidos; hi enim ſunt ejus ſaltus. Fit etiam horror ex aliis cauſis; nam ſcriptum eſt in *lib. 5. de Morb. Popularib. numer.* 32. Ex potationibus horruit: ad noctem febres; poſtridie vomitus bilioſus, merus, modicus; tertia die ſudor totius corporis: ceſſavit, Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 6. Horrorem, ac rigorem inducunt progreſſus ad egerendum paullatim fientes. Et quibus larga fit egeſtio, difficillimum eſt, quartanis incipientibus. Et *numer.* 2. ejuſdem *libr.* Horrorem efficit ſanguinis fluxio. Sed & aquilo horrores excitat, ut notat Hippocrates in *libr. 3. Aphoriſm.* 5. Horror autem quid ſignificet, nobis declarat in *libr. 7. Aphoriſm.* 4. cum inquit: Horror ex ſudore, non bonum. Et in *libr. de Coac. Prænot. num.* 1. in principio: Horror, & ſpirandi difficultas in doloribus ſigna tabis ſunt, Et ibidem: Horrore affecti, anxii, delaſſati, lumbos dolentes, alvos humectas habent. Et ibidem: Horrore affecti, caput dolentes, exſudantes, malignum eſt. Et ibidem: Horrore affecti, multum inſuper exſudantes, difficili malo implicantur. Et *num.* 3. verſus finem: Horrorem habentibus, laſſitudine affectis, capite gravatis, menſe erumpunt. Et ibidem ſupra: Horrore affecti frequenter ad ſuppurationem deveniunt, Sed & febris tales ad ſuppurationem perducit. Et *numer.* 1. in principio: Horrores ex dorſo frequentes, & cito tranſeuntes, ægre tolerari poſſunt. Et ibidem paullo infra: Quibus ſanis horrores frequentes ſunt, hi ex ſanguinis fluxu ſuppurantur. Et in *lib. 1. Prædict. numer.* 21. ut in *libr. de Coatis Prænotionibus numer.* 1. Qui in horroribus ſimul judicatorie exſudarunt, poſtridie vero, poſtquam inhorruerunt, præter rationem vigilant, eos ſanguinem effuſuros eſſe, arbitror. Horroris vero curationem ſic explicat Hippocrates in *libr. 7. Aphoriſm.* 56. Et in *libr. 2. de Morbis Popularibus ſection.* 6. Horrorem, vinum æquali menſura aquæ ammixtum potum ſolvit. Et in *libr. 3. de Diæta num.* 29. agitur de horrentibus ex gymnaſiis, corundemque curatione.

HUMERUS.

Summus humerus ex ſcapulis naſcitur, in pleriſque diſſimiliter, ut legitur in *lib. de Oſſium Natur. num.* 4. At vero de humeri articulo Hippocratis ſententiam contra medicos lege in *lib. de Articulis numer.* 1. Humeri dolorem patiuntur, inflammationem, inflationem, attenuationem, lapſum, luxationem, & avulſionem, & alia. Niſantides humeri dolorem habebat in æſtate obortum ex abſceſſu, ut recitat Hippocrates in *lib.* 7. *de Morb. Pop. num.* 38. profuit ipſi, corpus, & humerum in aqua marina madefacere ad multum tempus, & per tres dies vinum album, aquoſum bibere, ſimul ut in aqua marina decumberet, ita ut & in ipſa urinam ejiceret. Et in *libr.* 2. *Prædictorum numer.* 44. Dolores in humeris obórientes, qui ad manus deſcendunt, torporeſque, atque dolores inducunt, his abſceſſus non ſuccedunt, verum nigram bilem vomentes ſanantur. Qui vero iſtic in humeris manent, aut etiam ad dorſum progrediuntur, eos puris, aut atræ bilis vomitu effugiunt. Et in *libr.* 7. *de Morb. Popularib. numer.* 27. Piſiſtrato humeri dolor, & gravitas diuturna deambulanti, & alias ſano; hyeme vero incidit multus lateri dolor, & calor, & tuſſis, & excreatio ſanguinis ſpumoſi, & in faucibus ſtertebat. Et *num.* 51. Epicharmo, circa pleiadum occaſum, humeri dolor, & gravitas vehemens ad brachium, anxietas, vomitus multi, aquæ potus. In *libr.* autem *de Coacis Prænotionib. numer.* 1. Qui frequenter exſudare cum præcordii intenſione non ceſſant, plerunque malìgne habent: & dolores, in ſummum humerum, ac claviculam incumbentes, in his pravi ſunt. Humeri præterea quibus facile inflammentur, lege in *libr. de Articulis numer.* 8. Humeri, ac mammæ cibis, & potibus inflantur, ut legitur in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 2. Humeri præterea attenuantur ex aquis lacuſtribus, ſicut proditum eſt in *libr. de Aer. Aquis, & Locis numer.* 10. Humeri frequenter elapſi repoſitio facilis, adeo ut quibus id accidit, plerunque ſibi ipſis ad reponendum ſint ſufficientes. Hæc, & modum reponendi, lege in *lib. de Artic. numer.* 2. Sed *numer.* 11. humeri frequenter excidentis curationem. Et *numer.* 1. Humeri articulis uno modo luxatur. Et *num.* 11. lege humeri luxati uſtionem. Et *num.* 15. de humeri ſummi avulſione.

HUMIDITAS.

Humidum autem dicitur corpus humanum, non quod humore ſit refertum bilioſo, ſed quod ſanguine abundet, vel pituita. Dicuntur etiam humida quæcunque extra corpus noſtrum ſunt aqua, vel aquea. Hæc profectò, ut legitur in *libr. de Alim. numer.* 12. ſunt alimenti vehiculum. Et ut refrigerent, & humectent, in cibis exhibentur e febre ægrotantibus. Competit enim omnibus febrientibus victus humidus, maxime vero pueris, & aliis, qui tali victu uti conſueverunt, ut teſtatur Hippocrates in *libr.* 1. *Aphoriſm.* 16. Competit præterea diæta humida reſiccatis: eamque docet in *Intern. Affection. numer.* 54. Et in *libr.* 1. *de Morbis Mulierum numer.* 54. Si ea, quæ in partu eſt, ſicca fuerit, & difficulter humectetur, oleum bibat, & locos oleo calido cum malvæ aqua irriget, & cerato liquido illinat, & anſerinum adipem cum oleo infundat. Et in *libr. de Salubr. Diæta numer.* 4. Pinguis ex gracili quomodo fiat, habetur per humectantia. Et in *libr.* 2. & 3. *de Diæt.* multa inveniuntur corporis humectationi opportuna; ac maxime *numer.* 33. *libr.* 2. alimenta recenſet humectantia. Et *num.* 39. Humectant balnea. Et eodem *numer.* 35. Humectat unctio calida. Et *numer.* 36. Item umbra, & frigus: ſic ſudor humectat ob colliquationis reliquias; ſic vomitus ob colliquationem præ labore. Et *numer.* 37. Humectat ſomnus, atque ſegnities, & otium. Auſter humectat, ut in *lib.* 3. *Aphor.* 17. Humectant loca humida, ut in *libr. de Aere, Aquis, & Loc. num.* 37. ſcribitur. At lege *libr. de Humid. Uſu.*

HUMORES.

At vero omnis humiditas quatuor habet partes, propterea quod ſi turbetur, in ſuperficie leviſſima conſiſtit; graviſſima in ima parte; ſecundo loco pars, quæ aliquid tenet levitatis; tertio pars, quæ habet gravitatis naturam. Et talis eſt ordo in rebus: & talem habet ordinem lac, ſi turbetur, quemadmodum explicat Hippocrates in *lib.* 4. *de Morb. numer.* 25. Quatuor igitur a loco ſumuntur humorum ſpecies. Qui enim in ſuperficie exiſtit, bilis nuncupatur, ſecundo loco ſanguis, tertio pituita, & graviſſimus omnium eſt aqua, quæ & hydrops, & atra bilis ab Hippocrate appellatur. Ex his conſtat homo, ſive ex humiditate illa generica, ut apparet in *libr. de Natur. Human. numer.* 8. Et quemadmodum ex his conflatur corpus humanum, ſic cum his congenitum eſt, & ex his nutritur. Congeniti ſunt humores, ut teſtatur Hippocrates in *libr. de Natur. Hum.* loco citato. Sed & in *libr. de Aliment. numer.* 2. inquit: Facultas alimenti pervenit & ad oſſa, & ad omnes partes, & in nervum, & in venas, & in carnem, & in pinguedinem, & ſanguinem, & pituitam, & medullam. Ex humoribus autem nutritur, quemadmodum in pluribus Hippocratis libris declaratur. Sed & in *libr.* 4. *de Morbis numer.* 2. ubi demonſtrat, quo modo ex cibis humores gignantur. Sunt igitur quatuor humorum ſpecies, quæ ſicut ab una humiditate extrahuntur ob latitudinem, eadem de cauſa unuſquiſque humor plura obtinebit nomina, ac ſpecies, dum omnino purus non ſit. Horum humorum qualitates hæ ſunt: bilis eſt calida, & ſicca; ſanguis calidus, & humidus; pituita frigida, & humida; atra bilis frigida, & ſicca. Sed in *libr.* 1. *de Morbis numer.* 22. Pituita eſt frigidiſſima ex natura; calidiſſimus autem

autem ſanguis; frigidior eſt aliquanto bilis ſanguine. Hæc ſententia adverſatur ei, quæ deſumitur in *lib. de Natur. Human.* Sed dicendum eſt, quod ſanguis calidior eſt bile, dum homo ſanus eſt; cum vero ægrotat, bilis, vel dicamus bilem calidiorem dici ratione ſiccitatis, quæ eſt lima caloris. Dictum autem eſt antea, ſingulos humores in quatuor poſſe diſtribui partes, ſi conturbentur; ſiquidem pars aliqua tenuior erit, pars craſſior, pars alia magis aquoſa, & ſeroſa, pars terreſtris; deinde pars quædam levis, quædam gravis, & quædam medio modo ſe habens; præterea pars calida, pars frigida, vel humida, vel ſicca; poſtea pars inſipida, pars dulcis, aut amara, aut acris. Præter hæc, pars alba, pars rubea, vel viridis, vel crocea, vel ex his mixta. Et propterea quod, veluti diximus, humores ſunt congeniti, fit, ut cum homo conſtet, ut plurimum ex uno humore potius, quam ex aliis, in illo corpore, humor ille excellens ex cibis trahat ſibi ſimilem, quemadmodum legitur in *libr. 4. de Morbis num.* 3. Alimentum vero, ex quo nutritur homo, & ex quo fiunt hi humores, cum aſſumptum fuerit, in ventriculum deſcendit. Ventriculus autem dum plenus eſt, omnium corpori fons eſt; ubi vero vacuus eſt, corpore fruitur colliqueſcente. Sunt & alii fontes quatuor, a quibus unuſquiſque horum humorum in corpus procedit: & hi quoque fontes ubi evacuantur, de corpore fruuntur; ſed & ipſum corpus attrahit, ubi ventriculus in ſe ipſo quid habuerit. Humorum fontes ſunt hi: ſanguini fons eſt cor, pituitæ caput, aquæ ſplen, bili locus folliculi in hepate. Sic legitur in *libr. 4. de Morb. num.* 2. Verum *numer.* 11. ſubdit: Fontes hi quatuor, cum pleni fuerint, ſemper corpori diſtribuunt; ubi vero vacui, vice verſa trahunt. Et infra: Nam ubi alvus vacuatur, rurſus retro humor ab ipſa redditur, quemadmodum ſuſceperat, veluti ex aliis ad unum vaſculum. Venæ enim ſunt per totum corpus tendentes, aliæ tenuiores, aliæ craſſiores, multæ, ac frequentes. Hæ autem, donec vivit homo, apertæ ſunt, & ſuſcipiunt, & dimittunt novum humorem; ubi vero mortuus fuerit, clauduntur, & extenuantur. Et *numer.* 13. Caput, cor, & ſplen de omnibus humoribus participant. Unumquodque tamen ſi non ægrotet, plurimum de proprio participat. Trahunt autem & de alio humore venæ in ſe ipſas amplæ, & craſſæ, & inſtar pampini retortæ, ita ut, ubi trahant, alius humor alium ſequatur. Et ſubdit *num.* 14. Caput, & ſplen maxime ſunt morbis obnoxia. Ægrotant enim & ab his, quæ a natura inſunt, cum plura, quam opportunum eſt, acceſſerint. Ægrotant item ab aliis humoribus, ad eum humorem, qui a natura ineſt, ſe ammiſcentibus. Humores igitur duabus de cauſis ſunt morborum cauſæ, primum ſcilicet, ſi plures ſint, quam opportunum ſit; deinde ſi proprium non teneant locum, ſed cum aliis humoribus commiſceantur. Mixti autem caleſcunt; calefacti turbantur; turbati autem in venis ſurſum, ac deorſum moventur. Sic legitur *numer.* 25. ejuſdem *libr.* Præterea *numer.* 17. ejuſdem *libr.* Si humores permanſerint in corpore ampliore tempore, quam opportunum ſit, graveolentes fiunt, & putreſcunt; & hæc eſt tertia cauſa morborum ab humoribus. Verum unuſquiſque humor proprios efficit morbos; ſed ex omni humore fit unus, qui deſcribitur in *libr. 4. de Morb.* citato *numer.* 23. Sed humor ſua habet tempora, in quibus in corpore maneat; nam primo die cibus in corpore manet, ſecundo fæces craſſæ evacuantur, tertio humores. Quatuor autem ſunt loci, per quos homo de ſingulis humoribus expurgatur, os, ſcilicet, nares, podex, urinæ meatus. Sic ſcriptum eſt *numer.* 15. ejuſdem *lib.* Sed & per meatus cutis evacuatur humor tenuis, ut legitur *numer.* 18. Verum quot ſunt loca concoctionis humorum, tot expulſionis ſuperflui. Ubi igitur humor aliquis affligens copioſior factus fuerit, ſi his locis homo depurgetur, nullus ipſum morbus ab illo premit. At quando non depurgetur, id artefaciendum eſt, & pluribus modis, quemadmodum recenſet Hippocrates in *libr. de Humor. numer.* 1. Sed in *libr. 7. de Morb. Pop. num.* 44. Veratrum duxit omnigena. Quando vero, & qui ſunt humores evacuandi, ſcribitur in libris *Aphoriſmorum*; nam legitur in *libr.* 1. *Aphoriſm.* 2. Si talia purgentur, qualia purgari oportet, confert, & leviter ferunt, ſin minus, contra. In quo loco loquitur Hippocrates de humoribus, qualitate peccantibus. Et in *lib. 7. Aph.* 61. dat nobis ſignum evacuationis humoris, cum inquit: Sudor multus, calidus, vel frigidus, ſemper fluens, humorem abduci, robuſto quidem ſupra, debili vero infra, ſignificat. Et in *libr. 4. Aph.* 2. In medicationibus talia educere e corpore, qualia & ſponte prodeuntia, utilia. Quæ vero contrario modo prodeunt, cohibere oportet. Sed in *libr. de Nat. Homin. n.* 17. Humoribus ex anni temporum differentiis reſiſtendum eſt. Et in *libr. de Humorib. num.* 1. docet, quo humorum impetus, & ferocitas deducenda ſit. Sed de his lege de *Purgante Medicamento*, & de *Criſi*; in quibus plura reperies opportuna.

HYDROPS.

Hydrops quandoque ponitur ab Hippocrate pro aqua. Et hæc aqua aut eſt inter cutem, aut ſubter carnem naſcens, ut legitur in *libr. 1. de Morb. numer.* 3. Eſt & hydrops, de quo loquitur Hippocrates in *libr. 4. Aph.* 11. & hæc a quibuſdam tympanites appellatur, ſive hydrops flatuoſus. Fit hydrops & in toto corpore, & in partibus, veluti in pulmone, ut legitur in *libr. 2. de Morb. num.* 59. In teſtibus, ut in *libr. de Aer. Aq. & Loc. numer.* 7. In utero, ut in *libr. 4. de Morbis num.* 34. Et circa ventriculum, ut in eodem *libr. numer.* 33. Hydropis porro cauſæ aliæ ſunt internæ, aliæ externæ. De internis ſic ſcriptum eſt in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 18. Cum a cerebro fluxio fuerit re-

tro

tro ad vertebras, & in carnes, hydrops fit. Fit etiam hydrops ex quartanis, ut in *libr. de Aere, Aquis, & Loc. numer.* 26. ſcriptum eſt. Ad hydropem etiam deſinunt, quibus circa tenue inteſtinum dolores, ut legitur in *libr. de Coac. Prænotionib. numer.* 6. In hydropem a ſplene, aut ab hepate, aut pituita alba, aut dyſenteria fit tranſitus, ut notatum eſt in *libr. de Affection. num.* 23. Fiunt quoque hydropes ex morbis acutis doloroſi, ac pernicioſi: incipiunt autem plerique a laterum mollitudine, aliqui etiam ab hepate, ut legitur in *libr. Prognoſt. Comment.* 2. *part.* 1. Et in *libr. de Coac. Præn. numer.* 3. Contingit etiam hydrops ex febre ardente, ut habetur in *lib.* 7. *de Morb. Pop. partic.* 13. Verum hydropes plurimi, ac lethaliſſimi fiunt ab aquis lacuſtribus, ac paluſtribus, veluti a cauſa externa, ut habemus in *libr. de Aere, Aquis, & Loc. num.* 11. Cæterum ſigna, & modum, quo fiat aqua intercus, habemus in *libr. de Locis in Homin. numer.* 18. & verba ſunt, quæ primum docent ſigna: Siccæ anteriores partes ſunt, caput ſcilicet, & nares, & oculi: & oculis amplius hebetudo accedit, fiuntque cum virore pallidi, itemque reliquum corpus: & nihil expuit homo, etiamſi multum fluat. Modum vero deſcribit poſtea, & inquit Hippocrates: Fluxus per mediam carnem retro fluens, & ab anteriore averſus, anteriores partes ſiccas facit, poſteriorum vero carnem irrigat, & magis eam, quæ intus eſt ad ventrem, quam quæ foris eſt ad naſum. Et propterea corpus foris magis ſolidum eſt, quam intus, & anguſtiores meatus, ac foramina habet. Quare ſane, cum tenuia ſint foramina, conſtringuntur, ipſaque ſibi ipſis medentur, & fluxus nullus hac tranſire poteſt. Intus autem foramina ampliora ſunt, & intermedia tenuiora habent; fluxus vero, utpote ab altioribus procedens, & tenuia impedimenta contra ſe habens, influit, & carnes humiditate replet. Sed & humiditas a cibis in idem procedens, corrumpitur: corrupta autem ipſa præ ammixtione, & ſimul cum ipſa ea, quæ a capite defluit, corpus nutriunt. Carnes vero multo humore nutritæ, & morboſo augeſcentes, hydrope plenæ ſunt. At vero de ſignis, atque de modo lege in *libr.* 4. *de Morb. numer.* 33. ac maxime quo modo circa ventriculum ſolum hydrops, & aqua fiat. Et in *libr. de Affect. numer.* 23. Aqua intercutem fit plerunque, cum quis ex longo morbo impurgatus multo tempore manet; corrumpuntur enim carnes, & liquantur, & fit aqua. Fit etiam hydrops a ſplene, cum ægrotaverit: & ab hepate, & a pituita alba, & a dyſenteria, ac lienteria. Et ſi quidem expurgatione non facta, fiat hydrops; venter aqua impletur, pedes autem, & ſuræ attolluntur, humeri vero, & claviculæ, & pectora, & femora liqueſiunt. Et ſubdit: Cum carnes a pituita, & tempore, & morbo, & non purgata immunditia, & mala curatione, ac febribus corruptæ fuerint, liqueſcunt, & fiunt aqua: & venter quidem non diſtribuit aquam in ſe ipſum, verum in circuitu circa ipſum conſiſtit. Et in *libr.* 2. *de Morb. Popular. ſection.* 5. habemus hydropis ſigna, & ea ſunt: Hydropici ravos oculos habent, & calvi ſunt. Et ſigna hydropico ſalutem indicantia ſcribuntur in *libr.* 2. *Prædictor. num.* 11. & ait: Eum, qui ab hydrope correptus eſt, & ſuperſtes eſſe volet, bonis viſceribus præditum eſſe oportet, ita ut natura ſe exerat, ſimulque facile concoquat, & bene ſpiret, ſitque ſine dolore, & totum corpus æqualiter tepidum habeat, & non circa extremas partes colliquatum. Melius eſt autem, ut tumores potius habeat in extremis partibus; optimum vero eſt neutrum horum habere. Nam molles, & graciles eſſe convenit extremas partes, itemque ventrem ad contactum mollem. Tuſſim vero adeſſe non oportet, neque ſitim, neque linguam reſiccari, tum reliquo tempore, tum poſt ſomnos, quando hæc valde fieri ſolent. At cibos libenter accipere oportet, & ubi multum ſatis comedit, non affligi. Alvum vero ad medicamenta quidem celerem habere, reliquo autem tempore egerere excrementum molle, efformatum. Urinam autem apparere convenit, pro ſtudiorum ratione, & vinorum mutatione tranſeuntem. Laborem vero ferre oportet facile, & laſſitudinis expertem eſſe. Ac optimum quidem eſt, hominem ita per omnia diſpoſitum eſſe, & ſic ſecuriſſime ſanus fieri poterit; ſin minus, plurima ex his habeat, nam ſpes erit, ut ſuperſtes evadat. Qui vero nihil horum habuerit, ſed contraria, eum deſperatum eſſe, ſcito. Qui autem pauca horum habuerit, quæ bona eſſe dixi, ſi hydrope laboranti adſint, huic exiguæ ſpes reſtant. Cui vero multus ſanguis ſurſum, ac deorſum eruperit, & febris inſuper acceſſerit, eum multa aqua repletum iri, timor eſt: atque hic hydrops breviſſimi temporis eſt, & ex quo pauciſſimi evadunt. Verum de hoc alteri prius ſignificare oportet. At quibus magni tumores facti emarceſcunt, ac rurſus attolluntur, hi magis convaleſcunt, quam illi, qui ex ſanguinis eruptione implentur. Verum fallunt hi hydropes ipſos ægrotos, faciuntque, ut ipſi a medicis diſcedant, ac pereant. Et in *libr.* 4. *de Morb. numer.* 34. Hydropis morbi adhuc difficiliores fiunt, ſi ex alio morbo corpus liquefactum, ad hunc devenerit. Et in *libr. de Affection. numer.* 21. In hydropem ſplenicis morbus degenerat his, quibus pharmacorum potiones nihil proficiunt. Et in *libr. de Coacis Prænotionib. numer.* 3. In hydropem deſinunt biliosi, alvo turbata egerente. Et in *lib.* 4. *de Morb. num.* 34. Si ſubito morbus occupaverit hominem, moritur, nempe alio morbo diutiſſime jam affligente; & ubi etiam alvus valde fluvida fuerit, citiſſime moritur, & ſentiens, & loquens. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 3. Hydrops, qui ad curationem remiſit, recurrens deſperatus eſt. Et in *lib.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 5. Hydropicus ſi, tumorem in cruribus habens, tuſſiat, ma-

lum. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 3. Hydropico febrienti, urina parva, & turbata, pernicioſa eſt. Et in *libr. 7. Aph.* 47. Hydropicum ſi tuſſis vexet, deſperatus eſt. Et in *libr. 6. Aphor.* 8. Hydropicis fientia ulcera in corpore, non facile ſanantur. Et in *libr. 7. Aphor.* 55. Quibus hepar aqua repletum in omentum eruperit, his venter aqua impletur, & moriuntur. Et in *lib. de Coacis Præn. num.* 3. Ex hydropicis comitiales, pernicioſi. Et ibidem: Hydropicis comitialis morbi affectiones accedentes, pernicioſæ ſunt, & inter ſe ſigna prava ſunt. Et ibidem: Hydropicis ſiccis urinæ ſtillicidia, mala. Malæ etiam urinæ, parvas ſubſidentias habentes.

Curatio vero talis eſt, Scribitur in *libr. de Loc. in Homine numer.* 33. Cum retro in carnem juxta vertebras fluxus illapſus hydropem fecerit, ſic mederi oportet, Caro in collo inter venas cruſtis tribus uratur: & reliqua ibi lege. Et ſubdit *numer.* 36. In puero hydropem ſic curare oportet. Partes humidæ, & aqua plenæ aperiendæ ſunt ſcalpello, & frequenter, ac parum educendum eſt, Educendum autem eſt a ſingulis corporis partibus, & fomentis utendum; & ſemper locum apertum, unde eduxeris, calefactorio medicamento illines. Et in *libro de Affection. numer.* 23. Hunc ſi a principio acceperis, priuſquam aqua ſubcreſcat, pharmaca bibenda dato, a quibus aqua, aut pituita purgatur: bilem vero ne moveto. Cibos autem, & potus, & labores, ac deambulationes conſtituito, a quibus gracilis, ac ſiccus evadat, & carnes quam robuſtiſſimæ fiant, Morbus autem eſt lethalis cum alias, tum ſi venter aqua repletus fuerit. Cum vero a ſplene, aut ab hepate, aut pituita alba, aut dyſenteria in hydropem tranſitus fit, conducit quidem per eadem curare: effugiunt autem non valde, Nam in morbis, cum alter alteri ſuccedit, plerunque occidit; cum enim corpori a præſenti morbo debilitato, alius morbus acceſſerit, præ imbecillitate perit, priuſquam alter morbus, qui poſterior acceſſit, deſinat, Et ſubdit; Si igitur a pharmacis, & alia victus ratione æger utilitatem percipiat, & venter ipſius evacuetur, bene eſt; ſin minus, ſectione facta, aquam emittito, Secatur autem vel juxta umbilicum, vel retro juxta lumbos; effugiunt autem & hinc pauci. Et in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut, Commentar. 4. part.* 111. Hydropum duæ ſunt naturæ, quorum hypoſarcidius ſi hominem aggreditur, vitari non poteſt; alter ex flatibus conſtat, & multa, & bona indiget fortuna. Curaturque tolerantia, victu, & temperantia; ſicca autem, & acria edat. Ita enim maxime tum minget, tum valebit. Si difficulter ſpiraverit, fueritque anni tempus æſtivum, & floruerit ætas, viribuſque fuerit valentibus, ſanguinem a brachio tolles; deinde calidos panes ex vino nigro, & oleo tinctos edendos dabis; iſque quam minime bibat, & quam plurimum laboret, ſuillamque edat carnem ex aceto coctam, ut adverſus arduas reſiſtat inambulationes. Et in *libr. de Intern. Affect. num.* 29. In hydrope fomenta ante pharmaca facienda ſunt, At in *libr. de Judic. num.* 11. Qui ab hydrope detinentur, ſi aquoſitas per ventrem ad veſicam, aut ad ventrem fluat, ſolutio fit, Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 3. Hydropes, leucophlegmatias appellatos, alvi profluvium ſedat. Et in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acutis Comment. 4. part.* 122. deſcribitur poculum hydropi ex cantharidibus, quod a Galeno in *Comment.* vituperatur. Et in *libr. 6. Aphor.* 27. Hydropici quicunque ſecantur, aut uruntur; aqua acervatim effluente, moriuntur. Et in *libr. 2. de Morb. Popul. ſection.* 5. Si hydropicum tuſſis corripiat, ſi quidem ſtatim animo linquatur, calidis omnibus utatur; ſin minus, inebriato, ac cibis ipſum impleto: venas autem internas ſecato, dum morbus magnus in intenſione eſt. Hydropicorum quoque curatio ſcribitur in *lib. 5. de Morb. Pop. n.* 27. Et in *lib. 6. ſect. 7.* ait: Hydropicorum pectinem ne contingito, neque internas partes; ſimile eſt enim multis genibus. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. Hydropicis circa venas aqua in alvum prolapſa, ſolutio fit.

HYEMS.

Hyems eſt tempus anni frigidum, & humidum natura, ſed quandoque per accidens fit ſiccum, & frigidum, vel calidum, & humidum. Et propterea ſi hyems ſuam ſervaverit temperaturam, inquit Hippocrates in *libr. 1. Aphoriſm.* 18. Hyeme cibos facillime ferunt: ſecundum locum ver habet, Et in *libr. 3. de Diæt. numer.* 3. quo victu uti conducat hyeme, docet. Et in *lib. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 3. Hyeme frigida homines capita humida, ac pituitoſa habere, par eſt, & ventres ipſorum frequenter exturbari, pituita a capite influente, Sed ad hyemem naturarum aliæ bene, aliæ male habent, ut legitur in *libr. 3. Aphoriſm.* 2. Et ſi quandoque hoc tempore purgari oportet, inquit Hippocrates in *libr. 4. Aphoriſm.* 4. Hyeme inferiores partes magis purgare oportet, æſtate ſuperiores, Sed quoniam omnia anni tempora ſuas producunt affectiones in corporibus humanis, idcirco hyeme morbi fiunt laterales, & pulmonis inflammationes, gravedines, atque raucedines, tuſſes, dolores pectoris, & laterum, atque lumborum, capitis dolores, vertigines, & apoplexiæ. Verum ſi hyems non naturalis fuerit, alii contingent morbi; nam ait Hippocrates in *libr. 3. Aphoriſm.* 12. Si hyems auſtralis, & pluvioſa, ac clemens fiat, ver autem ſiccum, & aquilonare, mulieres quidem, quibus partus ad ver inſtat, ex omni occaſione abortiunt; quæ vero pariunt, impotentes, ac morboſos pueros pariunt, ita ut aut ſtatim pereant, aut tenues, ac morboſi vivant. Aliis autem dyſenteriæ, & lippitudines ſiccæ fiunt: ſenioribus vero defluxiones brevi perimentes. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 28. Hyems morbida æſtatem pluvioſam, & auſtralem conſequitur.

tur. Et ibidem *numer.* 25. Si hyems ſicca, & borealis, ver autem pluvioſum, & auſtrale ſit, neceſſe eſt æſtatem febriculoſam fieri, & lippitudines inducere. Et in *libr. 3. Aphor.* 11. Si hyems ſicca, & aquilonaris fuerit, ver autem pluvioſum, & auſtrale, neceſſe eſt, æſtate febres acutas, lippitudines, & dyſenterias fieri, maxime mulieribus, & viris natura humidioribus. Et in *libr. de Aer. Aquis, & Loc. numer.* 26. Poſt hyemem auſtralem, & pluvioſam abortus frequentes, pueri tenues, ac debiles.

HYPOCHONDRIUM.

Hypochondria ſi non ſana fuerint, patiuntur dolores, inflammationes, durities, tenſiones, & hujuſmodi. Sana dicuntur hypochondria, ut legitur in *libr. Prognoſtic. Commentar. 1. partic.* 27. & ſequentibus, ſi dolore vacant, ſi mollia, & æqualia ſunt dextra, ac ſiniſtra parte. Si vero inflammatione vexantur, aut dolore, aut intenta ſunt, aut inæqualiter affecta dextra, ac ſiniſtra parte, hæc animadvertenda ſunt. Si vero pulſus in iliis inſit, ſignificat delirium, aut perturbationem, Verum oculos talium conſpicere oportet; ſi enim crebro obtutus movetur, expectanda inſania eſt, Et ſubdit; Tumor in iis durus, & dolens, peſſimus eſt, ſi in omnibus fatiget; ſi vero altera parte infeſtat, hoc eſt dextra, ſiniſtra minori cum periculo eſt. Talis vero tumor ab initio, mortis cito futuræ periculum ſignificat; & alia ibi lege. Et in *libr. 1. Prorrh. Comment. 1. part.* 7. de ardore hypochondril ſic loquitur; Qui in hypochondrio, refrigerata febre, ardores relinquuntur, tum alias, tum in ſudoribus, mali ſunt. Et in eodem *libr. 1. Commentar. 2. partic.* 10. Quibus vox acuta eſt, his hypochondria intro tracta ſunt. Et *part.* 21. Febres ex hypochondriorum doloribus, malignæ. Et *particul.* 40. Stomachi dolor cum hypochondrio contento, doloreque capitis, malignum, & ſuſpirioſum quippiam. Et *particul.* 58. In febribus, ad hypochondrium dolores, ſine voce, ſudore ſi ſolvuntur, maligni. Et in *libr. 1. Commentar. 3. part.* 8. Quibus lumborum tenues, & diuturni dolores ad hypochondrium euntes &c. dolor ad caput intentus progreſſus, cito cum quadam convulſione perimit. Et *part.* 33. Sanguinis ad latus diverſum eruptiones, malæ. Atque res in hypochondriis ita habet: cum ſudore deterius id exiſtit. Et *particul.* 52. Ventris palpitationes cum hypochondrii tenſione ſublonga, & tumente, ſanguinis indicant eruptionem, Inhorreſcunt autem hi. Et *part.* 55. Hypochondrii tenſio cum capitis gravitate & ſurditate, & quæ conſequenter fatigant, ſanguinis denuntiant profuſionem. Et *part.* 64. Ex torminoſo ſedimentum limoſum, & ſublividum, malum, An ex hypochondriis dextrum dolere videatur? Et *part.* 66. Ex volvulis male olentibus cum febre acuta, & hypochondrio ſublimi diutius perſeverante, parotides exurgentes perimunt. Et *partic.* 72. Quibus ampliter, & crebro ſpirantibus morbus regius, & febres acutæ cum duris hypochondriis refrigeratæ fuerint, his abſceſſus magni ſecundum aures ſuſcitantur. Et *part.* 77. Hypochondrii contentio cum comate faſtidioſo, & capitis dolore parotidas effluere faciunt.

HYSSOPUM.

Hyſſopum calidum eſt, & pituitam ducit, ut legitur in *libr. 2. de Diat. num.* 26.

COMMENTARII VIII. FINIS.

JOAN-

giliæ, obſcuritas, & impotentia fuerit, ut hi mente moveantur, ſpes eſt.

INCURVI.

Incurvi fiunt, ſidefluxus capitis progreſſum ad cor ſecerit, ut legitur in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 7.

INEDIÆ.

Inediæ quibus conſequenter accedunt, ac ſudores, cum bono faciei colore, & alvo liquida, ita ut adſit etiam aliquis cordis, ſeu potius oris ventriculi dolor, hi ubi longius ægrotarunt, peripneumonicorum modo moriuntur. Sic habetur in *libr. de Coac. Pranot. num.* 1.

INEXERCITATI.

Inexercitati ubi derepente laboraverunt, & carnis colliquationem violentam, ac multam fecerunt, quo modo curandi ſint, ſcribitur in *libr.* 3. *de Diæta num.* 22.

INFANTES.

Infantibus tuſſicula cum ventris turbatione, ac febre continua, ſignificat poſt judicationem bimeſtri, in totum vigeſima die, etiam tumores ad articulos. Siquidem infra umbilicum conſtiterint in infernis articulis ſuperna, bonum; ſi vero ſupra, non ſimiliter morbom ſolvunt, niſi ſuppurata ſuerint. Et hoc legitur in *libr.* 6. *de Morbis Popularib. ſect.* 1. At in *libr. de Dentition. numer.* 2. Infantes, quibus in ſugendo tuſſis inſtat, uvam majorem habere ſolent. Et in *libr.* 3. *Aphor.* 12. Si hyems auſtralis, & pluvioſa, & clemens fuerit, ver autem ſiccum, & aquilonium, mulieres, quibus ad ver partus ineſt, ex quacunque occaſione abortiunt. Quæ vero pariunt; imbecilles, & morbidos infantes pariunt. Quare vel ſtatim pereunt, vel tenues, & valetudinarii vivunt. Sed lege *Puer.*

INFERNÆ PARTES.

Legitur in *lib. de Coac. Prænotion. numer.* 1. Quibus in febre dolores circa lumbos, & infernas partes fientes, ſeptum tranſverſum contingunt, infernas partes relinquentes, pernicioſi ſunt tum alias, tum ſi aliud quoddam ſignum pravum accedat. Si vero alia ſigna non fuerint prava, ſuppuratum fore, timor eſt. Et in eodem *libr.* eodem *num.* infra: Qui diutius ſecure ex febre continua laborant, citra dolorem, aut inflammationem, aut aliam cauſam, his abſceſſus expectandus eſt cum dolore, & tumore, & magis in infernis partibus: cætera ibi lege. Et in eodem *libr. numer.* 2. in principio: Capitis dolor pertinax cum febre acuta, & alio ſigno maligno, lethale eſt. Cæterum ſine ſigno malo, tranſgrediens vigeſimum diem, ſanguinis, aut puris fluxum e naribus, aut abſceſſus ad infernas partes ſignificat. Alia autem ibi vide. Et in eodem *lib.* & eodem *num.* 2. infra: Quibus derepente, dum ſine febre ſunt, præcordii, & oris ventriculi dolor, & circa crura, & infernas partes, & alvus in tumorem elevata eſt, ſolvit venæ ſectio, & alvi fluxio: reliqua ibi lege. At in *libr. de Iudicat. numer.* 10. In locis infernis dolorem fortem ſolvit aut ſurditas, aut ſanguis multus e naribus erumpens. Verum lege *Corpus.*

INFLAMMATIO.

Inflammatio fit in aliqua corporis parte, in quam influxerit humiditas bilioſa præſertim, & acris, & ibi manſerit. Hoc quidem affirmat in *libr. de Glandulis numer.* 5. ubi legitur: Si multa, & acris influxerit, manſeritque acris, & glutinoſa, inflammatur, ac intumeſcit, & collum diſtenditur. Fit etiam inflammatio ab extra, ut declaratur in *libr. de Superfœtation. numer.* 5. his verbis: Senſim hoc faciendum eſt, non violenter, ne præter naturam divulſa, inflammationem inducat. Fit igitur inflammatio a cauſis extrinſecis, & intrinſecis. Cauſa autem intrinſeca eſt humor acris, ac bilioſus, qui perſiſtat. Sed & ſanguis copioſus eſt in cauſa inflammationis; nam legitur in *libr. de Flatibus numer.* 11. Sanguine abundantes propter ſanguinis multitudinem tremunt, & inflammationes ſuſcitant; nequit enim fieri, ut ſanguinis multitudo conquieſcat. Et in *libr. de Capitis Vulneribus numer.* 17. Partes ulcus ambientes inflammantur, ac intumeſcunt, propter ſanguinis influxionem. Et in *libr. de Ulceribus numer.* 2. Inflammantur ulcera cum ad ſuppurationem tendunt; ſuppurantur autem alterato ſanguine, ac calefacto, donec putrefactus talium ulcerum pus fiat.

Verum quo modo inflammationes fiant, ſcriptum eſt in *libr.* 1. *de Morbis numer.* 11. Caro ſauciata ſubreſiccatur, & ſubcaleſcit, & humiditatem in ſe ipſam a vicinis tum venis, tum carnibus trahit. Ubi autem attraxerit, intumeſcit, & inflammatur, & dolorem exhibet. Et in *libr.* 4. *de Morbis numer.* 22. docet, quo modo ulcera inflammentur, & inquit: Ulcera ſi curentur in diebus imparibus, inflammantur; venit enim humor ad omnes venas, cum turbatur, & eas replet. Si vero ulcus curetur, pus exitum non habens dolorem inducit, & carnes circa ulcus attollit. Inflammatio fit in venis, ut legitur in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Comm.* 4. *partic.* 67. Fit in cerebro, ut in *libr.* 3. *de Morb. numer.* 1. In pulmone, ut in *lib.* 2. *de Morb. numer.* 44. & in *libr. de Intern. Affection. num.* 7. Fit in faucibus, & in gingivis, ut in *libr. de Affect. num.* 4. Fit inflammatio abſceſſuum, ut in *libr. de Flatibus numer.* 7. Fit inflammatio in mammis, ut in *libr. de Glandulis numer.* 12. Fit in articulis, ut in *libr. de Articulis numer.* 8. Fit ad palatum, ut in *libr.* 2. *de Morbis numer.* 32. Fit in angina ad pectus, aut pulmonem converſa, ut in eodem *libr. numer.* 27. Fit in uteris ex partu, ut in *libr.* 1. *de Morbis Mul. numer.* 115. Accidit etiam inflammatio in præcordio ſuppuratoria, quæ tunc eſt, cum ante mortem nigra per alvum ſubeunt, ut in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 2.

Signa

Signa autem inſlammationis, & doloris in locis principalibus ſunt ſpiritus denſi, & parvi, ut habetur in *lib. de Coac. Prænot. numer.* 2. Et in *libr. Prognoſtic. numer.* 4. Inflammationem in locis ſupra ſeptum tranſverſum, aut dolorem ſpiritus denſus ſignificat.

Inflammatio autem quid agat, legitur in *libr. Progn. Commentar.* 3. *partic.* 23. & hoc eſt, quod febrem prorogat. Et in *libr. 3. de Morb. numer.* 15. ſiccat. Et in *libr. de Virg. Morb. num.* 2. inſanit. Curationem inflammationis hanc habemus in *lib. 5. Aphor.* 23. ibi enim ait, frigidum utile eſſe inflammationibus, aut flammeis ardoribus ad ruborem, & ſubcruentum colorem ex novo ſanguine tendentibus. Et in *libr. de Veratri Uſu*: Inflammatione in principio laborantibus pharmaca inimica. Et in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Comment.* 4. *partic.* 21. Inflammationes aliæ ſolvi non poſſunt, ſi quis primum purgante uti medicamento aggreſſus fuerit. Nam venæ ſectio in his præferenda eſt, deinde clyſmis eſt opus, ſi vehemens, & magnus fuerit morbus; ſi vero non, & poſtea medicamento opus ſit, id poſt ſanguinis miſſionem ſecure, & mediocriter porrigendum eſt. Sed quandoque inſlammatio ſcribitur ab Hippocrate pro maximo calore, ut in *libr. Progn. Comment.* 1. *partic.* 27. Et Galenus ibi ait: *Inflammari* ſignificat veluti igniri, & ſuccendi, ac peruri.

INFUSA.

Infuſa alia competunt hominibus craſſioribus, ac humidioribus; alia ſiccis, ac debilioribus. Etenim in *lib. de Salubr. Diæt. numer.* 6. hæc narrantur: Sunt infuſa pro craſſioribus, ac humidioribus ſalſiora, & tenuiora; pro ſiccis vero, & gracilibus, ac debilioribus pinguiora, ac craſſiora. Tenuia vero, & ſalſa ſunt muria, & aqua marina, & hujuſcemodi; craſſa autem, & pinguia ſunt, quæ ex lacte fiunt, & cicerum decoctum, & hujuſcemodi. De infuſorum vero menſura, præſertim ad uteros pertinente, ſic ſcribitur in *lib. 2. de Morb. Mulierum numer.* 90. Infuſum nulli, ut ſemel dicam, competit, quam duarum heminarum.

INGUINA.

Inguinibus autem fiunt dolores, tumores, inflammationes, durities, vulnera, & id generis. Scriptum eſt in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 1. Inguinis dolor in febribus morbum diuturnum ſignificat. Et in *libr. de Flatib. numer.* 7. Cum inguinum inflammatione abſceſſus, & febris conſequitur. Et in *lib. 7. de Morb. Popul. num.* 58. Inguinum tumor ad ſex annos, varices, & coxendicum dolores. Et in *libr. 6. ſect.* 7. Inguinum, glandularumque tumores plurimi fiebant, eo quod hepatitis affecta eſſet. Et in *libr. de Coac. Prænot. num.* 6. Supra inguina ad laterum mollitudinem, & pubem ſientes puſtulæ ſerpiginoſæ, alvum male affectam ſignificant. Præterea in *libr. 5. de Morbis Popularibus numer.* 23. loquitur Hippocrates de inguinibus duris, extuberantibus. Et in *libr. 7. numer.* 40. leguntur inguinum tubera. Et in *libr. de Natur. Puer. numer.* 7. ſcribuntur inguinum tubercula ex retentis menſibus. At vero de vulneribus legitur in *libr. 5. de Morb. Popularib. numer.* 20. Juxta inguen ſagitta percuſſus. Et ibidem: Ex inguine cuſpis ſexto tandem anno eſt erupta. Sed inter lethalia vulnera connumerantur ea, quæ fiunt in inguinibus, ut proditum eſt in *libr. 2. Prædictorum num.* 19.

INQUIETUDO.

Quæ in judicatoriis diebus cum projectu, & inquietatione, & abſque ſudore perfrictiones ſunt, malæ exiſtunt: atque ex his ſupervenientes rigores, mali. Hæc in *libr. 1. Prorrhetic. Commentar.* 2. *partic.* 27. Ubi Galenus ait: Superfluam adjectionem eſſe, *abſque ſudore*. Et in *libr. 1. Prorrhetic. Commentar.* 1. *partic.* 26. Quæ cum refrigeratione, non ſine febre, ſuperioribus ſudanti partibus fiunt morbi, implacidıtates, & inquietudines phreniticæ exiſtunt, & pernicioſæ. Et *partic.* 27. Frequentes in phreniticis permutationes convulſionem indicant. Galenus in *Commentar.* inquit: In ſuperiori particula recenſuit permutationem, quæ circa morbi initia fit, atque eam non bonum eſſe ſignum, dixit; in hac autem de qua agat permutatione, explanat, ex pravis nempe ſymptomatis ad prava oſtenditur permutatio. Lege *Jactatio*.

INSANIA.

De cauſis inſaniæ ſatis fuiſſe dictum arbitror in *Capite* de *Deſipientia*; & propterea, ne alias reperam, ibi legendæ ſunt. Attamen hæc pauca addemus, quæ ex *lib. 1. de Morb. num.* 28. deſumpſimus, & ſunt: Tanto minor inſania, ipſumque delirium fit, quanto paucior, ac debilior eſt bilis, quam pituita. Et in *libr. de Aer. Aquis, & Loc. numer.* 12. Inſaniæ morbi in occidentalibus ab aquis fiunt lacuſtribus, & paluſtribus. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. Inſaniæ timorem inducunt dyſentericæ, ſubrubræ, limoſæ, largæ egeſtiones alvi, in flammeis valdæ rubicundis coloribus ſolutæ. Et in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 48. Cum homo manibus, ac pedibus diſtentus, ac tortus fuerit, inſaniam ſibi ipſi facit. A quonam humore inſaniant homines, & quo modo cognoſcantur, vide in *Capite* de *Deſipientia*.

At vero inſaniæ futuræ ſigna quædam exponemus. Legitur in *lib. de Coac. Prænot. n.* 2. Inſaniam cito affore denuntiant vomitus in capitis doloribus æruginoſi, cum ſurditate, & vigiliis. Et in *libr. 1. Prædictorum numer.* 2. Inſaniam portendunt vox clangoroſa ex vomitu nauſeabundo oborta, oculi pulvillum incumbentem habentes. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 6. Ad inſaniam deventuros eſſe, timor eſt, ex alvo liquida laſſatos, caput dolentes, ſiticuloſos, vigilantes, valde rubicunda egeſtione ſolutos, ſi difficulter ſpiraverint. Et in *libr. 5. Aph.* 40. Inſaniam ſignificat quibuſcunque mulie-

ribus

ribus ſanguis ad mammas colligitur. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 3. Ad inſaniam deveniunt ex levibus ſyderationibus poſt mentis emotiones taciturnas, non quieſcentes. Et *numer.* 4. ejuſdem *libr.* Timor eſt, ne inſaniant, quibus, & flammeis, & valde rubicundis ſolutis, graveolens, larga, & ſubrubra fit egeſtio.

Qui vero inſani ſint, narratur in *libr.* 2. *de Morb. Popularib. ſection.* 5. ubi inquit Hippocrates: Cui vena in cubito pulſarit, inſanus, & iracundus eſt; cui vero quieverit, ſtupidus. De inſanis autem has cape prænotiones. Scriptum eſt in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 4. Inſania acute correpti, voce intercepta, ita affecti moriuntur. Et *numer.* 2. ejuſdem *libr.* Quibus timor eſt, ut inſaniant, in his colli dolor malum eſt. Et in *lib.* 5. *Aphoriſm.* 65. Quibus tumores in ulceribus apparent, non convelluntur maxime, neque inſaniunt. Quibuſdam autem inſaniæ, vel dolor lateris acutus, vel ſuppuratio, vel dyſenteria, ſi tumores ſint rubicundi. Ex inſania præterea ad raucedinem, cum tuſſi, fit diſceſſus, ut legitur in *libr. de Coacis Prænotionib. numer.* 3. Ex inſania dyſenteria, aut hydrops, aut mentis emotio, bonum, ut in *lib.* 7. *Aphor.* 5.

Verum inſania hos producit effectus. Legitur in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 3. in fine: Inſaniæ, febres acutæ turbulentas, non bilioſo, os ventriculi dolenti, ſolvunt. Et in *libr.* 2. *de Morb. Popularib. ſect.* 5. Inſania, magni morbi ex more fientis ſolutio.

Curatio vero inſaniæ legitur in *libr. de Virginum Morbis numer.* 3. quæ eſt: Inſaniæ curatio eſt ſanguinis detractio, ſi nihil impediat. Virgines autem quam citiſſime viris junguntur. Et in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 21. Varices, aut hæmorrhoides accedentes inſaniam ſolvunt. Et in *libr. de Judicationib. numer.* 10. Quicunque inſaniunt ſua ſponte liberari ex morbis, his inſaniam ſolvit dolor ad pedes progreſſus, aut ad pectus, aut tuſſis vehemens oborta; ſi vero horum nihil fiat, inſania ſoluta, oculi privatio contingit. In *libr.* autem 5. *de Morbis Popularibus numer.* 1. recitatur inſani a liberaliore potatione curatio.

INSOMNIA.

Cum in ſomno oculi ardent, & prudentia permutatur, & opiniones peregrinæ mentem occupant, hæc inſomnia appellantur, ut refertur in *libr. de Flatibus numero* 20. Sed alia ſunt inſomnia bona ſani, alia ægri; unde legitur in *libr.* 4. *de Morb. Popularibus numer.* 29. In febribus ab inſomniis vexabatur, quæ novimus, & ceſſavit & ipſe eadem ſomniate una cum judicatione. Sed inſomnia in phrenitide evidentia, bona ſunt, ut apparet in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 1. Et inſomnia horrenda in morbo craſſo lege in *libr. de Intern. Affection. numer.* 51. Verum in *libr. de Inſomniis numer.* 3. Inſomnia diurnis actionibus adverſaria, & de ipſis pugna oborta, turbationem in corpore ſignificant. Sed plura de his lege in *libr. de Inſomniis* citato.

INTESTINA.

De inteſtinorum generatione hæc prodita ſunt in *libr. de Carnibus numer.* 3. Fauces, & ſtomachus, ſive gula, & venter, & inteſtina in podicem uſque cava facta ſunt. Cum enim frigidum ſemper caleſcat, quantum ejus circumcirca glutinoſum erat, exaſſatum eſt, & membrana tunica facta eſt. Quod vero intra frigidum erat, colliquatum eſt, & factum liquidum; non enim erat in ipſo, neque pingue, neque glutinoſum multum. In *libr.* autem *de Hominis Structura numer.* 7. Inteſtina cubitos tredecim habent. Et in *libro Democriti* ad Hippocratem *de Natura Hominis*: Obnoxia vero ventris compoſitioni per opificium convoluta, circum ventrem evolvuntur inteſtina, adſumptionis, & excretionis cauſa. Et in *libr. de Venis numer.* 6. Inteſtina craſſa homo majora, quam canis, habet: dependent autem ex meſenterii membrana, quæ meſocolon hac parte vocatur; meſocolon autem ex nervis de ſpina ſub ventrem. Et in *libr. de Corp. Reſect. num.* 3. A ventre extat inteſtinum ventri conſimile, longum cubitorum non minus duodecim, pampiniformiter in ſinibus involutum, quod aliqui colon appellant, per quod alimenti delatio contingit. A colo autem ſitum eſt rectum, ac princeps inteſtinum poſtremum, carnem copioſam habens, & in ſummum anum deſinens. Sed inteſtini recti ſitus talis habetur & in *libr. de Articul. numer.* 42. Hæc autem de anatomia inteſtinorum.

Ægritudines, quæ inteſtina corripiunt, hæ ſunt, ſcilicet dolor, tumor, inflammatio, tormina, humectatio, & ſaniei fluor, exaſperatio, elapſus, pertuſio, & vulnus, inteſtinorum lævitates, difficultates, agitationes, humiditates, aqua intercus, & volvulus. Dolor autem inteſtini tenuis talia nobis dat prognoſtica. In *libr.* enim *de Coac. Prænot. numer.* 3. Ad inteſtinum tenue dolores ex laterum mollitudine tranſeuntes, in morbis longis, ex corruptione fœtus non valde purgata, pernicioſi ſunt. Et ibidem in principio: Circa inteſtinum tenue dolores diuturni, & circa lumbos, & ad præcordia, ſi ægri cibos averſentur, una cum febre, his dolor intentus, ad caput progreſſus, ipſos repente occidit convulſorin modo. Et *numer.* 6. ejuſdem *libr.* narrat doloris cauſam, & inquit: Circa inteſtinum tenue dolorem faciunt bilioſis alvus turbata, parva, frequenter egerens, diſtendentia cum paucis mucoſis. In *libr.* autem 6. *de Morbis Popularibus ſection.* 4. curationem recitat quandam, cum ait: Cui inteſtinum in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus eſt, erat quietior. Poſtquam autem hic curatus fuit, magis dolebat. Tumore

circa

circa inteſtinum tenue difficiles prægnantibus memorat in *libr. de Coac. Prænot. num.* 3. Inteſtini vero recti inflammatio ſic ſcripta eſt in *libr. de Fiſtulis numer.* 3. Si inteſtinum rectum inflammatum fuerit, & dolor habeat, & febris, & frequenter ad exonerandum alvum deſideat, & nihil egerat, & præ inflammatione ſedes exiiſſe videatur, & aliquando urinæ ſtillicidium corripiat, hic morbus fit, cum pituita ex corpore ad inteſtinum rectum decubuerit: conferunt autem calida, & cætera; nam ibi curationem exacte recenſet Hippocrates. Et *num.* 5. ejuſdem *libr.* Si inteſtinum rectum humidum fiat, & ſanies defluat, curationem habes. Item, ſi ſanguis profluat, Item, cum ſedes, ſive rectum inteſtinum exciderit, & in loco ſuo manere noluerit. Et *numer.* 6. ejuſdem *libr.* curationem habes, ſi inteſtinum rectum procidat, & ſanguis profluat: ſimiliter, ſi inflammatum fuerit. Et *numer.* 7. Sic, ſi dolor fiat, & inflammatum non ſit; ac præterea cum inflammatum ſit. Ibi enim ſunt horum morborum inteſtinalium curationes deſcriptæ. At vero huic parti addamus *Aphoriſmum* 58. *libr.* 5. Recto inteſtino, aut utero, inflammationem patienti, urinæ ſtillicidium accidit. De inteſtinorum autem vulnere legitur in *libr. 6. Aphoriſm.* 18. Veſica diſciſſa, aut aliquo ex tenuioribus inteſtinis, lethale eſt. Et in *lib. 2. de Morbis Popularibus ſection.* 6. Vulnerato inteſtino, reſpiratio prodit inſerne inconſpicua juxta vulnus, & evacuantur pectora. Dato igitur lac, & vinum, pari aquæ menſura ammixta. Inteſtinorum porro agitationes a flatibus cauſantur, ut apparet in *libr. de Flatibus num.* 14. atque volvuli, tormina, & oppilationes in inteſtinis. Omnium enim horum cauſa eſt ſpiritus tranſiens, qui, cum contingat locos teneros, inconſuetos, ac prius intactos, quemadmodum ſpiculum infixum penetrans, per carnem perrumpit, aliquando præcordia petens, aliquando ilia, imo quandoque utraque ſimul affligens. Quare ſolent quidam, calida fomenta extra adhibentes, dolorem mitigare; rarefacto enim corpore a calore, fomentum ſpiritus inde exhalat, ut quies inde aliqua, & mitigatio contingat dolorum. Hæc ibi. De inteſtinorum vero humiditate legitur in *libr. de Glandulis numer.* 6. quod eorum humiditas morbos non facit. De inteſtinorum volvulo lege *Volvulus*. Sed hunc nota *Aphoriſmum*, qui deſcribitur in *lib. 6. Aphoriſm.* 44. Quibus ex ſtillicidio urinæ ileos ſupervenerit, hi in ſeptem diebus pereunt, niſi, febre ſuperveniente, ſatis urina fluxerit. De inteſtinorum vero lævitate, ſive lienteria, quamquam ſcripſimus in *Capite* de *Lienteria*, tamen pauca quædam addemus. Ac primum de quadam cauſa ſic ſcribit Hippocrates in *libr. 7. Aphoriſm.* 76. Inteſtinorum lævitas a dyſenteria accedit. Et in *libr. 1. Prædictorum num.* 19. Inteſtinorum lævitate corripiuntur, quibus, alvo ſuppreſſa, ſanguinis eruptio fit, & inſuper rigent. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 27. Inteſtinorum lævitates, & aqua intercus fiunt a concepta in ventriculis humiditate. Fit inteſtinorum tum lævitas, tum difficultas autumno, ut legitur in *libr. 3. Aphoriſm.* 22. Quæ ſint inteſtinorum lævitates malæ, legitur in *libr. 2. Prædictorum numer.* 31. Verum hæc ſunt animadvertenda, quæ ſcribuntur in *libr. 6. Aphoriſm.* 3. eaque ſunt: In longis inteſtinorum lævitatibus cibi faſtidium, malum; & cum febre, pejus. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus numero* 3. Qui in longis inteſtinorum lævitatibus una cum animalculis tormina patiuntur, & doloribus afficiuntur, his ſolutis intumeſcunt. Inſuper rigere, his malum eſt. Et ibidem: Inteſtinorum lævitates cum ſpirandi difficultate, & lateris punctura, in tabem deſinunt. Pro curatione vero lævitatis inteſtinorum ſcribitur medicamentum quoddam in *Adjectis libr. 1. de Morb. Mulierum numer.* 5. De inteſtinorum vero difficultate, ſive dyſenreria plura ſcripſimus in *Capite* de *Dyſenteria*, & ibi lege,

IRACUNDI.

Iracundi qui ſint, nos docet Hippocrates in *libr. 2. de Morbis Popularibus ſection.* 6. & inquit: Iracundi ſunt, qui caput magnum, oculos parvos habent, & balbi. Qualis autem ſit eorum natura, deſcribitur in *libr. 1. de Diæta numer.* 37. & inquit: Iracundi, ſegnes, doloſi, ſimplices, infeſti, benevoli, ex diæta immutari non poſſunt. Natura enim obſcura haud quaquam transformari poteſt,

JUDICATIO.

Judicatio, ſive criſis eſt morbi exſolutio, de qua ſic legitur in *libr. 2. Aphoriſm.* 13. Quibus criſis, ideſt judicatio, fit, his nox gravis ante acceſſionem; quæ vero ſubſequitur, magna ex parte levior exiſtit. Et in *libr. Prognoſticorum numer.* 10. Commodum eſt, & lumbricos rotundos cum egeſtione prodire, morbo ad judicationem tendente. Et ſupra *numer.* 9. Inſpiſſari oportet egeſtionem, morbo ad judicationem tendente. Sit autem ſubſulva, & non valde graveolens. Et in *libr. de Judicationibus numero* 1. De judicationibus, quæ cito ad melius tendunt, plerumque eadem ſigna ſunt, quæ etiam ſanitatis. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 5. Cito judicantur, quorum urinæ cito ſubſidentiam habent. Sed lege *Criſis*, & *Dies Decretorii*,

JUVENTUS.

Legitur in *libr. de Natur. Muliebri numer.* 1. Juvenculæ humidiores ſunt, & multo ſanguine plerunque refertæ. Et in *libr. 2. Aphoriſm.* 54. Magnitudo corporis juventæ neque indecens, neque illiberalis; ſenectæ vero inutilis, & deterior parvitate. Et

te; Et in eodem *libr. Aphoriſm.* 20. Quibus juvenibus alvi humidæ, his ſeneſcentibus ſiccantur; quibus vero juvenibus alvi ſiccæ ſunt, his ſeneſcentibus humectantur. Sed in *Aphoriſm.* 53. ejuſdem *libr.* inquit: Qui alvos humidas habent juvenes, melius degunt ſiccas habentibus; in ſenectute autem pejus. Et in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 29. recitat, qui morbi fiant juvenibus, cum ait: Juvenibus ſanguinis ſpuitiones, tabes, febres acutæ, morbus comitialis, & alii, ſed præcipue antedicti. Et in *libr.* 2. *Aphor.* 39. Seniores juvenibus plerunque ægrotant minus.

COMMENTARII IX. FINIS.

JOAN-

JOANNIS MARINELLI COMMENTARIUS X. IN LIBROS HIPPOCRATIS.

LABIUM.

IN *libr. Democriti* ad Hippocratem *de Natura Hominis* quendam labiorum uſum deſcribit, cum ait: Mollis labiorum contactus, os circumplicans, verborum ſenſum, exactamque articulationem gubernans, exhibet. Labia hoc præcipuum habent, quod inter alia membra ulcerantur, ac præſertim in febribus ob calorem, ſiccitatemque febrilem; nam in *libr. 6. de Morb. Populat. ſect.* 8. Hippocrates ait: Febres, in quibus ulcerantur labia, fortaſſis intermittentes; & tertianis perfrigerationes. Concutitur etiam in acutis quandoque labium infernum; id quod inter ſigna mala connumeratur, ut teſtatur Hippocrates in *lib. de Victus Ration. in Morb. Acut. num.* 22. At non hoc ſolum dant præſagium labia, verum alia quoque. Ait enim in *lib. 4. Aph.* 49. In febre non intermittente, ſi labium, aut naſus, aut oculus, aut ſupercilium pervertatur, ſi non videat, ſi non audiat, & jam debilis ſit æger, quicquid horum fuerit, mors prope eſt. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 2. Labium liveſcens, lethale. Et in *libr. Prognoſtic. Commentar.* 1. *part.* 12. Si pervertitur, aut livida palpebra eſt, aut labium, aut naſus cum aliquo alio ſigno, mortem prope eſſe, ſciendum eſt. Lethale eſt etiam habere labia reſoluta, & pendentia, & frigida, & albicantia facta. Et in *libr. de Coacis Prænotionib. numer.* 2. Labium contractum, alvi bilioſæ eruptionem ſignificat.

LABOR.

Labor aliquando ſignificat acceſſiones, vel caſus, ut: Ubi morbus peracutus eſt, ſtatim extremos habet labores. Sic ſcriptum eſt in *libr. 1. Aphoriſm.* 7. Aliquando ſignificat læſionem, vel nocumentum, veluti in *libr. 2. Aphoriſm.* 1. In quo morbo, ait, ſomnus laborem facit, mortale; ſi vero juvat, non mortale. Aliquando ſignificat dolores, ut in *libr. 4. Aphoriſm.* 44. ubi legitur: Quibus febres longæ, his tubercula, vel labores in articulis fiunt. Aliquando ſignificat morbum, ut in eodem *libr. Aphoriſm.* 36. in quo hæc verba ſunt: Cum ſudores non ita fiunt, laborem ſignificant, & morbi longitudinem. Et *Aphor.* 80. ejuſdem *libr.* Si ſanguinem mingunt &c. circa veſicam laborem. Verum dicuntur & febres laborioſæ, ut eodem *libr. Aphor.* 74. In quibus, ait Galenus, hoc ineſſe, ut citra abſceſſus faciant. Et in *libr. 1. Prorrh. Commentar. 2. partic.* 42. Febres laborioſæ, malignæ. Aliquando autem ſignificat malam affectionem in morbis, ut declaratum eſt in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Comment. 2. partic.* 47. In *libr.* 4. autem *Aphor.* 32. legitur: Si quid laboraverint, ideſt, ſi qua pars laborans, vel dolens fuerit. Et in *libr. 5. Aphoriſm.* 72. Qui morbo regio laborant, ideſt, qui habent ad regium morbum inclinationem. Hæc de ſignificationibus *laboris*, prout Galenus exponit. Labor autem quandoque exercitationem ſignificat; & de hoc lege in *Capite de Exercitatione*. Hujus tamen paucas dicemus operationes. Ait Hippocrates in *libr. 6. de Morb. Popular. ſection.* 5. Labor articulis, & carnibus; cibus, ſomnus, viſceribus. Et in *libr. 2. de Diæta numer.* 38. Labor ſiccat, & corpus robuſtum facit. Et in *libr. 6. de Morb. Popular. ſect.* 8. Labores in circuitibus, quicquid in ſeptuaginta movetur, in triplicitate perficitur. Et in *libr. 2. Aphoriſm.* 49. Labores conſuetos ferre adſueti, etiam ſi fuerint debiles, vel ſenes, non adſueris fortibus, ac juvenibus facilius ferunt. Sed in *lib. 6. de Morbis Popul. ſect.* 6.

Labo-

Labores, cibi, potus, ſomnus, res venereæ, omnia mediocria. Et ibidem *ſection.* 4. Labores cibos præcedant.

LAC.

Lac, & ſanguis alimenti ſunt redundantia, ut legitur in *libr. de Alimento numer.* 8. Ait autem *numer.* 7. Lac nutrimentum eſt, quibus ſcilicet ſecundum naturam alimentum eſt, aliis vero non. Fit autem lac, ut ſcriptum eſt in *libr. de Natur. Puer. numer.* 21. ob hujuſmodi neceſſitatem. Cum uteri tumidi præ puero ſunt, ventrem mulieris comprimunt; ejus autem pleni, ubi compreſſio contigerit, pinguiſſimum de cibis, ac potibus foras proſilit in omentum, ac carnem. Et ſubdit: Et a pinguitudine caleſacta, ac alba exiſtente, quod edulcatum eſt a caliditate, quæ ab uteris acceſſit, expreſſum venit in mammas, & in uteros quoque parum venit per eaſdem venulas. Tendunt enim in mammas, & in uteros venulæ hæ, & conſimiles aliæ; & ubi pervenerit in uteros de lacte, (hoc eſt, de nutrimento, quod vicem gerit lactis) puer ipſo paullulum fruitur, mammæ vero ſuſcepto lacte impletæ, attolluntur. Et *num.* 22. Dum mammæ lactant, ſi lactaverint, ac exuguntur, venulæ in mammas ampliores fiunt, a ventre pinguedinem trahentes, & in mammas diſtribuunt; nam ſi vir multum coeat, venæ ampliores redditæ, venerem magis inducunt. Et *num.* 20. Tunc lac judicationem ſui matri præbet, cum movetur fœtus: & in mulieribus denſam carnem habentibus, poſterius; in raram vero, prius ſignificationem de ſe præbet, ac prodit. Et propterea lac viri non faciunt, ut legitur in *libr. de Gland. num.* 11. quoniam anguſtia locorum, & corporis denſitas impedit. Et licet tantummodo mulieribus gravidis lac fiat, tamen legitur in *libr.* 5. *Aph.* 39. Lac habens mulier, quæ neque prægnans eſt, neque peperit, menſes ipſius defecerunt. Sed in gravidis lac ſi multum fluat, neceſſe eſt, fœtum debilem eſſe, ut declaratur in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 7. Præterea quædam ſunt mulieres, quæ natura ſine lacte ſunt, & quibuſdam deficit ante tempus, ut habetur in *lib.* 1. *de Morb. Mul. numer.* 99. Quæ multum lactis faciant, & augeant, lege in *lib.* 1. *de Morb. Mulier. num.* 73. Sed & quandoque impurum fit lac, præſertim ſi pituitoſis cibis, ac potibus, & alimentis impuris nutrix utatur, ut explicatur in *libr.* 4. *de Morb. numer.* 28. Quapropter lac calidum, ac bilioſum pueris calculum generat, ſicut dicit Hippocrates in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 24. At de lactantibus quandam hiſtoriam vide in *lib.* 2. *de Morb. Popular. ſect.* 2. quæ eſt: Lactans quædam puſtulas per corpus ubique habebat; poſtquam autem lactare ceſſavit, ſedatæ ſunt per æſtatem. Ad lac extinctum lege remedia in *libr. de Natur. Muliebr. num.* 88. Et lacti extincto quæ medeantur, in *libr.* 1. *de Morb. Mul. numer.* 73.

LACTIS USUS.

Scribit Hippocrates in *libr.* 5. *Aphor.* 64. Lac dare caput dolentibus, malum; malum etiam febricitantibus, & quibus præcordia elevata permurmurantia, & ſiticuloſis; malum & quibus bilioſæ alvi egeſtiones in febribus acutis ſunt, & quibus ſanguinis multi egeſtio facta eſt: convenit autem exhibere tabeſcentibus, non valde multum febrientibus, & in febribus longis, debilibus, nullo ex prædictis ſignis præſente, ſed præter rationem conſumptis. Et in *lib.* 7. *de Morbis Popularib. numer.* 4. Lac in farina in ventris dolore. Et in *libr. de Intern. Affect. numer.* 4. uſus deſcribitur lactis bubuli, caprini, aſinini, & equini in pulmonis affectibus. Et in *lib. de Loc. in Hom. num.* 35. Lactis infuſum in tabe. Et in *libr. de Nat. Muliebr. numer.* 46. fit mentio de lacte vaccæ nigræ. Et *num.* 29. ejuſdem *libr.* de lacte canino in uterorum morbis. Et in *libr.* 2. *de Diæta num.* 9. Lac ovillum alvum ſiſtit; caprinum magis per alvum ſecedit; bubulum minus; equinum autem, & aſininum magis ſecedunt.

LACRYMÆ.

Lacrymæ fiunt læſo oculo, vel in ægritudinibus aliis. Si lacryma procedit calida, ac ſalſa, periculum eſt, & pupillam exulcerari, & palpebras, ut legitur in *lib.* 2. *Prædiſtor. numer.* 27. Sed curationem dat Hippocrates in *libr. de Humid. Uſu num.* 11. & inquit: Lacrymis mordacibus calida convenit. In aliis vero morbis lacrymæ aut ſunt voluntariæ, aut invitæ. De voluntariis legitur in *libr.* 4. *de Morb. Popular. numer.* 27. & in *libr.* 8. *Aphor.* 11. Lacrymæ voluntariæ, malum non ſunt; invitis autem decurrentes, malum. Et in *libr.* 6. *de Morb. Popularib. ſect.* 1. Lacrymæ in acutis male habentibus, ultroneæ quidem bonæ; involuntarie autem defluentes, malæ. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 52. Quicunque in febribus, vel in aliis morbis ſponte lacrymantur, nihil abſurdi eſt; qui vero non eſt ſponte, abſurdius. De invitis vero lacrymis quamvis locuti fuimus, tamen hanc addam prænotionem, quæ ſcribitur in *libr.* 1. *de Morbis Popularibus numer.* 2. Lacrymæ invitæ quibus in febribus acutis magis ardentibus defluunt, his ſanguinis eruptionem e naribus expectare oportet, ſi etiam alia pernicioſe non habeant.

LACTUCA.

Lactuca frigidiſſima eſt, priuſquam ſuccum habeat, debilitatem autem quandam corpori inducit; ut legitur in *lib.* 2. *de Diæta num.* 25.

LÆTITIA.

Lætitiæ ex nulla alia re, quam cerebro, contingunt, ut proditum eſt in *lib. de Morb. Sacr. numer.* 16. At in *libr.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 5. Lætitia relaxat cor.

LAPIS.

Si lapis puero jam adulto ex terræ eſu gignatur, dolor ipſi non adeſt, priuſquam ipſe ſibi ipſi cibum deligat, Sic ſcribitur in *libr. 4. de Morb. numer.* 28. Verum illud ſciant quadragenarii, quod lapis in veſica poſt annum quadrageſimum ſecundum, niſi prius exiſtat, non fit. Hoc habemus in *libr. de Coacis Prænotion. num.* 3. Sed qui plura cupiunt, legant *Calculus*.

LASSATI, ac LASSITUDO.

Legitur in *lib. de Coac. Præn. n.* 1. Laſſati cum horrore ſi exſudarunt judicatorio modo, recalefacti in morbo acuto, male habent tum altas, tum ſi circa hæc ſanguis de naribus ſtillarit. Et ibidem: Laſſati, caligantes, vigilantes, ſoporoſi, exſudantes, recaleſcentes in febre, male habent. Et ibidem: Laſſati, ſingultientes, ſtupore detenti, mali. Et *num.* 3. Laſſitudine affectis, horrorem habentibus, capite gravatis, menſes erumpunt. Et *numer.* 2. In oculorum diſtortione, febrienti, laſſato, rigor perniciosus. Et infra: Laſſitudo in linguam nigram citra rationem habentibus, mala. Et in *libr. 2. de Diæta numer.* 44. fit mentio de tribus laſſitudinum ſpeciebus hoc pacto: De laſſitudinibus, quæ in corpore fiunt, hoc modo res ſe habet: homines inexercitati ab omni labore laſſantur; nulla enim corporis pars exercitata eſt ad ullum aliquem laborem. Corpora autem exercitata ab inſuetis laboribus delaſſantur; aliqua vero etiam a conſuetis exercitiis laſſantur, ſi modum exceſſerint. Species igitur laſſitudinum ejuſmodi ſunt; vis autem ipſarum ſic habet. Et ſubdit *numer.* 45. Etenim inexercitati, humidam carnem habentes, cum laboraverint, corpore calefacto, multam colliquationem remittunt. Rationem vero hujus rei, & curationem, quæ ad hanc laſſitudinis ſpeciem pertineat, ſubdit, itemque aliarum ſpecierum. Verum cum plures oriantur ægritudines a laſſitudine, ſicut in eodem loco legitur, tamen quod ex laſſitudinibus fiat febris, confirmat Hippocrates in *libr. 1. de Morbis Popular. ſection.* 3. *Ægroto* 2. Et puſtulæ in *libr. 4. de Morbis Popular. numer.* 13. Et febris ex laſſitudinibus, laboribus, & curſibus inſolitis in *libr. 3. ſection. 2. Ægroto* 8. Sed illud obſerva medicamentum præ laſſitudine, quod prodit Hippocrates in *libr. 2. Aphor.* 48. cum ait: Laſſitudini in corporis motu cum dolore, quies ſtatim medetur. Et in *libr. 2. Prædictor. numer.* 10. Laſſitudinum ſolutio fit, in mingente ſanguinem, raro quidem & ſine febre, ac dolore. Cur vero laſſitudine affligantur, qui a bilis fluxione infeſtantur, lege in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 18. Tandem vero prognoſtica hæc habeas, velim. Laſſitudines ſpontaneæ morbos denuntiant, ut vult Hippocrates in *libr. 2. Aphor.* 5. Et in *libr. 4. Aphor.* 31. Laſſitudinem habentibus in febribus, ad articulos, & circa maxillas potiſſimum abſceſſus fiunt. Et in *libr. 1. Prorrhetic. Comment. 2. partic.* 57. In oculorum perverſione, cum febre, & laſſitudine rigor, pernicioſus; comatoſique in his, male habent. Et in *Commentar. 4. de Victus Ration. in Morbis Acutis, partic.* 2. Febris vehemens habet, corpuſque, veluti ab oſſearia laſſitudine habitum, laborat, & dolet. Galenus autem in *Commentar.* inquit: Laborat corpus eorum laſſitudine ulceroſa propter humiditatum acrimoniam.

LATUS.

Latus utrunque in vehementiſſimas incidit affectiones, veluti in dolorem, lateris puncturas, ſuppurationes, atque ictus, & tumores. Sed quæcunque laterum naturæ ſcapulas, alarum modo, eminentes habent, propter cauſæ debilitatem, in deſtillationibus malignis, ſive excretio fiat, ſive non fiat, malum; quemadmodum ſcribit Hippocrates in *libr. 6. de Morbis Popular. ſection.* 3. Præterea in *libr. Prognoſtic. num.* 8. A laterum mollitudine, & a lumbis aquæ inter cutem pleræque incipiunt; aliquæ vero etiam ab hepate. Quin & laterum mollitudo a flatibus elevatur, ſicut recenſet Hippocrates in *libr. 4. de Morb. Popularib. numer.* 23. ubi lege hiſtoriam. Quo vero ad dolores attinet, legitur in *libr. 6. Aphor.* 5. Dolores in lateribus, & in pectoribus, & in aliis partibus, an multum differant, conſiderandum eſt. Sed primum cauſas conſiderare oportet; nam lateris dolores facit aquilo; ut legitur in *libr. 3. Aphor.* 5. Et lateris ſiniſtri dolor factus eſt ex febre æſtiva, & alvi profluvio, ut recitat Hippocrates in *libr. 7. de Morb. Popul. numer.* 21. At ibidem *numer.* 49. Lateris ſiniſtri dolor ex nauſea, & laſſitudine. Tamen ſi abſque cauſa manifeſta lateris, & lumborum dolor fiat, morbum regium incurrunt, ut legitur in *lib. de Coacis Prænotion. numer.* 3. Et ibidem infra: Lateris dolor in ſputo bilioſo, præter rationem evaneſcens, pernicioſus. Dolorum porro lateris alii ſunt acuti, alii minime; & horum alii aſſidui, alii rari. Et idcirco ſcriptum eſt in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. Ad latus dolor acutus fit, item cum febre ſurditas, quibus ex partu alba prodeuntia ſupprimuntur. Et in *libr. 3. de Morbis Popularibus ſect.* 3. recitat quendam acute febrientem cum lateris dolore aſſiduo. Rari dolores hoc dant præſagium, quod reperies in *lib. 1. Prædict. num.* 3. Circa latus rari dolores, in bilioſis meracis alvi egeſtionibus, deſipientiam ſignificant. Et in *libr. de Coac. Prænot. num.* 1. Quibus ad latus dolor, ac ſuffocatio accedit, hi ſuppurantur. Et ibidem *numer.* 3. Cum lateris punctura, inteſtinorum lævitas, & ſpirandi difficultas in tabem deſinunt. Et ibidem *num.* 3. Lateris dolor cum febre diuturna, puris eductionem fore, ſignificat. Et in *lib. 1. Præd. n.* 12. Lateris dolor, ex ſputis bilioſis, citra rationem ſi evanuerit, mente moventur. Et in *libr. de Coac. Præn. n.* 3. In lateris dolore, ſtillatio ſanguinis de naribus, mala eſt. Et ibidem: Quos ex lateris dolore cibi faſtidia ſequuntur, oris ventriculi dolore, ac ſudore aliquantulum vexantur. Et ibidem: Cum late-

lateris dolore, non tamen pleuritico, & turbulentis, tenuibus, lenibus, hiphrenitici evadunt. Et eodem *libr.* In latere dolor cum tumoribus ſomnolentis, & ſebre ardente ſuperveniens, occidit. Et ibidem *numer.* 3. Ex laterum mollitudine dolores ad inteſtinum tenue tranſeuntes, in morbis longis, ex corruptione fœtus non valde purgata, pernicioſi ſunt. Cæterum de lateris dolore curando hæc legantur in *libr. de Coacis Prænotionib. numer.* 3. Dolores juxta latus in febribus conſiſtentes, citra notas, venæ ſectio læſerit, ſive cibum averſetur æger, ſive præcordium ſublime habuerit: & in perſrigeratione, non ſine febre, torpidos ſanguinis detractio lædit; & putantes ſe melius habere, hi moriuntur. De dextri vero lateris dolore cum tuſſi, & ſebre, lege hiſtoriam in *libr.* 7. *de Morb. Popular. num.* 16. & aliam *numer.* 11. De tumore vero lumborum ſcribitur in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 3. Quibus latus in tumorem ſublevatum, ac calidius eſt, & inclinatis in alterum gravitas aliqua impendere videtur, his pus ex una parte eſt. De ictu autem legitur in *libr.* 5. *de Morbis Popularib. numer.* 24. & in *libr.* 7. *numer.* 18. ubi ait: In latus retro ictus jaculo, &c. At de punctura ſcribitur in *libr. de Coacis Prænotionib. numer.* 3. & inquit Hippocrates: Cum lateris punctura inteſtinorum lævitates, & ſpirandi difficultas in tabem deſinunt. De ſuppuratione vero lumborum proditum eſt in *libr.* 2. *de Morb. numer.* 45. cum ait; Lateris ſiniſtri ſuppurati ſectio minus periculoſa, quam dextri. Reliqua vero ibi lege.

LECTUS.

Lectus præter morem mollis dolorem inducit, itemque præter conſuetudinem durus, ut ſcriptum eſt in *libr. de Victus Ration. in Morb. Acut. numer.* 23.

LEGUMINA.

Legumina omnia flatuoſa ſunt, & cruda, & cocta, & fricta, & macerata, & viridia, ut ſcribitur in *libr. de Vict. Ration. in Morbis Acut. numer.* 59. At in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 4. Ex leguminum aſſiduo uſu, crurum impotentia. De leguminum vero decocto in peripneumonia vide in *lib.* 3. *de Morb. numer.* 43.

LENS.

Lens aſtringit, & turbationem inducit, ſi cum cortice ſumatur, ut legitur in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. numer.* 59. At in *libr.* 2. *de Diæta numer.* 14. Lentes æſtuoſæ ſunt, & turbativæ, & neque per alvum ſecedunt, neque ipſam ſiſtunt. Lenticulam vero quo modo præpares, lege in *libr. de Affect. numer.* 39.

LEPRA.

Lepra, pruritus, & ſcabies a pituita fiunt. Sunt autem talia turpitudo magis, quam morbi. Quo vero hæc depurges, pharmacis ſic utendum eſt: & lege modum. Hæc in *libr. de Affectionib. numer.* 35. Lepræ acetum ad ſolem calidum affuſum prodeſt; ut ſcriptum eſt in *libr. de Humidor. Uſu numer.* 8.

LEPUS.

Leporinæ carnes ſiccæ ſunt, & alvum ſiſtunt, urinæ autem incitamentum quoddam faciunt, ut patet in *libr.* 2. *de Diæta num.* 16. Leporini pili in peſſo puerperæ recens enixæ; in *libr. de Superfœt. numer.* 25. Et leporis pili combuſti ad uterum; in *libr. de Natur. Muliebri numer.* 29.

LETHARGUS.

Lethargus eſt cerebri paſſio: fit, cum cerebrum frigidis humoribus repletum fuerit. Sic legitur in *libr. de Structur. Hominis numer.* 3. Verum in *libr.* 2. *de Morb. num.* 63. ſigna deſcribuntur lethargi, quæ ſunt hæc: Tuſſis oboritur, & ſalivam ſpuit multam, ac liquidam, & nugas garrit, & ubi nugari deſierit, dormit, & recrementum male olens egerit. Et in *lib.* 3. *de Morbis numer.* 5. Morbi, lethargi appellati, ſtatus idem eſt, qui & peripneumoniæ; verum difficilior, & non omnino liber, ac remotus eſt ab humida peripneumonia; ſed multo tardior eſt morbus. Patitur autem æger hæc: tuſſis, & ſopor ipſum tenet, & ſalivam liquidam, ac multam educit, & vehementer impotens eſt: & cum moriturus eſt, multum, atque id liquidum infra egerit: huic valde exigua vitæ ſpes eſt. Sed huic prognoſtico ſigno addemus ea, quæ ſcripta ſunt in *libr. de Coacis Prænotionibus num.* 1. & hæc ſunt; Lethargici, tremuli ex manibus, ſomnolenti, diſcolores, tumidi, pulſibus tardi ſunt, & partes ſub oculis elevatas habent, & ſudores inſuper accedunt, & alvos bilioſas, intemperatas, & ſubtumidas habent; ſi vero obaridas habuerint, urinæ, & egeſtiones alvi latenter ipſis progrediuntur; urina velut jumentorum eſt, potum non experunt, neque aliud quidquam. Poſtquam vero reſipuerint, collum doloroſum ſe habere dicunt, & ſonitus per aures tranſire. Et ſubdit hoc: Qui vero ex lethargicis ſervantur, plerunque pectore ſuppurati fiunt. Ex phrenitide, & lethargo ammixta, vera, ſtupida inſania, ut legitur in *libr.* 4. *de Morb. Popular. numer.* 5. Lethargi porro ætatem conſtantem agentibus accidunt, ſicut ſcriptum eſt in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 30. Curatio vero ea eſt: Proditum eſt in *libr.* 3. *de Morbis numer.* 5. Hoc curandum eſt, ut plurimum ſpuat, & caleſiat, & a vino abſtineat; ſi vero effugerit, ſuppuratus fit. Et in *libr.* 2. *numer.* 63. Huic aquam, demacerata in ipſa farina craſſa, bibendam dato, & vinum album vinoſum poſtea bibendum, & priſanæ ſuccum ſorbendum; verum huic mali punici ſuccum ammiſceto, & vinum vinoſum album inſuper bibat, & ne lavet: hic in ſeptem diebus moritur; ſi vero has effugerit, ſanus evadit.

LIEN. Lege SPLEN.

LIENTERIA.

Scriptum eſt in *libr. de Affection. num.* 25. In lienteria, hoc eſt, inteſtinorum lævitate, cibi ſecedunt, non putrefacti, liquidi, dolor autem non adeſt, & corpus attenuatur. Unde, ut ſcriptum eſt in *lib. de Morb. numer.* 3. ex lienterea in aquam inter cutem tranſitus fit. Quis lienteriæ finis ſit futurus, legitur in *lib. 6. Aphoriſm.* 1. & eſt: In longis lævitatibus inteſtinorum ſi ructus acidus fiat, qui prius non erat, ſignum bonum. Et *Aphoriſm.* 43. Quicunque lienoſi a difficultate inteſtinorum capiuntur, his, ſuperveniente longa difficultate inteſtinorum, aqua intercus, aut lævitas inteſtinorum advenit, & moriuntur. Et in *lib. 7. Aphor.* 72. Dyſenteriæ lienteria ſuccedit. Curatio vero ea ſit, quæ legitur in *libr. 4. Aphoriſm.* 12. & eſt: Quorum alvi inteſtinorum lævitate laborant, hyberno tempore ſupra purgari, malum. Et in *libr. de Affection. numer.* 25. Hunc per eadem curato, velut a dyſenteria detentos. Morbus autem fit, cum ex capite, & ſuperiore ventre, pituitæ defluxus fit in ventrem inferiorem: quod ubi contingit, cibi ab ipſo frigefiunt, ac humectantur; & ſeceſſus ipſorum non putrefactorum velox contingit; & corpus liqueſcit, dum ſimul cibi per multum tempus in ventre non concoquuntur, & ſimul a ventre calido præter naturam caleſcunt. Et *numer.* 26. Hi morbi, dyſenteria inquam, & lienteria, ac diarrhœa, ſive profluvium ventris, conſimiles ſunt: & oportet ipſos ſic ſanare, ita ut defluxum a capite, & ſuperiore ventre intercipias, aut avertas. Morbi enim natura hinc eſt: & nemo ſententiam tuam reprehendet.

LIGATIO.

Ligatio, ab initio cum linteis fiens, omnium præſtantiſſima; ut ſcribitur in *libr. de Fractur. numer.* 34.

LINGUA.

Præter ægritudines, quæ fiunt in lingua, ipſa nobis ſæpe indicio eſt alicujus futuræ. Quod indicium ſumitur a colore, a motione ipſius, ab aſpritudine, a tumoribus, ab impotentia, teneritudine, obſcuritate, ab ulcere, tremore, ab ariditate, a ſaliva. A colore, ait Hippocrates in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. Lingua quæ in principio quidem inhorruit, in colore vero permanet, progreſſu autem temporis exaſperatur, & liveſcit, & rumpitur, lethalis eſt; ſi vero valde nigreſcit, in quartadecima die judicationem fore, ſignificat. At in *libr. de Affection. num.* 11. Lingua nigra, & aſpera, in febre ardente, a ſpiritus caliditate. Et in *libr. 3. de Morb. num.* 16. Si lingua in peripneumonia in principio ſtatim nigreſcat, morbus citius finitur. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 2. Lingua nigreſcens, judicationem decimaquarta die fore, ſignificat. Et ibidem: Lingua nigra cum virore pallida, periculoſiſſima eſt. Et in *libr. 6. de Morb. Popular. ſect.* 5. Lingua concolor attingentibus ipſam humoribus: quapropter per hanc humores cognoſcimus. Et in *libr. de Coacis Prænotionib. numer.* 2. Linguæ denigratæ in alvo liquida celerem mortem ſignificant. At de aſpritudine linguæ inquit Hippocrates in *lib. de Affection. num.* 11. Lingua nigra, & aſpera, in febre ardente, a ſpiritus caliditate. Et in *lib. de Vict. Ration. in Morb. Acut. numer.* 48. Lingua aſpera, & animi deliquia, in febre hyberna, cui adfuerint, tali remiſſio febris contingere ſolet. Et in *libr. de Morb. Popular. ſect.* 1. Qui voces aſperas natura habent, his etiam linguæ ſubaſperæ ſunt. Linguæ autem, & faucium aridarum in febre ardenti laborantibus cauſam lego in *libr. 1. de Morb. num.* 27. Et in *libr. de Coacis Prænot. num.* 2. Linguæ aſperæ, & reſiccatæ, phreniticæ ſunt. De lingua autem tumefacta ſcribitur in *lib. de Coac. Prænot. num.* 3. In lingua anginoſi tumores, citra ſigna diſparentes, pernicioſi. De impotentia vero linguæ ſcribitur in *lib. 7. Aphor.* 40. Si lingna derepente impotens fiat, aut aliqua pars corporis ſiderata, atrabiliarium tale exiſtit. Et in *libr. 2. de Morbis Popul. ſect.* 5. Qui lingua offendunt, & labiorum non ſunt potentes, eos neceſſe eſt, dum illa ſolvuntur, ſuppuratos fieri. De teneritudine autem hoc dat præſagium in *lib. de Coac. Prænot. num.* 2. Lingua, citra rationem tenera fiens, & cum cibi faſtidio nauſeabunda, cum frigido ſudore, ex alvo liquida, nigrorum vomituum ſignum eſt: laſſitudo in his mala eſt. At de linguæ obſcuritate ſic legitur in *libr. Præception. numer.* 12. Linguæ obſcuritas fit aut propter affectionem, aut propter aures; maxime vero in iis, qui artium tenentur ſtudio. Ab ulcere autem, legitur in *libr. 2. Prædictor. num.* 18. Quibus in obliqua linguæ parte ulcus fit diuturnum, in his dentes conſiderare oportet, an quis juxta illam ulceris partem acutior fiat. At de tremore linguæ proditum eſt in *libr. 1. Prædictor. numer.* 3. & in *libr. de Coac. Prænotion. num.* 2. Num lingua tremula mentem non firmam ſignificat? Et in eodem *libr. de Coacis Prænotion. num.* 2. paulló ſupra: Lingua tremula, cum rubore juxta naſum, & alvo liquida, ſi reliqua ſine ſignis ſint circa pulmonem, malum eſt, & celeres purgationes pernicioſas ſignificant. Et in eodem *libr. numer.* 2. & 4. Linguæ tremulæ quibuſdam etiam alvum liquidam quandoque faciunt. Et in eodem *libr. numer.* 1. Linguæ convulſiones tremulæ mentem alienant. Et in *libr. 7. Aphor.* 40. Si lingua ſtatim incontinens facta fuerit, aut aliqua pars corporis ſiderata, tale eſt melancholicum. Præterea quæ circa linguam elevantur collectiones, & humiles calculi, & quæ podagricis fiunt, circa debiles illorum articulos ſunt; nam oſſium natura cauſa eſt, ut hæc indurentur. Sic ſcriptum eſt in *libr. 2. de Morb. Popular. ſect.* 3. Linguam tandem circa bifidam ſui partem velut ſaliva alba obduci, febris re-

miſſio-

miſſionis ſignum eſt, ſi quidem id, quod ſuperinductum eſt, craſſum fuerit, eadem die; ſi vero tenuius, poſtridie; ſi vero adhuc tenuius, tertia die. Eadem ſignificant etiam hujuſmodi, ſi circa ſummam linguam fiant, verum minus. Hæc ſcribuntur in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2.

LINTEA.

Linteorum præparatio qualis eſſe debeat, lege in *libr. de Officin. Medici numer.* 6. Lintea circa cruris deligationem qualia ſint neceſſaria, narrantur in *libr. de Fractur. numer.* 19.

LIPPITUDO.

A cerebro quandoque fluxio fit ad oculos, quæ ophthalmia Græcis, Latinis lippitudo appellatur, & oculi in ipſa intumeſcunt. Hæ fluxiones ad oculos foris conſpicuæ ſunt, & non lethales in totum. Sic ſcribitur de generatione lippitudinis, deque eius cauſis, & ſignis in *libr. de Glandulis numer.* 9. At quoniam fluxio alia eſt pituitoſa, alia acris, & biliosa, ſic lippitudines aliæ humidæ ſunt, aliæ ſiccæ; & hæ omnes vel breves ſunt, & privatæ, vel diuturnæ, & populares. Ait Hippocrates in *libr. de Aere, Aquis, & Locis num.* 4. Lippitudines oboriuntur humidæ, non graves, nec diuturnæ, ſi non ex mutatione temporum morbus aliquis omnibus communis occupet. Lippitudines vero in ſiccitatibus plerumque fiunt, ſicut ſcriptum eſt in *libr.* 3. *Aphor.* 16. Fiunt quoque poſt autumnum ſiccum, & borealem, quemadmodum idem explicat in *libr. de Aer. Aquis, & Locis num.* 29. Verum & *numer.* 6. ejuſdem *libr.* Lippitudines duræ, ac vehementes meridionalem plagam incolentibus ſunt familiares. Et ibidem *numer.* 27. Lippitudines ſiccæ propter carnis caliditatem, & ſiccitatem fiunt. Et in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 14. Lippitudines ſiccæ fiunt humidas naturas non habentibus, ſi autumnus aquilonaris, & aquarum exors fuerit. Et ibidem *Aphoriſm.* 11. Si hyems ſicca, & aquilonaris fuerit, ver autem pluvioſum, lippitudines fiunt. Et *Aphoriſm.* 21. Lippitudines oculorum æſtate fiunt. Et hæc de cauſis lippitudinis, ac de temporibus. Porro prædictionem facere oportet, juxta lippitudinum differentias, ut legitur in *libr.* 2. *Prædictorum numer.* 29. cum peſſima ſigna acceſſerint, diuturnarum lippitudinum; cum vero optima, brevium. Tunc enim ſeptima die deſituras eſſe, prædicendum eſt, aut prope hoc tempus, & alioqui ſecuras eſſe, putandum eſt. Recidivas autem expectare oportet his, quibus melius habere contingit, neque in diebus judicatoriis, neque ſignis bonis conſpectis. Omnium vero maxime urinæ ſtatum in oculorum affectionibus conſiderare oportet; nam temporum occaſiones repentinæ ſunt. Et propterea legitur in *libr.* 6. *de Morb. Popularib. ſection.* 8. Tumores, aut livores, in lippitudinibus erumpentes, in ſupernis palpebris relicti, dum alia circumcirca gracileſcunt, recidivas faciunt. Et in *libr. de Coacis Prænotionib. numer.* 2. Quibus lippientibus capitis dolor accedit, & ad multum tempus comitatur, periculum eſt, ne cæci fiant. Curationem vero ex libris Hippocratis hanc accipimus. Legitur in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 17. Lippientem alvi profluvio corripi, bonum. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 2. Viro lippienti, febre ſuperveniente, ſolutio fit. Et in *libr.* 1. *de Morbis Popular. ſection.* 6. Anginam, & lippitudinem ſolvit venæ ſectio. Et in *libr. de Viſu numer.* 5. Ad lippitudinem annuam, ac popularem conducit purgatio capitis, & ventris inferni: & ſi corpus habeat, ſanguinis detractio ad quoſdam ejuſmodi dolores confert: conferunt & cucurbitæ circa venas affixæ. Reliquam curationem ibi lege.

Marinell. Comment.

LIVOR.

Livores quacunque corporis parte fuerint, & ſemper, malum ſignificant. Legitur enim in *libr. Progn. Commentar.* 1. *partic.* 12. Si pervertitur, aut livida palpebra eſt, aut labrum, aut naſus cum aliquo alio ſigno, mortem prope eſſe, ſciendum eſt. Et in *Commentar.* 2. *partic.* 8. Si vero præter gravitatem ungues quoque, ac digiti lividi ſint, expectanda mors continuo eſt. Et *partic.* 63. In purulentis pus viride, & lividum ſi ſpuant, exitiale. Et *partic.* 39. Si vomitio fuerit porracea, aut livida, aut nigra, malum. Et *particul.* 41. Si vomitio livida graveoleat, ocyſſimam indicat abolitionem. Et *partic.* 22. Dejectio exitioſior eſt, ſi nigra, aut livida, aut opima, aut fœtida. Quare lividitas in omnibus eſt conſideranda; nam, ut apparet in *part.* 9. ſi digiti, & pedes omnino nigreſcant, minus ſunt pernicioſi, quam ſi liveant; fiunt enim livores.

Livores, qui fiunt in febre, brevi mortem affore, ſignificant; ſic habetur in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 1. Ex immodico frigore, ut legitur in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 17. quem obſerva.

LOCA.

Loca dicuntur mundi partes, in quibus res collocantur. Dicuntur etiam loca partes noſtri corporis, ut: Loci ſuperni ſi turgeant, qui ſunt circa caput, ulcerum purgatio, vomitus, ſudor. Sic ſcriptum eſt in *libr.* 2. *de Morb. Popularib. ſection.* 6. Et: Loca loci alterius morbos excipientia, aut ob dolorem, aut ob gravitatem, aut propter aliud quiddam liberant, aut quod aliis ſunt communicatiores. Hæc in *libr.* 6. *de Morbis Popularib. ſect.* 3. Sed in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Comment.* 4. *partic.* 27. Hinc epilepſiæ, & paraplexiæ, ſi continentes locos fluxiones invaſerint. Et Galenus in *Comm.* Locos dixit corporis partes, cor ſcilicet, hepar, & venam, quæ prædicta conjungit viſcera, poſtea a medicis cavam appellatam. Sed de his plura ſcribuntur in *Capite* de *Corpore*. Et propterea loca, quæ incolimus, explicemus. Ea ſunt calida, vel frigida, vel ſicca, vel humida: & horum alia terrea, alia aquea: & terreſtrium

alia alta, & ſqualida, alia campeſtria, & æqualiter ſita, alia cava: & aqueorum alia maritima, ut inſulæ, alia lacuſtria, alia paluſtria: & horum omnium alia ſpectant orientem ſolem, alia occidentem, alia meridiem, alia ſeptentrionalem regionem: & ab his omnibus inſurgunt ſecundæ qualitates; ſiquidem alia ſunt ſqualida, arboribus nuda, ſaxoſa; contra alia: alia nive, ac gelu obducta, alia æſtu. Atque hinc exſuſcitant tertiæ virtutes; propterea quod alia ſalubria ſunt, alia peſtifera, ac inſalubria; nam locus ſe habet ad locatum, ſicut forma ad materiam. Locus enim temperatus temperatos reddit homines, & itidem ſanos; intemperatus infirmos tum corpore, tum animis. Inquit enim Hippocrates in *libr. de Aer. Aq. & Loc. num.* 8. Civitates orientem ſpectantes ſunt ſeptentrionalibus, & meridionalibus ſalubriores. Primum enim moderatior eſt caliditas, & frigiditas: aquæ ſplendidæ, odoratæ, molles, & amabiles neceſſario ibi oriuntur. Hominum autem formæ boni coloris, & magis floridæ, ſi non quis alius morbus impediat: & clara voce præditi ſunt homines, & ad iram, ac intelligentiam præſtantiores ſeptentrionalibus. Morbi pauciores, ac debiliores: ſimileſque ſunt morbis, qui in civitatibus, ad ventos calidos converſis, oriuntur; & fœminæ iſtic valde fœcundæ ſunt, ac facile pariunt. Contra, qui habitant occaſum, ut *numer.* 9. exponit. De locis vero meridionalibus, atque ſeptentrionalibus in hoc plurima narrantur *libr. num.* 2. 3. uſque ad 10. itemque Aſianorum naturæ, ac mores, & Europæorum quoque *num.* 31. uſque ad finem. Verum hæc obſervet de locis medicus præter ea, quæ in *lib. de Aer. Aq. & Loc.* deſcripta ſunt, quæ explicantur in *lib. 2. de Diæt. num.* 1. & ea ſunt: Regionum ſingularum ſitum, & naturam hoc modo cognoſcere oportet: & in ſumma res hoc modo ſe habet. Regio ad meridiem ſita calidior eſt, & ſiccior, quam ea, quæ ad ſeptentrionem jacet, propterea quod ſoli propinquior eſt: & in his regionibus neceſſe eſt, & hominum genera, & naſcentia ex terra, ſicciora, ac calidiora, & fortiora eſſe, quam in contrariis; velut Libyca gens ad ponticam, & utriſque vicinæ. Ipſa autem loca juxta ſe ipſa hoc modo habent. Alta, & ſqualida, & ad meridiem ſita, ſicciora ſunt, quam campeſtria, & æqualiter ſita, propterea quod pauciores humores habent. Illa enim ſtationem pro aqua pluvia non habent, hæc habent. At vero lacuſtria, ac paluſtria humectant, & calefaciunt: & calefaciunt quidem, quia cava ſunt, & circumdata, & non perflantur; humectant autem, quia naſcentia ex terra, quibus homines aluntur, humidiora ſunt, & ſpiritus, quem attrahimus, craſſior eſt propter aquæ ſtationem, ac immobilitatem. Verum cava loca, & non aquoſa ſiccant, & calefaciunt; & calefaciunt quidem, quia cava ſunt, & circumdantur; ſiccant autem tum propter alimenti ſiccitatem, tum quod ſpiritus, quem inſpiramus, ſiccus exiſtens, humorem ex corporibus trahit in alimentum ſibi ipſi, cum non habeat alium humorem, ad quem allapſus nutriatur. Ubi autem regionibus montes adjacent ad auſtrum, in his ſqualidi auſtri, & morboſi afflant; ubi autem ab aquilone montes adjacent, in his aquilones perturbant, ac morbos faciunt; ubi vero ab aquilone cava loca urbibus adjacent, ab æſtivis ventis calida, & morboſa hæc regio exiſtit, propterea quod neque aquilo perflans puram ſpiritus inductionem exhibet, neque ab æſtivis ventis perfrigeratur. Cæterum inſulæ propinquæ continenti tempeſtuoſiores ſunt, & ægre in ipſis hybernamus; marinæ vero hyeme tepidiores ſunt, propterea quod nives, & glacies in continenti ſtationes habent, & ventos frigidos in vicinas inſulas mittunt; verum inſulæ, intra pelagum poſitæ, non habent in hyeme nivium ſtationem.

LUMBI.

Lumborum dolor, & diſtentio, frigiditas, & gravitas prædicunt, quid futurum ſit de ipſo morbo, & de aliis quoque prænuntiant, quemadmodum nunc explanabimus. Legitur in *lib. de Coac. Præn. numer.* 6. Cui lumbi doluerint, & mente motus fuerit, in bilioſis alvi egeſtionibus ſpumoſa florulenta, mala. Et ibidem *n.* 3. in principio: Ex lumborum doloris recurſu oculorum diſtortio, malum. Et ibidem *num.* 2. in fine: Lumborum dolor, & ſupra umbilicum dolor, ſi medicamentis non ſolvantur, in hydropem ſiccum deſinunt. Et ibidem *num.* 3. in principio: Quibus lumborum dolor eſt, hi male habent: num his tremores fiunt, & circuli rubicundi in tibiis in rigore? Et ibidem: Quibus lumborum dolor, & lateris, ſine cauſa manifeſta, hi morbum regium incurrunt. Et in *libr.* 1. *Prædictor. numer.* 6. Quibus lumborum dolor diutinus cum ardore faſtidioſo, ac nauſeabundo, hi ſi exſudent, malum eſt: num his tremores fiunt? Et in eodem *lib. de Coac. Præn, n.* 2. Lumborum dolor in præcordiorum dolore ſubmurmuranti, ſuperaccedens in febribus, ventres utplurimum humectat, ſi non flatus eruperit, aut urinæ copia. Et ibidem *num.* 3. Lumborum dolor ſine cauſa manifeſta ſæpe impetens, maligni morbi ſignum eſt. Et *num.* 3. ſupra: Quibus ex lumbis recurſus fit ad caput, & manus, hi torpidi, & os ventriculi dolentes, ſanioſis, ac ſeroſis humoribus pleni, ſanguinem profundunt; ſed & alvus his turbulentis erumpit. Et ibidem: Lumborum dolor cum ſopore anxioſo, malus eſt. Et in eodem *libr. numer.* 3. in principio: Ex lumbis dolores diuturniores, qui febris tertianæ generis modo exacerbantur, grumoſum ſanguinem egerere faciunt. Et ibidem: In lumbis dolores, ſanguinis fluxionem inducunt. Et ibidem: Num lumbos dolentibus, cibos faſtidientibus, non vomentibus, modice ferociter mente motis, ſpes eſt, nigra proditura eſſe? Et ibidem: Ex lumbis affectiones ad collum, & ad caput tranſeuntes, levis

ſide-

ſiderationis modo reſolventes, convulſoriæ, mentis emotoriæ ſunt: num tales etiam ſolvuntur convulſionibus? aut talium alvi ægrotant per eadem prodeuntia? At in *libr. 1. Prædictorum numer.* 14. Lumborum dolor convulſorium quiddam habet. Et *numer.* 11. ejuſdem *libr.* Ex lumborum dolore ad os ventriculi recurſiones, febriculoſæ, horridæ, revomentes aquoſa tenuia multa, mente motæ, voce deſtitutæ, nigrorum vomitu facto, moriuntur. Et *numer.* 16. Quæ ex lumbis ad collum, ac caput progreſſa ſunt, & levis ſiderationis modo reſolvuntur, convulſoria fiunt, & mentem emoventia. Et *numer.* 18. ejuſdem *libr. Prædictor.* & in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 3. Lumbis dolentibus, oris ventriculi dolores accedentes, ſigna hœmorrhoidum fluxionis futuræ ſunt. Et *numer.* 13. & in *libr. de Coac. Prænotion. num.* 3. Quibus circa lumbos tenues diuturni dolores, ad præcordium ſe revolventes, & ciborum faſtidium inducentes una cum febre, his ad caput dolor intentus progreſſus, repente convulſorio modo occidit. Et in *libr. Prænotionum numer.* 19. Circa lumbos, & infernas partes dolores cum febre fientes, ſi ſeptum tranſverſum attigerint, infernas partes relinquentes, pernicioſi valde ſunt. Et in *libr. 4. Aphor.* 20. Lumborum dolor citra febrem, inferna purgatione opus eſſe, ſignificat. Et *Aphor.* 11. ejuſdem *libr.* Quibus lumborum dolor, qui neque a medicamentis, neque alias ſolvitur, in hydropem ſiccum firmatur. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 3. Lumborum dolor, in ventriculi os dolente cum ſcreatione violenta, habet quid convulſorium. Et in *lib. 1. de Morbis Popularib. ſection.* 3. *Ægroto* 10. Poſt lumborum, capitis, ac colli dolores, febris. Et *Ægroto* 7. Lumborum gravitas doloroſa, & febris vehemens. At in *libr. 1. de Morb. Mul. numer.* 50. Lumbos dolor fortis corripit, & omnem circa pudenda locum, & intumeſcit, & femora ardent, ſi purgatio modica mulieri prodierit. Lumborum dolor ſcribitur in *libr. 1. de Morb. Mulier. numer.* 51. Et in eodem *libr. num.* 42. Lumborum dolor in muliere uterum geſtante. Et in *libr. 2. Prædictor. num.* 46. legitur lumborum, acerrimus dolor. Et in *libr. 6. de Morbis Popularib. ſect.* 7. Lumbos dolenti recurſus ad latus, & puſtulæ, quæ ſeps vocantur. At in *lib. 4. de Morb. Pop. num.* 24. leguntur ſymptomata lumborum, & crurum doloris. Nunc vero ad curationem veniamus; unde ait quidem Hippocrates in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 3. in principio: In lumborum dolore pertinaci, & ampliore alvi ſubductione, a veratro vomere ſpumoſa multa, prodeſt. Et in *libr. de Natur. Muliebr. num.* 64. Ad lumborum dolores aniſum, & cuminum æthiopicum: & cætera, quæ ibi lege. Et in *libr. 5. de Morbis Popul. numer.* 23. Doloribus circa lumbos, & crura, & coxam ex laboribus obortis, aquæ marinæ, acetique calidi fomentum confert: alia autem ibi vide. Et in *libr. 7. de Morb. Popularib. numer.* 38. eadem adſunt, Et in *lib. de Natur Human. numer.* 20.

Marinell. Comment.

In lumborum, & teſtium dolore venæ ſectio de poplitibus, ac malleolis intrinſecus facienda. Hæc autem de lumborum dolore ſufficiunt. At de diſtentione lumborum proditum eſt in *libr. de Coac. Prænotionibus num.* 3. Lumborum diſtentio ex muliebrium menſium multitudine, ad ſuppurationem tendit; & varie prodeuntes, viſcoſi, graveolentes, ſtrangulatorii menſes ex prædictis, ad ſuppurationem tendunt: arbitror autem, tales etiam aliquantum delirare. Et in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. numer.* 55. Lumborum tetanus in poſteriorem, ac anteriorem partem: vide *Tetanus Lumborum*: De frigiditate vero lumborum legitur in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. Quibus ſanis hyeme circa lumbos frigiditas, & gravitas ex levi cauſa, & alvus ſuppreſſa, ſuperno ventriculo probe officium ſuum præſtante, his coxendicum morbus, aut renum dolor, aut urinæ ſtillicidium fortaſſe contigerit. Et legitur in *libr. 6. de Morb. Popular. ſect.* 7. Ad lumbos, & crura impotentiæ reſolutoriæ ab equitatione &c. Tandem de gravitate lumborum ſcriptum eſt in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. numer.* 41. Cum ad lumbos gravitas devenerit, infuſo per clyſterem utendum erit: & alia, quæ ibi lege.

LUMBRICI.

Lumbricorum tres ſunt ſpecies, rotundi, lati, & aſcarides. Rotundi longitudine ſunt palmares, aliquando longiores; de quibus ſcribitur in *libr. 3. Aphor.* 26. Cum dentes jam produxerint, ac magis adoleverint pueri, his fiunt calculi, lumbrici rotundi, & aſcarides. Et Galenus in *Commentar.* ait: Aſcarides ſunt tenues quidam lumbrici, qui in parte maxime inferiori craſſi inteſtini gignuntur; & plurimi apparent in jumentis male cibum coquentibus, quorum malam coctionem fœtor indicat excrementorum. Rotundi vero in ſuperioribus inteſtinis magis generantur, adeo quod ad ipſum quandoque ventriculum aſcendant. De his ſic ſcribit Hippocrates in *lib. Prognoſt. Commentar. 2. part.* 17. & 18. Subrufa, ſcilicet dejectio, nec admodum graveolens eſto; ac lumbricos quoque teretes, eunte in judicationem morbo, deſcendere idoneum eſt. At de lumbricis lege plura in *libr. 4. de Morb. n.* 27. quæ ab Hippocratis dignitate aliena eſſe videntur; idcirco hæc addita ſunt ab aliquo, rerum ad rem medicam pertinentium imperito.

LUPINI.

Lupini natura robuſti ſunt, & calidi; verum per præparationem leviores, ac frigidiores fiunt, & alvo ſecedunt; ut ſcribitur in *libr. de Diat. numer.* 14.

LUPUS.

Lupi ſtercoris uſum vide in *libr. 1. de Morb. Mul. numer.* 101.

LUX.

Lucis ſpecies duæ, & utriuſque uſus du-

 plices:

plices: qui ſint ; lege in *libr. de Officin. Medici numer.* 1. Sed hoc accipe à luce præſagium, quod legitur in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. & in *libr. Progn. Comment.* 1. *partic.* 10. Lucis ſplendorem fugere &c. malum.

LUXATIO.

Luxationum ratio circa coxas legitur in *libr. de Articulis numer.* 60. Et in eodem *libr. numer.* 5. Luxationes recentiores cito reponuntur. Et ibidem *num.* 8. Luxationes articulorum prohibet mucus cum inflammatione. Et *numer.* 6. Luxationes, & repoſitiones, quibus faciles, aut difficiles. Et ibidem *num.* 5. Luxationes etiam inveteratas reponi poſſe. Et in eodem *libr. num.* 20. Luxationes ex ſupernis obliquæ ad latus, aut deorſum. Luxatio extra, & intra ſcribitur in eodem *lib. de Artic. num.* 59. Et luxatio ad malleolum eodem *num.* 59. Luxatio autem in pede ſcribitur in *libr. 7. de Morb, Pop. num.* 20. Et in *libr. de Artic. num.* 6. Luxationi cur boves maxime obnoxii. Et in *libr. de Fract. num.* 49. Luxationes oſſium circa genua mitiores ſunt iis, quæ circa cubiti flexuram. Et in *libr. de Artic. numer.* 19. Luxationes brachium ſurſum coactum corrigit. Et in *libr. de Fract. num.* 1. Luxationum, & fracturarum extenſiones quam directiſſimæ faciendæ. Et in eodem *libr. numer.* 3. Luxationum, convulſionum, &c. deligationes.

COMMENTARII X. FINIS.

JOAN-

JOANNIS MARINELLI COMMENTARIUS XI.

IN LIBROS HIPPOCRATIS.

MADEFACTIO.

Madefactionem, & humectationem debile quiddam eſſe; frigefactionem vero, & calefactionem forte eſſe, affirmat Hippocrates in *libr. de Humidor. Uſu numer.* 2. Ratio fortaſſe eſt, quia humiditas, ſiccitati comparata, debilior eſt, & facile a frigore, & calore ſuperatur.

MAGNITUDO.

Ait Hippocrates in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 54. Magnitudo corporis juventæ neque indecens eſt, neque illiberalis; ſenectæ vero inutilis, & deterior parvitate. Propterea quod, ut ait Galenus in *Commentar.* ex hac ſeneſcentes gibbi fiunt, & vix poſſunt onus perferre. Sed qui magni ſunt, boni exiſtunt. Dicit enim Hippocrates in *lib.* 2. *de Morb. Popular. ſect.* 5. Magni, calvi, balbi, gracili voce præditi, boni; mali quicunque fulvi, naſo acuto, oculis parvis.

MALA.

Mala ſylveſtria alvum ſiſtunt, cocta magis alvum movent; verum ad reſpirationem, quæ erecta cervice fit, & ſucci ipſorum, & ipſa quoque hauſta proſunt, ut ſcribitur in *libr.* 2. *de Diæta num.* 28. Et ibidem: Mala dulcia ægre concoquuntur; acida vero, & matura, minus. Et ibidem *num.* 29. Mala punica vinoſa, minus æſtuoſa ſunt; acida vero, magis frigefactoria: nuclei autem omnium alvum ſiſtunt. Et in eodem *lib.* eodemque *numer.* 29. Mali punici dulcis ſuccus alvum movet, habet autem quid æſtuoſum. At in *libr. de Affection. numer.* 48. Malum punicum reficit, & pituitoſum eſt: & cum nucleo quidem, alvum ſiſtit; citra nucleum vero, ſecedit.

MALUM.

Legitur in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 3. Somnus, atque vigilia ſi modum exceſſerint, malum, hoc eſt, ſignificant morbum. Aliquando *malum* ſignificat revaleſcentiam, ut: Omnes fere, qui male ſe habent, ideſt qui revaleſcunt, circa initia bene cibari. Sic in *lib.* 2. *Aphor.* 32. Significat ſanum, vel ægrum, ut: Naturæ hæ ad æſtatem, hæ vero ad hyemem bene, maleve ſe habent, hoc eſt, ſunt ſanæ, vel ægræ. Et id in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 2. Sed in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 10. Tardare, malum, ideſt nocuum. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 3. Ubi ſanguis plurimus fluxerit, ſingultus, aut convulſio ſuperveniens, malum, id eſt, lethale. Et in *Aphoriſm.* 16. ejuſdem *libr.* Calidum, ubi ſæpius eo utatur, hæc mala affert, ideſt, paſſiones. Et *Aphoriſm.* 64. Lac dare caput dolentibus, malum, ideſt, nocet. Et *Aphoriſm.* 66. Si in vulneribus fortibus, & parvis tumor non appareat, ingens malum, ideſt, periculum. Sic exponit Galenus.

MAMMA.

Scriptum eſt in *libr. de Glandul. numer.* 12. Glandulæ in pectoribus mammæ appellantur, & attolluntur, ac lac faciunt: aliquibus vero lac faciunt, aliquibus vero non. Et faciunt quidem lac mulieres, viri vero non faciunt. Mulieribus enim rara eſt glandularum natura, quemadmodum etiam reliquum corpus rarum habent, & alimentum, quod in ſe trahunt, in lac permutant. Et dum mammæ lactant, ac exuguntur, ut legitur in *libr. de Nat. Puer. n.* 22. venulæ in mammas ampliores fiunt: ampliores autem factæ, a ventre pinguitudinem trahentes, in mammas diſtribuunt. Sed ex mammis dextra plurimam habet vim. Dicit enim Hippocrates in *libr.* 2. *de Morbis Popul. ſection.* 6. Circa naturam, plurimam

vim

circa inteſtinum tenue difficiles prægnantibus memorat in *libr. de Coac. Prænot. num.* 3. Inteſtini vero recti inflammatio ſic ſcripta eſt in *libr. de Fiſtulis numer.* 3. Si inteſtinum rectum inflammatum fuerit, & dolor habeat, & febris, & frequenter ad exonerandum alvum deſideat, & nihil egerat, & præ inflammatione ſedes exiiſſe videatur, & aliquando urinæ ſtillicidium corripiat, hic morbus ſit, cum pituita ex corpore ad inteſtinum rectum decubuerit: conferunt autem calida, & cætera; nam ibi curationem exacte recenſet Hippocrates. Et *num.* 5. ejuſdem *libr.* Si inteſtinum rectum humidum fiat, & ſanies defluat, curatiooem habes. Item, ſi ſanguis profluat. Item, cum ſedes, ſive rectum inteſtinum exciderit, & in loco ſuo manere noluerit. Et *numer.* 6. ejuſdem *libr.* curationem habes, ſi inteſtinum rectum procidat, & ſanguis profluat: ſimiliter, ſi inflammatum fuerit. Et *numer.* 7. Sic, ſi dolor fiat, & inflammatum non ſit; ac præterea cum inflammatum ſit. Ibi enim ſunt horum morborum inteſtinalium curationes deſcriptæ, At vero huic parti addamus *Aphoriſmum* 58. *libr.* 5. Recto inteſtino, aut utero, inflammationem patienti, urinæ ſtillicidium accidit. De inteſtinorum autem vulnere legitur in *libr. 6. Aphoriſm.* 18. Veſica diſciſſa, aut aliquo ex tenuioribus inteſtinis, lethale eſt. Et in *lib. 2. de Morbis Popularibus ſection.* 6. Vulnerato inteſtino, reſpiratio prodit inſerne inconſpicua juxta vulnus, & evacuantur pectora. Dato igitur lac, & vinum, pari aquæ menſura ammixta, Inteſtinorum porro agitationes a flatibus cauſantur, ut apparet in *libr. de Flatibus num.* 14. atque volvuli, tormina, & oppilationes in inteſtinis. Omnium enim horum cauſa eſt ſpiritus tranſiens, qui, cum contingat locos teneros, inconſuetos, ac prius intactos, quemadmodum ſpiculum infixum penetrans, per carnem perrumpit, aliquando præcordia petens, aliquando ilia, imo quandoque utraque ſimul affligens. Quare ſolent quidam, calida fomenta extra adhibentes, dolorem mitigare; rarefacto enim corpore a calore, fomentum ſpiritus inde exhalat, ut quies inde aliqua, & mitigatio contingat dolorum, Hæc ibi. De inteſtinorum vero humiditate legitur in *libr. de Glandulis numer.* 6. quod eorum humiditas morbos non facit. De inteſtinorum volvulo lege *Volvulus*. Sed hunc nota *Aphoriſmum*, qui deſcribitur in *lib. 6. Aphoriſm.* 44. Quibus ex ſtillicidio urinæ ileos ſupervenerit, hi in ſeptem diebus pereunt, niſi, febre ſuperveniente, ſatis urina fluxerit. De inteſtinorum vero lævitate, ſive lienteria, quamquam ſcripſimus in *Capite* de *Lienteria*, tamen pauca quædam addemus. Ac primum de quadam cauſa ſic ſcribit Hippocrates in *libr. 7. Aphoriſm.* 76. Inteſtinorum lævitas a dyſenteria accedit. Et in *libr. 1. Prædictorum num.* 19. Inteſtinorum lævitate corripiuntur, quibus, alvo ſuppreſſa, ſanguinis eruptio fit, & inſuper rigent. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 27. Inteſtinorum lævitates, & aqua intercus fiunt a concepta in ventriculis humiditate. Fit inteſtinorum tum lævitas, tum difficultas autumno, ut legitur in *libr. 3. Aphoriſm.* 22. Quæ ſint inteſtinorum lævitates malæ, legitur in *libr. 2. Prædictorum numer.* 31. Verum hæc ſunt animadvertenda, quæ ſcribuntur in *libr. 6. Aphoriſm.* 3. eaque ſunt: In longis inteſtinorum lævitatibus cibi faſtidium, malum; & cum febre, pejus. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus numero* 3. Qui in longis inteſtinorum lævitatibus una cum animalculis tormina patiuntur, & doloribus afficiuntur, his ſolutis intumeſcunt. Inſuper rigere, his malum eſt. Et ibidem: Inteſtinorum lævitates cum ſpirandi difficultate, & lateris punctura, in tabem deſinunt. Pro curatione vero lævitatis inteſtinorum ſcribitur medicamentum quoddam in *Adjectis libr. 1. de Morb. Mulierum numer.* 5. De inteſtinorum vero difficultate, ſive dyſenteria plura ſcripſimus in *Capite* de *Dyſenteria*, & ibi lege,

IRACUNDI.

Iracundi qui ſint, nos docet Hippocrates in *libr. 2. de Morbis Popularibus ſection.* 6. & inquit: Iracundi ſunt, qui caput magnum, oculos parvos habent, & balbi. Qualis autem ſit eorum natura, deſcribitur in *libr. 1. de Diæta numer.* 37. & inquit: Iracundi, ſegnes, doloſi, ſimplices, infeſti, benevoli, ex diæta immutari non poſſunt. Natura enim obſcura haud quaquam transformari poteſt.

JUDICATIO.

Judicatio, ſive criſis eſt morbi exſolutio, de qua ſic legitur in *libr. 2. Aphoriſm.* 13. Quibus criſis, ideſt judicatio, fit, his nox gravis ante acceſſionem; quæ vero ſubſequitur, magna ex parte levior exiſtit. Et in *libr. Prognoſticorum numer.* 10. Commodum eſt, & lumbricos rotundos cum egeſtione prodire, morbo ad judicationem tendente. Et ſupra *numer.* 9. Inſpiſſari oportet egeſtionem, morbo ad judicationem tendente. Sit autem ſubfulva, & non valde graveolens. Et in *libr. de Judicationibus numero* 1. De judicationibus, quæ cito ad melius tendunt, plerumque eadem ſigna ſunt, quæ etiam ſanitatis. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 5. Cito judicantur, quorum urinæ cito ſubſidentiam habent. Sed lege *Criſis*, & *Dies Decretorii*.

JUVENTUS.

Legitur in *libr. de Natur. Muliebri numer.* 1. Juvenculæ humidiores ſunt, & multo ſanguine plerunque refertæ. Et in *libr. 2. Aphoriſm.* 54. Magnitudo corporis juventæ neque indecens, neque illiberalis; ſenectæ vero inutilis, & deterior parvitate. Et

te. Et in eodem *libr. Aphoriſm.* 20. Quibus juvenibus alvi humidæ, his ſeneſcentibus ſiccantur; quibus vero juvenibus alvi ſiccæ ſunt, his ſeneſcentibus humectantur. Sed in *Aphoriſm.* 53. ejuſdem *libr.* inquit: Qui alvos humidas habent juvenes, melius degunt ſiccas habentibus; in ſenectute autem pejus. Et in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 29. recitat, qui morbi fiant juvenibus, cum ait: Juvenibus ſanguinis ſpuitiones, tabes, febres acutæ, morbus comitialis, & alii, ſed præcipue antedicti. Et in *libr.* 2. *Aphor.* 39. Seniores juvenibus plerunque ægrotant minus.

COMMENTARII IX. FINIS.

JOANNIS MARINELLI COMMENTARIUS X. IN LIBROS HIPPOCRATIS.

LABIUM.

IN *libr. Democriti* ad Hippocratem *de Natura Hominis* quendam labiorum uſum deſcribit, cum ait: Mollis labiorum contactus, os circumplicans, verborum ſenſum, exactamque articulationem gubernans, exhibet. Labia hoc præcipuum habent, quod inter alia membra ulcerantur, ac præſertim in febribus ob calorem, ſiccitatemque febrilem; nam in *libr. 6. de Morb. Popular. ſect.* 8. Hippocrates ait: Febres, in quibus ulcerantur labia, fortaſſis intermittentes: & tertianis perfrigerationes. Concutitur etiam in acutis quandoque labium infernum; id quod inter ſigna mala connumeratur, ut teſtatur Hippocrates in *lib. de Victus Ration. in Morb. Acut. num.* 22. At non hoc ſolum dant præſagium labia, verum alia quoque. Ait enim in *lib.* 4. *Aph.* 49. In febre non intermittente, ſi labium, aut naſus, aut oculus, aut ſupercilium pervertatur, ſi non videat, ſi non audiat, & jam debilis ſit æger, quicquid horum fuerit, mors prope eſt. Et in *libr. de Coat. Prænotion. numer.* 2. Labium liveſcens, lethale. Et in *libr. Prognoſtic. Commentar.* 1. *part.* 12. Si pervertitur, aut livida palpebra eſt, aut labium, aut naſus cum aliquo alio ſigno, mortem prope eſſe, ſciendum eſt. Lethale eſt etiam habere labia reſoluta, & pendentia, & frigida, & albicantia facta. Et in *libr. de Coacis Prænotionib. numer.* 2. Labium contractum, alvi bilioſæ eruptionem ſignificat.

LABOR.

Labor aliquando ſignificat acceſſiones, vel caſus, ut: Ubi morbus peracutus eſt, ſtatim extremos habet labores. Sic ſcriptum eſt in *libr.* 1. *Aphoriſm.* 7. Aliquando ſignificat læſionem, vel nocumentum, veluti in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 1. In quo morbo, ait, ſomnus laborem facit, mortale; ſi vero juvat, non mortale. Aliquando ſignificat dolores, ut in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 44. ubi legitur: Quibus febres longæ, his tubercula, vel labores in articulis fiunt. Aliquando ſignificat morbum, ut in eodem *libr. Aphoriſm.* 36. in quo hæc verba ſunt: Cum ſudores non ita fiunt, laborem ſignificant, & morbi longitudinem. Et *Aphor.* 80. ejuſdem *libr.* Si ſanguinem mingunt &c, circa veſicam laborem. Verum dicuntur & febres laborioſæ, ut eodem *libr. Aphor.* 74. In quibus, ait Galenus, hoc ineſſe, ut cito abſceſſus faciant. Et in *libr.* 1. *Prorrh. Commentar.* 2. *partic.* 42. Febres laborioſæ, malignæ. Aliquando autem ſignificat malam affectionem in morbis, ut declaratum eſt in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Comment.* 2. *partic.* 47. In *libr.* 4. autem *Aphor.* 32. legitur: Si quid laboraverint, ideſt, ſi qua pars laborans, vel dolens fuerit. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 72. Qui morbo regio laborant, ideſt, qui habent ad regium morbum inclinationem. Hæc de ſignificationibus *laboris*, prout Galenus exponit. Labor autem quandoque exercitationem ſignificat: & de hoc lege in *Capite de Exercitatione*. Hujus tamen paucas dicemus operationes. Ait Hippocrates in *libr. 6. de Morb. Popular. ſection.* 5. Labor articulis, & carnibus; cibus, ſomnus, viſceribus. Et in *libr. 2. de Diæta numer.* 38. Labor ſiccat, & corpus robuſtum facit. Et in *libr. 6. de Morb. Popular. ſect.* 8. Labores in circuitibus, quicquid in ſeptuaginta movetur, in triplicitate perficitur. Et in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 49. Labores conſuetos ferre adſueti, etiam ſi fuerint debiles, vel ſenes, non adſuetis fortibus, ac juvenibus facilius ferunt. Sed in *lib. 6. de Morbis Popul. ſect.* 6.

Labo-

Labores, cibi, potus, ſomnus, res veneteæ, omnia mediocria. Et ibidem *ſection.* 4. Labores cibos præcedant.

LAC.

Lac, & ſanguis alimenti ſunt redundantia, ut legitur in *libr. de Alimento numer.* 8. Ait autem *numer.* 7. Lac nutrimentum eſt, quibus ſcilicet ſecundum naturam alimentum eſt, aliis vero non. Fit autem lac, ut ſcriptum eſt in *libr. de Natur. Puer. numer.* 21. ob hujuſmodi neceſſitatem. Cum uteri tumidi præ puero ſunt, ventrem mulieris comprimunt; ejus autem pleni, ubi compreſſio contigerit, pinguiſſimum de cibis, ac potibus foras proſilit in omentum, ac carnem. Et ſubdit: Et a pinguitudine calefacta, ac alba exiſtente, quod edulcatum eſt a caliditate, quæ ab uteris acceſſit, expreſſum venit in mammas, & in uteros quoque parum venit per eaſdem venulas. Tendunt enim in mammas, & in uteros venulæ hæ, & conſimiles aliæ; & ubi pervenetit in uteros de lacte, (hoc eſt, de nutrimento, quod vicem gerit lactis) puer ipſo paullulum fruitur, mammæ vero ſuſcepto lacte impletæ, attolluntur. Et *num.* 22. Dum mammæ lactant, ſi lactaverint, ac exuguntur, venulæ in mammas ampliores fiunt, a ventre pinguedinem trahentes, & in mammas diſtribuunt; nam ſi vir multum coeat, venæ ampliores redditæ, venerem magis inducunt. Et *num.* 20. Tunc lac judicationem ſui matri præbet, cum movetur fœtus: & in mulieribus denſam carnem habentibus, poſterius; in raram veto, prius ſignificationem de ſe præbet, ac prodit. Et propterea lac viri non faciunt, ut legitur in *libr. de Gland. num.* 11. quoniam anguſtia locorum, & corporis denſitas impedit. Et licet tantummodo mulieribus gravidis lac fiat, tamen legitur in *libr.* 5. *Aph.* 39. Lac habens mulier, quæ neque prægnans eſt, neque peperit, menſes ipſius defecerunt. Sed in gravidis lac ſi multum fluat, neceſſe eſt, fœtum debilem eſſe, ut declaratur in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 7. Præterea quædam ſunt mulieres, quæ natura ſine lacte ſunt, & quibuſdam deficit ante tempus, ut habetur in *lib.* 1. *de Morb. Mul. numer.* 99. Quæ multum lactis faciant, & augeant, lege in *lib.* 1. *de Morb. Mulier. num.* 73. Sed & quandoque impurum fit lac, præſertim ſi pituitoſis cibis, ac potibus, & alimentis impuris nutrix utatur, ut explicatur in *libr.* 4. *de Morb. numer.* 28. Quapropter lac calidum, ac bilioſum puero calculum generat, ſicut dicit Hippocrates in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 24. At de lactantibus quandam hiſtoriam vide in *lib.* 2. *de Morb. Popular. ſect.* 2. quæ eſt: Lactans quædam puſtulas per corpus ubique habebat; poſtquam autem lactare ceſſavit, fedatæ ſunt per æſtatem. Ad lac extinctum lege remedia in *libr. de Natur. Muliebr. num.* 88. Et lacti extincto quæ medentur, in *libr.* 1. *de Morb. Mul. numer.* 73.

LACTIS USUS.

Scribit Hippocrates in *libr.* 5. *Aphor.* 64. Lac dare caput dolentibus, malum; malum etiam febricitantibus, & quibus præcordia elevata permurmurantia, & ſiticuloſis; malum & quibus bilioſæ alvi egeſtiones in febribus acutis ſunt, & quibus ſanguinis multi egeſtio facta eſt: convenit autem exhibere tabeſcentibus, non valde multum febrientibus, & in febribus longis, debilibus, nullo ex prædictis ſignis præſente, ſed præter rationem conſumptis. Et in *lib.* 7. *de Morbis Popularib. numer.* 4. Lac in farina in ventris dolore. Et in *libr. de Intern. Affect. numer.* 4. uſus deſcribitur lactis bubuli, caprini, aſinini, & equini in pulmonis affectibus. Et in *lib. de Loc. in Hom. num.* 35. Lactis infuſum in tabe. Et in *libr. de Nat. Muliebr. numer.* 46. fit mentio de lacte vaccæ nigræ. Et *num.* 29. ejuſdem *libr.* de lacte canino in uterorum morbis. Et in *libr.* 2. *de Diæta num.* 9. Lac ovillum alvum ſiſtit; caprinum magis per alvum ſecedit; bubulum minus; equinum autem, & aſininum magis ſecedunt.

LACRYMÆ.

Lacrymæ fiunt læſo oculo, vel in ægritudinibus aliis. Si lacryma procedit calida, ac ſalſa, periculum eſt, & pupillam exulcerari, & palpebras, ut legitur in *lib.* 2. *Prædiſtor. numer.* 27. Sed curationem dat Hippocrates in *libr. de Humid. Uſu num.* 11. & inquit: Lacrymis mordacibus calida convenit. In aliis vero morbis lacrymæ aut ſunt voluntariæ, aut invitæ. De voluntariis legitur in *libr.* 4. *de Morb. Popular. numer.* 27. & in *libr.* 8. *Aphor.* 11. Lacrymæ voluntariæ, malum non ſunt; invitis autem decurrentes, malum. Et in *libr.* 6. *de Morb. Popularib. ſect.* 1. Lacrymæ in acutis male habentibus, ultroneæ quidem bonæ, involuntarie autem defluentes, malæ. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 52. Quicunque in febribus, vel in aliis morbis ſponte lacrymantur, nihil abſurdi eſt; qui vero non eſt ſponte, abſurdius. De invitis vero lacrymis quamvis locuti fuimus, tamen hanc addam prænotionem, quæ ſcribitur in *libr.* 1. *de Morbis Popularibus numer.* 2. Lacrymæ invitæ quibus in febribus acutis magis ardentibus defluunt, his ſanguinis eruptionem e naribus expectare oportet, ſi etiam alia pernicioſe non habeant.

LACTUCA.

Lactuca frigidiſſima eſt, priuſquam ſuccum habeat, debilitatem autem quandam corpori inducit; ut legitur in *lib.* 2. *de Diæta num.* 25.

LÆTITIA.

Lætitiæ ex nulla alia re, quam cerebro, contingunt, ut proditum eſt in *lib. de Morb. Sacr. numer.* 16. At in *libr.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 5. Lætitia relaxat cor.

lateris dolore, non tamen pleuritico, & turbulentis, renuibus, lenibus, hi phrenitici evadunt. Er eodem *libr.* In latere dolor cum rumoribus ſomnolenris, & febre ardente ſuperveniens, occidit. Et ibidem *numer.* 3. Ex laterum mollitudine dolores ad inteſtinum tenue tranſeuntes, in morbis longis, ex corruptione fœtus non valde purgata, perincioſi ſunt. Cæterum de lateris dolore curando hæc legantur in *libr. de Coacis Prænotionib. numer.* 3. Dolores juxta latus in febribus conſiſtentes, citra notas, venæ ſectio læſerit, ſive cibum averſetur æger, ſive præcordium ſublime habuerit: & in perfrigeratione, non ſine febre, torpidos ſanguinis detractio lædit; & putantes ſe melius habere, hi moriuntur. De dextri vero lateris dolore cum tuſſi, & febre, lege hiſtoriam in *libr.* 7. *de Morb. Popular. num.* 16. & aliam *numer.* 11. De tumore vero lumborum ſcribitur in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 3. Quibus latus in rumorem ſublevatum, ac calidius eſt, & inclinatis in alterum gravitas aliqua impendere videtur, his pus ex una parte eſt. De ictu autem legitur in *libr.* 5. *de Morbis Popularib. numer.* 24. & in *libr.* 7. *numer.* 18. ubi ait: In latus retro ictus jaculo, &c. At de punctura ſcribitur in *libr. de Coacis Prænotionib. numer.* 3. & inquit Hippocrates: Cum lateris punctura inteſtinorum lævitates, & ſpirandi difficultas in tabem deſinunt. De ſuppuratione vero lumborum proditum eſt in *libr.* 2. *de Morb. numer.* 45. cum ait: Lareris ſiniſtri ſuppurati ſectio minus periculoſa, quam dextri. Reliqua vero ibi lege.

LECTUS.

Lectus præter morem mollis dolorem inducit, itemque præter conſuetudinem durus, ut ſcriptum eſt in *libr. de Victus Ration. in Morb. Acut. numer.* 23.

LEGUMINA.

Legumina omnia flatuoſa ſunt, & cruda, & cocta, & fricta, & macerata, & viridia, ut ſcribitur in *libr. de Vict. Ration. in Morbis Acut. numer.* 59. Ar in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 4. Ex leguminum aſſiduo uſu, crurum impotenria. De leguminum vero decocto in peripneumonia vide in *lib.* 2. *de Morb. numer.* 43.

LENS.

Lens aſtringit, & turbationem inducit, ſi cum cortice ſumatur, ut legitur in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. numer.* 59. At in *libr.* 2. *de Diæta numer.* 14. Lentes æſtuoſæ ſunt, & turbativæ, & neque per alvum ſecedunt, neque ipſam ſiſtunt. Lenticulam vero quo modo præpares, lege in *libr. de Affect. numer.* 39.

LEPRA.

Lepra, pruritus, & ſcabies a pituita fiunt. Sunt autem talia turpitudo magis, quam morbi. Quo vero hæc depurges, pharmacis ſic utendum eſt: & lege modum. Hæc in *libr. de Affectionib. numer.* 35. Lepræ acetum ad ſolem calidum affuſum prodeſt; ut ſcriptum eſt in *libr. de Humidor. Uſu numer.* 8.

LEPUS.

Leporinæ carnes ſiccæ ſunt, & alvum ſiſtunt, urinæ autem incitamentum quoddam faciunt, ut paret in *libr.* 2. *de Diæta num.* 16. Leporini pili in peſſo puerperæ recens enixæ; in *libr. de Superfœt. numer.* 25. Er leporis pili combuſti ad uterum; in *libr. de Natur. Muliebri numer.* 29.

LETHARGUS.

Lethargus eſt cerebri paſſio: fit, cum cerebrum frigidis humoribus repletum fuerit. Sic legitur in *libr. de Structur. Hominis numer.* 3. Verum in *libr.* 2. *de Morb. num.* 63. ſigna deſcribuntur lethargi, quæ ſunt hæc: Tuſſis oboritur, & ſalivam ſpuit multam, ac liquidam, & nugas garrit, & ubi nugari deſierit, dormit, & recrementum male olens egerit. Et in *lib.* 3. *de Morbis numer.* 5. Morbi, lethargi appellati, ſtatus idem eſt, qui & peripneumoniæ; verum difficilior, & non omnino liber, ac remotus eſt ab humida peripneumonia; ſed multo tardior eſt morbus. Patitur autem æger hæc: tuſſis, & ſopor ipſum tenet, & ſalivam liquidam, ac multam educit, & vehementer impotens eſt: & cum moriturus eſt, multum, atque id liquidum infra egerit: huic valde exigua vitæ ſpes eſt. Sed huic prognoſtico ſigno addemus ea, quæ ſcripta ſunt in *libr. de Coacis Prænotionibus num.* 1. & hæc ſunt; Lethargici, tremuli ex manibus, ſomnolenti, diſcolores, rumidi, pulſibus tardi ſunt, & partes ſub oculis elevatas habent, & ſudores inſuper accedunt, & alvos bilioſas, intemperatas, & ſubtumidas habent; ſi vero obaridas habuerint, urinæ, & egeſtiones alvi latenter ipſis progrediuntur; urina velut jumentorum eſt, potum non expetunt, neque aliud quidquam. Poſtquam vero reſipuerint, collum doloroſum ſe habere dicunt, & ſonitus per aures tranſire. Et ſubdit hoc: Qui vero ex lethargicis ſervantur, plerunque péctore ſuppurati fiunt. Ex phrenitide, & lethargo ammixta, vera, ſtupida inſania, ut legitur in *libr.* 4. *de Morb. Popular. numer.* 5. Lethargi porro ætatem conſtantem agentibus accidunt, ſicut ſcriptum eſt in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 30. Curatio vero ea eſt: Proditum eſt in *libr.* 3. *de Morbis numer.* 5. Hoc curandum eſt, ut plurimum ſpuat, & caleſiat, & a vino abſtineat; ſi vero effugerit, ſuppuratus fit. Et in *libr.* 2. *numer.* 63. Huic aquam, demacerata in ipſa farina craſſa, bibendam dato, & vinum album vinoſum poſtea bibendum, & ptiſanæ ſuccum ſorbendum; verum huic mali punici ſuccum ammiſceto, & vinum vinoſum album inſuper bibat, & ne laver: hic in ſeptem diebus moritur; ſi vero has effugerit, ſanus evadit.

LIEN, Lege SPLEN.

LIENTERIA,

Scriptum eſt in *libr. de Affection. num.* 25. In lienteria, hoc eſt, inteſtinorum lævitate, cibi ſecedunt, non putrefacti, liquidi, dolor autem non adeſt, & corpus attenuatur. Unde, ut ſcriptum eſt in *lib. de Morb. numer.* 3. ex lienterea in aquam inter cutem tranſitus fit. Quis lienteriæ finis ſit futurus, legitur in *lib. 6. Aphoriſm.* 1, & eſt: In longis lævitatibus inteſtinorum ſi ructus acidus fiat, qui prius non erat, ſignum bonum. Et *Aphoriſm.* 43. Quicunque lienoſi a difficultate inteſtinorum capiuntur, his, ſuperveniente longa difficultate inteſtinorum, aqua intereus, aut lævitas inteſtinorum advenit, & moriuntur. Et in *lib. 7. Aphor.* 72. Dyſenteriæ lienteria ſuccedit. Curatio vero ea ſit, quæ legitur in *libr. 4. Aphoriſm.* 12. & eſt: Quorum alvi inteſtinorum lævitate laborant, hyberno tempore ſupra purgari, malum. Et in *libr. de Affection. numer.* 25. Hunc per eadem curato, velut a dyſenteria detentos. Morbus autem fit, cum ex capite, & ſuperiore ventre, pituitæ defluxus fit in ventrem inferiorem: quod ubi contingit, cibi ab ipſo frigeſiunt, ac humectantur; & ſeceſſus ipſorum non putrefactorum velox contingit; & corpus liqueſcit, dum ſimul cibi per multum tempus in veatre non concoquuntur, & ſimul a ventre calido præter naturam caleſcunt. Et *numer.* 26. Hi morbi, dyſenteria inquam, & lienteria, ac diarrhœa, ſive profluvium ventris, conſimiles ſunt: & oportet ipſos ſic ſanare, ita ut defluxum a capite, & ſuperiore ventre intercipias, aut avertas. Morbi enim natura hinc eſt: & nemo ſententiam tuam reprehendet.

LIGATIO,

Ligatio, ab initio cum linteis fiens, omnium præſtantiſſima; ut ſcribitur in *libr. de Fractur. numer.* 34.

LINGUA,

Præter ægritudines, quæ fiunt in lingua, ipſa nobis ſæpe indicio eſt alicujus futuræ. Quod indicium ſumitur a colore, a motione ipſius, ab aſpritudine, a tumoribus, ab impotentia, teneritudine, obſcuritate, ab ulcere, tremore, ab ariditate, a ſaliva. A colore, ait Hippocrates in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. Lingua quæ in principio quidem inhorruit, in colore vero permanet, progreſſu autem temporis exaſperatur, & liveſcit, & rumpitur, lethalis eſt; ſi vero valde nigreſcit, in quartadecima die judicationem fore, ſignificat. At in *libr. de Affection. num.* 11. Lingua nigra, & aſpera, in febre ardente, a ſpiritus caliditate. Et in *libr. 3. de Morb. num.* 16. Si lingua in peripneumonia in principio ſtatim nigreſcat, morbus citius finitur. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 2. Lingua nigreſcens, judicationem decimaquarta die fore, ſignificat. Et ibidem: Lingua nigra cum virore pallida, periculoſiſſima eſt. Et in *libr. 6. de Morb. Popular. ſect.* 5. Lingua concolor attingentibus ipſam humoribus: quapropter per hanc humores cognoſcimus. Et in *libr. de Coacis Prænotionib. numer.* 2. Linguæ denigratæ in alvo liquida celerem mortem ſignificant. At de aſpritudine linguæ inquit Hippocrates in *lib. de Affection. num.* 11. Lingua nigra, & aſpera, in febre ardente, a ſpiritus caliditate. Et in *lib. de Vict. Ration. in Morb. Acut. numer.* 48. Lingua aſpera, & animi deliquia, in febre hyberna, cui adfuerint, tali remiſſio febris contingere ſolet. Et in *libr. de Morb. Popular. ſect.* 1. Qui voces aſperas natura habent, his etiam linguæ ſubaſperæ ſunt. Linguæ autem, & faucium aridarum in febre ardenti laborantibus cauſam lege in *libr. 1. de Morb. num.* 27. Et in *libr. de Coacis Prænot. num.* 2. Linguæ aſperæ, & teſiccatæ, phreniticæ ſunt. De lingua autem tumefacta ſcribitur in *lib. de Coac. Prænot. num.* 3. In lingua anginoſi tumores, citra ſigna diſparentes, pernicioſi. De impotentia vero linguæ ſcribitur in *lib. 7. Aphor.* 40. Si lingua derepente impotens fiat, aut aliqua pars corporis ſiderata, atrabiliarium tale exiſtit. Et in *libr. 2. de Morbis Popul. ſect.* 5. Qui lingua offendunt, & labiorum non ſunt potentes, eos neceſſe eſt, dum illa ſolvuntur, ſuppuratos fieri. De teneritudine autem hoc dat præſagium in *lib. de Coac. Prænot. num.* 2. Lingua, citra tationem tenera fiens, & cum cibi faſtidio nauſeabunda, cum frigido ſudore, ex alvo liquida, nigrorum vomituum ſignum eſt: laſſitudo in his mala eſt. At de linguæ obſcuritate ſic legitur in *libr. Præception. numer.* 12. Linguæ obſcuritas fit aut propter affectionem, aut propter aures; maxime vero in iis, qui artium tenentur ſtudio. Ab ulcere autem, legitur in *libr. 2. Prædictor. num.* 18. Quibus in obliqua linguæ parte ulcus fit diuturnum, in his dentes conſiderare oportet, an quis juxta illam ulceris partem acutior fiat. At de tremore linguæ proditum eſt in *libr. 1. Prædictor. numer.* 3. & in *libr. de Coac. Prænotion. num.* 2. Num lingua tremula mentem non firmam ſignificat? Et in eodem *libr. de Coacis Prænotion. num.* 2. paullo ſupra: Lingua tremula, cum rubore juxta naſum, & alvo liquida, ſi reliqua ſine ſignis ſint circa pulmonem, malum eſt, & celeres purgationes pernicioſas ſignificant. Et in eodem *libr. numer.* 2, & 4. Linguæ tremulæ quibuſdam etiam alvum liquidam quandoque faciunt. Et in eodem *libr. numer.* 1. Linguæ convulſiones tremulæ mentem alienant. Et in *libr. 7. Aphor.* 40. Si lingua ſtatim incontinens facta fuerit, aut aliqua pars corporis ſiderata, tale eſt melancholicum. Præterea quæ circa linguam elevantur collectiones, & humiles calculi, & quæ podagricis fiunt, circa debiles illorum articulos ſunt; nam oſſium natura cauſa eſt, ut hæc inducentur. Sic ſcriptum eſt in *libr. 2. de Morb. Popular. ſect.* 3. Linguam tandem circa bifidam ſui partem velut ſaliva alba obduci, febris re-

miſſio-

miſſionis ſignum eſt, ſi quidem id, quod ſuperinductum eſt, craſſum fuerit, eadem die; ſi vero tenuius, poſtridie; ſi vero adhuc tenuius, tertia die. Eadem ſignificant etiam hujuſmodi, ſi circa ſummam linguam fiant, verum minus. Hæc ſcribuntur in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2.

LINTEA.

Linteorum præparatio qualis eſſe debeat, lege in *libr. de Officin. Medici numer.* 6. Lintea circa cruris deligationem qualia ſint neceſſaria, narrantur in *libr. de Fractur. numer.* 19.

LIPPITUDO.

A cerebro quandoque fluxio fit ad oculos, quæ ophthalmia Græcis, Latinis lippitudo appellatur, & oculi in ipſa intumeſcunt. Hæ fluxiones ad oculos foris conſpicuæ ſunt, & non lethales in totum. Sic ſcribitur de generatione lippitudinis, deque ejus cauſis, & ſignis in *libr. de Glandulis numer.* 9. At quoniam fluxio alia eſt pituitoſa, alia acris, & bilioſa, ſic lippitudines aliæ humidæ ſunt, aliæ ſiccæ: & hæ omnes vel breves ſunt, & privatæ, vel diuturnæ, & populares. Ait Hippocrates in *libr. de Aere, Aquis, & Locis num.* 4. Lippitudines oboriuntur humidæ, non graves, nec diuturnæ, ſi non ex mutatione temporum morbus aliquis omnibus communis occupet. Lippitudines vero in ſiccitatibus plerumque fiunt, ſicut ſcriptum eſt in *libr.* 3. *Aphor.* 16. Fiunt quoque poſt autumnum ſiccum, & borealem, quemadmodum idem explicat in *libr. de Aer. Aquis, & Locis num.* 29. Verum & *numer.* 6. ejuſdem *libr.* Lippitudines duræ, ac vehementes meridionalem plagam incolentibus ſunt familiares. Et ibidem *numer.* 27. Lippitudines ſiccæ propter carnis caliditatem, & ſiccitatem fiunt. Et in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 14. Lippitudines ſiccæ fiunt humidas naturas non habentibus, ſi autumnus aquilonaris, & aquarum exors fuerit. Et ibidem *Aphoriſm.* 11. Si hyems ſicca, & aquilonaris fuerit, ver autem pluvioſum, lippitudines fiunt. Et *Aphoriſm.* 21. Lippitudines oculorum æſtate fiunt. Et hæc de cauſis lippitudinis, ac de temporibus. Porro prædictionem facere oportet, juxta lippitudinum differentias, ut legitur in *libr.* 2. *Prædictorum numer.* 29. cum peſſima ſigna acceſſerint, diuturnarum lippitudinum; cum vero optima, brevium. Tunc enim ſeptima die deſituras eſſe, prædicendum eſt, aut prope hoc tempus, & alioqui ſecuras eſſe, putandum eſt. Recidivas autem expectare oportet his, quibus melius habere contingit, neque in diebus judicatoriis, neque ſignis bonis conſpectis. Omnium vero maxime urinæ ſtatum in oculorum affectionibus conſiderare oportet; nam temporum occaſiones repentinæ ſunt. Et propterea legitur in *libr.* 6. *de Morb. Popularib. ſection.* 8. Tumores, aut livores, in lippitudinibus erumpentes, in ſupernis palpebris relicti, dum alia circumcirca gracileſcunt, recidivas faciunt. Et in *libr. de Coacis Prænotionib. numer.* 2. Quibus lippientibus capitis dolor accedit, & ad multum tempus comitatur, periculum eſt, ne cæci fiant. Curationem vero ex libris Hippocratis hanc accipimus. Legitur in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 17. Lippientem alvi profluvio corripi, bonum. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 2. Viro lippienti, febre ſuperveniente, ſolutio fit. Et in *libr.* 1. *de Morbis Popular. ſection.* 6. Anginam, & lippitudinem ſolvit venæ ſectio. Et in *libr. de Viſu numer.* 5. Ad lippitudinem annuam, ac popularem conducit purgatio capitis, & ventris inferni: & ſi corpus habeat, ſanguinis detractio ad quoſdam ejuſmodi dolores confert: conferunt & cucurbitæ circa venas affixæ. Reliquam curationem ibi lege.

LIVOR.

Livores quacunque corporis parte fuerint, & ſemper, malum ſignificant. Legitur enim in *libr. Progn. Commentar.* 1. *partic.* 12. Si pervertitur, aut livida palpebra eſt, aut labrum, aut naſus cum aliquo alio ſigno, mortem prope eſſe, ſciendum eſt. Et in *Commentar.* 2. *partic.* 8. Si vero præter gravitatem ungues quoque, ac digiti lividi ſint, expectanda mors continuo eſt. Et *partic.* 63. In purulentis pus viride, & lividum ſi ſpuant, exitiale. Et *partic.* 39. Si vomitio fuerit porracea, aut livida, aut nigra, malum. Et *particul.* 41. Si vomitio livida grave oleat, ocyſſimam indicat abolitionem. Et *partic.* 22. Dejectio exitioſior eſt, ſi nigra, aut livida, aut opima, aut fœtida. Quare lividitas in omnibus eſt conſideranda; nam, ut apparet in *part.* 9. ſi digiti, & pedes omnino nigreſcant, minus ſunt perincioſi, quam ſi liveant; fiunt enim livores.

Livores, qui fiunt in febre, brevi mortem affore, ſignificant; ſic habetur in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 1. Ex immodico frigore, ut legitur in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 17. quem obſerva.

LOCA.

Loca dicuntur mundi partes, in quibus res collocantur. Dicuntur etiam loca partes noſtri corporis, ut: Loci ſuperni ſi turgeant, qui ſunt circa caput, ulcerum purgatio, vomitus, ſudor. Sic ſcriptum eſt in *libr.* 2. *de Morb. Popularib. ſection.* 6. Et: Loca loci alterius morbos excipientia, aut ob dolorem, aut ob gravitatem, aut propter aliud quiddam liberant, aut quod aliis ſunt communicatiores. Hæc in *libr.* 6. *de Morbis Popularib. ſect.* 3. Sed in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Comment.* 4. *partic.* 27. Hinc epilepſiæ, & paraplexiæ, ſi continentes locos fluxiones invaſerint. Et Galenus in *Comm.* Locos dixit corporis partes, cor ſcilicet, hepar, & venam, quæ prædicta conjungit viſcera, poſtea a medicis cavam appellatam. Sed de his plura ſcribuntur in *Capite de Corpore*. Et propterea loca, quæ incolimus, explicemus. Ea ſunt calida, vel frigida, vel ſicca, vel humida: & horum alia terrea, alia aquea: & terreſtrium

alia alta, & ſqualida, alia campeſtria, & æqualiter ſita, alia cava; & aqueorum alia maritima, ut inſulæ, alia lacuſtria, alia paluſtria: & horum omnium alia ſpectant orientem ſolem, alia occidentem, alia meridiem, alia ſeptentrionalem regionem: & ab his omnibus inſurgunt ſecundæ qualitates; ſiquidem alia ſunt ſqualida, arboribus nuda, ſaxoſa; contra alia: alia nive, ac gelu obducta, alia æſtu. Atque hinc exſuſcitant tertiæ virtutes; propterea quod alia ſalubria ſunt, alia peſtifera, ac inſalubria; nam locus ſe habet ad locatum, ſicut forma ad materiam. Locus enim temperatus temperatos reddit homines, & itidem ſanos; intemperatus infirmos tum corpore, tum animis. Inquit enim Hippocrates in *libr. de Aer. Aq. & Loc. num.* 8. Civitates orientem ſpectantes ſunt ſeptentrionalibus, & meridionalibus ſalubriores. Primum enim moderatior eſt caliditas, & frigiditas; aquæ ſplendidæ, odoratæ, molles, & amabiles neceſſario ibi oriuntur. Hominum autem formæ boni coloris, & magis floridæ, ſi non quis alius morbus impediat: & clara voce præditi ſunt homines, & ad iram, ac intelligentiam præſtantiores ſeptentrionalibus. Morbi pauciores, ac debiliores: ſimileſque ſunt morbis, qui in civitatibus, ad ventos calidos converſis, oriuntur; & fœminæ iſtic valde fœcundæ ſunt, ac facile pariunt. Contra, qui habitant occaſum, ut *numer.* 9. exponit. De locis vero meridionalibus, atque ſeptentrionalibus in hoc plurima narrantur *libr. num.* 2. 3. uſque ad 10. itemque Aſianorum naturæ, ac mores, & Europæorum quoque *num.* 31. uſque ad finem. Verum hæc obſervet de locis medicus præter ea, quæ in *lib. de Aer. Aq. & Loc.* deſcripta ſunt, quæ explicantur in *lib. 2. de Diaet. num.* 1, & ea ſunt: Regionum ſingularum ſitum, & naturam hoc modo cognoſcere oportet: & in ſumma res hoc modo ſe habet. Regio ad meridiem ſita calidior eſt, & ſiccior, quam ea, quæ ad ſeptentrionem jacet, propterea quod ſoli propinquior eſt: & in his regionibus neceſſe eſt, & hominum genera, & naſcentia ex terra, ſicciora, ac calidiora, & fortiora eſſe, quam in contrariis; velut Libyca gens ad ponticam, & utriſque vicinæ. Ipſa autem loca juxta ſe ipſa hoc modo habent. Alta, & ſqualida, & ad meridiem ſita, ſicciora ſunt, quam campeſtria, & æqualiter ſita, propterea quod pauciores humores habent. Illa enim ſtationem pro aqua pluvia non habent, hæc habent. At vero lacuſtria, ac paluſtria humectant, & calefaciunt; & calefaciunt quidem, quia cava ſunt, & circumdata, & non perflantur; humectant autem, quia naſcentia ex terra, quibus homines aluntur, humidiora ſunt, & ſpiritus, quem attrahimus, craſſior eſt propter aquæ ſtationem, ac immobilitatem. Verum cava loca, & non aquoſa ſiccant, & calefaciunt; & calefaciunt quidem, quia cava ſunt, & circumdantur; ſiccant autem tum propter alimenti ſiccitatem, tum quod ſpiritus, quem inſpiramus, ſiccus exiſtens, humorem ex corporibus trahit in alimentum ſibi ipſi, cum non habeat alium humorem, ad quem allapſus nutriatur. Ubi autem regionibus montes adjacent ad auſtrum, in his ſqualidi auſtri, & morboſi afflant; ubi autem ab aquilone montes adjacent, in his aquilones perturbant, ac morbos faciunt; ubi vero ab aquilone cava loca urbibus adjacent, ab æſtivis ventis calida, & morboſa hæc regio exiſtit, propterea quod neque aquilo perflans puram ſpiritus inductionem exhibet, neque ab æſtivis ventis perfrigeratur. Cæterum inſulæ propinquæ continenti tempeſtuoſiores ſunt, & ægre in ipſis hybernamus; marinæ vero hyeme tepidiores ſunt, propterea quod nives, & glacies in continenti ſtationes habent, & ventos frigidos in vicinas inſulas mittunt; verum inſulæ, intra pelagum poſitæ, non habent in hyeme nivium ſtationem.

LUMBI.

Lumborum dolor, & diſtentio, frigiditas, & gravitas prædicunt, quid futurum ſit de ipſo morbo, & de aliis quoque prænuntiant, quemadmodum nunc explanabimus. Legitur in *lib. de Coac. Praen. numer.* 6, Cui lumbi doluerint, & mente motus fuerit, in bilioſis alvi egeſtionibus ſpumoſa florulentia, mala. Et ibidem *n.* 3. in principio: Ex lumborum doloris recurſu oculorum diſtortio, malum. Et ibidem *num.* 2. in fine: Lumborum dolor, & ſupra umbilicum dolor, ſi medicamentis non ſolvantur, in hydropem ſiccum deſinunt. Et ibidem *num.* 3. in principio: Quibus lumborum dolor eſt, hi male habent: num his tremores fiunt, & circuli rubicundi in tibiis in rigore? Et ibidem; Quibus lumborum dolor, & lateris, ſine cauſa manifeſta, hi morbum regium incurrunt. Et in *libr.* 1. *Praediction. numer.* 6. Quibus lumborum dolor diutinus cum ardore faſtidioſo, ac nauſeabundo, hi ſi exſudent, malum eſt; num his tremores fiunt? Et in eodem *lib. de Coac. Praen. n.* 2. Lumborum dolor in præcordiorum dolore ſubmurmuranti, ſuperaccedens in febribus, ventres ut plurimum humectat, ſi non flatus eruperit, aut urinæ copia. Et ibidem *num.* 3. Lumborum dolor ſine cauſa manifeſta ſæpe impetens, maligni morbi ſignum eſt. Et *num.* 3. ſupra: Quibus ex lumbis recurſus fit ad caput, & manus, hi torpidi, & os ventriculi dolentes, ſanioſis, ac feroſis humoribus pleni, ſanguinem profundunt; ſed & alvus his turbulentis erumpit. Et ibidem: Lumborum dolor cum ſopore anxioſo, malus eſt. Et in eodem *libr. numer.* 3. in principio: Ex lumbis dolores diuturniores, qui febris tertianæ generis modo exacerbantur, grumoſum ſanguinem egerere faciunt. Et ibidem: In lumbis dolores, ſanguinis fluxionem inducunt. Et ibidem: Num lumbos dolentibus, cibos faſtidientibus, non vomentibus, modice ferociter mente motis, ſpes eſt, nigra proditura eſſe? Et ibidem: Ex lumbis affectiones ad collum, & ad caput tranſeuntes, levis

ſide-

ſiderationis modo reſolventes, convulſoriæ, mentis emotoriæ ſunt: num tales etiam ſolvuntur convulſionibus? aut talium alvi ægrotant per eadem prodeuntia? At in *libr.* 1. *Prædictorum numer.* 14. Lumborum dolor convulſorium quiddam habet. Et *numer.* 11. ejuſdem *libr.* Ex lumborum dolore ad os ventriculi recurſiones, febriculoſæ, horridæ, revomentes aquoſa renuia multa, mente motæ, voce deſtitutæ, nigrorum vomitu facto, moriuntur. Et *numer.* 16. Quæ ex lumbis ad collum, ac caput progreſſa ſunt, & levis ſiderationis modo reſolvuntur, convulſoria fiunt, & mentem emoventia. Et *numer.* 18. ejuſdem *libr. Prædictor.* & in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 3. Lumbis dolentibus, oris ventriculi dolores accedentes, ſigna hœmorrhoidum fluxionis futuræ ſunt. Et *numer.* 13. & in *libr. de Coac. Prænotion. num.* 3. Quibus circa lumbos tenues diuturni dolores, ad præcordium ſe revolventes, & ciborum faſtidium inducentes una cum febre, his ad caput dolor intentus progreſſus, repente convulſorio modo occidit. Et in *libr. Prænotionum numer.* 19. Circa lumbos, & infernas partes dolores cum febre fientes, ſi ſeptum tranſverſum attigerint, infernas partes relinquentes, pernicioſi valde ſunt. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 20. Lumborum dolor citra febrem, inferna purgatione opus eſſe, ſignificat. Et *Aphor.* 11. ejuſdem *libr.* Quibus lumborum dolor, qui neque a medicamentis, neque alias ſolvitur, in hydropem ſiccum firmatur. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 3. Lumborum dolor, in ventriculi os dolente cum ſcreatione violenta, habet quid convulſorium. Et in *lib.* 1. *de Morbis Popularib. ſection.* 3. *Ægroto* 10. Poſt lumborum, capitis, ac colli dolores, febris. Et *Ægroto* 7. Lumborum gravitas doloroſa, & febris vehemens. At in *libr.* 1. *de Morb. Mul. numer.* 50. Lumbos dolor fortis corripit, & omnem circa pudenda locum, & intumeſcit; & femora ardent, ſi purgatio modica mulieri prodierit. Lumborum dolor ſcribitur in *libr.* 1. *de Morb. Mulier. numer.* 51. Et in eodem *libr. num.* 42. Lumborum dolor in muliere uterum geſtante. Et in *libr.* 2. *Prædictor. num.* 46. legitur lumborum, ac crurum dolor. Et in *libr.* 6. *de Morbis Popularib. ſect.* 7. Lumbos dolenti recurſus ad latus, & puſtulæ, quæ ſeps vocantur. At in *lib.* 4. *de Morb. Pop. num.* 24. leguntur ſymptomata lumborum, & crurum doloris. Nunc vero ad curationem veniamus; unde ait quidem Hippocrates in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 3. in principio: In lumborum dolore pertinaci, & ampliore alvi ſuductione, a veratro vomere ſpumoſa multa, prodeſt. Et in *libr. de Natur. Muliebr. num.* 64. Ad lumborum dolores aniſum, & cuminum æthiopicum: & cætera, quæ ibi lege. Et in *libr.* 5. *de Morbis Popul. numer.* 23. Doloribus circa lumbos, & crura, & coxam ex laboribus obortis, aquæ marinæ, acetique calidi fomentum confert: alia autem ibi vide. Et in *libr.* 7. *de Morb. Popularib. numer.* 38. eadem adſunt, Et in *lib. de Natur Human. numer.* 20.

In lumborum, & teſtium dolore venæ ſectio de poplitibus, ac malleolis intrinſecus facienda. Hæc autem de lumborum dolore ſufficiunt. At de diſtentione lumborum proditum eſt in *libr. de Coac. Prænotionibus num.* 3. Lumborum diſtentio ex muliebrium menſium multitudine, ad ſuppurationem tendit; & varie prodeuntes, viſcoſi, graveolentes, ſtrangulatorii menſes ex prædictis, ad ſuppurationem tendunt: atbitror autem, tales etiam aliquantum delirare. Et in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. numer.* 55. Lumborum tetanus in poſteriorem, ac anteriorem partem: vide *Tetanus Lumborum*: De frigiditate vero lumborum legitur in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. Quibus ſanis hyeme circa lumbos frigiditas, & gravitas ex levi cauſa, & alvus ſuppreſſa, ſuperno ventriculo probe officium ſuum præſtante, his coxendicum morbus, aut renum dolor, aut urinæ ſtillicidium fortaſſe contigerit. Et legitur in *libr.* 6. *de Morb. Popular. ſect.* 7. Ad lumbos, & crura impotentiæ reſolutoriæ ab equitatione &c. Tandem de gravitate lumborum ſcriptum eſt in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. numer.* 41. Cum ad lumbos gravitas devenerit, inſuſo per clyſterem utendum erit: & alia, quæ ibi lege.

LUMBRICI.

Lumbricorum tres ſunt ſpecies, rotundi, lati, & aſcarides. Rotundi longitudine ſunt palmares, aliquando longiores; de quibus ſcribitur in *libr.* 3. *Aphor.* 26. Cum dentes jam produxerint, ac magis adoleverint pueri, his fiunt calculi, lumbrici rotundi, & aſcarides. Et Galenus in *Commentar.* ait: Aſcarides ſunt tenues quidam lumbrici, qui in parte maxime inferiori craſſi inteſtini gignuntur; & plurimi apparent in jumentis male cibum coquentibus, quorum malam coctionem fœtor indicat excrementorum. Rotundi vero in ſuperioribus inteſtinis magis generantur, adeo quod ad ipſum quandoque ventriculum aſcendant. De his ſic ſcribit Hippocrates in *lib. Prognoſt. Commentar.* 2. *part.* 17. & 18. Subruſa, ſcilicet dejectio, nec admodum graveolens eſto; ac lumbricos quoque teretes, eunte in judicationem morbo, deſcendere idoneum eſt. At de lumbricis lege plura in *libr.* 4. *de Morb. n.* 27. quæ ab Hippocratis dignitate aliena eſſe videntur; idcirco hæc addita ſunt ab aliquo, rerum ad rem medicam pertinentium imperito.

LUPINI.

Lupini natura robuſti ſunt, & calidi; verum per præparationem leviores, ac frigidiores fiunt, & alvo ſecedunt; ut ſcribitur in *libr. de Diæt. numer.* 14.

LUPUS.

Lupi ſtercoris uſum vide in *libr.* 1. *de Morb. Mul. numer.* 101.

LUX.

Lucis ſpecies duæ, & utriuſque uſus du-

plices: qui ſint; lege in *libr. de Officio Medici numer.* 1. Sed hoc accipe a luce præſagium, quod legitur in *libr. de Coac. Prænot, numer.* 2. & in *libr. Progn. Comment.* 1. *partic.* 10. Lucis ſplendorem fugere &c. malum.

LUXATIO.

Luxationum ratio circa coxas legitur in *libr. de Articulis numer.* 60. Et in eodem *libr. numer.* 5. Luxationes recentiores cito reponuntur. Et ibidem *num.* 8. Luxationes articulorum prohibet mucus cum inflammatione. Et *numer.* 6. Luxationes, & repoſitiones, quibus faciles, aut difficiles. Et ibidem *num.* 5. Luxationes etiam inveteratas reponi poſſe. Et in eodem *libr. num.* 20. Luxationes ex ſupernis obliquæ ad ſatus, aut deorſum. Luxatio extra, & intra ſcribitur in eodem *lib. de Artic. num.* 59. Et luxatio ad malleolum eodem *num.* 59. Luxatio autem in pede ſcribitur in *libr.* 7. *de Morb, Pop. num.* 20. Et in *libr. de Artic. num.* 6. Luxationi cur boves maxime obnoxii. Et in *libr. de Fract. num.* 49. Luxationes oſſium circa genua mitiores ſunt iis, quæ circa cubiti flexuram. Et in *libr. de Artic. numer.* 19. Luxationes brachium furſum coactum corrigit. Et in *libr. de Fract. num.* 1. Luxationum, & fracturarum extenſiones quam directiſſimæ faciendæ. Et in eodem *libr. numer.* 3. Luxationum, convulſionum, &c. deligationes.

COMMENTARII X. FINIS.

JOAN-

JOANNIS MARINELLI COMMENTARIUS XI. IN LIBROS HIPPOCRATIS.

MADEFACTIO.

MAdefactionem, & humectationem debile quiddam eſſe; frigefactionem vero, & calefactionem forte eſſe, affirmat Hippocrates in *libr. de Humidor. Uſu numer.* 2. Ratio fortaſſe eſt, quia humiditas, ſiccitati comparata, debilior eſt, & facile a frigore, & calore ſuperatur.

MAGNITUDO.

Ait Hippocrates in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 54. Magnitudo corporis juventæ neque indecens eſt, neque illiberalis; ſenectæ vero inutilis, & deterior parvitate. Propterea quod, ut ait Galenus in *Commentar.* ex hac ſeneſcentes gibbi fiunt, & vix poſſunt onus perferre; Sed qui magni ſunt, boni exiſtunt. Dicit enim Hippocrates in *lib.* 2. *de Morb. Popular. ſect.* 5. Magni; calvi, balbi, gracili voce præditi, boni; mali quicunque fulvi, naſo acuto, oculis parvis.

MALA.

Mala ſylveſtria alvum ſiſtunt, cocta magis alvum movent; verum ad reſpirationem, quæ erecta cervice fit, & ſucci ipſorum, & ipſa quoque hauſta proſunt, ut ſcribitur in *libr.* 2. *de Diæta num.* 28. Et ibidem: Mala dulcia ægre concoquuntur; acida vero, & matura, minus. Et ibidem *num.* 29. Mala punica vinoſa, minus æſtuoſa ſunt; acida vero, magis frigefactoria: nuclei autem omnium alvum ſiſtunt. Et in eodem *lib.* eodemque *numer.* 29. Mali punici dulcis ſuccus alvum movet, habet autem quid æſtuoſum. At in *libr. de Affection. numer.* 48. Malum punicum reficit, & pruritoſum eſt: & cum nucleo quidem, alvum ſiſtit; citra nucleum vero, ſecedit.

MALUM.

Legitur in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 3. Somnus, atque vigilia ſi modum exceſſerint, malum, hoc eſt, ſignificant morbum. Aliquando *malum* ſignificat revaleſcentiam, ut: Omnes fere, qui male ſe habent, id eſt qui revaleſcunt, circa initia bene cibati. Sic in *lib.* 2. *Aphor.* 32. Significat ſanum, vel ægrum, ut: Naturæ hæ ad æſtatem, hæ vero ad hyemem bene, maleve ſe habent, hoc eſt, ſunt ſanæ, vel ægræ. Et id in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 2. Sed in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 10. Tardare, malum, id eſt nocuum. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 3. Ubi ſanguis plurimus fluxerit, ſinguitus, aut convulſio ſuperveniens, malum, id eſt, lethale. Et in *Aphoriſm.* 16. ejuſdem *libr.* Calidum, ubi ſæpius eo utatur, hæc mala affert, id eſt, paſſiones. Et *Aphoriſm.* 64. Lac dare caput dolentibus, malum, id eſt, nocet. Et *Aphoriſm.* 66. Si in vulneribus fortibus, & pravis tumor non appareat, ingens malum, id eſt, periculum. Sic exponit Galenus.

MAMMA.

Scriptum eſt in *libro de Glandul. numer.* 12. Glandulæ in pectoribus mammæ appellantur, & attolluntur, ac lac faciunt: aliquibus vero lac faciunt, aliquibus vero non. Et faciunt quidem lac mulieres, viri vero non faciunt. Mulieribus enim rara eſt glandularum natura, quemadmodum etiam reliquum corpus rarum habent, & alimentum, quod in ſe trahunt, in lac permutant. Et dum mammæ lactant, ac exuguntur, ut legitur in *libr. de Nat. Puer. n.* 22. venulæ in mammas ampliores fiunt; ampliores autem factæ, a ventre pinguitudinem trahentes, in mammas diſtribuunt. Sed ex mammis dextra plurimum habet vim. Dicit enim Hippocrates in *libr.* 2. *de Morbis Popul. ſection.* 6. Circa naturam, plurimam

vim

vim habet mamma dextera, oculus dexter, & quæ infra ſunt hac parte; nam maſculi dextris inhærent. Attamen, ut ſubdit, vena craſſa eſt in utraque mamma; quapropter maximam habet confluentiæ partem. At vero cum quibus confluat membris, declarat in eodem *libr. 2. ſect. 1.* & inquit: Abortientium mammæ graciles fiunt, neque enim contrarium eſt; neque tuſſes diuturnæ, quoniam ubi teſtis intumuit, ceſſant, & teſtis tumor a tuſſi ceſſat, & allevatur. Quæ res commonefacit nos communionis pectorum, mammarum, teſtium, ac genitalium, & vocis. Communicant igitur mammæ cum uteris; inquit enim Hippocrates in *libr. 5. Aphoriſm.* 53. Quæ corrupturæ ſunt fœtus, his mammæ extenuantur. Et in *libr. 2. de Morbis Popular. ſection. 6.* Mammæ ſi ſolidiores fuerint, ſanior eſt fœtus. Et in *libr. 5. Aphoriſm.* 38. Mammarum altera gracilis facta, abortum præſignificat. Sed in *libr. de Glandulis* citato *numer.* 13. ſcribitur, ex mammarum ablatione ſuffocationem conſequi. Cum igitur debiles fuerint mammæ, debilis quoque fuerit fœtus, Nam legitur in *libr. 5. Aphor.* 52. Mulieri utero gerenti ſi lac multum e mammis effluat, (hoc eſt, graciles, ac debiles ſint, ac molles) fœtum imbecillem ſignificant; ſi vero ſolidæ, ſaniorem. Et in *libr. 6. de Morbis Popularib. ſect. 5.* Si mammarum papillæ, & rubor pallidus fuerit, morboſum uteris vas eſt. Et in *libr. 2. Prædict. numer.* 33. Mammas tumidas, ac magnas habere ad conceptionem, bonum eſt, Habent quoque mammæ communiones cum corde, & ſepto tranſverſo; nam ſcriptum eſt in *libr. 5. Aphor.* 40. Quibuſcunque mulieribus ad mammas ſanguis colligitur, furorem ſignificat. Cauſa huius poteſt eſſe ea, quæ legitur in *libr. de Virg. Morbis numer.* 2, hoc eſt: Cum os uteri non fuerit apertum ad menſes, & ſanguis amplius influxerit, propter cibos, & corporis augmentum, tunc ſanguis non habens effluxum, præ multitudine reſilit ad cor, & ad ſeptum tranſverſum. Cum hæc repleta fuerint, cor fatuum fit, deinde ex fatuitate torpedo; & ex torpedine delirium apprehendit. Deinde ſubdit *num.* 3. curationem, quæ eſt ſanguinis detractio, ſi nihil fuerit, quod impediat. At hæc ibi lege. Videntur præterea mammæ communicari cum pectore. Proditum eſt enim in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 3. in fine: Quibus mammarum dolor ex febribus fit, ſputatio cruenta, non fæculenta, oborta, ſolvit dolores. Sed & in *libr. de Judication. numer.* 12. Mammarum elevatio febrem ardentem ſolvit. Suſtinent igitur mammæ affectiones per conſenſum, igitur & per ſe; propterea quod inflammantur, abſcedunt, dolent, aſperæ fiunt, rumpuntur, ac ſuppurantur. Suppuratio autem quibus fiat, ſic legitur in *libr. de Coac. Prænotionibus numer.* 3. in fine: Mammæ ſuppurantur, quibus puellis, uterum geſtantibus, erectæ cervicis ſpiratio contingit: & menſes apparere in principio, malum eſt. Et in *libr. de Natur. Puer. numer.* 43. Mammæ, & alia membra humidiora mulieribus in partu rumpuntur. Et in *lib. de Glandulis numer.* 12. referuntur, mammarum tubercula, ac inflammationes fieri. Et in *libr. 2. de Morbis Mulier. num.* 66. mammis aſperis quo modo ſit medendum, docet. Et in *libr. 5. Aphoriſm.* 53. Dolor erit in mammis, ſi ex gracilibus rurſus duræ fiant.

MANIA, Lege FUROR.

MANUS.

Manuum figuræ quo modo ad omnes artes naturales ſint diſpoſitæ, lege in *libr. de Fracturis numer.* 1. Sed quando læſæ ſunt, actiones proprias obire non poſſunt. Læſio vero eſt dolor, rubor, tremor, contractio, impotentia, aqua intercus, reſolutio, luxatio, brevitas, fractio, reſecatio, ſuppuratio, & huiuſmodi. Atque hi affectus aliquid præſagiunt maxima ex parte; nam in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 1. In manibus, ac pedibus rubores pernicioſi. Et in *libr. de Victus Ration. in Morb. Acut. numer.* 48. Si manus tremulæ fuerint, ſanguinis de naribus diſtillationem futuram, expecta. Et in eodem *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut. numer.* 49. His extinctis, ſi manus contrahantur, aut tremulæ fiant, convulſio talem corripit, & delirium. Et in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 8. In comitialibus manus impotentes fiunt, ac convelluntur, ſanguine quieſcente, & dum non diffunditur, velut ſolebat. Et in *libr. Prædict. numer.* 8. Manus, & caput, & pedes in aqua intercute laborantibus ſi frigida ſunt, malum eſt, ubi venter, & latera calida ſunt. Et in *libr. de Exſection. Fœtus, numer.* 2. Manus in fœtu extra pudendum exerta, mortis ſignum eſt; non exerta, plerunque viventis. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 3. Ad manum torpidæ, obaridæ, ſitis exortes, menſes multos emittentes, ſuppuratæ fiunt. Et ibidem *numer.* 1. Qui ad manum exihunt, male habent. Et in *libr. Prognoſt. Comment. 1. partic.* 23. Qui in febre acuta, aut phrenitide, aut pulmonia, aut capitis dolore manus ſubinde ob os fert, aut fruſtra venatur muſcas, aut colligit feſtucas, aut de veſte evellit pilos, aut de pariete ſtipulas capit, id omne malum eſt, & lethale. Et in *libr. 7. de Morb. Popularib. numer.* 15. dum ſigna futuræ mortis deſcriberet Hippocrates, hæc quoque adjunxit: Manum plerunque ad parietem, aut ad ſtragula habebat; poſt ſudorem manus velut in glaciem congelatæ; ſudor ſequebatur frigidus; ſpiritus multus, manus tremulæ fiebant, ſub mortem progreſſæ jam etiam convulſæ. Et in *libr. 4. de Morb. Popularib. numer.* 21. Fullo collum, caput; ſeptima, manus torpida; nona, crus torpidum: tuſſis ceſſavit. Et in *libr. 5. num.* 14. Ex capitis vulnere convulſio manum ſiniſtram invadebat; nam in dextris magis ulcus habebat. Et in *libr. 2. Prædictor. numer.* 44. Dolores in humeris oborientes, qui ad manus deſcendunt, & torpores, ac dolo-

res

Digitized by Google

res inducunt, his abſceſſus non ſuccedunt, verum nigram bilem vomentes ſanantur. Et cauſam recenſet in *libr. 1. de Morb. num.* 17. & inquit: Cum in aliqua vena plenitudo copioſior facta fuerit, ſi contigerit, ut ad humerum transferatur, gravitatem in manu inducit, ac torporem, & ſegnitiem. Et in *libr. 7. de Morb. Popularib. num.* 10. inter ſigna exitialia memorat tremores circa manus. Et in *libr. 3. ſect. 1. Ægroto* 1. Cœpit tremor a manibus prima die, febris acuta, delirium. Et in *libr. 4. numer.* 27. Ex tuſſientibus, qui manibus laborabant, ſola dextra reſoluti ceſſaverunt, quandoquidem perpeſſi ſunt, hoc tuſſientes. Et in *libr. 6. ſect. 7.* Qui manibus laborarunt, manibus tantum ſiderati, ac reſoluti ſunt, ex frequenti auſtralium, & aquilonarium, ac nivoſorum tranſmutatione. Et in *libr. 2. ſect. 5.* In convulſione digitorum manus citra febrem, venam ſecato, ſi non caput doleat; ſin minus, aquam calidam affundito. Et in *libr. 4. de Morbis Popularibus numer.* 14. Dolor ad manus, & brachium. Et in *libr. de Hæmorrhoid. num.* 4. Manus, aut crura in articulis reſecata, ſanguinem non fundunt; ſupra vero, vel infra, fundunt. Si de reſolutione manus legere optas, vide in *libr. 2. de Morbis Popularib. ſection.* 2. de manu dextra, & crure ſiniſtro, ſiderationis modo reſolutis. Verum de luxatione articulorum manus lege in *libr. de Articul. numer.* 23. & de manu tota luxata. Et in *libr. de Fractur. numer.* 3. legitur manus ſupinæ extenſæ deligatio incommoda. Et in eodem *libr. numer.* 4. manus fractæ recta extenſio, & deligatio. Et in *libr. de Fractur. numer.* 1. Manum fractam tractare non eſt multi negotii. Et *numer.* 7. quo modo manum fractam in faſcia geſtare conveniat, docet. Et in *libr. de Articul. numer.* 23. legitur manus ex nativitate brevior facta. Et in *lib. 5. de Morb. Pop. n.* 16. manus ſuppurata uſque ad cubitum. Sed in *libr. de Superfœt. numer.* 10. ait: Manuum, aut aliarum partium doloris, in utero conceptio, ſolutio eſt.

MARE.

Mare ſpiritus haud exors eſt. Non enim vivere natantia animalia poſſent, ſi non ſpiritu participarent. Hæc in *lib. de Flatib. numer.* 5. At in *libr. de Humid. Uſu numer.* 7. de viribus aquæ maris hæc ſcribuntur: Mare pruriginoſis, & qui ab acribus humoribus vellicantur, prodeſt, ut & lavent, & foveant ex calido. Qui vero non adſueti ſunt, aliquantum læduntur. Verum ad ulcera, & ambuſta, ac deſquamata, & quæcunque talia, contrarium eſt. Aptum eſt autem puris: bonum eſt ad attenuandum, & ad piſcatorum ulcera; hæc enim neque ſuppurantur, ſi non vellices; & ad ulcera cuniculoſa, & depaſcentia proſerpendo ſedat, ac ſiſtit, velut ſal, ſalſugo, nitrum. Omnia autem hæc, ſi quis parum utatur, irritant; ſi excellenter, bona ſunt. Melius eſt autem calidum ad plurima. Et in *libr. Præcept. num.* 13. Maritimus locus ad ſanitatem optimus.

MASCULUS.

Maſculorum generationem indicant in viris hæc. Scribitur in *libr. 6. de Morb. Popular. ſect. 4.* Hircire incipiens, uter teſtis extra apparuerit, ſi quidem dexter, maſculum; ſi vero ſiniſter, fœmellam portendit. Et in *lib. de Genitura numer.* 7. Si ab utriſque, ſcilicet maſculo, & fœmina, ſemen fortius prodierit, maſculus erit partus; ſi vero debile, fœmina naſcetur. Et in *libr. de Superfœtation. num.* 18. Vir, ubi marem generare voluerit, menſibus deſinentibus, aut defectis, miſceatur, & quam penitiſſime intrudit, donec deſeviat; ubi vero fœmellam generare volet, cum plurimi menſes prodierint mulieri, & dum adhuc eunt, coeat, ac dextrum teſtem obliget, quantum id tolerare poterit. Sed ſi marem generare expetat, ſiniſter teſtis obligandus erit. Poſt conceptionem vero, legitur in *libr. de Septim. Partu numer.* 8. maſculini fœtus partes omnes poſt quadrageſimum diem completum conſpicuæ fiunt; fœmellarum non item. Et in *libr. 2. de Morb. Popularib. ſect. 6.* Maſculi dextris inhærent, & id eſt ſignum fœtus maſculini. Id quod etiam confirmat in *lib. 5. Aphoriſm.* 48. Fœtus mares in dextris partibus, fœminæ in ſiniſtris magis. Et in eodem *libr. 5. Aphor.* 42. Mulier prægnas, ſi marem gerit, bene colorata eſt; ſi vero fœminam, male colorata. Propterea quod maſculi augeſcunt magis ab igne, a ſiccis videlicet, & calidis cibis, & reliqua diæta; ut legitur in *libr. 1. de Diæta numer.* 19. Et in eodem *libr. numer.* 28. Idcirco maſculi cujuſcunque tandem ætatis, fœmellis in ſuo genere ſunt calidiores. Atque hanc ob rem legitur in *libr. 1. de Morbis Mulierum numer.* 97. Mas trimeſtris, fœmina quadrimeſtris motum in utero habet. Sed hæc ſatis; at ſi ampliora cupis, lege *Conceptio*, *Fœtus*, & *Fœmella*.

MATERIA. Lege HUMOR.

MAXILLA.

In *libr. de Carnib. numer.* 13. hæc de maxillis leguntur: Solæ ex oſſibus maxillæ ipſæ in ſe ipſis venas habent; & ob id alimentum amplius in ipſas, quam in alia oſſa, trahitur: & quia uberius alimentum, & denſiorem influxum habent, augmentum ipſæ a ſe ipſis tale pariunt, quales ſane ipſæ exiſtunt; atque hoc, donec homo integer augeſcat, hoc eſt, uſque ad decimum quartum annum; & in hoc tempore tum maximi ex dentibus, tum alii omnes naſcuntur, poſtquam exciderint hi, qui ab alimento in utero nati ſunt. Verum maxilla altera eſt ſuperior, altera inferior. Superior motus eſt expers, ut legitur in *libr. de Articul. numer.* 25: nec valde luxatur, ut ibidem legitur. Afficiuntur & maxillæ, quemadmodum & aliæ partes corporis humani. Dolore afficiuntur, de quo ſic ſcribitur in *libr. de Coac. Prænot. num.* 2. Dolores circa maxillas vehementes, pericu-

ticulum eſt, ne ad oſſis eductionem deve-
niant. Patiuntur colligationem, quæ cum
fit, pernicioſa eſt, ut ſcriptum eſt in eo-
dem loco infra. Solvuntur etiam maxil-
læ; etenim in *libr. de Coacis Prænotionib. nu-*
mer. 3. Si in diſtentionibus ante, & retro
fientibus, & in tergum ſolum contingen-
tibus, maxillæ ſolvantur, lethale. Et ibi-
dem *numer.* 6. Maxillas intendit alvus tur-
bulenta, parvis, frequentibus ad egerendum
progreſſibus. Circa maxillas abſceſſus fiunt:
& quo modo, legitur in *lib.* 4. *Aphoriſm.* 31.
Laſſitudinem habentibus in febribus, ad ar-
ticulos, & circa maxillas potiſſimum abſceſ-
ſus fiunt, Luxantur etiam maxillæ, ut ha-
betur in *libr. de Articul. numer.* 24. Et luxa-
tionis cognitionem docet *numer.* 26. Atque
ibidem *numer.* 27. maxillæ utriuſque luxatæ
curationem dat. Nam maxillam non repo-
ſitam, vitæ periculum ſequitur, ut ſcri-
ptum eſt eodem *num.* 27. ejuſdem *libr.* Ma-
xillæ præterea fractionem patiuntur, ut
in *libr. de Artic. num.* 27. legitur. Sed *num.*
29. ait, maxillam confractam viginti die-
bus corroborari. Et eodem *num.* 29. inquit:
Maxillæ fractæ deligatio oſſa ad fracturam
magis vergentia inclinat, quam ad natu-
ram ducit. Et *num.* 28. legitur de maxillæ
oſſe paullatim diffracto. Maxillæ marcor
ex dentis dolore contingit; ut recitat Hip-
pocrates in *libr.* 5. *de Morb. Popular. num.* 35.
Et ibi quoque *numer.* 26. affirmat, maxillas
ex dentis dolore in tumorem elevatas,

MAXIME.

Maxime ſignificat utplurimum; propterea
quod ſcriptum eſt in *lib.* 5. *Aphor.* 9. Tabes
fiunt maxime ætatibus a decimo octavo uſ-
que ad trigeſimum quintum, Aliquando ſi-
gnificat raro, ſiquidem inquit Hippocrates
in eodem *lib. Aphor.* 65. Quibus tumores in
ulceribus apparent, non convelluntur ma-
xime, hoc eſt, niſi raro. Aliquando ſigni-
ficat naturaliter; etenim in *lib.* 6. *Aph.* 32. legi-
tur: Balbi alvi profluvio maxime capiuntur.

MAZA.

Scribitur in *lib.* 2. *de Diæta numer.* 8. Ma-
za, aqua, & vino dulci emollita, ac prius
ſubacta, nutrit quidem minus, per alvum
autem ſecedit, & flatum magis inducit.
Et ibidem: Maza ſicca, vino dulci emol-
lita, ac trita, ſiccat quidem non ſimili-
ter, propterea quod vehementer eſt adſtri-
cta, alimentum vero plurimum corpori
exhibet. Et ibidem: Maza prius ſubacta,
reſperſa, vino dulci non emollita, levem
facit, & per alvum ſecedit, ac frigefacit.
Et in *lib. de Affection. numer.* 45. Maza prius
ſubacta, fortior eſt, quam non ſubacta.
Et in *libr. de Diæta numer.* 8. Maza omnis
generis ſic utimur. Farinæ ex toto collatæ
alimentum quidem minus habent, verum
magis per alvum ſecedunt. Et in *libr. de*
Vict. Ration. in Morb. Acut. num. 18. exponit
mazæ, præter conſuetudinem ingeſtæ, in-
commoda. Et in eodem *libr.* 2. *de Diæt.* ſu-
pracitato *numer.* 8. Si mazam ſtatim, ut
ſubacta eſt, exhibere velis, reſiccatoria eſt.

MEDICA ARS,
ac
MEDICAMENTUM,
&
MEDICUS.

Medicina, ut legitur in *libr.* 1. *de Diæta*
numer. 14. id, quod moleſtat, tollit, & id,
a quo homo ægrotat, auferens, ſanum fa-
cit. Natura eadem ſua ſponte novit: is eſt
medici finis. At in *libr. de Arte numer.* 4.
inquit: De medicina, utpote de qua hic
inſtitutus eſt ſermo, claram demonſtratio-
nem faciam, & primum ſane definiam,
quod ſentio, medicinam eſſe morbos ab
ægris in totum tollere, & morborum ve-
hementes impetus obtundere, & eorum,
qui a morbis victi ſunt, curationem non
aggredi, cum id in confeſſo ſit, quod me-
dicina tales ſanare non poſſit. Quapropter,
ut inquit Hippocrates in *lib. de Lege n.* 1. Me-
dicina eſt omnium artium præclariſſima;
verum ob ignorantiam eorum, qui eam
exercent, & ob vulgi ruditatem, qui ta-
les pro medicis judicat, & habet, jam eo
res devenit, ut omnium artium longe vi-
liſſima cenſeatur. Multi vero medici inve-
niuntur; ſed, quia eſt omnium difficilli-
ma, idcirco pauci peritiſſimi evadunt.
Proditum enim eſt in *libr. de Loc. in Homin.*
numer. 50. Medicinam cito diſcere, eſt im-
poſſibile, propterea quod impoſſibile eſt,
ſtatam, ac certam doctrinam in ipſa fie-
ri, Quandoque enim per contraria curat,
quandoque per ſimilia: deinde omnes ho-
mines, cum varias habeant temperaturas,
varias quoque expetunt curationes, quan-
quam unus & idem eſt morbus: & ſi diver-
ſæ ſint curationes, diverſa quoque erunt
inſtrumenta, cum quibus curare neceſſe
eſt. At quia omnis curatio in tempore fit,
ſub quo occaſio comprehenditur, & illa
præceps eſt, idcirco jure omnium artium dif-
ficillima cenſenda eſt ars medica. Cum igi-
tur medicina ſanum faciat hominem ægro-
tantem, auferens id, quod moleſtat, nec
eos curans ægros, qui a morbis victi ſunt,
neceſſaria ſunt ad hanc artem, is, qui ſa-
nitatem inducat, is, qui ſanandus eſt, ſpe-
cies morbi, qui in ſanitatem vertatur, in-
ſtrumenta, cum quibus æger eſt curandus,
tempus, in quo curatio ſit adhibenda. Me-
dicus igitur, qui artem habet medicam,
ac poſſidet, curabit corpora humana, at-
que ea ægrotantis, & ægrotationis natu-
ram, ac ſpeciem cognoſcet, & inſtrumen-
ta ad opus perficiendum opportuna, ac tan-
dem tempus, in quo curatio ſit facienda.
De ægrotatione, ſive morbo, ſuis dicetur
locis. Sed de medico hic agemus. Inquit
Hippocrates in *lib. de Lege n.* 2. Quiſquis me-
dicinæ ſcientiam ſibi vere comparare vo-
let, eum his ducibus voti ſui compotem
fieri oportet; natura ſcilicet, doctrina,
moribus generoſis, loco ſtudiis apto, inſti-
tutione a puero, induſtria, & tempore.
Hæc ei, qui artem medicam exercere vo-
let, ſunt neceſſaria; & de his lege ibidem.
Curet medicus corpora, ut dictum eſt,
huma-

humana. Ad eorum curationem noviſſe oporter temperaturas; nam legitur in *libr. de Locis in Homine num.* 1. Corpus, quod ſiccius eſt, morbos magis recipere, ac magis dolere a natura ſolet; humidum vero, minus. Deinde cognoſcere oportet corporis partes; propterea quod ſcriptum eſt in eodem *libr. numer.* 2. Corporis ſingulæ partes, altera alteri, ubi hinc atque illinc proceſſerit, morbum ſtatim facit, venter capiti, caput carnibus, ac ventri, & reliquæ omnes juxta eandem rationem. Modum vero docet, & ſubdit: Cum venter egeſtionem moderatam non fecerit, & in ipſum cibus ingeratur, humiditate ciborum ingeſtorum corpus irrigat: ipſa autem humiditas a ventre obſtructa, acervatim ad caput viam facit; & ubi ad caput pervenerit, a vaſis in capite non recepta, fluit quocunque contigerit, & circum circa caput, & in cerebrum per os tenue, & partim quidem os ipſum ſubit, partim vero circum cerebrum per os tenue: & ſi quidem in ventrem rurſus pervenerit, ventri morbum inducit; ſi vero ad aliam aliquam partem incubuerit, illi ipſi morbum facit: ita etiam reliquæ partes altera alteri morbum inducit. Mens præterea, ut præceptum eſt in *libr.* 2. *Prædictor. numer.* 7. mores, & corporis vires ſunt conſiderandæ; ſed & habitus, ſexus, ætates, cognationes, victus ratio, conſuetudines, fortunæ, ſtudia, actiones, & hujuſmodi ſunt perpendendæ. Præterea aer, aqua, & loca, quæ homo eolit, inſpicienda ſunt, de quibus omnibus diffuſe ſcripſit Hippocrates: Cognito homine, cognoſcat oportet medicus morbum, a quo detinetur, & ſpecies illius morbi quot, & quæ ſint; de quibus ſuo loco orationem habebimus. Poſtea ſit rerum peritus, quæ ad morbum tollendum ſint neceſſariæ. Atque hæ tres exiſtunt, diæta, medicamenta, & inſtrumenta chirurgica. De diæta copioſe actum eſt in *libro de Veteri Medicin.* atque in pluribus aliis. Medicamenta vero tot ſpecie exiſtunt, quot ſunt curationi neceſſaria; nam opus medicamenti eſt, ut tollat id, quod moleſtat. Moleſtat autem corpus aliqua ſimplex qualitas, aut humor: ſi qualitas, & ea ſit prima, medicamenta adhibeantur, quorum qualitates primæ ſint ad id, quod affligit, expellendum idoneæ: nec ſecundæ, nec aliæ ſunt omittendæ a peritiſſimo medico, utpote quæ a primis ortum trahant. Si vero ægritudo a ſecundis oriatur qualitatibus, medicamenta ea ſint, quorum virtures ſecundæ illam curent; inquit enim Hippocrates in *libr. de Veter. Medicina numer.* 1. Quicunque de medicina dicere, aut ſcribere aggreſſi, hæc ſibi ipſis ſuppoſuerunt, calidum, aut frigidum, aut humidum, aut ſiccum, aut aliud quodcunque voluerint principium; cauſamque tum morborum, tum mortis hominibus omnibus horum unum, aut duo proponentes; hi in multis quidem, quæ dicunt, manifeſto erraſſe deprehenduntur. Et *num.* 30. ejuſdem *libr.* Ego hoc maximum ſignum eſſe puto, quod non propter calidum ſimpliciter homines febricitent, neque hoc ſit ſimpliciter afflictionis cauſa; ſed eſt & amarum ac calidum idem, & calidum ac acidum, & ſalſum ac calidum, & alia infinita, & rurſus frigidum cum aliis facultatibus conjunctum: hæc itaque ſunt, quæ ledunt. Simul adeſt autem & calidum robore participans, nimirum ducens, & exacerbans, & augens ſimul cum illis; verum nullam potentiam, majorem, quam convenit videlicet, habens. Hæc Hippocrates, ex quibus notum ſit, ſi morbi non ex primis tantum qualitatibus conſlentur, nec medicamenta ab iiſdem trahi, verum ſi in ſecundis qualitatibus peccet morbus, veluti ſi nimium ſit mollis, vel durus, medicamenta ſint emollientia, vel indurantia; ſi autem morbus ſit ab obſtructionibus, a flatibus, medicamenta ſint apetientia, atque flatus expellentia. Et propterea legitur in *libr.* 6. *de Morbis Popular. ſect.* 2. cum quibus medicamentis, atque inſtrumentis medendum ſit, & quo modo, cum ait Hippocrates: Dilatare, conſtringere, alia quidem, alia vero non; humores alios quidem expellere, alios vero ſiccare, alios autem indere, & alia quidem parte, alia vero non. Attenuare, craſſefacere corpus, cutim, carnes, & alia: & aliqua quidem, aliqua vero non. Levigare, exaſperare, indurare, mollire, alia quidem, alia non. Excitare, torpefacere, & quæcunque alia hujuſcemodi. Deinde modum ſubdit, & inquit: Derivare, ſubſidentia ſtatim revellere, renitentibus concedere; alium humorem non prodeuntem ducere, prodeuntem vero ſimul effundere; operari ſimile, velut dolor dolorem ſedat; diſſimilia, ſi vergant ſurſum elevata, inferne ſolvere, & contraria per eadem; veluti eſt capitis purgatio, venæ ſectio, quando non temere detrahitur. Et in *libr. de Humorib. numer.* 1. Impetus, & ferocitas humorum, ubi non reciprocatio humorum eſt, velut florum, ducendus eſt, qua repit per convenientes, accommodas regiones, exceptis his, quorum maturitas tempore contingit; maturitates extra vel intro repunt, aut alio, quo oportet. Et ſubdit: Quibus quantum deficit, aut non, medela, declinatio, derivatio, in caput, in obliqua, qua maxime repit, aut revulſio in ſupernis deorſum, in infernis ſurſum; aut ſiccare, aut aliquibus inferna, aut aliquibus ſuperna, aut eluitur, aut quibuſdam mitigabitur: humores effuſi ne intro revellantur, ſed ſecretiones ſiccentur. Turbatio, infuſio per ſedem, pelluvium, quibus abſcedit ad ſedem, unde exſolvitur aut medicamentum, aut ulcus, aut humor aliquis compactus, aut eruptio puſtuloſa, aut flatus, aut cibus, aut animalculum, aut æſtus, aut alia quædam affectio. Sed de his, ſi plura deſideres, lege in *libr. de Humor.* In *libr.* autem 1. *de Morbis numer.* 1. docet Hippocrates ea, quæ oportet in ſanatione animadvertere; & hæc ibi vide.

MEDUL-

MEDULLA.

Fluxio quandoque fit e capite in medullam ſpinalem, ut ſcriptum eſt in *libr. de Locis in Homine numer.* 18. & idcirco tabes occulta, ac inconſpicua oboritur. Sed non omni ætati id contingit; ſed, ut legitur in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 3. medullæ ſpinalis defluxus poſt annum quadrageſimum, niſi prius exiſtat, non fit. Signa vero fluxionis in ſpinam ſunt, ut habetur in eodem *libr. de Locis in Homin. numer.* 29. hæc; Lumbi dolent, & anteriores capitis partes vacuæ videntur ipſi eſſe. Et ſubdit *numer.* 35. Qui hac affectus eſt, ei caput eſt purgandum debili medicamento, donec fluxus avertatur: medicamentum potandum præbe elaterium deorſum purgans, & inferne alvum lacte infuſo elue; de cætero fomentis utere. Sed lege *Spinalis Medulla.*

MELANCHOLIA.

De melancholia cum in *Capite de Atra Bile* abunde diſſeruerimus, pauca hoc loco dicemus; atque ea fortaſſe, quæ ibi recitavimus. Attamen ſcribit Hippocrates in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 22. Melancholiæ autumno fiunt. Et in eodem *libr. Aphor.* 20. Melancholici morbi vere fiunt. Propterea quod, ut explicat Galenus, cum tunc temporis omnes moveantur humores, neceſſario movetur & atra bilis, qua commota, morbi excitantur melancholici. Sed anni tempus, quod vere correſpondeat huic humori, eſt autumnus. At vero, cum melancholicos evacuare voles, te docet Hippocrates in *libr.* 4. *Aphor.* 9. cum ait: Melancholicos infra vehementius purgabis, eadem ratione contrariam iniens vacuandi viam.

MEL.

Mel calidum eſt, & ſiccum, ſi meracum ſit; cum aqua autem humectat, & alvum movet bilioſis, pituitoſis vero ſiſtit, ut in *libr. 2. de Diæta numer.* 23. legitur. Et in *libr. de Intern. Affection. num.* 45. Mel coctum æſtuoſum eſt, & ventri adhæret; poſtea, cum coctum fuerit, in ventre efferveſcit, venter ardet, & dirumpi videtur. Et in *libr. de Affect. num.* 50. Mel cum aliis comeſtum nutrit, ac bonum calorem exhibet. At in *libr. de Victus Ration. in Morb. Acut. numer.* 27. Mel ſimplum duplo vino meraco fortius.

MEMBRANA.

Scribitur in *libr. de Carnibus numer.* 2. Venæ frigiditatis multum habebant, atque ejus frigidi quantum circumcirca glutinoſiſſimum erat, a calido exalſatum, membrana evaſit; frigidum vero quod erat, a calido ſuperatum, diſſolutum eſt, & ob id liquidum factum. Et quoniam plures ſunt membranæ in corpore humano; ſi membrana circa cerebrum ob vulnus læſa fuerit, quo pacto ſit curanda, lege in *libr. de Capitis. Vulneribus numer.* 23. Eſt quoque membrana oſculo uteri præpoſita, de qua, ut cognitionem habeas, vide in *libr.* 1. *de Morb. Mul. numer.* 36.

MEMBRUM.

Membrorum articulatio fit fœmellæ in quadraginta & duobus diebus, ut longiſſime, maſculo vero in triginta diebus; ut plurimum enim hoc tempore, aut paullo breviore, aut paullo longiore, articulatio ipſis contingit; nam & purgatio fit a partu utplurimum, in fœmellis, diebus quadraginta & duobus (atquæ hæc tardiſſima eſt, & perfecta; vacaverit autem periculo, etiamſi in viginti quinque diebus purgetur) in maſculo vero purgatio fit diebus triginta, atque hæc tardiſſima eſt, & perfecta, Sic ſcriptum eſt in *libr. de Natur. Pueri numer.* 10. Primum membrorum autem opus eſt moveri; moventur autem ab aere, hoc eſt, a ſpiritu; ut legitur in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 8. Et quemadmodum labor carnoſitati membrorum prodeſt, quia exſiccat, ut legitur in *libr. de Articul. num.* 61. ſic auſtri, quia humectant, membris tarditatem, & languorem conciliant, quemadmodum recitat Hippocrates in *libr.* 3. *Aphor.* 5.

MENS.

Mens, ſive ægrotet, ſive ſana ſit, plurimas nobis dat prænotiones, & ab aliis ſigna habemus futuram ejus ægritudinem, vel ſanitatem indicantia. Etenim legitur in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 6. Quicunque dolentes parte aliqua corporis omnino dolorem non ſentiunt, his mens ægrotat. Et in eodem *libr. Aph.* 33. In quovis morbo mente conſtare, & bene ſe habere ad illa, quæ offeruntur, bonum; contra vero ſe habere, malum. Sed inter reliqua, quæ mentem turbant, calidum eſt, hoc eſt, aqua calida; inquit enim Hippocrates in *lib.* 5. *Aph.* 16. Calidum, ubi quis ſæpius eo utatur, affert carnium effœminationem, nervorum incontinentiam, mentis torporem. Et in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 5. A furore difficultas inteſtinorum, vel aqua intercus, vel mentis alienatio, bonum. Et in *libr.* 1. *Prorrhet. Commentar.* 1. *partic.* 15. Mente aberrantes, acute ſuperſebrientes cum ſudore, phrenitici fiunt. Et *part.* 14. Mente ob melancholiam aberrantibus, tremores ſupervenientes, maligni. Et *partic.* 18. Si in ardente ſebre aurium ſonitus cum caligine fuerit, & provenerit in naribus gravitas, mente ex melancholia aberrant. At in *lib. de Coacis Prænotion. numer.* 1. Surarum dolores cum febre maligni ſunt, mentemque emovent, tum alias, tum ſi urinæ ſubſidentia in medio innatet. Et ibidem: Præter conſuetudinem quid facere, velut eſt, proponere ſibi aliquid, & expectare aliquid prius non conſuetum, aut contrarium, malum eſt, & mentis emotioni proximum. Et ibidem: In febribus, mentis emotiones taciturnæ in eo, qui voce privatus non eſt, pernicioſæ ſunt. Et ibidem: Mentis emotiones, tremulæ, palpatoriæ, phreniticæ ſunt: & dolores circa ſuram mentem emovent. Et: Qui in principio tenues, cum capitis pulſu, & urina tenui, ad judicationem acerban-

bantur, his, nihil miri eſt, ſi & mentis emotio, inſuperque vigiliæ accedant. Et: Turbulentæ cum ferocia excitationes, mentem emoventes, malæ ſunt, itemque convulſoriæ. Et: Mentis emotiones modice feroces, ferinæ ſunt, ſed & convulſiones ſignificant. Et ibidem: Affectiones ſtatim turbulentæ, vigilias inducentes, ſanguinem de naribus ſtillantes, ſexta die allevantes per noctem, verum poſtridie rurſus affligentes, exſudantes, in ſomnum delatæ, mentem emoventes, large ſanguinem fundunt, & morbos ſolvunt: aquoſa urina talia ſignificat. Qui cum relatis, ab atra bile mente moti, tremuli fiunt, maligne habent. Et: Mentis percuſſiones, voces clangoroſæ, linguæ convulſiones tremulæ, & voces tremulæ fientes, mentem alienant: durities in his pernicioſa eſt. Et: In febribus ardentibus ſi aurium ſonitus accedant, cum viſus hebetudine, & gravitate ſecundum nares, melancholico modo ab atra bile mente moventur, ſanguine ipſis non erumpente. Et ibidem ſupra: Quibus ab atra bile mente motis tremores fiunt, malum eſt. Et: Qui ab atra bile mente moti, tremuli fiunt, ac ſalivam fundunt, num ſane phrenitici ſunt? Et: Mente moti, acute inſuper febrientes, phrenitici fiunt. Et: Qui varie ægrotant, & frequenter ſoporoſi mente moventur, his nigrum vomitum expectandum eſſe, dicito. Et: Mentis emotiones modice feroces, & ferinum, & convulſionem ſignificant. Et *numer.* 2. Qui caput dolent ſtupore correpti, delitantes, alvo ſuppreſſa, oculo ferociente, ſloruIenti, hi in poſteriorem partem convelluntur. Capitis ſuccuſſiones, oculi rubicundi, mentem manifeſte emoventes, pernicioſæ ſunt: non commoriuntur hæc, ſed circa aurem tumorem faciunt. Et: Caput dolentes, ſiticuloſi aliquatenus, vigilantes, obſcuri cognitu, impotentes, ex alvo liquida delaſſati, num mente moventur? Et: Morbi, derepente mentem percellentes cum anxietudine, ſanguinem profundunt. Et: Sonitus aurium cum viſus hebetudine, & narium gravedine, mentem emovent, & ſanguinem profundunt. Et: Accedente ægritudine, ſurditas, & urina ſubrubicunda ſubſidentiam non habens, ſed id, quod in medio innatat, mentem emovet. Et: Num lingua tremula mentem non firmam ſignificat? Et ibidem: Modice feroces mentis emotiones, malæ, & ferinæ ſunt. Et: Vocis interceptiones in febre, convulſorio modo fientes, & ad mentis emotionem cum ſilentio deveniunt, pernicioſum. Et ibidem: Mentis emotiones cum vocis interceptione, pernicioſæ ſunt. Et: Dolores parvi in acutis juxta fauces graciles, in gracili ubi hiarit non facile os contrahente, mentem emovent. Et ibidem: Juxta ventrem in febre palpitationes, mentis emotiones inducunt. Et: Dolores circa umbilicum palpitatorii, habent quidem & aliquid mentis emotorium, verum circa judicationem pituita his acervatim copioſa cum dolore penetrat. Et *num.* 3. Affectiones, ex lumbis ad collum, & caput tranſeuntes, levis ſiderationis modo reſolventes, convulſoriæ, mentis emotoriæ ſunt. Et: Ex lumborum dolore recurſiones ad os ventriculi febriculoſæ, horrorem inducentes; ſic affecti, revomentes tenuia aquoſa, mente moti, voce deſtituti, nigrorum vomitu facto, moriuntur. Et in *libr. 1. Prorrhet. Comment. 1. partic.* 34. Ex rigore deſidiæ non valde apud ſe exiſtunt. Et in *libr. 1. de Coac. Prænot. numer.* 3. Mentis emotiones taciturnæ, non quieſcentes, oculis circumſpicientes, ſpiritum extra efferentes, pernicioſæ ſunt; faciunt autem & leves ſiderationes diuturnas: ſed & ita affecti ad inſaniam deveniunt; qui vero in ventris perturbatione ita exacerbantur, his nigra circa judicationem prodeunt. Et ibidem *numer.* 2. Mentis emotorius eſt pulſus in præcordio cum tumultu. Et: Mentem movet ſpiritus, velut his, qui ſtrangulantur præ manibus expoſitus cum vocis interceptione. Et *numer.* 3. Mentem ad nugas garriendas emovent ſputa in tabeſcentibus ſuppreſſa. Et in *libr. 1. Prædict. numer.* 12. Mente moventur, ſi lateris dolor ex ſputis bilioſis citra rationem evanuerit. Et in *libr. 6. de Morbis Popularib. ſection.* 6. A mentis emotione liberat ſanguinis ex ſiniſtra nare eruptio, & urina multam ſubſidentiam habens. Et ibidem: Sputa rotunda mentem emovent. Et in *libr. 5. de Morbis Popular. numer.* 32. legitur: Mente mota ex capitis dolore. Et in *libr. 1. Prædict. numer.* 4. Mente motos morbo regio corripi, malum. Et in *libr. 1. Prorrhet. Comment. 2. part.* 19. Si in febribus aphoniæ convulſivo modo in motionem mentis cum ſilentio tranſeant, pernicioſum. Verum lege *Deſipientia*, *Delirium*, *Inſania*, & *Phrenitis*.

MENSES.

Legitur in *libr. de Septimeſtri Partu num.* 7. Menſis ſeptimus fœtus perfectionis principium conſtituit. Et ibidem *numer.* 4. Menſis octavus mancum, aut cœcum gerentibus difficilior: ejusmodi autem fœtus plerunque non ſunt ſuperſtites; cæteri non item. Et in *lib. de Octimeſtri Partu numer.* 6. Menſis undecimus partui contingit, cum ultra plenilunium mulier concipit.

MENSES, ſive MENSTRUÆ PURGATIONES.

Diximus in *Capite* de *Conceptione*, ac de *Fœtu*, ſanguinem, qui ſingulis defluit menſibus mulieribus, cum conceperunt, perduci in uterum veluti materiam, ex qua fœtus fiat, & alimentum, ex quo nutriatur, atque augeatur. Cum vero mulier non concipit, natura veluti ſuperfluum quiddam ſingulis expellit menſibus moderate. Moderati autem ſunt menſes, ut legitur in *libr. 1. de Morb. Mulier. num.* 15. prodeuntes in omni muliere, ſi ſana ſit, ut duarum heminarum Atticarum menſura ſecedant, aut paullo plures, vel pauciores, atque hoc ad duos aut tres dies: longius autem tempus, aut bre-

brevius, morboſum & ſterile eſt. Conjectare porro oportet, mulieris corpus inſpiciendo, & interrogate, collatione ad priora facta, an ſemper morboſa vivat, an non. Si enim pauciores, aut plures dies, quam ſolent, prodeant, aut ipſi pauciores, aut plures fuerint, morboſi ſunt, niſi natura ipſa morboſa & ſterilis fuerit; ſi vero hoc fuerit, & ad ſalubriorem ſtatum tranſmutatur, melius eſt. Procedit autem ſanguis velut a victima, & cito congelatur, ſi ſana fuerit mulier. Quibus vero in natura eſt, ut plures, quam quatuor dies purgentur, & menſes valde multi prodeunt, hæ tenues fiunt, & fœtus ipſarum tenues, & marceſcunt; quibus autem purgatio infra tres dies fit, aut pauci menſes ſecedunt, hæ craſſæ ſunt, & bene coloratæ, virileſque, ac partus immemores, & neque concipiunt. Et in *libr.* 2. *Prædictor. numer.* 33. Ex mulieribus, quæ magis, aut minus in utero concipere ſolent, interrogare oportet de menſtruis purgationibus, an omnibus menſibus compareant, & an copia ſatis magna, & an boni coloris ſint, & æquales in ſingulis temporibus, & in iiſdem menſium diebus; ſic enim has fieri, optimum eſt, Et ſubdit: Quæcunque igitur mulieres in utero concipere non poſſunt, verum pallidæ apparent, neque febre, neque viſceribus in cauſa exiſtentibus, hæ capite ſe dolere dicent, & menſes ſibi male, ac meracos prodire. Ex verbis igitur enarratis, hæc menſtruis purgationibus inſint, ut omnibus compareant menſibus, & copia, qua deſcripta eſt, & boni coloris ſint, & æquales in ſingulis temporibus. Quod ſi non omnibus menſibus, ſi in maxima copia, vel admodum pauca, ſi mali coloris ſint, veluti albi, bilioſi, pituitoſi, & hujuſmodi, præterea non æquales in ſingulis temporibus, nec in iiſdem menſium diebus, male ſe habebit mulier, & plurimum non concipiet. Propterea legitur in *libr. de Natur. Pueri numer.* 6. Menſes retenti uterum non geſtantibus dolorem inducunt, & cur. Et io *libr. de Virg. Morbis numer.* 2. Cum ſanguis non exierit, præ multitudine reſilit ad cor, & ad ſeptum tranſverſum, unde cor fatuum fit, ac delirium apprehendit. Sed in *libr. de Genitur. numer.* 4. atque in eodem *libr. de Virg. Morbis*: Menſes virginibus juvenculis propter venas tenues, ac repletas non procedunt. Et in *libr. de Nat. Pueri num.* 5. In prægnantibus, ſi puer ſanus ſit, & permanere debeat, non prodeunt. Verum, ut in *libr.* 1. *de Morbis Mulier. numer.* 11. quandoque evenit, ut menſes retenti, mulieres nonnunquam ſe prægnantes exiſtimantes, fallant. Attamen quandoque comparent prægnantibus, ut legitur in *libr. de Steril. numer.* 27. Sed menſes in quibus omnino ſuppreſſi ſint, lege in eodem *libr. de Steril. numer.* 4. In *libr.* autem *de Superfæt. numer.* 27. ait: Menſes in motis uteris, aut alioqui non recte habentibus, aut non apparent, aut certe pauciores. Quapropter legitur in *libr. de Coac. Prænot. num.* 3. Menſes non ſupprimi commodum eſt; ex talibus comitiales morbi fiunt, ut arbitror, quibuſdam vero ventris ſubductiones diuturnæ, quibuſdam hæmorrhoides. Quo modo autem ex menſibus ſuppreſſis morbi generentur, & qua ratione menſes ſupprimantur, & quibus id frequenter accidat, lege in *libr. de Genit. num.* 7. Signa menſium occultorum ſcribuntur in *libr.* 5. *Aphor.* 39. & verba ſunt: Menſes mulieri defecerunt, ſi lac habens, neque prægnans eſt, neque peperit. Et in *libr. de Nat. Mulier. numer.* 18. Cum menſes occultati fuerint, dolor imum ventrem tenet, & onus incumbere ipſi videtur, & lumbos dolet, ac laterum mollitudinem. Et in *lib.* 1. *de Morb. Mul. num.* 3. Poſtquam mulieri, quæ non peperit, occultati fuerint menſes, & viam foras reperiri non poterint, morbus fit: hoc autem contingit, ſi uterorum os concluſum fuerit, aut diſtortum, aut aliqua pudendi pars contracta. Et ſubdit ſigna *numer.* 4. Suffocatio alias, atque alias in ipſam irruet, & febris, horror, ac lumborum dolor: & reliqua ibi lege. Ut autem menſes prodeant, omnia tentanda ſunt. Sed dum retenti ſunt, ſi ſanguis ex naribus fluat, bonum eſt, ut recitat Hippocrates in *libr.* 5. *Aphor.* 33. Menſes porro educit ſuffitus aromatum, ut in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 28. Sed in *libr. de Superfæt. numer.* 17. modum habemus menſium provocandorum, & quo pacto ſuffitus parentur. Et in eodem *libr. numer.* 24. quo modo virgini menſes evocandi ſint. Et in *libris de Morbis Mulierum* infinita fere reperies ad hanc rem facientia: & idcirco eos lege.

Verum hæc leguntur in *libr.* 1. *de Morb. Mulier. numer.* 14. Si plurimi fluant menſes, ac immodici, ac craſſiores, nimirum corpore natura fluvido exiſtente, & oſculo uterorum prope pudendum ſito, & ad hæc multo cum viro coitu utatur, & convivetur; ſemel aliquando multi deſcendentes, & cumulate prodeuntes, os uterorum impetu ſuo magis dilatant: & ſi ad hæc non incidat vaſorum evacuatio, ſed rurſus multus acceſſerit calor, & os amplum faciunt, & corpus; utpote dum convivante, & voluptatem, ac conſuetudinem viri conſectante muliere, facili fluxu ad uteros etiam calor defertur, & decolor erit, quamdiu ſic habuerit; & ſi poſtea morbus aliquis, aut affectio inciderit, aut corpus affligatur, & uteri ſimiliter juxta ſolitum morem ampli ſunt, & corpus facili fluxu in ipſos præditum eſt: & poſt hæc febris habet, & cibum averſatur, & anxia eſt, & tenuis, ac debilis, & lumbos ex menſibus dolebit; & progreſſu temporis, ſi non curata fuerit, omnia ipſam magis affligent in intermedio tempore, & periculum ipſi imminet, ne ſterilis fiat, aut a tempore, & morbo vexata, ſi alius morbus coincidat, ex hoc moriatur: prodeunt autem menſes craſſiores, & plurimi in intermediis diebus; incipientes autem, & deſinentes, pauciores, & tenuiores.

Nunc ad menſium colores accedamus. Legitur in *libr.* 2. *de Morbis Mulier. numer.* 1.

mulie-

mulierum fluxus albus, fulvus, & ruber quibus magis, & unde fiant, & ejus ſigna. Et *num.* 4. quæ circa fluxuum curationem conſideranda, quo ad mulieres ſuperalbidæ, nigræ, vini colorem referentes. Et *num.* 6. fluxus ruber qualiter fluat, & ejus ſigna, quas, & quando potiſſimum invadat, & de ejus curatione. Et in eodem *libr. numer.* 8. fluxus fulvus, & ejus curatio legitur, Et *numer.* 9. ſcribitur fluxus albus, ejus ſigna, & curatio. Et *numer.* 10. fluxus albi alterius ſigna, & curatio. Et *numer.* 11. alius fluxus, & ejus curatio. Et *numer.* 12. alius fluxus, velut ex ovo crudo luteum ſubalbidum, & ejus curatio. Et *numer.* 13. alius fluxus, & ejus cauſa. Et *numer.* 14. purgatio velut a carnibus aſſatis, & ejus cauſa, & curatio. Atque *numer.* 15. ſcribitur ſanioſi fluxus curatio diuturna, & ejus cauſa. Et *numer.* 75. leguntur ad fluxum rubrum ſubdititia. Et *num.* 76. ſcribitur fluxus ſanguinolentus, aut albus. Sed *in libr.* 1. *de Morb. Mulier. numer.* 11. ſcribuntur hæc: Menſes putrefacti, & purulenti in pudendum prodeuntes. Et *num.* 12. menſes pituitoſi. Et *numer.* 18. ejuſdem *libr.* de menſium bilioſorum cognitione, & ſignis. Et *num.* 21. menſium pituitoſorum cognitio, & cauſa. Et *numer.* 23. purgationis bilioſæ, aut pituitoſæ qualitas unde petenda, enarratur. Et *numer.* 25. menſes pituitoſi a quibus prodeant. Et in eodem *libr. numer.* 38. menſes bilioſi, & pituitoſi quo modo cognoſcendi ſint. Et ibidem *num.* 87. menſes velut aqua a carnibus. Et in *lib.* 1. *numer.* 6. menſium ad pulmonem progreſſorum, ac receptorum ſigna eadem, quæ in tabe: & menſium ſuppuratorum cauſæ, & ſigna. Et *num.* 7. menſes ſupra inguen erumpentes. Et in *libr.* 2. *de Morb. Mul. num.* 59. Menſes arenoſi, & aquoſi, & non valde cruenti, aquæ intercutis in utero ſigna. Et in *libr.* 5. *Aphor.* 36. Menſes decolores, & non eodem tempore ſemper fientes, purgatione opus eſſe, ſignificant. Et in *lib. de Natur. Mul. num.* 107. ſcribitur purgatorium, menſes pallidos, ac ſubcruentos detrahens. Et in *libr. de Morb. Mul. numer.* 7. Menſes ſupra inguen erumpentes, aut mulierem interimunt, aut ſterilem reddunt. Et ibidem *numer.* 12. legitur, menſes pituitoſi a quibus prodeant. Et *num.* 11. menſes ſuppurati quinto, aut ſexto menſe ſupra inguen erumpentes. Et in *libr. de Coacis Prænotion. num.* 3. Menſes erumpunt horrorem habentibus, laſſitudine affectis, capite gravatis. Et in *libr.* 2. *de Morb. Mul. num.* 19. quibus menſes plures, aut pauciores fiant. Et in *lib.* 5. *Aphor.* 50. Mulieri, ſi menſes cohibere velis, cucurbitam quam maximam ad mammas appone. Et in *libr. de Coac. Præn. numer.* 3. Menſium copiam præſignificant torpefactoriæ exſolutiones ex partubus. Et ibidem: Ex menſibus ſtrangulationes ſuppurationem faciunt. Et ibidem in fine: Menſibus multis comparentibus, caligines ſolvuntur. Et ibidem: Menſibus albis humidis derepente progreſſis, quibus, alvo tumefacta, ad pudendum rubor devenit, in longis febribus moriuntur. Et ibidem: Ex menſibus dolores pertinaces circa ſupernam partem, & inteſtinum tenue, alvos humectant, aliquantum cibos averſantur. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 57. Menſibus pluribus prodeuntibus morbi fiunt; & non prodeuntibus, ab utero morbi contingunt. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 2. In menſibus muliebribus, qui aquoſi ante partus prodeunt, mali ſunt. Et in *libr.* 2. *de Morb. Popularib. ſection.* 3. Menſtruæ purgationes ſimiles octimeſtribus, intendentibus ad decimum menſem fientes, malum. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 1. verſus finem: Menſtruæ in muliere purgationis fluxus febres ſolvit. Et in *libr.* 1. *de Morbis numer.* 6. Menſibus, ſanguinem vomenti, erumpentibus, ſolutio fit.

MERIDIONALIS PLAGA.

Qui plagam inhabitant meridionalem, morbis acutis ſunt obnoxii, quemadmodum affirmat Hippocrates in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 6. verum longæ ſunt vitæ magis, quam alii homines. Ibidem.

MESOCOLON.

Inteſtina craſſa homo majora, quam canis habet; dependent enim ex meſenterii membrana, quæ meſocolon hac parte vocatur. Meſocolon autem ex nervis de ſpina ſub ventrem. Hæc in *libr. de Oſſ. Natur. numer.* 6.

METALLA.

Metalla, ferrum, æs, argentum, aurum, ſulphur, alumen, bitumen, nitrum, omnia præ caloris violentia naſcuntur. Sic legitur in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 13.

MICATIO PER SUMMAS MANUS.

Micatio per ſummas manus eſt exercitii ſpecies, quæ attenuat, & carnes ſurſum trahit; ut ſcriptum eſt in *libr.* 2. *de Diæta numer.* 29. Quibus vero melior ſit, quam ſollis, lege in *libr.* 3. *de Diæta num.* 16.

MICTIO.

A mictione hanc accipe prænotionem. Legitur in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 2. Mictio cruenta in dorſi, ac pectoris dolore ſuppreſſa, pernicioſa eſt doloroſe. Et ibidem. Mictiones craſſiorem farinam referentes in his ſunt, quibus frigiditates colli, ac dorſi, ſed & totius corporis convulſoria apparent. Et in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 83. Mictio, noctu multa fiens, modicam alvi egeſtionem ſignificat. Et in *libr.* 6. *de Morbis Popul. ſection.* 3. Poſt mictionem concretio pueris magis, num quod calidiores? At prognoſtica quædam addamus. Legitur in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 2. Mingentes nigra condenſata, pernicioſe habent. Et ibidem *numer.* 3. Mingendi difficultatem inducentes, tuberculum circa veſicam &c. Et in *libr. de Dentition. numer.* 2. Qui non pro ratione mingunt, verum al-

Digitized by Google

vus frequenter cruda a pueris egeſſit, morboſi ſunt. Et ibidem: Qui plus mingunt, quam egerunt, pro ratione habitiores ſunt. At lege *Urina*.

MILIUM.

Proditum eſt in *libr. 2. de Diæta num.* 14. Milii grana, ac paleæ ſiccant, & ventrem ſiſtunt; & cum ficubus, fortibus doloribus conferunt: ipſum autem milium coctum alit, non tamen alvo ſecedit. Et in *libr. 2. de Morb. numer.* 12. In morbis a capite orientibus delingat æger primis diebus milium, & cucurbitam edat, aut betas per triduum. Et *numer.* 19. ejuſdem *libr.* Si cerebrum bile infeſtatur, ſorbeat milium tenue, modico melle affuſo, & bibat aquam; ſi vero alvus non ſubeat, braſſicas edat, & ſuccum ſorbeat. Et *num.* 22. Si quis ex ebrietate voce privetur, poſtquam ad ſe redierit, primis diebus tribus, aut quatuor milium tenue ſorbeat, aut ptiſanæ ſuccum, & vinum mellis ſpeciem referens bibat. Et *numer.* 36. Si bile infeſtatur homo, febris eum corripit; ubi vero remiſerit, ptiſanæ ſuccum, aut milium tenue ſorbeat, & vinum album, odoratum, aquoſum inſuper bibat.

MINTHA.

Mintha calefacit, & urinam ciet, & vomitus ſiſtit; ejus vero ſemen ſæpe comeſtum colliquefacit, ut quis diffluat, & arrigere prohibet, & corpus debile facit, ut apparet in *libr. 2. de Diæta num.* 14.

MOEROR.

Mœrores, anxietates, triſtitiæ, ejulatus, & querelæ ex cerebro contingunt; ut legitur in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 16. Ex mœrore febricula tenuis facta eſt; ut recitat Hippocrates in *libr. 3. de Morb. Popular. ſection. 3. Ægroto 11.*

MOLA.

Molæ conceptus cauſa hæc eſt. Cum multi menſes modicum, & morboſum ſemen conceperint, neque fœtus rectus fit, & venter plenus eſt velut prægnantis; nihil autem in ventre movetur, neque lac in mammis generatur, mammæ autem turgidæ ſunt. Hæc itaque ad duos annos, ſæpe etiam tres ſic ſe habet: & ſi quidem una caro fiat, mulier perit; (neque enim fieri poteſt, ut ſuperſtes maneat) ſi vero plures, erumpit ipſi per pudendum ſanguis multus, ac carnoſus: & ſi hoc moderate fiat, ſervatur; ſin minus, a fluxu correpta, perit. Et morbus quidem talis eſt. Judicare vero oportet ex plenitudinis mole, & quod in ventre non movetur; nam mas trimeſtris, fœmina vero quadrimeſtris motum habet. Poſtquam igitur, tempore hoc prætergreſſo, non movetur, nimirum hic morbus eſt. Eſt autem hoc magnum ſignum, quod lac in mammis non generatur. Hanc igitur maxime quidem ne curato, aut certe cum prædictione: & primum quidem totum corpus foveto; deinde per ſedem clyſterem adhibeto, quo ſanguis multus erumpat; fortaſſis enim, quod compactum eſt, commoveris, id quod fœtus eſſe putatur, muliere a pharmaco concalefacta. Sed & uteros colluito, quo ſanguinem educas; ſin minus, ſubdititiis utatur e bupreſti: & dictamnum creticum in vino bibat; ſin minus, caſtoris teſtem: & retro cucurbitam ipſi ad laterum mollitudinem affigito, & plurimum ſanguinem detrahito, atque hoc maxime, conjectura virium ipſius facta. Hæc ſcribuntur in *libr. de Sterilibus numer.* 20. Verum in *libr. 2. de Morbis Mulierum numer.* 62. molæ curationem hoc pacto aggreditur; Si mola ipſa innaſcitur a craſſa genitura intus retenta, thymbram tritam in aceto, & aqua, liquidam bibendam præbeto, aut hyoſcyami ſemen tritum, & cum muri, ac ſilphii ſucco, & aceto colluito, aut, ſi opus fuerit, cum aqua. Optimum vero eſt, aquam mulſam infundere cum aqua lentium, aut ervi, aut floris violæ. Si vero purgata fuerit a talibus, quæ ſunt velut igne ambuſta, myrtum coquito, ac perluito, & myrrham, ac netopum cum lana apponito: ſi ventus in uteris fuerit, ac momorderit, & qua tranſit calorem facit, & præ ardore intumeſcit, & dolet, & virum averſatur, & coitum valde ægre fert, & tenditur, ac intumeſcit pecten, & erigi non poteſt, nec dirigi. Cum ſic inveneris, ſcito, quod ventus, & genitura in uteris eſt, & propterea nunc ægrotet. Accipe itaque mel, ceram, lini folia trita, & adipem gallinaceum, & hæc in vino odorato tepefacta per clyſterem in uteros infunde: apponat autem lini folia, aut ſemen lini terito, & in lanam involvito, & ad os uteri apponito; ſin minus, efficaciore utere. Irinum, & crocum, & lini folia, & adipem gallinaceum terito, & lacte muliebri diluta, raſura de tenuibus linteolis deraſa excipito, ac illigato, & ad uteri oſculum apponito; & ſi pinguitudo carnoſior enaſcatur; quod conſumat, indito, & mediocriter attenuato; quæ enim valde attenuantur, raræ fiunt, & abortiunt.

MOLLITORIA.

Mollitoria uterorum ſcribuntur in *libr. 2. de Morbis Mulier. numer.* 86. Alia mollientia aquam purgantia, ſanguinem, ac menſes ducentia, deſcribuntur in *lib. de Natur. Muliebr. numer.* 29.

MONS.

Ubi montes ab aquilone regionibus adjacent, in his aquilones perturbant, ac morbos faciunt: ſic legitur in *libr. 1. de Diæt. numer.* 2. At in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 45. Motani propter mutationes temporum magnas, & diverſas, majora corpora gignunt; in convallibus autem habitantes, minora.

MO-

MORA.

Moræ calefaciunt, humectant, ac alvo ſecedunt. Sic ſcriptum eſt in *lib. 2. de Diæta numer.* 25.

MORBUS.

Morbus quid ſit, quot ſint ipſiſis ſpecies, e quibus fiat cauſis, nunc dicamus. Legitur in *libr. de Flatib. numer.* 2. Quicquid moleſtiam, ac triſtitiam homini infert, hoc morbus vocatur. Quod quidem confirmat artis medicæ definitio, quæ ſcripta eſt in *libr. 1. de Diæta numer.* 14. atque ea eſt: Medicina id, quod moleſtat, tollit, & id, a quo homo ægrotat, auferens, ſanum facit; natura eadem ſua ſponte novit. Partes morbi ſunt tres præcipue, principium ſcilicet, medium, & finis; ſiquidem omnis paſſio hæc tria habeat, veluti videre licet in febribus. Morborum ſpecies revera eſt una, ſed, ut ſcriptum eſt in *lib. de Flatib. numer.* 4. ob locorum, ſive partium corporis humani diverſitates, plures numerantur ſpecies. Morbi enim ſpecies eſt, una dolor capitis, alia inflammatio in hypochondriis, & ſic de aliis eſt dicendum. Verum & ſpecies plures ſunt juxta cauſarum multitudinem. Et cauſæ aliæ ſunt internæ, aliæ externæ; dicit enim Hippocrates in *libr. 1. de Morb. numer.* 2. Morbi univerſi fiunt ex his quidem, quæ in corpore inſunt, tum a bile, tum a pituita; ab externis vero, a laboribus, & vulneribus. Sed & a calido, & ſupercalefaciente, & a frigido, ac ſuperfrigefaciente, & a ſicco, & ſuperreſiccante, & ab humido, ac ſuperhumectante: & bilis quidem, ac pituita una cum naſcentibus gignuntur, & ſunt in corpore aut plus, aut minus; morbos autem exhibent partim a cibis, & potibus, partim a calido ſupercalefaciente, & a frigido ſuperfrigefaciente. Et in *libr. 4. de Morb. numer.* 1. recenſet cauſas morborum intrinſecas, cum inquit: Habet & mulier, & vir quattuor humorum ſpecies in corpore, a quibus morbi fiunt, qui non a violentia aliqua fiunt. Sed in *libr. de Affection. numer.* 1. ſcribit, morborum omnium cauſas eſſe bilem, & pituitam; & verba ſunt hæc: Morbi omnes hominibus a bile, & a pituita fiunt; bilis autem, & pituita morbos exhibent, cum in corpore nimium aut reſiccantur, aut humectantur, aut incaleſcunt, aut frigefiunt; patiuntur autem hæc pituita, & bilis & a cibis, & a potibus, & a laboribus, & a vulneribus, & olfactu, & auditu, & viſu, & coitu, & a calido, & a frigido. Patiuntur autem, cum ſingula ex relatis aut non in debito tempore corpori exhibentur, aut non conſueta, aut plura, & fortiora, aut pauciora, & debiliora. Et in *libr. de Loc. in Hom. num.* 2. Corporis ſingulæ partes, altera alteri, ubi hinc, aut illinc proreperit, morbum facit, venter capiti, caput carnibus, ac ventri. Etenim, cum venter egeſtionem moderatam non fecerit, & in ipſum cibus ingeratur, humiditate ciborum ingeſtorum corpus irrigat: Ipſa autem humiditas a ventre obſtructa, acervatim ad caput viam facit, & ubi ad caput pervenerit, a vaſis in capite non recepta, fluit quocunque contigerit: & ſi in ventrem humor pervenerit, ventri morbum inducit; ſi vero ad aliam partem incubuerit, illi ipſi morbum facit. Et in *libr. 4. de Morb. numer.* 23. Si cibi plures, quam opportunum eſt, qui jam concocti ſunt, intus maneant, & homo non purgetur, & alii cibi ſuperingerantur, corpus ab humore priore, ac recenti repletum caleſcit, & febris ex hoc homini oboritur, ſed non periculoſa, neque fortis, in qua humor æqualis eſt, copia paullulum uberiore nos affligens. Et ſubdit: Unus autem morbus ſolus eſt ex omni humore, & ſeptem ſigna habet. Nam tuſſis ipſum habet, quæ & debilis, & ſicca eſt; & venter durus fit, utpote ſtercore intus contento. Caput gravatur, vomit, febrit, & urina non probe prodit: ſi vero, alvi egeſtione non prodeunte, unus ex aliis humoribus ſuperet, melius deget homo; & ſi quis, febre oboriente ab omni humore, non adhibeat idonea, invaleſcet morbus, quantum ipſi humores ſuperaverint, hoc modo. Caleſcente ſanguine, exhalat maxime per hunc humor aquoſus, qui febri eſt infeſtiſſimus: relinquitur autem pinguis, & levis, qui eſt bilioſus, & febri maxime nutrimentum eſt, & attenuatur corpus magis præ calore. Hinc videre licet, quonam pacto cauſæ extrinſecæ morbum efficiant, & quo modo a repletione ægritudines gignantur, ac poſtea ab humoribus attenuatis, ut explicitum eſt. Gignuntur etiam a cruditate, & a ſecundis humorum qualitatibus. Etenim inquit Hippocrates in *libr. de Veter. Medicina numer.* 33. Omnes hæ primum ſalſæ, & humidæ, & acres deſcendunt, & in talibus morbi firmantur; ubi vero craſſiores, & maturiores factæ fuerint, & ab omni acrimonia liberatæ, tunc jam & febres, & omnia alia lædentia ſolvuntur. Oportet autem utique cauſas uniuſcujuſque capitare, quæ cum adſunt, talem morbum fieri neceſſe eſt, & cum permutantur in aliud temperamentum, ceſſare. Quando igitur ab ipſa caliditate ſincera, aut frigiditate fluxiones contigerint, & nulla alia facultate participaverint, ſic ſane ſedabunt, ubi ex frigido in calidum mutatæ fuerint, & ex calido in frigidum. At *numer.* 34. Cum amaritudo quædam diffuſa fuerit, quam bilem flavam appellare ſolemus, quales ſtatim anxietates, & æſtus, & impotentiæ occupant? Verum, ubi liberati fuerimus ab illa, & purgati, aut ſponte, aut per medicamentum, ſi modo tempeſtive quid ipſorum fiat, manifeſte & a doloribus, & a calore liberamur; ſed quanto tempore eadem elevata fuerit, & cruda, ac meraca, & intemperata, nulla arte neque dolores, neque febres ſedare poſſis: non ſedantur autem hæc, priuſquam eadem expurgetur, & proſternatur, & aliis permiſceatur. Concoqui autem, & permutari, & atte-

plices: qui ſint; lege in *libr. de Offici. Medici numer.* 1. Sed hoc accipe a hiec praeſagium, quod legitur in *libr. de Coac. Praenot. numer.* 2. & in *libr. Progn. Comment.* 1. *partic.* 30. Lucis ſplendorem fugere &c. malum.

LUXATIO.

Luxationum ratio circa coxas legitur in *libr. de Articulis numer.* 60. Et in eodem *libr. numer.* 5. Luxationes recentiores cito reponuntur. Et ibidem *num.* 8. Luxationes articulorum prohibet mucus cum inflammatione. Et *numer.* 6. Luxationes, & repoſitiones, quibus faciles, aut difficiles. Et ibidem *num.* 5. Luxationes etiam inveteratas reponi poſſe. Et in eodem *libr. num.* 20. Luxationes ex ſupernis obliquæ ad latus, aut deorſum. Luxatio extra, & intra ſcribitur in eodem *lib. de Artic. num.* 59. Et luxatio ad malleolum eodem *num.* 59. Luxatio autem in pede ſcribitur in *libr.* 7. *de Morb. Pop. num.* 20. Et in *libr. de Artic. num.* 6. Luxationi cur boves maxime obnoxii. Et in *libr. de Fract. num.* 49. Luxationes offium circa genua mitiores ſunt iis, quæ circa cubiti flexuram. Et in *libr. de Artic. numer.* 19. Luxationes brachium furſum coactum corrigit. Et in *libr. de Fract. num.* 1. Luxationum, & fracturarum extenſiones quam directiſſimæ faciendæ. Et in eodem *libr. numer.* 3. Luxationum, convulſionum, &c. deligationes.

COMMENTARII X. FINIS.

JOAN-

JOANNIS MARINELLI COMMENTARIUS XI. IN LIBROS HIPPOCRATIS.

MADEFACTIO.

Madefactionem, & humectationem debile quiddam eſſe; frigefactionem vero, & calefactionem forte eſſe, affirmat Hippocrates in *libr. de Humidor. Uſu numer.* 2. Ratio fortaſſe eſt, quia humiditas ſiccitati comparata, debilior eſt, & facile a frigore, & calore ſuperatur.

MAGNITUDO.

Ait Hippocrates in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 54. Magnitudo corporis juventæ neque indecens eſt, neque illiberalis; ſenectæ vero inutilis, & deterior parvitate. Propterea quod, ut ait Galenus in *Commentar.* ex hac ſeneſcentes gibbi fiunt, & vix poſſunt onus perferre; Sed qui magni ſunt, boni exiſtunt. Dicit enim Hippocrates in *lib.* 2. *de Morb. Popular. ſect.* 5. Magni; calvi, balbi, gracili voce præditi, boni; mali quicunque fulvi, naſo acuto, oculis parvis.

MALA.

Mala ſylveſtria alvum ſiſtunt, cocta magis alvum movent; verum ad reſpirationem, quæ erecta cervice fit, & ſucci ipſorum, & ipſa quoque hauſta proſunt, ut ſcribitur in *libr.* 2. *de Diæta num.* 28. Et ibidem: Mala dulcia ægre concoquuntur; acida vero, & matura, minus. Et ibidem *num.* 29. Mala punica vinoſa, minus æſtuoſa ſunt; acida vero, magis frigefactoria: nuclei autem omnium alvum ſiſtunt. Et in eodem *lib.* eodemque *numer.* 29. Mali punici dulcis ſuccus alvum movet; habet autem quid æſtuoſum. At in *libr. de Affection. numer.* 48. Malum punicum reficit, & pituitoſum eſt: & cum nucleo quidem, alvum ſiſtit; citra nucleum vero, ſecedit.

MALUM.

Legitur in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 3. Somnus, atque vigilia ſi modum exceſſerint, malum, hoc eſt, ſignificant morbum. Aliquando *malum* ſignificat revaleſcentiam, ut: Omnes fere, qui male ſe habent, ideſt qui revaleſcunt, circa initia bene cibati. Sic in *lib.* 2. *Aphor.* 32. Significat ſanum, vel ægrum, ut: Naturæ hæ ad æſtatem, hæ vero ad hyemem bene, maleve ſe habent, hoc eſt, ſunt ſanæ, vel ægræ. Et id in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 2. Sed in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 10. Tardare, malum, ideſt nocuum. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 3. Ubi ſanguis plurimus fluxerit, ſingultus, aut convulſio ſuperveniens, malum, id eſt, lethale. Et in *Aphoriſm.* 16. ejuſdem *libr.* Calidum, ubi ſæpius eo utatur, hæc mala affert, ideſt, paſſiones. Et *Aphoriſm.* 64. Lac dare caput dolentibus, malum, ideſt, nocet. Et *Aphoriſm.* 66. Si in vulneribus fortibus, & parvis tumor non appareat, ingens malum, ideſt, periculum. Sic exponit Galenus.

MAMMA.

Scriptum eſt in *libr. de Glandul. numer.* 12. Glandulæ in pectoribus mammæ appellantur, & attolluntur, ac lac faciunt: aliquibus vero lac faciunt, aliquibus vero non. Et faciunt quidem lac mulieres, viri vero non faciunt. Mulieribus enim rara eſt glandularum natura, quemadmodum etiam reliquum corpus rarum habent, & alimentum, quod in ſe trahunt, in lac permutant. Et dum mammæ lactant, ac exuguntur, ut legitur in *libr. de Nat. Puer. n.* 22. venulæ in mammas ampliores fiunt; ampliores autem factæ, a ventre pinguitudinem trahentes, in mammas diſtribuunt. Sed ex mammis dextra plurimam habet vim. Dicit enim Hippocrates in *libr.* 2. *de Morbis Popul. ſection.* 6. Circa naturam, plurimam

vim

vim habet mamma dextera, oculus dexter, & quæ infra ſunt hac parte; nam maſculi dextris inhærent. Attamen, ut ſubdit, vena craſſa eſt in utraque mamma; quapropter maximam habet confluentiæ partem. At vero cum quibus confluat membris, declarat in eodem *libr.* 2. *ſect.* 1. & inquit: Abortientium mammæ graciles fiunt, neque enim contrarium eſt; neque tuſſes diuturnæ, quoniam ubi teſtis intumuit, ceſſant, & teſtis tumor a tuſſi ceſſat, & allevatur. Quæ res commonefacit nos communionis pectorum, mammarum, teſtium, ac genitalium, & vocis. Communicant igitur mammæ cum uteris; inquit enim Hippocrates in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 53. Quæ corrupturæ ſunt fœtus, his mammæ extenuantur. Et in *libr.* 2. *de Morbis Popular. ſection.* 6. Mammæ ſi ſolidiores fuerint, ſanior eſt fœtus. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 38. Mammarum altera gracilis facta, abortum præſignificat. Sed in *libr. de Glandulis* citato *numer.* 13. ſcribitur, ex mammarum ablatione ſuffocationem conſequi. Cum igitur debiles fuerint mammæ, debilis quoque fuerit fœtus, Nam legitur in *libr.* 5. *Aphor.* 52. Mulieri utero gerenti ſi lac multum e mammis effluat, (hoc eſt, graciles, ac debiles ſint, ac molles) fœtum imbecillem ſignificant; ſi vero ſolidæ, ſaniorem. Et in *libr.* 6. *de Morbis Popularib. ſect.* 5. Si mammarum papillæ, & rubor pallidus fuerit, morboſum uteris vas eſt. Et in *libr.* 2. *Prædict. numer.* 35. Mammas tumidas, ac magnas habere ad conceptionem, bonum eſt, Habent quoque mammæ communiones cum corde, & ſepto tranſverſo; nam ſcriptum eſt in *libr.* 5. *Aphor.* 40. Quibuſcunque mulieribus ad mammas ſanguis colligitur, furorem ſignificat. Cauſa hujus poteſt eſſe ea, quæ legitur in *libr. de Virg. Morbis numer.* 2. hoc eſt: Cum os uteri non fuerit apertum ad menſes, & ſanguis amplius influxerit, propter cibos, & corporis augmentum, tunc ſanguis non habens effluxum, præ multitudine reſilit ad cor, & ad ſeptum tranſverſum. Cum hæc repleta fuerint, cor fatuum fit, deinde ex fatuitate torpedo, & ex torpedine delirium apprehendit. Deinde ſubdit *num.* 3. curationem, quæ eſt ſanguinis detractio, ſi nihil fuerit, quod impediat. At hæc ibi lege. Videntur præterea mammæ communicari cum pectore. Proditum eſt enim in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 3. in fine: Quibus mammarum dolor ex febribus fit, ſputatio cruenta, non fæculenta, oborta, ſolvit dolores. Sed & in *libr. de Judication. numer.* 11. Mammarum elevatio febrem ardentem ſolvit. Suſtinent igitur mammæ affectiones per conſenſum, igitur & per ſe; propterea quod inflammantur, abſcedunt, dolent, aſperæ fiunt, rumpuntur, ac ſuppurantur. Suppuratio autem quibus fiat, ſic legitur in *libr. de Coac. Prænotionibus numer.* 3. in fine: Mammæ ſuppurantur, quibus puellis, uterum geſtantibus, erectæ cervicis ſpiratio contingit: & menſes apparere in principio, malum eſt. Et in *libr. de Natur. Puer. numer.* 43. Mammæ, & alia membra humidiora mulieribus in partu rumpuntur. Et in *lib. de Glandulis numer.* 12. referuntur, mammarum tubercula, ac inflammationes fieri. Et in *libr.* 2. *de Morbis Mulier. num.* 66. mammis aſperis quo modo ſit medendum, docet. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 53. Dolor erit in mammis, ſi ex gracilibus rurſus duræ fiant.

MANIA, Lege FUROR.

MANUS.

Manuum figuræ quo modo ad omnes artes naturales ſint diſpoſitæ, lege in *libr. de Fracturis numer.* 2. Sed quando læſæ ſunt, actiones proprias obire non poſſunt. Læſio vero eſt dolor, rubor, tremor, contractio, impotentia, aqua intercus, reſolutio, luxatio, brevitas, fractio, reſecatio, ſuppuratio, & hujuſmodi. Atque hi affectus aliquid præſagiunt maxima ex parte; nam in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 1. In manibus, ac pedibus rubores pernicioſi. Et in *libr. de Victus Ration. in Morb. Acut. numer.* 48. Si manus tremulæ fuerint, ſanguinis de naribus diſtillationem futuram, expecta. Et in eodem *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut. numer.* 49. His extinctis, ſi manus contrahantur, aut tremulæ fiant, convulſio talem corripit, & delirium. Et in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 8. In comitialibus manus impotentes fiunt, ac convelluntur, ſanguine quieſcente, & dum non diffunditur, velut ſolebat. Et in *libr. Prædict. numer.* 8. Manus, & caput, & pedes in aqua intercute laborantibus ſi frigida ſunt, malum eſt, ubi venter, & latera calida ſunt. Et in *libr. de Exſection. Fœtus, numer.* 2. Manus in fœtu extra pudendum exerta, mortui ſignum eſt; non exerta, plerunque viventis. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 3. Ad manum torpidæ, obaridæ, ſitis expertes, menſes multos emittentes, ſuppuratæ fiunt. Et ibidem *numer.* 1. Qui ad manum exiliunt, male habent. Et in *libr. Prognoſt. Comment.* 1. *partic.* 23. Qui in febre acuta, aut phrenitide, aut pulmonia, aut capitis dolore manus ſubinde ob os fert, aut fruſtra venatur muſcas, aut colligit feſtucas, aut de veſte evellit pilos, aut de pariete ſtipulas capit, id omne malum eſt, & lethale. Et in *libr.* 7. *de Morb. Popularib. numer.* 15. dum ſigna futuræ mortis deſcriberet Hippocrates, hæc quoque adjunxit: Manum plerunque ad parietem, aut ad ſtragula habebat; poſt ſudorem manus velut in glaciem congelatæ; ſudor ſequebatur frigidus; ſpiritus multus, manus tremulæ fiebant, ſub mortem progreſſæ jam etiam convulſæ. Et in *libr.* 4. *de Morb. Popularib. numer.* 21. Fullo collum, caput; ſeptima, manus torpida; nona, crus torpidum: tuſſis ceſſavit. Et in *libr.* 5. *num.* 14. Ex capitis vulnere convulſio manum ſiniſtram invadebat; nam in dextris magis ulcus habebat. Et in *libr.* 2. *Prædictor. numer.* 44. Dolores in humeris oborientes, qui ad manus deſcendunt, & torpores, ac dolores

res

res inducunt, his abſceſſus non ſuccedunt, verum nigram bilem vomentes ſanantur. Et cauſam recenſet in *libr. 1. de Morb. num.* 17. & inquit: Cum in aliqua vena plenitudo copioſior facta fuerit, ſi contigerit, ut ad humerum transferatur, gravitatem in manu inducit, ac torporem, & ſegnitiem. Et in *libr. 7. de Morb. Popularib. num.* 10. inter ſigna exitialia memorat tremores circa manus. Et in *libr. 3. ſect. 1. Ægroto* 1. Cœpit tremor a manibus prima die, febris acuta, delirium. Et in *libr. 4. numer.* 27. Ex tuſſientibus, qui manibus laborabant, ſola dextra reſoluti ceſſaverunt, quandoquidem perpeſſi ſunt, hoc tuſſientes. Et in *libr. 6. ſect. 7.* Qui manibus laborarunt, manibus tantum ſiderati, ac reſoluti ſunt, ex frequenti auſtralium, & aquilonarium, ac nivoſorum tranſmutatione. Et in *libr. 2. ſect. 5.* In convulſione digitorum manus citra febrem, venam ſecato, ſi non caput doleat; ſin minus, aquam calidam affundito. Et in *libr. 4. de Morbis Popularibus numer.* 14. Dolor ad manus, & brachium. Et in *libr. de Hæmorrhoid. num.* 4. Manus, aut crura in articulis reſecata, ſanguinem non fundunt; ſupra vero, vel infra, fundunt. Si de reſolutione manus legere optas, vide in *libr. 2. de Morbis Popularib. ſection.* 2. de manu dextra, & crure ſiniſtro, ſiderationis modo reſolutis. Verum de luxatione articulorum manus lege in *libr. de Articul. numer.* 23. & de manu tota luxata. Et in *libr. de Fractur. numer.* 3. legitur manus ſupinæ extenſæ deligatio incommoda. Et in eodem *libr. numer.* 4. manus fractæ recta extenſio, & deligatio. Et in *libr. de Fractur. numer.* 1. Manum fractam tractare non eſt multi negotii. Et *numer.* 7. quo modo manum fractam in faſcia geſtare conveniat, docet. Et in *libr. de Articul. numer.* 23. legitur manus ex nativitate brevior facta. Et in *lib. 5. de Morb. Pop. n.* 16. manus ſuppurata uſque ad cubitum. Sed in *libr. de Superfœt. numer.* 10. ait: Manuum, aut aliarum partium doloris, in utero conceptio, ſolutio eſt.

MARE.

Mare ſpiritus haud exors eſt. Non enim vivere natantia animalia poſſent, ſi non ſpiritu participarent. Hæc in *lib. de Flatib. numer.* 5. At in *libr. de Humid. Uſu numer.* 7. de viribus aquæ maris hæc ſcribuntur: Mare pruriginoſis, & qui ab acribus humoribus vellicantur, prodeſt, ut & lavent, & foveant ex calido. Qui vero non adſueti ſunt, aliquantum læduntur. Verum ad ulcera, & ambuſta, ac deſquamata, & quæcunque talia, contrarium eſt. Aptum eſt autem puris: bonum eſt ad attenuandum, & ad piſcatorum ulcera; hæc enim neque ſuppurantur, ſi non vellices; & ad ulcera cuniculoſa, & depaſcentia proſerpendo ſedat, ac ſiſtit, velut ſal, ſalſugo, nitrum. Omnia autem hæc, ſi quis parum utatur, irritant; ſi excellenter, bona ſunt. Melius eſt autem calidum ad plurima. Et in *libr. Præcept. num.* 13. Maritimus locus ad ſanitatem optimus.

MASCULUS.

Maſculorum generationem indicant in viris hæc. Scribitur in *libr. 6. de Morb. Popular. ſect.* 4. Hircire incipiens, uter teſtis extra apparuerit, ſi quidem dexter, maſculum; ſi vero ſiniſter, fœmellam portendit. Et in *lib. de Genitura numer.* 7. Si ab utriſque, ſcilicet maſculo, & fœmina, ſemen fortius prodierit, maſculus erit partus; ſi vero debile, fœmina naſcetur. Et in *libr. de Superfœtation. num.* 18. Vir, ubi marem generare voluerit, menſibus deſinentibus, aut defectis, miſceatur, & quam penitiſſime intrudit, donec deſeviat; ubi vero fœmellam generare volet, cum plurimi menſes prodierint mulieri, & dum adhuc eunt, coeat, ac dextrum teſtem obliget, quantum id tolerare poterit. Sed ſi marem generare expetat, ſiniſter teſtis obligandus erit. Poſt conceptionem vero, legitur in *libr. de Septim. Partu numer.* 8. maſculini fœtus partes omnes poſt quadrageſimum diem completum conſpicuæ fiunt; fœmellarum non item. Et in *libr. 2. de Morb. Popularib. ſect. 6.* Maſculi dextris inhærent, & id eſt ſignum fœtus maſculini. Id quod etiam confirmat in *lib. 5. Aphoriſm.* 48. Fœtus mares in dextris partibus, fœminæ in ſiniſtris magis. Et in eodem *libr. 5. Aphor.* 42. Mulier prægnans, ſi marem gerit, bene colorata eſt; ſi vero fœminam, male colorata. Propterea quod maſculi augeſcunt magis ab igne, a ſiccis videlicet, & calidis cibis, & reliqua diæta; ut legitur in *libr. 1. de Diæta numer.* 19. Et in eodem *libr. numer.* 28. Idcirco maſculi cujuſcunque tandem ætatis, fœmellis in ſuo genere ſunt calidiores. Atque hanc ob rem legitur in *libr. 1. de Morbis Mulierum numer.* 97. Mas trimeſtris, fœmina quadrimeſtris motum in utero habet. Sed hæc ſatis; at ſi ampliora cupis, lege *Conceptio*, *Fœtus*, & *Fœmella*.

MATERIA. Lege HUMOR.

MAXILLA.

In *libr. de Carnib. numer.* 13. hæc de maxillis leguntur: Solæ ex oſſibus maxillæ ipſæ in ſe ipſis venas habent; & ob id alimentum amplius in ipſas, quam in alia oſſa, trahitur: & quia uberius alimentum, & denſiorem influxum habent, augmentum ipſæ a ſe ipſis tale pariunt, quales ſane ipſæ exiſtunt; atque hoc, donec homo integer augeſcat, hoc eſt, uſque ad decimum quartum annum; & in hoc tempore tum maximi ex dentibus, tum alii omnes naſcuntur, poſtquam exciderint hi, qui ab alimento in utero nati ſunt. Verum maxilla altera eſt ſuperior, altera inferior. Superior motus eſt expers, ut legitur in *libr. de Articul. numer.* 25: nec valde luxatur, ut ibidem legitur. Afficiuntur & maxillæ, quemadmodum & aliæ partes corporis humani. Dolore afficiuntur, de quo ſic ſcribitur in *libr. de Coac. Prænot. num.* 2. Dolores circa maxillas vehementes, pericu-

humana. Ad eorum curationem noviſſe oportet temperaturas; nam legitur in *libr. de Locis in Homine num.* 1. Corpus, quod ſiccius eſt, morbos magis recipere, ac magis dolere a natura ſolet; humidum vero, minus. Deinde cognoſcere oportet corporis partes; propterea quod ſcriptum eſt in eodem *libr. numer.* 2. Corporis ſingulæ partes, altera alteri, ubi hinc atque illinc proceſſerit, morbum ſtatim facit, venter capiti, caput carnibus, ac ventri, & reliquæ omnes juxta eandem rationem. Modum vero docet, & ſubdit: Cum venter egeſtionem moderatam non fecerit, & in ipſum cibus ingeratur, humiditate ciborum ingeſtorum corpus irrigat: ipſa autem humiditas a ventre obſtructa, acervatim ad caput viam facit; & ubi ad caput pervenerit, a vaſis in capite non recepta, fluit quocunque contigerit, & circum circa caput, & in cerebrum per os tenue, & partim quidem os ipſum ſubit, partim vero circum cerebrum per os tenue: & ſi quidem in ventrem rurſus pervenerit, ventri morbum inducit; ſi vero ad aliam aliquam partem incubuerit, illi ipſi morbum facit: ita etiam reliquæ partes altera alteri morbum inducit. Mens præterea, ut præceptum eſt in *libr.* 2. *Prædictor. numer.* 7. mores, & corporis vires ſunt conſiderandæ; ſed & habitus, ſexus, ætates, cognationes, victus ratio, conſuetudines, fortunæ, ſtudia, actiones, & hujuſmodi ſunt perpendendæ. Præterea aer, aqua, & loca, quæ homo colit, inſpicienda ſunt, de quibus omnibus diffuſe ſcripſit Hippocrates: Cognito homine, cognoſcat oportet medicus morbum, a quo detinetur, & ſpecies illius morbi quot, & quæ ſint; de quibus ſuo loco orationem habebimus. Poſtea ſit rerum peritus, quæ ad morbum tollendum ſint neceſſariæ. Atque hæ tres exiſtunt, diæta, medicamenta, & inſtrumenta chirurgica. De diæta copioſe actum eſt in *libro de Veteri Medicin.* atque in pluribus aliis. Medicamenta vero tot ſpecie exiſtunt, quot ſunt curationi neceſſaria; nam opus medicamenti eſt, ut tollat id, quod moleſtat. Moleſtat autem corpus aliqua ſimplex qualitas, aut humor: ſi qualitas, & ea ſit prima, medicamenta adhibeantur, quorum qualitates primæ ſint ad id, quod affligit, expellendum idoneæ: nec ſecundæ, nec aliæ ſunt omittendæ a peritiſſimo medico, utpote quæ a primis ortum trahant. Si vero ægritudo a ſecundis oriatur qualitatibus, medicamenta ea ſint, quorum virtutes ſecundæ illam curent; inquit enim Hippocrates in *libr. de Veter. Medicina numer.* 1. Quicunque de medicina dicere, aut ſcribere aggreſſi, hæc ſibi ipſis ſuppoſuerunt, calidum, aut frigidum, aut humidum, aut ſiccum, aut aliud quodcunque voluerint principium, cauſamque tum morborum, tum mortis hominibus omnibus horum unum, aut duo proponentes; hi in multis quidem, quæ dicunt, manifeſto erraſſe deprehenduntur. Et *num.* 30. ejuſdem *libr.* Ego hoc maximum ſignum eſſe puto, quod non propter calidum ſimpliciter homines febricitent, neque hoc ſit ſimpliciter afflictionis cauſa; ſed eſt & amarum ac calidum idem, & calidum ac acidum, & ſalſum ac calidum, & alia infinita, & rurſus frigidum cum aliis facultatibus conjunctum: hæc itaque ſunt, quæ ledunt. Simul adeſt autem & calidum robore participans, nimirum ducens, & exacerbans, & augens ſimul cum illis; verum nullam potentiam, majorem, quam convenit videlicet, habens. Hæc Hippocrates, ex quibus notum fit, ſi morbi non ex primis tantum qualitatibus conflentur, nec medicamenta ab iiſdem trahi, verum ſi in ſecundis qualitatibus peccet morbus, veluti ſi nimium ſit mollis, vel durus, medicamenta ſint emollientia, vel indurantia; ſi autem morbus ſit ab obſtructionibus, a flatibus, medicamenta ſint aperientia, atque flatus expellentia. Et propterea legitur in *libr.* 6. *de Morbis Popular. ſect.* 2. cum quibus medicamentis, atque inſtrumentis medendum ſit, & quo modo, cum ait Hippocrates: Dilatare, conſtringere, alia quidem, alia vero non; humores alios quidem expellere, alios vero ſiccare, alios autem indere, & alia quidem parte, alia vero non. Attenuare, craſſefacere corpus, cutim, carnes, & alia: & aliqua quidem, aliqua vero non. Levigare, exaſperare, indurare, mollire, alia quidem, alia non. Excitare, torpeſacere, & quæcunque alia hujuſcemodi. Deinde modum ſubdit, & inquit: Derivare, ſubſidentia ſtatim revellere, renitentibus concedere; alium humorem non prodeuntem ducere, prodeuntem vero ſimul effundere; operari ſimile, velut dolor dolorem ſedat; diſſimilia, ſi vergant ſurſum elevata, inſerne ſolvere, & contraria per eadem; veluti eſt capitis purgatio, venæ ſectio, quando non temere detrahitur. Et in *libr. de Humorib. numer.* 1. Impetus, & ferocitas humorum, ubi non reciprocatio humorum eſt, velut florum, ducendus eſt, qua repit per convenientes, ac commodas regiones, exceptis his, quorum maturitas tempore contingit; maturitates extra vel intro repunt, aut alio, quo oportet. Et ſubdit: Quibus quantum deficit, aut non, medela, declinatio, derivatio, in caput, in obliqua, qua maxime repit, aut revulſio in ſupernis deorſum, in infernis ſurſum; aut ſiccare, aut aliquibus inferna, aut aliquibus ſuperna, aut eluitur, aut quibuſdam mitigabitur: humores effuſi ne intro revellantur, ſed ſecretiones ſiccentur. Turbatio, infuſio per ſedem, pelluvium, quibus abſcedit ad ſedem, unde exſolvitur aut medicamentum, aut ulcus, aut humor aliquis compactus, aut eruptio puſtuloſa, aut flatus, aut cibus, aut animalculum, aut æſtus, aut alia quædam affectio. Sed de his, ſi plura deſideres, lege in *libr. de Humor.* In *libr.* autem 1. *de Morbis numer.* 1. docet Hippocrates ea, quæ oportet in ſanatione animadvertere; & hæc ibi vide.

MEDUL-

MEDULLA.

Fluxio quandoque fit e capite in medullam ſpinalem, ut ſcriptum eſt in *libr. de Locis in Homine numer.* 18. & idcirco tabes occulta, ac inconſpicua oboritur. Sed non omni ætati id contingit; ſed, ut legitur in *libr. de Coac. Prænotion, numer.* 3. medullæ ſpinalis defluxus poſt annum quadrageſimum, niſi prius exiſtat, non fit. Signa vero fluxionis in ſpinam ſunt, ut habetur in eodem *libr. de Locis in Homin. numer.* 29. hæc; Lumbi dolent, & anteriores capitis partes vacuæ videntur ipſi eſſe. Et ſubdit *numer.* 35. Qui hac affectus eſt, ei caput eſt purgandum debili medicamento, donec fluxus avertatur: medicamentum potandum præbe elaterium deorſum purgans, & inferne alvum lacte infuſo elue; de cætero fomentis utere. Sed lege *Spinalis Medulla.*

MELANCHOLIA.

De melancholia cum in *Capite* de *Atra Bile* abunde diſſeruerimus, pauca hoc loco dicemus; atque ea fortaſſe, quæ ibi recitavimus. Attamen ſcribit Hippocrates in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 22. Melancholiæ autumno fiunt. Et in eodem *libr. Aphor.* 20. Melancholici morbi vere fiunt. Propterea quod, ut explicat Galenus, cum tunc temporis omnes moveantur humores, neceſſario movetur & atra bilis, qua commota, morbi excitantur melancholici. Sed anni tempus, quod vere correſpondeat huic humori, eſt autumnus. At vero, cum melancholicos evacuare voles, te docet Hippocrates in *libr.* 4. *Aphor.* 9. cum ait: Melancholicos infra vehementius purgabis, eadem ratione contrariam iniens vacuandi viam,

MEL.

Mel calidum eſt, & ſiccum, ſi meracum ſit; cum aqua autem humectat, & alvum movet bilioſis, pituitoſis vero ſiſtit, ut in *libr.* 2. *de Diæta numer.* 23. legitur. Et in *libr. de Intern. Affection, num.* 45. Mel coctum æſtuoſum eſt, & ventri adhæret; poſtea, cum coctum fuerit, in ventre efferveſcit, venter ardet, & dirumpi videtur. Et in *libr. de Affect. num,* 50. Mel cum aliis comeſtum nutrit, ac bonum calorem exhibet. At in *libr. de Victus Ration. in Morb. Acut. numer.* 27. Mel ſimplum duplo vino meraco fortius,

MEMBRANA.

Scribitur in *libr. de Carnibus numer.* 2. Venæ frigiditatis multum habebant, atque ejus frigidi quantum circumcirca glutinoſiſſimum erat, a calido exaſſatum, membrana evaſit; frigidum vero quod erat, a calido ſuperatum, diſſolutum eſt, & ob id liquidum factum. Et quoniam plures ſunt membranæ in corpore humano; ſi membrana circa cerebrum ob vulnus læſa fuerit, quo pacto ſit curanda, lege in *libr. de Capitis Vulneribus numer.* 23. Eſt quoque membrana oſculo uteri præpoſita, de qua, ut cognitionem habeas, vide in *libr,* 1. *de Morb, Mul, numer.* 36.

MEMBRUM.

Membrorum articulatio fit fœmellæ in quadraginta & duobus diebus, ut longiſſime, maſculo vero in triginta diebus; ut plurimum enim hoc tempore, aut paullo breviore, aut paullo longiore, articulatio ipſis contingit; nam & purgatio fit a partu utplurimum, in fœmellis, diebus quadraginta & duobus (atquæ hæc tardiſſima eſt, & perfecta; vacaverit autem periculo, etiamſi in viginti quinque diebus purgetur) in maſculo vero purgatio fit diebus triginta, atque hæc tardiſſima eſt, & perfecta, Sic ſcriptum eſt in *libr. de Natur, Pueri numer,* 10. Primum membrorum autem opus eſt moveri; moventur autem ab aere, hoc eſt, a ſpiritu; ut legitur in *libr. de Morb, Sacr, numer.* 8. Et quemadmodum labor carnoſitati membrorum prodeſt, quia exſiccat, ut legitur in *libr. de Articul. num.* 61. ſic auſtri, quia humectant, membris tarditatem, & languorem conciliant, quemadmodum recitat Hippocrates in *libr.* 3. *Aphor.* 5.

MENS.

Mens, ſive ægrotet, ſive ſana ſit, plurimas nobis dat prænotiones, & ab aliis ſigna habemus futuram ejus ægritudinem, vel ſanitatem indicantia. Etenim legitur in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 6. Quicunque dolentes parte aliqua corporis omnino dolorem non ſentiunt, his mens ægrotat. Et in eodem *libr. Aph.* 33. In quovis morbo mente conſtare, & bene ſe habere ad illa, quæ offeruntur, bonum; contra vero ſe habere, malum. Sed inter reliqua, quæ mentem turbant, calidum eſt, hoc eſt, aqua calida; inquit enim Hippocrates in *lib.* 5. *Aph.* 16. Calidum, ubi quis ſæpius eo utatur, affert carnium effœminationem, nervorum incontinentiam, mentis torporem. Et in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 5. A furore difficultas inteſtinorum, vel aqua intercus, vel mentis alienatio, bonum. Et in *libr.* 1. *Prorrhet. Commentar.* 1. *partic.* 15. Mente aberrantes, acute ſuperfebrientes cum ſudore, phrenitici fiunt. Et *part.* 14. Mente ob melancholiam aberrantibus, tremores ſupervenientes, maligni, Et *partic.* 18. Si in ardente febre aurium ſonitus cum caligine fuerit, & provenerit in naribus gravitas, mente ex melancholia aberrant. At in *lib. de Coacis Prænotion. numer.* 1. Surarum dolores cum febre maligni ſunt, mentemque emovent, tum alias, tum ſi urinæ ſubſidentia in medio innatet. Et ibidem: Præter conſuetudinem quid facere, velut eſt, proponere ſibi aliquid, & expectare aliquid prius non conſuetum, aut contrarium, malum eſt, & mentis emotioni proximum. Et ibidem: In febribus, mentis emotiones taciturnæ in eo, qui voce privatus non eſt, pernicioſæ ſunt. Et ibidem: Mentis emotiones, tremulæ, palpatoriæ, phreniticæ ſunt: & dolores circa ſuram mentem emovent. Et: Qui in principio tenues, cum capitis pulſu, & urina tenui, ad judicationem acerban-

bantur, his, nihil miri eſt, ſi & mentis emotio, inſuperque vigiliæ accedant. Et: Turbulentæ cum ferocia excitationes, mentem emoventes, malæ ſunt, itemque convulſoriæ. Et: Mentis emotiones modice feroces, ferinæ ſunt, ſed & convulſiones ſignificant. Et ibidem: Affectiones ſtatim turbulentæ, vigilias inducentes, ſanguinem de naribus ſtillantes, ſexta die allevantes per noctem, verum poſtridie rurſus affligentes, exſudantes, in ſomnum delatæ, mentem emoventes, large ſanguinem fundunt, & morbos ſolvunt: aquoſa urina talia ſignificat. Qui cum relatis, ab atra bile mente moti, tremuli fiunt, maligne habent. Et: Mentis percuſſiones, voces clangoroſæ, linguæ convulſiones tremulæ, & voces tremulæ fientes, mentem alienant: durities in his pernicioſa eſt. Et: In febribus ardentibus ſi aurium ſonitus accedant, cum viſus hebetudine, & gravitate ſecundum nares, melancholico modo ab atra bile mente moventur, ſanguine ipſis non erumpente. Et ibidem ſupra: Quibus ab atra bile mente motis tremores fiunt, malum eſt. Et: Qui ab atra bile mente moti, tremuli fiunt, ac ſalivam fundunt, num ſane phrenitici ſunt? Et: Mente moti, acute inſuper febrientes, phrenitici fiunt. Et: Qui varie ægrotant, & frequenter ſoporoſi mente moventur, his nigrum vomitum expectandum eſſe, dicito. Et: Mentis emotiones modice feroces, & ferinum, & convulſionem ſignificant. Et *numer.* 2. Qui caput dolent ſtupore correpti, delirantes, alvo ſuppreſſa, oculo ferociente, florulenti, hi in poſteriorem partem convelluntur. Capitis ſuccuſſiones, oculi rubicundi, mentem manifeſte emoventes, pernicioſæ ſunt: non commoriuntur hæc, ſed circa aurem tumorem faciunt. Et: Caput dolentes, ſiticuloſi aliquatenus, vigilantes, obſcuri cognitu, impotentes, ex alvo liquida delaſſati, num mente moventur? Et: Morbi, derepente mentem percellentes cum anxietudine, ſanguinem profundunt. Et: Sonitus aurium cum viſus hebetudine, & narium gravedine, mentem emovent, & ſanguinem profundunt. Et: Accedente ægritudine, ſurditas, & urina ſubrubicunda ſubſidentiam non habens, ſed id, quod in medio innatat, mentem emovet. Et: Num lingua tremula mentem non firmam ſignificat? Et ibidem: Modice feroces mentis emotiones, malæ, & ferinæ ſunt. Et: Vocis interceptiones in febre, convulſorio modo fientes, & ad mentis emotionem cum ſilentio deveniunt, pernicioſum. Et ibidem: Mentis emotiones cum vocis interceptione, pernicioſæ ſunt. Et: Dolores parvi in acutis juxta fauces graciles, in gracili ubi hiarit non facile os contrahente, mentem emovent. Et ibidem: Juxta ventrem in febre palpitationes, mentis emotiones inducunt. Et: Dolores circa umbilicum palpitatorii, habent quidem & aliquid mentis emotorium, verum circa judicationem pituita his acervatim copioſa cum dolore penetrat. Et *num.* 3. Affectiones, ex lumbis ad collum, & caput tranſeuntes, levis ſiderationis modo reſolventes, convulſoriæ, mentis emotoriæ ſunt. Et: Ex lumborum dolore recurſiones ad os ventriculi febriculoſæ, horrorem inducentes; ſic affecti, revomentes tenuia aquoſa, mente moti, voce deſtituti, nigrorum vomitu facto, moriuntur. Et in *libr. 1. Prorrhet. Comment. 1. partic.* 34. Ex rigore deſidiæ non valde apud ſe exiſtunt. Et in *libr. 1. de Coac. Prænot. numer.* 3. Mentis emotiones taciturnæ, non quieſcentes, oculis circumſpicientes, ſpiritum extra efferentes, pernicioſæ ſunt; faciunt autem & leves ſiderationes diuturnas: ſed & ita affecti ad inſaniam deveniunt; qui vero in ventris perturbatione ita exacerbantur, his nigra circa judicationem prodeunt. Et ibidem *numer.* 2. Mentis emotorius eſt pulſus in præcordio cum tumultu. Et: Mentem movet ſpiritus, velut his, qui ſtrangulantur præ manibus expoſitus cum vocis interceptione. Et *numer.* 3. Mentem ad nugas garriendas emovent ſputa in tabeſcentibus ſuppreſſa. Et in *libr. 1. Prædict. numer.* 12. Mente moventur, ſi lateris dolor ex ſputis biliosis citra rationem evanuerit. Et in *libr. 6. de Morbis Popularib. ſection. 6.* A mentis emotione liberat ſanguinis ex ſiniſtra nare eruptio, & urina multam ſubſidentiam habens. Et ibidem: Sputa rotunda mentem emovent. Et in *libr. 5. de Morbis Popular. numer.* 32. legitur: Mente mota ex capitis dolore. Et in *libr. 1. Prædict. numer.* 4. Mente motos morbo regio corripi, malum. Et in *libr. 1. Prorrhet. Comment. 2. part.* 19. Si in febribus aphoniæ convulſivo modo in motionem mentis cum ſilentio tranſeant, pernicioſum. Verum lege *Deſipientia*, *Delirium*, *Inſania*, & *Phrenitis*.

MENSES.

Legitur in *libr. de Septimeſtri Partu num.* 7. Menſis ſeptimus ſoetus perfectionis principium conſtituit. Et ibidem *numer.* 4. Menſis octavus mancum, aut cœcum gerentibus difficilior: ejusmodi autem ſoetus plerunque non ſunt ſuperſtites; cæteri non item. Et in *lib. de Octimeſtri Partu numer.* 6. Menſis undecimus partui contingit, cum ultra plenilunium mulier concipit.

MENSES, ſive MENSTRUÆ PURGATIONES.

Diximus in *Capite* de *Conceptione*, ac de *Fœtu*, ſanguinem, qui ſingulis defluit menſibus mulieribus, cum conceperunt, perduci in uterum veluti materiam, ex qua ſoetus fiat, & alimentum, ex quo nutriatur, atque augeatur. Cum vero mulier non concipit, natura veluti ſuperfluum quiddam ſingulis expellit menſibus moderate. Moderati autem ſunt menſes, ut legitur in *libr. 1. de Morb. Mulier. num.* 15. prodeuntes in omni muliere, ſi ſana ſit, ut duarum heminarum Atticarum menſura ſecedant, aut paullo plures, vel pauciores, atque hoc ad duos aut tres dies: longius autem tempus, aut bre-

brevius, morboſum & ſterile eſt. Conjectare porro oportet, mulieris corpus inſpiciendo, & interrogare, collatione ad priora facta, an ſemper morboſa vivat, an non. Si enim pauciores, aut plures dies, quam ſolent, prodeant, aut ipſi pauciores, aut plures fuerint, morboſi ſunt, niſi natura ipſa morboſa & ſterilis fuerit; ſi vero hoc fuerit, & ad ſalubriorem ſtatum tranſmutatur, melius eſt. Procedit autem ſanguis velut a victima, & cito congelatur, ſi ſana fuerit mulier. Quibus vero in natura eſt, ut plures, quam quatuor dies purgentur, & menſes valde multi prodeunt, hæ tenues fiunt, & fœtus ipſarum tenues, & marceſcunt; quibus autem purgatio infra tres dies fit, aut pauci menſes ſecedunt, hæ craſſæ ſunt, & bene coloratæ, virileſque, ac partus immemores, & neque concipiunt. Et in *libr. 2. Prædictor. numer.* 33. Ex mulieribus, quæ magis, aut minus in utero concipere ſolent, interrogare oportet de menſtruis purgationibus, an omnibus menſibus compareant, & an copia ſatis magna, & an boni coloris ſint, & æquales in ſingulis temporibus, & in iiſdem menſium diebus; ſic enim has fieri, optimum eſt. Et ſubdit: Quæcunque igitur mulieres in utero concipere non poſſunt, verum pallidæ apparent, neque febre, neque viſceribus in cauſa exiſtentibus, hæ capite ſe dolere dicent, & menſes ſibi male, ac meracos prodire. Ex verbis igitur enarratis, hæc menſtruis purgationibus inſint, ut omnibus compareant menſibus, & copia, qua deſcripta eſt, & boni coloris ſint, & æquales in ſingulis temporibus. Quod ſi non omnibus menſibus, ſi in maxima copia, vel admodum pauca, ſi mali coloris ſint, veluti albi, bilioſi, pituitoſi, & hujuſmodi, præterea non æquales in ſingulis temporibus, nec in iiſdem menſium diebus, male ſe habebit mulier, & plurimum non concipiet. Propterea legitur in *libr. de Natur. Pueri numer.* 6. Menſes retenti uterum non geſtantibus dolorem inducunt, & cur. Et in *libr. de Virg. Morbis numer.* 2. Cum ſanguis non exierit, præ multitudine reſilit ad cor, & ad ſeptum tranſverſum, unde cor ſatuum fit, ac delirium apprehendit. Sed in *libr. de Genitur. numer.* 4. atque in eodem *libr. de Virg. Morbis*: Menſes virginibus juvenculis propter venas tenues, ac repletas non procedunt. Et in *libr. de Nat. Pueri num.* 5. In prægnantibus, ſi puer ſanus ſit, & permanere debeat, non prodeunt. Verum, ut in *libr. 1. de Morbis Mulier. numer.* 11. quandoque evenit, ut menſes retenti, mulieres nonnunquam ſe prægnantes exiſtimantes, fallant. Attamen quandoque comparent prægnantibus, ut legitur in *libr. de Steril. numer.* 27. Sed menſes in quibus omnino ſuppreſſi ſint, lege in eodem *libr. de Steril. numer.* 4. In *libr.* autem *de Superfœt. numer.* 27. ait: Menſes in motis uteris, aut alioqui non recte habentibus, aut non apparent, aut certe pauciores. Quapropter legitur in *libr. de Coac. Prænot. num.* 3. Menſes non ſupprimi commodum eſt; ex talibus comitiales morbi fiunt, ut arbitror, quibuſdam vero ventris ſubductiones diuturnæ, quibuſdam hæmorrhoides. Quo modo autem ex menſibus ſuppreſſis morbi generentur, & qua ratione menſes ſupprimantur, & quibus id frequenter accidat, lege in *libr. de Genit. num.* 7. Signa menſium occultorum ſcribuntur in *libr. 5. Aphor.* 39. & verba ſunt: Menſes mulieri defecerunt, ſi lac habens, neque prægnans eſt, neque peperit. Et in *libr. de Nat. Mulier. numer.* 18. Cum menſes occultati fuerint, dolor imum ventrem tenet, & onus incumbere ipſi videtur, & lumbos dolet, ac laterum mollitudinem. Et in *lib. 1. de Morb. Mul. num.* 3. Poſtquam mulieri, quæ non peperit, occultati fuerint menſes, & viam foras reperiri non poterint, morbus fit: hoc autem contingit, ſi uterorum os concluſum fuerit, aut diſtortum, aut aliqua pudendi pars contracta. Et ſubdit ſigna *numer.* 4. Suffocatio alias, atque alias in ipſam irruet, & febris, horror, ac lumborum dolor: & reliqua ibi lege. Ut autem menſes prodeant, omnia tentanda ſunt. Sed dum retenti ſunt, ſi ſanguis ex naribus fluat, bonum eſt, ut recitat Hippocrates in *libr. 5. Aphor.* 33. Menſes porro educit ſuffitus aromatum, ut in *libr. 5. Aphoriſm.* 28. Sed in *libr. de Superfœt. numer.* 17. modum habemus menſium provocandorum, & quo pacto ſuffitus parentur. Et in eodem *libr. numer.* 24. quo modo virgini menſes evocandi ſint. Et in *libris de Morbis Mulierum* infinita fere reperies ad hanc rem facientia: & idcirco eos lege.

Verum hæc leguntur in *libr. 1. de Morb. Mulier. numer.* 14. Si plurimi fluant menſes, ac immodici, ac craſſiores, nimirum corpore natura fluvido exiſtente, & oſculo uterorum prope pudendum ſito, & ad hæc multo cum viro coitu utatur, & convivetur; ſemel aliquando multi deſcendentes, & cumulate prodeuntes, os uterorum impetu ſuo magis dilatant: & ſi ad hæc non incidat vaſorum evacuatio, ſed rurſus multus acceſſerit calor, & os amplum faciunt, & corpus; utpote dum convivante, & voluptatem, ac conſuetudinem viri conſectante muliere, facili fluxu ad uteros etiam calor defertur, & decolor erit, quamdiu ſic habuerit; & ſi poſtea morbus aliquis, aut affectio inciderit, aut corpus affligatur, & uteri ſimiliter juxta ſolitum morem ampli ſunt, & corpus facili fluxu in ipſos prædictum eſt: & poſt hæc febris habet, & cibum averſatur, & anxia eſt, & tenuis, ac debilis, & lumbos ex menſibus dolebit; & progreſſu temporis, ſi non curata fuerit, omnia ipſam magis affligent in intermedio tempore, & periculum ipſi imminet, ne ſterilis fiat, aut a tempore, & morbo vexata, ſi alius morbus coincidat, ex hoc moriatur: prodeunt autem menſes craſſiores, & plurimi in intermediis diebus; incipientes autem, & deſinentes, pauciores, & tenuiores.

Nunc ad menſium colores accedamus. Legitur in *libr. 2. de Morbis Mulier. numer.* 1.

mulie-

mulierum fluxus albus, fulvus, & ruber quibus magis, & unde fiant, & ejus ſigna. Et *num.* 4. quæ circa fluxuum curationem conſideranda, quo ad mulieres ſuperalbidæ, nigræ, vini colorem referentes. Et *num.* 6. fluxus rubet qualiter fluat, & ejus ſigna, quas, & quando potiſſimum invadat, & de ejus curatione. Et in eodem *libr. numer.* 8. fluxus fulvus, & ejus curatio legitur. Et *numer.* 9. ſcribitur fluxus albus, ejus ſigna, & curatio. Et *numer.* 10. fluxus albi alterius ſigna, & curatio. Et *numer.* 11. alius fluxus, & ejus curatio. Et *numer.* 12. alius fluxus, velut ex ovo crudo luteum ſubalbidum, & ejus curatio. Et *numer.* 13. alius fluxus, & ejus cauſa: Et *numer.* 14. purgatio velut a carnibus aſſatis, & ejus cauſa, & curatio. Atque *numer.* 15. ſcribitur ſanioſi fluxus curatio diuturna, & ejus cauſa. Et *numer.* 75. leguntur ad fluxum rubrum ſubdititia. Et *num.* 76. ſcribitur fluxus ſanguinolentus, aut albus. Sed *in libr.* 1. *de Morb. Mulier. numer.* 11. ſcribuntur hæc: Menſes putrefacti, & purulenti in pudendum prodeuntes. Et *num.* 12. menſes pituitoſi. Et *numer.* 18. ejuſdem *libr.* de menſium bilioſorum cognitione, & ſignis. Et *num.* 21. menſium pituitoſorum cognitio, & cauſa. Et *numer.* 23. purgationis bilioſæ, aut pituitoſæ qualitas unde petenda, enarratur. Et *numer.* 25. menſes pituitoſi a quibus prodeant. Et in eodem *libr. numer.* 38. menſes bilioſi, & pituitoſi quo modo cognoſcendi ſint. Et ibidem *num.* 87. menſes velut aqua a carnibus. Et in *lib.* 1. *numer.* 6. menſium ad pulmonem progreſſorum, ac receptorum ſigna eadem, quæ in tabe: & menſium ſuppuratorum cauſæ, & ſigna. Et *num.* 7. menſes ſupra inguen erumpentes. Et in *libr.* 2. *de Morb. Mul. num.* 59. Menſes arenoſi, & aquoſi, & non valde cruenti, aquæ intercuris in uteris ſigna. Et in *libr.* 5. *Aphor.* 36. Menſes decolores, & non eodem tempore ſemper fientes, purgatione opus eſſe, ſignificant. Et in *lib. de Natur. Mul. num.* 107. ſcribitur purgatorium, menſes pallidos, ac ſubcruentos detrahens. Et in *libr. de Morb. Mul. numer.* 7. Menſes ſupra inguen erumpentes, aut mulierem interimunt, aut ſterilem reddunt. Et ibidem *numer.* 12. legitur, menſes pituitoſi a quibus prodeant. Et *num.* 11. menſes ſuppurati quinto, aut ſexto menſe ſupra inguen erumpentes. Et in *libr. de Coacis Prænotion. num.* 3. Menſes erumpunt horrorem habentibus, laſſitudine affectis, capite gravatis. Et in *libr.* 3. *de Morb. Mul. num.* 19. quibus menſes plures, aut pauciores fiant. Et in *lib.* 5. *Aphor.* 50. Mulieri, ſi menſes cohibere velis, cucurbitam quam maximam ad mammas appone. Et in *libr. de Coac. Præn. numer.* 3. Menſium copiam præſignificant torpefactoriæ exſolutiones ex partubus. Et ibidem: Ex menſibus ſtrangulationes ſuppurationem faciunt. Et ibidem in fine: Menſibus multis comparentibus, caligines ſolvuntur. Et ibidem: Menſibus albis humidis derepente progreſſis, quibus, alvo tumefacta, ad pudendum rubor devenit, in longis febribus moriuntur. Et ibidem: Ex menſibus dolores pertinaces circa ſupernam partem, & inteſtinum tenue, alvos humectant, aliquantum cibos averſantur. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 57. Menſibus pluribus prodeuntibus morbi fiunt; & non prodeuntibus, ab utero morbi contingunt. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 2. In menſibus muliebribus, qui aquoſi ante partus prodeunt, mali ſunt. Et in *libr.* 2. *de Morb. Popularib. ſection.* 3. Menſtruæ purgationes ſimiles octimeſtribus, intendentibus ad decimum menſem fientes, malum. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 1. verſus finem: Menſtruæ in muliere purgationis fluxus febres ſolvit. Et in *libr.* 1. *de Morbis numer.* 6. Menſibus, ſanguinem vomenti, erumpentibus, ſolutio fit.

MERIDIONALIS PLAGA.

Qui plagam inhabitant meridionalem, morbis acutis ſunt obnoxii, quemadmodum affirmat Hippocrates in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 6. verum longæ ſunt vitæ magis, quam alii homines. Ibidem.

MESOCOLON.

Inteſtina craſſa homo majora, quam canis habet; dependent enim ex meſenterii membrana, quæ meſocolon hac parte vocatur. Meſocolon autem ex nervis de ſpina ſub ventrem. Hæc in *libr. de Off. Natur. numer.* 6.

METALLA.

Metalla, ferrum, æs, argentum, aurum, ſulphur, alumen, bitumen, nitrum, omnia præ caloris violentia naſcuntur. Sic legitur in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 13.

MICATIO PER SUMMAS MANUS.

Micatio per ſummas manus eſt exercitii ſpecies, quæ attenuat; & carnes ſurſum trahit; ut ſcriptum eſt in *libr.* 2. *de Diæta numer.* 29. Quibus vero melior ſit, quam follis, lege in *libr.* 3. *de Diæta num.* 16.

MICTIO.

A mictione hanc accipe prænotionem. Legitur in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 2. Mictio cruenta in dorſi, ac pectoris dolore ſuppreſſa, pernicioſa eſt doloroſe. Et ibidem. Mictiones craſſiorem farinam referentes in his ſunt, quibus frigiditates colli, ac dorſi, ſed & totius corporis convulſoria apparent. Et in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 83. Mictio, noctu multa fiens, modicam alvi egeſtionem ſignificat. Et in *libr.* 6. *de Morbis Popul. ſection.* 3. Poſt mictionem concretio pueris magis, num quod calidiores? At prognoſtica quædam addamus. Legitur in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 2. Miogentes nigra condenſata, pernicioſe habent. Et ibidem *numer.* 3. Mingendi difficultatem inducentes, tuberculum circa veſicam &c. Et in *libr. de Dentition. numer.* 2. Qui non pro ratione mingunt, verum al-

vus frequenter cruda a pueris egeſſit, morboſi ſunt. Et ibidem: Qui plus mingunt, quam egerunt, pro ratione habitiores ſunt, At lege *Urina*.

MILIUM.

Proditum eſt in *libr.* 2. *de Diæta num.* 14. Milii grana, ac paleæ ſiccant, & ventrem ſiſtunt; & cum ficubus, fortibus doloribus conferunt: ipſum autem milium coctum alit, non tamen alvo ſecedit. Et in *libr.* 2. *de Morb. numer.* 12. In morbis a capite orientibus delingat æger primis diebus milium, & cucurbitam edat, aut betas per triduum. Et *numer.* 19. eiuſdem *libr.* Si cerebrum bile infeſtatur, ſorbeat milium tenue, modico melle affuſo, & bibat aquam; ſi vero alvus non ſubeat, braſſicas edat, & ſuccum ſorbeat. Et *num.* 22. Si quis ex ebrietate voce privetur, poſtquam ad ſe redierit, primis diebus tribus, aut quatuor milium tenue ſorbeat, aut ptiſanæ ſuccum, & vinum mellis ſpeciem referens bibat. Et *numer.* 36. Si bile infeſtatur homo, febris eum corripit; ubi vero remiſerit, ptiſanæ ſuccum, aut milium tenue ſorbeat, & vinum album, odoratum, aquoſum inſuper bibat.

MINTHA.

Mintha calefacit, & urinam ciet, & vomitus ſiſtit; ejus vero ſemen ſæpe comeſtum colliquefacit, ut quis diffluat, & arrigere prohibet, & corpus debile facit, ut apparet in *libr.* 2. *de Diæta num.* 14.

MOEROR.

Mœrores, anxietates, triſtitiæ, ejulatus, & querelæ ex cerebro contingunt; ut legitur in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 16. Ex mœrore febricula tenuis facta eſt; ut recitat Hippocrates in *libr.* 3. *de Morb. Popular. ſection.* 3. *Ægroto* 11.

MOLA.

Molæ conceptus cauſa hæc eſt. Cum multi menſes modicum, & morboſum ſemen conceperint, neque fœtus rectus fit, & venter plenus eſt velut prægnantis; nihil autem in ventre movetur, neque lac in mammis generatur, mammæ autem turgidæ ſunt. Hæc itaque ad duos annos, ſæpe etiam tres ſic ſe habet: & ſi quidem una caro fiat, mulier perit; (neque enim fieri poteſt, ut ſuperſtes maneat) ſi vero plures, erumpit ipſi per pudendum ſanguis multus, ac carnoſus: & ſi hoc moderate fiat, ſervatur; ſin minus, a fluxu correpta, perit. Et morbus quidem talis eſt. Judicare vero oportet ex plenitudinis mole, & quod in ventre non movetur; nam mas trimeſtris, fœmina vero quadrimeſtris motum habet. Poſtquam igitur, tempore hoc prætergreſſo, non movetur, nimirum hic morbus eſt. Eſt autem hoc magnum ſignum, quod lac in mammis non generatur. Hanc igitur maxime quidem ne curato, aut certe cum prædictione: & primum quidem totum corpus foveto; deinde per ſedem clyſterem adhibeto, quo ſanguis multus erumpat; fortaſſis enim, quod compactum eſt, commoveris, id quod fœtus eſſe putatur, muliere a pharmaco concalefacta. Sed & uteros colluito, quo ſanguinem educas; ſin minus, ſubdititiis utatur e bupreſti: & dictamnum creticum in vino bibat; ſin minus, caſtoris teſtem: & retro cucurbitam ipſi ad laterum mollitudinem affigito, & plurimum ſanguinem detrahito, atque hoc maxime, conjectura virium ipſius facta. Hæc ſcribuntur in *libr. de Sterilibus numer.* 20. Verum in *libr.* 2. *de Morbis Mulierum numer.* 62. molæ curationem hoc pacto aggreditur: Si mola ipſa innaſcitur a craſſa genitura intus retenta, thymbram tritam in aceto, & aqua, liquidam bibendam præbeto, aut hyoſcyami ſemen tritum, & cum muri, ac ſilphii ſucco, & aceto colluito, aut, ſi opus fuerit, cum aqua. Optimum vero eſt, aquam mulſam infundere cum aqua lentium, aut ervi, aut floris violæ. Si vero purgata fuerit a talibus, quæ ſunt velut igne ambuſta, myrtum coquito, ac perluito, & myrrham, ac netopum cum lana apponito: ſi ventus in uteris fuerit, ac momorderit, & qua tranſit calorem facit, & præ ardore intumeſcit, & dolet, & virum averſatur, & coitum valde ægre ferr, & tenditur, ac intumeſcit pecten, & erigi non poteſt, nec dirigi. Cum ſic inveneris, ſcito, quod ventus, & genitura in uteris eſt, & propterea nunc ægrotet. Accipe itaque mel, ceram, lini folia trita, & adipem gallinaceum, & hæc in vino odorato tepefacta per clyſterem in uteros infunde: apponat autem lini folia, aut ſemen lini terito, & in lanam involvito, & ad os uteri apponito; ſin minus, efficaciore utere. Irinum, & crocum, & lini folia, & adipem gallinaceum terito, & lacte muliebri diluta, raſura de tenuibus linteolis deraſa excipito, ac illigato, & ad uteri oſculum apponito: & ſi pinguitudo carnoſior enaſcatur; quod conſumat, indito, & mediocriter attenuato; quæ enim valde attenuantur, raræ fiunt, & abortiunt.

MOLLITORIA.

Mollitoria uterorum ſcribuntur in *libr.* 2. *de Morbis Mulier. numer.* 86. Alia mollientia aquam purgantia, ſanguinem, ac menſes ducentia, deſcribuntur in *lib. de Natur. Muliebr. numer.* 29.

MONS.

Ubi montes ab aquilone regionibus adjacent, in his aquilones perturbant, ac morbos faciunt; ſic legitur in *libr.* 1. *de Diæt. numer.* 2. At in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 45. Motani propter mutationes temporum magnas, & diverſas, majora corpora gignunt; in convallibus autem habitantes, minora.

MORA.

Moræ calefaciunt, humectant, ac alvo ſecedunt. Sic ſcriptum eſt in *lib.* 2. *de Diæta numer.* 25.

MORBUS.

Morbus quid ſit, quot ſint ipſius ſpecies, e quibus fiat cauſis, nunc dicamus. Legitur in *libr. de Flatib. numer.* 2. Quicquid moleſtiam, ac triſtitiam homini infert, hoc morbus vocatur. Quod quidem confirmat artis medicæ definitio, quæ ſcripta eſt in *libr.* 1. *de Diæta numer.* 14. atque ea eſt: Medicina id, quod moleſtat, tollit, & id, a quo homo ægrotat, auferens, ſanum facit; natura eadem ſua ſponte novit. Partes morbi ſunt tres præcipue, principium ſcilicet, medium, & finis; ſiquidem omnis paſſio hæc tria habeat, veluti videre licet in febribus. Morborum ſpecies revera eſt una, ſed, ut ſcriptum eſt in *lib. de Flatib. numer.* 4. ob locorum, ſive partium corporis humani diverſitates, plures numerantur ſpecies. Morbi enim ſpecies eſt, una dolor capitis, alia inflammatio in hypochondriis, & ſic de aliis eſt dicendum. Verum & ſpecies plures ſunt juxta cauſarum multitudinem. Et cauſæ aliæ ſunt internæ, aliæ externæ; dicit enim Hippocrates in *libr.* 1. *de Morb. numer.* 2. Morbi univerſi fiunt ex his quidem, quæ in corpore inſunt, tum a bile, tum a pituita; ab externis vero, a laboribus, & vulneribus. Sed & a calido, & ſupercalefaciente, & a frigido, ac ſuperfrigefaciente, & a ſicco, & ſuperreſiccante, & ab humido, ac ſuperhumectante: & bilis quidem, ac pituita una cum naſcentibus gignuntur, & ſunt in corpore aut plus, aut minus; morbos autem exhibent partim a cibis, & potibus, partim a calido ſupercalefaciente, & a frigido ſuperfrigefaciente. Et in *libr.* 4. *de Morb. numer.* 5. recenſet cauſas morborum intrinſecas, cum inquit: Habet & mulier, & vir quatuor humorum ſpecies in corpore, a quibus morbi fiunt, qui non a violentia aliqua fiunt. Sed in *libr. de Affection. numer.* 1. ſcribit, morborum omnium cauſas eſſe bilem, & pituitam; & verba ſunt hæc: Morbi omnes hominibus a bile, & a pituita fiunt; bilis autem, & pituita morbos exhibent, cum in corpore nimium aut reſiccantur, aut humectantur, aut incaleſcunt, aut frigefiunt; patiuntur autem hæc pituita, & bilis & a cibis, & a potibus, & a laboribus, & a vulneribus, & olfactu, & auditu, & viſu, & coitu, & a calido, & a frigido. Patiuntur autem, cum ſingula ex relatis aut non in debito tempore corpori exhibentur, aut non conſueta, aut plura, & fortiora, aut pauciora, & debiliora. Et in *libr. de Loc. in Hom. num.* 2. Corporis ſingulæ partes, altera alteri, ubi hinc, aut illinc proreperit, morbum facit, venter capiti, caput carnibus, ac ventri. Etenim, cum venter egeſtionem moderatam non fecerit, & in ipſum cibus ingeratur, humiditate ciborum ingeſtorum corpus irrigat. Ipſa autem humiditas a ventre obſtructa, acervatim ad caput viam facit, & ubi ad caput pervenerit, a vaſis in capite non recepta, fluit quocunque contigerit: & ſi in ventrem humor pervenerit, ventri morbum inducit; ſi vero ad aliam partem incubuerit, illi ipſi morbum facit. Et in *libr.* 4. *de Morb. numer.* 23. Si cibi plures, quam opportunum eſt, qui jam concocti ſunt, intus maneant, & homo non purgetur, & alii cibi ſuperingerantur, corpus ab humore priore, ac recenti repletum caleſcit, & febris ex hoc homini oboritur, ſed non periculoſa, neque fortis, in qua humor æqualis eſt, copia paullulum uberiore nos affligens. Et ſubdit: Unus autem morbus ſolus eſt ex omni humore, & ſeptem ſigna habet. Nam tuſſis ipſum habet, quæ & debilis, & ſicca eſt: & venter durus fit, utpote ſtercore intus contento. Caput gravatur, vomit, febrit, & urina non probe prodit: ſi vero, alvi egeſtione non prodeunte, unus ex aliis humoribus ſuperet, melius deget homo; & ſi quis, febre oboriente ab omni humore, non adhibeat idonea, invaleſcet morbus, quantum ipſi humores ſuperaverint, hoc modo. Caleſcente ſanguine, exhalat maxime per hunc humor aquoſus, qui febri eſt infeſtiſſimus: relinquitur autem pinguis, & levis, qui eſt bilioſus, & febri maxime nutrimentum eſt, & attenuatur corpus magis præ calore. Hinc videre licet, quonam pacto cauſæ extrinſecæ morbum efficiant, & quo modo a repletione ægritudines gignantur, ac poſtea ab humoribus attenuatis, ut explicitum eſt. Gignuntur etiam a cruditate, & a ſecundis humorum qualitatibus. Etenim inquit Hippocrates in *libr. de Veter. Medicina numer.* 33. Omnes hæ primum ſalſæ, & humidæ, & acres deſcendunt, & in talibus morbi firmantur; ubi vero craſſiores, & maturiores factæ fuerint, & ab omni acrimonia liberatæ, tunc jam & febres, & omnia alia lædentia ſolvuntur. Oportet autem utique cauſas uniuſcujuſque ea putare, quæ cum adſunt, talem morbum fieri neceſſe eſt, & cum permutantur in aliud temperamentum, ceſſare. Quando igitur ab ipſa caliditate ſincera, aut frigiditate fluxiones contigerint, & nulla alia facultate participaverint, ſic ſane ſedabunt, ubi ex frigido in calidum mutatæ fuerint, & ex calido in frigidum. At *numer.* 34. Cum amaritudo quædam diffuſa fuerit, quam bilem flavam appellare ſolemus, quales ſtatim anxietates, & æſtus, & impotentiæ occupant? Verum, ubi liberati fuerimus ab illa, & purgati, aut ſponte, aut per medicamentum, ſi modo tempeſtive quid ipſorum fiat, manifeſte & a doloribus, & a calore liberamur; ſed quanto tempore eadem elevata fuerit, & cruda, ac meraca, & intemperata, nulla arte neque dolores, neque febres ſedare poſſis; non ſedantur autem hæc, priuſquam eadem expurgetur, & proſternatur, & aliis permiſceatur. Concoqui autem, & permutari, & atte-

nuari, ac craſſeſcere in humorum ſpeciem, per multas, & omnigenas ſpecies contingit; quapropter & judicationes, & numeri temporum in talibus multum poſſunt. Hæ profecto ſunt cauſæ morborum intrinſecæ, quæ a ſe ipſis, vel a cauſis externis ad motum concitantur, quemadmodum ſupra diximus, ſed præter cauſas externas narratas ſunt & aliæ plurimæ, ex quibus morbus fit, ſicuti aer intemperatus, anni tempora, aquæ, loca, laſſitudines, vigiliæ, ſomni, crapulæ, ebrietates, venus, atque animi affectus, veluti mœror, triſtitia, & id generis, quas ſæpe Hippocrates in *libris de Morbis Popularibus* memorat. Sed in *libr. de Natur. Humana num.* 18. ſic cauſas dividit externas: Morbi tum ex diætis, tum ex ſpiritu, quem attrahentes vivimus, fiunt; ſed cum ab uno morbo multi homines corripiuntur eodem tempore, cauſam ad id, quod communiſſimum eſt, & quo maxime utimur omnes, referre oportet: eſt autem hoc ſpiritus, & aer, & non diæta; cum morbus omnes conſequenter contingat, & juniores, & ſeniores, mulieresque, ac viros, & tam vinolentos, quam aquæ potores, & tam mazam edentes, quam pane veſcentes, & tam multum laborantes, quam parum. Cum vero omnis generis morbi fiunt eodem tempore, palam eſt, victus ſingulos ſingulis cauſas eſſe; & curam facere oportet ex contrario inſtando adverſus morbi cauſam, & victus rationem permutare, propterea quod hæc non eſt ipſi commoda, aut in totum, aut magna ex parte, aut unum ſaltem quoddam ex ipſa; quod ubi cognoveris, tranſmutare oportet, habitaque conſideratione naturæ hominis, & ætatis, & ſpeciei, & horæ anni, & modi ipſius morbi, curationem facere, aliquando detrahendo, aliquando apponendo, tum in exhibendis pharmacis, tum in conſtituenda diæta. Sed cum unius morbi popularis graſſatio conſiſtit, quo pacto diæta ſit permutanda, ſubdit *num.* 19. Præterea inter cauſas morborum intrinſecas collocantur ætates, & ſexus; ſingulæ enim ætates ſingulos habent morbos, ut legitur in *libr.* 3. *Aphoriſm.* Sic morbi muliebres differunt ab his, qui hominibus contingunt, ſicut in *lib.* 1. *de Morb. Mulier.* exponit Hippocrates. Tot igitur dicuntur morborum ſpecies, quot cauſæ. Verum & quidam denominantur morbi ab accidentibus; nam ſæpe ſcribit Hippocrates morbum lividum, morbum craſſum, morbum nigrum; propterea quod, cauſa ægritudinis, ſymptomata lividum, craſſum, vel nigrum reddebant hominem; ſic dicitur ob eaſdem cauſas morbus ſiccatorius, & morbus corruptorius. Verum, antequam ad alia progrediamur, de cauſis quandam in medium proferemus diviſionem aliam, quæ ſcribitur in *libr.* 4. *de Morb. numer.* 24. atque ea eſt: Principia, ex quibus fiunt morbi, tria ſunt. Unum eſt, ſi cibi diu in corpore permaneant. Alterum eſt, ſi contingat, ut ea, quæ ex cœlo obveniunt, inepta, & præter victus rationem ſint. Tertium eſt, ſi violentum quid accidat. Violentum autem eſſe dico & caſum, & vulnus, & plagam, & laborem, & ſi quid aliud eſt hujuſmodi. Horum vero principiorum maximum eſt violentia, ſi magna fuerit; ſi vero parva, non ita maximum. Secundum eſt, ſi non purgetur homo. Tertium, ſi quæ ex cœlo obveniunt, inepta fuerint ad ſanitatem: tunc ſuperat aliquid humoris, & velut ad morbum calefacit, & frigefacit prius, ſi fieri contingat hoc modo. Si autem in eodem homine, ut *num.* 25. fuerit aliquid morboſi, atque ea, quæ ex cœlo obveniunt, incommoda fuerint, & caleſcat homo, turbatur humor omnis in corpore caleſcens; hoc autem violentia facit. Et ſi quidem depurgetur homo, humore illo turbato, ſecernitur quantum ejus plus, quam commodum eſt, redundarit: & in ſuperficie bilis conſiſtit, ſecundo loco ſanguis, tertio pituita, graviſſimum autem horum humorum eſt aqua. His vero ita ſe habentibus, quiſquis ex his in morbo plurimus fuerit, in principio contingente turbatione, devenit ad locum, ubi plurimus eſſe poſſit. Verum in turbatione, ſpacioſa capacitate evadente, ſecretus diſtrahitur, & calefacit corpus; aut aliqua corporis parte firmatus, una cum alio humore, cum quo eſt, in alio loco dolorem, ac calorem exhibet. Qui vero calefactus eſt locus, inſuper etiam reliquum corpus concalefacit, & ex hoc febris oboritur; & oboritur magis a bile, & pituita, & ſanguine; cæterum ab aqua non valde, quia igni non bonum alimentum aqua præbet. Et ſubdit: Si vero multus fuerit affligens humor, fruitur, & conſumitur ad morbum etiam alius, qui prius ſalubris erat; fruitur autem, ſi morbus non amplius ſufficiens alimentum habuerit, & conſumitur ab humore, qui in loco dolente exiſtit. Primum enim propinquum aſſumit, deinde longius depaſcitur, donec conſumptum fuerit, & non amplius ineſt in corpore alimentum: alimentum autem eſt homini humor levis. Quemadmodum igitur, ut certum eſt, putrefactio primum paullatim fit, ſi maxime calefiat, poſtea, ubi iſtic alimentum putrefactioni non amplius ſufficit, depaſcitur de ſano, initio ſumpto a proximo ad totum corpus, donec totum quidquid carnoſum eſt, putreſecerit; poſtquam vero in totum depaſta eſt, alimentum putredini conſumitur: & ſi ampliora deſideres, ea lege, quæ ſequuntur. Aliæ quoque reperiuntur morborum cauſæ; nam legitur in *lib. de Flatibus numer.* 6. Non aliunde unquam veriſimile eſt, morbos evenire, quam a flatu, ſi is aut plus, aut minus, aut cumulatior, aut morbidis ſordibus inquinatior in corpus ſe ingerat. Et in *libr. de Victus Rat. in Morbis Acutis numer.* 17. Sufficiens hoc ſignum eſt, quod maximæ mutationes eorum, quæ circa naturas noſtras, ac habitus contingunt, maxime morbos faciunt. Et propterea temperatura mutata, & compoſitio eſt cauſa morborum, at id maxime, quod ipſas permutat. Sed

& ſi-

& ſimilia morbos gignunt; etenim ſcriptum eſt in *libr. de Locis in Homin. numer.* 51. Per ſimilia morbus fit; & per ſimilia adhibita ex morbo ſanantur; velut urinæ ſtillicidium idem facit, ſi non ſit, & ſi ſit, idem ſedat: & tuſſis eodem modo ab iiſdem fit, & ſedatur. Febris, quæ propter tumefactionem ex pituita fit, aliquando ab iiſdem fit, & ſedatur, aliquando autem a contrariis. Et hæc de cauſis dicta ſint. Nunc diviſionem morborum aggrediamur. Morbi igitur alii fiunt a cauſis externis, velut ab aere, potu, & cibo, motu, & quiete, ſomno, & vigilia, repletione, & inanitione, & ab animi affectibus. Qui ab aere fiunt morbi, populares appellantur: ſub aere comprehenduntur anni tempora, & conſtitutiones, & loca; & ab his denominantur morbi æſtivi, autumnales, hyemales, & vernales, de quibus mentionem facit Hippocrates in *libr.* 3. *Aphor.* & in *libr. de Aere, Aq. & Loc. num.* 11. & 12. & in *libr. de Humorib. num.* 7. Quamquam omnes morbi, ut affirmat in *libr.* 3. *Aphor.* 19. in omnibus temporibus fiunt, attamen quidam magis in quibuſdam ipſorum fiunt, & excitantur. Et in eodem *libr.* citato *de Humoribus num.* 6. Regiones ad tempora male diſpoſitæ morbos tales pariunt, quali tempori ſimiles fuerint. Verbi gratia, inæqualis calor, aut frigus, eadem die cum talia fuerint, morbos autumnales faciunt: & in aliis temporibus ſecundum rationem, alii ab odoribus cœnoſis, aut paluſtribus; alii ab aquis, calculoſi, ſplenici; alii a ventis bonis, & malis incipiunt. Alii præterea morbi a cauſis proveniunt internis, quemadmodum a temperie mutata in calore naturali, in ſpiritibus, in humoribus, in ſexu, in ætate, & id generis; itemque unum membrum alteri morbum facit, quemadmodum ventriculus capiti, & contra caput ventriculo. At vero omnium horum morborum alii ſunt breves, alii longi, alii medio modo ſe habent; ſiquidem legitur in *libr.* 1. *de Morbis numer.* 1. Morbi neceſſario, ubi facti fuerint, aut longi ſunt, aut breves, aut lethales, aut non lethales, aut aliquam corporis partem mutilant, aut non mutilant: & alii, poſtquam orti ſunt, dubii ſunt, an mala ab ipſis eventura ſunt, aut bona.. Et *num.* 3. Ex morbis quidam neceſſitatem habent, ut ab ipſis morbis homines perimantur, cum fiant; ut tabes, aqua inter cutem, ac ſubter carnem naſcens, & ſi mulierem fœtum in utero habentem peripneumonia corripiat, aut febris ardens, aut pleuritis, ſive lateris inflammatio, aut phrenitis, aut eryſipelas in utero fiat. Sunt autem hi acuti, ut legitur in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. num.* 3. quos veteres nominaverunt pleuritidem, peripneumoniam, phrenitidem, & febrem ardentem, & alii morbi, qui ex his hærent, quorum febres omnino continuæ ſunt, & occidunt. Cum enim non peſtilentis morbi modus quis communis graſſatus fuerit, ſed ſparſi fuerint morbi, & non ſimiles, ab his morbis plures moriuntur, quam ab aliis omnibus. Et in *libr.* 1. *de Morb. num.* 3. Dubii autem morbi, ut & perdant, & non, tales ſunt, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, pleuritis, angina, uva, hepatitis, ſplenitis, nephritis, dyſenteria, in muliere fluxus ſanguinolentus. Non lethales ſunt tales, niſi quid ipſis accedat, affectiones fluvidæ circa articulos, atra bilis, podagra, coxendicum morbus, teneſmus, quartana, tertiana, ſtrangulatus urinæ, lippitudo, lepra, impetigo, morbus articularis. Multi autem frequenter ab his mutili fiunt, ſiderauturque manibus, & pedibus, & linguæ impotentes redduntur, & ab atra bile quidam leviter ſiderantur. Claudi vero a coxendicum morbo fiunt; oculi autem, & auditus mutilantur a pituita obfirmata. Longos autem neceſſe eſt eſſe tabem, dyſenteriam, podagram, affectiones tumidas circa articulos, pituitam albam, coxendicum morbum, urinæ ſtrangulatum, in ſenioribus vero nephritim, mulieribus autem fluxum ſanguinolentum, hæmorrhoidas, ani fiſtulas. At vero febris ardens, phrenitis, peripneumonia, angina, uva, pleuritis cito decernunt, & propterea morbi dicuntur acuti. Scribitur enim in *libr. de Affection. numer.* 7. Pleuritis, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, hi morbi acuti vocantur, & fiunt maxime quidem, ac fortiſſimi hyeme; fiunt etiam æſtate, verum minus, & molliores, ſed, ut diximus, tales morbi ſtatim decernunt. Inquit enim in *lib.* 2. *Aphor.* 23. Acuti morbi in quatuordecim diebus judicantur. Sed qui valde acuti ſunt, in ſeptem diebus, & acutiſſimi in tribus, vel quatuor, vel ſtatim in prima acceſſione. Et idcirco tales morbi periculoſi dicuntur, ac præcipue ſi quod ſymptoma non bonum accedat; nam ut legitur in *libr.* 2. *Aphor.* 1. In quo morbo ſomnus laborem facit, mortale; ſi vero juvat, non mortale. Verum quicunque morbi ſenſim ex modici temporis cauſa fiunt, & quorum cauſæ cognitu faciles ſunt, ſecuriſſime fore prædici poſſunt, ut habetur in *libr. de Natur. Human. numer.* 25. At in *libr. de Arte numer.* 16. Morbi partim non in obſcuro poſiti ſunt, & non multi; partim non in manifeſto loco hærentes, & multi ſunt. Qui vero ad ſuperficiem corporis ſunt, aut tumeſcunt, manifeſti ſunt; exhibent enim ſeſe, ut tum viſu, tum tactu, & ſoliditas, & humiditas ipſorum percipiatur, & qui calidi ſint, & qui frigidi, ſentiatur. Atque horum omnium in omnibus certas, ac infallibiles medelas eſſe oportet, non ob id, quod faciles ſint, ſed quod certo invento conſtent; neque vero a quibuſvis volentibus inveniuntur, ſed ab his, qui volunt, itemque poſſunt, poſſunt autem, quibus tum diſciplina non eminus, ſed prope, & largiter contigit, tum natura non infelix liberaliter acceſſit. Poſtea ad morbos occultos devenit *numer.* 17. & inquit: Sunt morbi minus aperti, qui ad oſſa, & qui ad ventriculum ſunt converſi: habet autem corpus non unum ventriculum, ſed plures; duo enim ſunt,

qui cibum ſuſcipiunt, & demittunt, & alii plures; nam quæcunque membra carnem in orbem circumſitam habent, quam muſculum appellant, ea omnia ventriculum, ſinumve habent. Omne enim inconcretum, & quod non coaluit, ſive pellicula, ſive carne contegatur, cavum eſt: impletur autem, dum ſanum eſt, flatu; dum ægrotat, ſanie. Et ſubdit: Et qui thorax appellatur, in quo hepar continetur, & capitis circulus, in quo cerebrum concluditur, ipſumque adeo dorſum, ad quod pulmo vergit, nullum horum membrorum eſt, quod non vacuum ſit, ac multis ſegmentis plenum, ac quaſi diſcriminatum exiſtat, quæ parum abeſt, ut vaſa exiſtant, quorum tamen aliqua habentem lædunt, aliqua vero etiam proſunt. Et ſubdit *numer.* 18. Venæ multæ, & nervi, non in carne ſublimes, ſed ad ipſa oſſa protenti, ligamentum ſunt articulorum; ipſi etiam articuli, in quibus oſſium, quæ moventur, commiſſuræ involvuntur, & horum nullum eſt, quod non ſubſpumoſum ſit, & circa ſe forulos habeat, quos ſanies prodit, quæ, deductis ipſis, multa, & magno multorum mœrore egreditur. Tales igitur ſunt morbi tum breves, tum longi, ſalubres, lethales, & dubii. Morbi quinam breves ſint, facile cognoſcuntur, quia brevi judicantur, & itidem habent initia, & ſtatus celeres; ſed longi non adeo facile diſcernuntur. Sed, ut ea percipiamus, inquit Hippocrates in *libr. 4. Aphor.* 51. In febribus abſceſſus, qui ad primas judicationes non ſolvuntur, longitudinem morbi ſignificant. Et ibidem *Aphoriſm.* 40. Morbi longitudinem ſignificat, ubi in toto corpore mutationes, & ſi corpus perſrigeretur, aut rurſus calefiat, aut color alius ex alio fiat. Et in *lib. de Coac. Prænot. num.* 6. Morbi longitudinem ſignificant egeſtiones, quæ valde liquidæ fiunt, & rurſus compactæ, meracæ, ſtercoraceæ. Et in *libr. de Aer. Aquis, & Loc. numer.* 3. Morbi citius ſedantur æſtate ſicca; contra, hyeme præſertim humida. Morborum porro ſubjectum eſt corpus humanum, atque ejus partes: & idcirco, ſi cognoſcere vis, in qua corporis parte ſit morbus, hoc pacto te docet Hippocrates in *libr. 4. Aphor.* 32. Quibuſcunque reſurgentibus ex morbo ſi quid laboraverit, hic fiunt abſceſſus. Et *Aphor.* 38. Ubi ſudor in corpore ineſt, ibi morbum nuntiat.

Quis vero ſit morborum terminus, declarat in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. & in *Aphor*, cum ait: Morbum facile gerere, bonum eſt. Et in *libr. Prognoſt. num.* 10. Ventrem mollem eſſe in omni morbo, & juſta mole præditum, oportet. At quæ morbum indicent ſalubrem, vel lethalem, longum, vel brevem, declarat in *libr. 1. Aphor.* 12. & inquit: Acceſſiones, & conſtitutiones morbi indicabunt & anni tempora, & circuituum ſucceſſiva incrementa, ſive quotidie, ſive alternis diebus, ſive per majora intervalla fiant; ſed ex his, quæ mox apparent, indicia ſumuntur, quemadmodum in morbo laterali, ſi circa initia ſtatim ſputum appareat, morbum breviat; ſi vero poſtea, producit: & urinæ, & alvi excrementa, & ſudores vel bonam morborum judicationem, vel malam, vel breves, vel longos fore morbos, mox apparentia, oſtendunt.

Cæterum morbi curantur per diætam, per medicamenta, & per manum chirurgicam. Ait Hippocrates in *libr. de Locis in Homin. num.* 46. Morbum ſi quis non cognoſcat, medicamentum bibendum præbeat non forte: ſi itaque levior inde fiat, demonſtrata via eſt, quod gracilitatem inducendo curandus eſt; ſi vero levior non reddatur, ſed pejus habeat, contraria facienda ſunt: ſi non profuerit gracilem facere, tumidum facere conducet, & frequenter permutare, ita ut hoc conſilio utaris. Si quis in morbis quid permutaturus eſt, forti quidem ægroto, debili autem morbo, tum quidem confidenter fortiore, quam morbus eſt, medicamento utendum eſt; nam etiamſi quid de ſano abducat una cum debili, ac ægroto, nullum detrimentum eſt; ſi vero morbum fortiorem, ægrotum autem debilem acceperis, debilibus pharmacis curabis, quæ ipſum morbum ſuperent, & abducant, verum ægrotum nihilo debiliorem reddant. Ars exercendi corpora, & medicina contrariæ ſunt; ars enim exercendi corpora, gymnaſtice Græcis appellata, non opus habet permutatione, ſed medicina, ſano enim non auxiliatur tranſmutatio ex præſenti ſtatu, verum ægroto. Et *numer.* 54. Medicamenta ſunt omnia, quæ præſentem ſtatum tranſmovent. Omnia autem fortiora tranſmovent. Licet autem, ſi velis, medicamento tranſmovere, & rurſus ſi velis, alimento, ac cibo. Omnia vero ex præſenti ſtatu tranſmovere, ægrotanti opitulatur; ſi enim id, quod morbum facit, non tranſmoveris, augeſcit. Et *numer.* 53. Cum autem id, quod offertur, tranſmutatur, neceſſe eſt, & id, cui offertur, tranſmutare; etenim corpus tranſmutatum parum efficax, ac potens eſt, & ab omnibus offenſiones percipit. Hoc autem faciunt alvum ſubducentia; & florere ipſum facientia, gracile corpus faciunt, & reliqua omnia contraria his facientia. At vero medicina brevem occaſionem habet: qui hoc novit, illa ſtata, ac certa habet, & ſcit, quæ conſueta ſunt, & quæ non conſueta, (ad quæ cognoſcenda non eſt occaſio in medicina) & quod alvum ſubducentia, non ſubducentia fiunt, & reliqua, quod contraria ſunt, & contrariiſſima non contrariiſſima. Et *numer.* 54. Occaſio autem hæc eſt, ut cibos offeramus ea copia, quantum corpus, cui offeruntur, ſuperare valeat; nam ſi quis ſic fecerit, omnino neceſſe eſt cibum alvum ſubducentem oblatum, ſubducentem eſſe, & pituitoſum, pituitoſum. Si igitur ſuperaverit corpus ipſos cibos, neque morbus, neque contrarietas fit ex his, quæ offeruntur, & hæc eſt occaſio, quam medicum noſſe oportet. Cum vero occaſionem ſupergreſſus fuerit,

con-

contrarium ſit; & antequam ei exceſſum factum eſſe putant, conſequens eſt, ut caleſcat. Donec enim corpus id, quod oblatum eſt, ſuperaverit, corpus nutritur; ubi vero hanc occaſionem tranſmiſerit, contrarium ſit; nam attenuatur, & gracileſcit. Sed & alia omnia, & quæ tumefaciunt, donec quidem ſuperaverit corpus, ampliuſque pro occaſione offeruntur, etiam juxta naturam ſuam ſingula faciunt, & pituitoſa, ſive tumefacientia tumefaciunt; ubi vero occaſionem tranſmiſerint, contraria ſunt. Et *numer.* 55. Medicamenta fortia a natura in debilibus morbis dare non oportet, neque paucitate medicamenti debilitas ipſius facienda eſt, Sed fortibus natura, fortibus pharmacis utendum eſt; debilibus vero, pharmacis non fortibus. Neque partiendum eſt medicamentum, ſed ſingulis ſecundum naturam; debilibus quidem debilia a natura, fortibus vero morbis fortis naturæ pharmaca exhibenda ſunt. Cæterum morbi ea parte, qua proximi ſunt, educendi ſunt, & qua parte ſingulis exitus proximus eſt, extrahendi. Sed in *libr. de Affection. numer.* 35. quibus pharmacis purgandum ſit corpus, docet, deinde dat medico præcepta quædam, quæ omnino ſunt obſervanda. Inquit igitur: Quo hæc depurges, pharmacis ſic utendum eſt. Quicunque bilioſi ſunt, his dato ea, a quibus bilis purgatur; pituitoſis vero ea, a quibus pituita; atrabiliariis autem ea, a quibus atra bilis; hydropicis ea, per quæ aqua. Quæcunque vero pharmaca in potu dantur, & non purgant neque bilem, neque pituitam, ea cum in corpus ingreſſa fuerint, vim exhibere oportet aut frigeſacientia, aut calefacientia, aut ſiccantia, aut humectantia, aut contrahentia, aut diffundentia. Atque hæc de pharmacis. Deinde ſubjungit *numer.* 36. præcepta medico opportuna, quæ ſunt hæc: Cum ad ægrotum deveneris, interrogare oportet, quæ patitur, & ex qua cauſa, & quot diebus, & an venter ſecedat, & quo victu utitur: & primum conſiderare, an morbus a bile, aut pituita factus ſit, aut utriſque ſiat; deinde utrum ſiccitate, aut humiditate opus habeat; aut aliquæ quidem partes corporis ſiccitate, aliquæ vero humiditate: poſtea, an morbum ſurſum purgare oportet, aut deorſum, ſive per veſicam; & an augeſcit morbus, aut mareſcit, & an ſolvitur, aut in alium tranſit. Et in *libr. de Victus Rat. in Morb. Acut. numer.* 47. Cum ægrum interrogaveris, etiam hæc omnia conſiderabis; primum quidem quomodo caput habeat, an doloris exors ſit, neque gravitatem in ſe ipſo habeat; deinde præcordia, & latera an doloris exortia ſint, an elevata, an obliquitatem aliquam habuerint, an ſatietatem. Conſiderandum vero eſt, an dum exurgit, animi deliquium incidat, an bona ſpiritus tolerantia ipſum habeat: & inſpicienda alvi egeſtio, num vehementer nigro colore prodierit, aut pura, quales ſani hominis ſunt egeſtiones: an ſebris ad tertium diem exacerbetur: & de his plura reperies in *libr. de Humorib.* & in *libr. de Alimento*. Sed & in *libr.* 1. *de Morb. num.* 20. hæc leguntur: In his, ac ſimilibus morbis multum refert, quantum ad facilem, ac difficilem curationem, vir ſit, an mulier, qui morbum habet, juvenis, an ſenex, mulier juvencula, an anicula. Et præterea tempus a tempore differt, in quo ægrotant. Intereſt, an ex alio morbo ægrotent, aut non ex alio. Differt etiam affectus ab affectu, major a minore, & corpus a corpore, & curatio a curatione. His autem ſic inter ſe differentibus, neceſſe eſt etiam tempus diuturnitatis differre; & aliis longius fieri, aliis brevius; & alios perire, alios non; & morbos aliis durabiliores eſſe, & majores; aliis minores, & brevioris temporis, aliis permanere uſque ad ſenectutem, & commori, alios perire ab ipſis brevi. Et quoad ea, quæ ad diætam ſpectant, legitur in *lib.* 1. *de Diæta numer.* 2. Oportet, velut par eſt, laborum vim pernoſcere tum naturalium, tum eorum, qui per vim ſiunt, & qui ex ipſis carnes in augmentum præparant, & qui in defectum: & non ſolum hæc, ſed etiam menſuram, ac proportionem laborum ad multitudinem ciborum, & hominis naturam, & corporum ſtaturas, ac ætates, & ad tempora anni, & ad mutationes ventorum, & ad ſitus regionum, in quibus degunt, & ad anni conſtitutionem, ac ſtatum. Sed & aſtrorum ortus, & occaſus cognoſcere oportet, quo mutationes, & exceſſus ciborum, ac potuum, & ventorum, & totius mundi, ex quibus ſane morbi hominibus oriuntur, obſervare ſciat. Et ſubdit *num.* 3. As etiam, ſi valde parum defectuoſiora, quam alia ſiant, in multo tempore neceſſe eſt corpus ab exceſſu ſuperari, & ad morbum pervenire; non enim derepente morbi hominibus accedunt, ſed paullatim collecti, acervatim apparent. Et in *lib. de Morb. Sacr. numer.* 18. Naturam unuſquiſque habet, & vim in ſe ipſo, & nullius nec auxilii, nec remedii expers eſt, & plerique his ipſis curantur, a quibus etiam naſcuntur. Alterum enim alterius nutrimentum eſt; alterius vero pernicies, & afflictio. Hoc itaque medicum noſſe oportet, & temporis occaſionem in ſingulis pernoſcere, quod alterum quidem per alimentum abſolvet, & augebit, alterum vero detrahet, & minuet. Oportet autem non augere morbos, ſed feſtinare, ut ipſos exteramus, id, quod adverſiſſimum eſt morbo, exhibendo, non quod amicum, & familiare. A familiari enim, & conſueto floret, ac augeſcit; ab adverſo vero, & hoſtili perit, & diſſipatur.

MORBUS CORRUPTORIUS.

Morbi corruptorii ſigna, & curationem lege in *libr.* 2. *de Morb. num.* 73.

MORBUS CRASSUS.

Morbi craſſi cauſas, ſigna, & curationem lege in *libr. de Internis Affectionibus numer.* 50.

MORBUS LIVIDUS.

Morbi lividi ſigna, & curationem reperies in *libr. 2. de Morb. numer. 66.*

MORBUS NIGER.

Morbi nigri ſigna, & curationem lege in *libr. 2. de Morb. numer. 71.* & 72.

MORBUS RUCTUOSUS.

Morbum ructuoſum lege in *libr. 2. de Morbis numer. 67.* ibique comperies ſigna, & curationem.

MORBUS SICCATORIUS.

Morbi ſiccatorii ſigna &c. lege in *libr. 2. de Morb. numer. 64.*

MORDENTIA.

Mordentia ſaniem diffundunt. Sic legitur in *libr. de Natur. Muliebr. numer. 21.*

MORUS.

Mori radix cum melle in peſſo. In *libr. 2. de Morb. Mulier. numer. 85.*

MORS.

Qui moriuntur, eos neceſſe eſt die impari, & menſe impari, & anno impari mori: bonum autem fuerit prædicere mortem, aut dolores fortes. Hæc leguntur in *libr. 2. de Morb. Popular. ſect. 6.* Sed ad mortem tendentia, ut legitur in *libr. de Judicat. num. 6.* in die, ac nocte judicantur, quæ videlicet debilitationis ſigna ſunt, velut epoti medicamenti, exturbationis alvi & ſurſum, ac deorſum, anxietatis, & aliorum hujuſmodi. Sed in *libr. de Coac. Prænotionib. numer. 2.* Mortem etiam ſignificant tumores in præcordio, duri, & doloroſi in principio.

MOTUS, & MOVERE.

Movere aliquando ſignificat per medicamenta purgari, ut concocta medicari, atque movere, hoc eſt, purgare per medicamenta; ut in *lib. 1. Aphoriſm. 22.* Sed in *libr. 2. Aphor. 29.* Cum morbi inchoant, ſi quid movendum videtur, move, ideſt evacua; cum vero conſiſtunt, ac vigent, melius eſt quietem habere. Aliquando ſignificat alterare; nam legitur in eodem *lib. 2. Aph. 51.* Plurimum, atque repente evacuare, vel replere, vel calefacere, vel refrigerare, ſive quovis alio modo corpus movere, periculoſum. Aliquando ſignificat ſe exercere, ut in *libr. 4. Aphor. 15.* ubi ait: Cum volueris magis ducere helleborum, move corpus; cum vero ſiſtere, ſomnum facito, & non movero. Sed motus e loco eſt effectus animæ moventis, veluti motus foetus in utero, vel quovis alio modo. Anima autem per ſpiritum membris præſtat motum, ac ſapientiam, ut legitur in *libr. de Morb. Sacr. num. 8.*

MUCUS.

Mucus omnibus a natura eſt, & cum hic purus fuerit, articuli ſani ſunt, & bene moveri poſſunt, utpote lubrici inter ſe ipſos: ſic legitur in *libr. de Loc. in Homin. numer. 14.* Sed in *libr. de Artic. numer. 8.* Mucus amplior moderato ſubeſt, ſi non adſit inflammatio, & ſic ſane lubricus fuerit, ſcilicet articulus. Mucoſiores enim omnino ſunt articuli excarnibus, quam carnoſis; nam & ipſæ carnes eorum, qui non recte ex arte fame macerati ſunt, in macilentis mucoſiores ſunt, quam in craſſis. Quibus vero cum inflammatione mucus ſubeſt, his inflammatio vinculo facto articulum continet: & ob id hi, qui ſubmucoſi ſunt articuli, non valde excidunt, & exciderent utique, ſi non plus, aut minus inflammationis acceſſiſſet. Deinde recitat, quo modo articuli excidant. Sed in *libr. 6. Aphor. 59.* Quibuſcunque a coxendicum dolore diuturno moleſtatis excidit coxa, & rurſus incidit, his mucores ſuperveniunt. Mucus autem, & ſaliva repletionis ſigna, ac indices ſunt; quemadmodum legitur in *libr. 3. de Diæta numer. 8.* Et ſubdit: Quieſcente corpore, meatus ſpiritus obturant, multa repletione exiſtente; ubi vero calefactum eſt præ labore, attenuata excernuntur. Quando vero muci per nares, vel aures eruptio facta fuerit, ſi caput rorpore teneatur, ſolvit; ut habetur in *libr. de Salubr. Diæta numer. 14.*

MULUS.

Muli ſtercus in vino ad fluxum muliebrem cohibendum facit; ut legitur in *libr. 2. de Morb. Mulier. numer. 71.*

MULIER.

De muliebri natura, deque affectibus mulierum nunc pauca ſunt nobis dicenda. Primum igitur ſcriptum eſt in *libr. 1. de Morb. Mulierum numer. 2.* Rariore carne mulier prædita eſt, & teneriore, quam vir; ſed habet ſanguinem calidiorem, & propterea dolet. Nam tanquam teneriori carne præditæ mulieri, ubi corpus ſanguine repletum fuerit, ſi non ab ipſo ſeceſſerit, carnibus impletis, ac calefactis, dolor oboritur. Verum in *libr. de Natur. Puer. num. 18.* Mulieres læves fiunt & mento, & corpore, quod in coitu ipſarum humiditas, non ſimiliter agitata velut viri, cuticulam raram non facit. Retinetur igitur humiditas, quæ cum ſit debilior ſiccitate, mulier ideo ambidextera non eſt, ut legitur in *lib. 7. Aphor. 43.* Quapropter ſi autumnus aquilonius fuerit, & ſiccus, his, qui natura humidi ſunt, & mulieribus confert, ut habetur in *libr. 3. Aphor. 14.* Sed his partes anteriores calidiores ſunt, quam poſteriores; & idcirco rigores incipiunt mulieribus quidem ex lumbis magis, & per dorſum ad caput; ſic & viris parte corporis poſteriore magis, quam anteriore, veluti femorum, cubiti &c. ut ait Hippocrates in *libr. 5. Aphor. 69.* Sed mulierum aliæ aliis ſunt calidiores, vel frigidiores, vel ſicciores, vel humidiores. Si igitur mulierem pituitoſam, aut bilioſam cognoſcere velis, id ex menſtruis purgationibus conſequeris,

& modum lege in *libr. de Natur. Muliebri numer.* 20. Pituitoſæ vero, ac præter naturam craſſæ, & pingues non concipiunt; ut recitat Hippocrates in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 46. & in *lib. de Natur. Mul. numer.* 19. & in *libr. de Steril. num.* 15. Hæ quidem ſuperalbidæ ſunt, & tales humidiores ſunt, & fluidiores; nam mulieres nigræ duriores, acerbioreſque, ac adſtrictiores ſunt; ut legitur in *libr. de Natur. Mulier. numer.* 1. Quomodo autem curatio diætetica ſit conſtituenda in curatione mulieris humidioris, aut ſiccioris, lege in *libr.* 1. *de Morb. Mulier. num.* 32. & in *libr. de Salubr. Diat. num.* 10.

At vero peculiares mulierum affectus ſunt dolores, qui in temporibus purgationum oboriuntur, menſtruæ purgationes immoderatæ, aut nullæ, aut alicui coloris, earumque retentio, ſterilitas, dolores ex partu, abortus, molæ, & hujuſmodi. Dolores ſuſtinent mulieres ex menſibus hac de cauſa. Proditum eſt in *lib. de Morb. Mulier. numer.* 1. Mulier, quæ non peperit, gravius, & citius e menſibus ægrotat, quam ea, quæ peperit. Cum enim peperit, venulæ fluidiores ſunt ad menſes: fluidas autem ipſas facit purgatio illa, quæ fit a partu; & ubi hæc erumpit, vicinæ maxime ventri, ac mammis corporis partes diſcinduntur; diſcinditur item reliquum corpus. Quo diſciſſo, neceſſe eſt, venas magis aperiri, & ampliores, ac fluidiores ad menſes fieri. Cauſa igitur ægrotationis e menſibus ſunt venulæ aſtrictæ, & minime fluidiores, quas ut aperias, & fluidas reddas, lege *Libros Muliebres*. Purgationes vero menſtruæ, quæ deficiunt, quo modo ſint excitandæ, in prædictis lege *Libris*. Itemque hæ, quæ ſunt alieni coloris, vel immodice fluunt. De muliere vero non concipiente, quæ prius concipere ſolebat, & de ipſius curatione lege in *libr. de Superfœtation. num.* 10. Et, ut facile concipiat, ibidem docet *numer.* 10. Mulieris quidem non concipientis, nec viro miſceri potentis, curationem reperies in *libr. de Sterilitat. num.* 14. Verum quæ mulieres magis, aut minus in utero concipiant, narrantur in *lib.* 2. *Prædict. numer.* 33. De abortu vero legitur: Mulieres valde attenuatæ raræ fiunt, & abortiunt, veluti ſcriptum eſt in *lib.* 2. *de Morb. Mulier. numer.* 62. Mulier autem, quæ parere non poteſt, quo pacto ſit curanda, lege in *libr. de Sterilit. numer.* 14. Et mulieris ex partu dolentis curationem lege in *lib.* 1. *de Morb. Mulier. numer.* 81. Quot, & qualia mulieribus contingant, propter quæ non pariant, antequam curentur, & propter quæ omnino ſteriles fiunt, reperies in *libr. de Sterilibus numer.* 1. De cæteris prætetea affectionibus, propriis lege locis, & hæc pauca obſerva. Mulier, capra, elaterium, aut cucumerem ſylveſtrem comedentes, pueris purgatio; ſic proditum eſt in *libr.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 5. Mulier podagra non laborat, ſi non menſes ipſi defecerint; ut legitur in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 29. Mulieres ob meatuum amplitudinem plus bibunt, quam pueri; ut ſcriptum eſt in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 24. At lege *Fœmina*.

MULSA.

Mulſa, ſive melicratum plurimo fuit priſcis temporibus uſui propter excellentes ipſius qualitates. Etenim ipſam exhibet Hippocrates in *libr.* 2. *de Morb. numer.* 12. in morbis a capite orientibus, ſed eam aquoſam. Et in alio capitis dolore *numer.* 14. Bibat aquam mulſam aquoſam; ſin minus, aquam de farina craſſa in ipſa macerata. Et *numer.* 21. in alio capitis morbo, hoc eſt apoplexia, aquam mulſam tepidam in os inſtillat. Et *numer.* 36. ubi agit de febribus a bile, inquit: Ante medicamenti potionem, ſi quis febriat, danda eſt ipſi aqua mulſa aquoſa. Et in *libr.* 3. *de Morb. num.* 12. Oportet, ipſum, qui morbo regio afficitur, calida lavare, & aquam mulſam bibendam dare, ita ut de nucibus thaſiis decorticatis, & abſynthii coma, æquis portionibus acceptis, & de aniſo cribato dimidia parte ammixta, obolos tres jejunus ex illa bibat, & rurſus, dum cubitum it, hanc aquam mulſam ſumat. Et in *libr. de Intern. Affection. numer.* 23. Qui detentus eſt pituita alba, bibat aquam mulſam tepidam, polenta modica inſperſa, quo corpus præparatum ſit ad pharmacorum potum. Et *numer.* 59. In tetano aquam mulſam tepidam, ſi quidem hanc bibere poterit, per os exhibeto; ſi vero non poterit, per nares infundito. Et in *libr.* 7. *de Morbis Popular. numer.* 7. Mulieris ſenioris maxillæ erant compactæ, & dentes in ſeipſos, & vox balbutiens, eo quod reſolutum, & immobile, ac debile eſſet corpus; prudens tamen erat: calefactoriis, & aqua mulſa tepida, tertia fere die, hæc laxavit, & poſtea ſuccis, & juſculis ſana evaſit. Et in *lib. de Victus Ration. in Morbis Acutis Commentar.* 3. *partic.* 9. uſque ad *partic.* 24. Melicratum, per totum morbum in acutis epotum, parte plurima tum picrocholis, tum his, quibus tumefacta ſunt viſcera, minus, quam non hujuſmodi, eſt idoneum. Porro ſubdit: Siticuloſa minus, quam dulce vinum, mulſa exiſtit; nempe & pulmonem mollit, & ſputum mediocriter educit, & tuſſes mitigat. Habet enim vim quandam extergendi, quæ plus, quam mediocriter, viſcoſum facit ſputum. Ciet ſufficienter & urinas, niſi ex viſceribus aliquod prohibuerit; billoſa quoque alvi dejicit magis, interdum quidem bona, ſed interdum quam decet redundantiora ſpumoſioraque, quod bilioſis magis, & his, quibus tumefacta ſunt viſcera, contingit. Mulſa prætetea, quæ dilutior eſt, ſputum educit magis, pulmonemque lenit; meracior vero, ſpumoſa excrementa, atque plus, quam convenit valde bilioſa calidioraque, quam dilutior agit magis. Dejectiones autem hujuſmodi habent quidem & alias, quæ graves ſunt, offenſas; neque enim hypochondriorum extinguunt ardorem, ſed excitant, inquietationemque, & membrorum jactationem faciunt, inteſtina etiam ſedemque exulcerant; ſed horum auxilia ſcribentur. Qui

ergo

ergo in morbis hujuſmodi, relictis ſorbitionibus, mulſa potionis alterius vice utetur is, ut multa feliciter conſequetur, ſic ei nequaquam præter animi ſententiam ſuccedent multa. Verum quibus danda ſit, & quibus non, & quam ob cauſam, jam magna ex parte dictum eſt. Damnata autem propterea ab hominibus eſt mulſa, quod bibentes ad ultimum imbecillitatis agat, atque ob id citam adferre mortem ſit credita. Verum id ob languentes ipſos dictum fuerit. Sunt enim qui ſola utuntur mulſa, tanquam hujuſmodi exiſtat; ſed hoc non omninoita ſe habet; ſed mulſa, quam aqua, multo potentior eſt, ſola epota, niſi alvum perturbet. Cæterum vino albo tenui, paucifero, & inodoro, quodam modo fortior eſt, & quodam modo infirmior. Vini autem, mellíſque meracitas, ſi robur utrinſque contemplatus fueris, inſigne recipit diſcrimen. Nam ſi duplam vini meri menſuram ad mellis delinctum quis biberit, a ſolo nimirum melle validior longe reddetur, niſi ventrem turbaverit; nempe multum ſtercoris dejicitur; mulſa tamen, poſt ptiſanæ ſorbitionem epota, valde replet, inflat, & hypochondriorum viſceribus eſt inutilis; ſed ſi ante ſorbitiones bibatur, non ut ſuperepota lædit, ſed juvat; cocta autem mulſa aſpectu quidem cruda longe eſt melior, ſplendida, ſi quidem & tenuis, & alba, & pellucida exiſtit; ſed qua ab ea evariet, virtutem non habeo; neque enim eſt ſuavior, ſi mel bonum fuerit, imbecillior tamen, & minus ſtercoris habens, quorum neutro ut caſtigetur, mulſa opus habet. Cocta tamen proxime utendum, ſi mel vitioſum fuerit, impurum, nigrum, & mali odoris; nempe coctura plurimam malignitatum turpitudinem tollit.

MUSCULUS.

Quæcunque membra carnem in orbem circumſitam habent, quam muſculum appellant, ea omnia ventriculum, ſinumve habent; omne enim inconcretum, & quod non coaluit, ſive pellicula, ſive carne contegatur, cavum eſt; impletur autem, dum ſanum eſt, flatu; dum ægrotat, ſanie. Hæc in *libr. de Arte numer.* 17. Verum muſculi alii ſunt ſolidi, alii minus. Muſculi enim ſolidiores; ut legitur in *libr. de Alimento num.* 11. ægre magis, quam alia, colliqueſcunt, excepto oſſe, ac nervo. Et in *libr. de Oſſium Natur. numer.* 2. Muſculi lumbares hac parte exiſtunt, ſcilicet qua ſpina a ſacro oſſe uſque ad magnum verticulum gibboſa eſt. Et de his habetur *Aphoriſm.* 36. in *libr.* 7. cujus verba ſunt: Quibus, morbo renali laborantibus, prædicta accidunt ſigna, hoc eſt, inſidens pingue, ac ſimul totum, doloreſque circa ſpinæ muſculos fiunt, ſi quidem circa loca exteriora fiant, abſceſſus quoque exterius futuros expecta; ſi vero dolores magis circa loca interiora fiant, etiam abſceſſus expecta futuros interius. Muſculi porro temporales, & manducatorii leguntur in *libr. de Articul. numer.* 24. Sed de muſculis hoc cape præſagium, quod ſcribitur in *libr. de Coacis Prænotion. numer* 3. Muſculorum capita maxime in femoribus ſi vulnerentur, claudi plerumque fiunt, & ſi obliqui vulnerentur præſertim.

MUSTUM.

Muſtum inflat, & ſubducit, ac conturbat fervens in ventre, & alvo ſecedit; ut legitur in *libr.* 2. *de Diæta numer.* 13.

MUTATIONES.

Mutationes omnes repentinæ periculoſæ ſunt; ſed quæ paullatim fiunt, minime. Mutationes vero dicuntur aeris, anni temporum, conſtitutionum, aquarum, locorum, ventorum, alimenti, habitus, qualitatum, ægritudinum, colorum, ætatum, complexionum, & omnium rerum non naturalium, & propterea omnes hæ ſunt cavendæ, ac præſertim maximæ; nam legitur in *libr. de Præcept. numer.* 11. Aeris repentina turbatio vitanda eſt. Et in *libr. de Aer. Aquis, & Locis numer.* 30. Maxime obſervare oportet magnas temporum mutationes, ut neque medicinas in illis libentes exhibeamus, neque uramus, quæ circa ventrem, neque ſecemus, priuſquam prætereant dies decem, aut plures, & non paciores; periculoſiſſima ſunt etiam ambo ſolſtitia, maxime æſtivum; periculoſum etiam æquinoctium utrunque, magis vero autumnale. Et *numer.* 39. Quod timidiores, effœminatiores, ac imbelles præ Europæis Aſiani exiſtant, moribuſque manſuetiores, tempora ipſa anni in cauſa ſunt, quæ non magnas permutationes faciunt neque caloris, neque frigoris, ſed ſemper æqualia permanent; unde neque mentes ſtupore percelluntur, neque corpora fortem tranſmutationem incurrunt; a quibus veriſimile eſt, iram exaſperari, cognitionemque, & calorem amplius excitari, quam ſi ſemper in eodem ſtatu quis perſiſtat; mutationes enim ſunt, quæ hominis mentem ſemper excitant, neque quieſcere ſinunt. Idem dicendum eſt de anni conſtitutionibus; quod quidem approbat Hippocrates in *libr.* citato, & in *lib.* 3. *Aphoriſm.* Sic de aquis, ut in eodem *lib. de Aere, Aq. & Locis numer.* 10. & 11. Sic de ventis & locis, veluti ibidem legitur. Et in *libr.* 6. *de Morbis Popularib. ſection.* 7. Ex ventorum tranſmutatione tuſſes. At in *lib. de Octimeſtri Partu num.* 3. Viris tranſmutationes locorum, ac victus morbos pariunt: eadem ratio eſt & de veſtibus. Et, ut ante ſcriptum, alimenta, & reſpirationes periculoſe mutantur. Et in *libr. de Locis in Homin. num.* 47. Morbos antiquos, recentes primum facere oportet. Et in *lib. de Vict. Ration. in Morb. Acut. num.* 17. Magnæ circa habitus, ac naturas noſtras mutationes maxime morbos faciunt. Et *numer.* 24. Mutationes repentinæ ex multa quiete ad ampliorem laborem magis lædunt, quam ex multo labore ad otium. Et in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 1. Mutationes in temporibus magnæ frigoris, aut caloris, & reliqua juxta rationem maxime

xime morbos pariunt. Et in *libr.* 2. *Aphor.* 45. Mutationes maxime ætatis, & regionum, & victuum juvenibus comitialibus liberationem faciunt. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 40. Ubi in toto corpore mutationes fiant, & ſi corpus perfrigeretur, aut rurſus calefiat, aut color alius ex alio fiat, longitudinem morbi ſignificat.

MUTILATUS.

Legitur in *libr. de Genitura numer.* 8. Mutilum in utero puerum, ſentio, aut contuſum, ex matris uterum geſtantis plaga, aut ejuſdem lapſu, aut alio quopiam violento affectu matri accidente mutilatum eſſe: qua vero parte mater plagas acceperit, ea puer mutilatur. Et ſubdit *numer.* 9. Quin & alia hujuſcemodi cauſa pueri mutilantur. Cum in utero juxta locum, in quo mutilatus eſt fœtus, anguſtia fuerit, neceſſe eſt, corpus, quod in anguſtia movetur, mutilari juxta illum locum. Et addit: Quod ex mutilatis hominibus ſani, & integri gignantur pueri, ut plurimum contingere ſolet; habet enim mutilatum, numero omnia, quæ ſanum. Ubi vero morbus aliquis ipſis & humido ipſorum acciderit, a quo ſemen provenit, (quatuor ſane cum ſpecies ſint humidi, quæ naturaliter in corpore exiſtunt) genituram non totam exhibent, debiliorem autem juxta mutilatam partem; quare nihil miri videtur, ſi etiam mutilentur, quemadmodum parens. Et in *libr.* 1. *de Morbis num.* 3. Oculi, & auditus mutilantur a pituita obfirmata. Et ibidem: Multi frequenter mutili fiunt, ſideranturque manibus, atque pedibus a morbis, qui non lethales ſunt, quemadmodum ab atra bile, podagra, coxendicum morbo, teneſmo, quartana, tertiana, ſtrangulatu urinæ, lippitudine, lepra, impetigine, & morbo articulari. At vero modos mutilationis plures lege in *libr. de Articul. numer.* 72. Et in *libr. de Septim. Partu numer.* 4. Quæcunque mulieres multos pueros pepererunt, & quidam ex ipſis claudus natus eſt, aut cæcus, aut aliud quoddam malum habens, ajunt, in hoc puero octavum menſem ipſas difficilius tranſegiſſe, quam in his, quos pepererunt nihil mali habentes; fœtus enim mancus in octavo menſe fortiter ægrotavit, ut etiam morbus abſceſſum, ac ablationem, ſive mutilationem alicujus partis fecerit, quemadmodum etiam viris fortes morbi faciunt.

MUTUS.

Dum epileptici à morbo tenentur, muti fiunt: cauſam vero recitat Hippocrates in *libr. de Morb. Sacro numer.* 8. & inquit: Mutus eſt, cum pituita derepente in venas delapſa aerem excluſerit, & non admiſerit neque in cerebrum, neque in venas cavas, neque in ventriculos, ſed occuparit reſpirationem. Et ſubdit: Quare, ubi fuerit excluſus a venis, eumque non ſuſceperint, mutum, ac deſipientem hominem reddunt. Et in *libr.* 1. *de Morb. numer.* 3. Si cerebrum concuſſum fuerit, ac doluerit ejus, qui percuſſus ſit, neceſſe eſt, e veſtigio mutum fieri, & neque videre, neque audire. Hæc quoque confirmat in *libr.* 7. *Aphor.* 58. dum inquit: Quibus cerebrum aliqua ex cauſa concuſſum fuerit, neceſſe eſt, ſtatim mutos fieri. Galenus in *Comment.* dicit, quod conſuetudo eſt Hippocratis ab uno accidente notiſſimo, veluti a vocis amiſſione, nominare, & oſtendere illos, qui nullum alium motum ſervant ſecundum electionem, vel nihil omnino ſentiunt: jacent autem eodem modo, quo apoplectici, ſine ſenſu, & motu. Idem quoque ſignificat *muti* in *libro* 6. *Aphoriſm.* 51. cujus verba ſunt: Quibus ſanis dolores fiunt repente in capite, & ſtatim muti fiunt, & ſtertunt, moriuntur in ſeptem diebus, niſi febris apprehenderit. In *libr.* autem *de Carnib. numer.* 19. Si lingua ſemper occurrens non articularet, non poſſet homo clare diſſerere, ſed ſingula a natura unam vocem haberent. Hujus ſignum eſt: muti ex nativitate diſſerere non poſſunt, ſed unam tantum vocem ſonant, etiamſi quis ſpiritum efflans, ſermonem proferre conetur.

COMMENTARII XL FINIS.

JOAN-

JOANNIS MARINELLI COMMENTARIUS XII. IN LIBROS HIPPOCRATIS.

NARES.

De narium natura hæc pauca ſcribuntur in *libr. 4. de Morbis Popular. num. 9.* Quibus os ex palato diſcedit, his medius conſidet naſus; quibus vero ſuperni dentes anteriores, his latus eſt ſummus naſus. Affectus autem, qui nares habent, hi enarrantur: frigiditates, humiditates, fluxiones, læſio olfactus, polypi, gravedo, ſanguis e naribus, naſus in infernam partem ſubſidens, naſus fractus, acutus, diſtortus, liveſcens, inflammatus, diſtillans. Atque hæ affectiones quandoque ſignum dant prognoſticum; propterea quod legitur in pluribus locis: Naſus, & aures quibus ſemper frigidæ ſunt, malum; ſiquidem inter extremas partes collocantur. Et in *libr. de Carnib. numer.* 17. Nares humectæ olfacere nequeunt; quamobrem qui gravedine tenentur, nihil olfaciunt, aut parum. Et in *libr. 6. Aphor.* 2. Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior, minus integra ſanitate fruuntur; quibus vero contraria, ſalubrius degunt. Nam, ut exponit Galenus, humidioribus naturis ſenſibiles fiunt ſuperfluitates præſertim cerebri, quod eſt natura frigidius. Unde qui ſunt humidiores ſive ſecundum cerebrum, ſive univerſum corpus, non contingit ſalubrem vitam cujuſvis noxæ expertem traducere. Verum continuo diſtillationibus ex parva occaſione capiuntur: & ſi ſuperfluitas ad inferiora per palatum deſcendat, partes ſubjectæ offenduntur, fauces, guttur, aſpera arteria, pulmo, gula, ventriculus. Tuſſes itaque in ipſis fieri, & difficiles anhelitus, & anginas, & cruditates, & veneris profluvia, eſt neceſſe; aliquando vero & difficultates inteſtinorum, cum id, quod deſtillat, ſalſum quodammodo fuerit. Hos, & alios quoque morbos, confirmat Hippocrates, fieri in *libr. de Loc. in Homin.* & in *libr. de Glandulis.* Præterea narium gravedo cum aurium ſonitu, & viſus hebetudine mentem emovet, & ſanguinem profundit; ſic legitur in *libr. de Coacis Prænotionib. numer.* 2. Verum in *libr. de Judicat. num.* 12. ſcriptum eſt: Si aqua, vel pus per nares, aut aures fluxerit, caput circumcirca dolenti, ac ægrotanti ſolvit morbum. Et in eodem *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. Aliquid de naribus deſtillare ex ſurditate, ac torpore, difficultatis aliquid habet: vomitus his conducit, & alvi perturbatio. Et in *libr. 1. Prædictorum numer.* 1. Naſus deſtillans in phreniticis pernicioſus tum alias, tum quarto ab initio die. Et in eodem *libr. numer.* 10. Naſus in bilioſis vomitionibus deſtillans, pernicioſum. Et in *libr. 5. de Morbis Popularibus numer.* 27. Timochari hyeme deſtillatio, maxime in nares: cum venere uſus eſſet, reſiccata ſunt omnia. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. Naſus liveſcens, lethalis. Et in *lib. 4. Aph.* 49. In febre non intermittente ſi labrum, vel oculus, vel naſus, vel ſupercilium pervertatur, vel non videat, vel non audiat, jam debili exiſtente corpore, quicquid horum evenerit, mors proxima eſt. Et in *lib. Prognoſt. Commentar. 1. partic. 6.* inter ſigna exitioſa in morbis acutis collocatur naſus compreſſus, hoc eſt, extenuatus; atque eo magis, ſi in morbi principio id fiat, & neque ventris ſolutio, neque inedia præceſſerit. Et in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. numer.* 48. Nares ipſas inſpicere oportet, an ſpiritus æqualiter per utraſque feratur: & ſi multus feratur e naribus, convulſio fieri ſolet; ſi vero convulſio fiat, tali mors expectanda eſt.

At vero de his, quæ ad artem pertinent chirurgicam, pauca ſunt dicenda, eaque ſunt. Naſus in infernam partem ſubſidens

decem

decem diebus perſanari poteſt ; ſic ſentit Hippocrates in *libr. de Articul. numer.* 31. Et ibidem tractat de naſo fracto, deorſum in ſinum vergente. Et *numer.* 32. de naſo in obliquum fracto. Et ibidem *numer.* 30. de naſi fractura. Et *numer.* 32. de naſo inflammato.

Reliquum eſt igitur, ut ſcribamus, quid boni, malive ſignificet ſanguis e naribus erumpens, & quæ indicent ſanguinem fluxurum. Accidit, ut inquit Hippocrates in *libr. Prognoſt. Commentar.* 1. *part.* 32. his ſcilicet, quos in illis tumor fatigat, in prima circuitione ſanguinis e naribus fluor, atque admodum juvat: ſed inquirendum eſt, num doleant caput, an hebetudines ſubeant oculorum; ſi quid enim horum fuerit, eo tendet. Et ſubdit *part.* 33. Sanguinis fluorem in junioribus potius quintum & trigeſimum annum agentibus expectare oportet, & maxime æſtate. At vero in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. Surditatem ex febribus ſanguinis e naribus fluxio ſolvit. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 60. Quibus in febribus aures obſurduerunt, ſanguis e naribus fluens, aut alvus turbata ſolvit morbum. Et *Aph.* 74. Quibus ſperatur abſceſſum futurum ad articulos, liberat ab abſceſſu urina multa, craſſa, & alba facta, &c. Si vero etiam ex naribus fluxerit ſanguis, brevi admodum ſolutio fit. Et *Aphor.* 27. ejuſdem *libr.* Quibus in febribus ſanguinis fluxerit multitudo quacunque ex parte, cum reficiuntur, alvi his humectantur. Et in *libr.* 5. *Aphor.* 33. Mulieri, menſtruis deficientibus, ſi ſanguis e naribus fluxerit, bonum. Et in *libr. de Coacis Prænot. num.* 1. Affectiones ſtatim turbulentæ, vigilias inducentes, ſanguinem de naribus ſtillantes, ſexta die allevantes per noctem, verum poſtridie rurſus affligentes, exſudantes, in ſomnum delatæ, mentem emoventes, large ſanguinem fundunt, & morbos ſolvunt. Et ibidem verſus finem: Septima die, aut nona, aut decimaquarta fluxiones ſanguinis e naribus fientes, plerunque febres ſolvunt. Et *numer.* 2. verſus finem: Quibus dolores præcordiorum, oris ventriculi, hepatis, & partium circa umbilicum, ht, ſanguine per alvum egeſto, ſervantur; non egeſto autem, moriuntur. Et in *libr.* 1. *de Morb. Popular. ſect.* 1. In aeris ſtatu auſtrino paucis obortæ ſunt febres ardentes, atque his omnino boni ſtatus; & paucis ſanguis erupit, neque ex his moriebantur. Et in eodem *libr. ſection.* 2. *Conſtitution.* 3. Erant febrium ardentium affectiones: quibus quidem bene, ac large ſanguis per nares erupit, per hoc maxime ſervabantur; & nullum novi in hac conſtitutione, qui mortuus eſſet, ſi recte ipſi ſanguis profluxiſſet. Et ſubdit: Quibuſdam morbus regius accidit ſexta die; verum his purgatio per veſicam, aut alvus exturbata profuit, aut larga ſanguinis eruptio. Et ſubdit: Sanguis plurimis erupit, maxime adoleſcentibus, & in vigore conſtitutis; & talium plerique perierunt, quibus ſanguis non erupit. Deinde inquit: Quibuſdam, qui ægrotarunt, quibuſque etiam ſanguis erupit, ad dyſenteriam tranſitus factus eſt, & ſuperſtites manſerunt. Et tandem ait in fine: Riguerunt pauciſſimi vere, æſtate plures, autumno adhuc plures, hyeme longe plurimi. At ſanguinis eruptiones ceſſabant. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 1. Quibus ſanis horrores frequentes ſunt, hi ex ſanguinis fluxione ſuppurantur. Et ibidem: Laſſati cum horrore, ſi exſudarunt judicatorio modo, recalefacti, in morbo acuto, male habent, tum alias, tum ſi circa hæc ſanguis de naribus ſtillarit. Et: Capitis dolor in morbo acuto, præcordium revulſum, non profluente ex naribus ſanguine, ad phrenitidem devenit. Et: In febre ardente fluxio ſanguinis ex naribus quarta die, mala eſt, ſi non aliud quid boni coinciderit; verum quinta minus periculoſa eſt. Et *num.* 2. Caput dolentibus, ex poſteriore parte oſſa rupta habentibus, fluxio e naribus larga, craſſa, mala eſt. Et: Vocis interceptiones cum exſolutione in febre acuta, ſine ſudore ſunt quidem lethales; minus vero quæ cum ſudore, verum diuturnitatem temporis ſignificant: fortaſſis autem & qui ex recidiva tale quid patiuntur, tutiſſimi ſunt. Perniciosiſſime autem ex talibus habent, quibus ſanguis ex naribus fluit, & quibus alvi humectantur. Et verſus finem: Quibus præcordia non mollia, facies ſana, non liberantur citra multi ſanguinis ex naribus fluxum, aut convulſionem, aut coxendicum dolorem. Et *numer.* 1. ejuſdem *libr.* Sanguinis ſtillæ puſillæ, malæ. Et *numer.* 2. Oculorum rectitudo in morbo acuto, & motus velox, & ſomnus turbulentus, & vigiliæ, & quandoque ſanguinis e naribus ſtillationes, nihil boni. Et: Qui febres, ad tactum non adurentes, habent, phrenitici fiunt, & magis ſi ſanguis fluxerit. Et in *libr.* 5. *Aphor.* 3. Ubi ſanguis plurimus fluxerit, ſingultus, aut convulſio ſuperveniens, malum. Et in *libr.* 7. *Aphor.* 9. Poſt ſanguinis fluxum delirium, aut etiam convulſio, malum. Quæ vero indicent ſigna ſanguinem erupturum, declarantur in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 1. ubi legitur: Qui inhorruerunt, & exſudarunt judicatorio modo, & poſtridie præter rationem horruerunt, ſi quis non vigiliis infeſtetur, neque concoxerit, ei ſanguinem erupturum eſſe, puto. Et *numer.* 2. Morbi, derepente mentem percellentes cum anxietudine, ſanguinem profundunt. Et: Sonitus aurium cum viſus hebetudine, & narium gravedine, mentem emovet, & ſanguinem profundit. Et ibidem in principio: Capitis dolor pertinax cum febre acuta, & alio ſigno maligno, lethale eſt. Cæterum ſine ſigno malo, tranſgrediens vigeſimum diem, ſanguinis, aut puris fluxum e naribus, aut abſceſſus ad infernas partes ſignificat. Fluxiones quidem junioribus trigintaquinque annis; ſenioribus vero, abſceſſus. Si vero circa frontem, & tempora fuerit dolor ille pertinax, fluxiones. Hæc quoque habentur in *Comment.* 3. *Progn. part.* 11. Et in *lib. de*

Coac.

Coac. Prænot. numer. 2. Qui caput dolent, ſtupore detenti, doloroſi, oculum rubicundum habentes, ſanguinem effundunt. Et ibidem: Capitis concuſſiones, & aurium ſonitus ſanguinem effundunt, aut mulieri menſes deducunt, &c. Et: Capite gravati juxta ſinciput dolentes, vigiliis infeſtati, ſanguinem effundunt, tum alias, cum ſi quid ad collum ſe extendat. Et *num.* 1. Quibus in febribus venæ in temporibus pulſant, & facies ſana eſt, & præcordium non molle, diuturnum morbum ſignificat, & non deſinentem citra multi ſanguinis ex naribus fluxum, aut ſingultum, aut convulſionem, aut coxendicum dolorem. Et: Febrientibus, quibus rubores ſunt in facie, & dolor capitis fortis, & venarum pulſus, his ſanguinis fluxio plerunque contingit. Et in *libr. Prognoſt. Commentar.* 3. *partic.* 33. Quibus per talem ſebrem, hoc eſt, non exitioſam, dolet caput, & pro tenebris ob oculos offuſis hebetudines ſubeunt oculorum, ac ſplendor obvertitur, & pro ventriculi dolore circa ilia, aut læva parte, aut dextra aliquid contenditur, neque cum inflammatione, ſanguinem de naribus in his fluere pro vomitione, expectandum eſt; magiſque in adoleſcentibus expectare oportet ſanguinis fluorem; agentibus vero trigeſimum annum, aut etiam adultioribus, minus; ſed vomitionem in talibus expectare, oportet. At in *libr.* 5. *Aphor.* 19. legitur: Quæcunque refrigerata ſunt, excalfacere oportet, exceptis his, quibus ſanguis fluit, aut fluxurus eſt. Et *Aphor.* 24. ejuſdem *libr.* Frigida, qualis nix, & glacies, pectori inimica, tuſſem movent, & ſanguinem, & deſtillationes. Et in *libr.* 3. *Aphor.* 20. Vere furores, & atræ biles, & morbi comitiales, & profluvia ſanguinis, & anginæ, & gravedines, & raucedines, & lepræ, & tuſſes, & imperigines, & vitiligines, & puſtulæ ulceroſæ plurimæ, & tubercula, & articulorum dolores. Et *Aph.* 27. Grandioribus autem, & jam accedentibus ad pubertatem plurima ex his, & febres diuturnæ, & ex naribus profluvia ſanguinis.

NASTURTIUM.

Naſturtium calidum eſt, & carnem liquat; ſiſtit autem pituitam albam, quare urinæ ſtillicidium inducit; ut ſcribitur in *libr.* 2. *de Diata numer.* 25.

NATURA.

Natura aliquando vires ſignificat, ut in *libr.* 1. *Aphor.* 3. cum ait: Qualis natura fuerit ejus, qui debet perferre, ad hoc ducere convenit. Aliquando ſignificat naturam regulatam, ut in eodem *lib. Aphoriſm.* 21. Quæ ducere oportet, quo maxime natura vergit per loca conferentia, eo ducere convenit. Dicuntur etiam ventres natura calidiſſimi, hoc eſt, naturali calore præditi, veluti ſcribitur *Aphoriſm.* 15. Aliquando ſignificat virtutes, & temperiem, quemadmodum in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 4. Non ſatietas, non fames, neque aliud quidquam, quod modum naturæ exceſſerit, bonum. Et *Aphoriſm.* 17. Cibus præter naturam plus ingeſtus, morbum facit, hoc eſt, plus quam vires poſſint tolerare. Aliquando ſignificat temperaturam, ut *Aphor.* 24. In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, aut ætati, aut habitui, aut tempori magis congruit morbus. Aliquando ſignificat naturæ opus, ut *Aphor.* 51. Omne nimium naturæ inimicum. Verum in *libr.* 5. *Aphor.* 44. Quæcunque, præter naturam tenues exiſtentes, utero gerunt, hoc eſt, ſupra modum. Et in *libr.* 6. *Aphor.* 20. Si in ventrem ſanguis præter naturam effunditur, ideſt non propriam, neceſſe eſt ſuppurari.

NAUSEA.

Nauſea eſt ventriculi propenſio ad vomitum. Verum & venarum dicitur nauſea, quemadmodum, ubi de venis egerimus, notum fiet. In *libr.* autem *de Coacis Prænot. numer.* 2. Ex ſurditate leniter abſceſſus juxta aures fiunt, tum alias, tum ſi quid nauſeæ accedat. Et infra: Lingua citra rationem tenera fiens, & cum cibi faſtidio, nauſeabunda, cum frigido ſudore, ex alvo liquida, nigrorum vomituum ſignum eſt: laſſitudo in his mala eſt.

NEPHRITIS.

Leguntur in *lib. de Intern. Affection. num.* 15. quatuor renum morbi, quorum primus ab his ſignificatur. Dolor acutus incidit in renem, & in lumbos, & in teſtem ſecundum renum ſitum, & frequenter mingit, & adſtringit paullatim, ac ſupprimitur urina, & cum urina procedit arena: & ubi per urinæ meatum exit arena, dolorem fortem in meatu exhibet. Cum autem ipſam per urinam ejecerit, dolor remittit. Poſtea vero rurſus in iiſdem doloribus jacet. Cum autem mingit, etiam colem præ dolore fricat. Hic morbus fit a pituita, cum ren ſuſceptam in ſe ipſum pituitam, non rurſus dimiſerit, ſed in ipſo in toſum concalluerit, & fiunt ex ea tenues lapilli, velut arena: curationem ibi lege. At de aliis renum morbis agemus, cum de renibus tractaverimus. Hoc ſolummodo nobis dicendum eſt, quod nephritides ſenibus fiunt, ut ſcriptum in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 31. Sed in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 3. ſcriptum eſt: Nephritis poſt annum quadrageſimum ſecundum non fit. Et in *libr.* 7. *Aphor.* 36. Quibus morbo renali laborantibus, prædicta accidunt ſigna, hoc eſt, in urinis bullæ ſubſiſtunt, atque inſidens pingue, ac ſimul totum, doloreſque circa ſpinæ muſculos fiunt, ſi quidem circa loca exteriora fiant, abſceſſus quoque exterius futuros, expecta; ſi vero dolores magis circa loca interiora fiant, etiam abſceſſus expecta futuros interius. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 2. Soporoſi in principiis fientes cum capitis, lumborum, colli, præcordii dolore, vigilantes, num nephritici fiunt? Ex nephritide, ut legitur in *lib. de Intern. Affect. n.* 16. fit tabes renalis. Sed lege *Renes*.

NER-

NERVUS.

Scriptum eſt in *libr. de Carnibus numer.* 11. Cum oſſa ſacta eſſent, quæcunque ex ipſis pinguia erant, celerrime exuſta ſunt; quantum autem ex ipſis glutinoſum erat, id ipſum exuri non poterat, ſed medio inter uſtum, & ſiccatum loco contentum, a calido in nervos, & ſalivam, ac mucum tranſivit. Et in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 9. Nervi ſicci ſunt, & ventriculos, ſive cavitates non habent, & ad oſſa conſiſtunt, & maxima ex parte ab oſſibus nutriuntur; nutriuntur & a carnibus, & colorem, ac robur inter oſſa, ac carnem medium habent: & humidiores quidem ſunt, ac carnoſiores, quam oſſa; ſicciores autem, ac magis oſſei, quam carnes. Uſus vero ipſorum, ut legitur in *libr. de Venis numer.* 17. eſt talis: Nervi flexionem, & contractionem, ac diſtentionem exhibent. Et ibidem *numer.* 7. nervorum exortum tractat, & inquit: Nervorum exortus ab occipitio uſque ad ſpinam, ad coxendicem, in pudenda, in femora, pedes, in tibias; in manus. Alii in brachia, partim in carnes, partim ad fibulam, in magnum digitum, partim ex carnibus in alios digitos. Alii ad ſcapulas, pectus, ventrem, oſſa, ligamenta; a pudendo vero ad princeps inteſtinum, ac podicem, acetabula coxarum; partim ſupra femur, partim infra ad genua; inde alius ad genu extentus, ad tendinem, pernam, pedes; alius ad fibulam, alius in renes. Et in *libr. de Articulis numer.* 41. Alii nervi nervoſi perpetuo annexi, hinc atque illinc juxta ipſa porriguntur; & cætera ibi lege. Et in *libr. de Venis num.* 16. Duo craſſi nervi a cerebro ſub os magni verticuli ſuperne, & magis ad gulam, ab utraque arteriæ parte uterque progrediens, inter ſe committuntur, ut uni ſimiles exiſtant; deinde verticula, ac ſeptum tranſverſum hic ſunt, ubi deſinunt: & quidam dubii, ad hepar, & ſplenem ab hac ſocietate tendere ipſos, putaverunt. Alius nervus utrinque ex verticulis juxta claviculam ad ſpinam tendit ex obliquo verticulorum, & ſe in coſtas ingerit; atque hi quemadmodum venæ per ſeptum tranſverſum ad meſenterium mihi tendere videntur; ubi autem hæ deficiunt, rurſus hinc, ubi ſeptum exoritur, ab eo continui, ac cohærentes exiſtentes, juxta medium infra arteriam, de cætero ad verticula ſe ingerunt, quemadmodum venæ, donec totum ſacrum os pergreſſi, conſumuntur. Hæc eadem ſcribit Hippocrates in *lib. de Morb. Popularibus ſection.* 4. In *libr.* autem *de Loc. in Homin. numer.* 9. Nervi premunt articulos, extentique ſunt per totum corpus; robuſti autem maxime, & ſemper craſſiſſimi ſunt in illis corporis partibus, in quibus pauciſſimæ carnes ſunt: & corpus quidem omne nervis plenum eſt; verum circa faciem, & caput non ſunt nervi, ſed fibræ conſimiles nervis, inter oſſa, & carnes, tenuiores, & ſolidiores. Et in *libr. de Natur. Puer. numer.* 16. In pedibus, & manibus tenuiſſimæ, ac denſiſſimæ, & plurimæ venæ ſunt; nervi item tenuiſſimi, ac denſiſſimi, & plurimi; & oſſa magnitudine minima. Et hæc de nervorum eſſentia, quæ plures ſuſtinet affectiones.

Sed quicunque morbus in nervos pervenerit, roboratur, & quieſcit in eodem loco, & difficile eſt ipſum educere, ut legitur in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 9. deinde recitat, quos morbos ipſi patiantur, & inquit: Maxime impetunt ipſos diſtentiones, & alii morbi, a quibus tremor corpus occupat, & qui tremere ipſum faciunt. Et in *libr. 4. de Morbis Popular. numer.* 29. Quod nervi ipſi in ſe ipſos trahunt, ſignum eſt; ſiquidem enim nervi in ſupernis manus ſauciati fuerint, manus deorſum nutabit, dum ab infernis nervis trahitur; ſi vero contra, vice verſa. Et in *libr. 7. de Morbis Popularib. numer.* 39. Ex cholericis affectionibus ad nervorum in cruribus diſtentionem deſivit, una cum ſeceſſu deorſum; bilem multam abunde coloratam vomuit ad tres dies, ac noctes valde ſubrubram: ſub vomitum bibit, & impotens erat, & anxius, &c. Nervi præterea inflammantur; nam inquit Hippocrates in *libr. de Articulis numer.* 9. Quibus nervi inflammati ſunt, hi humero uti non poſſunt; prohibet enim dolor, & inflammationis diſtentio. Tales igitur curare oportet cerato, & ſpleniis, & linteis multis deligando: & reliqua ibi lege. Porro nervorum impotentiam calida, frequenter ea utentibus, invehit; ut placet Hippocrati in *libr. 5. Aphor.* 16. Et in *libr. de Artic. num.* 13. Nervis inimicus eſt ignis. At frigida quoque noxia eſt; nam ſcriptum eſt in *libr. 5. Aphor.* 18. Frigidum inimicum oſſibus, dentibus, nervis, cerebro, ſpinali medullæ; calidum vero utile. Verum non ſæpe, ut antea dixit, eo uti nos debemus; frequens enim calidæ uſus tantum alterat, quanquam debilis ejus eſt vis, quantum ratus ejuſdem, quæ in tertio ſit gradu calida. Verum ſi nervorum continuitas ſoluta ſit, ſcriptum eſt in *libr. 1. de Morb. num.* 7. Nervus præciſus, ac diſſectus non coaleſcit, neque veſica, neque aliquod ex tenuibus inteſtinis. Et in *libr. 6. Aphoriſm.* 19. Ubi nervus diſciſſus fuerit, neque augetur, neque coaleſcit. Et in eodem *lib. 1. de Morb. numer.* 3. Nervi diſſectio convulſionem facit. Sed cum nervi vulnerati ſint, de eis ſic ſcribitur in *libr. de Coacis Prænotion. num.* 3. Nervi craſſi ſi vulnerantur, plerunque claudi fiunt, & ſi obliqui vulnerantur præſertim, & ſi muſculorum capita, maxime in femoribus. Et propterea legitur in *libr. 2. Prædict. numer.* 21. Nervi, aut oſſis, aut amborum corruptio interdum in capitis vulneribus confert. Et in eodem *libr. num.* 24. Quibus nervus elapſurus eſſe videtur, ſecurius de claudicatione prædicere licet, tum alias, tum ſi inferiorum nervorum aliquis fuerit exſolutus. Et in *lib. 1. de Morb. numer.* 3. Nervos craſſos vulneratos habentes, eos claudos fieri, neceſſe eſt. Verum ad nervos diſſectos lege in *libr. de Ulceribus numer.* 12.

NIGRA.

NIGRA.

Niger color in quacunque corporis parte ſuperveniat in morbis acutis, malum. Legitur enim in *libr. 4. Aphor.* 23. Quibuſcunque ex morbis acutis, aut diuturnis, vel ex vulneribus, ſive quovis alio modo extenuatis, nigra bilis, ſive ut ſanguis niger deſuper exierit, poſtridie moriuntur. Et in *libr. 1. Prædictor. numer.* 18. Nigrorum per alvum tranſitus poſt ſanguinis dejectionem, malum. Et in *lib. de Coacis Prænotion. numer.* 2. Nigra ante mortem per alvum ſubeunt in præcordiorum inflammatione cum ſuppuratione. Et in eodem *libr. numer.* 4. Vomitum nigrorum faciunt frequentes per eadem recidivæ vomitoriæ circa judicationem: fiunt item tremulæ. Et in *libr. 1. Prædictor. numer.* 12. Manus tremulæ, caput dolentes, collum dolentes, ſubſurdi, mingentes nigra denſata; quibus hæc ſunt, his nigra ventura eſſe expectare oportet, & perniciosum. Et in *libr. 4. Aphor.* 21. Dejectiones nigræ, qualis eſt ſanguis niger, ſive cum febre, ſive ſine febre, peſſimæ. Sed in eodem *libr. Aphoriſm.* 25. Sanguis ſupra, qualiſcunque fuerit, malum; infra autem nigra dejecta, bonum eſt. Et Galenus in *Commentar.* ait: Verbum *bonum* non tanquam proprie dictum eſt, ſed tanquam *melius* diceret, eſt audiendum, quaſi ita diceret, *infra autem melius nigra dejici*. Et in *libr. Prognoſtic. Commentar. 2. partic.* 9. Si digiti, ac pedes omnino nigreſcunt, minus pernicioſi ſunt, quam ſi liveant. Sed alia ſigna conſideranda ſunt. Si enim facile ferre malum appareat, & aliquod aliud ſalubre fuerit ſignum, morbum verti ſignificat ad abſceſſum, ita ut æger ſit convaliturus, corporis vero nigredo caſura. Et *particul.* 22. Exitioſior eſt dejectio, ſi nigra, aut livida, aut opima, aut fœtida eſt. Et *partic.* 29. Nubecula, quæ in urina invehitur, ſi candida eſt, bona; ſi nigra, vitioſa eſt. Et *particul.* 32. Exitioſior vero urina eſt, ſi aquoſa, fœtida, nigra, craſſaque eſt. In mulieribus, & viris urina nigra, in pueris aquea, deterrima eſt. Et *partic.* 39. Si vomitio fuerit porracea, aut livida, aut nigra, malum eſſe cenſendum eſt. Et *partic.* 48. Si ſtercatio ita ſincera fuerit, ut nigra appareat, eſt difficilior, quam ſi viridis, & ſpumans admodum ſit. Cauſam vero nigredinis ſi inquiramus; calor profecto adurens, aut frigus congelans nigritiem efficiunt; dicit enim Hippocrates in *libr. 5. Aphor.* 20. Ulceribus frigidum mordax, dolorem inſuppurabilem facit, livorem obducit. Et *Aphor.* 17. Frigidum convulſiones, diſtentiones, livores, rigores febriles. At vero livor eſt nigredini color omnino propinquus, & ex iiſdem fit cauſis, ſed his remiſſioribus. Et in *libr. 2. de Morbis Mulier. numer.* 4. Quæ mulieres ſuperalbidæ ſunt, humidiores ſunt, ac fluidiores; nigræ vero ſicciores, & acerbiores, ac adſtrictiores.

NOX.

In *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. numer.* 50. Noctes plus, quam dies, delirii ſignificationem præbent. Et in *lib. 2. Aphor.* 13. Quibuſcunque criſis fit, his nox gravis ante acceſſionem; quæ vero ſubſequitur, magna ex parte levior exiſtit. Fiunt noctu nonnullæ febres, quas Hippocrates in *libris de Morbis Popularibus* nocturnas vocat. Fiunt etiam puſtulæ nocturnæ, de quibus mentio fit in *libr. de Aere, Aquis, & Locis, numero* 4.

NOVIMESTRES.

Novimeſtres partus qui ſupervivant, & qui non, lege in *libr. de Septimeſtr. Part. numer.* 5.

NUCES.

Nuces rotundæ amygdalis perſimiles ſunt; latæ vero, maturæ, probe alunt, & alvum movent: depuratæ vero etiam flatum inducunt. Hæc in *libr. 2. Diæta num.* 30.

NUMERUS.

De numero pari, atque impari agitur in *Capite de Diebus Decretoriis*; atque quænam ſit ipſius numeri imparis vis, & a quibus producatur cauſis. Sed hoc ſciendum eſt, numerum ternarium fortiſſimum eſſe, ut ait Hippocrates in *libr. 2. de Morbis Popular. ſection.* 6. Numerus impar in ægrotis maxime verendus eſt; nam hi dies in alterutram partem ægrotos inclinare faciunt.

NUTRIMENTUM.

Nutrimentum a tota ſubſtantia tranſmutatur in naturam nutriti a calore naturali; non enim tranſmutari poſſet, niſi id, quod nutritur, ex iiſdem eſſet, ex quibus eſt nutrimentum; nam omnia, quæ nutriuntur, aluntur his rebus, ex quibus conſtant, & non uno tantum elemento, ſed pluribus mixtis.

Quod vero nutrimentum in naturam convertatur nutriti, fit manifeſtum in *libr. de Carnibus numer.* 13. ubi legitur: Alimentum ubi acceſſerit, unumquodque talem ſpeciem unicuique reddit, qualia ſane erant; ſingula enim irrigata ab alimento augmentum capiunt calidum, & frigidum, & glutinoſum, & pingue, & dulce, & amarum, & oſſa, & alia univerſa, quæ in homine inſunt. Et in *libro de Alimento numer.* 2. Facultas alimenti pervenit & ad oſſa, & ad omnes partes, & in nervum, & in venam, & in arteriam, & in muſculum, & in pelliculam, & in carnem, & pinguedinem, & ſanguinem, & pituitam, & medullam, & cerebrum, & medullam ſpinalem, & interanea, omneſque ipſorum partes, & ſane etiam in caliditatem, & in ſpiritum, & humiditatem. Sed cum partium noſtri corporis aliæ ſint craſſæ, ac ſolidæ, aliæ tenues, ac molles, atque humidæ, & ſpirituales, idcirco aliud nutrimentum deſiderat ſpiritus, aliud humor, aliud partes craſſiores; quapropter in *libr.*

de Fla-

de Flatibus numero 4. ſcriptum eſt: Corpora omnia tum hominum, tum reliquorum quoque animantium a triplici nutrimento ſuſtentantur. Horum autem nutrimentorum nomina hæc ſunt, cibus, potus, ſpiritus: ac ſpiritus quidem, qui in corporibus ſunt, flatus vocantur; qui vero extra corpora exiſtunt, aer; qui ſane maximus eſt in omnibus, quæ corpori accidunt & auctor, & dominus. Horum autem trium mentionem facere videtur Hippocrates in *libr. de Alimento num.* 11. cum ait: Humidum alimentum facile magis tranſmutatur, quam ſiccum; ſiccum ſcilicet quandoque facilius tranſmutatur, quam humidum: & quicunque veloci appoſitione opus habent, his humidum ad reficiendas vires medicamen optimum; quicunque vero adhuc velociori indigent, per olfactum; qui autem tardiore appoſitione opus habent, ſolido alimento utantur. At vero ex quibus conſtat nutrimentum, palam fit in *libr.* 1. *de Diæta numer.* 8. ubi legitur: Alimento ingrediente ab aqua & igne, ſicco & humido, alia quidem intro coguntur, alia vero foras protruduntur. Et in *libr.* 2. *numer.* 11. Ex ipſis panibus maximi maxime alunt, propterea quod minime exuuntur humiditas ab igne: & furnacei panes magis alunt, quam ſocarii, & veruarii, propterea quod minus exuuntur ab igne. Sed hujuſmodi humiditas, quæ remanet in pane, non eſt aquea, ſed propria materiæ, ex qua confectus eſt panis. Aqua enim, ut legitur in *libr. de Corde numer.* 9. non eſt alimentum, nec ventus, ſed eſt alimenti vehiculum, quemadmodum ſentit Hippocrates in *libr. de Aliment. numer.* 12. Facultas præterea nutrimenti non una eſt; ſiquidem hæ ſunt ad eſſe ſolum, & ad augmentum; ait enim Hippocrates in *libr. de Aliment. num.* 7. Carnes, & aliæ multæ alimenti ſpecies & juxta regionem, & juxta conſuetudinem alunt, partim ad augmentum, & ad eſſe, partim ad eſſe ſolum, velut in ſenibus. At propterea quod tria explicata ſunt nutrimenta, quorum primum ſpirituoſum eſt, utpote quod per olfactum munus ſuum obeat; ſecundum eſt liquidum, ſive humidum, quod eſt potus; tertium eſt craſſum, quod eſt cibus; quapropter ſi inter ſpirituoſum, & craſſum eſt medium, ſic inter ſpirituoſum, & potum eſt medium, & inter potum, & cibum eſt aliud medium, quod Hippocrates appellat in *libr. de Victus Ration. in Morb. Acut.* ſorbitionem, de qua ſermonem habebimus proprio loco. In nutrimento præterea ineſt moles, & facultas, de quibus hoc ſcribitur pacto in *libr. de Aliment. numer.* 10. Potentia alimenti melior, quam moles; moles alimenti melior, quam potentia. Quantum vero nutrimenti capiendum ſit, docet in *libr. de Locis in Homine numer.* 54. & inquit: Occaſio eſt hæc, ut cibos offeramus ea copia, quantam corpus, cui offeruntur, ſuperare valeat. Sed nutrimentum nos præbemus & corpori ſano, & corpori ægroto. De nutrimento, quod corpori ſano competat, loquitur Hippocrates in *libr.* 1. *Aphoriſm.* 14. ſic: Qui creſcunt, plurimum habent calidi innati, plurimo igitur egent alimento; alioquin corpus abſumitur; ſenibus vero parum calidi innati ineſt, paucis propterea fomitibus egent, quia a multis extinguuntur. Deinde *Aphoriſm.* 15. exponit, quo anni tempore alimenta copioſiora ſint exhibenda, & inquit: Ventres hyeme, ac vere natura calidiſſimi ſunt, & ſomni longiſſimi; quare per ea tempora alimenta copioſiora ſunt exhibenda; etenim tunc calor innatus plurimus eſt, unde & pluribus egent alimentis: indicio ſunt ætates, & athletæ. Et in *libr. de Dentition. num.* 2. Qui bene dormiunt, & habitiores ſunt, multum alimentum adſumunt; idque adjacet non ſufficienter diſtributum. Et *numer.* 1. Quibus alvus multum profluit, & bene concoquunt, hi, ſcilicet pueri, ſaniores ſunt; quibus modice profluit, & voraces ſunt, & non pro ratione ſimiliter nutriuntur, morboſi. Et ſubdit *num.* 3. Sugentes, qui non probe aluntur, macilenti fiunt, & ægre vires recolligunt. Corpori autem ægroto ſi alimentum ſit exhibendum, ille prius legatur *Aphoriſm.* 17. *libr.* 1. & is eſt: Et quibus ſemel, aut bis, & quibus plura ne, an pauciora, & particulatim oporteat offerre, conſiderandum; condonandum autem aliquid tempori, regioni, ætati, & conſuetudini. Et in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 7. Quæ longo tempore extenuantur corpora, lente reficere oportet; quæ vero brevi, breviter. Et *Aphoriſm.* 8. Si a morbo cibum aſſumens quis non corroboratur, plurimo alimento corpus uti, ſignificatur; quod ſi non aſſumenti cibum id accidat, ſcire oportet, quod indiget evacuatione. Et *Aphoriſm.* 10. Non pura corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes. Et *Aphoriſm.* 17. Ubi cibus præter naturam ingeſtus eſt copioſior, morbum facit; oſtendit autem ſanatio. Et *Aphoriſm.* 15. Ubi fauces ægrotant, aut tubercula naſcuntur in corpore, excretiones inſpicere oportet. Nam, ſi bilioſæ fuerint, corpus una ægrotat; ſi vero ſimiles ſanis, tutum eſt corpus nutrire. Et *Aphoriſm.* 18. Eorum, quæ univerſim, & velociter nutriunt, veloces quoque fiunt excretiones. Porro ſunt quidam, qui nutrimentum reſpuunt ob hanc cauſam. Proditum eſt in *libr.* 3. *de Diæta numer.* 22. In corporibus denſa carne præditis, cum cibi concaleſcunt, ac diffunduntur, & a primo ſomno, & præ cibis carne caleſcente, ſecretio per ſomnum fit a carne multæ humiditatis; deinde caro denſa exiſtens alimentum non ſuſcipit; id vero, quod a carne ſecretum eſt, alimento contrarium, ac foras protruſum, hominem ſuffocat, ac caleſacit, donec evomuerit. Et *numer.* 28. Secedit cibus per alvum liquidus, incoctus, unde corpus contabeſcit, alimentum conveniens, ac debitum non accipiens, ventreſque corrumpuntur, & in morbos incidunt. Et *numer.* 21. His corpora pura non ſunt, & plus eſt, quod de carne colliquatur præ labore, quam quod depurgatur præ circuitu; & hoc ſane in-

ne intus manens alimento contrarium eſt, ipſumque violat, ac acidum facit. Alimentum igitur eructatur, illud ipſum vero ſub cutem expellitur, & hominem decolorem facit, & morbos ſimiles aquæ inter cutem parit. Dicitur tandem alimentum non bonum ignis, & febris, aqua; ut in *libr. 4. de Morb. numer.* 25. Dicitur alimentum oſſis ex confractione; ut in *libr. de Aliment. numer.* 10. Et pus ulceris alimentum; pus alimentum venæ, arteriæ; medulla alimentum oſſis; ut in eodem *libr. numer.* 12.

NYCTALOPS.

Legitur in *libr. de Viſu numer.* 4. Nyctalops medicamentum bibat deorſum purgans, & caput purgetur, & cervicem ejus quam maxime ſcarificato, & fame ad multum tempus premito; ubi vero remiſerit, unum aut, duo fruſta, prout maxima devorare poteſt, de hepate bubulo crudo in melle tincto exhibeto. Et in *libr. 4. de Morbis Popularibus num.* 28. hanc recitat Hippocrates hiſtoriam: Nyctalopes, qui plurima minxiſſent, poſtea parum quiddam mingebant; verum tuſſientes, & inſuper febrientes tubercula ad aures habebant, erumpentia circa ſeptimam, aut octavam diem. Et in *libr. 6. de Morbis Popularibus ſection.* 7. Nyctalopicæ affectiones firmabantur in hac conſtitutione ſcilicet frequenti auſtralium, aquilonarium, ac nivoſorum tranſmutatione, ut quæ etiam ex aliis cauſis fiebant; fiebant autem pueris maxime. Et in *lib. 2. Prædictorum numer.* 40. Qui nocte vident, quos ſane nyctalopas vocamus, hi morbo corripiuntur juvenes, aut pueri, aut etiam adoleſcentes, & liberantur ſua ſponte, aliqui in quadraginta diebus, aliqui ſeptimo menſe; quibuſdam vero & per totum annum permanſit; quapropter de tempore conjectare oportet ita, ut ad morbi robur, & ad ægri ætatem reſpicias.

COMMENTARII XII. FINIS.

JOAN-

JOANNIS
MARINELLI
COMMENTARIUS XIII.
IN LIBROS HIPPOCRATIS.

OBLIVIO.

OBlivioſus homo evadit a pituita, dum cerebrum perfrigeratur; ut ſcriptum eſt in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 16. Hanc ex oblivione accipe prænotionem, quæ ſcribitur in *libr. de Coacis Præn. numer.* 1. in principio; Oblivio cum rigore, malum. At in *libr.* 7. *de Morb. Popular. numer.* 3. legitur oblivio in dyſenteria cum febre.

OCCASIO.

Occaſio quandoque ſignificat cauſam manifeſtam, ut: Mulieres ex quacunque occaſione abortiunt; verum de hac nobis non eſt ſermo, ſed de illa, quæ temporis pars eſt, agendum eſt. De hac igitur ſic ſcriptum eſt in *libr. Praeceptionum num.* 1. Tempus eſt, in quo occaſio eſt; occaſio vero, in qua tempus non multum; medela tempore, aliquando etiam occaſione contingit. Et propterea medicinam cito diſcere non eſt poſſibile, propterea quod impoſſibile eſt ſtatam, ac certam doctrinam in ipſa fieri, ſiquidem ipſa & nunc, & ſtatim non idem facit, & ad eundem contraria facit, & hæc etiam contraria ſibi ipſis: ſic legitur in *libr. de Locis in Homine numer.* 50. Et quo modo hæc fiant, deinde explicat, & tu ibi lege. At vero *numer.* 54. ſubdit: Medicina brevem occaſionem habet; & qui hoc novit, illa ſtata, & certa habet, & ſcit, quæ conſueta ſunt, & ad quæ cognoſcenda non eſt occaſio in medicina, & quod alvum ſubducentia non ſubducentia fiunt, & reliqua, quæ contraria ſunt, & contrariiſſima, non contrariiſſima. Occaſio autem eſt hæc, ut cibos offeramus ea copia, quantam corpus, cui offeruntur, ſuperare valeat; nam, ſi quis ſic fecerit, omnino neceſſe eſt, cibum alvum ſubducentem oblatum, ſubducentem eſſe; pituitoſum, pituitoſum. Si igitur ſuperaverit corpus ipſos cibos, neque morbus, neque contrarietas fit ex his, quæ offeruntur, & hæc eſt occaſio, quam medicum noſſe oportet. Cum vero occaſionem ſupergreſſus fuerit, contrarium fit, & antequam ei exceſſum factum eſſe putant, conſequens eſt, ut caleſcat: donec etiam corpus id, quod oblatum eſt, ſuperaverit, corpus nutritur; ubi vero hanc occaſionem tranſmiſerit, contrarium fit, nam attenuatur, & gracileſcit. Sed & alia omnia, & quæ tumefaciunt, donec quidem ſuperaverit corpus, ampliuſque pro occaſione offeruntur, etiam juxta naturam ſuam ſingula faciunt, & pituitoſa, ſive tumefacientia tumefaciunt; ubi vero occaſionem tranſmiſerint, contraria ſunt. Medicamenta ſunt omnia, quæ præſentem ſtatum tranſmovent; omnia autem fortiora tranſmovent: licet autem, ſi velis, medicamento tranſmovere, & rurſus, ſi velis, alimento, ac cibo. Omnia vero ex præſenti ſtatu tranſmovere, ægrotanti opitulatur; ſi enim id, quod morbum facit, non tranſmoveris, augeſcit. Et in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 18. Medicum oportet & temporis occaſionem in ſingulis pernoſcere, quod alterum quidem per alimentum abſolvet, & augebit, alterum vero detrahet, & minuet. Et in *libr.* 1. *de Morbis numer.* 4. Temporum autem occaſiones multæ ſunt, & variæ in arte, quemadmodum etiam morbi, & affectiones, & horum curationes; maxime vero repentinæ ſunt in his, quibus animo defectis opitulari oportet, & qui neque urinam, neque ſtercus egerere poſſunt, & qui ſuffocantur, & ſi mulierem parientem, aut fauciatam liberare oportet, & quæcunque ejuſcemodi: & hæ quidem occaſiones repentinæ ſunt, & paullo poſterius non ſufficiunt. Plerique enim paullo poſterius pereunt.

geunt. Occaſio vero eſt, ſi horum aliquid perperiatur homo; & quis, antequam animam efflet, opituletur, hoc totum ex occaſione opitulatur. Eſt quidem igitur ferme hæc occaſio etiam in omnibus aliis morbis. Semper enim, in quocunque ſane quis opituletur tempore, ex occaſione opitulatur. Quicunque vero morbi, aut vulnera non ad mortem tendunt, ſed temporarii, ac periculoſi ſunt, doloreſque in ipſis fiunt, verum poſſibile eſt, ut ceſſent, ſi quis recte medeatur, his ſane non proſunt auxilia a medico adhibita, cum adhibeantur, nam & non præſente medico utique ceſſaſſent. Alii vero morbi ſunt, quibus occaſio eſt, ut curentur matutina diei hora, nihil autem refert, an valde mane, aut paullo poſterius; alii morbi ſunt, quibus occaſio eſt, ut ſemel in die curentur, nec refert, quo tempore id fiat; alii per tertium, aut quartum diem curantur, & alii ſemel per menſem, & alii per tertium menſem, nec refert, an id ipſum tertii augmento, vel fine fiat. Tales itaque occaſiones ſunt, in quibus non aliam, quam hanc certitudinem habent. Intempeſtivitas autem hæc eſt, ſi quæ mane curari oportebat, in meridie curentur; propterea vero intempeſtive curantur, quia inclinationem ad pejus habent propter curationem non in tempore factam; quæcunque etiam citius, ſive in meridie, ſive veſperi, ſive noctu curentur, intempeſtive curantur; & ſi vere curari oporteat, curentur autem hyeme; aut ſi hyeme oporteat, curentur autem æſtate; aut ſi quod jam curari oportet, id ipſum differatur; aut quod differre oportet, id ipſum differatur; aut quod differre oportet, id ipſum jam curetur; talia omnia intempeſtive curantur. Recte porro, & non recte in ipſa hæc fiunt; non recte quidem fit, ſi morbum alium exiſtentem, alium eſſe pronunties, & magnum exiſtentem, parvum dicas, & viciſſim parvum, magnum; & ſi ſupervicturum, non ſupervicturum pronunties, & periturum, non periturum, & ſi ſuppuratum exiſtentem non cognoſcas, nec morbum magnum in corpore nutriri cognoſcas; & ſi medicamento, aut potione quis opus habeat, quo ipſi opus ſit, non cognoſcas; & ſi quæ ſanari poſſunt, non ſanes, & quæ ſanatu impoſſibilia ſunt, te ſanaturum recipias. Et in *lib. 2. de Morb. Popul. ſect. 1.* Occaſiones, unde quis ægrotare cœpit, conſiderandæ ſunt, ſive capitis ſit dolor, ſive auris, ſive lateris: ſignum autem ſunt in quibuſdam dentes, & in quibuſdam inguinum tumores. Et in *libr. Præceptionum numer. 3.* Attendere oportet fortuitæ occaſioni, quæ plerumque ſe offert, atque hoc cum utilitate, ac leni progreſſione potius, quam cum promiſſione, & excuſatione ea, quæ fit cum actione. Et in *libr. 6. de Morb. Popularib. ſect.* vel *Comment. 3. part. 18.* Quæcunque alaïæ naturæ coſtarum propter impotentiam occaſionis, & in deſtillationibus malignis, ſive excretio ſit, ſive non ſit, malum. Et Galenus in *Comment.* ait: Hippocrates, atque priſci propemodum omnes *occaſionem* appellant quamcumque rei cujuſvis materiam, unde initium ad ſubſequentes actiones prodit, ſive id argentum fuerit, ſive alterius generis opes, ſive poteſtas quædam fuerit, ſive locus, ſive fides, ſive negotium, ſive cauſa, ſive tandem quodpiam aliud, quicquid illud ſimpliciter ſit: ſunt tamen qui arbitrentur, ipſum locos primario laborantes affectu aliorum *occaſiones* vocare, quod ex illis verbis Hippocratis judicari ajunt, ubi ait, *Occaſiones, unde laborare incœpit, perpendendæ ſunt.*

OCCIDENTALES.

In *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer. 9.* ſic loquitur Hippocrates: Occidentalium aquæ non ſunt ſplendidæ, quod aer matutinum tempus utplurimum occupat, qui aquæ immixtus claritatem ejus diſperdit. Et *numer. 12.* Occidentales homines minime longævi.

OCTIMESTRES.

Octimeſtres partus, veluti notatum eſt in *libr. de Octimeſtr. Part. numer. 1.* ob duas conſequenter ſuccedentes afflictiones non ſunt ſuperſtites. Et in *lib. de Septimeſtr. Part. n. 2.* Octonos menſes difficillime uteros ferre.

OCULUS.

Legitur in *libr. de Loc. in Homin. numer. 5.* In oculos venulæ tenues ad viſum ex cerebro per ambientem membranam feruntur. Hæ autem venulæ viſum alunt humore de cerebro puriſſimo, qui etiam in oculis apparet; eædem venæ etiam viſum extingunt, ubi fuerint reſiccatæ. Membranæ autem tres ſunt, quæ oculos cuſtodiunt; ſuperna quidem craſſior, media tenuior, tertia tenuis, quæ humorem conſervat: ex his ſuperna, & craſſiſſima ſi lædatur, ac mutiletur, morbos facit; media vero etiam ipſa periculoſa eſt, & ubi rupta fuerit, prominet foras, velut veſica; tertia autem tenuiſſima omnino periculoſa eſt, quæ humorem conſervat. Et in *libr. de Carnib. numer. 18.* de oculo hæc ſcribuntur: A cerebri membrana vena in utrunque oculum per os deſcendit; per has duas venulas, quod eſt glutinoſiſſimi tenuiſſimum de cerebro percolatur, & propterea ipſam circum ipſum oculum tunicam talem facit, quale eſt ipſum oculi pellucidum, quod ad aerem vergit, ad quod venti, ac flatus irruunt, eadem plane ratione, quemadmodum de aliis membranis, ac tunicis dixi. Sunt autem multæ hæ tunicæ præ oculis pellucidæ, quales ipſi exiſtunt; huic enim pellucido lumen, & omnia ſplendida relucent; per hoc igitur relucens videt; quod vero non ſplendidum eſt, neque relucet, per hoc non videt; verum reliquum, quod circum oculos eſt album, caro eſt; quæ vero pupilla oculi appellatur, nigra apparet, ob id, quod in profundo eſt; & tunicæ circum ipſam nigræ ſunt. Tunicam autem appellamus id, quod velut pellicula ineſt; eſt autem non nigra, ſi quis inſpiciat, ſed alba, ac pellucida; hu-

humidum

midum vero oculi glutinoſum exiſtit; ſæpe enim vidimus in oculo rupto exire humorem glutinoſum; & ſi quidem adhuc calidus fuerit, liquidus eſt. Poſtquam vero perſrigeratus eſt, ſiccus evadit, velut thus traſparens. Atque hoc & in hominibus, & in brutis ſimiliter habet. Cæterum oculum moleſtia afficit omne, quod inciderit, & venti irruentes, & alia, quæ ſplendidiora ſunt, quam ipſe eſt; & ſi quis interroget, reſpondere licet, propterea quod conſimilis coloris exiſtunt. Quemadmodum os, & lingua, & reliquus venter, humida ſunt. Sed poſtquam oculorum morbos recenſuimus, optimum erit, ſi de his quid ſcriptum eſt in *libr.* 2. *Prædictorum numer.* 28. referemus. Oculi lippientes optime permutantur, ſi & lacrymæ, & ſordes, & tumor ſimul fieri inceperint, Si vero lacryma ſordi fuerit permixta, & non valde calida, ſordes autem alba fuerit, & mollis, & tumor levis ſolutus; oculus conglutinabitur ad noctes, ut doloris exors ſit, atque hoc modo res minime periculoſa fuerit, nec diuturna. Si vero lacryma procedit multa, & calida, cum pauciſſima ſorde, ac parvo tumore, atque hoc ex altero oculo tantum, tunc diuturnum valde fit malum, verum non periculoſum, & doloris exors eſt hic morbus; & judicationem in his maxime expectare oportet, primam quidem ad vigeſimam diem; ſi vero hoc tempus tranſmittat, ad quadrageſimam; ſi vero neque in his diebus ſedetur, in ſexaginta judicatur. Per totum autem tempus hoc ſordem conſiderare oportet, an in digito miſceatur, & alba, ac mollis fiat, maxime ſub judicationis tempus. Si enim deſinet, hæc faciet. At ſi utrique oculi hæc perpetiantur, in majori periculo ſunt, ne ulcerentur. Verum judicatio brevioris temporis erit. Sordes autem ſiccæ valde doloroſæ ſunt, ſed cito judicantur, ſi non vulnus acceperit oculus. Si vero tumor magnus fuerit, doloriſque exors, & ſiccus, periculo vacat. Si vero cum dolore fuerit, malus eſt, ſi ſiccus ſit, & periculum eſt, ne ulceretur oculus, ac concreſcat. Sed & gravis eſt tumor, ſi lacrymam conjunctam habeat, itemque dolorem. Si enim lacryma procedit calida, ac ſalſa, periculum eſt, & pupillam exulcerari, & palpebras. Si vero tumor conſederit, ſed lacryma multa multo tempore effundatur, & ſordes fuerint, viris quidem palpebrarum everſionem prædicere oportet, mulieribus autem, & pueris exulcerationem, ac averſionem palpebrarum. At, ſi ſordes pallidæ, aut lividæ fuerint, & lacryma multa, ac calida, & in capite ardor fuerit, & de tempore dolores in oculum decubuerint, & vigiliæ his acceſſerint, neceſſe eſt, ulcus in oculo factum eſſe, & timor eſt quoque, ut talis rumpatur. Prodeſt autem febris accedens, aut dolor ad lumbos innixus. Prædicere vero his futura oportet, ita ut reſpectus & ad tempus habeatur, & ad ea, quæ ex oculo fluunt, & ad dolores, itemque vigilias. Poſtquam vero & oculum contueri datum fuerit, ſiquidem compertus fuerit ruptus, & per fiſſuram prominuerit oculus, malum eſt, & difficile, ut ſedetur. Si vero & putredo tali ſuberit, penitus inutilis oculus redditur. At vero alios ulcerum modos prædicere oportet, locos conſiderando, & putredines, & profunditates. Neceſſarium enim eſt, juxta ulcerum vehementiam cicatrices fieri. Quibus igitur rumpuntur oculi, & poſtea prominent, ut extra locum oculus ſit, his & tempore, & arte opem ferre non datur, ad hoc ut videant. Parvæ vero oculorum tranſmutationes ſedari poſſunt, ſi nihil mali acceſſerit, & homo juvenis fuerit. At ulcerum cicatrices, quibus nihil aliud mali affuerit, omnes & a temporibus, & ab arte opem ferre poſſe, putandum eſt, maxime recentiſſimas, & in juvenum corporibus. Cæterum ex locis maxime oculi læduntur, ſi exulcerantur; deinde pars, quæ eſt ſupra ſupercilia, poſtea quicquid viciniſſimum his locis fuerit. Pupillæ vero flaveſcentes, aut argenti ſpeciem referentes, aut cæruleæ, non bonæ ſunt. His autem paullo meliores ſunt, quæ aut minores apparent, aut ampliores, aut angulos habentes, ſive ex cauſis tales factæ fuerint, ſive ſua ſponte. Caligines, & nubeculæ, & cicatrices ſubalbicantes læviganiur, ac delentur, ſi non vulnus aliquod in eo loco acceſſerit, aut prius cicatricem habuerit in loco, aut unguem pterygion dictum. Si vero ſplendicans cicatrix in nigra oculorum parte fiat, partem aliquam nigredinis dealbat, adeo ut ſi multo tempore permaneat, & aſpera, & craſſa, etiam memoriam ſui relinquat. Præterea in *libr. de Viſu numer.* 1. Oculi corrupti ſponte quidem cærulei evadentes, derepente tales fiunt; & ubi facti fuerint, non eſt talium ſanatio. Qui vero maris ſpeciem referunt, paullatim per multum tempus procedendo corrumpuntur, & ſæpe alter oculus in multo tempore poſtea corruptus eſt. Hujus caput purgare oportet, & venas urere: & ſi quis ab initio curatus fuerit hoc modo, malum ſedatur, & in deterius non procedit. Atqui colorem inter cæruleum, ac marinum medium referunt, ſi quidem puero tales fiant, ubi ſenior fuerit, ſedantur; ſi vero ſeniori ſeptimum annum egreſſo fiant, melius videt magna valde, & ſplendida; & videt quidem procul, ſed non clare; & ſi quid valde ad oculum admoverit, etiam hoc videt, aliud autem nihil. Confert autem huic capitis purgatio, & uſtio. Sanguinem vero his detrahere non conducit, neque cæruleo, neque maris ſpeciem referenti; & viſum oculorum, oculo ſano exiſtente, in junioribus hominibus, tum fœmellis, tum maſculis, quicquam faciendo nihil juveris, quamdiu adhuc augeſcit corpus. Cum autem non amplius augeſcit, ipſius oculi palpebras intuitus radendo attenuato, & ſi opus eſſe viſum fuerit, etiam ferramentis non admodum candentibus intrinſecus inurito. Reliqua ibi lege. Verum ad oculorum lacrymas hæc notantur in

Adjectis libr. 1. *de Morbis Mulierum numer.* 4. Si oculus lacrymetur, & dolor vexet, mali punici dulcis ſuccum expreſſum in æreo vaſe coquito, ut niger fiat inſtar picis. Si vero æſtas fuerit, ad ſolem exponito, deinde liquidum ſublinito. Si vero dulci lacryma fluat oculus, cum uva fuerit alba, valde matura, & gracilis in vite, decerptam exprimito, ac excolato; deinde in ſole ſiccato; & ubi ſiccus factus fuerit ſuccus, deradito, & æruginis dimidium obolum Attici ponderis ammiſceto. Deinde hoc ſublinito. Verum lege pulvillum inſperſilem ibi. In *libr.* autem *de Coac. Prænot. numer.* 4. Ad oculos lacrymoſos abſceſſus devenit, alvo turbata ſuppreſſa. & velut culicum puncturæ erumpunt. Et in *libr. Prognoſticor. numer.* 2. Oculi involuntarie lacrymantes, malum ſignum. Et in *lib.* 8. *Aphoriſm.* 2. Quibuſcunque in ægritudinibus oculi ex voluntate lacrymantur, bonum; quibus vero citra voluntatem, malum. Verum & ſenibus fiunt oculorum humiditates; ut legitur in *libr.* 3. *Aphor.* 31. Sed & in oculos fluxio procedit, & tunc inflammantur, & rument: ſic autem affectum hominem medicamento liquido, aut ſicco inſperſili curare oportet. Sic legitur in *libr. de Locis in Homine numer.* 21. Et ſubdit: Si vero ſtatim inflammati fuerint, nihil omnino illine, ſed aut fortiſſimo quam infime urito, aut alio quopiam alvum ſubducente medicamento attenuato, vitando, ne vomitum facias. Si vero velut lapilli ſubtercurrerint, medicamentum illines, quod plurimam lacrymam ducere poteſt, & reliquum corpus humectabis, ac tumidum facies, quo oculi humidiores fiant, ac colluantur, ut lacrymam adſtrictam, ac compactam decurrere facias. Cum autem in oculos paullatim fluxerit, & pruritum fecerit, ſic affectum molli medicamento illines, quod ſiccare poteſt, ſimilque modicam lacrymam ducere, & ad nares medicamentum adhibebis, aut ſingulis diebus, aut alternis eodem utens. Sit autem tale medicamentum, quod non plus, quam acetabulum per nares deducat, idque paullatim; quod vero oculis adhibetur, reſiccet, ut quod oculorum pharmacum reſiccarit, ac obſtruxerit, idipſum ad nares feratur. Medicamenta caput purgantia, quæ quidem fortia ſunt, a toto capite ducunt; quæ vero debilia, ab oculis, & hinc a viciniis naſi partibus. Si autem a carne, & oſſe, muco inter os, & carnem ſubſiſtente, fluxus ad oculos fiat, ex hoc manifeſtum fit, quod inde profluit. Cutis in capite compreſſa cedit, & ulcera in capite enaſcuntur, & oculi lacrymantur, & palpebræ non exulcerantur, nec mordax eſt fluxus, nec vitium habetur, ſed homo ipſe acutius videt. Fluxus enim non eſt ſalſus, utpote non de cerebro, ſed magis mucoſus. Hunc ſic ſanare oportet. Medicamento caput purgandum eſt non forti, & corpus attenuandum, & cibis, & medicamentis infra corpus ſubducentibus, donec, attenuato corpore, fluxus reſiccetur, aut medicamento in nares inducto emoveatur. Verum ad ipſos oculos nullum pharmacum adhibendum eſt. Et in *lib.* 6. *de Morbis Popul. ſect.* 2. Oculorum fluxiones, ſi alias conducere videtur, revellere ad fauces convenit, & ubi eructatio conducit, & quæcunque alia hujuſcemodi. Et in *lib. de Veter. Medic. num.* 32. Quæcunque fluxiones ad oculos vertuntur, ut fortes, & omnigenas acrimonias habentes, exulcerant quidem palpebras, erodunt autem aliquorum genas, & ſub oculis partes, ad quaſcunque tandem influxerint: rumpunt etiam, & perodunt eam, quæ oculum ambit, tunicam. Dolores autem, & ardor, & inflammatio extrema adſunt aliquandiu, donec fluxiones fuerint concoctæ, & craſſiores redditæ, & lemæ ab ipſis exciterint. Fit autem concoctio ex permixtione, temperaturaque mutua, & quaſi coctura. At vero leges in *libr.* 6. *Aphor.* 31. Si oculos dolor infeſtet, eos ſolvit meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ ſectio, aut medicamentum. Et Galenus in *Comm.* ſentit, ſingula horum magis experientia, quam ratione aliqua Hippocratem cognoviſſe. Et in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 47. Dolores oculorum poſt meri potionem, & aquæ calidæ balneum venæ ſectione curato. Et in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut. numer.* 68. legitur: Chalcitidis drachmam unam, uvæ expreſſæ ut duæ partes ſint reliquæ, myrrham, & crocum terito, & muſtum admiſceto, & ad ſolem coquito, ac illinito ad dolores oculorum: ſint autem in vaſe æneo. Circa oculos puſtularum eruptiones, in virium refectionibus, alvum prorumpere faciunt, ut ſcriptum eſt in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 5. Et in *libr.* 7. *de Morbis Popularib. num.* 30. Num & in omnibus ſuppurationibus, & affectionibus circa oculum, dolores ad noctem? Et in *libr.* 4. *de Morbis Popular. numer.* 57. Quibus abſceſſus ad oculos in febribus ardentibus, hi maxillas rubent, & ſanguinem ex naribus fundunt. Sed & quibus ad aures fiunt. Et in *lib. Prognoſticor. numer.* 2. hæc leguntur: Si lucem fugiant, ſcilicet oculi, in morbis acutis, aut involuntarie lacrymentur, aut diſtorqueantur, aut alter altero minor fiat, aut albas partes rubentes habeant, aut venulas lividas, aut nigras, aut lemæ, ac ſordes circa oculos appareant, aut etiam inſtabiles, aut eminentes, aut cavi vehementer facti, aut ſquallentes, & obſcuri fuerint, aut color totius faciei alteratus fuerit; hæc omnia mala, & pernicioſa eſſe, putandum eſt. Et *num.* 5. Verum oculos talium inſuper intueri oportet. Si enim oculi frequenter moveantur, furioſos eos fore, timor eſt. Et in *libr. de Coacis Prænot. num.* 2. Oculi aſſidue nictantes, mali. Et in *libr.* 6. *de Morb. Popular. ſect.* 1. Oculus inareſcens, malum. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 49. Si in febre non intermittente oculus diſtorqueatur, aut non videat, mortem propinquam eſſe ſignificat. Et in *libr.* 3. *Prædictor. num.* 6. Oculus hebes, malus. Et ibidem: Oculus fixus, & caliginoſus, malus. Et in *libr. de Coacis Prænotion. num.* 2. Oculus perverſus, malus. Et in *libr.*

1. *Prædict. numer.* 9. Oculum ferocem, aut clauſum habentes medicamentis purgare non oportet. Et in *libr.* 7. *Aphor.* 3. A vomitu ſingultus, & oculi rubicundi, malum. Et in *libr.* 1. *Prædictor. numer.* 19. Oculi valde rubicundi ſanguinis eruptionem ſignificant. Et in *libr.* 2. *de Morb. Popularibus ſection.* 6. Quorum oculi robuſti non ſunt, his mors brevi imminet. Et in *libr. Progn. numer.* 2. Oculi partes albas rubentes habentes, malum ſignum. Et in *libr.* 1. *Prædictor. numer.* 11. Oculi confractio in morbo acuto, mala. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 3. in principio: Oculorum diſtortio ex lumborum recurſu, malum. Et in *libr.* 1. *Prædict. numer.* 10. Oculorum diſtortio in febribus ardentibus ſubperfrigerantibus, egeſtionibuſque alvi bilioſis, aquoſis &c. malum ſignum. Et in *libr. de Coacis Prænotion. num.* 2. In oculorum diſtortione, febrienti, laſſato, rigor pernicioſus: & ſoporoſi in his, male habent. Et in *libr.* 6. *de Morbis Popul. ſection.* 1. Oculi audacia delirii ſignum eſt; & oculorum dejectiones, ac perverſiones, malum. Et in *libr. Progn. numer.* 3. In ſubapparitionibus oculorum in ſomnis ſi albæ quid partis ſubapparuerit, palpebris non commiſſis, ſi id non ex alvi profluvio, aut medicamenti potione fuerit, aut ægrotus ita dormire conſueverit, malum ſignum, & valde lethale. Et in *libr. de Coacis Præn. numer.* 2. Oculorum puritas, & albas ipſorum partes ex nigris, aut lividis pura fieri, judicatorium eſt: ſi igitur cito purgentur, celerem judicationem ſignificat; ſi tarde, tardiorem. Et in *libr. de Dieb. Iudic. numer.* 2. Oculorum partes albas in principio morbi denigrari, neceſſe eſt, ſi invaluerit morbus: hæ igitur ſi puræ fiant, perfectam ſanitatem indicant; leniter quidem, tardius; vehementer autem, citius. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 2. Oculorum rectitudo in morbo acuto, & motus velox, & ſomnus turbulentus, & vigiliæ, & quandoque ſanguinis e naribus ſtillationes, nihil boni. Et ibidem infra: Oculorum obſcuratio, & vox acuta planctum referens, convulſorium eſt. Et in *libr.* 1. *Prædict. num.* 15. Oculorum obſcuratio convulſionem prope adeſſe ſignificat. Et in *lib. de Coac. Prænotion. numer.* 2. Oculorum obſcuratio cum animi deliquio, brevi convulſionem inducit. Et ibidem ſupra: Oculorum obſcuratio, & oculus fixus caliginoſus, malum. Et ibidem: Oculorum cavitas, & expreſſio valde foras, & ſplendoris extritio, mala. Et ibidem: Oculorum agitatio, aut jactatio frequens, malum. Et ibidem infra: Oculorum rubor, in febre fiens, alvi diuturnam malignam affectionem ſignificat. Et ibidem *numer.* 1. Oculis malum eſt tum alias, tum ſi ſtupidi fiant, qui ex febribus ardentibus aliquantulum perfrigerantibus, cum egeſtionibus alvi aquoſis, ac bilioſis laborant. Et ibidem *numer.* 3. Quibus oculus morbi regii colore infectus, ac caliginoſus eſt, ſtrepitu ſputi multo in pectore exiſtente, & facies triſtis in pleuritide, hi pereunt. Et hæc prognoſtica in acutis utplurimum evenire ſolent.

At ſi homo ſanus ſit, & oculi ſint ravi, magni, caput magnum, cervix tenuis, pectora anguſta, congrue adaptati hominis ſunt; quemadmodum legitur in *libr.* 2. *de Morbis Popul. ſection.* 6. In qua & hæc enarrantur, quæ fortaſſe corroborant ſententiam illam: Oculus dexter, mamma dextra, & quæ infra ſunt hac parte, circa naturam plurimam vim habent. At multo fortaſſis hæc, quæ ſcripta ſunt in *libr.* 6. *ſection.* 4. & ea ſunt: Oculi prout validi fuerint, ita etiam corpus: ſed & color in pejus, aut melius vergit. Præterea ex oculis hanc accipe notitiam, quæ ſcribitur in *libr.* 2. *Prædictor. num.* 42. Quibus partes ſub oculis vehementer attolluntur, eos magnos habere lienes, competies.

De oculis ſuppuratis hæc leguntur in *libr.* 4. *de Morb. Popul. numer.* 24. Suppuratis oculis, & dum erumpunt, ulcera magna fiunt, & dum ſecantur, profunda; & utroque modo oculi ulcerantur. Et in eodem *libr. numer.* 16. Cui ſuppuratio juxta oculum, ſuppuratus eſt juxta extremum, & rurſus ſanatus eſt oculus, & ſecundum nares pus deſcendit craſſum. De oculo vero percuſſo lege hiſtoriam in *libr.* 5. *de Morb. Popularib. numer.* 21. Oculos autem lædentia ſunt, atque eis incommoda lenticula, fructus pomorum dulces, & olera; ut proditum eſt in *libr.* 5. *de Morb. Popul. numer.* 23. Sed oculi debiles a quavis cauſa facile læduntur, veluti recitat in *libr. de Medico numer.* 2. Mutilantur autem a pituita, ſicut ſcribit Hippocrates in *libr.* 1. *de Morb. numer.* 3. Verum in *libr.* 2. *de Morb. numer.* 1. Cæcutiunt oculi, cum ad venas in oculis pervenerit pituita; aquoſior enim fit viſus, & turbulentior, & ſplendor in oculis non ſimiliter ſplendidus eſt, neque in ipſo comparet, ſi videre voluerit, ſimiliter ſicut ante, cum ſplendidus, & purus eſſet. Porro oculos mordent quotidianæ conſtitutiones aquiloniæ; ut inquit in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 17. Sed aqua calida conducit; nam ſic ait in *libr. de Humidorum Uſu numer.* 11. Manum deligate, & oculos, & lacrymas lenit, ita ut ad acres ſtillamentum lene infundat quis, ut ne ſalſuginoſa contactu lædat; & ſoffuſis, ulceribus oculorum elotio prodeſt, & repletio ad naturam perducens: calida oculis convenit, doloribus, ſuppurationibus, lacrymis mordacibus, ſiccis omnibus; frigida doloris exortibus, valde rubicundis, & qui collectiones tuberculorum juxta venas habere ſolent, qualia ſunt ulcuſcula capitis manantia circa thoracem, & alia dura.

ODOR.

Odores, & ſtrepitus circa ægrotos vitandi ſunt; ut legitur in *libr. Præcept. numer.* 11. Horum effectus ſic ſcribit Hippocrates in *libr.* 6. *de Morbis Popularib. ſect.* 8. *Hæc conſideranda ſunt ex parva tabula:* Odores delectantes, offendentes, implentes, placantes. At lege *Olfactus.*

OLERA.

Olera, quæ naturam humidam, frigidam, ac fatuam habent, & odores graves, magis per alvum ſecedunt, quam per urinam; ſic legitur in *libr. 2. de Diæta numer.* 27. Sed ibidem: Acerba, & auſtera alvum ſiſtunt; odorata, & acria urinam cient; acria, & ſicca in ore, omnia ſiccant; acida frigefaciunt; ſylveſtria, quæ os calcfaciunt, minguntur magis, quam per alvum ſecedunt. Porro in *libr. de Affectionib. num.* 59. Ex oleribus coctis ſecedunt, quæ ex natura humidiſſima, aut acerrima ſunt, aut caliditatem habent; danda autem hæc ſunt tepidiora, & flaccidiora; ſic enim ad ſeceſſum commodant.

OLFACTUS.

De ſenſu olfactus, & quomodo fiat, a quibus, & ex quibus, hoc pacto habetur in libris Hippocratis: In naribus non ineſt foramen, verum mollis laxitas, velut ſpongia, & propterea per longiorem diſtantiam audit, quam olfacit; odor enim ab olfactu longe diſpergitur. Et hæc ſcripta ſunt in *libr. de Locis in Homine numer.* 4. At vero in *libr. de Carnibus numer.* 17. ſic legitur: Olfacit cerebrum humidum exiſtens, aridorum odorem una cum aere per corpuſcula cartilaginoſa ipſum trahens; cerebrum enim in cavitatem naſi pertingit, atque hac parte non eſt ante ipſum os aliquod, ſed cartilago mollis, velut ſpongia; neque caro, neque oſſiculum: & ubi quidem cavitas naſi ſicca fuerit, ipſum ſe ipſo exactius arida olfacit. Aquam enim non olfacit; humidior eſt enim, quam cerebrum, niſi ſit putrefacta. Putrefacta enim aqua craſſior fit, & alia omnia. Cum vero nares humectæ fuerint, olfacere non poſſunt. Non enim aerem attrahit cerebrum ipſum ad ſe ipſum. Similiter etiam, ubi cerebrum ipſum de ſe ipſo plurimum liqueſecerit in palatum, & fauces, & pulmonem, ac reliquum ventrem. Cognoſcunt autem hoc homines, & ex capite deſtillare dicunt: deſtillat autem & in reliquum corpus; & eſt modus ejus calidus.

OMENTUM.

Omentum ſi exciderit, neceſſe eſt, ut putreſcat; ſic ait in *libr. 6. Aphoriſm.* 58.

OPHTHALMIA. Lege LIPPITUDO.

OPPILATIO.

Oppilatio fit, ut legitur in *libr. de Flatibus num.* 141. a flatibus; & quo modo, recitat ibidem *numer.* 13. cum ait: Sanguinis tranſitus in capite magna anguſtia coarctantur; repleti enim ſunt multo aere, cujus abundantia, ac concluſio dolorem excitant in capite. Sanguis enim ipſe natura calidus exiſtens, vi coactus per anguſtam viam tranſire celerrime non poteſt, cum multa impedimento ſint obſtacula. Et in *libr. de Victus Ration. in Morb. Acut. Commentar.* 4. *particul.* 27. Cum dolores acceſſerint, bilis atræ, fluxionumque acrium deſtillationes fiunt; dolent morſa interna, morſæque, & admodum arefactæ venæ intenduntur, trahuntque inflammatæ quæ influunt; quapropter corrupto ſanguine, & nequeuntibus ſpiritibus naturales tranſire meatus, infrigidationes fiunt obſtationem, vertigines, aphoniæ, capitis gravitas, & convulſiones, ſi ad cor, vel hepar, vel in venam venerint: hinc epilepſiæ, paraplexiæ, ſi continentes locos, hoc eſt, cor, hepar, & venam, ſcilicet cavam, fluxiones invaſerint, atque ſpiritibus exire nequeuntibus, exaruerint. Et in eodem *libr. de Flatibus numer.* 20. Cum ſomnus invaſerit corpus, ſanguis frigeſit; quo infrigidato, languidiores fiunt ejus meatus; quod hinc palam fit, quod corpora aggravata reclinantur. Et in *libr. de Locis in Homine numer.* 38. Febres propterea fiunt, cum, corpore ſuperinflammato, carnes intumuerint, & pituita, ac bilis concluſa quieverint, & neque refrigeretur quicquam, neque exeat, neque moveatur, neque aliud ſubeat: deinde lege curationem ibidem, atque ſupra *num.* 34.

OPISTHOTONOS.

Cum diſtentio in poſteriores partes, opiſthotonos appellata, tenuerit, reliqua quidem plerumque eadem ſunt; verum in poſteriores partes convellitur, vociferatur aliquando, & dolores emergunt vehementes, & crura interdum contrahere non permittit, neque manus extendere. Sunt enim cubiti incurvari, & digiti in pugnum contracti, & pollicem plerunque aliis digitis continet, & clamat, & nugas garrit quandoque, & non poteſt ſe ipſum continere, ſed aliquando exilit, ubi dolor premit; cum vero dolor remittit, quietem habet; aliquando etiam vox intercipitur, ſimul ut morbo corripiuntur, aut inſani, & atra bile perciti fiunt: hi tertia die moriuntur, voce ſoluta, & revomunt per nares; ſi vero effugerint decimum quartum diem, ſani fiunt. Curandus hic eſt, velut tetanus; quod ſi voles, etiam ſic facies, Aquam frigidam plurimam ſuperfundito, & poſtea veſtimenta tenuia, puta, ac calida ſuperintegito; ignem autem tunc non adhibeto: hoc auxilium & ad tetanos, & ad opiſthotonos adhibere oportet. Hæc in *libr. 3. de Morbis numer.* 14. ſcripta ſunt. Et in *libr. de Int. Affection. n.* 60. In diſtentione retrorſum contingente, opiſthotonum vocant, alia quidem eadem æger patitur. Fit autem, cum tendines qui ſunt retro in cervice, ægrotarint; ægrotant autem ab angina, aut ab uva, aut locis circa tonſillas ſupputatis. Aliquando etiam a capite, febribus ſuccedentibus, convulſio ſuccedit. Jam vero etiam a vulneribus. Hic trahitur in poſteriorem partem, & præ dolore circa dorſum, ac pectora ejulat. Hic convellitur vehementer, ut vix detinere poſſint ipſum præſentes, ne e lecto excidat; hic ſæpe in die dolore affligitur, ſæpe etiam levius degit. Huic ſic habenti ca-

dem

dem exhibere oportet, quæ priori; morbus autem adhæret ad ſummum diebus quadraginta; ſi vero hos evaſerit, ſanus fit. Et in *libr. 5. de Morb. Popularibus numer,* 20. Qui percuſſus eſt ſpiculo acuto retrorſum paullo infra collum, vulnus quidem habebat non memorabile aſpectu; neque enim in altum ferebatur: verum non multo tempore poſtea, exempto ſpiculo, diſtendebatur in poſteriorem partem tractus, velut opiſthotonici, & maxillæ ligatæ erant, & ſi liquorem aliquem in os ſumeret, eumque deglutire conaretur, rurſus relidebatur ad nares, cæteraque ſtatim pejora fiebant: ſecunda die mortuus eſt. Et *numer.* 28. ejuſdem *libr.* Magnæ navis gubernatori anchora digitum indicem, & infernum os dextræ manus confregit: inflammatio ſucceſſit, & marcor, & febris. Subpurgatus eſt moderate: calores leves, & dolores; de digito quid decidit. Poſt ſeptimum diem ſanies exibat lenis; poſtea per linguam dixit ſe non omnia poſſe enunciare. Prædictum eſt, opiſthotonum adventare: ad hoc conferebant maxillæ conſertæ, & ad collum rigidæ. Tertia vero die totus convellebatur in poſteriorem partem, cum ſudore: ſexta a prædictione, mortuus eſt. Et in *libr. 7. de Morbis Popularibus numer.* 20. Harpali filius luxationem infra in pede magni digiti accepit: inflammatus eſt, & valde doloroſus erat; & ubi repoſitus eſt, dolor remiſit. Proficiſcebatur ad agrum; rediens, lumbos doluit, lavit: maxillæ ad noctem conſerebantur, & opiſthotonos aderat, ſaliva ſpumoſa vix per dentes foras prodibat: tertia die mortuus eſt. Thrinon Damonis filius habebat circa tibiam, aut malleolum ulcus juxta nervum jam purum: huic a pharmaco corroſo contigit, ut opiſthotono moreretur.

ORIGANUM.

Origanum calefacit, & bilioſa ſubducit; ut legitur in *libr. 2. de Diæta numer.* 26. At in *libr. 7. de Morbis Popularibus num.* 38. Origanum oculis, & dentibus malum.

OS.

De ore autem pauca dicemus. Legitur in *libr. 2. Prædictionum numer.* 42. Ora graveolentia his ſunt, quibus ſplenes magni. Et in *libr. 2. Aphoriſm.* 24. Oris ulcera, quæ aphthæ vocantur, parvis, ac recens natis puerulis fiunt. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 3. Ora fervido aphtæ ulcere affecta, uterum geſtantibus, non ſunt bona; num & alvi humectantur? Et in *libr. 3. Aphor.* 21. Oris exulcerationes æſtate fiunt. Curatio vero legitur in *libr. 7. de Morbis Popularib. numer.* 26. ubi ait Hippocrates: Ad ulcera in ore ſorbitio lenticulæ commoda eſt. Et in *libr. 2. de Morb. Mulier. numer.* 65. recitat curationem mulieri opportunam, cui male oluerit ex ore, & gingivæ nigræ fuerint, ac pravæ.

OSCITATIO.

Oſcitationis cauſa deſcripta eſt in *libr. de Flatibus numer.* 12. his verbis: Hiatus præcedere ſolet febrem, ſiquidem multus aer coacervatus, cumulatim ſuperna petens, commovet, ac diducit os, cum per hoc facillimus ei exitus pateat. Quemadmodum enim ab aquis in lebete ferventibus vapor multus elevatur; ſic, & corpore calefacto, penetrat per os aer convolutus, & quadam vi erumpens. Curatio aſſiduarum oſcitationum ſcribitur in *libr. 2. de Morbis Popularib. ſection.* 3. & ea eſt: Oſcitationum aſſiduarum medela, ſpiratio longa. Et in *libr. 7. Aphor.* 56. Anxietudo, oſcitatio, horror: vinum æquale æquali, ſcilicet aquæ, potum ſolvit ægritudinem.

OTIUM.

Segnities, & otium humectant, & corpus debile faciunt; propterea quod anima quieſcens non conſumit humiditatem. Sic legitur in *libr. 2. de Diæta numer.* 37. Verum in *libr. 4. de Morbis numer.* 18. ſcriptum eſt, cur hominibus otioſis cibi injucundi, & quo modo febres illis accendantur, & attenuentur; laborantibus autem corpus caleſcat; & quod nonnulli, cibis etiam injucundis ſibi exiſtentibus, attenuentur.

OVA.

Ova adeo rara ſunt, ut ſpiritum tranſmittere poſſint, ut in *libr. de Natura Pueri numer.* 41. ſcriptum eſt. Ova præterea volucrium robuſtum quid habent, & alunt, & inflant, ut in *libr. 2. de Diæta numer.* 21. At in *libr. 3. de Morbis numer.* 30. ovorum candidi in aqua concuſſi potio in febribus eſt notata.

OSSA.

De oſſium materia, & de modo generationis eorum hæc ſcribuntur in *libr. de Carnib. numer.* 4. Ubi non inerat glutinoſi, verum pinguis, & frigidi, citius exuſta ſunt propter pinguitudinem, atque hæc oſſa duriſſima, & rigidiſſima exiſtunt; ubi vero pingue, & glutinoſum ſimilia ſunt, hæc oſſa antroſa ſunt: & de his quidem ſic ſe habet. Frigidum quidem congelat, calidum autem diffundit, in multo vero tempore etiam exſiccat; ubi vero pinguitudinis aliquid affuerit, citius exurit, & ſiccat; ubi vero glutinoſum affuerit frigido, citra pinguitudinem exuri non vult, ſed tempore caleſcens congelatur. Et in *libr. 1. de Diæta numer.* 10. Quæ ſolida natura ſunt in compacto, ac ſicco, ea non conſumuntur ab igne in alimentum, ſed valida, ac robuſta fiunt, & conſiſtunt, humore deficiente: atque hæc ſane oſſa, ac nervi nominantur. At de alimento oſſium, atque de oſſibus ſic ſcribit Hippocrates in *libr. de Alimento numer.* 10. Oſſium alimentum ex confractione: naſo bis quinque: maxilla & claviculæ, & coſtis duplicia; cubito triplicia; tibiæ, & brachio quadruplicia; femori quintuplicia: & ſi quid in his plus, aut

minus

minus poteſt. Et ſubdit *numer.* 12. Medulla alimentum oſſis, propterea callo obducuntur. Et in *libr. de Oſſium Natur. num.* 17. deſcribitur oſſium uſus, cum inquit: Oſſa corpori ſtabilitatem, & rectitudinem, ac ſpeciem exhibent. Et in eodem *libr. num.* 1. oſſium naturam deſcribit, & ait: Digitorum oſſa, ac articuli ſimplicia ſunt; manus autem, & pedis multa alia alio modo coarticulata: & numerum oſſium corporis humani deinde proſequitur *numer.* 5. quod tu ibi lege.

Oſſa porro quo tempore duriora fiant, & a quo caveantur, legitur in *lib. de Natur. Puer. numer.* 15. Oſſa vero, quæ citiſſime diſcedant, ſcribuntur in *lib. de Fractur. numer.* 36. Et in eodem *libr. de Natur. Puer. num.* 9. Oſſa a calore conglutinata dureſcunt. Et in *libr. de Capitis Vulner. numer.* 12. enarrantur oſſium rupturæ variæ. Et ibidem *numer.* 20. oſſium rupturæ quo modo medicamento nigro explorentur. In *libr.* 6. *Aphoriſm.* 19. Os diſſectum neque augetur, neque coaleſcit. Et in *libr.* 7. *Aphor.* 24. Ex oſſis diſſectione delirium, ſi ad vacuum uſque diſceſſerit. Et in *libr. de Capitis Vulnerib. num.* 23. ſcribitur oſſis unius ab altero diſceſſio. Sed in *libr. de Fractur. num.* 36. legitur oſſium diſceſſurorum cognitio. Et *numer.* 31. oſſium valde tenuium diſceſſus. Et *num.* 39. Oſſium diſceſſus diuturnus eſt. Et in *libr. de Cap. Vulnerib. num.* 24. legitur oſſium intro compulſorum, ac diſſectorum curatio. Verum in *libr. de Coac. Prænot. num.* 3. & in *libr.* 6. *Aph.* 19. Quodcunque os in corpore reſectum fuerit, aut cartilago, non augeſcit. Et in *libr. de Articulis num.* 79. enarrantur oſſium reſectiones plerunque innoxiæ. Sed in *libr.* 7. *Aphor.* 77. ſcribitur oſſis abſceſſus ex corruptione. Et in *libr.* 6. *Aphor.* 45. Os abſcedere, eſt neceſſe, & cicatrices cavas fieri, ſi ulcera annua, aut etiam diuturniora fiant. At in *libr. de Cap. Vulner. num.* 6. ſcribitur os ſine fiſſura contuſum. Et *num.* 20. ejuſdem *libr.* oſſis rupti, aut contuſi curatio. Et in eodem *libr. numer.* 9. legitur: Os ex natura ſua cedens. Verum in *libr. de Artic. num.* 15. enarratur, quod os cum altero communionem habens, a naturali ſede avulſum, reponi nequit. Sed in *lib. de Fractur. numer.* 38. ſcribitur oſſis inferna pars eminens, minus ſupernà, periculoſa. Et *num.* 37. os extra eminens cur præſecandum. Verum in *libr.* 7. *Aphor.* 19. legitur ex oſſis denudatione ignis ſacer. Et in *libr. de Cap. Vulner. numer.* 25. oſſis carne denudati curatio. Et in eodem *libr. numer.* 11. oſſe non conſpicuo, quomodo vulnerati interrogandi. At in *libr.* 7. *de Morb. Popular. numer.* 19. legitur: Quibus oſſa fracta fuerint, his ſeptima die febris; ſi vero calidius fuerit tempus, etiam citius: at ſi magis fracta fuerint, etiam e veſtigio. Et in *lib. de Fract. numer.* 27. tractatur de oſſibus ſimplici modo fractis. Et *numer.* 34. oſſa fracta, & extra eminentia, quæ in ſuam ſedem collocari non poſſint; quorum reſtitutionem ibi lege. Et *num.* 45. Oſſium fracturæ, venarum aut nervorum in iis contuſione, minus noxiæ. Et in *lib. de Humid. Uſu num.* 11. Oſſium fracturis, magis autem denudatis, & ex his maxime his, qui in capite ulcera habent, calida plurimum conducit. Et in *libr.* 5. *Aphor.* 22. Oſſium fracturis maxime denudatis plurimum confert calida. Et in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 2. Ex oſſe ægrotante caro livida, malum. Et in *libr. de Fract. n.* 21. oſſe directione egente, quid faciendum ſit. Et in *libr. de Capit. Vulner. numer.* 13. quæ oſſa a quibus telis potiſſimum rumpantur. Et *num.* 29. oſſa ſuppurata facilius perforari. Et in *libr.* 7. *de Morb. Popular. numer.* 19. leguntur oſſa liveſacta. Et in *libr. de Artic. num.* 59. ſcribitur oſſium coauctio. Præterea narratur in *libr. de Cap. Vulnerib. numer.* 3. os temporum ex reliquis cur debiliſſimum. Et in eodem *libr. num.* 4. os verticis omnium robuſtiſſimum. Et ibidem *num.* 6. quot modis os capitis vulneretur. Et *num.* 2. de oſſis capitis craſſitudine, ac tenuitate agitur. Et ibidem, capitis oſſis utriuſque color. Et *num.* 25. oſſa capitis puerorum tenuiora, ac molliora. Et in *lib.* 1. *Prædict. num.* 17. Num & oſſium circa tempora diſſectiones convulſionem accerſunt? aut ſi quis ebrius verberetur, aut ſanguis multus effluat in principiis, num hoc facit convulſionem? At in *lib. de Fract. n.* 45. legitur os cubiti brachio ſubiectum fractum. Et in eodem *lib. n.* 4. os cubiti majus fractum cur minore curatu facilius. Et ibidem, os cubiti utrunque fractum. Et in *libr. de Artic. num.* 79. oſſa juxta digitos fracta. Et in *libr. de Fractur, num.* 41. Oſſium circa genu luxatio, frequens; ſed repoſitio facilis. Et in *libr. de Artic. numer.* 77. os femoris ad genu cum ulcere. Cæterum de oſſium fractura hæc leguntur in *libr. de Cap. Vulner. num.* 7. Os intro cedit ex ſua natura una cum fiſſuris. Et in *libr. de Artic. numer.* 32. os in obliquum fractum. Et in *libr. de Fractur. num.* 29. Quibus oſſis futuri diſceſſus expectatio non eſt, eandem curationem adhibere oportet, velut his, quibus os fractum fuerit, ulcus autem non habent. Et in *libr. de Capit. Vulnerib. numer.* 26. Ruptura oſſis neglecta, mala. Oſſibus frigidum eſt inimicum, ut legitur in *libr.* 5. *Aphor.* 18. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. Dolores vehementes circa maxillas, periculum eſt, ne ad oſſis eductionem deveniant. Marcoris oſſis facit mentionem in *libr.* 5. *de Morb. Popul. numer.* 7. Et oſſis dextræ manus confracti *numer.* 28. Et oſſis livefacti *numer.* 35. Oſſa ampla memorat in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 1. Et os capitis confractum, ibidem *ſection.* 5. Et os calvariæ medicina deſtitutum in *libr.* 7. *de Morb. Pop. n.* 58. Et os dextræ manus confractum, in eodem *lib. n.* 20.

COMMENTARII XIII. FINIS.

JOAN-

JOANNIS MARINELLI COMMENTARIUS XIV. IN LIBROS HIPPOCRATIS.

PALATUM.

IN palato fiunt tubercula, ob humoris collectionem, & per ipſum in ventrem fluxio eſt: & a palato nos aliquid præcipimus de natura hominis. Si tuberculum conſtiterit ad palatum, intumeſcit, & ſuppuratur. Cum ſic habuerit, tuberculum incidito; ubi vero exierit pus, reliquum eluito, primum nitro, & aqua calida, deinde vino. Poſtquam autem elueris, uvam paſſam albam exemptis vinaceis tritam, in uſturæ locum indito, & ubi exciderit, vino meraco tepido colluito; & ubi edere quid, aut ſorbere volet, ſpongiam indat, atque hæc faciat, donec ſanus fiat. Hæc in *libr. 2. de Morb. numer.* 32. At in *libr. de Coacis Prænotionibus num. 2.* ſic legitur: Quibus circa palatum humoris collectio fit, plerumque ſuppuratur. Præterea ſi per palatum in guttur multa fluxio contingat, ut plurimum morbi tabis oriuntur; replentur enim pulmones pituita, atque ea ipſa pus fit, id, quod pulmones excedit. Sic ſcriptum eſt in *libr. de Glandulis numer.* 10. & in *lib. de Locis in Homine numer.* 27. Hiſtoriam porro recitat Hippocrates in *lib. 7. de Morb. Popularib. numer.* 12. atque ea eſt: Alius quidam in palato ſtertens: lingua ſicca, peripneumonica; prudens, mortuus eſt. At vero aliquid naturæ hominis palatum ſignificat; nam legitur in *libr. 6. de Morb. Popular. ſection.* 1. Qui caput dolent, & aures fluentes habent, his palatum cavum eſt, & dentes non e directo inter ſe reſpondentes. Et ibidem: Quibus de palato os diſceſſit, his medius conſider naſus; quibus vero inde, unde dentes prodeant, his ſummus naſus ſimus eſt.

PALLOR.

Legitur in *libr. 4. de Morb. Popularib. num.* 14. Temenæ filius habebat quid ſpiritus, ut viridantis palloris eſſet, ad dorſum, ad manus, viridantis palloris.

PALPEBRA.

Palpebræ præterea in acutis morbis maxime ſunt medico obſervandæ, propterea quod legitur in *libr. Prognoſt. numer.* 3. Si retorta, aut contracta fiat, aut livida, aut pallida palpebra, aut labium, aut naſus, cum aliquo ex aliis ſignis, morti proximum eſſe, ſciendum eſt. Et in *libr. 4. Aphor.* 49. In febre non intermittente, ſi labrum, vel palpebra, vel oculus, vel naſus, vel ſupercilium pervertatur, vel non videat, vel non audiat, jam debili exiſtente corpore, quicquid horum evenerit, mors proxima eſt. Et in *libr. de Coac. Præn. numer.* 2. atque in *libr. Prognoſt. num.* 3. Palpebras inter dormiendum non committere, pernicioſum eſt. Et ibidem: Palpebrarum extremitatum curvitas, mala. Et in *libr. 6. de Morb. Popul. ſection.* 1. Quibus circumtenditur palpebra, malum. Et in *libr. de Coac. Prænotionib. numer.* 2. & in *libr. Prognoſt. num.* 3. Liveſcens palpebra, aut labium, aut naſus, brevi lethale eſt. Et in *lib. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Comment. 4. part.* 63. Ex palpebris alteram ad alteram germinare eſt unum ex ſignis duræ phlegmones. Verum & ipſæ palpebræ ſuas habent affectiones. Fiunt enim pro ſua natura craſſiores; ſcabie laborant; fit in eis hordeolum, & tumor. Cæterum ſi palpebræ craſſiores, quam pro natura, fuerint, quo pacto curandæ ſint, lege in *libr. de Viſu numer.* 3. atque ibi comperies, quo pacto medendæ ſint palpebræ, quæ ſcabie laborent, & pruritus habeant. De hordeolo autem in ſuprema palpebra ex calculi morbo lege in *lib. 2. de Morb. Popul. ſect.* 2. De

tumo-

tumore vero in ſupernis palpebris, ſcribit Hippocrates in *libr. 6. de Morb. Popularibus ſection.* 8.

PALPITATIO.

Palpitatio autem variis contingit corporis partibus; atque ex hac talia accipimus ſigna prognoſtica. Primum legitur in *libr. de Judication. numer.* 8. Palpitationes in manibus, diuturnæ febris ſignum ſunt, aut brevis judicationis in deterius; & in his pleraquæ, quæ ad mortem tendunt. Et in *libr. 1. Prædiction. numer.* 20. Palpitationes circa ventrem, cum præcordii intenſione ſublonga, ac tumente, ſanguinis eruptionem ſignificant. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 1. Mentis emotiones tremulæ, palpitatoriæ, phreniticæ ſunt. Et ibidem *numer.* 2. Juxta ventrem in febre palpitationes, mentis emotiones inducunt. Et ibidem circa finem: Dolores circa umbilicum palpitatorii habent & aliquid mentis emotorium, verum circa judicationem pituita his acervatim copioſa cum dolore penetrat. Et ibidem *num.* 3. Palpitantes per totum, num etiam voce intercepta moriuntur? Et in *libr. 1. de Morb. Popul. ſection. 2. Ægrot.* 4. Palpitationes per totum corpus, ſermones multi: parum reſipiſcebat, verum ſtatim rurſus delirabat. Et in *libr. 3. Ægrot.* 3. Vigeſima prima die parum mente motus eſt; paullulum ſitiebat; præcordii dolor, & circa umbilicum palpitatio perpetuo. Et in *libr. 7. numer.* 3. In medio umbilici, ac oſſis pectoris, circa hanc ſedem adhibita manu, talis palpitatio erat, qualis neque a curſu, neque a timore circa cor generari poſſit. Cauſam vero palpitationis recitat Hippocrates in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 7. & inquit: Si fluxio a cerebro ad cor progreſſum fecerit, palpitatio apprehendit, & anhelationes, & pectora corrumpuntur. Cum enim deſcenderit pituita frigida ad pulmonem, aut ad cor, perfrigeratur ſanguis. Venæ autem violenter perfrigeratæ, ad pulmonem, & cor aſſiliunt, & cor palpitat.

PANI.

Favus, ſtrumæ, pani, furunculi, & carbunculus a pituita fiunt. Quo vero hæc depurges, pharmacis ſic utendum. Quicunque biliosi ſunt, his dato ea, a quibus bilis purgatur; pituitoſis ea, quæ pituitam; atrabiliariis ea, quæ atram bilem; hydropicis ea, quæ aquam purgant. Hæc in *libr. de Affectionib. numer.* 35. Ex quibus verbis facile intelligimus, quod quamquam pani fiunt, & ſtrumæ a pituita, tamen, ſi corpus eſt natura bilioſa, vel pituitoſa, humorem talem evacuare oportet.

PANIS.

Panem fecerunt antiqui ex tritico macerato, & a cortice purgato, molitoque, ac cribrato, & ſubacto, ac aſſato. Ex hordeo vero mazam, aliaque multa ex hoc excogitantes, coxerunt, & aſſarunt, & miſcuerunt, fortiaque, & intemperata debilioribus temperarunt, effingentes omnia juxta hominis naturam, ac vires, quæ quidem fortiora eſſent, ab ipſa natura non poſſe ſuperari, ſi ingeſta eſſent, exiſtimantes. Hæc in *libr. de Veter. Medicin. numer.* 8. Præterea in eodem *libr. numer.* 23. de panis ſubſtantia hæc explicat: Qui panem ex tritico paravit, calidum, aut frigidum, aut ſiccum, aut humidum abſtulit; panis enim & in ignem, & in aquam datur, & multis aliis elaboratus eſt, quorum ſingula propriam vim, & naturam habent, & aliqua quidem a natura in ipſo exiſtentia abjicit, aliis autem temperatur, ac permiſcetur. Poſtea diviſionem panis quandam facit, & inquit: Sed & hoc ſcio, quod in corpus hominis refert panis purus, aut cui nihil furfurum deceſſit, & ex tritico non decorticato, aut decorticato, & multa aqua ſubactus, aut contra, & ſuperaſſatus, aut crudior, aliaque præterea infinita. Ex his verbis panis differentiam percipimus. Etenim panis alius eſt, cui nihil furfurum deceſſit; alius ex tota farina collata; alius eſt plurima aqua ſubactus, alius pauca; alius fermentatus, alius non; alius magnus, & alius parvus; alius crudior, alius ſuperaſſatus; alius furnaceus, alius cinericius. Uſus autem panis eſt ad nutrimentum, ad robur, atque ad refectionem corporis. Atque hæc confirmantur in *libr. 2. de Diæta numer.* 7. ubi hæc verba leguntur: Panis autem ex tota farina collata ſiccat, & per alvum ſecedit. Purus autem magis nutrit, minus vero ſecedit. Ex ipſis porro panibus fermentatus quidem levis eſt, & ſecedit. Et levis quidem eſt, quia a fermenti acore humiditas conſumpta eſt, quæ ſane alimentum exiſtit; ſecedit autem, quia cito concoquitur. Non fermentatus ſecedit quidem minus, nutrit autem magis. Qui ſucco ſubactus eſt, levior eſt, & multum nutrit, & per alvum ſecedit: nutrit, quia purus eſt; levis eſt, quia leviſſime ſubactus eſt, & fermentatus, ac toſtus ab eodem eſt. Per alvum ſecedit, quia paſſa, & alvum movente tritici parte, permixtus eſt. Ex ipſis autem panibus maximi maxime alunt, propterea quod minime exuritur humiditas ab igne: & furnacei panes magis alunt, quam focarii, & veruarii, propterea quod minus exuruntur ab igne. Clibano autem cocti, & ſubcinericii, ſicciſſimi ſunt, hi quidem propter cinerem, illi vero per teſtam humore privari. Similaginei omnium horum fortiſſimi ſunt; & adhuc magis, qui ex alica fiunt, valdeque nutriunt, verum non ſimiliter ſecedunt. At vero, quamquam abunde de panis viribus diſſeruit, tamen hæc quoque adjungemus. Scriptum eſt in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acutor. numer.* 18. Panis calidus ſitim, & repentinam repletionem inducit ob ſiccandi vim, & quia tarde tranſit. Et in *libr. de Intern. Affectionib. num.* 21. Edat mazam oleo, & melle ſubactam, & panem exaſſatum veterem; hæc enim magis pituitam trahunt. Et in *libr. de Affection. numer.* 45. Panis calidus, & carnes calidæ,

ipſæ

ipſæ per ſe comeſtæ, ſiccant; ſi vero cum liquore dederis, aut ſtatim a cibo potum præbueris, non ſiccant. Panis purus ex ſarinis, ad robur, ac refectionem commodior eſt, quam qui non eſt ex tenuibus ſarinis paratus; & recens utilior eſt, quam vetus, & ex ſarinis recentibus melior, quam veteribus. Et in eodem *lib. numer.* 51. Quicunque ſane panem comedere ſoliti fuerunt, his dandus & in morbis. Et in *libr. de Intern. Affection. numer.* 23. In pituita alba panem edat parvum, exaſſatum. Et in *libr. de Natur. Muliebri numer.* 29. Ad ſecundas educendas, & menſes detrahendos, ſi ſiccis opus fuerit, panes parato, & exaſſatos, & ſemiaſſatos, & cum his foveto. Et in *libr.* 3. *de Diata numer.* 24. In alvi ſeceſſu liquido, incocto, ſint cibi panes non fermentati, ex tota farina collata, clibano cocti, aut ſubcinericii, calidi, in vinum auſterum tincti.

PAPULÆ.

Scriptum eſt in *libr.* 3. *de Morb. Popularib. ſect.* vel *Commentar.* 3. *partic.* 50. Carbunculi æſtate multi, & alia, quæ putredo vocantur: papulæ item magnæ. Et Galenus in *Commentar.* quid papulæ ſignificent, explicat, & inquit: Papularum nomen eſt his, quæ ſponte extuberant in cute. Deinde materiam, ex qua fiunt, ſic exponit: Hæc conſtant ſuperfluis humoribus, atque qualitatem etiam non injuria ſubſequuntur, cum tenues humores exulcerationem potius, quam tumores creent, & craſſi in tumorem pellem attollant. Et propterea palam fit, papulas non eſſe eas, quæ nunc vulgo appellantur *Petecchie*, quæ tantummodo culicum morſus videntur. At vero harum papularum aliæ ſunt rubentes, aliæ non. Dicit enim Hippocrates in *libr.* 1. *de Morb. Popul. ſection.* vel *Comment.* 3. *Ægrot.* 2. *partic.* 19. Octavo frigidus toto corpore ſudor; papulæ cum ſudore rubentes, rotundæ, parvæ, varis ſimiles permanebant, nec abſceſſum efficiebant. Galenus autem rationem reddit, cum inquit: Natura ægri morbo repugnante, & humorum malorum ſuperfluitatem ad cutem propellente. Et in *ſection.* vel *Comment.* 2. eiuſdem *libr. particul.* 38. Papulæ parvæ, quæ non eſſent excernendis morbis, ſtatimque evaneſcebant: aut ſecundum aures tumores nigricantes, qui nihil denuntiabant. Cauſa horum, inquit Galenus in *Comment.* erat humorum inconcoctio. Quod ſi quando per vim natura ad aliquos eorum excernendos aggreſſa eſſet, nihil proficiebat. Immo ab his ſuperata, aut in profundum recurrere permiſit, aut propter pauicitatem excretionum abſceſſum moliebantur.

PARACYNANCHE.

Paracynanche eſt levis angina. Lege *Angina.*

PARAPLEGIA, & PARAPLEXIA.

Cum dolores acceſſerint, bilis atræ, fluxionumque acrium deſtillationes fiunt. Dolent morſa interna, morſæque, atque admodum arefactæ venæ intenduntur, trahuntque inflammatæ, quæ influunt. Quapropter corrupto ſanguine, nequeunt ibuſque ſpiritibus naturales pertranſire meatus, infrigidationes fiunt ob ſtationem, vertigines, aphoniæ, capitis gravitas, & convulſiones, ſi jam ad cor, vel hepar, vel in venam pervenerint. Hinc epilepſiæ, & paraplexiæ, ſi continentes locos fluxiones invaſerint, atque, ſpiritibus exire nequeuntibus, exaruerint. Hæc Hippocrates in *lib. de Vict. Ration. in Morb. Acut. Comment.* 4. *part.* 27. quæ nobis explicant & cauſam paraplexiæ materialem, & efficientem. Galenus autem in *Comment.* declarat, quid ſit paraplexia, dum ait: Interdum quoque, & facta abſque convulſione apoplexia, nonnullis morbus in partis reſolutionem finivit, qui paraplexia appellatur. Et ſupra: Interdum & toto corpore convulſiones fiunt, atque interdum ſalubriter, & commodæ; nempe corpus totum quatientes, univerſas calefaciunt partes, adeo ut ex multitudine aliud per cutim digeratur, aliud ad aliquam ex non præcipuis expellatur partem; ubi enim indiſſolubiliter impactum fuerit, paraplexiam facit; nam quod eas, quæ apoplexia, vel epilepſia ad aliquam ex non præcipuis partem irruunt, paralyſes, ideſt reſolutiones Hippocrates ita appellet, eſt demonſtratum. Et in *libr.* 1. *Prognoſt. Comm.* 3. *partic.* 26. Quæ ex lumbis ad collum, caputque redundant, reſolvuntque paraplectico modo, convulſiva, & mentis vacillationem parientia. An & talia convulſione ſolvantur? Ex his varie ægrotant per ea profecti. Et Galenus in *Comment.* ſic exponit: Convulſiva convulſione ſolvi, inter abſurda eſt; prædicta vero ſolvi convulſione probabilius quis intellexerit; (prædicta autem ſunt, quæ ex lumbis ad collum, caputque redundant, reſolvuntque paraplectico modo) poſtea facta fuiſſe convulſiva, & talia reddita paraplegiam ſolviſſe. Hæc ſiquidem ſenſum quendam habere videntur, propterea quod paraplegia affectio unius partis corporis talis ſit, qualis eſt paraplexia totius, huic quoque adverſiſſimum ſit ſecundum motionem pathema convulſio. Nempe eum partes affectas motu privet paraplegia, convulſio ad motionem agit naturali vehementiorem, ita ut violenter hæ concutiantur. Quod ſi obſtructio, vel humidorum, aut craſſorum, aut glutinoſorum impactio in nervis fuerit, ob id paraplegiam juvare videbitur. Et *particul.* 68. Paraplegicis parotides vitioſæ. Unde declarat Galenus in *Comment.* cum inquit: Paraplegias quibuſdam corporis partibus accidere ab effectu didiciſti, qualis eſt totius corporis affectus apoplexia. Videtur autem mihi, viſis forſan vel duobus, vel tribus paraplegicis nihil a parotidibus adjutis, ſignum vitioſum eas eſſe pronuntiaſſe. Hæc Galenus, quæ nobis indicant, quantum paraplegia a paraplexia differat. Et in *libr.* 1. *de Morb. Popul. ſect.* vel *Commentar.* 2. *part.* 59. inquit Hippocrates: Natu majoribus,

& quos

& quos jam calor deficit, paraplegiæ, aut inſaniæ, aut cæcitates. Ubi Galenus ait: *Paraplegias* vocat reſolutiones ex apoplexia in partem aliquam decumbentes; *inſanias*, deliria citra febrem. Et ſubdit Hippocrates *partic, 60.* Hac tempeſtate in hyeme paraplegiæ cœperunt, multoſque corripuerunt. Ex quibus nonnulli ſubito moriebantur, qui morbus mire vulgabatur: cæteri incolumes conſtabant. Galenus autem in *Commentar.* rationem reddit, & dicit: Paraplegias dicit in hyeme fuiſſe, capite ſcilicet læſo ventorum afflatu, qui ea tempeſtate ſpiraverunt frigidi; maxime vero, quod totus autumnus auſtrinus calefecerat, & rarefecerat ipſum, atque ſimul repleverat. Et ſubdit: Paraplegia, quæ frequens eſt, in membri reſolutionem decumbit, ſed hominem non perimit. At vero quæ in præſenti ſtatu viguit, lethalis erat, utpote multum refrigerato capite.

PARONYCHIA.

Ad paronychiam, ungulum abſceſſum, galla nigra cum melle. Hæc in *libr. 2, de Morb. Popul. ſect. 6.*

PAROTIDES.

Lege
CIRCA AURES ABSCESSUS.

PARTES CORPORIS HUMANI.

Quicunque dolentes parte aliqua corporis, omnino dolorem non ſentiunt, his mens ægrotat. Sic ſcribit Hippocrates in *libr. 2. Aphoriſm. 6.* Quæ verba nobis explicant, *partes corporis* appellari membra, vel partes membrorum corporis; & quemadmodum loci differentiæ primæ ſunt ſurſum, & deorſum, deinde ante, & retro, poſtea dextrum, & ſiniſtrum; ſic, quoniam corpus eſt in loco ratione trinæ dimenſionis, & ratione qualitatis eſt in certa loci differentia, ut ſurſum, vel deorſum, quapropter corpus in partes diſtinguitur, quarum aliæ ſupernæ dicuntur, aliæ infernæ; aliæ dextræ, aliæ ſiniſtræ; aliæ anteriores, aliæ poſteriores. Et quemadmodum dextra pars eſt nobilior ſiniſtra, utpote ea, quæ eſt motus localis principium in animalibus, ſic pars ſuperna eſt nobilior inferna, & anterior poſteriori. Dextrum porro eſt principium latitudinis, pars ſuperna longitudinis, anterior profunditatis corporis. Præterea corporis partes aliæ exteriores dicuntur, ut cutis; aliæ interiores, ut viſcera, & profundæ partes; ut legitur in *libr. 4. Aphoriſm. 48.* In febribus non intermittentibus ſi partes exteriores frigidæ, interiores urantur, & ſitim habeant, lethale eſt. Sit & alia corporis diviſio; ſiquidem dicatur, partium corporis humani alias extremas eſſe, alias medias: & propterea ſcriptum eſt in *libr. Prognoſt. Comment. 2. part. 4.* Si caput, manus, ac pedes frigidi ſunt, ventre, & coſtis calentibus, malum eſt. Et Galenus in *Comment.* ait: *Media* corporis partes ſunt thorax, ac venter; igitur *extrema* caput, manus, & pedes. Et *part.* 34. Qui tenuem & crudam diutius urinam mingunt, ſi cætera velut in convalituris indicia fuerint, in his abſceſſum ad inferas præcordiorum ſedes expectare, oportet. Ubi Galenus in *Comment.* exponit, quando, & quas ob cauſas abſceſſus in ſupernis partibus, atque in infernis fiant in morbis, & inquit: Abſceſſus in his, qui admodum immorantur, ſcilicet morbi, ad infernas erumpunt ſedes ob frigus, craſſitudinemque materiæ, ac virium ſpatio temporis languentium debilitatem; in acutioribus vero prope auriculas. Etenim per eos craſſi minus humores exiſtunt, & item copia caloris, ac valentior facultas. At morbi *medii*, inter hos, obtinent abſceſſus, qui medio genere ambigunt. Neque convenit, quantum in ipſum agitur tempus, quærere, ſint ne ſurſum potius, quam deorſum erupturi, ſed ex aliis definiri ſignis oportet. In thorace vero ſunt cor, ac pulmo, utpote partes ſupra ſeptum tranſverſum poſitæ; nam inquit Hippocrates in *lib. Prognoſt. Comment. 1. part. 24.* Spiritus crebrior ſignificat dolorem, aut inflammationem, quæ ſupra præcordia fatiget. Ubi Galenus ait: *Spiritum* hoc loco vocat univerſam ſpirationem, quæ ſi crebrior ſit, interdum ſignificat dolorem, interdum partium in thorace incendium, quæ ſunt cor, ac pulmo, poſitæ ſupra ſeptum. Majores enim, præcordia, ac ſeptum, idem appellaverunt. At vero extremæ corporis partes dicuntur *ſumma*; legitur enim in *libr. 1. Prorrhet. Commentar. 2. partic. 8.* Summæ corporis partes ſi celeriter in utranque conditionem permutentur, malum. Et Galenus in *Commentar.* explicat, quænam ſint hæ, & ait: *Summa* corporis partes pedes ſunt, manus, aures, & naſus, quæ & in his, qui cum frigore ſiunt acceſſionum ingreſſibus, primæ omnium frigeſcunt. Quapropter dicit Hippocrates in *libr. 7. Aphor. 1.* In morbis acutis frigus partium extremarum, malum. Et Galenus in *Comment.* ait, partes extremas corporis eſſe velut nares, aures, pedes, & extremas manus. Verum partes *ſupernæ* dicuntur dupliciter; abſolute ſcilicet, aut reſpective. Abſolutæ ſunt hæ, quas diximus; reſpectivæ ſunt, veluti cervix reſpectu capitis, & thorax, & os ventriculi. Sed crura ſunt inferna ratione habita ad ventrem: & idcirco ſcriptum eſt in *libr. 1. Prorrhetic. Commentar. 3. partic. 22.* Dolores ſi ad infernas dilabuntur partes, facile ab his perferuntur. Galenus vero in *Commentar.* inquit: Quaſnam *infernas* dicat partes, non adjecit; nam ſi ad thoracem, & os ventriculi pervenerint dolores, majorem inducent tolerandi difficultatem, quam ſi in cervice, atque cubito eſſent. Si ad crura, morboſam totam affectionem mire juvabunt. Cæterum, ſicut partium corporis aliæ aliis ſunt robuſtiores, & nobiliores, ſic morbi alii ſunt robuſtiores, & maligniores. Sed partium dextrarum morbi robuſtiores ſunt; ut legitur in *libr. 3. de Morb. numer. 26.* cujus verba ſunt: Optandum eſſet ex ſiniſtra; nam dextras urere.

aut

aut ſecare, lethalius eſt; quanto enim robuſtiores ſunt dexteræ partes, tanto etiam fortiores morbi in ipſis fiunt; ſic dicit Hippocrates. Cauſa fortaſſe eſt, cur morbi fortiores fiant, quoniam a potentiori proficiſcuntur cauſa; neceſſe eſt enim, ſi membrum, vel pars robuſta lædi debeat, ut a validiori cauſa lædatur. Sed, ut finem hujuſce partis imponamus, hoc legite præſagium, quod ſcriptum eſt in *libr. de Coacis Prænotionibus numer*, 3. Quibus partes infernæ affliguntur, pruritibus antea fortibus oborti, his arenoſa urina fit, & ſupprimitur; qui vero ex his pernicioſe habent, his mens obtorpeſcit,

PARTUS.

Cum alias de conceptione, atque de fœtu longam habuerimus orationem, reliquum eſt, ut de partu aliquid dicamus. Proditum eſt in *libr. de Natur. Puer. numer.* 40. Alimentum, & augmentum, quod a matre deſcendit, non amplius ſufficiens eſt puero, ubi decem menſes præterierint, & fœtus auctus fuerit; trahit enim, quod dulciſſimum eſt in ſanguine, ad ſeſe, ſimulque etiam lacte modice fruitur. Cum autem hæc ipſi rariora, ac pauciora ſint, & puer plenus, ac maturus exiſtat, copioſius alimentum deſiderans, calcitrat, ac pelliculas rumpens, initium partus matri inducit: & hoc perpetiuntur magis mulieres primiparæ, & quibus pauciores prodeunt menſes; juvenculis enim modicus ſanguis procedit, atque aliis, quæ ſicciores ſunt, & denſiorem habent carnem: atque has, utplurimum contingit, etiam ſine lacte eſſe. Puero igitur ſe movente, ut legitur *numer.* 37. ac manibus, & pedibus calcitrante, pelliculam quandam internam rumpi, contingit. Rupta autem una, etiam aliæ debiliorem vim habent, & rumpuntur primum quidem illi contiguæ, & cohærentes, poſtea extrema: & tunc fœtus a vinculo exſolvitur, & agitatus foras procedit. Neque enim amplius robur habet, pelliculis amiſſis, neque uteri amplius puerum continere poſſunt. Quando autem procedit puer, violat, & dilatat uteros in exitu, utpote teneros exiſtentes: procedit autem in caput, ſi ſecundum naturam prodierit; graviſſime enim ſunt ſuperuæ partes, ſi ex umbilico perpendantur. Cum autem in uteris eſt, magis continens exiſtit uſque ad pelliculatum rupturam ſimul cum decimo menſe, quando partus matri propinquat, & adeſt; ſi vero violentam affectionem perpetiatur puer, etiam ante præfinitum tempus, ruptis pelliculis, prodit; deinde ſi, ut diximus, alimentum a matre prius puero defecerit. Et ſubdit *numer.* 42. Diruptis pelliculis, ſi pueri momentum in caput inclinatum prædominabitur, mulier facile parit; ſi autem obliquus, aut in pedes procedit, difficulter. Contingit autem hoc ſæpe, ſi momentum huc inclinarit ſive præ uterorum ſpatioſitate, ſive ſi mater in labore ex partu primum non quievit: multæ autem vel ipſæ perierunt, vel puer, vel ſimul matres una cum fœtibus. Cæterum ex parientibus, ac puerperis maxime laborant primiparæ propter inexperientiam dolorum, & dolent quidem totum corpus, maxime vero lumbos, ac coxendices; nam coxendices ipſarum diſparantur. Cur vero primiparæ magis doleant, fortaſſe eſt illud, quod de menſibus exponit Hippocrates in *libr. 1. de Morbis Mulierum num.* 1. hoc eſt: Mulier, quæ non peperit, gravius, & citius e menſibus ægrotat, quam ea, quæ peperit. Cum enim peperit, venulæ fluidiores ſunt ad menſes; fluidas autem facit purgatio illa, quæ fit a partu. Et ubi hæc erumpit, vicinæ maxime ventri, ac mammis corporis partes diſcinduntur. Diſcinditur & reliquum corpus; quo diſciſſo, neceſſe eſt, venas magis aperiri, & ampliores, ac fluidiores ad menſes fieri, itemque uteros magis aperiri, nimirum puero per ipſos egreſſo, qui & vim, & dolorem induxit. Sunt etiam plures aliæ cauſæ, quæ partum reddunt difficilem; nam legitur in *libr. 5. Aphoriſm.* 55. Quæcunque, utero gerentes, a febribus corripiuntur, & fortiter calefiunt ſine occaſione manifeſta, difficulter pariunt, & cum periculo, aut abortum facientes, periclitantur. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 12. Aquæ paluſtres, & ſtabiles, ac lacuſtres hyeme mulieribus efficiunt tumores, & pituitam albam: & vix in ventre concipiunt, ac difficulter pariunt, & fœtus magnos, ac tumidos. Et *numer.* 26. Si hyems auſtralis fiat, & pluvioſa, & clemens, ver autem boreale, & ſiccum, & tempeſtuoſum, primum quidem mulieres, quæ utero geſtant, & partus ipſis ad ver inſtat, abortum facturas eſſe, veriſimile eſt; quæ vero etiam peperint, impotentes, ac morboſos pueros parere ita, ut aut ſtatim pereant, aut tenues, ac debiles, & morboſi vivant. Hæc quoque leguntur in *libr. 3. Aphor.* 12. Sed in eodem *libr. de Aer. Aquis, & Locis num.* 7. Ex mulieribus multæ ſteriles fiunt propter aquas, quæ duræ ſunt, crudæ, ac frigidæ; purgationes enim menſium non contingunt commodæ, ſed paucæ, ac pravæ; deinde pariunt difficulter, & non valde abortiunt; ubi vero peperint, pueros nutrire non poſſunt. Lac enim ab aquarum duritia, ac cruditate extinguitur. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 3. Ante partum rigorem habere, & partus citra dolorem, periculoſi. Et ibidem paullo ſupra: Quæ ante partum, juxta modum bilis furſum, ac deorſum erumpentis, doluerunt, facile quidem pariunt, verum ſi febricitent, maligne habent, tum altas, tum ſi circa fauces quid vexet, aut aliquod ſignum in febre malignum appareat. Et in *libr. de Exectione Fœt. numer.* 2. Partum faciliorem reddunt purgamenta ante partum non prodeuntia. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 3. Ante partus aquoſa erumpentia, mala. Verum, ſi partus reddatur difficilis, plura leguntur auxiliaria, quæ ſublevent. Proditum eſt enim in *libr. 5. Aphoriſm.* 35. Mulieri quæ uterinis moleſtatur, aut difficulter parit, ſuperveniens ſter-

nutatio, bonum. At partui auxiliaria lege in *libr. de Superfœtatione numer.* 3. Et in *libr.* 1. *de Morbis Mulierum numer.* 103. plura habemus medicamenta partum accelerantia. Pariente igitur muliere, ſi in caput proceſſerit puer, caput primum foras prodit, deinde alia membra conſequuntur, poſtremus autem umbilicus. Ex umbilico autem ſecunda tenta eſt; poſthæc aquoſitas, & mucus ſanguinolentus tum a capite, tum a reliquo corpore ſecretus, præ violentia, & dolore, ac calore; atque hic ſtruit viam purgationi a partu conſequenti. Poſt exitum autem ejus muci cruenti purgatio fit: & tum mammæ, tum reliqua membra, quæ humidiora ſunt, mulieribus rumpuntur, minime quidem in primo partu; poſtea vero, prout plures pariunt, ita amplius rumpuntur, evacuatis venis præ partus purgatione. Hæc in *libr. de Natur. Puer. numer.* 43. In *libr.* autem *de Superfœtat. numer.* 2. Si cui exeat ſecunda, priuſquam puer foras procedere incipiat, ægre parit; & magis adhuc periculoſe, ſi caput non procedat. Si vero alicui una cum ſecunda puer foras exierit, & ad ſtomachum, id eſt os uteri progreſſus, rupta ſecunda, emerſerit, magis facile parit; itemque ſi puer quidem foras prodit, ſecunda vero adhæreſcit, & ſe ipſam retrahit, atque iſtic manet. At ſi vero fœtus mortuus eſt in utero, quo pacto cognoſcatur, atque extrahatur, lege in eodem *libr. numer.* 6. & in *libr.* 1. *de Morb. Mulierum num.* 109. Verum quo tempore pariant mulieres, ſic ſcriptum eſt in *libr. de Septimeſtr. Partu numer.* 6. Conceptus, & abortus, & partus mulieribus in eo tempore, in quo etiam morbi, & ſanitas, & mors omnibus hominibus fiunt: hæc vero omnia partim ſecundum dies, partim ſecundum menſes, partim ſecundum dierum quadragenarios, partim ſecundum annum, ſignificationem ſui præbent; in omnibus enim iſtis temporibus inſunt ad unumquemque & utilia multa, & hoſtilia multa. Poſt partum vero, ſi mulier febricitaverit, judicationes fiunt a partu, quovis die pepererit; ut ſcriptum eſt in *libr. Prognoſtic. Comment.* 3. *partic.* 30. Et ſi purgamenta plura fiant, & unde contingant, lege in *libr.* 1. *de Morb. Mulier. numer.* 67. Et hæc ſi valde nigra, & bilioſa ſint, *numer.* 43. Sed ſi ex partu non purgetur, quo modo cognoſcas, ac cures, ſcriptum eſt *numer.* 63. & in *libr. de Nat. Mul. numer.* 9. Verum quæ poſt partum cogunt, multa medico indicant præſagia, quantum ad mulierem, & ad puerum pertinent, quemadmodum legitur in *libr. de Coac. Prænot. num.* 3. hoc eſt: Poſt partum moleſtias ex albis mordacibus, ſalſuginoſa in uterum geſtantibus ſignificant. Et ibidem infra verſus finem: Ex partubus torpefactoriæ exſolutiones difficiles quidem contingunt, & mentem emoventes, non tamen pernicioſæ. Et in *libr. de Septim. Part. numer.* 1. Septimeſtres partus plurimi pereunt, & pauci ſuperſtites manent. Et *num.* 2. octonos menſes difficillime uteros ferre, ſcriptum eſt. Et *numer.* 3. abortus plurimos primis quadraginta diebus fieri. Et *numer.* 4. octavum menſem mancum, aut cæcum gerentibus difficiliorem: ejuſmodi autem fœtus plerunque eſſe ſuperſtites, cæteros non item. Et *numer.* 5. novimeſtres partus qui ſupervivant, & qui non: decimeſtres maxime educentur. Et in *libr. de Carnib. numer.* 22. Puer, ſeptimeſtri partu natus, pro ratione natus eſt, & vivit, & rationem talis habet, & numerum ad hebdomadas, ſeptenarium exactum; octimeſtris autem natus nullus unquam vixit; novem vero menſium & decem dierum partus fit, & vivit, & habet ad hebdomadas numerum exactum; quatuor enim denarii hebdomadum, dies ſunt ducenti & octoginta; in denarium autem hebdomadum ſeptuaginta dies incurrunt; habent autem & ſeptimeſtres partus tres denarios, ſive decadas hebdomadum, & unaquaque decade ſeptuaginta dies; tres vero hebdomadum decades ex toto ſunt dies ducenti ac decem. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 5. Quæ ex partu, ac fœtus corruptione multa repente concitata ſupprimuntur, difficilia ſunt; rigor his infeſtus eſt, & alvi turbatio, tum alias, tum ſi præcordium doleant. Et ibidem infra: Quibus ex partu prodeunt alba, his vero ſuppreſſis, cum febre ſurditas, & dolor acutus ad latus fit, mente moventur, & pernicioſe habent.

PAVORES.

Pavores contingunt parvis, & recens natis puerulis; ut ſcriptum eſt in *lib.* 3. *Aphoriſm.* 24.

PECTEN.

Dolet pecten, diſtenditur, rumpitur, & alia patitur. Dolet, cum veſica laborat; nam dicit Hippocrates in *libr.* 4. *Aphor.* 80. Si ſanguinem mingant, aut grumos, vel ſtillicidium urinæ habeant, & dolor in imum incidat ventrem, & pectinem, & fœmen, circa veſicam labor eſt. Dolet etiam in mulieribus præ fluxu aquoſo; unde in *lib.* 2. *de Morbis Mulierum numer.* 76. Si pecten præ fluxu aquoſo doleat, viticis ſemen cum melle terito, & in cataplaſmate pectini probe adhibeto. Diſtenditur autem, ut recitat Hippocrates in *libr.* 4. *de Morb. Popul. numer.* 13. his verbis: Zoili fabri pulſus tremuli, tardi: urina, & alvi ſeceſſus moderate decolor. Pectinis diſtentio utrinque in directum, uſque ad umbilicum, cum febre acuta: cibus averſans, ſiticuloſus. Et in *libr.* 2. *ſection.* 3. Scopo ex mucoſis, bilioſis, & faucium inflammatione, malo victu uſo, alvus ſuppreſſa eſt, & febris acuta facta, & lingua florida, & vigil ſine ſomno. Pectinis intentio fortiter, æqualiter, paullatim ad infernam partem in dextris: ſpiritus ſubdenſus, præcordia dolebat, & reſpirans, cum verteretur. Et in *libr.* 6. *de Morb. Popular. ſection.* 2. In Perintho genituræ ſimilis urina talis, quæ eſſet judicatoria, etiam pectinis affectionum; nam hujuſmodi urinæ talia ſanant. Rumpitur quoque pecten; nam legitur in *lib.* 2.

de Morb.

Digitized by Google

de Morbis Popularib. ſection. 1. Pectinum ruptiones, quæ quidem circa pubem fiunt, utplurimum ſtatim ſunt innoxiæ; quæ vero paullulum circa umbilicum dextra parte, hæ doloroſæ ſunt, & anxioſæ, & ſtercoris vomitum inducunt.

PECTUS.

In pectore fiunt dolores, morſus, ſuppurationes, carcinoma, ruptio, corruptio, ulceratio, convulſio, ſtrepitus. Uritur præterea pectus, percutitur, bilem generat, atque alias hujuſmodi ſuſtinet affectiooes. Pectoris autem dolor fit quandoque a rebus frigidis, veluti ab aquilone, vel ab aqua frigida. Etenim dicit Hippocrates in *libr.* 3. *Aphor.* 5. Si aquilonia fuerit tempeſtas, tuſſes, fauces, coſtarum dolores, & pectoris. Et in *libr. de Humid. Uſu numer.* 4. Pectus frigida, ſcilicet aqua, magis aggravatur. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 24. Frigida, qualis nix, & glacies, pectori inimica, tuſſes movent, & ſanguinem, & deſtillationes. Et in *libr.* 3. *Aphor.* 17. Aquiloniæ conſtitutiones, ſi pectus dolor aliquis obſederit, dolorem augent. Et in eodem *libr. numer.* 23. Hyeme morbi laterales, pulmonis inflammationes, gravedines, raucedines, tuſſes, dolores pectoris, & laterum, atque lumborum. Quid vero præſagii capiatur ex pectoris dolore, ſcriptum eſt in *libr. de Coacis Prænot. num.* 3. ubi legitur: In pectus firmatus dolor cum torpore, malum: hi ſi inſuper febriant, acute ardentes moriuntur. Et ibidem: Ad pectus, & ad alvum dolor progreſſus concitatus ex anginoſis, citra notas attenuatis, pus egerere facit; alias autem ejus, qui exſolvitur, tale eſt. Et ibidem *numer.* 2. In pectoris, ac dorſi dolore, mictio cruenta ſuppreſſa, pernicioſa eſt. Et ibidem: In pectoris dolore febriculoſo, alvus turbata, torpida, nigrarum egeſtionum ſigna ſunt. Et in *libr. de Judicationibus num.* 10. Quicunque inſaniunt ſua ſponte, liberati ex morbis, his inſaniam ſolvit dolor ad pedes progreſſus, aut ad pectus, aut tuſſis vehemens oborta; ſi vero horum nihil fiat, inſania ſoluta, oculi privatio contingit. Et in *libr.* 7. *de Morbis Popularibus numer.* 27. Simonis uxori, in partu concuſſæ, dolor circa pectus & latus, tuſſis, febres, excreationes purulentæ, tabes, ad ſex menſes febres, & alvi profluvia ſemper. Ad finem febres ceſſaverunt, poſt ceſſationem ſubſtitit alvus, & poſt ſeptem dies mortua eſt. Et in eodem *libr. numer.* 2. Sub ultimum tempus dolor pectoris deglutienti potum, & manus in pectore. Cuminum, & ovum abſorbenti ſedatus eſt: linguæ raritas profuit. Et in *libr.* 1. *de Morbis numer.* 10. Quicunque dolorem aliquem habent vel in pectore, vel in dorſo, hæc omnia habent, ex his quidem, quæ in corpore inſunt, a bile, & pituita; ab externis vero, ab aere inſito calori ammixto: ſed & a laboribus, ac vulneribus. De morſu pectoris ſic legitur in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 1. Circa pectus morſus, & amaritudo in his, quibus bilioſa alvi egeſtio, malum eſt.

De ſuppuratione vero pectoris ſic ſcriptum eſt in *libr.* 1. *de Morbis numer.* 3. In pectoris ſuppurationem ex peripneumonia, ac pleuritide tranſitus fit. Et in *lib. de Natur. Human. numer.* 24. Quibuſcunque in pectus fluxio contigerit, ſuppurati fiunt, nimirum purgatione acclivi exiſtente, & multo tempore in pectore immorans, putreſcit, & purulenta redditur. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 1. Pectore plerunque ſuppurati fiunt, qui ex lethargicis ſervantur. Et in *libr.* 2. *Prædictorum numer.* 14. Qui ex ſanguinis eruptione, pectore ſuppurati fiunt, & viri, & mulieres, & virgines, non minus evadunt; verum ſignis omnibus tum ſuppuratorum, tum tabeſcentium collectis, & ſuperſtitem futurum, & periturum prædicere oportet. Maxime vero evadunt ex ſanguinis eruptione hi, quibus dolores ſunt atrabiliarii & in dorſo, & in pectore, & qui poſt eruptionem minus dolent; nam & tuſſes non valde inſuper accedunt, & febres pleræque perſeverant, ſitim facile ferentes. At reverſiones eruptionis ſanguinis maxime fiunt his, ſi non abſceſſus ſuccedant. Optimi vero ſunt abſceſſus ſanguinolentiſſimi. Quibus autem in pectoribus dolores inſunt, & per tempus attenuantur, & tuſſiunt, ac difficulter ſpirant, neque febribus inſuper corripientibus, neque ſuppurationibus ſuccedentibus, eos interrogare oportet, cum tuſſiant, & difficulter ſpirent, an & compactum quiddam, & modicum odorem habens tuſſiendo rejiciant. Et *numer.* 12. ejuſdem *libr.* hæc ſcribit; De tabeſcentibus, quo ad ſputum, ac tuſſim attinet, eadem dico, quæ de pectore ſuppuratis ſcripſi. Oportet enim eum, qui probe liberari volet, facile ſputum per tuſſim rejicere, & id eſſe album, & æquale, & ejuſdem coloris, & ab inflammatione alienum; quod vero a capite defluit, ad nares converti; febrem autem non invadere, ut ne a cœnis prohibeatur, neque ſitiat. Venter autem egerat quotidie, & id, quod egerit, ſit durum, copia pro ratione ciborum ingeſtorum. Hominem vero quam minime tenuem eſſe oportet. Pectus autem laudare convenit quadrangulum, & hirſutum, & os ipſius parvum ſit, & robuſte carnoſum. Quicunque hæc omnia habuerit, maxime ſuperſtes erit; qui vero nihil horum habet, interitui proximus. Quicunque vero pectore ſuppurati facti fuerint, dum juvenes ſunt, ex humorum illapſu, aut fiſtula, aut alio quopiam hujuſcemodi, aut ex abſceſſus recurſu, hi non evadunt; pereunt autem homines hi ad autumnum. Sed & ex aliis morbis longis plerique ad hoc tempus maxime moriuntur. Et in *libr. de Internis Affectionibus numer.* 3. docet curationem, & inquit: Si pectore ſuppuratus fiat, eadem, quæ etiam prius, faciat; ſi vero ſanus fiat, ab his cibis, ac potibus abſtinere oportet, ab acidis, & acribus, & ſalſis, & pinguibus, a labore item, ac

iiſdem, a quibus prior abſtineat. Hæc ſi fecerit, celerrime a morbo liberabitur; ſi vero quid horum non fecerit, rurſus reverſo morbo, periclitabitur, & morbus prior erit. Nam multi rupto pulmone vitam degunt, donec moriantur. Hunc ſi non ſtatim quis curet, recidivante morbo poſtea non habueris, quo prodeſſe poſſis, niſi hæc feceris. Lacte bubulo craſſefactum, in pectore, & dorſo urito. Si enim uſtio ſucceſſerit, proderis. Morbus autem hic ex iiſdem delictis fit, ex quibus etiam prior, Et in eodem *libr, numer.* 25. Facti ſunt autem & multi pectore ſuppurati, tuberculis obortis. Hæc igitur in principio ad morbum conſequuntur, tuſſis ſicca, & fauces exaſperari videntur, & rigor, ac febris ſuccedit, & erecta cervice ſpiratio, & corpus intumeſcit, & pedes tument, & ungues contrahuntur; & donec quidem in ſuperno ventre fuerit aqua intercus, adeſt dolor acutus; poſtquam autem ad infernum ventrem venerit, melius habere ſibi videtur. Poſtea progreſſu temporis patitur, qualia prius impleto ventre. Quandoque etiam ad latus intumeſcit, & indicat ubi ſecare oportet; ſi vero non indicet, multa calida lavato, & humeris apprehenſum concutito, & deinde in utro latere magis fluctuet, audito. Quo intellecto, coſtam tertiam ab ultima uſque ad os ſecato; deinde cum terebra cava ultra perforato: & modum perforandi ibi lege.

De rubore pectoris ſic legitur in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 3. Qui in peripneumoniis ſiccis pauca concocta educunt, horrenda res eſt; rubores in pectoribus ſublati, talibus pernicioſi ſunt.

Carcinoma porro pectoris memorat Hippocrates in *libr. 5. de Morbis Popular. numer.* 36. & inquit: Mulieri carcinoma obortum eſt circa pectus, & per mammam fluebat ſanies ſubcruenta; obturata vero fluxione, mortua eſt.

De ruptione vero agitur in *libr. 2. de Morbis num.* 60. ſic: Si pectus, aut dorſum fuerit ruptum, dolores tenent pectus, ac dorſum perpetuo, & calor alias, atque alias corripit, & ſalivam ſubcruentam tuſſiendo rejicit, & velut pilus cruentus per ſalivam tranſcurrit. Atque hæc maxime patitur, ſi manibus quid laborarit, aut in currum, aut equum inſcenderit. Hunc ante, & retro urito ex partibus utroque loco, & ſic ſanus evadit, Cæterum per annum a labore ſe contineat, & ab uſtura; pinguefaciendo corpori ſtudeat. Et in *libr. de Internis Affectionibus num.* 9. Si pectus, & dorſum dirupta fuerint, (dirumpuntur autem maxime a labore) æger hæc patitur. Tuſſis obtinet acuta, & ſalivam expuit aliquando ſubcruentam, & rigor, & febris plerunque corripit; & in pectore, & in dorſo dolor ineſt acutus, & in latere velut lapis incumbere videtur, & a dolore perpetuo pungi, velut ſi quis acu ſtimulet. Huic, cum ſic habuerit, ſtatim lacte in potu dato, pectus, & dorſum inurito, & ſic ſanus celerrime erit; de cætero vero quietam maxime corpori vitam degat; ſi quid enim laborarit, & aut currum, aut equum aſcenderit, aut humeros oneri ſubdiderit, periclitabitur, ne rurſus morbus recidivam faciat: &, ſi hoc contingat, periculum eſt, ut corrumpatur. Morbus enim reverſus magis premit, quam ab initio. Si vero non fuerit uſtus, iiſdem ipſum curato, quibus & ſuppuratum, ſorbitionibus, & potibus, & cibis. In ſumma vero quietem agat, & commodis cibis alatur. Si enim ſic tractatus fuerit, celerrime ſanus erit. Morbus autem gravis eſt.

Pectus præterea aliquando ab humoribus, & a pure vulneratur: & quo modo, lege in *libr. 1. de Morbis numer.* 21.

De pectoris corruptione agitur in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 7. hoc pacto: Si ad cor e capite progreſſum fecerit defluxus, palpitatio apprehendit, & anhelationes, & pectora corrumpuntur, aliqui vero etiam incurvi fiunt; cum enim deſcenderit pituita frigida ad pulmonem, aut ad cor, perfrigeratur ſanguis, Venæ autem perfrigeratæ ad pulmonem, & cor aſſiliunt, & cor palpitat,

Pectoris porro convulſi mentionem facit Hippocrates in *libr. 2. de Morbis numer.* 52. & inquit: Si ambo, ſcilicet pectus, & dorſum, convulſa fuerint, tuſſis emergit, & ſaliva craſſa, ac alba apparet, & dolor acutus adeſt ad pectus, & ſub ſcapulas, ac latus: & ardor detinet, & rubicundis in tibiis circulis impletur, & pruritum habet, & non ſuſtinet neque ſedere, neque jacere, neque ſtare, ſed ægre afficitur, ac viribus deficit. Hic quarta die maxime moritur; ſi vero hanc effugerit, ſpes neque ſic multa supereſt; verum periclitatur & in ſeptima. Quod ſi & hanc effugiat, ſanus evadit. Curationem vero proſequitur, quam tu lege,

In pectus percuſſus eſt a catapulta Tychon, & paullo poſt riſus erat circa ipſum tumultuoſus, Videbatur autem mihi medicus, eximens lignum, reliquiſſe aliquid de ſpiculo in ſepto tranſverſo. At lege hiſtoriam, quæ reperitur in *libr. 7. de Morbis Popularibus numer.* 58. Is convulſus obiit.

In pectore fiunt ſtrepitus, de quibus ſic ſcriptum eſt in *libr. de Coacis Prænotionibus num.* 3. In pectore pleuriticis ſtrepitus ſputi multus, & facies triſtis, & oculus morbi regii colore infectus, ac caliginoſus: hi pereunt.

At, pectoribus bilem generantibus, qualis hominis ſit natura, hoc arguit modo Hippocrates in *libr. 2. de Morbis Popularibus ſection.* 6. Quorum pectora bilem generant, balbi, furioſi, & calvi ſunt. Quicunque horum ex nativitate etiam ſtrabones, hi imprudentes ſunt, aut calculoſi, aut inſanientes.

PEDES.

In pedibus, ac manibus tenuiſſimæ, ac denſiſſimæ, & plurimæ venæ ſunt; nervi item tenuiſſimi, ac denſiſſimi, & plurimi; & oſſa magnitudine minima, atque hæc maxime in digitis manuum, ac pedum exiſtunt. Sic ſcriptum eſt in *libr. de Nat. Puer. numer.* 16. Ad pedem vero tibia juxta malleolos articulum habet, & alium infra malleolos. Et in pedibus articuli multi, quemadmodum & in manibus ſunt. Quot enim oſſa, tot ſunt articuli; & in digitis pedum eodem numero ſunt, ac pari modo habent. Hæc ſcribuntur in *libr. de Locis in Homin. num.* 13. & 14.

Verum pedes tenet dolor, marcor, calor, frigus, diſtentiones, ulceratio digitorum, luxatio, fractio, tumores, & id generis. De dolore autem leguntur hæc prognoſtica in *libr. de Indicationib. numer.* 10. Quicunque ſua ſponte inſaniunt, liberati ex morbis, his inſaniam ſolvit dolor ad pedes progreſſus, aut ad pectus, aut tuſſis vehemens oborta; ſi vero horum nihil fiat, inſania ſoluta, oculi privatio contingit. Et *numer.* 11. Qui ab alvi profluvio multo tempore detinentur una cum tuſſi, non liberantur, ſi non dolores vehementes in pedibus inciderint. Sed quemadmodum dolor pedis inſaniam ſolvit, & alvi profluvium, ſic contra febrem inducit. Legitur enim in *libr.* 1. *de Morbis Popular. ſection.* 3. *Ægroto* 9. Critoni erecte obambulanti, pedis dolor fortis a magno digito cœpit: decubuit eadem die horridus, anxius, parum ſubcaleſcens, nocte deſipuit: ſecunda die tumor laxus per totum pedem, & circa malleolum ſubrubens cum diſtentione; puſtulæ nigræ, febris acuta; inſanivit: ab alvo vero mera, biliosa, ſatis multa prodibant: mortuus eſt altera ab initio die. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 1. Convulſio in febre, manuum, ac pedum dolores, maligni ſunt: malignus eſt & doloris ex femore progreſſus.

De pedis marcore ſcribitur hæc hiſtoria in *libr.* 5. *de Morbis Pop. num.* 18. Servæ Ariſtionis pes, ſua ſponte marcore corruptus, obtorpuit juxta medium pedis intrinſecus ex obliquo: & oſſa putrida facta abſceſſerunt, & prodibant paullatim fiſtuloſa, & ventris profluvium ſuccedebat, & mortua eſt.

Pedes præterea occupat calor, & frigus, de quibus plura narrantur; nam legitur in *libr.* 4. *de Morbis Popular. numer.* 28. Demarati uxor, pedes etiam in horroribus calidi, ſive ad ſuppurationem, ſive non tendebat, periit. Et in *libr.* 6. *de Morbis Popul. ſect.* 2. Quibus ſplen deorſum vergit, pedes, & manus, & genua calida ſunt, naſus, & aures ſemper frigidæ, num propter hoc quod tenuis ſanguis? num & natura talem hi habent? Et in *libr. de Victus Ration. in Morbis Acutis num.* 42. a pedibus arguit, quando alimentum ſit febrienti exhibendum, & inquit: Cum frigidi ſunt pedes, ſcilicet in febribus, neque potum, neque ſorbitionem, neque aliud quidquam ejuſmodi dato. Verum maximum hoc eſſe ducito, ut expectes, donec valde fuerint calefacti; deinde ſic id, quod conducit, exhibe. Plerunque enim futuræ exacerbationis febris ſignum eſt pedum frigiditas. Si vero in tali tempore exhibueris, morbum non parum augebis. Cum autem febris deſinit, vice verſa pedes reliquo corpore calidiores fiunt. Augetur enim frigefaciens pedes, accenſa ex thorace, ad caput flammam remittens. Univerſo autem calore acervatim ſurſum concurrente, & ad caput exhalante, merito pedes frigidi fiunt, ut qui excarnes, & nervoſi natura exiſtant. Inſuper autem etiam, cum longe a calidiſſimis locis abſint, perfrigerantur, calore ad thoracem coacervato: & rurſus juxta proportionem, cum febris ſolvitur, & in tenues partes dirimitur, ad pedes calor deſcendit. Hoc igitur tempore & caput, & thorax perfrigeratur, qua de cauſa ſorbitio exhibenda eſt. Præterea & in *libr. Prognoſticorum numer.* 3. hanc prænotionem e caliditate pedum ſumit: Si nudos quoque pedes habere comperiatur, nec admodum calidos, & manus, & collum, ac crura inæqualiter disjecta, ac nuda, malum eſt; anxietatem enim ſignificat. Et in *libr. de Internis Affectionibus numer.* 18. In renum morbo, a bile, & pituita orto, pedes, & tibiæ ſemper frigent. At in *libr. de Humidor. Uſu numer.* 2. declarat, quantum malum adferat calidæ nimius uſus, dum legitur: Jam vero & pedes deciderunt perfrigerati ex calidæ perfuſione. Sed his corpus perfuſi judex eſt, ſimiliter etiam frigidæ. Et in *libr. de Virginum Morbis numer.* 2. A torpore pedes ad iter faciendum impotentes fiunt, donec ſanguis ad ſe ipſum revertatur. Revertitur autem celerrime, cum ſteterit in aqua frigida, quæ ultra malleolos madefaciat. Atque hic quidem torpor facile cedit. Cito enim propter venarum rectitudinem refluit.

Rubores quoque in pedibus judicatorii ſunt. Etenim legitur in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 1. Rubores in manibus, ac pedibus, pernicioſi. Et ibidem verſus finem: Febres intermittentes, verum inæqualiter caleſcentes, alvo inflata, pauca egerente, in his poſt judicationem lumborum dolore ſequuto, alvi erumpunt. At amburentes ad manum, torpidæ, ſiticuloſæ, anxioſæ, in his alvo ſuppreſſa gravati exſolvuntur. Quandoque vero & rubicundæ in pedibus ambuſtiones eadem ſignificant.

Verum ad tumores pedum tranſeamus. Scriptum eſt in *libr.* 2. *Prædictorum numer.* 42. Quibus partes ſub oculis vehementer attolluntur, eos magnos habere lienes comperies; ſi vero etiam in pedibus tumores acceſſerint, aquam etiam habere videbuntur. Verum & ventrem, & lumbos inſpicere oportet. Et in *libr. de Ulceribus num.* 15. In pedibus tumores, & ſpon-

te, & non ſua ſponte, in quibus neque tumores, neque inflammatio a cataplaſmatis ſedatur, unde & eorum curatio. Et in *libro 7. de Morbis Popularibus numer. 6.* recitat hiſtoriam de prægnante, cui circa quartum, aut quintum menſem tumores circa pedes aquoſi fiebant, & oculorum cavæ partes intumeſcebant, & totum corpus in tumorem elevatum erat, velut in pituita alba affectis, tuſſis ſicca, rectæ cervicis ſpiratio, atque alia ſymptomata, quæ ibi lege. At cum fabis melle admixto, & eclegmate mellis uſa eſſet, & Æthiopicum cuminum in vino bibiſſet, melius habuit. Poſtea tuſſiendo eduxit multa, matura, pituitoſa, alba, & ſpiratio illa ceſſavit.

Ad pedum autem diſtentiones ſcribuntur in *libr. de Coacis Prænotionibus numer. 3.* hæc: Ad pedes, & ad lumbos diſtentiones ex menſibus ſuppurationem inducunt, itemque ea, quæ de alvo viſcoſa, graveolentia, cum dolore prodeunt.

De pedis digiti ulceratione hæc narrantur in *libr. 7. de Morbis Popularibus numer. 53.* Ariſtoni, ulcerato pedis digito, cum febre, loquelæ obſcuritas: carcinoma adſcendit uſque ad genu, periit. Erat autem nigrum, ſubaridum, graveolens.

Præterea pedis luxationem lege in *libr. de Articulis numer. 96.* Et in pede magni digiti infra, luxationem in *libr. 5. de Morbis Popularibus numer. 29.* Et pedum, ac genuum ſitus in curatione qualis eſſe debeat, in *lib. de Officin. Medic. numer. 2.* Pedis tandem oſſium fractorum curationem vide in *libr. de Fracturis numer. 10.* atque *de Articul.* ibique comperies, quod pedum fracturæ propter neglectum decubitum perfecte curari nequeunt.

PERDIX.

Perdicis, galli, & turturis caro columbarum carne humidior eſt, ut legitur in *libr. 2. de Diæt. numer. 17.*

PERFRIGERATIO.

Perfrigeratio ſive toto corpori contingat, ſive parti, in morbis acutis ſemper eſt malum, atque eo magis, ſi cum aliis copuletur ſymptomatibus non bonis: De perfrigeratione igitur ad hunc modum ſcriptum eſt in *libr. de Coacis Prænotionibus numer. 1.* in principio: Qui ex rigore perfrigerantur, caput, ac collum dolentes, voce deſtituti, inſuper exſudantes, poſtquam ſe recollegerint, moriuntur. Et: Moleſte ferre morbum cum perfrigeratione, peſſimum eſt. Et: Ex perfrigeratione timor, & triſtitia præter rationem, in convulſionem finit. Et: Ex perfrigeratione urinas intercipi, peſſimum eſt. Et: Soporoſi rigores, aliquatenus pernicioſi; & flammeus in facie color, cum ſudore, in his malignus eſt. In his frigiditas poſteriorum partium convulſionem accerſit. Et infra: Anxietudines in diebus judicatoriis, ſi in his ſine ſudore perfrigerentur, & omnes qui ſine ſudore perfrigerantur citra judicationem, male habent. Et: Qui ex rigoribus, parvis ſudoribus perfrigerantur, malum. Et: Qui ex perfrigeratione ſudoroſa cito recaleſcunt, malum. Et: Qui cum perfrigerationibus non ſine febre ſuperne exſudant, moleſte ferentes, & phrenitici, in acuto morbo pernicioſe habent. Et: Convulſoriæ etiam videntur colli, ac dorſi perfrigerationes, imo etiam totius corporis. In his mictiones pelliculoſæ ſunt. Et: Phrenitici cum perfrigeratione, ſalivam fundentes, vomitum nigrum indicant. Et: Affectiones cum vigiliis, & anxietudine repentina, ſanguinem fundunt, tum alias, tum ſi quid etiam antea profluxerit. Num & qui modice perfrigerari poſtea horruerunt? Et: In morbo acuto externas partes perfrigerari, internas autem ardere, & ſitire, malum eſt. Et: Qui ex febribus ardentibus aliquantulum perfrigerantibus, cum egeſtionibus alvi aquoſis, ac biliosis laborant, oculis malum eſt tum alias, tum ſi ſtupidi fiant. Et *numer. 2.* Soporoſi ab initio exſudantes, urinis concoctis ardentes, verum citra judicationem perfrigeſcentes, & brevi rurſus ardentes, torpidi, ſoporoſi, convulſi, pernicioſe habent. Et: Somni ſoporoſi, & perfrigerationes, pernicioſa ſunt. Et infra: Urinæ in abſceſſibus retro aures cito, & modice matureſcentes, malæ ſunt; & ſic perfrigerari, malum eſt. Et *numer. 3.* Perfrigerationes ex ſanguinis eruptionibus in diebus judicatoriis vehementes, peſſimæ ſunt. Et: Affectiones, quæ quinta die ſanguinem large fundunt, ſexta inſuper riguerunt, ſeptimæ perfrigeratæ fuerunt, & repente calefactæ, in his alvi male afficiuntur. Et infra: In perfrigeratione torpida ſanguinis detractio, mala eſt. Sed lege *Frigiditas*, & *Rigor*.

PERIPNEUMONIA.

Peripneumonia eſt pulmonis inflammatio, atque eſt morbus acutus; nam legitur in *libr. 1. de Morbis numer. 3.* Febris ardens, phrenitis, peripneumonia, angina, uva, pleuritis cito decernunt. Et cum morbus ſi acutus, eſt periculoſus.

Peripneumonia vero alia eſt vera, alia non vera. De non vera legitur hiſtoria in *libr. 5. de Morbis Popularib. numer. 6.* atque ea eſt: In Lariſſa Hippoſthenes peripneumonia apprehenſus eſſe medicis videbatur; erat autem nequaquam. Verum principio luctans in duro loco cecidit ſupinus, adverſario ipſi illapſo, & lavatus eſt frigida, & cœnavit, & gravior factus eſſe ſibi videbatur; Sequenti autem die febricitavit, & tuſſis apprehendit ſiccior, & ſpiritus denſus. Quinta die cruentum exſcreavit, non multum, & delirare incipiebat. Quando tuſſiebat, dolebat pectus, & dorſum. Sexta autem, ubi ſternutaſſet, ſanguis fluxit e naribus, quatuor heminarum menſura. Ad veſperam neque loquebatur, neque ſentiebat, quid fieret, nec quid diceretur. Undecima mortuus eſt. Per quinque vero dies modo ſapiens erat, modo non;

non: erat & ſine febre; ſputum autem nullum procedebat, neque ſtertorem habebat; non enim erat ſputum. Et hæc de peripneumonia non vera.

At vero quæ vera eſt, alia eſt ſicca, alia humida. De humida ſic loquitur Hippocrates in *libr. 3. de Morbis num. 5.* Morbi, lethargi appellati, ſtatus idem eſt, qui & peripneumoniæ. Sed multo tardior eſt morbus. Patitur autem æger hæc: tuſſis, & ſopor ipſum tenet, & ſalivam liquidam, ac multam educit, & vehementer impotens eſt; & cum moriturus eſt, multum, atque id liquidum, infra egerit: huic valde exigua vitæ ſpes eſt. Attamen hoc curandum eſt, ut plurimum ſpuat, & calefiat, & a vino abſtineat; ſi vero effugerit, ſuppuratus fit. Et *numer. 16.* Hæc patitur homo, minimum diebus quatuordecim, ad ſummum una & viginti, & per hoc tempus tuſſit vehementer, & una cum tuſſi purgatur primum ſaliva multa, & ſpumoſa; ſeptima vero, & octava die, ubi febris in vigore fuerit, ſi humida ſit peripneumonia, craſſior prodierit; ſin minus, non. Nona vero, & decima, cum virore pallida, ac ſubcruenta; duodecima autem uſque ad decimamquartam, multa, & purulenta: atque hoc in his contingit, quorum naturæ, & corporis affectiones humidæ ſunt, & morbus fortis eſt; quorum vero & natura, & morbi conſtitutio ſicca eſt, in his minus. Præterea ſicca peripneumonia eſt illa, quæ fit ſine ſputo, de qua infra agetur.

Verum a quibus cauſis peripneumonia fiat, & quomodo, dicamus. Scriptum eſt in *libr. 1. de Morbis numer. 24.* Peripneumonia fit, cum commota, ac calefacta pituita, ac bile, pulmo præ caliditate traxerit in ſe ipſum de vicinis locis ad ea, quæ jam ſunt in ipſo; & percalefacit quidem totum corpus, ac dolorem exhibet, maxime autem dorſo, & coſtis, & humeris, ac ſpinæ, nimirum ab his in ſe ipſum attrahens plurimam humiditatem: & ſuperreſiccantur hæ partes, & nimium caleſcunt. Poſtquam autem attraxit in ſeipſum, & tum bilis, tum pituita ſedem in pulmone occupavit, putreſcit, ac ſuppuratur: & ſi quidem in diebus judicatoriis putrefacta per ſputum rejecta fuerint, æger ſuperſtes evadit; ſi vero & ea, quæ ab initio advenerunt, ſuſceperit, & alia inſuper acceſſerint, utplurimum moriuntur: ſi vero ad dies perveniant duos & viginti, & febris remittat, & in his per ſputum purgati non fuerint, ſuppurati fiunt. Fiunt autem maxime ex his, quibus & pleuritis, & peripneumonia vehementiſſima exiſtit. Fit autem & peripneumonia, & pleuritis ſine ſputo, ambæ ex eadem cauſa, præ ſiccitate; ſiccant autem & calida, ubi nimirum calefaciunt; & frigida, ubi nimium frigefaciunt: congelatur autem latus, & quæ ſunt in ipſo venæ, & convellitur, & quantum in ipſo ineſt pituitæ, aut bilis, id a caliditate reſiccatur, & dolorem inducit, & a dolore febrem. Et in *libr. de Locis in Homin. num. 24.* inquit: Cum in pulmonem fluxerit ex capite per guttur, & aortas appellatas appendentes partes pulmonis, pulmo, tanquam natura rarus & ſiccus, trahit in ſe humorem, quantum ejus capere poteſt, & ubi influxerit, major fit: & ubi quidem in totum fluxerit, extremitas ejus major reddita utrunque latus contingit, & peripneumoniam pulmonis appellatum morbum facit; cum vero alterum tantum, pleuritis, ideſt coſtalis morbus fit. Et *numer. 25.* Peripneumonia multo periculoſior eſt, & dolores multo fortiores ſunt, qui ad laterum mollitudinem, & ad claviculas tendunt, & lingua multo viridior, ac pallidior, & fauces præ fluxione dolent, & laſſitudo fortis occupat, & ſpiritus ſexta, aut ſeptima die corripit: hunc ſi non ſeptima die febris dimiſerit, moritur, aut ſuffocatur, aut utrunque; ſi vero nona die, duabus diebus interpoſitis, corripiat, utplurimum etiam hic aut moritur, aut ſuppuratus evadit; ſi vero duodecima die, ſuppuratus fit; ſi quarta & decima, ſanus fit: & quicunque præ peripneumonia, aut pleuritide ſuppurati fiunt, non moriuntur, ſed ſani fiunt. Et *numer. 26.* Suppurati utplurimum fiunt, cum fluxus in idem, velut in bile contingit. Sed in bile quidem multum defluit, & ubi defluxit, ſedatur; ſuppuratis vero minus defluit, & non ſedatur: fiunt etiam ſuppurati, cum minus excreant, quam influit in pulmonem; hoc enim, quod in pulmone conſiſtit, & quod influit, pus fit.

Signa porro peripneumoniæ, præter ea, quæ deſcripta ſunt, hæc leguntur in *libr. 2. de Morbis numer. 43.* Febris detinet dies quatuordecim ut minimum, ad ſummum duos de viginti, & per hos dies fortiter tuſſit, & primum quidem excreat ſalivam craſſam, ac puram, ſeptima, & octava die; ſi vero febris corripuerit nona, ac decima, ſubdulcem, & purulentam, donec quatuordecim dies præterierint: &, ſi quidem decimaquinta die pulmo reſiccatus fuerit, & tuſſiendo rejecerit, ſanus fit; ſin minus, duas de viginti obſervato: & ſi quidem in his diebus tuſſis ſedata fuerit, evadit; ſi non ſedata, interrogato ipſum, an ſaliva ipſi dulcior appareat; & ſi hoc confeſſus fuerit, morbus annum durabit, nam pulmo ſuppuratus fit. Et in *libr. 3. numer. 16.* Febris acuta tenet, & ſpiritum frequentem, ac calidum reſpirat, & anxietas adeſt, & impotentia, & jactatio, & dolor ſub ſcapulas, & ad claviculam, & ad mammam, & gravitas in pectore, quandoque etiam delirium. Quidam dolorem non ſentiunt, donec tuſſire inceperint; verum hic morbus diuturnior, ac difficilior illo eſt. Salivam tenuem, ac ſpumoſam primum ſpuit; lingua flava eſt, verum progreſſu temporis nigreſcit. Si igitur in principio nigreſcat, citius morbus finitur; ſin poſterius, tardius. Tandem vero etiam rumpitur lingua, & ſi digitum apponas, inhæret. At liberationem a morbo ſignificat lingua, ſimiliter velut in pleuritide. Et in *libr. de Affectionib. numer. 9.* In

peripneumonia febris detinet, & tuſſis, & excreat primum pituitam craſſam, ac puram; ſexta vero, & ſeptima ſubbilioſam, & ſublividam; octava autem, & nona ſubpurulentam. Et quoniam ex febre ardente ad peripneumoniam fit tranſitus, exponit Hippocrates in *libr. 1. de Morbis numer.* 27. quomodo id fiat, & inquit: Cum ſupernus ventriculus ſupercalefactus fuerit in febre ardenti, attrahit in ſe ipſum, & fit vomitus, & ob hoc ipſum etiam ex febre ardente, & ex pleuritide ad peripneumoniam maxime morbi tranſmutantur. Ubi enim ſupernus ventriculus ſupercalefactus fuerit, trahit in ſe ipſum, & ſuſcipit pulmo, & fit peripneumonia: & plerunque pereunt, nimirum debiles jam exiſtentes, & morbo alio novo inſuper generato, dies tranſigere nequeuntes, donec ſputum in pulmone concoquatur. Verum utplurimum pereunt præ debilitate; aliqui tamen evadunt.

Quibus autem contingat peripneumonia, & quo anni tempore, legitur in *libr. 3. Aphoriſm.* 30. hoc modo: Ætatem conſtantem agentibus aſthmata, morbi laterales, pulmonis inflammationes. Et in *libr. de Dieb. Judicator. numer.* 8. Peripneumonia his contingit, quorum naturæ, & corporis affectiones humidæ ſunt, & morbus fortis eſt. Et in *libr. 1. de Morbis num.* 21. Seniori pulmo rarior, ac cavior eſt, & arteriæ ampliores, ut pus non diutius in ventriculo, & ulceribus moretur, & quicquid ejus inſuper generatum eſt, hoc totum neceſſario ſurſum attrahitur a pulmone ad arterias, & ſtatim expuitur. In juniore igitur, utpote cum ſint affectiones vehementiores, & purgatio pro ſputi ratione non fiat, & febres acutiores, & frequentiores fiunt, & dolores acuti incidunt tum in ipſo affectionis loco, tum in reliquo corpore, nimirum cum venæ ſint robuſtæ, ac ſanguine plenæ. Ubi vero hæ percaleſcunt, dolores ab ipſis tranſiliunt alias ad aliam corporis partem; ac hi quidem plerunque brevi perimuntur. Senioribus vero affectiones ſunt debiliores, & ſputum ab ipſis purgatur, & febres mitiores, ac pauciores fiunt, & dolores adſunt quidem, verum exiles: & ab hujuſmodi affectionibus ne ſenes quidem penitus liberantur, ſed longo tempore afflicti pereunt; & aliquando pus ſpuunt, quandoque ſanguinem, quandoque utrumque, tandemque cum his moriuntur; moriuntur autem hoc modo, cum ipſos morbus aliquis huic, quem antea habent, conſimilis apprehendit, ita ut & hunc habeant, & is, quem prius habent, vehementior fiat, & ut plurimum pereunt.

De anni tempore, quo peripneumoniæ fiant, ſic ſcribitur in *libr. 3. Aph.* 23. Hyeme morbi laterales, & pulmonis inflammationes. Et in *libr. de Aer. Aquis, & Loc. numer.* 28. Peripneumonia fit poſt æſtatem pluvioſam, & auſtralem. Et in eodem *libr.* In occidentalibus regionibus ab aquis lacuſtribus, & paluſtribus.

Signa porro prognoſtica hæc ſcribuntur in *libr. de Coac. Prænot. num.* 3. & ſunt: Quibus in peripneumonia urinæ craſſæ in principio, deinde ante quartum diem attenuantur, lethale eſt. Et ibidem ſupra: Quibuſcunque autem ex peripneumonia abſceſſus circa aurem, aut ad infernas partes fiunt, & ſuppurantur, ac fiſtulantur, hi ſuperſtites evadunt. Fiunt autem his, quibus & febris, & dolor affuerit, & ſputum pro ratione non prodierit, neque biliosæ alvi egeſtiones, ſolutæque faciles, ac meracæ fiunt, neque urina craſſa valde, & multam ſubſidentiam habens, & alia ſalutaria habuerint. Fiunt autem ad infernas quidem partes his, quibus circa præcordia inflammatio fit; ad ſupernas vero, quibus præcordium molle, & doloris exors fuerit, & ubi per tempus aliquod difficulter ſpiraverint, ac citra manifeſtam cauſam ceſſaverint. At abſceſſus ad crura in periculoſis inflammationibus pulmonis omnes quidem commodi ſunt, optimi autem, ſputo purulento pro flavo fiente; non procedente vero ſputo ſecundum rationem, neque urina bonam ſubſidentiam habente, periculum eſt, claudum fore hominem, aut multum moleſtiarum exhibitura res eſt. Si vero recurrerint abſceſſus, febre conſequente, & ſputo non procedente, periculum eſt, ne moriatur, ac deliret. Quicunque vero peripneumonici non purgati ſunt judicatoriis diebus, ſed mente moti quatuordecim dies effugerunt, eos periculum eſt ſuppuratos fieri. Peripneumoniæ ex pleuritide tranſmutatæ, ſecuriores ſunt his, quæ ab initio fiunt. Corpora exercitata, ac denſa citius a pleuriticis, ac peripneumonicis morbis pereunt, quam inexercitata. Gravedines, & ſternutationes, in morbis circa pulmonem, & anteceſſiſſe, & ſuccedere, malum eſt; reliquis autem ſternutatio non incommoda eſt. Peripneumonicis, quibus lingua tota alba, ac aſpera fit, ambæ pulmonis partes inflammatæ ſunt; quibus vero dimidium, una, juxta quam apparet: & quibus ad unam claviculam dolor fit, his ſuperna pulmonis ala una ægrotat; quibus autem ad ambas claviculas dolor fit, ambæ ſupernæ alæ pulmonis ægrotant; quibus juxta mediam coſtam, media; quibus ad diſcriminationem, inferna. At totam unam partem dolentibus, omnia juxta hanc partem dolent. Si quidem igitur, aortæ appellatæ, utrinque appendentes pulmonis partes valde inflammatæ ſunt, ut ad latus aſſideant, hac corporis parte reſolvuntur, & livores foris circa coſtam habent; (hos autem veteres, ictos, ſive ſideratos vocabant) ſi vero non valde inflammatæ ſunt, ut non aſſideant, dolor quidem fit per totum, non tamen reſolvuntur, neque livores habent. Quibus vero totus pulmo inflammatus fuerit una cum corde, ut ad latus allabatur, hi toti reſolvuntur; & jacet æger frigidus, ſenſus exors; moriturque ſecunda, aut tertia die; ſi vero etiam ſine corde contigerit, minus diu vivunt, quidam autem etiam ſervantur. Et in *libr. Prænot.*

num.

numer. 4. In peripneumonia floccos de veſtibus evellere, aut paleas e pariete detrahere, lethale. At vero in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 16. A pleuritide, aut peripneumonia occupato, alvi profluvium accedens, malum. Et in *libr.* 1. *de Morb. numer.* 3. Si peripneumonia mulierem fœtum in utero habentem corripiat, neceſſario interimit. Et in *libr.* 7. *Aphor.* 11. Peripneumonia ex pleuritide, malum. Et ibidem *Aphoriſm.* 12. Ex peripneumonia phreniris, malum: Et in *libr.* 3. *de Morbis numer.* 16. In peripneumonia ſi ſaliva inſuavis ſit, ſtatus morbi lethalis eſt. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 5. Peripneumonicis pernicioſa eſt urina, quæ in principio quidem cocta eſt, poſt quartum vero diem attenuatur. Et *numer.* 3. ejuſdem *libr.* In peripneumonicis, ac pleuriticis erectum ſedere velle, peſſimum; malum, in acutis. Et in *libr. Prænot. numer.* 4. In peripneumonia, manus ante faciem ferri, & fruſtra venari, lethale. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 3. Peripneumoniæ ex pleuritide tranſmutatæ, ſecuriores ſunt his, quæ ab initio fiunt. Et ibidem infra: Qui in peripneumoniis ſiccis pauca concocta educunt, horrenda res eſt. Et: In peripneumoniis ſiccis in pectoribus rubores ſublati, iis, qui pauca concocta educunt, pernicioſi. Et ibidem infra: Ex peripneumonicis ſuppurationibus ſeniores magis pereunt, ex reliquis juniores. Quemadmodum ex febre ardente, & pleuritide in peripneumoniam fit tranſitus, ſic ex peripneumonia in ſuppurationem: & idcirco ſcriptum eſt in *libr.* 1. *de Morbis num.* 10. Si peripneumonia correptus in judicatoriis diebus non purgetur, ſed relinquatur in pulmone ſputum, ac pituita, ſuppuratus fit.

Sed tempus eſt, ut curationem aggrediamur. Scriptum eſt in *libr. de Affection. numer.* 9. Huic, ſi quidem dolor adeſt, aut dorſi, aut laterum, dandum eſt medicamentum, quod in pleuritide ad lateris dolorem in medicamentario libro ſcriptum eſt. Per potus autem, & ſorbitiones, & veneris ſubductionem, ac frigefactionem, eadem curatio adhibeatur, quæ in pleuritide. Quo vero ſputum, & pus ex pulmone repurgetur, danda ſunt pharmaca in potu, quibus pulmo humectatur, & pus ſurſum purgatur: fit autem hic morbus, cum pituita acervatim ex capite ad pulmonem fluxerit; aliquando etiam ex pleuritide in peripneumoniam, & febrem ardentem tranſitus fit.

At de peripneumonia ſicca ſic loquitur Hippocrates in *libr.* 1. *de Morb. numer.* 26. Peripneumonia fit, cum pulmo etiam ipſe ſuperreſiccatus fuerit, & quantum in ipſo ineſt bilis, aut pituitæ, neque putrefacit æqualiter, neque per ſputum reddit; & quantum in ipſo eſt humiditatis aut a potu, aut a ſorbitione, aut a vicinis locis, hoc totum exurit præ nimia ſiccitate, & caliditate. Huic potiones bibere conducit, a quibus pulmo humectatur, ac ſputum rejicitur; ſi enim ſputum non rejecerit, & durior fit, & coareſcit, & hominem perimit. Et in *libr.* 2. *numer.* 43. Huic primis diebus vinum dare convenit dulce, album, aquoſum, paullatim frequenter bibendum: ſorbeat etiam ptiſanæ ſuccum, melle ammixto, ter in die, donec dies decem, & octo præterierint, & febris deſiverit: periclitatur autem maxime in ſeptem, aut quatuordecim. Poſtquam autem decem, & octo dies tranſgreſſus fuerit, non amplius moritur, ſed pus ſpuit, & pectus dolet, & tuſſit. Cum ſic habuerit, jejunus cum ſalvia vini illam potionem bibat, & leguminis freſi decoctum ſorbeat, adipe multo ammixto, ſi non calor fuerit: ſi vero fuerit, ne ſorbeat, ſed cibis utatur ſalſis, ac pinguibus, & marinis potius, quam carnibus: & ſi pro ratione purgari ſibi viſus fuerit, in os infundito, ac fomenta adhibeto: ſi quidem craſſum fuerit pus, fomenta adhibeto; ſi vero tenue, infundito. Et ex cibis hæreat quam maxime, & ab acribus abſtineat, & a carnibus bubulis, ovillis, ac porcinis. Et in *libr.* 3. *de Morb. numer.* 17. Primum caput levius facere incipe, quo nihil influat ad pectus. Primis autem diebus ſorbitiones ſint dulciores; ſic enim id, quod conſedit, ac compactum eſt, potiſſimum elueris, ac commoveris. Quarta die, & quinta, ac ſexta non amplius dulces, ſed pingues; nam ad ſputum ſurſum excreandum conducunt. Si vero pro ratione ſpuere non poſſit, ex pharmacis ſurſum educentibus dato. Alvum autem in primis quatuor, aut quinque diebus ſubducere oportet, & hoc paullo amplius, quo & febres obtuſiores ſint, & dolores leviores: Oportet autem, & infernam alvum neque valde ſuppreſſam eſſe, ut ne febres ſint acutæ; neque valde egerere, quo ſaliva ſurſum educi poſſit, & æger viribus valeat. At medicamenta ſurſum educentia ſexta, & ſeptima, ac nona die, & morbo adhuc ulterius progreſſo, magis exhibeto: ſit autem medicamentum veratrum album, thapſia, elaterium recens, ſingula æquis portionibus. Deinde deſcribit medicamentum quoddam ad ſputum educendum, quod ibi lege. Et in *libr. de Victus Ration. in Morbis Acut. numer.* 52. docet Hippocrates, quonam pacto peripneumonicas, ac pleuriticas affectiones conſiderare oportet: Deinde ſi dolor tendat ad claviculam, aut circa mammam, & brachium, venam in brachio ſecare oportet internam; utra tandem fuerit parte, in ea ipſa. Poſtea infuſum per clyſterem adhibere: atque alia, quæ ibi lege.

Cæterum peripneumonicos quoſdam recitat Hippocrates, veluti hi, qui deſcripti ſunt in *libr.* 7. *de Morbis Popularib. numer.* 11. & 12. de quibus lege hiſtoriam, atque ſymptomata, item *num.* 43. Et in *lib.* 4. *de Morb. Popular. num.* 29. Sputa peripneumonicis quibuſdam bilioſa, cum deſinere volunt. Valde flava brevia fiunt; ſi qualia ſunt, quæ in principiis adſunt, talia poſtea appareant, hæc non valde concoqui puto, ſed judicare, velut ei, qui apud præceptorem erat; & velut alias quoque vidi.

guinem detrahes, ſi vehemens morbus videatur, & floruerit ægrotantis ætas, & virium adſuerit robur. Et eodem *num.* Si angina, vel aliud quodpiam ex pleuriticis malum fuerit, & ob copioſam ſanguinis miſſionem imbecillior fuerit, clyſmum tertio quoque die veneri infundes, donec in tuto æger fuerit, & fame indigeat. Et *num.* 36. Obſeſſa inflammatione hypochondria non ex ſpirituum interclusione, ſepti traſverſi intenſiones, vel ſpirituum protenſiones, quibus orthopnœa ſicca pus non ſubit, ſed a ſpirituum interclusione pathemata hæc ſuperveniunt, potiſſimum vero jecinoris dolores, & lienis gravitates, atque inflammationes aliæ, & ſuperiores ſepto tranſverſo dolores, & morborum collectiones ſolvi non poſſunt, ſi quis primo purgante medicamento uti aggreſſus fuerit. Nam venæ ſectio in his præferenda eſt: deinde clyſmis eſt opus, ſi vehemens, & magnus fuerit morbus; ſi vero non, & poſtea medicamento opus ſit, ſane id poſt ſanguinis miſſionem ſecure, & mediocriter porrigendum eſt. Et *numer.* 37. Venam igitur brachii dextri internam ſecare oportet, & ſanguinem auferre, inſpecta ſecundum habitum, & ætatem pluris, vel minoris ratione. Quamplurimis autem horum, ſcilicet qui opus habent ſanguinis miſſione, accedunt hæc, ſaciei rubores, oculorum conſtantia, manuum porrectio, dentium ſtridores, pulſus, maxillarum contractio, refrigeratio extremorum, & ſpirituum in venis interceptiones. Et ſubdit: In deſtillatione atræ bilis, vel alia acri, ſi fiant vertigines, aphoniæ, capitis gravitas, & convulſiones, ac præterea epilepſiæ, & paraplexiæ, talibus ſane, prius adhibitis fomentis, venam conſeſtim ab initio ſecare oportet, cum nondum ſint fixa omnia, quæ contriſtant, tum ſpiritus, tum fluxiones; facilius enim remediis patent. Et addit: Poſtea reficere expedit, &, habita judicationis ratione, ſuperiorem ventrem, ſi non lavetur, purgare; inferiori vero, ſi non dejecerit, clyſmum injicere; coctum deinde aſinæ lac dabis, & bibet heminas duodecim, non minus: & ſi virtus toleraverit, ſexdecim magis. Et *numer.* 39. In angina ſanguinem ex brachiis detrahes, mox venas, quæ ſub lingua ſunt, ſecabis. Et in *libr. 6. Aphor.* 22. Quæcunque rupta ex dorſo ad cubitum deſcendunt, venæ ſectio ſolvit. Et Galenus in *Commentar.* ait: Melius quidam ſcribunt, *Quæcunque dolores*. Et *Aphoriſm.* 31. Dolores oculorum meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ ſectio, aut medicamentum epotum ſolvit. Et in *libr. 7. Aphor.* 46. Dolores oculorum, poſt meri potionem, & aquæ calidæ balneum, ſectione venæ curato. Et in *libr. 1. de Morbis numer.* 25. Huic, qui peripneumonia, & pleuritide ſine ſputo laborat, venam ſecare conducit in manu ſplenitidem appellatam, aut hepatitidem, juxta utram ſane fuerit morbus. Atque ſic dolor mollior fit, & lateris, & aliarum partium; nam vena, & quantum in ipſa ineſt bilis, ac pituitæ, & ipſius ſanguinis ægrotantis, una cum his magnam partem foras dimittit. Pars vero ex carne per medicamenta, & potiones diffunditur, & a calefactoriis forinſecus adhibitis, ita ut morbus per totum corpus diſpergatur. Et in *libr. 2. de Morbis numer.* 53. Si eryſipelas in pulmone fiat, & ſi dolor diſceſſerit ſub ſcapulas, cucurbitam affigito, & venas in manibus pertundito. Et in *libr. de Intern. Affect. num.* 5. Si in pulmone varix fiat, & dolor maxime premit, primum ſanguis detrahatur; deinde multa calida lavato. Et in *libr. 6. de Morbis Popular. ſection.* 6. In doloribus proximum ventrem purgato, ſanguinis autem ventrem ſecato. Et in *libr. 7. numer.* 33. Alcmani ex renum affectionibus ſe recolligenti, & ſanguine deorſum detracto, ſurſum ad hepar converſus eſt morbus. Et in *libr. 2. ſect. 6.* Urinæ ſtillicidium ſolvit venæ ſectio. Et in eodem *libr. ſection.* 2. Sanata eſt veratri potione Lycia; poſtremum ſplen magnus, & dolores, & febris, & ad humerum dolores; & vena, quæ in ſplene eſt, in cubito ſecabatur, & ſatiebat quidem ſæpe: aliquando vero etiam non eſt ſecta, ſed una cum ſudore ſanguis penetravit, aut ſua ſponte. Et in *libr. de Affection. numer.* 21. Quicunque ſplenem habent magnum, ſi biliosi ſint, conducit, ut per victum humectantem, alvum & veſicam ſubducamus, & ut de vena ſplenitide frequenter ſanguinem mittant. Et in *libr. 7. de Morbis Popularibus num.* 57. Eudemus ſplenem vehementer dolebat. Vena ſecta eſt; cibos, ac potus parce ſumpſit. Et in *libr. 3. de Morbis num.* 15. In volvulis ſupernum ventriculum quam citiſſime purgato, & ſanguinem de capite, ac cubitis detrahito, ut ſuperna alvus caleſcere deſinat. Et in *libr. 2. de Morbis Popularibus ſection.* 5. Ventoſitatem flatuoſam venæ ſectione, fluxionem pharmaco illito, ſiſtito: fluxus enim ex vena magna eſt. Et in *libr. 2. de Morbis numer.* 35. In morbo regio nigro primum venas ſub lingua ſecato, deinde calida multa lavato. Et in eodem *libr. numer.* 71. In morbo nigro caput purgato, & poſt medicamentorum potiones ſurſum purgantes, de manibus ſanguinem detrahito, ſi non fuerit debilis. Et in *lib. de Intern. Affect. numer.* 31. In morbo hepatico quodam, ſi non aliis curetur, dextri cubiti internam venam ſecato, & ſanguinem detrahito. Et *numer.* 40. ejuſdem *libr.* in morbo regio quodam cubiti venam ſecat, & ſanguinem detrahit. Et in eodem *libr. num.* 35. In quodam morbo ſplenico, ſi tibi viſum fuerit, ab interna cubiti ſiniſtri vena ſanguinem detrahito. Et in *libr. 2. de Morbis Popular. ſection.* 5. Si hydropicum tuſſis corripiat, ſi quidem ſtatim animo linquatur, calidis omnibus utatur; ſin minus, inebriato, ac cibis ipſum impleto; venas autem internas ſecato, dum morbus magnus in intentione eſt. Et in *libr. de Virg. Morb. numer.* 3. Cum virgo ex menſibus ſurſum petentibus inſanit, curatio eſt ſanguinis detractio, ſi nihil fuerit, quod impediat. Et in *libr. 1. de Morb. Mulier. numer.* 103. Si

præ-

prægnans multo tempore cohibeatur, & parere non poſſit, ſed diebus pluribus ex partus doloribus laboret; ſit autem juvenis, in vigore, & multo ſanguine referta; ſecare oportet venas in malleolis, & ſanguinem detrahere, virium reſpectu habito; & poſtea calida, lauri corticibus incoctis, lavato. Et in eodem *libr. 1. num. 67.* Si uteri anguſti oris ipſi fuerint, & puerperii purgationem non emiſerint &c. quandoque vero non exit malum graveolens, ſed mulieri mortem portendit, niſi quis brevi venam ſecet, aut ventrem emolliat. Et in *libr. de Sterilibus numer.* 18. His, quæ ſecundum naturam fiunt, deſinentibus, ſanguinem de manu detrahere oportet; ſi quidem fortis fuerit, de ambobus brachiis; ſi vero debilis, de altero ſuffieit. Et *num.* 24. Si vero genituram continens, non prægnans fiat, ſi vires ſufficiant, ante omnia venam in manu ſiniſtra ſecato, atque ita reliqua facito. Et in *libr. 2. de Morb. Popul. ſection. 4.* Famula Idumæa erat, quæ ubi filiam peperiſſet, converſum eſt ei uteri oſculum, & dolor ad coxam, & crus: juxta malleolum ſecta vena, liberata eſt, & quidem cum etiam tremores totum corpus detinerent. Et in *libr. 6. ſection.* 5. In fluxionibus ad coxam, venas retro aures ſecato. Et in *libr. de Intern. Affectionib. num.* 57. Si coxendicum morbus fiat a ſanguine, fomentum adhibeto, & cucurbitam affigito, & venas in poplitibus ſecato.

Cæterum, quemadmodum phlebotomia juvat, ſic contra nocet, veluti legitur in *libr. 5. Aphor.* 31. cujus verba ſunt: Mulier utero gerens, ſanguine miſſo ex vena, abortit, & magis ſi fœtus ſit major. Et in *libr. de Locis in Homin. numer.* 8. Hæ, ſcilicet venæ, infœcundum faciunt hominem, cum fuerint ſectæ.

PHOCA.

Legitur in *libr. de Natur. Muliebri num.* 29. Bitumen, & hordei paleas miſceto, &, addita pinguedine phocæ, ſuffito. Et infra: Coaguli phocæ pelliculam contuſam, ac tritam, & ſpongiam, & muſcum arboreum, trita, ſimul mixta, atque phocæ pinguedine excepta, ſuffito. Aliud: Stercus caprinum, & pulmonem phocæ, ac cedri ramenta ſuffito. Et in *libr. 2. de Morb. Mul. numer.* 18. Cum uteri apud præcordia conſtiterint, ſuffito phocæ adipem, prunis teſtæ impoſitis, ipſaque obvelata, & capite imminente, quo odor maxime ingrediatur, ita ut de adipe inſtilles, & ipſa odorem ſurſum trahat, os vero clauſum habeat.

PHRENITIS.

Præcordia, ideſt ſeptum tranſverſum, alias fortuitum nomen apud Græcos per conſuetudinem habent, cum phrenes a ſapientia dicta videantur, revera autem non, neque ex natura; neque ego ſane novi, quod vim habeant præcordia, hoc eſt, phrenes, ut ſapiant, & intelligant, præterquam ſi homo ex improviſo nimio gaudio perfundatur, aut triſtitia afficiatur, tunc ſane exiliunt, & anxietatem exhibent præ tenuitate, & quod diſtenta ſunt maxime in corpore, & ventriculum non habent, ad quem ſuſcipiant, aut bonum, aut malum allabens, ſed ab utriſque his turbantur propter naturæ debilitatem; nam nulla ſane prius ſentiunt ex his, quæ in corpore inſunt, ſed fruſtra hoc nomen, & cauſam habent; quemadmodum quæ ad cor ſita ſunt, aures appellantur, cum nihil conferant ad auditum. Porro dicunt quidam, quod corde ſapimus, & quod hoc eſt, quod angitur, & quod curam gerit; verum hoc non ita ſe habet, ſed convellitur, veluti præcordia, & magis etiam propter eaſdem cauſas. Ex omni enim corpore venæ ad ipſum tendunt, & concluſiones habet, ut ſentiat, ſi quis dolor, aut collectio homini contingat; neceſſe eſt enim, & dum angitur, inhorrere corpus, ac diſtendi, & ſi quis nimio gaudio perfundatur, idem pati; quapropter cor quidem, & præcordia maxime ſentiunt, ſapientia autem minime participant, ſed omnium horum cerebrum cauſa eſt. Hæc Hippocrates in *lib. de Morb. Sacr. numer.* 17. Hæc verba nobis indicant, cor maxime ſentire, atque præcordia, ſive phrenes, ſed non ſapere, verum hoc cerebri munus eſſe, quod quidem verum eſt, ut alias diximus, eo modo, quo manifeſtatur hominis ſapientia per cerebrum, & per inſtrumenta ſtatim a cerebro prodeuntia. Attamen, ſi cor ſit primum ſentiens, eſt quoque primum intelligens, non quod ſtatim per id ſapientiæ operationes fiunt, ſed propterea quod fons eſt, & radix ſapientiæ, utpote quod ſit primum ſentiens: & propterea in *libr. de Virg. Morbis numer.* 2. inquit Hippocrates: Sanguis, non habens effluxum, præ multitudine reſilit ad cor, & ad ſeptum tranſverſum: & cum hæc repleta ſunt, cor fatuum fit, deinde ex fatuitate torpedo, poſtea ex torpedine delirium apprehendit. Quæ verba declarant, læſum cor fieri fatuum, inde ſequi delirium, quod niſi per cerebrum, & per ea, quæ cerebro inſerviunt, manifeſtari poteſt. Atque hanc Hippocrates ſententiam confirmat in aliis libris, quemadmodum hi, qui doctrinam Hippocratis ſequuntur, optime percipiunt. Cum igitur cor, & phrenes ſani ſint, radices, & origo, atque fons ſunt ſapientiæ in hominibus; cum vero læſi, ſunt delirii, ac inſaniæ principia, quæ, veluti diximus, manifeſtantur in cerebro. Morbi igitur phrenum dicuntur phreneſis: & idcirco declaratur ille aphoriſmus, qui legitur in *libr. 7. Aphoriſm.* 11. & 12. qui eſt: A pleuritide peripneumonia, malum: & a peripneumonia phrenitis, hoc eſt, morbus ſepti tranſverſi, malum; nam quemadmodum facilis eſt tranſitus, atque propinquus ex pleura ad pulmonem, ſic ex pulmone ad phrenes, ſive ad ſeptum tranſverſum. Materia autem, quæ lædit phrenes, ſcribitur hoc pacto in *libr. de Affectib. num.* 12. Quæcunque aliæ febres hyeme fiunt, ſive ex vino, ſive ex laſſitudine, ſive ex aliqua

alia

Digitized by Google

alia re, tranſeunt aliquando in morbos acutos hoc modo: cum commotis duobus humoribus, pituita, & bile, non conducentia corpori exhibentur, ipſi inter ſe ipſos coacti, pituita ſcilicet, ac bilis, corpori, ubicunque tandem contigerit, allabuntur, & fit pleuritis, aut phrenitis, aut peripneumonia. Et in *libr.* 1. *de Morbis num.* 28. Phrenitis hoc modo ſe habet: ſanguis, qui eſt in homine, maximam partem ad prudentiam confert, quidam dicunt totum. Cum igitur bilis commota ad venas, & ad ſanguinem ingreſſa fuerit, ſanguinem ex conſueta compage, ac motione dimovet, & ſeroſum facit, ac calefacit. Calefactus autem, etiam reliquum corpus totum percalefacit, & deſipit homo, & non ſibi conſtat præ febris copia, & ſanguinis ad ſeroſitatem tranſmutatione, & motione non ſolita contingente; aſſimiles autem ſunt maxime hi, qui phrenitide tenentur, his, qui ab atra bile delirant; nam & hi, ubi ſanguis ex bile, & pituita corruptus fuerit, morbum habent, & dementes fiunt; aliqui vero etiam inſaniunt: & qui phrenitide correpti ſunt, eodem modo. Tanto autem minor inſania, ipſumque delirium fit, quanto paucior, ac debilior eſt bilis, quam pituita. Phrenitides autem maxime fiunt in febribus ardentibus, ut explicat Hippocrates in *libr.* 1. *de Morbis Popularibus ſection.* 2. *Commentar.* 3. Stupida inſania ex phrenitide, ac lethargo fit, veluti ſcriptum eſt in *libr.* 4. *de Morbis Popular. numer.* 5. De phrenitide vero hæc quoque ſcribuntur in *libr. de Affectionib. numer.* 10. Phrenitis ubi apprehenderit, febris primum debilis detinet, & dolor circa præcordia, magis autem dextra, ad hepar. Cum autem quarta, aut quinta advenerit; & febris fortior fit, & dolores augeſcunt, & color ſubbilioſus afficitur, & mens percellitur. Et ſubdit: Fit hic morbus a bile, cum mota viſceribus, ac ſepto tranſverſo inſederit; judicatur autem morbus breviſſimus ſeptima die; longiſſimus undecima. Effugiunt & hunc pauci, tranſitque etiam in peripneumoniam, & ſi tranſierit, pauci effugiunt.

Signa autem phrenitidis hæc leguntur in *libr.* 3. *de Morb. numer.* 9. Septum tranſverſum dolent, ut ne contingere quidem permittant, & febris accedit, & mente moventur, & intentis oculis vident, & alia ſimilia faciunt his, qui peripneumonia affecti ſunt, ubi ſane in peripneumonia mente moventur. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 5. Phrenitidem cum vigiliis, & turbatione ſignificant urinæ decolores, nigra innatantia in medio habentes. Et in *libr.* 1. *Prorrhetic. numer.* 1. Urinæ in turbulentis, vigilibuſque decolores, nigræ, ſublime petentes, atque in ſudore, phreniticæ. Et eodem *numer.* 1. Screatus frequens, & ſi aliud quodpiam ſignum affuerit, ſunt phrenitica, ſive phrenitidem oſtendunt. Et *numer.* 2. In acutis morbis loci circa fauces doloroſi, graciles, parvi, obſtrangulantes, ut, cum æger hiaverit, non poſſit facile os aperire, & claudere, mentis aberrationem portendunt. Ex his phrenitici fiunt, & pernicioſe habentes. Et: Mente aberrantes, acute ſuperfebrientes cum ſudore, phrenitici fiunt. Et *numer.* 4. Moleſte ferre morbum cum perfrigeratione, ſi non ſine febre exſudent partes ſupernæ, phrenitim portendit. Et: Phreniticæ valde ſunt mentis aberrationes tremulæ, obſcuræ, palpitatoriæ. Et in *lib. de Coac. Præn. n.* 2. Phreniticæ ſunt linguæ aſperæ, & reſiccatæ. Et ibidem ſupra: Phrenitici fiunt, qui febres ad tactum non adurentes habent, & magis, ſi ſanguis fluxerit. Et ibidem *num.* 3. Phrenitici evadunt, qui cum lateris dolore, non tamen pleuritico, & turbulentis tenuibus lenibus ſanguinem ſpuunt. Et in *libr.* 1. *Prorrheticorum numer.* 1. Qui comatoſi inter initia fiunt cum capitis, lumborum, hypochondrii, collique dolore, vigilantes, phrenitici ne exiſtunt? Deſtillatio e naribus, his pernicioſa, tum alias, tum ſi quarto inceperit die. Et in eodem *libr. numer.* 4. Phrenetim portendit, morbum moleſte ferre, cum perfrigeratione, ſi non ſine febre exſudent partes ſupernæ. Et in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 72. In phreniticis comparent urinæ pellucidæ, albæ. Et in *libr.* 4. *de Morbis Popularibus numer.* 26. Phrenitici ſunt, quibus in dextris diſtentio ſubmollis, ſi non ſolvatur febre deſinente. Et in *libr.* 3. *de Morbis num.* 9. Phrenitici hæc patiuntur: ſeptum tranſverſum dolent, ut ne contingere quidem permittant, & febris accedit, & mente moventur, & intentis oculis vident, & alia ſimilia faciunt his, qui peripneumonia affecti ſunt, ubi ſane in peripneumonia mente moventur.

Signa autem prognoſtica cum bona, tum mala hæc leguntur, veluti in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 1. In phrenitide egeſtiones alvi albæ, & torpor, malum. Et ibidem: Phrenitici, cum perfrigeratione, ſalivam fundentes, vomitum nigrum indicant. Et ibidem: Phrenitici parum bibentes, ſtrepitum valde percipientes, tremuli, aut convulſi fiunt. Et: In phreniticis affectiones frequenter tranſmutationem habentes, convulſoriæ, pravæ. Et: In vehementer phreniticis tremores, lethales ſunt. Et: In phreniticis in principiis affectiones manſuetæ, ac frequenter tranſmutationem habentes, malæ ſunt. Et ibidem *numer.* 2. In phreniticis naſus deſtillans pernicioſus tum alias, tum quarto ab initio die. Et *numer.* 5. In phreniticis, ſi comparet urina alba & diffuſa, pellucida, mala eſt. Et in *libr.* 1. *Prorrhetic. numer.* 2. In phreniticis manſuetudo in principio, verum frequentes tranſmutationes, malum eſt. Et ibidem *n.* 4. In phreniticis permutationes frequentes, convulſoriæ. Et *numer.* 1. In phreniticis alvi profluvium rubicundum, malum. Et *num.* 2. In phreniticis alba alvi egeſtio, rigor, tremores, malum. Et ibidem *num.* 1. Phreniticæ vehementer affectiones, tremulæ deſinunt. Et in *libr. Prognoſt. numer.* 4. In phrenitide ſi quæ ante faciem feruntur, & fruſtra venantur, lethale. Et ibidem: Floc-

cos de veſtibus evellere, aut paleas de pariete detrahere, lethale. Et in *libr. 4. Aph.* 72. Quibus urinæ perſpicuæ, albæ, malæ, maxime vero in phreniticis ſi appareant. Et in *libr. 7. Aphor.* 12. E peripneumonia phrenitis, malum. Et in *libr. 8. Aphor.* 1. Quicunque ſupra quadraginta annos phrenitici fiunt, non ita valde ſani fiunt; minus enim periclitantur, quorum naturæ, & ætati morbus affinis fuerit. At vero prognoſtica bona ſunt hæc, Scriptum eſt in *libr. de Judication. numer.* 10. Cum phrenitide atrabiliariis occupatis, ſi hæmorrhoides oboriantur, bonum eſt. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 1. In phrenitide inſomnia evidentia bona ſunt. Et in *libr. 1. de Morb. num.* 30. Ex phrenitide ita perit: deſipiunt in hoc morbo ſemper, nimirum ſanguine corrupto, & ex conſueta motione emoto; & cum deſipiant, nihil eorum, quæ ipſis exhibentur, accipiunt, quod ſaltem memoratu dignum ſit. Cum vero progreſſum fuerit tempus, marceſcunt, ac imminuti conſumuntur tum ex febre, tum quod nihil alantur: & primum quidem extremæ partes conſumuntur, ac perfrigerantur; deinde ipſis proximæ. Sed & frigiditatis, & febris, & dolorum principium hoc habet. Cum ſanguis, qui eſt in venis, perfrigeratus fuerit a pituita, tranſmutatur, & convellitur acervatim alias alia parte, & tremit. Tandem vero omnia perfrigerantur, & moritur.

Curationem vero deſcribit in *libr. de Affection. num.* 10. & inquit: Huic ad dolorem quidem danda ſunt, quæ in pleuritide, & tepor faciendus, ubi dolor hæret. Sed & alvus curanda, & reliqua ſimiliter facienda ſunt, excepto potu. Potu vero utendum eſt quocunque alio volueris, præter vinum, aut acetum; & mel, ac aquam dato. Vinum autem non convenit mente motis, neque in hoc morbo, neque in quibuſvis aliis. Conducit autem in hoc morbo etiam caput multa calida lavare; mollito enim corpore, ſudor quoque magis ſequitur, & alvus, & urina ſecedit, & æger ipſe ſe ipſo temperatior evadit. Et in *libr. 3. de Morbis num.* 9. Hoc modo affectum calefacere oportet calefactoriis humidis, & potionibus, excepto vino: & ſi quidem fieri poterit, ſurſum purgare, & per tuſſim, ac ſputitionem educere oportet, quemadmodum in peripneumonia; ſin minus, inferna alvus præparanda eſt, ut egerat; humectato autem potionibus, hoc enim conducit. Morbus autem lethalis eſt; moriuntur enim tertia, aut quinta, aut ſeptima die; ſi vero leniter corripiat, judicat, velut peripneumonia. In *libr. 3.* autem *de Morb. Pop. ſection. 2. Ægrot.* 11. recitat hiſtoriam Hippocrates de muliere, quæ ſeptima mortua eſt phrenitide. Et in *libr. 7. numer.* 29. Hippiæ ſoror hyeme phrenitica, mente aberrans, manibus negotium exhibens, ſaneinans ſe ipſam; quinta, & ſexta ad noctem voce deſtituta, ſoporoſa, inflans in maxillas, & labia, velut dormientes; ſeptima, mortua eſt. Et *num.* 39. Fullo in Syro phreniticus, cum uteretur cruribus tremulis, corpus velut a culicibus compunctum; oculus magnus, motus brevis, vox fracta, ſed clara tamen; urina pura, ſubſidentiam non habens; nam propter alvi ecthapſia egeſtionem decima octava die morbus remiſit, evaneſcens citra ſudorem. Et *num.* 54. Famula, cum multo tempore denſæ urinæ prodiiſſent, & capitis dolores adeſſent, phrenitica mortua eſt ex vehementibus doloribus. Nam urinæ denſæ, ac conturbatæ certum ſignum ſunt doloris capitis, & convulſionis, & mortis.

PHTHISIS. Lege TABES.

PILUS.

Legitur in *libr. de Natur. Puer. numer.* 17. Pilorum natura hoc modo ſe habet. Oriuntur quidem maximi, ac plurimi, qua corporis parte cuticula rariſſima eſt; & ubi pilus moderatum humorem in alimentum habet, & ubi cuticula poſterius rara eſt, ibi etiam pili poſterius naſcuntur. Simul enim, ut genitura prodit, etiam caro rareſcit, & cuticula, & venæ aperiuntur magis, quam priori tempore; nam, dum adhuc puer eſt, & venæ tenues exiſtunt, non procedit per ipſas genitura. (eadem ratio de menſibus virginum eſt,) Simul autem, ut via fit & geniture, & menſtruis virginibus, etiam pilos emittit pubes tum pueri, tum virginis, rara nimirum cutila reddita, ſimulque pilus moderatam humiditatem in alimentum habet, & non pauciorem. Sic vero & in mento viri contingit; rara enim fit cuticula, procedente in ipſam de capite humiditate. Simul enim & in coitu, ſimulque interjecto tempore, pilus moderatam humiditatem in alimentum habet, & tunc maxime, cum tempus contingit humiditati de capite deſcendenti in coitu ad mentum a pectore diſtans. Et *numer.* 19. Cæterum cani ob id fiunt, quod longo tempore pertranſeunte in homine humiditate, albiſſimum ejus ſecernitur, & ad cuticulam allabitur, & pilus, albidiorem humiditatem trahens, albidior fit, quam priori tempore, itemque ipſa cuticula, præſertim ubi cani ſunt, reliqua albidior exiſtit; illic enim albiſſima eſt humiditas. Habet autem res hoc modo: qualemcunque humiditatem caro attraxerit, ſive albam, ſive fulvam, ſive nigram, tali calore etiam pilus inficitur. Et in *libr. de Glandulis numer.* 2. Pili ex glandulis naſcuntur, & augeſcunt. Et in *libr. 2. de Morbis Popularibus ſection.* 3. Pili cutim raram indicant. At in *libr. 6. de Morbis Popular. ſection. 6.* ſcribitur: Poſt pilorum defluvium quartana febris non ultra annum. Sed in *Adjectis libr. 2. de Morbis Mulierum numer.* 4. legitur: Ad pilos corporis, aut circa oculos extirpandos.

PIRA.

Pira matura calefaciunt, humectant, ac alvum movent; dura vero ſiſtunt: ſed pira ſylveſtria, hyberna, matura alvum mo-

movent, & purgant; ut proditum eſt in *libr. de Diat. numer.* 28.

PISA.

Piſa ſabis quidem inflant minus, per alvum autem magis ſecedunt; ut ſcriptum eſt in *libr.* 2. *de Diat. num.* 13.

PISCIS.

Quicunque piſces in lutoſis, & aquoſis locis alimenta habent, velut capitones, mugiles, anguillæ, & reliqui hujuſmodi, graviores ſunt, propterea quod ab aqua, & luto, & in his naſcentibus alimenta habent, a quibus etiam ſpiritus in hominem ingrediens, ipſum lædit, ac gravat; ut ſcribitur in *libr.* 2. *de Diæta num.* 18. Et ibidem *num.* 19. Piſces fluviatiles, & paluſtres iis, qui in lutoſis, & aquoſis locis degunt, graviores ſunt. Et *num.* 18. Piſces errones, & undas verberantes, laboribus fracti, ſolidiorem carnem habent; torpedines autem, & ſquatinæ, ac rhombi, & hujuſmodi ſunt leviores. Et *numer.* 21. Ex piſcibus ſiccisſimæ ſunt ſupernæ partes; leviſſimæ ſub ventre: & capita ipſorum humidiora ſunt propter pinguedinem, ac cerebrum. Et *numer.* 18. legitur, quales piſces ſint ſiccisſimi, & leviſſimi. At in *libr. de Affect. num.* 46. ſcribitur natura, & differentia piſcium. Et in *libr.* 3. *de Diæt. numer.* 24. enarrantur piſcium partes ex dorſo, & cauda ſolidiores. Verum capitales, & ſub ventre, humidiores.

PITUITA.

Pituita autem eſt omnium humorum frigidiſſima; ut inquit Hippocrates in *libr. de Natur. Hum. numer.* 12. Et in *libr.* 1. *de Morb. numer.* 22. Eſt quidem pituita duplex. Altera innata, altera ex cibis genita. De innata ſic loquitur in *libr.* 4. *de Morbis num.* 1. Species humorum ſunt quatuor, pituita ſcilicet, ſanguis, bilis, & hydrops, ſive aqua: & de his non minima, neque debiliſſima in ſemen procedit portio; & quia animal ſecundum parentes naſcitur, tot humorum ſpecies & ſanorum, & morboſorum in ſe ipſo habet. De ſecunda ſpecie agit *numer.* 7. his verbis: Si, ubi edit, aut bibit quid pituitoſi homo, non rurſus exeat, quod redundat, neque per os, neque per nares, neceſſe eſt, ipſum manere in capite, aut ad corpus deſcendere de capite, & ad ventriculum pervenire. Etenim pituitæ fons eſt caput; ut in eodem *libr. numer.* 2. refertur. Sed & in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 7. idem confirmat. Verum aſſero, inquit Hippocrates in *libr.* 4. *de Morbis numer.* 6. quod quantum in cibo, aut potu pituitæ ineſt, illud, ubi ad ventriculum pervenit, partim corpus ad ſe ipſum trahit, partim caput, ut quod cavum ſit, & velut cucurbita corpori incumbat, ad ſe trahit, utpote viſcoſa exiſtente pituita, ita ut hanc alia per aliam ſequatur ad caput: & quæ quidem recens ex cibo generatur pituita, in capite manet; vetus autem, prout copioſior eſt recens, ab ipſa violenter extruditur. Quapropter ubi quis edit, aut bibit aliquid pituitoſi, exſcreat pituitam. At vero de ſpeciebus pituitæ hæc profert in *libr. de Internis Affectionibus numer.* 21. & inquit: De pituita eaſdem habeo ſententias, quas & de bile; & ſpecies ipſius multas eſſe puto. Et alia quidem popularis eſt, quæ ſane recentiſſima eſt, cujus etiam curatio facillima eſt: alia antiquior, atque hæc pituita alba appellatur. De quibus ibi lege, & quo pacto curentur. Pituita autem ſi valde calefiat, fit acris; ſi vero a frigore prematur, congelatur. Verum ſi mixta ſit aliis humoribus, ſapit naturam illius humoris, ac præterea poſſidet ipſius virtutes; legitur enim in *libr. de Flatibus numer.* 16. Pituita acribus humoribus permixta, quocunque proruperit, maxime in non conſuetos locos, eos exulcerat Et ſubdit *num.* 17. Acris cum ſit pituita, carnem penetrans, exulcerat, ac perfringit venas. Et in *libr.* 2. *de Morbis numer.* 2. Cum in capite pituita ſubbilioſa connutrita fuerit, ulcera fiunt. Et infra *numer.* 3. Deſipit homo, cum ſanguis in capite a bile, aut pituita fuerit calefactus, & plus ſolito commotus. Et ibidem *numer.* 8. Poſtquam venæ pituitam in ſe ipſas traxerint, neceſſe eſt, præ pituitæ frigiditate ſanguinem magis nunc ſiſti, ac perfrigeratum eſſe, quam priori tempore. Et in *libr. de Affect. num.* 16. Pituita, & bilis compacta fortia ſunt, & prævalent, in quacunque corporis parte conſtiterint, & laborem, ac dolorem fortem exhibent; diffuſa vero, debiliora ſunt, quacunque corporis parte manifeſta fuerint. Et in *libr. de Internis. Affection. num.* 7. Si inflammatio in pulmone fiat, fit autem maxime a vinolentia, & guloſitate piſcium, capitonum, & anguillarum. Jam vero etiam factus eſt morbus a pituita, ubi ſanguini mixta in pulmonem influxerit. Et ſic nos habemus, quidnam efficiat pituita ſola, aut cum aliis mixta. Sed & hæc addamus, quæ ſcripta ſunt in *libr.* 4. *de Morbis num.* 28. Lac in nutrice impurum fit, ſi pituitoſis cibis, ac potibus, & alimentis impuris nutrix utatur. Et ſubdit: Fæx a pituita cruda concreſcit. Glutinum enim fit pituita ad fæcem ammixta. Rurſus fæx ſolida fit, & lapidis ſpeciem accipit.

Signa porro pituitæ declarantur in *libr.* 2. *de Morbis Mulierum numer.* 64. hoc modo: Cum perfrigeratur uterus, & onus inſitum eſſe videtur, & color non eſt clarus, & compactus eſt uterus, purgare oportet cum eo, quod pituitam ducit, & attenuare, & frequenter vomere. Et in eodem *libr. num.* 4. Mulieres, quæ ſuperalbidæ ſunt, humidiores ſunt, ac fluidiores. Nigræ vero ſicciores, & acerbiores. Et in *libr. de Locis in Homin. numer.* 45. Sanguis eum morbum facit, dolorem exhibet; pituita autem, gravitatem utplurimum. Et hæc pauca de ſignis in genere. Dictum eſt antea, locum pituitæ caput eſſe, & propterea aut ibi conſiſtit, aut ad aliquam partem devenit: & ſi ipſa ſuperabundans ſit, eſt morborum omnium fons, & origo. At cum deſcenderit,

orit, ptimum quidem fuerit, ſi ad ventriculum perveniat; exire enim poterit una cum ſtercore: & ſi quidem multa fuerit, ac humida, ſtercus humectare poterit; ſi vero modica, non hoc effecerit. At ſi in capite maneat multa, dolorem capiti exhibuerit, cum in venis eſt; ſi vero modica, non hoc fecerit, ſignificationem autem de ſe præbet, copioſane ſit, an modica. Et in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 7. Morbus ſacer fit in pituitoſis. Incipit autem fieri in fœtu adhuc in utero exiſtente. Purgatur enim, & floreſcit cerebrum, velut etiam aliæ partes, priuſquam gignantur. Si purgatio moderata fit, ſaniſſimum caput habebit; ſi autem amplior colliquatio a toto cerebro facta fuerit, morboſum caput augeſcens fœtus habebit, & ſonitu plenum, & neque ſolem, neque frigus tolerabit. Et *numer.* 13. ejuſdem *libr.* Proceſſu temporis cerebrum humidius, quam ex natura fit, & præ pituita inundat, ut defluxiones quidem frequentiores fiant: & cerebrum eroditur a pituita, & colliquatur. Id vero, quod colliquatur, aqua fit, & foris cerebrum ambit, & circumalluit, & propterea frequentius, ac facilius a morbo ſacro corripiuntur, præcipue auſtrali, ac humida aeris conſtitutione. Et *numer.* 7. Si vero ab una aliqua parte colliquatio contigerit, aut ab oculo, aut ab aure, aut vena aliqua ſimul gracilis facta fuerit, ille ſic afficitur, qualiter ſane colliquatio contigerit. Et in *libr. de Affection. numer.* 1. Morbi omnes a bile, ac pituita fiunt, cum in corpore utraque nimium aut reſiccantur, aut humectantur, aut incaleſcunt, aut frigefiunt; patiuntur autem hæc pituita, & bilis & a cibis, & a potibus, & a laboribus, & a vulneribus, & olfactu, & auditu, & viſu, & coitu, & a calido, & a frigido. Patiuntur autem, cum ſingula ex relatis aut non in debito tempore corpori exhibentur, aut non conſueta, aut plura, & fortiora, aut pauciora, & debiliora. Cum igitur de capite fluxio contingat, ea quidem deveniet in nares, in aures, & in oculos; & ſi inferius deſcenderit, in thoracem perveniet, vel in medullam ſpinalem, vel retro ad vertebras, & in carnes, & in ventrem. Sic ſcriptum eſt in *libr. de Locis in Homin. numer.* 18. Sed in *libr. de Glandulis num.* 8. & 9. Cerebrum ſi rodatur, turbationem multam ſuſtinet, & mens deſipit, & cerebrum convellit, ac diſtrahit totum hominem, qui in ſeipſo vocem non edit, ac ſuffocatur, & hæc affectio apoplexia appellatur. Aliquando vero acris non eſt fluxio, ſed copioſa in cerebrum irruens, ipſum affligit, & mens perturbatur, & homo circumambulat, aliena cogitans, & aliena videns, perferens morbi mores viſu, riſu, & peregrinis imaginationibus. At ſi fluxio pituitoſa ex capite ad carnes convertatur, capitis præſertim cutis craſſeſcit, & reliquum corpus attollitur, & craſſeſcit, ac bonum colorem habet. Sic legitur in *libr. 2. de Morbis numer.* 1. Atque ibidem *numer.* 2. Cum in capite pituita ſubbilioſa connutrita fuerit, ulcera fiunt, ubi ſincipu pituita, & bile perrigatum fuerit, & ubi pituita rara, & acervata fuerit, itemque bilis. Hæc enim conſiſtit, putreſcit, & exulceratur. Verum cum ad venas bilis, aut pituita ingreſſa fuerit, elevantur venæ, & pulſant, & dolor per totum caput diſpergitur, & aures ſonitum percipiunt, ac nihil audiunt; & hæc *numer.* 4. Atque inquit *num.* 7. Si pituita in ſecunda oſſis capitis lamina reſiccata fuerit, caries fit in oſſe, & dolor ex oſſe corripit, & temporis progreſſu cutis de capite alia, atque alia parte diſcedit. Et *numer.* 8. Cum venæ in capite fuerint calefactæ, ac pituitam in ſe ipſas traxerint, anteriorem capitis partem dolet, oculis non videt æqualiter, & ſoporatur, & venæ pulſant, & febris debilis tenet, & corporis impotentia: & ſi ſanguis, ac reliquum corpus ſuperarint, ita ut caleſcant, homo evadit; ſi vero pituita prævaluerit, ſanguis magis perfrigeratur, ac congelatur, & hæc ſi augeſcant, penitus congelaſcit, ac perfrigeratur homo, & moritur. Si vero e capite fluxiones fiant, per aures ſecundum naturam, per oculos, per nares contingunt; atque hæ tres ſunt: & aliæ per palatum in guttur, & ingulam, & aliæ per venas in medullam ſpinalem, & in ſanguinem. Quæ omnes ſeptem numero exiſtunt. Hæc lege in *libr. de Glandul. numer.* 8. & in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 18. Si autem in aures fluxio inciderit, quo pacto curanda ſit, lege in *libr. de Affect. numer.* 3. Si in oculos, curationem lege in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 21. Si autem in nares, curationem habes in *libr. de Locis in Homin. numer.* 20. & in *lib. 2. de Morbis num.* 33. & in *lib. de Affectionib. numer.* 6. Si vero pituita in guttur, & collum deſcenderit, fit angina, de qua lege in *libr. 2. de Morbis num.* 9. & 26. Si ad gurgulionem, fit uva, ut legitur *numer.* 10. & 29. Si in tonſillas, in linguam, ac in partes ſub lingua, & in gingivas, lege *numer.* 11. & *numer.* 30. Si tuberculum ab hac fiat ſub lingua, curationem vide *numer.* 31. Si ad palatum deſcenderit, & tuberculum fiat, quo pacto cures, habes *numer.* 32. Si vero ad dentes, lege in *lib. de Affectionib. num.* 5. Si in fauces, *numer.* 4. Verum ſi fluxio fiat in thoracem, fit pleuritis, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, ut legitur in *libr. de Affection. numer.* 7. & curationem habes *numer.* 8. 9. 10. & 11. Ex his morbis fiunt ſuppurationes, & tabes, ut ſcriptum eſt in *libr. de Loc. in Hom. n.* 26. 27. & 28. curationem autem comperies in *lib. 2. de Morb. num.* 44. Si fluxio in pulmonem fiat, quot oriantur morbi pulmonis, & quo modo curentur, lege in *libr. 2.* citato *numer.* 55. Atque hæc ſi ſalſa ſit, & putrida, mordet pulmonem, ac facit tabem, & quo modo, lege in *libr. de Internis Affect. numer.* 11. Si in latus, fit tuberculum, cujus ſigna, & curationem reperies *num.* 10. Si porro ad cor progreſſum fecerit defluxus, palpitatio apprehendit, & anhelationes, & pectora corrumpuntur, aliqui etiam incurvi fiunt;

cum

cum enim deſcenderit pituita frigida ad pulmonem, aut ad cor, perfrigeratur ſanguis; ſi vero in ventrem defluat, profluvia alvi apprehendunt: & hæc recitat Hippocrates in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 7. At ſi vadat ad hepar, facit hydropem, & calorem, & flatum. Verum ſi aliam ceperit viam fluxio, utpote per venas hæmatitidas, mutus fit homo, & ſuffocatur, & ſpuma ex ore effluit, & dentes conſtringuntur, & manus convelluntur, & oculi diſtorquentur, & nihil ſapiunt, aliquibus etiam ſtercus inferne ſecedit. Atque hæc fiunt aliquando in ſiniſtra, aliquando in dextra, aliquando utrinque: & hæc in eodem loco *de Morbo Sacr.* Et in *libr. de Locis in Homin. numer.* 18. Si autem in medullam ſpinalem fluxio contigerit, tabes occulta, ac inconſpicua oboritur; cujus ſigna, & curationem lege in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 29. & 35. Cum autem retro ad vertebras, & in carnes defluxerit, hydrops fit, quem quo modo cognoſcas, vide in *libr. de Locis in Homin. num.* 18. & curationem *num.* 33. Et in eodem *libr. numer.* 19. Si autem modicus fluxus fuerit, coxendicum, & articulorum diuturnam facit affectionem, ubi fluere ceſſaverit; nam ut modicus, & undiquaque ab omnibus fortioribus depulſus, ad articulos refugium facit. Fiunt præterea articulorum, ac coxendicum affectiones a talibus morbis ſanatis, cum morbum quidem efficiens ſanatur, in carne vero quid relictum fuerit, cui non ſit exitus, neque rurſus intro, neque foras, ſed ad cutem egreſſum tuberculum utique fecerit: fugit autem in id, quod cedit, articulos videlicet, & aut articulorum, aut coxendicum affectiones inducit. Curationem vero habes *num.* 34. Si vero fluxio retro proceſſerit per palatum, & in ventrem pituita pervenerit, fluunt quidem horum ventres, non autem ægrotant; ſi vero inferne maneat pituita, affectiones volvuloſæ fiunt diuturnæ. Hæc in *libr. de Glandul. num.* 9. & in *libr. de Affect. numer.* 25. & quomodo curandus ſit talis morbus, lege in *libr. de Locis in Homin. numer.* 32. Si vero pituita in cerebro liqueſcens ſecedit per venas, quæ ducunt ad pudendum, mingit homo, & patitur quemadmodum ab urinæ ſtillicidio. Sic legitur in *libr.* 2. *de Morbis numer.* 1. Sed in *libr.* 1. *numer.* 27. Quibus in veſicam confluit quid pituitæ, craſſa urina mingitur. Et in *libr. de Intern. Affect. numer.* 15. Cum ren lapide laborat, pituita eſt in cauſa, propterea quod ren ſuſceptam in ſe ipſum pituitam non rurſus dimiſerit, ſed in ipſo in toffum concalluerit, & fiunt ex ea tenues lapilli, velut arena. Si vero ad cutim pervenerit, hæc leguntur in *libr. de Affect. numer.* 35. Lepra, & pruritus, & ſcabies, & impetigines, & vitiligo, & alopeciæ a pituita fiunt: ſunt autem talia turpitudo magis, quam morbi. Favus, & ſtrumæ, & pani, & furunculi, & carbunculus a pituita fiunt. Et *num.* 34. Tubercula, quæ enaſcuntur, omnia a pituita, aut a ſanguine naſcuntur, cum ſane a vulnere, aut a caſu fuerint collecta. Curationes autem horum ibi lege. Si vero pituita in carne quieverit, hæc ſcribuntur in *libr. de Locis in Homin. numer.* 38. Febres propterea fiunt, cum corpore ſuperinflammato carnes intumuerint, & pituita, ac bilis concluſa quieverint, & neque refrigeretur quicquam, neque exeat, neque moveatur, neque aliud quid ſubeat. Cum itaque laſſitudo occuparit, & febris, ac repletio, quid faciendum ſit, ibi docet. Et in *libr. de Affect. num.* 17. Cum corpus a ſole fuerit calefactum, humectatur. Humectatum vero ægrotat aut totum, aut ea parte, in quam pituita, & bilis incubuerint. Si quidem igitur quis ipſos incipientes curet, neque longi fiunt, neque periculoſi; ſi vero non curet, aut male curet, & longiores fiunt, & ſæpe quoque occidunt. Et *numer.* 19. Fit tum tertiana, tum quartana, a bile, & pituita. Et *numer.* 21. Splen magnus, & durus fit, cum ex febribus, & mala curatione, bilis, aut pituita, aut ambo in eum incubuerint. Scribitur tandem morbus pituitoſus in *libr.* 2. *de Morbis numer.* 68. & ejus ſigna, & curatio.

Pituita porro augetur hyeme ob pluviarum copiam, & noctium longitudinem; ut ſcriptum eſt in *libr. de Natur. Human. numer.* 14. Atque ipſa defluit, ubi derepente poſt aquilonares ventos auſter flare cœperit; ſolvit enim, ac laxat cerebrum compactum, ac debile, quemadmodum ſentit Hippocrates in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 10.

De pituita autem hæc pauca addenda duximus. Pituita his acervatim penetrat circa judicationem, quibus dolores circa umbilicum palpitatorii; ut legitur in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 2. circa finem. Sed in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 30. His pituita de capite defluit, quibus ſpumoſæ alvi egeſtiones ſunt, in alvi profluvio. Et in eodem *libr. Aphor.* 54. Quibus inter ventriculum, & ſeptum pituita repoſita eſt, & dolorem affert non habens exitum ad neutrum ventrem, his per venas ad veſicam verſa, ſolvitur morbus. Cur autem pituita ad ventriculum, & ad veſicam perveniens non lædat, ad corpus autem alteri humori ammixta, non qualitate, ſed quantitate, moleſtet, lege in *lib.* 4. *de Morb. num.* 7. Verum in *lib. de Morb. Sacr. num.* 11. hæc narrantur: Pituita inſuper defluit ex ignoto timore, ſi quidem timuerint, aut aliquo vociferante, aut inter plorandum ſpiritum cito revocare non poterint, id, quod pueris frequenter contingere ſolet.

Tandem pituitæ in ventre moleſtantis per clyſterem curatio reperitur in *lib. de Intern. Affectib. numer.* 22. Quæ medicamenta eam attenuent, & reſiccent, in *libr. de Affect. numer.* 21. Quo modo expellas, in *libr.* 4. *de Morbis num.* 7. Quæ vero purgent, habes propriis locis.

PITUITA ALBA.

Qui alba pituita detinetur, ſi fortis ventris fluxus ſupervenerit, a morbo liberatur. Hæc Hippocrates in *libr. 7. Aphor. 29.* Quid vero ſit alba pituita in *Comment.* explicat Galenus, & inquit: Conſuevere & alii medici, quandam aquæ intercutis ſpeciem *albam pituitam* nominare, quaſi videlicet ſit etiam pituita livida, vel tanquam ſui quidem ratione ſit ſemper alba, ſed propter mixtionem quorundam aliorum humorum verum mutet colorem. Cæterum Hippocrates ipſe in *libr. 2. de Morbis numer. 69.* ſic exponit, quid alba ſit pituita: Intumeſcit totum corpus albo tumore, & venter ad contactum craſſus eſt, & pedes, ac femora rument, tibiæ item, ac ſcrotum; & acervatim reſpirant, & facies rubicunda eſt, & os ſiccum, & ſitis tenet, & ubi cibum accepit, ſpiritus frequens incumbit. Hic eadem die quandoque melius habet, quandoque pejus. Et in *libr. de Affection. num. 20.* Pituita alba cum tenuerit, corpus totum intumeſcit albo tumore; & in eadem die alia parte melius ſibi videtur habere, alia deterius: & tumor alias in alia corporis parte major, & minor fit. Morbus autem hic fit a pituita, cum quis ex febribus diuturnis pituitoſus exiſtens, impurgatus manſerit, & pituita ad carnes ipſius converſa fuerit; & nihil quidem albidior eſt hæc pituita, quam alia, verum corporis color albidior apparet. Sanguis enim a pituitæ copia aquoſior fit, & non ineſt ſimiliter in ipſo bonus color, quapropter albidiores apparent: & vocatur hic morbus *pituita alba*. Et in *libr. de Internis Affection. numer. 23.* Si antiquior fuerit pituita, (appellatur autem hæc *pituita alba*) patitur hæc. Gravat hominem magis, & ſpeciem a populari alienam habere videtur pallidiorem, & totum corpus laxo tumore intumeſcit, & facies rubet, & os ſiccum eſt, & ſitis tenet; & cum comederit, ſpiritus denſus ipſi incidit. Hic eadem die aliquando melius habet, aliquando derepente dolet, & ſibi mori videtur. Hæc ſunt albæ pituitæ ſigna.

Quid vero præſagiendum ſit de ipſa, ſcribit Hippocrates in *libr. 7. Aphoriſm. 70.* his verbis: A pituita alba aqua intercus supervenit. Et Galenus in *Commentar.* hoc pacto explanat: Quibus in vaſis, & in totius corporis habitu multa pituita alba fuerit acervata, his aqua intercus, quæ leucophlegmatias ab alba pituita nomen habet apud Græcos, ſupervenit. Sed & in *lib. de Affect. numer. 23.* inquit Hippocrates: Fit etiam hydrops a ſplene, cum ægrotaverit, & ab hepate, & a pituita alba, & a dyſenteria, ac lienteria. At vero quomodo a pituita fit tranſitus in hydropem, docet in *libr. de Affectionib. num. 24.* cum ait: A pituita maxime in aquam inter cutem tranſitus fit hoc modo. Pinguedo colliqueſcit, & a calore, qui in pituita eſt, fit aqua. Cognoſces autem hoc, an quis ſanari poſſit, aut non; donec enim quis in pectine pinguedinem habet, fieri non poteſt, ut ipſum ſanes. Cognoſces autem ex his maxime, an pinguedo inſit in pectine, aut non. Siquidem febres ſuccedunt, & non poteſt exurgere, & umbilicus inflatus extra prominet, indicium eſt non amplius ineſſe pinguedinem, & ſanabilem eſſe. Verum quo pacto ſanitatem acquirat, ibi lege. At vero non efficit ſolam hydropem pituita alba, ſed & morbum craſſum quendam, de quo legitur Hippocrates in *libr. de Internis Affect. numer. 53.*

De alba vero pituita ſparſim ſcripſit Hippocrates, & non ex ſtudio in pluribus locis; quemadmodum in *libr. de Superfœt. num. 8.* ubi legitur: Si qua partui vicina ſit, & oculos cavos habeat, & facies intumeſcat, & ipſa tota, itemque pedes tumeant, ut velut a pituita alba apprehenſa appareat, & habeat aures albas, & ſummum naſum album, & labia livida, ea ipſa mortuos geſtat: & hæc verba nobis ſignificant, quid ſit alba pituita. Sed in *libr. 2. de Morb. Popul. ſect. 1.* percipimus a quonam membro proveniat, cum hæc ſcripta ſunt: Color eſt velut qui multum pallidus eſt, & qui ex candicante pallet; quoniam omne hujuſmodi ab hepate eſt, & ex hoc ſunt hepatici in his morbi, & morbi regii ab hepate ad ſubalbidum colorem vergunt, & qui ex aqua inter cutem, & ex pituita alba laborant. Et in *lib. 4. de Morb. Pop. n. 3.* recitat hiſtoriam de muliere, quam alba pituita detinebat, ſed ſigna quædam deſcribit in eodem *libr. numer. 19.* & inquit: Anicula alba pituita referta, tibiæ duris tumoribus, albis, laxis; itemque pedes, verum minus. Erant autem & in pedibus infra femora, etiamſi pleriſque difficilis huc exitus patet; imo & in lumbis; & venter tenuis erat, præcordia ſubmollia, ſpirituoſa non valde: reliqua ibi lege. Et in *libr. de Intern. Affect. numer. 13.* In tabe quadam medulla ſpinalis ſanguine plena fit. Tabeſcit autem ſimiliter & a cavis venis. Hæ vero pituita hydropiformi, & bile replentur. Et in *libr. de Aer. Aquis, & Locis numer. 12.* Occidentalibus mulieribus, quibus uſui eſt aqua paluſtris, ſtabilis, ac lacuſtris, tumores oboriuntur hyeme, & pituita alba, & vix in ventre concipiunt.

Nunc curationem aggrediamur. Scriptum eſt in *libr. 1. de Morbis numer. 6.* Subaquoſo, ac lienoſo ab alba pituita detento, alvus fortiter turbata, bonum. Et in *libr. 7. Aphoriſm. 29.* Qui ab alba pituita detinetur, ſi fortis ventris fluxus ſupervenerit, a morbo liberatur. Et in *lib. 2. de Morb. numer. 69.* Huic ſi quidem venter ſua ſponte turbatus fuerit in principio morbi, proximus ſanitati eſt; ſi vero non turbetur, medicamentum deorſum purgans dato, a quo aqua purgetur: & calida non lavet, & ſub dio exponatur; & ſcrotum, ubi impletum fuerit, ſecato. Cibis utatur pane puto frigido, & beta, & piſcibus, ſcorpiis coctis, juſculo autem quam pauciſſimo; & frigida omnia edat, & non dulcia, neque pinguia, ſed trita, & acida, & acria, excepto alio,

cœpa,

cœpa, & porro, Origanum, & ſaturejam multam edat, & vinum inde vinoſum bibat, & ante cibum iter faciat. At ſi a medicamento tumeat, clyſterem adhibeto, & cibo, deambulationibus, & illuvie premito. Verum ſurſum purgans non prius dederis, quam tumores ad infernas partes deſcenderint. Quod ſi, extenuato jam ipſo, ſuffocatio in pectore oboriatur, veratrum bibendum dato, & caput purgato, & poſtea deorſum purgans bibat. Morbus hic maxime a nullo diſcedit. Et in *libr. de Affection. numer.* 20. Huic pharmaca danda ſunt deorſum purgantia, a quibus aqua, aut pituita purgatur. Victus autem ratio conſtituenda eſt in cibis, & potibus, ac laboribus, a quibus ſicciſſimus, ac gracillimus evadat. Si quidem igitur curatus fuerit inchoante morbo, ſanus fiet; ſin minus, in hydropem tranſit morbus, & hominem corrumpit. Et in *libr. de Intern. Affectionib. numer.* 23. Si vero non ſua ſponte venter turbetur, purgare oportet cneoro dato, aut hippophae, aut cnidio grano, aut lapide magneſiæ: & poſt purgationem, lenticulæ hemina una, aut duæ dentur ad abſorbendum. Coquatur autem alium in lenticula. Detur etiam betæ pinguis hæmina non conditæ, polenta circuminſperſa. Bibat vinum nigrum, auſterum, & forte. Poſtera vero die mane ſtadia viginti deambulet: deinde panem edat parvum exaſſatum, & obſonium habeat alium coctum, & vinum ſit paullo meracius: deinde ſtadia vadat triginta. Cœnet pedes, & capita ſuilla, aut galli carnes, & ſuis tritas, aut ſcorpium, draconem, gobium, vel alios piſces hujuſmodi. Olera ſint alium copioſum, crudum, & aſſatum, & coctum. Hic morbus maxime fit tempore æſtatis ex aquæ potu, & a ſomno multo. Judicatur in triginta diebus an lethalis ſit, aut non. In primis autem diebus ſorbeat lenticulam cum aceto, & ptiſanam acidam. Bibat mulſam tepidam, ut præpares corpus ad pharmacorum potum; dormiat ſub dio. Et ſi tibi videtur, detrahe ſanguinem, cucurbita affixa, & venas in ſcroto quam craſſiſſimas ſecato. Citiſſime ſanus fiet, ita curatus.

PLEURITIS.

Pleuritidis ſpecies quædam ſumitur a materia, ex qua fit; ſiquidem alia ſanguinea, alia biliofa fit, alia flatuoſa: Quædam autem ſumitur a loco; veluti ea, quæ in ſuperioribus coſtis, alia in inferioribus, & mendoſis, alia ex dorſo fit. Quædam ſumitur ab accidentibus propriis; nam alia humida eſt, & cum ſputo, alia ſicca, & ſine ſputo.

De bilioſa vero hæc comperies in *libr. de Locis in Homin. num.* 24. Cum in thoracem fluxerit, & bilis fuerit, dolor lateris mollitudinem occupat, & claviculam ejuſdem partis, & febris adeſt, & lingua ſuperne pallida, ac viridis fit, & excreat compacta. Pleuritis hæc eſt, cujus morbi periculum ſeptima, aut nona die inſtat. Cum vero ambo latera doluerint, reliqua autem ſimilia, velut in priore, fuerint, hæc quidem peripneumonia eſt. Ambæ autem hoc modo fiunt. Cum in pulmonem fluxerit bilis ex capite per guttur, & aortas appellatas appendentes partes pulmonis, pulmo tanquam natura rarus, & ſiccus, trahit in ſe humorem, quantum ejus capere poteſt, & ubi influxerit, major fit: & ubi quidem in totum fluxerit, extremitas ejus major reddita utrunque latus contingit, & peripneumoniam pulmonis appellatum morbum facit; cum vero alterum tantum, pleuritis, id eſt morbus coſtalis fit. Et in *libr. 1. de Morbis num.* 23. Pleuritis, & peripneumonia fiunt hoc modo. Pleuritis quidem, cum potiones acervatæ, & fortes valde corripiunt. Percaleſcit enim totum corpus, & humectatur a vino; maxime autem & bilis, & pituita percaleſcit, ac humectatur: & his commotis, ac humectatis, contingit, ut rigor invadat. Et cum latus natura carne nudum ſit præ omnibus corporis partibus, & non ſit quidquam in ipſo, quod renitatur, præter ventriculi cavitatem, maxime rigorem percipit. Et cum riguerit, ac perfrigeratum fuerit, tum caro, quæ eſt in latere, tum venæ contrahuntur, ac convelluntur. Et quantum in ipſa carne ineſt bilis, ac pituitæ, aut in venis, quæ in ipſa carne ſunt, id magna ex parte, aut totum ſecernitur, & intro compellitur ad caliditatem, carne extrinſecus condenſata. Atque id ad latus affigitur, & dolorem vehementem exhibet, & percaleſcit; & per caliditatem trahit ad ſe ipſum a vicinis venis, ac carnibus pituitam, & bilem. Ubi vero ad latus affixa putruerint, & per ſputum rejecta fuerint, ſani fiunt; ſi vero & antiquum multum affixum fuerit ad latus, & aliud inſuper acceſſerit, ſtatim pereunt, præ ſalivæ copia expuere nequeuntes; aut ſuppurati fiunt, & partim pereunt, partim evadunt. Indicium autem hæc de ſe præbent in ſeptem diebus, aut novem, aut undecim, aut quatuordecim. Dolorem porro inducunt ad humerum, ad claviculam, & ad alas hac de cauſa. Vena, quæ ſplenitis appellatur, tendit a ſplene ad latus, a latere vero ad humerum, & ſiniſtram manum. Hepatitis autem ad dexteras partes eodem modo: & cum hujuſmodi in latere pars a rigore contracta fuerit, & ſanguis in ipſa horruerit, ad alas, & claviculam, ac humerum concedit, & convellit, ac dolorem inducit. Eodem modo & loci circa dorſum ab affixo ad latus humore pituitæ, ac bilis percaleſcunt: & quandoque dolorem locis infra latus exhibent; ſæpe vero, ſi ad infernas partes convertatur, dolorem per venas ad veſicam diſtribuit, multumque, ac bilioſum æger mingit. Arbitrantur autem, hujus morbi cauſam, ac principium rigorem eſſe. Sic fiunt pleuritides ex humoribus.

Verum ſanguinea pleuritis eſt, in qua ſubcruenta rejicit: & eſt quidem bilioſa, mitior, ſi non ruptiones æger habeat; ſin minus, doloroſior quidem eſt, ſed non lethalior. At ſanguinea fortis, & doloroſa,

& lethalis eſt, Hæc in *libr, 3. de Morbis numer.* 19. At *num.* 20. Bilioſæ, & ſanguineæ nona, & undecima judicant, & magis ſani fiunt.

Pleuritidis vero ſpeciei, quæ a loco ſumitur, mentionem facit in *libr, de Victus Rat. in Morb, Acut. Commentar.* 2. *particul,* 10. cum ait: Si dolor ad claviculam pertigerit, aut moleſta ſit vel brachio &c. Et *partic,* 11. Si vero eas, quæ ſub ſepto tranſverſo ſunt partes, dolor infeſtat, nullumque ad claviculam ſignum fecerit &c. Sed plura de his dicemus, cum curationem egerimus. Et in *libr, 3, de Morb. num.* 21. inquit: Pleuritis ex dorſo in tantum ab aliis differt: dorſum dolet velut ex plaga, & ſuſpirat, & acervatim reſpirat. Statim autem ſpuit pauca, & corpus delaſſatur. Tertia, aut quarta die ſaniem mingit ſubcruentam. Moritur autem maxime quinta die; ſin minus, ſeptima. Has ſi effugerit, vixerit; & morbus levis eſt, ac minus lethalis. Cuſtodire tamen oportet uſque ad decimum quartum.

De pleuritide vero ſicca agit in eodem *libr. 3. de Morbis numer.* 20. hoc modo: Sunt & ſiccæ pleuritides ſine ſputo; verum hæ difficiles ſunt. Judicationes autem ſimiles aliis ſunt, ſed ampliore in potu humectatione opus habent, quam aliæ. Et in *libr. 3. de Morbis numer,* 25. Fit & peripneumonia, & pleuritis ſine ſputo, ambæ ex eadem cauſa, & præ ſiccitate. Siccant autem & calida, ubi nimium calefaciunt, & frigida, ubi nimium frigefaciunt, Congelatur autem latus, & quæ ſunt in ipſo venæ, & convellitur: & quantum in ipſo ineſt pituitæ, aut bilis, id a caliditate teſiccatur, & dolorem inducit, & a dolore febrem. Et in *libr, de Locis in Homin, numer.* 37. Pleuritis ſicca citra fluxum fit, cum pulmo valde exſiccatus fuerit præ ſiti neceſſaria. Pulmo enim natura ſiccus exiſtens, ubi amplius quid, quam pro natura, ſiccatus fuerit, gracilis fit, & impotens redditus, & ad latus præ impotentia reclinatus, latus contingit, & poſteaquam contigerit ipſum humidum exiſtens, cohæret, & adglutinatur, & pleuritidem, hoc eſt lateris morbum facit. Tunc vero & dolor fit in latere, & in clavicula, & febris, & album exſcreat. Hunc multis potibus curare oportet, & lavare, & doloribus medicamentum præbere; & alia, quæ excreationem faciunt. Hic in ſeptem diebus ſanus fit, & morbus minime periculoſus eſt, & cibos præbere non oportet. Et in *libr. 1. de Morbis numer,* 25. Huic venam ſecare conducit in manu ſplenitidem appellatam, aut hepatitidem, juxta utram ſane fuerit morbus. Atque ſic dolor mollior fit, & lateris, & aliarum partium. Nam vena, & quantum in ipſa ineſt bilis, ac pituitæ, & ipſius ſanguinis ægrotantis una cum his magnam partem foras dimittit. Pars vero ex carne per medicamenta, & potiones diffunditur, & calefactoriis forinſecus adhibitis, ita ut morbus per totum corpus diſpergatur. Atque hæc de ſicca pleuritide.

Cæterum fit, ut a variis ſymptomatis variæ quoque dicantur pleuritides; legitur enim in *libr, 2. de Morbis numer.* 40. 41. & 42. triplex pleuritidis differentia, a ſignis deſumpta, quarum prima eſt: Pleuritis ubi corripuerit, febris, & rigor tenet, & dolor per ſpinam ad pectus, & erectæ cervicis ſpiratio, & tuſſis, & ſaliva alba, ac ſubbilioſa, & non facile per tuſſim rejicit, & per inguina dolor eſt, & cruentam urinam mingit. Cum ita habuerit, ſi febris ſeptima die remiſerit, ſanus evadit; ſin minus, devenit ad undecimum, aut decimum quartum diem; & ſane multi in his diebus moriuntur. At ſi decimum quartum tranſgrediatur, evadit. Deinde ſubdit curationem hujuſce pleuritidis, & inquit: Cum ita habuerit dolor, calefactoria adhibeto, Bibat autem mel æquali aceto affuſo coctum, ita ut quanta affuerit menſura cocti mellis, & aceti, undevigeſimam partem aquæ affundas. Hoc paullatim, & frequenter bibendum dato; & poſtea quoque aquam modico aceto affuſo ammiſceto. Sorbeat & milii ſuccum melle modico adſtillato frigidum, quartæ heminæ partis menſura, quoties utrunque cibum ſumit, & bibat vinum album vinoſum, aquoſum, modicum. Sit autem vinum quam molliſſimum, odorem non habens. Ubi vero febris dimiſerit, per biduum milium bis in die ſorbeat, & betas jucundiſſime paratas edat; deinde catulum, aut aviculam coquat, & jus ſorbeat, & de carnibus parum edat' reliquo vero tempore, maxime quandiu a morbo tenetur, in prandio milium ſumat, verſperi cibis pauciſſimis, aut molliſſimis utatur.

Secundæ pleuritidis differentia talis eſt, Febris tenet, & tuſſis, ac rigor, & dolor ad latus, & quandoque ad claviculam, & ſalivam ſpuit ſubbilioſam, ac ſubcruentam. Quod ſi ægro abſceſſus ruptus fuerit, qua parte dolor maxime urget, calefactoria adhibeto, & calida lavato, ſi non magna febris ipſum teneat; ſin minus, non, Bibendum autem dato favum in aqua maceratum, ita ut aquam jam ſubdulcem facias, & poſtea quoque aquam ammiſceas, Sorbeat priſanæ ſuccum bis in die, & vinum inde bibat album, aquoſum: & ſi quatuordecim dies effugerit, ſanus evadit.

Tertiæ vero pleuritidis differentia talis eſt. Febris detinet, & dentium ſtridor, & tuſſis ſicca, & cum virore pallida rejicit, quandoque etiam livida; & dolor latus corripit, & dorſum ſubrubidum fit. Caput, & pectus caleſcunt, aliquando etiam venter, & pedes, & crura; &, cum erectus ſedet, magis tuſſit, & alvus turbatur, & alvi egeſtio cum virore valde pallida eſt, ac graveolens. Hic in viginti diebus moritur; ſi vero has effugerit, ſanus fit. Huic, donec quatuordecim dies præterierint, aquam de farina craſſa in ipſa macerata bibendam dato, & vinum album vinoſum, aquoſum poſtea bibendum. Sorbeat ſuccum ptiſanæ frigidum bis in die, verum pro melle

mali punici ſuccum ad ptiſanæ ſuccum admiſceto, poſtquam jam hic ptiſanæ ſuccus coctus fuerit; & lavet non multa. Ubi vero quatuordecim dies præterierint, in prandio milium ſumat; ad veſperam carnibus avicularum cum juſculo, & paucis cibis utatur. At talem morbum pauci effugiunt.

At vero præter dictas differentias ſunt & aliæ, quæ profecto ad primas reducuntur. Attamen cum morbus per ſe ſit acutus, has quoque recitandas eſſe, duximus. Et idcirco proditum eſt in *libr. 3. de Morbis num.* 19. Cum pleuritis apprehenderit, hæc patitur: dolor latus, & febris, & horror tenet, & frequentem ſpiritum habet, & erectæ cervicis ſpiratio urget, & tuſſiendo rejicit ſubbilioſa, velut a mali punici corio, ſi non ruptiones habuerit; ſi vero habuerit, etiam ſanguinem a ruptionibus. Eſt autem & ſanguinea pleuritis, in qua ſubcruenta rejicit. Et eſt quidem bilioſa mitior, ſi non ruptiones æger habeat; ſin minus, doloroſior quidem eſt, ſed non lethalior. At ſanguinea fortis, & doloroſa, & lethalis eſt. Cum igitur affuerit ſimul ſingultus, ſimulque cum ſaliva ſanguinis grumos nigros tuſſiendo rejecerit, ſeptima die moritur; ſi vero dies decem tranſgreſſus fuerit, a pleuritide quidem ſanus fit, verum vigeſima ſuppuratur, & pus tuſſiendo rejicit, demum vero revomit, & non adeo facilis curatio fit.

Et in *libr. de Affect. numer.* 8. In pleuritide febris detinet, & lateris dolor, & erecta cervice ſpiratio, & tuſſis, & ſputum ab initio quidem ſubbilioſum ſpuit; poſtquam autem quinta, aut ſexta dies advenerit, etiam ſubpuruſentum. Huic ad lateris quidem dolorem dandum eſt, quod pituitam, & bilem a latere deducat; ſic enim dolor leniſſimus fuerit. Alvus autem curanda eſt per clyſterem ſubducentem, ac frigefacientem; hoc enim univerſo morbo comodiſſimum erit. Exhibendus eſt etiam potus, & ſorbitio: & potiones dandæ ſunt acidiores, quo ſputum de latere repurgetur. Cum autem pus purgari inceperit, latus calefacere conducit, & forinſecus maturare ea, quæ circa latus ſunt: prius autem hoc facere non expedit; reſiccatur enim. Fit autem hic morbus maxime ex potu, cum quis, humecto corpore, aut ebrius, aut ſobrius friguerit: fit etiam aliter. Judicatur autem morbus breviſſimus ſeptima die, longiſſimus decimaquarta: & ſi quidem in hac per ſputum rejectum, ac purgatum fuerit pus a latere, ſanus fit; ſi vero per ſputum non fuerit pus rejectum, pectore ſuppuratus efficitur, & morbus longus erit. Porro judicari in morbis eſt, cum morbi augeſcunt, aut marceſcunt, aut in alium morbum tranſeunt, aut deſinunt. At vero, poſtquam ad pleuritidum curationes devenimus, non abſurdum erit, ſi eas, utpote ad modum opportunas, tractaverimus.

Scriptum eſt in *libr. de Loc. in Hom. numer.* 30. In pleuritide febris ſedanda non eſt per ſeptem dies. Potu utendum aut aceto mulſo, aut aceto & aqua: hæc autem quam plurima offerre oportet, quo humectatio fiat, eaque facta excreationem faciat: & dolor ſedandus eſt calefactoriis medicamentis; & abſorbendum dandum eſt quicquid excreationem facit, & balneis utendum quarta die; quinta autem, & ſexta oleo illinendum eſt; ſeptima lavandum eſt, ſi febris dimittere non velit, quo præ balneo ſudor contingat. Inſuperque & quinta, & ſexta fortiſſimis utendum eſt excreatoriis medicamentis, quod ſeptimam diem quam faciliime tranſigat; ſi vero neque ſeptima die febris ceſſet, nona ceſſabit, ſi non aliud quid periculoſum accedat. Poſtquam autem febris dimiſerit, ſorbitiones quam debiliſſimæ offerantur; ſi vero evacuatio oboriatur, ſi quidem juvenile adhuc eſt corpus, potus auſerendi ſunt; ſi vero febris dimiſit, triticeis ſorbitionibus utaris: & eodem modo peripneumoniam curato.

Et in *libr. 3. de Morbis num.* 22. 23. & 24. inquit: Curare vero pleuritidas hoc modo oportet, utplurimum velut phrenitidem, & peripneumoniam, præterquam quod hic balneis calidis, & vino dulci utendum eſt. Si igitur prima, aut ſecunda die, poſtquam invaſit, ægrum acceſſeris, ſi ſtercus prodiit purum, aut leviter bilioſum, & modicum, infuſum ex thapſia per clyſterem injicito; ſi vero alvus commota noctu quidem egerat, poſtridie vero dolor, & tormen vexet, rurſus clyſterem adhibeto. At ſi æger bilioſus ſit natura, & non purgatus correptus fuerit a morbo, priuſquam ſalivam bilioſam expuat, etiam medicamento bilem probe purgato; ſi vero jam expuat bilioſa, medicamentum ne dederis. Si enim dederis, ſputum ſurſum prodire non poterit, ſed ſeptima, aut nona die ſuffocabitur, maxime ſi præcordia doleant. Quæ ſi doleant, clyſterem adhibere oportet, & in potu jejuno bibendam dare ariſtolochiam, hyſſopum, cuminum, ſilphium, peplum, mecona appellatum album, florem æris, mel, acetum, & aquam: & per medicamenta quidem ita primas curationes facere oportet; reliqua vero ſic ſe habent. Multa calida pro viribus ægri lavato, capite excepto; & cum judicationes ſunt, dolentes locos humidis fomentis tepefacito, & oleo illinito. Cum vero impetu fertur morbus, & ægrum, & medicum a curationibus quieſcere convenit, ne quid mali inducatur. Dandus autem eſt ptiſanæ ſuccus coctus, aliquanto craſſior ſpiſſitudine mellis. Poſt balnea etiam vinum dulce, & aquoſum bibendum eſt, non frigidum, modicum, ex anguſti oris pocillo, & ubi tuſſes invaſerint, amplius bibendum, & quam maxime excreandum, & potu humectandum, quo pulmo humidior factus, facilius, ac citius ſputum reddat, & tuſſis minus affligat. Sed & mali punici dulcis vinoſi ſuccum, lacte caprino modico, & melle ammixto, paullatim ſæpe dato & noctu, & interdiu, & ſomnum quam maxime prohibeto, quo purgatio & citius, & copioſior

fiat, Et ſubdit *num.* 25. Sanguineam vero pleuritidem ſic curare oportet. Poſt judicationes cibis levibus reficito, & quietem agat, & nimium caveat ſolem, ventos, repletiones, acida, ſalſa, pinguia, fumum, flatus in alvo, laborem, venerem; ſi enim morbus recidivarit, mors ſequetur. In exputitionibus autem, ſi dolor habeat, & expuere non poſſit, jejuno æris florem dato magnitudine olivæ, & ſucci ſilphii dimidium ejus, & trifolii ſeminis modicum: hæc ex melle delingat. Aut piperis grana quinque, & ſucci ſilphii magnitudinem fabæ, mel, acetum, & aquam jejuno tepida bibenda præbeto; hoc etiam dolores ſedat. Quod ſi pro ratione ſpuere non poſſit, ſed moretur ſputum hærens in ipſo, & ſtertat in pectore, ari magni radicis conchulam majorem, & oleum, ac acetum mixta dato, & acetum aqua dilutum inſuper bibat. Aliud forte. Flores æris magnitudine fabæ, & nitrum aſſatum dupla portione, & hyſſopi quantum tribus digitis comprehendi poteſt, melli miſceto, & aquam, ac oleum modicum adſtillato, & tepefacta in conchula majore infundito, ut ne ſuffocetur. Hoc etiam in peripneumonia facere oportet, ſi non purgetur. Si vero neque ſtertat, neque velut oportet ſpuat, capparis fructus quantum tribus digitis comprehendi poteſt, & piper, & nitrum modicum, & mel, & acetum, & aquam miſceto, atque hæc tepida ſorbenda præbeto. Altera die eadem in aceto, & melle, & aqua fervefacta ſorbeat: hoc etiam ſtertentibus dato, & his, qui purgari non poſſunt. At ſi fortius facere voles, hyſſopi, & ſinapis, & naſturtii concham majorem, melle, & aqua terito, & fervefacta, ac excolata, tepida ſorbenda dato.

Et in *libr. de Victus Ration. in Morb. Acut. num.* 11. 12. & 13. Pleuritis, hoc eſt, dolor lateris, ſive ab initio fiat, ſive poſtea, calefactoriis quidem primum non alienum eſt tentare diſſolvere. Ex calefactoriis vero optima eſt aqua calida in utre, aut in veſica, aut in vaſe æneo, aut teſtaceo admota. Verum molle quid antea ad latus ſupponere oportet, lenitatis ergo. Commode etiam ſpongia mollis, magna, ex aqua calida expreſſa, apponitur. Contegere vero ſtragulis ipſum fomentum oportet; nam & ampliore tempore ſic ſufficiet, & durabit, & ſimul ut ne vapor ad ægrotantis ſpiritum afferatur, niſi fortaſſis & hoc ad aliquid commodum eſſe viſum fuerit. Aliquando enim ad aliquid commodat. Inſuper autem & hordeum, & ervum, in aceto diluto, ita ut paullo acidius ſit, quam ut quis bibere poſſit, diſſoluta, ac fervefacta, & in marſupia conjecta, apponere oportet; & furfur eodem modo. Siccum autem fomentum præbent ſal, & milium torrefactum, in laneis ſacculis convenientiſſimum; nam & leve, & lene eſt millium. Solvit autem hujuſmodi mollitorium fomentum etiam dolores ad claviculam pertingentes. Sectio autem venæ non ſimiliter ſolvit dolorem, ſi non ad claviculam pertingat dolor. Quod ſi ad calefactoria dolor non ſolvatur, non multo tempore calefacere oportet; reficcat enim hoc pulmonem, & ſuppurationem facit. At ſi quidem dolor ad claviculam de ſe ſignificationem præbeat, aut gravitas ad brachium, aut circa mammam, aut ſupra ſeptum tranſverſum, venam ſecare prodeſt in cubiti flexura internam, & non cunctari copioſum ſanguinem detrahere, donec multo rubicundior fluxerit, aut pro puro, & rubicundo lividus; utrunque enim contingit. Si vero ſub ſepto tranſverſo fuerit dolor, ad claviculam autem de ſe ſignificationem non præbeat, alvum mollire oportet aut veratro nigro, aut peplio, ita ut veratro quidem daucum, aut ſeſeli, aut cuminum, aut aniſum, aut aliud quid ex odoratis ammiſceas, peplio vero ſilphii ſuccum. Sed & hæc inter ſe ſi miſceantur, conſimilis modi exiſtunt. Ducit autem nigrum veratrum melius, & ad judicationem commodius, quam peplium. Peplium vero flatus magis erumpere facit. Ambo autem hæc dolorem ſedant. Sedant item alia multa alvum ſubducentia medicamenta. Verum hæc inter ea, quæ ego novi, optima ſunt. Alioqui & ea, quæ in ſorbitionibus exhibentur, alvum ſubducentia medicamenta opitulantur, quæcunque non valde injucunda ſunt aut ob amaritudinem, aut propter aliam quandam injucunditatem, aut ob copiam, aut colorem, aut aliquam ſuſpicionem. Priſanam tamen ſtatim inſuper ſorbendam dare oportet, poſtquam medicamentum bibit, non memorabili copia pauciorem, quam quanta ſumere adſuetus eſt; nam & rationi conſentaneum eſt in media purgatione ſorbendam non dare. Cum autem ceſſaverit purgatio, tunc minus ſorbeat de ea, quam adſuetus eſt. Poſtea vero reducat ſemper ad majorem copiam, ſi & dolor ſedatus fuerit, & nihil aliud adverſetur. Idem mihi ſermo eſt, ſi etiam ptiſanæ ſucco uti opus fuerit. Melius enim eſſe aſſero, ſtatim omnino incipere ſorbere, quam prævacuatis jam vaſis ſorbere auſpicari aut tertia, aut quarta, aut quinta, aut ſexta, aut ſeptima die, ſi ſane non judicatus fuerit morbus ante hoc tempus. Præparationes autem & his conſimiles faciendæ ſunt, quales dictæ ſunt. De ſorbitionis igitur exhibitione ita ſentio. Sed & de potu, qualemcunque tandem quis ex deſcribendis ſumpturus eſt, eadem mihi penitus ſermonis ratio eſt. Hæ ſunt omnium pleuritidum curationes, quæ in Hippocratis libris ſparſim deſcriptæ ſunt. At quoniam in hoc morbo, quemadmodum & in aliis, prænotiones ſunt neceſſariæ, eas, quas alias, atque alias reperimus, hoc in loco collocandas eſſe, duximus.

Et idcirco ſigna prognoſtica pleuritidis hæc ſcribuntur. Pleuritis, ut legitur *in lib.* 1. *de Morbis num.* 3. ſive lateris inflammatio, in muliere gravida lethalis eſt. Et *in libr.* 3. *de Morb. num* 19. In pleuritide ſi ſingultus affuerit, ſimulque cum ſaliva ſanguinis grumos nigros tuſſiendo rejecerit, ſeptima die

mori-

moritur. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 3. Qui ex pleuritide ſuppurati fiunt, in quadraginta a ruptione diebus expuunt. Et in *libr. 5. Aphoriſm.* 15. Quicunque ex pleuritide ſuppurati fiunt, ſi in quadraginta diebus repurgati fuerint ab ea die, qua ruptio facta fuerit, liberantur; ſi vero non, ad tabem tranſeunt. Et in *libr. 3. de Morbis numer.* 22. Ex pleuritide ſuppuratum fieri, minus lethale. Et in *libr. 6. Aph.* 16. A pleuritide, aut peripneumonia occupato, alvi profluvium accedens, malum. Et in *libr. 3. de Morbis num.* 21. Quibus in pleuritide ſtatim ſputa varia ſunt, & dolores valde acuti, hi tertia die moriuntur. Et in *libr. 7. Aphoriſm.* 11. Ex pleuritide peripneumonia, malum. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 3. Pleuritici, quibus in principio ſputationes penitus purulentæ ſunt, tertia die moriuntur, aut quinta; ſi vero has effugerint, non multo melius habentes, ſeptima, aut nona, aut undecima ſuppurari incipiunt. Et in *libr. 5. Aphor.* 8. Quicunque pleuritici facti, in quatuordecim diebus non repurgantur, his ad ſuppurationem tranſitio fit. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 3. Quibus pleuriticis quidem dolores molles ſunt, quinta vero, aut ſexta die exacerbantur, hi magis ad duodecimam perveniunt, & non valde ſervantur; periclitantur autem maxime ſeptima die, ac duodecima; ubi vero bis ſeptem dies effugerint, ſervantur. Et ibidem ſupra: In pleuriticis ſputum tertia die maturari, ac expui incipiens, citiores ſolutiones facit; verum poſterius, tardiores. Et *numer.* 5. ejuſdem *libr.* Pleuriticis urina cruenta, caliginoſa, cum ſubſidentia varia, indifferenta, lethalis eſt plerunque in quatuordecim diebus: lethalis eſt etiam in pleuriticis brevi praſina, nigram ſubſidentiam habens, aut furfuraceam. Et *numer.* 3. Quibus pleuriticis in principio lingua biliosa fit, hi ſeptima die judicantur; quibus autem tertia, aut quarta die, circa nonam. Et *numer.* 5. In pleuriticis urina ſubrubra, levem habens ſubſidentiam, ſecuram judicationem ſignificat. Et ſupra: In pleuriticis, ac peripneumonicis mala eſt urina, quæ poſt potum cito mingitur. Et *num.* 3. Quibus pleuriticis ſtrepitus ſputi multus in pectore eſt, & facies triſtis, & oculus morbi regii colore infectus, ac caliginoſus, hi pereunt. Et ibidem infra: Qui ex pleuriticis expuunt purulenta, ſubbilioſa, rotunda, aut purulenta ſubcruenta, progreſſo tempore, pernicioſe habent. Pernicioſe item, qui nigra fuliginoſa ſpuunt, aut quibus velut a vino nigro ſputa fiunt. Et ſupra: Pleuritides ſine convulſionibus, graviores ſunt his, quæ cum convulſionibus fiunt. Et infra: Pleuritides bilioſæ ſimul, & ſanguineæ, plerunque nona die, aut undecima die judicantur, & maxime ſanantur. Et: In pleuriticis, & in omnibus circa pulmonem morbis, morbum facile ferre, bonum. Et in *libr. 1. Aphor.* 12. In pleuriticis ſi ſputum ſtatim appareat incipiente morbo, ipſum abbreviat; ſin poſterius, producit. Et in *libr. 3. de Morbis numer.* 21. Quibuſdam pleuriticis ſaliva quidem pura eſt, mictio autem cruenta, velut ſeroſa a carnibus aſſatis ſanies, dolores vero acuti per ſpinam ad pectus, & ad inguen tendunt: hic ſi ſeptimum diem effugerit, ſanus fit. At ſi alicui in his pleuritidibus contingat dorſum rubefieri, & humeros caleſcere, & inter deſidendum gravari, & venter exturbetur egeſtione cum virore pallida, ac valde graveolenti, hic propter ventris egeſtionem vigeſima prima die moritur: has ſi effugerit, ſanus fit. Quibus autem ſtatim ſputa varia ſunt, & dolores valde acuti, hi tertia die moriuntur; hanc autem tranſgreſſi, ſaneſcunt. Qui vero ſanus non fit ſeptima, aut nona, aut decima, hic ſuppurari incipit: melius eſt autem ſuppuratum fieri, etiamſi doloroſum ſit; minus enim lethale eſt. Porro ſupra omnia relata ſigna in unaquaque pleuritide conſiderare oportet linguam. Si enim bulla ſublivida fiat in lingua, velut ferro in oleum tincto, ſi quidem in principio fiat aſpera, difficilior eſt morbi emotio, & neceſſe eſt ſanguinem tuſſiendo rejicere in diebus, quibus id fieri oportet; ſi vero facto morbi progreſſu fiat, judicationes quidem contingent ad decimum quartum diem. Verum neceſſe eſt, ſanguinem ſpuere: habet autem ſe res de liberatione ab hoc morbo hoc modo. Si quidem tertia die inceperit maturari, ac expui, citius liberabitur; ſi vero poſterius matureſcat, poſterius judicationes fiunt, quemadmodum in capitis ſignis. Dolores porro in omni pleuritide plerunque magis interdiu, quam noctu leviores fiunt. Et in *libr. 1. de Morbis num.* 30. Moriuntur ex pleuritide, ubi & multum pituitæ, ac bilis ab initio lateri fuerit affixum, & multum inſuper ex reliquo corpore affluxerit, & neque ſpuens, neque putrefaciens ſuperarit præ materiæ affluentis copia. Implentur autem arteriæ ab his, quæ inſunt, pituita, ac pure: deinde ſtertit, & frequenter, & illinc ſtatim reſpirat; tandem vero omnia obturantur, & moritur.

PLUVIA.

Cum vapor in aere coacervatus fuerit, ac ſimul congregatus derepente a ventis inter ſe adverſariis, tunc deorſum prorumpit aqua, qua parte plurima collecta fuerit. Tunc enim hoc magis fieri veriſimile eſt, cum nebulas a vento ſtabilitatem non habente concitatas, ac procedentes, derepente ventus contrarius, & aliæ nebulæ reliſerint. Atque tunc quidem prima ipſius pars congregatur, quæ vero a poſteriore parte ſunt, inſuper accedunt, & ſic craſſeſcunt, & nigreſcunt, ac ſimul congregantur, & præ gravitate deorſum prorumpunt, & pluviæ fiunt. Atque hæ quidem aquæ optimæ ſunt ſecundum hanc rationem, verum opus habent, ut decoquantur, ac excolentur; ſin minus, odorem pravum habent, & raucedines, & vocis gravitatem bibentibus inde accedere par eſt. Hæc in *libr. de Aer. Aquis, & Locis num.* 19. Verum,

ſi anni conſtitutiones pluvioſæ fuerint, quos efficiant morbos, lege in *libr. de Morbis Popularibus*. Sed aphoriſmum vide, qui ſcriptus eſt in *libr. 3. Aphor. 16.* Morbi in pluvioſis anni conſtitutionibus hi plerunque fiunt, febres longæ, & alvi fluxiones, & putredines, & comitiales morbi, & attoniti, quos apoplexias Græci vocant, & anginæ. In ſiccitatibus vero tabes, lippitudines, articulorum dolores, urinæ ſtillicidia, & inteſtinorum difficultates.

PODAGRA,

Podagra, ut legitur in *libr. de Affect. numer.* 32. violentior eſt omnibus circa articulos morbis, & diuturniſſimus, ac ægre cedens: & eſt quidem hic morbus ſanguinis in venulis a bile, ac pituita corrupti. Quanto autem in tenuioribus fuerit venulis, & in plurima corporis neceſſitate conſtitutis, & in nervis, & oſſibus multis, ac denſis, tanto ſane durabilior eſt morbus, & qui ægerrime depelli poſſit. Longus quidem eſt & hic morbus, ac moleſtus, ſed non lethalis. Et in *libr. 2. Prædictor. numer.* 11. Qui aquam intercutem, tabem, podagram, & epilepſiam congenitas habent, hi ægre ab ipſis liberari poſſunt. Et *numer.* 15. De podagricis hæc dico, Quicunque aut ſenes ſunt, aut circa articulos callos tofaceos concretos habent, aut ærumnoſe vivunt, ac ſiccam alvum habent, hi omnes ſani fieri non poſſunt humana arte, quantum ego novi. Sanant quidem hos optime dyſenteriæ, ſi ſucceſſerint; ſed & aliæ eliquationes valde proſunt, quæ ad infernos locos repunt. Qui vero juvenis eſt, & circa articulos nondum tofaceos callos concretos habet, & accurate vivit, & laboris amans eſt, & alvum bonam babet ad obediendum pro ſtudiorum ratione, hic ſane, medicum intelligentiam habentem nactus, ſanus fieri poterit. Et in *libr. 6. Aphor.* 49. Quicunque morbi podagrici fiunt, hi, ſedata in quadraginta diebus inflammatione, finiunt. Qui vero podagra non laborant, eos recenſet Hippocrates in *libr. 6. Aphor.* 28. 29. & 30. dum ait: Eunuchi neque podagra laborant, neque calvi fiunt. Et: Mulier podagra non laborat, niſi menſtrua defecerint. Et: Puer podagra non laborat ante uſum venereorum. Tempus autem anni, quo contingant podagricæ affectiones, ſcribitur in *libr. 6. Aphoriſm.* 55. qui inquit: Dolores podagrici vere, & autumno magna ex parte moventur. Curationem vero ſcribit in *libr. de Affection. numer.* 32. hoc pacto: Conducunt & huic eadem, quæ morbo articulari; ſi vero in digitis dolor relinquatur, venas paullulum ſupra articuli in digito nodum inurito: urito autem cum lino crudo. Et in *libr. de Humidor. Uſu numer.* 8. Acetum ad corpus, & articulos ſimile eſt mari, & potentius ad perfundendum, & ad fomentum. Confert & ad podagram, ſi non corpus vulneraretur. Et in *Adjectis libr. 1. de Morbis Mulierum numer.* 2. In doloribus podagricis abſceſſus nitro trito aqua diluto, cataplaſmatis modo, integito, & tribus diebus non lavato; ubi vero laveris, rurſus nitrum rubrum crudum cum modico melle terito, & hoc ſemper utitor. Inflammata illine potulaca cum farinæ maſſa, & lactucæ rubræ drachma, ex aqua diſſoluta. Et in *libr. 5. Aphoriſm.* 25. Tumores articulorum, atque dolores abſque ulcere, & podagricos quoque, atque convulſa, horum plurima frigida aqua large affuſa levat, & attenuat, & ſolvit dolorem; nam modicus torpor dolorem ſolvit,

POLYPUS MORBUS,

Polypi naſi quinque ſpecies leguntur in *libr. 2. de Morbis numer.* 33. quorum curationem, & ſigna ibi vide,

POLYPUS PISCIS.

Polypi, & ſepiæ, & ejuſmodi piſces neque leves, velut videntur, ſunt, neque per alvum ſecedunt; quapropter etiam oculos comeſti gravant, juſcula tamen horum alvum movent, ut ſcribitur in *lib. 2. de Diæt. numer.* 19. Et in *libr. de Natur. Muliebr. num.* 55. legitur, polypus, in vino albo ſuffocatus, ad provocandos menſes,

POMA,

Poma fortiora ſunt, quam pro natura humana; ut legitur in *libr. 3. de Diæt. num.* 9. Et in *libr. 2. de Diæt. numer.* 28. Poma ſeminibus referta, item virida magis alvum movent, quam ſicca. Et in *libr. de Affect. numer.* 51. Poma, & fructus arborei ventriculo poſt cibos moleſti, quod corpus ejus, qui cibos ſumpſit, ab ipſis ſolum humores trahit. Et in *libr. 5. de Morbis Popular. numer.* 15. legitur pomorum eſus tempore calidiſſimo,

POPLES,

Juxta poplitem tumores, aut circa pedem, aut aliam quampiam partem ex compreſſione elevati, leguntur in *libr. de Fractur. numer.* 25.

PORCINÆ CARNES,

Porcinæ carnes ſuillis ſunt graviores, ut ſcribitur in *libr. 2. de Diæt. numer.* 16.

PORTULACA,

Portulaca fluviatilis frigefacit; ſale vero condita, ac ſervata, calefacit, & purgat; ut proditum eſt in *libr. 2. de Diæta numer.* 26.

PORRUM,

Porrum calefacit minus, quam cœpa, urinam ciet, & alvum movet: habet & quid purgatorium: humectat autem, & ructum acidum ſedat. Præſtat a reliquis cibis ipſum poſtremum edere; ut in *libr. 2. de Diæt. numer.* 14. Et in *libr. de Affect. num.* 48. Porrum coctum quidem urinam ciet, & ſecedit; crudum vero æſtuoſum eſt, & pituitoſum,

POSTE-

POSTERIORES CORPORIS PARTES.

Poſteriores corporis partes prioribus calidam magis ferunt; ut ſcriptum eſt in *libr. de Humidor. Uſu numer.* 5. Et in *libr.* 1. *Pran. numer.* 8. Poſteriorum partium frigiditas in æſtuoſis rigoribus convulſionem acceſſit. Et in *libr. de Coacis Pranotionibus numer.* 1. Rigor cum diſtentione nervorum in poſteriora, occidit. Et *numer.* 2. in principio: Qui caput dolent, ſtupore correpti, delirantes, alvo ſuppreſſa, oculo ferociente, floruleuti, hi in poſteriorem partem convelluntur. Et infra: Caput dolentibus ex poſteriore parte oſſa rupta habentibus, fluxionare larga, craſſa, mala eſt.

POTIO.

Potio, & potus eſt tantummodo de rebus humidis, hoc eſt, de aqua, ſive de aqueis. Scribit enim Hippocrates in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 11. Facilius eſt impleri potu, quam cibis. Et Galenus in *Commentar.* ſic explicat: Celerius nutritur corpus alimento humido, quam ſicco. Potio præterea quandoque ſcribitur pro purgante medicamento, velut: Ad helleboros qui non facile ſupra purgantur, eorum corpora ante potionem pluri cibo, atque quiete humectanda ſunt: ſic dicitur in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 13. Sed quandoque potio quandam alimenti ſpeciem ſignificat. Triplex enim eſt alimenti ſpecies, potio, ſorbitio, & cibus. Potiones vero quibus competant, qua de cauſa, & quando, explanat Hippocrates in *libr. de Veter. Medicin. num.* 11. & 12. his verbis: Cum quidam ægri ita ſe habebant, ut neque modicos cibos ſuperare poſſent, imbecilliore ſane quopiam tales indigere illis viſi ſunt, ſorbitionesſque invenerunt, pauca ex fortibus multa aqua permiſcentes, & robur ipſum temperatura, ac coctura detrahentes. Quod ſi qui neque ſorbitiones ſuperare poſſent, his detraxerunt etiam ipſas, & ad potiones pervenerunt, obſervaruntque, ut & hæ tum uſu, tum copia moderate haberent, & neque plures, quam oporter, neque meraciores, & intemperatiores, neque defectuoſiores offerentes. Itaque patet, ex ciborum materia confici ſorbitiones, & ex ſorbitionibus potiones, adaugendo aquam. Utpote hordeum coctum eſt cibus, ex ejus cremore fit ſorbitio, aucta aqua, & coctura. Atque ex hordeo ipſo, aut cremore fit potio, quæ aqua ex hordeo parata nuncupatur. Sed potio alia eſt ſimplex, ut aqua; alia compoſita, quemadmodum mulſa, oxymel, & id generis: & harum potionum mentionem facit Hippocrates in *libr. de Victus Ration. in Morbis Acut.* pluribus in locis, ac tandem *part.* 43. inquit: De reliquis potibus, cujuſmodi eſt hordeaceus, & qui ab herbis viridibus, uva paſſa, vinaceis, piris, cnico, myrtis, punico, & aliis parantur, cum horum aliquo uti tempeſtivum fuerit, in morbo ipſo ſcribetur, ubi & de compoſitis agetur medicamentis. Et in *libr.* 3. *de Morbis num.* 29. differentias, & uſum potionum in febribus ardentibus explicat hoc modo: Frigefactorias potiones in febribus ardentibus quando voles, bibendas dato. Sunt autem multarum operationum; aliæ enim mictionem inducunt, aliæ alvi egeſtionem, aliæ utrunque præſtant, aliæ neutrum, aliæ ſolum frigefaciunt, veluti ſi quis in vas aquæ ferventis frigidam aquam infundat, aut ipſum vas ad frigidum ventum exponat. Dabis itaque alias aliis; neque enim dulces omnibus conducunt, neque acerbæ, neque eaſdem omnes bibere poſſunt. Et in *libr. de Affection. num.* 28. Quibuſcunque cibis, aut potibus homines ſani in victu utuntur, ex his oportet præſentibus uti ad ægrotos, ita ut præpares calidos, frigidos, humidos, & ſiccos. Ex frigidis quidem calidos, & calidos ex non calidis, & ſiccos ex non ſiccis, & reliquos juxta eundem modum. Et ſubdit: Potibus autem utendum eſt, ſi quidem alvum, & veſicam ſubducere velis, vino dulci, aut aqua mulſa; ſi vero adſtringere, auſtero, albo, tenui; ſi corroborare, auſtero, nigro. Et *num.* 42. Quoſcunque cibos, aut obſonia, aut potus ægroti concupiſcunt, exhibeto, ſi non corpori damnum inde acceſſurum eſt. Cum autem cibos, aut potus augere inceperis, aut detrahere, paullatim & additiones, & detractiones facere oportet. Verum de potione plura lege, ubi de ſorbitione agitur.

PRÆCORDIUM.

Præcordia quandoque ſignificant ſeptum tranſverſum, quemadmodum legitur in *libr. Prognoſtic. Commentar.* 1. *partic.* 4. cujus verba ſunt: Spiritus crebrior ſignificat dolorem, aut inflammationem, quæ ſupra præcordia fatiget. Galenus autem in *Commentar.* ait: *Spiritum* hoc loco vocat Hippocrates univerſam ſpirationem, qui ſi crebior ſit, aliquando ſignificat dolorem, & aliquando partium in thorace incendium, quæ ſunt cor, ac pulmo, poſitæ ſupra ſeptum. Majores enim, præcordia, ac ſeptum, idem appellaverunt. Quandoque vero præcordia ſignificant hypochondria, ſive ilia; legitur enim in eodem *libr.* & *Comment. partic.* 27. Præcordia ſaluberrima ſunt, ſi dolore vacant, ſi mollia, & æqualia ſunt dextra, ac ſiniſtra parte. Cæterum de præcordiis hæc lege prognoſtica.

Quibuſcunque circa præcordium dolores fiunt abſque inflammatione, his febris accedens dolorem ſolvit; ut proditum eſt in *libr.* 6. *Aphor.* 40. At in *libr. de Coacis Pranot. numer.* 2. Præcordii diſtentio cum ſopore anxioſo, ac capitis dolore, abſceſſus circa aurem attollit: & id confirmat idem Hippocrates in *libr.* 1. *Prad. n.* 24. Et in *lib. de Coac. Pran. n.* 2. Præcordii intentio, & ad ſplendorem turbatio, cum capitis gravitate, & ſurditate, ſanguinem profundit. Et in *libr.* 1. *Prædictor. num.* 21. Præcordii tenſio, cum capitis gravitate, ac ſurditate, & quæ ad hæc conſequenter divexant, ſanguinis eruptionem ſignificant. Et in *lib. de Coac. Prænot. num.* 2. Quibus præcordia elevata, permurmurantia, lumborum dolore acceden-

te, his alvi humectantur, ſi non flatus erumpat, aut urinæ copia prodeat. In febribus autem hæc. Et ibidem paullo infra: Quibus a præcordiorum doloribus, alvus paullatim ſubviſcoſa egerens, pauca ſtercorea effundit, num etiam ſanguinem effundit? De malis autem præſagiis hæc ſumuntur in *libr. de Coacis Prænotionib. num.* 2. Præcordium intentum cum febre acuta, & tumores circa aurem ex plurimis graveolentibus tardius excitati, occidunt. Et infra: Ad præcordium irruentes dolores, tum alias mali ſunt, tum ſi alvos humectent; pejores autem ſunt, ſi brevi fiant: & tumores circa aurem his emergentes, maligni ſunt, & aliæ ſuppurationes. Et *numer.* 3. ejuſdem *libr.* Præcordii dolor prægnantibus, malum. Et ibidem ſupra: Præcordii dolor ex anginis citra judicationem, cum impotentia, ac torpore fiens, occidit occulte, etiamſi valde manſuete ſe habere putent. Et *num.* 2. atque etiam in *libr. Pran. numer.* 5. In præcordio pulſus cum tumultu mentis emotorius eſt, & magis, ſi oculi frequenter moveantur. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. Ex præcordio diutine afflicto, & alvo graveolenti, abſceſſus circa aurem occidit, Et ſupra: In præcordio inflammatio ſuppuratoria eſt, quibus ante mortem nigra per alvum ſubeunt. Et: In præcordio tumor durus; & doloroſus, peſſimus quidem eſt, ſi juxta omnes partes fuerit. Ex his autem, qui ab una parte ſunt, minus periculoſus eſt, quia ſiniſtris, &c. Et infra: Ad præcordia in febre dolores exilientes, ſine ſudore ſoluti, maligni ſunt. Et paullo ſupra: Ad præcordia dolores in febre, voce intercepta, ſine ſudore ſoluti, malum eſt: his ad coxendices dolores fiunt. Et *num.* 2, & 3. ejuſdem *lib. de Coac. Prænotion.* Præcordia, in tumorem ſublevata poſt alvum ſuppreſſam, maxime tabeſcentibus jam diu, & quibus alvi humectantur, &c. mala. Et *numer.* 2. Circa præcordia dolores, aut pulmonem, ſi ſuppurentur, malum. Et infra: Ex præcordiorum doloribus tumores circa aures, & aliæ ſuppurationes emergentes, maligni ſunt. Et: Quibus præcordiorum dolores, oris ventriculi, hepatis, partium circa umbilicum, hi, ſanguine per alvum egeſto, ſervantur; non autem egeſto, moriuntur. Et in *libr.* 1. *Prædictor, numer.* 1. In præcordio ardores rejicti, febre perfrigerata, mali ſunt tum alias, tum in ſudoribus. Et in *libr. de Coac. Prænot.* ſupracitato *numer.* 1. Cum præcordio intento perfrigeratis, magnus circa aurem tumor. Et *numer.* 3. Quibus circa præcordia inflammatio fit, his abſceſſus ad infernas partes fiunt, aliis vero ad ſupernas. Et ibidem ſupra: Ad præcordia dolores diuturni, & circa lumbos, & tenue inteſtinum, ſi ægri cibos averſentur una cum febre, his dolor intentus ad caput progreſſus, repente ipſos occidit convulſorio modo. At in *libr. de Judicat, numer.* 5. In præcordiis tumores molles, & doloris exortes, & ad contactum cedentes, diuturniores quidem judicationes faciunt, minus autem horrendas tuberculis his contrariis; eodem modo habet & de tuberculis in reliquo ventre. Et in *libr.* 1. *de Morb, num,* 3. Præcordiis, ſive ſepto tranſverſo vulnerati, moriuntur. Et in *libr. de Humid. Uſu num.* 4. Præcordia frigida magis aggravantur.

Quo vero ad præcordiorum curationem pertinet, cum plura tum membra, tum partes membrorum ſub his comprehendantur, ac præterea plures ægritudines, eam propriis reperies locis. Tamen hæc, quæ nobis præ manibus habentur, lege. Proditum eſt igitur in *libr.* 6. *Aphor.* 40. Quibuſcunque circa præcordium dolores fiunt abſque inflammatione, his febris accedens dolorem ſolvit. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 2. Præcordiorum dolores, ac tumores, ſi fuerint recentes, & non cum inflammatione, ſolvit murmur in præcordio obortum, & maxime ſi pertranſierint cum ſtercore, & urina, ac flatu. Et ibidem infra: Quibus derepente, dum ſine febre ſunt, præcordii, & oris ventriculi dolor, & circa cruſa, ac infernas partes, & alvus in tumorem elevata eſt, ſolvit venæ ſectio, & alvi fluxio. Sed in *libr.* 5. *Aphor.* 64. Præcordia permurmurantia habentibus lac dare, malum. Et in *libr.* 2. *de Morb. Popular. ſection,* 6. Si præcordia diſtenta fuerint, manu comprimito, ac lavato. At in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 2. Quibus præcordia non mollia, facies ſana, non liberantur citra multi ſanguinis ex naribus fluxum, aut convulſionem, aut coxendicum dolorem. Et in *libr. de Victus Ration in Morb. Acut, numer.* 36. legitur, in præcordiorum inflammatione quando medicamenta purgantia noxia ſint. Et in eodem *libr.* & eodem *numer,* 36. præcordia inflammata ſcribuntur: & ibi vide curationem.

PRÆGNANS.

Prægnantem ſi cognoſcere velis, ubi dormire volet, aquam mulſam bibendam dato: & ſi quidem tormen habuerit circa ventrem, prægnans eſt; ſi vero non, prægnans non eſt. Sic ſcriptum eſt in *libr.* 5. *Aphor.* 41. Et ſubdit *Aphoriſm,* 42. Mulier ſi marem concepit, bene colorata eſt; ſi vero fœminam, male colorata. Verum, antequam pariant, multis detinentur morbis mulieres gravidæ; nam quædam pituitoſæ ſunt, de quibus ſcribitur in *libr.* 1. *de Morbis Mul. num,* 45. quædam corpore male ſe habent, ac bilioſæ ſunt, ut in eodem *numer.* 43. Et in *libr.* 2, *Prædictor. numer.* 35. enarratur ſubbilioſorum vomitus in mulieribus gravidis, dum jejunæ ſunt. At de prægnante, cibum faſtidiente, legitur in *libr.* 5. *de Morbis Popularibus numer.* 9. Et prægnantis ſuffocationis cauſa patet in *libr.* 1. *de Morbis Mulier. num.* 49. Et prægnantis lienoſæ a quibuſdam affectionibus menſes quales ſint, vide in *libr.* 1. *de Morb. Mulierum numer.* 46. Et in *libr. de Natur. Muliebr. numer.* 95. ſcribitur, quo pacto pudenda prægnantis exulcerata curanda ſint: Et in *libr. de Superfæt. numer,* 27. legitur prægnantis, menſes profluvos habentis, curatio. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3.

ver-

Digitized by Google

verſus finem hoc lege prognoſticum: Prægnantes præægrotantes ante partus inſuper rigent. Et in *libr. 1. de Morbis Mulierum numer.* 40. Prægnantibus menſes, ſecundo, aut tertio menſe prodcuntes, cur malum. Verum in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 3. Prægnantibus tabeſcentibus, quibus rubor in facie fit, ſtillationes de naribus fientes hunc avertunt. Et ibidem infra: In prægnantibus difficiles tumores circa inteſtinum tenue. Et ibidem ſupra: Prægnantibus præcordii dolor, malum; & alvi his ſubeuntes, malum; & inſuper rigere, his malum: dolor ventris in talibus minus malum, ſi limoſa purgentur; &c. Sed in *libr. de Superf. num.* 7. Prægnans, coitu non utens, facilius a partu liberatur. Et in *lib. 1. de Morb. Mulier. numer.* 103. ſcribitur prægnans multo tempore, & parere nequiens, cujus curationem ibi lege. Et in *lib. de Sterilibus numer.* 23. ſcribitur de prægnantis, fœtum menſtruum, & bimeſtrem corrumpentis, curatione. Et in *libr. de Superfæt. numer.* 8. ſcribuntur ſigna prægnantium ex fœtu mortuo, aut mox morituro. Verum in *lib. 7. de Morbis Popularibus numer.* 37. proditum eſt: Quibus prægnantibus ex caſu, aut convulſione, aut plaga dolores leviter fiunt, his in tribus diebus manifeſtum fit, an fœtum corrumpent. Et in *lib. de Superfæt. num.* 7. Prægnantibus pleriſque ſtomachus uteri prope extat ante partum. Et in *libr. de Septimeſtr. Part. numer.* 2. In prægnantibus octavi menſis judicatio difficilis eſt. Et in *libr. 5. Aphoriſm.* 29. Prægnantes medicamentis purgare oportet, ſi turget humor, quarto menſe, & uſque ad ſeptimum; minus vero has; juniores autem, & ſeniores fœtus vereri oportet.

PRÆPUTIUM.

Præputium diſſectum neque augetur, neque coaleſcit; ut ſcribitur in *libr. de Coacis Præn. numer.* 3.

PRIMIPARA.

Scriptum eſt in *libr. de Natur. Puer. num.* 11. Primiparæ, & quæ rarius pariunt, in partu, & partus purgationibus maxime laborant. Et *numer.* 40. ejuſdem *libr.* Primiparæ ob puerorum alimenti defectum ſæpe ante decimum menſem exactum pariunt.

PRURIGO, & PRURITUS.

Ait Hippocrates in *libr. 3. Aphoriſm.* 31. Pruritus totius corporis ſenibus fit. Et in *libr. de Coac. Prænotionib. numer.* 3. Pruriginoſa corpora poſt alvum ſuppreſſam, in tabidis mala ſunt. At in *libr. 5. de Morb. Popul. numer.* 4. legitur prurigo totius corporis, maxime autem teſtium, & frontis. Et ibidem: Ex pruritu corporis, & cutis craſſitudine poſt balneorum calidorum uſum, hydrops. Sed in *libr. de Coac. Prænot. num.* 6. Pruriginoſæ affectiones omnis nigrorum egeſtionem ſignificant, & vomitum grumoſum.

PTISANA.

Ptiſana, & milium levia ſunt, ut proditum eſt in *libr. de Affection. numer.* 39. Et in *libr. de Victus Ration. in Morb. Acut. numer.* 7. ptiſanæ quod hordeum aptum, & cur deglutientes non lædat. Et *numer.* 9. ejuſdem *libr.* ſcribitur ptiſanæ ſorbitio quibus inhibenda, & quatenus. Et ibidem *numer.* 7. ptiſanæ ſorbitio quatenus, & qua ratione lædat. Item cur qui ptiſana tota utuntur, ſeptima die, & citius moriantur, & mente moveantur, &c. Et *num.* 13. ptiſana in media purgatione non danda, & a purgatione etiam nonniſi exigua copia. Et *numer.* 24. Ptiſanæ, & aquæ mulſæ potus, ſive ſorbitio, flatus excitat. Tandem *numer.* 5. ejuſdem *libr.* ptiſanam merito omnibus frumentaceis in morbis acutis eſſe præferendam, exiſtimat.

PUBES.

Scribitur in *libr. 1. Prædictor. num.* 9. Juxta pubem doloroſos, medicamentis purgare non oportet. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. Pubertas, ſive annus decimus quartus uſque ad quadrageſimum ſecundum, omnium morborum ferax.

PUDENDA.

Legitur in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 3. Ad pudendum muliebre rubor, alvo tumefacta. Et in *libr. de Humid. Uſu numer.* 8. Ad pudendorum nigredines acetum utile eſt. Et in *libr. de Coacis Prænotion. num.* 2. in principio ſcribitur: Capitis dolor, cum ſedis & pudendorum dolore, & torporem, & impotentiam inducit, & vocem reſolvit. At in *lib. 1. de Morbis Mulier. numer.* 68. legitur pudendi pars obturata in puerpera. Et in *libr. 2. de Morbis Mulier. numer.* 41. enarrantur pudenda in arctum contracta. Et in *libr. 1. de Morbis Mulier. numer.* 68. Affectus in pudendis obturatis, uſque a puerperii purgamentis non purgantur ſimiles. Et in *libr. 1. de Morbis numer.* 7. Pudendi pellicula diſſecta non coaleſcit. Et in *lib. 1. de Morb. Mulierum numer.* 57. leguntur pudenda prægnantium ſuperficiario, ac fervido ulcere affecta, quorum curationem ibi vide. Et in *libr. 1. de Morbis Mulierum numer.* 126. ſcribitur de pudendorum ulceribus acribus, & inflammatis, & curam ibi lege. Et in *libr. de Natur. Muliebri numer.* 80. pudendorum ulcera. Et *numer.* 61. pudendorum ulcera, & prutitus. Et in *libr. 1. de Morbis Mulier. num.* 91. legitur pudendorum ulcerum curatio. Tandem in *libr. de Ulcerib. numer.* 9. ſcribitur pharmacum ad pudendi ulcera. Et ibidem *numer.* 10. enarratur medicamentum ad pudendorum verrucas conferens. Et in *libr. 2. de Morbis Mulierum numer.* 66. in pudendo muliebri aſcarides. At in *libr. 5. Aphoriſm.* 22. Pudendo confert calida.

PUER.

Legitur in *libr. de Natur. Puer. numer.* 35. de pueri ſitu in utero. At in *libr. 1. de Diæt. num.* 28. Puer ex calidis, & humidis tem-

pera-

Digitized by Google

peratus eſt. Et in *libr. de Natur. Puer. num.* 22. legitur; Puer de matre in utero vivit, & qualiter ſanitate prædita eſt, talem etiam puer habet. Et in *libr.* 2, *de Morbis Popularibus ſect.* 6. Puer nutritur ſeptimo menſe, aut nono, aut decimo, & voce firmatur, & robur ſequitur, & manibus validus fit: dum vox ſolvitur, omnia ſolvuntur. Et in *libr. de Carnibus numer.* 8. puer in utero a matre alimentum, & ſpiritum trahere, ſcribitur. Sed in *libr. de Natur. Puer. numer.* 22. Puer in utero ex matris ſanitate bene, vel male habet. Et ibidem *num.* 20. Pueri maſculi menſe tertio, fœmellæ utplurimum quarto moventur. Et in *libr. de Octim. Part. numer.* 4. ſcriptum eſt: Pueris maturis, ac perfectis, umbilicus, qui prius patebat, connivet, ac clauditur, reliquæ partes contra. Sed in *libr. de Natur. Puer. num.* 14. ſcribitur: Puer, paullo ante trigeſimum diem proditus, inarticulatus eſt; qui vero poſterius, omnes articulati apparent. Et in *libr.* 2. *de Morbis Popularib. ſection.* 2. legitur puer carnoſus ſine oſſibus. Et in *libr.* 1. *de Morb. Mulier. numer.* 96. puerum exſecturus, quid obſervare debeat. Et in *lib.* 1. *de Superfœt. numer.* 6. ſcribitur de pueri mortui ſignis. Et in *libr. de Natur. Puer. numer.* 38. Pueri, matre violentam aliquam affectionem patiente, aut alimento deficiente, ante decimum menſem educuntur. Sed in *libr. de Octimeſtr. Part. numer.* 3. Pueri quidem a partu ſtatim ſolito ſunt majores, non ex augmento, ſed laxo tumore. Et in *libr.* 5. *de Morbis Popular. numer.* 6. Puer in utero mortuus cum brachio dextro lateri adnato. Et in *libr. de Morbis Mulierum numer.* 108. legitur potus ad puerum, & mala in puerperæ utero exiſtentia. Et ibidem *numer.* 10. enarrantur puerum mortuum, & lividum expellentia. At in *lib. de Salubr. Diæt. num.* 9. ſcribitur puerulos infantes educandi, & cibandi ratio. Verum in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 30. Puer non laborat podagra ante veneris uſum. Et in *libr.* 4. *de Morbis num.* 28. Si puero jam adulto lapis gignatur ex terræ eſu, dolor non adeſt ipſi, priuſquam ſibi ipſi cibum deligat. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 23. Pueri calculoſi pudenda fricant, ac trahunt, quod toſi ab urina ad veſicæ ſtomachum allapſi, & urinæ emiſſionem impedientes, dolorem exhibent. At in *libr. de Superfœt. numer.* 7. Puero, in genitalibus hærenti, umbilicus non ſecetur, priuſquam aut ſternutet, aut vociferetur. Sed in *lib.* 3. *Aphoriſm.* 18. Pueri, & his ætate proximi vere, & prima æſtate optime degunt, valentque. Verum in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 9. Quicunque pueri parvi comitiali morbo corripiuntur, ut plurimum moriuntur, ſi multus fluxus contingat, uſque humidus exiſtat. Et in *libr.* 6. *de Morbis Popul. ſect.* 1. Puerorum eluceſcentiæ ſimul cum pubertate in quibuſdam mutationes habent, etiam alias. Verum in *libr. de Dentition. numer.* 6. Pueri natura habitiores non pro carnoſitatis ratione etiam lac ſugunt. Et ibidem: Pueri ſugentes, ſi multum mingunt, minime aniculi fiunt. Et ibidem: Pueri voraces, & multum lactis trahentes, non pro ratione carnoſi fiunt. Et ibidem: Quibus pueris multum lactuoſum revomitur, his alvus ſupprimitur. Sed in *libr. de Genitur. numer.* 8. ſcribitur: Si pueri naſcuntur debiles parentibus robuſtis, uterorum anguſtia in cauſa eſt. At in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 1. Pueris febris acuta, & alvus ſuppreſſa, cum vigiliis, & calcitrare, & colorem mutare, & ruborem habere, convulſorium eſt. Et in *libr. de Dentition. numer.* 2. Quibus pueris in dentitione febris acuta accedit, parum convelluntur. Et ibidem; Quibus pueris alvus in dentitione amplius ſubducit, minus convelluntur, quam quibus parum. At in *libr. de Locis in Homin. numer.* 36. legitur de pueri hydropici curatione. Pueris vero affectiones quando judicentur, vide in *lib.* 3. *Aphoriſm.* 28.

PULMO.

Legitur in *libr. de Corp. Reſectione numer.* 1. Arteria ex utraque faucium parte exortum faciens, in ſummitatem pulmonis deſinit, circulis compoſita conſimilibus, rotundis in ſuperficie ſe mutuo contingentibus. Ipſe autem pulmo teſtitudinem adimplet, in ſiniſtram converſus quinque apices habens, quos lobos, & ſummitates vocant, cinereo colore præditus, notis cavernoſis compunctus, naturaque antroſus exiſtens. Ad medium vero ipſius cor ſitum eſt, rotundius, atque oblongius, quam in omnibus animalibus. Conſtat autem pulmo, ut ſcribitur in *libr. de Carnibus num.* 9. hoc modo: Cor, ex humido quod glutinoſiſſimum erat, calefaciens cito exſiccavit, veluti ſpumam, fecitque antroſum, & venulas multas in ipſo. Venulas autem ideo fecit. Quantum enim in glutinoſo inerat frigidi, id ipſum quidem a calido colliquatum eſt, & liquidum evaſit. Ab ipſo vero glutinoſo tunica facta eſt. Et in *libr. de Corde numer.* 5. Hic etiam pulmonem ſubit cum manſuetudine, & circumjectu ipſius, caloris intemperantiam caſtigat. Etenim pulmo natura frigidus eſt, ſed & inſpiratione perfrigeratur. Et *numer.* 10. ejuſdem *libr.* Aperitur quidem, ſcilicet arteria, in pulmonis vaſa, ſanguinem exhibens ipſis in alimentum. Atque hæc de natura pulmonis.

Ægrotat autem pulmo variis de cauſis, quæ multos producunt morbos. Etenim ejus arteria aliquando exulceratur, aut aliqua tenuis venula rumpitur, aut aliqua fiſtula ex his, quæ per pulmonem diſtentæ ſunt. Item arteria convellitur, aut aliqua vena ipſius. Inflammatur quoque pulmo, ab eryſipelate intumeſcit, articuli ejus convelluntur. Ipſe quoque pulmo quandoque repletur, & fit in ipſo hydrops, ulceratur etiam, ſuppuratur, venulæ in ipſo rumpuntur, aut varicoſæ fiunt: de quibus omnibus abunde tractabimus.

Si pulmonis arteria exulcerata fuerit, aut aliqua tenuis venula ex his, quæ in pulmonem dependent, rupta fuerit, aut aliqua fiſtula ex his, quæ per pulmonem diſten-

ſtentæ ſunt, & alia in aliam diſtracta fuerit, & ſanguine fuerint impletæ; (diſtrahuntur ſane, ac rumpuntur ob has maxime cauſas, propter laborem, propter curſum, ob caſus, ob plagas, ob vomitus violenter obortos, ob febres) hæc igitur patitur. Primum quidem tuſſis ſicca obtinet; deinde paullo poſt expuit ſalivam ſubcruentam, aliquando autem puram: & ſi quidem hic brevi a morbo liberetur, ſatis eſt; ſi vero non, temporis progreſſu ſanguis amplior prodit, aliquando purus, & aliquando etiam ſubputridus. Sæpe vero etiam fauces non animadvertentibus ſanguine implentur. Poſtea ſanguinis grumos paullatim, & frequenter emergentes reiiciunt. Aliquando vero etiam graveolentia ab ipſis contingit, & fauces aliquando ſpuma quadam replentur: & rigor, ac febris apprehendit, circa initia quidem morbi vehementer, in progreſſu autem debilius, & alias atque alias corripit, & dolor quandoque in pectoribus inſitus eſt, & in dorſo, & in lateribus: & ubi ſanguinem ſpuere deſierit, ſalivam multam liquidam expuit, quandoque vero etiam viſcoſam. Atque hæc quidem ſic patitur, donec quatuordecim dies præterierint. Poſt hos vero, ſi non deſiverit morbus, ſquamas ab arteria tuſſiendo avellit, quales a puſtulis decedunt: & dolor incidit in pectus, & in dorſum, & in latus, & præcordia contingens, velut ulcus dolet. Hæc in *lib. de Intern. Affect. numer.* 1. curationem vero ibi lege.

Si vero arteria convulſa fuerit, aut aliqua vena ex his, quæ ad pulmonem tendunt, hæc patitur. Ab initio quidem morbi tuſſis acuta obtinet, & rigor, & febris, & ſalivam expuit multam, albam, & ſpumoſam, aliquando vero ſubcruentam; & dolor caput, ac collum detinet: hic morbus fortior eſt priore: & uſque ad decem primos dies talia patitur. Poſtea plerique undecima die pus craſſum violenter expuunt: decimaquarta vero die putiora expuit, ſi evaſurus eſt, & dolore minus vexatur, & brevi ſanus fit; ſi vero morbus diuturnus futurus eſt, tunc & pus multo amplius expuit, & reliquus dolor multo amplior in corpore ineſt. Calores autem debiliores habent, quam prius. Hæc in eodem *libr. numer.* 2. ſed curationem ibi vide. Et ſubdit *numer.* 4. Pneumonis, ſive pulmonia ab his maxime fit. Cum pulmo ſanguinem in ſe ipſum traxerit, aut pituitam ſalſam, & non rurſus dimiſerit, ſed in ipſo coacta, ac compacta fuerit; ab his tubercula fieri ſolent in pulmone, & ſuppurari. Hic autem hæc patitur. Ab initio, & per totum morbum tuſſis acuta ſicca obtinet; & rigor, & febris, & dolor & in pectoribus, & in dorſo incumbit, aliquando etiam in latere; & erecta cervice ſpiratio vehemens incidit: hic uſque ad quatuordecim dies talia patitur, ſæpe vero etiam plures: deinde erumpit pus, & multum expuit. Sæpe vero etiam velut araneorum tunicas expuit; ſæpe etiam ſubcruentum: & ſi quidem depurgatus fuerit, & brevi gracilis factus pulmo, interitum effugit; ſi vero non, adhæret, & per annum morbus tenet, & tranſmutatur, ut alias alia æger patitur. Huic in principio, antequam pus erumpat, hæc adhibere oportet: curationem ibi lege. Ait *num.* 6. ejuſdem *libr.* Cum venæ cavæ per pulmonem tendentes, ſanguine, aut atra bile impletæ fuerint, venulæ aliæ in alias rumpuntur, ut quæ in anguſtiis ſunt concluſæ, & exitum non habeant, & dolorem exhibent, ac flatum in pulmone: hic morbus difficilis eſt, & multa curatione opus habet; alioqui ægrum non relinquit, & plerunque in multis ſimul commoritur. Et *numer.* 7. Si inflammatio in pulmone fiat; fit autem maxime a vinolentia, & guloſitate piſcium capitonum, & anguillarum. Hi enim pinguedinem habent naturæ hominis infeſtiſſimam. Jam vero etiam factus eſt morbus a pituita, ubi ſanguini mixta in pulmonem influxerit. Accidit etiam ex carnis eſu, & ex aquæ mutatione. Hæc igitur æger patitur. Tuſſit fortiter, & ſalivam expuit liquidam, ac multam; ſæpe etiam craſſam, & albam, velut a raucedine: & dolor premit acutus in pectora, & dorſum, & laterum mollitudinem, ac latera: & acidum eructat: & ex pectoribus, ac pulmonibus, velut venter murmurat: & vomit pituitam acidam; & ſi id, quod vomuit, in terram effundas, radit terram velut aceto infuſo, & dentes ſtupeſcunt: & rigor, ac febris, & ſitis fortis detinet, & ſi quid pingue voluerit edere, exugitur ad viſcera, & vomitum inducit; & totum corpus torpor occupat; cum vero revomuerit, paullo levior ſibi eſſe videtur. Poſtea ubi veſpera diei acceſſit, venter ſonitum edit, & tormine verſatur, ac murmurat. Curationem ibi vide. Et *numer.* 8. Si pulmo ab eryſipelate intumuerit, (hic autem tumor maxime a ſanguine fit, cum pulmo in ſe ipſum ſanguinem attraxerit, & ſuſceptum tenuerit. Morbus autem hic æſtatis tempore maxime fit). hæc igitur ab ipſo æger patitur. Tuſſis incidit ſicca, & rigor, & febris, & erecta cervice ſpiratio, & dolor fortis in pectoribus; & nares aperit, velut equus a curſu: & linguam exerit, velut canis æſtate ab ardoris flatu uſtus: & timor detinet pectora, & parum loquitur, & rubor eſt in facie, & pruritum fert in corpore, & præ dolore decumbere non poteſt, ſed ipſe ſe ipſum anxius jactat: hic in ſeptem diebus moritur. Veruntamen in principio, cum ſic habuerit, fiat curatio, quæ ibi legitur. At in *libr.* 2. *de Morbis numer.* 53. Si eryſipelas in pulmone fiat, tuſſis habet, & ſalivam expuit multam, ac liquidam, velut de gutture, non eſt autem cruenta: & dolor tenet dorſum, & vacuas partes ventris, ac laterum mollitudinem, & viſcera ſugunt, & vomit pituitam, ac velut acetum, & dentes ſtupeſcunt, & febris, ac rigor, & ſitis corripit, & ubi quid ederit, in viſceribus ſugit, & acidum eructat, & venter ſtridet, & corpus torpeſcit, & ubi vomuerit, melius ſe habere putat. Cum autem non vomuerit, digreſſa die tormen,

& do-

& dolor in ventre oboritur, & excrementum alvi liquidum procedit; hic morbus maxime fit ex ebrietatibus, & carnium eſu, & ex aquæ mutatione. Sed & ex aliis cauſis emergit. Sed curationem ibi vide. Ait in eodem *libr. numer.* 52. Cum articuli pulmonis fuerint convulſi, ſputum ſpuit album, quandoque vero cruenta, & deſipit, & febris tenet, & dolor pectus, dorſum, ac latus; & ſi ſe vertat, tuſſit, & ſternutat. Curationem vero ibi lege. Sed *numer.* 55. ejuſdem *libr.* Cum tuberculum in pulmone natum fuerit, tuſſis tenet, & erectæ cervicis ſpiratio, & dolor ad pectus acutus, & ad latera, & uſque ad quatuordecim dies ita afficitur; nam pleriſque per tot dies tuberculi affectio inflammatur. Sed & caput dolet, & palpebras, & videre non poteſt: & corpus ſubfulvum fit, ac venis impletur. Ait *n.* 56. Si pulmo repletus fuerit, tuſſis tenet, & erectæ cervicis ſpiratio, ac anhelatio, & linguam exerit, & rubicundis circulis in tibiis repletur, & pruritus vexat, & dolor acutus emergit ad pectus, & ſcapulas, & non poteſt ſedere, neque jacere, neque ſtare, ſed ægris viribus eſt: hic quarta die maxime moritur; ſi vero hanc evaſerit, ſpes plerunque eſt. Periclitatur tamen etiam in ſeptima; ſi vero hanc effugerit, ſanus evadit. Quo pacto autem curetur, ibi lege. Verum *numer.* 57. Si pulmo ad latus prolapſus fuerit, tuſſis tenet, & erectæ cervicis ſpiratio, & ſalivam tuſſiendo rejicit albam, & dolor ad pectus, & dorſum emergit, & incumbens pulmo impellit, & grave quiddam in pectore incumbere videtur, & dolores acuti pungunt, & ſanguis ſtridet velut pellis, & ſpirationem cohibet, & ad affectum quidem latus decubitum ſuſtinet, non autem ad ſanum. Verum veluti grave quiddam ipſi de latere pendere videtur, & per pectus tranſpirare ſe putat. Ait *numer.* 59. Si hydrops in pulmone fiat, febris, & tuſſis tenet, & acervatim reſpirat, & pedes tument, & ungues contrahuntur omnes, & patitur talia, qualia is, qui ſuppuratus fit, ſed debilius, ac diuturnius: & ſi quid infundas, aut fomentum, aut ſuffitum adhibeas, pus non ſequitur, atque ex hoc ſane cognoveris, non pus, ſed aquam intus eſſe: & ſi multo tempore, aure ad latera adhibita, audire tentaveris, ebullit intrinſecus velut acetum; & hæc quidem aliquandiu patitur: poſtea erumpit ad alvum, & ſtatim quidem ſanus eſſe ſibi videtur, & a morbo liberatus. Verum progreſſu temporis alvus intenditur, eademque illa patitur, & adhuc amplius. Aliqui etiam intumeſcunt ventre, ſcroto, ac facie: & quidam ab inferna alvo id eſſe putant, cum videant ventrem magnum, & pedes tumentes. Intumeſcunt enim hæc, ſi ſectionis tempus tranſgrediaris. At curatio ibi legatur. Et *numer.* 48. Si ex fervido ulcere, aphtha appellato, pulmonis fiſtula laboraverit, febris debilis tenet, & dolor medium pectus: pruritus corporis adeſt, & vox raucoſa, & ſalivam liquidam, ac tenuem ſpuit, quandoque etiam craſſam, velut ptiſanæ ſuccum: & in ore odor oboritur ipſi gravis, velut a piſcibus crudis, & alias, atque alias in ſaliva apparent dura, velut fungus ab ulcere: & ſupernæ partes attenuantur, atque adeo homo totus, & circuli faciei rubeſcunt, & progreſſu temporis ungues contrahuntur, & aridi, & cum virore pallidi fiunt. Moritur autem ſtatim, ſi non curatus fuerit, ſanguinem, ac pus ſpuens. Poſtea etiam febres vehementes accedentes, ipſum perimunt; ſi vero curetur, effugit ex hac tabe. Et modus curandi ibi ſcribitur. Ait *numer.* 50. Morbum pulmonis hæc concomitantur ſymptomata. Saliva craſſa, ac fuliginoſa tuſſi rejicitur, & color niger, & ſubturgidus eſt, & dolores tenues ſub pectus, & ſub ſcapulas fiunt, & ulcera ipſis ægre ſaneſcunt. Minus autem periculoſus eſt hic morbus tabe dorſali, & plures evadunt. Hunc veratrum bibere oportet & per ſe, & lenticulæ decocto ammixtum. Infundere etiam in pulmonem oportet, ac ſuffitum facere. Cibis quoque large utatur, abſtinendo a carnibus bubulis, ovillis, porcinis, & ab acribus oleribus, præterquam origano, aut ſatureia. Utatur deambulationibus. Mane vero jejunus ad acclivem locum iter faciat; deinde folia condimentaria hortenſia bibat in vinum temperatum inſperſa; deinde vero cibis relatis utatur. Ait in *libr.* 1. *de Morbis num.* 10. Quicunque ſuppurati fiunt pulmone, aut ſuperiore, vel inferiore ventre, aut tubercula habent ſive in ſuperiore ventre, ſive inferiore, aut in pulmone, aut ulcera intrinſecus, aut ſanguinem vomunt, aut ſpuunt, aut dolorem aliquem habent vel in pectore, vel in dorſo, hæc omnia habent ex his quidem, quæ in corpore inſunt, a bile, & pituita. Ab externis vero, ab aere inſito calori ammixto. Sed & a laboribus, ac vulneribus: & quicunque quidem pulmone ſuppurati fiunt, ab his fiunt. Si peripneumonia correptus in judicatoriis diebus non purgetur, ſed relinquatur in pulmone ſputum, ac pituita, ſuppuratus fit: & ſi quidem ſtatim curatus fuerit, ut plurimum effugit; ſi vero neglecta fuerint illa in pulmone, corrumpitur, illis & inhærentibus, & putreſcentibus, ulceraturque pulmo, & ſuppuratus fit, & non amplius intro ad ſe ipſum nutrimentum memorabile trahit, neque quicquam depurgatur ab eo ſurſum, ſed ſuffocatur, & ſemper amplius difficulter ſpirat, & reſpirando ſtertit, & reſpirat illinc ſurſum ex pectore, tandem vero obturatur a ſputo, & moritur. Fit autem & ſuppuratus, ſi pituita ex capite ad pulmonem deſtillet: & primum quidem ut plurimum latenter defluit, tuſſimque tenuem exhibet, & ſputum paullo amarius ſolito, ac aliquando tennis adeſt color; temporis autem progreſſu exaſperatur pulmo, & intus exulceratur a pituita inhærente, ac putreſcente, & gravitatem exhibet pectori, & dolorem acutum ante & retro, caloreſque acutiores in corpus incidunt, & pulmo a calore trahit ad ſe pituitam ex toto corpore, & maxi-

maxime ex capite. Caput vero calefactum ex corpore, & hanc putreſcentem ſubcraſſam ſpuit. Quanto vero magis tempus progreditur, tanto magis pus ſincerum ſpuit, & febres acutiores fiunt, & tuſſis frequens, ac fortis, & inedia vexat, & tandem alvus inferne turbatur: turbatur autem a pituita; pituita vero de capite deſcendit. Hic, cum ad hoc pervenerit, perit, quemadmodum dictum eſt in ſuperioribus, purulento, ac putrido pulmone facto, aut ventre infra erumpente.

Fit præterea & ab his pulmo ſuppuratus, ut ibidem legitur, cum venula videlicet aliqua in ipſo fuerit rupta: (rumpitur autem a laboribus) & ubi rupta fuerit, ſanguinem fundit, ſi quidem craſſior fuerit, amplius; ſin tenuior, minus: & ſanguinem quidem ipſum partim confeſtim ſpuit, partim vero, niſi vena adſtringatur, in pulmonem funditur, & in ipſo putreſcit: & ubi putrefactus fuerit, pus facit, progreſſu vero temporis aliquando pus ſincerum, aliquando pus ſubruentum, aliquando ſanguinem, & ſi magis repleta fuerit vena, ipſam ſanguinis copiam acervatim a ſe ipſa revomit, ſpuiturque pus craſſum ab acceſſoria, & intus putreſcente pituita. Hic ſi anticipetur, incipiente morbo, priuſquam vena ſanguinem fundat, ac fortiter laxetur, & priuſquam attenuetur, & in lecto decumbat, & caput corrumpi incipiat, & reliquum corpus colliquari, ſuperſtes ab hoc morbo evadit; ſi vero neglectus fuerit, & hæc occuparint, ut ea perpetiatur, aut omnia, aut plurima, perit; perit autem hic aut ex iiſdem, quæ ſuperius dixi, aut a vomitu, ſanguine multo, multoties per vomitum rejecto.

Et ibidem: Si vero vena omnino quidem rupta non fuerit, verum acutus tractus in ipſa fiat, fit autem maxime velut varix, qui etiam ſtatim ubi factus fuerit, dolorem quendam tenuem inducit, ac tuſſim aridam; ſi vero diu duraverit, & neglectus fuerit, primum quidem ſanguinem modicum, ac ſubnigrum dimittit, ac rejicit, deinde vero adhuc copioſiorem, & ſinceriſſimum, deinde pus, patiturque quæcunque in ſuperioribus dicta ſunt. Conducit autem talibus, ſi ab initio curandos ſuſcipias, ut & venæ de manibus ſanguinem emittant, & diæta, e qua quam ſicciſſimus, & exanguiſſimus fiat. Eodem porro modo etiam venæ in latere afficiuntur, quæ intus in ſuperficie ſitæ ſunt. Cum igitur affectæ fuerint, varicoſæque factæ, & intus elevatæ, & neglectæ fuerint, hæc perpetiuntur. Erumpunt, & ſpuunt a ſe ſanguinem, & aliquando etiam vomunt, & ſuppurati fiunt, & utplurimum pereunt; ſi vero curentur incipiente morbo, rurſus in loco venæ conſidunt ad latus, humileſque fiunt; & pulmo quidem ab his ſuppuratus redditur, & ab ipſo etiam talia perpetiuntur, & ſic moriuntur. Et in *libr. de Intern. Affection. num. 5.* Si in pulmone varix fiat, tuſſis ſicca corripit, & rigor, & febris in principio quidem morbi valde vehementer, habet etiam erecta cervice ſpiratio, & dolor in capite conſiſtit, & ſupercilia impendere videntur, & tumor in faciem deſcendit, & in pectus, & in pedes; ſæpe vero etiam in capite innititur, & præ dolore, ubi is vexat, reſpicere non poteſt, & corpus ſubpallidum eſt, & venæ per ipſum tendunt flammeæ, aut nigræ. Huic, cum ſic habuerit, & dolor maxime premit, primum ſanguis detrahatur; deinde multa calida lavato, & ubi ſitis habuerit, cyceonem in vino nigro auſtero quam jucundiſſimo, æquali menſura aquæ mixtum, bibendum dato. Frigidum autem maxime bibere oportet; ſorbitionibus autem utatur ptiſanæ ſucco cocto, melle bono affuſo. Hæc exhibere oportet in primis quatuordecim diebus. Si vero diutius morbus teneat, & dolor amplior fuerit in corpore, & impotentia aderit; huic ſic habenti eadem exhibeto, quæ ei, qui pulmonem ſuppuratum habet, ubi quatuordecim dies præterierint: hic morbus fit a labore, & atra bile. Et in *lib. de Venis numer. 19.* legitur calloſarum duritierum in pulmone cauſa. Et in *lib. de Artic. numer. 37.* Pulmonis tubercula plerunque gibboſis fiunt.

Signa prognoſtica, quæ ad morbos pulmonis faciunt, hæc ſcribuntur. In *libr. Prænotion. numer. 13.* legitur: In pulmonis morbis ſternutationes noxiæ. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer. 3.* In pulmonis morbis valde rubicundæ ſanguinis ſtillæ, malæ ſunt. Et *num. 1.* circa principium: Ex pulmonis ſuppuratione, & circa ventrem aliquando, ac claviculam dolores, & anxie ſtertere, ſputi copiam in pulmone ſignificat. Et *numer. 3.* Pulmonis partes valde inflammatæ, ut ad latus aſſideant, hac corporis parte reſolvuntur, & livores foris circa coſtam habent. Et ibidem: Ex pulmonis una cum corde inflammatione, totius corporis ſideratio. Et ibidem ſupra: Pulmonis ambæ partes inflammatæ ſunt peripneumonicis, quibus lingua tota alba, & aſpera fit; quibus vero dimidium, una, juxta quam apparet. Et: In pulmonis inflammationibus periculoſis, abſceſſus ad crura omnes quidem commodi ſunt, optimi autem, ſputo purulento pro flavo fiente. Et in *libr. Prænotion. numer. 18.* Ex pulmonis inflammatione ſuppurati, ſeniores magis intereunt. Et ibidem: Quibuſcunque ex inflammati pulmonis morbis, abſceſſus circa aurem fiunt, & ſuppurantur, aut ad inferas partes, ac fiſtulantur, hi ſuperſtites evadunt. Et *numer. 13.* In omnibus doloribus, qui circa pulmonem, & coſtas fiunt, ſputum cito, & facile expui convenit, & flavum ſputo valde permixtum apparere. Et in *libr. de Coacis Prænot.* ſupracitato *num. 3.* Circa pulmonem ſuppurationes habent, quibus in facie colores, cum alvo liquidiore. Et paullo infra: Pus pulmonem ſuppuratis per alvum ſecedens, lethale. Et ſupra: In omnibus circa pulmonem morbis gravedines, & ſternutationes anteceſſiſſe, & ſuccedere, malum eſt. Et ibidem: Quibus ad pulmonem vertuntur anginæ,

pat-

partim in ſeptem diebus pereunt, partim evadentes ſuppurati fiunt, ſi non eductio pituitoſa ſurſum ipſis fiat. Et infra: Quibus in pulmone tubercula fiunt, pus educunt ad dies quadraginta poſt ruptionem; has vero tranſgredientes, plerunque tabidi fiunt. Et *numer.* 2. ejuſdem *lib. de Coac. Prænotion.*: Circa pulmonem, aut præcordia dolores ſi ſuppurentur, malum eſt. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 13. Quicunque ſpumoſum ſanguinem expuunt, his e pulmone eductio fit. Et in *libr.* 7. *Aphor.* 11. A morbo laterali inflammatio pulmonis, malum. Et *Aphoriſm.* 12. A pulmonis inflammatione phrenitis, malum. Et in *libr.* 6. *Aphor,* 16. A morbo laterali, vel peripneumonia habito, alvi profluvium adveniens, malum. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 10. Quicunque ab angina liberantur, his ad pulmonem vertitur, & in ſeptem diebus pereunt; ſi vero has effugerint, ſuppurantur.

PURGANS MEDICAMENTUM.

De purgantis autem medicamenti natura, quibus, quando, ac quo modo conveniat, compendioſe nobis eſt tractandum. Medicamentum purgans eſt id, cum quo natura corporis expellit humiditatem illam, quæ cum medicamento conveniat, ac facilius eſt, ut expellatur. Natura eſt efficiens, & medicamentum inſtrumentum, quod aſſumptum aperit, ac penetrat meatus, & ſe transfert tum ſubſtantia, tum virtute per corporis partes illas, quas robur ipſius pertingere poteſt, Ibique ſe miſcet cum cognato humore, qui medicamentum amplectitur, ut ſimile aliud ſimile. Et ideirco ex duobus fit unum excellens, quod ad actum deventum, alienas a corpore qualitates tum primas, tum ſecundas, tum tertias excitat, verum ſui proprias; atque ſimul cum humore affini turbat, ac moleſtat naturam; unde ipſa commota expellit medicamen ſimul cum humore. Et propterea cauſa, ob quam pharmacum purgat, eſt convenientia, & ſimilitudo, quæ eſt inter ipſum, & humorem purgandum. Atque hujuſmodi ſimilitudo conſiſtit in primis, ſecundis, ac terriis qualitatibus pharmaci, & humoris. Nam, ſi humor ſit calidus, & ſiccus, amarus, levis, flavus, ut flava bilis, ac præterea pharmacum ſit calidum, & ſiccum, amarum, leve, ac flavum, ut rhabarbarum, procul dubio bilis illa evacuabitur, ſed non ſemper in omnibus conveniunt, verum in pleriſque, atque hæ omnino efficaces. Etenim aliquando purgatio fit a primis qualitatibus, hoc eſt, ab humiditate; nam ſcriptum eſt in *libr. de Affection. numer.* 49. Cibi ſi humidi ſunt, humectantes per caliditatem, alvum ſubducunt. Et in *libr.* 2, *de Diæta numer.* 16. Cum porcus animal ſit natura carnoſum, & exangue, humiditatis exceſſum in tenella ætate habet. Cum igitur meatus ſuperaccedens alimentum non ſuſcipiant, intus manens caleſacit, ac perturbat ventrem. Et *num.* 27. ejuſdem *libr.* Quæ humidam habent naturam, frigidamque, ac fatuam, & odores graves, magis per alvum ſecedunt, quam per urinam. Et *numer.* 32. Quæcunque toſta, aut aſſata ſunt, alvum magis ſiſtunt, quam cruda, propterea quod humiditas, itemque pinguitudo per ignem ablata ſunt. Aliquando autem ſecundæ qualitates evacuant. Atque hæ in mixto comprehenduntur, & fiunt; nam elementa nullas habent, niſi primas qualitates; ſed cum ex his mixtum conflatur corpus, exurgunt ſecundæ qualitates a primis, quarum aliæ magis materiam, aliæ formam ſequuntur. Materiam, ut grave, & leve, durum, ac molle, rarum, & denſum. Formam, ut inſipidum, dulce, ſalſum, amarum, acre, atque alii ſapores; itemque odoratum, & fœtidum; ab his, veluti a molle fit lubricum, a dulce aperitivum, ab acetoſo, & ſalſo inciſivum, & ſic de aliis dicendum eſt, quæ nihil eſt, quod recitem. Gravia igitur ſunt in cauſa alvum ſiſtendi; nam ſcriptum eſt in *libr.* 2. *de Diæt.* citato *numer.* 15. Carnes bubulæ robuſtæ ſunt, & alvum ſiſtunt, & ægre in ventre concoquuntur, propterea quod craſſi, ac multi ſanguinis eſt hoc animal, & carnes graves, itemque ſanguis, ac lac. Et ſubdit; Caprinæ carnes his leviores ſunt, & magis alvo ſecedunt; ſuillæ quidem robur magis, quam hæ corpori inducunt, multum autem alvo ſecedunt, propterea quod tenues, & modici ſanguinis venas ſues habent, carnem vero multam. Et ſubdit *numer.* 16. Cum ſicca, & robuſta natura ſint animalia, dum quidem teneræ ſunt carnes, alvo ſecedunt; ubi vero augmentum ſumpſerint, non ſimiliter. Et *numer.* 13. ejuſdem *libr.* Fabæ alvum ſiſtunt, quia rotam alimenti ſecem habent. Et in *libr. de Locis in Homin. numer.* 56. Alvum ſubducentia talia ſunt, quæcunque lubrica, & inciſiva ſunt, & quæcunque in calidis attenuantur, & reliqua, quæ ſalſuginoſa ſunt, & quæcunque ex talibus plurimum participant; contra, alvum non ſubducentia, ſed ſiſtentia ſunt, quæ flatum exhibent. Et in *libr.* 2, *de Diæt, numer.* 21. Caſeus alvum ſiſtit, quia ſucco, & coagulo compactus eſt. Et hæc de his, quæ ad materiam mixti pertinent; quibus tamen addere poſſumus antiqua, & marcida, de quibus legitur *numer.* 34. ejuſdem *libr.* Antiqua, & marcida magis, quam recentia, alvum movent, quia putredini propinquiora ſunt. Formales porro virtutes ſunt, veluti ſapores. Etenim dulcis ſapor alvum movet; nam legitur in *libr. de Affection. numer.* 38. Potibus utendum eſt, ſi quidem alvum, & veſicam ſubducere velis, vino dulci, aut aqua mulſa; ſi vero adſtringere, auſtero, albo, tenui. Nam aqua mulſa tum ratione humiditatis, tum dulcedinis alvum movet. Siquidem proditum eſt in *libr.* 2. *de Diæt, numer.* 23. Mel calidum eſt, & ſiccum, ſi meracum ſit; cum aqua autem, humectat, & alvum movet biliosis, pituitoſis vero ſiſtit; dulce vero vinum pituitoſis magis alvo ſecedit. Attamen & dulcia alvo ſecedunt; nam in eodem *libr.* & eodem *numer.* 23. inquit: Sapa ſubdu-

ſubducit, quia dulcis eſt. Et *num.* 30. Ficus viridis humectat, & alvum movet propter ſucci dulcorem. Et ibidem *numer.* 28. Contra ſorba, meſpila, & corna, & quæcunque alia hujus generis poma alvum ſiſtunt, & acerba ſunt. Itemque, ut *numer.* 27. omnia acerba, & auſtera. Et in *libr. de Affection. numer.* 49. Salſa ſecedunt, & urinam cient: & braſſica acrimoniam quandam habet ad ſeceſſum. Et *numer.* 50. Ex oleribus coctis ſecedunt, quæ ex natura humidiſſima, aut acerrima ſunt, aut caliditatem habent; danda autem ſunt hæc tepidiora, ac flaccidiora, ſic enim ad ſeceſſum commodant. Et in *libr.* 2. *de Diat. numer.* 13. Cicer album per alvum ſecedit, & per urinam ejicitur; per urinam ejicitur dulce, per alvum autem ſecedit ſalſuginoſum. Et *num.* 36. Ventrem compactum vomitus ſolvit; & egerentem magis, quam oportet, ſiſtit; illum quidem humectans, hunc vero ſiccans. Cum igitur alvum quis ſiſtere volet, avide devoratum cibum evomere oporter, prius quam humeſcat, & infra detrahatur, & magis acerbis, & auſteris eduliis uti; ubi vero ſolvere alvum quis velit, plurimo tempore cibis immorari confert, & acribus, ac ſalſis, & pinguibus, ac dulcibus tum cibis, tum potionibus uti. Cæterum qualitates tertiæ, quæ alvum movent, & purgant, dicuntur, quæ a tota mixti ſubſtantia proficiſcuntur. Atque hæ tertiæ habent & primas, & ſecundas coadjuvantes, & idcirco aliis omnibus præſtant.

Sed & circumſtantia, & perſona quoque, & affectus cauſa juvant purgationem; nam, quo ad anni tempus attinet, legitur in *libr. de Natur. Human. num.* 16. In anno aliquando hyems maxime viget, aliquando ver, modo æſtas, modo autumnus. Sic etiam in homine aliquando pituita prævalet, aliquando ſanguis, aliquando bilis, primum quidem flava, deinde etiam nigra appellata. Quorum omnium evidentiſſimum teſtimonium hinc habes; ſi enim eidem homini idem pharmacum quater in anno dare velis, vomet tibi hyeme quidem pituitoſiſſima, vere autem humidiſſima, æſtate bilioſiſſima, autumno nigerrima. Et in *lib.* 4. *de Morbis numer.* 21. quo die ſit propinandum, declarat, & ait: Quicunque jam a febre continua correpti, pharmaco uſi ſunt in diebus paribus, hi nimium purgati nunquam ſunt; qui vero in diebus imparibus medicamento forti uſi ſunt, nimium purgati ſunt. Humor enim in corpore ægroti magis turbatur in diebus imparibus, nimirum corpore humorem ad ventriculum tranſmittente: & ſi quis jam turbatum adhuc magis perturbet medicamento immiſſo, nihil miri eſt, hominem ex tali perire. Et hoc, ſi homo æger ſit; ſi vero non, præcipit in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 47. quo anni tempore fieri debeat purgatio, cum inquit: Quibuſcunque venæ ſectio, vel purgatio cum medicamento convenit, hos vere purgare, vel venam incidere oportet. Et Galenus in *Commentar.* hoc modo Hippocratis verba explanat: Liquet, quod de eis, qui adhuc ſani, ſed ægri futuri ſunt, niſi evacuentur, ſermo habetur. Hos enim, oportet, ut anticipemus evacuare, vere adveniente, vel per venæ ſectionem, ſi plenitudinis paſſionibus ſubjiciuntur, vel per purgationem, ſi eis, quæ ex corruptione proveniunt; nonnullis ſiquidem confert humores pituitoſos evacuare, aliis amaram bilem, aliis atram, aliis ſeroſam ſuperfluitatem, ſecundum naturam earum paſſionum, quæ ſupervenire conſueverunt. At vero, ſi homo laboret, quo morbi tempore exhibendum ſit pharmacum, docet Hippocrates in *libr.* 1. *Aphoriſm.* 22. his verbis: Concocta medicari, atque movere, hoc eſt per pharmaca evacuare, non cruda, neque in principiis, modo non turgeant; plurima vero non turgent, niſi ſcilicet in morbis acutis quibuſdam. Nam in eodem *libr. Aphoriſm.* 24. legitur: In acutis paſſionibus raro, & in principiis medicinis purgantibus uti, & hoc cum præmeditatione faciendum. Galenus vero in *Commentar.* reddit rationem hanc: In longis morbis ſemper oportet expectare coctionem, in acutis vero, cum turgent, etiam ab initio poſſumus uti medicamentis purgantibus. Et in *libr.* 2. *Aphor.* 29. Cum morbi inchoant, ſi quid movendum videtur, move; cum vero conſiſtunt, ac vigent, melius eſt quietem habere. Et *Aphor.* 30. Circa principia enim, ac fines omnia debiliora; morbo autem conſiſtente, fortiora. Etenim ait Galenus in *Commentar.* Caſus omnes circa principia, & fines ſunt imbecilliores, acceſſiones ſcilicet febrium, vigiliæ, dolores, faſtidium, & ſitis. Et in *libr.* 4. *Aph.* 10. Medicari, hoc eſt evacuari, in valde acutis, ſi materia turget, eadem die; tardare enim in talibus, malum. Nam, ut exponit Galenus in *Commentar.* ſtatim per medicamentum evacuatio facienda eſt, priuſquam robur diſſolvatur, vel febris caliditas augeatur, aut ad aliquod membrum principale hi humores, qui per corpus vagantur, decubuerint. Et in *libr. de Victus Ration. in Morb. Acut. Commentar.* 4. *part.* 38. Si liquidam alvum habenti cauſus ſupervenerit, ſi tibi purgatio idonea videatur, eam non tribus primis diebus adhibebis, ſed quarto. Verum, niſi a vi quadam coactus ſis, ſub cane, & ante canem ne purgaveris; difficiles enim ſunt medicationes, ut habetur in eodem *libr.* 4. *Aphor.* 5. Propterea quod, ut ait Galenus in *Comm.* calor aeris in partem trahit extrinſecam contrariam ei, ad quam medicina ducit humores. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 30. Maxime obſervare oportet magnas temporum mutationes, ut neque medicinas in illis libentes exhibeamus, neque uramus, quæ circa ventrem, neque ſecemus, priuſquam prætereant dies decem, aut plures, & non pauciores. Periculoſiſſima ſunt etiam ambo ſolſticia, maxime vero æſtivum; periculoſum etiam æquinoctium utrunque, magis vero autumnale. Oportet autem, & aſtrorum exortus conſiderare, præ-

cipue

cipue canis, deinde arcturi, & pleiadum occaſum. Morbi enim in his maxime diebus judicantur, aliique perimunt, alii vero deſinunt, aut in aliam ſpeciem, aliumque ſtatum tranſmutantur.

Loca præterea ac regiones, in quibus homo purgatur, cum eandem habeant naturam, quam & anni tempora, ideo eadem ſunt in his præcepta obſervanda. Verum loca corporis, per quæ purgatio facienda eſt, ſunt aut ſuperna, aut inferna: ſuperna ſunt aurium meatus, oculorum, narium, oris; inferna, veſicæ, ſedis, uteri, & hæmorrhoidum. Per vomitum oris, & per ſedem fiunt evacuationes totius corporis, ac præſertim per ſedem. De ſanguinis vero ſive per nares, ſive per. aliam regionem fluxione nihil hoc loco agimus: & propterea in omni evacuatione locus, per quem fieri debet, maxime inſpiciendus eſt. Inquit enim Hippocrates in *libr.* 1. *Aphoriſm.* 21. Quæ ducere oportet, quo maxime natura vergit per loca conferentia, eo ducere convenit. At vero, ut locum opportunum eligas, ſigna obſervabis hæc, quæ in *libr.* 7. *de Morbis Popularib. numer.* 32. notantur: Subpurgandi ſunt ventres in morbis, ubi purganda matura fuerint. Inferni quidem, ubi conſidiſſe videris: ſignum habes, ſi non anxii fuerint, neque capite gravati, & cum calores mitiſſimi, & cum poſt exacerbationes ceſſarint. Superni vero, in ipſis exacerbationibus; tunc enim & hi elevantur, cum anxii, & gravati ſupernis partibus fuerint, ac ſe jactarint. Propterea vero in principiis purgandum non eſt, quoniam ſua ſponte in his temporibus expurgantur. Et in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 4. Medicari æſtate ſuperiores magis, hyeme vero inferiores. Et *Aphor.* 6. Graciles, & facile vomentes purgare ſuperius, caventes hyemem. Et *Aphoriſm.* 7. Vomentes vero difficulter, & mediocriter bene carnoſos per inferiora, caventes æſtatem. Et *Aphor.* 8. Tabidos vero, caventes ſuperiores purgationes. Et *Aphor.* 9. Melancholicos plenius inferiores, eadem ratione contraria apponentes. Et *Aphor.* 17. ejuſdem *libr.* Si quis febrem non habens abſtineat a cibo, hoc eſt cibum non appetat, & cordis morſum, & vertiginem patitur, & oris amaritudinem ſentit, purgatione indigere per ſuperiora ſignificat. Et *Aphoriſm.* 18. Supra præcordia dolores, purgatione indigere per ſuperiora, ſignificant; quicunque vero inferiora moleſtant, per inferiora. Et *Aphor.* 20. Non febricitantibus ſi tormina acciderint, & genuum gravitas, & lumborum dolor, purgari inferius oportere, ſignificatur. Nam, ut exponit Galenus, pro incipiatione noxiorum humorum facere oportet evacuationes. Et in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 8. Si a morbo cibum aſſumens, id eſt appetens, quis non corroboratur, pluri alimento corpus uti ſignificatur; quod ſi non aſſumenti cibum hoc accidat, ſcire oportet, quod indiget evacuatione. Verum, ſi purgationes faciendæ ſint particulares, hæc præcipit Hippocrates in *libr.* 2. *de Morb. numer.* 39. Cum febris quartana ex alio morbo non purgatum apprehenderit, pharmacum deorſum purgans bibendum dato; deinde caput purgato; poſtea rurſus infra purgato. Et in eodem *libr. numer.* 12. In morbo capitis quodam, ubi quadraginta dies præterierint, capite ipſius purgato, prius medicamento exhibito, ipſum deorſum purgato, ſi tempus anni hoc permittat; deinde ſerum ad dies ſeptem bibendum dato, aut pauciores, ſi debilis exiſtat. Si vero morbus revertatur, fomento per totum corpus adhibito, poſtridie veratrum bibendum dato; deinde, quanto tempore tibi viſum fuerit, intermittito, & tunc capite purgato, medicamento deorſum purgante exhibito, cruſtas octo capiti inurito. Et in *libr.* 1. *de Morbis Mulierum numer.* 38. Si pituitoſa fuerit mulier, ſanguis menſium erit veluti mucus. Utrum vero horum fuerit, ventrem purgato, ſive ſupra opus habuerit, ſive infra; poſtea uteros purgato. Et ſic habes, primum evacuationem univerſalem faciendam eſſe, deinde particularem, ſcilicet membri affecti.

Quibus vero perſonis purgatio competat, ac quibus non, videamus. Ac primum nullis utilis eſt ſuperflua purgatio, ac maxime ſenibus; nam legitur in *libr.* 7. *Aphor.* 41. Si ſenioribus, ſupra modum purgatis, ſingultus ſupervenerit, non bonum; nam, ut aſſerit in *libr.* 5. *Aphor.* 4. ex ſuperflua purgatione convulſio, aut ſingultus ſuperveniens, malum. Si vero homo ægrotet, in quo non ſit morbo purgandus, ſcriptum eſt in *libr.* 1. *Prorrhetic. Commentar.* 2. *partic.* 37. cujus verba ſunt: Nigra revomentes, cibos faſtidientes, deliros, in pube parum dolentes, quibus oculus ferox, clauſuſque, purgare non oportet; pernicioſum enim. Et *part.* 38. & 39. Neque intumeſcentes, vertiginoſoſque, neque in errando deficientes, neque cibos averſantes, neque decolores, neque in febre comatoſos, inclinatoſque; pernicioſe enim habent. Et in *libr. de Locis in Homin. num.* 44. Febricitanti caput ne purgato, ne furioſus fiat. Calefaciunt enim caput pharmaca purgativa, & ſane ad caliditatem febrilem accedens ea, quæ in medicamento eſt, inſaniam facit. Et *numer.* 49. Doloris in capite gratia, ſanguinem de venis detrahito; ſi vero non ſedetur, & diuturnus ſit, perure venas, & ſanus evadit; ſi vero caput purgaveris, magis affliges. Verum ſana habentes corpora, ſi medicamentis purgentur, celeriter exſolvuntur, & qui pravo cibo utuntur, ut in *libr.* 2. *Aphor.* 36.

Attamen, ſicui pharmacum exhibendum ſit, is præparandus eſt; facile enim, ac ſine moleſtia feret. Sed plura leguntur inſtrumenta præparationi opportuna; nam ſcriptum eſt in *libr.* 2. *Aphor.* 9. Corpora cum quiſpiam purgare voluerit, oportet fluida facere; atque id gracilibus, ac ſiccis, quemadmodum præceptum eſt in *lib. de Salubr. Diæt. numer.* 7. Verum in *lib.* 6. *Aphor.* 66. Corpora oportet, ubi quis purgare voluerit, fluida facere: & ſi ſupra, ſiſtere alvum;

vum;

vum; ſi vero infra, humectare. In *libr.* autem *de Intern. Affection. numer.* 29. Præhumectare antea corpus ipſius oportet per fomenta, quo magis pharmacis obediat. Etenim, ut ipſe teſtatur in eodem *libr. numer.* 22. præhumectatio eſt veluti initium evacuationis; verba autem ſunt: Si clyſterem non voluerit, humectum hominem facere oportet, fomento humido admoto. Fortaſſis enim etiam ſic ſtercus ſubevacuari poterit; nam a ciborum nimia reſiccatione hæc patitur. Præparat igitur hoc loco fomentis humectantibus. At *numer.* 23. alio utitur inſtrumento, cum ait: Bibat aquam mulſam tepidam, polenta modica inſperſa, quo corpus præparatum ſit ad pharmacorum potum. Et in eodem *libr. numer.* 15. Huic, cum ſic habuerit, cum ſcammoniæ ſucco, aut ipſa radice, fomento prius adhibito, totum corpus purgato. Sed in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 13. Ad helleboros qui non facile ſupra purgantur, eorum corpora ante potionem pluri cibo, atque quiete humectanda ſunt. Et in eodem *libr. Aphor.* 14. Cum biberit quis helleborum, ad motiones quidem corporum ducere magis oportet, ad ſomnos vero, atque quietem minus. Indicat autem navigatio, turbari motione corpus. Et *Aphoriſm.* 15. Cum volueris magis ducere helleborum, move corpus; cum vero ſiſtere, ſomnum facito, & non moveto. Videant autem medici, quot uſus fuerit Hippocrates inſtrumentis ad corpora evacuationi præparanda.

Sed id, quod evacuatur, aut eſt flatus, aut humiditas, cujus quantitas conſideratur, & qualitas. Finis enim medicamenti eſt, ut id, quod morbum facit, detrahatur, ut legitur in *libr. de Locis in Homin. numer.* 42. atque id eſt flatus, aut ſuperfluus humor, aut non bonus. Et idcirco ſcriptum eſt in *libr.* 1. *Aphor.* 2. & 25. Si qualia oportet purgari purgentur, confert, & facile ferunt; ſi contra, difficulter. Et *Aphoriſm.* 23. Dejectiones non multitudine, hoc eſt quantitate, ſunt æſtimandæ; ſed ſi talia dejiciantur, qualia conveniunt, & ægri facile tolerant. Atque ubi uſque ad animi defectionem expedit ducere, faciendum, ſi æger poſſit tolerare. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 2. In medicamentis purgantibus talia ex corpore ducere oportet, qualia etiam ſponte exeuntia utilia eſſent; quæ vero contra, cohibere.

PUS.

Proditum eſt in *libr. de Alimento numer.* 12. Pus ex carne, purulentum ex ſanguine, & ex alia humiditate. Pus ulceris alimentum. Pus alimentum venæ, arteriæ. Hæc Hippocrates. Atque hic ſciendum eſt, pus quandoque ichorem ſignificare. Verum pus, quod ex ulcere manat, optimum eſt, ſi album, & æquale, & læve, & quam minime graveolens; quod vero huic contrarium eſt, peſſimum eſt. Sic legitur in *libr. Prognoſtic. numer.* 7. Et propterea legitur in *libr. de Coacis Prænotion. num.* 3. Quibus pus cœnoſum, & graveolens, dum concotiuntur, prodit, plerunque pereunt. Et in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 44. & 45. Quicunque ſuppurati uruntur, vel ſecantur, ſi pus purum fluxerit, & album, evadunt; ſi vero ſubcruentum, & fœculentum, ac fœtidum, pereunt. Et: Quorum hepar ſuppuratum aduritur, ſi pus purum fluxerit, & album, evadunt. In tunica enim pus continetur. Si vero qualis amurca fluat, pereunt. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 47. Excreationes in febribus non intermittentibus lividæ, cruentæ, fœtidæ, & bilioſæ, omnes malæ. Et in *libr.* 2. *Aphor.* 47. Dum pus conficitur, dolores, ac febres accidunt magis, quam jam confecto. Et in *libr.* 7. *Aphor.* 16. A puris ſputo phthiſis, & fluxus, malum: cum vero ſputum retinetur, moriuntur. Et in *lib.* 6. *Aphor.* 27. Quicunque ſuppurati, aut aquam inter cutem patientes uruntur, aut ſecantur, ſi pus, aut aqua univerſim effluxerit, omnes moriuntur. Et in *libr. de Judicationib. numer.* 12. Pus, aut aqua per nares, aut os, aut aures effluens, caput dolenti, & vehementer laboranti, morbum ſolvit. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 2. circa principium: Pus per nares, capitis dolorem ſolvit. Et in *libr.* 7. *Aphor.* 78. Ex ſanguinis vomitu tabes, & puris purgatio ſurſum. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 3. Dolor lateris cum febre diuturna ſignificat puris eductionem futuram. Et infra: Pure ex veſica erumpente, tuberculi, quod circa veſicam eſt, & mingendi difficultatem inducit, ſolutio fit. Et ſupra: Pus educunt ad dies quadraginta poſt ruptionem triginta quinque, quibus in pulmone tubercula fiunt. Et in *libr. Prænotion. numer.* 22. Puris eruptio ſenioribus annis magis expectanda eſt. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 75. Si quis pus, aut ſanguinem mingat, renum, aut veſicæ ulcerationem ſignificat.

PUSTULÆ.

Scribitur in *libr. de Aer. Aquis, & Locis numer.* 4. Puſtulæ nocturnæ viris in meridionalibus civitatibus frequentes. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 3. Puſtularum eruptiones velut ferro lancinatæ, habitus tabem ſignificant. Et *numer.* 2. Puſtularum circa oculos eruptiones in virium refectionibus, alvum prorumpere, faciunt. Et *numer.* 1. ejuſdem *libr.* Quibus puſtulæ in febribus continuis per totum corpus erumpunt, lethale eſt, ſi non purulentus abſceſſus fiat; maxime circa. Sed in *libr.* 7. *de Morb. Popul. numer.* 52. enarrantur puſtulæ in cruribus, coxis, lumbis, ac imo ventre, &c. Et in *libr.* 4. *de Morbis Popular. numer.* 13. puſtulæ ex laſſitudinibus. At in *libr.* 2. *ſection.* 2. Puſtulas per corpus lactans quædam ubique habebat; poſtquam autem lactare ceſſarit, ſedatæ ſunt per æſtatem. Et in *libr.* 5. *numer.* 33. leguntur puſtulæ, velut culicum morſus, ante febrem. Et in *libr. de Capit. Vulnerib. num.* 26. puſtulæ in lingua, capite vulneratis. Verum in *libr.* 6. *de Morbis Popul. ſect.* 2. Puſtulæ latæ non valde pruriginoſæ ſunt. Et in *libr.* 7. *numer.* 23. Circa vigeſimam quintam puſtulæ per totum cor-

pus pruriginoſæ, calidæ, velut igne ambuſtæ. At in *libr. de Coac. Prænot. numer. 6.* Puſtulæ ſerpiginoſæ ſupra inguina, ad laterum mollitudinem, ac pubem fientes, alvum male affectam ſignificant. Et in *libr. 3. Aphoriſm.* 10. Puſtulæ ulceroſæ, plurimæ vere fiunt. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus num.* 2. Velut a puſtulis corpus rubeſcit iis, quibus ſputa falſuginoſa, ac tuſſis ſupprimuntur. Sed in *libr. 2. de Morbis Popularib. ſection.* 2. legitur curatio puſtularum infernè in tibia dextra, itemque in manu dextra. Et in *libr. de Humid. Uſu numer.* 10. ſcribitur: Aqua frigida prodeſt puſtulis rubicundis.

PUTREDINES.

Putredines in pluviarum multitudine plerunque fiunt. Sic legitur in *libr. 3. Aphor.* 16. Ratio eſt, ut explicat Galenus in *Commentar.* quia humida ſiccis putredini ſunt magis obnoxia. Verum oportet, ut caliditas humiditati adjungatur, ut ſcriptum eſt in *libr. de Morbis numer.* 25. At in *libr. de Natur. Puer. numer.* 26. his addit Hippocrates obſtructionem, ac compactionem; dicit enim: Fimum denſius accumulatum, intus calidius eſt, quam quod rarum exſtit; & alias humecta, ac compreſſa a ſeipſis concaleſcunt, & brevi a calore valde exuſta putreſcunt; neque enim permeat ſpiritus per ipſa, nimirum eum denſa exſtiuut. Si vero ſicca fuerint, & rare poſita, multo minus caleſcunt, & putreſcunt; atque ſic frumentum, & hordeum humidum, ac madefactum, intus calidius eſt, quam ſi ſiccum ſit, & rare poſitum. Verum & putredinis cauſa eſt miſcella rerum, quæ non ſint unius naturæ; alia enim aliam corrumpit. Scribit enim Hippocrates in *libr. de Aer. Aquis, & Locis numer.* 18. Ex omnibus aquis citiſſime putreſcit aqua pluvialis, & odorem malum habet, eo quod ex plurimis congregata eſt, ac permixta. Putrefactionis porro ſignum exponit in *libr. de Carnib. numer.* 17. & inquit: Putrefacta aqua craſſior fit, & alia omnia. Significat præterea putrefactio concoctionem. Etenim proditum eſt in *libr. de Aliment. numer.* 9. Cibus juvenibus facile, ac leviter putrefactus; ſenibus vero ad ſummum tranſmutatus.

COMMENTARII XIV. FINIS.

JOAN-

JOANNIS MARINELLI

COMMENTARIUS XV.

IN LIBROS HIPPOCRATIS.

QUADRAGENARIUS NUMERUS.

PRoditum eſt in *libr. de Sept. Part. numer.* 8. Quadragenarii primum in fœtibus indicant; quiſquis enim primos quadraginta dies tranſmiſerit, abortus effugit ex omni cauſa contingentes. Plures autem fiunt in primo quadragenario abortus, quam in aliis omnibus. Hoc autem tempore prætereito, fœtus fortiores ſunt, & ipſorum corporis per ſingula membra diſcretio fit. Et ſubdit *num.* 9. Alter quadragenarius eſt, in quo circa octavum menſem fœtus in utero ægrotant. Tertius eſt, in quo, ubi naſcantur pueri etiam male afflicti, ſi effugerint quadraginta dies, apparent magis robuſti, ac ſapientes; nam & ſplendores clarius vident, & ſtrepitum audiunt, quod prius non potuerunt, tanquam incrementum habeat hoc tempus, cum juxta alia, tum juxta ſapientiam ex corpore eluceſcentem. Et *numer.* 3. ejuſdem *libr.* de quadragenariis diebus plura loquitur.

QUALITAS.

In omni corpore mixto, ac præſertim perfecto reperimus tres qualitatum gradus, quarum aliæ dicuntur primæ, aliæ ſecundæ, & aliæ tertiæ. Primæ vero in elementis inſunt. Atque hæ ſunt caliditas, frigiditas, ſiccitas, & humiditas; quarum duæ activæ dicuntur, hoc eſt caliditas, & frigiditas, duæ paſſivæ, ut ſiccitas, & humiditas. Et quemadmodum inter activas nobilior, ac formalior eſt caliditas frigiditate, ſic paſſivarum ſiccitas magis ſuſtinet paſſiones, atque reſiſtit, quam humiditas. Proditum eſt enim in *libr. de Locis in Homin. numer.* 1. Quod enim corpus ſiccius eſt, morbos magis recipere, hoc eſt magis retinere; ac magis dolere ſolet; humidum vero minus. Morbus enim, qui in ſicco eſt, ſtabilitur, & non ceſſat; qui vero in humido, diffluit, & alias aliam corporis partem occupat, & ſemper tranſmigrans requiem facit, & citius quoque ſedatur, utpote non ſtabilitus. Ex his porro quatuor qualitatibus fractis conficitur mixtum corpus, quod retinet has non in ſummo gradu poſitas, ſed ob mixtionem debilitatas, quarum quæ activæ ſunt, idest caliditas, & frigiditas, alias producunt qualitates, quæ quoque agendi poſſident facultatem; quæ vero ſunt paſſivæ, & hæ ſunt ſiccitas, & humiditas, alias gignunt, quæ affectus, ſive paſſiones in mixto appellantur. Et cum raro, vel potius nunquam mixtum reperitur, quod primas habeat facultates tum ſubſtantia, tum qualitatibus æquales, ac temperatas, idcircò mixtum omne plus unius qualitatis, quam aliarum tenet, & ab illa denominatur calidum, vel frigidum, vel ſiccum, vel humidum. Si vero magis ſit calidum, ille calor producit ſapores, odores, & fortaſſe colores validiores. Calidum etenim mixtum ſapores efficit dulces, & pingues, niſi temperiem corporis humani excedat. Verum ſi excellat, ſalſos, amaros, & acutos; ſi in ſummo collocentur loco, itemque odores, & colores. Contra vero frigidum inſulſos, & inſipidos, fœtidos, & horribiles, & potius obſcuros. Atque hæ ſecundæ appellantur qualitates activæ. At vero quoniam ſiccitas, & humiditas concurrunt ad mixti compoſitionem, veluti materia, eo ſcilicet mixto confecto, ab his paſſivis qualitatibus exurgunt in mixto ſecundæ qualitates, quæ affectus, ſive paſſiones mixti nuncupantur, quæ ſenſu tactus percipiuntur, atque harum primæ exiſtunt leve, & grave, durum, & molle. Et quanquam in ſimplicibus elementis primo inſit levitas, & gravi-

tas, attamen in mixto ſenſibiliores ſunt. Duritiem autem, & mollitiem mixti ſimul conſequuntur exſiccatio, humectatio, coagulatio, incraſſatio, inſpiſſatio, liquatio, tenuitas, raritas, exaſperatio, planities, ac lenitas, viſcoſitas, fractibilitas, impreſſio, & contra, formatile, informatile, preſſatile, minime preſſatile, trahibile, non trahibile, fiſſibile, non fiſſibile, ſectatile, non ſectatile, combuſtibile, non combuſtibile, inflammabile, non inflammabile, exhalabile, non exhalabile. Et quoniam quæcunque ſunt inter primam formam, & ultimam materiam, omnes ſunt formæ, & materiæ compoſitæ; & propterea licet materiales ſint dictæ qualitates, attamen corpus humanum alterant, tanquam formales, ac præſertim cum abſque his non perſiſtant qualitates activæ, quin & medici gradus activarum in his conſtituunt. Etenim hoc ſcribunt pacto. Maturativæ, ſive digeſtivæ, lubrificativæ, evaporativæ, & mitigativæ qualitates calidæ, & humidæ ſunt temperate, vel in primo gradu; rarefactivæ, ſubtiliativæ, & carnis generativæ, & abſterſivæ calidæ, & ſiccæ in primo. Mollificativæ, aperitivæ, evaporativæ quædam calidæ exiſtunt in ſecundo, & ſiccæ in primo. Mordicativæ, incitivæ, reſolutivæ ſunt calidæ in tertio cum ſiccitate; attractivæ, & uſtivæ in quarto; contra, frigidæ, veluti incrudativæ, incraſſativæ, opilativæ, indurativæ, ſtupefactivæ, & id generis, quæ omnes poſſident mixtum durum, vel molle.

Verum, cum omne mixtum compoſitum ſit ex primis qualitatibus, & ſecundis primas conſequentibus, quarum activæ vicem formæ gerunt, paſſivæ vero materiæ, neceſſario ex illa forma, atque materia exurgit compoſitum, quod nulla harum eſt, ſed aliud, quod ſpecies appellatur. Et quia aliud eſt, neceſſe eſt, ut aliæ inſurgant qualitates, quæ nec primæ ſint, nec ſecundæ, verum ab illa denominantur ſpecie; atque hæ propriæ qualitates appellantur, ſive ſpecificæ, ſive a tota ſubſtantia, qualis eſt riſus in homine, & attractio ferri in magnete. Quidam alias addunt qualitates, quæ ad membra hominis referuntur, veluti qualitas quædam eſt in betonica, quæ caput reſpicit, eaque neque prima, neque ſecunda eſt, igitur tertia.

Porro omnes hæ qualitates validiores, ac minus valide fiunt a ſubjecto, in quo ſunt, & ab his, quæ ſubjectum circumſtant, Eo quod homo, qui harum eſt qualitatum ſubjectum, calidior eſt, ſi vir, quam ſi fœmina, juvenis, quam ſenex, bilioſus, quam pituitoſus, rari habitus, quam denſi, carnoſus, quam carnis exors, laboribus deditus corporis, & animi, quam otioſus, vigilans, quam dormiens, cibis calidis utens, quam frigidis, locum habitans calidum, quam frigidum: ſic de tempore, atque aliis rebus circumſtantibus eſt dicendum.

Cæterum, quemadmodum omne corpus conflatum eſt ex his, ſic corpus humanum, ſi ægrotet, ex his neceſſario ægrotat. Nec dicendum eſt, primas tantum qualitates ægritudinis eſſe cauſas, propterea quod ex primis niſi a primordio conſtat, ſed ex ſecundis quoque, & conſequentibus. Unde dicit Hippocrates in *libr. de Veter. Medicin. numer.* 22. Qualitates primas neque medicinæ proprium eſſe fundamentum, neque hominem lædere, ſed ſecundum qualitatum exceſſum. Et ſubdit *numer.* 24. Non ſiccum, neque humidum, neque calidum, neque frigidum, neque aliud quidquam ex his putaverunt hominem lædere, neque aliquo horum homini opus eſſe opinati ſunt, ſed quod in unoquoque forte, & humana natura potentius eſt, quodque non poſſit ſuperare, hoc ipſum lædere duxerunt, & hoc auferre quæſierunt. Fortiſſimum autem eſt inter dulcia dulciſſimum, inter amara amariſſimum, inter acida aciſſimum, & in omnibus adeo rebus vigor ipſe, ac ſummum. Hæc enim in homine ineſſe viderunt, & hominem lædere. Ineſt enim in homine & amarum, & ſalſum, & dulce, & acidum, & acerbum, & fluidum, & alia infinita, omnigenas facultates habentia, copiamque, ac robur. Atque hæc quidem mixta, ac inter ſe temperata, neque conſpicua ſunt, neque hominem lædunt. Et *numm.* 27. & 28. Non calidum eſſe, quod magnam vim habet, ſed ipſum acerbum, ac fluidum, & alia, quæ a me relata ſunt, tum in homine, tum extra hominem, ſive edantur, ſive bibantur, ſive forinſecus illinantur, aut quomodocunque formata adhibeantur. Frigiditatem autem, & caliditatem ego omnium facultatum minime potentes eſſe in corpore exiſtimo, ob has ſane cauſas. Quo quidem tempore ipſa inter ſe permixta ſimul frigidum, ac calidum fuerint, non lædunt. Temperamentum enim, & moderatio contingit frigido a calido, & viciſſim calido a frigido. Ubi vero ſeorſum utrunque ſecretum fuerit, tunc affligit. In hoc itaque tempore cum frigidum intus generatur, & cito hominem affligit, primum propter hoc ipſum adeſt calidum, inde adeo ex homine ipſo, nullo alio auxilio, neque præparatione opus habens. Et *num.* 34. Amplius porro alia quæcunque mala homo patitur, a ſecundis facultatibus proficiſcuntur. Itaque cum amaritudo quædam diffuſa fuerit, quam bilem flavam appellare ſolemus, quales ſtatim anxietates, & æſtus, & impotentiæ occupant? & quos acuta, acriſque, ac æruginoſa bilis affligit, quales mox rabies, & morſus viſcerum, ac pectoris, & deſperatio? Non ſedantur autem hæc, priuſquam eadem expurgetur, & proſternatur, & aliis permiſceatur.

QUARTANA FEBRIS.

Quartanæ febres tertianis diuturniores ſunt, quanto pauciore bilis parte participant, unde caliditas augetur, & propterea quod corpus in ipſis plus perfrigeſcit, id, quod ab atra bile ipſis contingit, ſuperflue adeo, ut ægre frigus depelli poſſit; atra enim bilis inter omnes corporis humores viſco-

ſiſſi-

ſiſſima eſt, & ſedes diuturniſſimas facit. Quod autem quartanæ febres atræ bilis participes ſint, vel hinc condiſcere licet. Autumno enim maxime homines a quartanis corripiuntur, & in ætate a quinque & viginti annis uſque ad quadrageſimum quintum. Hæc enim ætas præ omnibus aliis maxime a bile atra infeſtatur, & autumni tempus omnium anni temporum ad eandem aptiſſimum eſt. Quicunque autem extra hoc tempus, & ætatem a quartana corripiuntur, pro certo ſcite oportet, eam febrem non fore diuturnam, niſi quid aliud gravioris mali hominem infeſtaverit. Hæc Hippocrates in *libr. de Natur. Human. numer.* 28. & 29. in quibus probat, febrium quartanarum eſſe atram bilem materiam. In *libr.* autem *Prognoſtic. numer.* 24. ait: Quartanæ magis fiunt his, qui triginta ſunt annorum, & ſenioribus. Signum autem quartanarum habetur in *libr. de Coac. Prænotion. num.* 6. hoc eſt: In febribus erroneis nigræ in urina nubeculæ quartanam indicant.

Quid vero præſagiendum ſit de quartanis, ſcriptum eſt in *libr.* 1. *de Morb. Popul. ſection.* 3. his verbis: Quartana ſecuriſſima omnium, & faciliima, ac longiſſima eſt; non enim ſolum ipſa a ſe ipſa talis eſt, ſed etiam ab aliis magnis morbis liberat. Unde in *libr.* 6. *de Morbis Popularibus ſection.* 6. Quartana correpti, a magno morbo non corripiuntur; ſi vero corripiantur prius, & accedat quartana, liberantur. Et propterea in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 70. A quartanis capti non admodum a convulſionibus capiuntur; ſi vero prius capiantur, & quartana ſupervenerit, liberantur. Sed in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 25. Quartanæ æſtivæ plerunque ſunt breves, autumnales vero longæ, & maxime quæ ad hyemem pertingunt. Et in *libr. de Coac. Præn. num.* 11. in fine: Quartanæ hybernæ leniter in acutos morbos tranſeunt. Et in *libr.* 6. *de Morb. Popularib. ſection.* 2. Quartanæ ſanguinis e naribus eruptiones ægre judicant. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 6. In quartanis malæ ſunt ægeſtiones valde rubræ æruginoſæ: & tales ſanguinis fluxiones ſoporoſæ ſunt: ex his convulſione moriuntur, nigris antea egreſſis.

Curatio vero legitur in *libr.* 2. *de Morbis numer.* 39. & eſt hæc: Cum febris quartana ex alio morbo non purgatum apprehenderit, pharmacum deorſum purgans bibendum dato, deinde caput purgato, poſtea rurſus infra purgato. Si vero his factis non ceſſet, interpoſitis duabus invaſionibus poſt purgationem infernam, multa calida ipſum lavato, & ſeminis hyoſcyami milii magnitudinem, & mandragoræ tantundem, & ſucci ſilphii trium fabarum magnitudinem, & trifolii tantundem in vino meraco bibat. At ſi firmum, & ſanum ſe eſſe putans, ex laſſitudine, aut profectione febre correptus, ad quartanam deveniat, fomentis ipſi adhibitis, alium dato, in melle tinctum: deinde lenticulæ decoctum bibat, melle, & aceto ammixtis. Poſtquam autem repletus fuerit, vomat; poſtea calida lotus, ubi frigidus factus fuerit, cyceonem ex aqua bibat: veſperi cibis mollibus, & non multis utatur. Altera vero exacerbatione, ubi multa calida laveris, & ſtragula ipſi intexeris, donec exſudet, ſtatim veratri albi radices trium digitorum longitudine, & trifolii drachmam, & ſucci ſilphii duarum fabarum magnitudinem in vino meraco bibat: & ſi vomitiones ipſum urſerint, vomat; ſin minus, ſimiliter poſt caput purgatum. Cibis autem utatur quam molliſſimis, & acerrimis. Cum vero exacerbatio ipſum invaſerit, jejunus medicamentum ne bibat. Et in *libr. de Affectionib. num.* 19. Si vero quartana apprehenderit, ſi quidem impurgatus fuerit, primum caput purgato, & interpoſitis tribus, vel quatuor diebus, pharmacum ſurſum verſus purgans dato in ipſa apprehenſione; ſi vero ex his non ſedetur, rurſus interpoſitis diebus, multa calida lavato, & pharmaca, quæ ſuprà ſunt, dato. Potibus autem, & ſorbitionibus, & reliqua diæta utendum eſt, velut in tertiana. Apprehendit autem hæc febris plurimos multo tempore, alios vero paucos: & fit tum tertiana, tum quartana a bile, & pituita; cur autem tertiana, & quartana, alibi a me ſcriptum eſt. Vim porro habent medicamenta in his febribus, ut, potis his, corpus in loco ſit, in conſueta caliditate, & frigiditate: & neque præter naturam caleſiat, neque frigeſiat: danda ſunt autem, velut ſcriptum eſt in medicamentario libro. Sed in *libr. de Locis in Homine num.* 38. Febris perfrigeranda eſt, præterquam ſi quartana exiſtat. In *libr.* autem 7. *de Morbis Popularib. numer.* 24. Oneſianacti circa autumnum lippitudo, poſtea vero febris quartana: incipiente quartana, cibos valde averſabatur, in progreſſu vero libenter accipiebat. Et in *libr.* 6. *de Morb. Popularibus ſection.* 6. Poſt pilorum defluvium quartana febris non ultra annum. Et in *libr.* 4. *numer.* 5. Poſt pleiadum occaſum, ſervus Attici a quartana correptus, ſtupidus ſedatus eſt. Et in *libr.* 3. *ſection.* 3. Autumno, & ſub pleiades rurſus multi moriebantur quartanarii. At vero in *lib. Prognoſtic. Comment.* 3. *partic.* 7. Quartanæ conditio ex eodem ordine eſt, ſcilicet tertianarum. Nam, ut exponit Galenus in *Comm.* quartanæ febris judicationes ex numero circuitionum accidunt, & non dierum, quemadmodum tertianæ.

QUIES.

Quies autem connumeratur a medicis inter res non naturales. Hujus quidem operationes ſunt multæ; nam legitur in *lib.* 2. *Aphoriſm.* 48. In omni corporis motu, ubi laborare inceperit, hoc eſt dolere, & fatigari, quies ſtatim laſſitudinem aufert. Et in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 13. Ad belleboros qui non facile ſupra purgantur, eorum corpora ante potionem pluri cibo, atque quiete humectanda ſunt. Et in eodem *libr. Aphoriſm.* 14. Cum biberit quis helleborum, ad motiones quidem corporum ducere magis, ad ſomnos vero, atque quietem minus;

nus. Indicat autem navigatio turbari motione corpus. Et in *libr. de Victus Ration. in Morbis Acut. Commentar. 4. partic. 44.* In febre ut concoquatur humor, corpus quieti permittere, ungere, & æqualiter contegere oportet, mulſamque aquoſam bibendam, & ptiſanæ cremorem veſperi ſorbendum dabis. Et in *libr. de Morb. Sacr. numer. 16.* Quanto tempore cerebrum quieverit, hoc eſt, non alteratum fuerit, tanto etiam homo ſapit. Et in *libr. 2. de Morbis num. 8.* Poſtquam venæ pituitam in ſe ipſas traxerint, neceſſe eſt, præ pituitæ frigiditate ſanguinem magis nunc ſiſti, ac perfrigeratum eſſe, quam priori tempore; dum autem ſanguis non movetur, fieri non poteſt, ut non etiam corpus quieſcat, ac torpeat. Et in *libr. 2. de Diat. numer. 37.* Segnities, ac otium humectat, & corpus debile facit; anima enim quieſcens humiditatem ex corpore non conſumit. Labor ſiccat, & corpus robuſtum facit. Et in *libr. de Affection. numer. 12.* Obſervare, atque vitare oportet febres in hyeme; ſit autem obſervatio, & tutela ab ipſis, quies, & gracilitas, & ventris evacuatio.

QUERCUS.

Quercus folia in ſuffitu uterorum notantur in *libr. 2. de Morbis Mulierum numer. 82.*

QUINQUEFOLIUM.

Quinquefolii radicum tritarum acetabuli menſuram ex aqua bibendam dato in febre tertiana, ſi pharmaco non opus habere tibi videatur. Sic ſcriptum eſt in *libr. 2. de Morbis numer. 38.*

QUINTANA FEBRIS.

Quintana febris omnium peſſima eſt; nam & ante tabem, & jam tabidis ſuperveniens, occidit; ut legitur in *lib. 1. de Morb. Popular. ſection. 3.*

COMMENTARII XV. FINIS.

IOAN.

JOANNIS MARINELLI COMMENTARIUS XVI. IN LIBROS HIPPOCRATIS.

RAPHANUS.

RAphanus, ſive radicula humectat, pituitam diffundens ſua acrimonia. Folia minus proſunt, præterquam ad articularem morbum; quemadmodum ſcribitur in *libr. 2. de Diat. numer.* 25.

RAPUM.

Rapum æſtuoſum eſt, humectat autem, & conturbat corpus, non tamen alvo ſecedit, & urinæ difficultatem inducit; ut proditum eſt in *libr. 2. de Diat. numer.* 26.

RAUCEDO.

Scriptum eſt in *libr. de Aer. Aquis, & Locis numer.* 38. Cauſa raucedinis, ſive obſcuritatis ſermonis eſt aeris obſcuritas. Et in eodem *libr. numer.* 28. Raucedines poſt æſtatem ſiccam, & borealem fiunt. Et in *libr. 3. Aphoriſm.* 20. Raucedines vere fiunt. Et ibidem *Aphoriſm.* 13. Raucedines ad hyemes fiunt, ſi æſtas ſicca fiat, & aquilonaris, autumnus autem pluvioſus, & auſtralis. At in *libr. 2. Aphor.* 40. Raucedines, & gravedines in valde ſenibus non concoquuntur. Sed in *libr. de Coacis Prænotionibus num.* 3. Raucedo cum tuſſi, & alvo liquida, pus educit. Et ibidem infra: Ad raucedinem cum tuſſi, ex inſania fit diſceſſus. Et ſupra: Cum raucedine colliquatio in hepatico, malum tum alias, tum ſi aliquantum tuſſiat. Tandem in eodem *libr. & num.* ſupra: Cum raucedine ſputa viſcoſa, ſalſuginoſa, mala; ſi vero etiam quid attollatur juxta pectus, in his malum eſt.

RECIDIVA.

Proditum eſt in *libr. de Humoribus numer.* 7. Recidivas faciunt tempora. Et in *libr. 2. Aphoriſm.* 12. Recidivas faciunt, quæ relinquuntur in morbis poſt judicationem. At in *libr. de Judication. numer.* 9. Recidivæ fiunt in his, quibus febribus deſinentibus vigiliæ fortes accedunt, aut ſomni turbulenti, aut corporis robur, aut dolores uniuſcujuſque membri, & quibus febres ſedantur, neque ſignis ſolutoriis contingentibus, neque in judicatoriis diebus: & ſi deficiente febre, & ſudore accedente, urinam fulvam minxerint, albam ſubſidentiam habentem, his febris recidivam eadem die expecta. Hæ vero recidivæ quinto die judicantur extra periculum: & ſi ex judicatione facta urinam rubicundam, rubram ſubſidentium habentem minxerint, etiam his recidiva febris fit eadem die, & pauci ex hac ſervantur. Cum recidit febris ardens, plerunque etiam exſudat: & ſi revertens tot diebus detineat, quot prius, etiam tertio recidivat, ſi non impari die dimiſerit reverſa. Et in *libr. 4. de Morbis Popularibus num.* 15. legitur, recidiva quibus poſt longiſſimum tempus. At in *libr. 6. ſection.* 3. Recidivæ minus his, qui ex capite gravedine, ac raucedine laborant, ubi febre correpti fuerint, velut puto, fiunt. Et in *libr. de Coac. Pranot. numer.* 1. Quibus ſæpe recidiva contingit, his, ſi ſemeſtre tempus tranſmiſerint, tabes coxendicum leniter accedit. Et *num.* 1. & *num.* 4. Recidivæ frequentes per eadem, circa judicationem ſanguinolentæ, nigrorum vomitum faciunt: fiunt autem & tremulæ. Et ibidem *numer.* 5. Recidivam cum ſudore in febre ſignificat urina cruenta in principio micta. Et: Recidivam, aut ſudorem ſignificat urina, in febre denſitatem habens divulſam. Sed in *libr. 6. de Morbis Popular. ſection.* 6. In recidivis mutationes proſunt. His tranſmutare oportet ad ea, quæ conveniunt, antequam male afficiatur.

REGIO.

Scribitur in *libr. de Aer. Aquis, & Locis num.* 57. & 58. Regionis pinguis, aquoſæ, & mollis, item nudæ, & aſperæ, quales incolæ ſint. Et in *libr. 2. de Diæt. numer.* 2. Ubi regionibus montes adjacent ad auſtrum, in his ſqualidi auſtri, & morboſi afflant. Et in *lib. de Aer. Aq. & Locis* ſupracitato *num.* 56. Regionem altam, planam, ventis expoſitam, & aquoſam habitantes, eorum formæ magnæ, ſibi invicem ſimiles ſunt, & erectæ. At in *libr. 2. de Diæt. numer.* 1. quo pacto regionum naturæ ſingularum, & ſitus cognoſcendi ſint, docet.

REGIUS MORBUS, ideſt ICTERITIA.

Morbus regius triplex eſt, flavus, niger, & albus. Sunt & alii intermedii; qui ſi flavi ſpeciem referant, comprehenduntur ſub flavo; ſi vero nigri, ſub nigro.

Signa icteritiæ flavæ ſcribuntur in *libr. 2. de Morbis Popularibus ſection.* 1. Morbi regii ab hepate, ad ſubalbidum colorem vergunt: & qui ex aqua inter cutem, & ex pituita alba laborant. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus numer.* 6. Morbum regium denotant frequentes ad egerendum progreſſus paullatim fientes, pauca ſtercoracea ſubviſcoſa habentes, cum præcordii, & lateris dolore. Et *numer.* 3. Regium morbum incurrunt, quibus lumborum, & lateris dolor ſine cauſa manifeſta. Et in *libr. 3. de Morbis numer.* 12. ſcribitur hoc modo: Morbus regius hujuſmodi acutus eſt, & cito occidit: color totus malicorium valde refert, & cum virore pallidus eſt, quales ſunt lacerti cum virore pallicantes. Conſimile eſt etiam corpus, & in urina ſubſidet velut ervum ſulvum, & febris, ac horror debilis habet. Quandoque etiam veſtimenta ferre non poteſt, ſed mordetur, ac raditur: & mane, cum cibum non accepit, viſcera plerunque lancinantur: & cum quis ipſum excitat, aut alloquitur, non patitur. Hic plerunque in quatuordecim diebus moritur; has ſi effugerit, ſanus evadit. Hæc eadem referuntur in *libr. de Intern. Affection. num.* 38. & addit: Stercus excretum cum pallore albicat, & male olet. Æſtate maxime corripit, bile commota. Conſiſtit igitur bilis ſub cute, & in capite, quare ſtatim corpus in alium colorem mutatur, & fit pallidum velut malicorium: & hæc eſt materia morbi regii. Et *numer.* 39. Hujuſmodi quoque morbus corripit tempore hyemis, & ex ebrietate, & frigore. Incipit autem primum rigor invadere, poſtea etiam febris detinet, & humor, qui eſt in corpore, congelatur in cute. Lividum eſt corpus, & ſubdurum: venæ per corpus diſtentæ ſunt pallidæ, majores tamen, & craſſiores ſunt, quam prius; & aliæ venæ ſubnigriores diſtentæ ſunt; & ſi quis aliquam ipſarum ſecet, ſanguis effluet pallidus, ſi pallidæ ſunt venæ; ſi vero nigræ fuerint, niger ſanguis effluet: & veſtem interiorem, corpori adjacentem, præ pruritu non ſuſtinet. Hic promptus eſt ad iter faciendum, & ambulandum, ſed præ debilitate crura labeſcunt, ac ipſum non ſufferunt, & ſitit vehementer: & hic morbus lethalis eſt. Procedit autem ad amplius tempus, ſi non in primis diebus ſanus fiat; ſi vero morbus prolongetur, & ad octavum, aut nonum diem duret, in morbum incidit, & morbus, & dolor magis premit, & exurgere non poteſt, & plerique in hoc tempore ſtatim pereunt. At in eodem *libr. numer.* 40. legitur alius morbus regius popularis, eo quod omni tempore corripit. Fit autem a repletione maxime, ac ebrietate; & poſtquam riguerit, ſtatim ſane corpus immutatur, & pallidum fit, & oculi pallidi valde ſunt: & ſub pilos, ac ſub ungues morbus procedit: & rigor, ac febris debilis tenet, & debile eſt corpus, & in capite dolor adeſt, & pallidum, ac craſſum mingit. Hic morbus minus lethalis eſt prioribus, & curatus brevi ſanatur. Hi quidem morbi proveniunt ab una tantum cauſa; ſed quia variis anni temporibus contingunt, ob quæ eadem cauſa plures producit effectus, itaque ob ſymptomatum varietatem, atque temporum, plures eſſe videntur.

Signa morbi regii, qui fit a pituita, ſic *numer.* 41. ejuſdem *libr.* ſcribuntur: Hyeme autem maxime corripit; & color ipſius ægri eſt albus, & pectora ipſius pituita plena fiunt; & ſpuit ſalivam; & cum excreat, ſingultus ipſi oboritur; & album lotium, ac craſſum mingit; & in urina ſubſidet velut farina. Hic morbus non eſt lethalis, & brevi ſanatur. Signa vero morbi regii nigri hæc leguntur in *libr. 2. de Morbis numer.* 35. Color fit niger circa faciem, & maxime circa partes velut in umbram occultatas, & oculi cum virore pallidi, itemque lingua inferne, & venæ ſub lingua craſſæ, ac nigræ; & eſt homo ſine febre, ac mingit urinam craſſam, biliofam. Atque hæc de ſignis morbi regii ſpecies indicantibus dicta ſunt.

Nunc vero prognoſtica recenſenda ſunt, quorum quamquam plura jam explicavimus, tamen ne quid deſideretur, quæ opportuna nobis eſſe videntur, adolemus. Scribitur in *libr. de Coac. Prænotionib. num.* 1. Morbus regius, in febre ante ſeptimum diem accedens, malum; ſeptimo vero, ac nono, & undecimo, ac decimoquarto judicatorius eſt, ſi non præcordia induret; ſin minus, ambigua res eſt. Et *numer.* 2. Morbo regio corripi mente motos, malum eſt. Et: Ex morbo regio fatuitas, mala. Et *numer.* 3. Morbo regio affecti, non ita ſubtili ſenſu præditi, quibus ſingultus ſunt, his alvi erumpunt; fortaſſis autem & ſuppreſſio fit: hi viridante pallore inficiuntur. Et *numer.* 1. Regio morbo abunde colorati moriuntur, alba vero alvi egeſtio in his præcedit. Et in *libr. de Victus Ration. in Morb. Acut. num.* 54. Regius morbus, cum rigore ante ſeptimum diem accedens in febre biliofa, ſolvit febrem. Verum ſine rigore ſi accedat extra temporis occaſiones, perniciofus. At in *libr. de Judication. numer.* 8. Re-

gius morbus, & ſingultus ſi quinta die in febribus ardentibus accedant, lethale eſt. Et ibidem *numer.* 3. Regius morbus in febre ardente accedens, non ſolet amplius exſudare. Et in *libr. 6. Aphor.* 42. Morbo regio laborantibus, hepar durum fieri, malum eſt.

Curationes autem, quæ utiles ſint, deſcribamus. Quo ad primum, qui a bile commota, & ſub cute propulſa legitur in *libr. 3. de Morbis numer.* 12. curatio ea eſt: Oportet ipſum calida lavare, & aquam mulſam bibendam dare, ita ut de nucibus thaſiis decorticatis, & abſinthii coma, æquis portionibus acceptis, & de aniſo cribrato dimidia parte ammixta, obolos tres jejunus ex illa bibat, & rurſus dum cubitum it, hanc aquam mulſam ſumat. Bibat etiam vinum vetus tenue, & ſorbitionibus utatur, nec a cibis abſtineat. Et in *libr. de Locis in Homin. num.* 40. Icterum, ſive regium morbum ſic curare oportet. Cum ſuſceperis, nutrito, & balneis, & pinguefacientibus, potibuſque, ac cibis humectato per tres, aut quatuor dies. Poſtquam autem humectatum fuerit corpus, purgato, ac reſiccato ipſum, pinguedinemque derepente exhaurito, & undiquaque, ſi poſſibile ſit, medicamentum adhibens, humiditatem educito, ad caput vero purgatorio debili utitor, & urinam cientia bibenda dato, eaque ante cibos hoc tempore, quo turbatam humiditatem purgaveris, in potu præbe, ne ab eo tempore corpus nutriatur. Cum vero attenuatum fuerit, etiam balneis purgato; & contuſa cucumeris ſylveſtris radice, eaque in aquam conjecta, inde lavato. Cæterum medicamenta bilem ducentia ne propinato, ne corpus magis conturbes; ubi vero ſiccum fuerit id, quod conturbatum fuit, nutrito, nullo alvum ſubducente medicamento, neque urinam ciente utens, ſed vino vinoſo, his, quæ rubicundiorem hominem faciunt. Si vero viridis, ac luteus fuit, rurſus exhaurito, nequaquam vero ſiccato, ne is color ſtabilis reddatur. Et in *libr. de Affection, numer.* 33. Morbum autem regium ſic curare oportet. Extrinſecus quidem corpus molliendum eſt balneis calidis, alvus vero, & veſica humectanda, & urinam cientia danda, quæ ſunt præſcripta; ſi vero fortis fuerit, purgato capite, pharmacum quoddam potandum dato, quod bilem deorſum purgat. Poſtea vero urinam cientibus utendum eſt. Morbus autem fit, cum bilis commota ſub cutem vertitur. Quod ſi hæc noverit vir idiota, non ſimiliter in incurabiles morbos inciderit. Solent enim morbi ex parvis occaſionibus magni, ac diuturni fieri: & quicunque cibi, aut potus, aut ſorbitiones congrue, ac conſequenter ſe habent, & quæcunque pharmaca doloris gratia, ea omnia ſine periculo ſemper exhibentur, ſi juxta præſcriptum exhibueris. Quæcunque vero pharmaca purgant bilem, aut pituitam, in his pericula fiunt, & culpæ medentibus imputantur. Quammaxime igitur ea vitare oportet. Atque hi quidem ſunt morbi, qui circa ventrem fiunt, exceptis pectore ſuppuratis, & tabidis, & muliebribus morbis. Hi enim ſeorſim deſcribentur. Aliam curationem lege in *libr. de Intern. Affect. n.* 38. atque aliam *num.* 39. atque aliam *num.* 40. in his enim optima reperies.

Cæterum qui fit a pituita, ſic curari oportet *num.* 41. Huic, cum ſic habuerit, cnidium granum bibendum dato; & poſt purgationem, ſucci ptiſanæ quatuor heminas, melle affuſo, exſorbendas dato. Superiorem vero ventrem, vomitu inducto, velut in prioribus purgato, ſic enim facillime pituitam a pulmone, & arteriis abduxeris. Sed & gargariſmum ipſi frequenter præparato. Hic aliquando etiam ſebrit debili ſebre, & horror tenuis ſuccedit. De cætero vero iiſdem, quibus priores, curato, & pharmacis, & fomentis, & balneis, & eduliis, & potibus, & ſorbitionibus; ſic enim maxime ſanum facies. Et in *libr. 1. de Morbis popular. ſection. 2. Conſtitutione* 3. Quibuſdam ſexta die morbo regio in Thaſo laborantibus purgatio per veſicam, aut alvus exturbata profuit, aut larga ſanguinis eruptio e naribus. Et in *libr. 7. de Morbis Popularib. num.* 35. Regio morbo correpto prodeſt laborare, ſudare, panem edere, bibere non multum, lavare caput calida multa, ſed potius tepida, vinum album, ſomno non multo uti.

Morbi regii nigri curationem hanc habes in *libr. 2. de Morbis numer.* 35. Primum venas ſub lingua ſecato, deinde calida multa loto, aſphodeli radices bibendas jejuno dato, ita ut æquales quinque radices depurgatas in vino coquas, & apii foliorum quantum manus plena capit, addas. Affundito autem vini dulcis tres heminas dimidiatas Æginenſes, ut a coctura ſemihemina ſuperſit. Hoc permixtum bibendum dato. Poſtquam autem minxerit, cibis alvum ſubeuntibus utatur, & a cibo cicer album edat, & vinum album multum, aquoſum bibat: & apium, ac porrum in cibis edat. Faciat autem hæc per dies ſeptem: & ſi quidem in his color probe depurgatus eſſe tibi viſus fuerit, bene eſt; ſin minus, etiam alios tres hæc faciat. Poſtea, interpoſita una, atque altera die, medicamentum ad nares apponito; deinde pharmacum deorſum purgans bibendum dato, a quo bilis purgatur: & ſi ſplenicus fuerit, aſininum lac, aut ſerum poſtea exhibeto: hæc faciens, ſanum efficies. Deinde ſubdit, ac loquitur de morbo quodam regio a bile effecto, & inquit: Febris corripit debilis, & gravitas caput tenet, & quibuſdam ſane febres ceſſant. Ipſe vero fit cum virore pallidus, & maxime oculi, & debilis eſt, & corporis impotentia adeſt, & urinam craſſam cum virore pallidam emittit. Hunc calida lavato, & urinam cientia bibenda dato. Poſtquam autem purior eſſe tibi viſus fuerit, & color melior apparuerit, medicamentum ad nares appone, & poſtea deorſum purgans bibendum præbe. Cibis autem utatur quam molliſſimis; vinum bibat album, dulce, aquoſum. Hæc faciens, ſa-

nus

nus evadet. Hiſtoriam porro recitat Hippocrates in *libr. 3. de Morbis Popularib. ſection. 1. Ægrot.* 2. Qui ſexta die morbo regio correptus eſt, &c. Et in *libr. 4. numer.* 2. Morbo regio corripiebantur abunde colorati, & partim non. Et *numer.* 14. ejuſdem *libr.* Maritus Lechus puerperæ arquato morbo infeſtatus, ad quem ſeptima die ingreſſus ſum, octava moriebatur, neque egerens. Et in *libr. 6. ſection.* 2. Mulier, morbo regio ſupervenìente, permanſit ipſi.

RENES, ac RENUM MORBI.

Renes conſimiles colore hepati, ſcilicet malorum ſpeciem præ ſe ferunt: ab his canales obliqui, ac ferme triangulares in ſummum veſicæ apicem tendunt. Hæc renum poſitio deſcribitur in *libr. de Corp. Reſection. numer.* 2. At vero ex quibus conſtent, hoc quidem pacto declaratur in *libr. de Carnibus numer.* 10. Renes ſic producti ſunt: parum glutinoſi, parum calidi, multum frigidi concluſum fuit, & ab hoc congelatum eſt, & duriſſimum viſcus evaſit, & minime rubrum, quia non multum calidi ſimul conſtitit. Et in *libr. de Venis numer.* 6. Ex ipſis renibus venæ ab utraque meatus urinæ parte in pudendum tendunt; potus per fauces, ac gulam; ab his in ſummam veſicam. Et *numer.* 8. Ipſæ venæ in utranque partem bifariam maxime finduntur, partim ab una utriuſque renis parte, partim ab altera; & perforatæ ſunt in renes. Habent autem cordis formam ipſi renes; nam etiam ipſi ventriculos habent. At vero ren, cavam ſui partem ad venas magnas habens, ſitus eſt; unde enaſcuntur ex ipſo venæ in veſicam, qua parte potus trahitur per venas in renes, & per ipſa inteſtina, per quæ procedit: deinde vero velut per qualum, per renes aqua percolatur. Spongiforme enim eſt ipſorum corpus ad veſicam, & hic percolatur, ac ſecernitur a ſanguine urina, quapropter etiam rubra exiſtit. Neque enim in renes aliæ procedunt venæ, quam quæ dictæ ſunt, neque eſt alius locus, ubi potus colliqueſcat, quantum ego novi.

Renum porro affectiones plures ſunt, ſed quatuor tantum recitat Hippocrates, quas ut cognoſcas, id ſit tibi indicium, quod ſcriptum eſt in *libr. de Coacis Prænotion. num.* 3. his verbis: Renum morbus fortaſſe continget, quibus ſanis hyeme circa lumbos frigiditas, & gravitas ex levi cauſa, & alvus ſuppreſſa, ſuperno ventriculo probe officium ſuum præſtante. Et in *libr. 7. Aphor.* 34. Quibus in urinis bullæ ſuperſtant, morbum renalem, & longum ſignificant. Et *Aphoriſm.* 35. Quibus inſidens pingue, ac ſimul totum, his renum vitium acutum ſignificatur. Et *Aphoriſm.* 36. Quibus autem morbo renali, ſive nephritide laborantibus, prædicta accidunt ſigna, doloreſque circa ſpinæ muſculos fiunt, ſiquidem circa loca exteriora fiant, abſceſſus quoque exterius futuros expecta; ſi vero dolores magis circa loca interiora fiant, etiam abſceſſus expecta futuros interius. Galenus autem in *Commentar.* inquit, id evenire, cum quis longo tempore morbo renali laboravit; nam ſi in uttis muſculorum ſe firmaverit dolor, illic abſceſſum futurum expecta. Quibus vero difficillime renum affectiones ſanentur, declarat Hippocrates in *libr. 6. Aphor.* 6. & inquit: Renum, & veſicæ vitia in ſenioribus difficulter ſanantur. Et in *libr. 6. de Morbis Popular. ſection.* 8. Renum affectiones non vidi ſanatas ſupra quinquageſimum annum.

Nunc ad morbos renales declarandos, curandoſque veniamus. Horum primus ſunt renum calculi. Signa vero hæc ſcribuntur in *libr. de Intern. Affection. numer.* 15. atque ea ſunt: Dolor acutus incidit in renem, & in lumbos, & in teſtem ſecundum renem ſitum; & frequenter mingit, & adſtringit paullatim, ac ſupprimitur urina, & cum urina procedit arena; & ubi per urinæ meatum exit arena, dolorem fortem in meatu exhibet. Cum autem ipſam per urinam ejecerit, dolor remittit; poſtea vero rurſus in iiſdem doloribus jacet. Cum autem mingit, etiam colem præ dolore fricat. Et in *libr. de Coacis Prænot. numbr.* 5. Renum dolor repentinus cum urinæ ſuppreſſione, calculorum, aut urinarum craſſarum mictionem ſignificat.

Cauſam vero calculi exponit Hippocrates in eodem *libr. de Intern. Affection. numer.* 15. & inquit: Hic morbus fit a pituita, cum ren ſuſceptam in ſe ipſum pituitam non rurſus dimiſerit, ſed in ipſo in totum concaluerit, & fiunt ex ea tenues lapilli, velut arena.

Deinde curationem proſequitur hanc: Huic, cum ſic habuerit, cum ſcammoniæ ſucco, aut ipſa radice, ſomehro prius adhibito, totum corpus purgato. Poſtera vero die duobus congiis ſucci ciceris albi ſubpurgato, quem ſale injecto bibendum dabis. Poſt hæc potibus, & cibis, & balneis curato, & eadem, quæ in urinæ ſtillicidio exhibentur, pharmaca dato. Cum autem dolor preſſerit, multa calida lavato, & tepefactoria, qua parte maxime dolet, adhibeto. Cum autem intumuerit, & elevatus fuerit, ſub id tempus juxta renem ſecato, & extracto pure arenam per urinam cientia ſanato. Si enim ſectus fuerit, fugæ ſpes eſt; ſin minus, morbus homini commoritur. In *libr.* autem *6. de Morbis Popul. ſect.* 1. In renem dolor gravis, cum implentur cibo, vomunt pituitam; cum vero redundarint dolores, æruginoſa, & melius quidem habent. Solvuntur autem, cum cibi evacuati fuerint, arenulæque fulvæ ſubſident. Et cruentum mingunt: torpor femoris e directo: quieſcere non conducit, ſed exercitia; non impleri, juvenes veratro purgare, poplitem ſecare, urinam cientibus purgare, attenuare, & mollire. Et in *libr. 7. numer.* 33. Ad renum affectionem infuſum per clyſterem ex cucumere ſylveſtri.

Secundus renum morbus eſt ſanguinis mictio, a renibus profecti. Notas vero ſcribit Hippocrates in eodem *libr. de Intern. Affect. numer.* 16. & inquit: Dolores fortiter premunt, velut in priore; fit autem morbus

a la-

a labore, cum ruptæ fuerint venulæ ad renem tendentes, & poſtea ren ſanguine repletus fuerit. Hæc ubi patitur, cum urina ſanguinem mingit in principio morbi, deinde progreſſu temporis pus, Unde in *libr.* 4. *Aphor.* 78. Quicunque ſponte ſanguinem mingunt, his a renibus venula rupta ſignificatur. Et in *lib.* 5. *Aphoriſm*, 58. Renibus purulentis urinæ advenit ſtillicidium. Et in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 75. Si quis ſanguinem, aut pus mingat, aut renum, aut veſicæ exulcerationem ſignificat. Deinde ſubdit Hippocrates prognoſticum, & curationem in eodem *numer*, 16. *libr.* ſupracitati *de Internis Affectionib.* & ait: Hic, ſi quietem corpore habuerit, celerrime ſanus erit; ſi enim quid laborarit, dolores multo magis obtinebunt. Cum itaque ſuppuratus fuerit ren, circa ſpinam intumeſcit. Hunc, ubi ſic habuerit, circa tumentem partem ſecato, profunda maxime ſectione juxta renem: & ſi quidem ſucceſſerit ſectio, e veſtigio ſanum facies; ſi vero aberraveris, periculum eſt, ne ulcus linamentis curandum fiat. Si autem concreverit ulcus, venter intrinſecus a rene ſuppuratur: & ſi quidem pus intus rumpatur, & ad inteſtinum rectum procedat, fugæ ſpes eſt; ſi vero contigerit alterum renem, periculum eſt, ne pereat. Curetur autem pharmacis, & iiſdem omnibus, quibus & prior, & diætam eandem habeat. Hic morbus gravis eſt, & multi ex ipſo ad tabem renalem devenerunt. In *libr.* autem 7. *de Morb. Popul. numer.* 55. Clonigus in Abderis erat quidem nephriticus, mingebat autem ſanguinem paullatim plerunque difficulter. Vexabat etiam alvus dyſenterica. Huic mane quidem dabatur lac caprinum, & aquæ quinta pars, ita ut ex ambobus compoſitum totum eſſent heminæ tres. Ad veſperam autem panis valde aſſatus, obſonia, beta, aut cucumis, vinum nigrum tenue: dabatur etiam cucumis pepo. Hac vero victus ratione cum uteretur, & alvus ſubſtitit, & urinæ puræ prodibant: bibit autem lac, donec urinæ reſtitutæ ſunt.

Tertius renum morbus tales habet cauſas, notas, & curationem, quemadmodum proditum eſt in citato *libr. de Internis Affection. numer.* 17. Urina prodit, velut a carnibus bubulis aſſatis ſuccus. Fit autem morbus ab atra bile, cum bilis in venas confluxerit, quæ ad renem tendunt: & cum conſtiterit, exulcerat venulas, & renem. Ab ulceratione igitur tale quiddam cum urina procedit: dolores autem hærent in lumbis, & in veſica, & inter anum, ac pudendum, & in ipſo rene ad modicum tempus; deinde remittit dolor, & rurſus acutus brevi corripit, & in tenuem ventris partem aliquando dolor incidit. Fortaſſe autem ad hunc morbum refertur aphoriſmus, qui legitur in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 76. & is eſt: Quibus in urina craſſa exiſtente, caruncula parvæ, aut veluti capilli una exeunt, his a renibus excernuntur. Curationem vero hoc modo tractat Hippocrates in eodem *libr. de Internis Affectionib. numer.* 17. Huic, cum ſic habuerit, ventrem ſubpurgato epithymo, aut ſcammoniæ radice. Bibenda vero eadem dato, quæ & ex urinæ ſtillicidio laboranti. Et cum dolor habuerit, multa calida lavato, & tepefactoria ad dolentem maxime locum adhibeto, & ſorbitione utatur farina cocta, melle affuſo, & reliquo victu utatur quam maxime per alvum ſecedente, & vinum bibat album mendeſium mellei coloris, aut aliud album jucundiſſimum probe temperatum. Hic morbus non valde deficit: & pro temporis opportunitate ſerum, & lac bibat; ſerum quidem ad purgationem, lactis autem potum faciat in tempore per quinque & quadraginta dies. Hæc ſi ita feceris, morbum in melius diſpones.

Quartus quoque morbus deſcribitur ab Hippocrate in eodem *libr. de Intern. Affection. numer.* 18. & ait: Morbus hic fit a bile, & pituita, maxime tempore æſtatis, Fit etiam a venere morbus. Æger hæc patitur: dolores premunt ipſum in lateris mollitudinem, & in lumbos, & in lumborum muſculos: & patitur qualia ſolet mulier ex partu laborans, & non ſuſtinet in ſanam partem decumbere, ſed valde dolet: & ex lateris mollitudine quædam pendere videntur, velut abrupta; ſi vero pronus decumbat, non dolet. Pedes, & tibiæ ipſius ſemper frigent, urina vero vix prodit præ pituitoſitate, & craſſitudine ſua; & ſi ſiveris ipſam ad modicum tempus depoſitam, donec deſederit, videbis ſubſidentiam craſſam, velut farinam: & ſi quidem bilis prævaluerit, ſubſulvam ipſam videbis; ſi vero a pituita fuerit morbus, alba, & craſſa erit. Et primum quidem in annum, aut paullo amplius, aut brevius tempus æger talia patiens perſeverat; ſi vero prolongetur morbus, & magis dolet; & ſuppuratur. Et cum ſuppuratus factus intumuerit, qua maxime parte intumuerit, in renem ſecato, & pus emittito; & ſi quidem ſucceſſerit ſectio, ſtatim ſanum facies. Hunc, cum ſic habuerit, iiſdem omnibus curato, quibus etiam priores, & a principio morbi oportet & purgare, & ante ſubpurgationem fomentum adhibere, & balneis frequenter lavare: ungatur item, & magis calefiat, neque frigeat, & a ſole abſtineat, & neque venere utatur. Hæc ſi fecerit, & non celerrime ſanus evaſerit, nihil novi eſt; morbus enim eſt graviſſimus. Si vero citra pharmaca curari velit, craſſum ex diæta facere oportet, ſive ex hoc morbo ægrotet, ſive ex aliquo de prioribus, diviſis cibis, quos edere ſolet, in decem portiones, ita ut una parte detracta, reliquas comedat. Obſonium autem habeat, carnem ſuis tritam; & ea die decem ſtadia deambulet. Poſtera vero die, & tertia uſque ad decem dies portionem minus edat, & deambulet, decem ſtadia, aut plura ſingulis diebus addens. Cum autem ad ultimam cibi portionem devenerit, etiam ad centum ſtadia iter faciat; & edat quidem unam tantum portionem, & ea die centum ſtadia deambulet; poſt cœnam autem viginti, mane vero quadraginta. Vinum au-

tem bibat mendeſium album, auſterum, atque hæc per tres menſes faciat. Poſtea reliquo tempore deambulationes imminuat, & cibos plures comedat, eodem modo additione facta velut detrahebat; deambulationem vero detrahat uſque ad decimum diem, & poſtea quam maxime quietem habeat; & cibis puris alatur, & obſonia quam pinguiſſima habeat, & dulcia omnia ipſi commoda ſunt. Ab oleribus autem, & acidis omnibus abſtineat, itemque ab acribus, & quæ flatum faciunt. Multa etiam calida lavet, & ne frigeat. Hæc ſi fecerit, celerrime ſanus erit. Addit vero *numer.* 19. A renum morbo corripit morbus magnus venarum cavarum, quæ a capite juxta jugulum per ſpinam tendunt ad malleolum pedis exterum, & ad intermedium magni digiti locum. Verum hunc lege, ubi de venis agitur cavis.

REPLETIO.

Si humor alius copioſus alium e corpore non egreſſum comperiat, ac ſuperet, homo repletus fit; ut legitur in *libr.* 4. *de Morbis numer.* 19. Deinde ſignum hujuſce repletionis dat, & inquit: Et ſi quidem a multis humoribus valde ſuperetur, febris ex hoc oboritur; ſi vero a paucis, parum ſuperatur. Sed & corpus hoc modo ſufferre, ac revaleſcere poteſt; humiditate enim uberiore in ipſo exiſtente, calorem exſolvit. Caleſcit enim corpus a febre: & ſi quidem modicum fuerit id, quod affligit, tertia die eodem modo dimittit, per duas autem continue tenet; ſi vero copioſius, quinta die, per quatuor vero tenet pro ratione. Sed in *libr.* 3. *de Diæt. numer.* 9. varios repletos homines varia ſigna comitati declaratur hoc modo: Sunt homines, qui, ubi labores ſuperantur a cibis, talia patiuntur. Incipiente repletione, ſomni longi, & dulces ipſis contingunt, & interdiu etiam dormiunt. Somnus autem contingit carni, & ſanguis funditur, & ſpiritus diffuſus tranquillus eſt. Cum vero non ſuſcipiat amplius corpus repletionem, ſecretionem jam remittit intro, præ circuitus violentia, quæ ſane ſecretio contraria alimento a cibis, animam perturbat; quo tempore non amplius jucundi fiunt ſomni, ſed neceſſe eſt, hominem perturbari, & videtur ſibi cum aliquo pugnam committere; qualiacunque enim patitur corpus, talia videt anima, viſu jam concluſo. Cum igitur ad hoc pervenerit homo, prope eſt, ut ægrotet: idcirco curandus eſt, & quonam modo ibi lege. Alii porro homines ab aliis repletionis notis detinentur; nam, ut *numer.* 8. ejuſdem *libr.* notatum eſt, nares ipſis citra cauſam apertam a cœna implentur, & repletæ eſſe videntur, emungunt autem nihil. Ubi autem deambulare mane incipiunt, ac exerceri, tunc emungunt, ac ſpuunt; & progreſſu temporis etiam palpebras graves habent, & pruritus frontem occupat, & a cibis abſtinent, & bibere minus poſſunt, & color fit decolor, & aut deſtillationes moventur, aut febres horridæ juxta quodcunque tempus repletio fuerit mota. Quidquid autem eo tempore fecerit, in id ipſum culpam, ac cauſam rejicit, cum id ipſum cauſa non ſit. Huic enim cibi ſuperant labores, & repletio paullatim collecta in morbum ipſum adduxit. Sed non hic uſque differre oportet; verum, ubi prima ſigna cognoverit, ſcire, quod cibi labores ſuperant, & paullatim collecta repletio exiſtit. Mucus enim, & ſaliva repletionis indices ſunt, ac ſigna, & quieſcente quidem corpore, meatus ſpiritus obturant, multa repletione exiſtente; ubi vero calefactum eſt præ labore, attenuata excernuntur. Curatio fit exercitium conſuetum, calidæ lotio, vomitus, deambulationes, & alia, quæ ibi lege. Sunt prætetea alii homines, quos alia repletionis ſigna inſequuntur; etenim, ut ſcriptum eſt *numer.* 10. ejuſdem *libr.* dolet corpus aliquibus totum, aliquibus pars quædam, quæcunque tandem. Dolor autem eſt velut laſſitudo, & delaſſati eſſe ſibi videntur, ſegnitieque, ac repletione curantur, donec ad febrem perveniant: & adhuc nondum hoc cognoſcunt, ſed balneis, ac cibis utentes, ad pulmonis inflammationem morbum deducunt, & ad extremum periculum deveniunt. Verum antequam ad morbos perveniant, curationes ſint mollia fomenta, aut multæ calidæ lotio, vomitus, deambulationes, attenuatio, & alia, quæ ibi lege. Sunt quoque alii homines, qui talia a repletione perpetiuntur. Caput ipſis dolet, ac gravatur, & palpebræ ipſis a cœna conſeidunt, & in ſomnis turbantur, & calor ineſſe ipſis videtur, & alvus aliquando ſiſtitur; & talis, ubi venere utitur, levior ſtatim eſſe ſibi videtur, poſtea vero magis gravatur. His caput repletionem revellens, & alvum ſiſtit, & ipſum gravatur. Periculum autem ſubeſt, ne quo erumpat ipſa repletio, id ipſum corrumpat. Curatio fit veratrum, cibi leves, ac molles, curſus tardi, ac matutini, deambulationes multæ, luctatio, balneum, unctio, &c. Hæc *num.* 11. At vero *numer.* 12. Fiunt etiam talia a repletione. Quibuſdam venter concoquit cibum, & carnes non ſuſcipiunt. Alimentum autem intus manens, flatum inducit; ubi vero pranſi fuerint, ſedatur. Nam a fortiore id, quod levius eſt, expellitur, & videntur ſibi liberati eſſe. Verum malum multo majus poſtridie accidit; tandem caleſit, & perturbatur corpus, & profluvium ventris fit. Sic enim nominatur, quamdiu ipſum ſolum alimentum putrefactum ſecedit; ubi vero corpore calefacto purgatio acris fiat, tunc & inteſtinum raditur, & exulceratur & ſanguinolenta egeruntur. Curatio autem fit prandium detrahere, & cœnæ tertiam partem. Curſibus autem pluribus, & luctis, ac deambulationibus ut. tum ab exercitiis, tum mane. Et *num.* 13 Fit etiam talis repletio. Poſtridie cibum eructant crudum citra ructum acidum. Alvus autem egerit pauciora quidem, quam pro ratione ciborum, attamen multum: dolor vero nullus intus eſt. His ventriculus

lus eſt frigidus, qui caleſcat tum victu, tum laboribus; ſed quibus, ibi lege. Et *numer.* 14. Alii talia patiuntur. Faciem decolorem habent, & paullo poſt cibum eructant acida, & acor in nares proſerpit. His corpora pura non ſunt, & plus eſt, quod de carne colliquatur præ labore, quam quod depurgatur præ circuitu. Curationem vero ibi lege. Et *numer.* 15. Sunt quidam, quibus poſtridie ructus acidi fiunt. His in nocte ſecretio præ repletione fit. In *libr.* autem *de Locis in Homin. numer.* 57. hæc leguntur: Ex his quæcunque repletionem faciunt, maxime pituitoſa ſunt; quæ vero plurima aſſumpta repletionem non faciunt, alvum ſubducunt. Et in *libr. de Vict. Ratian. in Morb. Acut. numer.* 18. Sitim panis calidus ingeſtus inducit, & repentinam repletionem, ob ſiccandi vim, & quod tarde tranſit. Notæ igitur recitatæ nobis argumento ſunt, repletiones omnes malas eſſe. Verum, ut ſcriptum eſt in *libr.* 4. *de Morb. numer.* 17. minus graves exiſtunt quæ hyeme, quam quæ æſtate fiunt. Attamen repletiones, ad extremum progreſſæ, difficiles ſunt. Etenim inquit Hippocrates in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 39. Convulſio fit vel ex repletione, vel ex inanitione: ſic vero & ſingultus. Et in *lib.* 2. *Aphoriſm.* 51. Plurimum, atque repente evacuare, vel replere; vel calefacere, vel perfrigerare, vel alioquovis modo corpus movere, periculoſum; quoniam omne nimium naturæ inimicum. Verum, ut *Aphoriſm.* 11. repleri potu facilius eſt, ac celerius, quam cibis.

Cauſas porro repletiones efficientes ſparſim deſcripſimus antea. Sed in *libr.* 3. *de Morb. numer.* 2. Cerebri repletionem doloroſam faciunt vitioſi humores minime purgati. Et in *libr.* 4. *numer.* 17. retentio cibi. Et *numer.* 22. humor ſive corruptus, ſive non. Et *num.* 23. cibi plures, quam opportunum eſt, intus manentes. Et in *lib. de Diæt. numer.* 2. cibus, & potus.

Corpus autem eſt id, quod repletur, aut partes ipſius, veluti pulmo, ut legitur in *libr.* 2. *de Morb. numer.* 56. aut cerebrum, ut in *libr.* 3. *numer.* 2. aut venæ, ut in *libr.* 4. *numer.* 17. aut caput, ut in *lib.* 2. *de Morb. numer.* 12.

Curationem vero repletionis univerſalem dicit Hippocrates in *libr.* 2. *Aphor.* 22. & inquit: Quicunque morbi ex repletione fiunt, curat evacuatio. Hæc eadem leguntur in *libr. de Flatib. numer.* 2. & in *libr. de Articul. numer.* 51.

REPOSITIO.

Repoſitionum omnium optima quæ ſit, legitur in *libr. de Artic. numer.* 4. Et repoſitio per vectes commodiſſima, *num.* 85. Et repoſitionis alius modus, *numer.* 90. Et modus repoſitionis articulorum digiti manus, ibidem *numer.* 91.

RESOLUTIO, ſive PARALYSIS.

Scribit Hippocrates in *libr.* 1. *de Morbis Popular. ſection.* 3. *Ægrot.* 13. Statim lingua voce deſtituta eſt, dextra manus reſoluta eſt cum convulſione, velut attonitis ſolet. Et in *libr.* 4. *numer.* 28. Ex tuſſientibus qui manibus laborabant, velut ſervus ille, qui ſarmenta obtorquebat, & Amyntæ filius, ambo ſola dextra reſoluti ceſſaverunt, quandoquidem perpeſſi ſunt hoc tuſſientes; qui vero aut equitarunt, aut iter fecerunt, in lumbis, ac femoribus reſoluti ſunt. Et in *libr.* 6. *ſection.* 7. Ex frequenti auſtralium, & aquilonarium, ac nivoſorum tranſmutatione qui manibus laborarunt, manibus tantum ſiderati, ac reſoluti ſunt; qui vero equitaverunt, aut amplius iter fecerunt, aut alios labores cruribus perfecerunt, his ad lumbos, aut crura impotentiæ reſolutoriæ obortæ ſunt, & ad femora, ac tibias laſſitudo, & dolor. Et in *libr. de Fracturis numer.* 11. In unaquaque reſolutione, multa calida aqua uti oportet.

REVULSIO.

Revulſio eſt per contraria loca humoris aliquam corporis partem infeſtantis retractio: & hæc non eſt evacuatio, ſed evacuationis modus. Etenim evacuandi modus eſt triplex, unus e directo, veluti ſi in quovis alvi profluvio per ſedem humorem profluvii efficientem purgemus; ſecundus, ſi per contraria loca, utputa ſi per vomitum morbum curemus; tertius eſt medius inter hos, quemadmodum ſi urinam cientia adhibeamus. Primæ purgationis modus eſt per ſimilia, ſive eadem loca, ſecundus per contraria, tertius per diſſimilia. Primus autem modus actio per ſimilia, ſecundus revulſio, ſive averſio, tertius derivatio; & ſi qui alii ſunt modi, ad hos tres reducuntur, ac non ad minus. De primo quidem modo agitur in *libr. de Locis in Homin. numer.* 51. hoc modo: Si quis homini vomenti aquam multam bibendam dare velit, eluentur ea, propter quæ vomit, una cum vomitu: & ſic quidem vomitus per vomitum ſedatur. Rurſus autem, propterea quod ſedatur, quia inferne procedere ſibi fecit, ex illo id, quod intus eſt, vomitum facit: & ambobus contrariis modis homo ſanus fit. Verum, cum in corpore tria reperiantur loca contraria, ſupernus enim locus eſt inferno contrarius, dexter ſiniſtro, & anterior poſteriori; omnes idcirco tres ſunt revulſionis ſpecies, una ſecundum longitudinem, alia ſecundum latitudinem, & tertia ſecundum profunditatem. Et quemadmodum unaquæque harum magnitudinum duo habet extrema, ſic in unaquaque duæ fiunt revulſiones, altera quæ eſt a partibus ſupernis ad infernas, altera quæ ab infernis ad ſupernas: ſic de aliis eſt dicendum. At vero quando revulſio facienda ſit, & quo modo, explanat Hippocrates in *libr.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 2. his verbis: Derivare, ſubcedentia ſtatim revellere, renitentibus concedere. Alium humorem non prodeuntem ducere, prodeuntem vero ſimul effundere, operari ſimile, velut dolor dolorem ſedat. Diſſimilia, ſi vergant ſurſum elevata, inferne ſolvere, & contraria per eadem, velut

eſt ca-

eſt capitis purgatio, venæ ſectio; quando non temere detrahitur. Galenus autem in *Commentar.* hæc explicans, ait: *Derivationem* Hippocrates appellare conſuevit, quando humor, quem evacuari expediat, non per commodam ferri regionem cœperit; non tamen ab ea procul admodum, neque in adverſiſſimum locum fertur; quemadmodum ſi in veſicæ, vel renum affectibus per locum ille vacuari incipiat; tunc enim præſtat, ut inde per alvum derivetur. Humores vero, qui perperam in aliquod membrum procumbunt, revellimus, ſed non perſeverandum eſt. Verum tempus aliquod eſt intermittendum ab hujuſmodi revellentibus, ut interim humorem, qui jam laboranti particulæ inſederit, excerni permittamus. Is enim, ſi membro perſtiterit, illud offendet multitudine diſtendens, & ſua qualitate moleſtiam afferens. Quod ſi humores in particulam jam delatos extrudi ſiveris, illam a dolore vindicabis, & facilius revulſoriis medicamentis aliquid promovebis, cum non amplius affecta pars dolore in ſe ipſam humores ſecundum id momentum, quod inter initia acceperant, concitet. At ſi noxius excernatur humor moderate, permittendus eſt; ſi vero non moderate, interdum copiam ejus reprimat medicus, interdum parcam evacuationem incitet; quod ipſe inſinuat, dum ait *prodeuntem exprimere*; ſcilicet ex vaſis evacuare. *Agere* vero immutare, aut miſcere ſignificat. Nam *agere ſimile* eſt humori, qui probe vacuatur, ſimilem commiſcere; vel dicimus, humores membris penitus diſſimiles, ſi ſurſum tollantur, deorſum ſolvere; ſi vero deorſum ferantur, ſurſum revellere oportet; ut intelligamus diſſimiles eos humores, qui natura ſunt ab eo loco alieni. In *libr.* autem *de Humoribus part.* 12. & 13. dicit Hippocrates: Declinatio, derivatio in caput, in latera, qua maxime vergit; aut revulſio in ſupernis deorſum, in infernis ſurſum; aut exſiccare, aut aliquibus inferna, aut aliquibus ſuperna; aut eluitur, aut quibuſdam mitigabitur. Et Galenus hæc in *Comment.* ſic explicat: Cum evacuare, aut purgare ſemper non poſſimus, ſicque infixum quid in particula, quod eam vexat, damus operam, id ut declinemus, ut neque particulæ moleſtiam afferat, neque eo in loco putreſcat. Deinde ſubdit: Derivatio eſt ejuſdem generis cum evacuatione, quæ fit per eam partem, quæ fluxionem excipit; uſum autem revulſionis prohibemus, ne vehementiſſimi humorum effluxus confertim in partem decumbant. Hæc quidem ſunt ab Hippocrate reperta communia cujuſcunque immodicæ evacuationis remedia: Fit autem derivatio ad vicina loca, revulſio ad contraria; unde ſi in ſuperioribus ulcus ſit, per inferna purgamus; ſi in inferioribus, ſuperiorem ventrem evacuamus; ſi fluxio ipſa ceſſarit, & in membro fixa ſit, derivare fuerit melius. At revulſio fiat e directo, evidentem enim utilitatem oſtendit; veluti ſi in liene turgente ſanguis e ſiniſtra nare profluat, mire juvat; ſi e dextra, lædit, ac vires diſſolvit. Præterea, ſi morbus ſit diuturnus, vel corpus ſit vacuum, ab ipſo membro affecto evacuatio eſt facienda; cum non amplius confluere humores videantur. Et in *libr. 6. de Morbis Popularib. ſection.* vel *Commentar,* 2. *part.* 29. hæc addit Hippocrates: Revellere, ſi quo non oportet ferantur; ſi vero, quo oportet, his opus eſt aperire, ut quæque propenſa ſunt. Galenus vero in *Commentar.* ſic expoſuit: Quæ ducenda ſunt, quo vergunt, per opportunas regiones; avertenda vero, ac revellenda, quæ non probe vergunt. Atque hic ſciendum eſt, quod ſicut partes ſupernæ ſunt infernis nobiliores, profundæ non profundis, & extrinſecis, anteriores poſterioribus; ſic revulſiones, quæ ab infernis locis ad ſuperna, ac principalia, ex extrinſecis ad interna; ex poſterioribus ad anteriora, periculoſiores ſunt, ac maxime ſi ad membrum nobile revellatur.

RIGOR.

Rigor in morbis fit quidem & ab externis, ventis, aqua, ſerenitate, ſub dio degentibus, & aliis hujuſmodi. Fit autem & ab ingeſtis cibis, ac potibus. Maxime vero & vehementior fit, cum bilis, & pituita ſanguini fuerint permixta, aut altera ex his, aut utraque. Magis tamen ſi pituita ſola permixta fuerit. Eſt enim pituita frigidiſſima ex natura. Calidiſſimus autem ſanguis. Frigidior eſt etiam aliquanto bilis ſanguine. Cum igitur hi humores ambo, aut alter ſolum permixti fuerint ad ſanguinem, ipſum congelant, non tamen omnino. Neque enim vivere poſſet homo, ſi ſanguis denſior, & frigidior ſe ipſo multis modis fieret. Frigeſcente igitur ſanguine, neceſſe eſt, & reliquum totum corpus perfrigerari; & ubi hujuſmodi quid factum fuerit, rigor appellatur: & ſi quidem vehemens fiat rigor, vehementior eſt etiam tremor. Nam dum contrahuntur venæ, ſanguine coacto, & congelato, corpus contrahunt, & tremere faciunt; ſi vero minus aliquanto ſanguinis coactio fiat, hoc rigor appellatur. Horror autem dicitur debiliſſimus rigor; quod autem poſt rigorem neceſſario corripiat febris, aut major, aut minor, ſic habet. Cum ſanguis percaluerit, & vim depulerit, ac rurſus ad ſuam naturam redierit, concaleſcit ſimul & pituita, & bilis, ſanguini permixta, & ſanguis ipſo ſe ipſo multipliciter calidior evadit. His igitur percalefactis, neceſſe eſt febrem ſuccedere poſt rigorem præ ſanguinis caliditate. Hæc Hippocrates in *libr.* 1. *de Morbis numer.* 22. Verum *num.* 23. addit: Bile, & pituita commota, ac humectata a potionibus; continget, ut rigor invadat ebrium: & cum latus natura carne nudiſſimum ſit præ omnibus corporis partibus, & non ſit quicquam in ipſo quod renitatur, præter ventriculi cavitatem, maxime rigorem percipit: & cum riguerit, ac perfrigeratum fuerit, tum caro, quæ eſt in latere, tum venæ contrahuntur, ac convelluntur.

At

Digitized by Google

At vero in *libr. 4. numer.* 26. Clarum eſt, quam circa nervos, ac præſertim circa oſſa aquoſus humor exiſtit. Circa oſſeas enim corporis partes homo maxime riget, & capilli erecti ſtant, contorta cuticula, ac ſicciore evadente, quam priori tempore, nimirum aquoſo humore iſtic deficiente, & circa oſſa obvoluto. Et propterea legitur in *libr. 5. Aphor. 69.* Rigores incipiunt mulieribus quidem ex lumbis magis, & per dorſum ad caput; ſed & viris parte corporis poſteriore magis, quam anteriore, veluti fœmorum, cubiti; ſed & cutis rara: indicio autem eſt pilus. Ubi Galenus in *Commentar.* ait: Rigores omnes incipiunt cum ſenſibili frigore; paratiores autem & ad ſuſcipiendam, & ad ſentiendam frigiditatem ſunt dorſi partes. Hæ enim frigidiores ſunt natura, quam anteriores. Recurrit autem hinc rigor incipiens ad principium nervorum, quod eſt caput, celerrime facta per ſpinalem medullam compaſſione; quoniam & ipſa frigida eſt, ſicut & cerebrum, & propter ſubſtantiæ mollitiem facile alterationem ſuſcipit; quare non abſque ratione hinc rigores incipiunt, & hi citius fiunt mulieribus, quoniam fœmina eſt natura frigidior, & imbecillior. Verum in *libr. 6. de Morbis Popularib. ſection.* vel *Comment. 5. partic.* 31. legitur: Rigor a ſuperiori ventre, ignis vero magis ab inferiori. Et ibi Galenus hæc ſic explicat: Ex partibus ventris ſuperior rigorem magis, inferior vero febrem facit, aut ſentit, aut inchoat; quod & veriſimilius eſt, cum enim frigidus aliquis, aut mordax humor in ventre ex corruptis cibis, vel prava qualitate, vel confluxu ex corpore congeſtus fuerit, inde initium rigor ſumit. Ac tandem legitur in *libr. 5. Aphor.* 20. Frigidum rigores febriles inducit. Et hæc de cauſis rigoris.

Signa vero talia leguntur. In *libr. de Coacis Prænot. numer.* 3. Rigorem ſignificant urinæ tenues cum aliquantula nubecula, in medio conſiſtente. Et *numer.* 5. Rigorem indicat urina, ſputo ſimiles ſubſidentias, aut limoſas habens. Et in *lib. 6. de Morbis Popularibus ſection.* 1. Ante rigorem urinarum ſuppreſſiones, ſi ex bonis fuerint, & alvus egerat, & ſomni adſint. Fortaſſis autem & febris modus; fortaſſis etiam, quæ ex laſſitudinibus. Et in *lib. 1. Prædict. num.* 29. Quibus ex rigore febres cum laſſitudine, his menſes muliebres decurrunt. At collum in his doloroſum, ſanguinis eruptionis e naribus ſignum eſt. Et in *lib. de Coacis Prænotion. numer.* 3. Rigent una cum ſanguinis effuſione, quibus alvus ſupprimitur.

Signa vero prognoſtica hæc ſunt: Rigor in his infeſtus eſt, quæ ex partu, ac fœtus corruptione multa repente concitata ſupprimuntur, tum alias, tum ſi præcordium doleant. Hæc in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. At *numer.* 1. in principio: Rigor continenter vexans, corpore jam debili exiſtente, lethalis eſt. Et *numer.* 3. in principio: Rigor una cum judicatione aliquatenus horrendus eſt. Et *numer.* 1. Rigor cum diſtentione nervorum in poſteriora, occidit. Et *numer.* 2. Rigor in oculorum diſtortione, febriculoſo, laſſato, pernicioſus: & ſoporoſi in his, malum. Et *numer.* 3. Rigorem habere ante partum, & partus citra dolorem, periculoſi. Et *numer.* 5. Rigorem circa judicationem, & fortaſſis in tertianam, aut quartanam tranſitionem ſignificat, ſubſidentiam habens, urina turbata deſinens. Et *numer.* 3. in fine: Quibus ex rigore febris laſſatoria, menſes decurrunt: collum in his doloroſum ſanguinis eruptionem inducit. Et *numer.* 1. Ex rigore cum capitis dolore, exſolutiones pernicioſæ. Et ſupra: Rigores continui in acutis mali ſunt. Et ibidem in principio: Rigores ſoporoſi aliquatenus pernicioſi, & flammeus in facie color, cum ſudore, in his malignus eſt: in his frigiditas poſteriorum partium, convulſionem accerſit. Et infra: Rigores ex dorſo, moleſtiores ſunt. Et: Qui ex rigoribus parvis ſudoribus perfrigerantur, malum. Et *numer.* 2. ejuſdem *libr.* Inſuper rigentibus vocis interceptiones, lethales ſunt. Et *num.* 1. in principio: Qui ex rigore perfrigerantur, caput, ac collum dolentes, voce deſtituti, inſuper exſudantes poſtquam ſe recollegerint, moriuntur. Et: Ignorantia cum rigore, malum. Et: Qui frequenter exſudant, ac inſuper rigent, pernicioſum hoc eſt, & in fine ſuppurationem habere comperiuntur, ventreſque perturbatos. Et: Qui decima ſeptima die rigorem habuit, & quarta ac vigeſima inſuper riguerit, malignum hoc eſt. Et: Rigores multi, torpidi, maligni ſunt. Et: Quibus ſexta die rigores fiunt, hi ægre judicantur. Et: Affectiones inſuper rigentes, & quæ ad noctem magis aliquanto exacerbantur, cum vigiliis, ac delirio in ſomnis, aliquando urinas involuntarie emittentes, in convulſionem deſinunt. Et: Urinæ cum rigore ſuppreſſæ, malæ, & convulſoriæ. Et: Ex rigore vocis interceptiones, ſolvuntur tremore; at inſuper rigentes, tremores ſuccedentes judicant. Et: Qui ex rigore cum capitis dolore exſolvuntur, in periculo verſantur. Et: Qui inſuper riguerint ex his, ubi vomuerunt meraca, anxii, tremuli in febre, malum. Et infra: Febris ardens, rigore ſuperaccedente, ſolvitur. Et *numer.* 3. Rigor una cum judicatione aliquatenus horrendus eſt. Et: Vulnera ſanguinem fundentia, inſuper rigentia, maligna. Et: Affectiones, quæ quinta die ſanguinem large fundunt, ſexta inſuper riguerint, ſeptima perfrigeratæ fuerint, & repente recalefactæ, in his alvi male afficiuntur. Et in *libr. 4. Aphor.* 46. Si rigor incidat, febre non intermittente, ægroto jam debili, lethale. Et in *lib. 1. Prædictor. numer.* 2. Rigor in phreniticis peſſimus. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 1. Quibus rigor, his urinæ ſuppreſſio. Et in *libr. 1. Prædictor. numer.* 16. Rigores ex ſubfriabilibus liquidis alvi egeſtionibus, veſicam, & ventrem occupantes, doloroſi. Proinde ſoporem in his habere aliquid convulſorii, non ſane mirum apud me fuerit. Et in li-

br. 6.

lib. 6. de Morbis Popularib. ſection. 1. Quæ ad rigores fortes progreſſa ſunt, non valde mitigantur, niſi prope vigorem. Et in *libr. 7. Aphor.* 7. Rigor ex potu multo, & delirium, malum. Et in *libr. 4. Aphoriſm.* 63. Quibus in febribus quotidie rigores eveniunt, quotidie febres ſolvuntur. Et in *libr. 1. Prorrhetic. Comment. 2. partic.* 31. Ex rigore frigerationes, quæ non recaleſcunt, malæ. Etenim, ut exponit in *Comment.* Galenus, languorem caloris nativi, & extinctionem talis refrigeratio indicat. Et *part.* 32. Si ex perfrigeratione ſudantes recaleſcant, malum. Ex his quoque laterum æſtus cum dolore, & rigor ſuperveniens malus. Et *partic.* 33. Æſtuoſi rigores aliquatenus pernicioſi, flammea quoque cum ſudore facies in his mala. Et *particul.* 56. Capite dolentes, cum catoche delirantes, intercepta alvo, oculoque feroci, & floreſcentes, in ſcapulas rigent, ideſt opiſthotonos eſt. Et in *libr. 1. Commentar. 3. partic.* 2. Si ex capitis dolore aphoniæ fiant, atque cum ſudoribus febrientes laxentur in ſe ipſos, & mala repetant, diutius perdurant: ſuperrigere his malum non eſt. Et *partic.* 7. Ventris circumtenſio, ad neceſſitatem liquida demittens, cito intumeſcens, convulſivum quidpiam habet: ſuperrigere his lethale. Et *partic.* 9. Supervenientes rigores, & nocte magis quodammodo exacerbantes cum vigiliis, & venarum agitationibus in ſomnis, atque urinas præter arbitrium excernentes, in comatoſas aliquando finiuntur convulſiones. Et *particul.* 13. Quibus tremores convulſiones facti, cum ſudore redire conſueverunt, judicatio his evenit, ubi ſuperriguerint; ſuperrigent hi, occluſo in ventre ardore. Et *part.* 17. Urinæ detentio, & quibus rigores ex his convulſiones; ut & ipſa, ubi inhorruit, ſudavit, hoc eſt, urinæ retentio, quibus rigores, & ex his convulſiones. Et *partic.* 24. Subarenidæ, ac liquidæ dejectiones, perfrictioneſque non ſine febre vitium habent. Rigores ex his, tum veſicam, tum ventrem prehendentes, & opprimentes, dolorem pariunt. Et *part.* 58. Quibus principio largum ſanguinis profluvium, rigor fluxionem ſiſtit. Rigores porro, ut legitur in *lib. 5. Aphoriſm.* 22. calidum ſuppuratorium mitigat.

RISUS.

Riſus, & luſus ex cerebro contingunt, ut ſcriptum eſt in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 16. At vero in *libr. 1. Aphor.* 53. Deſipientiæ, quæ cum riſu fiunt, ſecuriores; quæ vero cum ſtudio, periculoſiores. Et in *libr. de Morb. Popul. numer.* 58. Ictus eſt catapulta in pectus, & paullo poſt riſus erat circa ipſum tumultuoſus; videbatur autem mihi, medicus eximens lignum, reliquiſſe ferrum in ſepto tranſverſo.

ROBUR.

Roboris ſigna docet Hippocrates in *libr. 6. de Morbis Popularibus ſection.* 1. dum ait: Acutum habentes caput, qui quidem validam habent cervicem, robuſti ſunt tum alias, tum oſſibus. Robur autem auget boreas; etenim legitur in *lib. de Aer. Aquis, & Locis num.* 22. Boreas robur facit. Confert etiam ad robur alimentum; veluti ſcriptum eſt in *libr. de Aliment. numer.* 7. At vero in *libr. de Affect. num.* 44. declarat, quæ alimenta ad robur ſint optima, & inquit: Ad robur optima ſunt, quæ carnem plurimam, ac denſiſſimam producunt, & ſanguinem craſſefaciunt, & pro ingeſtorum ratione ſecedunt, & corpus plurimo tempore ipſa ſuſcipit. Et in *libr. de Veter. Medicina numer.* 26. Robur, & augmentum, ac alimentum præſertim per nihil aliud contingit, quam quod probe temperatum eſt, & nihil habet intemperatum, neque forte, ſed totum unum factum eſt, & ſimplex, & non forte.

RUBOR.

Præſagia ex rubore multa percipimus; etenim ſcribit Hippocrates in *libr. 7. Aphor.* 49. Ab angina habito tumor, & rubor in pectore ſuperveniens, bonum; extra enim vertitur morbus. Et in *libr. de Coacis Præn. numer.* 2. Rubores circa naſum alvi humeſcentis ſigna ſunt. Et *numer.* 3. Rubor in facie ſi prægnantibus tabeſcentibus fiat, ſtillationes de naribus fientes hunc avertunt. Et ibidem *numer.* 6. Rubores in facie ſolvit alvus turbulenta, parvis frequentibus ad egerendum progreſſibus. Et ibidem *num.* 2. Rubores, circa aurem ex prægreſſo dolore in febribus fientes, ſignum quidem ſunt eryſipelatis in facie futuri; ſed & convulſiones ex talibus fiunt cum vocis interceptione, ac exſolutione. Et ibidem *numer.* 3. Rubores in pectoribus, in peripneumonicis ſiccis, qui pauca concocta educunt, ſublati, pernicioſi. Et ibidem *numer.* 1. Rubores in manibus, ac pedibus, pernicioſi. Et in *libr. 4. Aphoriſm.* 71. Quibus ſeptima judicatur, his nubeculam habet quarta die urina rubram, & alia ex ratione. Et in *libr. 1. Prorrh. Commentar. 1. partic.* 2. Ventris valde proluvies mala quidem in omnibus morbis, non minime vero in prædictis. Et in *libr. Progn. Comm. 3. partic.* 17. Angina, quæ dolorem alteri ſubſimilem infert, & attollitur, & ruborem in faucibus efficit, admodum exitioſa, ſed paullo longior, quam ſuperior eſt. Et *part.* 18. Si quibus fauces rubent, & cervix, hæc diuturnior eſt; maxime vero ex ea ſervantur, ſi cervix, ac pectus traxit ruborem, nec ſacer ignis intro recurrat. In *libr.* autem de *Humid. Uſu numer.* 11. Rubicundis valde, frigida convenit.

RUCTUS.

Ructus affectio quædam eſt, quæ imperfectionem concoctionis ſignificat. Verum alius eſt flatuoſus tantum abſque ullo odore, alius acidus. De acido ſcribit Hippocrates in *libr. 6. Aph.* 1. hoc prognoſticum: In longis lævitatibus inteſtinorum ſi ructus acidus fiat, qui prius non erat, ſignum bonum. Etenim, ut explicat Galenus, aci-

ditas

ditas principium digeſtionis declarat. At in eodem *libr. Aphor.* 33. Qui acidum eructant, non valde morbo laterali corripiuntur. Et, ut ait in *Comment.* Galenus, præſertim ſi ſalſedinem, atque acritudinem aliquam ſibi adjunxerit, quæ inteſtina mordens irritat ad dejectionem, in qua contingit non ſolam pituitam, ſed plures etiam alias ſuperfluitates excerni. Unde in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 1. Quibus ructus adſunt, & flatus, & ſtrepitus, & elevationes ventris, his fit alvi exturbatio. In *libr.* vero *de Affect. num.* 44. Ructum acidum maxime faciunt pinguia caſeoſa, mellita, & ex ſeſamo parata. Verum quicunque poſtridie cibos eructant, & præcordia ipſis elevantur, utpote cibis crudis, & incoctis exiſtentibus, his longiori quidem tempore dormire conducit; verum & aliis laboribus corpora ipſorum cogere oportet. Vinum autem meracius, & amplius bibant, & cibis paucioribus ſub id tempus utantur. Palam tempus eſt enim, quod ventriculus præ imbecillitate, ac frigiditate, ciborum multitudinem concoquere non poteſt. Hæc in *libr. de Salubr. Diæt. num.* 12. Scribit porro Hippocrates de morbo ructuoſo in *libr.* 2. *de Morbis numer.* 67. quem ibi lege.

RUMEX.

Rumex calefacit, & alvum movet; ut legitur in *libr.* 2. *de Diæt. numer.* 20. Reficit, & per humiditatem ſecedit; ut in *libr. de Affection. numer.* 49.

RUPTIO.

Ruptio in futuris cognitu difficilior. Cur hac parte oſſa promptius rumpantur, lege in *libr. de Capit. Vulnerib. numer.* 15. Et ibidem *numer.* 16. legitur: Ruptio circa futuram, ejus diſſolutio eſt. In *libr.* autem *de Coacis Prænot. numer.* 3. Ex ruptis capitis oſſibus difficillima cognitu ſunt ea, quæ circa futuras rumpuntur. Rumpuntur autem maxime a gravibus, ac rotundis telis. Et ruptiones quid, & quomodo in carne fiant, lege in *libr.* 1. *de Morb. numer.* 16. Et quomodo fiant rupturæ, & ex rupturis aqua intercus, invenies in *libr. de Flatibus numer.* 18. Verum a ruptione venarum craſſarum, & a defluxu de capite tabes periculoſiſſimæ ſunt. Sic legitur in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 3.

RUTA.

Ruta urinam magis, quam alvum movet. Habet & vim quandam condenſandi, & ad medicamenta noxia commoda eſt præpotata. Hæc in *libr.* 2. *de Diæta num.* 26.

COMMENTARII XVI. FINIS.

JOANNIS MARINELLI COMMENTARIUS XVII. IN LIBROS HIPPOCRATIS.

SALIVA.

Quantum ex glutinoſo liquidiſſimum erat, hoc calefactum craſſius redditum eſt, utpote liquidum exiſtens, & ex hoc ſaliva facta eſt; verum ex illo glutinoſo ungues producti ſunt. Hæc in *libr. de Carnib. n.* 11. Et in *lib. de Coac. Præn. num.* 1. Quibus ſalivæ multum, & cibi faſtidia ſunt, & oris ventriculi morſus, his vomitus fit.

SALSA.

Salſa ſecedunt, & urinam cient; ut ſcriptum eſt in *libr. de Affect. num.* 49. Verum ſalſamenta ſiccant, & attenuant, pleraque etiam alvum leniter movent; ut legitur in *libr.* 2. *de Diæt. numer.* 19. Et præterea ſalſamentum Gaditanum, aut ſaperda datur in aqua inter cutem, in *libr. de Internis Affect. numer.* 28. Atque in fiſſuram frontis ſalis inſperſio fit, ut habetur in *libr.* 2. *de Morb. numer.* 18.

SAMBUCUS.

Sambuci folia alvum movent; ut in *libr.* 2. *de Morbis num.* 19. legitur.

SANGUIS.

Sanguis autem eſt unus ex quatuor humoribus. Hic quidem eſt duplex, congenitus ſcilicet, & ex alimento generatus, ſive auctus. Ex primo autem conflatur homo, ſimulque ex aliis humoribus, atque ex eodem, ex quo gignitur, nutritur, & in eſſe conſervatur, dummodo ipſi humores ſani ſint. Verum, ſi morboſi ſint hi, vel qui ex alimento parti ſunt, inquit Hippocrates in *libr.* 4. *de Morb. num.* 1. Habet & mulier, & vir quatuor humorum ſpecies in corpore, a quibus morbi fiunt. Augetur autem is, qui congenitus eſt, ab alimento. Etenim inquit Hippocrates in *libr. de Alim. num.* 2. Facultas alimenti pervenit & ad oſſa, & ad omnes partes, & in nervum, & in venam, & in arteriam, & in muſculum, & in pelliculam, & carnem, pinguedinem, ſanguinem, pituitam, medullam. Quare, ut exponit in *libr.* 4. *de Morb. num.* 10. poſtquam homo comedit, aut bibit aliquid, quod ſanguineum ſit, trahit totum corpus in ſe ipſum, trahit & cor ſanguineum ad ſe ipſum. Trahit enim ſimilis humor ſimilem, ut inquit *num.* 5. Et ſubdit eodem *num.* 10. Venæ autem jugulares, quæ ex corde procedunt, impletæ brevi ad caput delegantur. Et ſic a cibis, & potibus augetur ſanguis congenitus, ac maxime vere; dicit enim Hippocrates in *libr. de Nat. Human. num.* 13. Vere pituita adhuc fortis in corpore manet, ſed ſanguis augeſcit. Nam & frigora remittunt, & imbres ſuperveniunt. Sanguis autem juxta hæc augeſcit, ab imbribus videlicet, & a calidorum dierum tempore. Hæc enim anni pars maxime juxta naturam ipſi convenit, Eſt enim humidus, & calidus: ſignum autem eſt, quod homines vere, & æſtate maxime dyſenteriis corripiuntur, & ſanguis ex naribus ipſis fluit, & calidiſſimi ſunt, ac ruberrimi. Et quia ſanguis natura calidus eſt, & humidus, idcirco ait in *libr. de Aliment. numer.* 10. Sanguis humidus, bonus; ſanguis ſolidus, malus. Sanguis vero congenitus eſt aliis humoribus calidior, rubicundus, & ſincerus, & illi, qui ex cibo confectus eſt, dat calorem, ruborem, & ſincerum reddit. Et propterea legitur in *libr.* 1. *de Morbis numer.* 22. Eſt pituita frigidiſſima ex natura; calidiſſimus autem ſanguis. Frigidior eſt etiam aliquanto bilis ſanguine. Hoc quidem in loco loquitur Hippocrates de ſanguine congenito. De adventitio autem in *libr. de Corde numer.* 10. his verbis: Sanguis, ſcilicet qui alit, non eſt natura calidus; neque enim alia

aliqua

aliqua aqua, ſed caleſcit; multis vero videtur calidus eſſe. Præterea rubicundus, & ſincerus eſt ſanguis; nam proditum eſt in *libr. 2. de Morb. numer.* 4. Cum quis aut manum, aut caput, aut aliam quandam partem, hoc patientem incidit, ſcilicet quod venæ ſuperevomant, ſanguis niger profluit, & turbatus, ac morboſus; quanquam neque ſanguis nominari juſte mereatur, niſi tunc, cum rubicundus, ac ſincerus fluit. Finis autem ſanguinis eſt, ut vertatur in alimentum partium corporis, ac aſſumat naturam partis illius: ut vero partes ipſum amplectantur, eſt dulcis. Etenim ſcriptum eſt in *libr. de Natur. Puer. numer.* 40. Trahit fœtus, quod dulciſſimum eſt in ſanguine, ad ſeſe. At, dum ſanguis ſe confert, aut dum attrahitur, ſuſcipit naturam partis, quæ ipſo frui avet; & idcirco legitur in *libr. de Glandulis numer.* 1. Si vero glandulam diſſecet quis, ſanguis largus erumpit, ſpecie albus, veluti pituita. Cæterum, ſi non probe concoctus, aut loca, ad quæ permeat, inepta ſint, ut ipſum vertant in alimentum proprium, ſequitur illud, quod ſcriptum eſt in *libr. de Superfœt. num.* 8. hoc eſt: Huic ſanguis in aquoſitatem converſus eſt. Locus autem ſanguinis ſunt venæ, & arteriæ, quemadmodum placet Hippocrati in *libr. de Alim. num.* 3. Verum fons, & radix ipſius eſt in corde; veluti habetur in *libr. 4. de Morb. numer.* 2. Sanguini vero mixtæ ſunt fibræ, ob quas congelatur extra venas; nam ſcriptum eſt in *libr. de Carnib. numer.* 9. Donec ſanguis calidus fuerit, liquidus eſt; poſtquam autem perfrigeratus eſt, congelatur; ſi vero quis ipſum conquaſſet, & fibras eximat, non congelatur, fibræ enim frigidæ ſunt, & glutinoſæ. Sanguis igitur ſit humor calidus, & humidus, ſincerus, rubicundus, dulcis, adeo concoctus, ut vertatur in cujuslibet particulæ corporis noſtri ſubſtantiam, non ſuperfluus intra venas, ortum primum habens a corde, & arteriis. Hæc ſi adfuerint ſanguini, ac corpus ex altera parte particulas habeat paratas, ac ſanas, ſanus deget homo; ſi vero in ſanguine quid harum qualitatum deſiderabitur, morbus vel adeſt, vel aderit, niſi curationem adhibeat medicus. Quod vero ea, quæ dicta ſunt, ſic ſe habere debeant ad ſanitatem, nunc manifeſtum fiet.

Sincerus autem ſi ſanguis non ſit, quid poſtea fiat, & quo modo non ſincerus evadat, & ex quibus, explicat Hippocrates in *libr. 1. de Morb. num.* 22. his verbis: Caleſcit bilis, & pituita, intrinſecus quidem a cibis, & potibus, a quibus etiam nutritur, & augetur; extrinſecus autem a laboribus, ac vulneribus, & a calido nimium calefaciente, & a frigido nimium frigefaciente, a viſu, & auditu. Ambo autem hi humores, bilis, & pituita, aut alter ſolum, cum permixti fuerint ad ſanguinem, ipſum congelant, non tamen omnino; non enim vivere poſſet homo, ſi ſanguis denſior, & frigidior ſe ipſo multis modis fieret. Frigeſcente igitur ſanguine, neceſſe eſt, & reliquum corpus totum perfrigerari; & ubi hujuſmodi quid factum fuerit, rigor appellatur, & ſi quidem vehemens fiat rigor, vehementior eſt etiam tremor. Nam, dum contrahuntur venæ, ſanguine & coacto, & congelato, corpus & contrahunt, & tremere faciunt. Verum cum ſanguis percaluerit, & vim depulerit; ac rurſus ad ſuam naturam redierit, concaleſcit ſimul & pituita, & bilis ſanguini permixta, & ſanguis ipſe ſe ipſo multipliciter calidior evadit. His igitur percalefactis, neceſſe eſt, febrem ſuccedere poſt rigorem præ ſanguinis caliditate. Et in *libr. de Morb. Sacr. num.* 7. Cum deſcenderit pituita frigida ad pulmonem, aut ad cor, perfrigeratur ſanguis. Venæ autem violenter perfrigeratæ, ad pulmonem, & cor aſſiliunt, & cor palpitat, ut præ hac neceſſitate anhelationes incidant, & ſpiratio cervice erecta. Non enim ſpiritum ſuſcipere poteſt, donec id, quod influxit, a ſanguine fuerit ſuperatum, & calefactum in venas fuerit diffuſum. Et in *lib. 1. de Morb. num.* 30. Cum ſanguis, qui eſt in venis, perfrigeratus fuerit a pituita, tranſmutatur, & convellitur acervatim alias alia parte, & tremit; tandem vero omnia perfrigerantur, & moritur. Et in *libr. 2. de Morb. num.* 6. Cum atra bilis in capite commota fluxerit, maxime in partem, in qua plurimæ ſunt venæ, in collum inquam, ac pectus, ſideratus fit homo, ac impotens, ſanguine nimirum perfrigerato: & adhuc magis perfrigeratur, niſi bilem ſuperet, deinde congelatur, & moveri non poteſt, & moritur. Et *numer.* 8. ejuſdem *libr.* Cum venæ in capite fuerint calefactæ, trahunt in ſe ipſas pituitam; deinde neceſſe eſt, præ pituitæ frigiditate ſanguinem magis nunc ſiſti, & perfrigeratum eſſe, quam priori tempore. Dum autem ſanguis non movetur, fieri non poteſt, ut non etiam corpus quieſcat, ac torpeat. Et ſi quidem ſanguis, ac reliquum corpus ſuperarint, ita ut caleſcant, homo evadit; ſi vero pituita prævaluerit, ſanguis magis perfrigeratur, ac congelatur; & ſi frigiditas, ac congelatio augeſcant, penitus congelaſcit, ac perfrigeratur homo, & moritur. Et in *lib. de Affect. num.* 32. Podagra fit a ſanguine in venulis a bile, & pituita corrupto. Et in eodem *lib. num.* 24. Dyſenteria fit, ubi bilis, & pituita in venas, ac alvum incubuerint: ægrotat quidem ſanguis, & corruptus ſecedit. Et in *libr. 1. de Morb. numer.* 17. Cum vena tracta fuerit, ac convulſa, fit velut varix. Percaleſcit autem, & trahit in ſe ipſam, liquidam quandam humiditatem, quæ eſt a bile, ac pituita. Et ubi mixta fuerint ſanguis, & humiditas de carne, craſſeſcit ſanguis, & multipliciter ipſe ſe ipſo, ea parte, qua vena convulſa eſt, & morboſior fit, & amplius ſtabilior. Et cum copioſior factus fuerit, plenitudo ipſa tranſmigrat, quocunque tandem contigerit, & dolorem inducit acutum, ut aliquibus videatur ruptio locum permutaſſe. Et ſi contigerit, ut ad humerum transferatur, & gravitatem in manu inducit,

& torporem, ac ſegnitiem: & ſi quidem ad venas proruperit, aut ad humerum, & dorſum tendat, dolor plerunque ſtatim quieſcit. Et in *libr. de Flatib. numer.* 10. Quando corpus cibis expletum eſt, ac ſpiritus multitudo vehementer excellit, & inferior venter, vel alvus ipſa ſit obturata, per univerſum corpus permeant flatus, ſanguineque plenas corporis partes maxime petentes, eas frigefaciunt. Frigefactis autem his locis, unde fontes, & radices ſanguinis prodeunt, per univerſum corpus horror conſequitur. Et *numer.* 20. Nihil magis ad prudentiam confert, quam ſanguis, ſi in conſtanti habitu perſiſtat; ſanguine vero permutato, concidit ſimul & prudentia. Et idcirco in *libr.* 1. *de Morbis num.* 28. Sanguis, qui eſt in homine, maximam partem ad prudentiam confert; quidam dicunt totum. Cum igitur bilis commota ad venas, & ad ſanguinem ingreſſa fuerit, ſanguinem ex conſueta compage, ac motione dimovet, & ſeroſum facit, ac calefacit. Calefactus autem etiam reliquum corpus totum percalefacit, & deſipit homo, & non ſibi conſtat præ febris copia, & ſanguinis ad ſeroſitatem tranſmutatione, & motione non ſolita contingente. Et in *libr.* 2. *de Morb. numer.* 3. Caput dolet præ nimia ejus calefactione; deſipit autem, cum ſanguis in capite a bile, aut pituita fuerit calefactus, & plus ſolito commotus. Caput vero præ caliditate trahit in ſe ipſum tenuiſſimum, & craſſiſſimum vomit. Et in *lib.* 1. *de Morbis numer.* 27. Cum bilis commota fuerit per corpus, & contigerit, ut venæ, & ſanguis attrahant bilem, eamque plurimam ex carnibus, ac ventriculo ad eum, qui potius ineſt, utpote cum etiam natura caliđiſſimus ſanguis in corpore exiſtat. Cum itaque percaluerit ex carnibus, & ventriculo ſupra eum, qui jam ineſt, adhuc magis a bile, percalefacit etiam reliquum corpus, & fit febris. Has igitur ſententias facillime vobis declarant, ſi ſanguini permiſceatur quævis humiditas, ſive pituita, ſive bilis, ſive flatus, corpus ægrum fieri.

At vero ſi ſanguis ſuperflue redundet, aut aliqua ejus pars imminuatur, homo quoque ægrotat. Legitur enim in *libr.* 4. *de Morbis num.* 10. Poſtquam bibit, aut comedit homo aliquid, quod ſanguineum eſt, trahit & totum corpus in ſe ipſum, trahit & cor ſanguineum ad ſe ipſum. Ex ipſo autem procedunt venæ craſſæ jugulares appellatæ, ad quas ſtatim, ſi copioſius accedat, ſanguineum illud diſtribuitur, & illæ impletæ brevi ad caput, & corpus delegant, & facies rubet. Accedente vero ad cor, & corpus uberiore ſanguine, quam ſatis eſt, dolorem corpori inducit, & morboſus efficitur ſanguis. Et vice verſa ſubdit *num.* 23. ejuſdem *libr.* Caleſcente ſanguine, exhalat maxime per hunc humor aquoſus, qui febri eſt infeſtiſſimus; relinquitur autem pinguis, ac levis, qui eſt bilioſus, & febri maxime nutrimentum. Bilioſus enim humor, ut qui conjunctus eſt, ac denſus, non ſimiliter attenuatus, corpus magis calere facit. Copioſius enim, & melius alimentum febri bilis ſuppeditat, & prorumpens, aut firmata in corpore, morbum ſupra priora corroborat. Et in *lib.* 1. *de Morbis numer.* 30. Quicunque ex febre ardente moriuntur, omnes præ ſiccitate moriuntur; ubi vero humiditas ex corpore penitus fuerit exuſta, ac reſiccata, ſanguis quidem congelatur penitus, ac perfrigeratur, reliquum vero corpus exſiccatur, ac ſic homo moritur. Hæc contingunt, ſi qua ſanguinis pars ſuperflue reſiccetur. Sed ad copioſum ſanguinem redeamus. Legitur in *lib.* 2. *de Morbis numer.* 4. Capitis fit gravitas, cum copioſior ſanguis fit in eo, & turbulentior, ac morboſior. Et in *libr. de Virg. Morbis numer.* 2. Cum ſanguis non habuerit effluxum in virgine nubili, præ multitudine reſilit ad cor, & ad ſeptum tranſverſum. Cum igitur hæc replera fuerint, cor ſatuum fit, deinde ex ſatuitate torpedo, poſtea ex torpedine delirium apprehendit.

Verum ſi ſanguis in aliquo particulari loco decumbat, ac maneat, & non in proprio, plura eveniunt mala. Etenim, ut antea diximus, cum ſanguis ad cor, & ad ſeptum tranſverſum refluxerit, cor ſatuum fit, & delirat ægra. Et in *libr.* 2. *de Morbis num.* 8. Dum ſanguis non movetur, fieri non poteſt, ut non etiam corpus quieſcat, ac torpeat. Et in *libr.* 1. *numer.* 12. Cum venula convulſa rupta fuerit, ſanguis effuſus putreſcit, ac ſuppuratur; ſi vero caro convulſa fuerit, aut contuſa, ſanguinem ex venis ſibi ipſi propinquis trahit, atque hic putreſcit, ac ſuppuratur. Et in *libr.* 2. *numer.* 2. Sanguine, & bile putrefactis, quacunque in parte fuerint collecta, eadem caro putreſcit, & exulceratur, & accedentem pituitam, ac bilem inſuper putrefacit, & fit pus. Et in *libr.* 1. *numer.* 3. Si ſanguis ex vulnere, aut vena effluxerit in ſupernum ventriculum, neceſſe eſt, ipſum in pus converti.

Effluit præterea ſanguis, cum vena rupta fuerit aut multitudine ſanguinis, aut ab aliqua acri qualitate, aut a caliditate, aut extrinſecus. Inquit enim Hippocrates in *libr.* 2. *de Morb. numer.* 5. Sanguinem vomit, cum venæ, quæ ſunt in capite, e cerebro fuerint calefactæ, quæ circa ſpinam ſunt, a ſpina, ſpina autem a ſpinali medulla, hæc vero a cerebro, unde ſane originem trahit. Cum igitur calefactæ fuerint venæ, & ſanguis in ipſis efferbuerit, quæ quidem in capite ſunt venæ, diſtribuunt ipſum ad nares, & ad os; quæ vero circa ſpinam ſanguifluæ, in corpus.

Loca vero, e quibus fluit ſanguis, ſunt nares, os, uterus, urinæ meatus, & ſedes. Secatur & vena quandoque brachii, vel alterius partis ad morbi curationem. At, cum de ſanguinis fluxu, ubi de naribus egimus, de pulmone, de uteris, de hæmorrhoidibus, copioſe tractatum ſit, attamen pauca hoc loco adjiciemus.

Verum hæc primum obſervanda ſunt in omni ſanguinis fluxu, quæ leguntur in *lib.* 4.

Apho-

Aphoriſm. 25. Sanguis ſurſum quidem, qualiſcunque fuerit, malus eſt; deorſum vero bona ſunt nigra ſubeuntia. Et in *libr. de Coacis Prænotionib. numer.* 3. Poſt ſanguinis eruptionem, nigrorum per alvum egeſtio, mala. Et ibidem *num.* 6. In ſanguinis eruptionibus viſcoſa egeſtio, nigris variegata, maligna eſt, maxime autem valde albidis. Et in *libr.* 1. *Prænot. num.* 20. Quibus ex ſanguinis eruptione larga, ac frequenti, nigrorum multorum fit egeſtio, hi, ſuppreſſa alvo, doloroſi ſanguinem profundunt. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 27. Quibus in febribus ſanguinis multitudo undecunque erumpit, his in refectionibus alvi humectantur. Et in *libr. de Coac. Prænot. num.* 3. Poſt ſanguinis eruptiones, & nigrorum egeſtiones, in acuto ſurditas, malum. Et in *libr.* 6. *Aphor.* 10. Sanguis per nares, aut aures effluens, caput dolenti, & vehementer laboranti, morbum ſolvit. Et in *libr.* 5. *Aphor.* 23. ſiſtendi ſanguinis modum docet, & inquit: Unde ſanguis erumpit, aut erupturus eſt, in his frigida uti oportet, non ſuper ipſas partes, ſed circa ipſas, unde fluit. Et in *libr. de Victus Ration. in Morbis Acut. numer.* 66. legitur ſanguinem ſiſtens medicamentum.

Verum quibus ſanguis e naribus fluit, hæc ſunt obſervanda. In *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 3. ait: Quibus ſanguinis eruptiones plures, his temporis progreſſu alvi male afficiuntur, ſi non urina concocta prodierit. Et *numer.* 2. Sanguinis de naribus ſtillationes in morbo acuto cum oculorum rectitudine, & motu veloci, item cum ſomno turbulento, & vigiliis, nihil boni. Et *num.* 3. Sanguinis eruptiones, ſtatis temporibus fientes, ſiticuloſæ, difficiles, ac exſolventes, ſi ſanguinem non effuderint, in comitialem morbum finiunt. Et ſupra: Sanguinis ſtillationes undecima die fientes, difficiles ſunt tum alias, tum ſi bis ſuperſtillaverint, & rurſus ſtillaverint. Et in principio: Sanguinis fluxionem inducunt dolores in lumbis. Et *numer.* 2. Sanguinis eruptio, capitis, ac colli dolorem, ſed & totius corporis tremulam quandam impotentiam ſolvit. Et *num.* 3. In ſanguinis fluxione multa aut ſingultus, aut convulſio, mala eſt. Et in fine: Sanguinis eruptionem inducit collum doloroſum, in quibus ex rigore febris laſſatoriæ menſes decurrunt. Et *numer.* 1. Sanguinis e naribus fluxio in febribus ardentibus quarta die, mala eſt, ſi non aliquid boni coinciderit; quinta, minus periculoſa eſt. Et *num.* 3. in principio: Sanguinis fluxionis etiam prægreſſæ ſigna ſunt in lumbis dolentibus oris ventriculi dolores inſuper accedentes. Et infra: Sanguinis valde rubicundæ ſtillæ in morbis pulmonis malæ ſunt. Et circa principium: Et quibus ex ſanguinis eruptione larga, frequenti, multa fit alvi cum nigris egeſtio, ea autem ſuppreſſa, ſanguinis fluxiones: hi alvum dolent, una vero cum quibuſdam flatibus facile tolerant &c. Et ſupra: Sanguinis fluxio, ſpinæ diſtortionem, ac ſpirandi difficultatem ſolvit. Et infra: Ex ſanguinis eruptionibus, quarta die fientibus, ſoporoſi, convulſi moriuntur, nigris prægreſſis, & ventre tumefacto. Et *n.* 1. Sanguinis fluxiones in morbis longis apparentes, pernicioſæ &c. Et infra: Sanguinis fluxio plerunque contingit, quibus febrientibus rubores ſunt in facie, & capitis dolor fortis, & venarum pulſus. At in *libr. de Iudic. n.* 10. Sanguis multus, e naribus erumpens, ſolvit dolorem fortem in locis infernis. Et ibidem *num.* 11. Sanguinis e naribus fluxus febrem ardentem ſolvit. Et in *libr.* 6. *de Morbis Popul. ſect.* 6. Quibus ſanguis multus fluit ex naribus, qui quidem decolores mero modo ſunt, his parum prodeſt; quibus vero colores rubicundi, his non ſimiliter &c. Et in *lib.* 1. *de Morb. Pop. ſect.* 2. *Conſtit.* 3. Sanguinis e naribus larga eruptio in febribus ardentibus multos ſervavit, modica vero occidit. Et in *libr.* 2. *ſect.* 3. Sanguinis e naribus eruptiones quarta die ægre judicant. Et in *libr.* 4. *num.* 8. Ex ſanguinis fluxu e naribus, mentis motio. Et in *libr.* 6. *ſect.* 4. Quod ex ſanguinis eruptione aqua inter cutem corripiuntur. Et in *lib.* 2. *ſect.* 1. Sanguinis eruptiones largæ ex naribus plerunque liberant. Et in *libr.* 1. *de Morbis Popular. ſect.* 2. Sanguinis e naribus eruptionem his expectare oportet, quibus in febribus acutis, magis ardentibus, lacrymæ invitæ defluunt. Et in *libr. Prognoſt. num.* 25. Sanguinis de naribus fluxionem expectare oportet, ſi cui in febre non lethali viſus hebetudo contingit, aut ſplendores ob oculos obverſantur cum præcordiorum in dextra, aut ſiniſtra parte tenſione. Et in *libr.* 1. *Prædictorum numer.* 19. Quibus ſanguinis eruptio fit alvo ſuppreſſa, & inſuper rigent, num alvus inteſtinorum lævitate corripitur, & obdura fit, aut aſcarides inſunt, aut utrunque? Et in *libr.* 2. *Prædict. numer.* 34. Si a ſanguinis eruptione febris ſoluta fuerit, & menſes comparuerint, in utero concipiet. Et in *libr.* 1. *num.* 19. Sanguinis eruptiones fortes in judicatoriis perfrigerationibus peſſimæ ſunt. Et *num.* 18. Sanguinis eruptiones ex contrario, malæ ſunt, velut in ſplene magno ſi ex dextra nare fluat: & circa præcordia eodem modo res ſe habet &c. Et *numer.* 21. Sanguinis eruptiones capitis dolores ſolvunt. Et ibidem legitur, quos ſanguinis eruptiones morbos ſolvant. Et *numer.* 23. Sanguinis e naribus ſtillæ frequentes profluunt iis, quibus urinæ aquoſæ alba innatantia habentes, & varie exalbidæ, ac fœtidæ. Et *numer.* 20. Sanguinem large profundunt, quibus ex lumbis recurſus fit ad caput. Et in *libr.* 2. *numer.* 14. Ex ſanguinis eruptione, pectore ſuppurati non minus evadunt. Et in *libr. de Victus Ration. in Morbis Acutis numer.* 48. Sanguinis de naribus ſtillationem futuram expecta, ſi manus tremulæ fuerint. Et in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 9. Ex ſanguinis fluxu delirium, aut etiam convulſio, malum. Et in *libr.* 8. *Aphoriſm.* 3. Quibus ſanguis in febribus quartanis ex naribus fluxerit, malum. Et in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 74. Sanguinis e naribus eruptio,

ab abſceſſu brevi liberat. Et in *lib. 5. Aphoriſm.* 33. Sanguinem mulieri ex naribus fluere, menſibus deficientibus, bonum. Et *Aphoriſm.* 24. Sanguinis eruptiones induunt frigida, velut nix, & glacies. Et in *lib. de Coacis Prænot. numer.* 3. Sanguinis narium fluxio vertigines ab initio ſolvit. Et *num.* 2. verſus finem: Sanguinis fluxio horrorem efficit. Et *numer.* 3. Sanguinis parvæ compatentes fluxiones in morbis longis pernicioſæ ſunt. Et infra: Sanguinis fluxus, ſi a quarta die fiat, diuturnitatem ſignificat, & alvus erumpit, & crurum tumores. Et *numer.* 2. Sanguinem profundunt morbi, derepente mentem percellentes cum anxietudine.

Cum autem ſanguis per os egreditur, exit per ſputum, aut per vomitionem. Si ſanguinem vomat, ut legitur in *libr. de Natur. Muliebr. num.* 46. hepatis fiſtula ſauciata eſt, & dolor ad viſcera procedit, & cor convellitur. Curatio eſt multæ calidæ lotio, & tepefactoria, & aſinini lactis potio ad dies quinque; poſtea vaccæ nigræ, ita ut ſine cibo degat ad dies quadraginta; ad veſperam vero ſeſamum tritum bibat. Morbus hic eſt periculoſus. Sed in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. juxta finem: Sanguinis vomitus in ſterilibus non parientibus ad conceptionem prodeſt. Er in *libr. 2. de Morbis numer.* 5. Si cerebrum corruptum fuerit, dolor ex capite ſpinam occupat, & ex naribus ſanguis fluit. Sæpe etiam ſanguinem vomit. Cum igitur calefactæ fuerint venæ in capite a cerebro, & ſanguis in ipſis efferbuerit, diſtribuunt ipſum ad nares, & ad os; quæ vero circa ſpinam ſanguiſluæ, in corpus. Et in *libr. 5. Aphoriſm.* 32. Mulieri ſanguinem evomenti, menſtruis erumpentibus ſolutio fit. Et in *libr. 7. Aphoriſm.* 37. Quicunque evomunt ſanguinem, ſi ſine febre quidem, ſalutare; ſi vero cum febre, malum. Curare vero adſtringentibus, ac refrigerantibus oportet. Ubi Galenus in *Comment.* ait: Vomitus fit e gula, & ventriculo. Cum tuſſi autem expuunt ex aſpera arteria, atque pulmone elara. Fit ſanguinis vomitus vel alicujus vaſis ore aperto, vel cum ulcere quidem, ſed ſine inflammatione. Curantur autem facile, quæ ſunt abſque inflammatione ulcera, adſtringentibus; quæ vero cum inflammatione, ac febribus, ne dum curari poſſunt, neque in eadem permanere magnitudine; ſemper enim majora fiunt, ac maligniora.

Si vero ſanguis ſpuatur, id evenit maxime juvenibus; ut legitur in *libr. 3. Aphor.* 29. At vero in *libr. 1. de Morb. n.* 29. ſanguinis, & puris ſuberuenti, ac lividi in peripneumonia, & pleuritide primis diebus ſputum unde fiat, lege. Et in *lib. 7. Aphor.* 74. E ſanguinis vomitu, hoc eſt, copioſa ſpuitione, & effluxu ex ore copioſo, tabes, & puris purgatio ſurſum. Et in eodem *lib. Aphor.* 15. A ſanguinis ſputo puris ſputum. Sed non omne ſputum ſanguinis, ut exponit Galenus in *Comm.* ſequens habet ſputum purulentum, ſed quod malignum exiſtit: tale autem eſt magna ex parte ex pulmone. Et in *libr. de Coac. Præn. n.* 3. Quicunque ſanguinem ſpumoſum ſpuunt, dextrum præcordium dolentes, de hepate ſpuunt, & multi pereunt. Et ibidem infra: Sanguinem ſpuentibus confert, ut ſint ſine febre, & tuſſiant, ac doleant leviter, & ut ſputum tenue fiat ad dies quatuordecim; febrire vero, & tuſſire, ac dolere pertinaciter, & ſanguinem recentem ſemper ſpuere, incommodum eſt. Et in *libr. 5. Aphor.* 13. Quicunque ſpumoſum ſanguinem expuunt, his e pulmone eductio fit.

Sanguis præterea menſtruus, vel a partu, qua de cauſa effluat, & quo modo, lege *libr. de Morb. Muliebr.*

Sanguis vero per urinæ meatum exiens legitur in *libr. 7. Aphor.* 39. his verbis: Si quis ſanguinem minxerit, & grumos, & ſtillicidio urinæ laborat, & dolor inciderit in femur, & imum ventrem, & pectinem, circa veſicam male ſe habere ſignificat. Et in *libr. 4. Aphor.* 81. Si ſanguinem, aut pus minxerit, aut ſquamas, & gravis odor adſit, veſicæ ulcerationem ſignificat. Et *Aphor.* 78. Quicunque ſponte ſanguinem mingunt, his a renibus venulam ruptam ſignificat. Unde in eodem *libr. Aphor.* 75. Si ſanguinem, aut pus mingat, renum, aut veſicæ ulcerationem ſignificat. Et in *libr. 2. Prædict. num.* 10. Sanguinem mingere, raro, & ſine febre, & dolore, nihil mali ſignificat, ſed laſſitudinum ſolutio fit. Et in *libr. de Intern. Affect. num.* 16. Cum dolor acutus incidit in renem, ac in lumbos, & in teſtem ſecundum renem ſitum, & cum urina ſanguinem mingit, renum exulcerationem ſignificat: curationem vero ibi lege.

Sanguinem vero, qui ex venis hæmorrhoidalibus effluit, lege in voce *Hæmorrhoides.*

Sanguinis autem, qui ex inteſtinis fluit, mentionem facit Hippocrates in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. & inquit: Sanguinis egeſtio ſurdis in acutis poſt ſanguinis eruptiones, & nigrorum egeſtiones, pernicioſa. Et in *libr. 7. Aphor.* 9. Ex ſanguinis fluxu delirium, aut etiam convulſio, malum. Et in eodem *lib. de Coac. Præn. num.* 2. Sanguinem effundit alvus a præcordiorum doloribus, paullatim ſubviſcoſa egerens, & pauca ſtercoracea effundens. Et ibidem infra: Sanguine per alvum egeſto ſervantur, quibus dolores præcordiorum, oris ventriculi, hepatis, partium circa umbilicum; non autem egeſto, moriuntur.

Sanguis autem ſi per ulcus aliquod exeat, aut arte extrahendus ſit, aut non ſi arte, ſanguinis detractio, humoribus inclinantibus, quibus conveniat, & quibus non, lege in *libr. 6. de Morb. Popularibus ſection.* 3. Verum in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. legitur: Sanguinis detractio in perfrigeratione torpida, mala eſt. Et in *libr. de Vict. Ration. in Morb. Acut. numer.* 65. Si ſanguinem alicui detrahere conducit, ſolidam alvum facere oportet, atque ſic detrahere, & fame macerare, ac vinum

auſer-

auferre. Sed in *lib. 7. Aphoriſm.* 53. Quibuſcunque ſanguinem de venis auferre conducit, his vere venam ſecare convenit.

Sanguinis præterea e vena fluxus aut per uſtionem tranſverſam, aut diſſectionem ſupra, ac infra utrinque avertitur; ut ſcriptum eſt in *libr. de Locis in Homin. numer.* 49. Verum in *libr. 6. de Morb. Popular. ſect.* 7. Sanguinis venarum ſuppreſſiones faciunt animi deliquium, figura alterata, interceptio, linamentum intortum, appoſitio, & deligatio. Quæ vero poſt ſanguinis defluxum ulceribus conveniant, lege in *libr. de Ulcerib. num.* 3. Sed in *libr. de Humid. Uſu num.* 8. Ad ſanguinis grumos acetum utile. Et in *libr. 7. Aphoriſm.* 21. Ex vehementi pulſu in ulceribus, ſanguinis eruptio, malum. Et in *lib. 5. Aphoriſm.* 64. Lac malum eſt, quibus ſanguinis multi egeſtio facta eſt.

SANITAS.

Sani profecto ſunt homines, qui ex parentibus ſanis generati ſunt, eo quod, ut recitat Hippocrates in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 5. ſemen genitale ab omnibus corporis partibus procedit, a ſanis ſanum, a morbidis morboſum; ex pituitoſo enim fit fœtus pituitoſus, ex bilioſo bilioſus, ex tabido tabidus, ex ſplenitico ſpleniticus. Semen enim, quod ſanum a parentibus decidit, has poſſidet facultates, quæ ſcribuntur in *libr. 1. de Diæt. numer.* 24. hoc eſt: Quod tenuiſſimum eſt in aqua, & quod rariſſimum in igne, ſi in hominis corpore temperamentum acceperint, ſaniſſimum habitum conſtituunt: propterea quod neque in temporum anni maximis mutationibus, neque in regionum permutationibus, neque in ciborum, ac potuum alterationibus aqua denſiſſima evadit in aquæ impetuoſis incurſibus, neque ignis in ignis impetu. Poſſunt enim ambo & generationem, & ſatietatem plurimam ſuſcipere. Et ſubdit *numer.* 34. Si aqua defectuoſiorem vim accipiat, quam ignis, cum alias ſincerum temperamentum habent, ſani ſunt homines, & ſapientes. Et in *libr. de Alim. num. 6.* docet, quænam corpora ſaniora ſint, & inquit: Raritas corporis ad perſpirationem quibus amplius aufertur, ſaniores ſunt; denſitas corporis ad perſpirationem quibus minus aufertur, morbidiores; qui probe perſpirant, debiliores, & ſaniores ſunt, & a morbis facile reconvaleſcunt. Et *n.* 10. ejuſdem *libr.* Venarum pulſationes, & reſpiratio ſpiritus, juxta ætatem & conſonantia, & diſſonantia ſunt, & morbi, & ſanitatis ſigna. Et in *libr. de Dentit. num.* 1. Quibus pueris alvus multum profluit, & bene concoquunt, hi ſaniores ſunt; quibus modice profluit, & voraces ſunt, & non ſimiliter pro ratione nutriuntur, morboſi. At quoniam inter ſanitatem, & morbum medium datur; (ſanitas enim, ac morbus ſunt corporis qualitates paſſivæ, & omnis qualitas ſuſcipit magis, & minus) ſanitatis igitur abſentia evadet morbi præſentia.

Marinell. Comment.

Quapropter ut homines ſani degant, nec morboſi fiant, refertur in *libr. 4. de Morb. num.* 16. atque id eſt, quod cibi, & potus ſuperflua pars tempore congruo expellatur æqualis ſibi ipſi, & conſimilis, & æquilibris. Quæ vero alimenta ad ſanitatem optima ſint, ſcriptum eſt in *libr. de Affect. num.* 44. & verba ſunt: Ad ſanitatem optima ſunt, quæ modice ingeſta ſufficiunt, ut & famis, & ſitis ſint medela, & plurimo tempore corpus ipſa ſuſcipit, & pro ratione ſecedat. Et in *libr. 6. de Morb. Popular. ſect.* 4. Exercitatio ſanitatis eſt veſci citra ſaturitatem, non refugere laborem. Et in *libr. de Ulcer. numer.* 1. Ulcera univerſa niſi vino humectare non oportet, ſi non in articulo fuerit ulcus; nam ſiccum ſano propius eſt, &, humidum non ſano. Eſt enim ulcus, humidum; quod vero ſanum eſt, ſiccum. Cæterum ad ſanitatem tuendam plura quoque deſiderantur circumſtantia, quemadmodum anni tempora ſalubria, regiones, & hujuſmodi alia. Quare legitur in *libr. 2. Aphoriſm.* 36. Qui ſalubritatem corporis habent, per medicamenta evacuati cito exſolvuntur: & qui pravo utuntur cibo. Contabeſcunt enim hi, ut exponit Galenus in *Comment.* & non purgantur. Qui vero vitioſo utuntur alimento ob malorum humorum ſuperabundantiam, facile exſolvuntur in purgationibus. Et *Aphor.* 37. Qui bene ſe habent corpore, difficulter ferunt medicationes, ideſt purgationes. Propterea quod, ut declarat Galenus in *Comment.* cum non adſint humores nec bilioſi, nec pituitoſi, nec aquoſi, ſanguinem colliquat medicamentum, ac carnes, ut ex ipſis proprium attrahat humorem. Quare & vertigines, & tormina patiuntur, & difficulter his purgatio procedit, & præterea cito exſolvuntur.

SAPA.

Sapa calfacit, & humectat, ac ſubducit; ut legitur in *libr. 2. de Diæt. numer.* 23.

SAPIENTIA.

Scriptum eſt in *libr. de Morb. Sacr. num.* 8. Sapientiam, ac motum membris præſtat aer. Et in *lib. de Flat. num.* 20. Inter omnia, quæ in corpore ſunt, nihil magis ad prudentiam confert, quam ſanguis. Hic ergo cum in conſtanti habitu perſiſtit, conſiſtit & prudentia; ſanguine vero permutato, concidit ſimul prudentia. Et in *libr. de Morb. n.* 28. Sanguis, qui eſt in homine, maximam partem ad prudentiam confert, quidam dicunt totum. Cum igitur bilis commota ad venas, & ad ſanguinem ingreſſa fuerit, ſanguinem ex conſueta compage, ac motione dimovet, & ſeroſum facit, ac calfacit; Calefactus autem etiam reliquum corpus totum percalefacit, & deſipit homo, & non ſibi conſtat præ febris copia, & ſanguinis ad ſeroſitatem tranſmutatione, & motione non ſolita contingente. Ad ſapientiam igitur fit aer, ſive ſpiritus innatus, purus, non occluſus; ſicque ſanguis immixtus, non alteratus, nec violenter commo-

tus, Verum a primordio ſi ignis ſinceriſſimi, ideſt caloris, itemque aquæ temperamentum, hoc eſt humidi innati, anima fortiatur, ſapientes ſecundo ordine, & conſtantes cum manſuetudine fiunt homines. Sic ſapientiſſimi, & memoria valentiſſimi ſunt, cum humidiſſimum in igne, & ſicciſſimum in aqua temperamentum acceperint, ut legitur in *libr. 1. de Diat. num.* 29, & 30.

SCAPULA.

Scapula ad ſpinam cartilaginea eſt, reliqua parte laxa, inæqualem partem foras habens, cervicem vero, & acetabulum habet cartilagineum, ex quo coſtæ motum habent. Facile autem & inter oſſa exſolvitur, brachio excepto. Hujus autem caput ex nervo, & acetabulo dependet, cartilaginis laxæ rotundam appendicem habens. Hæc de ſitu, & natura ſcapularum, ut in *libr. de Oſſ. Natur. numer.* 4. In *libr.* autem 6. *de Morbis Popul. ſection.* 3. id præcipit Hippocrates: Quicunque laterum naturæ, ſcapulas alarum modo eminentes habent, propter cauſæ debilitatem, in deſtillationibus malignis, ſive excretio fiat, ſive non fiat, malum.

SCREATIO.

Screatus frequens, & ſi aliud quodpiam ſignum affuerit, ſunt phrenitica; ut legitur in *libr. 1. Prorrhetic. Comment. 1. part. 6.* Verum *partic.* 30. Si in phreniticis frequens cum refrigeratione ſit ſcreatus, nigra revomuntur. Et eodem *libr. Comment. 3. part.* 14. Lumborum dolor cum capitis, & ſtomachi dolore, atque excreatu violento convulſivum quippiam habet, ſubmutumque cum judicatione rigorem. Et ſcreatio frequens, ſi ſane & aliud quoddam ſignum affuerit, phrenitidem indicat. Sic in *libr. de Coacis Pranot. numer.* 2.

SCROTUM.

In pituita alba ſcrotum, ubi aqua impletum fuerit, ſecato. Sic legitur in *libr. 2. de Morb. numer.* 69. At in *libr. de Internis Affect. numer.* 24. A pituita, ſcilicet alba, maxime in aquam intercutem tranſitus fit; ſi vero tumor conſtiterit in ſcroto, & fœmoribus, ac tibiis, acuto ſcalpello multa, & frequentia vulnuſcula incutito: &, ſi hæc feceris, cito ſanum efficies.

SECESSUS.

Legitur in *libr. 3. de Diat. num.* 27. Quibus ſeceſſus ſiccus, ac peruſtus fit, & os ſiccum, & progreſſu temporis etiam amarum fit, & alvus ſiſtitur, itemque urina. Et ibidem *numer,* 25. Quibus ſeceſſus non putrefactus per alvum ſecedit, tabeſcente corpore, hi progreſſu temporis in morbos incidunt. Et ibidem *numer.* 26. Quibus ſeceſſus liquidus, ac putrefactus per alvum abit, item quorum venter carnes attrahens dolorem exhibet, cibos excludit, & exulceratur. Et in *libr. 4. de Morbis Popul. numer.* 22. legitur ſeceſſus electrum referens. Et in *lib. 2. ſection.* 1. Seceſſus liquidos, ac crudos milium ſolidum in oleo coctum ſiſtit. Sed lege *Egeſtio.*

SECUNDA.

Secunda appellatur, ubi pelliculæ ſinuatæ ſanguinem nutritioni inutilem ſuſceperint; ut ſcriptum eſt in *libr. de Natur. Puer. numer.* 8. Et ea ex umbilico hæret, & umbilicus poſtremus ex uteris exit; quemadmodum legitur in *libr. 1. de Morbis Mulier. num.* 76. Si autem ſecunda non ſtatim exierit poſt partum, curatio legatur in eodem *libr. numer.* 76. At vero in *libr. de Superfæt. numer.* 2. Si vero illa ante editum puerum exierit, partum reddit difficilem. Et ibidem: Si cum puero, partum facilem facit. At in *libr. 1. de Morbis Mulierum numer.* 76. leguntur cauſæ ſecundæ in uteris derelictæ, & curatio. Et *numer.* 77. ſcribuntur quæ mala conſequantur ſecundas relictas. Et in *libr. de Superfæt. numer.* 5. legitur de ſecundæ extractione. Et in *libr. de Natur. Muliebri numer.* 52. enarrantur ſecundæ non decedentes. Et in *libr. 1. de Morbis Mulier. num.* 101. ſecundæ mulierum cum vermium carnium capitibus in peſſo. Et *numer.* 106. ad ſecundas educendas, & menſes, itemque fœtum enectum. Et *num.* 108. legitur ſecundarum expulſorium, quod uteris infunditur. Et ibidem ſcribuntur alia medicamenta ad ſecundas educendas, quæ ibi vide. Sed in *libr. 5. Aphor.* 49. Ut ſecundæ excidant, ſternutatorio indito, nares, & os apprehendito. Et in *libr. de Superfæt. numer.* 27. ſcribuntur aliqua auxilia ad ſecundam expurgandam. Tandem in *lib. de Nat. Muliebri numer.* 29. enarrantur varia medicamina ad ſecundas expellendas, quæ ibi lege.

SEDES.

Sedes, ſeu inteſtinum rectum quandoque elabitur, atque evertitur; quod quidem evenit viris, quos, ubi hæmorrhoidas habens, alvi profluvium corripit; pueris autem calculo laborantibus, & in dyſenteriis longis, ac meracis; ſenibus vero, quibus muci agglutinati inſunt. Cum igitur inteſtinum elapſum fuerit, dolorem concitat, inflammationem, ruptionem, ſanguiniſque profluvium. Si vero dolor fiat, legitur in *libr. de Coacis Pranot. numer.* 2. in principio: Sedis, & pudendorum, ac capitis dolor torporem, & impotentiam inducit. Et ibidem *numer.* 1. Sedis dolor in longis pernicioſis morbis, lethalis. Et ibidem *numer.* 6. Juxta ſedem doloroſæ ſuppurationes alvum turbant. Cæterum ſedi confert calida, ut ait Hippocrates in *libr. 5. Aphoriſm.* 22. Itemque eadem in ſede denigratis convenit, ſicut habetur in *libr. de Humid. Uſu numer.* 11. Verum ſi ſedes elabatur, fiant fomenta, quæ in *lib. de Fiſtulis numer.* 4. deſcripta ſunt. Si vero inteſtinum rectum humidum fiat, & ſanies defluat, lege ibidem *num.* 5. medicamentum; itemque ſi ſanguis profluat; item ſi exciderit, & in loco ſuo manere noluerit. Si

vero

vero inflammatum fuerit, quid faciendum ſit; lege *num.* 6. Sic, ſi dolor fiat, vide *numer.* 7.

SEGNITIES.

Segnities, ac otium humectat, & corpus debile facit. Anima enim quieſcens humiditatem ex corpore non conſumit. Sic legitur in *libr.* 2. *de Diæt. numer.* 37.

SEMEN.

Semen utrique ſexui ineſt, tum maſculeum, tum fœmineum; ſicut legitur in *libr. de Genitur. numer.* 7. Illud vero velut ſavus ab utraque veſicæ parte eſt; ut habetur in *libr. de Venis numer.* 6. Ex ipſis autem renibus venæ ab utraque meatus urinæ parte in pudendum tendunt. At quo modo ſitæ ſint, lege in eodem *libr. numer.* 21. 22. & 23. Semen genitale ab omnibus corporis partibus procedit; ut ait Hippocrates in *lib. de Morb. Sacr. numer.* 5. Verum in *libr.* 4. *de Morb. numer.* 1. Ad hominis generationem de omnibus & viri, & mulieris partibus ſemen progreſſum, & in uterum muliebrem illapſum, condenſatur, temporeque veniente, natura hominis formam referens ex ipſo producitur. Habet autem & mulier, & vir quatuor ſpecies humoris in corpore: & de his non minima, neque debiliſſima in ſemen procedit portio. Et quia animal ſecundum parentes naſcitur, tot humorum ſpecies & ſanorum, & morboſorum in ſe ipſo habet. Fit autem quandoque, ut ſemen viri quibuſdam mulieribus in uteris putreſcat, de quo ſcriptum eſt in *libr.* 1. *de Morb. Mulier. numer.* 31. Fit etiam quandoque ſeminis per ſomnum effuſio, quam ſolanum cohibet; ut in *libr.* 2. *de Diæt. numer.* 26. At ſi plura optas, lege *Genitura.*

SEMITERTIANA.

Semitertiana habet anxietatem, & vomitum, & ſimul horrorem, cum incipit; velut legitur in *libr.* 7. *de Morbis Popularibus numer.* 47. Sed in *libr.* 1. *ſection.* 3. In ſemitertiana appellata, contingit, & acutos morbos fieri, & eſt hæc præ cæteris maxime lethalis. Sed & tabidi, & quicunque ex aliis longis morbis ægrotant, ex hac maxime ægrotant.

SENES.

Senes frigidi ſunt, & humidi; quia ignis receſſus contingit, aquæ autem acceſſus, & ſiccorum quidem ſublatio, humidorum autem ſtatus; quemadmodum ſcriptum eſt in *libr.* 1. *de Diæt. numer.* 38. Quapropter, cum ipſis modicus inſit calor, paucis egent fomitibus, a multis enim extinguuntur; ob hanc etiam cauſam febres his non ſimiliter acutæ ſiunt, frigidum eſt enim ipſorum corpus. Hæc in *libr.* 1. *Aphor.* 14. Et ideo facillime jejunum ferunt; ut in eodem *libr. Aphoriſm.* 13. Et quoniam frigidi ſunt, & humidi, idcirco, ut apparet in *libr.* 3. *Aphor.* 18. ſenes æſtate, & autumno aliquandiu optime degunt. Contra hyeme, & vere, quibus temporibus capite derepente calefacto, aut inſolato, morbo ſacro corripiuntur, non autem æſtate; ut inquit Hippocrates in *libr. de Morb. Sacr. num.* 12. Hinc quoque ſiunt ſenibus ob caloris defectum, & humiditatis copiam ægritudines ſenum propriæ, quæ recitantur in *libr.* 3. *Aphor.* 31. atque hæ ſunt: Spirandi difficultates, & defluxiones cum tuſſi, urinæ ſtillicidia, urinæ difficultates, articulorum dolores, nephritides, vertigines, ſiderationes, mali habitus, pruritus totius corporis, vigiliæ, alvi, oculorum, & narium humiditates, viſus hebetudines, glaucedines, auditus gravitates. Attamen ſeniores ſuppurationibus, & convulſionibus minus obnoxii ſunt, aut certe non adeo fortibus; & cauſam lege in *libr.* 1. *de Morb. numer.* 20. Neque ſenes quemadmodum juvenes ægrotant, ſed plerunque minus. Quicunque vero ipſis ſiunt morbi diuturni, ut plurimum commoriuntur, ut habetur in *libr.* 2. *Aphor.* 39. Et propterea ſenes a podagra non liberantur; velut proditum eſt in *libr.* 2. *Prædiction. numer.* 15.

SENSUS.

Scriptum eſt in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 18. Cor, & præcordia maxime ſentiunt; nam ex omni corpore venæ ad ipſum tendunt, & convulſiones habet, ut ſentiat, ſi quis dolor, aut collectio homini contingat; neceſſe eſt enim, & dum angitur, inhorrere corpus, ac diſtendi, & ſi quis nimio gaudio perfundatur, idem pati. Et in *libr. de Venis numer.* 27. Ex omni corpore maxime circa thoracem ſenſus exiſtit; & ibi lege cauſam.

SEPIA.

Sepiæ teſta tuſa, vino imbuta, in peſſo puerperæ recens enixæ adhibetur in *libr. de Superfœt. numer.* 25. Et ſepiæ ovis in uterorum morbo utitur in *libr. de Natur. Muliebr. numer.* 8.

SEPTIMESTRIS PARTUS.

Septimeſtrem partum quomodo certo quiſpiam cognoſcere poſſit, lege in *libr. de Septimeſtr. Part. numer.* 1.

SEPTUM TRANSVERSUM.

Legitur in *libr. de Venis num.* 15. Septum tranſverſum juxta verticulum infra coſtas ea parte, qua ren ex arteria conſurgit. Ab hepatitide vero per ſeptum tranſverſum maximæ duæ venæ, altera hinc, altera inde ſublimes feruntur. Multifidæ autem per ſeptum ſunt, & circum ipſum innaſcuntur, verum ſupra ſeptum hæ magis conſpicuæ ſunt. Et in *libr. de Corpor. Reſect. num.* 3. A ſpina retro hepar ſeptum tranſverſum productum eſt. Et ſeptum tranſverſum ab antiquis appellabatur phrenes, ut ait Hippocrates in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 15. atque in hoc hominis intellectum eſſe, opinabantur: & idcirco, cum quis mente minime conſtaret, eum phreniticum nuncupabantur. Verum, cur læſo ſepto, delirium

fiet,

fiat, his verbis declaratur in *libr. de Virg. Morb. numer.* 2. Sanguis præ multitudine reſilit ad cor, & ad ſeptum tranſverſum; unde cor fatuum fit, & ex fatuitate torpedo, & ex torpedine delirium apprehendit. Et in *libr.* 7. *de Morb. Pop. n.* 58. Ictus eſt catapulta in pectus, & paullo poſt riſus tumultuoſus: videbatur autem mihi medicus eximens lignum, reliquiſſe ferrum in ſepto tranſverſo. Sed in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 18. Septo tranſverſo diſciſſo, lethale eſt. Et in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 54. Quibus inter ventriculum, & ſeptum tranſverſum pituita repoſita eſt, & dolorem affert, non habens exitum ad neutrum ventrem, his per venas ad veſicam pituita verſa, ſolvitur morbus. Et in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 18. Supra ſeptum tranſverſum dolores purgatione indigere per ſuperiora ſignificant; quicunque vero inferiora moleſtant, per inferiora. Et in *libr. Prognoſtic. num.* 4. In locis ſupra ſeptum tranſverſum ſpiritus denſus inflammationem, aut dolorem ſignificat.

SERUM.

Sero utebantur antiqui tum ad alvum ſubpurgandam, tum ad alia quoque. Etenim in *libr.* 2. *de Morbis numer.* 12. In morbo capitis ubi quadraginta dies præterierint, capite ejus purgato, prius medicamento exhibito ipſum deorſum purgato, ſi tempus anni permittit; deinde ſerum ad dies ſeptem bibendum dato, aut pauciores, ſi debilis exiſtit. Et in *libr. de intern. Affect. numer.* 17. In nephritide pro temporis opportunitate ſerum, & lac bibat: ſerum quidem ad purgationem. Et in *libr.* 2. *de Morb. Mul. num.* 12. In fluxu muliebri, veluti ex ovo crudo luteo, ſi non affuerit ſerum, lac aſininum coquito, & exhibito per quatuor dies: ad veſperam eadem faciat, niſi febris noctu corripiat; ſi vero natura fuerit lienoſa, aut flatuoſa, & exanguis; neque ſerum, neque lac bibat, ſed purgantibus inferne utatur.

SICCITAS.

Siccitas ad ſanitatem utilior eſt, quam humiditas. Scribit enim Hippocrates in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 15. Siccitates ex anni conſtitutionibus in ſumma pluvialibus ſalubriores ſunt. Et in *libr. de Ulcerib. num.* 1. Ulcera univerſa niſi vino humectare non oportet, niſi in articulo fuerit ulcus. Nam ſiccum ſano propius eſt, & humidum non ſano. Eſt enim ulcus, humidum; quod vero ſanum eſt, ſiccum. Cauſa eſt autem, cur ſiccitas magis ſalubris ſit, quam humiditas, propterea quod humiditas eſt facile paſſibilis, & itidem corruptibilis; ſiccitas vero contra, & difficulter ſuſcipit qualitates, verum cum receperit, difficulter removentur. Quapropter legitur in *libr. de Loc. in Homine numer.* 1. Corpus, quod ſiccius eſt, morbos magis recipere, ac magis dolere a natura ſolet; humidum vero minus. Morbus enim, qui in ſicco eſt, ſtabilitur, & non ceſſat; qui vero in humido, diffluit, & alias aliam corporis partem occupat, & ſemper tranſmigrans requiem facit, & citius quoque ſedatur, utpote non ſtabilitus. At quoniam ſiccitas calorem acuit, inquit Hippocrates in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 7. In ſiccitatibus febres acutæ fiunt. Et in *libr.* 1. *de Morb. n.* 16. Caro ſiccata plus ſolito percaleſcit, & dolorem dat, & trahit humiditatem a venis, & carnibus. Siccatorium autem morbum lege in *libr.* 2. *de Morb. numer.* 64.

SINAPI.

Sinapi calidum eſt, & alvum movet, ſed urinæ difficultatem inducit; ut legitur in *libr.* 2. *de Diæt. num.* 25.

SINGULTUS.

Scribit Hippocrates in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 39. ſingultus cauſam, & inquit: Convulſio fit vel ex repletione, vel manitione; verum & ſingultus. Etenim ſingultus eſt ſtomachi convulſio, ut placet Galeno. In *lib.* autem 1. *Prædict. n.* 32. exponit idem Hippocrates, quæ ſingultum indicent, & inquit: Quibus affectiones ardentes, fatuitatem inducentes, ſtuporis detentionem inferentes, præcordia variantia, & ventris tumor, cibis interceptis, in ſudoribus, num his turbidus ſpiritus, & geniture ſimile quid ſuperveniens, ſingultum indicat? Præſagia vero habentur in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 3. ubi ſic ſcribitur: A vomitu ſingultus, & oculorum rubor, malum. Et *Aphoriſm.* 10. Ab ileo vomitus, ſingultus, deſipientia, vel convulſio, malum. Et *Aphoriſm.* 17. In hepatis inflammatione ſingultus, malum. Et *Aphoriſm.* 41. Si ſenioribus ſupra modum purgatis ſingultus ſupervenerit, non bonum. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 3. Ubi ſanguis plurimus fluxerit, ſingultus, aut convulſio ſuperveniens, malum. Et *Aphoriſm.* 4. Ex ſuperflua purgatione convulſio, malum. Et *Aphoriſm.* 58. Hepati, inflammationem patienti, ſingultus advenit. Et in *libr. de Coac. Præn. n.* 1. In ſingultu, ac ſpiritu delirium, lethale. Et *num.* 4. Singultus in meracis vomitionibus, malum. Et in *libr.* 1. *Prædict. n.* 3. Cum ſingultu vocis interceptiones, peſſimæ. Ad febrem vero ſingultuoſam ſcribuntur medicamenta in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comment.* 4. *partic.* 69. ubi Galenus ait: Singultus ſunt motiones quædam ſtomachi convulſivæ, quas fieri ajunt propter immoderatam manitionem, vel repletionem. Quæ fiunt propter inanitionem, fere ſanationem non recipiunt: quæ vero ob repletionem, ab his, quæ infarcta ſecant; & abſtergunt, ſanantur medicamentis. Quare in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 13. A ſingultu habito ſternutatio ſuperveniens, liberat. Et ait in *Comment.* Galenus: Verum eſt, ſi a plenitudine fiat ſingultus, tunc violento opus eſt motu, ut veluti concuſſæ ipſum efficientes humiditates diſſentur, atque evacuentur. Sed & in *libr.* 2. *de Morb. num.* 62. deſcribitur quoque febris ſingulticus, atque ejus curatio. Hujus quo-

que

Digitized by Google

que mentionem facit Hippocrates in *libr. de Fract. num.* 12. & 38. Et in *libr.* 5. *de Morb. Popul. n.* 4. Oculi caliginoſi, ac cavi erant, & convulſiones tenebant ab alvo, & inteſtino, & ſingultus.

SITIS.

Sitim, ac repentinam repletionem inducit panis calidus, ut legitur in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Acut. num.* 18. & cauſa eſt, quia caliditas conſumit humiditatem, & ſiccitatem efficit. Et propterea legitur in *libr. Prognoſtic. num.* 14. & 15. In morbis acutis ſitim non habere, ſignum bonum; contra, malum. Sed ſitis in morbo acuto præter rationem ſoluta, malum quoque eſt, ut legitur in *libr. de Coac. Prænotionibus numer.* 1. atque in aliis locis. Sine ſiti vero eſſe tum in pleuritide, tum in omnibus circa pulmonem morbis, bonum, veluti legitur in *eodem lib. num.* 3. Attamen ſiticuloſi non valde in febribus ardentibus ſunt, ut inquit Hippocrates in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 54. quibus plerunque tuſſes ſiccæ parum irritantes. Et in *eodem libr.* 4. *Aphoriſm.* 19. Qui non ſitiunt in medicamento, potionibus dum purgantur, non ceſſant priuſquam ſitierint. E ſiti quoque hanc accipiamus prænotionem, quæ legitur in *lib.* 1. *Prorrhetic. Comment.* 2. *partic.* 8. atque ea eſt: Summæ corporis partes ſi celeriter in utranque conditionem permutentur, malum; ſitis quoque hujuſmodi mala eſt. Et ibidem *part.* 3. quibus alvus liquida, laſſitudo, capitis dolor, ſitis, vigiliæ, obſcuritas, & impotentia fuerit, ut hi mente moveantur, ſpes eſt. Siticuloſi vero ſic regendi ſunt: his cibi, & labores detrahendi ſunt, vinum vero aquoſum, & frigidiſſimum eſt exhibendum; quemadmodum legitur in *libr. de Salubr. Diæt. num.* 13. Verum lac ipſis dare, malum eſt; veluti ſcriptum eſt in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 64. Sed non ſitire faciunt, continere os, tacere, ventum cum potu frigidum inducere, ut ſcribitur in *libr.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 3. At *libr.* 5. *Aphoriſm.* 27. Qui noctu bibere appetunt, his admodum ſitientibus, ſi ſuperdormierint, bonum. Et in *libr.* 3. *de Morb. Popul. ſect.* 4. Inter vigilandum ſiti levi ſomnus medela eſt; ſiti vero ex ſomno, vigilia in quibuſdam.

SOLANUM.

Solanum frigefacit, & ſemen in ſomnis effundere non permittit, ut ſcribitur in *libr.* 2. *de Diæt. num.* 26.

SOL.

Sol, & ignis ſiccant. Propterea quod, cum calida ſint, & ſicca, humiditatem ex corpore trahunt. Sic ſcriptum eſt in *libr.* 2. *de Diæt. num.* 36. Verum in *libr. de Aer. Aquis, & Loc. num.* 8. Sol emergens, ac illuſtrans aquas caſtigat. Matutinum enim tempus ipſe aer ut plurimum ſemper occupat.

SOLSTITIUM.

Legitur in *libr. de Aer. Aquis, & Loc. num.* 30. Maxime obſervare oportet magnas temporum mutationes, ut neque medicinas in illis libentes exhibeamus, neque uramus, quæ circa ventrem, neque ſecemus, priuſquam prætereant dies decem, aut plures, & non pauciores. Periculoſiſſima ſunt & ambo ſolſtitia, maxime vero æſtivum; periculoſum etiam æquinoctium utrunque, magis vero autumnale.

SOMNUS.

Somnus alius eſt nocturnus, alius diurnus, & ambo longi, vel breves, fiunt vel ſanis, vel ægris. Qui vero pueri bene dormiunt, & habitiores ſunt, multum alimentum adſumunt, idque adjacet non ſufficienter diſtributum, ut in *libr. de Dentit. n.* 2. legitur. Et ibidem: Qui autem ſæpe cruenta, ac cruda per alvum egerunt, plurimi in febre ſomniculoſi ſunt. At vero ſomnus meridianus quibus æſtate conſerat, lege in *libr.* 1. *de Diæt. num.* 26. Sed in *libr. ſecundo de Diæt. numer.* 23. operationes ſomni hæ recenſentur in ſanis: Somni jejunum attenuant, & frigefaciunt, ſi non longi fuerint, præſentem humiditatem evacuantes; qui vero magis calefaciunt, colliquant carnem, & corpus diffundentes exſolvunt, ac debiles faciunt; a cibo vero ſumpto calefacientes humectant, alimentum in corpus diffundentes: a matutinis autem deambulationibus ſomnus maxime ſiccat. Et in *lib. de Flatib. numer.* 20. Somno ſanguis frigeſit. Et in *libr. de Salubr. Diæt. n.* 12. Somnus longior conducit his, qui poſtridie cibos eructant. Et in *libr. de Coac. Prænot. num.* 2. circa principium: Somnus quandoque dolorem capitis ſolvit. Et in *lib.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 5. Somnus viſceribus prodeſt. Et in *libr.* 5. *Aph.* 25. Nocturnam ſitim ſomnus ſedans, bonum. Et in *libr.* 7. *Aphor.* 71. Somnus, & vigilia, utraque modum excedentia, malum. Et in *lib. de Inſomn. num.* 1. Per ſomnum anima corporis munia ſubit. Et ibidem *num.* 12. Actio ſenſuum libera fit per ſomnum. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 41. Ex ſomno ſudor multus, citra manifeſtam cauſam fiens, corpus multo alimento uti, ſignificat. Et in *libr.* 1. *Aphoriſm.* 15. Ventres hyeme, & vere natura calidiſſimi ſunt, & ſomni longiſſimi: quare per ea tempora alimenta copioſiora ſunt exhibenda. Si vero homo ægrotet, præſtat hæc præſagia ſomnus. Etenim legitur in *lib.* 2. *Aphor.* 1. In quo morbo ſomnus laborem facit, mortale; ſi vero juvat, non mortale. Et *Aphor.* 2. Ubi ſomnus delirium ſedat, bonum. Et *Aphoriſm.* 3. Somnus, atque vigilia ſi modum exceſſerint, malum. Et in *lib. de Coac. Præn. num.* 2. Somnus turbulentus, & vigiliæ cum oculorum rectitudine, & motu veloci in morbo acuto, nihil boni. Et ibidem *num.* 1. Somni profundi, non turbulenti, firmam in morbis acutis judicationem ſignificant; turbulenti

vero

vero cum dolore corporis, inconſtantes ſunt. Et ibidem *numer.* 2. Somni ſoporoſi, pernicioſi. Et ibidem *num.* 2. in principio: Somnolenti, ac ſingultientes fiunt nono menſe, quibus capitis dolor, & quibus ſoluta voce in idem reſtituuntur. Et in *libr.* 2. *Prædict. num.* 15. Somnus multus, faucibus exaſperatis, cum ventris murmure, & frontis doloribus, convulſorius. Et in *libr.* 6. *de Morb. Popularib. ſect.* 7. Quæ in ſomnis exacerbantur, & quibus extremæ partes perfrigerantur, & mens turbatur, & alia quæ circa ſomnum fiunt, ejuſmodi: & quibus contraria. Et in *libr. de Genit. numer.* 2. Somnia venerea ex humido in corpore diffuſo, & calefacto ſive labore, ſive alia cauſa, contingunt.

SOPOR.

Quibus ſopor fit, ſpumoſis prodeuntibus, his febris exacerbatur acuta; quemadmodum legitur in *libr.* 1. *Prædict. numer.* 12. At in *libr. de Coac. Prænot. num.* 3. Cum ſopore anxioſo lumborum dolor malus eſt. Et *numer.* 2. Soporoſi num aliquid convulſorii habent? Et ſupra: Soporoſi in principiis fientes, cum capitis, lumborum, colli, præcordii dolore vigilantes, num phrenitici fiunt? Et paullo infra: Soporoſi ab initio exſudantes, urinis concoctis ardentes, verum citra judicationem perfrigeſcentes, & brevi rurſus ardentes, torpidi, ſoporoſi, convulſi, pernicioſe habent. Et: Soporoſi, anxioſi, præcordium dolentes, parum vomentes, abſceſſus juxta autem habent. Et *num.* 6. Soporoſis torpefactis, liquida egeſtio peſſima eſt. Et *numer.* 2. Soporoſis, delaſſatis, ſurdis factis, alvo erumpente, ſi rubicunda egeſta fuerint circa judicationem, proſunt. Et *numer.* 2. Soporoſa, anxioſa, doloroſa præcordia, frequenter parum ſpuentia, tumores circa aurem habent. Et in *libr.* 1. *Prædict. numer.* 23. Soporoſa, anxioſa, præcordia dolentia, vomitoria parva ſymptomata: in his abſceſſus juxta aures oboriuntur. Hæc in *lib.* 1. *Prædict.* & in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 2. At lege *Coma*.

SORBA.

Sorba, meſpila, corna, & quæcunque alia hujus generis poma alvum ſiſtunt, & acerba ſunt, ut in *lib.* 2. *de Diæt. num.* 28.

SORBITIO.

Eadem materia eſt, ex qua fit cibus, ſorbitio, & potus. Sed cum quidam eſſent ægri ita ſe habentes, ut neque modicos cibos ſuperare poſſent, imbecilliore ſane quopiam tales indigere, illis, ſcilicet medicis, viſi ſunt, ſorbitioneſque invenerunt, pauca ex fortibus multa aqua permiſcentes, & robur ipſum temperatura, & coctura detrahentes. Quod ſi qui neque ſorbitiones ſuperare poſſent, his detraxerunt etiam ipſas, & ad potiones pervenerunt. Probe autem noſce oportet, quibus ſorbitiones in morbis non conducunt; nam ſtatim, ubi hoc fecerint, exacerbantur ipſis febres, ac dolores, & manifeſtum fit, quod aſſumptum morbo quidem alimentum, & incrementum præbet, corpori vero tabes, & infirmitas exiſtit. Hæc de materia ſorbitionum in genere, ac de præparatione, atque de uſu leguntur in *libr. de Veter. Medicin. num.* 11. & 12. Finis autem ſorbitionis ſcribitur in *libr. de Affect. numer.* 38. his verbis: Sorbitiones in morbis omnibus dato, aut ptiſanam, aut milium, aut farinam, aut alicam, & quæcunque ex his dederis ad ſeceſſum, tenuia dato, & magis percocta, & dulciora potius, quam ſalſiora, aut calidiora; quæ vero ad robur, aut refocillationem, craſſiora, pinguiora, & moderate cocta. Et *numer.* 42. Quicunque cibos ſufficientes perficere poſſunt, his ſorbitiones ne dederis; (excludunt enim cibum) qui vero non poſſunt, his dato. Si vero quid dare volueris refectionis gratia, alicam dato, & ptiſanam triticam. Hæ enim ſorbitiones ſunt fortiores. Dentur autem poſt cœnam, hoc eſt veſperi. Sed hæ quidem ſorbitiones gradus habent; ſcriptum eſt enim in eodem *libr. numer.* 39. Febrientibus dent poſt purgationem lenticula, aut milium tenue, aut ptiſanæ ſuccus. Danda eſt autem ptiſana, & milium, velut quæ levia ſint, alica vero, velut omnium robuſtiſſima, & farina, velut his robuſtior: lenticula autem odorata præparetur, & modica ſecundo loco detur, ut quæ levis ſit ſorbitio, & ſtomacho grata ſurſum verſus. Ammiſceatur autem ſal, aut mel, & cuminum, & oleum: ad lenticulam vero ammiſceatur pulegii herba, & parum aceti. In *lib.* autem 2. *de Morb. Mulier. numer.* 2. Fluxibus inchoantibus muliebribus, diæta conſtituatur, ſi quidem ſine febre fuerint, ex cibis; ſi vero febricitarint, ex ſorbitionibus: ſunt autem ex ſorbitionibus hæ commodiſſimæ, panicum, lenticula, farina horni, ac recentis tritici cocta, alica cocta ſorbilis, zea cocta. Et in *libr. de Intern. Affect. numer.* 1. Si febris tenuerit, ſorbitione utatur farinæ, aut milii. Cæterum non in tota febre dandæ ſunt ſorbitiones, ac maxime ſi febris ſit acuta, nec multa quantitas. Etenim legitur in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comm.* 1. *partic.* 22. *& ſeqq.* Quantitas dandæ ſorbitionis hoc obſervabitur pacto: nempe ſi morbus ſiccior fuerit, non multum dare oportet; ſed ante ſorbitionem, vel mulſam, vel vinum, utrum magis auxiliaturum putaveris, propinare convenit. Et ſi os madeſcat, & quæ a pulmone expuuntur, talia ſint, qualia eſſe oportet, ſorbitionis quantitatem augere convenit. Nam quæ citius, ac magis madeſcunt, judicationis denuntiant celeritatem; quæ vero tardius, & minus, tardiorem ſignificant judicationem. Et quanto major fuerit expurgatio, tanto magis ad judicationem uſque dare oportet. Sed maxime duos ab judicatione dies, quibus utique vel quinto, vel ſeptimo, vel nono fieri debeat morbi judicatio, quaſi dierum tum paritas, tum imparitas

paritas perpendenda ſit: poſt hoc autem mane ſorbitionem dabis, ſero autem ad cibaria te conferes. At vero ſorbitio danda eſt, vacuato cibo; nam ſcriptum eſt in eodem loco *partic.* 32. Quibus cibus ſtatim incluſus, ſi quis non vacuato eo ſorbitionem dederit, dolorem, ſi adeſt, augebit; ſi non adeſt, protinus inducet, & frequentior reddetur ſpiritus. Quod malum eſt: nempe pulmonem exſiccat, fatigatque tum hypochondrium, tum ventrem imum, tum ſeptum tranſverſum. Et *partic.* 44. Poſtea ſi dolor quiſpiam, vel periculum comparuerint, ſorbitionem dare oportet neque multam, neque craſſam; ſed poſt ſeptimam, vel nonam, ſi validus ſit. Et *partic.* 46. Tempus dandæ ſorbitionis maxime ſervare oportet; nam ſi pedes frigidi fuerint, nec ſorbitio, nec potus exhibendus eſt; at, cum caliditas ad pedes deſcenderit, tunc dare expedit, & hoc obſervandum eſt in morbis omnibus, ſed præcipue in acutis, & potiſſimum quibus febris vehementior ſuberit, periculumque ſummum. Et in *Comment.* 2. *part.* 12. & 13. Ubi quis medicamentum ebibit, ptiſanam protinus ſorbendam dato, atque conſueta quantitate. Et quoniam ab re non eſt, in media purgatione ſorbitionem dare non conducit. At, ubi purgatio deſierit, tunc ſorbitio detur, ſed conſueta minor, deinde liberalius perpetuo exhibeatur, ſi dolor ceſſaverit, & nihil aliud obicem fecerit. Et *partic.* 15. & 16. Melius ſiquidem eſſe dico, ut protinus a morbi initio ſorbere incipias, quam inanitis, & vacuatis venis, vel die tertio, vel quarto, vel quinto, vel ſexto, vel ſeptimo, ſi ante hoc tempus morbus non judicatus fuerit, ſorbitionem inchoare. Sed præparationes tales fiant, quales dictæ ſunt, hoc eſt, ſectionis venæ, vel clyſteris, vel balani, ſi neceſſe fuerit. Hæc, quæ ſcripſit in hoc *libr.* Hippocrates, confirmat in *libr.* 5. *de Morb. Popular. numer.* 28. ubi ait: Circa duodecimam, & decimam quartam diem febris augeſcebat, & ſeceſſus pauci: poſt purgationem ſorbitionibus uſus eſt. Et in *libr.* 7. *num.* 1. hæc eadem recitat.

SPINA.

Spina a ſacro oſſe uſque ad magnum verticulum gibboſa eſt, & veſica, & genitura, & recti inteſtini pars inclinata in hac parte eſt: inde vero uſque quo ad ſeptum tranſverſum pervenit, in directum repanda eſt, & muſculi lumbales hac parte exiſtunt: hinc vero uſque ad magnum verticulum, quod ſupra ſupernas humeri partes eſt, e directo gibboſa eſt: imo magis eſſe videtur, quam eſt; nam poſteriores oſſium propagines hac parte altiſſimæ ſunt. Hæc in *libr. de Oſſ. Natur. num.* 2. Cæterum ſpinalis medulla, ut ſcriptum eſt in *libr. de Carnib. num.* 5. neque multum pinguis, neque glutinoſi habet, & ſola membranas habet, quas alia medulla non habet. Hæc quidem medulla maxime reſiccatur, cum venulæ ad medullam tendentes fuerint obturatæ, itemque ex cerebro acceſſus; ut legitur in *libr. de Intern. Affection. num.* 14. Ac in *libr.* 2. *Prædict. numer.* 26. Medulla ſpinæ ſi ægrotarit ſive ex lapſu, ſive ex alia aliqua cauſa, ſive ſua ſponte, homo & cruribus impotens fit, ut neque ſi tangatur, percipiat, & ventre, ac veſica, ut circa prima tempora neque ſtercus, neque urinam egerat, niſi ad neceſſitatem. Cum autem vetuſtior factus fuerit morbus, non urgente homine, & ſtercus prodit, & urina: moritur autem poſtea, non multo interpoſito tempore. Et in *libr.* 1. *de Morb. num.* 3. Spinali medulla ſauciatus, moritur. Et in *libr. de Locis in Homin. numer.* 18. Cum fluxio in medullam ſpinalem contigerit, tabes occulta, ac inconſpicua oboritur: cum autem retro ad vertebras, & in carnes defluxerit, hydrops fit. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 18. Frigidum inimicum oſſibus, dentibus, nervis, cerebro, ſpinali medullæ; calidum vero utile. Et in *lib.* 2. *de Morb. num.* 49. Dorſalis tabes a medulla fit: corripit autem maxime recentes ſponſos, & veneri deditos: ſunt autem ſine febre, & bene cibum capiunt, ac conſumuntur: & ſi interroges ita affectum, dicet ſibi superne de capite in ſpinam velut formicas deſcendere videri: & ubi mingit, aut ventrem exonerat, prodit ipſi genitale ſemen multum, ac liquidum: curationem vero ibi lege. Sed ad ſpinam dorſi redeamus. Hujus cognitio, ut legitur in *libr. de Articul. num.* 41. in omnibus morbis multum, in gibboſis vero plurimum momenti habet. Ipſa quidem ſpina, ut habetur in eodem *libr. num.* 39. gibba fit ex caſu. Et in *libr. de Humid. Uſu numer.* 4. a frigida aggravatur. Et in *libr.* 2. *de Morb. num.* 5. Dolet ex calore a cerebro. Et in *libr. de Artic. num.* 45. Obliquatio ejus multifaria. Et in *libr. de Coac. Prænot. num.* 3. in principio: Spinæ diſtortionem, & ſpirandi difficultatem ſanguinis fluxio ſolvit.

SPIRANDI DIFFICULTAS.

Variis de cauſis oboritur ſpirandi difficultas. Etenim, ut legitur in *libr.* 2. *de Morb. Mul. num.* 2. fit ob fluxum muliebrem rubrum. Et in *libr. de Articul. num.* 37. fit interdum a gibbo. Et in *lib.* 4. *Aphor.* 50. fit quandoque in febre non intermittente, atque ea eſt lethalis. Et in *libr. de Dentition. num.* 3. Spirandi difficultatem utplurimum inducunt ulcera, proſerpentia circa fauces, graviora, & magis acuta. Et in *lib.* 2. *Prædict. num.* 5. Spirandi difficultatem potus uberior inducit. Et in *libr. de Venis numer.* 20. Interceptis tranſitibus per calloſam duritiem velocitas, ac difficultas ſpirandi oboritur: hinc fiunt anhelationes, & tabes ſicca. Et in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 31. Spirandi difficultates ſenibus accidunt. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. Cum ſpirandi difficultate, & lateris punctura inteſtinorum lævitates in tabem deſinunt. Et ibidem in principio: Spirandi difficultatem, & ſpinæ diſtortionem ſanguinis fluxio ſolvit. Sed lege *Aſthma.*

SPIRITUS, ac SPIRATIO.

Non de ſpiritibus innatis, neque de eo, qui ventus appellatur, nobis hoc tempore eſt agendum, ſed de eo, quem ſpiramus, & qui quandoque pro ſpiratione ſcribitur. Hic profecto maxime eſt in omnibus morbis, ſed præſertim in acutis obſervandus; ab eo enim prænoſcimus ſæpe numero, quis morbi futurus ſit finis; nam ſcribit Hippocrates in *libr. Prognoſtic. Comm.* 1. *partic.* 24. Spiritus, hoc eſt, ſpiratio crebrior ſignificat dolorem, aut inflammationem, quæ ſupra præcordia fatiget. Qui vero ſpiratur magnus, multoque interpoſito tempore, delirium indicat. Qui vero frigidus de naſo, & ore, admodum exitialis jam eſt. Et ſubdit *partic.* 25. Spirationis facilitatem exiſtimare oportet maximam vim habere ad ſalutem in omni morbo acuto, qui cum febre infeſtet, & quadrageſimo die judicetur. Et in *Comment.* 2. *partic.* 66. Abceſſus ſcilicet humorum conſiſtunt, hi in locis infernis, quibus circa ilia inflammatio ea fatiget; illi in ſupernis, in quibus ilia molliora, & ſine dolore perſiſtunt: ſi vero aliquandiu ſpiret difficulter, ſine alia occaſione deſinet. Hoc eſt, ut interpretatur in *Commentar.* Galenus: Quoties ſpirationis repente eveniens difficultas per prædictas affectiones, rurſus derepente deſiſtat, ita ut & eveniat, & deſinat ſine evidenti cauſa, ſignificat tendere humores ad caput: quemadmodum ad infernas ſedes, calor quidam evidens circa ilia. Et in *Comment.* 3. *partic.* 8. Qui convaliturus eſt, facilius ſpirat, ſine dolore agit, noctu dormit, & alia ſigna ſecuriſſima habet; qui vero moriturus eſt, ſpirat difficulter, conflictatur, vigilat, & alia ſigna peſſima habet. Et in *libr. de Coac. Prænot. num.* 2. Spiritus frigidus quidem lethalis eſt: lethalis autem eſt & febriculoſus; & fuliginoſus. Et ibidem ſupra: Spiritus, qui denſus, & parvus eſt, inflammationem, & dolorem in locis principalibus ſignificat. Et ibidem infra: Spiritus extendens, & urgens, & obſcurus, & dupla intro revocatio, velut ſuper inſpirantibus, lethalis. Et: Quibus ſpiritus retrahitur, & vox ſtrangulatoria eſt, & vertebra intro conſidet, his in fine, velut contrahente quodam, ſpiritus fit. Et ibidem *num.* 1. In ſpiritu, & ſudore delirium lethale eſt. Et ibidem infra: Spiritus magnus in bilioſis febribus acutis cum præcordii intenſione, juxta aurem abſceſſum facit. Et in *lib.* 4. *Aphoriſm.* 50. Ubi in febre non intermittente ſpiritus difficultas acciderit, & delirium, lethale. Et *Aphoriſm.* 68. In febribus ſpiritus offendens, malum; convulſionem enim ſignificat. Et in *lib. de Coac. Prænot. numer.* 3. Spiritus, qui cum ſuſpiriis extra feruntur, & colliquatio præter rationem, in uterum geſtantibus abortum facit. Et in *libr.* 1. *de Prædict. numer.* 23. Quibus magnum, & frequentem ſpiritum habentibus, morbus regius, & febres acutæ cum præcordiis duris perfrigeratæ ſunt, num his abſceſſus magni ad aures conſiſtunt? Et ibidem *numer.* 3. Spiritus, veluti his, qui ſtrangulantur, præ manibus expoſitus in vocis interceptione, malus eſt. Et in *libr. de Coac. Prænot. num.* 3. Spirantes difficulter ex putredine multa cruda educentes in tabe, pernicioſe habent. Et in *libr.* 1. *Prorrhetic. Comment.* 2. *part.* 4. Si qui ſudantes, & præſertim capite, in acutis paullum implacidi fuerint, malum, tum alias, tum ex urinis nigris: turbidus quoque & in his ſpiritus, malus.

SPLEN.

Proditum eſt in *libr. de Carnib. numer.* 9. Splen hoc modo conſtitutus eſt: cum calido, & glutinoſo concluſum fuit, calidum quidem plurimum, frigidum autem minimum, tantum ſolummodo, quantum ad glutinoſi compactionem ſatis erat: ſunt autem id fibræ in ſplene exiſtentes, & propter has fibras mollis eſt ſplen, & fibroſus. Et in *libr. de Corp. Reſection. num.* 3. Ex latere notho, ſiniſtro videlicet, lien initio ſumpto exterius eſt ad humani veſtigii ſimilitudinem. Splen autem, & caput maxime cavi ſunt; ut legitur in *libr.* 4. *de Morb. num.* 2. Eſt quidem ipſe fons aquæ, ſeu atræ bilis, ſicut ibidem legitur. Unde cum aqua augetur, & ſplen quoque, & idcirco fit magnus, durus, doloroſus: atque hinc fiunt quinque morbi, de quibus ſcribitur in *libr. de Intern. Affect.* Fit autem ſplen aquoſus plus ſolito, cum febris habuerit, & non dimiſerit hominem, & ſitis ipſum corripuerit fortis, & biberit, ac non revomuerit. Sic legitur in *libr.* 1. *de Morb. Mul. num.* 87. Sed in *lib.* 4. *de Morb. num.* 14. Caput, & ſplen maxime ſunt morbis obnoxia; ægrotant enim & ab his, quæ a natura inſunt, cum plura, quam opportunum eſt, acceſſerint: ægrotant item ab aliis humoribus. Venæ enim in ipſis craſſæ, ac multæ ſunt, & ipſa quoque venoſa ſunt, ac cava, ut & aliis humoribus recipiendis capacitas in ipſis ſit, paullatim nimirum accedentibus, & ad eum humorem, qui a natura ineſt, ſe ammiſcentibus: quemadmodum in vaſe magno amplior capacitas eſt, quam in parvo, ſic ſane & in capite, aut in ſplene res ſe habet; magna enim capacitas maxime in ipſis eſt. Si vero repletæ fuerint iſtinc humore venæ, ab ipſo ſane in illis morbus oboritur. Et in *libr. de Loc. in Homin. num.* 36. Cum ſplen præ febre magnus factus fuerit: fit autem, cum corpus attenuatur. Ex iiſdem enim & ſplen floreſcit, & corpus contabeſcit. Cum autem corpus tenue fuerit, & ſplen floruerit, & omentum ſimul cum corpore attenuatum fuerit, pinguitudo in omento colliqueſcit. Ubi vero vaſa pinguitudine vacua facta fuerint, & a ſplene florente, ac augeſcente in omentum defluxerit, ut pote vicinum valde exiſtens, & ut vaſa habens, eaque vacua, excipit, & ubi morbus ſemel in corpore factus fuerit, ad id, quod eſt morboſum, vertitur, niſi quis probe diſponat, ac curet.

curet. Nam etiamſi quis bene tractet, periculo non vacat. Curatio autem ſint medicamenta, quæ aquam purgent, & edulia quam pituitoſiſſima; cruſtæ inurendæ; ſed ibi lege reliqua.

Splenis porro affecti ſigna hæc leguntur in *lib. 6. de Morb. Popul. ſect.* 2. Quibus ſplen deorſum vergit, pedes, & manus, & genua calida ſunt; naſus, & aures ſemper frigida: num propter hoc, quod tenuis ſanguis? num & natura talem hi habent? Et ſubdit: Splen durus non ſuperne, inferne, rotundus, latus, craſſus longus, tenuis longus, minus capitis gravedine laborantibus. Et in *lib. de Coac. Prænotion. num.* 3. In ſplene magno ex dextris ſanguinem erumpere, malum eſt: & circa præcordia eodem modo ſe res habet.

Verum lienes maximi fiunt, ut dicit Hippocrates in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 22. in autumno. Fiunt magni, ac pleni etiam ex aquis lacuſtribus, quemadmodum legitur in *libr. de Aer. Aq. & Loc. num.* 10. Sed in *libr. de Humor. num.* 7. Splenici aliquantum ſiunt, ſi æſtas biliosa fiat, & bilis aucta intus relinquatur. Cæterum, antequam ad lienis morbos veniamus, obſervandum eſt id, quod ſcriptum eſt in *lib. 2. de Morb. num.* 53. hoc eſt: Splenicum ne purges neque ſuccis, neque lacte, neque ſero, ſed eo, quod modicum ingeſtum multum educet. Et in *lib. de Affect. num.* 21. Splenicis quibuſdam pharmacorum potiones nihil proficiunt: his morbus in hydropem degenerat. At ad ſplenis dolorem accedamus.

Splenis dolor ab hac cauſa oboritur, quæ legitur in *libr. 4. de Morbis num.* 9. Ubi homo bibit amplius, corpus, & ſplen aquam in ſe ipſa trahunt ex ventriculo: & ſi plus traxerint, quam oportet, ſtatim homo affligitur: atque hoc ita fieri intelligunt, quicunque homines ſplenici exiſtunt. Deinde curationem hanc ſubdit: Poſtquam autem traxit ſplen, optimum eſt, ſi vetus aqua, quæ in ſplene inerat, ad veſicam, aut ventriculum excoletur, & per hæc expellatur: nam per ſupernas regiones non purgatur aqua de ſplene, niſi quantum ejus in vaſis ineſt, quæ de liene procedunt, verum ad ventriculum, & veſicam depurgatio fieri poteſt. Si vero hæc ad fluxionem apta non fuerint, neque aqua per eas foras excoletur, de ſplene ad infernas partes aqua procedit, atque iſtic alii humori miſcetur: & ſi pauca fuerit, non ſane læſerit, ſed de corpore ad veſicam, & ad ventriculum per venas excolati poterit: ſunt enim multæ ex hoc tendentes deorſum, quæ ex infernis partibus ad ſeipſas trahunt, ubi ſicciores fuerint, quam prius erant. At ſi alia aqua generetur, & ventriculus, ac veſica foras non expellant, ſplen elevatur, & infernæ corporis partes dolore afficiuntur. Deinde quid poſtea fiat, explicat Hippocrates in *libr. 2. de Morb. Popular. ſect.* 3. Lienis elevationes ſi non ad articulos ſinierint, ſanguinis e naribus eruptio fit, aut præcordii dextri intenſio, ſi non penetraverint urinæ.

Quicunque igitur ſplenem habent magnum, ſi quidem fuerint biliosi, hi mali coloris fiunt, malis ulceribus ſcatent, & ex ore grave olent, & tenues evadunt, & ſplen durus eſt, & ſemper conſimili magnitudine, & cibi non ſecedunt. Qui vero pituitoſi ſunt, hæc & minus patiuntur, & ſplen alias major, alias minor efficitur. Curatio eſt capitis, & totius corporis purgatio, quæ, & reliqua ibi lege. Hæc ſcribit Hippocrates in *lib. de Affect. num.* 21: Et ſubdit: Aliquibus vero ſplen ſuppuratur, & uſti ſani fiunt; cum quibuſdam vero conſeneſcit, durus, & magnus exiſtens. Morbus autem fit, cum ex febribus, & mala curatione, bilis aut pituita, aut ambo in ſplenem incubuerint. Et diuturna quidem eſt affectio, ſed non lethalis. Ex pharmacis, quæ ſplenis gratia exhibentur, alia per veſicam purgant, & ipſum molliorem faciunt; alia vero purgant quidem, verum neque per veſicam quicquam, quod manifeſtius fiat, neque uſquam alia parte, ſplenem tamen molliunt.

Splenis prærerea quinque deſcribuntur morbi in *libr. de Intern. Affect.* Quorum ſigna hoc exponemus loco, curationes vero ſuis. Et *num.* 33. *libri* ſupracitati exponuntur ſigna morbi primi his verbis: Splenis primus morbus fit propter caliditatem ſolis, bile commota, cum ſplen in ſe ipſum bilem traxerit. Hæc igitur æger patitur. Febris acuta in principio accedit, progrediente vero morbo, remittit, excepto ipſo ſplene, in quo ſemper calor hæret; & dolor alias, atque alias incidit acutus & in lateris mollitudinem, & in ventrem; & cibos in principio quidem admittit, non valde autem ſecedunt; progreſſu autem temporis & color pallidus fit, & dolor fortis irruit, & claviculæ attenuantur, & cibos non ſimiliter admittit, velut in principio, & a modico impletur; lien vero alias magnus fit eadem die, & alias minor. Quo pacto autem curandus ſit, ibi lege. Et *numer.* 34. legitur alius morbus ſplenis, qui fit ab iiſdem, a quibus prior; cujus ſigna ſunt hæc. Venter inflatur; poſtea vero ſplen intumeſcit, & durus eſt, & dolores acuti in ſplenem incidunt. Color autem mutatur, & conſpicitur niger, pallidus, malicorii ſpeciem referens: & ex aure male olet, & gingivæ male olent, & a dentibus diſcedunt, & ex tibiis ulcera erumpunt, velut puſtulæ nocturnæ; membra autem attenuantur, & ſtercus non ſecedit: hunc, cum ſic habuerit, curato, ut ibi narratur. Verum *num.* 35. ſcribitur alius ſplenis morbus, qui fit in anno, veris maxime tempore, ſed a ſanguine. Cum enim repletus fuerit ſplen ſanguine, erumpit in ventrem, & dolores acuti in ſplenem incidunt, & in mammam, & in claviculam, & in humerum, & ſub ſcapulam. Color autem corporis eſt plumbiformis, & parva ulcuſcula velut lanemata in tibiis exurgunt, ex quibus ulcera magna fiunt; & quæ primum infra ſecedunt, ſanguinolenta ſunt, & æruginoſa, &

ſa, & venter durus ſubit, & ſplen velut lapis eſt. Hic morbus magis lethalis eſt, quam priores, & ex ipſo pauci effugiunt. Curationem vero ibi vide. At *numer.* 36. enarratur alius ſplenis morbus, qui accidit maxime vere, cum ſplen pituitam aſſumpſerit in ſeipſum, & ſtatim magnus factus fuerit, ac durus, & deinde rurſus ſedatur: & cum quidem elevatus fuerit, dolores incidunt acuti; cum vero mollis fuerit, doloris exors eſt; & ubi diuturnus factus fuerit morbus, obſcurior eſſe videtur, & inſurgit, & cito ſedatur: & curatio ibi ſcripta eſt. Sed *numer.* 37. legitur alius ſplenis morbus, qui fit autumno maxime ab atra bile. Fit autem ab olerum multorum, quæ cruda eduntur, eſu, & ab aquæ potu. Patitur itaque æger hæc. Cum morbus corripuerit, ſplenem vehementer dolet, & rigor, & febris apprehendit, & inedia ipſum habet, ac cibos averſatur, & corpus cito concidit. Splen autem magnus quidem non valde fit, verum durus, & ad viſcera allabitur, & adhærens ſurgit: quo modo vero ſit curandus, ibi lege.

Spleneticis porro morbis miſcellanea quædam adjungemus, quæ ex *libris de Morbis Popularibus* deſumpſimus. Atque primum legitur in *libr.* 1. *de Morbis Popularibus ſection.* 3. *Ægrot.* 1. Circa meridiem ſexta die mortuus eſt. Huic ſpiritus ad finem uſque, velut revocanti, rarus, & magnus; ſplen elevatus eſt orbiculari gibboſitate; ſudores frigidi perpetuo; exacerbationes diebus paribus. Et in *libr.* 2. *de Morb. Pop. ſection.* 1. Qui a ſplene ſunt morbi, tum hydropes, tum morbi regii, nigriores ſunt. At morbi regii ab hepate ad ſubalbidum colorem vergunt. Et *ſection.* 2. ejuſdem *libr.* Erat ſublienoſus: ex ſiniſtra nare ſanguis erumpebat frequenter, & paullatim. Judicatus eſt; poſtridie juxta ſiniſtram aurem tumor. Et infra: Sanata eſt veratri potione Lycia. Poſtremum ſplen magnus, & dolores, & febris, & ad humerum dolores: & vena, quæ in ſplene eſt, in cubito ſecabatur, & ſaliebat quidem ſæpe. Aliquando vero etiam non eſt ſecta, ſed una cum ſudore ſanguis penetravit, aut ſua ſponte. Ex quo autem prodibat, ſplen dextra parte intendebatur, ſpiritus intus duplicabatur, non tamen magnus, mente movebatur, contegebatur, flatus inerat, non prodibat inferne quicquam, neque mingebat. Mortua eſt ante partum: quæ circa fauces ad alterutram partem repentia proceſſerunt, exulcerata non ſunt, ad ſiniſtra tranſiverunt, ad ſplenem dolor venit citra judicationem. Coi ſorori hepar elevatum eſt ſplenico modo: mortua eſt ſecunda die. Bion ſimul multum mingebat, quod non ſubſidebat, & ſanguis ex ſiniſtra nare manabat. Erat enim & ſplen ſurſum in gibbum elevatus, ac durus; ſuperſtes manſit: recidiva. Et in *ſect.* 3. ejuſdem *lib.* 2. E directo etiam laterum intenſio doloroſa, & præcordiorum intenſiones, e naribus eruptiones. Et infra: Splen elevatus, & deorſum vergens factus eſt. Potu utebatur aceto mulſo dulci, aut favorum cremore cocto. Decima ſanguis ex ſiniſtra nare aquoſus paucus venit; non autem valde infirmus erat ob hoc ipſum: & urina ſubſidentiam habens. Et in *libr.* 3. *ſection.* 3. *Ægrot.* 6. Erat ſublienoſus, & capite gravatus. Primo die ſanguis e ſiniſtra nare erupit, multa tamen febris augeſcebat. Et in *libr.* 4. *de Morb. Popul. numer.* 3. Splenes quibuſdam parvi ad præcordia dextra extenti, & ad manum ſubmurmurantes: ſanguinis fluxiones, & urinis purgatio, ac judicatio. Multo autem magis infra nitebantur; nam & hoc ſub illud tempus corripiebat. Quibus non ſic erat, ſplenes vero etiam elevati, his ſanguis ex ſiniſtra nare. Et *numer.* 5. Eodem tempore horridi, vomentes, & poſt judicationem cibum averſantes, & bilioſi, & ſplenes magni, duri, doloroſi, & ſanguinis eruptiones; quibuſdam vero eodem tempore, poſt plejadum occaſum, ex naribus ſanguis bilioſus ob ſplenes. Et *numer.* 11. Poſt plejadum occaſum lienoſa uſque ad quintum diem fluebant, judicata ſunt. Et *num.* 12. Horridi, anxii, cibum averſantes, recidivantes, bilioſi, ſanguine manantes, ſubſplenici, doloroſo modo plurimi ex ſiniſtris affecti. Et *numer.* 13. Vir metallicus: præcordium dextrum intentum, ſplen magnus, alvus intenta, ſubdura, ſpirituoſus, decolor: huic ad genu ſiniſtrum, recidiva, per totum judicatus eſt. Et *num.* 17. Præcordia magna, ſplen, ſpiritus, & ſeceſſus amaræ bilis, aliquantulo ſtercore ammixto, laſſus ex operibus. Vigeſima die ad pedes, & judicatio certe laſſis ad articulos, non ad oculum; præcordia vero erant intenta, & ſane erat etiam tuſſicula quædam modice ſicca. Et in *libr.* 7. *num.* 55. Erat quidem ſplenicus, & vitiati coloris. Contingit autem ipſi, ut tumor circa femur ſiniſtrum obortus, derepente evaneſceret: non multis vero poſtea diebus oborta eſt ipſi circa ſplenem veluti puſtula nocturna ab initio, inſuperque tumor, ac rubor durus; poſt diem quartum febris ardens oborta eſt, & livefacta ſunt omnia circumcirca, & putrida videbantur: mortuus eſt. Et *num.* 57. Eudemus ſplenem vehementer dolebat. Imperarunt ipſi medici, ut multum ederet, & vinum biberet modicum, tenue, & multum deambularet: non mutatum eſt quicquam. Vena ſecta eſt; cibos, ac potus parce ſumpſit, deambulationes fecit, ſenſim augmento facto. Vinum bibit nigrum, tenue: ſanatus eſt. Et in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 48. Lienoſis dyſenteria ſi ſucceſſerit, bonum. Et *Aphoriſm.* 43. Quicunque lienoſi a dyſenteria corripiuntur, iis ſuperveniente longa dyſenteria, vel hydrops ſuccedit, vel inteſtinorum lævitas, & moriuntur.

SPONGIA.

Spongia combuſta ad muliebrem fluxum cohibendum, legitur in *libr.* 2. *de Morb. Mulier. num.* 71.

SPUMA.

Scriptum eſt in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 8. Spuma in comitialibus ex ore prodit ex pulmone. Cum enim ſpiritus non ingrediatur io ipſum, ſpumeſcit, & ebullit, velut moriens. Et in *libr. 2. Aphoriſm.* 43. Qui ſtrangulantur, & reſolvuntur, nondum tameo mortui ſunt, non redeunt ad vitam, quibus ſpuma circa os fuerit. Galenus autem in *Commentar.* ait: In comitialibus cum continuo per reſpirationes aer intro, atque extra feratur, tunc ſaliva in his extenuatur, & aliquid etiam ex pulmone inſtar vaporis effertur, quod ſalivæ miſcetur; unde factam ſpumæ ſubſtantiam augeri contingit. Ubi autem laqueus collo circumdatur, neceſſe eſt cordi, atque pulmoni, ut fuliginoſam expiret ſuperfluitatem: talis ſpuma eſt ſignum exitiale, quoniam pulmonis violentiam ſignificat, quam ſtrangulato patitur animali. Præcipuæ vero hoc fieri rationabile eſt propter eam, quæ ex corde ad ipſum impellitur, caliditatem; unde & caloris effervescentia, & motu ſpiritus violento, & vehementi pulmonis conatu ad educendum ſpuma enata, ſignum eſt lethale. Et in *libr. 5. Aphoriſm.* 13. Qui ſanguinem ſpumoſum expuunt, his e pulmone eductio fit. Et ibi in *Commentar.* Galenus ait, ſanguinem ſpumoſum ſolius pulmonis ulcera indicare; non autem ulcerato pulmone, ex neceſſitate ſpumoſum expui ſemper, quemadmodum apparet in quibuſdam ex alto cadentibus. At legitur in *libr. 1. Prædictor. numer.* 15. hæc prænotio: Spumóſæ mictiones una cum animi deliquio, convulſoriæ ſunt. Et ibidem *numer.* 3. Spumoſa florulentia in bilioſis meracis alvi egeſtionibus, mala. Et in *libr. 7. Aphoriſm.* 30. Quibus in alvi profluvio excrementa ſpumoſa ſunt, his ex capite pituita defluit. Et in *libr. de Coacis Prænotionib. numer.* 3. Qui ſpumoſum ſanguinem vomunt, dolore infra ſeptum tranſverſum non exiſtente, de pulmone vomunt; & quibus magna in ipſo vena rumpitur, multum vomunt, & in periculo verſantur; quibus vero minor, minus educunt, & ſecuriores ſunt.

SPUTATIO, & SPUTUM.

Sputatio educit ea maxime, quæ ex pectore proveniunt. Et idcirco ſputa de morbis pectoris valde præſagiunt; etenim legitur in *libr. Prognoſticor. numer.* 13. Sputum in omnibus doloribus, qui circa pulmonem, & coſtas fiunt, cito, ac facile expui convenit, & flavum ſputo valde permixtum apparere. Si enim longe poſtea poſt principium doloris expuerit, quod flavum eſt, aut fulvum, aut quod multam tuſſim inducit, & non valde permixtum eſt, deterius eſt; nam & flavum meracum, periculoſum eſt; & album, ac viſcoſum, & rotundum, inutile eſt: malum eſt & quod viride eſt valde, itemque pallidum, & quod ſpumoſum; ſi vero ita fuerit meracum, ut etiam nigrum appareat, hoc ipſum deterius eſt, quam illa: malum eſt etiam, ſi oihil repurgetur, neque emittat pulmo, ſed plenus ferveat in gutture. Sputum autem flavum, ſanguine permixtum non multo, ſi in pulmonis inflammatione in principio morbi rejiciatur, ſalutare eſt, & valde prodeſt; ſi vero ſeptimo die, aut poſterius, minus ſecurum eſt. Et idcirco legitur in *libr. Prognoſticor. numer.* 12. In morbo laterali ſi circa initia ſtatim ſputum appareat, morbum abbreviat; ſi vero poſtea, producit. Et ſubdit Hippocrates in eodem *libr. Prognoſt. num.* 13. Omnia ſputa mala ſunt, quæ dolorem non ſedant, peſſima vero ſunt nigra; quæ vero dolorem ſedant, omnium optima exiſtuot. Et inquit *numer.* 14. Quicunque dolores ex his locis non ſedantur, neque ad ſputorum purgationes, neque ad ſtercorum alvi ſubductionem, neque ad venæ ſectiones, & victus rationem, ac medicamenta, eos ad ſuppurationem verti, ſciendum eſt. Ex ſuppurationibus quæcunque, dum ſputum adhuc bilioſum eſt, ſuppurantur, pernicioſæ valde ſunt, ſive bilioſum illud in parte, ſive ſimul cum pure expuatur; & hoc potiſſimum, ſi morbo ad ſeptimum diem progreſſo, ſuppuratio ab hoc ſputo procedere incipiat. Timor autem eſt, eum, qui talia expuit, moriturum eſſe decimaquarta die, ſi non aliquod bonum ſignum ipſi acciderit. Sunt autem bona hæc, facile ferre morbum, bene ſpirare, a dolore liberatum eſſe, ſputum facile tuſſiendo rejicere, corpus æqualiter calidum, ac molle apparere, ſitim non habere, urinas, & alvi egeſtiones, & ſomnos, & ſudores, veluti deſcriptum eſt. Cootra, mala ſigna ſunt, ut ait *numer.* 15. ægre ferre morbum, ſpiritum magnum, ac denſum eſſe, dolorem non ſedari, ſputum vix tuſſiendo rejicere, valde ſitire, corpus inæqualiter a febre teneri, ventrem, ac coſtas fortiter calidas eſſe, frontem, & manus, ac pedes frigidos, urinas autem, & alvi egeſtiones, & ſomnos, & ſudores, velut deſcriptum eſt. Si enim ita acceſſerit horum aliquid ad ſputum, peribit utique homo, priuſquam ad decimum quartum diem pervenerit, aut nono die, aut undecimo. Sed in *libr. de Coac. Prænotionib. numer.* 3. in fine: Sputatio cruenta, non fæculenta, mulieribus his, quibus ex febribus dolor mammarum fit, ſolvit dolores. Et in *libr. 1. Prædictor. numer.* 2. Sputatio in phreniticis frequens, mala. Et in *libr. Pron. numer.* 14. & 15. Sputum facile tuſſiendo rejicere, ſignum bonum; contra, malum. Et in *libr. 7. Aphoriſm.* 16. Sputum in tabidis, ex puris ſputo ſuppreſſum, mora. Et in *libr. de Coacis Prænotion. num.* 3. Sputum multum cruentum, ſive ſubputridum, ſive bilioſum meracum, in hepaticis ſtatim pernicioſum eſt. Et ſupra: Sputum tabidorum in igne gravem nidorem olens, & capilli de capite fluentes, lethale.

le. Et: Sputum facile educere tum in pleuritide, tum in omnibus circa pulmonem morbis, bonum. Et: Sputum omne non ſolvens dolorem, malum. Et: Sputum in pleuriticis tertia die maturati, ac expui incipiens, citiores ſolutiones facit; verum poſterius, tardiores. Et in *libr. 5. Aphoriſm.* 11. Sputum quodcunque tuſſiendo a tabidis rejectum, ac prunis injectum ſi male olens, & capilli de capite defluunt, lethale. Et in *lib. de Coac. Præn. num.* 3. In ſputo bilioſo lateris dolor præter rationem evaneſcens, pernicioſus. Et ibidem *num.* 2. Sputa craſſa, & non olentia, capitis dolorem ſolvunt. Et *num.* 3. Sputa in angina viſcoſa, craſſa, valde alba, quæ violenter educuntur, mala ſunt &c. Et in *libr. Præn. num.* 13. Sputa omnia mala ſunt, quæ dolorem non ſedant; peſſima vero ſunt nigra, velut deſcriptum eſt. Quæ vero dolorem ſedant, omnium optima exiſtunt. Et in *libr. de Coac. Præn. num.* 3. Sputa ſuppreſſa in tabeſcentibus mentem ad nugas garriendas emovent: his ſpes eſt hæmorrhoidem apparere poſſe. Et ſupra: Sputa viſcoſa, cum gaucedine, ſalſuginoſa, mala. Et: Sputa gracilium ſubarida in anginis, malum. Et infra: Sputa ſubarida frequentia ex angina, cum tuſſi, lateris dolorem inducentia, pernicioſa. Et *num.* 2. Quibus ſputa ſalſuginoſa, ac tuſſis ſupprimuntur, his corpus veluti a puſtulis rubeſcit, verum ante obitum exaſperatur. Et *num.* 3. Sputorum graveolentiæ cum ſuppuratos mitius habentes ſequuntur, eos recidiva occidit. Et in *libr. 3. de Morb. num.* 21. Quibus ſputa varia in pleuritide ſtatim ab initio, & dolores valde acuti fiunt, hi tertia die moriuntur. Et in *libr. 6. de Morb. Popul. ſect. 6.* Sputa rotunda mentem emovent, veluti illi in Plinthio: huic ſanguis ex ſiniſtra nare erupit, & ſolutus eſt quinto die. Et in *libr. 4. de Morb. Popul. num.* 29. Sputa peripneumonicis quibuſdam bilioſa, cum deſinere volunt, valde flava, brevia fiunt. Et in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Acut. num.* 53. Sputa matura ſunt, cum ſimilia fuerint puri. Et in *libr. 1. Præd. num.* 17. Sputa defluentia febricitanti ex ſudore, levia ſunt. Cæterum quæ ſputum excitant, & educunt, lege, ubi de pleuritide, peripneumonia, ac de aliis morbis, quæ circa partes ſpiritus fiunt, agitur.

STERCUS.

De ſtercore alias actum eſt, ac maxime in *Cap. de Egeſtionib.* tamen quædam hoc adjiciemus loco prognoſtica ſigna, quæ ab ipſo deſumuntur. Inquit igitur Hippocrates in *libr. Prognoſt. num.* 10. Stercus exiguum, & viſcoſum, ac album, aut ſubpallidum, aut ſubviride, ac læve, malum. Et: Stercus valde aquoſum, aut album, aut pallidum, aut viride, aut vehementer rufum, aut ſpumoſum egerere, hæc omnia mala ſunt. Et: Stercora varia diuturniora ſunt, nihilominus autem pernicioſa; ſunt autem talia, ramentoſa, & bilioſa, ac cruenta, & praſina, & nigra, aliquando ſimul inter ſe exeuntia, aliquando particulatim. Et: Stercora nigra, aut pinguia, aut livida, aut æruginoſa, & male olentia, lethalia ſunt. Verum quæ ſtercora per alvum expellant, lege in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. num.* 69.

STERILITAS.

Sterilitatis autem cauſa quandoque eſt in muliere, quandoque in viro. Si mulieres ſint ſteriles, id variis de cauſis contingere poteſt; etenim non concipiunt ex magnis in uteris ulceribus, ut legitur in *libr. 1. de Morb. Mul. num.* 7. nec ex uteris ad medium lumborum progreſſis, ut in *libr. de Nat. Mul. num.* 14. nec ex uteris adglutinatis, veluti in eodem *libr. num.* 8. nec ex uteris ad coxam decurrentibus, ut in *libr. 2. de Morb. Mul. num.* 31. Sic ſterilitatis in viris cauſæ quæ ſint, legitur in *libr. 5. Aphor.* 62. & 63. Et primum de cauſis ſterilitatis in muliere hæc verba ſcribuntur: Quæcunque frigidos, & ſpiſſos uteros habent, non concipiunt; & quæcunque præhumidos habent uteros, non concipiunt. Extinguitur enim in eis genitura. Et quæcunque ſiccos magis, & adurentes; nam ex defectu alimenti corrumpitur ſemen. Quæcunque vero ex utriſque mediocrem habent temperaturam, hæ fœcundæ ſunt. Deinde de ſterilitatis cauſa in viris hæc ſcribuntur: Aut enim propter corporis raritatem ſpiritus extra fertur, ut ſemen non tranſmittatur ad os; vel propter ſpiſſitudinem humor non exit foras; vel propter frigiditatem non concaleſcit, ita, ut ad hunc colligatur locum; vel propter caliditatem hoc idem accidit. Verum ſi plura optas, lege *libr. de Morb. Mul.* & ubi agitur *de Conceptione.*

STERNUTATIO.

Sternutatio fit ex capite, percaleſcente cerebro, aut vacuo, quod eſt in capite, perhumeſcente. Aer enim, qui intus eſt, foras erumpit; ſtrepitum autem edit, quia tranſitus eſt ipſi per anguſtum. Hæc recitat Hippocrates de cauſa, & loco ſternutationis in *libr. 7. Aphor.* 51. Verum legitur in *libr. 6. Aphor.* 13. Sternutatio ſuperveniens, ſingultu fatigante, liberat. Et in *lib. 5. Aphor.* 35. Mulieri, quæ uterinis moleſtatur, aut difficulter parit, ſternutatio ſuperveniens, bonum. Sed quemadmodum ſternutatio bona facit, ſic & mala; nam legitur in *libr. de Coac. Præn. num.* 3. Sternutationes, ac gravedines in morbis circa pulmonem & anteceſſiſſe, & ſuccedere, malum eſt; reliquis autem ſternutatio non incommoda eſt. Et in *libr. Progn. num.* 13. Sternutationes in morbis lethaliſſimis proſunt, exceptis pulmonis morbis.

STOMACHUS. Lege VENTRICULUS.

STRANGULATIO.

Strangulationis cauſæ ſunt plures, ſed præci-

præcipue in mulieribus uteri affecti; quemadmodum legitur in *libr. de Morbis Mulierib.* Ex hac autem accipimus hæc prognoſtica ſigna. Scriptum eſt in *libr. de Coac. Prænot. num.* 3. Strangulatis ab utero convulſiones antea non cognitæ, faciles ſunt. Et infra: Strangulationes ex menſibus ſuppurationem faciunt. Et in *libr.* 2. *Aphor.* 43. Ex his qui ſtrangulantur, ac ſubmerguntur, nondum autem mortui ſunt, non reconvaleſcunt, quibus ſpuma circa os fuerit. Et in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 34. Si febricitanti, tumore non exiſtente in faucibus, ſtrangulatio ſubito accidat, lethale.

STRANGURIA
idest
URINÆ STILLICIDIUM.

Hos quidem ſcribemus *Aphoriſmos*, qui ad ſtranguriam pertinent; cætera dicemus in *Capit. de Urinæ Stillicidio*. Inquit Hippocrates in *libr.* 3. *Aphor.* 31. Senibus ſtranguriæ fiunt. Et in *libr.* 5. *Aphor.* 58. Recto inteſtino, aut utero inflammationem patiente, urinæ ſtillicidium accidit; & renibus purulentis urinæ advenit ſtillicidium. Et in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 44. Quibus ex ſtillicidio urinæ ileos ſupervenerit, in ſeptem diebus pereunt, niſi, febre ſuperveniente, ſatis urina fluxerit. Et in *libr.* 7. *Aphor.* 48. Urinæ ſtillicidium, & mingendi difficultatem, vini potio, & venæſectio ſolvit: incidere autem oportet interiores, ſcilicet venas.

STRUMÆ.

Glandulæ cum proprio morbo ægrotant, tubercula fiunt, & ſtrumæ reſultant, & febris corpus occupat. Sic de ſtrumarum ortu ſcriptum eſt in *libr. de Glandul. num.* 1. Deinde *num.* 6. legitur, ex quo humore fiant, his verbis: Si autem pituitoſa, & multa, ac lenta fuerit fluxio, etiam ſic inflammatur; & inflammatio, cum ſtabilis humor exiſtat, ſtrumas peſſimum colli morbum generat. Et in *libr. de Affectionib. numer.* 35. Favus, & ſtrumæ, & pani, & furunculi, & carbunculus ex pituita fiunt: & quicunque biliosi ſunt, his dato ea, a quibus bilis purgatur; pituitoſis, pituita; atrabiliariis, atra bilis; hydropicis, aqua. Et ſcribit Hippocrates in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 26. Pueris glanduſculis ſtrumæ fiunt. Et in *libr. de Coac. Prænotion. num.* 3. Strumæ poſt annum quadrageſimum ſecundum uſque ad ſexageſimum tertium non fiunt.

STUPOR.

Legitur in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 5. Stupidus eſt, cui vena in cubito quievit; & id de mente. Sed de corpore ſcriptum eſt in *libr. de Flatib. num.* 19. quonam modo ſtupor attonitus, ſeu apoplexia, ſeu ſyderatio a flatibus fiat, & inquit: Cum flatus frigidi multi penetrant, ac inflent carnes, partes corporis ſtupidæ fiunt. Et ſi quidem plurimi flatus per univerſum corpus diſcurrant, totus homo ſyderatur; ſi per partem, pars illa percutitur. Atque ubi abierint flatus, ceſſat & morbus; quamdiu autem permanſerint, conſiſtit & morbus: idque ſic habere, indicat perpetuus ſyderatorum hiatus. Sed de ſtupore attonito lege *Apoplexia*. Et in *libr.* 1. *Præd. num.* 12. Vocis interceptiones cum exolutione, ſtupore detinente, pernicioſæ. Et *numer.* 11. ejuſdem *libr.* Caput dolentes, & ſtupore detenti, delirantes, alvo intercepta, oculum ferocem præſeferentes, floreſcentes, opiſthotono corripiuntur. Et in *lib.* 7. *Aphoriſm.* 14. In capitis ictu obſtupeſcentia, & deſipientia, malum. Et in *libr. de Coac. Præn. num.* 1. Stupefactoria ſunt, quæ convulſorio modo exacerbantur. In *libr.* autem 4. *de Morb. Popul. num.* 28. Uxor Emmyris modo non morboſo, abſque febre, ſtupida eſſe videbatur; poſtea ad tremorem totius corporis res ipſi devenit, & ad colliquationem, & cibi faſtidium, ac ſitim; & frigida erat.

SUDOR.

Cum inutilis fiat humor, & ad ventriculum, & ad veſicam defluit, hæc autem foras expellunt. Pars autem ipſius extra exhalat per internam corporis raritatem; pars autem, quæ adhuc intus manet, ſudor fit, & per corpus foras procedit. Hæc in *libr.* 4. *de Morb. num.* 18. ſcribuntur de ſudoris materia. Et in *libr.* 1. *de Morb. num.* 22. Sudor fit hac de cauſa, in febribus ſcilicet: quicunque morbi in judicatoriis diebus judicantur, & febrilis ignis dimittit, in his de pituita, & bile quod tenuiſſimum eſt, eliquatur, & ſecernitur, & ſecedit partim extra corpus, partim intus, & iſtic in corpore relinquitur, partim præ caliditate attenuatur, & vapor fit, & cum ſpiritu permixtum, foras procedit. Et in *libr. de Flat. numer.* 13. Cum flatus ingens, hoc eſt humiditas vaporoſa, febrilis, & calida, ad meatus corporis irruerit, ſudores fiunt; ſiquidem ſpiritus compactus in aquam tranſmutatur, & per meatus penetrans extra prorumpit eodem plane modo, quo a ferventibus aquis vapor elevatus, ſi obſtaculum habeat, ad quod impingere oportet, pingue fit, & condenſatur, guttæque deſtillant ab his corporibus, quibus vapor ipſe fuit impactus. Talis eſt tum materia, ex qua fit in morbis ſudor, talis efficiens cauſa, & tales ſunt modi. At vero in ſanis ſic elevatur ſudor. Scribit Hippocrates in *libr. de Aer. Aq. & Loc. numer.* 17. Sol ex ipſis hominibus tenuiſſimum, ac leviſſimum humorem ducit; ejus rei maximum ſignum inde ſumere licet, ubi homo veſtibus indutus in ſole iter fecerit, aut ſederit. Quaſcunque enim corporis partes ſol aſpicit, hæ non exudant. Sol enim quicquid comparet ſudoris, ſurſum rapit. Quæ vero ſub veſte contectæ ſunt, aut ſub aliqua alia re, hæ exudant. Educitur enim, ac domatur a ſole ſudor; ſervatur autem ex tegmen-

tis, ut ne diſperdatur a ſole. Cum vero in umbram devenerit, totum corpus ſimiliter ſudore perfluit; non enim amplius ſol affulget. In morbis autem febrilibus declinantibus finis ſudoris eſt, ut caliditas aperto corpore præ ſudore egrediatur. Qua de re *libr. de Loc. in Homin. num.* 38. juſſum eſt: Cum laſſitudo occuparit, & febris, ac repletio, ægrum lavare multa aqua oportet, & oleo illinire, & quam maxime calfacere.

Sed hujuſmodi ſudor, qui egreditur, aliquando eſt calidus, & aliquando frigidus. Cur autem calidus fiat, antea declaratum eſt. Sed in *libr. 1. de Morb. num.* 22. inquit Hippocrates: Quare quandoque calidus, quandoque frigidus ſit ſudor, ita contingit. Calidus quidem de percalefacto malo, & exuſto, & attenuato, & debili, & non valde multo ſecernitur, & neceſſe eſt, ipſum calidiorem ex corpore excernis frigidus autem de ampliore malo ſecernitur, & de eo, quod reliquum eſt, & adhuc validum, & nondum putrefactum, neque attenuatum, neque exuſtum, & frigidior, & craſſior, ac graveolentior prodit. Manifeſtum autem hoc ex hac re fit: qui frigidum ſudorem exudant, e longis morbis pleruncque ægrotant, invaleſcente malo eo, quod in corpore relinquitur; qui vero calidum ſudorem excludunt, citius a morbis liberantur.

Verum diebus quoque judicatoriis fiat ſudor. Etenim legitur in *libr. 4. Aphoriſm.* 36. Sudores febricitanti ſi incœperint, boni & tertio die, & quinto, & ſeptimo, & nono, & undecimo, & quarto decimo, & ſeptimo decimo, & vigeſimo primo, & vigeſimo ſeptimo, & trigeſimo primo, & trigeſimo quarto. Hi enim ſudores judicant morbos. Qui vero non ita fiunt, laborem ſignificant, & morbi longitudinem, & recidivam. Nam, ut patet in *libr. 1. Aphoriſm.* 12. urinæ, & alvi excrementa, & ſudores bonam morborum judicationem, vel malam, vel breves, aut longos fore morbos, mox apparentia oſtendunt. Sed morbos acutos judicant ſudores, non longos; deinde ſi copioſi exeant, ac per univerſum corpus. Et propterea inquit Hippocrates in *libr. Prognoſtic. numer.* 5. Sudores optimi ſunt in omnibus acutis morbis, qui in judicatoriis diebus fiunt, & febrem perfecte ſubmovent. Boni vero ſunt, qui per totum corpus fientes, hominem facilius ferre morbum faciunt. Qui vero nihil horum faciunt, incommodi quidem ſunt. Peſſimi vero ſunt frigidi, tantum circa caput, & faciem fientes, & circa cervicem. Hi enim cum acuta quidem febre mortem præſignificant; cum mitiore vero longitudinem morbi. Et in *libr. 4. Aphor.* 37. hæc eadem de ſudore frigido confirmans, inquit: Frigidi ſudores cum acuta febre, mortem; cum mitiori autem, longitudinem morbi ſignificant. Et *Aphoriſm.* 42. Sudor multus, calidus, vel frigidus ſemper fluens, frigidus magis, calidus minus ſignificat morbum. Et in *libr. 7. Aphor.* 61. Sudor multus, calidus, vel frigidus ſemper fluens, humorem abducere oportere, robuſto quidem ſupra, debili vero infra, ſignificat. Et ibidem *Aphor.* 4. A ſudore horror, non bonum. Et in *libr. 4. Aphoriſm.* 38. Ubi ſudor in corpore ineſt, ibi morbum ſignificat. Et in *libr. Prognoſticor. num.* 5. Sudores, qui cum guttis fiunt, & evaporant, boni ſunt. Et in *libr. 1. Prædict. numer.* 15. Sudores in ſomnis, in faucium ſonitibus frequentibus, boni. Et ibidem *numer.* 6. Sudor in his, quibus lumborum dolor diutinus cum ardore faſtidioſo, ac nauſeabundo, malus. Et ibidem *numer.* 7. Sudor multus cum febribus acutis fiens, malus. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 3. Sudor in ſyderatis ex ſpiritus ægra latione accedens, lethale; rurſus autem in his ipſis ſi febris accedat, ſolutio fit. Et ibidem *numer.* 4. Sudor una cum febre fiens in acuto morbo, malus eſt. Et *numer.* 6. Sudorem frigidum excludunt, quibus nigra per alvum prodeunt. Et *num.* 1. In ſudore, & ſpiritu delirium, lethale. Et in *libr. 8. Aphoriſm.* 4. Sudores in diebus judicatoriis fientes, vehementes, & veloces, periculoſi ſunt, qui expelluntur ex fronte velut guttæ, & aquæ ſalientes, & frigidi valde, ac multi; neceſſe eſt enim, talem ſudorem prodire cum violentia, & doloris exceſſu, ac expreſſione diuturna. Et in *libr. 3. Aphoriſm.* 6. Sudores in febribus multos expectare oportet, cum æſtas ſit veri ſimilis. Et *Aphoriſm.* 21. Sudoroſæ papulæ æſtate accidunt. Et in *libr. 1. Prædictor. numer.* 17. In ſudore ſputa defluentia febricitanti levia ſunt: num ad dies aliquot alvi humectantur? arbitror: num his ad articulos abſceſſus fiet? Et ibid. *num.* 15. Sudore levari, plurimis, in faucium ſonitibus frequentibus, bonum. Et *numer.* 8. Sudantes, ex perfrigeratione recaleſcentes, malum eſt. Et in *libr. de Judication. numer.* 8. Sudor multus, intemperate fiens, ſano morbum ſignificat, æſtate minorem, hyeme majorem. Et in *libr. 5. Aphoriſm.* 71. Cum ſudore moriuntur, quibus cutis laxa, ac rara; ſine ſudore moriuntur, quibus arida, ac dura circumtenditur. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 1. Morbi acuti judicantur, ſanguine de naribus fluente in die judicatorio, & ſudore multo fiente, & urina purulenta &c. Et *num.* 2. Capitis dolor moderatus cum ſiti cibum capiente, aut cum ſudore non ſolvente febrem, abſceſſus in gingivis, aut circa aurem ſignificat, alvo non exturbata. Et infra: Lingua citra rationem tenera fiens, & cum cibi faſtidio nauſeabunda, cum frigido ſudore ex alvo liquida, nigrorum vomituum ſignum eſt: laſſitudo in his mala eſt. Et: Voces confractæ poſt medicamenti ſumptionem num pravæ ſunt? Plerique horum exudant, & ventres humectos habent. Et: Ex capitis dolore vocis interceptiones ſi ſint, febricitantes cum ſudore laxantur in ſeipſos, fiuntque

que

que morbi revertentes, diutius durantes: his inſuper rigere, malum non eſt. Et: Vocis interceptiones cum exolutione in febre acuta ſine ſudore ſunt quidem lethales; minus vero, quæ cum ſudore, verum diuturnitatem temporis ſignificant. Et: Pallidi, graciles, ſalivam ſputantes: in his in ſomnis ſudores, boni ſunt. Num & ſudore levari, plurimis non malum eſt? Et verſus finem: Dolores ad præcordia in febre, voce intercepta, ſine ſudore ſoluti, malum eſt.

Sudorem vero futurum indicat urina valde tenuis, ſi denſa fiat; jam vero factum, ſpumoſa in ſeipſam conſidens; ut in *libr. de Coac. Præn. num.* 5. præſertim æſtate, ut in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 21. ac maxime ſi veri ſit ſimilis, ut in eodem *libr. Aphoriſm.* 6.

Sudor porro multus ex ſomno, citra manifeſtam cauſam fiens, corpus multo alimento uti, ſignificat; ſi vero cibum non capienti hoc fiat, ſignificat, quod evacuatione opus habet. Sic legitur in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 41. Verum in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 2. Sudores non febrientibus cum colore circa faciem bono, ſtercora vetuſta ſubeſſe, ſignificant, aut victus rationem inordinatam. De ſudore tum bono, tum malo in morbis hæc ab Hippocrate ſcripta ſunt. At vero, ut te exerceas, lege *libr. de Morb. Popularib.*

SUFFITUS, & SUFFIMENTUM.

Suffitus fiunt ad affectus uterorum, veluti legitur *libr. de Natur. Mulier. num.* 98. ad fluxus muliebres, ut in *libr.* 2. *de Morb. Mulier. num.* 74. ad os uteri hians, aut diſtortum, velut in *libr. de Superf. num.* 19. Fiunt autem plurimis ex rebus, quemadmodum ex hordei paleis, & phocæ adipe, ut in *libr. de Natur. Mulieb. num.* 29. ex lana accenſa, ut in *libr.* 2. *de Morb. Mulier. num.* 79. ex cornu, funiculo lucernario, & phocæ adipe, ut in *lib. de Natur. Muliebr. num.* 22. atque alii plures habentur in dictis libris.

SUFFOCATIO.

Suffocatio homini contingit pluribus de cauſis; ſed in mulieribus potiſſimæ ſunt uteri affectiones; nam ſcriptum eſt in *lib.* 1. *de Morb. Mulier. num.* 16. & 17. Uteri leviores fiunt, ubi mulieri vaſa evacuata fuerint, aut plus ſolito laborarit, reſiccati a labore convertuntur, ut qui vacui ſint, ac leves. Eſt enim ipſis locus ſpacioſus, ut convertantur, utpote ventre vacuo exiſtente. Dum autem convertuntur, impetunt hepar, & juxta conſiſtunt, & ad præcordia irruunt. Currunt enim, & progrediuntur ſurſum ad humiditatem, tanquam a labore magis, quam oportunum eſt, reſiccati. Hepar autem humidum eſt. Poſtquam autem impetiverint hepar, ſuffocationem faciunt, derepente perſpirationem circa ventrem intercipientes; & aliquando ſimul incipiunt hepar impetere, & a capite pituita defluit ad præcordia, velut ab eo, quod ſuffocatur; & aliquando ſimul cum pituitæ defluxu deſcendunt ab hepate ad locum ſuum, & ceſſat ſuffocatio. Deſcendunt autem detrahentes humiditatem, & gravati. Stridor autem ab ipſis fit, dum ad ſuam ipſorum ſedem procedunt. Poſtquam autem eo devenerint, aliquando venter poſt illa humidior fit, quam ſuperiori tempore. Laxat enim jam caput pituitam in ventrem. Ubi vero apud hepar, & præcordia fuerint uteri, & ſtrangularint, mulier albas oculorum partes ſubvertit, & frigida fit: ſunt autem, quæ lividæ fiunt; quædam etiam dentibus frendunt, & ſalivæ ad os fluunt, & ſimiles ſunt his, qui ab Herculeo morbo detinentur. Si vero diutius moram traxerint uteri apud hepar, & præcordia, mulier ſtrangulatur. Curationem vero lege in *libr.* 2. *de Morb. Mulier. numer.* 17. & *num.* 82. In *lib.* autem *de Glandul. num.* 12. Si mammæ demptæ fuerint, lac proficiſcens, ac influens ab utero in ſuperna vaſa, cum propria non habeat, in principales corporis partes incurrit, cor videlicet, ac pulmonem, atque ſic ſuffocantur mulieres. Sed & in *libr. de Coac. Præn. num.* 3. Suffocationem vehementem, & ſpirandi difficultatem inducunt anginæ, quæ neque in collo, neque in faucibus quicquam conſpicuum faciunt. At in *libr.* 5. *de Morb. Popul. num.* 16. Mulier, quæ jugulavit ſeipſam, ſuffocabatur; & datum eſt ipſi longe poſtea pharmacum deorſum purgans, & per ſeceſſum ipſi exiit. Et in *libr. de Coac. Prænot. num.* 1. Suffocatio in acutis, ægris attenuatis, perniciosa. Et in *libr.* 1. *Prædict. numer.* 6. Suffocatio in dentium ſtridore, valde mala. Et in *lib. de Coac. Prænot. num.* 2. Suffocati derepente, & deglutire non poſſe citra tumorem in febribus, malum. Et in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 34. Suffocatio repentina in febre occupato, tumore non exiſtente in faucibus, lethalis.

SUILLA CARO.

Suillæ carnes robur quidem magis, quam caprinæ corpori induunt, multum autem alvo ſecedunt; propterea quod tenues, & modici ſanguinis venas ſues habent, carnem vero multam, ut ſcriptum eſt in *libr.* 2. *de Diæt. numer.* 15. Et ibidem *numer.* 16. Suis ſylveſtris caro ſiccat, & robur exhibet, ac ſecedit. Sed in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. num.* 60. Suillæ carnes optimæ ſunt omnium carnium; ſed præſtant etiam ex his, quæ non vehementer pingues ſunt, neque tenues, neque veteris victimæ ætatem habent.

SUPERCILIUM.

Supercilium in febre non intermittente diſtortum, mortem propinquam ſignificat, ut legitur in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 49.

SUPERFOETATIO.

Legitur in *lib. de Superf. num.* 2. Superfœtatio nondum partium diſcriminationem habens, non intumeſcit, ſed putreſcit,

donec excidat. Sed in *libr. 1. de Diet. num. 24.* ſcribitur, quomodo fiat ſuperfœtatio. At in *libr. 5. de Morb. Popul. num 5.* Hippocrates recitat hiſtoriam de muliere, cujus ſuperfœtatio quadrageſimo poſt partum die excidit.

SUPERNUS LOCUS.

Si ſuperni loci turgent, qui ſunt circa caput, ulcerum purgatio, vomitus, ſudor ſolvunt; ut narratur in *lib. 2. de Morbis Popul. ſect. 6.* Et ibidem; Quicquid ſupernarum partium doluerit, dolor ad coxas, aut ad genua, & anhelatio fiens omnia hæc ſolvit. Sed in *libr. de Coac. Pran. numer. 3.* Quibus circa ſupernam partem, & inteſtinum tenue dolores pertinaces ex menſibus alvos humectant, aliquantum cibos averſantur.

SUPINUM JACERE.

Supinum jacere, & manus, & collum, & crura extenta habere, minus bonum eſt; ut ſcriptum eſt in *libr. Prænotion. num. 3.*

SUPPURATIO, ſive EMPYEMA.

Suppuratio ventri contingit tum ſuperiori, tum inferiori. Si ſuperiori, aut in altero latere, aut in ambobus; atque ea jam facta eſt, vel futuræ adeſt principium. Quare inquit Hippocrates in *libr. Prognoſtic. num. 16.* Conſiderare futuræ ſuppurationis principium oportet, ſupputatione facta ab eo die, quo primum homo febricitavit, aut ſi forte ipſum primum rigor apprehendit, & ſi pro dolore gravitatem ſibi factam eſſe dixerit in eo loco, in quo dolebat. Hæc enim in principiis ſuppurationum fiunt. Si vero ſuppuratio fuerit in altero latere ſolum, conſiderare oportet, num aliquem habeat dolorem in altero latere, & an alterum altero ſit calidius; & reclinato ægro in latus ſanum, interrogare ipſum, an videatur ipſi grave quid ex ſuperno latere incumbere. Si enim hoc fuerit, in altero eſt ſuppuratio, in quo gravitas affuerit.

His igitur cognitis, reſpicias eſt neceſſe cauſam hujuſce morbi. Plurimæ enim ſunt cauſæ, a quibus ſuppurationes ortum habent; nam pituitæ, & bilis fluxio, & inflammatio circa pulmonem eas efficiunt. Et pleuritides etiam ex angina, ex lethargo, ex vulnere, ruptura, & carne contuſa, ab igne ſacro, a convulſione, atque ex tabe oboriuntur. Si vero ex pituitæ, vel bilis defluxu ſuppuratio fiat, ſic ſcribitur in *lib. 1. de Morb. num. 10.* Quicunque ſuppurati fiunt pulmone, aut ſuperiore, aut inferiore ventre, aut tubercula habent ſive in ſuperiore ventre, vel inferiore, aut pulmone, aut ulcera intrinſecus, aut ſanguinem vomunt, aut ſpuunt, aut dolorem aliquem habent vel in pectore, vel in dorſo; hæc omnia habent ex his quidem, quæ in corpore inſunt, a bile, & pituita: ab externis vero, ab aere inſito calori immixto; ſed & a laboribus, ac vulneribus; & quicunque quidem pulmone ſuppurati fiunt, ab his fiunt. Et ſubdit; Fit & ſuppuratus, ſi pituita ex capite ad pulmonem deſtillet; & primum quidem ut plurimum latenter defluit, tuſſimque tenuem exhibet, & ſputum paullo amarius ſolito, & aliquando tenuis adeſt calor; temporis autem progreſſu exaſperatur pulmo, & intus exulceratur a pituita inhærente, ac putreſcente, & gravitatem exhibet pectori, & dolorem acutum ante, & retro, caloreſque acutiores in corpus incidunt, & pulmo a calore trahit ad ſe pituitam ex toto corpore, & maxime ex capite; caput vero calefactum ex corpore, & hanc putreſcentem ſubcraſſam ſpuit. Quanto autem magis tempus progreditur, tanto magis pus ſincerum ſpuit, & febres acutiores fiunt, & tuſſis frequens, ac fortis, & inedia vexat, & tandem alvus inferne turbatur: turbatur autem a pituita, pituita vero de capite deſcendit. Hic cum ad hoc pervenerit, perit, purulento, ac putrido pulmone facto, aut ventre infra erumpente. Et ſubdit *num. 11.* Suppuratur ventre ſuperiore: cum pituita de capite copioſa, & acervatim in ſuperiorem ventrem fluxerit, tunc putreſcit, & in pus vertitur: putreſcit autem maxime in diebus viginti una. Hoc igitur pus concutitur, & intus fluctuat ad latera allabens. Hic ſi ſecatur, aut ſecetur, priuſquam diuturnum fiat pus, ſanus plerunque evadit. Et addit; Fiunt præterea ſuppurati, ſi pituita de capite delapſa, ad latus adglutinata fuerit, & putruerit; tunc enim latus ut plurimum inflammatur, & patitur eadem, quæ ex pleuritide ſuppuratus. Et in *libr. de Loc. in Homin. numer. 26.* Suppurati ut plurimum fiunt, cum fluxus in idem velut in bile contingit, ſed in bile quidem multum defluit, & ubi defluxit, ſedatur: ſuppuratis autem minus defluit, & non ſedatur. Fiunt etiam ſuppurati, cum minus excreant, quam influit in pulmonem. Hoc enim, quod in pulmone conſiſtit, & quod influit, pus fit. Pus vero in pulmone, & thorace conſiſtens, ac congregatum, ulcerat, ac putrefacit, & poſtquam exulcerata fuerint, ab ulcerato influit, & cum excreat, caput ſimul concuſſum magis fluit, ſimulque ex ulcerato in thorace, ac pulmone magis fluit, & ulcera agitata reſerantur; ut etiam, ſi fluxus a capite ceſſet, is, qui ab ipſis ulceribus venit, ſufficiens ſit morbum facere. At *numer. 31.* curatio recitatur, quæ eſt; Suppuratis caput purgare oportet non fortibus medicamentis, ſed paullatim avertere in nares, & ſimul alimentis ventrem ſubducentibus uti; & cum principium morbi non amplius eſt, ſed fluxus divertitur, excreationem facere, & tuſſim excitare, & medicamentis infuſilibus in nares uti, & cibis ſimul ingeſtis. Cum autem excreationem facere oportet, pluribus cibis, & ſalſis, ac pinguibus utendum eſt, & vino auſtero, & cum ſic habet, tuſſis inducenda.

Si vero pulmo afficiatur, ut plurimum fit, ut ſuppuratio fiat; unde ſcribit Hippocrates in *libr. 1. de Morb. num. 10.* Si peripneumonia correptus, in diebus judicatoriis

non

non purgetur, ſed relinquatur in pulmone ſputum, ac pituita, ſuppuratus fit: & ſi quidem ſtatim curatus fuerit, ut plurimum effugit; ſi vero neglecta fuerint illa in pulmone, corrumpitur, illis inhærentibus, & putreſcentibus, & ulceratur pulmo, & ſuppuratus fit, & non amplius intro ad ſe ipſum nutrimentum memorabile trahit, neque quicquam repurgatur ab eo ſurſum, ſed ſuffocatur, & ſemper amplius difficultet ſpirat, & reſpirando ſtertit, & reſpirat illinc ſurſum ex pectore, tandem vero obturatur a ſputo, & moritur. Et ſubdit ibidem paullo infra: Fit prætetea & ab his pulmo ſupputatus, cum venula videlicet aliqua in ipſo fuerit rupta; rumpitur autem a laboribus; & ubi rupta fuerit, ſanguinem fundit, ſi quidem craſſior fuerit, amplius; ſin tenuior, minus: & ſanguinem quidem ipſum partim confeſtim ſpuit, partim vero niſi vena adſtringatur, in pulmonem funditur, & in ipſo putreſcit; & ubi putrefactus fuerit, pus facit; progreſſu vero temporis aliquando pus ſincerum, aliquando pus ſubcruentum, aliquando ſanguinem, & ſi magis repleta fuerit vena, ipſam ſanguinis copiam acervatim a ſe ipſa revomit, ſpuiturque pus craſſum ab acceſſoria, & intus putreſcente pituita. Hic ſi anticipetur, incipiente morbo, priuſquam vena ſanguinem fundat, ac fortiter laxetur, & priuſquam attenuetur, & in lecto decumbat, & caput corrumpi incipiat, & reliquum corpus colliquari, ſuperſtes ab hoc morbo evadit; ſi vero neglectus fuerit, & hæc occuparint, ut ea perpetiatur aut omnia, aut plurima, perit: perit autem hic aut ex iiſdem, quæ ſuperius dixi, aut a vomitu, ſanguine multo multoties per vomitum rejecto. Si vero vena omnino quidem rupta non fuerit, verum acutus tractus in ipſa fiat; fit autem maxime velut varix; qui etiam ſtatim ubi factus fuerit, dolorem quendam tenuem inducit, ac tuſſim aridam. Si vero diu duraverit, & neglectus fuerit, primum quidem ſanguinem modicum, ac ſubnigrum dimittit, ac rejicit, deinde vero adhuc copioſiorem, & ſinceriſſimum, deinde pus, patiturque quæcunque in ſuperioribus dicta ſunt. Et ſubdit curationem, & inquit: Conducit talibus, ſi ab initio curandos ſuſcipias, ut & venæ de manibus ſanguinem emittant, & diæta, e qua quamſicciſſimus, & exanguiſſimus fiat.

Addit: Eodem porro modo etiam venæ in latere afficiuntur, quæ intus in ſuperficie ſitæ ſunt. Cum igitur affectæ fuerint, varicoſæque factæ, & intus elevatæ, & neglectæ fuerint, hæc perpetiuntur. Erumpunt, & ſpuunt a ſe ſanguinem, & aliquando etiam vomunt, & ſuppurati fiunt, & ut plurimum pereunt. Si vero curentur, incipiente morbo, rurſus in loco venæ conſidunt ad latus, humileſque fiunt: & pulmo quidem ab his ſuppuratus redditur, & ab ipſo etiam talia perpetiuntur, & ſic moriuntur.

Et ſubdit *numer.* 11. Suppurati fiunt, & cum præ labore, aut exercitiis, aut alio quopiam modo vena ante, aut retro rupta fuerit, & ſic rupta, ut non ſtatim ſpuatur ſanguis, ſed in carne acutus tractus, ſive varix fiat, & caro tracta, ac convulſa humiditatem modicam traxerit, & ſublivida facta fuerit; & ſtatim quidem ſic affectus non percipit præ robore, ac bona habitudine, aut ſi etiam ſentit, nihil moleſti eſſe putat. Hic ubi deprehenderit, cum jam præ febribus, aut potu, aut venere, aut aliqua alia re correptus, fuerit attenuatus, caro ſauciata ſubreſiccatur, & ſubcaleſcit, & humiditatem in ſe ipſam a vicinis tum venis, tum carnibus trahit. Ubi autem attraxerit, intumeſcit, & inflammatur, & dolorem exhibet tenuem, & tuſſim raram, ac ſiccam primum. Deinde adhuc magis trahit in ſe ipſam, & dolorem inducit vehementiorem, & tuſſim frequentiorem: & primum quidem ſubpurulentum ſpuit, aliquando vero lividum, & ſubcruentum: & quanto magis tempus progreditur, amplius in ſe ipſam trahit, ac putrefacit; & de ipſa carne quantum ab initio lividum erat, hoc pus fit, & dolorem acutum exhibet, & febrem, & tuſſim multam, ac frequentem, & per ſputum ſincerum pus expuit. Si vero pus in ventre moram traxerit, totum corpus ab ipſo caleſcit; maxime vero viciniſſimæ partes. Caleſcente autem corpore, humiditas maxime eliquatur: & quæ quidem a ſupernis partibus eliquatur, in ſupernum ventriculum maxime confluit, & pus fit, ad hoc, quod jam in ipſo eſt. Pars vero ejus etiam in infernum ventriculum fluit, & quandoque alvus ab ipſa turbatur, & hominem perimit; nam cibi ingeſti ſecedunt inconcocti, & alimentum ab ipſis corpori non accedit, & ſputi ſurſum purgatio non æqualis contingit, alvo nimirum calefacta, & omnia deorſum trahente in ſe ipſam. Et a ſputo quidem ſuffocatur, & ſtertit, dum non purgatur; a ventre vero fluente debilitatur, & plerunque perimitur. In hujuſmodi autem morbis hunc fluxum maxime exhibet caput, utpote quod cavum eſt, & ſuperne ſitum; cum enim ab alvo fuerit calefactum, tenuiſſimam pituitam de corpore in ſe ipſum trahit. Ubi vero hæc in ipſo fuerit collecta, reddit rurſum acervatam, & craſſam, velut dictum eſt; & pars quidem ipſius in ſupernum ventriculum defluit, pars vero in infernum. Cum igitur caput fluere inceperit, & reliquum corpus colliquari non amplius æqualiter, ne uſti quidem ſuperſtites evadunt. Superant enim ſupra pus influentia mala, ea quæ defluunt; & carnes liqueſcunt magis a malis, quam nutriuntur ab ingeſtis. Qui vero hujuſmodi morbos habent, partim ab his brevi pereunt, partim diutius tempus extrahunt. Differt enim corpus a corpore, & ætas ab ætate, & affectio ab affectione, & tempus a tempore, in quo ægrotarint: & aliqui majorem tolerantiam in morbis habent, alii impotentes ſunt: proinde certitudo exacta temporis, in quo pereunt, non

vero cum dolore corporis, inconſtantes ſunr. Et ibidem *numer.* 2. Somni ſoporoſi, pernicioſi. Et ibidem *num.* 2. in principio: Somnolenti, ac ſingulrientes fiunt nono menſe, quibus capitis dolor, & quibus ſoluta voce in idem reſtituuntur. Et in *libr.* 1. *Prædict. num.* 15. Somnus multus, ſaucibus exaſperatis, cum ventris murmure, & frontis doloribus, convulſorius. Et in *libr. 6. de Morb. Popularib. ſect.* 7. Quæ in ſomnis exacerbantur, & quibus extremæ partes perſrigerantur, & mens turbatur, & alia quæ circa ſomnum fiunt, ejuſmodi: & quibus contraria. Et in *libr. de Genit. numer.* 2. Somnia venerea ex humido in corpore diffuſo, & caleſacto ſive labore, ſive alia cauſa, contingunt,

SOPOR.

Quibus ſopor fit, ſpumoſis prodeuntibus, his ſebris exacerbatur acuta; quemadmodum legitur in *libr.* 1. *Prædict. numer.* 12. At in *libr. de Coac. Prænot. num.* 3. Cum ſopore anxioſo lumborum dolor malus eſt. Er *numer.* 2. Soporoſi num aliquid convulſorii habent? Et ſupra: Soporoſi in principiis fienres, cum capitis, lumborum, colli, præcordii dolore vigilantes, num phrenitici fiunt? Et paullo infra: Soporoſi ab initio exſudantes, urinis concoctis ardentes, verum citra judicationem perfrigeſcentes, & brevi rurſus ardentes, torpidi, ſoporoſi, convulſi, pernicioſe habent. Et: Soporoſi, anxioſi, præcordium dolentes, parum vomentes, abſceſſus juxta aurem habent. Et *num.* 6. Soporoſis torpeſactis, liquida egeſtio peſſima eſt. Et *numer.* 2. Soporoſis, delaſſatis, ſurdis factis, alvo erumpente, ſi rubicunda egeſta fuerinr circa judicationem, proſunt. Et *numer.* 2. Soporoſa, anxioſa, doloroſa præcordia, frequenrer parum ſpuentia, tumores circa aurem habenr. Et in *libr.* 1. *Prædict. numer.* 23. Soporoſa, anxioſa, præcordia dolentia, vomitoria parva ſymptomata: in his abſceſſos juxta aures oboriuntur. Hæc in *lib.* 1. *Prædict.* & in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 2. At lege *Coma*.

SORBA.

Sorba, meſpila, corna, & quæcunque alia hujus generis poma alvum ſiſtunt, & acerba ſunt, ut in *lib.* 2. *de Diæt. num.* 28.

SORBITIO.

Eadem materia eſt, ex qua fit cibus, ſorbitio, & potus. Sed cum quidam eſſent ægri ita ſe habentes, ut neque medicos cibos ſuperare poſſenr, imbecilliore ſane quopiam tales indigere, illis, ſcilicet medicis, viſi ſunt, ſorbitioneſque invenerunt, pauca ex fortibus multa aqua permiſcentes, & robur ipſum temperatura, & coctura detrahenres. Quod ſi qui neque ſorbitiones ſuperare poſſent, his detraxerunr etiam ipſas, & ad potiones pervenerunt. Probe autem noſce oportet, quibus ſorbitiones in morbis non conducunt; nam ſtatim, ubi hoc fecerint, exacerbantur ipſis ſebres, ac dolores, & manifeſtum fit, quod aſſumptum morbo quidem alimentum, & incrementum præbet, corpori vero tabes, & infirmitas exiſtit. Hæc de materia ſorbitionum in genere, ac de præparatione, atque de uſu leguntur in *libr. de Veter. Medicin. num.* 11. & 12. Finis autem ſorbitionis ſcribitur in *libr. de Affect. numer.* 38. his verbis: Sorbitiones in morbis omnibus dato, aut ptiſanam, aut milium, aut farinam, aut alicam, & quæcunque ex his dederis ad ſeceſſum, tenuia dato, & magis percocta, & dulciora potius, quam ſalſiora, aut calidiora; quæ vero ad robur, aut reſocillationem, craſſiora, pinguiora, & moderate cocta. Et *numer.* 42. Quicunque cibos ſufficientes perficere poſſunt, his ſorbitiones ne dederis; (excludunr enim cibum) qui vero non poſſunt, his dato. Si vero quid dare volueris refectionis gratia, alicam dato, & ptiſanam triticam. Hæ enim ſorbitiones ſunt fortiores. Dentur autem poſt cœnam, hoc eſt veſperi. Sed hæ quidem ſorbitiones gradus habent; ſcriptum eſt enim in eodem *libr. numer.* 39. Febrientibus detur poſt purgationem lenticula, aut milium tenue, aut ptiſanæ ſuccus. Danda eſt autem ptiſana, & milium, velut quæ levia ſint, alica vero, velut omnium robuſtiſſima, & farina, velut his robuſtior: lenticula autem odorata præparetur, & modica ſecundo loco detur, ut quæ levis ſit ſorbitio, & ſtomacho grata ſurſum verſus. Ammiſceatur autem ſal, aut mel, & cuminum, & oleum: ad lenticulam vero ammiſceatur pulegii herba, & parum aceti. In *lib.* autem 2. *de Morb. Mulier. numer.* 2. Fluxibus inchoantibus muliebribus, diæta conſtituatur, ſi quidem ſine febre fuerint, ex cibis; ſi vero febricitarint, ex ſorbitionibus: ſunt autem ex ſorbitionibus hæc commodiſſimæ, panicum, lenticula, farina horni, ac recenris tritici cocta, alica cocta ſorbilis, zea cocta. Et in *libr. de Intern. Affect. numer.* 1. Si ſebris tenuerit, ſorbitione utatur ſarinæ, aut milii. Cæterum non in tota febre dandæ ſunt ſorbitiones, ac maxime ſi febris ſit acuta, nec multa quantitas. Etenim legitur in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Acut. Comm.* 1. *partic.* 22. *& ſeqq.* Quantitas dandæ ſorbitionis hoc obſervabitur pacto: nempe ſi morbus ſiccior fuerit, non multum dare oportet; ſed ante ſorbitionem, vel mulſam, vel vinum, utrum magis auxiliaturum putaveris, propinare convenit. Et ſi os madeſcat, & quæ a pulmone expuuntur, talia ſint, qualia eſſe oporter, ſorbitionis quantitatem augere convenit. Nam quæ citius, ac magis madeſcunt, judicationis denuntiant celeritatem; quæ vero tardius, & minus, tardiorem ſignificant judicationem. Et quanto major fuerit expurgatio, tanto magis ad judicationem uſque dare oportet. Sed maxime duos ab judicatione dies, quibus utique vel quinto, vel ſeptimo, vel nono fieri debeat morbi judicatio, quaſi dierum tum paritas, tum imparitas

paritas

paritas perpendenda ſit: poſt hoc autem mane ſorbitionem dabis, ſero autem ad cibaria te conferes. At vero ſorbitio danda eſt, vacuato cibo; nam ſcriptum eſt in eodem loco *partic.* 32. Quibus cibus ſtatim incluſus, ſi quis non vacuato eo ſorbitionem dederit, dolorem, ſi adeſt, augebit; ſi non adeſt, protinus inducet, & frequentior reddetur ſpiritus. Quod malum eſt: nempe pulmonem exſiccat, fatigatque tum hypochondrium, tum ventrem imum, tum ſeptum tranſverſum. Et *partic.* 43. Poſtea ſi dolor quiſpiam, vel periculum comparuerint, ſorbitionem dare oportet neque multam, neque craſſam; ſed poſt ſeptimam, vel nonam, ſi validus ſit. Et *partic.* 46. Tempus dandæ ſorbitionis maxime ſervare oportet; nam ſi pedes frigidi fuerint, nec ſorbitio, nec potus exhibendus eſt; at, cum caliditas ad pedes deſcenderit, tunc dare expedit, & hoc obſervandum eſt in morbis omnibus, ſed præcipue in acutis, & potiſſimum quibus febris vehementior ſuberit, periculumque ſummum. Et in *Comment.* 2. *part.* 12. & 13. Ubi quis medicamentum ebibit, ptiſanam protinus ſorbendam dato, atque conſueta quantitate. Et quoniam ab re non eſt, in media purgatione ſorbitionem dare non conducit. At, ubi purgatio deſierit, tunc ſorbitio detur, ſed conſueta minor, deinde liberalius perpetuo exhibeatur, ſi dolor ceſſaverit, & nihil aliud obicem fecerit. Et *partic.* 15. & 16. Melius ſiquidem eſſe dico, ut protinus a morbi initio ſorbere incipias, quam inanitis, & vacuatis venis, vel die tertio, vel quarto, vel quinto, vel ſexto, vel ſeptimo, ſi ante hoc tempus morbus non judicatus fuerit, ſorbitionem inchoare. Sed præparationes tales fiant, quales dictæ ſint, hoc eſt, ſectionis venæ, vel clyſteris, vel balani, ſi neceſſe fuerit. Hæc, quæ ſcripſit in hoc *libr.* Hippocrates, confirmat in *libr.* 5. *de Morb. Popular. numer.* 28. ubi ait: Circa duodecimam, & decimam quartam diem febris augeſcebat, & ſeceſſus pauci: poſt purgationem ſorbitionibus uſus eſt. Et in *libr.* 7. *num.* 1. hæc eadem recitat.

SPINA.

Spina a ſacro oſſe uſque ad magnum verticulum gibboſa eſt, & veſica, & genitura, & recti inteſtini pars inclinata in hac parte eſt: inde vero uſque quo ad ſeptum tranſverſum pervenit, in directum repanda eſt, & muſculi lumbales hac parte exiſtunt: hinc vero uſque ad magnum verticulum, quod ſupra ſupernas humeri partes eſt, e directo gibboſa eſt: imo magis eſſe videtur, quam eſt; nam poſteriores oſſium propagines hac parte altiſſimæ ſunt. Hæc in *libr. de Oſs. Natur. num.* 2. Cæterum ſpinalis medulla, ut ſcriptum eſt in *libr. de Carnib. num.* 5. neque multum pinguis, neque glutinoſi habet, & ſola membranas habet, quas alia medulla non habet. Hæc quidem medulla maxime reſiccatur, cum venulæ ad medullam tendentes fuerint obturatæ, itemque ex cerebro acceſſus; ut legitur in *libr. de Intern. Affection. num.* 14. Et in *libr.* 2. *Prædict. numer.* 26. Medulla ſpinæ ſi ægrotarit ſive ex lapſu, ſive ex alia aliqua cauſa, ſive ſua ſponte, homo & cruribus impotens fit, ut neque ſi tangatur, percipiat, & ventre, ac veſica, ut circa prima tempora neque ſtercus, neque urinam egerat, niſi ad neceſſitatem. Cum autem vetuſtior factus fuerit morbus, non urgente homine, & ſtercus prodit, & urina: moritur autem poſtea, non multo interpoſito tempore. Et in *libr.* 1. *de Morb. num.* 3. Spinali medulla ſauciatus, moritur. Et in *libr. de Locis in Homin. numer.* 18. Cum fluxio in medullam ſpinalem contigerit, tabes occulta, ac inconſpicua oboritur: cum autem retro ad vertebras, & in carnes defluxerit, hydrops fit. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 18. Frigidum inimicum oſſibus, dentibus, nervis, cerebro, ſpinali medullæ; calidum vero utile. Et in *lib.* 2. *de Morb. num.* 49. Dorſalis tabes a medulla fit: corripit autem maxime recentes ſponſos, & veneri deditos: ſunt autem ſine febre, & bene cibum capiunt, ac conſumuntur: & ſi interroges ita affectum, dicet ſibi superne de capite in ſpinam velut formicas deſcendere videri; & ubi mingit, aut ventrem exonerat, prodit ipſi genitale ſemen multum, ac liquidum: curationem vero ibi lege. Sed ad ſpinam dorſi redeamus. Hujus cognitio, ut legitur in *libr. de Articul. num.* 41. in omnibus morbis multum, in gibboſis vero plurimum momenti habet. Ipſa quidem ſpina, ut habetur in eodem *libr. num.* 39. gibba fit ex caſu. Et in *libr. de Humid. Uſu numer.* 4. a frigida aggravatur. Et in *libr.* 2. *de Morb. num.* 5. Dolet ex calore a cerebro. Et in *libr. de Artic. num.* 45. Obliquatio ejus multifaria. Et in *libr. de Coac. Prænot. num.* 3. in principio: Spinæ diſtortionem, & ſpirandi difficultatem ſanguinis fluxio ſolvit.

SPIRANDI DIFFICULTAS.

Variis de cauſis oboritur ſpirandi difficultas. Etenim, ut legitur in *libr.* 2. *de Morb. Mul. num.* 2. fit ob fluxum muliebrem rubrum. Et in *libr. de Articul. num.* 37. fit interdum a gibbo. Et in *lib.* 4. *Aphor.* 50. fit quandoque in febre non intermittente, atque ea eſt lethalis. Et in *libr. de Dentition. num.* 3. Spirandi difficultatem ut plurimum inducunt ulcera, proſerpentia circa fauces, graviora, & magis acuta. Et in *lib.* 2. *Prædict. num.* 5. Spirandi difficultatem potus uberior inducit. Et in *libr. de Venis numer.* 20. Interceptis tranſitibus per calloſam duritiem velocitas, ac difficultas ſpirandi oboritur: hinc fiunt anhelationes, & tabes ſicca. Et in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 31. Spirandi difficultates ſenibus accidunt. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. Cum ſpirandi difficultate, & lateris punctura inteſtinorum lævitates in tabem deſinunt. Et ibidem in principio: Spirandi difficultatem, & ſpinæ diſtortionem ſanguinis fluxio ſolvit. Sed lege *Aſthma.*

SPI-

SPIRITUS, ac SPIRATIO.

Non de ſpiritibus innatis, neque de eo, qui ventus appellatur, nobis hoc tempore eſt agendum, ſed de eo, quem ſpiramus, & qui quandoque pro ſpiratione ſcribitur. Hic profecto maxime eſt in omnibus morbis, ſed præſertim in acutis obſervandus; ab eo enim prænoſcimus ſæpe numero, quis morbi futurus ſit finis; nam ſcribit Hippocrates in *libr. Prognoſtic. Comm.* 1. *partic.* 24. Spiritus, hoc eſt, ſpiratio crebrior ſignificat dolorem, aut inflammationem, quæ ſupra præcordia fatiget. Qui vero ſpiratur magnus, multoque interpoſito tempore, delirium indicat. Qui vero frigidus de naſo, & ore, admodum exitialis jam eſt. Et ſubdit *partic.* 25. Spirationis facilitatem exiſtimare oportet maximam vim habere ad ſalutem in omni morbo acuto, qui cum febre infeſtet, & quadrageſimo die judicetur. Et in *Comment.* 2. *partic.* 66. Aſceſſus ſcilicet humorum conſiſtunt, hi in locis infernis, quibus circa ilia inflammatio ea fatiget; illi in ſupernis, in quibus ilia molliora, & ſine dolore perſiſtunt: ſi vero aliquandiu ſpiret difficulter, ſine alia occaſione deſinet. Hoc eſt, ut interpretatur in *Commentar.* Galenus: Quoties ſpirationis repente eveniens difficultas per prædictas affectiones, rurſus derepente deſiſtat, ita ut & eveniat, & deſinat ſine evidenti cauſa, ſignificat tendere humores ad caput: quemadmodum ad infernas ſedes, calor quidam evidens circa ilia. Et in *Comment.* 3. *partic.* 8. Qui convaliturus eſt, facilius ſpirat, ſine dolore agit, noctu dormit, & alia ſigna securiſſima habet; qui vero moriturus eſt, ſpirat difficulter, conflictatur, vigilat, & alia ſigna peſſima habet. Et in *libr. de Coac. Prænot. num.* 2. Spiritus frigidus quidem lethalis eſt: lethalis autem eſt & febriculoſus; & fuliginoſus. Et ibidem ſupra: Spiritus, qui denſus, & parvus eſt, inflammationem, & dolorem in locis principalibus ſignificat. Et ibidem infra: Spiritus extendens, & urgens, & obſcurus, & dupla intro revocatio, velut ſuper inſpirantibus, lethalis. Et: Quibus ſpiritus retrahitur, & vox ſtrangulatoria eſt, & vertebra intro conſidet, his in fine, velut contrahente quodam, ſpiritus fit. Et ibidem *num.* 1. In ſpiritu, & ſudore delirium lethale eſt. Et ibidem infra: Spiritus magnus in bilioſis febribus acutis cum præcordii intenſione, juxta aurem abſceſſum facit. Et in *lib.* 4. *Aphoriſm.* 50. Ubi in febre non intermittente ſpiritus difficultas acciderit, & delirium, lethale. Et *Aphoriſm.* 68. In febribus ſpiritus offendens, malum; convulſionem enim ſignificat. Et in *lib. de Coac. Prænot. numer.* 3. Spiritus, qui cum ſuſpiriis extra feruntur, & colliquatio præter rationem, in uterum geſtantibus abortum facit. Et in *libr.* 1. *de Prædict. numer.* 23. Quibus magnum, & frequentem ſpiritum habentibus, morbus regius, & febres acutæ cum præcordiis duris perfrigeratæ ſunt, num his abſceſſus magni ad aures conſiſtunt? Et ibidem *numer.* 3. Spiritus, veluti his, qui ſtrangulantur, præ manibus expoſitus in vocis interceptione, malus eſt. Et in *libr. de Coac. Prænot. num.* 3. Spirantes difficulter ex putredine multa cruda educentes in tabe, pernicioſe habent. Et in *libr.* 1. *Prorrhetic. Comment.* 2. *part.* 4. Si qui ſudantes, & præſertim capite, in acutis paullum implacidi fuerint, malum, tum alias, tum ex urinis nigris: turbidus quoque & in his ſpiritus, malus.

SPLEN.

Proditum eſt in *libr. de Carnib. numer.* 9. Splen hoc modo conſtitutus eſt: cum calido, & glutinoſo concluſum fuit, calidum quidem plurimum, frigidum autem minimum, tantum ſolummodo, quantum ad glutinoſi compactionem ſatis erat: ſunt autem id fibræ in ſplene exiſtentes, & propter has fibras mollis eſt ſplen, & fibroſus. Et in *libr. de Corp. Refection. num.* 3. Ex latere notho, ſiniſtro videlicet, lien initio ſumpto extentus eſt ad humani veſtigii ſimilitudinem. Splen autem, & caput maxime cava ſunt; ut legitur in *libr.* 4. *de Morb. num.* 2. Eſt quidem ipſe fons aquæ, ſeu atræ bilis, ſicut ibidem legitur. Unde cum aqua augetur, & ſplen quoque, & idcirco fit magnus, durus, doloroſus: atque hinc fiunt quinque morbi, de quibus ſcribitur in *libr. de Intern. Affect.* Fit autem ſplen aquoſus plus ſolito, cum febris habuerit, & non dimiſerit hominem, & ſitis ipſum corripuerit fortis, & biberit, ac non revomuerit. Sic legitur in *libr.* 1. *de Morb. Mul. num.* 87. Sed in *lib.* 4. *de Morb. num.* 14. Caput, & ſplen maxime ſunt morbis obnoxia; ægrotant enim & ab his, quæ a natura inſunt, cum plura, quam opportunum eſt, acceſſerint: ægrotant item ab aliis humoribus. Venæ enim in ipſis craſſæ, ac multæ ſunt, & ipſa quoque venoſa ſunt, ac cava, ut & aliis humoribus recipiendis capacitas in ipſis ſit, paullatim nimirum accedentibus, & ad eum humorem, qui a natura ineſt, ſe ammiſcentibus: quemadmodum in vaſe magno amplior capacitas eſt, quam in parvo, ſic ſane & in capite, aut in ſplene res ſe habet; magna enim capacitas maxime in ipſis eſt. Si vero repletæ fuerint iſtinc humore venæ, ab ipſo ſane in illis morbus oboritur. Et in *libr. de Loc. in Homin. num.* 36. Cum ſplen præ febre magnus factus fuerit: fit autem, cum corpus attenuatur. Ex iiſdem enim & ſplen floreſcit, & corpus contabeſcit. Cum autem corpus tenue fuerit, & ſplen floruerit, & omentum ſimul cum corpore attenuatum fuerit, pinguitudo in omento colliqueſcit. Ubi vero vaſa pinguitudine vacua facta fuerint, & a ſplene florente, ac augeſcente in omentum defluxerit, ut pote vicinum valde exiſtens, & ut vaſa habens, eaque vacua, excipit, & ubi morbus ſemel in corpore factus fuerit, ad id, quod eſt morboſum, vertitur, niſi quis probe diſponat, ac curet.

eatur. Nam etiamſi quis bene tractet, periculo non vacat. Curatio autem ſint medicamenta, quæ aquam purgent, & edulia quam pituitoſiſſima; cruſtæ inurendæ; ſed ibi lege reliqua.

Splenis porro affecti ſigna hæc leguntur in *lib. 6. de Morb. Popul. ſect. 2.* Quibus ſplen deorſum vergit, pedes, & manus, & genua calida ſunt; naſus, & aures ſemper frigida: num propter hoc, quod tenuis ſanguis? num & natura talem hi habent? Et ſubdit: Splen durus non ſuperne, inferne, rotundus, latus, craſſus longus, tenuis longus, minus capitis gravedine laborantibus. Et in *libr. de Coac. Prænotion. num. 3.* In ſplene magno ex dextris ſanguinem erumpere, malum eſt: & circa præcordia eodem modo ſe res habet.

Verum lienes maximi fiunt, ut dicit Hippocrates in *libr. 3. Aphoriſm. 22.* in autumno. Fiunt magni, ac pleni etiam ex aquis lacuſtribus, quemadmodum legitur in *libr. de Aer. Aq. & Loc. num. 10.* Sed in *libr. de Humor. num. 7.* Splenici aliquantum fiunt, ſi æſtas biliosa fiat, & bilis aucta intus relinquatur. Cæterum, antequam ad lienis morbos veniamus, obſervandum eſt id, quod ſcriptum eſt in *lib. 2. de Morb. num. 33.* hoc eſt: Splenicum ne purges neque ſuccis, neque lacte, neque ſero, ſed eo, quod modicum ingeſtum multum educet. Et in *lib. de Affect. num. 21.* Splenicis quibuſdam pharmacorum potiones nihil proficiunt: his morbus in hydropem degenerat. At ad ſplenis dolorem accedamus.

Splenis dolor ab hac cauſa oboritur, quæ legitur in *libr. 4. de Morbis num. 9.* Ubi homo bibit amplius, corpus, & ſplen aquam in ſe ipſa trahunt ex ventriculo: & ſi plus traxerint, quam oportet, ſtatim homo affligitur: atque hoc ita fieri intelligunt, quicunque homines ſplenici exiſtunt. Deinde curationem hanc ſubdit: Poſtquam autem traxit ſplen, optimum eſt, ſi vetus aqua, quæ in ſplene inerat, ad veſicam, aut ventriculum excoletur, & per hæc expellatur; nam per ſupernas regiones non purgatur aqua de ſplene, niſi quantum ejus in vaſis ineſt, quæ de liene procedunt, verum ad ventriculum, & veſicam depurgatio fieri poteſt. Si vero hæc ad fluxionem apta non fuerint, neque aqua per eas foras excoletur, de ſplene ad infernas partes aqua procedit, atque iſtic alii humori miſcetur: & ſi pauca fuerit, non ſane læſerit, ſed de corpore ad veſicam, & ad ventriculum per venas excolari poterit: ſunt enim multæ ex hoc tendentes deorſum, quæ ex infernis partibus ad ſeipſas trahunt, ubi ſicciores fuerint, quam prius erant. At ſi alia aqua generetur, & ventriculus, ac veſica foras non expellant, ſplen elevatur, & infernæ corporis partes dolore afficiuntur. Deinde quid poſtea fiat, explicat Hippocrates in *libr. 2. de Morb. Popular. ſect. 3.* Lienis elevationes ſi non ad articulos finierint, ſanguinis e naribus eruptio fit, aut præcordii dextri intenſio, ſi non penetraverint urinæ.

Quicunque igitur ſplenem habent magnum, ſi quidem fuerint bilioſi, hi mali coloris fiunt, malis ulceribus ſcatent, & ex ore grave olent, & tenues evadunt, & ſplen durus eſt, & ſemper conſimili magnitudine, & cibi non ſecedunt. Qui vero pituitoſi ſunt, hæc & minus patiuntur, & ſplen alias major, alias minor efficitur. Curatio eſt capitis, & totius corporis purgatio, quæ, & reliqua ibi lege. Hæc ſcribit Hippocrates in *lib. de Affect. num. 21.* Et ſubdit: Aliquibus vero ſplen ſuppuratur, & uſti ſani fiunt; cum quibuſdam vero conſeneſcit, durus, & magnus exiſtens. Morbus autem fit, cum ex febribus, & mala curatione, bilis aut pituita, aut ambo in ſplenem incubuerint. Et diuturna quidem eſt affectio, ſed non lethalis. Ex pharmacis, quæ ſplenis gratia exhibentur, alia per veſicam purgant, & ipſum molliorem faciunt; alia vero purgant quidem, verum neque per veſicam quicquam, quod manifeſtius fiat, neque uſquam alia parte, ſplenem tamen molliunt.

Splenis prætetea quinque deſcribuntur morbi in *libr. de Intern. Affect.* Quorum ſigna hoc exponemus loco, curationes vero ſuis. Et *num. 33. libri* ſupracitati exponuntur ſigna morbi primi his verbis: Splenis primus morbus fit propter caliditatem ſolis, bile commota, cum ſplen in ſe ipſum bilem traxerit. Hæc igitur æger patitur. Febris acuta in principio accedit, progrediente vero morbo, remittit, excepto ipſo ſplene, in quo ſemper calor hæret; & dolor alias, atque alias incidit acutus & in lateris mollitudinem, & in ventrem: & cibos in principio quidem admittit, non valde autem ſecedunt; progreſſu autem temporis & color pallidus fit, & dolor fortis irruit, & claviculæ attenuantur, & cibos non ſimiliter admittit, velut in principio, & a modico impletur: lien vero alias magnus fit eadem die, & alias minor. Quo pacto autem curandus ſit, ibi lege. Et *numer. 34.* legitur alius morbus ſplenis, qui fit ab iiſdem, a quibus prior; cujus ſigna ſunt hæc. Venter inflatur; poſtea vero ſplen intumeſcit, & durus eſt, & dolores acuti in ſplenem incidunt. Color autem mutatur, & conſpicitur niger, pallidus, malicorii ſpeciem referens: & ex aure male olet, & gingivæ male olent, & a dentibus diſcedunt, & ex tibiis ulcera erumpunt, velut puſtulæ nocturnæ; membra autem attenuantur, & ſtercus non ſecedit: hunc, cum ſic habuerit, curato, ut ibi narratur. Verum *num. 35.* ſcribitur alius ſplenis morbus, qui fit in anno, veris maxime tempore, ſed a ſanguine. Cum enim repletus fuerit ſplen ſanguine, erumpit in ventrem, & dolores acuti in ſplenem incidunt, & in mammam, & in claviculam, & in humerum, & ſub ſcapulam. Color autem corporis eſt plumbiformis, & parva ulcuſcula velut lancinata in tibiis exurgunt, ex quibus ulcera magna fiunt; & quæ primum infra ſecedunt, ſanguinolenta ſunt, & æruginoſa, &

ſa, & venter durus ſubit, & ſplen velut lapis eſt. Hic morbus magis lethalis eſt, quam priores, & ex ipſo pauci effugiunt. Curationem vero ibi vide. At *numer.* 36. enarratur alius ſplenis morbus, qui accidit maxime vere, cum ſplen pituitam aſſumpſerit in ſeipſum, & ſtatim magnus factus fuerit, ac durus, & deinde rurſus ſedatur: & cum quidem elevatus fuerit, dolores incidunt acuti; cum vero mollis fuerit, doloris exors eſt; & ubi diuturnus factus fuerit morbus, obſcurior eſſe videtur, & inſurgit, & cito ſedatur: & curatio ibi ſcripta eſt. Sed *numer.* 37. legitur alius ſplenis morbus, qui fit autumno maxime ab atra bile. Fit autem ab olerum multorum, quæ cruda eduntur, eſu, & ab aquæ potu. Patitur itaque æger hæc. Cum morbus corripuerit, ſplenem vehementer dolet, & rigor, & febris apprehendit, & inedia ipſum habet, ac cibos averſatur, & corpus cito concidit. Splen autem magnus quidem non valde fit, verum durus, & ad viſcera allabitur, & adhærens ſurgit: quo modo vero ſit curandus, ibi lege.

Spleneticis porro morbis miſcellanea quædam adjungemus, quæ ex *libris de Morbis Popularibus* deſumpſimus. Atque primum legitur in *libr.* 1. *de Morbis Popularibus ſection.* 3. *Ægrot.* 1. Circa meridiem ſexta die mortuus eſt. Huic ſpiritus ad finem uſque, velut revocanti, rarus, & magnus; ſplen elevatus eſt orbiculari gibboſitate; ſudores frigidi perpetui; exacerbationes diebus paribus. Et in *libr.* 2. *de Morb. Pop. ſection.* 1. Qui a ſplene ſunt morbi, tum hydropes, tum morbi regii, nigriores ſunt. At morbi regii ab hepate ad ſubalbidum colorem vergunt. Et *ſection.* 2. ejuſdem *libr.* Erat ſublienoſus: ex ſiniſtra nare ſanguis erumpebat frequenter, & paullatim. Judicatus eſt; poſtridie juxta ſiniſtram aurem tumor. Et infra: Sanata eſt veratri potione Lycia. Poſtremum ſplen magnus, & dolores, & febris, & ad humerum dolores: & vena, quæ in ſplene eſt, in cubito ſecabatur, & ſaliebat quidem ſæpe. Aliquando vero etiam non eſt ſecta, ſed una cum ſudore ſanguis penetravit, aut ſua ſponte. Ex quo autem prodibat, ſplen dextra parte intendebatur, ſpiritus intus duplicabatur, non tamen magnus, mente movebatur, contegebatur, flatus inerat, non prodibat inferne quicquam, neque mingebat. Mortua eſt ante partum: quæ circa fauces ad alterutram partem repentia proceſſerunt, exulcerata non ſunt, ad ſiniſtra tranſiverunt, ad ſplenem dolor venit citra judicationem. Coi ſorori hepar elevatum eſt ſplenico modo: mortua eſt ſecunda die. Bion ſimul multum mingebat, quod non ſubſidebat, & ſanguis ex ſiniſtra nare manabat. Erat enim & ſplen ſurſum in gibbum elevatus, ac durus; ſuperſtes manſit; recidiva. Et in *ſect.* 3. ejuſdem *lib.* 2. E directo etiam laterum menſio doloroſa, & præcordiorum intenſiones, e naribus eruptiones. Et infra: Splen elevatus, & deorſum vergens factus eſt. Potu utebatur aceto mulſo dulci, aut favorum cremore cocto. Decima ſanguis ex ſiniſtra nare aquoſus paucus venit: non autem valde infirmus erat ob hoc ipſum: & urina ſubſidentiam habens. Et in *libr.* 3. *ſection.* 3. *Ægrot.* 6. Erat ſublienoſus, & capite gravatus. Primo die ſanguis e ſiniſtra nare erupit, multa tamen febris augeſcebat. Et in *libr.* 4. *de Morb. Popul. numer.* 3. Splenes quibuſdam parvi ad præcordia dextra extenti, & ad manum ſubmurmurantes: ſanguinis fluxiones, & urinis purgatio, ac judicatio. Multo autem magis infra nitebantur; nam & hoc ſub illud tempus corripiebat. Quibus non ſic erat, ſplenes vero etiam elevati, his ſanguis ex ſiniſtra nare. Et *numer.* 5. Eodem tempore horridi, vomentes, & poſt judicationem cibum averſantes, & bilioſi, & ſplenes magni, duri, doloroſi, & ſanguinis eruptiones; quibuſdam vero eodem tempore, poſt plejadum occaſum, ex naribus ſanguis bilioſus ob ſplenes. Et *numer.* 11. Poſt plejadum occaſum lienoſa uſque ad quintum diem fluebant, judicata ſunt. Et *num.* 12. Horridi, anxii, cibum averſantes, recidivantes, bilioſi, ſanguine manantes, ſubſplenici, doloroſo modo plurimi ex ſiniſtris affecti. Et *numer.* 13. Vir metallicus: præcordium dextrum intentum, ſplen magnus, alvus intenta, ſubdura, ſpirituoſus, decolor: huic ad genu ſiniſtrum, recidiva, per totum judicatus eſt. Et *num.* 17. Præcordia magna, ſplen, ſpiritus, & ſeceſſus amaræ bilis, aliquantulo ſtercore ammixto, laſſus ex operibus. Vigeſima die ad pedes, & judicatio certe laſſis ad articulos, non ad oculum; præcordia vero erant intenta, & ſane erat etiam tuſſicula quædam modice ſicca. Et in *libr.* 7. *num.* 55. Erat quidem ſplenicus, & vitiati coloris. Contingit autem ipſi, ut tumor circa femur ſiniſtrum obortus, derepente evaneſceret: non multis vero poſtea diebus oborta eſt ipſi circa ſplenem veluti puſtula nocturna ab initio, inſuperque tumor, ac rubor durus; poſt diem quartum febris ardens oborta eſt, & livefacta ſunt omnia circumcirca, & putrida videbantur: mortuus eſt. Et *num.* 57. Eudemus ſplenem vehementer dolebat. Imperarunt ipſi medici, ut multum ederet, & vinum biberet modicum, tenue, & multum deambularet: non mutatum eſt quicquam. Vena ſecta eſt; cibos, ac potus parce ſumpſit, deambulationes fecit, ſenſim augmento facto. Vinum bibit nigrum, tenue: ſanatus eſt. Et in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 48. Lienoſis dyſenteria ſi ſucceſſerit, bonum. Et *Aphoriſm.* 43. Quicunque lienoſi a dyſenteria corripiuntur, iis ſuperveniente longa dyſenteria, vel hydrops ſuccedit, vel inteſtinorum lævitas, & moriuntur.

SPONGIA.

Spongia combuſta ad muliebrem fluxum cohibendum, legitur in *libr.* 2. *de Morb. Mulier. num.* 71.

SPUMA.

Scriptum eſt in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 8. Spuma in comitialibus ex ore prodit ex pulmone. Cum enim ſpiritus non ingrediatur in ipſum, ſpumeſcit, & ebullit, velut moriens. Et in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 43. Qui ſtrangulantur, & reſolvuntur, nondum tamen mortui ſunt, non redeunt ad vitam, quibus ſpuma circa os fuerit. Galenus autem in *Commentar.* ait: In comitialibus cum continuo per reſpirationes aer intro, atque extra feratur, tunc ſaliva in his extenuatur, & aliquid etiam ex pulmone inſtar vaporis effertur, quod ſalivæ miſcetur; unde ſactam ſpumæ ſubſtantiam augeri contingit. Ubi autem laqueus collo circumdatur, neceſſe eſt cordi, atque pulmoni, ut fuliginoſam expiret ſuperfluitatem; talis ſpuma eſt ſignum exitiale, quoniam pulmonis violentiam ſignificat, quam ſtrangulato patitur animali. Præcipuæ vero hoc fieri rationabile eſt propter eam, quæ ex corde ad ipſum impellitur, caliditatem; unde & caloris effervеſcentia, & motu ſpiritus violento, & vehementi pulmonis conatu ad educendum ſpuma enata, ſignum eſt lethale. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 13. Qui ſanguinem ſpumoſum expuunt, his e pulmone eductio fit. Et ibi in *Commentar.* Galenus ait, ſanguinem ſpumoſum ſolius pulmonis ulcera indicare; non autem ulcerato pulmone, ex neceſſitate ſpumoſum expui ſemper, quemadmodum apparet in quibuſdam ex alto cadentibus. At legitur in *libr.* 1. *Prædictor. numer.* 15. hæc prænotio: Spumoſæ mictiones una cum animi deliquio, convulſoriæ ſunt. Et ibidem *numer.* 3. Spumoſa florulentia in birioſis meracis alvi egeſtionibus, mala. Et in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 30. Quibus in alvi profluvio excrementa ſpumoſa ſunt, his ex capite pituita defluit. Et in *libr. de Coacis Prænotionib. numer.* 3. Qui ſpumoſum ſanguinem vomunt, dolore infra ſeptum tranſverſum non exiſtente, de pulmone vomunt; & quibus magna in ipſo vena rumpitur, multum vomunt, & in periculo verſantur; quibus vero minor, minus educunt, & ſecuriores ſunt.

SPUTATIO, & SPUTUM.

Sputatio educit ea maxime, quæ ex pectore proveniunt. Et idcirco ſputa de morbis pectoris valde præſagiunt; etenim legitur in *libr. Prognoſticor. numer.* 13. Sputum in omnibus doloribus, qui circa pulmonem, & coſtas fiunt, cito, ac facile expui convenit, & flavum ſputo valde permixtum apparere. Si enim longe poſtea poſt principium doloris expuerit, quod flavum eſt, aut fulvum, aut quod multam tuſſim inducit, & non valde permixtum eſt, deterius eſt; nam & flavum meracum, periculoſum eſt; & album, ac viſcoſum, & rotundum, inutile eſt: malum eſt & quod viride eſt valde, itemque pallidum, & quod ſpumoſum; ſi vero ita fuerit meracum, ut etiam nigrum appareat, hoc ipſum deterius eſt, quam illa: malum eſt etiam, ſi nihil expurgetur, neque emittat pulmo, ſed plenus ferveat in gutture. Sputum autem flavum, ſanguine permixtum non multo, ſi in pulmonis inflammatione in principio morbi rejiciatur, ſalutare eſt, & valde prodeſt; ſi vero ſeptimo die, aut poſterius, minus ſecurum eſt. Et idcirco legitur in *libr. Prognoſticor. numer.* 12. In morbo laterali ſi circa initia ſtatim ſputum appareat, morbum abbreviat; ſi vero poſtea, producit. Et ſubdit Hippocrates in eodem *libr. Prognoſt. num.* 13. Omnia ſputa mala ſunt, quæ dolorem non ſedant, peſſima vero ſunt nigra; quæ vero dolorem ſedant, omnium optima exiſtunt. Et inquit *numer.* 14. Quicunque dolores ex his locis non ſedantur, neque ad ſputorum purgationes, neque ad ſtercorum alvi ſubductionem, neque ad venæ ſectiones, & victus rationem, ac medicamenta, eos ad ſuppurationem verti, ſciendum eſt. Ex ſuppurationibus quæcunque, dum ſputum adhuc bilioſum eſt, ſuppurantur, pernicioſæ valde ſunt; ſive bilioſum illud in parte, ſive ſimul cum pure expuatur; & hoc potiſſimum, ſi morbo ad ſeptimum diem progreſſo, ſuppuratio ab hoc ſputo procedere incipiat. Timor autem eſt, eum, qui talia expuit, moriturum eſſe decimaquarta die, ſi non aliquod bonum ſignum ipſi acciderit. Sunt autem bona hæc, facile ferre morbum, bene ſpirare, a dolore liberatum eſſe, ſputum facile tuſſiendo rejicere, corpus æqualiter calidum, ac molle apparere, ſitim non habere, urinas, & alvi egeſtiones, & ſomnos, & ſudores, veluti deſcriptum eſt. Contra, mala ſigna ſunt, ut ait *numer.* 15. ægre ferre morbum, ſpiritum magnum, ac denſum eſſe, dolorem non ſedari, ſputum vix tuſſiendo rejicere, valde ſitire, corpus inæqualiter a febre teneri, ventrem, ac coſtas fortiter calidas eſſe, frontem, & manus, ac pedes frigidos, urinas autem, & alvi egeſtiones, & ſomnos, & ſudores, velut deſcriptum eſt. Si enim ita acceſſerit horum aliquid ad ſputum, peribit utique homo, priuſquam ad decimum quartum diem pervenerit, aut nono die, aut undecimo. Sed in *libr. de Coac. Prænotionib. numer.* 3. in fine: Sputatio cruenta, non fæculenta, mulieribus his, quibus ex febribus dolor mammarum fit, ſolvit dolores. Et in *libr.* 1. *Prædictor. numer.* 2. Sputatio in phreniticis frequens, mala. Et in *libr. Pron. numer.* 14. & 15. Sputum facile tuſſiendo rejicere, ſignum bonum; contra, malum. Et in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 16. Sputum in tabidis, ex puris ſputo ſuppreſſum, mors. Et in *libr. de Coacis Prænotion. num.* 3. Sputum multum eruentum, ſive ſubputridum, ſive bilioſum meracum, in hepaticis ſtatim pernicioſum eſt. Et ſupra: Sputum tabidorum in igne gravem nidorem olens, & capilli de capite fluentes, letha-

le. Et: Sputum facile educere tum in pleuritide, tum in omnibus circa pulmonem morbis, bonum. Et: Sputum omne non ſolvens dolorem, malum. Et: Sputum in pleuriticis tertia die maturari, ac expui incipiens, citiores ſolutiones facit; verum poſterius, tardiores. Et in *libr. 5. Aphoriſm.* 11. Sputum quodcunque tuſſiendo a tabidis rejectum, ac prunis injectum ſi male olens, & capilli de capite defluunt, lethale. Et in *lib. de Coac. Præn. num.* 3. In ſputo bilioſo lateris dolor præter rationem evaneſcens, pernicioſus. Et ibidem *num.* 2. Sputa craſſa, & non olentia, capitis dolorem ſolvunt. Et *num.* 3. Sputa in angina viſcoſa, craſſa, valde alba, quæ violenter educuntur, mala ſunt &c. Et in *libr. Præn. num.* 13. Sputa omnia mala ſunt, quæ dolorem non ſedant; peſſima vero ſunt nigra, velut deſcriptum eſt. Quæ vero dolorem ſedant, omnium optima exiſtunt. Et in *libr. de Coac. Præn. num.* 3. Sputa ſuppreſſa in tabeſcentibus mentem ad nugas garriendas emovent: his ſpes eſt hæmorrhoidem apparere poſſe. Et ſupra: Sputa viſcoſa, cum gaudedine, ſalſuginoſa, mala. Et: Sputa gracilium ſubarida in anginis, malum. Et infra: Sputa ſubarida frequentia ex angina, cum tuſſi, lateris dolorem inducentia, pernicioſa. Et *num.* 2. Quibus ſputa ſalſuginoſa, ac tuſſis ſupprimuntur, his corpus veluti a puſtulis rubeſcit, verum ante obitum exaſperatur. Et *num.* 3. Sputorum graveolentiæ cum ſuppuratos mitius habentes ſequuntur, eos recidiva occidit. Et in *libr. 3. de Morb. num.* 21. Quibus ſputa varia in pleuritide ſtatim ab initio, & dolores valde acuti fiunt, hi tertia die moriuntur. Et in *libr. 6. de Morb. Popul. ſect.* 6. Sputa rotunda mentem emovent, veluti illi in Plinthio: huic ſanguis ex ſiniſtra nare erupit, & ſolutus eſt quinto die. Et in *libr. 4. de Morb. Popul. num.* 29. Sputa peripneumonicis quibuſdam bilioſa, cum deſinere volunt; valde flava, brevia fiunt. Et in *lib. de Vict. Rat. in Morb. Acut. num.* 53. Sputa matura ſunt, cum ſimilia fuerint puri. Et in *libr. 1. Prædi. num.* 17. Sputa defluentia febricitanti ex ſudore, levia ſunt. Cæterum quæ ſputum excitant, & educunt, lege, ubi de pleuritide, peripneumonia, ac de aliis morbis, quæ circa partes ſpiritus fiunt, agitur.

STERCUS.

De ſtercore alias actum eſt, ac maxime in *Cap. de Egeſtionib.* tamen quædam hoc adjiciemus loco prognoſtica ſigna, quæ ab ipſo deſumuntur. Inquit igitur Hippocrates in *libr. Prognoſt. num.* 10. Stercus exiguum, & viſcoſum, ac album, aut ſubpallidum, aut ſubviride, ac læve, malum. Et: Stercus valde aquoſum, aut album, aut pallidum, aut viride, aut vehementer ruſum, aut ſpumoſum egerere, hæc omnia mala ſunt. Et: Stercora varia diuturniora ſunt, nihilominus autem pernicioſa; ſunt autem talia, ramentoſa, & bilioſa, ac cruenta, & praſina, & nigra, aliquando ſimul inter ſe exeuntia, aliquando particulatim. Et: Stercora nigra, aut pinguia, aut livida, aut æruginoſa, & male olentia, lethalia ſunt. Verum quæ ſtercora per alvum expellant, lege in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. num.* 69.

STERILITAS.

Sterilitatis autem cauſa quandoque eſt in muliere, quandoque in viro. Si mulieres ſint ſteriles, id variis de cauſis contingere poteſt; etenim non concipiunt ex magnis in uteris ulceribus, ut legitur in *libr. 1. de Morb. Mul. num.* 7. nec ex uteris ad medium lumborum progreſſis, ut in *libr. de Nat. Mul. num.* 14. nec ex uteris adglutinatis, veluti in eodem *libr. num.* 8. nec ex uteris ad coxam decurrentibus, ut in *libr. 2. de Morb. Mul. num.* 31. Sic ſterilitatis in viris cauſæ quæ ſint, legitur in *libr. 5. Aphor.* 62. & 63. Et primum de cauſis ſterilitatis in muliere hæc verba ſcribuntur: Quæcunque frigidos, & ſpiſſos uteros habent, non concipiunt; & quæcunque præhumidos habent uteros, non concipiunt. Extinguitur enim in eis genitura. Et quæcunque ſiccos magis, & adurentes; nam ex defectu alimenti corrumpitur ſemen. Quæcunque vero ex utriſque mediocrem habent temperaturam, hæ fœcundæ ſunt. Deinde de ſterilitatis cauſa in viris hæc ſcribuntur: Aut enim propter corporis raritatem ſpiritus extra fertur, ut ſemen non tranſmittatur ad os; vel propter ſpiſſitudinem humor non exit foras; vel propter frigiditatem non concaleſcit, ita, ut ad hunc colligatur locum; vel propter caliditatem hoc idem accidit. Verum ſi plura optas, lege *libr. de Morb. Mul.* & ubi agitur *de Conceptione.*

STERNUTATIO.

Sternutatio fit ex capite, percaleſcente cerebro, aut vacuo, quod eſt in capite, perhumeſcente. Aer enim, qui intus eſt, foras erumpit; ſtrepitum autem edit, quia tranſitus eſt ipſi per anguſtum. Hæc recitat Hippocrates de cauſa, & loco ſternutationis in *libr. 7. Aphor.* 51. Verum legitur in *libr. 6. Aphor.* 13. Sternutatio ſuperveniens, ſingultu fatigante, liberat. Et in *lib. 5. Aphor.* 35. Mulieri, quæ uterinis moleſtatur, aut difficulter parit, ſternutatio ſuperveniens, bonum. Sed quemadmodum ſternutatio bona facit, ſic & mala; nam legitur in *libr. de Coac. Præn. num.* 3. Sternutationes, ac gravedines in morbis circa pulmonem & anteceſſiſſe, & ſuccedere, malum eſt; reliquis autem ſternutatio non incommoda eſt. Et in *libr. Progn. num.* 13. Sternutationes in morbis lethaliſſimis proſunt, exceptis pulmonis morbis.

STOMACHUS. Lege VENTRICULUS.

STRANGULATIO.

Strangulationis cauſæ ſunt plures, ſed præci-

præcipue in mulieribus uteri affecti; quemadmodum legitur in *libr. de Morbis Muliebribus*. Ex hac autem accipimus hæc prognoſtica ſigna. Scriptum eſt in *libro de Coac. Pranot. num.* 3. Strangulatis ab utero convulſiones antea non cognitæ, faciles ſunt. Et infra: Strangulationes ex menſibus ſuppurationem faciunt. Et in *libr.* 2. *Aphor.* 43. Ex his qui ſtrangulantur, ac ſubmerguntur, nondum autem mortui ſunt, non reconvaleſcunt, quibus ſpuma circa os fuerit. Et in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 34. Si febricitanti, tumore non exiſtente in faucibus, ſtrangulatio ſubito accidat, lethale.

STRANGURIA
idest
URINÆ STILLICIDIUM.

Hos quidem ſcribemus *Aphoriſmos*, qui ad ſtranguriam pertinent: cætera dicemus in *Capit. de Urina Stillicidio*. Inquit Hippocrates in *libr.* 3. *Aphor.* 31. Senibus ſtranguriæ fiunt. Et in *libr.* 5. *Aphor.* 58. Recto inteſtino, aut utero inflammationem patiente, urinæ ſtillicidium accidit; & renibus purulentis urinæ advenit ſtillicidium. Et in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 44. Quibus ex ſtillicidio urinæ ileos ſupervenerit, in ſeptem diebus pereunt, niſi, febre ſuperveniente, ſatis urina fluxerit. Et in *libr.* 7. *Aphor.* 48. Urinæ ſtillicidium, & mingendi difficultatem, vini potio, & venæſectio ſolvit: incidere autem oportet interiores, ſcilicet venas.

STRUMÆ.

Glandulæ cum proprio morbo ægrotant, tubercula fiunt, & ſtrumæ reſultant, & febris corpus occupat. Sic de ſtrumarum ortu ſcriptum eſt in *libr. de Glandul. num.* 1. Deinde *num.* 6. legitur, ex quo humore fiant, his verbis: Si autem pituitoſa, & multa, ac lenta fuerit fluxio, etiam ſic inflammatur; & inflammatio, cum ſtabilis humor exiſtat, ſtrumas peſſimum colli morbum generat. Et in *libr. de Affectionib. numer.* 35. Favus, & ſtrumæ, & pani, & furunculi, & carbunculus ex pituita fiunt: & quicunque biliosi ſunt, his dato ea, a quibus bilis purgatur; pituitoſis, pituita; atrabiliariis, atra bilis; hydropicis, aqua. Et ſcribit Hippocrates in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 26. Pueris glandiuſculis ſtrumæ fiunt. Et in *libr. de Coac. Pranotion. num.* 3. Strumæ poſt annum quadrageſimum ſecundum uſque ad ſexageſimum tertium non fiunt.

STUPOR.

Legitur in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſect.* 5. Stupidus eſt, cui vena in cubito quievit; & id de mente. Sed de corpore ſcriptum eſt in *libr. de Flatib. num.* 19. quonam modo ſtupor attonitus, ſeu apoplexia, ſeu ſyderatio a flatibus fiat, & inquit: Cum flatus frigidi multi penetrant, ac inflent carnes, partes corporis ſtupidæ fiunt. Et ſi quidem plurimi flatus per univerſum corpus diſcurrant, totus homo ſyderatur; ſi per partem, pars illa percutitur. Atque ubi abierint flatus, ceſſat & morbus; quamdiu autem permanſerint, conſiſtit & morbus: idque ſic habere, indicat perpetuus ſyderatorum hiatus. Sed de ſtupore attonito lege *Apoplexia*. Et in *libr.* 1. *Prad. num.* 12. Vocis interceptiones cum exolutione, ſtupore detinente, pernicioſæ. Et *numer.* 11. ejuſdem *libr.* Caput dolentes, & ſtupore detenti, delirantes, alvo intercepta, oculum ferocem præſeferentes, floreſcentes, opiſthotono corripiuntur. Et in *lib.* 7. *Aphoriſm.* 14. In capitis ictu obſtupeſcentia, & deſipientia, malum. Et in *libr. de Coac. Pran. num.* 1. Stupefactoria ſunt, quæ convulſorio modo exacerbantur. In *libr.* autem 4. *de Morb. Popul. num.* 28. Uxor Emmytis modo non morboſo, abſque febre, ſtupida eſſe videbatur; poſtea ad tremorem totius corporis res ipſi devenit, & ad colliquationem, & cibi faſtidium, ac ſitim; & frigida erat.

SUDOR.

Cum inutilis fiat humor, & ad ventriculum, & ad veſicam defluit, hæc autem foras expellunt. Pars autem ipſius extra exhalat per internam corporis raritatem; pars autem, quæ adhuc intus manet, ſudor fit, & per corpus foras procedit. Hæc in *libr.* 4. *de Morb. num.* 18. ſcribuntur de ſudoris materia. Et in *libr.* 1. *de Morb. num.* 22. Sudor fit hac de cauſa, in febribus ſcilicet: quicunque morbi in judicatoriis diebus judicantur, & febrilis ignis dimittit, in his de pituita, & bile quod tenuiſſimum eſt, eliquatur, & ſecernitur, & ſecedit partim extra corpus, partim intus, & iſtic in corpore relinquitur, partim præ caliditate attenuatur, & vapor fit, & cum ſpiritu permixtum, foras procedit. Et in *libr. de Flat. numer.* 13. Cum flatus ingens, hoc eſt humiditas vaporoſa, febrilis, & calida, ad meatus corporis irruerit, ſudores fiunt; ſiquidem ſpiritus compactus in aquam tranſmutatur, & per meatus penetrans extra prorumpit eodem plane modo, quo a ferventibus aquis vapor elevatus, ſi obſtaculum habeat, ad quod impingere oportet, pingue fit, & condenſatur, guttæque deſtillant ab his corporibus, quibus vapor ipſe fuit impactus. Talis eſt tum materia, ex qua fit in morbis ſudor, talis efficiens cauſa, & tales ſunt modi. At vero in ſanis ſic elevatur ſudor. Scribit Hippocrates in *libr. de Aer. Aq. & Loc. numer.* 17. Sol ex ipſis hominibus tenuiſſimum, ac leviſſimum humorem ducit; ejus rei maximum ſignum inde ſumere licet, ubi homo veſtibus indutus in ſole iter fecerit, aut ſederit. Quaſcunque enim corporis partes ſol aſpicit, hæ non exudant. Sol enim quicquid comparet ſudoris, ſurſum rapit. Quæ vero ſub veſte contectæ ſunt, aut ſub aliqua alia re, hæ exudant. Educitur enim, ac domatur a ſole ſudor; ſervatur autem ex tegmen-

cis, ut ne diſperdatur a ſole. Cum vero in umbram devenerit, totum corpus ſimiliter ſudore perfudit; non enim amplius ſol affulget. In morbis autem febrilibus declinantibus finis ſudoris eſt, ut caliditas aperto corpore præ ſudore egrediatur. Qua de re *libr. de Loc. in Homin. num.* 38. juſſum eſt: Cum laſſitudo occuparit, & febris, ac repletio, ægrum lavare multa aqua oportet, & oleo illinire, & quam maxime calfacere.

Sed hujuſmodi ſudor, qui egreditur, aliquando eſt calidus, & aliquando frigidus. Cur autem calidus fiat, antea declaratum eſt. Sed in *libr.* 1. *de Morb. num.* 22. inquit Hippocrates: Quare quandoque calidus, quandoque frigidus ſit ſudor, ita contingit. Calidus quidem de percaleſacto malo, & exuſto, & attenuato, & debili, & non valde multo ſecernitur, & neceſſe eſt, ipſum calidiorem ex corpore excerni; frigidus autem de ampliore malo ſecernitur, & de eo, quod reliquum eſt, & adhuc validum, & nondum putrefactum, neque attenuatum, neque exuſtum, & frigidior, & craſſior, ac graveolentior prodit. Manifeſtum autem hoc ex hac re fit: qui frigidum ſudorem exudant, e longis morbis pletunque ægrotant, invaleſcente malo eo, quod in corpore relinquitur; qui vero calidum ſudorem excludunt, citius a morbis liberantur.

Verum diebus quoque judicatoriis fiat ſudor. Etenim legitur in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 36. Sudores febricitanti ſi inceperint, boni & tertio die, & quinto, & ſeptimo, & nono, & undecimo, & quarto decimo, & ſeptimo decimo, & vigeſimo primo, & vigeſimo ſeptimo, & trigeſimo primo, & trigeſimo quarto. Hi enim ſudores judicant morbos. Qui vero non ita fiunt, laborem ſignificant, & morbi longitudinem, & recidivam. Nam, ut patet in *libr.* 1. *Aphoriſm.* 12. urinæ, & alvi excrementa, & ſudores bonam morborum judicationem, vel malam, vel breves, aut longos fore morbos, mox apparentia oſtendunt. Sed morbos acutos judicant ſudores, non longos; deinde ſi copioſi exeant, ac per univerſum corpus. Et propterea inquit Hippocrates in *libr. Prognoſtic. numer.* 5. Sudores optimi ſunt in omnibus acutis morbis, qui in judicatoriis diebus fiunt, & febrem perfecte ſubmovent. Boni vero ſunt, qui per totum corpus fientes, hominem facilius ferre morbum faciunt. Qui vero nihil horum faciunt, incommodi quidem ſunt. Peſſimi vero ſunt frigidi, tantum circa caput, & faciem fientes, & circa cerviecm. Hi enim cum acuta quidem febre mortem præſignificant; cum mitiore vero longitudinem morbi. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 37. hæc eadem de ſudore frigido confirmans, inquit: Frigidi ſudores cum acuta febre, mortem; cum mitiori autem, longitudinem morbi ſignificant. Et *Aphoriſm.* 42. Sudor multus, calidus, vel frigidus ſemper fluens, frigidus magis, calidus minus ſignificat morbum. Et in *libr.* 7. *Aphor.* 61. Sudor multus, calidus, vel frigidus ſemper fluens, humorem abducere oportere, robuſto quidem ſupra, debili vero infra, ſignificat. Et ibidem *Aphor.* 4. A ſudore horror, non bonum. Et in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 38. Ubi ſudor in corpore ineſt, ibi morbum ſignificat. Et in *libr. Prognoſticor. numer.* 5. Sudores, qui cum guttis fiunt, & evaporant, boni ſunt. Et in *libr.* 1. *Prædict. numer.* 15. Sudores in ſomnis, in faucium ſonitibus frequentibus, boni. Et ibidem *numer.* 6. Sudor in his, quibus lumborum dolor diutinus cum ardore faſtidioſo, ac nauſeabundo, malus. Et ibidem *numer.* 7. Sudor multus cum febribus acutis fiens, malus. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 3. Sudor in ſyderatis ex ſpiritus ægra latione accedens, lethale; rurſus autem in his ipſis ſi febris accedat, ſolutio fit. Et ibidem *numer.* 4. Sudor una cum febre fiens in acuto morbo, malus eſt. Et *numer.* 6. Sudorem frigidum excludunt, quibus nigra per alvum prodeunt. Et *num.* 1. In ſudore, & ſpiritu delirium, lethale. Et in *libr.* 8. *Aphoriſmi* 4. Sudores in diebus judicatoriis fientes, vehementes, & veloces, periculoſi ſunt, qui expelluntur ex fronte velut guttæ, & aquæ ſalientes; & frigidi valde, ac multi; neceſſe eſt enim, talem ſudorem prodire cum violentia, & doloris exceſſu, ac expreſſione diuturna. Et in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 6. Sudores in febribus multos expectare oportet, cum æſtas ſit veri ſimilis. Et *Aphoriſm.* 21. Sudoroſæ papulæ æſtate accidunt. Et in *libr.* 1. *Prædictor. numer.* 17. In ſudore ſputa defluentia febricitanti levia ſunt: num ad dies aliquot alvi humectantur? arbitror: num his ad articulos abſceſſus fiet? Et ibid. *num.* 15. Sudore levari, plurimis, in faucium ſonitibus frequentibus, bonum. Et *numer.* 8. Sudantes, ex perfrigeratione recaleſcentes, malum eſt. Et in *libr. de Judication. numer.* 8. Sudor multus, intemperate fiens, ſano morbum ſignificat, æſtate minorem, hyeme majorem. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 71. Cum ſudore moriuntur, quibus cutis laxa, ac rara; ſine ſudore moriuntur, quibus arida, ac dura circumtenditur. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 1. Morbi acuti judicantur, ſanguine de naribus fluente in die judicatorio, & ſudore multo fiente, & urina purulenta &c. Et *num.* 2. Capitis dolor moderatus cum ſiti cibum capiente, aut cum ſudore non ſolvente febrem, abſceſſus in gingivis, aut circa aurem ſignificat, alvo non exturbata. Et infra: Lingua citra rationem tenera fiens, & cum cibi faſtidio nauſeabunda, cum frigido ſudore ex alvo liquida, nigrorum vomituum ſignum eſt: laſſitudo in his mala eſt. Et: Voces confractæ poſt medicamenti ſumptionem num pravæ ſunt? Plerique horum exudant, & ventres humectos habent. Et: Ex capitis dolore vocis interceptiones ſi ſint, febricitantes cum ſudore laxantur in ſeipſos, fiuntque

que morbi revertentes, diutius durantes: his inſuper rigere, malum non eſt. Et: Vocis interceptiones cum exolutione in febre acuta ſine ſudore ſunt quidem lethales; minus vero, quæ cum ſudore, verum diuturnitatem temporis ſignificant. Et: Pallidi, graciles, ſalivam ſputantes: in his in ſomnis ſudores, boni ſunt. Num & ſudore levari, plurimis non malum eſt? Et verſus finem: Dolores ad præcordia in febre, voce intercepta, ſine ſudore ſoluti, malum eſt.

Sudorem vero futurum indicat urina valde tenuis, ſi denſa fiat; jam vero factum, ſpumoſa in ſeipſam conſidens; ut in *libr. de Coac. Præn. num.* 5. præſertim æſtate, ut in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 21. ac maxime ſi veri ſit ſimilis, ut in eodem *libr. Aphoriſm.* 6.

Sudor porro multus ex ſomno, citra manifeſtam cauſam fiens, corpus multo alimento uti, ſignificat; ſi vero cibum non capienti hoc fiat, ſignificat, quod evacuatione opus habet. Sic legitur in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 41. Verum in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 2. Sudores non febrientibus cum colore circa faciem bono, ſtercora vetuſta ſubeſſe, ſignificant, aut victus rationem inordinatam. De ſudore tum bono, tum malo in morbis hæc ab Hippocrate ſcripta ſunt. At vero, ut te exerceas, lege *libr. de Morb. Popularib.*

SUFFITUS, & SUFFIMENTUM.

Suffitus fiunt ad affectus uterorum, veluti legitur *libr. de Natur. Mulier. num.* 98. ad fluxus muliebres, ut in *libr.* 2. *de Morb. Mulier. num.* 74. ad os uteri hians, aut diſtortum, velut in *libr. de Superf. num.* 19. Fiunt autem plurimis ex rebus, quemadmodum ex hordei paleis, & phocæ adipe, ut in *libr. de Natur. Mulieb. num.* 29. ex lana accenſa, ut in *libr.* 2. *de Morb. Mulier. num.* 79. ex cornu, funiculo lucernario, & phocæ adipe, ut in *lib. de Natur. Muliebr. num.* 22. atque alii plures habentur in dictis libris.

SUFFOCATIO.

Suffocatio homini contingit pluribus de cauſis; ſed in mulieribus potiſſimæ ſunt uteri affectiones; nam ſcriptum eſt in *lib.* 1. *de Morb. Mulier. num.* 16. & 17. Uteri leviores fiunt, ubi mulieri vaſa evacuata fuerint, aut plus ſolito laborarit, reſiccati a labore convertuntur, ut qui vacui ſint, ac leves. Eſt enim ipſis locus ſpacioſus, ut convertantur, utpote ventre vacuo exiſtente. Dum autem convertuntur, impetunt hepar, & juxta conſiſtunt, & ad præcordia irruunt. Currunt enim, & progrediuntur ſurſum ad humiditatem, tanquam a labore magis, quam oportunum eſt, reſiccati. Hepar autem humidum eſt. Poſtquam autem impetiverint hepar, ſuffocationem faciunt, derepente perſpirationem circa ventrem intercipientes: & aliquando ſimul incipiunt hepar impetere, & a capite pituita defluit ad præcordia, velut ab eo, quod ſuffocatur; & aliquando ſimul cum pituitæ defluxu deſcendunt ab hepate ad locum ſuum, & ceſſat ſuffocatio. Deſcendunt autem detrahentes humiditatem, & gravati. Stridor autem ab ipſis fit, dum ad ſuam ipſorum ſedem procedunt. Poſtquam autem eo devenerint, aliquando venter poſt illa humidior fit, quam ſuperiori tempore. Laxat enim jam caput pituitam in ventrem. Ubi vero apud hepar, & præcordia fuerint uteri, & ſtrangularint, mulier albas oculorum partes ſubvertit, & frigida fit: ſunt autem, quæ lividæ fiunt; quædam etiam dentibus frendunt, & ſalivæ ad os fluunt, & ſimiles ſunt his, qui ab Herculeo morbo detinentur. Si vero diutius moram traxerint uteri apud hepar, & præcordia, mulier ſtrangulatur. Curationem vero lege in *libr.* 2. *de Morb. Mulier. numer.* 17. & *num.* 82. In *lib.* autem *de Glandul. num.* 12. Si mammæ demptæ fuerint, lac proficiſcens, ac influens ab utero in ſuperna vaſa, cum propria non habeat, in principales corporis partes incurrit, cor videlicet, ac pulmonem, atque ſic ſuffocantur mulieres. Sed & in *libr. de Coac. Præn. num.* 3. Suffocationem vehementem, & ſpirandi difficultatem inducunt anginæ, quæ neque in collo, neque in faucibus quicquam conſpicuum faciunt. At in *libr.* 5. *de Morb. Popul. num.* 16. Mulier, quæ jugulavit ſeipſam, ſuffocabatur; & datum eſt ipſi longe poſtea pharmacum deorſum purgans, & per ſeceſſum ipſi exiit. Et in *libr. de Coac. Prænot. num.* 1. Suffocatio in acutis, ægris attenuatis, pernicioſa. Et in *libr.* 1. *Prædict. numer.* 6. Suffocatio in dentium ſtridore, valde mala. Et in *lib. de Coac. Prænot. num.* 2. Suffocari derepente, & deglutire non poſſe citra tumorem in febribus, malum. Et in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 34. Suffocatio repentina in febre occupato, tumore non exiſtente in faucibus, lethalis.

SUILLA CARO.

Suillæ carnes robur quidem magis, quam caprinæ corpori inducunt, multum autem alvo ſecedunt; propterea quod tenues, & modici ſanguinis venas ſues habent, carnem vero multam, ut ſcriptum eſt in *libr.* 2. *de Diæt. numer.* 15. Et ibidem *numer.* 16. Suis ſylveſtris caro ſiccat, & robur exhibet, ac ſecedit. Sed in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. num.* 60. Suillæ carnes optimæ ſunt omnium carnium; ſed præſtant etiam ex his, quæ non vehementer pingues ſunt, neque tenues, neque veteris victimæ ætatem habent.

SUPERCILIUM.

Supercilium in febre non intermittente diſtortum, mortem propinquam ſignificat, ut legitur in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 49.

SUPERFOETATIO.

Legitur in *lib. de Superf. num.* 2. Superfœtatio nondum partium deſcriminationem habens, non intumeſcit, ſed putreſcit,

donec excidat. Sed in *libr. 1, de Diæt. num. 24.* ſcribitur, quomodo fiat ſuperfœtatio. At in *libr. 5. de Morb. Popul. num 5.* Hippocrates recitat hiſtoriam de muliere, cujus ſuperfœtatio quadrageſimo poſt partum die excidit.

SUPERNUS LOCUS.

Si ſuperni loci turgent, qui ſunt circa caput, ulcerum purgatio, vomitus, ſudor ſolvunt; ut narratur in *lib. 2. de Morbis Popul. ſect. 6.* Et ibidem; Quicquid ſupernarum partium doluerit, dolor ad coxas, aut ad genua, & anhelatio fiens omnia hæc ſolvit. Sed in *libr. de Coac. Præn. numer. 3.* Quibus circa ſupernam partem, & inteſtinum tenue dolores pertinaces ex menſibus alvos humectant, aliquantum cibos averſantur.

SUPINUM JACERE.

Supinum jacere, & manus, & collum, & crura extenta habere, minus bonum eſt; ut ſcriptum eſt in *libr. Prænotion. num. 3.*

SUPPURATIO, ſive EMPYEMA.

Suppuratio ventri contingit tum ſuperiori, tum inferiori. Si ſuperiori, aut in altero latere, aut in ambobus; atque ea jam facta eſt, vel futuræ adeſt principium. Quare inquit Hippocrates in *libr. Prognoſtic. num. 16.* · onſiderare futuræ ſuppurationis principium oportet, ſupputatione facta ab eo die, quo primum homo febricitavit, aut ſi forte ipſum primum rigor apprehendit, & ſi pro dolore gravitatem ſibi factam eſſe dixerit in eo loco, in quo dolebat. Hæc enim in principiis ſuppurationum fiunt. Si vero ſuppuratio fuerit in altero latere ſolum, conſiderare oportet, num aliquem habeat dolorem in altero latere, & an alterum altero ſit calidius; & reclinato ægro in latus ſanum, interrogare ipſum, an videatur ipſi grave quid ex ſuperno latere incumbere. Si enim hoc fuerit, in altero eſt ſuppuratio, in quo gravitas affuerit.

His igitur cognitis, reſpicias eſt neceſſe cauſam hujuſce morbi. Plurimæ enim ſunt cauſæ, a quibus ſuppurationes ortum habent; nam pituitæ, & bilis fluxio, & inflammatio circa pulmonem eas efficiunt. Et pleuritides etiam ex angina, ex lethargo, ex vulnere, ruptura, & carne contuſa, ab igne ſacro, a convulſione, atque ex tabe oboriuntur. Si vero ex pituitæ, vel bilis defluxu ſuppuratio fiat, ſic ſcribitur in *lib. 1. de Morb. num. 10.* Quicunque ſuppurati fiunt pulmone, aut ſuperiore, aut inferiore ventre, aut tubercula habent ſive in ſuperiore ventre, vel inferiore, aut pulmone, aut ulcera intrinſecus; aut ſanguinem vomunt, aut ſpuunt, aut dolorem aliquem habent vel in pectore, vel in dorſo; hæc omnia habent ex his quidem, quæ in corpore inſunt, a bile, & pituita: ab externis vero, ab aere inſito calori imminxto; ſed & a laboribus, ac vulneribus; & quicunque quidem pulmone ſuppurati fiunt, ab his fiunt. Et ſubdit: Fit & ſuppuratus, ſi pituita ex capite ad pulmonem deſtillet; & primum quidem ut plurimum latenter defluit, tuſſimque tenuem exhibet, & ſputum paullo amarius ſolito, & aliquando tenuis adeſt calor; temporis autem progreſſu exaſperatur pulmo, & intus exulceratur a pituita inhærente, ac putreſcente, & gravitatem exhibet pectori, & dolorem acutum ante, & retro, caloreſque acutiores in corpus incidunt, & pulmo a calore trahit ad ſe pituitam ex toto corpore, & maxime ex capite; caput vero calefactum ex corpore, & hanc putreſcentem ſubcraſſam ſpuit. Quanto autem magis tempus progreditur, tanto magis pus ſincerum ſpuit, & febres acutiores fiunt, & tuſſis frequens, ac fortis, & inedia vexat, & tandem alvus inferne turbatur: turbatur autem a pituita, pituita vero de capite deſcendit. Hic cum ad hoc pervenerit, perit, purulento, ac putrido pulmone facto, aut ventre infra erumpente. Et ſubdit *num. 11.* Suppuratur ventre ſuperiore: cum pituita de capite copioſa, & acervatim in ſuperiorem ventrem fluxerit, tunc putreſcit, & in pus vertitur; putreſcit autem maxime in diebus vigintiuna. Hoc igitur pus concutitur, & intus fluctuat ad latera allabens. Hic ſi uratur, aut ſecetur, priuſquam diuturnum fiat pus, ſanus plerunque evadit. Et addit; Fiunt præterea ſuppurati, ſi pituita de capite delapſa, ad latus adglutinata fuerit, & putruerit; tunc enim latus ut plurimum inflammatur, & patitur eadem, quæ ex pleuritide ſuppuratus. Et in *libr. de Loc. in Homin. numer. 26.* Suppurati ut plurimum fiunt, cum fluxus in idem velut in bile contingit, ſed in bile quidem multum defluit, & ubi defluxit, ſedatur: ſuppuratis autem minus defluit, & non ſedatur. Fiunt etiam ſuppurati, cum minus excreant, quam influit in pulmonem. Hoc enim, quod in pulmone conſiſtit, & quod influit, pus fit. Pus vero in pulmone, & thorace conſiſtens, ac congregatum, ulcerat, ac putrefacit, & poſtquam exulcerata fuerint, ab ulcerato influit, & cum excreat, caput ſimul concuſſum magis fluit, ſimulque ex ulcerato in thorace, ac pulmone magis fluit, & ulcera agitata reſcrantur; ut etiam, ſi fluxus a capite ceſſet, is, qui ab ipſis ulceribus venit, ſufficiens ſit morbum facere. At *numer. 31.* curatio recitatur, quæ eſt; Suppuratis caput purgare oportet non fortibus medicamentis, ſed paullatim avertere in nares, & ſimul alimentis ventrem ſubducentibus uti; & cum principium morbi non amplius eſt, ſed fluxus divertitur, excreationem facere, & tuſſim excitare, & medicamentis infuſilibus in nares uti, & cibis ſimul ingeſtis. Cum autem excreationem facere oportet, pluribus cibis, & ſalſis, ac pinguibus utendum eſt, & vino auſtero, & cum ſic habet, tuſſis inducenda.

Si vero pulmo afficiatur, ut plurimum fit, ut ſuppuratio fiat; unde ſcribit Hippocrates in *libr. 1. de Morb. num. 10.* Si peripneumonia correptus, in diebus judicatoriis

non

non purgetur, ſed relinquatur in pulmone ſputum, ac pituita, ſuppuratus fit: & ſi quidem ſtatim curatus fuerit, ut plurimum effugit; ſi vero neglecta fuerint illa in pulmone, corrumpitur, illis inhærentibus, & putreſcentibus, & ulceratur pulmo, & ſuppuratus fit, & non amplius intro ad ſe ipſum nutrimentum memorabile trahit, neque quicquam repurgatur ab eo ſurſum, ſed ſuffocatur, & ſemper amplius difficulter ſpirat, & reſpirando ſtertit, & reſpirat illinc ſurſum ex pectore, tandem vero obturatur a ſputo, & moritur. Et ſubdit ibidem paullo infra: Fit præterea & ab his pulmo ſuppuratus, cum venula videlicet aliqua in ipſo fuerit rupta; rumpitur autem a laboribus; & ubi rupta fuerit, ſanguinem fundit, ſi quidem craſſior fuerit, amplius; ſin tenuior, minus: & ſanguinem quidem ipſum partim confeſtim ſpuit, partim vero niſi vena adſtringatur, in pulmonem funditur, & in ipſo putreſcit; & ubi putrefactus fuerit, pus facit; progreſſu vero temporis aliquando pus ſincerum, aliquando pus ſubcruentum, aliquando ſanguinem, & ſi magis repleta fuerit vena, ipſam ſanguinis copiam acervatim a ſe ipſa revomit, ſpuiturque pus craſſum ab acceſſoria, & intus putreſcente pituita. Hic ſi anticipetur, incipiente morbo, priuſquam vena ſanguinem fundat, ac fortiter laxetur, & priuſquam attenuetur, & in lecto decumbat, & caput corrumpi incipiat, & reliquum corpus colliquari, ſuperſtes ab hoc morbo evadit; ſi vero neglectus fuerit, & hæc occuparint, ut ea perpetiatur aut omnia, aut plurima, perit: perit autem hic aut ex iiſdem, quæ ſuperius dixi, aut a vomitu, ſanguine multo multoties per vomitum rejecto. Si vero vena omnino quidem rupta non fuerit, verum acutus tractus in ipſa fiat; fit autem maxime velut varix; qui etiam ſtatim ubi factus fuerit, dolorem quendam tenuem inducit, ac tuſſim aridam. Si vero diu duraverit, & neglectus fuerit, primum quidem ſanguinem modicum, ac ſubnigrum dimittit, ac rejicit, deinde vero adhuc copioſiorem, & ſinceriſſimum, deinde pus, patiturque quæcunque in ſuperioribus dicta ſunt. Et ſubdit curationem, & inquit: Conducit talibus, ſi ab initio curandos ſuſcipias, ut & venæ de manibus ſanguinem emittant, & diæta, e qua quamſicciſſimus, & exanguiſſimus fiat.

Addit: Eodem porro modo etiam venæ in latere afficiuntur, quæ intus in ſuperficie ſitæ ſunt. Cum igitur affectæ fuerint, varicoſæque factæ, & intus elevatæ, & neglectæ fuerint, hæc perpetiuntur. Erumpunt, & ſpuunt a ſe ſanguinem, & aliquando etiam vomunt, & ſuppurati fiunt, & ut plurimum pereunt. Si vero curentur, incipiente morbo, rurſus in loco venæ conſidunt ad latus, humileſque fiunt: & pulmo quidem ab his ſuppuratus redditur, & ab ipſo etiam talia perpetiuntur, & ſic moriuntur.

Et ſubdit *numer.* tt. Suppurati fiunt, & cum præ labore, aut exercitiis, aut alio quopiam modo vena ante, aut retro rupta fuerit, & ſic rupta, ut non ſtatim ſpuatur ſanguis, ſed in carne acutus tractus, ſive varix fiat, & caro tracta, ac convulſa humiditatem modicam traxerit, & ſublivida facta fuerit; & ſtatim quidem ſic affectus non percipit præ robore, ac bona habitudine, aut ſi etiam ſentit, nihil moleſti eſſe putat. Hic ubi deprehenderit, eum jam præ febribus, aut potu, aut venere, aut aliqua alia re correptus, fuerit attenuatus, caro ſauciata ſubreſiccatur, & ſubcaleſcit, & humiditatem in ſe ipſam a vicinis tum venis, tum carnibus trahit. Ubi autem attraxerit, intumeſcit, & inflammatur, & dolorem exhibet tenuem, & tuſſim raram, ac ſiccam primum. Deinde adhuc magis trahit in ſe ipſam, & dolorem inducit vehementiorem, & tuſſim frequentiorem: & primum quidem ſubpurulentum ſpuit, aliquando vero lividum, & ſubcruentum: & quanto magis tempus progreditur, amplius in ſe ipſam trahit, ac putreſacit; & de ipſa carne quantum ab initio lividum erat, hoc pus fit, & dolorem acutum exhibet, & febrem, & tuſſim multam, ac frequentem, & per ſputum ſincerum pus expuit. Si vero pus in ventre moram traxerit, totum corpus ab ipſo caleſcit; maxime vero viciniſſimæ partes. Caleſcente autem corpore, humiditas maxime eliquatur: & quæ quidem a ſupernis partibus eliquatur, in ſupernum ventriculum maxime confluit, & pus fit, ad hoc, quod jam in ipſo eſt. Pars vero ejus etiam in infernum ventriculum fluit, & quandoque alvus ab ipſa turbatur, & hominem perimit; nam cibi ingeſti ſecedunt inconcocti, & alimentum ab ipſis corpori non accedit, & ſputi ſurſum purgatio non æqualis contingit, alvo nimirum caleſacta, & omnia deorſum trahente in ſe ipſam. Et a ſputo quidem ſuffocatur, & ſtertit, dum non purgatur; a ventre vero fluente debilitatur, & plerunque perimitur. In hujuſmodi autem morbis hunc fluxum maxime exhibet caput, utpote quod cavum eſt, & ſuperne ſitum; cum enim ab alvo fuerit calefactum, tenuiſſimam pituitam de corpore in ſe ipſum trahit. Ubi vero hæc in ipſo fuerit collecta, reddit rurſum acervatam, & craſſam, velut dictum eſt; & pars quidem ipſius in ſupernum ventriculum defluit, pars vero in infernum. Cum igitur caput fluere inceperit, & reliquum corpus colliquari non amplius æqualiter, ne uſti quidem ſuperſtites evadunt. Superant enim ſupra pus influentia mala, ea quæ defluunt; & carnes liqueſcunt magis a malis, quam nutriuntur ab ingeſtis. Qui vero hujuſmodi morbos habent, partim ab his brevi pereunt, partim diutius tempus extrahunt. Differt enim corpus a corpore, & ætas ab ætate, & affectio ab affectione, & tempus a tempore, in quo ægrotarint: & aliqui majorem tolerantiam in morbis habent, alii impotentes ſunt: proinde certitudo exacta temporis, in quo pereunt, non

eſt, an longum, aut breve futurum ſit. Neque enim hoc tempus certum eſt, quod quidam definiunt; & plerunque neque hoc ipſum ſuppurat; differt enim annus ab anno, & tempus a tempore. At ſi quis de ipſis recte cognoſcere, ac dicere velit, is cognoſcet, omni tempore & perire, & ſuperſtites evadere, & pati quæcunque tandem patiantur. Hæc in *libr. 1. de Morb. numer.* 13.

At vero in *libr. Prognoſtic. num.* 13. 14. uſque ad 20. Hippocrates, ſupponens ſpecies, cauſas, & modos ſuppurationum recitatos, inquit: Sputum vero in omnibus doloribus, qui circa pulmonem, & coſtas fiunt, cito, ac facile expui convenit, & flavum ſputo valde permixtum apparere. Si enim longe poſtea, poſt principium doloris, expuerit, quod flavum eſt, aut fulvum, aut quod multam tuſſim inducit, & non valde permixtum eſt, deterius eſt; nam & flavum meracum periculoſum eſt; & album, ac viſcoſum, ac rotundum, inutile eſt: malum eſt & quod viride eſt valde, itemque pallidum, & quod ſpumoſum. Si vero ita fuerit meracum, ut etiam nigrum appareat, hoc ipſum deterius eſt, quam illa; malum etiam eſt, ſi nihil repurgetur, neque emittat pulmo, ſed plenus ferveat in gutture. Gravedines, & ſternutationes in omnibus circa pulmonem morbis & anteceſſiſſe, & ſuccedere, malum; ſed in aliis morbis lethaliſſimis ſternutationes proſunt. Sputum autem flavum ſanguine permixtum non multo, ſi in pulmonis inflammatione in principio morbi rejiciatur, ſalutare eſt, & valde prodeſt; ſi vero ſeptimo die, aut poſterius, minus ſecurum eſt. Omnia ſputa mala ſunt, quæ dolorem non ſedant; peſſima vero ſunt nigra, velut deſcriptum eſt. Quæ vero dolorem ſedant, omnium optima exiſtunt. Et *numer.* 14. Quicunque dolores ex his locis non ſedantur, neque ad ſputorum purgationes, neque ad ſtercorum alvi ſubductionem, neque ad venæ ſectiones, & victus rationem, ac medicamenta, eos ad ſuppurationem verti, ſciendum eſt. Ex ſuppurationibus quæcunque, dum ſputum adhuc biliſoſum eſt, ſuppurantur, pernicioſæ valde ſunt, ſive biliſoſum illud in parte, ſive ſimul cum pure expuatur; & hoc potiſſimum ſi, morbo ad ſeptimum diem progreſſo, ſuppuratio ab hoc ſputo procedere incipiat. Timor autem eſt, eum, qui talia expuit, moriturum eſſe decimaquarta die, ſi non aliquod bonum ſignum ipſi acciderit: ſunt autem bona hæc, facile ferre morbum, bene ſpirare, a dolore liberum eſſe, ſputum facile tuſſiendo rejicere, corpus æqualiter calidum, ac molle apparere, ſitim non habere, urinas, & alvi egeſtiones, ſomnos, & ſudores, velut deſcriptum eſt. Hæc ſingula noſſe convenit accidere, ut quæ bona ſint; nam omnibus his ſic contingentibus, homo non morietur. Si vero aliqua ex his acceſſerint, aliqua non, non amphore tempore vita producta, decimaquarta die homo peribit. Et *numer.* 15. Porro mala ſigna contraria ſunt, ægre ferre morbum, ſpiritum magnum, & denſum eſſe, dolorem non ſedari, ſputum vix tuſſiendo rejicere, valde ſitire, corpus inæqualiter a febre teneri, ventrem quidem, ac coſtas fortiter calidas eſſe, frontem vero, & manus, ac pedes frigidos, urinas autem, & alvi egeſtiones, & ſomnos, & ſudores, velut deſcriptum eſt. Hæc ſingula noſſe oportet mala eſſe. Si enim ita acceſſerit horum aliquid ad ſputum, peribit utique homo, priuſquam ad decimumquartum diem pervenerit, aut nonodie, aut undecimo. Sic igitur conjecturam facere oportet, quod hoc ſputum lethale ſit valde, & non perducat ad decimumquartum diem, proinde & mala, & bona ſigna expendentem, ex his prædictiones facere oportet; ita enim potiſſimum veritatem conſequi quis poterit. At vero aliæ ſuppurationes rumpuntur, plurimæ quidem vigeſimo die, aliæ vero trigeſimo, aliæ quadrageſimo, aliquæ vero ad ſexaginta dies perveniunt. Et *numer.* 16. Cæterum omnes ſuppuratos ex his ſignis cognoſcere oportet; primum quidem ſi febris non dimittit, ſed per diem quidem tenuis eſt, noctu vero amplior, & ſudores multi oboriuntur, tuſſeſque, ac tuſſiendi promptitudo ipſis adeſt, & nihil memorabile expuunt, & oculi cavi fiunt, & maxillæ ruborem contrahunt, & ungues quidem manuum curvantur, digiti vero caleſiunt, & potiſſimum ſummi, & in pedibus tumores fiunt, & cibos non appetunt, & puſtulæ per corpus naſcuntur. Et *numer.* 17. Quæcunque ſuppurationes diuturnæ ſunt, hæc ſigna habent, & fidem ipſis valde habere oportet. Quæ vero breves ſunt, ex his ſignis cognoſcere oportet, ſi quid apparuerit ex his, qualia in principiis fiunt; ſimul autem & ſi aliquanto difficilius ſpiraverit homo. At vero quæ ex ipſis citius, & tardius rumpuntur, his ſignis cognoſcere oportet. Si quidem enim dolor in principiis fit, & ſpirandi difficultas, & tuſſis, & ſputatio perſeverans ad vigeſimum diem pertingat, eruptionem tunc expectare oportet, aut etiam prius. Si vero quietior fuerit dolor, & alia omnia pro hujus ratione, eruptio poſterius expectanda eſt; neceſſe vero eſt, accedere & dolorem, & ſpirandi difficultatem, & ſputationem ante puris eruptionem. Ex his autem maxime ſuperſtites manent hi, quos febris eodem poſt eruptionem die dimiſerit, & qui cibos cito appetiverint, & a ſiti liberati fuerint; & ſi venter parva, & compacta egeſſerit, & pus album, & læve, & ejuſdem coloris fuerit, & a pituita liberum, & citra dolorem, ac tuſſim fortem repurgetur, ac optime quidem ſic, ac celerrime liberantur; ſin minus, hi, quibus proxima his contigerint. At vero intereunt hi, quos febris non dimiſerit, aut ubi ipſos dimiſiſſe putata ſuit, rurſus recaleſcens apparuerit, & qui ſitim quidem habuerint, cibos autem non appetiverint, & ſi venter liquidus fuerit, & pus pallidum, ſive viride, & lividum expuerint, aut pituitoſum, & ſpumo-

ſpumoſum. Si hæc omnia contigerint, pereunt; quibus vero ex his quædam acceſſerint, quædam non, horum aliqui intereunt, aliqui in multo tempore ſuperſtites evadunt. Verum ex omnibus conjecturam facere oportet. Et *numer.* 18. Quibuſcunque ex inflammati pulmonis morbis abſceſſus circa aures fiunt, & ſuppurantur, aut ad infernas partes, ac fiſtulantur, hi ſuperſtites evadunt. Verum hujuſmodi ſic conſiderare oportet. Si & febris detinuerit, & dolor non ſedatus fuerit, & ſputum pro ratione non prodierit; neque biliosæ, neque ſolutu faciles, & meracæ alvi egeſtiones fuerint, neque urina valde multa, & multam ſubſidentiam habens; (indicatur autem ſuperſtes futurus ab omnibus reliquis ſalutaribus ſignis) tunc abſceſſus hujuſmodi fore, ſperandum eſt. Fiunt autem partim ad infernas partes, quibus videlicet inflammatio aliqua circa præcordia affuerit, partim in ſupernis, quibus præcordium molle, & doloris exors permanſerit, & ubi ſpirandi difficultas, quæ per tempus aliquod affuit, deſierit citra aliam manifeſtam cauſam. Cæterum abſceſſus ad crura in pulmonis inflammationibus fortibus, ac periculoſis omnes quidem utiles ſunt; optimi vero ſunt, qui, dum ſputum jam in mutatione eſt, fiunt. Si enim tumor, & dolor fiat, ſputo pro flavo purulento evadente, & foras procedente, ita ſecuriſſime homo ſuperſtes evaſerit, & abſceſſus abſque dolore celerrime ſedabitur; ſi vero ſputum non bene proceſſerit, neque urina ſubſidentiam bonam habens apparuerit, periculum eſt, claudum fore articulum, aut multum moleſtiarum exhibiturum. Et ſi evaneſcant, & recurrant abſceſſus, ſputo non prodeunte, febreque permanente, horrendum eſt. Periculum enim eſt, ne deſipiat homo, & moriatur. Ex ſuppuratis a pulmonis inflammatione ſeniores magis intereunt; ex aliis autem ſuppurationibus juniores magis moriuntur. Et *numer.* 19. Dolores cum febre contingentes circa lumbos, & infernas partes, ſi ſeptum tranſverſum attigerint, infernas partes relinquentes, perniciosi valde ſunt. Proinde aliis quoque ſignis animum advertere oportet. Nam, ſi quod etiam ex aliis ſignis malum apparuerit, deſperatus eſt homo; ſi vero, aſſiliente ad ſeptum tranſverſum morbo, alia ſigna non mala acceſſerint, hunc ſuppuratum fore, multa ſpes eſt. Quicunque vero ſuppurati uruntur, quibus quidem purum pus fuerit, & album, & non fœtidum, hi ſervantur; quibus autem ſubcruentum, & cœnoſum, hi pereunt. Porro veſicæ duræ, & dolentes, penitus quidem horrendæ, ac pernicioſæ ſunt; pernicioſiſſimæ vero, quæ cum febre continua fiunt. Etenim dolores ab ipſis veſicis ad occidendum ſufficiunt, & alvi non egerunt hoc tempore, niſi durum quiddam, & hoc coactæ. Solvit autem urina purulenta micta, quæ albam, ac lævem ſubſidentiam habet; ſi vero neque ab urina quicquam remiſerit dolor, neque veſica molliatur, & febris continua fuerit, in primis circuitibus morbi ægrum moriturum eſſe, timor eſt. Atque hic morbus potiſſimum pueros corripit ſeptennes, donec ad quintumdecimum annum pervenerint.

Et in *libr. de Locis in Homin. num.* 28. Suppurati hoc modo cognoſcuntur. Lateris mollitudinem a principio dolor occupat. Cum vero jam pus collectum eſt, & dolor ſimiliter habet, & tuſſis fit, & pus excreat, & ſpiritus corripit. Si vero nondum erupit pus, in lateris mollitudine concutitur, & velut in utriculo ſtrepitum facit. Si vero horum nihil adſit, ſuppuratus autem ſit, ex his conjectare oportet. Spiritum multum habet, ſubraucoſiuſque loquitur, & pedes, ac genua intumeſcunt, magis autem ab ea lateris mollitudinis parte, in qua pus eſt, & thorax concurvatus eſt, & membrorum diſſolutio fit, & ſudor per totum corpus diffluit, & aliquando ſibi ipſi videtur calidus eſſe, aliquando frigidus, & ungues circumtenſi ſunt, & alvus calida fit: ex his ſuppuratos cognoſcere oportet. Et *numer.* 25. ejuſdem *libr.* Peripneumonicum ſi non ſeptima die febris dimiſerit, moritur, aut ſuffocatur, aut utrumque; ſi vero nona die, duabus diebus interpoſitis, corripiat, utplurimum etiam hic aut moritur, aut ſuppuratus evadit; ſi vero duodecima die, ſuppuratus fit; ſi quarta & decima, ſanus fit: & quicunque præ peripneumonia, aut pleuritide ſuppurati fiunt, non moriuntur, ſed ſani fiunt. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 3. Suppurationes circa pulmonem habent, qui in facie flores habent, & alvo ſunt liquidiore. Et ibidem ſupra: Quicunque ſuppurati fiunt maxime ex pleuritide, & peripneumonia, eos calores comitantur interdiu tenues, noctu vehementiores, & nihil memoratu dignum expuunt. Et ibidem: Suppurati ex pleuritide facti, in quadraginta a ruptione diebus, expuunt. Et in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 8. Suppurati ex pleuriticis fiunt, quicunque in quatuordecim diebus non repurgantur. Et in eodem *libr.* 5. *Aphor.* 15. Suppurati ex pleuritide facti, ſi in quadraginta diebus repurgati fuerint ab ea die, qua ruptio facta fuerit, liberantur; ſi vero non, ad tabem tranſeunt.

In *lib.* autem 2. *de Morbis numer.* 44. Suppurationis ex peripneumonia factæ ſigna, & curatio ſcribitur hæc: Cum ex peripneumonia ſuppuratus factus fuerit, febris detinet, & tuſſis ſicca, & difficultas ſpirandi, & pedes intumeſcunt, & manuum, ac pedum ungues contrahuntur. Hunc, ad decimam diem a ſuppurationis initio progreſſum, multa calida lavato, & ari radicem tali magnitudine tritam, & ſalis granum, & modicum mellis, & aquam, & olei parum, extracta lingua tepida infundito, & poſtea humerum concutito. Etenim ſcriptum eſt in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 3. hoc ſignum: Quibus ſuppuratis, dum concutiuntur, multus ſtrepitus de humeris fit, minus puris habent hi, quam quibus paucus, ſi difficilius ſpirent, & meliorem co-

lorem

lorem habeant; quibus autem ſtrepitus nullus fit, verum difficultas ſpirandi fortis, & ungues lividi, hi pleni ſunt pure, & perniciose habent. Concuſſo igitur humero, ſubdit Hippocrates in eodem *libr. 2. de Morbis* & eodem *numer. 44.* ſi quidem ab his pus erumpat, bene habet; ſin minus, aliud facito. Cibos acres, & cyclaminum exſuccato, ſitque ſucci utrorumque acetabulum parvum; deinde ſilphii ſuccum fabæ magnitudine terito, ac diluito, & lactis caprini, aut aſinini acetabulum ammiſceto. Hoc tepidum infundito; quod ſi ab hoc non erumpat, raphani corticem, & æris florem trium fabarum magnitudine terito; ſit autem raphani duplum; & oleo diluito quarta heminæ parte. Hoc tepidum infundito: & ſi eruperit pus, cibis quam ſalſiſſimis, ac pinguiſſimis utatur. At ſi non prodierit pus, paullatim fomentum adhibeto in os ex ſii ſucco, vino tornio, lacte bubulo, aut caprino, ſingulis pari menſura permixtis, ita ut ſint heminæ tres, in quas poſtea furni teſtas igni candefactas injicito, atque inde vaporem per fiſtulam trahat, cavendo, ut ne aduratur. Poſtquam autem purius jam ſputum prodierit, urticæ ſemen, thus, origanum in vino albo, melleque, ac oleo modico ipſi infundito, idque per tertium diem; poſtea vero butyrum, reſinam in melle eliquatam: & cibis non amplius utatur ſalſis, neque pinguibus. At diebus interpoſitis, infuſionis oris uſu ceſſante, ſalviam, rutam, ſatureiam, origanum, pari portione, jejunus ex vino bibat acetabuli menſura, omnibus illis inſperſis. Quod ſi ab infuſionibus his oris non eruperit, nihil miri eſt; ſæpe enim prorumpit ad alvum, & ſtatim melius habere ſibi videtur, ubi ex anguſto ad ampliorem regionem devenerit. Et ſubdit *numer.* 45. Alius morbus. Cum tempus longius protrahitur, & febris vehemens, ac tuſſis corripit, & latus dolet, & ad ſanam partem decumbere non poteſt, ſed ad dolentem, & pedes, & oculorum cavitates intumeſcunt: hunc ubi decimus quintus dies ab eruptione adeſt, multa calida lotum in ſella firma collocato, & alius quidem manus ipſius teneat, tu vero humerum concutito, ut audias in utrum latus affectio ſtrepitum edat: optandum autem eſſet in ſiniſtrum. Hunc ipſum igitur locum ſeces; minus enim lethalis eſt. Si vero præ craſſitudine, ac copia ſtrepitum non edat, quo ipſum cognoſcere poſſis, utrum latus tumuerit, ac magis doluerit, hoc infime ſecato retro tumorem magis, quam ante ipſum, quo puris exitus facilem fluxionem habeat: ſecato autem inter coſtas per novaculam primum cutem, deinde ſcalpello acuto, quod panniculo ſit obligatum, ita, ut ſumma ipſius pars ad unguis magni digiti menſuram expedita reſtet, quam intromittas: reliquam vero curationem ibi lege.

Fiunt autem, ut in *libr. 1. de Morb. numer.* 11. legitur, & ſuperiore ventre ſuppurati ex pleuritide, cum fortis fuerit, & in judicatoriis diebus neque putruit, neque ſputo rejecta eſt, ſed latus exulceratum fuerit a pituita affixa, & bile; & cum ulcus factum fuerit, reddit de ſe pus, & ex vicinis locis præ caliditate in ſeipſum pituitam adducit, & hæc ubi computruit, pus ſpuitur: aliquando vero etiam ex venis ſanguis ſe in ulcus ingerit, & putrefactus pus fit. Hic ſi e veſtigio aſſumatur, ſanus plerunque fit; ſi vero negligatur, perit.

Ex lethargo præterea fit ſuppuratio; etenim ſcriptum eſt in *lib. 3. de Morbis num.* 5. Morbi lethargi appellati ſtatus idem eſt, qui & peripneumoniæ, verum difficilior, & non omnino liber, ac remotus eſt ab humida peripneumonia. Et ſubdit: Hoc curandum eſt, ut plurimum ſpuat, & caleſiat, & a vino abſtineat; ſi vero effugerit, ſuppuratus fit.

Ab angina etiam contingit ſuppuratio; inquit enim Hippocrates in *libr. 2. de Morb. num.* 27. In angina ſi faucibus, ac tumoribus ſedatis, morbus ad pulmonem converſus fuerit, febris ſtatim corripit, & lateris dolor, & ut plurimum moritur, ubi hoc factum fuerit. Si vero quinque dies effugerit, ſuppuratus fit, ſi non ipſum ſtatim tuſſis invaſerit. Si vero invaſerit, facta excreatione depurgatus, ſanus fit. Deinde curationem addit hanc: Si tuſſis non affuerit, nimirum ſuppuratum fieri ſcito, & ubi cœnavit, cum dormire volet, allium edat crudum quam plurimum, & vinum inſuper bibat vinoſum meracius. At ſi quidem ita pus eruperit, bene habet; ſin minus, poſtridie calida loto ſuffitum adhibeto; & ſi eruperit, velut ſuppuratum curato.

Quicunque vero a vulneribus ſuppurati fiunt, aut ex haſta, aut pugione, aut jaculo intro ſauciati fuerint, quandiu quidem habuerit ulcus reſpirationem foras per antiquum vulnus, & hac parte frigidum in ſe ipſum adducit, & calidum hac parte a ſe ipſo emittit, & ſane facile tum pus, tum ſi quid eſt aliud, expurgatur. At ſi quidem & interna, & externa pars ſimul fuerint ſanatæ, ſanus pœnitus homo evadit; ſi vero externa quidem ſanata fuerit, interna vero non, ſuppuratus fit. Et ſi etiam ſanata ſimul fiat interna, & externa pars, cicatrix autem iotus debilis fiat, & aſpera, ac livida, reulceratur quandoque, atque ſic ſuppuratus fit: rurſus exulceratur etiam, ſiquid amplius laborarit, & ſi attenuatus fuerit, & ſi pituita, aut bilis ad cicatricem affixa fuerit, & ſi alio morbo correptus attenuatus fuerit. Poſtea ſigna explicat, & inquit: Ubi ulcus factum fuerit ſive hoc modo, ſive ubi externa pars prius, quam interna coaluit, dolorem acutum inducit, & tuſſim, & febrem, & frigiditatem, ipſum ſibi ipſi ulcus inducit, eo quod amplius calidum exiſtat, & ipſum a ſe ipſo caliditatem efflat, & pus expurgatur, & per longius tempus curatur, & tardius ſaneſcit. Quandoque vero neque ſaneſcit; (nam caro, & ulcus ab ardo-

re, qui

re, qui eſt in corpore, coquitur, & nimium humectatur, ut non poſſit neque ſiccari, neque carnem producere, neque ſanari:) ſed cum temporis progreſſu moritur. Hæc in *libr. 1. de Morb. num.* 18. Et ſubdit *num.* 19.

Si contingat, ut aliqua craſſarum venarum ſaucietur, & ſanguis intro fluat, ac putreſcat, ſuppuratus fit: & ſi quidem hoc pus totum per ſputum rejectum fuerit, & vena ſauciata coaluerit, & ulcus intus, & foris ſanatum fuerit, pœnitus ſanus evadit; ſi vero nec ulcus coaleſcat, nec vena conſtringatur, ſed alias atque alias ſanguinem remittat, & ſi ſtatim vomatur, & ſpuatur, aut etiam putreſcat, & pus expuatur, plerunque perimitur, aut ſtatim vomens ſanguinem, aut poſteriore tempore, dum perit ab iiſdem, quæ antea dicta ſunt. Sæpe vero hi, quibus venarum aliqua intus ſauciatur a vulneribus, aut quibuſdam laboribus, aut exercitiis, aut alia quadam cauſa, cum caluerit, & ſana eſſe videtur vena, alio tempore iterum rumpitur, idque ab iiſdem contingit cauſis, a quibus etiam prius patiebatur. Ubi vero iterum rupta eſt, ſanguinem fundit, & ſtatim pereunt, multum ſanguinem, ac ſæpe vomentes, (aut alias, atque alias ſanguinem recentem vomunt) pus autem ſpuentes per omnem diem multum, ac craſſum, tali, aut conſimili modo pereunt, velut etiam in aliis morbis dictum eſt. In *libr.* autem *de Loc. in Homin. num.* 26. Fit præterea ab ulcere ſuppuratus, & levior hic morbus exiſtit. Et ſubdit: Fit etiam ſuppuratus extra pulmonem, maxime quidem a ruptura, & ubi caro contuſa fuerit; juxta hanc enim pus congregatur, & congregatum fluctuat, ſi quis corpus concutiat, & ſtrepitum facit, & hæc uruntur. Ex tabe, ex igne ſacro, atque aliis id generis fiunt ſuppurati homines. Sed legitur in *libr. de Coac. Prænotionib. numer.* 3. Suppurationem inducunt diſtentiones ad pedes, ac lumbos ex menſibus, itemque ea, quæ de alvo viſcoſa graveolentia cum dolore prodeunt. Et ibidem ſupra: Ad ſuppurationem frequenter deveniunt horrore affecti: ſed & febris tales ad ſuppurationem perducit.

Signa ſuppurationis, præter plurima narrata, hæc leguntur in *libr. de Iudicat. numer.* 10. Suppurati fiunt, qui lingua offendunt, & labiorum non ſunt potentes, ſi hæc ſedata fuerint. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 3. Qui ſuppurati futuri ſunt, primum ſalſuginoſum ſpuunt, deinde dulcius.

Prognoſtica vero, præter ea, quæ dicta ſunt, hæc adjiciemus. Legitur in *libr. de Coac. Prænot. num.* 3. Ob ſuppurationem intermittentes febres plerunque ſudorificæ ſunt. Et: Suppuratis ſurditas oborta cruentam egeſtionem ſignificat: his ad finem nigra prodeunt. Et ſupra: Quos ſuppuratos mitius habentes ſputorum graveolentiæ ſequuntur, eos recidiva occidit.

Curationem vero jam expoſuimus; attamen hæc ſubjiciemus, quæ ſcripta ſunt in eodem *libr. de Coac. Præn. num.* 4. Suppurationes magnas abducit, a veratro vomere rubicunda, ſpumoſa. Et in *libr. de Humid. Uſu numer.* 11. Suppurationibus omnibus confert calida. Et in *libr. de Loc. in Homine numer.* 31. Suppuratis caput purgandum; ſed quomodo, ibi lege. In *libr.* autem *de Vict. Rat. in Morb. Acut. num.* 68. ſcriptum eſt medicamentum ad ſuppuratos; ſed quoniam ſecantur, aut uruntur hi, idcirco conſiderandus eſt Hippocrates in *libr. 6. Aphor.* 27. Quicunque ſuppurati, aut hydropici ſecantur, aut uruntur, aqua, aut pure acervatim effluente, moriuntur. Et in *libr. 7. Aphoriſm.* 44. Quicunque ſuppurati uruntur, vel ſecantur, ſi pus purum fluxerit, & album, evadunt; ſi vero ſuberuentum, & fæculentum, ac fœtidum, pereunt.

Inferno autem ventriculo, ait Hippocrates in *libr. 1. de Morb. num.* 12. ſuppurati fiunt, maxime quidem eum pituita, aut bilis acervata inter carnem, & cutem collecta fuerit. Fiunt autem & a convulſionibus: cum venula convulſa rupta fuerit, ſanguis effuſus putreſcit, & ſuppuratur; ſi vero caro convulſa fuerit, aut contuſa, ſanguinem ex venis ſibi ipſi propinquis trahit, atque hic putreſcit, ac ſuppuratur. His ſi quidem foras de ſe ſignificationem præbuerit, & eruperit pus, ſani fiunt; ſi vero ſua ſponte intro proruperit, pereunt. At vero diffuſum pus in inferno ventriculo, velut in ſuperno dictum eſt, generari haudquaquam poteſt, ſed velut a me dictum eſt, in tunicis, & in tuberculis innaſcitur; & ſi quidem intro notas habuerit, cognitu difficile eſt. Neque enim ex concuſſione cognoſcere licet. Cognoſcitur autem maxime ex dolore, ubi fuerit, & ſi terram figulinam, aut aliud quid hujuſcemodi impoſueris, brevi id reſiccata. In *libr.* autem 7. *Aphoriſm.* 22. ſic proditum eſt: A ventris dolore diuturno, ſuppuratio. Et in *libr. 5. de Morb. Popul. num.* 15. hanc recitat Hippocrates hiſtoriam: Cyrenius in Omilo ſuppuratus factus, infernum ventrem uſtus eſt triginta diebus ſerius, quam oportebat, & manſuete ſe habebat, & reſiccatum eſt pus in ventre. Verum in calidiſſimo tempore edens fructus pomorum, & alios cibos non conferentes, a febre correptus eſt, & a ventris profluvio, & mortuus eſt. Hecaſon in Omilo, velut etiam alter ſerius uſtus eſt, attamen reſiccatus eſt venter, modico excepto. In *libr.* autem 7. *de Morb. Popular. num.* 52. recitat hiſtoriam de quodam ſuppurato, qui poſtea hydropicus factus eſt.

SURA.

Legitur in *libr. 1. Prædict. num.* 5. hæc prænotio: Circa ſuram dolores, mentis emotionem faciunt. Et in *libr. de Coac. Prænot. num.* 1. Surarum dolores maligni ſunt, mentemque movent tum alias, tum ſi urinæ ſubſidentia in medio innatet.

SUR-

SURDITAS.

Hoc pacto curatus fuit quidam ſurdus, ut legitur in *libr. 7. de Morb. Popul. numer.* 34. Parmeniſci filio ſurditas: contulit clyſterem auricularium non adhibere; verum lana expurgare, & ſolum oleum, aut netopum infundere, deambulare, mane ſurgere, vinum album bibere, oleribus abſtinere, pane, & piſcibus petroſis nutriri. Sed de ſurditate plura ſcripſimus in *Capit. de Auribus*, & ideo tantummodo de ea faciemus mentionem, quæ in morbis contingit, ac maxime acutis. Quapropter ſcriptum eſt in *libr, de Coac. Prænotion. num.* 3. Surditas, ſuppuratis oborta, cruentam egeſtionem ſignificat: his ad finem nigra prodeunt. Et *num.* 2. Surditas, accedente ægritudine, & urina ſubrubicunda, ſubſidentiam non habens, &c. mentem emovet. Et in *lib.* 1. *Prædict. num.* 4. Surditas, & urinæ non conſidentes, valde rubicundæ, innatantes, mentis emotionem portendunt: his morbo regio corripi malum eſt. Et in *libr, de Coac. Prænotion. numer,* 2. in principio: Surditas, & ſopor poſt capitis dolorem cum aſcaridibus, abſceſſus circa aurem exſuſcitant. Et ibidem infra: Surditatem ex febribus, ſanguinis e naribus fluxio ſolvit; itemque alvi turbatio. Et ibidem ſupra: Cum ſurditate vigilantibus, vomitus æruginoſi in capitis doloribus, inſaniam excitant. Et infra: Ex ſurditate leniter abſceſſus juxta aures fiunt, tum aliis, tum ſi quid nauſeæ accedat: ſed & ſoporoſis ex his etiam magis abſceſſus ad aurem fiunt. Et paullo infra: Ex ſurditate, ac torpore, de naribus aliquid deſtillare, difficultatis aliquid habet: vomitus his conveniet, & alvi turbatio. Sed in *libr.* 1. *Prædict, num,* 18, Surditas in acutis poſt modicam ſanguinis eruptionem, & nigrorum egeſtiones, malum. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2, Surditas in febribus alvum ſiſtit. Et ibidem paullo ſupra: Surditas in acutis, ac turbulentis conſequens, malum: malum etiam in longis; in his autem etiam dolores ad coxas deducit. Et ibidem paullo infra: Surdi valde, in accipiendo tremuli, linguam reſoluti, torpidi, malum. Et *numer.* 3. Surditas cum febre, & dolor acutus ad latus his fit, quibus ex partu alba prodeuntia ſupprimuntur. Et ibidem ſupra: Surditas ſanguinis egeſtionem ſolvit. Et ibidem infra: Surditas, & vomitus volvuloſis, malum. Et *numer,* 2. ejuſdem *libr.* Quibus ſurditas cum capitis gravitate, & præcordii intenſione, & ad ſplendorem turbatio, ſanguinem profundit. Sed in *libr. de Judicat. numer.* 10. Surditas dolorem fortem in locis infernis ſolvit. Tandem in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 28. Surditas bilioſis egeſtionibus ſuperveniens, eas ſedat.

SUTURA.

Suturæ capitis ſcribuntur in *libr. de Homin. Struct. num.* 4. Et in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 10. agitur de ſuturis capitis, & quod alia capita tres, alia quatuor habeant. Verum ſuturarum multitudo ad ſanitatem eſt utilis. Et in *libr. 5. de Morb. Popul, numer.* 14. ſuturarum læſio cognitu difficilis, adeo ut Hippocrates ipſe in capite quodam percuſſo ſe deceptum fateatur. Et in *libr. de Capit, Vulner. numer.* 5. legitur ſutura in oſſe denudato in capitis ulcere comparens.

SYDERATIO, ſive APOPLEXIA.

Syderatio, ſive morbus attonitus appellatur a medicis noſtræ ætatis apoplexia. Atque ea fit aut in toto corpore, aut in aliqua corporis parte, ſive membro. Cauſæ autem, & ſigna ſyderationis totius corporis hæc leguntur in *libr.* 2. *de Morb, numer,* 8. Si ſyderatus fiat, anteriorem capitis partem dolet, & oculis non æqualiter videt, & ſuppuratur, & venæ pulſant, & febris debilis tenet, & corporis impotentia. Hic patitur hæc, cum venæ in capite fuerint calefactæ, & calefactæ pituitam in ſe ipſas traxerint; & principium quidem morbi ex hoc fit. Anteriorem vero capitis partem ideo dolet, quod venæ in hac ſint craſſiſſimæ, & cerebrum ad anteriorem capitis partem magis ſitum eſt, quam ad poſteriorem; & oculis ideo non videt, procumbente eo cerebro, ac inflammato. Impotentiæ vero ideo corpus occupant: poſtquam venæ pituitam in ſe ipſas traxerint, neceſſe eſt, præ pituitæ frigiditate ſanguinem magis nunc ſiſti, ac perfrigeratum eſſe, quam priori tempore; dum autem ſanguis non movetur, fieri non poteſt, ut non etiam corpus quieſcat, ac torpeat: & ſi quidem ſanguis, ac reliquum corpus ſuperarint, ita ut caleſcant, homo evadit; ſi vero pituita prævaluerit, ſanguis magis perfrigeratur, ac congelatur; & ſi frigiditas, ac congelatio augeſcant, pœnitus congelaſcit, ac perfrigeratur homo, & moritur. In *libr.* autem *de Flatib. numer.* 19. cauſas ſyderationis vult flatus eſſe, qui fortaſſe a materia frigida proveniant, & inquit: Cum flatus frigidi multi penetrent, ac inflent carnes, partes corporis ſtupidæ fiunt: & ſi quidem plurimi flatus per univerſum corpus diſcurrant, totus homo ſyderatur; ſi per partem, pars illa percutitur, atque ubi abierint flatus, ceſſat & morbus; quandiu autem permanſerint, conſiſtit & morbus, idque ſic habere indicat perpetuus ſyderatorum hiatus. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. Syderationis ſigna hæc ſcribuntur: Si quidem aortæ appellatæ, utrinque appendentes pulmonis partes, valde inflammatæ ſunt, ut ad latus aſſideant, hac corporis parte reſolvuntur, & livores foris circa coſtam habet: hos autem veteres ictos, ſive ſyderatos vocabant. Si vero non valde inflammatæ ſunt, ut non aſſideant, dolor quidem fit per totum, non tamen reſolvuntur, neque livores habent. Quibus vero totus pulmo inflammatus fuerit una cum corde, ut ad latus allabatur, hi toti reſolvuntur, & jacet æger frigidus, ſenſus exors, moriturque ſecunda, aut tertia die. Si vero etiam

ſine

ſine corde contigerit, minus diu vivunt: quidam autem etiam ſervantur. Syderantur quoque homines ex vulnere; legitur enim in eodem *libr. de Coac. Præn. num.* 3. infra: Syderati dextra, aut ſiniſtra parte fiunt, qui ex vulnere impotentes fiunt corpore, ſi febris cum rigore non accedat. Syderati etiam fiunt ex capitis ulcere, quemadmodum proditum eſt in *libr. de Capit. Vuln. num.* 27. Et in *libr. de Coac. Præn. numer.* 3. Syderationes leves diuturnas faciunt mentis emotiones taciturnæ, non quieſcentes. Et in *libr. 6. Aphor.* 57. Syderationes fiunt maxime a quadrageſimo anno uſque ad ſexageſimum annum. Et in *libr. 3. de Morbis num.* 3. ſcribuntur cauſæ, & ſigna ſyderationis his verbis: Qui icti, ac ſyderati eſſe dicuntur, cum cerebrum multa immunditia vitioſorum humorum repletum fuerit, anterior capitis pars primum dolorem ipſis exhibet, & ſuſpicere non poſſunt aliqui ambobus oculis, aliqui altero, & ſopor ipſos tenet, & deſipiunt, & tempora ſaliunt, & febris tenuis habet, & corporis impotentia. Sed in *lib. de Coac. Præn. num.* 3. Syderationis futuræ ſignum ſunt torpores, & ſenſus ſtupiditates præter morem fientes. Et ibidem ſupra: Syderationem parvam, ac modicam ſignificant vertigines ex hæmmorrhoide parum apparente obortæ. Syderati quoque fiunt etiam ab atra bile; quemadmodum legitur in *libr. 1. de Morbis num.* 3. Prognoſtica vero ſigna habentur in *libr. 2. Prædict. num.* 2. atque ea ſunt: Syderatio alicujus membri ſi in febribus acceſſerit, periturum hominem, ſciendum eſt. Et in *libr. de Coac. Præn. num.* 3. Syderationes derepente exſolutorio modo fientes, febre inſuper temporis progreſſu accedente, pernicioſæ ſunt. Et ibidem paullo ſupra: In ſyderatis ex ſpiritus ægratione ſudor accedens, lethale: rurſus autem in his ipſis ſi febris accedat, ſolutio fit. Et ibidem *num.* 2. Syderatis leviter, tumores circa aurem mali. Et in *libr. 3. de Morb. num.* 3. Hic tertia, aut quinta die moritur, & ad ſeptem non devenit; ſi vero devenerit, a morbo liber evadit. Deinde curationem aggreditur, & inquit: Hunc ſi curare voles, capiti fomenta adhibeto, & ſectione facta, tranſpirationem efficito; ſi vero dolor tenuerit, etiam ſternutationes inducere oportet, & caput purgare levibus, & odoratis, infernam item alvum purgare: a vino autem pœnitus abſtineat, & ptiſanæ ſucco utatur. Et in *libr. de Coac. Præn. num.* 3. Syderatis ſi hæmorrhoides accedant, utile eſt; ſi vero frigiditates, & torpores, malum. Sed lege *Apoplexia*.

COMMENTARII XVII. FINIS.

JOAN-

JOANNIS
MARINELLI
COMMENTARIUS XVIII.
IN LIBROS HIPPOCRATIS.

TABES, ſive PHTHISIS.

TAbes, quam phthiſim etiam Græci appellant, proprie eſt corporis totius, aut alicujus partis, ſive membri extenuatio. Tres autem ſunt illius, quæ totius eſt corporis, ſpecies, de quibus ſcribuntur hæc in *libr. de Intern. Affectionib. numer.* 12. Tres ſunt tabis ſpecies. Prima quidem fit à pituita. Cum enim caput pituita impletum ægrotarit, & calor acceſſerit, pituita in capite computreſcit, ut quæ moveri non poteſt, ut decedat. Poſtea cum craſſefactæ fuerint, & putrefactæ, ac ſuperimpletæ venulæ, fluxio in pulmonem fit, & pulmo, ubi ſuſceperit, ſtatim ægrotat, ut qui a pituita mordetur, quæ ſalſa eſt, & putrida. Hæc igitur æger patitur. Febris debilis invadere incipit, & rigor, & dolet pectora, & dorſum; aliquando etiam tuſſis premit acuta, & exputit ſalivam multam, & liquidam, ac ſalſam. In progreſſu autem corpus attenuatur, cruribus exceptis; hæc enim intumeſcunt, & pedes, & ungues contrahuntur. Ex humeris autem tenuis, ac debilis eſt, & fauces velut lanugine implentur, & velut per arundinem ſibilat, & fortiter ſitit per totum morbum, & multa impotentia corpus habet. Hic cum ſic habuerit, in anno corruptus male perit. Tabes quoque, ut legitur in *lib. de Loc. in Homin. numer.* 27. fit, cum in idem, velut in ſuppurato, fluxio fit per guttur, & appendentes pulmonis partes, appellatas aortas, quæ pulmonem, & guttur continent, ac conjungunt. Fluit autem in pulmonem frequenter, & paullatim, & humiditatem in pulmone non multam facit. Reſiccatum enim id, quod influit, & gutture compactum, utpote quod non eluitur, ſed paullatim influit, ac detinetur, tuſſim excitat, & in aortis id, quod influit, detentum, utpote cum anguſta foramina aortæ habeant, anguſtum ſpiritui locum exhibet, & talem ſpiritum habere facit, qui velut defectus ſemper reſpirare concupiſcit, & in pulmone, velut non vehementer humido exiſtente, pruritus contingit. Cum vero multum de capite fluxerit, pruritus in pulmone non fit; multum enim eſt, quod in ipſum influit: & ſuppurati ex his tabidis, ſive phthiſicis Græce appellatis fiunt, ubi corpus humectius factum fuerit; & contra, ubi ſiccius fuerit factum, ex ſuppuratis tabidi. Sed in *libr. 2. de Morbis numer. 46.* de hac tabis ſpecie leguntur cauſæ, & ſigna indicantia, & prognoſtica his verbis: Cum quis ex pulmonis affectu tabeſcit, is ſalivam craſſam cum virore ſubpallidam dulcem tuſſiendo rejicit, & ſtridor, ac dolor ad pectus, & ad dorſum fit, & in faucibus tenuis ſibilus auditur, & fauces ſiccæ ſunt, & oculorum cavitates rubicundæ, & vox gravis, & pedes intumeſcunt, & ungues contrahuntur, & ſupernæ partes attenuantur, ac imminuuntur, & ſalivam abominatur, ubi excreaturus ipſam in ore habet, & tuſſit mane maxime, & circa mediam noctem, immo etiam aliis temporibus: & corripit magis hic morbus mulierculam juvenculam, quam vetulam. Huic ſi jam pili de capite defluant, & nudum ſit caput, vel ex morbo, & ſi prunis iſpuenti ſaliva graveolens ſit, intra breve tempus ipſum moriturum eſſe, pronuncia; id vero, quod occidet, alvi profluvium fore. Ubi enim jam pus circa cor putruerit, nidoroſum odorem prunis injectum de ſe præbet; & cerebrum concaleſcens ſalſuginoſum humorem effundit, qui alvum movet: hujus autem ſignum eſt, quod capilli ex capite defluunt. Hunc,

ubi

ubi ita habuerit, ne curato. Si vero a principio morbus obtigerit, lenticulæ decoctum bibendum dato; deinde interpoſita una die, veratrum dato temperatum, ut ne alvum inſernam moveat. Et eum noctu ad os ſalſuginoſus humor ipſi influit, medicamenta frequentiora ipſi ad nares appone; ſi vero non fluit, appone quidem, ſed rarius, & menſe ſemel, ita ut inſuper veratrum bibendum des, quantum duobus digitis comprehendi poteſt, in vino dulci temperato. Statim vero lenticulæ decoctum inter bibendum dato, & medicamenta quam pauciſſima bibat, ſi non febres acutiores ipſum corripiant. Radicem dracontii albam, & veratri delingat, ſed non ex melle; ſic enim minime alvum movebit. Si vero tormen in alvo inferna oboriatur, primum per clyſterem illud infuſum immittito, in quod coccus cnidius ammiſcetur; quod ſi neque ſic ſedetur, lacte aſinino cocto purgato, pharmacum autem nullum deorſum purgans dato. Si vero ante medicamentum, præpotato veratro bilem vomat, ab ipſo lenticulæ decocto accepto vomat. Cibis autem utatur, ſi febres acutæ tenuerint, carnibus ovillis coctis, & volucrium, & cucurbita, & beta, Juſculum autem ne ſorbeat; neque ad intinctus utatur. Piſcibus utatur ſcorpiis, & cartilaginei generis. Calidum vero nihil edat; neque lavet, ſi febris multa teneat; neque oleribus acribus utatur; præterquam ſatureja, aut origano. Vinum bibat album. Si vero ſine febre ſit, calores autem alias, atque alias corripiant, piſces edat optimos, ac pinguiſſimos, & pinguia, & dulcia, & quam maxime ſalſa. Et deambulationibus utatur neque in vento, neque in ſole, & a cibis vomat, ubi tempeſtivum viſum fuerit, & calida lavet, capite excepto. Ex cibis frumentaceis præſtat panis his, qui non mazam ſoliti edere ſunt, mazam vero edere ſolitis utraque dato. Et in *libr. de Intern. Affectionib. numer.* 11. curationem non huic diſſimilem ſcribit hoc modo: Primum quidem veratrum bibendum dare oportet, infra autem ſubpurgate epithymo, aut peplio, aut grano cnidio, aut tithymalide: hæc quater in anno dare oportet, ſurſum bis, deorſum bis. Dandum eſt & lac aſininum coctum ad ſubpurgationem, aut bubulum, aut caprinum. Bibat etiam crudum lac bubulum, tertia aquæ mulſæ parte ammixta, per quinque & quadraginta dies, immixto etiam origano. Caput autem ipſius prius purgetur, pharmaco ad nares appoſito; cibaria autem, & obſonia dentur neque pinguia, neque nidoroſa, neque valde acria. Hæc autem morbum obſervando facere oportet, & deambulationibus ad cibos uti, obſervando, ne frigeat. Hyeme vero juxta ignem habitationem faciat. Bibat autem vinum nigrum, auſterum, quam vetuſtiſſimum, ac jucundiſſimum, verum modicum. Et ſi tibi viſum fuerit, ante pharmacum fomentum adhibeto, & ſic pharmacum dato; ſi vero dare nolueris, facto fomento, vomitum ex cibis facere cogito, velut prius ſcriptum eſt. Huic ſi commodæ fuerint, deambulationibus utatur; ſi vero non conducant, corpore quam maxime quieſcat. Hoc modo tractatus, faciliime in morbo deget: eſt autem morbus lethalis, & pauci hunc effugiunt. Sed in *libr.* 2. *de Morbis numer.* 47. ſcribitur alius morbus, appellatus tabes, ubi ait Hippocrates: Tuſſis vexat, & ſputum multum, ac liquidum, & quandoque facile tuſſiendo rejicitur etiam pus veluti grando, quod dum digitis conteritur, durum, & male olens eſt. At vox pura eſt, & doloris exors, & febres non corripiunt, verum calor quandoque alias, atque alias, atque hic debilis. Huic veratrum bibendum eſt, & lenticulæ decoctum, & large cibus ſumendus, ita ut abſtineat ab acribus, & a carnis bubulis, ac porcinis, & ovillis. Exerceatur modice, & deambulet, & a cibis vomitu utatur: a venere abſtineat. Hic morbus per annos ſeptem, aut novem durat; quod ſi ab initio æger curatus fuerit, ſanus evadit. Et in eodem *libr. de Intern. Affectionib.* ſupracitato *num.* 12. ait: Secunda tabes fit a labore; eadem autem æger patitur, quæ & prior; morbus autem hic magis priore quieſcit, & æſtate remittit. Salivam vero expuit craſſam, & tuſſis premit maxime ſenes, & dolor fortior eſt in pectoribus, & velut lapis incumbere ipſis videtur. Dolet etiam dorſum, & color ipſius limpidus exiſtit; & ſi quid laborarit, flatus, & anhelatio oboritur. Hic ex hoc morbo in tribus annis maxime moritur. Curare autem oportet iiſdem, quibus etiam priorem. Hic morbus multis adhæret uſque ad tres annos; ſed moriuntur: eſtque morbus gravis. Et *numer.* 13. ſcribitur tertia tabes: Æger hæc patitur. Medulla ipſius ſpinalis ſanguine plena fit. Tabeſcit autem ſimiliter & a cavis venis. Hæ vero pituita hydropiformi, & bile replentur. Patitur autem eadem, ab utris tandem tabeſcat. Et homo ſtatim niger fit, & ſubtumidus, & partes ſub oculis pallidæ fiunt, & venæ in corpore pallidæ diſtentæ ſunt, quædam vero valde rubicundæ, maxime autem manifeſtæ ſunt, quæ ſunt ſub alis; & ſpuit pallida, quæ ubi ipſum invaſerint, ſuffocant; & tuſſire volens, aliquando non poteſt, quandoque autem præ ſuffocatione, & tuſſiendi cupiditate bilem acervatim vomit, aliquando vero pituitam, ſæpe vero etiam cibos, cum comederit; & ubi revomuit, levior ſibi eſſe videtur, deinde modico tempore interpoſito, in iiſdem doloribus jacet. Hic etiam acutius loquitur, quam cum ſanus eſſet, & rigor, ac febris interquieſcens, rurſus ſudoroſa corripit. Et in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 18. ſcribitur: Cum in medullam fluxio contigerit, tabes occulta, ac inconſpicua oboritur. Et *num.* 29. ſigna explicat hæc: Lumbos dolet, & anteriores capitis partes vacuæ videntur ipſi eſſe. Sed in *libr.* 2. *de Morbis num.* 49. Dorſalis tabes a medulla fit. Corripit autem maxime

xime

Digitized by Google

xime recentes ſponſos, & veneri deditos. Sunt autem ſine febre, & bene cibum capiunt; & conſumuntur; & ſi interroges ita affectum, dicet, ſibi ſuperne de capite in ſpinam velut formicas deſcendere videri; & ubi mingit, aut venter exonerat, prodit ipſi genitale ſemen multum, ac liquidum, & genitura in utero non manet, & in ſomnis ſemen profundit, ſive dormiat cum uxore, ſive non, & cum iter fecerit, aut cucurrerit tum alias, tum ad acclivem locum, anhelatio, ac debilitas ipſum corripit, & capitis gravitas, & aures ſonant. Hunc temporis progreſſu, ubi febres fortes ipſum corripuerint, perdunt febres lipyriæ. Cum ita habuerit, ſi ab initio curandum ſuſceperis, fomento per totum corpus adhibito, medicamentum ſurſum purgans bibendum ipſi dato, & poſtea caput purgato, deinde deorſum purgans exhibeto. Optandum autem fuerit, ut vere hanc curationem aggrediamur. Poſtea vero ſerum, aut lac aſininum bibendum dato. Cæterum bubulum lac per quadraginta dies bibendum præbeto, ad veſperam vero, quamdiu lac potat, alicam ſorbendam dato: a cibis autem etiam abſtineat. Poſtquam vero lac bibere ceſſarit, cibis mollibus ipſum reficito, ex modico initium ſumens, & quam maxime craſſum, ac pinguem facere ſtudeto: per annum ab ebrietatibus, & venere, & laboribus abſtineat, exceptis deambulationibus, in quibus vitet frigus, & ſolem; tepida autem lavet. At in eodem *lib. de Int. Affect.* ſupracitato *num.* 13. Hunc, ubi ſic habuerit, cibis, & ſorbitionibus, & potibus, ac pharmacis, & reliquis omnibus curato, velut priores. Morbus autem durat maxime annos novem. Poſtea durat, dum corrumpitur. Pauci vero ex ipſo effugiunt; gravis eſt enim morbus. Si vero voles, ſic ipſum curato. Primum fomentum adhibeto, & ubi fomentum adhibueris, poſtridie aquæ mulſæ dimidium congium ipſi bibendum dato, modico aceto affuſo; & hæc citra reſpirationem bibere jubeto: reliquam vero curationem ibi lege.

Tabes porro fit ex ſanguinis vomitu, ut inquit Hippocrates in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 78. Ex ſuppreſſis menſibus, ut in *libr.* 2. *Prædictor. num.* 13. Et tabis periculum impendet diuturnas curanti hæmorrhoidas, niſi una quæpiam ſervetur, veluti in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 12. Et ex fluxione retrorſum, ſicut in *libr. de Loc. in Homine numer.* 18. Et in tabem deſinunt inteſtinorum lævitates, cum ſpirandi difficultate, & lateris punctura, ut in *lib. de Coac. Prænotionib. numer.* 3. Et ad tabem tranſeunt ſuppurati, ut in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 15. Et tabidam ſpeciem inducit morbus, ſi talis ex natura æger fuerit, quemadmodum ſcribit Hippocrates in *libr.* 6. *de Morb. Popularib. ſect.* 7. Et tabidi plerunque fiunt ex pulmonis tuberculis, ſi poſt eorum ruptionem quadraginta dies traſmiſerint, ut in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 3. Sed fere omnes pulmonis affectus tabem minantur.

Tempus vero, in quo tabes contingat, eſt autumnus, ut legitur in *libr.* 3. *Aphor.* 25. Et tabes poſt æſtatem ſiccam, & borealem fit, ut in *libr. de Aer. Aq. & Locis num.* 28. Et tabes in ſiccitatibus plerunque fiunt, ut in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 16. Et tabes quibuſdam ad hyemem fit, ſi æſtas ſicca, & aquilonaris fiat, autumnus autem pluvioſus, & auſtralis, ut ibidem *Aphoriſm.* 13. Et tabeſcentibus autumnus eſt malus. Malum item ver, cum fici folia cornicis pedibus ſimilia fuerint, ut in *lib.* 6. *de Morbis Popularib. ſect.* 7.

Quibus vero hominibus tabes fiat, legitur in *lib.* 3. *Aphor.* 29. hoc eſt: Tabes juvenibus fiunt. Et in *lib.* 5. *Aphor.* 9. Tabes accidit his maxime, qui ſunt in ætatibus ab anno decimo octavo uſque ad trigeſimum quintum. Et in *libr. de Aer. Aq. & Loc. num.* 7. Tabes mulieribus ad plagam meridionalem a partu frequentes fiunt. Et in *libr.* 5. *Aphor.* 15. Ad tabem tranſeunt ſuppurati.

Qui vero liberentur, & qui non, explicat Hippocrates in *lib.* 2. *Prædict. numer.* 12. 13. & 14. his verbis: Oportet enim, qui probe liberari volet, facile ſputum per tuſſim rejicere, & id eſſe album, & æquale, & ejuſdem coloris, & ab inflammatione alienum; quod vero a capite defluit, ad nares converti. Febrem autem non invadere, ut ne cœnis prohibeatur, neque ſitiat. Venter autem egerat quotidie, & id, quod egerit, ſit durum, & copia pro ratione ciborum ingeſtorum. Hominem vero quam minime tenuem eſſe oportet; pectus autem laudare convenit quadrangulum, & hirſutum, & os ipſius parvum ſit, & robuſte carnoſum. Quicunque enim hæc omnia habuerit, maxime ſuperſtes erit; qui vero nihil horum habet, interitui proximus eſt. Quicunque vero pectore ſuppurati fuerint, dum juvenes ſunt, ex humorum illapſu, aut fiſtula, aut alio quopiam hujuſcemodi, aut ex abſceſſus recurſu, hi non evadunt, niſi valde multa bona ſigna ipſis acceſſerint. Pereunt autem homines hi ad autumnum; ſed & ex aliis morbis longis plerique ad hoc tempus maxime moriuntur. Cæterum ex aliis minime ſuperſtites manent virgines, & mulieres, quibus ex ſuppreſſis menſibus tabes oborta eſt; ſi vero aliqua virgo, aut mulier evaſura eſt, & aliorum ſignorum bonorum multa accedere oportet, & menſes ſplendide, ac pure apparere, aut nulla ſpes eſt. Qui vero ex ſanguinis eruptione pectore ſuppurati fiunt, & viri, & mulieres, & virgines, non minus evadunt. Verum ſignis omnibus tum ſuppuratorum, tum tabeſcentium collectis, & ſuperſtitem futurum, & periturum, prædicere oportet: maxime vero evadunt ex ſanguinis eruptione hi, quibus dolores ſunt atrabiliarii & in dorſo, & in pectore; & qui poſt eruptionem minus dolent; nam & tuſſes non valde inſuper accedunt, & febres pleræque perſeverant, ſitim facile perferentes. Verum in *libr. de Coac. Prænot. num.* 3. Tabes periculoſiſſimæ ſunt a ruptione ve-

ne venarum craſſarum, & a defluxu de capite. Et in *libr. 1. de Morb. num. 3.* Tabes neceſſitatem habet, ut interimat. Et in *libr. 5. Aphor. 11.* His, qui tabe vexantur, ſi ſputum, quod extuſſierint, grave oleat carbonibus injectum, & capilli a capite defluant, lethale. Et *Aphor. 15.* Quibus tabidis capilli a capite defluunt, hi, alvi profluvio ſupervenienre, moriuntur. Et *Aphor. 15.* Qui ex pleuritide ſuppurati fiunt, ſi per ſputa expurgentur, in quadraginta diebus, ex quo ruptio facta fuerint, liberantur; ſi vero non, ad tabem tranſeunt. Et in *libr. 7. Aphor. 16.* A puris ſputo tabes, & fluxus, malum; cum vero ſputum retinetur, moriuntur. Et *Aphor. 78.* A ſanguinis vomitu tabes, & puris purgatio ſupra. Et in *libr. de Coac. Præn. num. 3.* In tabidis præcordia in tumorem elevata, peſſima ſunt. Et ibidem ſupra: Quibus tabidis in mare expuentibus, pus ad fundum ſidit, brevi pereunt; ſit autem mare in æneo vaſe. Et paullo infra: In tabidis poſt alvum ſuppreſſam pruriginoſa corpora, mala ſunt.

At vero tabis ſigna ſunt horror, & ſpirandi difficultas in doloribus, ut legitur in *libr. de Coac. Præn. num. 1.* in principio. Et *numer. 2.* Tabem præſignant frequentes ſubſoporatæ vocis interceptiones conſiſtentes. Et *num. 3.* Tabem habitus ſignificant puſtularum eruptiones, velut ferro lancinatæ.

Curatio vero ſit ea, quæ ſcribitur in *libr. 6. de Morb. Popul. ſect. 7.* Tabeſcentes ſtatim urere oportet, caput ſecare, & hujuſmodi. Et in *libr. 4. Aphor. 8.* Tabeſcentes vitent ſuperiores purgationes. Et in *libr. 5. Aphoriſm. 64.* Tabeſcentibus lac convenit, qui non valde febricitant.

Tabes alicujus membri deſcripta eſt in pluribus Hippocratis *libris*, ut in *lib. de Coac. Præn. num. 1.* Tabes coxendicum leniter accedit, quibus ſæpe recidiva contingit. Et in *libr. de Intern. Affect. num. 16.* Tabes renalis ex nephritide.

TELUM.

Teli ſedes in oſſe ſcribitur in *lib. de Capit. Vuln. num. 9.* Sed *num. 8.* Teli ſedes in oſſe vocatur, cum manente oſſe in ſua ipſius natura, telum, quod in oſſe incubuit, manifeſtum fecerit, ubi incubuit. Et *num. 14.* Tela obliqua, rotunda oblonga, multum tenuia, acuta, levia, os ſauciantia. Et *num. 15.* Telorum ſedes in futuris cognitu difficiles ſunt. Et *n. 5.* Telorum ſedes ipſæ in ſe ipſis fientes in oſſe, & cum fiſſura, & contuſione, ac introceſſione. Tandem in *libr. de Medico n. 12.* ſcribitur: Telorum extractio, artis chirurgicæ pars præſtantiſſima eſt.

TEMPUS.

Tempus conſiderant medici aut pro eo, in quo occaſio eſt, aut pro anni partibus quatuor. Appellant & quandoque *tempus* aeris tempeſtatem, de quo ſæpe in libris *Epidemior.* Hippocrates loquitur. Sed hoc loco nobis de eo agendum eſt, cujus partes ſunt ver, æſtas, autumnus, & hyems; atque de aeris tempeſtate. In his quidem ambobus dicuntur tempora mutationes ſuſcipere: & hæ potiſſimum mutationes aut ſunt magnæ, aut parvæ; aut frequentes, aut raro fiunt; præterea aut magnæ & frequentes, aut parvæ & raro fientes; contra aut parvæ & frequentes, aut parvæ & raro contingentes. De quatuor autem anni temporibus ſatis propriis dictum eſt locis. At de temporum mutationibus in genere, & quæ magnæ dicantur, & quos in corpora noſtra producant effectus, nunc tractabimus. Inquit igitur Hippocrates in *lib. de Aer. Aq. & Loc. num. 1.* Quicunque artem medicam integre aſſequi velit, primum quidem temporum anni rationem habere debet, quantum potentia quodlibet eorum valeat; non enim ſimile quicquam in illis exiſtit, verum differunt invicem propter varias, quæ in eis fiunt, mutationes. Et idcirco in eodem *libr. n. 56. & 57.* ait: Ubi temporum mutationes contingunt frequentes, & plurimum inter ſe diverſæ, ibi & formas hominum, & mores, & naturas reperies plurimum differentes: Temporum itaque varietates potiſſimæ ſunt, quæ naturam ipſam permutant; deinde etiam regio, in qua quis nutritur; poſtremum autem aquæ. Et *num. 53.* ejuſdem *libr.* Reliquum in Europa hominum genus valde inter ſe diſſimile eſt, & diverſum, tum quod ad magnitudinem attinet, tum quod ad formam; atque id propter temporum mutationes contingit apud eos magnas, ac frequentes. Deinde declarat, quænam ſint magnæ temporum mutationes, & inquit: Sunt enim eis calores vehementes, & hyemes fortes, pluviæ multæ, rurſumque ſiccitas diutina, & venti plurimi, ex quibus multæ, & omnimodæ fiunt tranſmutationes. Neque a vero diſcrepat, circa generationem has ipſas mutationes ſentiri, inque ſeminis genitalis coactione aliam, neque ex eodem etiam eandem, æſtatis pariter ut hyemis, pluvioſo ut ſicco tempore, progigni: eaque cauſa eſt, cur putem, Europæos magis, quam Aſianos ſecundum corporum formas inter ſe diſcrepare, & magnitudines diverſiſſimas in ſingulis adeo urbibus provenire; plures enim corruptiones contingunt in ſeminis coactione, cum tempora frequenter variant, quam ſi eadem ſint, & ſimilia. Eadem autem moruum ratio in utriſque exiſtit. Serietas, integritas, & audacia a natura Europæis innaſcitur; frequentes enim mentis percuſſiones feritatem inducunt, manſuetudinem contra, & benignitatem extirpant. Poſtea *n. 55.* exponit, quæ loca magnas temporum mutationes habeant, cum inquit: Europa ipſa adhuc habet gentes invicem differentes non magnitudine, & forma ſolum, ſed & magnanimitate, & fortitudine. Quæ vero in eis hanc diverſitatem faciant, in præcedentibus dixi, dicamque amplius magis manifeſte. Quicunque regionem montanam, aſperam, nudam, & non aquoſam incolunt, his mutationes temporum contingunt magnæ, & diverſæ, unde & hominum formas magnas progigni convenit, qui & ad laborem, & ad viriliter agendum a natu-

ra præſtent, quibuſque feritas, & immanitas non mediocriter a natura ſint congenita; qui vero loca concava, pratenſia, & æſtuoſa habitant, ventoſque calidos plus ſentiunt, quam frigidos, & aquis utuntur calidis, hi magni quidem eſſe non poſſunt, neque bene compoſiti, & longi, ac erecti; ſed in amplitudinem a natura producti carnoſi ſunt, & capillis nigris, imo & ipſi toti nigri magis, quam albi, & qui minus de pituita habeant, quam de bile; virilitas autem, & tolerantia laboris non æque ipſis a natura ineſt, niſi conſuetudo accedat. Et *num.* 34. inquit: Ubi tempora magnas mutationes faciunt, & frequentiſſimas, illic & regio agreſtis, & maxime inæqualis exiſtit, inveniaſque & montes plurimos, & denſos, itemque campos, & prata; ubi autem non valde variant tempora, illic æqualiſſima regio eſt, quod idem & de hominibus ipſius eſt intelligendum. Si quis enim recte conſideret, videbit quorundam naturam montanis, ſylvoſis, ac aſperis locis ſimilem eſſe, aliorum vero aquoſa, ac exilia loca referre; ſicut quidam pratorum, ac paludum naturam præſeferunt, atque alii ſunt, quorum planitiebus, nudiſque, ac ſiccis terris conſtitutio ſimilis exiſtit; tempora enim, quæ formarum naturam variant, ſunt diverſa. Cum igitur inter ſe fuerint maxime diverſa, varias, & multiplices formas producunt tum in terris, tum in hominibus; cum vero ſimilia, ſimiles formas. Et ſubdit *num.* 39. Quod autem timidiores, effœminatiores, ac imbelles præ Europæis Aſiani exiſtant, moribuſque manſuetiores, tempora ipſa anni in cauſa ſunt, quæ non magnas permutationes faciunt neque caloris, neque frigoris, ſed ſemper æqualia permanent; unde neque mentes ſtupore percelluntur, neque corpora fortem tranſmutationem incurrunt, a quibus veriſimile eſt iram exaſperari, cognitionemque, & calorem amplius excitari, quam ſi ſemper in eodem ſtatu quis perſiſtat; mutationes enim ſunt, quæ hominis mentem ſemper excitant, neque quieſcere ſinunt. Verum tempora conſtantia, variaque ſanitatis, atque morbi cauſæ exiſtunt, ut legitur in *libr.* 3. *Aph.* 8. In temporibus conſtantibus, ſi tempeſtive tempeſtiva reddantur, morbi conſtantes, & judicatu faciliimi fiunt; in inconſtantibus autem, inconſtantes, & qui difficulter judicantur. At vero ſi varia ſint tempora, ſubdit Hippocrates in eodem *libr. Aphor.* 4. In temporibus, cum eadem die modo calor, modo frigus fit, autumnales morbos expectare oportet. Sed in eodem *libr. Aphor.* 3. legitur: Ad tempora alia, morborum alii bene, aut male ſe habent. Et in *libr. de Sept. Part. num.* 10. Tempora eadem aliis vitæ, aliis mortis ſunt cauſa. Et in *libr. de Hum. num.* 6. Tempora etiam recidivas faciunt. Sed in *libr.* 3. *Aph.* 1. Temporum mutationes maxime pariunt morbos. Sed quemadmodum conſtantia temporum judicationem reddunt faciliorem, ſic, ut legitur in *libr. de Hum. num.* 7. temporum inæqualitas morborum judicationem efficit difficiliorem. Et propterea, veluti ſcriptum eſt in *libr.* 2. *Præd. num.* 43. temporum anni differentiæ in morbis conſiderandæ ſunt. Et quanquam in omnibus temporibus omnes quidem morbi fiunt, quidam tamen magis in quibuſdam ipſorum & fiunt, & exacerbantur, ut inquit Hippocrates in *libr.* 3. *Aphor.* 19. Obſervare igitur oportet temporum mutationes, ac præſertim maximas, tum in regione dignoſcenda, tum in formis hominum, atque moribus, tum in morbis, tum in medicinis exhibendis; ſcribit enim Hippocrates in *libr. de Aer. Aq. & Loc. num.* 30. Maxime obſervare oportet magnas temporum mutationes, ut neque medicinas in illis libentes exhibeamus, neque uramus, quæ circa ventrem, neque ſecemus, prius quam pretereant dies decem, aut plures, & non pauciores: periculoſiſſima ſunt etiam ambo ſolſtitia, maxime vero æſtivum, periculoſum etiam æquinoctium utrumque, maxime vero autumnale.

TEMPORA.

Legitur in *lib. de Coac. Præn.* 3. Quibus tempora ſecantur, convulſio ex contraria ſectioni partibus oboritur. Et in *lib. Prog. num.* 2. Tempora collapſa, nulla manifeſta cauſa præcedente, ſed ex morbo tali, ægrum morti proximum eſſe, ſignificant. Et in *lib. de Coac. Pr. num.* 2. Nam & juxta tempora oſſium diruptiones convulſoriæ ſunt.

TENDO.

Tendinum diſtenſio eſt pernicioſa, ſcilicet in acutis morbis, ut legitur in *libr. de Coac. Prænot. num.* 2.

TENESMUS.

Teneſmus eſt voluntas egerendi inevitabilis, atque eſt affectio non lethalis, niſi quid ipſi accedat. Et ſubdit: Sed quandoque ad dyſenteriam tranſit. Sic inquit Hippocrates in *libr.* 1. *de Morb. num.* 3. Quapropter legitur in *libr.* 7. *Aph.* 27. Teneſmus mulieri utero gerenti accedens abortire facit.

At de teneſmi cauſis, ſignis, ac curatione hæc ſcribit Hippocrates in *libr. de Affect. num.* 27. Teneſmus ubi apprehenderit, ſecedit ſanguis, ac mucus, & dolor fit in ventre inferiore, maxime ubi ad ſeceſſum devenerit: huic conducit ventrem humectare, & pinguefacere, ac tepefacere, & quæ inſunt ſubducere, & calida lavare, excepto capite. Solet autem hic morbus plures cibos expetere. Tormina enim, evacuato ventre, ac muco pertranſeuntibus, & ad inteſtinum allabentibus, fiunt. Cum autem inſunt cibi, minorem mordacitatem inteſtino inferunt: & fit quidem ex iiſdem, a quibus & dyſenteria, verum debilior, & non lethalis.

TENUES.

Tenues ſunt, quibus venæ amplæ, & ventres, & oſſa, ut proditum eſt in *libr.* 2. *de Morb. Pop. ſect.* 1. Tenues vero has habent prænotiones, & ſunt hæ: Quæ-

cunque

Digitized by Google

cunque præter naturam tenues exiſtentes, uterum geſtant, abortiunt, priuſquam craſſeſcunt, ut legitur in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 44. Sed in *libr. de Coacis Prænotionib. numer.* 1. Qui in principio tenues, cum capitis pulſu, & urina tenui ad judicationem exacerbantur, his nihil mirum eſt, ſi & mentis emotio, inſuperque vigiliæ accedant.

TERRA.

Terra frigida, & ſicca eſt, multiſque motionibus obnoxia, ut ſcribitur in *libr. de Carnib. numer.* 1. Sed in *libr. de Natur. Puer. numer.* 29. Terra ſemper plus, aut minus in ſe aquæ habet. Et ibidem: Terræ frigiditatem inducit ſpirituum per terram exhalatio. At in *libr.* 4. *de Morb. numer.* 5. Terræ innumeras ineſſe facultates. Et in *libr. de Aer. Aq. & Loc. numer.* 58. Ex terra naſcentia terram reſipiunt. Et in eodem *libr. de Nat. Puer. num.* 23. Terra vehementer tenera exiſtens, fructus producere nequit. Verum in *libr. de Nat. Mul. num.* 98. legitur, terra ex aſinorum pedibus deraſa. Et in *libr.* 1. *de Morb. num.* 12. Terra figulina tuberculis, quæ ventriculi tunicis innaſcuntur, impoſita brevi reſiccatur. Et in *lib.* 3. *de Morb. num.* 1. Terra figulina ad caput refrigerandum. Et in *libr.* 4. *de Morb. num.* 27. Terra eretria ad refrigerandum in pleuriticis. Et in *libr.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 4. Terra ſiccitatibus ſqualida, volucrium genus abundat. Et ibidem *ſect.* 5. Terram mutare in longis morbis commodum. At in *libr. de Natur. Puer. numer.* 28. legitur, cur terræ pars inferna hyeme calida, æſtate vero frigida exiſtat.

TERTIANA FEBRIS.

Scriptum eſt in *libr. de Affection. num.* 17. & 18. Morbi, qui in æſtate fiunt, ſic fieri ſolent. Cum corpus a ſole fuerit calefactum, humectatur; humectatum autem, ægrotat aut totum, aut ea parte, in quam pituita, & bilis incubuerint. Si quidem igitur quis ipſos incipientes curet, neque longi fiunt, neque periculoſi; ſi vero non curet, aut male curet, & longiores fiunt, & ſæpe quoque occidunt. Sed & tertianæ, & quartanæ febres ex talibus fieri ſolent. Hæc morborum conſtitutio maxime quidem æſtate fit, aliquibus vero etiam hyeme. Tertiana ſebris cum apprehenderit, ſi quidem videbitur tibi non purgatus eſſe, quarta die pharmacum dato; ſi vero pharmaco non videbitur opus habere, medicamenta in potu exhibeto, quibus febris aut tranſmutetur, aut deficiat: exhibeto autem velut ſcriptum eſt in medicamentis: & in apprehenſione quidem ſorbitione, & potu nutrito; interpoſito vero tempore, cibis der alvum ſecedentibus. Apprehendit autem plerunque non ita ſæpe. Si vero non curetur, in quartanam tranſire ſolet, & diuturna fieri. At vero tertiana & cito judicatur, & non eſt lethalis, ut ſcribit Hippocrates in *libr.* 1. *de Morb. Popular. ſect.* 3. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 59. Tertiana exquiſita in ſeptem circuitibus, quod tempus longiſſimum eſt, judicatur. Et in *libr. de Coac. Præn. num.* 1. Tertiana exquiſita in quinque, aut ſeptem circuitibus, aut ad ſummum in novem judicatur. Et in *libr.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 2. Quæcunque tertianæ naturam habent, his nox moleſta ante exacerbationem; quæ vero ſequitur, tolerabilior plerunque eſt. Et in *libr. de Coac. Præn. num.* 1. Si tertia die cohibiti in febre, quarta exacerbentur, malum eſt; num & tales exacerbationes phreniticæ ſunt? Et in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 43. Febres, quæ non intermittunt, ſi tertia die fortiores fiant, magis periculoſæ; quocunque autem modo intermiſerint, periculum abeſſe, ſignificatur.

TETANUS.

Tetani autem tres ſunt ſpecies, quas omnes latini vocant diſtentionem. Idque fit, cum cervix una cum reliquo corpore immobilis manet, & in neutram partem inflectitur, ſed juxta in utranque partem recta intenditur. Verum in *libr. de Intern. Affect. numer.* 59. 60. & 61. appellat Hippocrates *tetanum* convulſionem, quæ dicta eſt & emproſthotonos, atque opiſthotonos. De primo autem tetano hæc ſcribit: Si ob vulnus ſive diſtentio fiat, æger hæc patitur. Maxillæ conglutinantur, & rigent, & os aperire non poteſt, & oculi lacrymantur, ac contrahuntur, & dorſum conglutinatum riget; & crura flectere nequit, neque manus, neque ſpinam; cum autem lethalis fuerit, potum, & cibos, quos accepit, aliquando per nares reddit. Sed tertia tetani ſpecies minus eſt lethalis, quam prima, & ſecunda; fit tamen ab iiſdem: multi vero etiam ex caſu in partes poſteriores a morbo correpti ſunt: patitur igitur æger hæc. Totum corpus convellitur; aliquando vero, quacunque corporis parte id contigerit, convellitur, & primum quidem obambulat, poſtea temporis progreſſu in lectum cadit, & rurſus remittit dolor, & convulſio. At ſi ſurrexerit, & fortaſſis ad paucos dies obambularit, poſtea rurſus in iiſdem afflictionibus jacet; atque hæc patitur, ac tranſmutat per longum tempus; & ſi quid comedit, non ſecedit infra, niſi difficulter, atque hoc combuſtum: at in pectoribus hæret cibus, & ſuffocationem inducit: hunc ſi iiſdem curaveris, quibus priores, celerrime ſanum facies. Secunda vero tetani ſpecies, quæ opiſthotonos appellatur, propriis lege locis, ut *num.* 60. In *libr.* autem *de Dieb. Iudicat. numer.* 5. Tetani tres deſcribuntur, ab his parum, vel fere, aut nihil differentes. Et in *libr.* 3. *de Morb. numer.* 13. eadem ſigna tetani leguntur; attamen hæc addita ſunt: Facies rubicunda eſt, & valde dolet, & ubi moriturus eſt, & potum, & ſorbitionem, & pituitam per nares revomit: hic tertia, aut quinta, aut ſeptima, aut decimaquarta perit; ubi vero has effugerit, ſanus evadit. Curationem vero deinde tractat hoc modo, ac primum in *libr. de Intern. Affect. numer.* 59. Hunc, cum ſic habuerit, fovere oportet, & pinguiter unctum, ad ignem non ita

prope caleſacere, & tepefactoria illito corpori adhibere; & abſinthium, aut lauri folia, aut hyoſcyami ſemen, & thus terito, deinde vino albo diluta in ollam novam infundito, & oleum pari cum vino menſura affundito, & cum his calefactis large calidis corpus, ac caput illinito. Poſtea ſuper pelliceum indumentum reclinatum, ita ut pars, ad quam fuit animalis caro, ſurſum vergat, mollibus, ac puris ſtragulis, ac veſtimentis contegito, quo vehementer exſudare poſſit. Aquam vero mulſam tepidam, ſiquidem hanc bibere poterit, per os exhibeto; ſi vero non poterit, per nares infundito. Vinum autem album quam jucundiſſimum, ac plurimum bibendum dato. Hoc quotidie facere oportet, donec ſanus fiat. Eſt autem morbus gravis, & ſtatim curatione opus habet. Et in *libr. 3. de Morb. num.* 13. Huic catapotia ex pipere, & veratro devoranda dato, & juſculum volucrium pingue calidum. Inducendæ ſunt etiam fortes, ac multæ ſternutationes, & fomenta adhibenda. Cum autem fomentis non utitur, calefactoria humida, ac pinguia undequaque in veſicis, ac utriculis apponantur, maxime tamen ad partes dolentes, & calido oleo multo, ac ſæpe illinatur. Et addit in *libr. de Int. Affect. num.* 61. Ad tertiam tetani ſpeciem clyſterem ex priſana cocta tenui, ac melle adhibeto. In *libr.* autem *de Vict. Rat. in Morb. Acut. num.* 55. de tetani curatione hæc ſcripta ſunt: Tetanus lumborum in anteriorem, ac poſteriorem partem diſtentio; & in atrabilariis, ubi ſpirituum per venas interceptiones fuerint, venæ ſectione ſolvuntur. Cum autem a tendinibus vehementer in anteriorem partem revelluntur, & circa collum, ac faciem ſudores fiunt, dum præ dolore mordentur, ac reſiccantur tendines uſque ad ſacri oſſis finem exporrecti, qui craſſiores ſpinam continent, qua parte maxima ligamenta exortæ, deorſum ad pedes uſque deſinunt. Tali ſi non febris, & ſomnus acceſſerit, & ſequentes urinæ concoctionem habentes prodierint, & ſudores judicatorii, vinum creticum vinoſum bibendum dato, & farinam coctam edendam. Et cerato ungito, ac illinito, & integito crura uſque ad pedes, ubi calida aqua prius in ſcapha perfudiſti, brachia quoque ad digitos uſque integito; & lumbos, ac ſpinam e collo uſque ad coxas, pinguedine incerata molli pelli illita circumdato, ita ut etiam anteriores partes complectantur; & interpoſito tempore, per utriculos calida aqua infuſa foveto, & circumtento linteo ipſum reclinato. Alvum vero ne valde ſolvas, niſi glandula ſubditia, ſi multum tempus fuerit, quo abſque egeſtione permanſit: & ſi quidem in melius res tibi proceſſerit, ſatis eſt; ſin minus, mei radicem in vino odorato tritam, & dancum bibenda dato mane, ubi jejunus eſt, ante calidæ perfuſionem: & poſt hæc brevi farinam coctam, tepidam, plurimam edat, & vinum, ubi voluerit, bene temperatum inſuper bibat: & ſi quidem in melius res tibi proceſſerit, ſatis eſt; ſin minus, prædicere oportet.

TESTIS.

Teſtes ſuas patiuntur ægritudines, atque communes; ac præterea futuri alicujus boni, malive ſunt indices. Legitur enim in *libr. Progn. Comment.* 2. *part.* 10. Si genitale, teſteſque convelluntur, dolor, ac mors ſignificatur. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. Teſtes, & pudenda revulſa dolores fortes ſignificant, & periculum lethale. Et ibidem *numer.* 4. Teſtes intumeſcunt, pectus dolent, in rigoribus exſudant, a veratro vomentes rubicunda, ſpumoſa, pauca. Affectus autem teſtium ſunt dolor, tumor, prurigo, inflammatio, varix, hydrops, & id generis. Teſtes autem affectos habentes, tuſſim ſiccam tuſſient; quemadmodum ſcribit Hippocrates in *lib. 4. de Morb. Pop. n.* 31. Et in *libr. 2. ſect.* 5. Ad teſtem dolor fortis irruens, tuſſim ſiccam ſolvit. Et in *lib. de Judicat. num.* 11. Teſtium tumores febrem ardentem ſolvunt. Et in *lib. 2. de Morb. Popul. ſect.* 1. Teſtium tumores tuſſim finiunt. Et ibidem *ſect.* 2. Teſtis ſiniſtri tumor ex febribus modicis. Et in *lib. de Aer. Aq. & Loc. num.* 7. In teſtibus hydropes pueris ad plagam meridionalem frequentes fiunt. Et in *libr. 1. de Morb. Pop. ſect.* 1. Inflammatio in teſte cum dolore. Et in *lib. 5. de Morb. Pop. num.* 4. recitat hiſtoriam de homine quodam, qui prurigine toto corpore vexabatur, maxime autem teſtibus, ac fronte. Balneæ calidæ a pruritu liberarunt, verum hydropicus factus mortuus eſt. Et in *libr. 6. de Morb. Pop. ſect.* 2. ſcribuntur in teſte varices. Et in *lib. 2. ſect.* 5. Vocis gracilitatem ſolvit varix ad teſtes. Et in *libr. 4. de Morbis Pop. num.* 31. Tuſſient ſiccam tuſſim, qui teſtes affectos habent; & ex tuſſi vena ſecta ad teſtem ſolutio fit; & inflammati tuſſiunt; & in febribus ex inguinum tumoribus inſuper tuſſiunt. Et in *libr. 6. de Morb. Popul. ſect.* 4. Hircire incipiens, uter teſtis extra apparuerit, ſiquidem dexter, maſculum; ſi vero ſiniſter, fœmellam portendit.

THORAX.

Circa thoracem ſenſus maxime evidentes ſunt, ut legitur in *libr. de Venis num.* 27. Et idcirco fortaſſe thorax, & ventriculus frigoris impatientes ſunt, ut inquit Hippocrates in *lib. de Humid. Uſu num.* 5. In thoracem vero fluxiones frequenter fiunt propter frigus; legitur enim in *lib. de Loc. in Homin. num.* 18. Poſtquam in thoracem præ frigore bilis fit. Magis autem in thoracem præ frigore fluit, propterea quod facilis eſt fluxio ad guttur, utpote non contectum. Præ frigore vero a bile infeſtati, propterea laſſitudine affliguntur, quia carnes cum bilem habuerint, non quieſcunt, ſed concutiuntur, & concuſſæ laborant, ac delaſſantur, utpote velut in itinere faciendo concuſſæ, & ſuppurati fiunt, cum in thoracem fluxerit, itemque tabidi. Et *num.* 24. ejuſdem *lib.* At vero cum in thoracem fluxerit, & bilis fuerit, ex hoc manifeſtum fit: dolor lateris mollitudinem occupat, & claviculam ejuſdem partis, & febris adeſt, & lingua ſuperne pal-

lida,

lida, ac viridis fit, & excreat compacta: hujus morbi periculum ſeptima, aut nona die inſtat. Alia bilis: Cum ambo latera doluerit, reliqua autem ſimilia velut in priore fuerint, hæc quidem peripneumonia eſt, illa vero pleuritis. Fiunt quoque convulſiones circa thoracem; etenim ſcriptum eſt in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. Circa thoracem convulſiones ſunt difficillimæ, & maxime periculoſæ. Et ibidem quoque paullo infra ſcribitur de thoracis vulneribus his verbis: Quicunque in thoracem vulnerati externa vulneris parte ſanati ſunt, interna non, periclitantur ne ſuppurati fiant; quibus autem debilis intus inducta eſt cicatrix, facile refringitur. Sed lege *Pectus*.

THYMBRA.

Thymbra ſimilia origano facit, ut legitur in *libr. 2. de Diæt. numer.* 26.

THYMUM.

Thymum calidum eſt, & per alvum ſecedit, & mingitur, ducit & pituitoſa. Sic legitur in *libr. 2. de Diæt. num.* 26.

TIBIA.

Proditum eſt in *libr. de Oſs. Natur. num.* 1. Tibiæ duo ſunt oſſa, quæ ſuperne, ac inferne cohærent; juxta medium vero diſtant. Parvum eſt, quod extrinſecus eſt juxta parvum digitum paullo tenuius. Plurimum autem hac parte diſtant, & minore momento juxta genu; & tendo ex ipſo innaſcitur, qui circa poplitem foris eſt. Habent autem inferne communem appendicem, ad quam pes movetur; aliam vero ſuperne habent appendicem, in qua femoris articulus movetur ſimpliciter, & expedite in longitudinem, ſpecie nodoſa patellam habens. Atque in *libr. de Loc. in Homin. num.* 13. de tibiæ deſcriptione loquitur Hippocrates. At vero de varice in tibia conſpicuo agitur in *libr. de Ulcer. num.* 16. de pravis ulceribus in *libr. 2. Præd. num.* 22. deque ulcere circa tibiæ malleolos in *lib. 5. de Morb. Popul. num.* 29. legitur hiſtoria. Et tibiarum tumores ex defatigatione cum calore, habes in *libr. 2. de Morb. Popul. ſect.* 2. Et: Qui in tibia ulcus habebat, & Attico uſus eſt, huic puſtulæ elevatæ, rubræ, magnæ; atque hoc pro tuſſi, quæ poſtea acceſſit; prius enim non tuſſis: ſic in *libr. 4. de Morb. Popular. numer.* 27. Verum de tibiæ oſſium luxatione, ac curatione lege in *libr. de Fract. numer.* 14. atque ibidem *num.* 15. de oſſium, tibiæ extenſione; itemque *num.* 14. de tibiæ oſſibus duobus; deque tibiæ altero oſſe fracto *num.* 21. ejuſdem *libr.* ubi legitur quoque, tibiæ os internum majorem moleſtiam in curando exhibere. Sed *num.* 18. Tibiæ os utrunque fractum. Et *num.* 11. Tibiæ oſſa cur diuturniorem cæteris pedis oſſibus curationem requirant. Et *num.* 21. Tibiæ oſſa quadraginta diebus corroborantur.

TIMOR.

Timoris cauſas hoc nos tempore recenſebimus, & quid ex ipſo præſagiendum ſit.

Marinell. Comment.

Inquit igitur Hippocrates in *lib. de Morb. Sacr. num.* 16. Terrores, & timores nobis accedunt partim noctu, partim interdiu, & inſomnia, & errores intempeſtivi, & curæ inanes a cerebro, cum ſanum non fuerit, ſed aut calidius quid ex natura fit, aut frigidius, aut humidius, aut ſiccius, aut aliud quid perpetiatur præter naturam, & conſuetudinem. Et ſubdit: Si terrores, ac timores accedant, a cerebri tranſmutatione id contingit; tranſmutatur autem, dum caleſcit; caleſcit autem præ bile, ubi ad cerebrum impetum fecerit ex corpore per venas hæmatitidas, hoc eſt ſanguinarias appellatas; & timor adeſt, donec rurſus redierit in venas, ac corpus, deinde quieſcit. Sed in *libr. de Virg. Morb. num.* 2. Cum ſanguis in uterum virginis amplius influxerit, & exitum non habeat, præ multitudine reſilit ad cor, & ad ſeptum tranſverſum: tunc præ acuta inflammatione inſanit; præ putredine clamat; præ caliginoſitate timet, ac formidat; præ compreſſione circa cor ſtrangulationes parat; præ ſanguinis autem malitia animus mœrens, ac anxius malum attrahit. Sed & alium horribiliter compellat, & in puteos proſilire, ac incidere jubet, & ſtrangulari, tanquam meliora fiant hæc, & omnem vitæ utilitatem excedentia. Hæ ſunt quidem timoris cauſæ internæ; externæ vero ſunt temporis mutationes, & ſegnities, ac otium; nam legitur in *libr. de Aer. Aq. & Loc. num.* 39. Quod timidiores, effœminatiores, ac imbelles præ Europæis Aſiani exiſtant, moribuſque manſuetiores, tempora ipſa anni in cauſa ſunt, quæ non magnas permutationes faciunt neque caloris, neque frigoris, ſed ſemper æqualia permanent. Et *num.* 54. ejuſdem *lib.* Magnanimos magis eos, qui Europam incolunt, Aſianis judico. Siquidem ſimilitudo, & æqualitas ſegnitiem parit; mutatio autem & animum, & corpus ad exercitationem excitat. Augetur itaque a deſidia, & otio timiditas; ab exercitio vero, & laboribus creſcit virilitas. Unde bellicoſiores quoque Europæis extant, non ob hanc ſolum cauſam, ſed & propter leges; non enim regibus obediunt, quemadmodum Aſiani. Ubi enim ſub regibus vivitur, ibi neceſſe eſt, homines timidiſſimos eſſe; ſervitute namque animi eorum preſſi non libenter, neque volentes temere pro aliis ſe periculis exponunt.

Timor autem quandoque eſt cauſa defluxus humorum; ſcribit enim Hippocrates in *lib. de Morb. Sacr. num.* 11. Pueris defluit & ex ignoto timore: ſi quidem timuerint aut aliquo vociferante, aut inter plorandum ſpiritum cito revocare non potuerint, id quod pueris frequenter contingere ſolent; quicquid ſane horum ipſorum acciderit, ſtatim horret corpus, & æger mutus factus ſpiritum non trahit, ſed ſpiritus quieſcit, & cerebrum compingitur, & ſanguis conſiſtit, & ſic ſecernitur, ac defluit pituita.

Quid vero præſagii exhibeat timor, legitur in *lib. 6. Aphor.* 23. Si timor, & triſtitia multo tempore perſeveret, atrabiliarium

hoc ſignum eſt. Et in *libr. 4. Aphoriſmo* 67. Timores aut convulſiones ex ſomnis in febribus, malum. Sed in *libr. de Coac. Præn. numer.* 1. in principio: Timor, & triſtitia ex perfrigeratione præter rationem in convulſionem finiunt. Hanc præterea ſcribit hiſtoriam Hippocrates in *libr. 5. de Morb. Popul. num.* 30. Nicanoris affectio erat, cum ad convivium progrederetur, timor tibicinæ; cum ſub initium vocis tibiæ in convivio tibia canere audiviſſet, præ timoribus turbationes; vix ſe ſufferre poſſe dixit, cum nox eſſet; interdiu vero audiens, nihil commovebatur: talia comitabantur ipſum multo tempore. Curatio vero ad virginum morbos eſt ſanguinis detractio, ſi nihil fuerit, quod impediat, ut in *libr. de Virg. Morb. numer.* 3. At vero in *libr. 6. Aphor.* 11. docet Hippocrates locum ſanguinis extrahendi, & inquit: Melancholicis, & nephriticis, ſi hæmorrohydes ſupervenerint, bonum. Et in *libr. de Diæt. num.* 33. Confert his, fomentis uti, & a fomentis veratro expurgari. Et in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 48. Triſtes, anxios, & ægrotos, ac ſe ſtrangulare volentes, mandragore radice, mane in potu data minore pondere, quam quod inſanire facit, curabis.

TINNITUS.

Tinnitus in acutis, & ſonitus in auribus, lethale, ut proditum eſt in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2.

TORMINA.

Torminum porro cauſa ſcribitur in *libr. de Flatibus num.* 4. his verbis: Sunt aliquæ aliæ infirmitates, ut pote volvuli, agitationes inteſtinorum, tormina, atque oppilationes. Quod autem hæ ipſæ omnes a flatibus cauſam habeant, nemini puto non manifeſtum eſſe. Omnium enim cauſa horum eſt ſpiritus tranſitus; nam is cum contingit locos teneros, inconſuetos, ac prius intactos, quemadmodum ſpiculum infixum penetrans per carnem perrumpit, aliquando præcordia petens, aliquando ilia, imo quandoque utraque ſimul affligens: quare ſolent quidam calida fomenta extra adhibentes dolorem mitigare; rarefacto enim corpore a calore, fomentum ſpiritus inde exhalat, ut quies inde aliqua, & mitigatio contingat dolorum. Et in *libr. de Affection. num.* 27. Tormina enim evacuato ventre a ſanguine, ac mutco pertranſeuntibus, & ad inteſtinum allabentibus fiunt. Et in eodem *libr. num.* 44. Tormina, flatus, & ructus acidi ex cibariis interdum non fiunt, quod corpore commoda ſibi trahente, reliquum debilius exiſtit, quam ut tale quid facere poſſit. Sed in *libr. de Hæmorrh. numer.* 2. Cum infra umbilicum fuerit idquod torquet, tardum, & molle eſt tormen; viceverſa, contra. At in *libr. de Coac. Præn. num.* 2. Cum tormine oris ventriculi dolores, ventris animalcula erumpere, faciunt. Sed in *libr. 4. de Morb. numer.* 26. Tormen in alvo inducunt humores liquati, & ad alvum delati. Et in *libr. 5. Aphor.* 41. Tormen circa ventrem ex aqua mulſa, mulierem prægnantem arguit. Verum in *libr. 4. Aphoriſm.* 11. Quibus tormina adſunt &c. quæ neque medicamentis, neque aliter ſolvuntur, in ſiccum hydropem firmantur. Et in *libr. de Coac. Præn. num.* 3. Tormina circa inteſtinum tenue, in hydrope ſicco ſui ſignificationem præmittentes, mala ſunt. Et in *lib. 6. de Morb. Popular. ſect.* 8. unde hæc pauca ex *Tabula* habentur: Circa meſſem tormina circa umbilicum, & dolores quandoque a porro, ſed ab allio his poſtea. Et in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. num.* 63. leguntur, tormina ſine febre in hydrope. Et in *libr. 4. Aphoriſm.* 20. Tormina citra febrem, inferna purgatione opus eſſe, ſignificant. Et in *libr. de Coac. Præn. numer.* 3. Tormina una cum animalculis, & doloribus in longis inteſtinorum lævitatibus. Tandem in *libr. 1. Præd. num.* 22. ſcriptum eſt: Ex torminoſo ſubſidentia limoſa, mala: num ex præcordiis dolet? Puto dexterum; & exolvitur. Num abſceſſus juxta aures talibus parum doloroſi? Alvus his erumpens, in omnibus pernicioſa eſt.

TONSILLA.

Quid ſint tonſillæ, quis earum uſus, qui morbi, nunc agendum eſt. Proditum eſt in *libr. de Glandul. numer.* 5. Collum ab utraque ſui parte hinc, & illinc glandulas habet, & vocantur hæ glandulæ tonſillæ, in hunc uſum, atque utilitatem. Caput ſupra ſitum eſt, ſurſum cavum, ac rotundum exiſtens, & humiditatem ex reliquo corpore complectens; & corpus ſimul vapores omnis generis ſurſum in caput dimittit, quos caput rurſus retro dimittit. Non enim immorari, ac manere poteſt id quod influit, non habens ubi ſedem firmet, niſi ſane caput ægrotet; tunc enim non remittit, ſed iſthic retinet. Poſtquam vero attractionem remiſerit, in glandulas fluxio vergit; & nihil moleſtat, donec pauca, & moderata fluxio fuerit, & ipſæ glandulæ validæ, ac potentes extiterint. Si enim multa, & acris influxerit, manſeritque acris, & glutinoſa, inflammatur, ac intumeſcit, & collum diſtenditur, atque ſic ad autem progreditur: & ſi quidem in utranque partem proceſſerit, utraque auris; ſin ad alteram, altera tantum ægrotat. Si autem pituitoſa, & multa, ac lenta fuerit fluxio, etiam ſic inflammantur, & inflammatio, cum ſtabilis humor exiſtat, ſtrumas peſſimum colli morbum generat: in alas autem etiam tunc quid confluit. Sed ubi copioſi fuerint, acres, & ferosi humores, etiam ſic in ipſis tubercula producuntur. Sed in *lib. 2. de Morb. num.* 11. ſentit Hippocrates, ex pituita tonſillas ægrotari, & inquit: Tonſillæ, & partes ſub lingua, & gingivæ, & lingua, & quæcunque ejuſmodi hoc loco conſiſtunt, hæ omnes partes ex pituita ægrotant; pituita autem de capite deſcendit; caput autem ex corpore trahit.

Trahit

Trahit autem, ubi fuerit calefactum. Percaleſcit autem a cibis, & a ſole, & frigore, & laboribus, ac febrili calore. Cum vero calefactum fuerit, tenuiſſimum ex corpore ad ſe ipſum trahit. Ubi vero traxerit, rurſus id ad corpus deſcendit. At vero quæ ſigna indicantia, prognoſticaque ſint ad tonſillas facientia, hoc ſcribuntur modo in *libr. de Dentit. num.* 3. Quibus cito in tonſillis ulcera ſerpentia conſidunt, febribus, ac tuſſi permanentibus, periculum eſt, rurſus generanda eſſe ulcera recurrentia. Ulcera tonſillarum in infantibus periculoſa. Pueris memorabilis magnitudinis, ſi ulcera in tonſillis ſint, & deglutire poſſint, ſalutis ſignum eſt. Cum vero majores prioribus deglutire in tonſillarum ulceribus non poſſunt, his multam bilem revomi, aut per alvum prodire, periculoſum eſt. In ulceribus tonſillarum ſi quid araneoſum ineſt, non bonum. In tonſillarum ulceribus poſt prima tempora pituitam per os effluere, ſi prius non fuit, commodum eſt, & tamen reducenda eſt; ſi vero incipiat, & omnino remittat, gaudendum eſt; ſi autem non ſic effluat, vereri oportet. Qui tonſillas deſtillatione vexatas habent, his alvus amplius ſubducta ſiccas tuſſes ſolvit; verum pueris ſi quid concocti ſuperne prodierit, amplius ſolvit. Ulcera multo tempore in tonſillis citra augmentum manentia, ante quintum, aut ſextum diem periculoſa non ſunt. Sugentes, qui multum lactis adſumunt, ut plurimum ſomniculoſi ſunt. Sugentes, qui non probe aluntur, macilenti fiunt, & ægre vires recolligunt. Ulcera in tonſillis æſtate facta, pejora ſunt, quam aliis temporibus; citius enim proſerpunt. Ulcera in tonſillis circa uvam proſerpentia, in his, qui ſervantur, vocem alterant. Ulcera proſerpentia circa fauces, graviora, & magis acuta, ut plurimum ſpirandi difficultatem inducunt. Et in *libr.* 2. *de Morb. num.* 30. Si tonſillæ fiant, intumeſcunt ſub maxillis ab utraque parte, & ad contactum foris durum eſt tuberculum, & gurgulio totus inflammatus eſt. Cum ſic habuerit, immiſſo digito tonſillas protrudito; ad gurgulionem autem florem æris ſiceum illinito; & foliorum condimentariorum hortenſium decoctum, velut a ſole calidum gargarizandum dato: foris qua parte tumor eſt, hordeaceam farinam in vino, & oleo coctam, calidam, pro cataplaſmate apponito; poſtquam vero tubercula mollia eſſe tibi viſa fuerint intrinſecus ad contactum, ſcalpello ipſa pertundito; quædam etiam ſua ſponte ſedantur.

TORPOR.

Torporis autem cauſa aliquando eſt pituita, aliquando humorum plenitudo. Atque is torpor quandoque totum corpus, quandoque partem ipſius tenet. Quid autem torpor ſit, declaratur in *libr. de Virg. Morb. num.* 2. hoc modo: Aliquo longo tempore deſidente, ſanguis ex coxis, ac femoribus depreſſus, in tibias, ac pedes torporem inducit: a torpore autem pedes ad iter faciendum impotentes fiunt, donec ſanguis ad ſeipſum revertatur. Quæ verba nos docent, torporem eſſe veluti quandam obſtupeſcentiam, quæ fit, cum ſpiritus, & ſanguis libere per meatus ſolitos percurrere non poſſint; aut ſi currant, ſunt frigidi veluti in ſenibus. Quomodo autem, & quando fiat torpor, legitur in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 6. In venas ſpiritus copiam inducimus. Hæ enim corporis noſtri reſpirationes ſunt, aerem in ſeipſas trahentes, & in reliquum corpus, ac venulas derivantes, refrigerantque, ac rurſus dimittunt; non enim poſſibile eſt ſpiritum ſtare, ſed procedit ſurſum, ac deorſum. Si enim alicubi conſtiterit, ac interceptus fuerit, impotens redditur illa pars, ubi conſtiterit; cujus rei ſignum hoc eſt. Cum enim deſidenti, aut decumbenti venulæ compreſſæ fuerint, ut ſpiritus a vena non diſcurrat, ſtatim torpor occupat. Quod vero pituita torporem efficiat, explicat Hippocrates in *libr.* 2. *de Morb. num.* 8. dum inquit: Impotentiæ ideo corpus occupant. Poſtquam venæ pituitam in ſeipſas traxerint, neceſſe eſt, præ pituitæ frigiditate ſanguinem magis nunc ſiſti, & perfrigeratum eſſe, quam priori tempore. Dum autem ſanguis non movetur, fieri non poteſt, ut non etiam corpus quieſcat, ac torpeat: & ſi quidem ſanguis, ac reliquum corpus ſuperarint, ita ut caleſcant, homo evadit; ſi vero pituita prævaluerit, ſanguis magis perfrigeratur, ac congelatur; & ſi frigiditas, ac congelatio augeſcant, penitus congelaſcit, ac perfrigeratur homo, & moritur. Et in *libr.* 1. *de Morb. num.* 17. recitat torporem a plenitudine obortum, & inquit: Cum copioſior factus fuerit ſanguis, plenitudo ipſa tranſmigrat, quocunque tandem contigerit, & dolorem inducit acutum, ut aliquibus videatur ruptio locum permutaſſe; & ſi contingerit, ut ad humerum transferatur, & gravitatem in manu inducit, & torporem, ac ſegnitiem. Et in *lib.* 2. *de Morb. num.* 12. Cum repletum fuerit caput, & ab aliquo, veluti a cibis, ſole, frigore, laboribus, ac febrili calore percalefactum, torpor caput tenet, & frequenter mingit, & alia patitur, quæ ex urinæ ſtillicidio contingere ſolent. Dolores præterea torporem inducunt, ut ſcriptum eſt in *libr.* 2. *Prædictor. num.* 44. Et in *libr. de Virgin. Morb. num.* 3. Cum hæc repleta fuerint, cor fatuum fit, deinde ex fatuitate torpedo, poſtea ex torpedine delirium apprehendit. Cæterum torpor quoque moderatus dolorem ſolvit, ut habetur in *libr. de Humid. Uſu num.* 10. Et in *libr. de Artic. num.* 22. Luxatio fit ob torporem. Sed in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 2. in principio: Torporem, & impotentiam inducit capitis dolor cum ſedis, & pudendorum dolore. Prognoſtica vero ſigna ſcribuntur in *libr. de Coac. Prænotion. num.* 3. Torpidæ, & præſertim in moribus cum impotentia fractæ, circa judicationem vexatæ, anxioſæ, multum exudant: alvi his humectæ,

malum. Et *numer.* 2. In torpidis cum gravitate, & acutis capitis doloribus convulſiones fieri ſolent. Et *numer.* 1. Torpor, & egeſtiones alvi albæ in phrenitide, malum, Et ſupra: Torpor in utranque partem cito translabens, malum. Et *num.* 3. Torpores, & ſenſus ſtupiditates præter morem fientes, futuræ ſyderationis ſignum ſunt. Et: In torpidis venæ ſectio, mala. Et in *libr.* 1, *Prædict. num.* 4. Torpores ex rigore non valde apud ſeipſos ſunt. Et in *libr. de Coac. Præn, num.* 1, circa principium: Rigores multi, torpidi, maligni ſunt, Et: Quibus cum febre ardente tumores ſomnolenti, torpidi fiunt, his dolor in latus ſuperveniens, levis ſyderationis, ac reſolutionis modo, occidit. Et *num.* 2. Valde ſurdi, in accipiendo tremuli, linguam reſoluti, torpidi, malum, Et: Ex ſurditate, ac torpore de naribus aliquid deſtillare, difficultatis aliquid habet: vomitus his conveniet, & alvi turbatio. Et *num.* 3. in principio; Quibus ex lumborum dolore, recurſus ad caput, & manus torpidæ, & oris ventriculi dolores, & aurium ſonitus, his ſanguis large profluet; ſed & alvi his deorſum erumpunt, & mens turbata eſt ut plurimum, Et: Dolor in pectus firmatus torpore, malus in febre eſt. Et in *libr.* 1. *Prorrhet. Comment.* 3. *part.* 10. Torpidi, comatoſi, & convulſi pernicioſe habent. Et *partic.* 25. Quæ in acutis morbis vomendo trahuntur vitioſa, atque albæ dejectiones, difficiles; lentore carentia ex his percurrentia cum multo æſtu in mentis eunt aberrationem: an ex his comatoſi, torpidique poſtea fiunt?

Curationem vero ſcribit in *libr de Virg. Morb. num.* 2. atque ea eſt; A torpore autem pedes ad iter faciendum impotentes fiunt, donec ſanguis ad ſeipſum revertatur; revertitur autem celerrime, cum ſteterit in aqua frigida, quæ ultra malleolos madefaciat. Et in *libr. de Salubr. Diat. num.* 14. Torporem capitis ſolvit muci per nares, vel aures eruptio. Et in *libr.* 2. *de Morb. num.* 12. Priuſquam erumpat aqua per nares, & aures, & teneat ipſum dolor, deraſo capite, utrem coriaceum circum frontem deligare oportet, aqua plenum calidiſſima, quantum ſuſtinere poteſt, atque hinc ipſum calefieri permittere, & ubi perfrigeratum fuerit, alium adhibere; ſi vero hinc debilitetur, deſiſtere, ac tempore interpoſito, eadem repetere, donec remiſerit dolor, Sed calidi immodicus uſus mentis torporem, hoc eſt, imbecillitatem efficit, ut habetur in *lib.* 5. *Aphoriſm.* 16. Etenim, ut exponit Galenus, ſubſtantia cerebri diſſolvitur. In *libr.* 4. *de Morb. Pop. num.* 22. legitur: Fullo collum, caput; ſeptima, manus torpida; nona crus torpidum, tuſſis ceſſavit.

TREMOR.

Fit tremor ob frigoris præſentiam, per caloris abſentiam, atque membri imbecillitatem: nam in *libr. de Flatib, num.* 11. Cum horroribus & tremores corporis accidunt ſecundum eundem plane modum, Sanguis enim præſentis horroris timore perculſus, concurrit, ac penetrat per omne corpus ad locos maxime calidos; hi enim ſunt ejus ſaltus. Decedente itaque ab extremis corporis partibus ſanguine, viſcera contremiſcunt, & carnes. Sunt autem quædam corporis partes ſanguine plenæ, quædam vero exangues. Exangues itaque propter frigus non tremunt, ſed parumper commoventur, ac palpitant, cum calor ex eis defecerit; ſanguine abundantes propter ſanguinis multitudinem & tremunt, & inflammationes ſuſcitant; nequit enim fieri, ut ſanguinis multitudo conquieſcat,

Tremor autem quid boni, malive denotet, ſcriptum eſt in *libr. de Coac, Prænot, num.* 1. hoc eſt: Tremores parvi, & vomitus æruginoſi, in pernicioſis. Et: Tremores ab atra bile, malum, Et: Tremores ubicunque in febribus citra judicationem ceſſant, veſica doloroſa fit. Et: Tremores quibuſcunque in febribus citra judicationem ceſſant, his temporis progreſſu abſceſſus doloroſus ſuppuratus in articulis fit. Et ſupra; Tremores in vehementer phreniticis lethales ſunt. Et *num.* 3. Tremores, convulſorii fientes in ſudoribus, reverti ſolent; judicatio & his fit, ubi ſuperrigent, ardore autem circa ventrem provocati: ſomnus multus in his convulſorius, & ad frontem gravitates, & mictio difficilis, Et *numer,* 5. Tremores ſenioribus in febribus fiunt; atque ſic comparentes, fortaſſis calculos per urinam ægris ejiciunt, Et *numer,* 2. Tremuli moriuntur, quibus vox cum febre deficit, & cum judicatione intercepta. Et ſupra; Manibus tremuli pernicioſe habent. Et *num.* 3. Tremulis, anxioſis, parvi juxta aurem tumores convulſionem ſignificant. Et in *libr.* 1. *Prædict, num.* 2. Tremores mente motis melancholico modo accedentes, malignum eſt. Et in eodem *libr. de Coacis Prænot. numer.* 1. Vocis interceptiones ex rigore, ſolvuntur tremore. Et; Qui ab atra bile mente moti tremuli fiunt, ac ſalivam fundunt; num ſane phrenitici ſunt? Et: Mentis perculſiones, voces clangoroſæ, linguæ ſans phreniticæ ſunt. Et: Mentis perculſiones, voces clangoroſæ, linguæ convulſiones tremulæ, & voces tremulæ fientes, mentem alienant. Et: Frequentes per eadem recidivæ, circa judicationem ſanguinolentæ, nigrorum vomitum faciunt; fiunt autem & tremulæ, Et *numer.* 2. circa principium; Quibus capitis, ac colli dolor eſt, ſed & totius corporis tremula quædam impotentia, ſanguinis eruptio ſolvit. Valde ſurdi, in accipiendo tremuli, linguam reſoluti, torpidi, malum. Et; Cum voce tremula, ſolutio alvi præter rationem, in his moram trahentibus diuturnis, pernicies eſt. Et *numer.* 1. Lethargici, tremuli ex manibus, ſomnolenti, diſcolores, tumidi, pulſibus tardi fiunt &c. Et in *libr.* 1. *Prorrhetic, Comment,* 1, *part.* 9. Phrenitica vehementer trementia finiuntur. Et *particul,* 16.

Phreni-

Phrenitici modico utentes potu, ſtrepitum tentantes, tremorem incurrunt. Et in *libr. 1. Prorrhetic. Commentar. 2. partic.* 7. Quibus lumborum dolor diu perſeverans cum æſtu faſtidioſo, ſi ſudent, malum: an & his tremor fit, & vox, ut in rigore videtur? Et *partic.* 59. Quibus voces cum febre deficiunt poſt judicationem, hi cum tremore, & comate pereunt. Et in *libr. 1. Prorrhetic. Comment. 2. partic.* 4. Quibus manus tremulæ, capitiſque, cerviciſque dolores, ſubſurdique fiunt, & nigra denſataque mejunt, his ventura expectare nigra, perniciosum. Et *part.* 70. Ex convulſione, tremore, faſtidioque, & celeriter exigui poſt aures abſceſſus proritantur. At vero tremores in febribus ardentibus mentis perculſio ſolvit; ut docet Hippocrates in *libr. 6. Aphor.* 26.

TRISTITIA.

Parmaniſco prius incidebant triſtitiæ, & decedendi e vita cupiditas; quandoque vero rurſus lætitia. Hæc in *libr. 5. de Morb. Popul. numer.* 31. Cauſam vero hujus ſentit in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 16. Ex cerebro eſſe, cum tranſmutatur. Tranſmutatur autem, dum caleſcit, aut frigeſit; id quod a bile, vel a pituita contingit. Sed in *libr. de Virg. Morb. num.* 2. Præ ſanguinis malitia animus mœrens, ac anxius malum attrahit. Et propterea ſcriptum eſt in *libr. de Coac. Præn. num.* 3. Triſtitiæ cum ſilentio, & hominum averſationes, leniter hydrope affectos occidunt. Curatio vero ſcribitur in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 48. his verbis: Triſtes, anxios, & ægrotos, ac ſe ſtrangulare volentes, mandragoræ radice, mane in potu data minore pondere, quam quod inſanire facit, curabis.

TUBERCULUM.

Tubercula, veluti proditum eſt in *libr. de Affection. numer.* 34. quæ enaſcuntur, omnia a pituita, aut ſanguine naſcuntur, cum ſane a vulnere, aut caſu fuerint collecta. Verum alia ſunt extra, alia intra extuberantia; & horum alia maligna, alia non. Unde legitur in *libr. de Morb. Popul. ſect.* 1. Tubercula extra extuberantia, & acuta, & faſtigiata, & æqualiter maturescentia, & non obdura, & deorſum vergentia, & non bifida, meliora; contraria vero, mala; & quanto plus contraria, peſſima. Quapropter legitur in *libr. 7. Aphoriſm.* 8. Ex tuberculi intus ruptione exolutio, vomitus, & animi deliquium fit. Et in *libr. 2. de Morb. Popular. ſect.* 3. Tubercula maligniora ſunt, quæ derepente diſparent. Interna dicuntur tubercula, quemadmodum ea, quæ in pulmone fiunt, & quæ in latere. Hæc autem, ut legitur in *libr. 1. de Morb. numer.* 15. a pituita, & bile contingunt; fiunt etiam a laboribus, cum vena aliqua tracta rupta fuerit; non tamen pœnitus rupta, ſed ita, ut acutus tractus in ipſa factus ſit. Si quidem igitur rupta fuerit, ſtatim ſanguis e vena effuſus putreſcit, & ſuppuratur; ſi vero acutus tractus in vena fiat, principio quidem dolorem exhibet, ac pulſat, progreſſu vero temporis diſtribuit vena ſanguinem in carnem, atque hic in carne putreſcens, pus fit: eodem modo & caro, ſi quidem magis doluerit, & ſanguinis plus in ſeipſam trahit ex viciniſſimis venis, & ſtatim ſuppuratur; ſi vero minus doluerit, tardius & trahit, & ſuppuratur. In *libr.* autem *de Humidor. Uſu num.* 11. curationem habemus hanc: Qui collectiones tuberculorum juxta venas habere ſolent, qualia ſunt ulcuſcula capitis manantia, circa thoracem, & alia dura, his frigida conducit. Et in *libr. 1. de Morb. numer.* 12. Tuberculis ventriculi tunicis innatis terra figulina impoſita prodeſt. De tuberculis vero externis ſcriptum eſt in *libr. 2. Aphor.* 15. & verba ſunt: Ubi fauces ægrotant, aut tubercula naſcuntur in corpore, excretiones inſpicere oportet. Nam ſi biliosæ fuerint, corpus una ægrotat; ſi vero ſimiles ſanis, tutum eſt corpus nutrire. Hæc vero tubercula vere fiunt utplurimum, ut ſcribit Hippocrates in *libr. 3. aphor.* 20. Aut fiunt his, quibus febres longæ ſunt, quemadmodum apparet in *libr. 7. Aphoriſm.* 63. Fiunt autem tubercula, aut dolores ad articulos ex febribus longis, atque hi pluribus utuntur cibis; ut legitur in *libr. 4. Aphor.* 45. Fiunt præterea in aliis locis, de quibus dicetur alias.

Curatio vero hæc legitur in *libr. de Affect. num.* 34. ſic: Conducit, horum aliqua cataplaſmatis integere, & per pharmaca in potu data diffundere; aliqua vero impoſitis cataplaſmatis maturare. Et diffundunt quidem cataplaſmata, quæ cum calida ſint, humectant, & non in ſeipſa trahunt. Maturant autem, quæ calefacientia contrahunt. Cum vero aliquod ſectum fuerit, aut ſua ſponte ruptum, pharmaco humorem repurgare convenit; ubi autem pus diffluere deſiverit, velut ulcus ſanare.

TUMOR.

Tumorum alii ſunt aquoſi, alii aliam humoris ſpeciem referunt. Atque hi, aut duri, & crudi, aut molles, & laxi; atque hi alii magni, alii parvi; & alii tuberculoſi, alii lati: & horum hi rubicundi, atque illi lividi; & quidam difficiles ſunt, & doloroſi, quidam doloris exortes; atque hi diuturni, aut breves. Tumores aquoſi circa pedes prægnantis ſcribuntur in *libr. 7. de Morb. Popularib. numer.* 6. Tumor autem in præcordiis, durus exiſtens, & doloroſus, peſſimus quidem eſt, ſi per totum fuerit præcordium; ſi vero fuerit in altera parte, minus periculoſus eſt in ſiniſtra; quemadmodum ſcribit Hippocrates in *libr. Prognoſt. numer.* 6. Sed in *libr. 5. Aphoriſm.* 67. Tumores laxi, boni; crudi, mali. Et in *libr. Prognoſt. num.* 6. Tumores in præcordio molles, ac doloris exortes, diuturniores judicationem faciunt, & minus periculoſi ſunt. Sed & hi ſexaginta dies tranſgredientes, febre manente, ſuppurantur. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 6. Tumorem juxta au-

rem

rem faciunt, ad alvum bilioſam, mollem, ſtercoracea egerentem, ardores comparentes. Tumor autem in vulneribus fortibus non apparens, magnum malum; ut legitur in *libr. 5. Aphoriſm. 66.* Tumor tuberculoſus juxta hepar ad imum ventrem deſcendens, alvo multo tempore liquefacta, ſcribitur in *libr. 7. de Morbis Popular. numer.* 30. Tumor quidem rubicundus, capitis oſſe denudato, habetur in *libr. de Capit. Vulneribus numer.* 27. Tumores autem lividiſſimi a pedibus exorſi uſque ad uteros, ignis ſacri in uteris ſigna leguntur in *lib. 2. de Morb. Mulier. numer.* 58. Tumores autem diuturniores doloroſis ſunt, qui molles, & doloris exortes ſunt, & digito compreſſi cedunt; ut habetur in *libr. Prognoſt. numer. 6.*

Tumores præterea dant ſigna prognoſtica, quale eſt, quod reperitur in *libr. 2. de Morbis Popularib. ſection. 5.* & eſt: Tumor in cruribus hydropici cum tuſſi, malum. Et in eodem *libr. 2. de Morbis Popularib. ſect.* 3. Tumores præter rationem allevantes, malum; veluti Andronici filio eryſipelas recurrit; ſi non ad eundem locum rediens, bonum quid ſignificet. Et in *libr. de Coacis Prænot. num. 6.* Tumores, alvo ſuppreſſa, & nulla alia re novata, cito rumpuntur, & malignius eſt. Et ibidem: Quicunque tumores alvo humecta elevantur cum doloribus, malum eſt. Et in *lib. 5. Aphoriſm.* 65. Quibus tumores in ulceribus apparent, non valde convelluntur, neque inſaniunt. His autem derepente diſſipatis, retrorſum quidem convulſiones, ac diſtentiones fiunt; antrorſum vero inſaniæ, lateris dolores acuti, aut ſuppuratio, aut dyſenteria, ſi rubicundi magis fuerint tumores. Et in *libr. Prognoſtic. numer. 6.* Tumores in ventre minus faciunt abſceſſus, quam hi, qui ſunt in præcordiis. Minime vero hi, qui ſub umbilico conſiſtunt, ad ſuppurationem convertuntur. Et ibidem: Tumores quicunque doloroſi ſunt, & duri, & magni, periculum mortis brevi affore, ſignificant. Et in *libr. 4. de Morbis Popularibus numer. 26.* Tumores in dextris elevati, ſi quidem, ſi quis plurimum, ac maxime premat, ſubmurmurarint, non valde maligni putandi ſunt. In *libr.* autem *de Ulcer. numer.* 15. legitur tumorum pertuſio. Et in *libr. de Humid. Uſu numer.* 10. Tumoribus in articulis frigida prodeſt. Et in *libr. 5. Aphoriſm.* 25. Tumores in articulis, & dolores abſque ulcere, & podagricas affectiones, & convulſiones: horum plurima, frigida multa affuſa levat, & attenuat, & dolorem ſolvit.

TURGERE.

Concocta medicari, atque movere, non cruda, neque in principiis, modo non turgeant; plurima vero non turgent. Sic ait Hippocrates in *libr. 1. Aphoriſm.* 22. Galenus autem in *Commentar.* quid *turgere* ſignificet, explicat ſic: Verbum *turgere* tranſlatum eſt ab animalibus ad humores; nam ſicuti illa ſtare loco non poſſunt quadam titillatione impulſa, eoque affectu concitata, ſic & humores plerumque in motu vehementiore, atque transfluxu ab una parte ad aliam in morbi principio hominem infeſtant, moventes, faſtidientes, titillantes, & quieſcere non permittentes, cum & ipſi pariter moveantur, & transfluant, & tanto motu de loco ad locum ægrum moleſtent. Tales itaque humores evacuare convenit, hoc eſt, qui agitantur, & de loco ad locum moventur, ac transfluunt. Eos vero, qui ſunt in aliqua corporis parte firmati, neque alio auxilio movere oportet, neque medicari ante coctionem. Tunc enim & naturam ipſam habemus evacuationi adminiculantem; videtur ſiquidem & ipſa poſt coctiones, humores diſcernere, & ſuperfluitates expellere, quo in tempore fiunt judicationes. Sed cum perfecte ipſa movet, medicamento opus non eſt; ſi vero mediocrius, atque imbecillius agat, id, quod deficit, oportet ſupplere medicando, ut ex utroque noxii humoris fiat evacuatio, natura quidem expellente, medicamento vero attrahente. Et propterea in *libr. 4. Aphoriſm. 1.* Utero gerentes ſunt medicandæ, ſi materia turget, quarto menſe, & uſque ad ſeptimum. Ubi Galenus: *ſi materia turget*, inquit, hoc eſt, cogat accelerare. Et in eodem *libr. Aphoriſm.* 10. Medicari in valde acutis, ſi materia turget, eadem die; tardare enim in talibus malum eſt. Priuſquam, in *Comm.* Galenus ait, robur corporis diſſolvatur, vel febris caliditas augeatur, aut ad aliquod membrum principale decumbant hi, qui per corpus vagantur humores, per medicamentum evacuationem eſſe faciendam. Et in *libr. 2. de Morb. Pop. ſection. 6.* Si ſuperni loci turgeant, da elaterium, ſi non balbus fuerit.

TUSSIS.

Tuſſis autem alia humida eſt, alia arida. Et unaquæque gignitur, ut ſcriptum eſt in *libr. de Flatib. numer. 16.* cum ſpiritus ingrediens in fluxum, qui intus eſt, inciderit, & repellitur ſurſum pituita. Fauces enim petivit, ac eas exaſperavit. In *libro* autem *de Locis in Homin. numer.* 51. Si per ſimilia morbus fit, & per ſimilia adbibita ex morbo ſanatur; velut urinæ ſtillicidium idem facit, ſi non ſit; & ſi ſit, idem ſedat: & tuſſis eodem modo, velut urinæ ſtillicidium, ab iiſdem fit, & ſedatur. Tuſſis autem ut fiat, coadjuvant anni tempora. Etenim legitur in *libr. 3. Aphoriſm.* 20. Vere gravedines, raucedines, & tuſſes. Et in eodem *libr. Aphoriſm.* 5. Si tempeſtas fuerit aquilonaris, tuſſes fiunt, fauces, alvi duræ. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 28. Tuſſes poſt æſtatem ſiccam, & borealem contingunt. Et in *libr. 6. de Morbis Popularibus ſection.* 7. Tuſſes ex frequenti auſtralium, & aquilonarium, ac nivoſorum tranſmutatione. Et in *libr. Prognoſtico. Commentar. 2. partic.* 3. Quibus a jecore aqua inter cutem incepit, tuſſire quidem cupiditas eſt, ſed nihil exereant commendatione dignum. Galenus autem in *Commentar.* ait: *Cupiditatem* dixit hoc loco propen-

propenſionem, quam quidam ad tuſſiendum habent, incitati vero ad accidens, ſtatim deſiſtunt tantummodo tentantes initium tuſſiendi. Etenim jecoris moles incidens prærordiis, facit anguſtiam in pulmone. In *libr.* autem 5. *Aphoriſm.* 24. Tuſſes movent frigida, velut nix, & glacies. Propterea quod, ut explicat Galenus in *Comment.* frigida thoracis partibus ſunt inimiciſſima. Et in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 13. Tuſſes ad hyemem fiunt, ſi æſtas ſicca fiat, & aquilonaris, autumnus vero pluvioſus, & auſtralis. Et in eodem *libr. Aphoriſm.* 23. Tuſſes hyeme fiunt, Cæterum tuſſes aliæ laborioſæ contingunt, & aliæ non. Scribit enim Hippocrates in *libr. 6. de Morb. Popul. ſection.* vel *Comment.* 2. *partic.* 17. Si ſpiritus intus relinquitur, vel tuſſis ſicca, non ferina, in articulos decumbere expectandum eſt, dum venæ temporum non ſunt firmatæ, neque viriditas ſplendens. Ubi Galenus in *Comment,* hæc verba ſic explicat: Si ex morbo aliqui levati temporum venas non habeant firmas, hoc eſt, quæ plurimum dilatentur, neque color adſit naturalis, atque reſpiratio amplior, & tuſſis ſicca, his ad articulos expectandus eſt abſceſſus. *Tuſſis* vero *ſicca* appellari conſuevit, in qua nil expuitur; *tuſſis* autem *ferina*, hoc eſt, maligna. Et ſubdit *part.* 24. Tuſſes ſiccæ parum irritantes in febribus ardentibus, & ſi non pro ratione ſiticuloſæ, neque linguæ admodum torrefactæ non ferino, ſed ſpiritu, Id vero manifeſtum eſt; nam dum loquuntur, aut ore hiant, tunc tuſſiunt; eum vero non, minime. Hoc autem maxime fit in febribus laborioſis. Et Galenus in *Commentar.* inquit: De his ipſis etiam in Aphoriſmis per hunc modum ſcripſit: Quibuſcunque diu tuſſes ſiccæ in febribus ardentibus, non valde admodum ſitienloſi ſunt. Quippe id *non valde admodum ſiticuloſi ſunt*, perinde eſt, atque hic, non pro ratione ſiticuloſi. In ardentibus ſiquidem febribus, qui ſunt abſque tuſſi ſicca, vehementer redduntur ſiticuloſi. Quod ſi ſicca tuſſis accedat, non poſſunt quidem penitus ſitis eſſe immunes, ſed vehemens illa ſitis retunditur. Et in *libr.* 6. *ſection.* 7. Tuſſes laborioſæ contingunt locos læſos, & maxime articulos. Sed in febribus laſſitudinem inducentibus, tuſſes ſiccæ ad articulos decumbunt cum febre, ſi intus relinquantur. Tuſſes porro fiunt parvis, ac recens natis puerulis, ut ſcriptum eſt in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 24. Et in *libr.* 4. *de Morbis Popularibus numer.* 31. Tuſſient tuſſim ſiccam, qui teſtes affectos habent: & ex tuſſi, vena ſecta ad teſtem, ſolutio fit: & inflammati tuſſiunt: & in febribus ex inguinum tumoribus inſuper tuſſiunt. Et in *libr. de Corde numer.* 3. Tuſſis potu acervatim irruente excitatur, propterea quod contra reſpirationem fertur. Tuſſis autem, & pruritus in pulmone in tabidis unde fiat, legitur in *libr. de Locis in Homin. numer.* 27.

A tuſſi vero has accipimus prænotiones, quæ leguntur in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 2. Quibus tuſſis, ac ſputa ſalſuginoſa ſupprimuntur, his corpus velut a puſtulis rubeſcit, verum ante obitum exaſperatur. Et in *libr. de Dentit. numer.* 3. Tuſſis in ſugendo infantibus inſtas, uvam majorem efficit. Et in *libr.* 6. *Aphor.* 25. Tuſſis hydropicis accedens, malum. Et in *libr.* 7. *Aph.* 47. Tuſſis ſi vexet hydropicum, deſperatus eſt. Et in *lib.* 2. *Præd. num.* 11. Neque tuſſim, neque ſitim eſſe in hydrope oportet, neque linguam reſiccari. Et in *libr. de Coac. Præn. numer.* 1. Qui tuſſiunt circa exacerbationes, & parum exſudant, maligne habent. Et in *libr.* 6. *Aph.* 46. Ex tuſſi, aut aſthmare gibboſi ante pubertatem moriuntur. Et in *lib. de Coac. Prænot, num.* 3. Cum tuſſi lateris dolorem inducentia ſputa ſubarida frequentia ex angina, pernicioſa. Itemque ea, quæ inter potandum per tuſſim ſubmergunt. Et in *libr. 6. de Morb. Popul. ſection.* 7. Tuſſes duriſſimæ, ac violentiſſimæ quæ ad levem ſyderationem, ac reſolutionem perducunt. Et in *libr. 7. de Morb. Popul. numer.* 31. Quibus exiſtunt tuſſes hyeme, maxime auſtro ſpirante, craſſa, & multa exereantibus, febres accedunt, leniter autem quinta die ſedantur &c.

Curatio vero hæc eſt, quæ legitur in *libr.* 2. *ſect.* 5. Quibus tuſſis ſicca eſt, his non ſolvitur, niſi dolor fortis ad coxas, aut ad crura, aut ad teſtem irruat. Et in *libr.* 2. *ſect.* 1. Tuſſim finiunt teſtium tumores. Et in *libr. de Dentit. numer.* 3. Tuſſes ſiccas ſolvit alvus amplius ſubducta in his, qui tonſillas deſtillatione vexatas habent. Et in *libr. 4. de Morbis Popul, numer.* 28. Ex tuſſientibus, qui manibus laborabant, velut ſervus ille, qui ſarmenta obtorquebat, & Amyntæ filius, ambo ſola dextra reſoluti ceſſaverunt, quandoquidem perpeſſi ſunt hoc tuſſientes.

TYPHUS.

Typhi morbi quinque deſcribuntur in *libr. de Intern. Affection.* Quorum primus, ut legitur *numer.* 42. corripit tempore æſtatis, cum canis ſydus oritur, bile per corpus commota. Secundus vero, ut legitur *num.* 43. omni tempore corripit: fit autem propter corporis humiditatem, cum cibos humidos, & potum multum eaeres combibunt. Tertius vero fit, ut legitur *num.* 44. cum bilis putrefacta ammixta fuerit ſanguini per venas, & articulos, cum ſanguis ſteterit: conſiſtit maxime in articulis. Quartus fit, ut legitur *n.* 45. tempore pomorum, cum quis ſe fructibus mollis corticis, & foris non lignoſi, omnis generis repleverit. Quintus fit, ut legitur *n.* 46. ab humore in corpore putrefacto, & magis quam opportunum eſt, reſiccaro. Curationes vero ſingulorum ſingulas ſupradictis numeris lege.

COMMENTARII XVIII. FINIS.

JOAN-

JOANNIS MARINELLI COMMENTARIUS XIX. IN LIBROS HIPPOCRATIS.

VARIX.

In inſanientibus ſi varices, vel hæmorrhoides ſupervenerint, inſaniæ fit ſolutio. Hæc in *libr. 6. Aphoriſm.* 21. Ubi Galenus in *Commentar.* exponit, quid varix ſit, & inquit: Eſt varix, cum venæ latiores fiunt in coxis, ac cruribus, quod ex craſſo, & melancholico contingit humore. Adeo pellente natura ad partes ignobiliores eos humores, qui inſaniam efficiunt, præſertim cum melancholici fuerint, ac craſſi, dictarum ſequitur paſſionum generatio, & inſaniæ ſolutio, illius quidem, quæ proprie melancholia dicitur, non qui fit ex bile furor. Et in eodem *libr. Aphor.* 34. Quicunque calvi fiunt, his magnæ varices non fiunt; quibus vero calvis varices magnæ ſupervenuint, hi rurſus capillati fiunt. Et Galenus in *Comment.* ait: Quando humores vitioſi, qui capillorum radices corrumpunt, ad crura decumbunt, poſſunt varices facere, & capillos reſtituere. Cæterum hæ quidem varices, ut inquit Hippocrates in *libr. 2. de Morb. Popul. ſect.* 5. calvorum, ſi non magni fuerint, furioſi ſunt. At & varices gibboſitatem ſolvunt; proditum namque eſt in *libr. de Articul. num.* 37. Quæ verticula infra ſepti tranſverſi juncturam, ac connexionem fiunt gibba, eorum aliqua ſolvunt varices in cruribus orientes. Magis autem hæ varices, quæ in vena juxta poplitem fiunt, quibuſcunque gibboſitas contigerit, eam ſolvunt. Fiunt autem & in vena circa inguina. Sed & in pulmone, ut legitur in *libr. 1. de Morb. numer.* 10. & verba ſunt: Si vena omnino rupta non ſit, verum acutus tractus in ipſa fiat; fit autem maxime veluti varix; qui etiam, ubi ſtatim factus fuerit, dolorem quendam tenuem inducit, ac tuſſim aridam. Quare manifeſtum fit, non ſemper varices in coxis, vel tibiis fieri. Quod & confirmat illud, quod ſcriptum eſt in *libr. 2. de Morb. Popul. ſect.* 5. hoc eſt: Vocis gracilitatem ſolvit ad teſtes varix. Attamen ſentire videtur Hippocrates, varices proprias eſſe venarum, quæ ſunt in coxis, ac tibiis, paſſiones. Etenim inquit in *libr. 6. de Morb. Popularib. ſect.* vel *Comment. 2. part.* 14. Vel ea quoque, quæ infra jecur, vel ſupra diſtributa, & quando in teſtes, & varices. Et ibi Galenus in *Comment.* ſic interpretatur: Quærere videtur Hippocrates, utrum ea, quæ ex ſuperius ad inferiora demittuntur, ut in teſtes, & varices, e directo demitti melius ſit. Quapropter ſcribitur in *libr. de Ulcerib. num.* 16. Ubi varix ineſt in tibia, aut conſpicuus, aut in carne, & tibia nigra eſt, & videtur opus habere ſanguine ab ipſa defluente; talia nequaquam pertundere oportet. Plerunque enim magna ulcera ex fiſſuris fiunt propter varicis influxum. Verum varicem ipſum alias, atque alias compungere oportet, ubi opportunum eſſe viſum fuerit.

VASORUM INANITIO.

Sic & vaſorum inanitio ſtalis fiat, qualis fieri debet, confert, & bene tolerant; ſin minus, contra. Hæc in *libr. 1. Aphor.* 2. Et ibi Galenus in *Comment.* ea ſic exponit: Adhuc magis peccant, cum vaſorum inanitionem alii pro media accipiunt, alii pro venæ ſectione; ſiquidem Hippocrates evacuationem ſoleat ab eventu nominare vaſorum inanitionem. Quoniam in omnibus evacuationibus contingit vaſa inaniri. Quapropter in *lib. 1. Prorrhetic. Comment. 2. part.* 5. legitur: Quæ præter vacuationis vaſorum rationem contingunt impotentiæ, & infirmitates, non exiſtente vaſorum vacuatione, malæ. Galenus autem in *Comment.* hæc verba interpretatur ſic: Invalidos languen-

guenteſque in operationibus ſicut plurimum vacuatos, in periculo eſſe exiſtima, ſi nulla in ipſis facta fuerit inſignis vacuatio; nam ſi virtus ſine ulla manifeſta vacuatione imbecilla fuerit, gravantem oſtendit copiam, vel unius principiorum intemperiem. Et in *libr. de Victus Ration. in Morbis Acut. Comment.* 1. *partic.* 19. Qui in hujuſmodi morbis, ſcilicet acutis, priſana utetur, ne uno quidem die vaſa, ut ita dicam, inaniri permittat, ſed ab uſu ejus nequaquam deſiſtat, niſi vel propter medicamentum, vel clyſterem deſiſtere opus ſit. Et *partic.* 21. Inter initia neque multam, neque craſſam admodum dare oportet, ſed quantum ob conſuetudinem, & ne multa vaſorum inanitio fiat, ingerere convenit. Atque hic advertendum eſt, ut exponit Galenus in *Comment.* quod a multa, & ſubita tum repletione, tum vacuatione ſemper abſtinuit Hippocrates.

VENA.

Scribit Hippocrates in *libr. de Alim. num.* 7. Radicatio venarum hepar; radicatio arteriarum cor: ex his aberrant in omnia ſanguis, & ſpiritus, & calor per hæc meat. Vis una, & non una, qua omnia hæc, & alia gubernantur, alia quidem ad vitam totius, & partis, alia ad ſenſum totius, ac partis. Ex his verbis facile percipimus, venarum radicem eſſe hepar, arteriarumque cor, deinde has, & illas eſſe veluti canales, per quos ſanguis, & ſpiritus, & calor meat in omnes corporis particulas. Verum hæc ad vitam facit, illa ad ſenſum. Idem quoque confirmat Hippocrates in *libr. de Venis numer.* 7. & inquit: Arteriæ fons cognatus cor eſt. Et ſubdit: Vena tendit per ſeptum transverſum, hepar, ſplenem, renes ad coxendicem, circa ſuram ad ſummum pedem. Altera autem ex corde ſub alas, claviculas, jugula, caput, naſum, frontem, juxta aures, humeros, dorſum, pectus, ventrem, per cubitum. Aliæ vero per alas ad cubitum, ad ſummam manum. Sed ad venas redeamus. Leguntur in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſection.* 4. atque in *libr. de Venis numer.* 14. hæc verba: Hepatitis, ſcilicet vena, in lumbis uſque ad magnum verticulum, inferne etiam verticulis ſe ingerit; hinc ſublevata per hepar, & per ſeptum tranſverſum ad cor; & quæ quidem recta eſt, ad claviculas: hinc aliæ quidem ad collum, aliæ ad ſcapulas, aliæ deorſum deflectentes, ad verticula, & coſtas declinant: & ex ſiniſtris quidem una prope claviculas, ex dextris vero ad quendam ipſarum locum; alia vero utrinque deflexa; alia paullo inferius deflexa, ubi quidem illa deficit, coſtis ſe ingerit donec ad venam in ipſum cor acceſſerit, ad ſiniſtras deflexa. Infra autem decurvata, ad vertebras deſcendit, donec perveniat, & inde incipit elevari, ingerens ſe coſtis reliquis omnibus, hinc atque hinc ſingulis ramulos præbens, cum ſit una; a corde quidem ad locum quendam a ſiniſtris magis procedens, deinde infra arteriam, donec conſumpta fuerit, & venerit eo, unde hepatitis ſublevata eſt. Priuſquam autem eo venit, circa extremas duas coſtas diviſa eſt, & partim ab hac, partim ab illa verticulorum parte progreſſa conſumitur. Quæ vero recta a corde ad claviculam tendit, ſupra arteriam eſt; & ab hac, velut etiam juxta lumbos infra arteriam, ad hepar inſilit, partim in portas, & pinnas, partim in reliquum deinceps procedit paullo infra ſeptum tranſverſum. Septum autem tranſverſum adhæret hepati, neque facile eſt ipſum ſeparare. Duplices porro venæ a claviculis, alteræ hinc, alteræ iſtinc, ſub pectus ad pectinem procedunt; quo vero hinc, nondum ſcio. At ſeptum tranſverſum infra juxta verticulum, quod eſt infra coſtas, qua renes ex arteria, ea parte conſurgunt. Verum arteriæ ex ipſo rene oriuntur, hinc atque hinc ab arteria nervum habentes. Atque hac parte alicubi in recurrente a corde hepatitis deſinit. Cæterum ab hepatitide per ſeptum tranſverſum maximæ duæ, altera iſtinc ſublimes feruntur, multifidæque per ſeptum ſunt, & circa ipſum conſiſtunt in ſuperna parte, atque hæ magis ſunt conſpicuæ. At vero in *libr. de Locis in Homin. numer.* 8. Vena cava finitur quidem velut gula, conſiſtit autem inter gulam, & guttur, ſive arteriam, ferturque per ſeptum tranſverſum, & per cor, & inter ſeptum, & finditur ad inguina, & ad femora intro, & diſparationes in femoribus facit, & ad tibias intus fertur ad malleolos: hæ & infœcundum faciunt hominem, ſi fuerint ſectæ, & in magnos digitos deſinunt. Ex cava autem vena producitur quædam in ſiniſtram manum, fertur autem ſubter ſplenem ad ſiniſtri lateris mollitudinem, unde ſplen propagatur per omentum, & finem ſortitur ad thoracem. Producitur autem juxta ſeptum, & cum humerali committitur ſubter cubiti articulum, atque hæc ſplenis gratia ſecatur. Alia etiam ad dexteram manum eodem modo a cava producitur. In *libr.* autem *de Corpor. Reſect. numer.* 1. A corde ad hepar cartilaginoſa multa arteria procedit, & cum ipſa vena magna appellata, per quam totum corpus nutritur. In *libr.* autem *de Venis numer.* 17. Venæ per corpus diffuſæ, ſpiritum, & fluxum, ac motum exhibent, ab una multæ germinantes; atque hæc una unde oriatur, & ubi deſinat, non ſcio. Circulo enim facto, principium non invenitur. Cæterum rami, ac germina ipſius unde pendeant, & qua parte corporis deſinant, & quod una his conſentit, & in quibus locis corporis extentæ ſunt, ego declarabo. Circa caput juxta medium ex obliquo circumſita eſt vena lata, & tenuis, non multi ſanguinis. In cerebrum enim juxta commiſſuras multæ tenues venulæ radices egerunt, & circum totum caput extentæ ſunt uſque ad frontem, ac tempora. Ipſa autem in rectum extenditur retro caput forinſecus juxta ſpinæ cutem, inde vero circa externam, ac internam venam ex his, quæ in jugulis ſunt, dimittitur. Et ſubdit *numer.* 18. Ultra aures autem

ſub-

ſubfiſſa a gena foris inſecus tendit, craſſa. Ab hac in linguam multæ, ac tenues procedunt, excepta ea, quæ ſub linguam, & ſub maxillares dentes fertur. Ipſa autem craſſa per claviculam deſcendit ſub ſcapulas; & hac parte ab ipſa germinat per nervum ſubter ſummam humeri partem, ſive cuticulam, vena humeralis appellata. Ipſa autem ſanguiflua eſt, & ſanguine plena, & ægre curatur, ſi rumpatur, aut convellatur. Illa vero ſub ſcapulas germina emittit ſub mammas denſarum, & tenuium, ac varie implicatarum inter ſe venularum, & per humeralem venam prætergrediens cartilaginem, ipſam ſubter ſubattingens ad brachium tendit, muſculum in ſiniſtra habens: dextera autem ipſa finditur circa humerum, & cubiti ſupernam partem; inde vero cubitum utrumque penetrans, poſtea manus juncturam, inde autem defluens per totam manum varie vagans, radices agit. Et ſequitur *numer.* 19. Cæterum principalis vena juxta ſpinam ſparſa, per dorſum, & jugulum, ac guttur in cor inſeritur, & de ſeipſa venam magnam multorum oſculorum in corde producit; inde vero in os procedens, fiſtulam facit, qua ſane arteria appellatur, per pulmonem tranſiens, pauci ſanguinis, ac multi ſpiritus exiſtens. Propter ſpacioſitatem enim, ac raritatem viſceris multis locis per pulmonem derivatur; cætera vero cartilaginoſa facta eſt. Et ſubdit *numer.* 20. Inde porro hæc vena pulmonem occupat, & per extremitates duas magnas intro converſas, ſub ſeptum tranſverſum extenta eſt ad ſpinam, alba, ac nervoſa, venulas per reliquum condenſatum corpus ſpargens; hinc autem per ventricula denſis venulis in ſpinalem medullam inſeritur, ac inſtar hederæ implicatur. Et *numer.* 21. Et aliæ quidem venæ in corpus diſtributæ ex omnibus partibus ad ſpinam tendentes, unaquæque, quod tenuiſſimum, ac ſinceriſſimum eſt colligens, huc eructat. Hæc vero velut præſes impoſita per demiſſas plicationes in idem cogit. Inde vero etiam in renes radices agit tenuibus, ac fibroſis venulis juxta ſpuriam coſtam, hinc autem tendens condenſatur, & poſtea etiam nervoſa fit ad princeps inteſtinum, ac podicem, comprimenſque muſculos adſtrictorios, ipſi inſeritur. In veſicam etiam, & teſtes, ac adſtites radices agit, multiplicibus implicatis, tenuibuſque, ac ſolidis, & fibroſis venis. Inde vero craſſiſſima, ac rectiſſima ipſius pars rurſus converſa in canalem tranſit, hoc eſt pudendum; in reflexu autem in illa ipſa adaptatur: & per pectinem ſupra ſubter cutem ventris, & ipſius venæ, procedunt venæ ad eas, quæ deorſum tendunt, quæ in ſeipſas mutuo derivantur. Penetrant autem & per pudendum venæ craſſæ, & tenues, & denſæ, & curvæ. Verum, ut finem imponam huic parti, quæ ab ipſo Galeno fallax reperitur, tantummodo loca ipſarum citabo.

Vena igitur per dorſum, & jugulum juxta ſpinam ſparſa, legitur in eodem *libr. de Venis numer.* 23. Venæ ſupra jejunum inteſtinum exiſtentes, tenuiſſimum ex ventre, & inteſtinis trahunt, atque hoc calefactis jam cibis, ut legitur in *libr. de Carnib. num.* 13. At vero in *libr. de Natur. Puer. num.* 16. Venæ hominis omnes in manuum, ac pedum digitos deſinunt. Et in *libri de Venis numer.* 22. Venæ, pudendum tranſeuntes in viris, in mulieribus in uteros tendunt. Et in *libr. de Natur. Puer. numer.* 16. Venæ capitis craſſiſſimæ exiſtunt totius corporis. Et in *libr. de Carn. num.* 6. Venæ cavæ duæ a corde. Et in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 7. agitur de venis aurium. Et in *libr. de Natur. Puer. numer.* 16. Venæ, ac nervi tenuiſſimi, denſiſſimi, ac plurimi in manibus, ac pedibus exiſtunt. Et in *libr.* 4. *de Morbis numer.* 10. Venæ jugulares poſt cibum, ac potum ſanguineum ſtatim attolluntur, ac facies rubet. Et in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 6. Venæ temporales ſolæ pulſatiles, quod ſanguine non rigentur, ſed avertitur ex ipſis ſanguis. Et in *libr. de Venis numer.* 20. Venæ in medullam ſpinalem tendentes. Et ibidem *num.* 21. Venæ omnes in corpus diſtributæ, ex omnibus partibus ſpinam petunt; ibique tenuiſſimum, ac ſinceriſſimum ſanguinem a ſe collectum eructant. Et in *libr. de Locis in Homin. num.* 8. Venæ utriuſque manus a vena cava producuntur. Et ibidem *numer.* 6. Venæ capitis, earumque per corpus diſtributio. Et in *libr. de Natur. Human. num.* 21. Venæ multæ, & omnigenæ ex ventriculo per corpus alimenti ferendi cauſa diſperſæ. Et in *libri de Locis in Homin. numer.* 7. venæ humerales. Et in *libr. de Venis numer.* 26. de duabus venis inter duas latas extremitates. Et *numer.* 13. de venis veneris, per quas corpori alimentum venit. Et in *libr. de Capit. Vulner. b. numer.* 2. Venulæ in capitis oſſe tenuiores, caviores, ac ſanguine plenæ. Et in *libr. de Intern. Affection. numer.* 6. de venulis per pulmonem tendentibus, ſanguine, aut atra bile plenis. Et in *libr.* 2. *de Morbis Popul. ſection.* 4. Venæ duplices a claviculis. Et in *libr. de Ven. numer.* 24. de venæ juxta inguina proceſſu. Et in *libr. de Natur. Human. numer.* 20. Venarum craſſiſſimarum quatuor in corpore paria; eorumque explicatio. Et in *libr. de Venis numer.* 27. Vena ex ſiniſtris partibus in reliquis juxta eandem naturam, velut ea quæ in dextris, radices agit, præterquam quod hepati non inſeritur. Et in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſection.* 6. Vena craſſa eſt in utraque mamma; quapropter maximam habet prudentiæ partem.

Cæterum, & venæ ſuas patiuntur affectiones, quemadmodum eſt pulſatio, dolor, laxitas, & contractio, & amplitudo, extenſio, ruptio, ſuperevomitio, ſanciatio, inflammatio, & id generis. Sed illud advertendum eſt, antiquos ſæpe venam pro arteria ſcripſiſſe. Verum legitur in *libr.* 1. *de Morbis numer.* 3. Vena ſanguiflua vulneratus, moritur. Et ibidem *numer.* 7. Vena ſanguiflua diſſecta, non coaleſcit. Et in *libr.* 2. *de Morbis Popular. ſection.* 5. Cui vena in cubito pulſarit, inſanit, & iracundus eſt; cui vero quieverit, ſtupidus eſt. Et in *libr. de Loc.*

de Loc.

de Loc. in Homin. num. 49. Vena peruſta ſanguinem non emittit. Et in *libr. de Internis Affect. numer.* 20. agitur de vena ſiniſtra laborante. Et in *libr. de Genit. numer.* 3. Venæ ſecundum aures inciſæ infœcundos reddunt, quod plurima geniture pars a capite per illas venas deſcendens, cicatrice ſectioni inducta, locum illum conſolidat, atque obturat. Et in *libr. de Venis numer.* 25. Ex venæ juxta patellæ partem cavam dolore, biliosi, ſeroſi, ac ſanioſi humoris collectio. Et in *libr. de Locis in Homin. numer.* 49. de urendæ venæ ratione agitur. Et in *libr. 2. de Morbis Popularib. ſection.* 2. Venæ amplæ, & ventres, & oſſa inſunt his, qui tenues ſunt; pingues vero his contraria habent; & in his, qui fame macerantur, mediocritates. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 3. Venæ ſectio læſerit dolores, juxta latus, in febribus conſiſtentes, citra notas, ſive cibum averſetur æger, ſive præcordium ſublime habuerit: & in perſrigeratione non ſine febre torpidos, ſanguinis detractio lædit; & putantes ſe melius habere, hi moriuntur. Et in eodem *libr. de Coacis Prænotion. num.* 1. Venæ temporum in febribus pulſantes, facie ſana &c. Et *numer.* 3. Quibus per venarum pulſationis vehementiam ſtercus derepente per alvum ſecedit, lethale eſt. Et in *libr. 4. de Morbis Popular. numer.* 10. Venarum circa umbilicum pulſationes. Et in *libr. de Fract. numer.* 39. Venarum in interna brachii parte multæ, & periculoſæ extenſiones. Et in *libr. de Intern. Affect. numer.* 19. de venarum atroci morbo, nephritideve ſuperveniente, ejuſque cauſæ, notæ, ac curatio. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 1. Quibus febrientibus rubores ſunt in facie, & dolor capitis fortis, & venarum pulſus, his plerunque ſanguinis fluxio contingit. Et in *libr. 2. de Morb. numer.* 4. Venarum circa caput ſupervomitus quomodo contingat. Et in *libr. 1. de Morb. numer.* 19. Ex venarum intus ſauciatorum ſecunda ruptione, ſanguinis vomitus, & mors conſequitur. Et *numer.* 10. Venarum in latere affectio. Et in *libr. de Coac. Præn. numer.* 2. Venarum jugularium palpitatio fortis, pernicioſa. Et in *libr. 2. Prædict. num.* 19. in venis craſſis vulnera, magis lethalia. Et in *libr. de Victus Ration. in Morb. Ac. numer.* 51. Circa venas inflammationem, ac multam firmitatem ſignificat deſtillatio ſanguinis repentina, æſtivo, ac autumnali tempore, in morbis acutis. Tandem in *libr. de Humid. Uſu numer.* 11. Juxta venas tuberculorum collectiones habentibus frigida convenit.

VENTI.

De ventis porro quam naturam, ac facultatem ſinguli habeant, ſic legitur in *libr. 2. de Diat. numer.* 4. Naturam habent omnes venti humectandi, ac frigefaciendi tum animalium corpora, tum naſcentium ex terra ob hanc cauſam. Neceſſe eſt omnes ventos ſpirare a nive, a glacie, & gelu vehementi, & fluminibus, ac ſtagnis, terraque humecta, ac perfrigerata: & fortiores quidem ventos a majoribus, & fortioribus; debiliores vero a minoribus, & debilioribus. Quemadmodum enim animalibus ſpiritus ineſt, ſic etiam aliis omnibus, aliis quidem minor, aliis vero juxta magnitudinem. Naturam igitur habent humectandi, ac frigefaciendi omnes venti; verum propter ſitum regionum, & locorum, per quæ venti ad ſingulas regiones accedunt, diverſi inter ſe fiunt, frigidiores, calidiores, humidiores, ſicciores, morboſiores, ſalubriores. Deinde auſtri, ac boreæ venti ſpecies explicat. At nos de his propriis tractavimus locis. Poſtea ſubdit *numer.* 6. Juxta ſingulas regiones venti hoc modo ſe habent. Venti ex mari in regiones illabentes, ſicciores quodammodo ſunt. Qui vero a nive, aut ſtagnis, aut fluminibus procedunt, omnes humectant, ac frigefaciunt tum plantas, tum animantia, & ſanitatem corporibus exhibent, qui non frigiditate ſuperexcellunt. Hi enim lædunt, propterea quod magnas mutationes calidi, ac frigidi in corporibus inducunt. Hæc autem perpetiuntur hi, qui in regionibus habitant paluſtribus, ac calidis prope flumina magna. Reliqui vero venti, qui a prædictis ſpirant, utiles ſunt, tum aerem purum, ac ſincerum exhibentes, tum animæ calori humiditatem præbentes. Quicunque vero venti ex terra accedunt, eos neceſſe eſt ſicciores eſſe, tum a ſole, tum a terra reſiccatos. Cum autem non habeant venti, unde alimentum trahant, a viventibus humorem trahentes, & plantas, & animalia omnia lædunt: & quicunque venti, relictis montibus, ad urbes accedunt, non ſolum ſiccant, ſed etiam turbant ſpiritum, quem inſpiramus, & corpora hominum morboſa faciunt. At vero de ventorum ratione in genere, qui commodi, & qui incommodi exiſtant, quos morbos, quibus in regionibus, quibus ætatibus, ac temperamentis generent, lege in *libr. de Aere, Aquis, & Locis.* Itemque cur ventorum mutationes, maxime autem auſtrinæ, comitialis morbi ſint cauſæ, lege in *lib. de Morb. Sacr. numer.* 15. Et ibi quoque reperies, quod venti, ex mari, ac aliis aquis proficiſcentes, & aquilo ex omnibus rebus, atque adeo ex ipſis hominibus humiditatem, ac tenebroſitatem excernant. Verum quot ſunt locorum differentiæ, tot & ventorum. Sed mundus in quatuor dividitur partes, & ab his partibus venti exſuſcitantur; quapropter quatuor erunt ventorum ſpecies, veluti orientalis ventus, occidentalis, meridionalis, & ſeptentrionalis: & quicunque inter hos medii exiſtunt, naturam ſapiunt unius, aut amborum. Nec reprehenſione dignus eſt Hippocrates, ſiquidem ſcribat in *libr. de Flatib. numer.* 5. Ventus ipſius aeris fluctus, & unda exiſtit. Nam ſignificat, ventum aerem movere inſtar fluctus, & undæ; vel etiam, ſiquis velit Hippocratem dixiſſe ventum eſſe aerem fluctuantem, non eſt inconveniens, propterea quod materia ipſius aeris propinqua eſt ventus. Nec dicendum eſt, quod

aer

aer purus non corrumpatur, neque aliud vertatur in aerem elementum, ſiquidem omnia elementa ſecundum partes generentur, ac corrumpantur, & maxime aer, & aqua, quæ facile ab extremis alterantur, & quæ cum mediæ exiſtant inter extrema, neceſſario de eorum participant qualitatibus,

VENTRES.

Ventres hyeme, & vere natura calidiſſimi ſunt, & ſomni longiſſimi, quare per ea tempora alimenta copioſiora ſunt exhibenda. Hæc ſcribit Hippocrates in *libr. 1. Aphoriſm.* 15. Quæ verba nobis ſignificant, ventres non unum, nec duo, ſed plures eſſe. Atque hi quidem ſunt, qui alimentum continent, aut concoquunt, aut diſtribuunt: & quamquam per excellentiam ventres dicantur thorax, & ventriculus, ſive ſtomachus, attamen & aliæ quoque cavitates, quæ ea munera obeunt, quæ diximus, ventres nuncupantur. Quod vero ita ſit, argumento exiſtat Aphoriſmus, qui ſcriptus eſt in *libr. 6. Aphor.* 20. cujus verba ſunt: Si in ventrem ſanguis præter naturam effunditur, neceſſe eſt ſuppurari. Et Galenus in *Commentar.* ait: Quidam ſine articulo *cælian*, id eſt *ventrem* apud græcos, ſcribunt, volentes omnem ſignificari cavitatem; quibus adſtipulatur, quod *præter naturam* adjicitur, per quam adjectionem tale quiddam oſtendit Hippocrates: ſi unquam ſanguis a propria cavitate in aliam quancunque pervenerit, eſt omnino impoſſibile, ut ſanguis permaneat. Hæc Galenus. Verum Hippocrates ipſe in *libr. de Arte num.* 17. & 18. hæc verba ſcribit: Sunt morbi minus aperti, qui ad oſſa, & qui ad ventriculum ſunt converſi. Habet autem corpus non unum ventriculum, ſed plures. Duo enim ſunt, qui cibum ſuſcipiunt, & demittunt, alioſque præter hos plures, quos norunt hi, quibus hæc res curæ fuit. Quæcunque enim membra carnem in orbem circumſitam habent, quam muſculum appellant, ea omnia ventriculum, ſinumve habent. Omne enim inconcretum, & quod non coaluit, ſive pellicula, ſive carne contegatur, cavum eſt. Impletur autem, dum ſanum eſt, flatu; dum ægrotat, ſanie. Habent itaque brachia talem carnem, habent & femora, habent tibiæ. Quin & in macilentis, & excarnibus ejuſmodi caro ineſt, ſimiliter ut in carnoſis eſſe, demonſtratum eſt. Nam & qui thorax appellatur, in quo hepar continetur, & capitis circulus, in quo cerebrum concluditur, ipſumque adeo dorſum, ad quod pulmo vergit, horum membrorum nullum eſt, quod non & ipſum vacuum ſit, ac multis ſegmentis plenum, ac quaſi diſcriminatum exiſtat: quæ parum abeſt, ut vaſa exiſtant; quorum tamen aliqua habentem lædunt, aliqua vero etiam proſunt. Præter hæc autem & venæ multæ, & nervi non in carne ſublimes, ſed & ad ipſa oſſa protenti, ligamentum ſunt articulorum. Ipſi etiam articuli, in quibus oſſium, quæ moventur, commiſſuræ involvuntur, & horum nullum eſt, quod non ſubſpumoſum ſit, & circa ſe forulos habeat, quos ſanies prodit; quæ, deductis ipſis, multa, & magno multorum mœrore egreditur. Sic ſcribit Hippocrates, cujus verba noſtram corroborant ſententiam. Ait vero in *libr. 1. Aphor.* 2. In perturbationis ventris, & vomitibus ſpontaneis ſi talia purgentur, qualia purgari oportet, confert, & leviter ferunt: *venter* hoc loco intelligitur inferior. In *lib.* autem 2. *Aphor.* 35. In quovis morbo partes ad umbilicum, & imum ventrem attinentes, craſſitudinem habere, melius eſt; multum vero extenuari, ac contabeſcere, pravum. Ubi Galenus in *Commentar.* ait: Imum ventrem proprie nominat, & appellat partem ventris imam, quæ umbilicum, & pudenda interjacet. Ita ut in hæc tria totum abdomen dividatur, in hypochondrium, id eſt ilia, & ad umbilicum attinentia, ac ventrem imum. Et in *libr. de Victus Ration. in Morb. Acut. Commentar. 1. partic,* 32. Pulmonem exſiceat, atque fatigat, cum hypochondrium, tum ventrem imum, tum ſeptum tranſverſum. Et Galenus in *Comment.* inquit: A caliditate ſiccantur tum pulmo, tum ſeptum tranſverſum; ſiccanturque una, & calefiunt hæ, quæ tum in hypochondrio, tum in peritonæo exiſtunt animalis partes. Omnes ſiquidem in reſpirationibus una cum thorace moventur. At in *libr. 4. Aphor.* 80. Si ſanguinem mingant, aut grumos, vel ſtillicidium urinæ habeant, & dolor incidat in imum ventrem, & pectinem, & ſemen, circa veſicam labor eſt. Ubi Galenus in *Commentar.* hæc dicit: Hi, quos memorat caſus, communes ſunt omnibus, quæ urinæ ſerviunt inſtrumentis, veſicæ, renibus, urinariis meatibus. Melius eſt itaque hoc modo, quæ circa veſicam accipere, non tanquam ſola veſica ſignificetur, ſed & partes, quæ illi anneƈtuntur. In *libr.* autem 6. *Aphor.* 7. Dolores ventris ſublimes, leviores; qui vero non ſublimes, fortiores. Et Galenus in *Commentar.* ſic exponit: *Sublimes* nunc audiendi ſunt non ſecundum corporis longitudinem, ſed profunditatem. Interſtringuntur autem hi, in locis ad ventrem attinentibus, membrana interiore abdominis: adeo quod quicunque ſupra hanc fiunt, ſublimes vocantur; qui vero infra hoc eſt, in ipſis inteſtinis, atque ventriculo, & in profundo, non ſublimes dicuntur. Et in *libr. 7. Aphoriſm.* 38. Deſtillationes in ventrem ſuperiorem ſuppurantur intra viginti dies. Et Galenus in *Commentar.* ait: *Ventrem ſuperiorem* nunc nominat, qui a thorace præfinitur, quem pulmo obtinet, atque ideo in ipſum a capite deſtillatio fertur per aſperam arteriam. Legitur & quandoque venter pro utero, velut illud, quod legitur in *libr. 5. Aphoriſm.* 59. Si mulier in ventre non concipiat, velis autem ſcire, an conceptura ſit, veſtimentis circumtentam ex infernis ſuffito. Sed de ventris ſignificatione ſatis.

De ventris autem inferioris natura ſic ſcri-

ſcriptum eſt in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 3. Fauces, ſtomachus, ſive gula, & venter, & inteſtina in podicem uſque cava facta ſunt; cum enim frigidum ſemper caleſcat, quantum ejus circumcirca glutinoſum erat, exaſſatum eſt, & membrana tunica ſacta eſt; quod vero intra frigidum erat, colliquatum eſt, & factum eſt liquidum; non enim erat in ipſo neque pingue, neque glutinoſum multum. In *libr.* autem *de Articul. num.* 44. Venter homini omnium animalium anguſtiſſimus.

Verum venter ſuas patitur affectiones, quemadmodum humiditatem, hydropem, ſive aquam, ſiccitatem, æſtum, duritiem, tumorem, inflammationem, turbationem, profluvium, ruborem, palpitationem, animalcula, compactionem, & id generis.

Ventris autem humiditatem, atque aquam memorat Hippocrates in *libr. 7. Aphoriſm.* 55. his verbis: Venter his aqua impletur, quibus hepar aqua repletum ad omentum eruperit. Et in eodem *libr. Aphor.* 54. Quibus inter ventrem, & ſeptum tranſverſum pituita concluſa eſt, & dolorem exhibet, non habens exitum ad neutrum ventrem, his per venas ad veſicam converſa pituita, morbi ſolutio fit. Et in *libr. 2. Aphoriſm* 20. Ventres quibus, dum juvenes ſunt, humidi ſunt, his ſeneſcentibus reſiccantur. Et in *libr. de Coac. Prænotion. num.* 2. Ventres utplurimum humectat lumborum dolor præcordiorum dolori accedens, ſi non flatus eruperit, aut urinæ copia prodierit.

Ventris porro ſiccitatem, æſtum, atque ruborem memorat in *libr. 4. Aphoriſm.* 65. ſic: Circa ventrem æſtus vehemens, & cordis, ſive oris ventriculi, morſus in febribus, malum. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 3. Hi circa ventrem, & inguina rubeſcunt, velut ex plagis doloroſis, & moriuntur, qui circa articulos rubicundas in ſuperficie puſtulas habent, inſuperque rigent. Et in *libr. 2. de Diæt. numer.* 36. Ventrem compactum vomitus ſolvit, & egerentem magis, quam oportet, ſiſtit; illum quidem humectans, hunc vero ſiccans. Et in *libr. 1. Prorrheticor. Commentar. 1. partis.* 2. Ventris valde rubens proluvies mala quidem in omnibus morbis, non minime vero in prædictis. De ventris vero duritie, tumore, ac inflatione ſcriptum eſt in *libr. 6. de Morbis Popular. ſection.* 3. Venter quibuſdam inflatur, ubi venere utuntur; quibuſdam autem in hoc ſtrepitus. Et in *libr. 1. Prædict. numer.* 15. Venter murmurans, inanibus ad egerendum ſurrectionibus, ſi augeatur dolor, difficile eſt. Et in *libr. de Victus Ration. in Morbis Acutis numer.* 57. legitur ventris tumor a cibo copioſiore. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 12. ob ventris duritiem febres ardentes in occidentalibus. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 1. Ventris præter rationem tumores in morbis longis, convulſorii. Et in *libr. Prognoſt. numer.* 10. Ventrem in omni morbo mollem eſſe oportet, & juſta mole præditum. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 2. Circa ventrem tumores conſimilia ſignificant his, qui ſunt in præcordiis; verum minus ſuppurantur. Et ibidem in fine: Circa ventrem durities cum dolore, in febrientibus cum horrore, ad ſuppurationem perveniunt. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 10. Ventres duri, ac calidi ex aquis lacuſtribus.

Ventris quidem doloris mentionem facit in *libr. de Coacis Prænotion. num.* 6. ſic: Ventris dolorem ſignificat eructatio ſubtracta intro revoluta in his; qui difficulter potum deglutiunt, ſpiritu ſuſſiente. Et in *libr. 6. Aphoriſm.* 7. Dolores circa ventrem fientes, ſublimes quidem leves; non autem ſublimes fortiores. Et in *lib. 7. Aphoriſm.* 22. A ventris dolore diuturno ſuppuratio fit. Et in eodem *libr. Aphoriſm.* 26. In forti dolore ventris partium extremarum frigiditas, malum. Et in *libr. 5. de Morbis Popularib. numer.* 18. legitur ventris dolor a catapotio, conceptus gratia ſumpto. Et in *libr. de Steril. numer.* 27. ventris imi dolor a coitu, & ſanguis recens apparens. Et in *libr. de Affect. numer.* 15. ventris doloris ad alium locum tranſitus.

De ventris turbatione, palpitatione, animalculis hæc leguntur in *libr. 2. de Morb. Popularib. ſection.* 6. A ventris turbatione, aut tuſſi, ſi cancer fiat, os amareſcit. Et ibidem: In ventris turbatione fabas coctas dato, ſi non ſupernæ partes abunde fuerint bilioſæ. Et in *libr. 1. Aphoriſm.* 2. In perturbationibus ventris, & vomitibus ſpontaneis ſi talia purgentur, qualia purgari oportet, confert, & leviter ferunt; ſin minus, contra. Et in *libr. 5. de Morbis Popul. numer.* 9. recitat hiſtoriam Hippocrates de ventre inferiori a medicamento ulcerato. Et in *libr. de Ulcer. numer.* 4. ventris purgatio quibus ulceribus, aut vulneribus conveniat, docet. Et in *lib. de Articulis numer.* 51. inquit: Veneris moderata repletio, coſtarum fit directio. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 2. verſus finem: Juxta ventrem in febre palpitationes, mentis emotiones inducunt. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 3. Ventres frequenter exturbari, pituita a capite influente, par eſt, ſi hyems frigida fit. Et in *libr. 5. de Morbis Popularib. numer.* 25. præcipit, quando ventres in morbis ſubpurgandi, aut ſurſum. Sed in *libr. Prognoſt. numer.* 3. hæc de ventre lege: In ventrem decumbere, ſi quis non ſit adſuetus, dum ſanus fuit ita dormire, delirium ſignificat, aut dolorem locorum circa ventrem.

VENTRIS, ſive ALVI PROFLUVIUM.

Ventris profluvium, quod Græci diarrhœam appellant, fit, cum copioſe ſine exulceratione alvus fluit. Unde legitur in *libr. de Affection. numer.* 26. Profluvium ventris longum cum detinuerit, ſecedunt primum quidem liquida, quæ ſunt ingeſta, poſtea pituita: & probe quidem edit, verum a multo ſeceſſu debilis, ac tenuis fit. Et ſubdit: Morbus autem ab iiſdem fit, a quibus etiam inteſtinorum lævitas: hi morbi, dy-

bi, dyſenteria inquam, & lienteria, ac diarrhœa, conſimiles ſunt: & oportet ipſos ſic ſanare, ut defluxum a capite, & ſuperiore ventre intercipias, aut avertas; morbi enim natura hinc eſt. Cauſa, ut dictum eſt, pituita exiſtit; etenim proditum eſt in *libr. 7. Aphor.* 30. Quibus in alvi profluviis excrementa ſpumoſa ſunt; his ex capite pituita defluit. Et in *libr. 6. Aphor.* 32. Balbi a diarrhœa longa maxime capiuntur. Et in *libr. 3. Aphoriſm.* 25. Alvi profluvia pueris maxime fiunt, cum caninos dentes edunt, & iis præſertim, qui craſſiſſimi ſunt, & qui alvo ſunt dura. Et in eodem *libr. Aphor.* 30. Alvi diuturna profluvia ætatem conſtantem agentibus accidunt: Prognoſtica quidem ſigna hæc leguntur. Scriptum eſt in *libr. 6. Aphoriſm.* 16. Pleuritide, aut peripneumonia laboranti alvi profluvium ſi ſucceſſerit, malum: Et *Aphor.* 17. Lippientem alvi profluvio correptum eſſe, bonum: Et *Aphoriſm.* 15. Longo alvi profluvio laboranti ubi ſua ſponte vomitus ſucceſſerit, morbum ſolvit. Et in *libr. 7. Aphoriſm.* 29. Si ei, qui phlegmate albo detinetur, profluvium ventris vehemens ſucceſſerit, ſolvit morbum. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 6. In alvi profluvio egeſtio valde rubicunda mala eſt. Et in *libr. 5. Aphoriſm.* 14. A rabe habito profluvium alvi ſuperveniens lethale: Et *Aphoriſm.* 12. Quibuſcunque rabe laborantibus capilli a capite defluunt, hi, alvi profluvio ſupervenienre, moriuntur. Et in *lib. de Judication. numer.* 11. Qui ab alvi profluvio multo tempore detinentur una cum tuſſi, non liberantur, ſi non dolores vehementes in pedibus inciderint. Et ſubdit *numer.* 12. Solvit autem & febris, aut dyſenteria,

VENTRICULUS.

Ventriculus, ſive ſtomachus alimentum ſuſcipit, Atque dum plenus eſt, omnium humorum corpori fons eſt; verum ubi vacuus eſt, corpore fruitur colliqueſcente, Quatuor autem ſunt fontes alii, qui a ventriculo accipiunt per venas. Hæc in *libro 4. de Morbis numer.* 23. Sed quemadmodum arboribus terra, ita animalibus ventriculus, & nutrit, & calefacit, ac frigefacit; frigefacit, dum evacuatur; calefacit, dum impletur; quemadmodum terra ſtercorata hyeme calida eſt, ita etiam ventriculus. Et ſubdit; Quemadmodum hydria quod recens eſt tranſmittit, quod inveteratum retinet; ſic & ventriculus tranſmittit alimentum, & fæcem retinet, velut vaſculum. Sic inquit Hippocrates in *libr. de Humorib. numer.* 5. Cæterum ventriculus, ſicut & alia membra variis detinetur paſſionibus, de quibus pauca dicemus. Legitur in *libr. 4. Aphor.* 65. In febribus circa ventriculum & fortis æſtus, & cordis morſus, vel dolor, malum. Et in *libr. 6. Aphor.* 18. Ventriculus diſciſſus, lethale. Et in *libr. 7. Aphoriſm.* 54. Quibus inter ventriculum & ſeptum tranſverſum pituita repoſita eſt, & dolorem affert, non habens exitum ad neutrum ventrem, his per venas ad veſicam pituita verſa, ſolvitur morbus. Et in *libr. Prognoſt. Comment. 3. part.* 30. Si quis per febrem non exitioſam dixerit, caput dolere, aut etiam tenebricoſum aliquid ob oculos obverſari, ſi ventriculi dolor in eo extiterit, bilioſa vomitio aderit. Et in *libr. 1. Prorrheticor. Commentar. 2. partic.* 51. Ex lumborum dolore ad os ventriculi recurſiones febriles cum horrore, aquoſa, tenuia, & multa revomentes, mente aberrantes, voce privatæ, nigra vomentes, moriuntur. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 3. circa principium: In ventriculi os dolente lumborum dolor, cum excreatione violenta, habet quid convulſorium. Et in *libr. 6. de Morbis Popular. ſection.* 5. Ventriculo calido præditos, fortes potus, ac cibi perturbant. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 1. Quibus cibi faſtidia ſunt, & oris ventriculi morſus, & multum ſalivæ, his vomitus fit. Et *numer.* 2. Oris ventriculi dolor, & pulſus præcordiorum, febre perfrigerata, malum, tum alias, tum ſi inſuper exſudarint. Et ibidem: Oris ventriculi dolores cum tormine, ventris animalcula erumpere, faciunt. Et: Oris ventriculi dolor, ſeniorem frequenter impetens, mortem repentinam ſignificat. Et verſus finem: Quibus dolores præcordiorum, oris ventriculi, hepatis, partium circa umbilicum, hi, ſanguine per alvum egeſto, ſervantur; non autem egeſto, moriuntur. Et paullo ſupra: Quibus derepente, dum ſine febre ſunt, præcordii, & oris ventriculi dolor, & circa crura, ac infernas partes, & alvus in tumorem elevata eſt, ſolvit venæ ſectio, & alvi fluxio: his febrire nocivum eſt; longæ enim; & vehementes febres fiunt, & tuſſes, & ſpiritus, & ſingultus: his autem ad ſolutionem tendentibus, dolor fortis coxarum, aut crurum, aut puris ſputum, aut oculorum privatio ſuccedit. Et *numer.* 3. in principio: In lumbis dolentibus oris ventriculi dolores inſuper accedentes, ſigna ſanguinis fluxionis ſunt etiam prægreſſæ. Et in *libr. 2. de Morbis Popularib. ſection.* 2. Mulier cor, hoc eſt os ventriculi, dolebat, & nihil remittebat dolor: huic polentæ pollen in mali punici ſuccum inſperſus, & ſemel in die acceptus in cibo ſatis fuit, & non revomebat, velut Charioni contigit. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 3. Oris ventriculi dolor, & ſudor aliquantulum vexat eos, quos ex lateris dolore cibi faſtidia ſequuntur. Et in *libr. 4. Aphor.* 17. In oris ventriculi morſu ſine febre exiſtente, medicamento ſurſum purgare opus eſt,

VER.

Ver eſt anni tempus calidum, & humidum, ut inquit Hippocrates in *libr. de Natur. Human. numer.* 13. Tunc ſanguis augeſcit; nam & frigora remittunt, & imbres ſuperveniunt; ſanguis autem juxta hæc augeſcit, ab imbribus videlicet, & calidorum dierum tepore. Et quidem ver omnium anni temporum ſaluberrimum, & minime

letha-

lethale, ut habetur in *libr. 3. Aphoriſm.* 9. Conceptui aptum, quemadmodum legitur in *lib. de Superfœtation. numer.* 18. Tunc, vere ſcilicet, inſaniæ, & atræ biles, & comitiales, & ſanguinis fluxiones, & anginæ, & gravedines, & raucedines, & tuſſes, & lepræ, & impetigines, & vitiligines, & puſtulæ ulceroſæ plurimæ, & tubercula, & morbus articularis. Sic ſcribitur in *libr. 3. Aphoriſm.* 20. Verum in *libr. 6. Aphoriſm.* 55. Podagrici morbi vere, & autumno moventur ut plurimum. Præterea hæc anni tempora, vere ſcilicet, & prima æſtate, pueri, & qui eos ſequuntur ætate, optime degunt, & valent maxime: ut inquit Hippocrates in *libr. 3. Aphoriſm.* 18. Et ventres hyeme, & vere natura calidiſſimi, & ſomni longiſſimi; ut ſcriptum eſt in *libr.* 1. *Aphoriſm.* 15. Et quoniam ver eſt tempus humidum, & calidum; idcirco, quando æſtas fuerit veri ſimilis, ſudores in febribus expectare convenit, ut legitur in *libr. 3. Aphoriſm. 6.* Cum autem tempus ſit omnium ſaluberrimum, vere venam ſecare, & medicamentum purgans exhibere oportet, quibuſcunque venæ ſectio, aut medicamentum conducit, ut habetur in *libr. 6. Aphoriſm.* 47. Quandoque ver per accidens auſtrale ſit, & pluvioſum, aut ſiccum, & aquilonium, de quo lege in *lib. 3. Aphoriſm.* 11. & 12.

VERATRUM, ſive HELLEBORUS.

Veratrum his dare convenit, quibus a capite fluxio fertur; quicunque vero ex abſceſſibus, aut venæ ruptura, aut propter intemperantiam, aut ob aliam quandam fortem cauſſam ſuppurati fiunt, talibus veratrum ne dato. Et hoc ſcriptum eſt in *libr. de Victus Ratione in Morbis Acutis numer.* 56. At in *libr. 4. Aphoriſm.* 13. Ad veratrum admittendi ſunt, qui non facile ſurſum purgantur, pleniore alimento, & quiete corporibus ante humectatis. Et *Aphoriſm.* 16. ejuſdem *libr.* Veratrum periculoſum eſt ſanas carnes habentibus; convulſionem enim inducit. Et in *libr. de Inſomniis num. 6.* Veratri purgatio quibus, & quæ inſomnia habentibus conveniat. Et in *libr. 6. de Morbis Popularibus ſect.* 5. Qui veratrum bibit, ſi citius purgare volueris, lavare oportet, aut comedere. Et in *libr. 4. Aphoriſm.* 15. Veratrum ubi volueris magis ducere, corpus moveto; ubi vero ſiſtere, ſomnum facito, & ne moveto. Sed in *libr. de Coac. Prænotionib. numer.* 4. A veratro vomere rubicunda, ſpumoſa, pauca, prodeſt. Facit tum duritias, & ſuppurationes magnas abducit. Et in *libr. de Veratri Uſu numer.* 1. Ex veratro convulſio, lethalis. Verum in *libr. 3. de Diæta numer.* 18. legitur veratri purgatio in pleroticis. Et in *libr. 1. de Diæta numer.* 36. ſcribitur, quibus conveniat veratri purgatio in vere poſt fomenta. Et in *libr. de Victus Ratione in Morbis Acutis numer.* 12. narratur veratri nigri facultas in pleuritide. Et in *libr. 1. de Diæta numer.* 33. Veratri purgatio a fomentis deſipientibus, & ſtupidis confert. Et in *libr. de Veratri Uſu numer.* 1. Veratri purgatio per ſuperiora, quam inferiora, tutior.

VERTEBRA.

Quibus vertebra intro conſidet, & ſpiritus retrahitur, & vox ſtrangulatoria eſt, his in fine, velut contrahente quodam, ſpiritus fit; ut ſcriptum eſt in *libr. de Coac. Prænotion. num.* 2. Sed in *lib. 3. Aphoriſm.* 26. Vertebræ in occipitio introrſum luxationes pueris grandioribus fiunt.

VERTICULUM.

Verticula intrinſecus inter ſe æqualia ſunt; ab externis autem cartilaginibus, ac nervis continentur. Coarticulatio vero ipſorum in poſteriore medullæ ſpinalis parte eſt. A poſteriore autem parte exortum acutum habent, qui appendicem habent cartilaginoſam, unde nervorum propago prona fertur; quemadmodum etiam muſculi a cervice uſque ad lumbos aduaſcuntur, coſtarum, ac ſpinæ medium explentes. Hæc in *libr. de Oſſium Natur. numer.* 3. Sed *numer.* 5. Verticula ſupra claviculam una cum magno ſeptem ſunt. Et in *libr. de Articul. numer.* 38. Verticula in latere obliqua. Et *num.* 43. Juxta verticulum gibboſitates non facile pelluntur. Et *numer.* 37. Verticula ſpinæ in gibbum tracta. Et *numer.* 49. Verticulorum intro obliquatorum nullam haberi coactionem. Tandem *numer.* 50. Verticula in repandum emota, eſſe lethalia; quæ vero in gibbum, minime.

VERTIGO.

Vertigo a Græcis ſcotoma appellatur, a Barbaris vero ſcotomia dicitur. Eſt autem, ubi obtenebrationes, & hebetudines oculis obverſantur, & omnia circumagi, & rotari videntur. Quæ vero ſit cauſſa vertiginis, moduſque, ſcriptum eſt in *libr. de Victus Ratione in Morbis Acutis Comm. 4. partic.* 27. his verbis: Cum dolores acceſſerint, bilis atræ, fluxionumque acrium deſtillationes fiunt. Dolent morſa interna, morſæque, atque admodum areſactæ venæ intenduntur, trahuntque inflammatæ, quæ influunt. Quapropter corrupto ſanguine, nequeuntibuſque ſpiritibus naturales pertranſire meatus, infrigidationes fiunt ob ſtationem, vertigines, aphoniæ, capitis gravitas, & convulſiones, ſi jam ad cor, vel hepar, vel in venam pervenerint. Et in *libr. 2. de Morbis num.* 4. Cum venæ ſuperevomunt, dolor, & vertigo, & gravitas caput occupant; dolor quidem præ nimia ſanguinis caliditate; vertigo vero, cum acervatus ad faciem proceſſerit ſanguis; gravitas autem, quod copioſior ſanguis ſit in capite, & turbulentior, ac morboſior, quam intrinſecus. Et ſupra: Superevomere quidem videntur venæ, cum ad eas bilis, aut pituita ingreſſa fuerit; elevantur enim venæ, & pulſant, & dolor per totum caput diſpergitur. Vertiginem quoque oculis adferunt auſtrinæ tempe-

ſtates, ut legitur in *lib. 3. Aph.* 17. Fiunt & Hyeme, ut in eodem *libr. numer.* 23. Fiunt ſenibus, ut in *libr. 3. Aphoriſm.* 31. Quid vero ſignificent vertigines, ſcribit Hippocrates in *libr. 4. Aphor.* 17. Si quis febrem non habens, abſtineat a cibo, hoc eſt non appetat cibum, & cordis morſum, & vertiginem patitur, & oris amaritudinem ſenſerit, purgatione indigere per ſuperiora ſignificat. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus num.* 3. Vertigines ex hæmorrhoide parum apparente obortæ, parvam, ac modicam ſyderationem ſignificant; ſolvit venæ ſectio: & quicquid hoc modo apparuerit, mali aliquid ſignificat. Et in eodem *libr. num.* 1. Vertigines in morbis longis apparentes, pernicioſæ. Et in *libr. 1. Prædictor, numer,* 9. Vertiginoſos medicamentis purgare non oportet. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer,* 3. Vertigines ab initio ſanguinis narium fluxio ſolvit. Et in *libr. de Affectionib, numer,* 2. Si vero alias, atque alias dolor, & vertigo in caput inciderit; prodeſt capitis calefactio, ac lotio multa calida, & purgatio a pituita; victus autem ſit ſorbitio, & potus aqua. Prodeſt autem etiam, ſi ſanguis e naribus fuerit detractus a vena in fronte. Si vero diuturnus, & fortis in capite fiat morbus, & purgato capite non decedat; hujus caput ſcarificare oportet, aut venas in circuitu inurere. In *lib. autem 5. de Morb, Popularib, num.* 12. hiſtoriam recitat Hippocrates de quodam, cui vertigo caliginoſa offuſa eſt. Hoc vero memoria mandandum eſt, quod ſcriptum eſt in *lib. 2. Prædict, num.* 38. hoc eſt: Quoſcunque una cum doloribus capitis vertigines corripiunt, malum ægre exſolubile, ac furioſum exiſtit. Senibus autem maxime hic morbus fit.

VESICA.

Legitur in *libr. de Corpor. Reſect, numer.* 2. Veſica tota nervoſa eſt, magnaque, ac late ſe extendens capacitas intra eam a natura diſpoſita eſt. At de ejus generatione lege in *libr. de Natura Pueri num.* 3.

Varias ipſa ſuſtinet affectiones, ac plura ex ea accepimus prognoſtica. Etenim inquit Hippocrates in *lib. 4. Aphor.* 79. Veſica calculo laborat, quibus in urina arenoſa ſubſidunt. Et *Aphoriſm.* 77. Quibus in urina craſſa, furfuracea quædam ſimul exeunt, his veſica ſcabie laborat. Et *Aphoriſm.* 75. ejuſdem *libr.* Si ſanguinem, aut pus mingat, renum, vel veſicæ ulcerationem ſignificat. Et in *libr. 6. Aphoriſm.* 18. Si veſica diſciſſa fuerit, lethale eſt. Et in *libr. 1. de Morb. numer.* 7. Veſica diſſecta non coaleſcit. Et in eodem *libr. numer.* 3. Veſica vulneratus moritur. Et in *libr. 4. Aphoriſm.* 80. Si quis mingat ſanguinem, & grumos, & ſtranguriam habeat, & dolor incidat ad imum ventrem, & pectinem, & femen, veſicam ægrotare ſignificat. Et *Aphoriſm.* 81. Si ſanguinem, aut pus minxerit, aut ſquamulas, & gravis odor adſit, veſicæ exulcerationem ſignificat. Et in *lib. 6. Aphoriſm.* 6. Renum vitia, & quicunque ſunt in veſica dolores, difficulter ſanantur in ſenioribus. Et in eodem *lib. Aphor.* 18. Veſicam pertuſam, perſectamque eſſe, lethale eſt. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 1. Veſica doloroſa fit, quibus in febribus tremores circa judicationem ceſſant. Et ibidem *numer.* 5. Veſica intercepta, tum alias, tum cum capitis dolore, habet quid convulſorium. Et ibidem *numer.* 3. Quibus circa veſicam tuberculum, quod mingendi difficultatem inducit, ad omnis generis figuras vexantur: hujus autem ſolutio fit, pure erumpente. Et in *libr. Prognoſticor. numer.* 19. Si veſicæ dolor neque ab urina quicquam remiſerit, neque veſica molliatur, & febris continua fuerit in primis circuitibus morbi, ægrum moriturum eſſe, timor eſt. Et ſupra: Veſicæ duræ, & dolentes, penitus quidem horrendæ, ac pernicioſæ ſunt, pernicioſiſſimæ vero, quæ cum febre continua fiunt. Et infra: Veſicæ duræ dolore pueri ſeptennes, donec ad quintum decimum annum pervenerint, corripiuntur. Sed in *libr. 5. Aphoriſm.* 22. Veſicæ confert calida. Et in *libr. de Inſomniis num.* 13. Circa veſicam flatus medicamentis urinam cientibus expurgare, oportet. Et in *lib. 2. de Morb. Popularib. ſect.* 2. *Conſtit.* 3. Per veſicam purgatio morbo regio in Thaſo laborantibus profuit.

De veſica vero ſcabioſa hæc ſcribit Hippocrates in *libr. 5. de Morb. Popularibus numer.* 8. In Lariſſa Theophorbi filius veſicam ſcabioſam habebat, & viſcoſam urinam mingebat, & dolebat, dum inciperet mingere, & dum deſineret, & confricabat pudendum. Hic cum bibiſſet pharmacum urinam ciens acre, in veſicam quidem nil proceſſit, verum multum purulentum, & bilem evomuit, & deorſum alia hujuſcemodi egerebat, & ventrem dolebat, & intrinſecus ardebat, reliquum vero corpus frigidum erat, & totus reſolutus eſt, & nihil aſſumere volebat. Venter a vi medicamenti exulceratus eſt, & mortuus eſt tertia poſt potionem die.

VICTUS RATIO.

Victus rationes quantum fieri poteſt ſunt cognoſcendæ; nam non noſſe, multarum calamitatum res eſt, ut ſcribitur in *libr. 6. de Morb. Popularib. ſect.* 8. Sed in *libr. de Victus Ratione in Morbis Acutis numer.* 63. Circa victus rationem, morborum intenſiones, ac remiſſiones febrium obſervandæ. Et *numer.* 57. Quæcunque ex victus ratione contingunt, pleraque unuſquiſque, prout præter conſuetudinem victu uſus fuerit, maxime annotat. Et *numero* 14. Victus ratio in ſanis primum exploranda. Verum in *libr. de Veteri Medicina numer.* 13. Victus ægrorum, & ſanorum inventionis, & ferini temperatura modus, idem, ac unum quoddam inventum. Et *num.* 16. ejuſdem *libr.* Victus modus ex ſolo

corpo-

corporis ſenſu colligitur; unde fit, ut medici in eo inveniendo plurimum delinquant. Et *num.* 14. ejuſdem *libr.* Victus rationem manſuetam, ac convenientem ægris magis lædere, quam ſeritiam ſanos. Verum in *libr.* 1. *Aphor.* 4. Victus tenues, & exacti, & in longis ſemper affectionibus, & in acutis, ubi non expedit, periculoſi ſunt. Et *Aph.* 10. ejuſdem *libr.* Victus tenuis adhibendus iis, quibus morbus conſiſtit; quibus vero poſterius debet conſiſtere, iis & in ipſo conſiſtendi tempore, & parum ante illud cibus ſubtrahendus; prius vero uberius victus adhibendus eſt, ut æger ſufficiat. Et in *libr. Præcept. numer.* 11. Victus una eademque ratio non diu ſervanda; indulgentia ægrotorum diuturnam erigit concupiſcentiam. Et in *lib.* 1. *Aphor.* 9. Victus ratione an æger cum victu ſufficiat perdurare, donec morbus conſiſtat, conjectandum: & numquid ille prius deficiat, nec poſſit cum victu perdurare, vel morbus antea deficiat, atque hebeſcat. Et *Aph.* 4. Victus ad extremam tenuitatem progreſſi, difficiles. Et in eodem *libr. Aphor.* 5. In victu tenui delinquentes ægrotantes magis læduntur; omne enim delictum, quod committi poterit, magis magnum committitur in tenui, quam in paullo pleniori victu; quapropter etiam in ſanis periculoſus eſt valde tenuis, & conſtitutus, & exactus victus, quoniam delicta gravius ferunt; ob hoc igitur tenuis, & exactus victus, periculoſus eſt magis, quam paullo plenior. Et *Aphor.* 8. Victu tenuiſſimo utendum eſt, quando morbus in ſuo vigore conſtiterit. Et ibidem *Aphoriſm.* 7. Victu extreme tenuiſſimo utendum eſt, ubi morbus peracutus eſt; ubi vero non, ſed pleniore victu uti licet &c. Et *Aphor.* 16. Victus humidi omnibus febricitantibus conferunt, maxime vero pueris, & aliis ita ali adſuetis. Et in *libr.* 6. *de Morbis Popular. ſection.* 4. Victus frigidi, debiles; robuſti vero, calidi. Sed in *libr. de Victus Ration. in Morbis Acutis numer.* 15. Victus mutationes repentinæ noxas, ac ægritudines inducunt. Tandem in *libr. de Offim. Part. numer.* 3. Victus locorum, & veſtitus tranſmutatio viris etiam perniciosa.

VIGILIA.

A vigiliis has accipe prænotiones, quæ leguntur in *libr.* 2. *de Diæt. numer.* 37. Vigilia in exſatiatis cibo noxia eſt, non permittens cibum liquari, ac concoqui; jejunium autem attenuat quidem, verum minus lædit. Et in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 18. Ex vigilia convulſio, aut delirium, malum. Et in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 3. Vigilia ſi modum exceſſerit, malum. Et in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 24. Vigiliæ parvis, ac recens natis puerulis fiunt. Et in eodem *libr.* 3. *Aphor.* 31. Vigiliæ ſenibus accedunt. Et in *libr.* 1. *Prædict. numer.* 19. Vigiliis infeſtati, derepente cum inquieta jactatione, ſanguinem fundunt, cum alias, tum ſi quid antea profluxerit: num ubi inhorruerint? Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 6. Vigilias facere poterit alvi egeſtio liquida, & acervatim fiens. Et *numer.* 1. Affectiones inſuper rigentes, & quæ ad noctem magis aliquanto exacerbantur, cum vigiliis, ac delirio in ſomnis, aliquando urinas involuntarie emittentes, in convulſionem deſinunt. Et: Laſſati, caligantes, vigilantes, ſoporoſi, exſudantes, recaleſcentes, male habent. Et: Qui in principio tenues cum capitis pulſu, & urina tenui, & ad judicationem exacerbantur, his, nihil miri eſt, ſi & mentis emotio, inſuperque vigiliæ accedant. Et: Affectiones ſtatim turbulentæ, vigilias inducentes, ſanguinem de naribus ſtillantes, ſexta die allevantes per noctem, verum poſtridie rurſus affligentes, exſudantes in ſomnum delatæ, mentem emoventes, large ſanguinem fundunt, & morbos ſolvunt. Et: Pueris febris acuta, & alvus ſuppreſſa, cum vigiliis, & calefactate, & colorem mutare, & ruborem habere, convulſorium eſt. Et: Affectiones ſtatim turbulentæ, vigilias inducentes, & nigra compacta egerentes, partim ſanguinem fundunt. Et *numer.* 2. Capite gravati, juxta ſincipur dolentes, vigiliis infeſtati, ſanguinem effundunt tum alias, tum ſi quid ad collum ſe extendat. Et: Vomitus in capitis doloribus æruginoſi cum ſurditate, vigilantibus cito inſaniam excitant. Et: Soporoſi in principio fientes, cum capitis, lumborum, colli, præcordii dolore, vigilantes, num phrenitici ſunt? Et ibidem infra: Oculorum rectitudo in morbo acuto, & motus velox, & ſomnus turbulentus, & vigiliæ, & quandoque ſanguinis e naribus ſtillationes, nihil boni. Et in *libr. Prorrhetic. Comment.* 1. *partic.* 4. Urinæ in turbulentis, vigilibuſque decolores, nigræ, ſublime petentes, atque in ſudore, phreniticæ.

VINUM.

Vinum calidum eſt, & ſiccum; ut ſcribitur in *libr.* 2. *de Diæt. numer.* 22. At in *libro de Aere, Aquis, & Locis numer.* 24. Vinum aquoſiſſimum lacte pueris ſalubrius; minus enim venas adurit, & reſiccat. Et in *libr. de Affect. numer.* 2. Vinum in capitis doloribus propter partem illam calefactam, & humori attrahendo aptam non eſt exhibendum. Et *numer.* 52. ejuſdem *libr.* Vinum & mel temperatiſſima ad hominis naturam ſunt. Et in *libr. de Victus Ration. in Morbis Acutis numer.* 25. ſcribuntur de vini utilitate, ac dettimento notæ ante Hippocratem ignoratæ. Et in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 48. Vini potus, & venæ ſectio, urinæ ſtillicidium, & difficultatem ſolvunt. Et in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 21. Vini potus famem ſolvit. Et in *libr. de Victus Ration. in Morbis Acutis numer.* 25. Vini differentiæ, aquæ mulſæ, & aceti mulſi; quomodo conſtituendæ. Sed in *libr. de Affectionibus numer.* 50. Vinum dulce, & mellis ſpeciem referens, ambo & reficiunt, & urinam cient, & pituitoſa ſunt. Et *numer.* 44. Vinum dul-

Digitized by Google

rem faciunt, ad alvum bilioſam, mollem, ſtercoracea egerentem, ardores comparentes. Tumor autem in vulneribus ſortibus non apparens, magnum malum; ut legitur in *libr. 5. Aphoriſm. 66.* Tumor tuberculoſus juxta hepar ad imum ventrem deſcendens, alvo multo tempore liqueſacta, ſcribitur in *libr. 7. de Morbis Popular. numer.* 30. Tumor quidem rubicundus, capitis oſſe denudato, habetur in *libr. de Capit. Vulneribus numer.* 27. Tumores autem lividiſſimi a pedibus exorſi uſque ad uteros, ignis ſacri in uteris ſigna leguntur in *lib. 2. de Morb. Mulier. numer.* 58. Tumores autem diuturniores doloroſis ſunt, qui molles, & doloris exortes ſunt, & digito compreſſi cedunt; ut habetur in *libr. Prognoſt. numer. 6.*

Tumores præterea dant ſigna prognoſtica, quale eſt, quod reperitur in *libr. 2. de Morbis Popularib. ſection.* 5. & eſt: Tumor in cruribus hydropici cum tuſſi, malum. Et in eodem *libr. 2. de Morbis Popularib. ſect.* 3. Tumores præter rationem allevantes, malum; veluti Andronici filio eryſipelas recurrit; ſi non ad eundem locum rediens, bonum quid ſignificet. Et in *libr. de Coacis Prænot. num. 6.* Tumores, alvo ſuppreſſa, & nulla alia re novata, cito rumpuntur, & malignius eſt. Et ibidem: Quicunque tumores alvo humecta elevantur cum doloribus, malum eſt. Et in *lib. 5. Aphoriſm.* 65. Quibus tumores in ulceribus apparent, non valde convelluntur, neque inſaniunt. His autem derepente diſſipatis, retrorſum quidem convulſiones, ac diſtentiones fiunt; antrorſum vero inſaniæ, lateris dolores acuti, aut ſuppuratio, aut dyſenteria, ſi rubicundi magis fuerint tumores. Et in *libr. Prognoſtic. numer. 6.* Tumores in ventre minus faciunt abſceſſus, quam hi, qui ſunt in præcordiis. Minime vero hi, qui ſub umbilico conſiſtunt, ad ſuppurationem convertuntur. Et ibidem: Tumores quicunque doloroſi ſunt, & duri, & magni, periculum mortis brevi affore, ſignificant. Et in *libr. 4. de Morbis Popularibus numer.* 26. Tumores in dextris elevati, ſi quidem, ſi quis plurimum, ac maxime premat, ſubmurmurantur, non valde maligni putandi ſunt. In *libr.* autem *de Ulcer. numer.* 15. legitur tumorum pertuſio. Et in *libr. de Humid. Uſu numer.* 10. Tumoribus in articulis frigida prodeſt. Et in *libr. 5. Aphoriſm.* 25. Tumores in articulis, & dolores abſque ulcere, & podagricas affectiones, & convulſiones: horum plurima, frigida multa affuſa levat, & attenuat, & dolorem ſolvit.

TURGERE.

Concocta medicari, atque movere, non cruda, neque in principiis, modo non turgeant; plurima vero non turgent. Sic ait Hippocrates in *libr. 1. Aphoriſm.* 22. Galenus autem in *Commentar.* quid *turgere* ſignificet, explicat ſic: Verbum *turgere* tranſlatum eſt ab animalibus ad humores; nam ſicuti illa ſtare loco non poſſunt quadam titillatione impulſa, eoque affectu concitata, ſic & humores plerumque in motu vehementiore, atque transfluxu ab una parte ad aliam in morbi principio hominem infeſtant, moventes, *l*aſtidientes, titillantes, & quieſcere non permittentes, cum & ipſi pariter moveantur, & transfluant, & tanto motu de loco ad locum ægrum moleſtent. Tales itaque humores evacuare convenit, hoc eſt, qui agitantur, & de loco ad locum moventur, ac transfluunt. Eos vero, qui ſunt in aliqua corporis parte firmati, neque alio auxilio movere oportet, neque medicari ante coctionem. Tunc enim & naturam ipſam habemus evacuationi adminiculantem; videtur ſiquidem & ipſa poſt coctiones, humores diſcernere, & ſuperfluitates expellere, quo in tempore fiunt judicationes. Sed cum perfecte ipſa movet, medicamento opus non eſt; ſi vero mediocrius, atque imbecillius agat, id, quod deficit, oportet ſupplere medicando, ut ex utroque noxii humoris fiat evacuatio, natura quidem expellente, medicamento vero attrahente. Et propterea in *libr. 4. Aphoriſm.* 1. Utero gerentes ſunt medicandæ, ſi materia turget, quarto menſe, & uſque ad ſeptimum. Ubi Galenus: *ſi materia turget*, inquit, hoc eſt, cogat accelerare. Et in eodem *libr. Aphoriſm.* 10. Medicari in valde acutis, ſi materia turget, eadem die; tardare enim in talibus malum eſt. Priuſquam, in *Comm.* Galenus ait, robur corporis diſſolvatur, vel febris caliditas augeatur, aut ad aliquod membrum principale decumbant hi, qui per corpus vagantur humores, per medicamentum evacuationem eſſe faciendam. Et in *libr. 2. de Morb. Pop. ſection. 6.* Si ſuperni loci turgeant, da elaterium, ſi non balbus fuerit.

TUSSIS.

Tuſſis autem alia humida eſt, alia arida. Et unaquæque gignitur, ut ſcriptum eſt in *libr. de Flatib. numer.* 16. cum ſpiritus ingrediens in fluxum, qui intus eſt, inciderit, & repellitur ſurſum pituita. Fauces enim petivit, ac eas exaſperavit. In *libro* autem *de Locis in Homin. numer.* 51. Si per ſimilia morbus fit, & per ſimilia adhibita ex morbo ſanatur; velut urinæ ſtillicidium idem facit, ſi non ſit; & ſi ſit, idem ſedat: & tuſſis eodem modo, velut urinæ ſtillicidium, ab iiſdem fit, & ſedatur. Tuſſis autem ut fiat, coadjuvant anni tempora. Etenim legitur in *libr. 3. Aphoriſm.* 20. Vere gravedines, raucedines, & tuſſes. Et in eodem *libr. Aphoriſm.* 5. Si tempeſtas fuerit aquilonaris, tuſſes fiunt, fauces, alvi duræ. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 28. Tuſſes poſt æſtatem ſiccam, & borealem contingunt. Et in *libr. 6. de Morbis Popularibus ſection.* 7. Tuſſes ex frequenti auſtralium, & aquilonarium, ac nivoſorum tranſmutatione. Et in *libr. Prognoſticor. Commentar. 2. partic.* 3. Quibus a jecore aqua inter cutem incepit, tuſſire quidem cupiditas eſt, ſed nihil excreant commendatione dignum. Galenus autem in *Commentar.* ait: *Cupiditatem* dixit hoc loco

propen-

propenſionem, quam quidam ad tuſſiendum habent, incitati vero ad accidens, ſtatim deſiſtunt tantummodo tentantes initium tuſſiendi. Etenim jecoris moles incidens præcordiis, facit anguſtiam in pulmone. In *libr.* autem 5. *Aphoriſm.* 24. Tuſſes movent frigida, velut nix, & glacies. Propterea quod, ut explicat Galenus in *Comment.* frigida thoracis partibus ſunt inimiciſſima. Et in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 13. Tuſſes ad hyemem fiunt, ſi æſtas ſicca fiat, & aquilonaris, autumnus vero pluvioſus, & auſtralis. Et in eodem *libr. Aphoriſm.* 23. Tuſſes hyeme fiunt. Cæterum tuſſes aliæ laborioſæ contingunt, & aliæ non. Scribit enim Hippocrates in *libr. 6. de Morb. Popul. ſection.* vel *Comment.* 2, *partic.* 17. Si ſpiritus intus relinquitur, vel tuſſis ſicca, non ferina, in articulos decumbere expectandum eſt, dum venæ temporum non ſunt firmatæ, neque viriditas ſplendens. Ubi Galenus in *Comment.* hæc verba ſic explicat: Si ex morbo aliqui levati temporum venas non habeant firmas, hoc eſt, quæ plurimum dilatentur, neque color adſit naturalis, atque reſpiratio amplior, & tuſſis ſicca, his ad articulos expectandus eſt abſceſſus. *Tuſſis* vero *ſicca* appellari conſuevit, in qua nil expuitur; *tuſſis* autem *ferina*, hoc eſt, maligna. Et ſubdit *part.* 24. Tuſſes ſiccæ parum irritantes in febribus ardentibus, & ſi non pro ratione ſiticuloſæ, neque linguæ admodum torrefactæ non ferino, ſed ſpiritu. Id vero manifeſtum eſt; nam dum loquuntur, aut ore hiant, tunc tuſſiunt; cum vero non, minime. Hoc autem maxime fit in febribus laborioſis. Et Galenus in *Commentar.* inquit: De his ipſis etiam in Aphoriſmis per hunc modum ſcripſit: Quibuſcunque diu tuſſes ſiccæ in febribus ardentibus, non valde admodum ſiticuloſi ſunt. Quippe id *non valde admodum ſiticuloſi ſunt*, perinde eſt, atque hic, non pro ratione ſiticuloſi. In ardentibus ſiquidem febribus, qui ſunt abſque tuſſi ſicca, vehementer redduntur ſiticuloſi. Quod ſi ſicca tuſſis accedat, non poſſunt quidem penitus ſitis eſſe immunes, ſed vehemens illa ſitis retunditur. Et in *libr. 6. ſection.* 7. Tuſſes laborioſæ contingunt locos læſos, & maxime articulos. Sed in febribus laſſitudinem inducentibus, tuſſes ſiccæ ad articulos decumbunt cum febre, ſi intus relinquantur. Tuſſes porro fiunt parvis, ac recens natis puerulis, ut ſcriptum eſt in *libr. 3. Aphoriſm.* 24. Et in *libr. 4. de Morbis Popularibus numer.* 31. Tuſſient tuſſim ſiccam, qui teſtes affectos habent: & ex tuſſi, vena ſecta ad teſtem, ſolutio fit: & inflammati tuſſiunt: & in febribus ex inguinum tumoribus inſuper tuſſiunt. Et in *libr. de Corde numer.* 3. Tuſſis potu acervatim irruente excitatur; propterea quod contra reſpirationem fertur. Tuſſis autem, & pruritus in pulmone in tabidis unde fiat, legitur in *libr. de Locis in Homin. numer.* 27.

A tuſſi vero has accipimus prænotiones, quæ leguntur in *libr. de Coac; Prænot. numer.* 2. Quibus tuſſis, ac ſputa ſalſuginoſa ſupprimuntur, his corpus velut a puſtulis rubeſcit, verum ante obitum exaſperatur. Et in *libr. de Dentit. numer.* 3. Tuſſis in ſugendo infantibus inſtas, uvam majorem efficit. Et in *libr. 6. Aphor.* 25. Tuſſis hydropicis accedens, malum. Et in *libr. 7. Aph.* 47. Tuſſis ſi vexet hydropicum, deſperatus eſt. Et in *lib. 2. Præd. num.* 11. Neque tuſſim, neque ſitim eſſe in hydrope oportet, neque linguam reſiccari. Et in *libr. de Coac. Præn. numer.* 1. Qui tuſſiunt circa exacerbationes, & parum exſudant, maligne habent. Et in *libr. 6. Aph.* 46. Ex tuſſi, aut aſthmate gibboſi ante pubertatem moriuntur. Et in *lib. de Coac. Prænot. num.* 3. Cum tuſſi lateris dolorem inducentia ſputa ſubarida frequentia ex angina, pernicioſa. Itemque ea, quæ inter potandum per tuſſim ſubmergunt. Et in *libr. 6. de Morb. Popul. ſection.* 7. Tuſſes duriſſimæ, ac violentiſſimæ quæ ad levem ſyderationem, ac reſolutionem perducunt. Et in *libr. 7. de Morb. Popul. numer.* 31. Quibus exiſtunt tuſſes hyeme, maxime auſtro ſpirante, craſſa, & multa excreantibus, febres accedunt, leniter autem quinta die ſedantur &c.

Curatio vero hæc eſt, quæ legitur in *libr.* 2, *ſect.* 5. Quibus tuſſis ſicca eſt, his non ſolvitur, niſi dolor fortis ad coxas, aut ad crura, aut ad teſtem irruat. Et in *libr.* 2. *ſect.* 1. Tuſſim finiunt teſtium tumores. Et in *libr. de Dentit. numer.* 3. Tuſſes ſiccas ſolvit alvus amplius ſubducta in his, qui tonſillas deſtillatione vexatas habent. Et in *libr. 4. de Morbis Popul. numer.* 28. Ex tuſſientibus, qui manibus laborabant, velut ſervus ille, qui ſarmenta obtorquebat, & Amyntæ filius, ambo ſola dextra reſoluti ceſſaverunt, quandoquidem perpeſſi ſunt hoc tuſſientes.

TYPHUS.

Typhi morbi quinque deſcribuntur in *libr. de Intern. Affection.* Quorum primus, ut legitur *numer.* 42. corripit tempore æſtatis, cum canis ſydus oritur, bile per corpus commota. Secundus vero, ut legitur *num.* 43. omni tempore corripit: fit autem propter corporis humiditatem, cum cibos humidos, & potum multum carnes combibunt. Tertius vero fit, ut legitur *num.* 44. cum bilis putrefacta ammixta fuerit ſanguini per venas, & articulos, cum ſanguis ſteterit: conſiſtit maxime in articulis. Quartus fit, ut legitur *n.* 45. tempore pomorum, cum quis ſe fructibus mollis corticis, & foris non lignoſi, omnis generis repleverit. Quintus fit, ut legitur *n.* 46. ab humore in corpore putrefacto, & magis quam opportunum eſt, reſiccato. Curationes vero ſingulorum ſingulas ſupradictis numeris lege.

COMMENTARII XVIII. FINIS.

JOAN-

JOANNIS MARINELLI COMMENTARIUS XIX. IN LIBROS HIPPOCRATIS.

VARIX.

IN inſanientibus ſi varices, vel hæmorrhoides ſupervenerint, inſaniæ fit ſolutio. Hæc in *libr. 6. Aphoriſm. 21.* Ubi Galenus in *Commentar.* exponit, quid varix ſit, & inquit: Eſt varix, cum venæ latiores fiunt in coxis, ac cruribus, quod ex craſſo, & melancholico contingit humore. Adeo pellente natura ad partes ignobiliores eos humores, qui inſaniam efficiunt, præſertim cum melancholici fuerint, ac craſſi, dictarum ſequitur paſſionum generatio, & inſaniæ ſolutio, illius quidem, quæ proprie melancholia dicitur, non qui fit ex bile furor. Et in eodem *libr. Aphor. 34.* Quicunque calvi fiunt, his magnæ varices non fiunt; quibus vero calvis varices magnæ superveniunt, hi rurſus capillati fiunt. Et Galenus in *Comment.* ait: Quando humores vitioſi, qui capillorum radices corrumpunt, ad crura decumbunt, poſſunt varices facere, & capillos reſtituere. Cæterum hæ quidem varices, ut inquit Hippocrates in *libr. 2. de Morb. Popul. ſect. 5.* calvorum, ſi non magni fuerint, furioſi ſunt. At & varices gibboſitatem ſolvunt; proditum namque eſt in *libr. de Articul. num. 37.* Quæ vertícula infra ſeper tranſverſi juncturam, ac connexionem fiunt gibba, eorum aliqua ſolvunt varices in cruribus orientes. Magis autem hæ varices, quæ in vena juxta poplitem fiunt, quibuſcunque gibboſitas contigerit, eam ſolvunt. Fiunt autem & in vena circa inguina. Sed & in pulmone, ut legitur in *libr. 1. de Morb. numer. 10.* & verba ſunt: Si vena omnino rupta non ſit, verum acutus tractus in ipſa fiat; fit autem maxime veluti varix; qui etiam, ubi ſtatim factus fuerit, dolorem quendam tenuem inducit, ac tuſſim aridam. Quare manifeſtum fit, non ſemper varices in coxis, vel tibiis fieri. Quod & confirmat illud, quod ſcriptum eſt in *libr. 2. de Morb. Popul. ſect. 5.* hoc eſt: Vocis gracilitatem ſolvit ad teſtes varix. Attamen ſentire videtur Hippocrates, varices proprias eſſe venarum, quæ ſunt in coxis, ac tibiis, paſſiones. Etenim inquit in *libr. 6. de Morb. Popularib. ſect.* vel *Comment. 2. part. 14.* Vel ea quoque, quæ infra jecur, vel ſupra diſtributa, & quando in teſtes, & varices. Et ibi Galenus in *Comment.* ſic interpretatur: Quærere videtur Hippocrates, utrum ea, quæ ex ſupernis ad inferiora demittuntur, ut in teſtes, & varices, e directo demitti melius ſit. Quapropter ſcribitur in *libr. de Ulcerib. num. 56.* Ubi varix ineſt in tibia, aut conſpicuus, aut in carne, & tibia nigra eſt, & videtur opus habere ſanguine ab ipſa defluente; talia nequaquam pertundere oportet. Plerunque enim magna ulcera ex fiſſuris fiunt propter varicis influxum. Verum varicem ipſum alias, atque alias compungere oportet, ubi opportunum eſſe viſum fuerit.

VASORUM INANITIO.

Sic & vaſorum inanitio ſi talis fiat, qualis fieri debet, confert, & bene tolerant; ſin minus, contra. Hæc in *libr. 1. Aphor. 2.* Et ibi Galenus in *Comment.* ea ſic exponit: Adhuc magis peccant, cum vaſorum inanitionem alii pro media accipiunt, alii pro venæ ſectione; ſiquidem Hippocrates evacuationem ſoleat ab eventu nominare vaſorum inanitionem. Quoniam in omnibus evacuationibus contingit vaſa inaniri. Quapropter in *lib. 1. Prorrhetic. Comment. 2. part. 5.* legitur: Quæ præter vacuationis vaſorum rationem contingunt impotentiæ, & infirmitates, non exiſtente vaſorum vacuatione, malæ. Galenus autem in *Comment.* hæc verba interpretatur ſic: Invalidos languen-

guenteſque in operationibus ſicit plurimum vacuatos, in periculo eſſe exiſtima, ſi nulla in ipſis facta fuerit inſignis vacuatio; nam ſi virtus ſine ulla manifeſta vacuatione imbecilla fuerit, gravantem oſtendit copiam, vel unius principiorum intemperiem. Et in *libr. de Victus Ration. in Morbis Acut. Comment.* 1. *partic.* 19. Qui in hujuſmodi morbis, ſcilicet acutis, ptiſana utetur, ne uno quidem die vaſa, ut ita dicam, inaniri permittat, ſed ab uſu ejus nequaquam deſiſtat, niſi vel propter medicamentum, vel clyſterem deſiſtere opus ſit. Et *partic.* 21. Inter initia neque multam, neque craſſam admodum dare oportet, ſed quantum ob conſuetudinem, & ne multa vaſorum inanitio fiat, ingerere convenit. Atque hic advertendum eſt, ut exponit Galenus in *Comment.* quod a multa, & ſubita tum repletione, tum vacuatione ſemper abſtinuit Hippocrates.

VENA.

Scribit Hippocrates in *libr. de Alim. num.* 7. Radicatio venarum hepar; radicatio arteriarum cor: ex his aberrant in omnia ſanguis, & ſpiritus, & calor per hæc meat. Vis una, & non una, qua omnia hæc, & alia gubernantur, alia quidem ad vitam totius, & partis, alia ad ſenſum totius, ac partis. Ex his verbis facile percipimus, venarum radicem eſſe hepar, arteriarumque cor, deinde has, & illas eſſe veluti canales, per quos ſanguis, & ſpiritus, & calor meat in omnes corporis particulas. Verum hæc ad vitam facit, illa ad ſenſum. Idem quoque confirmat Hippocrates in *libr. de Venis numer.* 7. & inquit: Arteriæ fons cognatus cor eſt. Et ſubdit: Vena tendit per ſeptum transverſum, hepar, ſplenem, renes ad coxendicem, circa ſuram ad ſummum pedem. Altera autem ex corde ſub alas, claviculas, jugula, caput, naſum, frontem, juxta aures, humeros, dorſum, pectus, ventrem, per cubitum. Aliæ vero per alas ad cubitum, ad ſummam manum. Sed ad venas redeamus. Leguntur in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſection.* 4. atque in *libr. de Venis numer.* 14. hæc verba: Hepatitis, ſcilicet vena, in lumbis uſque ad magnum verticulum, inferne etiam verticulis ſe ingerit; hinc ſublevata per hepar, & per ſeptum tranſverſum ad cor; & quæ quidem recta eſt, ad claviculas: hinc aliæ quidem ad collum, aliæ ad ſcapulas, aliæ deorſum deflectentes, ad verticula, & coſtas declinant: & ex ſiniſtris quidem una prope claviculas, ex dexteris vero ad quendam ipſarum locum: alia vero utrinque deflexa; alia paullo inferius deſflexa, ubi quidem illa deficit, coſtis ſe ingerit donec ad venam in ipſum cor acceſſerit, ad ſiniſtras deflexa. Infra autem decurvata, ad vertebras deſcendit, donec perveniat, & inde incipit elevari, ingerens ſe coſtis reliquis omnibus, hinc atque hinc ſingulis ramulos præbens, cum ſit una: a corde quidem ad locum quendam a ſiniſtris magis procedens, deinde infra arteriam, donec conſumpta fuerit, & venerit eo, unde hepatitis ſublevata eſt. Priuſquam autem eo venit, circa extremas duas coſtas diviſa eſt, & partim ab hac, partim ab illa verticulorum parte progreſſa conſumitur. Quæ vero recta a corde ad claviculam tendit, ſupra arteriam eſt; & ab hac, velut etiam juxta lumbos infra arteriam, ad hepar inſilit, partim in portas, & pinnas, partim in reliquum deinceps procedit paullo infra ſeptum tranſverſum. Septum autem tranſverſum adhæret hepati, neque facile eſt ipſum ſeparare. Duplices porro venæ a claviculis, alteræ hinc, alteræ iſtinc, ſub pectus ad pectinem procedunt; quo vero hinc, nondum ſcio. At ſeptum tranſverſum infra juxta verticulum, quod eſt infra coſtas, qua renes ex arteria, ea parte conſurgunt. Verum arteriæ ex ipſo rene oriuntur, hinc atque hinc ab arteria nervum habentes. Atque hac parte alicubi in recurrente a corde hepatitis definit. Cæterum ab hepatitide per ſeptum tranſverſum maximæ duæ, altera iſtinc ſublimes feruntur, multifidæque per ſeptum ſunt, & circa ipſum conſiſtunt in ſuperna parte, atque hæ magis ſunt conſpicuæ. At vero in *libr. de Locis in Homin. numer.* 8. Vena cava finitur quidem velut gula, conſiſtit autem inter gulam, & guttur, ſive arteriam, ferturque per ſeptum tranſverſum, & per cor, & inter ſeptum, & finditur ad inguina, & ad femora intro, & diſparationes in femoribus facit, & ad tibias intus fertur ad malleolos: hæ & infœcundum faciunt hominem, ſi fuerint ſectæ, & in magnos digitos deſinunt. Ex cava autem vena producitur quædam in ſiniſtram manum, fertur autem ſubter ſplenem ad ſiniſtri lateris mollitudinem, unde ſplen propagatur per omentum, & finem ſortitur ad thoracem. Producitur autem juxta ſeptum, & cum humerali committitur ſubter cubiti articulum, atque hæc ſplenis gratia ſecatur. Alia etiam ad dexteram manum eodem modo a cava producitur. In *libr.* autem *de Corpor. Reſect. numer.* 1. A corde ad hepar cartilaginoſa multa arteria procedit, & cum ipſa vena magna appellata, per quam totum corpus nutritur. In *libr.* autem *de Venis numer.* 17. Venæ per corpus diffuſæ, ſpiritum, & fluxum, ac motum exhibent, ab una multæ germinantes; atque hæc una unde oriatur, & ubi deſinat, non ſcio. Circulo enim facto, principium non invenitur. Cæterum rami, ac germina ipſius unde pendeant, & qua parte corporis deſinant, & quod una his conſentit, & in quibus locis corporis extentæ ſunt, ego declarabo. Circa caput juxta medium ex obliquo circumſita eſt vena lata, & renuis, non multi ſanguinis. In cerebrum enim juxta commiſſuras multæ tenues venulæ radices egerunt, & circum totum caput extentæ ſunt uſque ad frontem, ac tempora. Ipſa autem in rectum extenditur retro caput foriníecus juxta ſpinæ cutem, inde vero circa externam, ac internam venam ex his, quæ in jugulis ſunt, dimittitur. Et ſubdit *numer.* 18. Ultra aures autem

ſub-

ſubfiſſa a gena forinſecus tendit, craſſa. Ab hac in linguam multæ, ac tenues procedunt, excepta ea, quæ ſub linguam, & ſub maxillares dentes fertur. Ipſa autem craſſa per claviculam deſcendit ſub ſcapulas; & hac parte ab ipſa germinat per nervum ſubter ſummam humeri partem, ſive cuticulam, vena humeralis appellata. Ipſa autem ſanguiflua eſt, & ſanguine plena, & ægre curatur, ſi rumpatur, aut convellatur. Illa vero ſub ſcapulas germina emittit ſub mammas denſarum, & tenuium, ac varie implicatarum inter ſe venularum, & per humeralem venam prætergrediens cartilaginem, ipſam ſubter ſubattingens ad brachium tendit, muſculum in ſiniſtra habens: dextra autem ipſa finditur circa humerum, & cubiti ſupernam partem; inde vero cubitum utrumque penetrans, poſtea manus juncturam, inde autem deſinens per totam manum varie vagans, radices agit. Et ſequitur *numer.* 19. Cæterum principalis vena juxta ſpinam ſparſa, per dorſum, & jugulum, ac guttur in cor inſeritur, & de ſeipſa venam magnam multorum oſculorum in corde producit; inde vero in os procedens, fiſtulam facit, quæ ſane arteria appellatur, per pulmonem tranſiens, pauci ſanguinis, ac multi ſpiritus exiſtens. Propter ſpacioſitatem enim, ac raritatem viſceris multis locis per pulmonem derivatur; cætera vero cartilaginoſa facta eſt. Et ſubdit *numer.* 20. Inde porro hæc vena pulmonem occupat, & per extremitates duas magnas intro converſas, ſub ſeptum tranſverſum extenta eſt ad ſpinam, alba, ac nervoſa, venulas per reliquum condenſatum corpus ſpargens; hinc autem per ventricula denſis venulis in ſpinalem medullam inſeritur, ac inſtar hederæ implicatur. Et *numer.* 21. Et aliæ quidem venæ in corpus diſtributæ ex omnibus partibus ad ſpinam tendentes, unaquæque, quod tenuiſſimum, ac ſinceriſſimum eſt colligens, hic eructat. Hæc vero velut præſes impoſita per demiſſas plicationes in idem cogit. Inde vero etiam in renes radices agit tenuibus, ac fibroſis venulis juxta ſpuriam coſtam, hinc autem tendens condenſatur, & poſtea etiam nervoſa fit ad princeps inteſtinum, ac podicem, comprimenſque muſculos adſtrictorios, ipſi inſeritur. In veſicam etiam, & teſtes, ac adſtites radices agit, multiplicibus implicatis, tenuibuſque, ac ſolidis, & fibroſis venis. Inde vero craſſiſſima, ac rectiſſima ipſius pars rurſus converſa in canalem tranſit, hoc eſt pudendum; in reflexu autem in illa ipſa adaptatur: & per pectinem ſupra ſubter cutem ventris, & ipſius venæ, procedunt venæ ad eas, quæ deorſum tendunt, quæ in ſeipſas mutuo derivantur. Penetrant autem & per pudendum venæ craſſæ, & tenues, & denſæ, & curvæ. Verum, ut finem imponam huic parti, quæ ab ipſo Galeno fallax reperitur, tantummodo loca ipſarum enarrabo.

Vena igitur per dorſum, & jugulum juxta ſpinam ſparſa, legitur in eodem *libr. de Venis numer.* 23. Venæ ſupra jejunum inteſtinum exiſtentes, tenuiſſimum ex ventre, & inteſtinis trahunt, atque hoc calefactis jam cibis, ut legitur in *libr. de Carnib. num.* 13. At vero in *libr. de Natur. Puer. num.* 16. Venæ hominis omnes in manuum, ac pedum digitos deſinunt. Et in *libr. de Venis numer.* 22. Venæ, pudendum tranſeuntes in viris, in mulieribus in uteros tendunt. Et in *libr. de Natur. Puer. numer.* 16. Venæ capitis craſſiſſimæ exiſtunt totius corporis. Et in *libr. de Carn. num.* 6. Venæ cavæ duæ a corde. Et in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 7. agitur de venis aurium. Et in *libr. de Natur. Puer. numer.* 16. Venæ, ac nervi tenuiſſimi, denſiſſimi, ac plurimi in manibus, ac pedibus exiſtunt. Et in *libr.* 4. *de Morbis numer.* 10. Venæ jugulares poſt cibum, ac potum ſanguineum ſtatim attolluntur, ac facies rubet. Et in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 6. Venæ temporales ſolæ pulſatiles, quod ſanguine non rigentur, ſed avertitur ex ipſis ſanguis. Et in *libr. de Venis numer.* 20. Venæ in medullam ſpinalem tendentes. Et ibidem *num.* 21. Venæ omnes in corpus diſtributæ, ex omnibus partibus ſpinam petunt; ibique tenuiſſimum, ac ſinceriſſimum ſanguinem a ſe collectum eructant. Et in *libr. de Locis in Homin. num.* 8. Venæ utriuſque manus a vena cava producuntur. Et ibidem *numer.* 6. Venæ capitis, earumque per corpus diſtributio. Et in *libr. de Natur. Human. num.* 28. Venæ multæ, & omnigenæ ex ventriculo per corpus alimenti ferendi cauſa diſperſæ. Et in *libr. de Locis in Homin. numer.* 7. venæ humerales. Et in *libr. de Venis numer.* 26. de duabus venis inter duas latas extremitates. Et *numer.* 13. de venis ventris, per quas corpori alimentum venit. Et in *libr. de Capit. Vulner. b. numer.* 2. Venulæ in capitis eſſe tenuiores, caviores, ac ſanguine plenæ. Et in *libr. de Intern. Affection. numer.* 6. de venulis per pulmonem tendentibus, ſanguine, aut atra bile plenis. Et in *libr.* 2. *de Morbis Popul. ſection.* 4. Venæ duplices a claviculis. Et in *libr. de Ven. numer.* 24. de venæ juxta inguina proceſſu. Et in *libr. de Natur. Human. numer.* 20. Venarum craſſiſſimarum quatuor in corpore paria; earumque explicatio. Et in *libr. de Venis numer.* 27. Vena ex ſiniſtris partibus in reliquis juxta eandem naturam, velut ea quæ in dextris, radices agit, præterquam quod hepati non inſeritur. Et in *libr.* 2. *de Morb. Popul. ſection.* 6. Vena craſſa eſt in utraque mamma; quapropter maximam habet prudentiæ partem.

Cæterum, & venæ ſuas patiuntur affectiones, quemadmodum eſt pulſatio, dolor; laxitas, & contractio, & amplitudo, extenſio, ruptio, ſuperevomitio, ſauciatio, inflammatio, & id generis. Sed illud advertendum eſt, antiquos ſæpe venam pro arteria ſcripſiſſe. Verum legitur in *libr.* 1. *de Morbis numer.* 3. Vena ſanguiflua vulneratus, moritur. Et ibidem *numer.* 7. Vena ſanguiflua diſſecta, non coaleſcit. Et in *libr.* 2. *de Morbis Popular. ſection.* 5. Cui vena in cubito pulſarit, inſanus, & iracundus eſt; cui vero quieverit, ſtupidus eſt. Et in *libr.*

de Loc.

Digitized by Google

de Loc. in Homin. num. 49. Vena peruſta ſanguinem non emittit. Et in *libr. de Interius Affect. numer,* 20. agitur de vena ſiniſtra laborante. Et in *libr. de Genit. numer.* 3. Venæ ſecundum aures inciſæ infoecandos reddunt, quod plurima genituræ pars a capite per illas venas deſcendens, cicatrice ſectioni inducta, locum illum conſolidat, atque obturat. Et in *libr. de Venis numer.* 25. Ex venæ juxta patellæ partem cavam dolore, birioſi, ſeroſi, ac ſanioſi humoris collectio. Et in *libr. de Locis in Homin. numer.* 49. de urendæ venæ ratione agitur. Et in *libr.* 2. *de Morbis Popularib. ſection.* 2. Venæ amplæ, & ventres, & oſſa inſunt his, qui tenues ſunt; pingues vero his contraria habent; & in his, qui fame macerantur, mediocritates. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 3. Venæ ſectio læſerit dolores, juxta latus in febribus conſiſtentes, citra notas, ſive cibum averſetur æger, ſive præcordium ſublime habuerit: & in perfrigeratione non ſine febre torpidos, ſanguinis detractio lædit; & putantes ſe melius habere, hi moriuntur. Et in eodem *libr. de Coacis Prænotion. num.* 1. Venæ temporum in febribus pulſantes, facie ſana &c. Et *numer.* 3. Quibus per venarum pulſationis vehementiam ſtercus derepente per alvum ſecedit, lethale eſt. Et in *libr.* 4. *de Morbis Popular. numer.* 10. Venarum circa umbilicum pulſationes. Et in *libr. de Fract. numer.* 39. Venarum in interna brachii parte multæ, & periculoſæ extenſiones. Et in *libr. de Intern. Affect. numer.* 19. de venarum atroci morbo, nephritideve ſuperveniente, ejuſque cauſæ, notæ, ac curatio. Et in *libr. de Coacis Pranot. numer.* 1. Quibus febrientibus rubores ſunt in facie, & dolor capitis fortis, & venarum pulſus, his plerunque ſanguinis fluxio contingit. Et in *libr.* 2. *de Morb. numer,* 4. Venarum circa caput ſupervomitus quomodo contingat. Et in *libr.* 1. *de Morb, numer.* 19. Ex venarum intus fauciatorum ſecunda ruptione, ſanguinis vomitus, & mors conſequitur. Et *numer.* 10. Venarum in latere affectio. Et in *libr. de Coac. Pran. numer,* 2. Venarum jugularium palpitatio fortis, pernicioſa. Et in *libr.* 2. *Prædict. num.* 19. in venis craſſis vulnera, magis lethalia. Et in *libr. de Victus Ration. in Morb. Ac. numer.* 51. Circa venas inflammationem, ac multam firmitatem ſignificat deſtillatio ſanguinis repentina, æſtivo, ac autumnali tempore, in morbis acutis. Tandem in *libr. de Humid. Vſu numer.* 11. Juxta venas tuberculorum collectiones habentibus frigida convenit.

VENTI.

De ventis porro quam naturam, ac facultatem ſinguli habeant, ſic legitur in *libr.* 2. *de Diat. numer.* 4. Naturam habent omnes venti humectandi, ac frigefaciendi tum animalium corpora, tum naſcentium ex terra ob hanc cauſam. Neceſſe eſt omnes ventos ſpirare a nive, a glacie, & gelu vehementi, & fluminibus, ac ſtagnis, terraque humecta, ac perfrigerata: & fortiores quidem ventos a majoribus, & fortioribus; debiliores vero a minoribus, & debilioribus. Quemadmodum enim animalibus ſpiritus ineſt, ſic etiam aliis omnibus, aliis quidem minor, aliis vero juxta magnitudinem. Naturam igitur habent humectandi, ac frigefaciendi omnes venti; verum propter ſitum regionum, & locorum, per quæ venti ad ſingulas regiones accedunt, diverſi inter ſe fiunt, frigidiores, calidiores, humidiores, ſicciores, morboſiores, ſalubriores. Deinde auſtri, ac boreæ venti ſpecies explicat. At nos de his propriis tractavimus locis. Poſtea ſubdit *numer.* 6. Juxta ſingulas regiones venti hoc modo ſe habent. Venti ex mari in regiones illabentes, ſicciores quodammodo ſunt. Qui vero a nive, aut ſtagnis, aut fluminibus procedunt, omnes humectant, ac frigefaciunt tum plantas, tum animantia, & ſanitatem corporibus exhibent, qui non frigiditate ſuperexcellunt. Hi enim lædunt, propterea quod magnas mutationes calidi, ac frigidi in corporibus inducunt. Hæc autem perpetiuntur hi, qui in regionibus habitant paluſtribus, ac calidis prope flumina magna. Reliqui vero venti, qui a prædictis ſpirant, utiles ſunt, tum aerem purum, ac ſincerum exhibentes, tum animæ calori humiditatem præbentes. Quicunque vero venti ex terra accedunt, eos neceſſe eſt ſicciores eſſe, tum a ſole, tum a terra reſiccatos. Cum autem non habeant venti, unde alimentum trahant, a viventibus humorem trahentes, & plantas, & animalia omnia lædunt: & quicunque venti, relictis montibus, ad urbes accedunt, non ſolum ſiccant, ſed etiam turbant ſpiritum, quem inſpiramus, & corpora hominum morboſa faciunt. At vero de ventorum ratione in genere, qui commodi, & qui incommodi exiſtant, quos morbos, quibus in regionibus, quibus ætatibus, ac temperamentis generent, lege in *libr. de Aere, Aquis, & Locis*. Itemque cur ventorum mutationes, maxime autem auſtrinæ, comitialis morbi ſint cauſæ, lege in *lib. de Morb. Sacr. numer.* 15. Et ibi quoque reperies, quod venti, ex mari, ac aliis aquis proficiſcentes, & aquilo ex omnibus rebus, atque adeo ex ipſis hominibus humiditatem, ac tenebroſitatem excernant. Verum quot ſunt locorum differentiæ, tot & ventorum. Sed mundus in quatuor dividitur partes, & ab his partibus venti exſuſcitantur; quapropter quatuor erunt ventorum ſpecies, veluti orientalis ventus, occidentalis, meridionalis, & ſeptentrionalis: & quicunque inter hos medii exiſtunt, naturam ſapiunt unius, aut amborum. Nec reprehenſione dignus eſt Hippocrates, ſiquidem ſcribat in *libr. de Flatib. numer.* 5. Ventus ipſius aeris fluctus, & unda exiſtit. Nam ſignificat, ventum aerem movere inſtar fluctus, & undæ; vel etiam, ſi quis velit Hippocratem dixiſſe ventum eſſe aerem fluctuantem, non eſt inconveniens, propterea quod materia ipſius aeris propinqua eſt ventus. Nec dicendum eſt, quod

aer

aer purus non corrumpatur, neque aliud vertatur in aerem elementum, ſiquidem omnia elementa ſecundum partes generentur, ac corrumpantur, & maxime aer, & aqua, quæ facile ab extremis alterantur, & quæ cum mediæ exiſtant inter extrema, neceſſario de eorum participant qualitatibus.

VENTRES.

Ventres hyeme, & vere natura calidiſſimi ſunt, & ſomni longiſſimi, quare per ea tempora alimenta copioſiora ſunt exhibenda. Hæc ſcribit Hippocrates in *libr.* 1. *Aphoriſm.* 15. Quæ verba nobis ſignificant, ventres non unum, nec duo, ſed plures eſſe. Atque hi quidem ſunt, qui alimentum continent, aut concoquunt, aut diſtribuunt: & quamquam per excellentiam ventres dicantur thorax, & ventriculus, ſive ſtomachus, attamen & aliæ quoque cavitates, quæ ea munera obeunt, quæ diximus, ventres nuncupantur. Quod vero ita ſit, argumento exiſtat Aphoriſmus, qui ſcriptus eſt in *libr.* 6. *Aphor.* 20. cujus verba ſunt: Si in ventrem ſanguis præter naturam effunditur, neceſſe eſt ſupputari. Et Galenus in *Commentar.* ait: Quidam ſine articulo *coelian*, id eſt *ventrem* apud græcos, ſcribunt, volentes omnem ſignificari cavitatem; quibus adſtipulatur, quod *præter naturam* adjicitur, per quam adjectionem tale quiddam oſtendit Hippocrates: ſi unquam ſanguis a propria cavitate in aliam quancunque pervenerit, eſt omnino impoſſibile, ut ſanguis permaneat. Hæc Galenus. Verum Hippocrates ipſe in *libr. de Arte num.* 17. & 18. hæc verba ſcribit: Sunt morbi minus aperti, qui ad oſſa, & qui ad ventriculum ſunt converſi. Habet autem corpus non unum ventriculum, ſed plures. Duo enim ſunt, qui cibum ſuſcipiunt, & demittunt, alioſque præter hos plures, quos norunt hi, quibus hæc res curæ fuit. Quæcunque enim membra carnem in orbem circumſitam habent, quam muſculum appellant, ea omnia ventriculum, ſinumve habent. Omne enim inconcretum, & quod non coaluit, ſive pellicula, ſive carne contegatur, cavum eſt. Impletur autem, dum ſanum eſt, flatu; dum ægrotat, ſanie. Habent itaque brachia talem carnem, habent & femora, habent tibiæ. Quin & in macilentis, & excarnibus ejuſmodi caro ineſt, ſimiliter ut in carnoſis eſſe, demonſtratum eſt. Nam & qui thorax appellatur, in quo hepar continetur, & capitis circulus, in quo cerebrum concluditur, ipſumque adeo dorſum, ad quod pulmo vergit, horum membrorum nullum eſt, quod non & ipſum vacuum ſit, ac multis ſegmentis plenum, ac quaſi diſcriminatum exiſtat: quæ parum abeſt, ut vaſa exiſtant; quorum tamen aliqua habentem lædunt, aliqua vero etiam proſunt. Præter hæc autem & venæ multæ, & nervi non in carne ſublimes, ſed & ad ipſa oſſa protenti, ligamentum ſunt articulorum. Ipſi etiam articuli, in quibus oſſium, quæ moventur, commiſſuræ involvuntur, & horum nullum eſt, quod non ſubſpumoſum ſit, & circa ſe ſorulos habeat, quos ſanies prodit; quæ, deductis ipſis, multa, & magno multorum mœrore egreditur. Sic ſcribit Hippocrates, cujus verba noſtram corroborant ſententiam. At vero in *libr.* 1. *Aphor.* 2. In perturbationis ventris, & vomitibus ſpontaneis ſi talia purgentur, qualia purgari oportet, confert, & leviter ferunt: *venter* hoc loco intelligitur inferior. In *lib.* autem 2. *Aphor.* 35. In quovis morbo partes ad umbilicum, & imum ventrem attinentes, craſſitudinem habere, melius eſt; multum vero extenuari, ac contabeſcere, pravum. Ubi Galenus in *Commentar.* ait: Imum ventrem proprie nominat, & appellat partem ventris imam, quæ umbilicum, & pudenda interjacet. Ita ut in hæc tria totum abdomen dividatur, in hypochondrium, id eſt ilia, & ad umbilicum attinentia, ac ventrem imum. Et in *libr. de Victus Ration. in Morb. Acut. Commentar.* 1. *partic.* 32. Pulmonem exſiccat, atque fatigat, cum hypochondrium, tum ventrem imum, tum ſeptum tranſverſum. Et Galenus in *Comment.* inquit: A caliditate ſiccantur tum pulmo, tum ſeptum tranſverſum; ſiccanturque una, & calefiunt hæ, quæ tum in hypochondrio, tum in peritonæo exiſtunt animalis partes. Omnes ſiquidem in reſpirationibus una cum thorace moventur. At in *libr.* 4. *Aphor.* 80. Si ſanguinem mingant, aut grumos, vel ſtillicidium urinæ habeant, & dolor incidat in imum ventrem, & pectinem, & ſemen, circa veſicam labor eſt. Ubi Galenus in *Commentar.* hæc dicit: Hi, quos memorat caſus, communes ſunt omnibus, quæ urinæ ſerviunt inſtrumentis, veſicæ, renibus, urinariis meatibus. Melius eſt itaque hoc modo, quæ circa veſicam accipere, non tanquam ſola veſica ſignificetur, ſed & partes, quæ illi annectuntur. In *libr.* autem 6. *Aphor.* 7. Dolores ventris ſublimes, leviores; qui vero non ſublimes, fortiores. Et Galenus in *Commentar.* ſic exponit: *Sublimes* nunc audiendi ſunt non ſecundum corporis longitudinem, ſed profunditatem. Interſtringuntur autem hi, in locis ad ventrem attinentibus, membrana interiore abdominis: adeo quod quicunque ſupra hanc fiunt, ſublimes vocantur; qui vero infra hoc eſt, in ipſis inteſtinis, atque ventriculo, & in profundo, non ſublimes dicuntur. Et in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 38. Deſtillationes in ventrem ſuperiorem ſuppurantur intra viginti dies. Et Galenus in *Commentar.* ait: *Ventrem ſuperiorem* nunc nominat, qui a thorace præfinitur, quem pulmo obtinet, atque ideo in ipſum a capite deſtillatio fertur per aſperam arteriam. Legitur & quandoque venter pro utero, velut illud, quod legitur in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 59. Si mulier in ventre non concipiat, velis autem ſcire, an conceptura ſit, veſtimentis circumtentam ex infernis ſuffito. Sed de ventris ſignificatione ſatis.

De ventris autem inferioris natura ſic ſcri-

Digitized by Google

ſcriptum eſt in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 3. Fauces, ſtomachus, ſive gula, & venter, & inteſtina in podicem uſque cava facta ſunt; cum enim frigidum ſemper caleſcat, quantum ejus circumcirca glutinoſum erat, exaſſatum eſt, & membrana tunica facta eſt; quod vero intra frigidum erat, colliquatum eſt, & factum eſt liquidum; non enim erat in ipſo neque pingue, neque glutinoſum multum. In *libr.* autem *de Articul. num.* 44. Venter homini omnium animalium anguſtiſſimus.

Verum venter ſuas patitur affectiones, quemadmodum humiditatem, hydropem, ſive aquam, ſiccitatem, æſtum, duritiem, tumorem, inflammationem, turbationem, profluvium, ruborem, palpitationem, animalcula, compactionem, & id generis.

Ventris autem humiditatem, atque aquam memorat Hippocrates in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 55. his verbis: Venter his aqua impletur, quibus hepar aqua repletum ad omentum eruperit. Et in eodem *libr. Aphor.* 54. Quibus inter ventrem, & ſeptum tranſverſum pituita concluſa eſt, & dolorem exhibet, non habens exitum ad neutrum ventrem, his per venas ad veſicam converſa pituita, morbi ſolutio fit. Et in *libr.* 2. *Aphoriſm* 20. Ventres quibus, dum juvenes ſunt, humidi ſunt, his ſeneſcentibus reſiccantur. Et in *libr. de Coac. Prænotion. num.* 2. Ventres utplurimum humectat lumborum dolor præcordiorum dolori accedens, ſi non flatus eruperit, aut urinæ copia prodierit.

Ventris porro ſiccitatem, æſtum, atque ruborem memorat in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 65. ſic: Circa ventrem æſtus vehemens, & cordis, ſive oris ventriculi, morſus in febribus, malum. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 3. Hi circa ventrem, & inguina rubeſiunt, velut ex plagis doloroſis, & moriuntur, qui circa articulos rubicundas in ſuperficie puſtulas habent, inſuperque rigent. Et in *libr.* 2. *de Diæt. numer.* 36. Ventrem compactum vomitus ſolvit, & egerentem magis, quam oportet, ſiſtit; illum quidem humectans, hunc vero ſiccans. Et in *libr.* 1. *Prorrheticor. Commentar.* 1. *partic.* 2. Ventris valde rubens proluvies mala quidem in omnibus morbis, non minime vero in prædictis. De ventris vero duritie, tumore, ac inflatione ſcriptum eſt in *libr.* 6. *de Morbis Popular. ſection.* 3. Venter quibuſdam inflatur, ubi venere utuntur; quibuſdam autem in hoc ſtrepitus. Et in *libr.* 1. *Prædict. numer.* 15. Venter murmurans, inanibus ad egerendum ſurrectionibus, ſi augeatur dolor, difficile eſt. Et in *libr. de Victus Ration. in Morbis Acutis numer.* 57. legitur ventris tumor a cibo copioſiore. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 12. ob ventris duritiem febres ardentes in occidentalibus. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 1. Ventris præter rationem tumores in morbis longis, convulſorii. Et in *libr. Prognoſt. numer.* 10. Ventrem in omni morbo mollem eſſe oportet, & juſta mole præditum. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 2. Circa ventrem tumores conſimilia ſignificant his, qui ſunt in præcordiis; verum minus ſuppurantur. Et ibidem in fine: Circa ventrem durities cum dolore, in febrientibus cum horrore, ad ſuppurationem perveniunt. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 10. Ventres duri, ac calidi ex aquis lacuſtribus.

Ventris quidem doloris mentionem facit in *libr. de Coacis Prænotion. num.* 6. ſic: Ventris dolorem ſignificat eructatio ſubtracta intro revoluta in his, qui difficulter potum deglutiunt, ſpiritu tuſſiente. Et in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 7. Dolores circa ventrem fientes, ſublimes quidem leves; non autem ſublimes fortiores. Et in *lib.* 7. *Aphoriſm.* 22. A ventris dolore diuturno ſuppuratio fit. Et in eodem *libr. Aphoriſm.* 26. In forti dolore ventris partium extremarum frigiditas, malum. Et in *libr.* 5. *de Morbis Popularib. numer.* 18. legitur ventris dolor a catapotio, conceptus gratia ſumpto. Et in *libr. de Steril. numer.* 27. ventris imi dolor a coitu, & ſanguis recens apparens. Et in *libr. de Affect. numer.* 15. ventris doloris ad alium locum tranſitus.

De ventris turbatione, palpitatione, animalculis hæc leguntur in *libr.* 2. *de Morb. Popularib. ſection.* 6. A ventris turbatione, aut tuſſi, ſi cancer fiat, os amareſcit. Et ibidem: In ventris turbatione fabas coctas dato, ſi non ſupernæ partes abunde fuerint bilioſæ. Et in *libr.* 1. *Aphoriſm.* 2. In perturbationibus ventris, & vomitibus ſpontaneis ſi talia purgentur, qualia purgari oportet, confert, & leviter ferunt; ſin minus, contra. Et in *libr.* 5. *de Morbis Popul. numer.* 9. recitat hiſtoriam Hippocrates de ventre inferiori a medicamento ulcerato. Et in *libr. de Ulcer. numer.* 4. ventris purgatio quibus ulceribus, aut vulneribur conveniat, docet. Et in *lib. de Articulis numer.* 51. inquit: Ventris moderata repletio, coſtarum fit directio. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 2. verſus finem: Juxta ventrem in febre palpitationes, mentis emotiones inducunt. Et in *libr. de Aere, Aquis, & Locis numer.* 3. Ventres frequenter exturbari, pituita a capite influente, par eſt, ſi hyems frigida fit. Et in *libr.* 5. *de Morbis Popularib. numer.* 25. præcipit, quando ventres in morbis ſubpurgandi, aut ſurſum. Sed in *libr. Prognoſt. numer.* 3. hæc de ventre lege: In ventrem decumbere, ſi quis non ſit adſuetus, dum ſanus fuit ita dormire, delirium ſignificat, aut dolorem locorum circa ventrem.

VENTRIS, ſive ALVI PROFLUVIUM.

Ventris profluvium, quod Græci diarrhœam appellant, fit, cum copioſe ſine exulceratione alvus fluit. Unde legitur in *libr. de Affection. numer.* 26. Profluvium ventris longum cum detinuerit, ſecedunt primum quidem liquida, quæ ſunt ingeſta, poſtea pituita: & probe quidem edit, verum a multo ſeceſſu debilis, ac tenuis fit. Et ſubdit: Morbus autem ab iiſdem fit, a quibus etiam inteſtinorum lævitas: hi mor-

bi, dyſenteria inquam, & lienteria, ac diarrhœa, conſimiles ſunt: & oportet ipſos ſic ſanare, ut defluxum a capite, & ſuperiore ventre intercipias, aut avertas; morbi enim natura hinc eſt. Cauſa, ut dictum eſt, pituita exiſtit; etenim proditum eſt in *libr. 7. Aphor.* 30. Quibus in alvi profluviis excrementa ſpumoſa ſunt; his ex capite pituita defluit. Et in *libr. 6. Aphor.* 32. Balbi a diarrhœa longa maxime capiuntur. Et in *libr. 3. Aphoriſm.* 25. Alvi profluvia pueris maxime fiunt, cum caninos dentes edunt, & iis præſertim, qui craſſiſſimi ſunt, & qui alvo ſunt duta. Et in eodem *libr. Aphor.* 30. Alvi diuturna profluvia ætatem conſtantem agentibus accidunt. Prognoſtica quidem ſigna hæc leguntur. Scriptum eſt in *libr. 6. Aphoriſm.* 16. Pleuritide, aut peripneumonia laboranti alvi profluvium ſi ſucceſſerit, malum. Et *Aphor.* 17. Lippientem alvi profluvio correptum eſſe, bonum. Et *Aphoriſm.* 15. Longo alvi profluvio laboranti ubi ſua ſponte vomitus ſucceſſerit, morbum ſolvit. Et in *libr. 7. Aphoriſm.* 29. Si ei, qui phlegmate albo detinetur, profluvium ventris vehemens ſucceſſerit, ſolvit morbum. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 6. In alvi profluvio egeſtio valde rubicunda mala eſt. Et in *libr. 5. Aphoriſm.* 14. A tabe habito profluvium alvi ſuperveniens lethale. Et *Aphoriſm.* 12. Quibuſcunque tabe laborantibus capilli a capite defluunt, hi, alvi profluvio ſuperveniente, moriuntur. Et in *lib. de Judication. numer.* 11. Qui ab alvi profluvio multo tempore detinentur una cum tuſſi, non liberantur, ſi non dolores vehementes in pedibus inciderint. Et ſubdit *numer.* 12. Solvit autem & febris, aut dyſenteria,

VENTRICULUS.

Ventriculus, ſive ſtomachus alimentum ſuſcipit, Atque dum plenus eſt, omnium humorum corpori fons eſt; verum ubi vacuus eſt, corpore fruitur colliqueſcente, Quatuor autem ſunt fontes alii, qui a ventriculo accipiunt per venas. Hæc in *libro 4. de Morbis numer.* 23. Sed quemadmodum arboribus terra, ita animalibus ventriculus, & nutrit, & calefacit, ac frigefacit; frigefacit, dum evacuatur; calefacit, dum impletur; quemadmodum terra ſtercorata hyeme calida eſt, ita etiam ventriculus. Et ſubdit: Quemadmodum hydria quod recens eſt tranſmittit, quod inveteratum retinet; ſic & ventriculus tranſmittit alimentum, & fæcem retinet, velut vaſculum. Sic inquit Hippocrates in *libr. de Humorib. numer.* 5. Cæterum ventriculus, ſicut & alia membra variis detinetur paſſionibus, de quibus pauca dicemus. Legitur in *libr. 4. Aphor.* 65. In febribus circa ventriculum & fortis æſtus, & cordis morſus, vel dolor, malum. Et in *libr. 6. Aphor.* 18. Ventriculus diſciſſus, lethale. Et in *libr. 7. Aphoriſm.* 54. Quibus inter ventriculum & ſeptum tranſverſum pituita repoſita eſt, & dolorem affert, non habens exitum ad neutrum ventrem, his per venas ad veſicam pituita verſa, ſolvitur morbus. Et in *libr. Prognoſt. Comment. 3. part.* 30. Si quis per febrem non exitioſam dixerit, caput dolere, aut etiam tenebricoſum aliquid ob oculos obverſari, ſi ventriculi dolor in eo extiterit, biliosa vomitio aderit. Et in *libr. 1. Prorrheticor. Commentar. 2. partic.* 51. Ex lumborum dolore ad os ventriculi recurſiones febriles cum horrore, aquoſa, tenuia, & multa revomentes, mente aberrantes, voce privatæ, nigra vomentes, moriuntur. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 3. circa principium: In ventriculi os dolente lumborum dolor, cum excreatione violenta, habet quid convulſorium. Et in *libr. 6. de Morbis Popular. ſection.* 5. Ventriculo calido præditos, fortes potus, ac cibi perturbant. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 1. Quibus cibi faſtidia ſunt, & oris ventriculi morſus, & multum ſalivæ, his vomitus fit. Et *numer.* 2. Oris ventriculi dolor, & pulſus præcordiorum, febre perfrigerata, malum, tum alias, tum ſi inſuper exſudarint. Et ibidem: Oris ventriculi dolores cum tormine, ventris animalcula erumpere, faciunt. Et: Oris ventriculi dolor, ſeniorem frequenter impetens, mortem repentinam ſignificat. Et verſus finem: Quibus dolores præcordiorum, oris ventriculi, hepatis, partium circa umbilicum, hi, ſanguine per alvum egeſto, ſervantur; non autem egeſto, moriuntur. Et paullo ſupra: Quibus derepente, dum ſine febre ſunt, præcordii, & oris ventriculi dolor, & circa crura, ac infernas partes, & alvus in tumorem elevata eſt, ſolvit venæ ſectio, & alvi fluxio: his febrire nocivum eſt; longæ enim, & vehementes febres fiunt, & tuſſes, & ſpiritus, & ſingultus; his autem ad ſolutionem tendentibus, dolor fortis coxarum, aut crurum, aut puris ſputum, aut oculorum privatio ſuccedit. Et *numer.* 3. in principio: In lumbis dolentibus oris ventriculi dolores inſuper accedentes, ſigna ſanguinis fluxionis ſunt etiam prægreſſæ. Et in *libr. 2. de Morbis Popularib. ſection.* 2. Mulier cor, hoc eſt os ventriculi, dolebat, & nihil remittebat dolor; huic polentæ pollen in mali punici ſuccum inſperſus, & ſemel in die acceptus in cibo ſatis fuit, & non revomebat, velut Charioni contigit. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 3. Oris ventriculi dolor, & ſudor aliquantulum vexat eos, quos ex lateris dolore cibi faſtidia ſequuntur. Et in *libr. 4. Aphor.* 17. In oris ventriculi morſu ſine febre exiſtente, medicamento ſurſum purgare opus eſt.

VER.

Ver eſt anni tempus calidum, & humidum, ut inquit Hippocrates in *libr. de Natur. Human. numer.* 13. Tunc ſanguis augeſcit; nam & frigora remittunt, & imbres ſuperveniunt; ſanguis autem juxta hæc augeſcit, ab imbribus videlicet, & calidorum dierum tepore. Et quidem ver omnium anni temporum ſalubertimum, & minime

letha-

lethale, ut habetur in *libr. 3. Aphoriſm.* 9. Conceptui aptum, quemadmodum legitur in *lib. de Superfœtation. numer.* 18. Tunc, vere ſcilicet, inſaniæ, & atræ biles, & comitiales, & ſanguinis fluxiones, & anginæ, & gravedines, & raucedines, & tuſſes, & lepræ, & impetigines, & vitiligines, & puſtulæ ulceroſæ plurimæ, & tubercula, & morbus articularis. Sic ſcribitur in *libr. 3. Aphoriſm.* 20. Verum in *libr. 6. Aphoriſm.* 55. Podagrici morbi vere, & autumno moventur ut plurimum. Præterea hæc anni tempora, vere ſcilicet, & prima æſtate, pueri, & qui eos ſequuntur ætate, optime degunt, & valent maxime; ut inquit Hippocrates in *libr. 3. Aphoriſm.* 18. Et ventres hyeme, & vere natura calidiſſimi, & ſomni longiſſimi; ut ſcriptum eſt in *libr. 1. Aphoriſm.* 15. Et quoniam ver eſt tempus humidum, & calidum; idcirco, quando æſtas fuerit veri ſimilis, ſudores in febribus expectare convenit, ut legitur in *libr. 3. Aphoriſm.* 6. Cum autem tempus ſit omnium ſaluberrimum, vere venam ſecare, & medicamentum purgans exhibere oportet, quibuſcunque venæ ſectio, aut medicamentum conducit, ut habetur in *libr. 6. Aphoriſm.* 47. Quandoque ver per accidens auſtrale fit, & pluvioſum, aut ſiccum, & aquilonium, de quo lege in *lib. 3. Aphoriſm.* 11. & 12.

VERATRUM, ſive HELLEBORUS.

Veratrum his dare convenit, quibus a capite fluxio fertur; quicunque vero ex abſceſſibus, aut venæ ruptura, aut propter intemperantiam, aut ob aliam quandam fortem cauſſam ſuppurati ſunt, talibus veratrum ne dato. Et hoc ſcriptum eſt in *libr. de Victus Ratione in Morbis Acutis numer.* 56. At in *libr. 4. Aphoriſm.* 13. Ad veratrum admittendi ſunt, qui non facile ſurſum purgantur, pleniore alimento, & quiete corporibus ante humectatis. Et *Aphoriſm.* 16. ejuſdem *libr.* Veratrum periculoſum eſt ſanas carnes habentibus; convulſionem enim inducit. Et in *libr. de Inſomniis num.* 6. Veratri purgatio quibus, & quæ inſomnia habentibus conveniat. Et in *libr. 6. de Morbis Popularibus ſect.* 5. Qui veratrum bibit, ſi citius purgare volueris, lavare oportet, aut comedere. Et in *libr. 4. Aphoriſm.* 15. Veratrum ubi volueris magis ducere, corpus moveto; ubi vero ſiſtere, ſomnum facito, & ne moveto. Sed in *libr. de Coac. Prænotionib. numer.* 4. A veratro vomere rubicunda, ſpumoſa, pauca, prodeſt. Facit tum duritias, & ſuppurationes magnas abducit. Et in *libr. de Veratri Uſu numer.* 1. Ex veratro convulſio, lethalis. Verum in *libr. 3. de Diæta numer.* 18. legitur veratri purgatio in pleroticis. Et in *libr. 1. de Diæta numer.* 36. ſcribitur, quibus conveniat veratri purgatio in vere poſt fomenta. Et in *libr. de Victus Ratione in Morbis Acutis numer.* 12. narratur veratri nigri facultas in pleuritide. Et in *libr. 1. de Diæta numer.* 33. Veratri purgatio a fomentis

deſipientibus, & ſtupidis confert. Et in *libr. de Veratri Uſu numer.* 1. Veratri purgatio per ſuperiora, quam inferiora, tutior.

VERTEBRA.

Quibus vertebra intro conſidet, & ſpiritus retrahitur, & vox ſtrangulatoria eſt, his in fine, velut contrahente quodam, ſpiritus fit; ut ſcriptum eſt in *libr. de Coac. Prænotion. num.* 2. Sed in *lib. 3. Aphoriſm.* 26. Vertebræ in occipitio introrſum luxationes pueris grandioribus fiunt.

VERTICULUM.

Verticula intrinſecus inter ſe æqualia ſunt; ab externis autem cartilaginibus, ac nervis continentur. Coarticulatio vero ipſorum in poſteriore medullæ ſpinalis parte eſt. A poſteriore autem parte exortum acutum habent, qui appendicem habent cartilaginoſam, unde nervorum propago prona fertur; quemadmodum etiam muſculi a cervice uſque ad lumbos adnaſcuntur, coſtarum, ac ſpinæ medium explentes. Hæc in *libr. de Oſſium Natur. numer.* 3. Sed *numer.* 5. Verticula ſupra claviculam una cum magno ſeptem ſunt. Et in *libr. de Articul. numer.* 38. Verticula in latere obliqua. Et *num.* 43. Juxta verticulum gibboſitates non facile pelluntur. Et *numer.* 37. Verticula ſpinæ in gibbum tracta. Et *numer.* 49. Verticulorum intro obliquatorum nullam haberi coactionem. Tandem *numer.* 50. Verticula in repandum emota, eſſe lethalia; quæ vero in gibbum, minime.

VERTIGO.

Vertigo a Græcis ſcotoma appellatur, a Barbaris vero ſcotomia dicitur. Eſt autem, ubi obtenebrationes, & hebetudines oculis obverſantur, & omnia circumagi, & rotari videntur. Quæ vero ſit cauſſa vertiginis, moduſque, ſcriptum eſt in *libr. de Victus Ratione in Morbis Acutis Comm. 4. partic.* 27. his verbis: Cum dolores acceſſerint, bilis atræ, fluxionumque acrium deſtillationes fiunt. Dolent morſa interna, morſæque, atque admodum areſactæ venæ intenduntur, trahuntque inflammatæ, quæ influunt. Quapropter corrupto ſanguine, nequeuntibuſque ſpiritibus naturales pertranſire meatus, infrigidationes fiunt ob ſtationem, vertigines, aphoniæ, capitis gravitas, & convulſiones, ſi jam ad cor, vel hepar, vel in venam pervenerint. Et in *libr. 2. de Morbis num.* 4. Cum venæ ſupervomunt, dolor, & vertigo, & gravitas caput occupant; dolor quidem præ nimia ſanguinis caliditate; vertigo vero, cum acervatus ad faciem proceſſerit ſanguis; gravitas autem, quod copioſior ſanguis ſit in capite, & turbulentior, ac morboſior, quam intrinſecus. Et ſupra: Supervomere quidem videntur venæ, cum ad eas bilis, aut pituita ingreſſa fuerit; elevantur enim venæ, & pulſant, & dolor per totum caput diſpergitur. Vertiginem quoque oculis afferunt auſtrinæ tempe-

ſtates; ut legitur in *lib.* 3. *Aph.* 17. Fiunt & Hyeme, ut in eodem *libr. numer.* 23. Fiunt ſenibus, ut in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 31. Quid vero ſignificent vertigines, ſcribit Hippocrates in *libr.* 4. *Aphor.* 17. Si quis febrem non habens, abſtineat a cibo, hoc eſt non appetat cibum, & cordis morſum, & vertiginem patitur, & oris amaritudinem ſentit, purgatione indigere per ſuperiora ſignificat. Et in *libr. de Coacis Prænotionibus num.* 3. Vertigines ex hæmorrhoide parum apparente obortæ, parvam, ac modicam ſyderationem ſignificant; ſolvit venæ ſectio: & quicquid hoc modo apparuerit, mali aliquid ſignificat. Et in eodem *libr. num.* 1. Vertigines in morbis longis apparentes, pernicioſæ. Et in *libr.* 1. *Prædictor, numer,* 9. Vertiginoſos medicamentis purgare non oportet. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer,* 3. Vertigines ab initio ſanguinis narium fluxio ſolvit. Et in *libr. de Affectionib, numer.* 2. Si vero alias, atque alias dolor, & vertigo in caput inciderit; prodeſt capitis calefactio, ac lotio multa calida, & purgatio a pituita; victus autem ſit ſorbitio, & potus aqua. Prodeſt autem etiam, ſi ſanguis e naribus fuerit detractus á vena in fronte. Si vero diuturnus, & fortis in capite fiat morbus, & purgato capite non decedat; hujus caput ſcarificare oportet, aut venas in circuitu inurere. In *lib,* autem 5. *de Morb. Popularib, num.* 12. hiſtoriam recitat Hippocrates de quodam, cui vertigo caliginoſa offuſa eſt. Hoc vero memoria mandandum eſt, quod ſcriptum eſt in *lib.* 2. *Prædict. num.* 38. hoc eſt: Quoſcunque una cum doloribus capitis vertigines corripiunt, malum ægre exſolubile, ac furioſum exiſtit. Senibus autem maxime hic morbus fit.

VESICA.

Legitur in *libr. de Corpor, Reſect, numer.* 2. Veſica tota nervoſa eſt, magnaque, ac late ſe extendens capacitas inita eam a natura diſpoſita eſt. At de ejus generatione lege in *libr, de Natura Pueri num,* 3.

Varias ipſa ſuſtinet affectiones, ac plura ex ea accepimus prognoſtica. Etenim inquit Hippocrates in *lib.* 4. *Aphor,* 79. Veſica calculo laborat, quibus in urina arenoſa ſubſidunt. Et *Aphoriſm,* 77. Quibus in urina craſſa, furfuracea quædam ſimul exeunt, his veſica ſcabie laborat. Et *Aphoriſm.* 75. ejuſdem *libr.* Si ſanguinem, aut pus mingat, renum, vel veſicæ ulcerationem ſignificat. Et in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 18. Si veſica diſciſſa fuerit, lethale eſt. Et in *libr.* 1. *de Morb. numer.* 7. Veſica diſſecta non coaleſcit. Et in eodem *libr. numer.* 3. Veſica vulneratus moritur. Et in *libr.* 4. *Aphoriſm.* 80. Si quis mingat ſanguinem, & grumos, & ſtranguriam habeat, & dolor incidat ad imum ventrem, & pectinem, & femen, veſicam ægrotare ſignificat. Et *Aphoriſm.* 81. Si ſanguinem, aut pus minxerit, aut ſquamulas, & gravis odor adſit, veſicæ exulcerationem ſignificat. Et in *lib.* 6. *Aphoriſm.* 6. Renum vitia, & quicunque ſunt in veſica dolores, difficulter ſanantur in ſenioribus. Et in eodem *lib. Aphor.* 18. Veſicam pertuſam, perſectamque eſſe, lethale eſt. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 1. Veſica doloroſa fit, quibus in febribus tremores circa judicationem ceſſant. Et ibidem *numer.* 5. Veſica intercepta, tum alias, tum cum capitis dolore, habet quid convulſorium. Et ibidem *numer.* 3. Quibus circa veſicam tuberculum, quod mingendi difficultatem inducit, ad omnis generis figuras vexantur: hujus autem ſolutio fit, pure erumpente. Et in *libr. Prognoſticor. numer.* 19. Si veſicæ dolor neque ab urina quicquam remiſerit, neque veſica molliatur, & febris continua fuerit in primis circuitibus morbi; ægrum moriturum eſſe, timor eſt. Et ſupra: Veſicæ duræ, & dolentes, penitus quidem horrendæ, ac pernicioſæ ſunt, pernicioſiſſimæ vero, quæ cum febre continua fiunt. Et infra: Veſicæ duræ dolore pueri ſeptenines, donec ad quintum decimum annum pervenerint, corripiuntur. Sed in *libr.* 5. *Aphoriſm.* 22. Veſicæ confert calida. Et in *libr. de Inſomniis num.* 13. Circa veſicam flatus medicamentis urinam cientibus expurgare, oportet. Et in *lib.* 1. *de Morb. Popularib. ſect.* 2. *Conſtit.* 3. Per veſicam purgatio morbo regio in Thaſo laborantibus profuit.

De veſica vero ſcabioſa hæc ſcribit Hippocrates in *libr.* 5. *de Morb. Popularibus numer.* 8. In Lariſſa Theophorbi filius veſicam ſcabioſam habebat, & viſcoſam urinam mingebat, & dolebat, dum inciperet mingere, & dum deſineret, & confricabat pudendum. Hic cum bibiſſet pharmacum urinam ciens acre, in veſicam quidem nil proceſſit, verum multum purulentum, & bilem evomuit, & deorſum alia hujuſcemodi egerebat, & venerem dolebat, & intrinſecus ardebat, reliquum vero corpus frigidum erat, & totus reſolutus eſt, & nihil aſſumere volebat. Venter a vi medicamenti exulceratus eſt, & mortuus eſt tertia poſt potionem die.

VICTUS RATIO.

Victus rationes quantum fieri poteſt ſunt cognoſcendæ; nam non noſſe, multarum calamitatum res eſt, ut ſcribitur in *libr.* 6. *de Morb. Popularib. ſect.* 8. Sed in *lib. de Victus Ratione in Morbis Acutis numer.* 63. Circa victus rationem, morborum intenſiones, ac remiſſiones febrium obſervandæ. Et *numer.* 57. Quæcunque ex victus ratione contingunt, pleraque unuſquiſque, prout præter conſuetudinem victu uſus fuerit, maxime annotat. Et *numero* 14. Victus ratio in ſanis primum exploranda. Verum in *libr. de Veteri Medicina numer.* 13. Victus ægrorum, & ſanorum inventionis, & ſerius temperaturæ modus, idem, ac unum quoddam inventum. Et *num.* 16. ejuſdem *libr.* Victus modus ex ſolo

corpo-

corporis ſenſu colligitur; unde fit, ut medici in eo inveniendo plurimum delinquant. Et *num.* 14. ejuſdem *libr.* Victus rationem manſuetam, ac convenientem ægros magis lædere, quam feritiam ſanos. Verum in *libr.* 1. *Aphor.* 4. Victus tenues, & exacti, & in longis ſemper affectionibus, & in acutis, ubi non expedit, periculoſi ſunt. Et *Aph.* 10. ejuſdem *libr.* Victus tenuis adhibendus iis, quibus morbus conſiſtit; quibus vero poſterius debet conſiſtere, iis & in ipſo conſiſtendi tempore, & parum ante illud cibus ſubtrahendus; prius vero uberius victus adhibendus eſt, ut æger ſufficiat. Et in *libr. Præcept. numer.* 11. Victus una eademque ratio non diu ſervanda; indulgentia ægrorum diuturnam erigit concupiſcentiam. Et in *lib.* 1. *Aphor.* 9. Victus ratione an æger cum victu ſufficiat perdurare, donec morbus conſiſtat, conjectandum: & numquid ille prius deficiat, nec poſſit cum victu perdurare, vel morbus antea deficiat, atque hebeteſcat. Et *Aph.* 4. Victus ad extremam tenuitatem progreſſi, difficiles. Et in eodem *libr. Aphor.* 5. In victu tenui delinquentes ægrotantes magis læduntur; omne enim delictum, quod committi poterit, magis magnum committitur in tenui, quam in paullo pleniori victu; quapropter etiam in ſanis periculoſus eſt valde tenuis, & conſtitutus, & exactus victus, quoniam delicta gravius ferunt; ob hoc igitur tenuis, & exactus victus, periculoſus eſt magis, quam paullo plenior. Et *Aphor.* 8. Victu tenuiſſimo utendum eſt, quando morbus in ſuo vigore conſtiterit. Et ibidem *Aphoriſm.* 7. Victu extreme tenuiſſimo utendum eſt, ubi morbus peracutus eſt; ubi vero non, ſed pleniore victu uti licet &c. Et *Aphor.* 16. Victus humidi omnibus febricitantibus conferunt, maxime vero pueris, & aliis ita ali adſuetis. Et in *libr.* 6. *de Morbis Popular. ſection.* 4. Victus frigidi, debiles; robuſti vero, calidi. Sed in *libr. de Victus Ration. in Morbis Acutis numer.* 15. Victus mutationes repentinæ noxas, ac ægritudines inducunt. Tandem in *libr. de Octim. Part. numer.* 3. Victus locorum, & veſtitus tranſmutatio viris etiam pernicioſa.

VIGILIA.

A vigiliis has accipe prænotiones, quæ leguntur in *libr.* 2. *de Diæt. numer.* 37. Vigilia in exſatiatis cibo noxia eſt, non permittens cibum liquari, ac concoqui; jejunium autem attenuat quidem, verum minus lædit. Et in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 18. Ex vigilia convulſio, aut delirium, malum. Et in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 3. Vigilia ſi modum exceſſerit, malum. Et in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 24. Vigiliæ parvis, ac recens natis puerulis fiunt. Et in eodem *libr.* 3. *Aphor.* 31. Vigiliæ ſenibus accedunt. Et in *libr.* 1. *Prædict. numer.* 19. Vigiliis infeſtati, derepente cum inquieta jactatione, ſanguinem fundunt, tum alias, tum ſi quid antea profluxerit: num ubi inhorruerunt? Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 6. Vigilias facere poterit alvi egeſtio liquida, & acervatim fiens. Et *numer.* 1. Affectiones inſuper rigentes, & quæ ad noctem magis aliquanto exacerbantur, cum vigiliis, ac delirio in ſomnis, aliquando urinas involuntarie emittentes, in convulſionem deſinunt. Et: Laſſati, caligantes, vigilantes, ſoporoſi, exſudantes, recaleſcentes, male habent. Et: Qui in principio tenues cum capitis pulſu, & urina tenui, & ad judicationem exacerbantur, his, nihil miri eſt, ſi & mentis emotio, inſuperque vigiliæ accedant. Et: Affectiones ſtatim turbulentæ, vigilias inducentes, ſanguinem de naribus ſtillantes, ſexta die allevantes per noctem, verum poſtridie rurſus affligentes, exſudantes in ſomnum delatæ, mentem emoventes, large ſanguinem fundunt, & morbos ſolvunt. Et: Pueris febris acuta, & alvus ſuppreſſa, cum vigiliis, & calcitrate, & colorem mutare, & ruborem habere, convulſorium eſt. Et: Affectiones ſtatim turbulentæ, vigilias inducentes, & nigra compacta egerentes, partim ſanguinem fundunt. Et *numer.* 2. Capite gravati, juxta ſinciput dolentes, vigiliis infeſtati, ſanguinem effundunt tum alias, tum ſi quid ad collum ſe extendat. Et: Vomitus in capitis doloribus æruginoſi cum ſurditate, vigilantibus cito inſaniam excitant. Et: Soporoſi in principio fientes, cum capitis, lumborum, colli, præcordii dolore, vigilantes, num phrenitici ſunt? Et ibidem infra: Oculorum rectitudo in morbo acuto, & motus velox, & ſomnus turbulentus, & vigiliæ, & quandoque ſanguinis e naribus ſtillationes, nihil boni. Et in *libr. Prorrhetic. Comment.* 1. *partic.* 4. Urinæ in turbulentis, vigilibuſque decolores, nigræ, ſublime petentes, atque in ſudore, phreniticæ.

VINUM.

Vinum calidum eſt, & ſiccum; ut ſcribitur in *libr.* 2. *de Diæt. numer.* 22. At in *libro de Aere, Aquis, & Locis numer.* 24. Vinum aquoſiſſimum lacte pueris ſalubrius; minus enim venas adurit, & reſiccat. Et in *libr. de Affect. numer.* 2. Vinum in capitis doloribus propter partem illam calefactam, & humori attrahendo aptam non eſt exhibendum. Et *numer.* 52. ejuſdem *libr.* Vinum & mel temperatiſſima ad hominis naturam ſunt. Et in *libr. de Victus Ration. in Morbis Acutis numer.* 25. ſcribuntur de vini utilitate, ac detrimento notæ ante Hippocratem ignoratæ. Et in *libr.* 7. *Aphoriſm.* 48. Vini potus, & venæ ſectio, urinæ ſtillicidium, & difficultatem ſolvunt. Et in *libr.* 2. *Aphoriſm.* 21. Vini potus famem ſolvit. Et in *libr. de Victus Ration. in Morbis Acutis numer.* 25. Vini differentiæ, aquæ mulſæ, & aceti mulſi; quomodo conſtituendæ. Sed in *libr. de Affectionibus numer.* 50. Vinum dulce, & mellis ſpeciem referens, ambo & refrenant, & urinam cient, & pituitoſa ſunt. Et *numer.* 44. Vina dul-

cia, auſtera, & mellei coloris vetuſta ventrem ſubducunt, maximeque urinam cient, ac nutriunt. Et in *libr. 2. de Diæta numer.* 23. Vinum dulce pituitoſis magis alvo ſecedit. Et in *libr. de Humidorum Uſu numer.* 9. Vinum dulce ad diuturna vulnera commodum eſt aſſidue utenti; ſed & ad medicamentorum potionem. Et in *libr. de Victus Ration. in Morbis Acutis numer.* 25. Vinum dulce minus caput gravat, quam vinoſum, & minus mentem ferit, & magis, quam alterum, per alvum, & inteſtinum ſubit; viſcera vero magna facit ſplen, & hepar; quare neque his, qui amara bile abundant, commodum eſt. Et in *libr. 2. de Diæta numer.* 22. Vina dulcia nigra humidiora ſunt; calefaciunt autem, & inflant, & humiditatem inducunt. Et ſubdit: Vina tenuia dulcia magis urinam cient, & alvum movent, & humectant corpus, & ſanguinem debilem faciunt, & adverſarium corporis ſanguinem in corpore augent.

At in *libr. de Victus Ration. in Morbis Acut. numer.* 25. legitur vinum album vinoſum. Et *numer.* 18. vini albi, & nigri permutatio. Et in *libr. 2. de Diæt. numer.* 22. Vina alba, & auſtera calefaciunt, magiſque urinam cient, quam alvum movent. Et in *libr. 2. de Morbis numer.* 30. ſcribitur vinorum alborum ex uvis paſſis in febribus potio. At vero in *libr. de Veter. Medicin. numer.* 37. Vinum meracum, large hauſtum, hominem aliquo modo debiliorem reddit. Et in *libr. de Victus Ratione in Morbis Acutis numer.* 25. Vinum meracius partibus circa inteſtinum magis prodeſt. Et in *libr. 4. de Morbis Popularibus numer.* 7. Vinum multum meracum inſaniæ cauſa &c. Et in *libr. de Affectionibus numer.* 52. Vini meraci in flatibus, æſtu, repletione, aut torminibus vires. Sed in *libr. de Victus Ration. in Morbis Acutis numer.* 25. Vinum nigrum, & fulvum. Et in *libr. 2. de Diæt. numer.* 22. Vina nigra, & auſtera ſicciora ſunt, & alvum non movent, neque urinam cient, neque ſalivam faciunt. Et ibidem: Vina nigra mollia humidiora ſunt; calefaciunt autem, & inflant, humiditatem inducentia. Verum in *libr. 2. de Diæta numer.* 23. Vinum recens ſub torculari expreſſum, & nondum excolatum, humectat, ſubducit, & inflat; quia etiam muſtum idem facit. Et ibidem *numer.* 22. Vina nova alvum magis movent, quia propiora muſto ſunt, itemque alunt, & odorata magis, quam inodorata ejuſdem ætatis. Et ibidem *num.* 23. Vina acida frigefaciunt, attenuant, & humectant.

ULCUS.

Ulcera qua ratione in capite, & reliquo corpore coaleſcantur, ſcribitur in *libr. 2. de Morbis numer.* 2. Sed in *libr. de Medico numer.* 9. enarrantur ulcerum viæ quatuor. Et in *libr. 6. de Morbis Popularibus ſection.* 5. Ulcera exoriuntur, ſiquis, dum impurgatus eſt, laboraverit. Ulcera vero has patiuntur affectiones; inflammantur, calloſa fiunt, ſuppurantur, intumeſcunt, & cicatrices in eis fiunt. De inflammatione ait Hippocrates in *libr. de Ulcerib. numer.* 6. Quodcunque ulcus ex inflammatione tumidum non ſedatur, dum alia, quæ ſimul inflammari, ac tumeſcere cœperunt, ſedantur, etiam hoc non coaleſcere periculum eſt. Et *numer.* 2. Ulcera inflammantur tunc, cum ad ſuppurationem tendunt. Et ibidem *numer.* 2. legitur, ulcerum inflammatio quomodo præcavenda ſit. Et *numer.* 8. ejuſdem *libr.* ſcribitur ulceris puri inflammati curatio. Ulceris autem calloſi curatio narratur in *libr. de Locis in Homin. numer.* 47. Et in *libr. de Ulcerib. numer.* 2. Ulcera ſuppurantur alterato ſanguine, ac calefacto, donec putrefactus talium ulcerum pus fiat. Et in eodem *libr. de Ulcerib. numer.* 6. Cui circa ulcus tumor obortus fuerit, ulcere non inflammato, huic poſtea temporis progreſſu tumor puris ſubſidentiam habet. Et in *libr. 5. Aphoriſm.* 65. Quibus in ulceribus tumores apparent, non valde convelluntur. Et in *libr. 2. Prædictor. numer.* 28. Ulcerum cicatrices, quibus nihil aliud mali adfuerit, omnes & a temporibus, & ab arte opem ferre poſſe ſperandum eſt, maxime recentiſſimas, & in juvenum corporibus. Et in *libr. de Ulcerib. num.* 5. ſcribuntur ulcerum cicatrices caviores.

At ab ulceribus has accipimus prænotiones, quæ leguntur in *libr. Prænotion. numer.* 4. Ulcus ante mortem, ſi periturus eſt homo, lividum, ac ſiccum erit, aut etiam pallidum, & ſiccum. Et ibidem: Ulcus ſi prius factum fuerit, ſive in morbo acceſſerit, conſiderare oportet. Et in *libr. 2. de Morbis Popularibus ſection.* 1. Ulcera fientia, ac judicantia febres, & tubercula; quibus hæc non fiunt, judicatio ſublata eſt. Et in *libr. 4. de Morb. numer.* 22. Ulcera ſi curentur imparibus diebus, magis inflammantur; venit enim humor ad omnes venas, cum turbatur, eaſque replet. Et in *libr. 6. Aphoriſm.* 45. Ulcera quæcunque annua fiunt, aut diuturniore tempore durant, neceſſe eſt os abſcedere, & cicatrices cavas fieri. Et in eodem *libr. 6. Aphoriſm.* 8. Ulcera hydropicis in corpore fientia, non facile ſanantur. Et in *libr. de Judication. numero* 5. Ulcera ſi repurgentur pure albo, celerem curationem judicant; ſi vero in ſanioſos humores tranſmutentur, maligna fiunt; eodem modo & urinæ ſignificant. Et in *lib. de Dentition. numer.* 3. Ulcera proſerpentia circa fauces, graviora, & magis acuta, utplurimum ſpirandi difficultatem inducunt. Et in *libr. de Locis in Homine numer.* 44. Ulcuſcula livida, in debilibus erumpentia, lethalia. Et ibidem: Ulcuſcula livida, in debili enata, mortale. Et in *libr. 2. Prædictorum numer.* 17. legitur, ulcerum cognitio quomodo fieri debeat.

Curatio autem eſt hæc. Ulcerationibus voluntariis, aut involuntariis, qualia ſunt deſ-

deſquamata, calida convenit, quemadmodum proditum eſt in *libr. de Humid. Uſu numer.* 11. Et in *libr. de Ulcer. numer. 6.* In omni ulcere, igne ſacro accedente, corporis purgationem facere oportet, in utram partem ulceri contulerit, ſive ſurſum, ſive deorſum. Et *numer.* 4. Ulcera ubi deligare voles, non prius pharmaca imponere oportet, quam ubi valde ſiccum feceris ulcus. Et *numer.* 1. Ulcera univerſa niſi vino humectare non oportet, ſi non in articulo fuerit ulcus, Et in *libr. de Humid. Uſu numer.* 9. Ad ulcera commodum eſt vinum album, & nigrum frigidum. Et ibidem *numer.* 7. Ulceribus piſcarorum, & cuniculoſis, & depaſcentibus proſerpendo mare bonum eſt. Et in *libr. 2. Prædict. numer.* 21. ſcribitur, quibus ulceribus febrem ſupervenire commodum ſit, Et in *libr. de Ulcer, numer. 6.* ulcerum ex caſu, aut alio quopiam modo diſſecatorum curatio legitur. Et in *libr. de Loc. in Homin. num.* 47. enarratur curatio ulcerum, & quæcunque ſupra corpus eminent. Et in *lib. de Capit. Vuln. numer,* 19. leguntur, quæ poſt ulceris ſectionem adhiberi conveniant. Et in *libr, 2. Prædict. numer.* 19. Ulcerum curatio, ſecundum loca, facilis, aut difficilis. Et in *libr. de Ulceribus numer,* 2. ulcerum acuto ſpecillo inciſorum, eademque vulnerum curatio. Et in *libr. de Fracturis numer.* 27. ſcribitur ulcerum curatio ſimplex.

Verum de ulceribus capitis omnia ſymptomata inimica leguntur in *libr. 2. Prædict. numer.* 22. Et in *libr. 5. Aphor.* 22. Ulceribus capitis confert calida. Et in *libr. de Ætate numer.* 23. Ulcerum magnorum in capite, & reliquo corpore inflammatio, ſeptennario ſedatur. Et in *libr. de Capit. Vuln. numer.* 17. de ulceris in capite curatione legitur. Tandem in *libr. 2. de Morb. Popular. ſect.* 5. Si ulcus in capite fuerit, internas venas ſecato, ſi non febricitet. Et in *libr. de Capit. Vuln. numer.* 19. Ulcera temporum non ſunt ſecanda. At in *libr. de Dentit. numer.* 2. Ulcera in tonſillis citra febrem facta, ſecuriora ſunt. Et *numer.* 3. Ulcera in tonſillis multo tempore citra augmentum manentia, ante quintum, aut ſextum diem periculoſa non ſunt. Et: Ulcera tonſillarum in infantibus periculoſa. Et: Ulcera tonſillarum æſtate facta peiora ſunt, quam aliis temporibus. Et: Ulcera in tonſillis circa uvam proſerpentia in his, qui ſervantur, vocem alterant: cætera vero ibi lege. Sed in *libr. de Ulcer. numer.* 7. In omni ulcere plerunque, quod ventrem haber in directum, ad viſum conſpicua ſunt omnia, tumore non præſente. De ulceribus vero, quæ in utero fiunt, hæc enarrantur ab Hippocrate in *libr. 2. Prædict. numer.* 34. Quibus ulcus factum fuerit in utero ſive ex partu, ſive tuberculo, ſive ex alia quadam cauſa, his febres, & inguinum tumores ſuccedere neceſſe eſt, & dolores in his locis. Et in *libr. 1. de Morb. Mul. num.* 11. ſcribitur de ulcerum in uteris generatione. Et in *lib. 2. Præd, num,* 34. Ulcus ſi ſolum in ſiniſtra uteri parte factum fuerit, & mulier in utero concipiat, ſive dum adhuc habet ulcus, ſive ubi jam ſana eſt, maſculum magis enixuram eſſe, ſpes eſt; ſi vero in dextra, fœminam. Et in *libr. 1. de Morb. Mul. numer.* 65. Ulcerum in uteris curatio ſollicite adhibenda. Et in *libr. 1. de Morb. Mulier. numer.* 7. Ex ulceribus magnis in uteris ſteriles. Et in *libr. de Sterilibus numer.* 2. legitur ulcus in utero. Et in *libr. 1. de Morb. Mulier, numer.* 127. ulcera in pudendis. Et in eodem *libr. numer.* 111. leguntur ad ulcera uteri collutiones. Et *numer.* 127. ad ulcera in utero reſiccanda. Et *numer.* 61. ejuſdem *libr.* ulcera in utero a partus purgamentis putrefactis. Et *numer,* 88. ulcerum uteri collutio.

UMBILICUS.

Scribit Hippocrates in *libr. de Octimeſtr. Part. numer.* 4. Umbilicus, per quem alimenti, ac ſpiritus ingreſſus pueris contingunt, ſolus ex omni corpore utero adhæret, & per hunc introitus, ac ingreſſus ingredientium particeps fit, reliquæ partes connivent, & non prius apertæ ſunt, quam ubi in exitu fuerit puer ex ventre. Cum autem in exitu fuerit, reliquæ omnes aperiuntur, verum umbilicus attenuatur, & connivet, ac reſiccatur. Quemadmodum autem in his, quæ ex terra naſcuntur, fructus pleni, ac maturi ſecernuntur, ac decidunt, juxta diſcriminationem, qua parte inhærent; ſic etiam pueris maturis, ac perfectis umbilicus quidem connivet, ac clauditur, reliqua vero aperiuntur, ut & ingredientia ſuſcipiant, & exitus habeant ſecundum naturam, quibus neceſſe eſt viventes uti; ſingula enim ſuperantur, juxta modum, quo agmina congregantur repentia: optima autem ſunt, quæ maxime ſoli connutrita ſunt. Et in *libr. de Natur. Puer. num.* 4. Juxta medium vero tenue quid eminebat, quod mihi umbilicus eſſe videbatur, & per illum ſane ſpirationem extra, & intro primum facere apparebat: quin & pellicula genituram ambiens, ac complectens, tota ex illo tendebatur. Et in *libr. de Alim. num,* 7. Principium alimenti ſpiritus, nares, os, guttur, pulmo, & reliqua reſpiratio: primum alimenti & humidi, & ſicci, os, gula, venter: verum antiquius, & primordiale alimentum per abdomen, umbilicus. Et in *libr. 1. de Natura Pueri numer.* 43. Umbilicus poſtremus omnium membrorum in lucem prodit. Et in *lib. 3. Aphoriſm.* 24. Umbilici inflammationes parvis, ac recens natis puerulis accidunt. Et in *libr. de Coac. Præn. num.* 2. in fine: Supra umbilicum dolor, & lumborum dolor, ſi medicamentis non ſolvantur, in hydropem ſiccum deſinunt. Et ſupra: Sub umbilico conſiſtentes tumores minime ſuppurantur. Et infra: Quibus partium circa umbilicum

cum dolores, hi, ſanguine per alvum egeſto, ſervantur; non autem egeſto, moriuntur. Et in *libr. 4. Aphoriſm.* 11. Quibus circa umbilicum dolores, qui neque medicamentis, neque aliter ſolvuntur, in ſiccum hydropem firmantur. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 2. verſus finem: Circa umbilicum dolores palpitatorii habent quidem & aliquid mentis emotorium, verum circa judicationem pituita his acervatim copioſa cum dolore penetrat. Et in *libr. 2. Aphoriſm.* 35. Partes circa umbilicum, & pectinem in omni morbo craſſitudinem habere, melius eſt. At vehemens tenuitas, & eliquatio, prava eſt. At in *libr. 7. de Morb. Popularib. numer.* 56. Dinji filio in Abderis, umbilicum mediocriter ſauciato, fiſtula parva relicta eſt, & quandoque etiam lumbricus per ſeipſum ſatis craſſus penetravit; & cum febriret, vomebat bilioſa; quandoque vero & hæc ipſa per fiſtulam prodibant. Et in *libr. 5. de Morb. Popular. numer.* 11. In Lariſſa vir quidam ſauciatus eſt cominus ex manu per haſtam latam a tergo, & ſummum ejus penetravit infra umbilicum per multum ſpatium; reliqua vero ibi lege. Et in *libr. de Affectionibus numer.* 16. Quicunque dolores infra umbilicum fiunt, in his molli inſuſo per clyſterem immiſſo ſubluito; ſi vero non ſedentur, pharmacum deorſum purgans dato; cætera ibi vide.

UMBRA.

Umbra, & frigus moderate humectant; dant enim magis, quam accipiunt, ut patet in *libr. 2. de Diat. numer.* 36.

UNCTIO.

Unctio calfacit, humectat, & mollit, ut ſcriptum eſt in *libr. 2. de Diat. numer.* 35.

UNGUES.

Ungues ex illo glutinoſo producti ſunt: etenim ab oſſibus, & articulis ſemper liquidiſſimum ipſorum diſcedens, glutinoſum redditur, & a calido ſiccatum, ac areſactum, foras in ungues delegatur. Hæc in *libr. de Carnib. numer.* 11. At vero in *libr. de Natur. Pueri numer.* 15. Ungues in digitorum manuum, ac pedum extremitatibus enaſcuntur. Et in *libr. Prænot. numer.* 8. Si ungues, & digiti ſupra gravitatem lividi fiant, mortem e veſtigio expecta. Et in *libr. de Humid. Uſu numer.* 8. Unguibus leproſis acetum prodeſt. Et in *libr. de Superfœtat. numer.* 2. Cum puer non vitalis futurus naſcitur, caro ipſius ungues ſupereminet, ungues vero tum in manibus, tum in pedibus deficiunt.

VOLUPTAS.

Voluptates ex nulla alia re, quam ex cerebro contingunt, ut in *libr. de Morb. Sacr. numer.* 16. ſcribitur. Et in *libr. de Humid. Uſu numer.* 4. Voluptates, & illecebræ a calida; a frigida vero dolores, & averſationes. Et in *libr. de Virg. Morb. numer.* 2. Voluptas ſine ſpectris in animi impotentia.

VOLVULUS.

Tres autem deſcribuntur volvuli ſpecies in *libr. de Intern. Affection. numer.* 47. Harum prima fit hyeme, cum quis calido, & humido utatur victu, abſque deambulationibus, ſed repletus ſemper dormiat; deinde coactus longum iter faciat, frigore ſæviente; deinde riguerit ſub oſſa, unde hæc patitur. Flatus in toto corpore, color plumbiformis, continuus rigor. Corpus a calida lotum deſquamatur, ac præſertim ſcrotum; & corpus digitis compreſſum, notas tenet; crura gravia; ſitis urget nocti; cibi crudi ſecedunt. Curatio eſt, adhibito fomento, cneori potio, aut hippophaes, aut cnidii grani; poſtera die lactis aſinini: & reliqua ibi lege.

Secunda volvuli ſpecies dicitur volvulus arcuatus. Hic, ut legitur *numer.* 48. maxime æſtatis tempore in paluſtribus regionibus corripit; magis autem ab aquæ potu, vel ex volutatione ad ſolem capitis dolore affectos. Patitur ſimilia prioribus, ſed color eſt pallidus, velut malicorium; & oculi aliquando morbo arcuato implentur. Curatio eſt eadem, quæ ſuperior; ſed potio fit aqua a cicere albo cocta, & cum vino eadem permixta danda eſt.

Tertia volvuli ſpecies appellatur volvulus hæmatites. Incipit hic morbus fieri autumno; ex ore male olet, & a dentibus gingivæ abſcedunt, & a naribus ſanguis fluit. Aliquando ex cruribus ulcera fiunt. Color niger fit, & cutis tenuis; eſt autem ad deambulandum, ac laborandum promptus. Curatio fit veluti ſuperior: Sed clyſteres adhibeto. Hæc lege *numer.* 49.

In *libr.* autem *3. de Morbis numer.* 15. de volvulis, ſive ileo hæc leguntur; Volvuli fiunt, cum ſupernus ventriculus caleſcit, infimus vero frigeſcit. Reſiccatur enim ſimul inteſtinum, & præ inflammationis caliditate obturatur, ut neque flatus, neque cibi pertranſeant, ſed venter durus fit, & quandoque vomit primum pituitoſa, deinde bilioſa, poſtremum ſtercus: & æger ſitim habeat, ac dolorem, maxime circa præcordia. Verum & totum ventrem dolet, & inflatus eſt, & anxius, & febres corripiunt, & fiunt maxime ſeptima die. Hos ſic curare oportet: ſupernum ventriculum quam citiſſime purgato, & ſanguinem de capite, ac cubitis detrahito, ut ſuperna alvus caleſcere deſinat, & partes ſupra ſeptum tranſverſum frigefacito, excepto corde; infernas autem calefacito, homine in ſolio aquæ calidæ collocato, ac ſemper oleo illito: calefactoria quoque humida apponito: & glandulam de melle ſolum decem digitorum longitudinis facito, & ex ſumma anteriori parte fel taurinum oblinito, atque ſic bis, ac ter ſubdito, quo omnia combuſta ſtercora circa

rectum,

rectum ; ac princeps inteſtinum contenta educas : & ſi quidem ſic obedierit, poſtea clyſterem adhibeto ; ſin minus, follem fabrilem indito, & in ventrem flatum immittito, a quo & ventrem, & inteſtini contractionem diſtendas. Deinde extracto folle, clyſterem adhibeto non ex valde calefactoriis, ſed ex his, quæ ſtercora diſſolvunt, ac colliquant. Poſtea obturata per ſpongiam ſede, in aqua calida deſideat, continens clyſteris infuſum : & ſi ſuſceperit, & rurſus dimiſerit, ſanus evadit. Cæterum priore tempore mel optimum delingat, & vinum ſplendidum vernaculum bibat. Quod ſi, volvulo amoto, febris ipſum corripiat, deſperatus eſt. Fortaſſis enim & inferna alvus ſoluta ipſum occiderit. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. Volvulus in urinæ ſtillicidio accedens, ſeptima die perimit, ſi non febre accedente urina acervatim prodeat. Et ſupra : Volvuloſis vomitus, & ſurditas, malum. Et in *libr* 7. *Aphor.* 10. Ex volvulo vomitus, aut ſingultus, aut convulſio, aut delirium, malum. Et in *libr.* 1. *Prædict. numer.* 22. Ex volvulis graveolentibus in febre acuta, præcordiis ſublimibus diutius permanentibus, abſceſſus circa aures oborti occidunt. Fiunt quoque volvuli a flatibus ; ut legitur in *libr. de Flatib. numer.* 14. & tempore autumnali, ut in *libr.* 3. *Aphoriſm.* 22. Sed in *libr.* 2. *de Morbis Popular. ſect.* 6. hanc docet curationem : In volvulo molli frigidum vinum multum meraceum pro ratione dato, donec ſomnus, aut crurum dolor fiat ; ſolvit autem & febris, & dyſenteria citra dolorem.

VOMITUS.

Vomitiones aliæ ſunt ſpontaneæ, aliæ coactæ : & harum aliæ fiunt pituitæ, aut bilis, aut ſanguinis, aut puris ex tuberculi ruptione, aut nigrorum : & harum aliæ utiles ſunt, & aliæ malæ ; de quibus nunc nobis agendum eſt. Scribit Hippocrates in *libr. Progn. Comment.* 2. *part.* 38. uſque ad 33. Vomitio utiliſſima eſt, ſi pituita, ac bile permixta quam maxime eſt ; ſi non multa, neque craſſa eſt ; ſincerior enim deterior eſt. Mala quoque eſt, ſi porracea, aut livida, aut nigra fuerit. Et ſi idem homo omnes vomat colores, lethale eſt. Livida ſi grave olet, ocyſſimam indicat abolitionem. Tandem omnis ſubputris, ac fœtidus odor in omni vomitione malus eſt. Et in *libr.* 1. *Prædictor, numer.* 10. Vomitiones exiguæ bilioſæ, malæ, tum alias, tum ſi inſuper vigilaverint ægri : & in his naſus deſtillans, malum. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. Quibus eſt vomitus ſanguinis, febris multa, & dolor circa mammam, thoracem, & dorſum, brevi moriuntur ; quibus autem non omnia hæc, neque valde, tardius ; inflammati autem ſunt diebus quatuordecim ad ſummum. Et *numer.* 2. Vomitus in capitis doloribus æruginoſi, cum ſurditate, & vigiliis, cito inſaniam affore denuntiant. Et *numer.* 3. Vomitus bilioſus dyſentericis in principio, malus. Et in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 44. Vomitus atræ bilis in vulnere, lethalis. Et in *libr.* 1. *Prædict. numer.* 7. Vomitus cum varietate mali ſunt, tum alias, tum ſi propius inter ſe prodeant. Et *numer.* 8. Vomitus meraci, anxioſi, mali. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 1. Vomitus æruginoſus in perniicioſis jam, malus. Et in *libr.* 7. *Aph.* 10. Vomitus ex volvulo, malum. Et *Aphor.* 3. Ex vomitu ſingultus, & oculi rubicundi, malum. Et in *libr. de Coacis Prænot. num.* 4. In vomitibus ſi quis ſiticuloſus ſit, & ſitis exors fiat, malum eſt, anxioſis vigilantibus. Et ſupra : Ex vomitibus anxietates, clangores, oculi concretionem lanuginoſam habentes, furioſa. Et infra : In vomitibus meracis ſingultus, malus ; mala etiam convulſio. Et *numer.* 2. Vomentes nigra, pernicioſe habent.

Verum in *libr. de Locis in Hom. numer.* 47. hæc bona denuntiat : Vomitus conducit fluxioni a capite fluenti. Et in *libr.* 1. *de Morb. Mulier. numer.* 19. Vomitus bilioſus in muliere bilioſa, cui menſes minori, quam par eſt, copia fiunt, bonus. Et in *libr.* 2. *de Diæt. numer.* 22. Vomitus ventrem compactum ſolvit, & egerentem magis, quam oportet, ſiſtit ; illum quidem humectans, hunc vero ſiccans. Et in *libr. de Coac. Præn. numer.* 3. in principio : Vomitus ſpumoſorum a veratro multus, in lumborum dolore pertinaci, & ampliore alvi ſubductione, prodeſt. Et in *libr.* 1. *de Diæt. numer.* 31. Vomitus humidioribus naturis conducit ; ut corpus depurgetur, ſiquid defectuoſius labores tranſegerunt. Et in *libr.* 5. *de Morb. Popul. num.* 4. Vomitus alvi ſeceſſum ſiſtit. Et in *libr.* 1. *Aph.* 2. In vomitibus, & perturbationibus alvi ſponte factis, ſi qualia oportet purgari, purgentur, confert, & leviter ferunt ; ſin minus, contra. Et in *lib.* 6. *Aphor.* 15. Profluvio alvi multo laboranti ſi vomitus ſua ſponte ſucceſſerit, ſolvit morbum. Et in *libr.* 7. *Aphor.* 37. Quicunque evomunt ſanguinem, ſi ſine febre quidem, ſalutare ; ſi vero cum febre, malum. Curare vero oportet adſtringentibus, & refrigerantibus. Et in *libr.* 5. *Aphor.* 32. Mulieri ſanguinem evomenti, menſtruis erumpentibus, ſolutio. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 25. Sanguis ſupra, qualiſcunque fuerit, malum. Et in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 45. Vomitus in vinoſo non eſt ſedandus. Et in *libr.* 3. *de Diæt. numer.* 4. Vomitibus utendum, ſi humidiores ſint ter in menſe ; ſin ſicciores, bis a cibis omnis generis : a bubulis autem, & porcinis carnibus, aut aliis, quidquid tandem modum exceſſerit, repletus vomat ; & a caſeoſis, & dulcibus, ac pinguibus eum, qui non eſt aſſuetus repleri, vomere conducit : & ab ebrietate, ac ciborum mutatione, & regionum alteratione vomendum eſt. Sed in *libr.* 3. *Aph.* 21. Vomitiones æſtate fiunt. Et in *libr.* 4. *Aphor.* 6. Graciles, & facile vomentes purgare ſurſum oportet, caventes hyemem. Et *Aphor.* 7. Vomentes difficulter, & mediocriter bene carnoſos, per inferiora, caventes æſtatem. Et in *libr.* 2. *de Diæt. numer.*

36. Vo-

36. Vomitus attenuant propter cibi evacuationem, non tamen ſiccant, ſi quis poſtridie recte curet, ſed humectant propter repletionem, & colliquationem carnis præ labore; ſi vero quis ſinat hæc poſtridie conſumi in alimentorum caliditatis, & diætam ſenſim adhibeat, ſiccant. Et in *libr. 3. de Diat. num.* 20. Vomitus in repletionibus etiam tertio repetendus. Et in *lib. 2. de Morb. Popularib. ſection.* 5. Vomitus ſolutio; aquam calidam bibendam dato, & vomat.

Vomitus futuri ſigna ſcribuntur in *libr. Prognoſtic. numer.* 25. his verbis: Vomitus bilioſus his aderit, qui in ſebre non lethali dixerint ſibi caput dolere, aut etiam præ oculis obſcurum quiddam apparere, aut oſculi ventris morſus acceſſerit. Et in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 1. Vomitus his fit, quibus oris ventriculi morſus, cibi faſtidia ſunt, & multum ſalivæ. Et ſupra: Vomitum nigrorum faciunt frequentes per eadem recidivæ circa judicationem ſanguinolentiæ. Et *numer.* 2. Vomituum nigrorum ſignum eſt lingua citra rationem tenera fiens, & cum cibi faſtidio nauſeabunda, cum frigido ſudore, ex alvo liquida. Et in *libr. 4. Aphor.* 18. Supra præcordia dolores, purgatione indigere per ſuperiora, ſignificant. Et *Aphor.* 17. Si quis febrem non habens cibum non appetat, & cordis morſum, & vertiginem patitur, & oris amaritudinem ſentit, purgatione indigere per ſuperiora ſignificat. Et *Aphor.* 13. Ad helleboros qui non facile ſupra purgantur, eorum corpora ante potionem pluri cibo, ac quiete humectanda ſunt. Vomitorio autem ſi opus habes, fit ex aqua, aceto, & ſale, ut legitur in *libr. 7. de Morb. Popular. numer.* 53. Et in *libr. 3. de Morbis num. 6.* Vomitum plerunque ciet aqua. At in *libr. de Locis in Homin. numer.* 52. Vomitus per vomitum ſedatur, ſi vomenti multam aquam bibendam dederis. Tandem in *libr. 3. de Diat. numer.* 14. Vomituris & fauces vino auſtero colluantur, quo oſcula venarum conſtringantur, & nihil retrahant, velut a vomitu fieri ſolet.

VOX.

Vox in morbis præſertim acutis plurima præſignificat. Etenim legitur in *lib. 1. Prædict. num.* 3. Vox clangoroſa, ex vomitu nauſeabundo oborta, inſaniam portendit. Et in *lib. de Coacis Prænot. num.* 1. Vox acuta malum; præcordia his intro trahuntur. Et *numer.* 2. Vox acuta planctum referens, & oculorum obſcuratio, convulſorium eſt. Et in *libr. Prædictor. num.* 6. Vox acuta clangoroſa, mala. Et in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 2. Quibus vox cum febre deficit, & cum judicatione intercepta, tremuli moriuntur. Et: Quibus vox ſtrangulatoria, & ſpiritus retrahitur, & vertebra intro conſidet, his in fine, velut quodam contrahente, ſpiritus fit. Et *numer.* 1. Vox clangoroſa cum mentis percuſſione mentem alienat. Et *numer.* 2. Cum voce tremula ſolutio alvi præter rationem, in his moram trahentibus diuturnis, pernicies eſt. Et in *libr. 5. Aphoriſm.* 5. Si voce privetur quis ebrius, convulſus moritur, ſi non febris corripuerit, aut, ubi ad horam qua crapulæ ſolvuntur pervenit, loquatur. Et in *lib. de Coacis Prænot. numer.* 2. verſus finem: Voce intercepta, dolores ad præcordia in febre ſine ſudore ſoluti, malum. Et *num.* 3. Voce ſtatim privantur, neque vident, neque audiunt, & plerunque moriuntur, quibus percuſſis cerebrum concuſſum fuerit, & doluerit. Et *numer.* 4. Voce intercepta, acute inſania correpti, ita affecti moriuntur. Et *numer.* 2. Voces confractæ poſt medicamenti ſumptionem, num pravæ ſunt? plerique horum exſudant, & ventres humectos habent. Et *numer.* 1. Voces tremulæ fientes, mentem alienant. Et in *lib. 6. de Morbis Popul. ſect.* 7. Vox qualis eſt iraſcentibus, ſi talis fuerit non iratо, ex natura fuerit: & oculi tales fuerint ex natura turbulenti, quales ſunt ubi iraſcuntur hi, qui tales non ſunt. Et in *libr. 2. ſect.* 6. Si vox in convulſione impari die ſolvitur, a magno morbo liberat. Et in *libr. 3. de Diat. numer.* 23. Vocis exercitatio poſt carnis a laboribus colliquationem, commoda eſt; humiditatis enim evacuationem faciens, rarefacit carnem. Et in *libr. 1. Prædictor. numer.* 4. Num voce deſtituti moriuntur palpitantes per totum?

URINA.

Ait Hippocrates in *libr. Prognoſt. Comment.* 2. *part.* 26. uſque ad *partic.* 38. Urina optima eſt, ſi candidum ſedimentum fuerit, læveque, & æquale per omne tempus, dum morbus judicetur; ſecuritatem enim, ac morbum fore brevem ſignificat. Si vero intermittit, atque interdum puram emittit urinam, interdum ſubſidet candidum, ac læve, morbus diuturnior, ac minus ſecurus eſt. Et: Si urina fuerit ſubrubra, ac ſedimentum ſubrubrum, & læve, diuturnior hic morbus quam prior, ſed admodum ſalutaris eſt. Et: Si in urina ſedimentum ſpeciem referat farinæ craſſioris, malum eſt; deterius vero ſi ſquamularum more conſiſtit; ſi vero, tenue, & candidum admodum eſt, vitioſum eſt; furfureum vero deterius eſt. Et: Nubecula, quæ invehitur in urina, ſi candida eſt, eſt bona; ſi nigra, vitioſa eſt. Et: Dum urina tenuis fuerit, ac rufa, crudam eſſe ſignificat ægrotationem. Et: Ubi morbus diutius fuerit, urina vero talis excernitur, periculum eſt, ne durare æger poſſit quoad morbus concoquatur. Exitioſior vero urina eſt, ſi aquoſa, fœtida, nigra, craſſaque eſt. Et: In mulieribus, & viris urina nigra, in pueris autem aquoſa deterrima eſt. Et: Qui tenuem crudamque diutius urinam mingunt, ſi cætera ut in convalituris indicia fuerint, his abſceſſum ad infernas præcordii ſedes expectare oportet. Et: Si pingue deſuper natans, araneorum ſpeciem referat, damnandum eſt; indicat enim conſumptionem. Et: In urina conſideranda nubecula eſt, utrum ſurſum fuerit, an deorſum, &

item

item colorem, quem obtinet. Si enim deorſum feratur cum colore, qui dictus eſt, bona commendandaque eſt; ſi ſurſum cum colore, qui dictus eſt, mala damnandaque eſt. Et: Ne te autem fallat, ſi ipſa veſica ægrotans aliquam talem reddiderit urinam; non enim totius corporis, ſed ipſius per ſe veſicæ indicium eſt. Et in *libr. de Coac. Prænotion. num.* 3. Urina aquoſa, alvos temporis progreſſu male afficiendos eſſe, ſignificat. Et in *libr. 6. de Morbis Popular. ſection. 6.* Urina multam ſubſidentiam habens a mentis emotione liberat, qualis erat Dexippi. Et in *libr. de Coac. Prænotion. numer.* 5. Urina tenuis & biliosa, & vix tenuem, ac exiguam ſubſidentiam habens, & quæ ad melius, ac deterius mutatur, diuturna eſt. Et: Urinæ ſuppreſſio, & gravitas in imo ventre, plerunque ſtillicidium urinæ ſignificat futurum; ſin minus, alium morbum, ex quo ægrotare ſolet. Et ſupra: Urina ſubrubra, & ſubſidentiam ſubrubram habens, ac lævem, ſi quidem ante ſeptimum diem prodeat, ſeptima die liberat &c. Et: Urina pinguedinem in ſubſidentia habens, febrem ſignificat. Et *numer.* 3. Urina arenoſa fit, & ſupprimitur, quibus infernæ partes affliguntur, pruritibus antea foetibus obortis; qui vero ex his pernicioſe habent, his mens obtorpeſcit. Et *numer.* 5. Urina, quæ ex indiſcreta pinguedinem quandam habens exaqueſcit, celerem in febribus dimiſſionem ſignificat. Et *numer.* 1. Urina cruenta exſolutis cum capitis dolore, ex rigore, mala eſt. Et *numer.* 3. Quibus urina clandeſtine allabitur ad pudendum, exſolvuntur deſperati. Et *numer.* 2. Urina ſubrubicunda ſubſidentiam non habens, aut id, quod in medio innatat, cum ſurdiſtare, mentem emovet? Et *numer.* 5. Urina in febre albam habens, & lævem ſubſidentiam firmatam, celerem dimiſſionem ſignificat. Et: Urina cruenta in principio morbi, febrem diuturnam ſignificat; turbata cum ſudore, recidivam. Et: Urina bonam habens ſubſidentiam, derepente non habens, dolorem, & mutationem ſignificat. Et: Urina ſubſidentiam habens turbata deſinens, rigorem circa judicationem ſignificat. Et: Urina ſubrubram, & lævem ſubſidentiam habens in pleuriticis, ſecuram judicationem ſignificat. Et: Urina, in febre denſitatem habens divulſam, recidivam, aut ſudorem ſignificat. Et ſupra: Urina valde alba, peſſima eſt, in febre ardente, ſtupefactorio modo detentis. Et infra: Urina, ſputo ſimiles ſubſidentias, aut limoſas habens, rigorem indicat. Et *numer.* 3. Urinæ parvas ſubſidentias habentes in hydropicis ſiccis, malæ ſunt. Et *numer.* 1. verſus finem: Urina concocta ad judicationem febres ſolvit. Et *numer.* 5. Urina alba velut jumentorum, capitis dolorem ſignificat. Et *numer.* 3. Urina conturbata, & genituræ ſimilis in his, qui alvum dolent ex nigrorum egeſtione ſuppreſſa, mala non eſt. Et *num.* 5. Urina valde tenuis, ſi denſa fiat, ſudorem futurum ſignificat. Et: Urina aquoſa, aut turbata friabili aſperitate, alvum liquidam fore, ſignificat. Et infra: Urinæ, quæ minguntur a non recordantibus, nec commonefactis, pernicioſæ ſunt: num his minguntur, velut ſi ſubſidentiam conturbaſſes? Et *num.* 3. Urinæ tenues cum aliquantula nubecula in medio conſiſtente, rigorem ſignificant. Et ſupra: Urinæ in peripneumonia, craſſæ in principio, deinde attenuatæ, lethale. Et infra: Urinæ ſtillicidia in hydropicis ſiccis, mala. Et *num.* 2. Urinæ in abſceſſibus retro aures cito, & modice matureſcentes, malæ ſunt: & ſic perfrigeratæ, malum eſt. Et *numer.* 3. Urinæ genituræ ſimiles, febriles in dorſum diſtentiones ſolvunt. Et *numer.* 1. in principio: Urinæ interceptionem doloroſam ſignificant ex dorſo horrores frequentes. Et *numer.* 5. in fine: Urinæ tenues & crudæ præter morem in comitiali morbo laborantibus, ſine repletione, morbi invaſionem ſignificant tum alias, tum ſi quis dolor, aut convulſio in ſummum humerum, aut collum, aut dorſum incidat. Et *numer.* 3. Quibuſcunque ex urinæ ſtillicidio volvulus accedit, hi in ſeptem diebus pereunt, ſi non, febre accedente, urina ſatis fluxerit. Et *num.* 1. Urinæ cum rigore ſuppreſſæ, malæ, & convulſoriæ tum alias, tum ſi quis antea gravi ſopore preſſus fuit. Et *numer.* 5. Urinæ interceptio in bilioſis, brevi occidit. Et ſupra: Urinæ purulentæ cum ſpirandi difficultate aquam inter cutem ſignificant. Et *num.* 3. Urinæ tranſitus vitri ſpeciem referens, copioſus, & alvi fluxus, & ſomni in convulſione proſunt. Et *num.* 5. Urinæ decolores, nigra innatantia in medio habentes, phrenitidem cum vigiliis, & turbatione ſignificant. Et: Urinæ pelliculoſæ, & cum horrore ſubſidentes, convulſoriæ ſunt. Et *numer.* 3. Urinæ ſtillicidium forraſſis continget, quibus ſanis hyeme circa lumbos frigiditas, & gravitas ex levi cauſa, & alvus ſuppreſſa, ſuperno ventriculo probe officium ſuum præſtante. Et *num.* 5. Urinarum craſſarum mictionem renum dolor repentinus cum urinæ ſuppreſſione ſignificat. Et: In urinis nigræ nubeculæ in febribus erroneis quartanam indicant. Et *num.* 3. Urinis multis derepente prodeuntibus, ſolvuntur linguæ ſyderationes, & dextrarum partium. Et in *libr. 4. Aphor.* 79. Quibus in urina, arenoſa ſubſidunt, his veſica calculo laborat. Et *Aphor.* 76. Quibus in urina, craſſa exiſtente, carunculæ parvæ, aut velut pili ſimul exeunt, his de renibus excernuntur. Et *Aphor.* 71. Urina nubeculam rubram habet quarta die, quibus ſeptima die morbi judicantur. Et in *libr. 1. Aphor.* 12. Urinæ indicant morbos aut ægre, aut facile judicandos, item breves, aut longos. Et in *libr. 3. Aphor* 31. Urinæ ſtillicidia ſenibus accidunt. Et ibidem: Urinæ difficultates ſenibus. Et in *libro 4. Aphoriſm.* 69. Quibus urinæ craſſæ, grumoſæ, paucæ, non ſine febribus, ubi copia ex his ſucceſſit tenuis, prodeſt; tales autem maxime prodeunt his, quibus ab initio, aut brevi ſubſidentiam habent. Et in *lib. 5. Aphor.* 58. Urinæ ſtilli-

licidium inteſtino recto, & utero inflammato accedit. Et in *libr. 4. Aphoriſm.* 72. Quibus urinæ pellucidæ albæ, malæ; maxime autem in phreniticis comparent. Et in *libr. de Judication. numer.* 7. Urina in febribus ſi mutationes habeat, diuturnitatem temporis ſignificat, & neceſſe eſt, ægrotum mutari & ad deteriora, & ad alteram partem. Et ibidem: Urina ſi quandoque pura micta fuerit, quandoque ſubſidentiam albam, ac lævem habens, diuturnæ tales ſunt, & minus ſecuræ, quam optima urina. Et: Urina ſi fulva, ac tenuis fuerit multo tempore, periculum eſt, ne homo ſufficere poſſit, donec concocta fuerit &c. Et *numer.* 10. Urinæ ſi ſint crudæ, & alia ſigna non ſecundum rationem eveniant, morbus in die judicatorio plerunque recidivat; quandoque vero etiam revertitur in die judicatorio, his talibus relictis. Et *num.* 7. Si urinæ ab initio ſimiles fuerint, ſed ex tenuibus craſſæ fiant, & penitus tenues, tales ægre judicant, ac inconſtantes ſunt. Et in *libr. 2. Prædict. numer.* 10. Urina aquoſa, & copioſior, quam pro eo, quod bibi imperatum eſt, ſignificat, hominem non obedire, ſed copioſiore potu uti, aut non poſſe renutriri, quamdiu talem urinam faciunt. Et: Urina paullulum ſtridens, medicamentis hominem opus habere, ſignificat, aut morbum aliquem circa veſicam habere. Et in *libr. 1. Prædict. num.* 5. Si in urina quid innatarit, dolore circa femur diſſipato, mentis emotionem portendit: & qualia circa aurium ſonitus contingunt, talia exiſtunt. Et in *libr. 2. num.* 10. Urina craſſa, albam ſubſidentiam habens, aut circa articulos dolorem aliquem, aut tumorem ſignificat. Et in *libr. 1. numer.* 7. Ex urinis rubicundæ ſorulentiæ detentæ, itemque æruginoſæ, malæ ſunt, & parvas apparere, veluti ſtillas. Et *numer.* 23. Num urinæ aquoſæ, alba innatantia habentes, & quæ varie exalbidæ ſunt, ac fœtidæ, abſceſſus juxta aures faciunt? Et *numer.* 22. Urinæ cum rigore ſuppreſſæ, malæ tum alias, tum ſi ſopor antea apprehenderit: num juxta aures abſceſſus, parotides dictos, in his fore, ſpes eſt? Et *num.* 4. Urinæ non conſidentes, valde rubicundæ, innatantes, mentis emotionem portendunt. Et *num.* 7. Urinæ doloroſæ, malæ ſunt. Et ibidem *numer.* 6. Urinarum in morbis acutis ex perfrigeratione interceptiones, peſſimæ. Et in *libr. de Judicationib. num.* 5. Urinarum concoctiones, ſi in judicatoriis diebus concoctæ fuerint, morbum ſolvunt. Et *numer.* 6. Ex urinis, ſiquidem id, quod mictum eſt, purum fuerit, ſubſidentiam vero albam, ac lævem habuerit, diuturnior fit morbus, & minus, quam optima, ſecura eſt hæc urina. Et in *libr. 7. Aphor.* 57. Quibus in urinaria fiſtula tuberculum naſcitur, his ſuppuratione facta, & eruptione, ſolutio fit. Et in *libr. de Coacis Prænotion. numer.* 1. Urinæ cruentæ in exſolutionibus ex rigore, cum capitis dolore, pravæ. Et in *libr. 7. Aphor.* 33. Quibuſcunque diſparatæ urinæ ſunt, his vehemens in corpore turbatio. Et in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. num.* 44. Quibus urinæ in principio nebuloſæ, aut etiam alia contulerint. Et in *libr. 7. de Morb. Popul. numer.* 54. Urinæ denſæ, ac conturbatæ, certum ſignum ſunt doloris capitis, & convulſionis, ac mortis. Et in *libr. de Vict. Rat. in Morb. Acut. numer.* 46. Urinæ craſſiores, ac pallidiores, meliores. Et *num.* 44. Quibus urinæ in principio tenues, tales ne purgato, ſed ſi viſum fuerit, infuſum per clyſterem adhibeto. Et in *libr. de Natur. Human. numer.* 26. Urinæ cruentæ venarum laborantium ſunt ſigna. Et in *libr. 1. de Morbis num.* 27. Urinam craſſam efficit bilis in veſicam confluens.

Urinæ vero ſtillicidia, & difficultates ſenibus accidunt; ut legitur in *libr. 3. Aphor.* 31. ac præſertim tempore autumnali; ut in eodem *libr. Aphor.* 22. At vero in ſiccitatibus plerunque fiunt; ut in eodem *libr. Aphor.* 16. Verum in *libr. 4. Aphor.* 80. Urinæ ſtillicidium habenti partes circa veſicam ſunt affectæ. Curationem vero docet Hippocrates in *libr. 7. Aphor.* 48. atque ea eſt: Urinæ ſtillicidium, & urinæ difficultatem vini potus, & venæ ſectio ſolvit; ſecare vero oportet internas. Et in *libr. 2. de Morbis Popular. ſect.* 6. Urinæ ſtillicidium ſolvit venæ ſectio. Et in *libr. de Affect. num.* 50. Quæ urinam cient, ſicca ſunt, ac frigida. Et in *libr. 4. de Morbis numer.* 30. urinam ciens potio legitur, frigeſaciens, ſitim ſedans. Et in *libr. 2. de Dict. num.* 27. Urinam cientes ſucci ſunt, crethmi, apii, alii cremor, cytiſi, fœniculi, porri, adianti, ſolani, qui & frigeſacit, item ſcolopendrium, mintha, ſeſeli, caucalides, hypericum, urticæ. Et in *lib. de Affection. num.* 48. Urinam cient alia cocta, & aſſa; item apium. Et *num.* 50. Urinam cientia in ventre, & cito caleſiunt, & calefacta marceſcunt, ac liqueſcunt, & ob id citum ſeceſſum faciunt. Et in *libr. 2. Præd. numer.* 10. Urinam juxta potionis copiam mingere oportet, & ſemper æqualem, & quam maxime acervatim, & momento paullo craſſiorem, quam id, quod in potu acceptum fuit. Et in *libr. de Coacis Prænot. num.* 6. Urinam non facile prodeuntem faciunt bilioſis alvus turbata, parva, frequenter egerens diſtendentia, cum paucis mucoſis.

USTIO.

Tantam perceperunt utilitatem priſci medici ex uſtionis uſu, ut fere nulli curarentur morbi abſque igne: hoc potiſſimum in ferro, vel in ligno, vel levi ſtipula, vel fungis accenſo urebantur, ac partes læſas, vel eas, quæ læſionis cauſa exiſterent, urebant. Verum, cum aliæ ſint carnoſæ partes, aliæ nervoſæ, aliæ oſſeæ, legitur in *libr. de Intern. Affect. num.* 19. Urere oportet carnoſa quidem ferro, oſſea vero, & nervoſa fungis. Et in eodem *libr. num.* 56. Si quidem ab his utilitatem ſentit, bene eſt; ſin minus, ipſum urito multis, ac profundis cruſtis inuſtis, in oſſeis quidem partibus per fungos, in carnoſis autem

per

Digitized by Google

per ferramenta. Sed & partes fortiores, ac debiliores ſunt reſpiciendæ; etenim in *libr. 3. de Morbis numer.* 26. dum de pleuritide, in qua nihil ſpuitur, agit Hippocrates, ait: Optandum eſſet ex ſiniſtra: nam dextras urere, aut ſecare, lethalius eſt; quanto enim robuſtiores ſunt dextræ partes, tanto etiam fortiores morbi in ipſis fiunt.

Inſtrumenta vero, cum quibus cauteria, & uſtiones fiunt, ſunt & ferramenta, & fungi, ut antea explicatum eſt, & linum crudum, ut in *libr. de Affect. num.* 30. atque aliis in locis, & buxei fuſi in oleum fervens tincti, ut in *libr. de Int. Aff. num.* 31.

Quibus vero anni temporibus, ac conſtitutionibus fiat uſtio, ſcriptum eſt in *libr. de Aer. Aquis, & Locis num.* 30. his verbis: Maxime obſervare oportet magnas temporum mutationes, ut neque medicinas in illis libentes exhibeamus, neque uramus, quæ circa ventrem, neque ſecemus, priuſquam prætereant dies decem, aut plures, & non pauciores; periculoſiſſima ſunt etiam ambo ſolſtitia, maxime vero æſtivum; periculoſum etiam æquinoctium utrunque, magis vero autumnale: oportet autem & aſtrorum exortus conſiderare, præcipue Canis, deinde Arcturi, & Pleiadum occaſum.

Quibus vero morbis conferat uſtio, & quomodo ſit adhibenda, copioſe in libris Hippocratis reperies. Sed hæc pauca de ipſius uſu explicabimus. Venam perfluentem perure; nam poſtquam peruſta eſt, extremitas venæ utraque recurrit, qua parte peruſta eſt, & exareſcit; ſi ſanguis ex vena fluit, per tranſverſum peruriro. Et ſubdit: Doloris in capite gratia ſanguinem de venis detrahito; ſi vero non ſedetur, & diuturnus ſit, perure venas, & ſanus evadit. Hæc in *libr. de Locis in Homin. num.* 49. Si ob fluxionem oculi ſtatim inflammati fuerint, nihil omnino illinc, ſed aut fortiſſimo quam infime urito, aut alio quopiam alvum ſubducente medicamento attenuato. Sic in eodem *libr. num.* 21. Cæterum *num.* 23. Si in viſum, in humorem purum cruentus aliquis humor ingrediatur, venas viſum prementes exurere oportet, quæ videlicet ſemper pulſant, & inter aurem, ac tempora conſiſtunt. Et in *libr. 2. de Morbis num.* 12. In morbis capitis diuturnis, capite purgato medicamento deorſum purgante exhibito, cruſtas octo capiti inurito; duas circa aures, duas in occipitio, hinc atque hinc ad cervicis naſum, duas in naſo circa angulos oculorum: venæ autem circa aures urendæ ſunt, donec pulſare deſinant; ferramentis vero cuneoli forma paratis obliquas venas perurito. Et *num.* 32. Tuberculum ad palatum conſiſtens inurito. Et *num.* 34. In naſo polypum, fiſtula immiſſa, ferramentis tribus, aut quatuor urito, & poſt uſtionem veratrum nigrum tritum injicito. Et in *lib. de Viſu numer.* 3. Palpebræ ſi craſſiores, quam pro natura fuerint, ex inferna parte carnem, quantum potes, quam expeditiſſime reſeca, poſtea palpebram inurito, non candentibus ferramentis, vitando naturam pilorum: Et in *libr. de Articulis numer.* 35. Minor fiet auris, & minor altera, ſi peruſta fuerit; ſi vero non in ulteriorem partem perurarur, tumidam partem non valde parva ſectione incidere oportet. Et in *libr. 2. de Morbis num.* 53. Si juniorem aliquem eryſipelate in pulmone laborantem citius a morbo liberare voles, ubi ipſum purgaveris, pectus, & dorſum inurito. Et *numer.* 55. Si tuberculum in pulmone exiſtens non erumpat; (multis enim progreſſu temporis abſcedit ad latus, & extumeſcit) hunc, ſi hoc fiat, ſecato, aut urito. Et *numer.* 51. ejuſdem *libr.* Pulmonis arteria vulnerata, ſi æger poſt primum ſanguinem pus non ſpuat, & ipſe ſeipſum optime corpore affectum eſſe putet, pectus, ac dorſum inurito, ex parte utrunque; & poſtquam ulcera ſana fuerint, per annum abſtineat ab ebrietate. Et in *libr. 1. de Morbis num.* 11. Cum pituita de capite copioſa, ac acervatim in ſuperiorem ventrem fluxerit, putreſcit, & in pus vertitur: hic ſi uratur, aut ſecetur, antequam diuturnum fiat pus, ſanus plerunque evadit. Et ſubdit: Cum caput fluere inceperit, & reliquum corpus colliquari, non amplius æqualiter, ne uſti quidem, ſuperſtites evadunt; ſuperant enim ſupra pus influentia mala, ea quæ defluunt. Et in *libr. de Locis in Homin. num.* 26. Juxta catnem contuſam pus congregatur, & congregatum fluctuat, ſi quis corpus concutiat, & ſtrepitum facit: & hæc urictur. Sed in *libr. 2. de Morbis num.* 26. Si vero non ſpuatur, ſed ſui ſignificationem ad latera præbeat, ſecato, aut urito. Et *numer.* 27. Si locum ignoras, in terra cretria liquida, & valde trita, ac tepida linteum tenue tingito, eoque thoracem circumcirca integito: & qua parte primum reſiccatum fuerit, ſecato, aut urito, quam proxime ad ſeptum tranſverſum, cavendo tamen, ne hoc ipſum lædas. Et ſubdit: Poſt ſectionem, aut uſtionem linamento ex lino crudo utere, & paullatim pus emitte. Et *numer.* 28. Cæterum ubi ſecare, vel urere voles, corpori in eadem figura, in qua inter ſecandum, aut urendum futurum eſt, notam imprimito, ut ne cutis te decipiat, ſi in figuræ tranſmutatione ſurſum, aut deorſum magis cedat. Et in *libr. de Internis Affection. numer.* 1. Si pulmonis arteria fuerit exulcerata, aut aliqua tenuis venula rupta, aut fiſtula, nec curatione ſanus homo evadat, ipſum lacte craſſefactum, & in pectore, & in dorſo urito; ſi enim ſucceſſerit uſtio, fugæ morbi ſpes eſt. Et *num.* 7. Si inflammatio in pulmone fiat, ſi non in principio affueris morbo, lacte ipſum craſſefactum, in pectore, ac dorſo urito; ita enim maxime a morbo liberari poterit; ſi vero non fuerit morbo uſtus, permanet, & non valde deficit, ſed ad ſenectam uſque adhæret. Et in *lib. 2. de Morb. n.* 58. Cum in latere tuberculum fit, ſecato, aut urito, & pus emittito. Et *num.* 60. Si pectus, aut dorſum fuerit ruptum, ante & retro urito ex partibus utroque loco, & ſic ſanus evadit:

Digitized by Google

dit: ſed per annum a labore ſe contineat, & ab uſtura pinguefaciendo corpori ſtudeat. Et in *libr. de Internis Affection. numer.* 3. Si pectore ſuppuratus fiat, lacte bubulo craſſefactum, in pectore, & dorſo urito; ſi enim uſtio ſucceſſerit, proderis. Et *numer.* 9. Si pectus, & dorſum dirupta fuerint, ſtatim lacte in potu dato, pectus, & dorſum inurito: & ſic celerrime ſanus erit. Et in *libr.* 5. *de Morbis Popularibus numer.* 13. Coſtis confractis, & pure facto, uſtus eſt. Et in *libr. de Intern. Affectionib. numer.* 14. In medullæ ſpinalis tabe, cum craſſiſſimus fuerit homo, in lumbos ipſius ab utraque ventriculorum parte cruſtas quatuor inurito, & in dorſum utrinque quindecim, & in cervicem duas inter tendines; ſi enim uſtio ſucceſſerit, ſanum facies. Et *numer.* 19. in magno morbo venarum cavarum quomodo uſtiones fieri debeant, lege. Et *numer.* 20. In alio morbo a ſiniſtra vena per fungos cruſtas octo inurito. Et *numer.* 26. Si ab hepate fiat aqua intercus, poſtquam craſſiſſimus homo factus fuerit, & hepar maximum, fungis urito; ſic enim celerrime ſanum feceris; inurere autem oportet cruſtas octo. Et *numer.* 31. In alio morbo hepatico urito per buxeos fuſos, in oleum fervens tinctos, aut fungis cruſtas octo inurito. Et in *libr.* 7. *Aphor.* 44. Qui hepate ſuppurato uruntur, aut inciduntur &c. Et in *libr. de Locis in Homin. numer.* 33. Cum retro in carnem juxta vertebras fluxus illapſus hydropem fecerit, caro in collo inter venas cruſtis tribus uratur, & ubi uſſeris, conſtringatur, & cicatrices quam tenuiſſimæ inducantur. Et *numer.* 36. Cum ſplen præ febre magnus factus fuerit, nec medicamentis levetur, inurendæ ſunt cruſtæ quam tenuiſſimæ, & quam maximæ in ſuperficie, quo aquam continere poſſis circumcirca umbilicum, & una in umbilicum, & emittere ſingulis diebus. Et in *lib. de Affect. numer.* 21. Aliquibus ſplen magnus ſuppuratur, & uſti ſani fiunt. Et in *libr. de Internis Affection. numer.* 28. Si aqua intercus a ſplene fiat, nec a medicamentis ſanetur, fungis urito, capita ſplenis intercipiens; aut ferramentis, cum multa cautione, ac obſervatione, ne ultra peruras. Et *numer.* 33. Si ab his non melius habeat, ſplenem fungis urito, decem magnis cruſtis inuſtis, cum maximus fuerit ſplen, & elevatus. Et *numer.* 35. hæc eadem repetit, Sed *numer.* 36. In principio decem cruſtas in ſplenem urito, & ſtatim ſanum facies. Et in *libr. de Natur. Mulier. numer.* 6. Si uteri adglutinati fuerint, ſæpe ſuppurantur, ſi non uſſeris, aut ſecueris. Et in *libr.* 2. *de Morbis Mulier. numer.* 29. Si uteri contingunt coxam, ſuppurantur, niſi quid ſeces, aut uras. Et in *libr. de Affect. num.* 30. In coxendicum morbo ſi in unum aliquem locum incubuerit dolor, & conſtiterit, & medicamentis non fuerit exactus, urito quocunque loco fuerit dolor; urito autem lino crudo. Et in *libr. de Internis Affection. num.* 56. Urito multis, ac profundis cruſtis in oſſeis partibus per fungos, in carnoſis per ferramenta. Et in *libr. de Artic. num.* 11. & 12. Brachio luxato quomodo fiat uſtio, docet, & cum quibus ferramentis. Et in *libr.* 6. *Aphoriſm.* 60. Quibus a coxæ morbo longo vexatis coxa exilit, his crus eliqueſcit, & claudicat, niſi uſti fuerint. Et in *libr. de Affect. numer.* 32. Si in digitis dolor podagricus relinquatur, venas paulluſum ſupra articuli in digito nodum inurito; urito autem cum lino crudo. Et in *libr. de Hæmorrhoid. numer.* 2. quomodo uſtio fiat in locis hæmorrhoidalibus, exquiſite docet. Tandem in *lib. de Aer. Aq. & Locis numer.* 47. Multos reperies Nomadas exuſtos humeros, ac brachia habentes, manuumque juncturas, pectora, coxas, & lumbos ob humoris, & mollitiei naturæ detractionem; cum autem uruntur, humor ipſe a juncturis exſolvitur, fiuntque corpora ipſorum validiora, melius nutriuntur, & magis redduntur articulorum uſu potentia.

UTERUS.

Uterum, ſeu locum, in quo conceptio fit, ſanum eſſe, oportet, & ſiccum, ac mollem; ut legitur in *libr.* 2. *Prædict. numer.* 33. Et ſi uterus affectus ſit, omnium morborum cauſa exiſtit; quemadmodum habetur in *libr.* 1. *de Morb. Mulier. numer.* 59. At vero ut cognoſcas, utrum uterus ſanus ſit, necne, docet Hippocrates in *libr.* 6. *de Morbis Popular. ſect.* 5. his verbis: Si mammarum papillæ, & rubor pallidus fuerit, morboſum uteri vas eſt. At uteri affectiones plurimæ ſunt, quemadmodum inflammatio, inflatio, hydrops, e loco motio, tumor, ulcus, concluſio, & calloſitas, humiditas, ſtrangulatio, dolores, durities, pituita, impletio, gracilitas, corruptio, & id generis.

At de inflammatione uterorum hanc accipe prænotionem, quæ legitur in *libr.* 5. *Aphor.* 58. & eſt hæc: Utero, & inteſtino recto inflammato, urinæ ſtillicidium accedit. Et in *lib.* 1. *de Morbis Mul. numer.* 82. leguntur ſigna, & curatio uteri puerperæ inflammati. Et in eodem *libr. numer.* 20. uteri ab ulceribus inflammati. Et in *libr.* 2. *de Morb. Mulier. numer.* 55. enarrantur ſigna uterorum inflammatorum. Et in *libr.* 1. *numer.* 78. legitur eorum curatio.

Et in *libr. de Steril. numer.* 24. ſcribuntur uterum inflantia. Et in *libr. de Natur. Muliebr. numer.* 60. ſcriptum eſt de uterorum inflatorum ſignis, & curatione. Sed in *libr.* 4. *de Morbis num.* 34. enarratur generatio hydropis in utero mulierum.

At vero de uteris e loco motis hæc narrantur ab Hippocrate. Scribuntur in *libr.* 2. *de Morbis Mulier. numer.* 80. uteri in lumbis incumbentes. Et in *libr. de Natur. Muliebri numer.* 34. uteri tranſmoti. Et ibidem *numer.* 58. uteri ad cor progreſſi. Et in *libr.* 1. *de Morbis Mulier. num.* 37. uteri leves, & quomodo cognoſcantur. Et in *libr.* 2. *numer.* 83. uteri extra prominentes, & dependentes. Et *numer.* 40. uteri oris complicati ſigna, & curatio. Et *numer.* 77. uteri ſurſum progreſſi. Et in *libr.* 1. *numer.* 17. uteri ad veſicæ

-ſtaom

ſtomachum. Et ibidem, uteri ad lumbos & coxas converſi. Et in *libr.* 2. *numer.* 34. uteri in inguina, & urinæ meatus incumbentes. Et in *libr.* 1. *numer.* 5. uteri ad ſtomachum allapſi. Et in *libr.* 2. *num.* 16. uteri ad cor progreſſi. Et *numer.* 35. uteri ad ſiniſtram partem, & coxam inclinati. Et *numer.* 43. uteri commoti aliquo allapſi. Et *numer.* 33. uteri ad ſedem converſi, & ſeceſſum ſecedere prohibentes. Et *numer.* 17. uteri ad præcordia allapſi ſtrangulantes. Et *numer.* 35. uteri circumverſi ad dextram partem, puerperii purgamentis non fientibus. Et *numer.* 23. de uterorum ad coxam incumbentium ſignis, & curatione. Et *numer.* 81. uteri transmoti prementes, & ſtrangulantes. Et *numer.* 32. uteri puerperæ ad coxam, aut lateris mollitudinem incumbentes. Et *numer.* 79. uteri ad ſeptum tranſverſum, & præcordia. Et in *libr. de Steril. num.* 3. uteri magis, quam convenit, hiantes. Et in *libr.* 2. *de Morbis Mulier. numer.* 82. uteri ad hepar, & præcordia. Et in *libr.* 1. *de Morbis Mulier. numer.* 3. uterorum obtortorum cauſa. Et in *libr. de Natur. Mulier. numer.* 5. de uterorum omnino foras egreſſorum, & dependentium ſignis, cauſis, & curatione. Et ibidem *numer.* 6. de uterorum adglutinatorum ſignis, & curatione. Et ibidem *numer.* 41. de uterorum ad ventrem nutantium ſignis, & curatione. Et in *libr.* 2. *de Morb. Mulier. num.* 16. uterorum ad caput converſorum ſignis, & curatione. Et *num.* 41. de uterorum commotorum, & in loco non manentium ſignis, & curatione. Et *num.* 36. uterorum tranſverſim ſitorum ſigna, & curatio. Et ibidem *num.* 38. uterorum penitus extra pudendum elapſorum ſigna, & curatio. Et *num.* 42. uterorum ad crura, & pedes converſorum ſigna, & curatio. Et *num.* 33. quibus in uteris loco motis pharmacum ſurſum, aut deorſum purgans, & quando exhibendum. Et *num.* 79. uteris tranſmotis medentia. Et *num.* 60. & 61. uteri aſcenſos, & deſcenſus cura. Tandem in *libr. de Superfœt. num.* 26. docet, quo pacto uteri frequenter prolapſi reponendi ſint.

At in *libr.* 6. *de Morb. Popul. ſect.* 1. Quibus ex abortu circa uterum, & tumoribus ad capitis gravitatem convertuntur, & juxta ſinciput maxime dolentes, & quicunque alii ab uteris, his in octo, aut decem menſibus ad coxam morbus deſinit. Et in *libr.* 1. *de Morbis Mulier. num.* 56. leguntur uteri tumorum in partu, aut ex partu curatio. Et ibidem *num.* 65. ex uteris ulceratis, & puerperii purgamentis impeditis mala. Et in *libr.* 2. *num.* 41. uteri ulcerati, & extreme foras progreſſi. Et in *libr.* 1. *num.* 89. Si uteri ulcerati fuerint, ſanguis, & pus, & ſeroſa ſanies fluit. Et in *libr. de Sterilib. num.* 22. Si ulcerati fuerint uteri, aut oſculum exaſperatum fuerit, aut ab aliquo ſubditicio commorſi fuerint, adipem in lana illinito, & roſaccum, & ceræ parum inungito. Et in *libr.* 1. *de Morbis Mulier. num.* 92. uteri in partu valde ulcerati. Et *numer.* 88. ſcribuntur ſigna uterorum exulceratorum: & item *num.* 90. ejuſdem *libr.* Sed uteri concluſi ſcribuntur in *libr.* 2. *de Morbis Mulier. num.* 49. Et de uterorum ore concluſo ſcribitur in *libr. de Natur. Muliebr. num.* 33. Et *num.* 66. ad uteros concluſos. Et in *libr. de Sterilibus num.* 26. ſcribuntur ſigna uterorum velut in callum induratorum. Et in *libr. de Natur. Muliebr. num.* 21. narratur de uterorum ore humidiore. Et in *libr.* 1. *de Morb. Mulier. num.* 26. uterorum humidiorum, & ſicciorum curatio. Sed in *libr.* 2. *numer.* 78. ſcribuntur uteri ſtrangulantes, & ſtrangulantium ſigna. Et in *libr.* 5. *Aphor.* 35. Mulieri, quæ ab uteri ſtrangulationibus vexatur, aut difficulter parit, ſternutatio accedens, bonum. Et in *libr.* 1. *de Morb. Mulier. numer.* 81. ſcribitur dolor uterorum ex partu. Et in *lib.* 2. *n.* 88. ad uterorum dolorem remedia. Et ibidem, in uterorum dolore ſtrangulatio. Et *num.* 57. ad uterorum dolorem, infuſile. Et *num.* 48. uterorum durorum & ad pudenda exeuntium ſigna, & curatio. Et *num.* 84. uteri mollitoria. Et in *libr. de Natur. Muliebri num.* 31. de uteri indurati ore, & ſignis. Et in *libr. de Superfœt. num.* 13. Uteri a concluſione, & calloſitate indureſcunt. Et in *libr.* 1. *de Morbis Mulier. numer.* 83. uteri pituita impleti. Et in *lib.* 2. *de Morbis Mulier. num.* 4. uteri humore pleni oſculum tumidum quomodo curandum. Et in *libr. de Sterilib. numer.* 15. de uteri gracilitate, & oſculo ipſorum exaſperato, & concluſo. Et in *lib.* 2. *de Morb. Mulier. num.* 56. leguntur uterorum corruptorum, & vitiatorum ſigna.

UVA MORBUS.

Uva fit, cum pituita de capite ad gurgulionem deſcenderit, & gurgulio præceps dependet, ac fit rubicundus; temporis autem progreſſu nigreſcit; nigreſcit autem hoc modo. Gurgulio venoſus eſt, ac craſſus, & poſtquam inflammatus eſt, caleſcit, & præ caliditate ſanguinem ex vena attrahit, ac ab ipſo nigreſcit; quapropter, ſi non turgentem ſeces, ſtatim inflammatur; nam vena caleſcit, & præ caliditate partes circa gurgulionem ſanguine replet, & brevi ſuffocantur. Hæc ſcribit Hippocrates in *libr.* 2. *de Morbis numer.* 10. At in eodem *libr. numer.* 29. ſubdit: Si uva morbus in faucibus fiat, ſumma gurgulionis pars aqua impletur, & rotunda fit, ac pellucida, & ſpirationem intercipit: & ſi maxillæ ab utraque parte inflammatæ fuerint, ſuffocatur; ſi vero ipſe morbus per ſe conſiſtat, maxillis non inflammatis, minus moritur. Cum ſic habuerit, gurgulionem digito apprehenſum ſurſum ad palatum apprimito, & ſummam ipſius partem præſecato; poſtea foliorum hortenſium condimentariorum decoctum gargariſandum dato, & farinam frigidam delingendam, aquamque inſuper bibendam; & ne lavet. In *libr.* autem *Progn. Comment.* 3. *partic.* at. Gurgulio cum periculo ſecatus, & ſcarificatur, quoad rubidus, magnuſque fuerit; inflammatio enim fatigat, & ſanguinis fluor; ſed hunc oportet aliis medicamentis eniti extenuare per illud tempus. Ubi

vero

vero ſecterum fuerit omne id, quod uvam appellant, fiatque pars gurgulionis ſumma major, ac rotunda, ſuperior vero tenuior, tunc admoliri manus tutum eſt; ſed præſtat, ſimul ac alvum ſubduxeris, uti chirurgia, ſi liceat per tempus, ne æger ſtranguletur. In *libr.* quidem *de Dentition. numer.* 3. Uvam majorem habere ſolent, quibus infantibus in ſugendo tuſſis inſtat. Et ibidem *numer.* 3. Circa uvam proſerpentia ulcera in tonſillis, his, qui ſervantur, vocem alterant.

VULNUS.

Si a vulneribus, quæ ex haſta, aut pugione, aut jaculo facta fuerint, circa pectus ſuppuratio contingat, quomodo ea fiat, lege in *lib. de Morbis num.* 18. Sed conſideratio, ac curatio eadem eſt, quæ ex peripneumonia, ac pleuritide ſuppuratorum, ut comperies in *libr.* 3. *de Morbis num.* 28. Verum vulnera alia periculoſa ſunt, alia periculo vacant. Qui ex vulnere quovis impotentes fiunt corpore, febre quidem accedente citra rigorem, ſanantur; non autem accedente, ſyderati fiunt dextra, aut ſiniſtra parte. Sic proditum eſt in *libr. de Coac. Prænot. numer.* 3. Ex vulnere convulſio, lethalis; ut habemus in *libr.* 5. *Aphor.* 2. In vulnere, atræ bilis vomitus, lethalis; ſicut in *libr. de Loc. in Homin. numer.* 44. legitur. Ex vulnere bilis vomitus accedens, malum; & maxime in capitis vulneribus; quemadmodum ſcriptum eſt in *lib. de Coacis Prænot. num.* 3. Vulnera ſanguinem fundentia, exſudantia, maligna: ſic affecti loquentes latenter moriuntur, ut in *libr. Prædict. numer.* 18. At vero in *libr. de Coacis Prænot. numer.* 3. vide, quædam vulnera lethalia potiſſimum ſint, & quæ non. Et in *lib.* 2. *Prædict. numer.* 19. Vulnera magis lethalia ſunt, quæ in venas craſſas in collo, ac inguinibus infliguntur. Et *numer.* 20. Vulnera in locis vilibus, ſæpe moleſta. Et in *libr.* 5. *Aphor.* 66. Si in vulneribus fortibus, & pravis tumor non appareat, ingens malum. Et in *libr.* 6. *Aph.* 4. Vulnera circumglabra, prava ſunt. Et in *libr.* 2. *Prædiction. numer.* 19. qua ratione ex vulneribus mors ſequatur, manifeſtum fit. Curatio vero ea in genere eſt. Legitur in *libr.* 2. *de Morbis Popular. ſection.* 5. Vulnus ſi ſanguinem fundat, ulcus ne madefacito, verum caput calida rigato. Sed, ut habetur in *lib.* 2. *Prædict. numer.* 20. quædam ſunt vulnera, quorum curatio non eſt tentanda. Et in *lib. de Capitis Vulnerib. numer.* 15. Vulnerati de omnibus apparentibus interrogandi ſunt. Et in *libr. de Affect. num.* 37. Vulnerati quomodo curandi. Et in *libr.* 6. *de Morbis Popular. ſection.* 5. In vulneribus ſanguis concurrit; opitulandum igitur, ut vacuum expleatur.

VULPINÆ CARNES.

Vulpinæ carnes leporinis ſunt humidiores, & urinam cient. Sic legitur in *libr.* 2. *de Diæt. numer.* 16.

COMMENTARII XIX. FINIS.

IN-

Ao1 1461174

INDEX RERUM,

E T

VERBORUM MEMORABILIUM,

Q U Æ

IN COMMENTARIIS JO. MARINELLI continentur.

Prior numerus Paginam, poſterior Paginæ Columnam indicat.

A

ABORSUS quiſnam. Pag. 1. Col. 1.
in quo differat cum abortu. ibid.
Abortus quid ſit. ibid.
in quo diſcrepet cum aborſu, atque ejectione. ibid.
quibus potiſſimum graviditatis temporibus contingat. 3. 1.
triplicem cauſſam habet. 1. 1. & ſeqq.
cauſſæ a prægnante quænam ſunt. 1. 2. & ſeq.
a fœtu quænam. 2. 2.
extrinſeca. ibid.
Abortum quæ ſequantur. 3. 1. & ſeq.
futurum quæ ſignificent. 3. 2.
Abortus curatio duplex. ibid.
Abrupta, quid ſignificet. ibid. & ſeq.
Abſceſſuum definitio. 4. 1.
ſpecies variæ. ibid. & ſeqq.
cauſſæ. 5. 1. & ſeq.
Abſceſſus quo modo enaſcantur. 5. 2.
in quibus corporis locis fiant. ibid. & ſeq.
futuri a quibus ſignis indicentur. 6. 1. & ſeqq.
qua ætate, & quo anni tempore potiſſimum erumpant. 7. 1.
cur a natura in humano corpore producantur. 7. 2.
alii comitantur morbos acutos, alii judicant. 7. 1. & ſeqq.
quo modo curentur. 8. 2.
Abſtinere. quid ſignificet. 9. 1.
Abſurdum. ibid.
Acceſſio morbi quid ſit. ibid.
Acceſſionum ſpecies duplex. ibid.
cauſſa duplex. ibid. & ſeq.
Acceſſus quid ſignificet. 9. 2.
Acerba qua vi polleant. ibid.
Acetabula quid ſint. ibid. & ſeq.
Acetum quas habeat facultates. 10. 1.
quibus corporum habitibus conducat. ibid. & ſeq.
Acetum quibus morbis, forinſecus applicitum, opituletur. 10. 2.
Acida quam vim habeant. ibid.
Acidus ructus. ibid.
Acrimonia de quibus rebus dicatur, & quo modo cognoſcatur. 11. 1.
quid efficiat. ibid. & ſeq.
humorum quo modo corrigenda. 11. 2. & ſeq.
Acutum tripliciter ſumitur. 12. 1.
ſuſcipit magis, & minus. ibid.
Adjectio quid ſignificet. 12. 2.
Adoleſcentia quænam ætas. ibid.
quas habeat proprietates. ibid.
Æger homo qui dicatur. 13. 1.
Ægrum corpus unde cognoſcatur. ibid.
Ægrotare non ſolum de corpore, ſed & de mente dicitur. ibid.
Ægrotorum facies conſideranda. 136. 1.
Æquale quid. 13. 1.
Æquinoctium periculoſum in pluribus remediis adhibendis. ibid.
Aer vario ſenſu ab Hippocrate acceptus. 13. 2.
temperatus quiſnam. 14. 1.
a quibus cauſſis contaminetur. ibid.
quos in corpore humano effectus pariat purus, vel gravis. ibid. & ſeq.
quem locum in corpore primum occupet. 15. 1.
quid conferat ad intelligendum juxta Peripateticos. ibid.
Æruginoſum. ibid.
Æruginoſus humor ubi in corpore gignatur. 15. 2.
quæ mala excitet. ibid.
in urinis quid ſignificet. ibid.
ad Æruginoſi humoris per vomitum eductionem quo auxilio Galenus uſus. ibid.
Æſtas quæ ſit. ibid.
tres habet partes. ibid.
ſumitur & dupliciter. 16. 1.
dupliciter ſumta cujus naturæ, & qualitatis. ibid.
Æſtate cibi difficillime feruntur. 16. 2.

Æſtate cur deſtruatur edendi cupiditas, & augeatur bibendi. 16, 2.
quibus alimentis utendum. ibid.
quinam oriantur morbi proprii. 16. 1. & ſeq.
ſi conſtitutio non fuerit calida, & ſicca, ſed aliorum anni temporum conſtitutionibus ſimilis, quinam morbi expectandi ſint. 16. 2. & ſeq.
morbi quo modo cavendi. 16. 2,
Æſtuantibus qua remedia Galenus exhibeat. 17. 1.
Æſtus quid ſit. ibid.
quid præſagiat. ibid.
Ætas quotuplex ibid.
dividitur in varias ſpecies, prout rationem habet ad qualitates, elementa, temperamenta, humores, & anni tempora. 17. 1.
quænam optima. 17. 2.
ſuos unaquæque habet proprios morbos. ibid.
quibus de cauſſis a medico ſummopere conſideranda. ibid,
Æther quid ſit. 18. 1.
Agninarum carnium natura. ibid,
pellium facultas. ibid.
Albedo de quibus dicatur. ibid.
in deiectionibus quid indicet, ibid,
quid in fluxu muliebri. ibid. & ſeq.
quid in mulieribus. 18. 2.
quid in pituita. ibid.
in urinis quid. ibid.
Algor quid ſignificet. 18. 2.
Alimentum quotuplex. ibid.
in Alimento concoquendo quota ſit temporis menſura, 128. 1.
Alopecia unde fiat. 18. 2.
quo modo depurganda, ibid.
Alteratio quid ſit. 19. 1.
quando fiat. ibid.
Alvi egeſtio quænam optima. 138. 3.
affectiones. 19. 1. & 138, 3. & ſeqq.
eruptionis futuræ indicium. ibid.
egeſtio quæ eſſe debeat, ut febrem ſolvat, ibid.
Alvum male affectam quid ſignificet, 139 2. & ſeq,
quæ ſiſtant, 270, 2. & ſeq.
quæ moveant, ibid.
Alvi profluvium. Vid *Ventris Profluvium.*
Amaritudo propriè dicitur de ſapore, 19. 1.
impropriè ſumta, ibid.
Ambidextera. ibid.
Ambulatio. ibid,
Ambuſtiones quid quandoque ſignificent, 19. 2.
pluribus curari poſſunt medicamentis, ibid.
Amygdala cujus natura ſint. ibid.
Anatis qualitates. ibid.
Anethum quid præſtet. ibid.
Angina a duplici materia generatur. 20. 1.
quo modo fiat. ibid,
quibus temporibus aggrediatur, ibid.
Anginæ tres ſpecies. 19. 2. & ſeq.
trium ſpecierum ſigna, 20. 1. & ſeq.
prognoſtica, 20. 2. & ſeq.
primæ ſpeciei curatio. 21. 1.
ſecundæ ſpeciei curatio. 21. 2.
tertiæ ſpeciei curatio. ibid, & ſeq.
Anginam quæ quandoque ſequantur, 21. 2. & ſeq.
Angìnoſos plurimas quæ noxæ, affectioneſque ſoleant comitari. 21. 2.
Angor unde fiat. 23. 1.
ubi ſedem habeat, 23. 2.
Anhelatio quænam anhelitus ſpecies ſit, 33. 1,
quo modo a Græcis vocetur. ibid,
ex qua cauſſa fiat. ibid,
quibus ætatibus accedat. ibid,
quibus anni temporibus. ibid,
cur, & quo modo fiat. ibid. & ſeq,
ex quibus ſignis dignoſcatur. 24. 1,
Anhelitus quid ſit. 23. 3,
qua ætate contingat, ibid,
a quibus cauſſis. ibid,
in quo differat ab anhelatione. ibid.
Anima reſidet in corde, ſed ipſius operationes per cerebrum manifeſtantur. 126. 2.
Animalium partes. 24. 2,
ſpecies variæ. ibid,
variæ proprietates. ibid,
Animantia omnia ex quibus principiis conſtituantur, 24. 1,
in quo differant ab inanimatis. ibid. & ſeq.
unde fiat, ut in varias ſpecies diviſa ſint. 24. 2,
Animi deliquium. Vid. *Syncope.*
Annus quid ſit. 24. 2,
dividitur in quatuor partes, ibid,
dupliciter exit a ſua temperie. 25. 1,
Anni varia pro ejus variis temporibus conſtitutiones, 24. 2. & ſeq,
Anni tempora conſtantia quæ dicantur. 25. 1,
temporum mutationes magnæ quonam ſunt. ibid,
Anni tempora reſpondent humoribus. 25. 2,
reſpondent ætatibus, & locis. ibid,
conferunt ad remediorum inventionem. ibid,
docent qui humores ſint evacuandi. ibid, & ſeq.
faciunt morbos, recidivas morborum, & judicationes, 26. 1,
ad victus rationem ſunt utilia, ibid,
indicant morborum acceſſiones. 26 2,
mores hominum varios efficiunt, ibid.
Ani ſitus, & natura. 26. 2,
morbi, & curationes, ibid.
Anſerina carnis natura. ibid,
Anſerini ſtercoris uſus. ibid,
Anxietudo quid ſignificet, ibid,
unde fiat. 27. 1,
ex quibus ſignis cognoſcatur, 27 2.
quid præſagiat. ibid,
ut plurimum mala, aliquando tamen bona eſt. ibid,
quo modo curata, 27. 1.
Aperire, quid ſignificet. 28. 1,
Aphonia quid ſit. ibid,
duplicis ſpeciei, 28. 2,
quo modo, & unde fiat, ibid,
quid præſagiat. 28. 1.
Aphtæ quid ſint. 28. 2.
quibus ætatibus, quibuſque corporis partibus accedant. ibid,
Apii uſus, & facultates, ibid.
Apoplexia quid ſit. 29. 1,
ex quibus ſignis dignoſcatur, ibid,
quo modo fiat. 29. 2.
quas ſpecies habeat. ibid,
quæ ſymptomata. 30. 1.
qua ætate contingat. 29. 2.
quibus temporibus. 30. 1.
quæ det prognoſtica ſigna. 29. 2.
quam curationem poſcat, 30. 1.
Apparere, quid ſignificet. 30. 1.
Appetentia cibi unde fiat, 30. 1. & ſeq,

Apium,

Aptum, ac diſpoſitum corpus quale ab Hippocrate dicatur. 14. 2.
Aqua quid ſit. ibid.
generis duplicis. ibid.
ſimplex primis tantummodo qualitatibus a virtute cæleſti, & a propria materia donata eſt. 30. 2.
mixta, præter primas, alias etiam poſſidet qualitates. ibid.
quo ſimplicior, eo levior. ibid.
levior quo modo cognoſcatur. ibid. & ſeq.
in compoſitione corporis humani cui uſui inſit. 31. 1.
intus, vel extra adhibita, quæ commoda corpori afferat. ibid. & ſeq.
bona, vel mala unde cognoſcatur, & quomodo fiat. 31. 2. & ſeq.
morboſa quænam. 33. 2.
calida aliquando juvat, aliquando nocet. 32. 1.
in pluribus morbis ab Hippocrate commendata. 32. 2.
frigida aliquando prodeſt, aliquando nocet. 32. 1.
in pluribus corporis ægritudinibus ab Hippocrate adhibita. 32. 2.
Aquarum vires ſecundariæ. 32. 2. & ſeq.
Aquæ maris facultates. 303. 1.
Aquilo quiſnam ventus. 33. 2.
alio nomine Boreas. ibid.
quoſnam effectus pariat. ibid.
Aquilonia temporum conſtitutiones. ibid. & ſeq.
Arcturus quo anni tempore appareat. 34. 1.
cum oritur, eo potiſſimum tempore judicantur morbi. ibid.
Ardens Febris. Vid. Cauſus, & Febris Ardens.
Ardor quid ſignificet. 34. 1.
pro febre ardenti ab Hippocrate uſurpatus. ibid.
Arena. ibid.
Arenida quid ſint. ibid.
a quibus cibis fiant. ibid.
Aromatum uſus in medicina. ibid.
Arteria duplex, altera quæ pulmoni, cordi quæ altera inſervit. ibid.
Arteriarum deſcriptio apud Hippocratem. ibid.
alimentum. ibid.
officium. ibid.
radicatio. ibid. & ſeq.
pinguedo. 34. 2.
Arteria pulmonis plures patitur affectiones. 34. 2.
dat ſignum prognoſticum. ibid.
Articulares morbi quid præſagiant. 34. 2.
Articuli quibus morbis obnoxii. ibid.
Articulorum futuri abſceſſus ſigna. 35. & ſeq.
curatio. 35. 2.
abſceſſus, & dolores quando fiant. 35. 1.
quas cauſſas habeant. 35. 2.
exſolutio. 36. 1.
puſtulæ. ibid.
Aſcarides autumno fiunt. 36. 1.
quid præſagiant. ibid.
quam curationem poſtulent. ibid. & ſeq.
Aſini ſtercoris, & carnium uſus in medicina. 36. 2.
Aſparagi facultates. ibid.
Aſperitas linguæ quid denotet. ibid.
Aſſatio in quibus cito peragatur. ibid.
Aſſimilatio quid ſit. ibid.
Aſſumere cibum, quid ſignificet. ibid.
Aſthma dicitur & anhelatio. 36. 2.
qua tempeſtate invadat. ibid.
qua ætate. ibid.
quid præſagiat. ibid.
ad Aſthmatis curationem quid faciat. ibid.
Aſtronomiæ cognitio neceſſaria medicinam facientibus. 37. 1.
Atræ bilis natura. ibid.
materies. ibid.
Atra bilis ſimilis eſt illi humori, qui phrenitidem facit. ibid.
quo tempore moveatur, & qua ætate. ibid.
a quibus ſignis indicetur. 37. 2.
quos morbos faciat, & quos homines corripiat. ibid.
quid præſagiat. 38. 1.
duplicem exigit curationem. 38. 2.
Attenuantia quænam ſunt. 38. 2.
Attenuatio corporis quo modo fiat. ibid.
quid præſagiat. 39. 1.
Attenuare legitur apud Hippocratem pro craſſefacere corpus. ibid.
Attenuanda corpora quando ſint. ibid.
Attonitus Stupor. Vid. Stupor Attonitus.
Attractio vel vera eſt, vel æquivoca. 39. 1.
quædam fit proprietate, quædam fit a calore. ibid.
quæ fit a calore, fit a qualitate, quæ exſiccat partem calefactam. ibid. & ſeq.
quæ fit a proprietate, fit per ſimilitudinem. 39. 2.
Attrahentis ſimilitudo cum attracto eſt aut per ſe, aut per accidens. ibid.
Audacia cur a natura Europæis innaſcitur. ibid.
Auditus quo modo fiat. ibid. & ſeq.
obtunditur ab humidis. 40. 1.
acuitur ab iis, quæ ſiccant, ſive calida, ſive frigida ſint. ibid.
quid præſagiat. ibid.
Averſio. Vid. Revulſio.
Avertere. Vid. Revellere.
Augetur animans, uſqueque calor innatus vigeat; & partes ſimilares teneræ ſiat. 40. 2.
Augetur aliquando ſignificat generatur. ibid.
Augmentum tria requirit. 40. 1.
verſari videtur circa magnitudinem. ibid.
corporis quam habeat efficientem, & materialem cauſſam. ibid. & ſeq.
Aures ſunt inſtrumenta auditus. 40. 2.
variis ægritudinibus obnoxiæ. ibid.
quid præſagiant. 42. 2.
Aurium dolores quibus anni temporibus fiant. 40. 2.
quo modo oriantur, & ex qua cauſſa. ibid.
quid præſagiant. 41. 1.
quam curationem requirant juxta Hippocratem. ibid.
fluxiones ſi frequentes factæ ſint, quid eveniat. ibid.
humiditates cujus ætatis propriæ ſint. ibid.
unde fiant. ibid.
quam dent prænotionem. ibid.
ſurditas, ſonitus, & tinnitus quid præſagiant. ibid. & ſeq.
erodentia. 41. 2.
eruptiones. ibid.
rubores quid præſagiant. ibid.
tumores quid denuntient. ibid. & ſeq.
abſceſſuum magnorum ſigna. 42. 1.
parvorum ſigna. ibid.

Dorſi dolores quam curationem poſtulent. 135. 1.
convulſio. ibid.
ruptionem quæ faciant, & indicent, ac curent. ibid.
ex Dorſo pleuritis, quæ una cum ejus notis, & curatione ab Hippocrate deſcripta eſt. ibid.
prognoſtica in variis caſibus. 135. 2.
Dorſualis morbus. 135. 1.
tabes unde fiat, & quo pacto cognoſcatur, & curetur. ibid.
ad Dorſum uſtio. 135. 2.
Dulcia unde fiant. ibid.
cur repleant. ibid.
ex Dulci alimento nutritur fœtus in utero. ibid.
Duræ fauces quænam dicantur. ibid.
alvi quænam ſint. ibid.
Durum hepar quale. ibid.
Dura veſica. ibid.
Durities vel totius corporis, vel aliquarum ejuſdem partium varias exhibet prænotiones. ibid.
Dyſenteria quiſnam morbus appelletur. ibid.
a quibus ſignis dignoſcatur. ibid.
quas habeat materiales cauſſas. ibid. & ſeq.
quibus hominibus, qua ætate, qua temporum conſtitutione contingat. 136. 1.
futura a quibus ſignis indicetur. ibid.
quæ prognoſtica præbeat. 136. 2. & ſeq.
quo modo curanda. 137. 1. & ſeq.
de Dyſenteria nonnullæ Hippocratis obſervationes. 137. 1.
Dyſuria. Vid. Urina.

E

EBrietatis ſigna, & affectiones. 138. 1.
Ebrietas quibus hominibus, & quo tempore conferat. ibid.
Eduliorum natura, & facultates. ibid. & ſeq.
Effœminatio quid ſit. 138. 2.
ſæpius legitur apud Hippocratem. ibid.
ex Egeſtionibus alvi indicia plurima, quæ morborum naturam, & judicationes ſignificant. ibid. & ſeqq.
Ejectio in quo differat cum abortu. 1. 1.
Elaterium, purgatorium medicamentum, in quibus morbis ex Hippocrate adhibeatur. 140. 1.
Elementorum ſecretio quo pacto fiat, & quo modo ex iiſdem turbatis, & permixtis ſingulæ corporis partes factæ ſint juxta Hippocratem. ibid.
Elucescentiæ. Vid. Epilepſia.
Engaſtrimythi quinam dicantur. 140. 1.
Epialus febris. Vid. Febris epialos.
Epiglottidis figura, & officium. 140. 1.
Epilepſia quid ſit. ibid.
ubi ſedem habeat. 140. 2.
a qua cauſſa, & quo modo fiat. 140. 1. & ſeqq.
quos graves effectus pariat. 140. 2.
congenita interdum eſt. 141. 1.
juxta varias cauſſas in varias ſpecies dividitur. ibid.
quibus tempeſtatibus invadat. ibid.
qua ætate. 141. 2.
quoſnam corporis habitus occupet. ibid.
quæ det prognoſtica. ibid. & ſeq.
de Epilepſia curatione nonnulla. 142. 1. & ſeq.
Equinæ carnes. 142. 2.
ab Equitatione quænam mala. ibid.
Erectum ſedere velle in morbis acutis quid indicet. 143. 1.
Erecta cervice ſpiratio. ibid.
Erinacei quid valeant in medicina. ibid.
Erotianus laudatus. 13. 2.
librum Hippocratis de Veteri Medicina inter ejus germanos collocat. 128. 1.
Erronea febris. Vid. Febris erronea.
Erucæ facultates. 143. 1.
Ervi vires. ibid.
Eructatio quibus morbis conducat. ibid.
poſt cibos, & potus unde. ibid.
Eryſipelas dicitur & ignis ſacer. ibid.
in oſſibus denudatis. 143. 2.
in pulmonibus a quibus cauſſis, & quo modo fiat. 143. 1.
quo pacto curetur apud Hippocratem. 143. 2.
futurum in facie ex quibus ſignis conjiciatur. 143. 1.
Eryſipelatis prognoſtica generalia. 143. 2.
uteri ſigna ex Hippocrate. 143. 1.
prognoſticum. ibid.
curatio. 143. 2.
in Eryſipelate curando cautela medica. ibid.
ſi Eryſipelas in ulceribus oboriturum eſſe, periculum eſt, quæ cataplaſmata imponenda. ibid.
Evacuandi corporis modus triplex. 285. 2.
Evacuatio in quibus caſibus neceſſaria. 143. 2.
circumſpectius facienda eſt. ibid.
alicujus corporis partis ita per alvum facienda eſt, ut totius corporis præmittatur evacuatio. 272. 2.
Evacuationi quo modo corpus præparandum. ibid. & ſeq.
Eunuchi cur non coeant. 143. 2.
cur neque in mento, neque in pube pilos habeant. ibid.
cur calvi non fiant. ibid.
podagræ minime obnoxii. ibid. & ſeq.
ſunt plurimi ex Scythis. 144. 1.
Exacerbationes morborum diligenter conſideranda. ibid.
variarum ægritudinum eſſentiam, & finem medico aperiunt. 144. 1.
Exanguium partium quænam robuſtiſſima. ibid.
Excandeſcentia interdum utilis. ibid.
quos effectus pariat. ibid.
caute excitanda eſt. ibid.
Exceſſus. ibid.
Excrementa quas exigant obſervationes. 144. 2.
Excreta in faucium morbis, & in tuberculis quæ in corpore naſcuntur, præcipue conſideranda. ibid.
Exercitationis varia genera. 144. 1. & ſeq.
utilitates. 144. 2.
ab Exſcreatione ſumuntur plurima morborum ſigna. ibid.
Exſolutio corporis ex quibus cauſſis adveniat. ibid.
varia dat prognoſtica. ibid. & ſeq.
Exſudare. Vid. Sudor.
Extenſionum genus multiplex. 145. 1.
Extenuatio corporis quo uſque permittenda. 145. 2.
Extrema corporis partes quænam ſint. ibid.
ab Extremis partibus corporis prædictiones. ibid.

F

Fabarum facultates. 146. 1.
Facies ægrotorum cur inſpicienda, ibid.
ex Faciei partibus prædictiones. ibid. & ſeq.
colore prognoſtica. 146. 2.
Fax vini combuſta. ibid.
Fames varios effectus gignit. ibid.
Famem quæ corpora magis ferant, 147. 1.
quid tollat. ibid.
Farinæ uſus, & facultates. ibid.
Fatuitas in quo differat a delirio, ibid.
aliarum ægritudinum effectus, aliarum cauſſa. ibid.
Fauces quas partes Hippocrates nominavit, 147. 2.
quibus malis expoſita. 147. 1.
unde exaſperentur. 147. 2.
exaſperata interdum difficiliter ſanantur, ibid.
repleta ſanguine. ibid.
Faucium fluxionum natura. 147. 1.
inflammatio a pituita quandoque fit. ibid.
quo modo ex Hippocrate curetur. 147. 2.
dolores quid indicent, quid efficiant. ibid.
exulcerationes ex quibus cauſſis. ibid.
ſi quid aliud ex difficillimis ſignis adſit, periculoſa. ibid.
ulcera graviora quid mali ut plurimum indicant. ibid.
irritamenta quid præſagiant. ibid.
carcinoma quo remedio ſanatum ſit. ibid.
ſtrangulatio. ibid.
tumor. ibid.
convulſio. ibid.
in Faucibus ſonitus frequentes, ſi ſputamen ſalivæ accedat, quid indicent. 147. 1.
in Faucium omnibus affectionibus præceptum maxime obſervandum. ibid.
Favus, morbus, a quanam cauſſa. 147. 2.
ut plurimum accidit viris. ibid.
Febris quo modo appelletur ab Hippocrate. 148. 1.
quid ſit. 5. 2.
quam partem corporis primum occupet. 148. 1.
in quot, & qualia tempora, ſive partes, a medicis dividatur. 149. 2.
quot, & quales ſpecies habeat. 148. 2. & ſeqq.
quo modo fiat, & a quibus cauſſis externis, & internis. 148. 1. & ſeq.
plurima ſigna, & prognoſtica generalia, 149. 2. & ſeqq.
curatio. 152. 1. & ſeq.
cum detinet, quo tempore æger cibandus ſit. 152. 2.
Febris acuta cur ita appelletur. 153. 2.
ex quibus cauſſis fiat. ibid.
quas notas habeat. ibid.
quos homines corripiat, ibid.
quo anni tempore, qua temporum conſtitutione magis irruat. ibid.
quæ prognoſtica præbeat. ibid. & ſeq.
quo modo curanda. 154. 1.
Febris ardentis ſigna. 155. 1.
prognoſtica, ibid. & ſeq.
curatio. 155. 2.
Febris ardens. Vid. Cauſus.
cum affectibus aurium. 157. 2.
cum affectibus capitis. ibid.
cum affectibus glandularum, 158. 2.
Febris cum affectibus præcordiorum. 158. 1.
cum affectibus vocis. ibid.
cum affectionibus lateris. 158. 2.
in affectionibus colli. 157. 2. & ſeq.
in affectibus crurum. 158. 2.
Febris cum alvo affecta. 158. 1. & ſeq.
Febris a bile quot ſpecies habeat. 154. 2.
quo modo fiat. ibid. & ſeq.
quibus diei horis potiſſimum detineat. 154. 2.
quo modo curanda ſit. ibid.
Febris continua acutiſſimos, & maximos, ac graviſſimos morbos comitatur. 152. 2.
plurima, eaque magni momenti prognoſtica præbet. 153. 1.
de Febre continua curanda nonnulla. ibid.
Febres diuturnæ, ſive longæ qua ætate fiant. 156. 2.
a quibus notis ſignificentur. ibid.
qua temporum conſtitutione maxime depaſcant. ibid.
quæ dent prognoſtica. ibid. & ſeq.
quid remedii admittant. 157. 1.
Febris epialos quænam ſit. 156. 1.
erronea. 155. 2. & ſeq.
hyberna. 157. 1.
Febris lipyria eſſentia. 156. 1.
prognoſtica. ibid.
curatio. ibid.
Febris cum morbo regio. 158. 2.
Febris nocturnæ natura. 156. 1.
nonaria eſſentia. ibid.
curatio in libris Hippocratis deſideratur. ibid.
Febres peſtilentes quo modo ab Hippocrate vocentur. 156. 2.
quas juxta Hippocratem ſpecies habeant, ibid.
Febris quartana. Vid. Quartana febris.
quintana. Vid. Quintana febris.
tertiana. Vid. Tertiana febris.
Febris ſemitertianæ natura, & effectus. 156. 2.
ſingultientis ſigna, prognoſtica, curatio. ibid.
Febris vehemens quamplurimas, maximaſque prædictiones exhibet. 157. 1.
Febres vertiginoſæ quid præſagiant. 157. 2.
Fel animalium ad morborum curationem adhibitum. 159. 1.
taurinum. ibid.
ſcorpii marini. ibid.
ſuillum. ibid.
Fellis ſitus. 158. 2.
uſus, ibid.
morbi quo modo fiant. 159. 1.
morborum curatio ab Hippocrate tradita. ibid.
Femoris deſcriptio apud Hippocratem in variis libris. ibid.
plures affectiones. ibid. & ſeq.
dolor febrem ardentem concitavit. 159. 1.
punctio. ibid.
extenuatio ex labore montano. ibid.
luxatura varia. ibid.
fractura. 159. 2.
Ferinum quid ſignificet, ac de quibus rebus dicatur. ibid.
Ferox. ibid.
Ferrum, remedium extremum in chirurgia. ibid.
de Ferularum uſu nonnulla. ibid.
Feſtucas legere in quibus morbis lethale ſit, ibid.
Fibrinorum teſticulorum uſus, & facultas. 160. 1.
Ficuum natura, & uſus. ibid.
Figura in rebus compoſitis quid ſit. ibid.

Figura in humano corpore varii generis. 160. 1. & ſeq.
alia agit, alia patitur. 160. 1.
Fiſſura oſſium. 160. 2.
Fiſtularum generatio. ibid.
ex Fiſtulis quæ reſecandæ. 160. 2.
quæ difficillimæ. ibid.
quæ facilius curari poſſunt. ibid.
Flatus quid ſignificet. 161. 1.
qui bona, quæ mala afferat. ibid.
plurimum ad futuri prædictionem facit. ibid.
Flatuum in corpore humano cauſſæ. ibid.
Floridum corpus quale. ibid.
multiplici ſenſu ab Hippocrate uſurpatum. ibid. & ſeq.
Fluidum quid ſignificet. 161. 2.
quo modo reddatur corpus. ibid.
Fluxio quo modo fiat, & ex qua cauſſa. ibid.
de capite quotuplex. ibid.
ex quibus ſignis unaquæque cognoſcatur. 162. 1.
quam exigat curationem. ibid.
Fluxus muliebris. Vid. *Menſtrua.*
Fœcunditas. Vid. *Conceptio.*
ut Fœmina generetur, quid juxta Hippocratis ſententiam agendum eſt. 162. 2.
Fœtor ex qua cauſſa in corpore humano fiat. ibid.
Fœtidum ſputum ex quibus corporis partibus derivetur. ibid.
Fœtida exſcreationes. ibid.
Fœtidum pus. ibid.
Fœtida dejectio. ibid.
vomitio. 163. 1.
Fœtus in utero quo modo generetur. ibid.
unde maſculus, vel fœmineus. 163. 2.
quo modo ſpiret, & alimentum, ac nutrimentum in utero capiat. ibid.
unde ſimilis ſit parentibus. ibid.
unde alius alio, alter altero corporis habitu præditus ſit. ibid. & ſeq.
Fœtuum perditio ex qua cauſſa fiat. 164. 2.
mortuorum ſigna. ibid.
variorum menſium doctrina ex Hippocrate haurienda. ibid.
Fœtum quæ retinere faciant. 3. 2.
corruptum, & mortuum quæ expellant. ibid.
Fomenta multiplici virtute pollent. 164. 2.
quo modo ſuas conſequantur facultates. ibid.
variarum ſpecierum ſunt. ibid.
quando, & quo modo adhibenda. ibid. & ſeq.
quibus morbis conferant. 165. 1. & ſeqq.
de Fomentorum uſu quæ Hippocrati obſervata ſint. 166. 1.
Formæ hominum tales ſunt, qualis eſt locus. 166. 2.
differunt inter ſe juxta temporum mutationes. ibid.
variantur etiam ab aquis. ibid.
Fortitudo, ac robur quibus corporibus innaſcatur. 167. 1.
quod ineſt, quæ ſigna indicent. ibid.
morbis etiam ab Hippocrate tribuitur. ibid.
Fortibus hominibus quæ victus ratio competat. ibid.
Fractura. ibid.
Fricatio eſt exercitii ſpecies. ibid.
quem uſum habeat. ibid. & ſeq.
Frigida quibus corporibus, quibuſque corporis partibus competant. 167. 2. & ſeq.
Frigor humani corporis dupliciter conſiderandus. 167. 2.

Marinell. Commentar.

Frigor, qui fit in corpore ob abſentiam, ſive retractionem caloris, quid præſagiat. 167. 2.
qui corpori accedit, ex qua cauſſa fiat. ibid.
quos effectus pariat. ibid.
Frontis morbi varii. 168. 1.
contractio in morbis acutis quid indicet. ibid.
dolores difficiles curatu ſunt. ibid.
vena inciſa quibus capitis doloribus opituletur. ibid.
prurigo mira ab Hippocrate tradita. ibid.
percuſſio. ibid.
ulcera. ibid.
Fructus plantarum unde, & quo modo naſcantur. ibid.
quas vires habeant, qui ab arboribus colliguntur. ibid.
Fuliginis uſus ex Hippocrate. ibid.
Fulvum eſſe quid indicet. ibid.
Funiculi lucernarum uſus. 168. 2.
Funambulationes quid ſint. ibid.
quid præſtent. ibid.
Furfures cui uſui. ibid.
in urina quid indicent. ibid.
Furor unde ortum habeat. ibid.
differt ab alienatione mentis. ibid.
quo anni tempore concitetur. ibid.
ex quibus ſignis cognoſcatur. ibid. & ſeq.
quo modo interdum ſanetur. 169. 1. & ſeq.
Furunculorum ſpecies, forma, generatio, & curatio ab Hippocrate tradita. 169. 2.

G

Galenus *ad æruginoſos humores aqua tepida uſus.* 15. 2.
ex cantharidibus potiones, & medicamenta improbat. 57. 2.
Gemelli uno eodemque coitu quo modo fiant. 170. 1.
quo modo, & ex qua cauſſa alii diverſi ſexus, alii ejuſdem generentur. ibid. & ſeq.
Gemellorum, qui utero geruntur, ſignum. 170. 2.
Gena, ſi præciſa eſt, neque augetur, neque coaleſcit. 171. 1.
Generatio quid ſit. ibid.
Genitura quid ſit. ibid.
unde, & quo modo in humano corpore ſecernatur. ibid. & ſeq.
retenta in utero, quid efficiat. 171. 2.
Genu quibus morbis obnoxium ſit. ibid.
Genuum dolor ex ervi eſu ab Hippocrate memoratus. 172. 1.
ſi ſupervenit, alios morbos quandoque ſolvit, quandoque gravat. 171. 2. & ſeq.
gravitas purgationem alvi in quibus caſibus exigat. 172. 1.
tumor. ibid.
abſceſſus. ibid.
luxatura. ibid.
luxatorum ſitus qualis eſſe debeat. ibid.
Germani *cujuſdam Hippocratici loci latina verſio.* 2 2.
Gibba in quibus corporis partibus fiat. 172. 1.
ex quibus cauſſis fiat. ibid. & ſeq.
quid præſagiat. 172. 2.
Gibbos quos homines ſoleat Hippocrates nominare juxta Galenum. ibid.

Gingivæ quibus morbis opportunæ ſint. 172. 2.
a qua cauſſa ægrotent. ibid & ſeq.
vitiata, & graveolentes ex ſplene magno. 173. 1.
ſi denigratæ ſint, quomodo ſuccurendum. ibid.
Gingivarum pruritus ad dentitionem accedentibus. ibid.
inflammatio, ibid.
exulcerationes, ibid.
Gingivis tumidis, ac dolentibus quid profuit, ibid.
ad Gingivas abſceſſum quid quandoque ſoluat. ibid.
quid indicet, 173. 1.
tubercula. ibid.
fluxiones in habitibus tabeſcentibus. ibid.
de Gingivis ſanguis defluens ex alvo liquida quid præſagiat. ibid.
juxta Gingivam caruncula. ibid.
ſuppurationes, ibid.
Glandularum natura. ibid. & ſeq.
duplex genus, & uſus. 173. 2.
aliquarum corporis partium ex doctrina Hippocratis enumeratio. ibid.
morbi quo modo oriantur, & ex qua cauſſa. ibid.
Glaucoma qua ætate, & qua corporis parte fiat. ibid.
Gracilis homo quinam ſit. ibid.
quo ſtudio fieri poſſit. ibid.
a febre uſtus, quo modo cibandus, & curandus. ibid. & ſeq.
variis de cauſſis fit, qui a natura carnoſus eſt. 174. 1.
Gracilibus quæ diæta ſit utilis. 68. 1.
Gracile corpus facere aliquando prodeſt, 174. 1.
Gravedo quid ſit. ibid.
quo anni tempore, quibuſque hominibus contingat. ibid.
quibus morbis conferat. 174. 2.
quam det prænotionem in aliis morbis. ibid.
quo remedio ab Hippocrate curata, ibid.
Gravida. Vid *Prægnans.*
Gula deſcriptio, & uſus, 174. 2.
Gurgulio quo ſtudio extenuandus. ibid.
rubidus, & magnus cum periculo ſecatur, & ſcarificatur, ibid.
Gutturis uſus. 175. 1.
dolor quo modo curetur. ibid. & ſeq.
tumiditati, ſi febris multa accedat, quid medeatur. 175. 2.
Guttur ſi præſectum eſt, quid eveniat, 175. 1.
Gymnaſtica, 175. 2.

H

HAbitus a febre, & ab aliis affectionibus quiſnam proprie dicatur, 176. 1.
Habitus corporis quid ſit. 176. 2.
bonus quiſnam. ibid.
quo modo cibo, & potu comparandus. 177. 1.
Hæmorrhoides quo modo fiant. ibid.
non unius generis ſunt. ibid.
in quibus civitatibus viris frequentes ſint. ibid.
fœminis ex qua cauſſa fieri ſoleant. ibid.
futuræ quibus notis indicentur, ibid.
Hæmorrhoides ad curandos morbos plurimum faciunt, & ad valetudinem defendendam. 177. 1. & ſeq.
quo modo curentur. 177. 2.
ſi temere repelluntur, quæ mala eveniant. ibid.
Hedera albæ vis. ibid.
Hepatis deſcriptio, natura, generatio. ibid. & ſeq.
uſus. 178. 1.
varii morbi. ibid.
affectionum prognoſtica. 179. 1.
dolor quo modo gignatur, & ex qua cauſſa. 178. 1.
quibus morbis accedat. ibid.
quam præbeat prænotionem, ibid.
quo modo ſolvatur. ibid. & ſeq.
inflammati ſignum. 178. 2.
languentis indicium maximum. 179. 1.
tumor, & durities unde fiant. 178. 2.
quæ mala afferant. ibid.
quo modo curentur. ibid.
in regio morbo advertenda. ibid.
percuſſio, & vulnus morbi lethales ſunt. ibid. & ſeq.
ſuppuratio alia tutior, alia mortifera. 179. 1.
affectio triplex, quæ una cum ejus ſignis, & curatione ab Hippocrate deſcribitur. ibid. & ſeq.
variæ ex aliis viſceribus ægritudines. 179. 2. & ſeq.
Hepaticorum uſtio quo modo fiat. 179. 2.
magni momenti prognoſtica præbet. ibid.
in Hepate quandoque fit aqua. ibid.
ex Hepate hydrops quo modo fiat. ibid.
quomodo cognoſcatur, & curetur. ibid.
Hernia qua ætate, & quo anni tempore fiant. 180. 1.
Herpetum natura. ibid.
Hiatus præcedere febres ſolet. ibid.
Hiante ore dormire quibus exitioſum ſit. ibid.
Homo gracilis. Vid. *Gracilis homo.*
ex quibus elementis conſtet. 180. 1.
Hordei natura, & facultas. ibid.
Horror ex quibus cauſſis fiat. 180. 2.
quid indicet, & præſagiat. ibid.
quo modo curetur. ibid.
Humerus unde naſcatur. 181. 1.
de Humeri articulo ſententia Hippocratis legenda eſt. ibid.
Humeri morbi. ibid.
dolores in quibus caſibus pravi ſint. ibid.
qui ſint, qui aqua potu curandi ſunt. ibid.
quo modo interdum ſanentur. ibid.
dolori ex abſceſſu oborto quid remedii adhibitum. ibid.
inflammatio quibus facile adveniat. ibid.
inflatio ex qua cauſſa fiat. ibid.
attenuatio unde. ibid.
luxatura. ibid.
elapſi repoſitio facilis. ibid.
evulſio. ibid.
Humidum cur dicatur humanum corpus. ibid.
Humida quæ dicantur. ibid.
febricoſis, & exſiccatis corporibus competunt. ibid. & ſeq.
Humectantia varii generis. 181. 2.
Humiditas quot, & quales partes habeat. ibid.
Humores corporis quot, & quales ſint. ibid.

Humo-

Humores corporis quo modo ex cibis gignantur. 181. 2.
quos fontes habeant. 182. 1.
unde efficiant morbos. ibid.
ſinguli proprios morbos pariunt. 182. 2.
quinam, quo modo, & quando purgandi ſint. ibid.
Hyberna febris. Vid. Febris hyberna.
Hydrops quid ſignificet. 182. 2.
quas ſpecies habeat. ibid.
in quibus corporis locis fiat. ibid.
ex quibus cauſſis. ibid. & ſeq.
quo modo fiat, quibuſque ſignis innoteſcat. 183. 1. & ſeq.
quæ præſagia præbeat. 183. 2. & ſeq.
quibus remediis curetur. 184. 1. & ſeq.
Hyemis natura. 184. 2.
morbi proprii. ibid.
Hyeme quo victu utendum eſt. ibid.
qua purgatione. ibid.
non naturali qui morbi oriantur. ibid. & ſeq.
Hypochondria quæ ſana ſint. 185. 1.
quibus morbis vexari ſoleant. ibid.
Hypochondriorum ardores quo febris tempore mali ſint. ibid.
inflammatio. ibid.
tumor quiſnam peſſimus. ibid.
contractio unde cognoſcatur. 185. 2.
dolores varia in variis caſibus præſagiunt. ibid.
tenſio. ibid.
durities. ibid.
Hyſſopi natura, & facultas. ibid.

I

JActatio corporis in variis morbis quid denotet. 186. 1.
Ictericia. Vid. Regius morbus.
Jecur. Vid Hepar.
Jejunium in quibus caſibus noceat. 186. 1.
qui facilius, vel ægrius ferant. ibid.
Ignis quot, & quibus modis ab Hippocrate accipiatur. ibid. & ſeq.
ſacer. Vid. Eryſipelas.
de Igne ſacro nonnulla ex Hippocrate. 186. 2.
Illuvies quid faciat. ibid.
Impares dies. Vid. Dies impares.
Impetigines quo anni tempore pullulent. 186. 2.
ex qua cauſſa. ibid.
quæ facilius ſanentur. ibid.
quam exigant curationem. ibid.
Impotentia corporis quid præſagiat. ibid & ſeq.
Inanitio vaſorum. Vid. Vaſorum inanitio.
Incurvi homines unde fiant. 187. 1.
Inebriari quibus quandoque conferat. 138. 1.
ex Inedia prognoſticum Hippocraticum. 187. 1.
Inexercitati homines, ubi laboraverunt, quo modo curandi ſint. ibid.
Infantes. Vid. Puer.
imbecilles corpore, & valetudinarios unde mulieres quandoque pariant. 187. 1.
tuſſis in ſugendo ex qua cauſſa interturbare ſoleat. ibid.
ex Infantium tuſſicula prænotio quædam. ibid.
Infernæ partes. Vid. Corpus.
ex Infernis corporis partibus nonnulla ex Hippocrate prædictiones. 187. 1. & ſeq.
Inflammatio in quibus corporis locis fiat. 187. 2.
quo modo fiat. ibid.
Inflammatio a quibus cauſſis accendatur. 187. 2.
quos alios morbos pariat. 188. 1.
quibus ſignis dignoſcatur. ibid.
quam curationem exigat. ibid.
interdum ſumitur ab Hippocrate pro maximo calore. ibid.
Infuſus varii variis corporum habitibus competunt. ibid.
qua menſura adhibendi ſint. ibid.
Inguina quibus malis affici ſoleant. ibid.
Inguinum dolor in febribus quid ſignificet. ibid.
inflammationem quæ mala ſequi ſoleant. ibid.
tumores interdum unde. ibid.
puſtulæ ſerpentes quid indicent. ibid.
durities. 188. 2.
tubercula ex retentis menſibus. ibid.
percuſſiones. ibid.
vulnera inter morbos lethales numerantur. ibid.
Inquietudo. Vid. Jactatio.
ex Inquietudine corporis prædictiones. 188. 2.
Inſania ex quibus cauſſis fiat. ibid.
futura ex quibus ſignis prænoſcatur. ibid. & ſeq.
præſens quas notas habeat. 189. 1.
quid præſagiat. ibid.
quos producat effectus. ibid.
quo modo curanda ſit. ibid.
Inſomnia quid ſint. ibid.
duplicis generis. ibid.
quæ bona, quæ mala. ibid. & ſeq.
Inteſtinorum natura, & generatio. 189. 2.
ægritudines. ibid.
Inteſtini recti inflammatio, aliique morbi. 190. 1.
tenuis dolores ex qua cauſſa fiant. 189. 2.
[illegible] quæ dent prognoſtica. ibid.
quo modo ſedari poſſint. ibid. & ſeq.
Inteſtinorum vulnera lethalia ſunt. 190. 1.
quæ mala afferant. ibid.
quam curationem poſtulent. ibid.
agitationes, appilationes, & tormina unde efficiantur. ibid.
humiditas. ibid.
ileos. ibid.
levitates ex quibus cauſſis producantur. ibid. & ſeq.
qua tempeſtate ſæviant. 190. 2.
quæ mala ſint. ibid.
mali moris unde ſe præbeant. ibid.
ad Inteſtinorum levitatem Hippocraticum medicamentum. ibid.
Iracundi qui ſint. ibid.
Judicatio morbi quid ſit. ibid.
futura, vel præterita unde cognoſcatur. ibid.
Juventus cujus natura ſit. ibid.
quibus morbis pateat. 191. 1. & ſeq.

L

LAbia facilius, quam alia membra, exulcerantur. 192. 1.
in morbis quid præſagiant. ibid.
Labiorum uſus. ibid.
Labor quid ſignificet. ibid. & ſeq.
quas habeat facultates. 192. 2.
Lac quid ſit. 193. 1.

Lac

Lac cur in mulierum corpore generetur. 193. 1.
cur in viris deſideretur. ibid.
in muliere, quæ neque prægnans eſt, neque puerpera, ex qua cauſſa fieri poſſit. ibid.
in gravidis ſi multum fluat, quid mali fœtui accidat. ibid.
aliis mulieribus deficit ante tempus, in aliis nunquam apparet. ibid.
unde fiat quandoque impurum. ibid.
calidum, ac bilioſum quo morbo pueros afficiat. ibid.
de Lactante quadam muliere Hippocratis hiſtoria. ibid.
ad Lac extinctum remedia apud Hippocratem. ibid.
Lactis uſus quibus conveniat, quibus ſecus. 193. 2.
variorum animalium. ibid.
Lacryma in quibus caſibus cadant. ibid.
mordaces quid efficiant. ibid.
quam exigant curationem. ibid.
in morbis voluntariæ quid præſagiant. ibid.
invitæ quid denotent. ibid.
Lactuca natura, & facultas. ibid.
Lætitia unde. ibid.
quid efficiat. ibid.
Lapis ſi adulto puero gignitur, quo tempore dolor adſit. 194. 1.
Lapidibus veſica quæ ætas non ſit obnoxia. ibid.
Laſſitudo unde fiat. ibid.
quos morbos afferat. ibid.
quam curationem admittat. ibid.
Laſſitudinum ſpecies. ibid.
vis. ibid.
ex Laſſitudine prognoſtica varia. ibid. & ſeq.
ex Lateribus prædictiones. 194. 2.
Laterum vehementiſſimæ affectiones. ibid.
dolorum differentiæ conſiderandæ. ibid.
cauſſæ. ibid.
prognoſtica. ibid. & ſeq.
curatio. 195. 1.
tumor, ſi alia accedant, collecti puris teſtimonium eſt. ibid.
ictus. ibid.
punctura. ibid.
ſuppuratio. ibid.
Lectus quid efficiat, præter conſuetudinem mollis, vel durus. ibid.
Leguminum natura. ibid
aſſiduus uſus quæ mala importet. ibid.
decoctum in quo morbo utile. ibid.
Lentis natura, vires. ibid.
Lenticula quo modo juxta Hippocratem paranda eſt. ibid
Lepra quid ſint. ibid.
unde fiant. ibid.
quo modo depurganda. ibid. & ſeq.
Leporis carnium natura, & virtus. 195. 2.
pilorum varius uſus. ibid.
Lethargus quid ſit. ibid.
ex quibus cauſſis fiat. ibid.
quibus notis ſignificetur. ibid.
quid præſagiat. ibid.
qua ætate opprimat. ibid.
quo modo curari debeat. ibid.
Lien. Vid. *Splen.*
Lienteria quid ſit, & quo modo fiat. 196. 1.
quæ prognoſtica præbeat. ibid.
quam curationem exigat. ibid.
Ligatura quænam optima. ibid.
ex Lingua plures Hippocratis prædictiones. 196. 1. & ſeqq.
Linguæ color in morbis maxime conſiderandus. 196. 1. & ſeq.
aſperitas naturalis ex vocis tono deprehenditur. 196. 2.
phrenitidis ſignum interdum eſt. ibid.
in febre ardenti ex qua cauſſa fiat. ibid.
in febre hyberna. ibid.
tumiditas, ſi diſpares in angina, graviorem morbum minatur. ibid.
impotentia ex atra bile. ibid.
cum ſolvitur, a quo alio morbo interdum excipiatur. ibid.
teneritudo. ibid.
obſcuritas unde fiat. ibid.
tremor. ibid.
ulcus. ibid.
convulſio. ibid.
Lintea quo modo paranda. 197. 1.
qualia circa cruris ligaturam ſint neceſſaria. ibid.
Lippitudo quid ſit. ibid.
quo modo generetur. ibid.
ex quibus cauſſis fiat. ibid.
unde cognoſcatur. ibid.
quas ſpecies habeat. ibid.
quibus temporibus eveniat. ibid.
quid præſagiat. ibid.
quam curationem admittat. 197. 2.
Lipyria febris. Vid. *Febris lipyria.*
Livida dejectio. 197. 2.
palpebra. ibid.
vomitio. ibid.
Lividi digiti, & pedes. ibid.
Livor, quacunque corporis parte appareat, ſemper malus. 197. 2.
ex immodico frigore. ibid.
ſi febri accedat, quid ſignificet. ibid.
Loca quid ſignificent. ibid.
quæ incolimus, alia ab aliis maxime differunt. ibid. & ſeq.
ſanitatis, & morborum cauſſa ſunt. 198. 1. & ſeq.
Longæ febres. Vid. *Febres diuturnæ.*
ex Lumbis plurima prognoſtica deſumuntur. 198. 2. & ſeqq.
Lumborum dolor. 198. 2. & ſeq.
diſtentio. 199. 2.
frigor. ibid.
gravitas. ibid.
reſolutio. ibid.
Lumbricorum quot, & quales ſpecies. ibid.
Lupini natura, & uſus. ibid.
Lupinum ſtercus. ibid.
Lucis genus duplex. ibid.
a Luce præſagium quoddam. 200. 1.
Luxaturæ variorum generum. ibid. & ſeq.
Luxaturarum extenſiones, & ligatura. 200. 2.
Luxaturis cur boves maxime obnoxii. ibid.

M

M*Adefactio.* 201. 1.
Magnitudo corporis cur ſenectæ inutilis, & deterior parvitate. ibid.
Magno corpore homines, boni. ibid.

Ma-

Mala, fructus arboris, variarum ſpecierum, & facultatum ſunt. 201. 1.
Malum, ſubſtantivum nomen, ac male adverbium, quo ſenſu ab Hippocrate uſurpentur. 201. 2.
Mammarum ſtructura, & uſus. ibid.
 dextera plurimam vim habet. ibidem & ſeq.
Mamma cum quibus corporis partibus potiſſimum communicent. 202. 1.
 duplicis generis ægritudines pati poſſunt. ibid. & ſeq.
Mania. Vid. Furor.
Manuum figura quo artificio diſpoſita ſint. 202. 2.
 læſiones variæ. ibid.
 ad præſagitionem maxima ex parte faciunt. ibid.
 rubores, impotentia, frigus, torpor. ibid.
 gravitas, tremor, dolor. 203. 1.
 convulſioni quid auxilietur. ibid.
 fractura, reſectio, ſuppuratio. ibid.
Mare haud exſors ſpiritus. ibid.
Maris aquæ facultates. ibid.
Maritimi loci, ſaluberrimi. ibid.
Maſculorum generationem, quid ſit in viris, quod indicat. 203. 2.
 fœtuum partes omnes intra quot dies conſpicuæ ſint. ibid.
 corporis incrementum ex quo elemento magis fiat. ibid.
Maſſæ facultates, & uſus. 204. 1.
 præter conſuetudinem ingeſtæ incommoda. ibid.
Materia. Vid. Humor.
Maxillarum ſtructura, & ſitus. 203. 2.
 affectiones plurimæ. ibid. & ſeq.
 dolores vehementes, periculoſi. ibid. & ſeq.
 colligatio pernicioſa eſt. 204. 1.
 ſolutio interdum lethalis eſt. ibid.
 intenſio ex qua cauſſa fieri poſſit. ibid.
 abſceſſus unde indicentur. ibid.
 luxatura quo modo cognoſcatur, & curetur. ibid.
 marcor, & tumor ex dentium dolore. ibid.
 fractura. ibid.
Maxime quid ſignificet. ibid.
Medicina quid ſit. 204. 2.
Medicus quid ſcire, & cognoſcere debeat. ibid. & ſeqq.
Medicamentorum quot ſint ſpecies. 205. 1. & ſeq.
Medullæ ſpinalis fluxio ex qua corporis parte delabatur. 206. 1.
 qua ætate contingat. ibid.
 ex quibus ſignis cognoſcatur. ibid.
 quam curationem exigat. ibid.
Melancholia quibus anni temporibus concitetur. ibid.
Melancholici quo modo purgandi ſint. ibid.
Mellis facultates, & uſus. 206. 1.
Membranæ circa cerebrum vulneratæ curatio ab Hippocrate tradita. ibid.
de Membranarum natura, & generatione nonnulla. ibid.
Membrorum articulatio intra quot dies maſculis, & fœminis in utero perficiatur. 206. 2.
 motus unde. ibid.
 carnoſitati quid proſit, quid noceat. ibid.
ex Mente ſive ægrota, ſive ſana plurimæ Hippocratis prænotiones. ibid. & ſeqq.
Mentis, quæ ægrota futura eſt, indicia varia. ibid.
Menſes in gravidis conſiderandi. 207. 2.
Menſtruæ purgationes quid ſint. ibid.
 moderatæ quas notas habeant. ibid. & ſeq.
 vitiatæ quænam ſint, quoſque morboſos effectus pariant. 208. 1.
 cum deficiunt, quid mali eveniat. 208. 2.
 quæ remedia occurrant. ibid.
 ſi nimium effluant, quæ mala accedant. ibid.
 quo ad colorem, variarum ſpecierum ſunt, variiſque ab Hippocrate remediis curantur. ibid. & ſeqq.
Meridionalem plagam qui incolunt, morbis quidem acutis obnoxii ſunt, verum longiſſimam vitam vivunt. 209. 2.
Meſocolon quænam pars corporis. ibid.
Metalla quænam. ibid.
 unde fiant. ibid.
Micatus per ſummas manus quid ſit, & quid efficiat. ibid.
ex Mictione prognoſtica. ibid. & ſeq.
Mictiones ſpumoſæ. 306. 1.
Milii vires, & uſus. 210. 1.
Minthæ facultates. ibid.
Mœror ex qua corporis parte. 210. 1.
ex Mœrore febricula tenuis ab Hippocrate deſcripta. ibid.
Mola ex qua cauſſa fiat. ibid.
 a quibus notis ſignificetur. ibid.
 quam curationem poſcat. ibid. & ſeq.
Mollifica remedia variorum generum. ibid.
Montium poſitus conſiderandus. ibid.
Mora quam vim habeant. 211. 1.
Mori radicis uſus. 216. 1.
Morbi acceſſio. Vid. Acceſſio morbi.
Morbus quid ſit. 211. 1.
 quot, & quales partes habeat. ibid.
 quas habeat ſpecies. ibid.
 ex quibus cauſſis fiat internis, atque externis, & quo modo producatur. 211. 2.
Morborum diviſio. 213. 1. & ſeqq.
 ſubjectus. 214. 1.
 terminus. ibid. & ſeq.
 curatio. 214. 2. & ſeqq.
Morbus articularis. Vid. Articuli.
 corruptorius quo modo cognoſcatur, & curetur. 215. 2.
 craſſus unde fiat, quibus notis indicetur, quibuſque remediis curandus ſit. ibid.
 lividus. 216. 1.
 niger. ibid.
 ructuoſus. ibid.
 ſiccatorius. ibid.
Mordicativa ſaniem diffundunt. ibid.
Mors unde prædicenda. ibid.
Movere quid ſignificet. ibid.
Motus quid ſit. ibid.
Muci uſus in corpore humano. ibid. & ſeq.
Mucus, & ſaliva repletionis ſigna. 216. 2.
 ſi per nares, vel aures erumpat, capitis torporem ſolvit. ibid.
Muli ſtercoris uſus. ibid.
Mulierum corporis natura. ibid. & ſeq.
 peculiares affectus. 217. 1.
 dolores ex menſibus quomodo eveniant. ibid.
 purgationes menſtruæ ſi deficiant, quo modo excitandæ ſint. ibid.

Mulie-

Mulierum purgationes menſtruæ, ſi alieni coloris ſunt, vel immodice fluunt, quo modo curentur. 217. 1.
ſterilitatis variæ cauſſæ, earumque curationes. ibid.
dolores ex partu. ibid.
abortus, mola. ibid.
Mulſæ maximus apud Veteres uſus. 217. 2.
facultates. ibid.
præparandæ, & adhibendæ modus. 218. 1.
Muſculus quid ſit. ibid.
non unius generis. ibid.
ex Muſculis præſagium Hippocraticum. 218. 2.
Muſti facultates. ibid.
Mutationes quænam periculoſæ. ibid.
ad quas res ſpectent. ibid.
Mutilatus homo ex quibus cauſſis fiat. 219. 1.
quot modis. ibid.
Mutus multiplici ſenſu ab Hippocrate accipitur. 219. 2.
unde homo fiat. ibid.

N

de NArium natura nonnulla ex Hippocrate. 220. 1.
Narium affectiones. ibid.
frigor ſemper malus. ibid.
humiditas valetudinem minus firmam ſignificat. ibid.
in cauſſa eſt, quod gravedo olfactum lædit. ibid.
gravedo, ſi aurium ſonitus accedat, & viſus hebetudo, quid præſagiat. 220. 2.
livor in graviſſimis morbis lethalis eſt. ibid.
perverſio in febre non intermittente lethaliſſimum ſignum. ibid.
extenuatio, ſi in morbo acuto fiat, inter notas exitioſas numeranda eſt. ibid.
ex Naribus deſtillatio. ibid.
erumpens ſanguis quid præſagiat. 221. 1. & ſeq.
erupturum ſanguinem quæ ſigna indicent. 221. 2. & ſeq.
Naſi fractura. 221. 1.
inflammatio. ibid.
Naſus in infernam partem ſubſidens, intra quot dies in integrum reſtitui poſſit. 220. 2. & ſeq.
Naſturtii eſſentia, & facultates. 222. 1.
Natura quot, & quibus ſenſibus ab Hippocrate ſumatur. ibid. & ſeq.
Natura hominum juxta locorum, temporum, & aquarum diverſitatem inter ſe differunt. 166. 2.
Nauſea quid ſit. 222. 2.
quid præſagiat in variis caſibus. ibid.
Nephritis ex quibus ſignis cognoſcatur. ibid.
ex qua cauſſa fiat. ibid.
qua ætate. ibid.
Nervorum eſſentia, & uſus. 223. 1.
exortus. ibid.
genus multiplex. ibid.
Nervi quot morbos patiantur. 223. 2.
unde lædantur. ibid.
difficillime ſanantur. ibid.
Niger morbus. Vid. *Morbus niger.*
totius corporis color, vel aliquarum ejuſdem partium, ſi acutis morbis ſupervenit, malus eſt. 224. 1.
Niger corporis color ex qua cauſſa fiat. 224. 1.
Nigra corporis purgamenta in variis caſibus varia præſagiunt. ibid.
Nocturna febris. Vid. *Febris nocturna.*
Nocturna puſtula. 224. 2.
Nocturnum tempus in morbis potiſſimum conſiderandum. ibid.
Nonaria febris. Vid. *Febris nonaria.*
Novimeſtris partus. 224. 2.
Nucum natura, & vires. ibid.
Numerorum parium, & imparium doctrina medico neceſſaria. ibid.
Nutrimentum quid ſit. ibid.
quotuplex. 225. 1.
ex quibus conſtet. ibid.
quantum capiendum ſit. ibid. & ſeq.
Nyctalops quo modo curandus. 226. 1.
de Nyctalopis affectionibus nonnulla ex Hippocrate obſervationes. 226. 2.

O

OBlivionis cauſſa. 227. 1.
ex Oblivione prænotio. ibid.
Occaſio quandoque ſignificat cauſſam manifeſtam. ibid.
temporis quænam ſit. ibid. & ſeqq.
morbi quid ſit, ut veteribus placet. 228. 1. & ſeq.
Occidentales aquæ cur ſplendidæ non ſint. 228. 2.
homines minime longævi. ibid.
Octimeſtres partus. ibid.
Oculus concretus. Vid. *Concretus oculus.*
Oculi quas habeant partes. 228. 2.
quibus morbis obnoxii ſint. 229. 1. & ſeqq.
unde cæcutiant, & quomodo. 231. 2.
Oculorum lippitudo. Vid. *Lippitudo.*
bona, vel mala unde cognoſcatur. 229. 1.
ulcera varii generis. 229. 2.
caligines, nubecula, & cicatrices ſubalbicantes. ibid.
pupillæ flaveſcentes, aut argenti ſpeciem referentes, aut cærulea. ibid.
corruptio quæ deſperata ſit, quæ curationem admittat. ibid.
mitioris generis quibus remediis curari debeat. ibid.
lacrymatio quid præſagiat. 230. 1.
quibus remediis curanda ſit. ibid.
humiditates qua ætate fiant. ibid.
fluxio quid efficiat, & quo modo curari debeat. ibid. & ſeq.
dolores quid ſolvat. 230. 2.
ſuppuratio, percuſſio. 231. 2.
circa Oculos ſi puſtulæ erumpant, quid mali eveniat. 230. 2.
ad Oculos abſceſſus unde indicentur. ibid.
ex Oculis natura corporis arguitur. 231. 2.
prædictiones variæ. 230. 2. & ſeqq.
Oculos quid juvet, quid lædat. 231. 2.
Odores variorum generum. ibid.
ab ægrotis removendi ſunt. ibid.
Olerum natura, & facultates. 232. 1.
Olfactus quo modo fiat. ibid.
unde fiat. ibid.
Omentum ſi excidit, quid eveniat. ibid.

Capilli cur majores ſint, quam pili. 58. 1.
unde fiat, ut alii alium colorem nanciſcantur. 58. 2.
conſiderandi in vulneribus. ibid.
Capillorum defluvii cauſſa. 58. 1.
curatio. 56. 2. & ſeq.
formam ſi quid referat in urinis, morbum in renibus eſſe, ſignificat. 58. 2.
Capitis ſtructura. ibid. & ſeq.
figura. ibid.
magnitudo. 59. 1.
locus. ibid.
Caput eſt radix omnium morborum. ibid.
quidnam ſanum ſit. ibid.
quo pacto ægrotet. 59. 2. & ſeq.
quot morbos patiatur. 60. 1.
ægrum quo modo purgandum. 64. 2. & ſeq.
Capitis gravedo ex quibus cauſſis fiat. 60. 2.
quid præſagiat. ibid.
morbos quoſdam ſolvit. 61. 1.
quo modo curetur. ibid.
dolor habet varias ſpecies. ibid.
unde fiat. ibid.
futurus a quibus notis indicetur. ibid.
quid præſagiat. 61. 2.
quo anni tempore, & qua temporum conſtitutione fiat. ibid.
alios morbos comitatur, alios antecedit, alios ſequitur. ibid & ſeqq.
quo modo curandus. 63. 1. & ſeq.
pulſus in quibuſdam morbis quid præſagiat. 63. 2.
torpor. ibid.
quo pacto ſolutus, apud Hippocratem. ibid.
tremor. ibid.
rigor. ibid.
ſudor. 64. 1.
ictus, & percuſſio. ibid.
vulnera. ibid. & ſeq.
ulcera. ibid.
cutis affectiones variæ. 64. 1.
oſſium caries. 64. 2.
fractio. ibid.
perforatio. ibid.
Carbunculus ex quo corporis humore fiat. 65. 1.
quo anni tempore fiat. ibid.
in quibus corporis partibus. ibid.
Carcinoma lethaliſſimus morbus. ibid.
uſtione ſanatum. ibid.
Caro Bubula. Vid. Bubula Caro.
Leporina. Vid. Lepus.
Carnium ſpecies duplex conſideranda. 65. 1.
eſus quibus corporum habitibus conferat. 69. 2.
Carnes corporis noſtri cujus naturæ ſint. 65. 1. & ſeqq.
cui uſui inſerviant. 65. 2. & ſeq.
ſolidiores in viro, quam in fœmina. 65. 2.
ex quibus cauſſis generentur ibid. & ſeq.
attractoriam virtutem habent. 14. 1. & 67. 2. & ſeq.
quæ ſanæ dicantur. 66. 1.
ſanæ, cavendum, ne nimium alterentur. 68. 1.
quo modo lædantur, & a quibus cauſſis. 66. 1. & ſeqq.
quot morbos patiantur. ibid.
quibus veſcimur, inter ſe differunt in ſubſtantia, & in iis, quæ circa ſubſtantiam verſantur. 68. 2. & ſeqq.
Carnes, quibus veſcimur, variæ juxta varios præparationis modos conſiderandæ. 68. 2. & ſeqq.
tripliciter magis, & minus a corpore concoquuntur. 68. 2.
Carnoſis quæ diæta ſit utilis. 68. 1.
Caros. 69. 2.
Caruncula ſimile, quod interdum per vias urinæ, vel per alvum ejicitur, quid ſignificet. 68. 1.
Caſei natura. 69. 2.
varii in corpore humano effectus. ibid. & ſeq.
Cartilago diſciſſa neque augetur, neque coaleſcit. 70. 1.
Cataplaſmata variorum uſuum. ibid.
Catarrhus. Vid. Deſtillatio.
Catochus quid præſagiat. ibid.
quibus aliis morbis conjungatur. ibid.
Cauſſa eſt duplex. ibid.
Cauſus quid ſit. 70. 2.
quas habeat differentias. ibid.
quo modo fiat, & ex quibus cauſſis. ibid.
ex quibus ſignis indicetur. ibid. & ſeq.
quæ prognoſtica ſigna habeat. 71. 1.
cur occidat eos, qui moriuntur. ibid.
quo anni tempore potiſſimum contingat. 71. 2.
quam curationem exigat. ibid.
Cerebri natura, & deſcriptio. 71. 2. & ſeq.
ſitus. 72. 1.
Cerebrum quo pacto a primordio afficiatur, & a quibus cauſſis. 72. 2. & ſeq.
Cerebri varii morbi, eorumque ſigna, & curationes. 73. 1. & ſeqq.
caleſcentis ſignum. 74. 2.
deſtillatio. 73. 1.
conſumtio. 74. 2.
contumacias ſoluta. ibid. & ſeq.
corruptio non ſemper ab Hippocrate ſumitur pro cerebri putrefactione. 74. 1.
duplicem cauſſam habet. 73. 1.
quæ fit a bile quibus notis indicetur. ibid & ſeqq.
qualia præſagia præbeat. ibid.
quas varias curationes poſcat. ibid.
quæ a pituita producta eſt, quibus indiciis dignoſcatur. 74. 1. & ſeq.
quid præſagiat. ibid.
Cervix quid ſit. 75. 1.
varias patitur affectiones. ibid.
plura in anginis, maximaque indicia præbet. ibid. & ſeq.
Cervicis dolores. 75. 2.
ſudores. ibid.
frigus. ibid.
Cervi variarum partium uſus in medicina. ibid.
Chirurgia. ibid. & ſeq.
Cholera ſpeciei duplicis. 76. 1.
ex quibus cauſſis fiat. ibid.
quo anni tempore magis graſſetur. 76. 2.
quem finem habeat. ibid.
quo modo curata ab Hippocrate. ibid.
Cibi concoctio quid ſit. 128. 1.
faſtidium quæ indicet, & præſagiat. 86. 2.
quæ mala afferat. ibid.
ut removeatur, quid ex Hippocrate faciendum. ibid.
Cibus quid ſit. 76. 2.
quotuplex. 77. 1.
ſimplex. ibid.
medicamentoſus. ibid. & ſeq.
paratus arte. 77. 2. & ſeq.

Cibus quibus variis formis unus idemque donari poſſit. 79. 1.
quiſnam gravis, & levis. 78. 1.
quiſnam fortis, vel debilis. ibid.
quiſnam homini idoneus. 76. 2.
conſuetus melior. 85. 2.
quiſnam ægrotantibus offerendus. ibid. & ſeq.
quiſnam in valetudine a morbo non adhuc confirmata. 86. 1.
quiſnam juxta varia anni tempora conveniat. 83. 2. & ſeq.
qua diei hora ſumendus ſit. 84. 1. & ſeq.
quo ordine capiendus. 84. 2.
quas habeat qualitates. 83. 1.
quo modo lædat hominem ſanum. 86. 1.
per quæ loca permeet, atque ubi in corpore cunctetur. 83. 2.
a quibus viſceribus ſuſcipiatur. 85. 2.
quantum temporis in corpore morari debeat. 84. 1. & ſeq.
ſi maneat in corpore longiori tempore, quam par eſt, quid mali accedat. 128. 1.
Ciborum quantitas quo modo ab Hippocrate conſideretur. 80. 2.
moderata conſervat ſanitatem, immoderata morbos gignit. 80. 1.
immoderata quod aſſumta eſt, unde cognoſcatur. 81. 2.
ſi morbum facit, quam Hippocrates adhibeat curationem. 81. 1.
major quo anni tempore, quibuſque hominibus conveniat. ibid. & ſeq
quibus hominibus ſubtrahenda. 81. 2.
varia copia in variis caſibus utilis. 82. 1.
Cibum ſumere quibus ſemel, vel ſæpius in die conducat. 82. 1. & ſeqq.
Cicatrix in quibus ulceribus cava fiat. 87. 1.
Ciceris vires. ibid.
Civitates quænam loca dicantur ab Hippocrate. ibid.
quæ ſint ſalubriores. ibid.
ſingula proprios morbos, propriamque naturam habent. ibid.
Clamor unde fiat. ibid.
Claudicatio pluribus cauſſis fit. 87. 1. & ſeq
ex quibus ſignis præſagienda. 87. 2.
ex partu, quo modo curanda. 88. 1.
Coaleſcere, quid ſignificet. ibid.
Cogitatio quid ſit. ibid
Cognitio. ibid.
Clyſteres in quibus caſibus immittendi. ibid.
quibus morbis conferant. ibid.
quo morbi tempore. ibid.
Coitus, unde fiat, ut voluptati ſit. 89. 1.
quam habeat efficientem, & materialem cauſſam. ibid.
quos effectus gignat. 89. 2.
quibus morbis, quibuſque hominibus commodus ſit. ibid.
Colliquatio quid ſit. ibid.
ex quibus cauſſis fiat. ibid. & ſeq.
quo modo fiat. 90. 2.
quid præſagii det. ibid.
Colli affectiones quænam ſint. 91. 1.
quid boni, malive præſagiant. ibid. & ſeqq.
dolor, diſtentio, ac durities. ibid.
impotentia. ibid.
tuberculo duro, & magno, & crudo, ac dolorofo cujuſdam pueri quid profuit. ibid.
Colli convulſio, ac torpor. 91. 1.
verticula intro vergentia. ibid.
vulnera. ibid.
Collutionum plures ſpecies. 92. 1.
uſus multiplex. ibid.
Color humani corporis quinam optimus. ibid.
unde fiat. ibid. & ſeq.
ſæpius a multis cauſſis naturaliter variari ſolet. 91. 2. & ſeq.
bono colori oppoſitus, qualis ſit. 92. 2.
bonus in prægnantibus quid præſagiat. ibid.
ſemper malus quid ſignificet. ibid.
in acutis præſertim morbis conſiderandus. 93. 1.
Coloratus homo quiſnam dicatur. 92. 1.
Columborum carnis natura. 93. 1.
Columellæ cauſſa, & curatio apud Hippocratem. ibid.
Coma quid ſit. ibid. & ſeq.
generis duplicis. 93. 2.
quid præſagiat. ibid. & ſeq.
Comitialis Morbus, Vid. Epilepſia.
Compreſſio ad rem chirurgicam facit. 94. 1.
interdum conſtrictionem ventris ſignificat. ibid.
uteri, conceptui officit. ibid.
Compreſſus naſus in quibus hominibus appareat. ibid.
Conceptio quid ſit. 94. 1.
ut fiat, quæ neceſſaria ſint. 94. 1. & ſeqq.
futura, ex quibus notis dignoſcenda. 94. 2.
jam facta, a quibus ſignis indicetur. ibid.
falſa, unde cognoſcatur. 95. 1.
ad Conceptionem quæ fœmina magis idonea. 94. 2.
quiſnam uterus accommodatus. ibid.
quodnam tempus magis congruens. 95. 1.
quæ remedia faciant. 95. 1. & ſeq.
Conchyliarum natura. ibid.
ſucci quid præſtent. ibid.
Concoctio quid ſit. 95. 2.
ex quibus cauſſis fiat. ibid. & ſeq.
duplex. 96. 2.
excrementorum quo modo facienda. ibid. & ſeq.
quibus inſtrumentis. ibid. & ſeq.
jam facta, unde cognoſcatur. 97. 2.
quo morbi tempore fiat. ibid.
Concretum, quid ſignificet. ibid.
Concretus oculus ex qua cauſſa fiat, quidque præſagiat. ibid.
Conſiſtere morbum, quid ſignificet. ibid.
Conſtans, de anni temporibus, ac de morbis dicitur. ibid.
Conſtare, cum de morbis, ac dejectionibus dicitur, quid ſignificet. ibid.
Conſtringere. 98. 1.
Conſtitutio de quibus rebus dicatur in medicina. ibid.
morbi quid ſignificet. ibid.
temporis quid ſit. ibid.
Conſuetudo quænam. 98. 1.
in naturam quandoque evadit. ibid.
ad ſex res non naturales ſpectat. ibid. & ſeq.
in cibis quid valeat. 98. 2.
in ſomno, & balneo conſideranda. ibid.
conſideranda in decubitu corporis, & labore. ibid.
in corporis evacuationibus maxime facienda. ibid.
quas cautiones poſcat. 99. 1.

Con-

Conſumtio corporis unde ex urinis indicetur. 99. 1.
quam exigat curationem. ibid.
Contabeſcere, quid ſignificet. 99. 2. & ſeq.
Contegere. 100. 1.
Contineatia, & Contenta, quid ſignificent. ibid.
Continua Febris. Vid. Febris Continua.
Contractio aurium, quæ frigida facta ſint, in morbis quid indicet. ibid.
Contracti præ ſiccitate. ibid.
Contractiones corporis indicium abſceſſuum ſunt, ibid.
Contrarietas quid ſignificet apud Hippocratem, ibid.
Contuſio multiplex. 99. 1.
oſſis, ibid.
carnis. ibid.
vehemens quæ mala afferat. ibid. & ſeq.
ſi effuſo ſanguine ex vulnere oborta eſt, quo modo curetur. 99. 2.
Convulſio ad quas partes corporis ſpectet. 100. 1. & ſeq.
quæ membra afficiat. 102. 1.
quos homines corripiat, 101. 2. & ſeq.
ex quibus cauſſis fiat. 100. 2.
quot, & quales ſpecies habeat. ibid.
quos morbos comitetur. 103. 1.
ſuperveniens aliis morbis, quid denuntiet. ibid. & ſeq.
quo modo fiat. 102. 2. & ſeq.
a quibus ſignis indicetur. 101. 1. & ſeq.
quo modo curanda. 104 1.
Cordis ſubſtantia, & ſtructura. 104. 2. & ſeq.
variæ ægritudines, earumque curationes. 105. 1. & ſeqq.
dolor quæ affectio ſit. 105. 2. & ſeq.
quibus auxiliis levari poſſit. 106. 2.
Cor maxime ſentit. 133. 2 & 150. 2.
voluptatem, & dolorem a particulis noſtri corporis recipit. 133. 2.
Cornarios, Janus. 12. 2. & 94. 1.
Corpus aptum, ac diſpoſitum quale Hippocrates dicat. 14. 2.
vapores in caput retrudit. 107. 2.
tranſmutatur a rebus non naturalibus. ibid.
Corporis noſtri elementa. 106. 2. & ſeq.
temperatura. 107. 1. & ſeq.
habitudo, & compoſitio. 107. 2.
partes mediæ quænam ſint. 107. 1.
quænam ſint partes ſummæ. ibid.
proceritas quæ ætate uſitas. 108. 1.
particulæ, quæ tactu percipiunt, deferunt ad cor non objectum, ſed id, quod conſequitur objectum. 133. 2.
externæ partes quas præbeant prænotiones. 107. 1.
Corrugari, quid ſignificet. 108. 1.
Corruptio quid ſit, & quo modo fiat. ibid. & ſeq.
ex quibus cauſſis. 108. 2.
quos varios in variis corporis partibus effectus pariat. ibid.
quibus partibus adveniat. ibid. & ſeq.
non ſemper ſignificat totalem corruptionem apud Hippocratem. 109. 1.
Corruptivus morbus quo modo cognoſcatur, & curetur. 215. 2.
Coryza. 109. 1.
Coſtarum numerus. 109. 2.
coarticulatio. ibid.
affectiones. 109 1.
dolores unde oriantur. 109. 1.
quibus auxiliis curentur. ibid. & ſeq.
Coſtarum inflammationes quo modo fiant. 109. 1.
ex qua cauſſa. 109. 2.
contuſio, & fractura. ibid.
abſceſſus. ibid.
Coxa quæ ſit. 109. 2.
plures patitur affectiones. ibid.
Coxarum attenuatio. 111. 2.
commotio. ibid.
luxatio. ibid.
marcor. ibid.
tabes. ibid.
dolor a quibus cauſſis fiat. 109. 2.
quo modo cognoſcendus. ibid.
quo anni tempore accedat. 110. 2.
qua ætate, & quandiu affligat. 111. 1.
quæ det ſigna prognoſtica. 110. 2.
quandoque ſolvit alios morbos. ibid.
quo modo curandus. 110. 1.
Craſſities quid. 111. 2. & ſeq.
Craſſa urina. 112. 1.
Craſſiſſimis pueris quæ mala accedant, cum dentire incipiunt. 112. 1.
Craſſum corpus unde fiat. ibid.
Craſſus morbus quinam dicatur. 111. 2.
unde fiat, & quo modo cognoſcatur, ac curatur. 215. 2.
Crepitus ventris quinam optimus. 161. 1.
Creſcere. Vid. Augere, & Augmentum.
Criſis quid ſit. 112. 1.
ut efficiatur, quænam requirantur. 112. 2. & ſeq.
perfecta quænam ſit. 113. 1.
per quæ corporis loca fiat. 113. 1. & ſeq.
quam habeat efficientem cauſſam. 113. 2.
bona quibus anni temporibus expectanda. 114. 1.
quo modo a medico promovenda. 114. 1.
imperfecta quænam. 113. 2.
Critici Dies. Vid. Dies Impares.
Crudo quænam dicantur. 114. 1.
ſi ſint in ventriculo, & inteſtinis, quid eveniat. ibid.
Crudi humores quid efficiant. 114. 2. & ſeq.
quo modo præparentur. 115. 1.
Crudæ aquæ quoſnam effectus in corpore humano pariant. 114. 2.
Crudi tumores. ibid.
Cruentum de quibus dicatur. 115. 1.
Crura quos morbos patiantur. ibid.
ſupino corpore cubantis, ſi admodum reducta, diſtractaque ſint, in morbis acutis quid ſignificent. 116. 1.
Crurum dolor quo modo conſiderandus. 115. 1.
quid prænuntiet. 115. 2.
quibus auxiliis tollatur. ibid.
impotentia unde contingat. ibid. & ſeq.
torpor quid præſagiat. 116. 1.
rigor. ibid.
tremor. ibid.
fractura. ibid.
luxatio. ibid.
tumiditas in quo morbo præcipue appareat. ibid.
tubercula. 116. 2.
puſtulæ. ibid.
ulcera. ibid.
Cruſta. Vid. Uſtio.
Cubitus quos morbos patiatur. ibid.
ex Cubito prænotio quædam Hippocratis. 117. 1.
Cucumis pepo quas vires habeat. ibid.

Cu-

Ophthalmia. Vid. *Lippitudo*.
Oppilatio unde, & quo modo fiat. 232. 1. & ſeq.
Opiſthotonos quid ſit. 232. 2.
unde cognoſcatur, quo modo fiat, quam exigat curationem. ibid. & ſeq.
Origani vis. 233. 1.
Oris affectus. ibid.
graveolentia quibus adſit. ibid.
una cum gingivis denigratis, ac pravis quomodo curata. ibid.
aphthæ qua ætate fiant. ibid.
in prægnantibus cur improba. ibid.
exulcerationes qua tempeſtate fiant. ibid.
ad Oris ulcera quid commodum ſit. ibid.
Oſcitatio ex qua cauſſa fiat. 233. 2.
aſſidua quam curationem poſtulet. ibid.
Oſſa unde, & quo modo generentur. ibid.
unde habeant alimentum. ibid.
Oſſium natura, numerus, uſus. 234. 1.
morbi plurimi. ibid. & ſeq.
Otium quid efficiat. 233. 2.
Ovorum natura. ibid.
ex Ovorum albumine potio in febribus. ibid.

P

P*Alati nonnulli affectus*. 235. 1.
tubercula unde, & quo modo erumpant. ibid.
quo modo curanda ſint. ibid.
per Palatum in guttur fluxio delabens quos morbos pariat. ibid.
ex Palato indicium naturæ hominis. ibid.
in Palato ſtertens ægrotus quidam, ab Hippocrate memoratus. ibid.
Pallor. 235. 2.
Palpebræ maxime in acutis morbis cur obſervandæ. ibid.
ſuas habent affectiones. ibid.
nimium craſſa quo pacto extenuandæ. ibid.
Palpebrarum hordeolus ex calculi morbo. ibid.
tumor. ibid. & ſeq.
Palpebris ſcabidis, ac pruriginoſis quo modo ſuccurrendum. 235. 2.
Palpitatio varias corporis partes afficit. 236. 1.
ex qua cauſſa, & quo modo excitetur. ibid.
varia prognoſtica præbet. ibid.
Panorum cauſſa, & curatio. ibid.
Panis materies, ac ſpecies. ibid. & ſeq.
uſus, & vires. 236. 2. & ſeq.
Papulæ quid ſint. 237. 1.
quas ſpecies habeant, & quam cauſſam. ibid.
quo anni tempore inſurgant. ibid.
Paracynanche quid ſit. ibid.
Paralyſis. Vid. *Reſolutio*.
Paraplegia unde differat a paraplexia. 237. 2. & ſeq.
Paraplexia quid ſit. 237. 2.
quas cauſſas habeat. 237. 1. & ſeq.
ex Parientibus cur primiparæ magis laborent. 239. 2.
Paronychia quid ſit. 238. 1.
ad Paronychiam quid remedii conveniat. ibid.
Parotides. Vid. *Abſceſſus circa aures*.
Partes corporis humani quæ appellentur. 238. 1.
Partium humani corporis diviſiones. ibid. & ſeq.
dexterarum morbi robuſtiores. 238. 2. & ſeq.
Partus unde, & quo modo fiat. 239. 1.
quo tempore eveniat. 240. 1.
a quibus cauſſis difficilis reddatur. 239. 2.
ſi ſit difficilis, quid agendum. ibid. & ſeq.
poſt Partum quid obſervandum. 240. 1.
quid præſagii ſumendum ex iis, quæ urgent. ibid. & ſeq.
Pavor qua ætate hominem percellat. 240. 2.
Pectinis morbi. ibid.
diſtentio magna in duplici gravi morbo ab Hippocrate indicata. ibid.
dolores ex variis cauſſis. ibid.
ex aquoſo mulierum fluxu quo cataplaſmate curati. ibid.
ruptiones quæ innoxiæ, quæ doloroſæ. 241. 1.
Pectoris affectus. ibid.
dolor quas cauſſas habeat. ibid.
unde quandoque fiat. ibid.
quæ det præſagia. ibid.
quidam quo pacto ſedatus. ibid.
carcinoma conclamatiſſimum. 242. 1.
convulſio unde cognoſcenda. 242. 2.
quæ mortifica, quæ ſanabilis. ibid.
corruptio ex quibus ſignis deprehendatur. ibid.
percuſſio lethalis quædam. ibid.
ruptio quibus effectibus ſe prodat. 242. 1.
quo modo curari debeat. ibid. & ſeq.
ſuppuratio unde fiat. 241. 2. & ſeq.
quæ bona, quæ mala. ibid.
quas, juxta ſuas varias ſpecies, curationes deſideret. ibid.
vulneratio a qua cauſſa aliquando fiat. 242. 2.
ex Pectoribus bilem generantibus natura corporum colligenda. ibid.
in Pectore ſtrepitus ſpuminalis, ſi alia lethalia accedunt, quid in pleuritide præſagiat. ibid.
ex Pectoris rubore in peripneumonia prognoſticum Hippocraticum. 242. 1.
circa Pectus morſus in biliosa alvi egeſtione conſiderandus. 241. 1. & ſeq.
de Pedum partibus, ac ſtructura nonnulla. 243. 1.
Pedum morbi quinam. ibid.
digitum lethaliter ulceratum quæ mala comitata ſint. 244. 1.
dolor inſaniam, profluviumque alvi quandoque ſolvit. 243. 1.
quandoque febrem inducit. ibid.
fractura, ac luxatura, earumque curationes. 244. 1.
marcorem mors ſubſequuta. 243. 1.
rubores judicatorii ſunt. 243. 2.
tumores in iis, quibus partes ſub oculis vehementer attolluntur, quid indicent. ibid.
in variis caſibus ab Hippocrate recenſiti. ibid. & ſeq.
ad Pedes diſtentiones in quibus caſibus ſuppurationem inducant. 244. 1.
ex Pedum dolore prognoſtica. 243. 1.
calore, & frigore prædictiones variæ. ibid. & ſeq.
arguendum eſt, quo tempore febricoſus cibari debet. ibid.
Perdicis carnis natura. 244. 1.
ex Perfrigeratione vel totius corporis, vel aliquarum corporis partium in morbis præcipue acutis prædictiones. ibid. & ſeq.
Peripneumonia quid ſit. 244. 2.
quas ſpecies habeat. ibid. & ſeq.
quibus de cauſſis, & quo modo ingruat. 245. 1. & ſeq.

Peripneumonia ex quibus ſignis dignoſcatur. 245.2. & ſeq.
quos homines, qua ætate, quo anni tempore corripiat. 246.1.
quæ prognoſtica varia exhibeat. 246.2. & ſeq
quibus remediis curanda ſit. 247.1.& ſeq.
Peſtilentes febres. Vid. Febres peſtilentes.
Phlebotomia non ſemper juvat, quin etiam in quibuſdam caſibus nocet. 250.1.
in Phlebotomia rite præſcribenda quæ medico conſideranda veniant. 248.1.& ſeqq.
Phlebotomo in eligenda, & incidenda vena quid advertendum ſit. 248.1.
Phoca aliquarum partium in mulierum ægritudinibus uſus. 250.1.
Phrenes quid ſignificent. ibid.
ſentiunt, ſed non ſapiunt, ſapientiæ tamen fons, & origo ſunt. 250.2.
cum læſi ſunt, quid mali eveniat. ibid.
Phrenitis quid ſit, & quo modo fiat. 251.1.
unde dignoſcatur. ibid. & ſeq.
quæ det prognoſtica. 251.2.& ſeq.
quam curationem poſcat. 252.1.& ſeq.
Phrenum morbi quo modo nominentur. 250.2.
a qua materia efficiantur. ibid. & ſeq.
Phthiſis. Vid. Tabes.
Pili leporini. Vid. Lepus.
ex quibus corporis partibus enaſcantur, & augeſcant. 252.2.
quam corporis naturam indicent. ibid.
Pilorum humani corporis natura. ibid.
defluvium in quartana quid præſagiat. ibid.
ad Pilos corporis extirpandos quid faciat. ibid.
Pirorum facultates. ibid.
Piſa quos pariant in humana corpore effectus. 255.1.
Piſcium variorum generum natura varia. ibid.
Pituitæ natura, & fons. ibid.
ſpecies varia. 253.2.
Pituita alia innata, alia ex cibis genita. 253.1.
ſola, aut aliis humoribus mixta, quid efficiat. 253.2.
quo anni tempore augeſcat, & defluat. 255.2.
vitiata ex quibus ſignis cognoſcatur. 253.2.
quos varios morbos faciat. ibid. & ſeq.
quo modo corrigenda, & depurganda. 254.2. & ſeq.
Pituita alba quid ſit. 256.1.& ſeq.
ex quibus notis deprehendatur. ibid.
quos facere morbos ſoleat. ibid.
quid præſagiat. ibid.
a qua corporis parte veniat. 256.2.
quam curationem exigat. ibid. & ſeq.
Plaga meridionalis. Vid. Meridionalis plaga.
Platonis de æthere ſententia. 18.1.
Pleuritis quas ſpecies habeat. 257.1.
quo modo fiat. 257.2.
in quo differat a peripneumonia. ibid.
quæ prognoſtica exhibeat. 260.2.& ſeqq.
quas curationes poſcat. 259.1.& ſeqq.
biliosa ex quibus effectibus cognoſcatur. 257.1.
ſanguinea unde ſe oſtendat. 257.2.& ſeq.
in ſuperioribus, vel inferioribus coſtis, 258.1.
dorſualis. ibid.
ſicca quid ſit, & quo modo fiat. ibid.
quo modo curetur. ibid.
pro vario effectuum genere triplex eſt. 258.2.
quo modo curanda. ibid. & ſeq.
Pluvia unde coacervetur, & decidat. 261.2.
Pluvioſa anni conſtitutiones quos morbos pariant. 262.1.
Podagræ eſſentia. ibid.
Podagra quos homines minime afficiat. ibid.
quibus anni temporibus cruciet. ibid.
quo modo curetur. ibid. & ſeq.
Polypi naſi ſpecies, ſigna, curatio. 262.2.
piſcis natura, & facultates. ibid.
Pomorum natura, & uſus. ibid.
Poplitis tumores apud Hippocratem. ibid.
Porcinarum carnium natura. ibid.
Portulaca quas inter ſe oppoſitas vires habeat. ibid.
Porri virtus, & uſus. ibid.
ex Poſterioribus corporis partibus Hippocratica prædictiones. 263.1.
Potio quid ſit, quas ſpecies habeat. ibid.
ex quibus rebus fiat. ibid.
in quibus caſibus conveniat. ibid. & ſeq.
Præcordia quid ſignificent. 263.2.
varia dant præſagia. ibid. & ſeq.
varias in variis ægritudinibus curationes poſcunt. 264.2.
Prægnans mulier unde cognoſcatur. ibid.
ex quibus cauſſis abortiat. 1.2.& ſeqq.
quibus affectibus obnoxia ſit. 264.2.& ſeq.
Præputium diſſectum ſanitatem non recipit. 265.1.
Primipara ex partu maxime laborant. ibid.
quo graviditatis menſe ut plurimum patiant. ibid.
cur magis crucientur, ac doleant. 239.2.
Privatio vocis. Vid. Aphonia.
Prurigo, & pruritus quid indicent. 265.1.
qua ætate fiant. ibid.
tabidis quid quandoque præſagiant. ibid.
ex balneis calidis quem morbum facere conſueſcant. ibid.
Ptiſanæ natura, & uſus. 265.2.
Pubertas quænam ætas. ibid.
juxta Pubem dolores qua cautela curandi. ibid.
Pudendorum affectus varii. ibid.
contractio, pruritus, rubor. ibid.
pellicula, ſi diſſecta eſt, non coaleſcit. ibid.
pars obturata in puerpera. ibid.
ulcera varii generis, eorumque curationes apud Hippocratem. ibid.
Pudendis quid conferat. ibid.
in Pudendis muliebribus aſcarides. ibid.
ad Pudendorum nigredines, ac verrucas medicamenta ex Hippocrate. ibid.
ex Pudendorum dolore præſagium. ibid.
Pueri ſitus in utero. ibid.
natura, & incrementum. 266.1.& ſeq.
Pulmo ſi ad latera prolabitur, quid mali accedat. 268.1.
Pulmonia unde, & quid ſit. 267.1.
Pulmonis ſtructura, poſitus, ac ſubſtantia. 266.2.
multi, ac graviſſimi morbi. ibid.
arteria exulcerata, aut aliqua venula rupta, aut aliqua fiſtula læſa ex quibus ſignis cognoſcatur. ibid. & ſeq.
articulorum convulſio ex quibus indiciis deprehendatur. 268.1.
convulſam arteriam, vel aliquam ex illis venis, quæ ad pulmonem tendunt, quid mali indicet. 267.1.
eryſipelas quo modo fiat. 267.2.
quibus malis ægrum afficiat. ibid.
quem finem habeat. ibid.
fiſtula aphthas quid mali comitari ſoleat. 268.1.& ſeq.

Pul-

Pulmonis fiſtulæ aphthas quibus remediis curare medicus debeat. 268. 2.
hydropis notæ. 268. 1.
inflammatio ex quibus cauſſis fiat. 267. 2.
ex quibus notis dignoſcatur. ibid.
repletionem quæ ſigna indicent. 268. 1.
ſuppurationes varii generis ſunt, & a variis cauſſis proficiſcuntur. 268. 2. & ſeq.
varices quæ notæ ſignificent, quæ remedia curent. 269. 1. & ſeq.
in Pulmonis morbis plurimæ ex Hippocrate prædictiones. 269. 2. & ſeq.
Purgationes mulierum menſtruæ, ſi deficiunt, quo modo revocandæ ſint. 217. 1.
Purgatorium medicamentum quid ſit, & quo modo in corpore humano agat. 270. 1. & ſeqq.
quem ad finem ingeratur. 273. 1.
quam exigat corporis præparationem. 271. 2. & ſeq.
quo anni tempore deſideretur, quo reſpuatur. 271. 1. & ſeq.
quibus morbi temporibus conveniat. 271. 2.
in quibus regionibus magis commodum. 272. 1.
quibus hominibus competat, quibus ſecus. 272. 2.
per quæ corporis loca operari faciendum ſit. 272. 1. & ſeq.
Pus quid ſit. 273. 1.
quod ex ulcere manat, ſi optimum quidem eſt, quas notas habeat. ibid.
dum conficitur, quæ mala accedant. 273. 2.
maximas medico prænotiones in variis caſibus exhibet. ibid.
Puſtulæ nocturnæ ubi terrarum viris frequentes ſint. ibid.
ulceroſæ quo anni tempore floreſcant. 274. 1.
quas corporis partes occupent. 273. 2.
quas dent prædictiones. ibid.
quid remedii exigant. 274. 1.
Putredo qua temporum conſtitutione plerumque fiat, & ex qua cauſſa. ibid. & ſeq.
unde indicetur ex Hippocrate. 274. 2.
Putreſieri pro concoqui legitur apud Hippocratem. ibid.

Q

Quadragenarius numerus tripliciter ab Hippocrate conſideratus. 275. 1.
Qualitates corporis quot, & quænam. ibid. & ſeqq.
quo modo validiores fiant. 276. 1.
ægrotationis cauſſa ſunt. ibid. & ſeq.
Quartana febris ex quibus cauſſis fiat, & quo modo cognoſcatur. 276. 2. & ſeq.
qua ætate, quos homines, quo anni tempore corripiat. 277. 1.
quæ det præſagia. ibid.
quibus remediis curanda. ibid. & ſeq.
Quietis natura, utilitates, & uſus. 277. 2. & ſeqq.
Quercus foliorum uſus. 278. 2.
Quinquefolii radicum virtus. ibid.
Quintana febris natura. ibid.

R

Raphani vis. 279. 1.
Rapi natura, & facultates. ibid.
Raucitas quid ſit. ibid.
quam cauſſam habeat. ibid.
quo anni tempore, qua temporis conſtitutione fiat. ibid.
quæ det prognoſtica. ibid.
Recidivi morbi ex quibus cauſſis fiant. ibid. & ſeq.
adventantes unde prænoſcantur. 279. 2.
de Recidivis morbis nonnullæ Hippocratis obſervationes. ibid.
Regiones variæ vario corporis habitu homines efficiunt. 280. 1.
magis, vel minus obnoxios morbis incolas reddunt. ibid.
Regii morbi genus triplex. ibid.
natura, notæ, & cauſſæ. ibid. & ſeq.
prognoſtica. 280. 2. & ſeq.
curationes. 281. 1. & ſeq.
Renum ſubſtantia, poſitus, & conſtructio. 282. 1.
morbi plures ſunt, quatuor tamen ab Hippocrate duntaxat deſcribuntur. ibid. & ſeq.
calculi ex quibus ſignis indicentur. 282. 2.
ex qua cauſſa generentur. ibid.
quam curationem poſtulent. ibid.
exulceratio quas cauſſas habeat. 283. 1.
ex quibus ſignis innoteſcat. ibid.
quibus remediis curanda ſit. ibid. & ſeq.
ſuppuratio unde fiat. 283. 2.
quibus notis ſignificetur. ibid.
quam curationem exigat. ibid. & ſeq.
ex Renibus ſanguinis mictio quas notas habeat. 282. 2. & ſeq.
quæ det præſagia. 283. 1.
quo modo curanda. ibid.
Repletio corporis varia eſt, varios ideo effectus gignit. 284. 1. & ſeqq.
Repletionis nonnullæ cauſſæ. 285. 1.
quid remedii perpetuum ſit. ibid.
Repoſitio partium corporis multiplex. ibid.
quænam optima. ibid.
de Reſolutione, ſive paralyſi obſervationes Hippocratis. ibid. & ſeq.
Revulſio quid ſit. 285. 2.
quot, & quales ſpecies habeat. ibid.
in quibus caſibus, & quo modo facienda. ibid. & ſeqq.
quæ magis periculoſa ſit. 286. 2.
Rigorem corporis quæ cauſſæ faciant. ibid. & ſeq.
quæ ſigna indicent. 287. 1.
quæ mala ſubſequi, quæ comitari ſoleant. ibid. & ſeqq.
Riſus ex qua corporis parte proveniat. 288. 1.
quæ det prognoſtica in variis caſibus. ibid.
Robuſto corpore homines unde dignoſcantur. ibid. & ſeq.
unde fiant. 288. 2.
ex Robore corporis præſagia plurima. ibid.
Ructus quid indicet. ibid.
duplex eſt. ibid.
acidus ex quibus rebus maxime fiat. 289. 1.
ex Ructu acido prædictiones. 288. 2. & ſeq.
Ructuoſus morbus. Vid. *Morbus ructuoſus.*
Rufus, *præclarus medicus.* 60. 2.

Rumicis facultates. 289. 2.
Ruptio in quibus corporis partibus fieri poſſit. ibid.
cognitu difficilior quænam. ibid.
cur facilius in offium futuris fiat. ibid.
unde fiat. ibid.
Rutæ vires. ibid.

S

SAcer ignis. Vid. *Ignis ſacer, & Eryſipelas.*
morbus. Vid. *Epilepſia.*
Saliva unde fiat. 290. 1.
ex Saliva prædictio Hippocratis. ibid.
Salſa quas vires habeant. ibid.
Salſamentorum facultates, & uſus. ibid.
Sambuci foliorum vis. ibid.
Sanguis duplex. ibid.
adventitius qualis. 290. 2. & ſeq.
innatus quid corpori conferat. 290. 1.
unde augeatur. ibid. & ſeq.
quo anni tempore maxime augeatur, ac vigeat. 290. 2.
ſanus cujus natura ſit. ibid. & ſeq.
quos proprios alveos habeat. 291. 1.
ex quo fonte naſcatur. ibid.
ad quem finem productus ſit. ibid.
dum a partibus corporis attrahitur, quam naturam ſuſcipiat. ibid.
ſi non probe concoctus eſt, aut perveniat ad loca ad eum convertendum in alimentum corporis inepta, quid mali accedat. ibid.
impurus quos morboſos effectus pariat. ibid. & ſeqq.
quo modo, & ex quibus rebus evadat. ibid.
ſi redundat, aut aliqua ejus pars deficit, quibus malis, & quo modo corpus afficiatur. 292. 1. & ſeq.
ſi extra proprium locum decumbat, ac ſiſtat, quid mali eveniat. 292. 2.
quibus de cauſſis, & quo modo a corpore effluat. ibid.
per quæ corporis loca effluere ſoleat. ibid.
menſtrualis, vel ex partu qua de cauſſa effluat, & quo modo. 294. 2.
ex hæmorrhoidibus effluens. ibid.
ex inteſtinis quid præſagiat. ibid.
per ulcera exiens. ibid.
ſi per urinæ vias ejicitur, quid mali ſignificet. ibid.
Sanguinis fluxum quid ſiſtat. 293. 1. & 295. 1.
ſputum qua ætate eveniat. 294. 1.
quæ det præſagia. ibid. & ſeq.
ex pulmonibus unde innoteſcat. 294. 2.
vomitio quid indicet, ac præſagiat in variis caſibus. 294. 1.
quibus remediis curanda. ibid.
detractio quibus conveniat, quibus ſecus. 294. 2.
ſi facienda eſt, quid ſit ante agendum. ibid.
quo anni tempore maxime conveniat. 295. 1.
ad Sanguinis grumos quid utile. ibid.
de Sanguinis fluxibus generales obſervationes. 292. 2. & ſeq.
ex Sanguinis fluxu e naribus morborum notæ, ac prædictiones. 293. 1. & ſeqq.
Sani homines unde efficiantur. 295. 1.
Saniora corpora quænam. ibid.
Sanitas habet varios gradus. ibid.
quo vitæ regimine conſervetur. 295. 2.
Sanum hominis ſemen quas poſſideat facultates. 295. 1.
Sapa quas vires habeat. 295. 2.
ad Sapientiam quid conferat. ibid. & ſeq.
Scapularum ſitus, & natura. 296. 1.
ex Scapulis prædictio Hippocratis. ibid.
Scorpii marini fel. Vid. *Fel ſcorpii marini.*
Screatus quid in variis caſibus indicent, quid præſagiant. 296. 1.
ex Scroti vitio remediorum indicatura in duobus caſibus. ibid.
ex Seceſſu prognoſtica. ibid.
Seceſſum, ſi liquida, ac cruda egeruntur, quid remedii ſiſtat. 296. 2.
Secunda quid ſint. ibid.
ſi ſuo tempore non expelluntur, quid agendum ſit apud Hippocratem. ibid.
ex quibus cauſſis in utero poſt partum retinentur. ibid.
retentæ quid mali pariant. ibid.
ad Secundas educendas quæ auxilia faciant. ibid.
ex Sede profluvium ſanguinis. ibid.
juxta Sedem ſuppurationes doloroſæ. ibid.
Sedes procidua quibus hominibus fiat. ibid.
quæ mala conciteт. ibid.
fomentis ab Hippocrate curata. ibid.
Sedi, eique potiſſimum denigratæ quid conferat. ibid.
Sedis dolor quid mali afferat. ibid.
in graviſſimis morbis lethalis eſt. ibid.
inflammatio quo modo curanda. 297. 1.
ad Sedis humiditatem, & ſaniem medicamenta ex Hippocrate. 296. 2.
Segnities quale corpus reddat. 297. 1.
Semen utriuſque ſexus proprium eſt. ibid.
unde proveniat. ibid.
viri, quandoque fit, ut in mulieris utero putreſcat. ibid.
Seminis per ſomnum effuſionem quid remedii cohibeat. ibid.
Semitertiana febris. Vid. *Febris ſemitertiana.*
Semitertianæ febris natura, atque effectus. 297. 1.
Senes cujus corporis natura ſint. ibid.
quibus anni temporibus melius degant, quibus ſecus. ibid. & ſeq.
quibus morbis pateant. 297. 2.
Seniores cur ſuppurationibus, & convulſionibus rarius, aut certe non adeo fortibus obnoxii ſint. ibid.
Senſus cordis, & præcordiis cur maxime inſit. ibid.
Sepiæ uſus medicus. ibid.
Septimeſtris partus unde certo cognoſci poſſit. ibid.
Septum tranſverſum quo nomine a veteribus appellatum. ibid.
Septi tranſverſi natura, & ſitus. ibid.
læſio cur delirium conciteт. ibid. & ſeq.
laceratio lethalis eſt. 298. 1.
vulnus. ibid.
dolores unde quandoque fiant. ibid.
varii vario purgationis genere indigere corpus ſignificant. ibid.
ex Septo tranſverſo qui ſpiritus denſus trahitur, quid indicet. ibid.
Seri uſus. ibid.
Siccatorius morbus. Vid. *Morbus ſiccatorius.*
cur Siccitas humiditate ad ſanitatem utilior. ibid.

Sicci-

Siccitas calorem intendit, & acuit. 298. 2.
Sinapi natura, & vires. ibid.
Singultiens febris. Vid. Febris ſingultiens.
Singultientis febris curatio apud Hippocratem. 298. 2.
Singultus quid ſit. ibid.
unde fiat, unde indicetur. ibid.
quæ det præſagia varia. ibid.
ex Siti prænotiones quædam. 299. 1.
Sitim quid accendat, quid reprimat. ibid.
Siticuloſi quo modo regendi. ibid.
Solani vires. ibid.
Solis natura, & effectus. ibid.
Solſtitium utrunque in magnis remediis adhibendis periculoſiſſimum. 299. 2.
Somnus multipliciter conſiderandus. ibid.
quid operetur in ſano homine. ibid.
quos morbos ſolvere conſueſcat. ibid.
meridianus quibus æſtate conferat. ibid.
longior quibus conducat. ibid.
ex Somno in variis ægritudinibus prædictiones. ibid. & ſeq.
Sopor. Vid. Carus.
ex Sopore prænotiones. 300. 1.
Sorbi natura, & vis. ibid.
Sorbitionis materies, præparatio, & uſus. ibid. & ſeq.
Sorbitiones habent varios gradus. 300. 2.
quo morbi tempore, & qua copia ægris offerri debeant. ibid. & ſeq.
Spinæ compages, & natura. 301. 1.
diſtortionem quid ſolvat. 301. 2.
dorſualis cognitio in omnibus morbis maxime neceſſaria. 301. 2.
obliquatio multifaria. ibid.
Spinalis medulla quam naturam habeat. 301. 1.
unde exſiccetur. ibid. & ſeq.
ſi læditur, quæ mala eveniant. 301. 2.
medullæ vulnera lethalia ſunt. ibid.
Spinali medullæ quid conferat, quid noceat. ibid.
ex Spinali medulla tabes. ibid.
Spirandi difficultatem quid faciat, quid ſolvat. ibid.
ex Spirandi difficultate prognoſtica. 301. 2.
Spiritus quid ſignificet. 302. 1.
cur in omnibus morbis, præſertim acutis, maxime obſervandus. ibid. & ſeq.
Splen fons atræ bilis. 302. 2.
aquoſus quo modo fiat, & ex qua cauſſa. ibid.
quid remedii exigat. 303. 1.
magnus quo anni tempore fiat. ibid.
unde evadat. ibid.
quibus notis ſe oſtendat. 303. 2.
Splenis natura, ſitus, & figura. ibid.
male affecti ſigna. 303. 1.
ſuppurationes variæ ſunt. 303. 2.
dolor ex qua cauſſa oboriatur. 303. 1.
quo modo curandus. ibid.
quinque morbi ab Hippocrate deſcripti, atque eorum ex Hippocrate curationes. 303. 2. & ſeq.
de Splenicis obſervationes, & miſcellanea ex Hippocrate. 303. 1. & 304. 1. & ſeq.
Spongiæ combuſtæ uſus. 304. 2.
Spuma circa os in comitiali morbo ex qua corporis parte proveniat. 305. 1.
in quo caſu proxima mortis ſignum ſit. ibid.
Spumatus in bilioſis, meratis alvi egeſtionibus malus eſt. ibid.
Spumoſa excrementa in alvi profluvio quid indicent. 305. 1.
Spumoſæ mictiones, ſi animi deliquium accedit, quid ſignificent. ibid.
Spumoſus ſanguis, ſi exſpuitur, ex quo corporis loco educatur. ibid.
Sputa de morbis maxime præſagiunt. ibid. & ſeqq.
Sputatio quid educat. 305. 1.
Sputum quibus auxiliis excitetur, & educatur. 306. 1.
ex Stercore prædictiones Hippocratis. ibid. & ſeq.
Stercora quid ex alvo dejiciat. 306. 2.
Sterilitatis cauſſa multiplex. ibid.
cauſſæ ex mulieribus quænam. ibid.
quænam ex viris. ibid.
Sternutatio quam cauſſam, & ſedem habeat. ibid.
quid boni, quid mali afferat. ibid.
Stomachus. Vid. Ventriculus.
Strangulationis cauſſæ, & effectus plures. ibid. & ſeq.
Stranguria quid ſit. 307. 1.
qua ætate fieri ſoleat. ibid.
quos alios morbos comitetur. ibid.
quæ ſanetur, quæ occidat. ibid.
quibus remediis diſcutienda. ibid.
Strumæ quid ſint. ibid.
unde, & quo modo oriantur. ibid.
qua ætate compareant. ibid.
Stupor & de mente, & de corpore dicitur. ibid.
attonitus quid ſit. ibid.
a flatibus quo modo fiat. ibid. & ſeq.
ex Stupore prognoſtica. 307. 2.
Sudor quid ſit. ibid.
in ſanis unde fiat. ibid.
ex qua cauſſa, & quo modo morbis accedat. ibid. & ſeq.
cur aliquando calidus, aliquando frigidus. 308. 1.
bonus quo morbi die fieri debeat. ibid.
qui ſit, qui morbos indicat, & qui gravat. ibid. & ſeq.
Sudorem quid excipiat. 309. 1.
futurum quid indicet. ibid.
ex Sudoribus prædictiones. 308. 1. & ſeqq.
Suffituum genus, & uſus multiplex. 309. 1.
Suffocatio ex angina. 309. 2.
Suffocationis plures cauſſæ. 309. 1.
in mulieribus quæ potiſſima cauſſa ſit. ibid. & ſeq.
ex Suffocatione prognoſtica. 309. 2.
Suillæ carnis facultates. ibid.
Suillum fel. Vid. Fel ſuillum.
ex Supercilio diſtorto prænotio. 309. 2.
Superfœtatio, partium diſcriminationem nondum habens, cui vitio obnoxia ſit. ibid.
quo modo fiat. 310. 1.
de Superfœtatione hiſtoria Hippocratis. ibid.
circa Supernam partem dolores qui ſint, quos comitatur faſtidium cibi. ibid.
Supernorum corporis locorum turgorem quid remedii tollat. ibid.
dolorem quid mali ſuperveniens ſolvat. ibid.
ex Supino corpore Hippocratica prædictio. ibid.
Suppurationis genus multiplex. 310. 1.
principium ex quo die computandum ſit. ibid.
cauſſæ plurimæ. ibid.
futuræ ſigna. 315. 1.
prognoſtica generalia. ibid.

Suppurationis curationes generales. 315. 1.
Suppuratio in thorace ex pituita, & bilis defluxu quas notas præbeat. 310. 1. & ſeq.
quos varios exitus habeat. 310. 2.
quas curationes admittat. ibid.
in ventre inferno quo modo fiat. 315. 2.
ex quibus cauſſis fiat. ibid.
ex quibus notis cognoſcatur. ibid.
quæ bona, quæ mala. ibid.
in pulmonibus frequens eſt. 310. 2.
ex peripneumonia quo modo contingat. ibid. & ſeq.
ex quibus ſignis cognoſcatur. 313. & ſeq.
quibus remediis curetur. ibid.
ex alicujus venulæ ruptione quo modo fiat, & quid mali afferat. 311. 1.
qua ſanetur, qua interimat. ibid.
ex venarum varicibus quæ indicia habeat. ibid. & ſeq.
unde oriri ſoleat. ibid. & ſeq.
quo modo fiat. 311. 2.
quæ remedia poſtulet. 312. 1. & ſeq.
ex angina quem curſum, exitumque habeat. 314. 2.
quibus auxiliis curari debeat. ibid.
ex contuſione, cabe, igne ſacro. 315. 1.
ex letbargo. 314. 2.
ex pleuritide. 314. 1. & ſeq.
ex vulnere, & ulcere. 314. 2. & ſeq.
Suppurationum, quæ in thorace, ejuſque partibus fiunt, ſigna, cauſſa, & effectus ex Hippocrate. 312. 1. & ſeqq.
Surarum dolores mentem emovent. 315. 2.
ex Surditate in morbis præſertim acutis Hippocraticæ prænotiones. 316. 1.
Surdus quo pacto ab Hippocrate curatus. ibid.
Sutura in denudata vulnerati capitis oſſe comparens. 316. 2.
Sutura capitis. 316. 1.
Suturarum multitudo ad ſanitatem utilis. 316. 2.
læſio cognitu difficilis. ibid.
Syderatio quid ſit. ibid.
quibus corporis partibus adveniat. ibid. & ſeqq.
ex quibus cauſſis fiat. ibid. & ſeqq.
quibus ſignis indicetur. 316. 2. & ſeq.
qua ætate maxime obruat. 317. 1.
futura unde prænoſcatur. ibid.
præſens qua prognoſtica exhibeat. 317. 2.
quam curationem admittat. ibid.

T

Tabes quid ſit. 318. 1.
duplex eſt. ibid.
unius duntaxat, vel alterius corporis partis in variis libris ab Hippocrate memorata. 321. 1.
totius corporis a variis cauſſis. 320. 1.
in quas ſpecies dividatur. 318. 1.
quo anni tempore vigeat. 320. 2.
quos homines inficiat. ibid.
quæ tutior ſit, quæ magis periculoſa. ibid. & ſeq.
quæ ſigna ſint magis univerſalia, unde & præſens cognoſcitur, & futura conjicitur. 321. 1.
Tabes totius corporis quid remedii, ac medicæ cautelæ exigat. 321. 1.
a pituita quem curſum, exitumque habeat. 318. 1. & ſeq.
quibus remediis curanda. 319. 1. & ſeq.
a labore quos morboſos effectus pariat. 319. 2.
quem finem habere ſoleat. ibid.
quam curationem poſtulet. ibid.
ſi a ſpinali medulla, vel a cavis venis ſit, quid mali afferat. ibid. & ſeq.
in quem finem deſinat. ibid.
quo pacto curari debeat. 320. 1.
Tauri fel. Vid. *Fel tauri.*
ex Telis læſiones oſſium variæ ſunt. 321. 1.
Telorum genus multiplex. ibid.
ars extractoria chirurgiæ pars præſtantiſſima eſt. ibid.
ſedes in oſſibus quid ſit. ibid.
in futuris cognitu difficilis. ibid.
Tempora anni conſtantia, & varia ſanitatis, & morborum cauſſæ ſunt. 322. 1. & ſeq.
Temporum anni mutationes maxime conſiderandæ. 321. 2. & 322. 2.
quæ magnæ appellentur. 321. 2.
magnæ ubi terrarum frequentes ſint. ibid.
quos effectus gignant. ibid. & ſeq.
Tempus multiplici ſenſu a medicis uſurpatum. 321. 1.
ex Temporibus capitis prænotiones. 322. 2.
Tendinum diſtentio in quibus morbis pernicioſa ſit. ibid.
Teneſmus quid ſit. 322. 2.
ex quibus cauſſis fiat. ibid.
quibus malis interturbet. ibid.
in dyſenteriam interdum abit. ibid.
cur prægnantibus periculoſus. ibid.
quo modo curandus, ibid.
Tenues homines quinam. ibid.
ex Tenuitate corporis prænotiones. ibid. & ſeq.
Terra natura. 323. 1.
pars inferna cur hyeme calida, æſtate frigida. ibid.
innumeræ facultates. ibid.
ex aſinorum pedibus deraſa uſus, ibid.
figulina facultas. ibid.
cretria virtus. ibid.
mutatio in quibus morbis commoda ſit. ibid.
Tertiana febris ex quibus cauſſis oriri ſoleat. ibid.
qua tempeſtate impetere conſueſcat. ibid.
quem finem habeat. ibid. & ſeq.
quo modo curetur. 323. 1.
ex Tertianæ naturam ſumentibus febribus prænotiones. 323. 2.
Teſtes quibus ægritudinibus opportuni. 324. 2.
ex Teſtibus futurorum malorum ſigna. ibid.
Teſticulorum fibrinorum uſus. 160. 1.
Teſtium læſorum notæ. 324. 2.
dolor fortis quem morbum ſolvat. ibid.
inflammatio. ibid.
inflationes in pueris ubi frequentes ſint. ibid.
prurigo in quem alium morbum poſt balnei calidi uſum commutata ſit. ibid.
tumores ex febribus ab Hippocrate notati. ibid.
a quibus aliis præoccupantibus malis liberent. ibid.

Teneſ-

Teſtium varices quid mali tollant. 324. 2.
Teſani eſſentia. 323. 2.
genus triplex. ibid.
ſingularum ſpecierum deſcriptio. ibid.
curatio. ibid. & ſeq.
in Thorace birioſa fluxio quo modo oriatur. 324. 2.
unde fiat. ibid.
quibus indiciis cognoſcatur. ibid. & ſeq.
circa Thoracem ſenſus maxime evidentes. 324. 2.
convulſiones difficillima, ac maxime periculoſa. 325. 1.
in Thoracem fluxiones ex qua cauſſa delabi ſoleant. 324. 2.
de Thoracis vulneribus obſervatio Hippocratis. 325. 1.
Thorax frigoris impatiens. 324. 2.
Thymbra facultates. 325. 1.
Thymi natura, & vis. ibid.
Tibia deſcriptio. ibid.
varices, ulcera, puſtula. ibid.
tumores ex defatigatione. ibid.
oſſium luxatura, ejuſque curatio apud Hippocratem. ibid.
extenſio, fractura. ibid.
oſſa cur diuturniorem curationem ceteris pedis oſſibus exigant. ibid.
intra quot dies corroborentur. ibid.
Timoris cauſſa interna, & externa. 325. 2.
effectus praſertim in pueris. ibid.
curatio. 326. 1.
ex Timoribus pradictiones. 325. 2. & ſeq.
ex Tinnitu aurium in morbis acutis praſagium. 326. 1.
Tonſilla quid ſint. 326. 2.
quem uſum habeant. ibid.
quo modo agrotent, & ex qua cauſſa. ibid. & ſeq.
Tonſillarum morbi unde indicentur. 327. 1.
quid indicent in variis caſibus. ibid.
tumiditati quo modo ex Hippocrate ſuccurrendum. ibid.
ex Torminibus plurima Hippocratis pranotiones. 326. 1. & ſeq.
Torminum cauſſa. 326. 1.
Torpor quid ſit. 327. 1. & ſeq.
quo modo fiat. 327. 2.
ex quibus cauſſis oboriatur. ibid.
quibus auxiliis ſolvatur. 328. 1.
ex Torpore prognoſtica. 327. 2. & ſeq.
Tremor ex quibus cauſſis. 328. 1. & ſeq.
quid boni, quid mali denotet. 328. 2. & ſeq.
Triſtitia unde fiat. 329. 1.
quid remedii poſtulet. ibid.
ex Triſtitia pradictio. ibid.
Tubercula ex quibus cauſſis enaſcantur. ibid.
quas ſpecies habeant. ibid.
que bona, que mala. ibid.
interna quanam. ibid.
quibus de cauſſis fiant. ibid. & ſeq.
quam curationem exigant. 329. 2.
externa que indicia prabeant. ibid.
qua tempeſtate, qua atate fiant. ibid.
quibus hominibus, quibuſque corporis partibus eveniant. ibid.
quibus remediis curanda. ibid.
Tumorum genus multiplex. ibid.
quorundam ſigna, & notationes ex Hippocrate. ibid. & ſeq.
Tumoribus in articulis quid proſit. 330. 1.
ex Tumoribus pradictiones in aliis morbis. ibid.
Turgere quid ſignificet apud Hippocratem. ibid. & ſeq.
Tuſſis in plures ſpecies dividitur. 330. 2.
quo modo excitetur, & ex quibus cauſſis. ibid. & ſeq.
ſicca quanam dicatur. 331. 1.
ferina quanam. ibid.
laborioſa. ibid.
in tabidis ex pulmonibus quo modo fiat. ibid.
quas exhibeat pranotiones. 331. 2.
quo pacto ſedari ſoleat. ibid.
Typhi morbi deſcriptio, & curatio apud Hippocratem. ibid.

V

VArix quid ſit. 332. 1.
in quibus corporis locis ſapius, in quibus rarius oboriatur. ibid. & ſeq.
quos morbos tollat. ibid.
Vaſorum inanitio quid ſit. 332. 2. & ſeq.
Vehemens febris. Vid. Febris vehemens.
Vena pro arteria ab antiquis ſapius uſurpata. 334. 2. & ſeq.
Venarum natura, origo, diſtributio, ſpecies, & uſus. 333. 1. & ſeq.
amplitudo earum propria, qui corpore tenues ſunt. 335. 1.
& arteriarum affectus plurimi. 334. 2. & ſeq.
de Ventis ſententia Hippocratis defenditur. 333. 2. & ſeq.
Ventorum natura, & facultates. 335. 1. & ſeq.
tot ſpecies, quot mundi partes. 335. 2.
varietas ſecundum locorum diverſitatem. ibid.
commoda, & incommoda apud Hippocratem. ibid.
mutationes, maxime auſtrina, cur comitialis morbi cauſſa ſint. ibid.
Ventres humani corporis quot, & quales ſint. 336. 1. & ſeq.
Ventriculus quid ſit. 338. 1.
pluribus paſſionibus opportunus. ibid. & ſeq.
Ventris inferioris natura. 336. 2. & ſeq.
morbi plurimi. 337. 1. & ſeq.
profluvium quid ſit. 337. 2.
unde fiat, & quo modo cognoſcatur. ibid. & ſeq.
quos homines, & qua atate maxime capiat. 338. 1.
ex Ventris profluvio prognoſtica. ibid.
Ver quale anni tempus. 338. 2.
quibus hominibus commodius. 339. 1.
quos morbos afferat. ibid.
& alvi purgationem, & vena ſectionem tutius, quam alia tempora, permittit. ibid.
Veratri nigri facultas in pleuritide. ibid.
Veratrum dare quibus conveniat, quibus ſecus. ibid.
qua cautione adhibendum. ibid.
per qua corporis loca tutius purget. 339. 2.
ſi temere adhibetur, quid mali accedat. 339. 1.
Vertebra. 339. 2.
Verticularum natura. ibid.
Vertiginoſa febres. Vid. Febres vertiginoſa.
Vertigo quid ſit. 339. 2.
ex qua cauſſa, & quo modo fiat. ibid.

Vertigo qua tempeſtate, & quos homines potiſſimum infeſtet. ibid. & ſeq.
quas a medico obſervationes exigat. 340. 1.
Veſica natura, generatio. ibid.
quid conferat. 340. 2.
ægrotatio ex quibus notis ſignificetur. 340. 1.
exulceratio quibus ſignis indicetur. ibid.
calculos quid denotet. ibid.
ſcabies unde dignoſcatur. ibid.
lethalis ab Hippocrate memorata. 340. 2.
de Veſica morbis prognoſtica. 340. 1. & ſeq.
de Victus ratione & ſanorum, & ægrotorum obſervationes. 340. 2. & ſeq.
ex Vigiliis prænotiones Hippocratis. 341. 1. & ſeq.
Vini natura. 341. 1.
varia ſpecies, earumque uſus, & facultates. ibid. & ſeq.
Vinum aquoſiſſimum pueris cur lacte ſalubrius ſit. 341. 2.
cur in capitis doloribus haud ingerendum. ibid.
temperatiſſimum ad hominis naturam accommodatum. ibid.
Ulcera quo modo oriantur. 342. 1.
quas ſpecies habeant. ibid.
quas affectiones patiantur. 342. 2.
in quo caſu periculum ſit, ne coaleſcant. ibid.
quando inflammentur. ibid.
quo modo ab inflammatione defendenda, & curanda. ibid.
calloſa quo pacto curentur. ibid.
unde ſuppurent. ibid.
ab Ulceribus prænotiones Hippocratis in variis caſibus. ibid.
Ulcerum cognitio quo modo comparanda. ibid.
tumores. ibid.
cicatrices. ibid.
curationes. ibid. & ſeq.
capitis nota, ſpecies, & remedia. 343. 1.
uteri ſigna, effectus, & medicamenta. ibid. & ſeq.
Umbilici generatio, natura, & uſus. 343. 2.
de Umbilici morbis quid Hippocrati obſervatum ſit. ibid. & ſeq.
Umbra quid in corpore humano efficiat. 344. 1.
Unctionis facultates. ibid.
de Unguium natura, & generatione nonnulla. ibid.
Unguibus quid prodeſt. ibid.
ex Unguibus prædictio Hippocratis. ibid.
Voluptates unde fiant. ibid.
Volvuli genera, eorumque nota, & curationes. 344. 2.
Volvulus, ſive ileos quo modo producatur. ibid.
qui pernicioſus habendus ſit. 345. 1.
Volvulus quibus remediis curandus. 344. 2. & ſeq.
a flatibus. 345. 1.
Vomitionis utilitates, 345. 2. & ſeq.
futura ſigna. 346. 1.
de Vomitibus prænotiones. 345. 1. & ſeq.
Vomitionum ſpecies plures. 345. 1.
Vomitus quibus modis invitandus. 346. 1.
Vocis privatio. Vid. *Aphonia.*
exercitatio quando utilis. 346. 2.
Vox quid in morbis præſertim acutis præſignificet. 346. 1. & ſeq.
Urina quæ bona, quæ mala. 346. 2.
ex Urina nota plurima, quæ morborum naturam, & exitum indicant. ibid. & ſeqq.
Urinæ ſtillicidium, & difficultas qua ætate, & quo anni tempore potiſſimum accidat. 348. 2.
quibus remediis ſolvatur. ibid.
Urinam quid remedii moveat. ibid.
Uſtio cujus natura, & uſus apud veteres. 348. 2.
cum quibus inſtrumentis fiat. 349. 1.
quibus anni temporibus, & conſtitutionibus evitanda. ibid.
quibus morbis conferat. ibid. & ſeqq.
quo vario modo in variis caſibus facienda ſit. ibid.
Uterus ſanus, & ad conceptionem diſpoſitus qualis. 350. 2.
unde cognoſcatur. ibid.
quibus morbis pateat. ibid.
Uteri inflammationem quid faciat. ibid.
quid comitetur, quid curet. ibid.
inflationis cauſſa, nota, curatio. ibid.
de loco motiones variæ, earumque indicia, & curationes. 351. 1.
tumores, ulcerationes. ibid.
occluſiones, ſtrangulationes, dolores. 351. 2.
calloſitas, humiditas, impuritas pituitoſa. ibid.
corruptio, tumiditas, extenuatio. ibid.
Uva, corporis humani pars. Vid. *Columella.*
morbus, quo modo, & ex qua cauſſa fiat. 351. 2.
quibus remediis, & qua cautione curanda. ibid. & ſeq.
ex Vulneribus quæ bona, quæ mala ſint. 352. 1. & ſeq.
pectoris ſuppurationes quo modo fiant. 352. 1.
quam curationem poſtant. ibid.
Vulnerum genus duplex. ibid.
de Vulnerum curatione nonnulla. 352. 2.
Vulpinarum carnium natura, virtus. ibid.

F I N I S.

VENETIIS MDCCXXXIX.
Excudebat JOANNES RADICIUS.

A01 1461174

Digitized by Google

V. LOFFRED

Digitized by Google